DES CHRISTENS ENIGE TROOST IN LEVEN EN STERVEN

OF

VERKLARING OVER DE HEIDELBERGSE CATECHISMUS IN 52 PREDICATIEN

Benevens vijf belijdenispredicaties (niet in deze digitale uitgave)

DOOR DE ZALIGE HEER

BERNARDUS SMYTEGELT

in zijn eerwaarde leven Bedienaar des Goddelijken Woords te Middelburg

Vierde druk.
Met een nieuw register vermeerderd en van vele drukfouten gezuiverd.

In 's Gravenhage,
Pieter van Thol en de Weduw O. van Thol en zoon

Te Middelburg
De Weduwe A. L. Callenfels en zoon en de Weduwe M. H. Callenfels

MDCCLXVI

Onveranderde uitgave volgens 1746.

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2018

Extract uit de handelingen der Classe van Walcheren de 3 Mei 1742.
ART. III.

De Eerw. Heren JOHANNES PLEVIER, en JOHANNES VAN WINGERDEN, als Revisores Librorum leggen over het volgende schriftelijk Rapport.

"Wij ondergeschrevenen hebben met zoveel nauwkeurigheid, als wij onze bezigheden in het kerk der bediening toelieten, gelezen zeker boek, hebbende tot titel Des Christens enige troost in Leven en in Sterven, benevens Vijf Belijdenis-Predilcatiën, door de zaligen heer BERNARDUS SMYTEGELT, in zijn Eerwaarde leven Predikant te Middelburg.
Hetzelve is gedrukt, en staat uitgegeven te worden, niet naar het eigenhandig afschrift des predikers, maar onder het prediken opgeschreven; met hoeveel nauwkeurigheid kunnen of willen wij niet bepalen.
In hetgeen tot verklaring en toepassing van de Catechetische waarheden gezegd wordt, vinden wij niets dat wezenlijk strijdt tegen de Leer des Geloofs, welke naar Gods Woord, in de Formulieren van Enigheid begrepen is, en overal blijken van 's mans innige godsvrucht, en voorstand van dezelve, waarom het met stichting kan gelezen worden; ***doch denken dat de spreker, zo hij de uitgever van zijn Predikatiën had willen zijn, juist overal dezelfde uitdrukkingen en bewijzen, óf niet gebruikt, óf niet behouden zou hebben, welke nu gemeen gemaakt worden***."

JOHANNES PLEVIER, Predikant te Middelburg.

JOHANNES VAN WINGERDEN, Pred. te Middelburg.

Gedaan Middelburg, de 2de Mei 1742.

De E. Vergadering bedankt de Heren Revisores, approbeert hun handelwijs en maakt daarvan een Classicale Resolutie.

Concordant collata testor,

JOHANNES KOERTE, Classis P. T. Scriba.

DE DRUKKERS AAAN DE LEZER

Bij de uitgave van *des Christus Heil en Sieraad* werd in de voorrede van de heer A.W. de Beveren gezegd, 'dat zo de Heere het werk geliefde te zegenen en de drukkers daartoe lust hadden, men zou voortgaan om andere schone werken van de eerwaarden Heer Bernardus Smytegelt zaliger gedachtenis, bij vervolg van tijden in het licht te geven.'
Wij zijn in onze verwachting niet bedrogen. Want het werk heeft een spoedige aftrek gehad. En de Heere heeft het met Zijn goedkeuring en zegen bekroond. Dus bleven wij opgewekt om ook dit werk van de Godzalige Heer Smytegelt in het licht te geven en zo de Heere wil en wij leven hierop enige *Keurstoffen* te laten volgen.

Het werk hetwelk wij u nu aanbieden, hoe goedgunstige lezer, behelst 52 predicaties van zijn Eerwaarde over de Heidelbergse Catechismus met de 5 Belijdenis Predicaties waarin de catechetische waarheden zijn samengetrokken; zo geschikt naar het getal der belijdenispredicatie die ieder jaar in de week voor het Heilig Avondmaal te Middelburg worden gehouden.
Wij helden het meest over om deze stoffen op de vorige direct te laten volgen, eensdeels om te voldoen aan vele verlangen naar dezelfde, anderdeels om de dierbaarheid der stoffen die er in verhandeld worden, als behelzende het kort summier van de Heidelbergse Catechismus welke jaarlijks in de kerken van Nederland gepredikt wordt.

Wie zal wraken het noodzakelijk en nuttig onderzoek van onze Catechismus? Immers moet hij een goed catecheet zijn die een goed christen zal wezen. Dat is een sieraad der jeugd, het richtsnoer des levens voor de volwassenen en een staf voor de bejaarden. En zo wast men op in de kennis en wordt gefundeerd in de fundamentele waarheden van het Christendom, gesterkt in het geloof, bevestigt in de hoop des eeuwigen levens. Zo wordt de leer der Kerk in haar zuiverheid bewaard omdat het door de naarstige oefening van deze grondstukken, de waarheid ons wordt gemaakt als een toetssteen van de goudsmid waaraan alle leer beproefd zijnde, deze met alle toegenegenheid ontvangen of met verschrikking verworpen wordt, naardat die van een goed of kwaad allooi bevonden wordt; beproevende de geesten of zij uit God zijn, 1 Johannes 4 vers 1. *Houdende vast aan het voorbeeld der gezonde woorden*, 2 Timotheüs 1 vers 13. Opdat zij door allen wind der leer niet omgevoerd worden, Eféze 4 vers 14. Maar de tegensprekers te weerleggen Titus 1 vers 9.
Zo wordt de rechte eenheid der kerk en politiek bewaard en de christen onderwezen om de waarheden van zijn religie in de praktijk van het leven uit te dragen. De wandelende godzalig voor God en in liefde omtrent zijn naaste.

En wie ziet niet dat zo de hoop vermeerdert om de ware leer in die zuiverheid tot een nakomelingschap voort te zetten? In dit opzicht schreef Calvijn aan de Protector van Engeland: indien hij voorhoudt een gebouw te maken dat vrij van verval mocht zijn, dat hij dan de oefening in de Catechismus moest bezorgen hetgeen tot nut van jongen en ouden zijn zal.
Om deze reden was het de raad van Filippus Melanchton aan Johannes Frederik, hertog van Pommeren dat hij onder andere oefeningen die hij die voortreffelijke vorst voorschrijft iedere woensdag in de week zou schikken tot oefening voor zichzelf in de catechetische waarheden.

En diezelfde Melanchton horende de kinderen in de huisgezinnen voor de moeder de Catechismus opzeggen, zei zeer verheugd tot Luther en zijn gezelschap: laat ons goedsmoeds zijn; daar wordt nog jonge kapiteins geoefend die de zaak des Geestes zullen voorstaan en daarvoor strijden.

Wij weten wel dat er een ganse reeks van voorname mannen zo oude als latere Godgeleerden zijn die over de Catechismus geleerd en uitvoerig geschreven hebben. Het blijkt echter nodig en nuttig dat er telkens de arbeid van anderen bijkomt. Zo begreep het de oudvader Augustinus als hij zei: "Het is nuttig dat vele boeken van velen gemaakt worden niet met verscheiden geloof, óók over dezelve verschillen, opdat de zaak zelf tot velen kwame, tot de een aldus en tot de ander alzo; want toch alle dingen die van vele geschreven worden komen niet in aller handen."
Temeer als men zich te binnenbrengt de lust en het nut van en voor een gemeente om de onderwijzingen van hun oude en zeer waarde leraar te kunnen lezen en dus met vrucht te herdenken 't geen met zoveel kracht en zegen is aangehoord.

Wij twijfelen niet of dat Boek zal benevens andere dergelijke geschriften zijn plaats en liefhebbers vinden. De zaken die erin voorkomen zijn gewichtig, de wijze van voorstel aangenaam, de stijl zeldzaam en zeer bekwaam om de zaken voor het begrip vatbaar te maken en in het gemoed der mensen in te dringen; waarom wij ons aan de woorden van deze prediker gebonden hebben.
Wenst iemand een meer systematische behandeling der waarheden hij kan behalve deze, andere schrijvers gebruiken die daarin meerder uitmunten en onze auteur waarderen in hetgeen hij bijzonder heeft.

Behaagt onze arbeid andere niet, bij dringen die niemand op. Hij laat dit dan in zijn waarde en misgun het andere niet te waarderen hetgeen hij veracht; en de zegen te erkennen die hij mist. Aan iedereen het van pas te maken is ook zo weinig onze, als het de toeleg van de auteur was.
Tegen drukfouten hebben wij zoveel doenlijk was gewaakt en aan dit werk noch moeite noch kosten gespaard. Dit boek zal echter dat met alle andere gemeen hebben, dat het niet volmaakt uitkomt.
Wij verwachten dat de bescheiden lezer daarover bescheiden zal oordelen en de fouten in liefde verbeteren.
Ontvang het dan met zulk een hart als hetzelve u wordt aangeboden en gebruikt het tot uw nut. Wordt gij erdoor gesticht, geef er de Heere alleen de eer van die wij wensen dat dit werk zegenen zal!

PRIVILEGIE

STATEN VAN HOLLAND EN WESTVRIESLAND

doen te weten, alzo ons te kennen is gegeven bij Ottho en Pieter van Thol, Burgers en Boekverkopers alhier in 's Hage, mitsgaders Adam, Lauwerens en Michiel Hendrik Callenfels, Burgers en Boekverkopers te Middelburg in Zeeland; dat de Supplianten op de 24. April 1744 van Ons, zoo voor haarzelven als voor diegene, welke in het vervolg haar Regt of Actie zoude mogen verkrijgen, gratieuselijk hadden geobtineerd Octroy, om met seclusse van alle andere, voor den tijd van vijftien jaren, te mogen drukken, doen drukken, uitgeven en verkopen, verhandelen in 't groot of klein, op een boete van drie duizend guldens tegens de Overtreders van 't felve; en zo als bij het voorsz. Octroy in 't brede stond gemeld, de Schriften van BERNARD SMYTEGELD; in zijn leven Bedienaar des Goddelijken Woords te Middelburg voernoemd, bestaande in diverse Predicatien over de Heiligmaking, Boet- en Bedestoffen, over de Catechismus, Gekrookte Riet en andere Stoffen van dien Auteur, alle in Quarto, als mede een Vrageboek van de Christelijke Religie door de voern. Autheur gemaakt; en alzoo het voorsz. Octroy of Privilegie in de voorledene jaar 1750 was geëxpireerd, en de Supplianten graag van 't voorsz. Privilegie langer zouden jouïsseren: Zo keerden de Supplianten haar tot Ons, reverentelijk verzoekende, dat Wy de Supplianten Continuatie van het voorn. Octroy geliefden te verlenen voor de tijd van nog vijftien eerstkomende jaaren, op zodanige boete tegens de Overtreders van 't zelve als bij 't voorn: Octroy was gemeld, en daar van aan de Supplianten te verlenen Octroy in forma, zoo Is 'T, dat Wij de zaak en het voorsz. verfoek overgemerkt hebbende, enz. enz.

Gegeven in den Hage onder onze groten Zegele hier aan doen hangen, op de zevende Maart in het jaar onzes Heeren en Zaligmaker duizendzevenhonderd en zestig.

P. STEYN.

Ter Ordonnantie van de Staaten.

ARIS V. D. MIEDEN.

Aan de Supplianten zijn nevens dit Octroy ter hand gesteld, bij Extract Authenticq, Haar Ed: Gr: Mog: Resolutien van den 28 Juny 1715 en 30 april 1728, teneinde om zich daarna te reguleren.

PRIVILEGIE

DE STATEN VAN ZEELANT,

doen te weten, alzoo bij ons is vertoont bij Michiel en Adam Callenfels, Burgers en Boekverkopers binnen Middelburg, dat hen Supplianten ter hand geftelt waren alle de nagelaten Schriften van wijlen D. BERNARDUS SMYTEGELT, in zijn leven Bedienaar van het H. Evangelium in deze Stad, en zij genegen waren dezelve in Compagnie met Ottho en Pieter van Thol, Boekverkopers in Gravenhage, te drukken: doch beducht zijde dat dezelve in 't geheel of ten dele, tot hun grote schade, door anderen mochten nagedrukt werden: zo keerden de Supplianten haar tot ons; ootmoedig verzoekende dat het ons geliefden, aan haar benevens hare voornoemde Compagnons te verlenen onze Brieven van Octroy, in gewoonlijke forma tot het alleen Drukken en Verkopen, van de voorgemelde nagelaten, Schriften, in zodanige Formaten, als zij raadzaam zullen oordelen, voor de tijd van vijftien aaneenvolgende jaren, onder zodanige Poenaliteiten als het ons gelieven zoude goed te vinden en te statueren: zo IS 'T, dat wij het voorsz. overmerkt hebbende, enz. enz.

Dezen Oirkonde hebben wij onzen groten zegel hier aan doen hangen, en door onze Secretaris doen ondertekenen.

Gegeven in 't Hof van Zeelant tot Middelburgh de 9. July 1739.

Ten Ordonnantie van de Hooggemelde Heren Staten.

Was getekend,

J.. P. RECXSTOOT.

De bovenstaande Privilegie is door Hun ED. MOG. DE HEEREN STAATEN VAN ZEELAND geprolongeert voor vijftien jaren, beginnende met de 9. July 1754, verleend in dato den 24 December 1754.

De Uitgevers erkennen geen Exemplaren voor echt, dan die met de Hand van een der Drukkers ondertekend zijn.

Weduwe A. L. Callenfels en Zoon

Op des “Christens enige troost in leven en sterven"

DOOR DE EERWAARDIGEN, GODVRUCHTIGEN EN NU ZALIGEN HEER BERNARDUS SMYTEGELT,

In zijn leven getrouw Bedienaar des Heiligen Evangelies in de Gemeente van Jezus Christus te Middelburg in Zeeland.

ZIET weer een nuttig werk, 't geen velen zal behagen,
Vooral aan hen, die steeds naar d'oude paden vragen,
En ook aan die, wier geest de waarheid meest bekoort,
Wanneer zij zuiver is gegrond op Godes Woord;
Waaruit men klaar ontdekt de jammerstaat der mensen,
Die straks hun onmacht zien en om verlossing wensen,
Den Middelaar als Borg begeren voor hun schuld,
Die medelijdend is en hun wens vervult.
Voor welke liefdedaad en trouw gunstbewijzen
Zij dankbaar hun God en Zaligmaker prijzen.
't Is zulk een soort van spijs, die hier wordt voorgezet,
Dat uw ziel zal voén met Sions zielbanket.
Het zal rechtzinnig naar des Heeren Woord u leren,
Hoe zich een zondaar uit zijn jammerstaat moet keren
Om troost te zoeken in 't onschuldig offerbloed
Van Christus, die aan 't kruis voor zondaars heeft geboet;
En dus een eeuwig heil door lijden heeft verworven
Voor zijn verkoren volk, wies oude mens gestorven,
In 't nieuw en rein gemoed door 's Heren Geest herleeft,
En voor dat zalig goed aan God de eer geeft.
Welaan ik nodig u dan weer op deze bladen!
Hier kunt gij uw ziel met keur van spijs verzaden.
Hier wordt partij weerlegd, de waarheid vastgesteld,
De zuivere leer bewaard, de valse neergeveld.
Hier ziet men trotsen waan tot op de grond verbreken.
En ook de mond gestopt van die ons tegenspreken.
Hier wordt van 's mensen hart de dikke nachtgordijn
Geschoven, en ontdekt wie dat, in zijn of schijn,
Een Christen is; terwijl men ook de binnenhoeken
Van 't hart met deze toorts nauwkeurig kan doorzoeken,
't Geen 't al ontdekken zal tot 't minst verborgen kwaad,
Maar ook tot zuivering is hier een wisse raad
Geen scherpe doren, of geen onkruid zal u hind'ren.
Hier vindt gij stof voor elk, voor mannen, vaders, kind'ren,
En jongelingen, in de geestelijke strijd.
't Is rein gezuiverd; dies welaan weest nu verblijd!
't Past u, verloste schaar! hier kunt gij u verblij'en:

Hier is 't geen gij begeert: hier zijn zielslekkernijen:
Hier triomfeert 't geloof: hier praalt de zuiv're Kerk,
Door dienst van SMYTEGELT, in dit doorwrochte werk.
Wie prijst dan niet dien man, die, door Gods Geest gedreven,
Ons trouw gewaarschuwd heeft en regels voorgeschreven?
Zolang als waarheid klaar ten kand'laar wordt gesteld,
Zal dezes schrijvers naam met zegen zijn gemeld.
Geef heil, geef heil, o God! en wil ons meer versterken
Om onze zaligheid ook hiernaar uit te werken;
Zo zal dit Werk zijn vrucht bij elk en overal
Nog doen, waarvoor Uw Naam de lof toekomen zal.

H. D. W. TIERINGS.

Des Christens enige troost in leven en sterven.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 1.

Vraag 1. Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?
Antwoord. *Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwe Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, die met Zijn dierbaar bloed voor alle mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft, en alzo bewaart, dat zonder de wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan, Ja, ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet; waarom Hij mij ook door zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.*

Vraag 2. Hoe vele stukken zijn u nodig te weten, opdat gij in deze troost zalig leven en sterven moogt?
Antwoord. *Drie stukken.*
Ten eerste: hoe groot mijn zonden en ellende zijn.
Ten andere: hoe ik van alle mijn zonden en ellende verlost worde.
En ten derde: hoe ik Gode voor zulke verlossing zal dankbaar zijn.

HET is opmerkelijk, wat wij lezen Job 14: 1, alwaar die man, die wel kennis van de mens had, zegt: *De mens van een vrouw geboren is kort van dagen en zat van onrust.* Sinds er mensen geweest zijn, is dit in de meesten waarachtig geweest, dat ze niet lang geleefd hebben. In de eerste wereld bereikten de mensen wel een hoge ouderdom; maar dat duurde niet lang, dat ze lang leefden. In Mozes' tijd was 't al gekomen tot zeventig of tachtig jaren, naardat het een sterk mens lang maakte.
De geneesheren zeggen ons, dat, als alle mensen door elkaar gerekend worden, zij dan maar bereiken een jaar twee of drie, en ten hoogste vier, zo is dan een mens niet alleen kort van dagen, maar ook zat van onrust, te weten, hij heeft zeer veel onrust.
De allerbesten hebben dikwijls zoveel droefheid en zoveel onrust, als zij dragen kunnen. De een heeft zoveel onrust in zijn gemak, als hij dragen kan; en de ander heeft zoveel onrust in zijn moeiten, als hij dragen kan. Die het 't aller-gemakkelijkst hebben, hebben dikwijls meer onrust dan die het 't aller-ongemakkelijkst hebben. Dat is zo doorgaans de waarheid. De weelderigste is zat van onrust. De weelderigste heeft veel moeite en verdriet. De aller-wellustigste weet niet, hoe hij de dag ten avond zal brengen.
Een ander weet bijna niets van al die moeiten. Sommigen zijn gelijk een Jakob: die was geweest, dat hem des daags de hitte verteerde en des nachts de vorst; en dat zijn slaap van zijn ogen week, Gen. 31: 40, zodat elk mens wel op zijn voorhoofd mag dragen hetgeen Jakob eens zei, Gen. 42: 38: *Gij zou mijn grauw haren met droefenis ten grave doen neerdalen.*
Gelijk dit een waarheid is, die elk ondervindt, dat de mens is kort van dagen en zat van onrust, zo is dit ook een waarheid, dat, als een mens in treurigheid is, hij dan uitziet naar troost. Hij wenst getroost te worden; en dat is hem al zo eigen, als dat het aan de levende eigen is, spijs en drank te begeren, en als dat het aan het vuur eigen is, dat de sprankelen opwaarts vliegen. Waar zal nu de verkwikking voor een treurige ziel in wezen?
Het natuurlicht weet daar niets van; dat zal het u niet bekendmaken. Daar was eens

een wijs man aan dat werk bezig, om het uit te vinden. Wijzer is er geen geweest dan Salomo, die had het alles doorsnuffeld. Hij wilde een sluitrede vinden, maar hij vond ze niet. Hij kon niet zeggen waar de verkwikking van 't gemoed in gelegen was. Wilde God iemand gezondheid geven, zodat iemand kon zeggen: ik ben de aller-friste, was daarin de verkwikking van 't gemoed gelegen?
Ach nee! Schoonheid is ijdelheid, en bevalligheid is bedrog. Dan staat die bevalligheid evenals een schone bloem op een steel, doch wordt afgeplukt. Dan wil hij gaan zien, of de rust van 't gemoed in ere, staten, ambten, of in 't goed gelegen was. Maar dat is ook ijdelheid en kwelling des geestes. Als iemand veel goed verkrijgt, zo vermeerdert hij smart. Als iemand tot aanzien komt, zo heeft hij ook veel kwelling.
Behalve dat wilde hij 't eens gaan zoeken in 't wellustig leven; daar verkreeg hij zich huizen, hoven, bomen, planten en vijvers. Hij werd het zo moede, dat er zijn hart zich van afkeerde. Daar was 't ook niet te vinden.
Toen wilde hij zich gaan begeven tot wijsheid. Daar ging hij studeren om verstand te verkrijgen. Maar daar was 't ook niet; daar moest hij van zeggen: *In veel wijsheid is veel verdriet, en die wetenschap vermeerdert, die vermeerdert smart,* Pred. 1: 18, en veel boeken te maken is geen einde, en veel lezen is vermoeiing des vlezes, Pred. 12: 12. Dan wilde hij het in de eer zoeken. Maar daar was het ook al niet; want, Als u de eer naloopt, zo loopt zij van u weg. Dan wilde hij het in 't burgerlijk leven zoeken. Maar daar was 't al ook niet; want de beste deugden zijn blinkende zonden.
Wat is 't dan, daar de rust des gemoeds in te vinden is?
Ach Heere! daar staat het alles stil. Het is een onleesbaar geschrift, gelijk dat geschrift op de kalk aan de wand van 't koninklijk paleis, Dan. 5: 15. Dit is als een Simsons-*raadsel*; dat kan de grote God maar alleen ontdekken. De natuur schiet er te kort in.
In de Schrift en door 't genadelicht leert men dat geschrift; en dat raadsel wordt ontdekt in dat **kostelijk boekje,** 't geen wij nu wederom hebben te beginnen.
Wat een mens voor verkwikking moet hebben, geliefden, daar hebben wij al een woord ter voorbereiding van gezegd, zo in onze inleiding, als in ons gebed. De Heere doe met ons, zoals het goed is in zijn ogen!

- Wij hebben u dan in de eerste plaats te vertonen een godsdienstig mens, die de ware godsdienst in zijn hart en op zijn tong heeft.
- Daarna moeten wij u doen zien, hoe de Onderwijzer een vraag doet, en zegt: Man, gij zijt een zeldzaam schepsel in mijn ogen. Hoe komt gij toch zo?
- Dan moeten wij zien hoe dat Godvruchtig hart een snedig antwoord geeft.
- Vervolgens staat ons te letten, dat hij zijn antwoord bekleedt met redenen.
- Eindelijk zullen wij zien, dat de Onderwijzer zo wel voldaan is, dat hij zegt: Man, ik wil de weg wel weten; waarop de andere hem de weg ook aanwijst.

1. Hebben wij hier te bezien een vroom mens. Het is hier niet één mens in 't bijzonder, maar het is 't gehele geslacht van Gods volk in 't algemeen.
2. Daar komt een opmerkend man, die zegt: gij zijt een zeldzaam mens. Wat toch verkwikt u zo?
3. Hij geeft een snedig en zedig antwoord.
4. Hij antwoordt niet los; maar hij bekleedt zijn antwoord met goede redenen.
5. De man is zo wel tevreden, en zo voldaan, dat hij zegt: Wijs mij toch de weg, om ook tot zulk een geluk te kunnen geraken.

1. Wat het eerste aangaat, een vroom mens is een mens van godsdienst.
Meent gij, dat een vrome zonder godsdienst is? Wat is dat, zijn godsdienst?

Dat is zijn manier van leven omtrent God. Het is een grote godsdienst, dien hij heeft: deze is als uit de hemel gevallen, zij schreeuwden eens, Handel. 17: 6, dat de apostelen met hun godsdienst de wereld in roer hadden gesteld. En bijzonder, Handel. 19: 35, dat er een beeld was uit de hemel gevallen, namelijk dat van de godin Diana te Eféze. Maar daar komt een kind van God, en zegt met de Heere Jezus, Matth. 11: 25, ik heb mijn godsdienst van God: die heeft dien mij ontdekt. Ik dank u Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en de verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve de kinderkens geopenbaard.
Wij hebben een godsdienst met veel verborgenheden, zij is als een rivier, waar een olifant in kan verdrinken, en een lammetje kan er door wandelen, naar de taal van Augustinus. U hebt er de aller-verhevenste en majestueuste stukken in, en tegelijk ook de aller-eenvoudigste. Daar is voor de kindertjes melk in, en voor de mannen vaste spijs. Daar zijn in dat Woord verborgenheden, waar de engelen, noch de duivelen niet bij kunnen. Wijsheid in verborgenheid bestaande.
't Is een godsdienst, als men er van spreekt, waar de wereld door in roer raakt, Hand. 17: 6. Dan wordt men als een spot, men zou wel zeggen: *weg van de aarde met uw godsdienst*! 't Is een sekte, die overal tegengesproken wordt. Als een mens naar de hemel wil, dan geraakt de duivel en de wereld op de been. Behalve dat, zo zijn er wonderspreukn in, die de natuur voor dwaasheid rekent. Men is tegelijk een arm Christen en een koning, een bestredene en vol vrede, een gehate en een beminde, een arme en een rijke, een dienstbare en een vrije. Daar staat, Matth. 16: 25, in de wereld zult u uw leven verliezen, en dan zult u hetzelve vinden.
Ik heb een godsdienst, kan een kind Gods zeggen, die God het meeste verhoogt, en de zondaar het aller-diepste vernedert, de verlegen zondaar 't bondigste vertroost, en de getroosten zondaar tot de aller-innigste godsvrucht aanzet.
Bekijkt nu eens al de godsdiensten in de gehele wereld, gij zult bevinden, dat ze daar gebrek aan hebben. Ik heb een godsdienst, die redelijk is; zij maakt de rede wel geen meester, maar zij geeft ook aan de rede plaats, zij is niet tegen de rede. Ik mag wel lijden, zegt zij, dat er een verstandig oordeel over mij gaat, een geestelijk verstandig oordeel.
Wij hebben een godsdienst, die zeer verkwikkend en vertroostend is. U kunt er troost uit zuigen. Een mens van een vrouw geboren, die kan hieruit zulk een verlichting en verkwikking hebben. 't Is een godsdienst, die waardig is, recht gekend, zeker geloofd, en juist beoefend te worden. Ik zie 't wel, zegt de man, gij zijt een parel van een mens: gij zijt een parel in 't goud. De rechtvaardige is hier voortreffelijker dan zijn naaste, Spreuk. 12: 26.

Daarop komt de Onderwijzer als een man, die de gehele wereld door gereisd had, of die in de kaart het alles gezien had. Wat was hem toch al ontmoet?

- Daar ontmoette hij een Joodse, een Heidense, en een Mohammedaanse godsdienst.
- Ik ontmoet, zegt hij, de dwaalchristen, een deel zotten en gekken; een deel ruigt,[1] die zeggen: *daar is geen God*, Ps. 14: 1.
- En dan zag ik ook de Christenen.

Ik zag een sekte der Joden, of degenen, die Joden heten. Dat was het oude volk Gods, daar God zelf van zei, dat ze veel voorrechten hadden boven andere volkeren, Rom. 3:2. God zei, dat Hij met dat volk was, en hun God was. Ik zag, dat in hun godsdienst

[1] vuilte

wel wat Goddelijks was; maar het gros wierp het wezenlijke weg, en hield zich op met een deel uitwendigheden, schaduwen en offeranden, en daarin verloren zij zichzelf. Ik begon te zien, dat God dit van hun handen niet geëist had, zij konden daarmee niet voor Hem bestaan.
Dan waren er enigen onder de Heidenen, die dienden de onbekende God, Hand. 17: 23. Die wisten niet, dat de Godheid geen goud of zilver was. Hun God was geringer dan zij zelven. De knieler was beter dan degenen, waarvoor geknield werd.

Toen zag ik ook onder de Mohammedanen. Hoe vond u die? man! Daar had gij een deel, die alles tezamen lapten, die wat van de joden, wat van de Ariaanse Christenen, en wat van de Heidenen ontleenden, en uit dat alles een samenstelsel van godsdienst opmaakten. Dit nu was zo zot. Dat waren mensen, die zeiden, dat er op zulk een godsdienst een eeuwig aards paradijs zou zijn; zij verleidden zichzelf.

Toen kwam ik onder de dwaalchristenen, onder de Papisten, Socinianen, Remonstranten, Menno-isten en meer anderen. Hoe vond u 't daar?
Daar vond ik er, die de Drie-eenheid loochenden.
Ik zag er, die de krachten van de vrije wil verheffen boven God. Ik zag er, die in hun eigen gerechtigheid zochten behouden te worden.
Ik zag er, die loochenden de leer van de bijzondere genade; zij leerden een algemene genade, dat men kan zalig worden in alle godsdiensten, al was het leven nog zo slecht.
Dan vond ik er, die een deel gekken waren onder de Christenen. Deze waren de God loochenende zotten, die waren dwaze zotten, Ps. 14: 1 en 4. Die moesten al het licht eerst uitblussen, gelijk een deel moordenaars, zij blazen de lampen en de kaarsen uit.

Dan vond ik de ware Christen.
Maar ik kan van u niet af! Waarom niet? Dat zal ik u zeggen. Ik heb gezien, dat gij van nature niet beter waart dan de anderen: u was zo dood, zo blind als al de anderen, maar ik zag er bij, dat gij zoveel voorspoed niet had als de anderen, zij leven in 't vette, en gij in de armoede. U mocht wel terecht zeggen: "Ach God! ik heb dikwijls geen kleedje om aan te doen, ik ga in armoede daarheen."
Ik zag ook dat de Joden, de Heidenen, de Mohammedanen, en de duivel tegen u waren; en het scheen mij toe, alsof God zelf ook tegen u was: uw straffingen waren er allen morgen, Ps. 73: 14. Derhalve, man, was u wonderlijk in mijn ogen; en in al uw tegenspoed stond ik daar eens aan uw gevangenhuizen, ik zag u eens in banden; ik stond aan uw schavotten. Maar in uw gevangenhuizen zong gij, Als u gegeseld werd, was u blij, dat gij waardig waart geacht, om de naam van Christus smaadheid te lijden. Werd gij aan een staak verbrand, gij kuste, gij omhelsde de staak van blijdschap. Moest gij op een rooster gelegd worden over gloeiende kolen, u zei tegen uw pijnigers: *ik ben al half gaar gebraden, keert mij om, ik gevoel geen smart.*
Ik kan daar niet bij, man, of ik moet u eens vragen: wat voor troost gij geniet in uw smart: u was evenwel getroost; wat hebt u dan, om op te leven en te sterven? Wat schiet er over; ik wenste, dat gij 't mij eens zei? En u moet mij ook niet in 't algemeen antwoorden. Delila zei eens tegen Simson: Verklaar mij toch waarin uw grote kracht zij, Richt. 16: 6, zo ook, man, verklaar het mij toch, waarin uw grote troost zij.
U moet niet zeggen: Ik ben de hel waardig, God zij gedankt, dat ik er nog niet in ben. U moet niet maar zeggen: ik zou God rechtvaardigen moeten, zo Hij mij kastijdde; de kastijdingen zijn geen oorzaak van vreugde, en gij zijt evenwel getroost. Salomo zei eens, Spreuk. 30: 18, 19, dat hem drie dingen te wonderlijk waren, namelijk de weg van een slang op een rots; daar kan ik in mijn leven, zegt hij, niet achter komen. Dan

was hem nog mede wonderlijk de weg van een schip in 't hart van de zee; en dan de weg van een arend in de hemel.
De Onderwijzer komt bij deze man, en zegt: ik vond u getroost op het ziekbed en in de dood; gij zijt een wonderlijk schepsel! Ik hoor u roemen, al zijt gij op een schavot. Moet u sterven, dan is 't: *Kom Heere Jezus, Ja, kom haastig!* Openb. 22: 20, en: *op Uw zaligheid wacht ik, Heere!* Gen. 49: 18, en: *Ik heb een begeerte om ontbonden te zijn*, Fil. 1 23.

***2. Wat is het dan toch, dat u zo getroost doet zijn*? Dat is de vraag.**
Daarop komt de Christen, en hij zegt: Ik zal u een eenvoudig antwoord geven. Ik kan 't voor u niet verbergen wat de verkwikking van mij is. Wilt u het weten? twee dingen zal ik er u op antwoorden.
(1) Het eerste is: Dat ik mijnzelfs niet ben; het andere, dat ik het eigendom ben van de Heere Jezus Christus.
Het ene, ik ben mijnzelfs niet, dat is een vreemd woord; is daar troost in, dat men zijnzelfs niet is? Ik meende, dat het verkwikkelijk was, dat iemand kon zeggen: Wij zijn heren, wij zullen spreken en leven naar onze lust, Jer. 2: 31. Is dan daar verkwikking in, dat men zijnzelfs niet is. De vijanden van mij en van God, die zijn hunzelfs. Daar is geen heerlijker toestand dan zijnzelfs niet te zijn, 1 Cor. 6: 19.
Gij zijt dan uw zelfs niet. Is er wel een ongelukkiger mens als een blind mens, als die zo zijnzelfs is, dat er niemand het opzicht over hem heeft? Is een schip niet ongelukkig, dat aan de winden en baren overgegeven is, en is het huis niet ongelukkig, dat aan de vlammen wordt overgegeven en is 't ook zo niet gelegen met een akker, daar niemand zich mede bemoeit, die men maar laat groeien: die wordt als de akker des luiaards, waarvan wij lezen, Spreuk. 24: 30. Is een eerstgeboren kind niet ongelukkig, als er de vader en moeder de hand van aftrekken? Is een ondeugend kind niet ongelukkig, dat de ouders er de hand van aftrekken?
Dit is dan mijn troost, zegt de Christen, ik ben mijnzelfs niet, mijn eerste man is gestorven, dat eigen ik is gedood; mijn verstand was toen een snode verleider, een wijze bedrieger; mijn geengenheden waren de verraders van mijn hart. Toen ik mijnzelfs was, was al dat wellustig leven als zovele slangen, die mij verleidden. Derhalve, man, verstaat gij 't, of verstaat gij 't niet, dit is mijn verkwikking, dat ik mijnzelfs niet ben.

(2). Daarop geeft hij nog een reden, zeggende: *Ik ben Christus' eigendom.*
Is dit tot troost iemand te dienen? De apostel zegt nochtans: Is iemand dienstbaar en kan hij vrij worden, het is beter, 1 Cor 7: 21. Ja, zo is 't. Maar, als ik Jezus Christus' eigen ben, dan ben ik vrij, zijn dienst is rechte vrijheid. Als ik Jezus dien, dat doe ik met het grootste genoegen. Derhalve de grootste vrijheid is Hem dienstbaar te wezen. Welk een verkwikking is dat voor kinderen, dat ze het eigendom van hun ouders zijn! Welk een verkwikking is dat voor een vrouw, dat zij het eigendom haars mans is! Welk een verkwikking is 't voor een onderdaan, dat hij het eigendom van zijn koning is! En welk een verkwikking is het voor een knecht,. dat hij het eigendom van zijn Heer is! Hoe zijn zij nu het eigendom van de Heere Jezus Christus? Zij zijn er toe verkoren van de Vader, gegeven aan de Zoon, gekocht met zijn bloed. Hij trok mij door Zijn Geest: Hij riep mij, en ik werd Zijne; ik zei: Zie, hier ben ik: ik geef mij aan U over om eeuwig uw knecht te zijn, zijns zelfs eigen te zijn, is de staat van de verloren zoon, en de gestalte van de gemeente te Laodicéa: *Ach, dat gij koud of dat gij heet waart! maar omdat gij lauw zijt en noch koud, noch heet, zal Ik u uit Mijn mond spuwen. U zegt, dat gij zijt rijk en verrijkt; en gij weet niet, dat gij zijt ellendig,*

jammerlijk, arm, blind en naakt, en alle ding gebrek hebt, Openb. 3: 15, 16, 17.
Maar Christus' eigendom te zijn, is de staat, waar gij van leest, Rom. 14: 8, *hetzij dat wij leven, wij leven de Heere, hetzij dat wij sterven, wij sterven de Heere. Hetzij dan dat wij leven, hetzij dan dat wij sterven, wij zijn des Heeren.* De Heere Jezus Christus, te Bethlehem geboren, heeft in Zijn bornput alle wateren van genade. Hij is de Wens der Heidenen, de troost der ziel.

3. Daarop vraagt de Onderwijzer: hebt u *redenen om zo getroost te zijn?*
Ja, zegt hij, ik heb redenen. Dat is ons derde stuk.
Daarop gaat een oprechte vrome zijn antwoord bekleden met schone redenen, waarom hij zo getroost is.
De eerste reden is: Als ik mezelf verlies, en het eigendom van Christus ben, dan ben ik het eigendom van een getrouwe Zaligmaker.
De tweede reden is: Dan ben ik het eigendom van een Christus, die de gezalfde Gods is, Ps. 2: 2.
Ten derde. Hij heeft mij met lijf en ziel gekocht, en voor al mijn grote zonden volkomen betaald.
Ten vierde. Hij heeft mij verlost uit alle geweld des duivels, van onder de slavernij en tirannie des satans.
Ten vijfde. Hij bewaart mij in zijn kracht, dat ik dien tiran niet meer behoef te ontzien.
Ten zesde. Hij schikt het zo, dat alles mij moet medewerken ten goede.
Ten zevende. Hij verzekert mij des eeuwige levens.
Ten achtste. Hij maakt mij door Zijn Geest van harte willig en bereid, om voor Hem te leven.

Geliefden, die acht stukjes zijn de moeite wel waard, dat, Als u thuis komt, gij ze dan eens in uw handen neemt, en ze eens bekijkt.

1. Ben ik *Jezus' eigendom? W*el! dan heb ik een Zaligmaker, wies naam is Jezus, die zal Zijn volk zalig maken van al hun zonden, Matth. 1: 21. Wat baat gunst der wereld en rijkdom, als ik dat niet had; en wat schaadt armoede en verachting? 't Een kan mij geen deel aan deze Zaligmaker geven, en 't ander kan 't mij niet ontnemen. Mijn eeuwig heil is in God. Of ik dan arm ben, en of ik op een schavot sterf, dat geeft noch neemt aan de zaligheid niet. Mijn zaligheid is in de Heere Jezus opgesloten, zou ik dan op een schavot niet eens kunnen zingen, daar ik zulk een getrouwe Zaligmaker heb, die zegt: "Mijn kind, Mijn lam, vrees niet, Als u in 't vuur en in 't water zult gaan, Ik zal u niet verlaten, maar Ik zal bij u zijn?"
   Deze zelfde nacht, zei Paulus, heeft de Heere Jezus in de gevangenis bij mij gestaan, en Hij zei: Heb goeden moed, Paulus, gelijk gij te Jeruzalem van Mij getuigd hebt, zult u ook te Rome getuigen, Hand. 23: 11 en 27: 23.

2. Hij is ook *Christus' eigendom.* O[2] God! Hij is een Profeet, een Priester en een Koning.. Hij is de gezalfde Gods; de Borg, de Losser. Hij is van de Vader beloofd en in deze wereld gezonden. Hij is een Leraar, die zijns gelijken niet heeft. Hij zendt al de leraars. Hij begiftigd ze. Hij is ook een Priester. Hij heeft zijn lichaam opgeofferd op het hout, 1 Petr. 2: 24. Wat is Hij een krachtig Voorbidder! Rom. 8: 34. Hoe zegent Hij Zijn volk! Hij is ook een Koning, zijn regering is zo klemmend; zo zacht, zo redelijk. Hij beschermt zo krachtig. Hij is zulk een almachtig Koning. Dat is mijn Jezus, mijn Christus, wies eigendom ik geworden ben door genade,

[2] Oorspronkelijk: Ach God. Op deze plaats en meerdere is Ach veranderd in O. Ach is in hedendaags taalgebruik een klacht en O is verwondering.

door 't geloof, door de verzekering des Geestes, door geestelijke ondervindingen.

3. Dat is nog niet genoeg, daar is nog een derde reden, te weten: *Hij heeft mij met lichaam en ziel gekocht met zijn dierbaar bloed; voor al mijn zonden volkomen betaald*, 1 Petr. 1: 18, 19. Hij heeft ons gekocht, niet met zilver of goud, maar met zijn dierbaar bloed. Wat al zonden had ik! Ik was zo wel slecht als de Turken en de Heidenen. Ik had zoveel zonden, dat ze de haren van mijn hoofd te boven gingen. Ik was enkel dwaasheid; die nam God de Vader van mij weg, en Hij legde ze op de Heere Jezus. Hij heeft ook mijn zonden in Zijn lichaam gedragen op het hout. Hij werd een zondoffer, en dat voor mijn zonden; en God vergaf ze mij. Hij rooieerde[3] ze, Hij dempte ze, en dat voor lichaam en ziel. Hoe duur ben ik gekocht! Zou ik Hem dan niet verheerlijken met lichaam en geest? 1 Cor. 6: 20. Wel, maar man, ik zag u bij de duivel. Dat is de vierde reden.

4. Ik zag u bij de duivel, in 't huis van die sterk gewapende; gij diende hem zo naar zijn wil!
Ja, dat is waar, hij had zulk een kracht op mij, dat ik wel meerder dan mijn gezelschap gezondigd heb. Wel hoe geraakte u er uit? Daar kwam de Heere Jezus, die mij gekocht had, aan dat gevangenhuis, en Hij zei: *kom uit het huis van dien sterk gewapende*. Daar werd ik overtuigd. Ik werd bekeerd. Ik kwam met Hem in een verbond, en zo kwam ik uit het gevangenhuis. Ik ging er uit, gelijk als Israël uit Egypte, zij werden er uitgeleid. Ik werd uit zijn geweld verlost: hij kon mij niet langer houden. Wilt u nog een reden zien? Dat is de

5. Vijfde reden. O! *Ik word bewaard in de kracht van mijn Verlosser*. Ik kan niet afvallen. Ik heb een almachtig God, een Losser, die mij bewaart; en dat zo nauw, dat er niet een haar van mijn hoofd afvallen kan zonder de wil van mijn hemelse Vader, Matth. 10: 29, 30.
Hoe Schriftuurlijk is het alles! Hij bewaart zo nauwkeurig een mens. Die van de Turk genomen wordt, en vandaag uit het gevangenhuis verlost wordt, kort daarna kan hij er al wederom inkomen; maar een Christen niet. Als die er uit is, komt hij er niet weder in. Ja, t maar gij zijt zo bebloed: elk rukt en plukt u. Hoe gaat dat dan?
Dat moest mij medewerken ten goede. Word ik geslagen? 't Zijn de kastijdingen van een Vader, 't is de wil Gods, dat ik lijd. Het moet mij alles medewerken ten goede. U had hei. ten kwade gedacht, zei Jozef, maar God heeft het ten goede gedacht, Gen. 50: 20. Alle dingen moeten degenen, die God liefhebben, medewerken ten goede, Rom. 8: 28. *De korte en lichte verdrukking, die zeer haast voorbijgaat, werkt ons een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid*, 2 Cor. 4: 17.

6, z*ij moeten God altemet*[4] *danken, dat ze in velerlei verzoeking geleid worden.* Dat is de zesde reden van de waren Christen.

7. Dan geeft hij nog een zevende reden. Dat is, *dat hij in al zijn kommer door de genade Gods verzegeld wordt.*
Dan komt God en zegt: gij zit zo eenzaam, Elia! hoe zit gij zo met uw hoofd tussen uw voeten en mijmert? Laat ik u eens verkwikken. In 't suizen van een zachte stilte kwam God, en Hij verkwikte hem, 1 Kon. 19: 12. Daar vervult hij hun mond met

[3] Verzoenen, uitdelgen
[4] Van tijd tot tijd; regelmatig

vreugde; zodat ze wel zouden zingen en schreeuwen van blijdschap; en hij verheugt ze met onuitsprekelijke vreugde; en Hij leidt ze in de binnenkamer, Hoogl. 1: 4 en 2: 4. En de liefde is Zijn banier over hen.

8. Eindelijk en ten laatste *maakt God ze hartelijk bereid om voor Hem te leven*. *M*eent uj dat het gedwongen spel is? O nee. M*ijn vriendin, zegt de Heere Jezus, gij zijt als de paarden in de wagens van Farao, eer ik het wist, zette Mij mijn ziel op de wagens van Mijn vrijwillig volk*, Hoog!. 1: 9 en 6: 12, zij steken hun voeten in de schoenen van de bereidwilligheid des Evangelies, Ef. 6: 15. Het is alles zo hartelijk! Zij zijn geen geveinsden, zij liegen van hen, die zeggen, dat ze geveinsd zijn; zij doen alles van harte. De geest maakt hen van harte willig en bereid. Ach! zeggen zij, ik zou wel door vuurvlammen gaan achter mijn Heere!

4. **Wat zegt gij nu van des Christens antwoord?**
Wij zeggen dit: dat deze vraag niet kan beantwoord worden dan door een waar Christen, en van niemand anders. Of gij de vraag al duizendmaal opzegt, dat helpt niet, u moet ze ondervinden. Wat doet nu de Onderwijzer?
Nu ben ik zo voldaan. U hebt mij tevredenheid gegeven, zegt hij. Ik heb er niet één woord tegen; zou u mij ook wel daarheen willen brengen?
Daar komt dan de Christen, en die zegt: ach! ja. Wilt u ook die weg inslaan? God eist hier niet als eertijds van Abraham, Gen. 22: 2, *Offer mij Izak uw enigen zoon, dien gij lief hebt*. Hij zegt niet, dat gij uzelf met messen snijden zou. Hij zegt niet, offer Mij duizend varren of duizend rammen; maar God komt, en eist wat anders.
Wat wil Hij dan zeggen?

5. Er zijn drie wegen, langs welke God elkeen tot die troost brengt; als die niet ingeslagen worden, zult u er nooit toe komen; maar die ze inslaat, wil Hij zeggen, daar ligt de belofte voor.

De eerste weg is: dat ik ken, hoe ellendig ik ben bij God en de mensen, zulk een gezicht te hebben van mijn verloren staat der natuur, maakt, dat men moet zeggen: Gij dode! Gij zijt een harde, een goddeloze, zijt gij nog rijk in uw ogen, zo gaat gij naar de hel, in plaats van naar de hemel.
Wat nu gedaan? O God! ik heb zo geleefd, zo goddeloos, en daarin nu al zoveel jaren doorgebracht, totdat God mijn hart week en verslagen wilde maken. Daar stond ik toen als die drie duizend verslageen zielen, Hand. 2: 37. Ik stond als de tollenaar, en als de stokbewaarder, met tranen in de ogen, en met het zwaard in zijn hand. Ach Heere! wat een scharlaken rode ziel heb ik! Ach! hoe heb ik mij vervloekt gemaakt! Wat zal ik u doen, o Mensenhoeder! Job 7: 20.
Zo gij dat niet zo zeggen kunt, zo kunt u niet tot die troost komen. Dat is zo de wijze, op welke men leert kennen, hoe groot de zonden en ellenden zijn.

De tweede weg is: Dat men niet alleen zijn ellenden moet kennen; maar men moet ook kennen, hoe men van al zijn zonde en ellende verlost zal worden.
Ik wil niet, dat gij wanhoopt[5], en met een Kaïn en Judas heenloopt, en met een Adam gaat schrikken en u verbergen, ik wil u tot het gezicht van uw ellenden niet brengen, om u te overstelpen. Maar u moet tot het gezicht van uw verlossing overgaan; is er enig middel om de straf te ontgaan, en wederom tot genade te komen? I*s er geen balsem in Gilead, is er geen heelmeester meer aldaar?* Jer. 8 22. God woont wel in 't hoge en in 't verhevene, maar Hij woont ook bij de verslageenn van harte, Jes. 57: 15.

[5] Desperaat,; hier en in de volgende preken.

Er is een Zaligmaker, in welke Hij 't kan doen. Dat gij nu zou denken, het zal er niet op aankomen, hoe ik leef. Ach! ja. Het zal er gewis op aankomen; want:

Ten derde. Dan moet gij voor de Heere teder gaan leven; het komt er wel op aan. Uit de vruchten moet gij nu de boom gaan kennen, en u moet gaan zien, of uw overtuigingen, en of uw geloof goed zijn, zijt gij een kwade boom, dan zult u geen goede vruchten voortbrengen; maar zijt gij een goede boom geworden, dan zult u ook graag uitroepen: *Wat zal ik nu de Heere vergelden voor al Zijn weldaden,* Ps. 116: 12. Daar hebt u onze eerste Zondag en onze vijf stukjes opengelegd.

TOEPASSING

Wat is onze godsdienst een heerlijke godsdienst! Wat is hij nuttig boven alle godsdiensten! Boven de Joodse, Heidense, Mohammedaanse. De waarachtige Christen heeft het merg genomen uit de Joodse godsdienst, en heeft ze laten behouden een deel oude en verouderde schaduwen en plechtigheden. Deze godsdienst is verheven boven de top der bergen, zij is verheven boven de Heidense, die vele goden dienden. 't Is de enige waarachtige godsdienst. Daar ligt de waarheid.

Maar, die nu die heerlijke dingen belijden, laten het dikwijls slecht in de oefening liggen. Gaat uw oefening niet tegen uw belijdenis?

Ten eerste. Hoe velen zitten hier, die hun godsdienst niet kennen, zij kennen geen ellende. Als ze maar goed te eten en te drinken hebben, dan is 't wel, zij kennen geen smart over zonden, zij zullen zo in 't algemeen wel eens zeggen: de wereld is onvolmaakt; wat al treurigheid is er op de wereld; of iets dergelijks; doch 't gaat hun niet ter harte.

Ten tweede. Anderen trekken hun godsdienst in, zij worden ketters. Die arme ketters! Zij weten, dat men in 't natuurlijke niets op het onzekere doet, en dat men middelen gebruikt; of doet men iets op het onzekere, dat het dan gevaarlijk is; en zou men dan in de Schriftuur de middelen verachten? Hoe menigeen is er in zijn droefheid getroost naar 't Woord! Maar wilt u[6] alles doen, wat uw hart lust, dan hebt u geen troost te wachten. Anderen zijn getroost in de wereldse dingen, als ze die maar hebben; als ze maar goud en zilver hebben. Als ik dat heb, zeggen ze, dan is 't wel. Een ambt of een betrekking, smal of breed, daarmee zijn zij tevreden, en gerust op hun droesem. Anders is hun de spijs niet zoet, noch de slaap liefelijk, al is 't dat een ongemakje, een pijn in een kies of tand, al dat zoete kan bitter maken.

Ten derde. Anderen troosten zichzelf met de eeuwigheid en de dood ver uit hun gedachten te zetten; al is het, dat het de mens gezet is eenmaal te sterven, en daarna het oordeel, Hebr. 9: 27. Anderen rekenen hun troost in de dienst der zonden, in aardse winst, vermaak, gemak. Anderen rekenen hun troost in 't spotten met Gods kinderen, die zeggen: 't is maar een deel sufferij, de zekerheid van Gods kinderen. Onze troost is bij de Heere: wij hebben die eerste vraag van buiten geleerd, dat is onze troost. Hoe wij leven, niemand zal onze troost van ons wegnemen, zool doet zo. Troost u zo met zulke valse gronden. Waagt gij 't zo naar de eeuwigheid?

1. Weet gij wel, dat, Als u zult gaan sterven, het u dan alles ontvallen zal? Zegt u: wat moet het dan voor een troost wezen? Hebt u in uw leven uw ongeluk wel gezien in uws zelfs eigen te zijn? Hebt u dat voor uw droevige[7] toestand wel ooit gerekend?
2. Hebt u in uw leven wel gezucht tot God in eenzame, doch aan u en God bekende, plaatsen? Hebt u aldaar God wel met tranen van berouw gebeden, gesmeekt en aangelopen, dat gij toch van uw zelven niet meer mocht wezen, dat uw vlees en

[6] \in een aantal zinnen is gij veranderd in u, met het passend werkwoord
[7] Oorspr. deerliijke

bloed toch zo niet tegen Gods wil mocht doen? Hebt u daarover getreurd, en was u dikwijls daarover lang in het gebed?
3. Wegen de zonden die u beging, u wel op 't hart? Was uw hart ér wel over belast; was u er beschaamd en verlegen over? Deden ze u smart aan? Wilt u ze wel weten?
4. Nam u dan zo uw toevlucht en vertrouwen wel tot de Zaligmaker? Kreeg Hij al uw achting?
5. Voelde u dat gij uit het geweld des duivels verlost werd? Waren de zonden uw vijanden, of liet gij uw oren doorboren aan 't huis des duivels; en was de zonde u een lekkere bete?
6. Vermeed u wel ooit de gelegenheid, die aanleiding kon geven tot zondigen?
7. Werd gij altemet eens verkwikt, kreeg gij altemet eens een straaltje van Gods liefde, van de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat?
Voelde u wel ooit, dat uw hart gewillig en bereid gemaakt werd om voor de Heere te leven? Was Zijn dienst u het liefste van alles dat er was? Als nu uw hart hierop moet zeggen: nee; ach schrikt dan! Waarvandaan zult u dan troost halen? Wie zal u dan troosten?

Ach Heere! Dan moet gij de wagen omkeren, en zeggen: wat is uw enige droefheid beide in leven en in sterven? Ach! dan moet uw gemoed en geweten antwoorden: Dat ik met lijf en ziel beide in leven en in sterven mijns zelfs eigen ben. U zijt dan aan uw eigen verdorvenheid overgegeven.
Ach Heere; dan hebt u geen Christus, geen Zaligmaker.
Dan hebt u zovele zonden, en gij hebt geen rantsoen.
Ach Heere! dan zijt gij onder 't geweld des duivels, die heerst krachtig over u. Die heeft dan een heersende en een kwellende macht over u.
Ach! dan wordt gij bewaard, gelijk de duivel, tot het oordeel, om gestraft te worden, gelijk een schaap tot de dag van slachting.
En alle dingen moeten u ten kwade dienen. 't Lezen, 't bidden, de doop, 't Avondmaal, en al wat er is, dient u ten kwade.
Ach Heere! Dan hebt u in uw leven geen verzekering van uw zaligheid te wachten. U zijt wel verzekerd, dat u eeuwig in de hel zult liggen.

Een waar vroom hart zal zeggen: *Ja, ik ben ook niet verzekerd.*
Wel! waarover rollen de tranen zo dikwijls langs uw aangezicht? Wat zou u zo welgemoed maken als de verzekering, als u ze verkrijgen mocht? Gij zijt immers niet meer onder de heerschappij des duivels? U kunt zo los niet meer leven? U kunt het met hem nooit meer eens worden? Moet gij er niet altemet nepen en vuistslagen om uitstaan? Neemt u wel duizendmaal uw toevlucht tot de Heere Jezus? Willen anderen naar de hel? Gij niet, zijn daarover niet uw tranen en klachten, dat gij niet weet, of gij deel aan de vergeving der zonden hebt, dat God het u niet getuigt?
Wel! hebt u nog geen verzekering, gij zijt nog niet dood. U zucht en bidt er nog om. Het zou u zo lief wezen! Gij betuigt immers, dat gij willig en bereid zijt, om voor Hem te leven en 't met Hem te houden?
Moet gij niet zeggen: "God heeft dat in mij gewrocht. Ik kreeg 't anders niet. Ik was te voren zo niet. Ik wilde te voren voor de Heere niet leven?"
Wat werd er al moeite aan u gedaan! Al was er een vader, een moeder, of anderen, die over u gesteld waren, die zeiden: Bidt, leest; u wilde niet leren, u wilde niet bidden, u wilde niet lezen.
Nu, moet gij zeggen, ben ik anders? Hebt u 't niet al dikwijls ondervonden, dat u alle dingen meegewerkt hebben ten goede, zelfs uw kruis?

En Als u God zo achterna gegaan hebt, dat u Hem er over danken moest; moet u niet zeggen: 't Is zo verkwikkelijk in leven en sterven? Ik ben zo getroost, dat ik zulk een getrouwe Zaligmaker heb, die mij in geen nood verlaten zal; en die mij eindelijk eens bij Zich zal nemen, en in de eeuwige heerlijkheid brengen, tot Zijn eer en mijn blijdschap. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.

ZONDAG 2.

Vraag 3. Waaruit kent u uw ellende?
Antwoord. *Uit de Wet Gods.*

Vraag 4. Wat eist de Wet Gods van ons?
Antwoord. *Dat leert ons Christus in een hoofdsom. Matth. 22: 37-40: Gij zult liefhebben de Heere uw God met geheel uw hart, en met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand, en met geheel uw kracht. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, aan dit gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten.*

Vraag 5. Kunt gij dit alles volkomen houden?
Antwoord. *Nee ik; want ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten.*

Wij lezen, Hos. 6: 7, *zij hebben het verbond overtreden als Adam.* God de Heere had twee verbonden opgericht; het verbond der werken, daar Hoséa van spreekt, en het verbond der genade, daar gij veel van hoort in het Woord na de val. Het wordt genaamd *het eeuwig verbond, dat in alles wel geordineerd en bewaard is, 2* Sam. 23: 5. Het verbond des vredes, dat vast is, dat niet wankelt, Jes. 54: 10.
Die twee verbonden komen in sommige zaken overeen; en in andere zaken verschillen ze, zij komen in sommige zaken overeen. Waarin komen ze overeen?
In de partijen, die zijn dezelfde: namelijk God en de mens.
Zij komen ook daarin overeen, dat zij hebben wetten en eisen.
Zij hebben beide beloften en dreigementen. Beloften, namelijk van geluk en eeuwig leven.
Dreigementen, te weten van eeuwig ongeluk en verloren te zullen gaan.
Zij hebben ook beide sacramenten.

Gelijk ze overeenkomen in sommige dingen.
Zo verschillen ze ook wederom in andere; gelijk er een overeenkomst is, zo is er ook een onderscheid en verschil. Het verschil is haast te vinden. In 't verbond der werken waren de partijen God en de mens. God, dat volmaakte Wezen, en de mens die, volmaakt geschapen was.
In 't verbond der genade blijft God volmaakt; maar de mens is zondig geworden, door de val.
Het verbond der werken richtte God op met het hoofd van het ganse menselijke geslacht. God maakte wel het verbond der genade in een Hoofd; niet in dat van 't ganse menselijke geslacht, maar alleen in het Hoofd van zijn uitverkorene kinderen.
Het werkverbond had geen Middelaar, het Genadeverbond wel.
Het werkverbond gaf leven op de werken van de bondeling, het Genadeverbond op het werk van de Middelaar.
Het werkverbond zegt: *Doet dat, en gij zult leven.* Het Genadeverbond zegt: *Gelooft, en gij zult zalig worden.* Daar ziet gij nu die twee verbonden; u ziet waarin dat ze overeenkomen, en waarin dat ze verschillen.

Mag nu een Christen wel naar de eeuwigheid gaan, terwijl hem dat onbekend zou

zijn? O, elk moet zich daarop toeleggen om dat te kennen. Hij kan niet zeggen, dat het hem niet ontdekt wordt, zo haast als een Christen 's middags in de kerk komt, zo wordt het hem bekendgemaakt.
Wij moeten zeggen, dat de Onderwijzer anders niet verhandelt dan die twee verbonden. De mensen, die zeggen, dat er in de Catechismus te verhandelen gebrek is aan 't verhandelen van de verbonden, hebben de zaak niet wel begrepen. Die zeggen: de leer wordt wel verhandeld in de Catechismus; maar daar is gebrek aan 't verhandelen van de verbonden; die dat zeggen, hebben er weinig bij neergezeten, of het werk bekeken.
Wij moeten vrijmoedig zeggen: dat er anders niet in de Catechismus verhandeld wordt, dan de verbonden. U hebt er de oprichting van het eerste verbond, en ook met wie; de algemeenheid namelijk van het werkverbond, de breuk, de onmacht van de mens, de straf, de wraak van het verbond; dat alles hebt u in het eerste stuk van de Catechismus. De oprichting van het werkverbond, de breuk, de straf, daar komt de onmacht en alles in.
In het tweede stuk hebt u niet anders, dan een verhandeling van het Genadeverbond. Daar gaat de Onderwijzer tonen de oprichting, de middelen, de bondelingen, de weldaden, de sacramenten en de verzekering daarvan.
Daarop komt hij in het derde stuk, en hij gaat de heilige wandel van de bondelingen verhandelen.

Wij zijn nu in de verhandeling van het werkverbond, en dat doet de Onderwijzer aldus: Opdat door de harde boodschap in hun hart geen moedeloosheid zou komen, zo geeft hij eerst een schonen troost.
De Onderwijzer begint dan aldus, en hij vraagt: *Welk is uw enige troost, beide in leven en in sterven.*?
Daarop begint dat schepseltje stil te staan, en zegt: is er zulk een troost te verkrijgen, dan mag ik niet moedeloos zijn.
Daarop begint hij de aller-naarste toestand te beschrijven, en daar leidt hij ze in, en zet ze als van 't hoofd tot de voeten in de hel, opdat ze bekommerd zouden worden, en uitroepen: 'is er een middel om uit die nare toestand verlost te worden, en tot de eerste troost te komen, opdat ik onder Gods zegen een stap zou kunnen doen in 't verbond der genade, en zo ten hemel gaan?'
Wij hebben dan tegenwoordig te bezien:

Eerst. De ellende van de mens.
Ten tweede. Het middel, waardoor God de mens die ellende leert kennen.
Ten derde. De uiterste onmacht en krachteloosheid der mensen.
Ten vierde. Dat God die methode gehouden heeft, van de val af, en die houden zal tot op het laatste oordeel toe, om de mens door de kennis van zijn ellende tot troost te brengen.

1. Hebben wij te zien, wat een ellendig voorwerp een mens is. Als wij dat bezien, moeten wij niet denken, dat zijn die mensen maar alleen, die in de verre Indien wonen, de Barbaren; maar wij moeten aan ons zelven denken.
2. Staat ons te bezien het middel, dat God daartoe gebruikt; en dat is de wet, die dient om een mens tot dat gezicht te brengen; want onder de ellende is ook blindheid.
3. Staat ons te letten op de krachteloosheid om het te kunnen herstellen, schoon wij onze ellende zien,

4. Moeten wij wel opmerken, dat dit zo is gegaan na de val, en dat dit zo zal duren tot op het laatste oordeel toe.

Eerst. Hebben wij dan de ellende te bezien.
Ellende, wat is dat? 't Is een toestand, die treurig is; 't is een toestand, die te kennen geeft dat iemand gevallen is in ongeluk; 't is een toestand, die jammerlijk is. De ellende van de mens bestaat in de zonde, en in de straf van de zonde, zo haast als nu de mens onder *de zonde* gekomen is, zo was ook al meteen de bezoldiging der zonde de dood, Rom. 6: 23. De zonde, maakt die de mens zo ellendig?
Ja. 't Is zulk een ongeval. Ach Heere! zegt hij, hoe geraak ik er uit? I*k ellendig mens! Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?* Rom. 7: 24. Openb. 3: 17, *Gij weet niet, dat gij zijt ellendig en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt.* Wat een ongeluk is de zonde zij maakt u zot, zij doet u sterven. Daar gaat gij met een dode ziel, zij besmet u, zij vervreemdt u van God; gij zijt van God afgevallen, gij wordt als in een steen veranderd. Uw hart verandert als in een keisteen.
De engelen werden er duivelen door. Een apostel (Judas) wordt een duivel door de zonde. Door de zonde moeten zelfs de duivelen sidderen, Jak. 2: 19. Door de zonde zijn de grootste ongevallen over ons gekomen.
Behalve dat, zo komt er nog wat bij, dat ons zo ellendig maakt; *en dat is de straf.*
Wat zijn er al straffen door de zonde over de mens gekomen.
Daar ziet men altemet de hemel gemaakt als ijzer, en de aarde als koper, Levit. 26: 19. En dat ei geen rund in de stalling is, Hab. 3: 17. Daar wordt de gehele wereld als een gasthuis van ellende. Elk schepsel zucht, Rom. 8: 22. Wat doet een mens zat zijn van onrust dan de zonde en de straf; wat doet hem de dood zoeken boven het leven; wat doet hem het leven moede worden; wat doet hem schreeuwen en kermen; is het niet de straf? Wat doet hem eindelijk de dood het venster inkomen? En dat kunnen geen mensen weren, al was 't een koning, daar al de wachten rondom het bed staan: de dood wil niet wijken, hij klimt het bed op.
Daar begint de mens te trillen en te beven; zijn gedaante vervalt; het doodzweet breekt hem uit; de doodstranen komen voor de dag; de lippen krimpen op. Hij geeft een snik; de ziel gaat uit het lichaam; en zo maakt hij een einde van zijn leven.
Wat doet hem nu in de hel zijn tanden knersen, zijn handen wringen, schreeuwen, stampen; is het niet de straf? Wat doet de mens zeggen: *Ik ben de man, die ellende gezien heeft,* Klaagl. 3: 1? I*s er een smart als deze mijn smart?* Klaagl. 1: 12.
Is dat nu ál het ongeval? Nee.
Wat komt er dan nog bij? Dit: dat hij het niet weet. Openb. 3 17, gij weet niet, dat gij zijt ellendig, enz. Dat komt er bij. U wilt het niet weten.
Wat nog al? Was er iemand, die het u zei, dat gij zo ellendig waart, gij zou er tegen invliegen.
Wat komt er nog al bij? Gij beeldt u in, dat het wel zal gaan. 't Zal zo kwalijk niet aflopen, denkt u.
Wat nog? Gij zijt blij en wel in uw schik, dat gij zo zijt. U zou er wel over van vreugde opspringen, dat gij zo zijt.
Wat verzwaart het ongeval nog al meer? Dit, dat gij onwaardig zijt enige redding. Daar is niets in mij, of in u, dat God beweegt, om ons te redden; zal Hij het ons doen, zo zal Hij zeggen: *Ik doe het niet om uwentwil, o mens! het zij u bekend.* Wij liggen walgelijk in onze bloede. Wij zijn maar het tegendeel waardig; de vloek en alle plagen, die in het Boek geschreven zijn.
Wat nog? Daar is niets onder de zon dat ons redden kan; wij zijn een bedorven schepsel: wij moeten het bij onszelf, en bij alle anderen opgeven. Daar is geen

uitkomst; of wij spreken, horen of lezen, 't kan alles niet helpen.
Geloofden wij dat, o God, het zou als een hamer zijn, om ons hart te morzel te slaan.
Ja, daar komt nog meer bij. Wij zijn slaven van de duivel; wij zijn het met hem eens; Wij dienen hem getrouw, hardnekkig, onbeschroomd; wij wilden wel, dat er geen predikant in de wereld was, die anders was, dan wij zijn. Dat is de ellende.

Dewijl nu onder de ellende ook blindheid is, zo zei God: Ik zal ze u doen kennen. Ik heb er een middel toe. Ik zal ze voor uw ogen brengen. De ellende te kennen, zeiden de Heidenen, was een zaak, die nuttig, moeilijk en noodzakelijk was, zij schreven daarom op hun tempelen, voor de in- en uitgaanden man: *Ken u zelven!* Omdat het zo nuttig was. De koning Croesus, de goden raad vragende, langs welke weg hij zalig zou kunnen worden, kreeg tot antwoord: *Ken u zelven.*
Ook zeiden de Heidenen, dat het moeilijk was dit te kennen; dat de betrachting en oefening van die spreuk niet onder de mens te vinden was, ze was, zeiden ze, uit de hemel gevallen.
Wisten nu de Heidenen bij het licht der natuur zo te spreken, wat moesten wij Christenen dan doen? Het is zo nodig het onderzoek onzes zelfs, of kent ge u zelven niet? 2 Cor. 13: 5. 't Is nuttig, o! daar zit zoveel nut in: *alleen kent uw ongerechtigheid*, Jer. 3: 13, zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mij zelven ben bekend gemaakt, zei eens Efraïm, heb ik op de heup geklopt, Jet. 31: 19. 't Is moeilijk. Daarom bad Augustinus altijd in zijn gebed; *geef dat Ik u en dat ik mij zelven ken;* dat was altijd een stuk van zijn gebed. Heere! geef dat Ik u en mij zelven ken.
Nog eens: de kennis van onszelf moet niet maar een bespiegelende kennis zijn, of 't een predikant of lidmaat is, waarop hij zich zou verheffen, en er zijn wijsheid in stellen, met ze zo net te beschrijven, maar het moet een toepassende en ondervindende kennis wezen.

Waarom de Onderwijzer ook aldus vraagt: *waaruit kent u uw ellendigheid?*
Hij vraagt niet naar de ellende van de engelen, die gevallen zijn, dat ze daarop zouden speculeren, wat hun zonden en hun oordeel is, en welke de straffen zijn, die zij nog te wachten hebben. Hij vraagt niet naar de ellende van degenen. die in hun zonden gestorven zijn, en tiaar hun plaats gegaan zijn in de gevangenis, 1 Petr. 3: 19, maar hij vraagt: welk is úw ellende? Uw met toepassing op zichzelf. Ondervindt u, dat u zo ellendig zijt? Wat verslagenheid hebt u er over? Wat schaamte, droefheid en veroordeling? Kent u dat gedurig roepen om redding; kent u die heilige wanhoop van uzelf, en van al wat buiten God is? Zegt gij: Heere! ik ga verloren, Als u mij niet redt? Is dat zo ondervindelijk en naar binnen gaande in u? Kent u dat binnenwerk, dat daar zo omgaat?

2. Hoe komt gij er toe, tot zulk een kennis? D*oor de wet Gods.*
God heeft drieërlei wetten gegeven aan Israël: een burgerlijke, een kerkelijke, en een zedelijke of eeuwigdurende wet.
De burgerlijke wetten waren zulke, die golden in de burgerlijke regering. Leerden ze daar hun ellenden uit kennen?
Ja. Had er iemand een doodgeslagen, of had een dief gestolen, zo werd hij gestraft, omdat het verboden was zulks te doen in de samenleving. Daar zagen ze in, wat voor een natuur zij zelf hadden; tot welke misdaden zij zouden kunnen vervallen, en welke straffen zij waardig waren.
Konden zij door die kerkelijke wetten, de wetten der plechtigheden, hun ellende leren

kennen?
Ja. Daar zagen zij die duizenden priesters; al die offeranden; al die schulden zonde-offeranden. Daar zagen zij hun zonden in. Daar zagen zij in de straf, die zij waardig waren, en dat ze zo waardig waren gestraft te worden, als die beesten geslacht werden, zij zagen uit het voorbeeld, dat de Middelaar moest en zou gestraft worden.
Dan was er nog de eeuwigdurende of zedelijke wet, waar geen jota, noch tittel van voorbij zal gaan. Hier zullen wij ons nu niet breed ophouden met die wetgeving in al hare omstandigheden te zien, want dan zouden wij te lang zijn. Alleenlijk zullen wij zien, bij welke gelegenheid zij die wet kregen.
Daar gaat Israël uit Egypte op het Paasfeest. Op de vijftigste dag daarna op het Pinksterfeest, daar zijn ze aan de berg Sinaï. Daar komt -God en die geeft hun die wet, op een vreselijke wijze, onder donderen en bliksemen. Alles beefde. Daar roept God Mozes tot Zich; die Mozes, met welke Hij als een vriend met een vriend verkeerde; gelijk als een mens met zijn naaste. Daar moest hij naderen in de wolk. Des mans hart beefde er over. Hij veranderde. Hij was zeer bevreesd. Hij was zo ontroerd, Hebr. 12: 21. *Dat kan ik niet dragen,* zegt hij. God sterkte de man; God sprak met Mozes, en Mozes met God. God sprak met een luide stem die wet, dat gans Israël het hoorde.
Toen zei God tot Zijn vriend: Gij zult hier vertoeven veertig dagen en veertig nachten, zo gaf God hem die wet in twee steen tafelen. 't Was Gods werk, en Gods schrift. Deze wet der tien Geboden wordt gedeeld in twee tafelen, te weten: in liefde Gods en liefde des naasten.
Christus verdeelde ze zo, Matth. 22: 37.-40, daar Hem gevraagd werd, welk het grootste gebod van de wet was, zo hebben ook al de profeten en de apostelen ze insgelijks verdeeld. Paulus, Ef. 6: 2, heeft die verdeling ook gevolgd als hij zei: Eert uw vader en uw moeder, 't welk het eerste gebod is met een belofte. Het is ook in de natuur der zaak gegrond. 't Kan anders niet verdeeld worden. De eerste eist liefde tot God; de andere liefde tot de naaste. Hebt u het wel begrepen, wat de liefde Gods is? Hebt u wel begrepen, wat de liefde tot de mensen is? Elk heeft zoals een poppetje, waar hij zijn liefde op zet. Daar zult u 't uit kunnen kennen, wat de liefde tot God is.

De liefde Gods wat is dat?
Ten eerste. Het is die wonderlijke hoogachting, die gij voor God hebt. Niets is u zoveel waard als God. U legt vader, moeder, zuster, broeder, Ja, uw eigen leven eens nevens God; maar God overtreft het alles. Een die God liefheeft, zegt: Ps. 73: 25, *Wie heb ik nevens U in de hemel? nevens U lust mij niets op aarde!*

Als ik dan U heb, o Heer mijn
Zoud' daar iets anders mijn God zijn?

Ten tweede. 't Is de liefde eigen, te schreien en te kermen naar het geliefde voorwerp, als ze het mist. Ik kan niet leven, zeggen ze. De ziel van zulk een, die God liefheeft, dorst naar God. Of ik hier al leef in de wereld, zegt zo een, ik kan mijn begeerte met het wereldse niet voldaan krijgen, als ik met mijn hart niet hoger zweef. Ach, mocht ik God hebben! Ps. 63: 2.
Ten derde, zij hebben geen meerder genoegen als dan, wanneer ze een hoop hebben, dat ze hun geliefd voorwerp eens genieten zullen. Dat vervrolijkt hun aangezicht. 'Ik heb genoeg aan U, Heere! zeggen ze, Als u mijn God zijt. Ik heb geen meerder genoegen als in U, Heere! daarin is al mijn vermaak en mijn lust. Als ik U heb, dan lust mij niets meer.'
Ten vierde. Het is de liefde eigen genoegen te geven aan degenen dien ze lieft, dien zoekt ze te behagen, zo is 't ook gesteld met de liefde tot God. Een die God liefheeft, het is hun eigen, dat ze God genoegen zoeken te geven, zij zoeken Hem te behagen,

hetzij inwonende, hetzij uitwonende, zij zoeken Hem welbehaaglijk te zijn, 2 Cor. 5:9.
Ten vijfde. Het is de liefde eigen dikwijls te spreken van degenen, dien men liefheeft. Kan men er niet bijkomen, men verlangt er naar, zo is 't met de liefde tot God eveneens gelegen. Kan ze zichzelf niet voldoen, door er bij te komen, zij verlangt naar huis, ziet gij ze wandelen, 't is met de ogen naar boven, zij denken al dikwijls: daar woont Hij, die mijn ziel liefheeft. Dat eist God in de eerste tafel der wet: doet het met uw ganse ziel, met al uw krachten; met uw gehele verstand moet het geschieden. Ik moet, zegt God, uw liefde geheel hebben, in de grootste inspanning.

Wat is nu de liefde tot de naaste?
Als men zijn naaste eert en acht. Davids naam was zeer geacht, 1 Sam. 19: 1. 't Moet geschieden met eer de een de anderen voorgaande, Rom. 12: 10, in liefde met elkaar te verkeren. Kaïn! hoe zijt gij zo ontstoken, zei God, tegen uw broeder, zijn begeerte is toch tot u.? Dat is, zijn liefde is voor u, Gen. 4: 6, 7.
Wat is de liefde tot de naaste? Droevig te zijn, als 't hem kwalijk gaat, blij te zijn, als 't hem wel gaat; behulpzaam te zijn, als hij in ongelegenheid geraakt; graag vergeven, als hij ons iets misdaan heeft. De liefde doet de naaste geen kwaad, Rom. 13: 10. Wij moeten onze naaste liefhebben gelijk onszelf. Wat is dat te zeggen? Hoe heb ik mezelf lief?
Gewillig, ongeveinsd, vurig, standvastig. Gewillig: men moet immers niemand dwingen om zichzelf lief te hebben. Vurig: men behoeft niemand op te wekken, om zichzelf lief te hebben, daar is hij vurig genoeg toe. Elk heeft oprechte liefde tot zichzelf. Standvastig: ik heb mij zelven zolang lief als ik leef, zo moet de liefde tot onze naasten zijn. Met al die liefde, die wij onszelf toedragen, moeten wij hen liefhebben.
De liefde tot God is nu het eerste en het grootste gebod. Waarom is de liefde tot God het eerste en het grootste gebod? God moet altijd voorgaan, en de naaste moet volgen, en achteraan komen. Als God en de naaste in tegenstand komen, al was 't dan uw eigen leven, zo gaat God voor. Die is de hoogste, de grootste, de meeste.

Nu, het tweede gebod is het eerste gelijk. Waarin? Het is van dezelfde Wetgever. 't Is van dezelfde inhoud. 't Is liefde; doch welke moet wijken voor die van de eerste Tafel. Als u nu de Bijbel zult lezen, zal dat daarop uitkomen; al de profeten, apostelen, evangelisten komen daarop uit. Dat is de inhoud van de wet in het werken in het Genade-verbond; als u dat ontbreekt, dan zult u nooit binnenkomen.
Uit die wet nu leerden ze hun ellende kennen. Dat zult u zo gemakkelijk in 't eerst niet zien. Welk gebruik heeft die wet, hoe moet gij ze gebruiken, Als u er uw ellende uit zult leren kennen?

Eerst. Gelijk een spiegel moet gij ze gebruiken, als een-ontdekker.
Ten tweede. Als een beschuldiger.
Ten derde. Als een bewijzer.
Ten vierde. Als een overtuiger.
Ten vijfde. Als een Rechter.
Ten zesde. Als een, die alles in alarm brengt. Let eens op.

Eerst. Dit gebruik heeft de wet, om een mens tot kennis van ellende te brengen, ziet gij wel, zegt ze, dat gij zo ellendig zijt? Ziet gij de vlekken wel? Wat gelijkt gij naar de liefde tot God en de naaste? Kent u uw gebrek daar wel in? U kunt in mij uw aangeboren vlekken zowel zien, als in een spiegel de vlekken van uw aangezicht, Jak.

1: 23. Rom. 7: 7, *Ik ken de zonde niet dan door de wet, want ook had ik niet geweten de begeerlijkheid zonde te zijn, indien de wet niet zei: Gij zult niet begeren.* Rom. 3: 20, Want door de wet is de kennis der zonde.
Ach Heere! toen ik mij er bij ging leggen, toen werd ik ontdekt.
Het tweede gebruik is: zij beschuldigt ons, als wij gezondigd hebben: zij zegt: gij zijt de man; ik betuig, ik beschuldig u daarmee; u hebt daar en daar gezondigd; u hebt mijn wet verbroken, en tegen het Woord gedaan.
Ten derde. Ik ben een bewijzer, zegt ze, ik beroep mij op de alwetendheid Gods, op uw eigen geweten, op de plaats, waar gij 't gedaan hebt; laat elk spreken.
Dan heeft ze ten vierde dat gebruik: dat ze een overtuiger is, zodat ge eindelijk moet zeggen: Gij zijt mij te sterk geworden. In Joh. 8: 9. Waren ze overtuigd in hun hart, zij gingen de een voor en de ander na, weg.
Ten vijfde. Dan is ze een Rechter. Naar deze wet moet gij sterven, zegt ze. Bindt hem handen en voeten, en werpt hem uit in de buitenste duisternis, Matth. 22: 13. De wet spreekt het vonnis, de vloek zal in alles komen.
Ten laatste. De wet maakt een alarm, zodat gij anders niet ziet, of hoort, dan vervloekt zijt gij in alles, Deut. 28, in uw bidden, lezen, en in al wat gij doet. 't Is al gedurig: *daar, gaat die vervloekte.* Daarop begint er ontsteltenis te komen. Daar komt een begrip, een gevoelig beseffen, zij staan eens stil, zij kunnen er niet een woord tegen zeggen. Waarmee, zeggen ze, zal ik mij verontschuldigen; wat zal ik meer roepen tot de Koning? Ik en mijns vaders huis zijn niet dan lieden des doods Ik ben verloren. Dat is de ellende te kennen door de wet.

Komt mij nog een beetje dichter, zegt God, en gaat niet haastig weg; herkauwt het, brengt het aan uw hart. Ach Heere! wat zal er van ons worden! Zullen wij ons gaan beteren op een anderen tijd? Als ik en gij veroordeeld uit de kerk gingen, zullen wij ons kunnen gaan beteren?

3. **De Onderwijzer neemt die valse grond weg, als er gevraagd wordt: *of men God wel kan liefhebben, en de wet volkomen onderhouden?***
Wat antwoordt er nu een godloochenaar op? Nee, zegt hij, maar God moet het alles doen. Vraagt het aan een Sociniaan, aan een Remonstrant, aan een Papist; wat zullen die zeggen?
Een Sociniaan en een Remonstrant zegt, ja; en zulks vanwege de krachten van zijn vrije Wil.
Een Papist heeft een schat van goede werken; zij hebben zelfs overschot, om aan anderen, die te kort komen, nog wat mee te delen.
Wat zegt er nu onze godsdienst naar het Woord van God van? Ach! nee, zegt hij; en hij zucht. Hij begint met een ach! was ik zo; maar ik heb het in mijn gedachten niet om het te doen. Ik vind mij geheel anders gesteld.
Ik ben van nature geneigd, zegt hij, God en mijn naaste te haten. Daar hebt u de onmacht van de zondaar. God lief te hebben zonder één zonde te doen, dat kan ik niet doen. Een rank buiten de wijnstok kan die wel vruchten dragen? Ik kan zomin van nature God liefhebben, dan dat een Moorman zijn huid of een luipaard zijn vlekken kan veranderen, Jer. 13: 23. Dat is de aard van een, zondaar.
Zijn er prenten, onder welke God de zondaar ophangt? Hij hangt hem op als een onmachtige om het te kunnen doen.
Die onmacht zullen wij nu niet bezien; dat moet hierna nog verder behandeld worden, als wij zullen gekomen zijn tot na de val. Derhalve hebben wij u een voorbeeld gegeven, waaruit u kunt zien, dat de zondaar God niet kan liefhebben, of het moet

hem gegeven worden.
Ik voel, zegt de zondaar, dat ik God en mijn naaste haat; ik voel, dat het van nature zo is, ik ben er geengen toe. Ik haat God, wat zou ik Hem liefhebben? Ik heb een haat tegen al de wegen Gods.
Hoe zondaar! *hoe kunt u dat goede Wezen haten?*
Ja. Dan komt God niet voor als een goed Wezen. Hoe komt Hij dan voor?
Als een alwetend, alomtegenwoordig en rechtvaardig God; als een almachtig, heilig, rechtvaardig Wezen.
'Als Hij mij zo voorkomt, dan wilde ik wel, zegt de zondaar, dat er geen God was, Ps. 14: 1, of dat God zulk een Wezen niet was; dat Hij een duivel of ons gelijk was; dat Hij ook de zonde kon doen, of dat Hij zichzelf verloochenen kon. Ik wenste dat ik boven God was. Ik wil God niet liefhebben. Ik wil 't op mijn hart niet leggen; wijk maar van mij. Ik wil de minste lust om God niet laten. Aangaande zulke woorden, als van rechterogen uit te steken; ik wil er met eens naar horen. Ik wil zo goddeloos leven. God moet buiten staan; en ik zal 't Hem laten aanzien. Dat is mijn natuur, zo volslagen strijd ik tegen God. Ik ben niet te stuiten.' Als hem iemand stuiten wil, hij zou hem wel in 't aangezicht vliegen.
Als nu God iemand zijn ellende al heeft leren kennen, dan is er nog al zeer veel van dat in hem over; en hij moet verwonderd zijn, hoe dat hij alles te boven gekomen is.

Behalve dat, z*o gevoelt hij, dat hij ook zijn naaste haat.*
Kan hij hem verkleinen, verachten, een trek spelen, van hem liegen, achterklappen, daar valt hij niet vies van. 'Als ik mijn oogmerk kan hebben, is dat mijn dagelijks werk; dat reken ik noch zonde noch schande dat is mij een vermakelijke bezigheid. Behalve dat, zo moet ik bekennen, dat het mijn natuur en mijn aard zo is. Het is geen aanval, al had ik mijn leven onder geen mensen geweest; ik zou zo gesteld zijn, al had ik mijn leven onder geen mensen verkeerd. Een leeuw is roofachtig in zijn aard; een steen opgeheven zijnde, heeft dien aard, dat hij neerzinkt. De vuursprankels vliegen uit hun aard naar boven; zo is 't de aard van een slang, dat zij venijn schiet, en zo is dat ook mijn aard; al verbieden 't mijn ouders, al zie ik andere voorbeelden, hoe kwalijk het hun bekomt, dat is evenwel mijn wezen, daar ben ik al heel van opgemaakt van binnen en van buiten. Ik voel, dat ik daartoe geengen ben, als ik zo doe; maar als ik van Goddelijke dingen moet spreken, dat gaat mij niet wel af; doch als ik zonden mag doen, dat gaat mij wel van de hand; dan heb ik een welsprekende tong; daar ben ik geengen toe; dan ben ik in mijn element en in mijn schik, gelijk een vogel in de lucht en een vis in 't water in hun schik zijn, zo ben ik gesteld, zou ik dan God en mijn naaste volmaakt kunnen liefhebben? Wel in eeuwigheid niet, zolang ik zulk een natuur heb.'

Ziedaar, geliefden, het verzwaart alles; 't is al molensteen op molensteen. Wie zijn nu zo, de wilde barbaren, de menseneters?
Nee, maar wij; en wij zullen zo sterven, en zo blijven, totdat wij in de hel vallen, zo God ons niet bekeert; al onze geschiktheid kan ons niet helpen; dat zijn wij elk van nature; of wij elkaar al wat opschikken, dat kan niet helpen.

4. Nu het vierde stuk: **dat is de weg om tot troost te komen.**
Dat is geen weg om het op te geven; dat is de weg, om ons tot troost te brengen in leven en in sterven. 't Is een weg om ons tot verkwikking te brengen. Krijgen ik en u door die weg geen troost, wij zullen nooit tot troost komen. God heeft nooit een andere weg gehouden, noch Hij zal een andere houden, tot op het laatste oordeel toe.

Hij zal de mens of in 't eerste of in 't laatste tot het gezicht van zijn ellende brengen, en door dien weg zal hij tot troost gebracht worden.
Of men al spreekt van *evangelische leidingen,* u zult niet getroost worden dan langs de weg van de kennis der ellende. Hoe heeft God gedaan in Mozes' tijd; hoe onder David; hoe zijn der proteten handelwijze geweest; hoe van Christus; hoe van de apostelen?
Ik weet geen anderen weg, die anders zegt, verleidt zichzelf. Ik heb geen andere boodschap aan u te doen. Ach! het hart moet eerst gekneusd zijn. Is iemand gekneusd; staat hij met tranen zegt hij: *ik ben verloren;* schreeuwt hij om redding; komt hij als een belaste naar de Middelaar; krijgt hij een hand om Hem aan te grijpen?
Dan moeten wij zulk een troost toezeggen. Hier is balsem in Giléad. Dan zegt zulk een: kan ik de wet niet houden, Heere! Mijn Jezus zal ze houden. Heb ik zulk een duivelse natuur, mijn Jezus heeft een volmaakte natuur. Ben ik zulk een machteloze, mijn Jezus is de sterke God. Dan kan uw ziel rusten op een veilige wijze. Dan kunt u met verademing en met ruimte komen. De dood en alle rampen kunt u dan met vrijmoedigheid onder de ogen zien. Dat is dan tot uw troost, dat Jezus uw Zaligmaker is. Dan kunt u zeggen: Ik ben door 't gezicht van mijn ellende naar Hem gejaagd; de kennis van mijn ellende is een spoor om mij uit mezelf tot Jezus te drijven; nu zie ik het oogmerk Gods in mij zo uit te kleden en te verwonden, opdat ik daardoor gekleed en geheeld zou worden.
Dat zijn onze vier stukken. 't Is alles om 't heerlijkste.

Mogen wij nu nog niet een woordje tot uw stichting spreken? Wij zeggen dan,

Eerst, zijn hier zulken niet, waarvan wij zouden moeten zeggen, gelijk als de Heere Jezus zei, als Hij Jeruzalem genaakte, en de stad zag; daar stond Hij met tranen in Zijn ogen: *Ach! of gij ook bekende, ook nog in deze uw dag, hetgeen tot uw vrede dient. Maar nu is het verborgen voor uw ogen*, Luk. 19: 42, zijn hier niet zulke mensen, waarvan men zou moeten zeggen: gij weet niet, hoe ellendig dat gij zijt; Als u 't eens antwoorden moest, waarin uw ellende bestaat, zou gij 't wel kunnen doen?
Ja, misschien zou gij 't nog door een wijsgerige kennis kunnen doen; doordat gij 't had leren napraten; maar wie weet het, zoals 't daar gepredikt is?

Ten tweede. Vraag ik u: zijt gij er in uw leven wel over bekommerd, zodat het een overwicht bij u heeft? Hebt u pijnen of een zware ziekte, hoe bekommerd zijt gij er wel over! U kunt niet slapen van kommer; maar zijt gij uw leven wel bekommerd over uw ellendige toestand? Hebt u er wel een uurtje rust of slapen om gelaten? Kent u 't wel, daarover op uw bed te liggen worstelen in zweet en tranen? Kent u het, op uw kamer en in verborgen plaatsen te treuren, of zijt gij op uw droesem stil en gerust zonder kommer? Maakt gij 't daar zo al goed mede? W*ij zijn allemaal ellendig,* zegt gij. Maar die balsem en die raad deugt niet voor u.

Ten derde. Of zijt gij zulk een die uzelf spiegelt in valse spiegels, met leugens in uw rechterhand? Jannes en Jambres stonden Mozes tegen, 2 Tim. 3: 8. Hoe velen weerstaan de Geest! Als er zulken zijn, die de wet, dien spiegel, hun voorhouden, zij staan ze tegen; zij zijn als een ziek patiënt, komt de wondheler met zagen en bijlen, zij willen niet lijden dat hij met zijn werk voortgaat. Hebt u geen ander middel? Blijf dan van mij af, zeggen ze, en dan lopen ze tot valse spiegels. Tot welke valse spiegels?
Tot deze: wel een ander is nog slechter, zeggen ze, als ik; 'daar zijn er zelfs die vroom schijnen en gij zijt nog al beter.' Evenals die farizeeër: hij was zo wel in zijn ogen; maar de tollenaar was beter dan hij, Luk. 18: 11-14.
Dan spiegelt gij u aan zulken, die de naam hebben, dat ze leven, en zij zijn dood. U ziet aan dat voor ogen is; maar God ziet het hart aan. Dan neemt gij dien valse spiegel. U meent dat gij gelukkig zult zijn, want God heeft u gezegend. 't Zal mij wel gaan,

zegt gij; als God mij niet liefhad, Hij zou mij zo niet zegenen.
Dat is mis. Liefde, noch haat kunt gij niet weten uit hetgeen voor uw aangezicht is. De vromen hebben dikwijls daar het minste deel van.
Anderen nemen die van smarten en tegenheden, ziekte en kwade dagen. God, zeggen zij, kastijdt een iegelijk zoon die Hij liefheeft.
Ach arme! 't zijn geen roeden van de Vader, maar wel van een Rechter. Het zijn misschien beginselen van uw eeuwige smart, waar de hel misschien kort op volgen zal.
Wij vragen u: zou u wel durven zeggen, dat gij God niet haat? Staat gij niet in een vol vuur van haat tegen God? Durft u wel met blijdschap aan God denken? Moet u niet schrikken, als u aan Hem denkt? Wij vragen u, of u niet in een haat tegen uw naaste leeft; en dat misschien zonder oorzaak; Ja, misschien om het goede dat in hem is? Ik haat Micha, zei Achab, omdat hij over mij niets goeds profeteert, maar kwaad, 1 Kon. 22: 8. Voldoet gij uw lust niet, al moest u daarom in een haat met God leven? Wandelt u niet naar uw gedachten, en naar de ijdelheid uws gemoeds? Ef. 4: 17.
Wilt u wel gemoeid worden? Zijt u niet als een Nabal? 1 Sam. 25: 10, zij mochten hem niet eens aanspreken.
Wij zeggen u dan: zijt u zulk een, 't kan evenwel niet lang duren, zijt u zo: 't mag zeventig of tachtig jaren duren, naardat het een sterk mens lang maakt, Ps. 90: 10. Doch 't zal niet altoos duren. Ja, 't is zo onzeker of 't nog zolang duren zal. Kon men u een Methusalems-ouderdom beloven van negenhonderd-negeennzestig jaren! Maar u hebt geen een dag zeker. Beziet eens een Amnon: aan zijns broeders tafel werd hij vermoord, 2 Sam. 13: 29, ziet het in een Absalom: als hij er niet om dacht, werd hij daar aan een boom opgehangen.

Ja, ten vierde. Wilt u zo blijven leven in uw natuur, als een hater Gods, zo weet, dat u Zijn liefde ook niet hebben zult. Hij heeft u dan mede niet lief. Dan zult u zijn aller-grootste haat onderworpen zijn: de haat van een oneindige God. Wat heeft dat een oneindig ongeluk tot zijn gevolg! Nu hebt u misschien geen banden tot uw dood toe; maar dan zult u eeuwige banden en smarten hebben. Hier is het nu uw zangtijd, maar bij uw dood zal dat uit zijn. Dan zal uw zuchttijd voor eeuwig volgen. Mogen wij u dan bidden, leert uzelf kennen, zijn ik en u daar vijanden van, 't zal ons niet gelukken. Gebruiken wij zulk een prediken niet, dan zal 't ons maar kwaad doen. Wilt u uw ijdele natuur blijven tonen, ziet dan toe, wat er van komen zal.
Ach, konden wij u tot nadenken brengen, zodat u het wilde weten, dat u zo ellendig zijt! Weet u wel, dat er geen anderen weg tot troost zal gevonden worden? Daar zal er in eeuwigheid geen andere zijn. In de hel zult u het wel willen weten; maar 't geldt daar niet. Dan is het wanhopig. Als ik en u dood zullen wezen, dan is er geen verhelpen meer aan; dan zal het u alles ontvallen, waar u elkaar mede gepleisterd hebt. Het moet nu gekend worden, of daarna zal 't eeuwig wanhopig wezen.

U zult zeggen: *Hoe moet ik dan wezen, als ik mezelf recht ken?*

1. Hoort eens! Dan zult u die gestalte kennen, die David ondervond in de 6de Psalm: *Ach! straf mij niet in Uw toorn, zegt hij, kastijd mij niet in Uw grimmigheid.* U zult die schaamte kennen van Ezra: *Mijn God ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God! want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel*, Ezra 9: 7.
2. Die hun ellenden kennen, verstaan die gestalte van de tollenaar wel. Hij staat van verre. Hij slaat op zijn borst: Hij durft zelfs zijn ogen niet opheffen naar de hemel, uitroepende: o God! zijt mij arme zondaar genadig! Luk. 18: 13.

3. Die hun ellende kennen zijn niet zeer verzekerd: zij zouden liever van verre staan.
4. Weet u wie ze nog kent, en troost te wachten heeft? Die zo verbrijzeld is. In 't kort of in 't lang zal hij de gestalte van de verloren zoon kennen. Hij zal met zulk een belijdenis komen; zo radeloos: dat hij te voren niet zou hebben willen weten, dat komt er clan alles uit; die kennen hun ellende, die zichzelf zo veroordelen. Al wat er in 't Woord verschrikkelijk is, passen zij op zichzelf toe; en niets van 't geen verkwikkelijk is. Ach Heere, zeggen ze, *ik zou U rechtvaardigen moeten, zo u mij in de hel wierp*. Ik zou niet één woord te zeggen hebben, als dat U rein zijt in Uw spreken, en rechtvaardig in Uw richten, Ps. 51: 6. 't Zijn zulken, die in verborgeen plaatsen op hun knieën liggen, en hun Rechter om genade bidden, Job 9: 15. Die zeggen: *zo U mij de scepter belieft toe te reiken, dan zal ik leven; en ik zal in eeuwigheid erkennen, dat het uit genade was.*
5. Die boze natuur zal u zo te veel geworden zijn. Dat u zo onmachtig zijt, daarover zult u rusteloos schreeuwen om redding.
6. Wie nog? Dezulken, die zeggen: *Wat moet ik doen om zalig te worden?* Zo u dat ook zegt: *Heere! ik hoop het op te volgen. Als ik van uw wegen afdwaal, trek mij dan weder naar U toe.*
7. Die werkt wèl, die dan eindelijk in de armen van de Zoon Gods valt, en zegt: Hij moet de mijne zijn, en ik de Zijne of anders is 't wanhopig. *Kome ik nu om, zo kome ik om*, Esther 4 16. Ik kleef U aan; ik schreeuw om Uw gemeenschap. Heere Jezus! ik ben zo blij, dat er een middel is, om van de ellende verlost te worden. Opgeven mag ik het nooit. U kent ook Uw woorden: De Heere is een Ontfermer, Ps. 116: 5.

Wat zegt nu uw hart? Is dat zo uw koers van leven? Ons gedurig naderen tot God, is dat onze wijze van leven? Tot dezulken mogen wij wel zeggen: dat God hen verkwikken zal. De Heere zal u zegenen. Hij zal u helpen; en u verhoren ter bekwamer tijd. U zult Hem vinden in vindenstijd. Het gewenste ogenblikje van troost in Zijn raad bepaald zal misschien welhaast komen, zodat u zult moeten zeggen:

Hij verkwikt mijn ziel die zeer is verslegen,
Om zijns Naams wil leidt Hij mij in Zijn wegen; Ps. 23: 1.

Voelt u nu nog zovele overblijfsels van uw boze natuur? Strijdt er tegen, en zoekt zo in de liefde tot God en uw naasten te wandelen, totdat geloof en hoop zullen ophouden en verdwijnen, en de liefde volmaakt zal zijn. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE
ZONDAG 3

Vraag 6. Heeft dan God de mens zo boos en verkeerd geschapen?
Antwoord. *Neen Hij; maar God heeft de mens goed en naar zijn evenbeeld geschapen, dat is in ware rechtvaardigheid en heiligheid, opdat hij God zijn Schepper recht kennen, Hem van harte liefhebben, en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou, om Hem te loven en te prijzen.*

Vraag 7. Vanwaar komt dan zulke verdorven aard des mensen?
Antwoord. *Uit de val en de ongehoorzaamheid onzer eerste voorouders, Adam en Eva, in het Paradijs, waar onze natuur zo is verdorven geworden, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden.*

Vraag 8. Maar zijn wij zo verdorven, dat wij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad?
Antwoord. *Ja, wij, tenzij dat wij door de Geest Gods wedergeboren worden.*

In Jesaja, 45: 7, daar zegt de Heere: *Ik formeer het licht en schep de duisternis, Ik maak de vrede, en schep het kwaad.* Dat is een vreemde tekst in onze oren. Schept God dan het kwaad? Het staat daar: *Ik schep het kwaad.*
Daar moet gij door verstaan het kwaad der straf. Wat is er al voor kwaad der straf? Onder de oordelen Gods te liggen, dat doet ons zeer; en 't doet ons weedom aan. Daar is zo geen kwaad in ons huis, of in de stad, of in de gehele wereld, dat God niet doet, Amos 3: 6. Vindt gij iemand met tranen in de ogen, met smarten en slagen; gij zult niemand ontmoeten, of hij zal zeggen: *dat het de vinger Gods is.* Al wilden ze Mozes tegenstaan, zij moesten op het laatst uitschreeuwen: Dit is de vinger Gods, Exod. 8: 19. Komt daar een Naomi, die misgaan is van goed, kinderen, en alles; de hand des Heeren, zegt ze, is tegen mij uitgegaan, Ruth 1: 13, ziet gij daar een Job in de lande van 't Oosten; U ziet hem de een dag de rijksten, de anderen dag de armsten. 't Is de Heere, zegt hij, die het doet. *De Heere heeft gegeven, en de Heere heeft genomen, de Naam des Heeren zij geloof*d, Job 1: 21, ziet gij de grote Zaligmaker onder een smartelijk lijden: *Vader, zegt Hij, indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker van mij voorbijgaan*, Matth. 26: 39. Daar is geen duivel in de hel, of hij moet zeggen: al de weedom, dien ik heb, is van God.

Dat niet alleen; maar daar is een kwaad, dat God niet schept. Dat kwaad is veel onder de mens. Het is onder alle mensen. Het is een kwaad, dat de oorzaak is van alle kwaad, dat er in de wereld is. Dat is het kwaad der zonde. Dat is het onkruid; dat zijn de doornen; dat is de melaatsheid. Dat kwaad is niet alleen de oorzaak van al het lelijke, en van al de schade, die ons overkomt; maar het is ook de oorzaak van al de schande, die ons overkomt. Nergens zult u iemand vinden, of gij 'zult hem met dat kwaad bezet vinden. Doch daar moeten wij op antwoorden:
Eerst dat dat kwaad niet is van God.
Ten tweede, dat dat kwaad is van de duivel. En wij moeten er daarenboven nog van zeggen, dat het kwaad zo groot is in de mens, dat niemand het kan te boven komen. Daar moet een almacht Gods toe wezen, om dat te boven te komen. Dat zijn de zaken, die in deze Zondag begrepen zijn.

Eerst moeten wij zien, hoe de mens zo boos en verkeerd komt te zijn: *of God hem zo*

boos en verkeerd geschapen heeft?
En daarop zullen wij antwoorden:

Ten eerste. Verre zij God van goddeloosheid en de Almachtige van onrecht, Job 34: 10. God heeft hem zo niet geschapen.
Ten tweede. Hoe komt hij dan zo verdorven?
Hieruit: Uit de val van onze eerste voorouders Adam en Eva.
Ten derde. Raakt dat ons allen? Ja.
Ten vierde. Is dat niet te boven te komen door een mens?
Nee; die heeft geen kracht om zich te herstellen.
Ten vijfde. Daar moet een werk Gods komen.

1. Eerst, zeggen wij, dat de mens zo verdorven is, dat is niet van God: verre is God van goddeloosheid.
2. Ten tweede. Het is des mensen en des duivels schuld.
3. Ten derde. Dat gaat tot alle mensen over.
4. Ten vierde. Wij zijn allen onmachtig om ons te bekeren.
5. Ten vijfde. God moet het doen door zijn genadige, krachtdadige en vrijmachtige hand.

1. De mens is wel van God geschapen, maar niet zo boos.
Wat is een mens? Een mens bestaat uit lichaam en ziel, die met elkaar verenigd zijn. Onder al de schepselen, nadat God alles geschapen had, zo heeft Hij ook de mens geschapen, man, en vrouw schiep Hij ze, Gen. 1: 27. En dat deed God bij wijze van schepping en krachtige voortbrenging. Waaruit schiep God de mens? De man schiep Hij uit de aarde, en de vrouw heeft Hij uit de man gemaakt, Gen. 2: 22. Wie waren de eerste mensen? God schiep eerst een paar, Adam en Eva. Uit één bloede heeft God het gans e geslacht der mensen gemaakt, Hand. 17: 26. God noemt Adam en Eva onze eerste voorouders, daar al wat mens is uit gesproten is, volgens de wet des huwelijks: Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt, Gen. 1: 28. Behalve alleen de Heere Jezus Christus, want die is ontvangen uit de Heilige Geest, volgens het Woord, Luk. 1: 35, *De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen.* De Heilige Schrift kent geen mensen vóór Adam en Eva, en de Heilige Schrift is het aller-onfeilbaarste boek, dat er in de wereld is. De Heilige Schrift noemt de twee eerste mensen met name. Daarna worden ze nog geteld, en Adam wordt de eerste mens genaamd in 't optellen van de geslachtregisters, Luk. 3: 38, en 1 Cor. 15: 45.
Doch de eerste mens was uit de aarde, aards, en dewijl wij dat beeld des eersten gedragen hebben, zijn wij allen van nature ook aardsgezind.
Maar hoe heeft God dan de mens geschapen? Goed en naar zijn evenbeeld. Dat is te zeggen bekwaam, om datgeen te bereiken, waartoe God hem gemaakt had, zodanig goed, om te beantwoorden zijn deugden; goed tot datgeen, waartoe God hem gebruiken wilde: hij was tot een goed gebruik en einde geschapen.
God maakte de engelen ook goed; maar zij zijn niet allen goed gebleven. God maakte alle schepselen goed, waar ook de mens onder was, die het sieraad van al de schepselen was. God was goed, van Hem kan geen kwaad werk komen. Hij was een volmaakt Werkmeester, daar kan geen onvolmaakt werk afkomen. God was een zuiver licht, daar kan geen duisternis afkomen. God was heilig, daar kan geen onheilig schepsel afkomen; die kan geen onheilige schepselen 'maken. God was een Wreker; en als Hij een kwaad werk gemaakt had zo zou Hij zijn eigen werk hebben moeten

verderven.

De mens is dan geschapen goed en naar Gods beeld. Wat is een beeld?
Dat zijn zo enige gelaatstrekken van iemands wezen; zo een zweem van iemands gedaante. Wies beeld is dit? Zei de Heere Jezus, Matth. 22: 20. Het is des keizers, zeiden de Farizeeën; zo is dan een beeld een zweem van iemands gedaante.

- Dan is er een Wezenlijk Beeld van de onzienlijke God, dat is de Zoon Gods alleen: de volheid der Godheid woont in Hem lichamelijk, Col. 2: 9, zulk een beeld is er geen een, als Hij, Hebr. 1: 3, Col. 1: 15.
- Dan is er een beeld van gelijkenis en gezag dat is de man met betrekking op de vrouw. Dan is er een geestelijk beeld, dat God de mens gaf, in de eerste schepping; en 't geen Hij in de herschepping weder herstelt. Welk beeld is het hier? Hier is het dat geestelijk beeld, zo een beeld van gelijkenis naar God, zo een trek en zweem naar God. Niet dat ze gans de Goddelijke natuur of de Goddelijke volmaaktheden hebben. Nee; maar zo, dat God ze hun mededeelt. Al wat in de mens van die volmaaktheden eindig is, dat is in God oneindig. Dat kunt gij nu weer niet begrijpen, of u moet vragen: waarin was dat beeld? De mens had een schoon lichaam, en een onsterfelijke ziel; die was als het doek en het paneel, waar God dat beeld op trekt en inzetten zou. Dat kunt gij zien aan een Absalom, en aan de dochters van Job na de val: hoe schoon waren ze! Zij stalen als het hart van het volk.

En wat is er na de val nog een schone ziel in de mens! Wat moet het dan vóór de val geweest zijn! Nu, in dat lichaam, en die ziel, en in de ganse mens gaf God zijn beeld: zo een trek, een zweem, een gelijkenis naar God. In zijn verstand, hij kende God: wat een heiligheid was er in de ganse kracht van zijn ziel wat een rechtvaardigheid in zijn wandel voor God en mensen. Daarbij had hij een zeer heerlijk verstand van Goddelijke dingen. Wij kenden geen geestelijke dingen zonder dat beeld. Dan waren wij bot en dom in 't geestelijke. Al was iemand van nog zulk een schranderen geest en van nog zulk een vlug begrip in 't natuurlijke, hij kent echter de geestelijke dingen niet. De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn, zij zijn hem een dwaasheid en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk moeten onderscheiden worden, 1 Cor. 2: 14.
Maar zo gauw als dat beeld hersteld wordt, zodra bevat hij ook de geestelijke dingen. Die zijn hem dan geen dwaasheid meer. Hij krijgt ook een heiligheid in zijn hart. Die volmaakte mens wist niet te zeggen: *Het kwade ligt mij bij,* Rom. 7: 21, maar het goede ligt mij bij. Die volmaakte mens had geen verdorvenheid van binnen. Dan had hij ook een rechtvaardig gedrag, inwendig voor God, en uitwendig voor de mens. Waarop dan gefundeerd werd zijn recht ten leven; zodat de wet hem een wet des levens was.
Daar werd toen die wet der werken niet uitgesloten. Op die volmaakte onderhouding zou die mens gefundeerd hebben zijn recht ten leven. De gevolgen nu van dat beeld waren de heerschappij over al de werken van Gods hand, Ps. 8: 5-9. U zijt een heer van alles, zei God, Gen. 2: 15, 16. 't Is alles tot uw dienst; het moet u alles oppassen en verkwikken.
Dan had hij een onsterfelijke ziel en lichaam; 't welk blijkt uit de bedreiging vóór de val, en uit de uitvoering na de val. *U zult niet sterven, zo gij niet eet van dien boom. U zult sterven zo gij daarvan eet.*
Dat heerlijk schepsel kon staande zijn gebleven, als het zijn tijd van beproeving had uitgestaan Dan zou de Heere God hem bevestigd en in de hemel opgenomen hebben;

en geen één schepsel zou er ooit gevallen zijn geweest.
Zo blijkt dan daaruit, geliefden, dat God de mens gemaakt heeft naar zijn beeld. God heeft de mens recht gemaakt. De wijste mens, die er ooit op aarde geweest is, of wezen zal, getuigt dat, Pred. 7: 29. Dit blijkt:

Eerst. Uit de grote wijsheid, die de mens toonde vóór de val.
Ten tweede. Uit de gemeenzame omgang, dien hij met God had.
Ten derde. Blijkt het uit de overblijfselen van het beeld Gods, die er nog zijn in alle mensen na de val: uit dat kennelijke Gods, het recht Gods.
Ten vierde. Uit de herschepping, Col. 3: 9, 10; Ef. 4: 22-24.
Ten vijfde. Uit het doeleinde, waartoe God hem geschapen had; het was namelijk: *opdat hij God zijn Schepper recht zou leren kennen, Hem van harte liefhebben; en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou.* Dat kan hij niet bereiken, of hij moet een hart hebben, om God lief te hebben, en om met Hem in de eeuwige zaligheid te kunnen leven.
Maar hier, zegt een partij, staat Gods raad niet; die is veranderd en gebroken.
Wij zeggen:

In de eerste plaats: zij staat immers; want dat was het einde, dat God niet Zichzelf had voorgesteld, maar de mens.

Ten tweede, zij staat immers; omdat de mens leefde met God. Hij prees God. Hij kende God, zolang hij dat beeld had. De mens was zo versierd gemaakt, dat niemand dat met enige redenen tegenspreken kan. Wat doet nu God?
Die komt in een verbond met die mens, en die mens met God. Die mens blijft niet in dat verbond, maar is gevallen, en door de val zo komt de verdorvenheid. Daar komt nu God met dat volmaakte schepsel in een verbond, en Hij zegt: *Hier kom Ik als de Opperheer, en erkent u Mij daar niet voor, dat Ik eisen mag dat u Mij zult liefhebben en dienen?*
Och ja, zegt de mens.
Mag Ik u dan, zegt God, geen wetten geven; ben Ik dan niet uw Koning, uw Maker? Daarop komt God en zegt: zult u Mij dan niet dienen; Ik zal dat niet onder mij laten: dat en dat zult u tot uw loon hebben. Maar aan de andere zijde zo gij 't niet doet, zult u sterven, en allen die na u komen. Ik ben een rechtvaardig God; Ik zal wraak nemen over al de overtreders mijner geboden.
Wat is nu daartegen in te brengen? Moet gij niet zeggen: 't is niet als redelijk en billijk? Daarop komt God en zegt: mens, de wetten zijn niet zwaar, die Ik u geef. De wet der natuur geef Ik u, welker inhoud is: liefde tot God boven allen, en liefde tot de naasten als tot onszelf. Is dat wel zwaar? Ach! nee! Mijn juk is licht, Mijn geboden zijn niet zwaar, 't is allemaal liefelijk, Matth. 11: 29, 30. Behalve dat ik u eens zou verzoeken te weten wat in uw hart is, zo geef Ik u nog een gebod, en dat is het *proefgebod. I*k geef u al wat er is. *Van allen boom dezes hofs zult gij vrijelijk eten: maar van de boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten,* Gen. 2: 16, 17. 't Is alles redelijk en billijk.
Daarop komt die volmaakte mens, en die is zo genegen om naar dat woord te doen, die is vanzelf genegen, om God te gehoorzamen. Ik zal het doen, zegt hij; ik kom in allen deze; in de vloek en in de eed. Ik kom met U in een verbond, o grote God! ik zal 't nakomen; en niet alleen ik, maar ook allen die heden hier nog niet zijn, gelijk eertijds Israël zodanig verbond met God maakte, Deut. 29: 14, 15. Daar sprak Israël zo tot God. En zo, zei God ook hier: in allen deze maak Ik een vast verbond met u, o Adam! en met u, o Eva! en met al degenen, die uit u voort zullen komen. U willigt dit

voor uw persoon in, als 't hoofd van het ganse menselijke geslacht. U hebt dat verbond van Hosea aangetekend, Hos. 6: 7. Dat zij het verbond overtreden hadden gelijk Adam. U hebt het ook van Job aangetekend, z*o ik, gelijk Adam mijn overtredingen bedekt heb, door eigenliefde mijn misdaad verbergende,* Job 31: 33.

Nu blijft nog overig de grote vraag, te weten: *of Adam als het hoofd van het ganse menselijk geslacht, stond?* Of dat waar is, dat kunnen wij u duidelijk doen zien uit het volgende:

Ten eerste. Alle dingen, die over Adam en Eva worden uitgesproken, omtrent het huwelijk, zijn over iedereen gekomen; als bijvoorbeeld: zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt; en alles, wat er over de vrouw en over de man is uitgesproken, het raakt alle mensen. Dit almede: *Daarom zal de man vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vlees zijn,* Mark. 10: 7, 8.

Ten tweede. Wanneer ze gevallen zijn, zo vinden wij, dat hun natuur verdorven is. Hoe kan dat nu wezen, of het moet alle mensen raken, die allen vallende en elkeen van hen in zijn natuur werden verdorven: doch staande blijvende niemand verdorven zou zijn geworden.

Ten derde. De twee eerste mensen nu gevallen zijnde, zo komt de straf over allen. Doch behalve dat, Gods Woord toont het ons in die tegenstelling van Adam, en Christus, Rom. 5: 12, 14-19. Daar kunt gij klaar zien, hoe Adam, als 't hoofd van allen voorkomt, en Christus als het Hoofd van het uitverkoren geslacht gerekend wordt: Adam, van al degenen, die uit hem voortgekomen zijn; en Christus, van de uitverkorenen, daar hebt u het Verbond der werken, die wet, die toen ten leven was; dat was toen niet onmogelijk, om door de volmaakte onderhouding derzelve te leven. Die wet wees toen de mens het leven toe, ziedaar het verbond is gemaakt.

2. Hoe is met de mens daaronder?

Hij valt droevig onder het beleid van de Allerhoogste God. Misschien zult u denken: hoe is dat? Wat beleid heeft God in die overtreding en ongehoorzaamheid van Adam en Eva? Een wijs, heilig, en eerlijk beleid.

Eerst. Ik neem daar kennis van, zegt God in de eeuwigheid, dat het wezen zal.

Ten tweede. Ik besluit het vast, zijn de haren van ons hoofd alle geteld, Luk. 12: 7. En zal er geen een van verloren gaan, Luk. 21: 18. En valt er geen een musje op de aarde zonder de wil des Hemelsen Vaders, Matth. 10: 29. En zou dan het gehele mensdom vallen, zonder zijn wil?

Ten derde. Was dat het beleid van God, dat Hij de mens vrijmachtig heeft believen te stellen onder een Hoofd. Dat heeft God aan zijn engelen niet gedaan. Elkeen derzelver stond en viel voor zichzelf, gelijk God elkeen die staande bleef, voor zijn hoofd bevestigd heeft, 1 Tim. 5: 21.

Ten vierde. Was dat het beleid Gods, dat Hij de mens wel volmaakt geschapen heeft; doch niet zo, dat hij niet vallen kon. De engelen kunnen nu niet vallen. Die waren eerst ook zo geschapen, dat zij vallen konden. Dat is bij de uitkomst gebleken. God heeft de mens wel een volmaakte natuur gegeven; maar niet zo, dat hij niet vallen kon.

Ten vijfde. Is 't het beleid Gods, dat Hij de duivel heeft toegelaten om de mensen te verleiden; hen te verzoeken en te ziften, om te zien, wat een kracht hij doen zou. De duivel vergrimde op de mens. De duivel kan anders zelfs in geen zwijnen varen, zo God het niet toelaat.

Ten zesde. Was dit het beleid Gods, dat het hem niet beliefd heeft de val te beletten. Even gelijk Hij tegen Abimelech zei: Ik heb belet van tegen Mij te zondigen,

Gen. 20: 6. Dit deed God hier niet.

Het laatste of zevende beleid van God was, om Zich door tussenkomst van de val, meer te doen verheerlijken in 't werk der Herschepping, dan Hij gedaan zou hebben in 't werk der Schepping. Hij zou Zich meer verheerlijken in sommigen in Christus weer te herstellen. Daartoe heeft Hij de zijn voorgekend, voor de tijden der eeuwen, om Zich groot te maken in de oneindigheid van Zijn liefde, wijsheid en almacht. Dat is het heerlijk beleid van God in de val. U moogt het wel bekijken; u moogt het wel eens overleggen, en in uw hand nemen en het herkauwen.

U zult zeggen: Nu wilde wij het beleid van de duivel wel eens zien. Dat was listig en boos, de listigheid.

Ten eerste: Wanneer hij komt in de gedaante van een slang, die nog als een voorbeeld van listigheid bekend is. Weest voorzichtig als de slang, Matth. 10: 16, welker list niet te doorgronden is. Dat daar nu de duivel onder was, dat is klaar. Hij wordt genaamd een mensenmoorder van de beginne, Joh. 8: 44. De draak, Openb. 11: 3. De oude slang, Openb. 20: 2. De duivel verandert zich in een engel des lichts, 2 Cor. 11: 14, ziet toe dat u niemand verleide, gelijk de slang Eva door hare arglistigheid bedrogen heeft, 2 Cor. 11: 3, en 1 Tim. 2: 14. Daar zou vijandschap zijn tussen het zaad der vrouw en dat der slang, Gen. 3: 15. De list was niet alleen dit, dat hij onder de gedaante van een slang kwam; maar

Ten tweede. Het schijnt, dar hij de vrouw heeft aangetast, daar ze alleen was, en die misschien maar het gebod van haren man ontvangen heeft.

De derde list was deze: hij spreekt haar aan omtrent het proefgebod, en niet omtrent de wet der natuur. Maar daar is in zijn beleid niet alleen list, maar ook boosheid. Wat was de boosheid van de duivel?

Eerst. Hij deed ze twijfelen. Is 't wel zo? Zegt hij, Gen. 3: 1. *Is het ook dat God gezegd heeft: Gijlieden zult niet eten van allen boom dezes hofs.*
Ten tweede, zijn boosheid was ook deze: dat hij 't dreigement wegnam. *U zult niet sterven,* zegt hij. De papisten hebben een vergeving der zonden verzonnen door de paus, maar de eerste leermeester daarvan is de duivel.
Ten derde. Hij doet een belofte tegen het dreigement: *gij zult God gelijk zijn,* zegt hij. Daarbij,
Ten vierde, zegt hij: wil ik u eens wijzen, hoe dat gij er toe komen zult? Daar gaat hij dien mens leren een korte leiding. Heden zegt hij, dat is, vandaag zal 't zo zijn. *God weet, dat ten dage Als u daarvan eet, zo zullen uw ogen geopend worden, en gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad,* Gen. 3: 5, zij zouden terstond zalig zijn. Nog van deze dag kunt gij zo gelukkig zijn, wil hij zeggen;. beproef het, 't is maar eens te eten, proef maar eens, neem maar eens van deze vrucht.
Ten laatste. Hij doet er een eed bij, God weet het, zegt hij, *het zal zo zijn;* heden, ten zelven dage, zie daar hebt u zo het beleid des duivels. Het lichtvaardig zweren is ook al uit te vinden waar het vandaan komt. 't Is van de duivel.

Hoe gedraagt zich nu de mens? U moet nu niet verwonderd zijn, hese hij tot de zonde kwam, de mens wist van geen duivel.
Bovendien God was zo goed, zij hadden geen gedachten van enig kwaad, zij dachten misschien dat het iemand uit Gods naam was, zij vragen niet eens aan God raad, zij zien de vrucht; zij begeren; zij nemen ze; zij eten ze. 't Was een vrucht die aangenaam was, die begerig was. Daar is nu de val. Daar valt de gehele wereld, en van haren val beeft de gehele aarde. Wat een val was dat, toen daar drieduizend Filistijnen op het

dak waren, als Simson het omver trok. Maar hier valt de gehele aarde uit de hoogste top van geluk, tot de diepste kolk van ellende. Hier valt de gehele aarde van God af tot de duivel. Daar deed zich meteen op liefdeloosheid tot de naaste; ongeloof, ongehoorzaamheid, dartelheid.

Nu is de vraag, *of hun natuur toen zo is verdorven geworden?*
En het antwoord is, ja, zij werden toen evenzo gelijk wij nu allen zijn; te weten, onbekwaam tot enig goed, en geneigd tot alle kwaad. Daar gingen zij toen en loochenden de alwetendheid Gods en zijn alomtegenwoordigheid, zij gingen de dingen bemantelen die niet recht zijn. Daarop komt de grote God, als een Rechter, en zegt: wat hebt u gedaan? En Hij stelde het hun ordentelijk voor ogen; en Hij sprak straf uit over de man, en over de vrouw, over de slang, en over het aardrijk: en Hij legde zo het fondament van een gehele nieuw wereld, en van een gehele nieuw kerk, en Hij zei: dat het zaad der vrouw de duivel de kop zou vermorzelen; maar dat ook het zaad van de duivel het zaad van de vrouw veel moeiten aan zou doen.
Daar ligt nu het stuk. Het is vol glans aan alle kanten. U moogt het wel bekijken, maar u moogt niet verachtelijk daarvan spreken.

3. "Gaat ons dát allen aan."
Wij antwoorde: ja. Als Adam, die het hoofd van het verbond was, gevallen was, zo is de stam, de wortel en al de takken met hem gevallen. Bewijs; in welke wij allen gezondigd hebben; in welke wij allen gestorven zijn; in welke wij allen zo verdorven zijn. Derhalve is hier de erfzonde, waar de dadelijke uitvloeit: de toegerekende, en inklevende zonde. Weinigen weten, wat het is te zeggen de erfzonde. Dat is die zonde, die wij van Adam geërfd hebben. Die toegerekende erfzonde van Adam, dat is het eten van dien boom, van welke God gezegd had: gij zult het niet doen. Adams andere zonden zijn het ook die niet? Nee. Toen was het verbond al gebroken; toen was het al gedaan.
Let er wel op, en onthoudt dat: dat eten is onze zonde, gelijk het lijden en gehoorzaamheid van Christus de uitverkorenen toegerekend wordt, zo wordt ook de ongehoorzaamheid van Adam en Eva in 't eten van de boom aan al hun nakomelingen toegerekend. Die ongehoorzaamheid was de verbreking van 't verbond. Die erfzonde, dat is die aangeborene zonde, welke wij allen en een iegelijk van onze ouders overerven. Dat gaat daarmee evenals met de slangen: zij werpen hun vergift over aan hun jonge slangen; en elk graantje heeft zijn kafje; en een jonge leeuw vertoont in zijn opwassen zijn verscheurende aard. Hier is het ook zo. Wij zijn daardoor zo boos en verdorven geworden, dat wij van nature geneigd zijn God en onze naasten te haten. Dat is de erfzonde die ons aangeboren is. Adam gewon een zoon naar zijn gelijkenis, naar zijn evenbeeld, Gen. 5: 3. En het gedichtsel van 's mensen hart is boos van zijner jeugd aan, Gen. 8: 21. Daarom zegt ook Job, hfdst. 14: 4, *Wie zal een reine geven uit een onreine? Niet een. E*n die hovaardige Paulus, Rom. 7: 18, Ik weet dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont. Al wat uit vlees geboren is, dat is vlees, Joh. 3: 6, *ziet, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen,* Ps. 51: 7. *Wij allen zijn van nature kinderen des toorns gelijk ook de anderen,* Ef. 2: 3. Ja! van Adam tot Mozes toe, heeft de dood geheerst, ook over degenen, die niet gezondigd hadden in de gelijkheid der overtreding Adams, Rom. 5: 14. (Dat zijn de kleine kinderen, die geen dadelijke zonde begaan hebben, maar alleen om die toegerekende erfzonde.) De bezoldiging der zonde is de dood, Rom. 6: 23, zodat gij u zo niet verwonderen moet, als God een jonggeboren kind in de hel werpt.

U zult zeggen: *hoe kan nu de zonde van een ander de onze worden?*
Dat is weer wonderlijk! God is de Formeerder van het lichaam, Ps. 139: 14, U hebt mij op een wonderlijke wijze gans vreselijk gemaakt. Hij is ook de Schepper van de ziel, Hebr. 12: 9, en als een rechtvaardig Rechter, zo weigert God aan die ziel zijn beeld, en dat lichaam, waar allerlei zaden der verdorvenheden in zijn met die ziel zonder Gods beeld, verenigt God te samen; en die steken elkaar als aan brand, zo wordt de zonde als voortgeteeld, want hoe komt toch het vergift in een jonge slang, en de wrede aard in een jongen leeuw anders als door voortteling?

4. Nu is de vraag: **laat ons zoeken hersteld te worden; *wat hebben wij met zulk een boze natuur te doen?***
Ja, daar liggen wij in onze onmacht; daar komt een Partij, en die verheft de vrije wil; die zeggen: een mens kan zichzelf bekeren, als hij maar wil. Als men ziek wordt, men moet dan maar wat beloven en dat is genoeg. Maar wij zeggen: door onszelf kunnen wij het niet te boven komen, z*ijn wij dan zo onbekwaam ten goede?*
Ach! Ja. Wij zijn tot alle goed werk ongeschikt; en daar hebben wij klare en duidelijke plaatsen in de Heilige Schrift toe, z*al ook een Moorman zijn huid veranderen of een luipaard zijn vlekken? Zo zult gijlieden ook kunnen goed doen die geleerd zijt kwaad te doen,* Jer. 13: 23. Kan een rank buiten de wijnstok vrucht dragen? Zonder Mij kunt gij niets doen, Joh. 15: 5. De natuurlijke mens kan het geestelijke niet verstaan, 1 Cor. 2: 14. Wij zijn van onszelf onbekwaam iets goeds te denken, 2 Cor. 3: 5.
Let op de tekening, die God ons daarvan geeft. De zondaar is een dode, en kan een dode wel leven? Kan een blinde zien? Kan een dove horen? Kan een kwade boom wel goede vruchten voortbrengen? Dat kunt gij licht begrijpen. Een mens kan zichzelf dan ook niet bekeren. Bedenkt de daad Gods. Het wordt genoemd een herschepping, een nieuw hart te geven, van dood levend maken. Wij weten wel, dat wij natuurlijk-goed kunnen doen, als namelijk eten, drinken, te kerk gaan, en dergelijke dingen. Wij kunnen uitwendig nog al veel doen, en 't nog al ver brengen met die jongeling waarvan gij leest, Matth. 19: 20. Maar 't inwendige daar kunnen wij niets toe doen. De aller-krachtigste predikant kan daar niets toe doen. Hij die plant, en hij die natmaakt, is niets, zo God de wasdom niet geeft, 1 Cor. 3: 6, 7. Allemaal de predikanten kunnen er niets toe doen. Van een andere godsdienst, bijvoorbeeld, over te komen, dat is almede die verandering niet. Het is in een bekeren, in een herscheppen, waarin die verandering bestaat.
Ach! God! wie zal ons helpen? Bij de mens is 't onmogelijk, maar bij God zijn alle dingen mogelijk, Matth. 19: 26. Al predikte God zelf de mensen, en Hij bracht er zijn machtigen arm niet bij, 't zou niets helpen. Al predikte de Heere Jezus, als Hij zijn machtigen arm niet ontblootte, zij werden niet bekeerd. Al was het een Paulus, al was het een engel uit de hemel, al had iemand de aller-Goddelijkste bediening, hij zou niets kunnen doen. Hij kan wel veel tot de middelen doen, maar God moet ze zegenen.

5. Daarop komt nu de Onderwijzer en zegt: *U kunt de onmacht niet te boven komen, tenzij gij door de Geest Gods wedergeboren wordt.*
Daar is een verandering des mensen, waar in de Schrift dikmaals van gesproken wordt; en die wordt in 't Oude Testament genoemd: een besnijdenis des harten, Jer. 4: 4, Ez. 44: 9. Het stenen hart weg te nemen, en een vlezen hart en geest te geven, Ez. 36: 26, 27. En in 't Nieuw Testament wordt ze genaamd: een vernieuwing, een wedergeboorte, door Jezus Christus' opstanding uit de dode, 1 Petr. 1: 3, bekeren, en duizenderlei zulke uitdrukkingen zult u in 't Woord vinden.
Bedenkt het stuk. Daar ligt in Gods eeuwige raad, dat Hij Zich aan mij of aan u

verheerlijken zal in de genade in Christus. Dat wordt genaamd de verkiezing. Daar is een stonde in Gods raad bepaald van elks leven, waar, en wanneer hij geboren zal worden; zo ook, waar en wanneer hij wedergeboren zal worden; onder zulk een predikant; met zulke talenten. Daar is in dat besluit vastgesteld het ogenblik, het punt, de juiste tijd, dat God hem aan zijn hart raken zal, door 't een of 't andere middel.
Soms legt God de genade in iemand van der jeugd af aan; in sommigen in de jongelingschap. Van twaalf tot vijfentwintig jaren worden de meesten veranderd. Dan geschiedt dat ook wel in de mannelijke jaren, van de vijfentwintig jaren af, tot de vijftig toe. Hoe velen worden er dan nog wel bekeerd! Soms doet God het wel van vijftig jaren af, tot de zeventig of tachtig jaren toe. De ouderdom van Abraham was vijfenzeventig jaar; maar, geliefden! dat is een zeldzaam ogenblik wanneer 't geschiedt op 't laatste tijdstip van 't leven. In de moordenaar aan het kruis, waar gij van leest, Luk. 23: 40-43, daar waren er twee op één kruisbed, de een werd aangenomen en de ander verlaten.

Als die stonde daar is, gaat God met Zijn werk voort, zij moeten dikwijls tien, twintig of dertig jaren lang, min of meer in de zonde leven, eer ze bekeerd worden; en dan komt God en zet het werk door. Te voren zouden ze er mee gespot, en 't veracht hebben; maar dan komt God, en werkt in hen, en zij worden zo eenvoudig; en God zegt: mens! wat doet gij? kunt gij nog langer tegen Mij zondigen?
En daar gaan ze dan gekwetst in hun hart naar huis; en zij zouden 't wel uitschreeuwen.
Ge moet u niet verwonderen, dat ze het daar zo uitschreeuwen; Hand. 2: 37. Als u een kneep in 't gemoed krijgt, dan druipen de tranen uit de ogen. Och Heere! zeggen ze, ik wilde wel, dat ik al thuis was, van onder de mensen, en alleen.
Daar liggen zij dan te zuchten en te bidden, en 't komt er voor de Heere alles uit, wat zij in al hun leven gedaan hebben; daar liggen zij dan met schaamte, en belijden en schreien, en zeggen: wat heb ik gedaan, dat ik zo gezondigd heb? Ik moet verloren gaan, als er geen uitkomst is. En zij zouden zichzelf wel tegenvallen, en zeggen: er is voor u geen uitkomst of behoudenis. En de duivel zegt ook: God zou het u nog wel vergeven, had gij maar die en die zonden niet gedaan. Daar spelen dan zo deze of geen zonden in hun gedachten. Daar zitten zij dan en ween, en worden beschaamd en schaamrood.
Daar worden zij dan veranderd in hun hart, in hun oogmerken. Daar gaan zij zich dan afscheiden van hun gewoonlijk gezelschap. En als men hen vraagt: hoe is het, dat gij niet meer bij ons komt? Ach! zeggen ze, ik kan niet meer met u verkeren en omgang hebben; gij moest met mij meedoen, of ik moet mijn afscheid van u nemen.
Dat is de wedergeboorte. Daar beginnen ze te zien, wat ze te voren niet zagen. Nu komen ze bij vromen, waar ze te voren bij goddelozen kwamen. Nu gaan ze te kerk of in een vroom gezelschap, waar ze te voren in de kroeg gingen, zij kunnen van de vromen niet afblijven. Die moeten dikwijls wel zeggen: wat heb ik u gedaan? gelijk Elia tot Eliza zei. I*k kan u niet verlaten,* zeggen ze, zij zijn dan gelijk als Ruth omtrent Naomi. God had Naomi lichtelijk aan Ruth gezegend, en aan Orpa lichtelijk niet. *Uw God, zei Ruth, zal mijn God zijn*; maar Orpa ging weg, Ruth 1: 14, zij krijgen een geheel andere taal. Waar ze te voren werelds en goddeloos waren, daar. worden zij nu in hun taal en gedrag nederig en vroom.
Al de poppen, waar ze te voren, in de zonde liggende, mee gespeeld hadden, werpen ze nu in het vuur; en niemand kan ze meer stuiten. Galg noch rad kan hen tegenhouden; en zij wilden wel, dat elkeen met hen meedeed.
Dan zouden zij hun kinderen, die zij te voren tot zonden opgewekt hadden, wel naar

de hemel willen doen gaan, zij bidden voor hun kinderen. Tevoren dachten zij daar niet eens om. Dat doet nu de Geest, door middel van 't Woord. Dat is het zaad der wedergeboorte. Dat zijn de nagelen en prikkelen diep ingeslagen van de meesters der verzameling, die gegeven zijn van de enigen Herder, Pred. 12: 11. Dat zijn de pijlen van de Koning, Ps. 45: 6. Wordt het Woord aan hen een kracht Gods tot zaligheid, Rom. 1; 16, zij zijn dan niet meer onbekwaam tot het goede. Dat is dan recht tegenovergesteld, zij zijn gewillig tot het goede, en ongenegen tot de zonde.

Wat zegt gij nu? Legt u nu eens daarbij.
Ach! hoe weinig kennis hebben sommige mensen daarvan! Die denken, dat de wedergeboorte bestaat in een verandering van godsdienst. Die ze niet kennen, stellen zich gerust daarin, dat ze dan niet veel te verantwoorden zullen hebben. Anderen, die wat kennis in de letter hebben, worden trots en opgeblazen. Anderen zijn er, die hun vlees zouden toegeven, om over de handelingen Gods te twisten.
Arm mensje! wilt u dat betwisten? Zegt gij tot uw Maker: waarom hebt Gij mij zo, gemaakt, dat Gij ons onder zulk een hoofd begrepen hebt? Had dat hoofd staande gebleven tot eeuwige blijdschap, wat had gij blij geweest, dat gij er onder begrepen waart! Hoe blij zijt gij, Als u onder een hoofd staat, waar gij wat goeds van krijgt. En die onder Christus begrepen zijn, dat Tweede Hoofd, hoe blij zijn die! Hoe velen zijn er, die met de duivel in vrede leven!
Geliefden! Hoe velen beelden zichzelf in, dat ze naar de hemel gaan, die lichtelijk binnenkort in de hel zullen liggen. Hoe velen beelden zich in, dat zij wel kracht hebben om zich te bekeren! Zij zijn wel eens overtuigd; zij zeggen wel eens: ik zal bidden, ik zal lezen.
Maar, hoort gij 't wel, mens, dat is de wedergeboorte niet. Het zijn alleenlijk middelen om ze te verkrijgen. Velen denken: *ik ben al wedergeboren*; doch zij zijn nog zelfs niet eens op de weg daartoe.

Wij zullen u enige tekenen geven.

Eerst. Een kindeke, als het eerst geboren wordt, krijgt zijn leven van een ander; dit geestelijk kind krijgt ook een leven, dat het te voren niet had. God geeft het: Hij heeft ons gemaakt, en niet wij, Ps. 100: 3. Paulus' planten en Apollo's natmaken is niets: God moet de wasdom geven, 1 Cor. 3: 7.

Ten tweede. 't Is zo klein in 't begin. Ach! hoe klein is dit geestelijk kindeke, als het wedergeboren wordt! 't Is klein in kennis, in geloof en in alles.

Ten derde. Daar komt een tijd, dat het te voorschijn komt. Hoelang dat het ook gedragen mag wezen, er is een tijd dat het doorbreekt; dit kind smoort niet in de geboorte, maar het wordt geboren: het breekt door op zijn tijd.

Ten vierde. Als een kind geboren wordt, zo komt het walgelijk te voorschijn; en zo ziet zich dit kind ook, Ezech. 16: 5.

Ten vijfde. Een kind is zo naakt als het geboren wordt, zo ook dit kind; als iemand wedergeboren wordt, het heeft geen klederen van inbeelding of eigen gerechtigheid.

Ten zesde. Hoe kermt een eerstgeboren kind om voedsel! zo ook dit geestelijk kind is niet zo haast wedergeboren, of het heeft zulk een trek naar die redelijke en onvervalste melk, die kinderspijs.

Ten zevende. Een kind daar moet de hand aan gehouden worden, zo ook al wederom een wedergeborene, hoe wordt hij gekweekt, getroeteld, bewaard De Heere heft ze op als ze vallen. Hij ondersteunt ze als ze struikelen.

Ten achtste: Een kind groeit; het wast op, zo doet ook dit geestelijke kind: het groeit, en neemt toe in vrijmoedigheid, in voorzichtigheid, in kloekmoedigheid, in eenvoudigheid, en in gave van bidden.

Vindt gij dat in uw hart, dankt er God voor.
Dit is de ***eerste rustdag in dit jaar***. Wat is dat wonderlijk dat wij nu juist van de nieuw schepping spreken! U ziet dan wel, dat ons hart vol is om u allen tot wedergeborene kinderkens te maken, om u allen toe te wensen, dat gij dit ondervinden moogt.

- Ik wens, dat in Gods eeuwige raad en in het boek des levens mijn en uw namen ten leven mogen zijn opgeschreven; en dat gij in de loopbaan van uw leven zulk een stondetje heugen moogt, dat gij bereids gekregen hebt, of nog krijgen zult, dit geestelijk leven.
- Ik wens u van God zoveel geest toe, dat gij u dit geestelijk leven niet schaamt, en dat gij als een geestelijk levende onder de doden moogt staan.
- Wij wensen u toe, zo gij nog volgende jaren hebt dat gij gesterkt moogt zijn in 't geestelijke leven, en dat u mag zijn tot opscherping der liefde en der goede werken.
- Wij wensen u toe, dat, Als u onder 't middel zijt, en Als u scheidt, dat gij dan moogt zeggen: God zij geloofd, ik ga niet ongezegend heen.
- Wij wensen, dat God u zegent in uw personen, familiën, en in alles, waar gij uw hand aanslaat.
- Wij wensen u niet alleen toe het geestelijk leven, maar dat gij deel moogt hebben aan de hope des eeuwige levens.
  Dat gunne ons God, mij en elk uwer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 4.

Vraag 9. Doet dan God de mens niet onrecht, dat Hij in zijn wet van hem eist, wat hij niet doen kan?
Antwoord. *Neen Hij; want God heeft de mens zo geschapen, dat hij dat kon doen; maar de mens heeft zichzelf en al zij ne nakomelingen, door het ingeven des duivels en door moedwillige ongehoorzaamheid van deze gaven beroofd.*

Vraag 10. Wil God zulke ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?
Antwoord. *Nee Hij, geenszins; maar Hij vertoornt zich schrikkelijk beide over de aangeborene en werkelijke zonden, en wil die door een rechtvaardig oordeel tijdelijk en eeuwig straffen; gelijk Hij gesproken heeft: Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.*

Vraag 11. Is dan God ook niet barmhartig?
Antwoord. *God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig; daarom zo eist zijn gerechtigheid, dat de zonde, welke tegen de aller-hoogste majesteit Gods gedaan is, ook met de hoogste, dat is met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft zal worden.*

Wij lezen, Pred. 7: 29, *Alleenlijk ziet, dit heb ik gevonden, dat God de mens recht gemaakt heeft, maar zij hebben vele vonden gezocht*. Salomo had al veel onderzocht en nagespeurd. Hij had al grote dingen onderzocht, om een sluitrede te willen maken. Hij had de mens gevonden, dat hij daar geen staat op kon maken; maar hij had God gevonden goed en volmaakt; de mens daarentegen had hij gevonden met veel listen en vonden. God is een licht, in welke gans geen duisternis is, 1 Joh. 1: 5. Tegen de prins mag men niet zeggen: Gij zijt een goddeloze, noch tegen een vorst: gij Belialsman, volgens de taal van Job, Job 34: 18. Hoeveel minder kan men dat van God zeggen, die het aangezicht der vorsten niet aanneemt, noch de rijken niet kent voor de armen, Job 34:19. *Verre zij God van goddeloosheid, en de Almachtige van onrecht,* Job 34: 10, Hij is een Werkmeester, wies werk volkomen is, Deut. 32: 4. Als nu iemand zegt, dat God de bewerker van de zonde is, weet gij, wat men zulk een moest doen? Dit, hetgeen ze dien lasteraar deden, Levit. 24: 14, De ganse vergadering stenigde hem, totdat hij stierf.
God heeft de mens goed geschapen en naar zijn evenbeeld. Hij maakte volmaakte schepsels in de hemel, zonder lichaam; en Hij maakte het redelijke schepsel op de aarde, de mens ook volmaakt. Die mens had lichaam en ziel; maar door de val werd de mens doortrapt, vol listen en vonden. De duivel komt bij hem met zijn listen; wel, zegt hij, eet van dien boom; 't zal immers zulk een groot kwaad niet wezen? Doet het slechts; God heeft het wel verboden, dat is waar.
Daarop toont hij dat God goed is; en u hebt anders niet te wachten, zegt hij, dan dat God goed zal blijven; ziet de spijs, zij is begeerlijk; en is er nog al enig kwaad in, God zal het u vergeven. Daar bracht hij hen tot ongehoorzaamheid. Die mens nu, gevallen zijnde, heeft nu ook zijn listen en vonden. O, daar wenste hij wel, dat er geen God was; of was er een, dat Hij niet alwetend, en niet alomtegenwoordig was. Daar gaat hij zich versteken, alsof God niet alomtegenwoordig was. Hij vlucht of God niet alwetend was; daar gaat hij het bedekken. Hij legt het zo al van het een op het andere, en uit een vijandige grond, en eindelijk op God zelf. Gelijk God nu de mens recht geschapen

heeft, zo is hij door de val als een wangeschapene geworden, en al zijn nakomelingen hebben die listen ook geleerd.
Dat zegt Salomo, *dat ze veel listen en vonden hebben.* Wat voor listen hebben de mensen na de val?

Deze: Paulus zag dien helsen vond, Rom. 9. Waarom, zeiden ze, heeft God ons begrepen onder een hoofd, waarom heeft God ons niet bijzonder voor onszelf laten staan of vallen, gelijk als de engelen, die Hij onder geen hoofd gesteld heeft?
Maar hij antwoordt hen daarop, vers 20 en 21: *Wie zijt gij, o mens; zegt hij, dat gij tegen God antwoordt? Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem? Zal een kind tegen zijn vader zeggen: Wat genereert gij? En tegen zijn moeder: Wat baart gij?* Jes. 45: 10.

Daar komt nog een ander met nog een vond, en die zegt: wij hebben het niet gedaan; moeten wij boeten wat onze vaders gedaan hebben? Onze vaders, zeiden ze, hebben onrijpe druiven gegeten, en de tanden der kinderen zijn stomp geworden, Ezech. 18: 2. Kan God, zeggen zij, met recht van ons eisen, hetgeen onze voorouders gedaan hebben?

Daar komt nog een andere listigheid. Is dat recht, zegt men, dat God van ons eist, hetgeen Hij weet, dat wij niet doen kunnen? Als Hij dat dan straft, is dat dan de rechtvaardigheid Gods niet benomen?

Dan komt er nog een andere vond en die legt een brede pleister van de barmhartigheid Gods op hare wonde, zou God dan wel barmhartig zijn, als Hij ons straft om de zonde van onze voorouders?

Dat alles gaat de Onderwijzer ontdekken, en wegnemen; en hij toont aan, dat God rechtvaardig is, als Hij al de nakomelingen straft, om de overtreding van onze voorouders. *Gord nu als een man uw lendenen; Ik zal u vragen, en onderricht Mij*, zegt God, Job 40: 2. Hij gaat ze in hun naaktheid zetten; en hij neemt al die leugens uit hun rechterhand weg, opdat ze als verlegen en verslagen zouden komen; even gelijk een David, in de 6^{e} Psalm vers 2-8, en gelijk als al de vromen gedaan hebben. Maar zo God het niet zegent, 't zal alles niet kunnen helpen. Nu kan niemand zichzelf helpen, evenmin als een Moorman zijn huid kan veranderen, al wascht hij zich met koud en met heet water, al schuurde hij zich met zand en zeep, hij blijft een Moor; al plant gij een doorn in nog zulke goede aarde, hij blijft een doorn, zo is 't eveneens gesteld met de zondaar. Hij blijft zoals hij is, zolang, totdat het God belieft hem aan zichzelf te ontdekken.

Daartoe is de Onderwijzer bezig geweest in de twee voorgaande Zondagen; en in deze Zondag hebben wij te bezien:
Eerst de eis Gods omtrent een onmogelijke zaak; en of die eis wel rechtvaardig is.
Ten tweede. Als die eis niet voldaan wordt, de schrikkelijke toorn Gods, en de straf.
Ten derde. De laatste toevlucht van een zondaar, die hem bijblijft totdat hij de laatste snik op zijn doodsbed geeft; die neemt hij weg, en toont hij aan, dat God Zijn barmhartigheid niet oefent, of zijn rechtvaardigheid moet eerst genoeggedaan worden. Dat doet hij,
Ten vierde. Om een mens tot het gezicht van zijn zonde te brengen, opdat hij langs de weg van de kennis der ellende zou komen tot die enigen troost in leven en in sterven. Dat zijn onze zaken; vier stukken die te verhandelen staan.

1. Ten eerste. God eist wat ik en gij niet doen kunnen, is dat rechtvaardig?
2. Ten tweede. Als wij in gebreke blijven, straft Hij het.

3. Ten derde. Behelp u niet met de barmhartigheid; er is geen barmhartigheid in 't zalige Wezen, of zijn gerechtigheid moet genoeggedaan worden.
4. Ten vierde, en ten laatste, ziende nu zo ons ongeluk, zullen wij daardoor niet verlegen worden; zullen wij daar niet eens over op onze knieën vallen en onze Rechter om genade bidden, gaan schreien, op ons aangezicht vallende, en worstelen om vergeving en ontferming?

1. Wat het eerste aangaat. ***Wat eist God van ons?***
Weet gij wat? Dit, dat ik en gij ons leven geen zonden zouden doen; dat wij volmaakt God dienen zouden, Lev. 18: 5, doet dat en gil zult leven. Mark. 12: 30, 31, *Gij zult liefhebben de Heere uw God met geheel uw verstand, met al uw krachten, en uw naaste als uzelf*. U moet God volmaakt liefhebben, en uw naaste als uzelf. U moet geen een zonde doen van 't begin tot het einde van uw leven. Dat is nu de eis van de grote God. Dat was de mens vóór de val niet onmogelijk; maar kan ik en kunt gij dat nu doen?
Ach! nee. Ach! nee. Evenmin, als een Moorman zijn huid veranderen kan, Jer. 13: 23, evenmin als een hart dat dood is leven kan. Wie kan een blindgeborene het gezicht geven een dode doen leven; een kreupele doen wandelen? Kan een kwade boom wel goede vruchten voortbrengen?
Nee. Ja, zo hij iets kan doen, zo moet het de machtige en genadige hand Gods in hem komen doen. Daar moet dan aan hem zulk een kracht geschieden, als er geschied is door Jezus uit de doden op te wekken, Ef. 1: 19, 20.
't Is dan door de uitnemende grootte en sterkheid van Gods macht, zo wordt hij dan een nieuw schepsel. Als dat schepsel nu dit alles heeft, dan kan het hier nog niet volmaakt zijn. De beste hebben nog maar een klein beginseltje. Elk moet zeggen: dat al wat er nog in hem is, het nog maar ten dele is; en hetgeen ten dele is, zal eens tenietgedaan worden, 1 Cor. 13: 9.
God, eist het evenwel, zult u zeggen. Daar was een heidens wijsgeer, die zei: hoe zullen wij de wetten maken? Naar de macht van de mens, antwoordde men hem, naar de macht van de onderdanen. Hoe zult u de wet maken, Heere? Naar de macht der mensen, zouden wij zeggen.
Nee, zegt de Heere, hier blijft de eis Gods. 't Is wel onmogelijk; maar wij moeten onderscheid maken tussen volstrekt onmogelijke zaken, en onmogelijke zaken door toeval. Iets is onmogelijk, dat altoos en volstrekt onmogelijk geweest is. Iets is onmogelijk, dat mogelijk geweest is, maar door een toeval onmogelijk geworden is. Daar kan iets zijn, dat nooit mogelijk is geweest, maar dat eist God ook niet. De wereld te scheppen, het zand de zee tot paal te zetten, de zon te regeren, eist God dat?
Nee; dat zou niet recht zijn. Maar iets is onmogelijk, dat mogelijk is geweest, maar door een toeval onmogelijk geworden is. Door de val in de zonde zijn wij onmachtig geworden, om God volmaakt lief te hebben, en te gehoorzamen.

De Onderwijzer zegt: *door 't ingeven des duivels, en moedwillige ongehoorzaamheid is de mens gevallen.*
God had hem geschapen, dat hij het doen kon. Nu blijft deze kwestie nog over: Doet God dan de mens geen onrecht, dat Hij in zijn wet van de mens eist, hetgeen vóór de val mogelijk was? Want God had hem volmaakt geschapen; maar door een toeval, te weten, het vallen in de zonde, is het onmogelijk geworden. Doet dan God geen onrecht, dat Hij van hem eist 't geen hij niet doen kan? 't Was mogelijk in de staat der rechtheid.
Wij zagen in de vorige Zondag, dat ze tegen hun beter weten, en tegen alle licht aan

hebben gezondigd, zonder dat ze van binnen daar in 't minst toe werden aangezet, of de minste noodzaak van buiten daartoe hadden.
Nu is de vraag: of *dat onrecht is, dat God eist, dat wij Hem zo dienen, alsof wij nog in de volmaakten staat waren vóór de val.* Dat bestaat onder alle volkeren en rechten, dat een heer van zijn knecht, een koning van zijn onderdaan, een crediteur of schuldeiser van zijn schuldenaar mag eisen volkomen betaling, zo zij die te voren hadden, maar door een toeval verkwist hebben. Behoudt een heer geen recht om te eisen, dat zijn knecht hem zal dienen, al heeft die zich door dronkenschap daartoe onbekwaam gemaakt?
Zo is 't hier ook gesteld. Mens zegt God, gij verkwist moedwillig de zegen, maar Ik eis evenwel, dat gij Mij volmaakt zult dienen. U zijt mijn schepsel, Ik uw Wetgever; gij blijft afhankelijk van Mij in uw wezen; u hebt wel uzelf van die gaven beroofd, maar Ik bleef recht hebben om te eisen een volmaakte gehoorzaamheid.
De eis is altijd recht, dat men van een ander eist, 't geen voor hem mogelijk is en was te doen; al heft hij nu niets om te betalen, blijft nochtans de eis billijk en rechtvaardig.
Ach Heere, moeten wij zeggen, alle mond is hier gestopt; 't is zo betamelijk; wij kunnen het niet doen, wij hebben moedwillig onszelf onmachtig gemaakt; wij geven U de eer, dat Gij recht hebt om te eisen.
In 't burgerlijke zou men het kwalijk nemen, als men zei, dat dat geen recht was, en zal het dan alleen in 't geestelijke bij God kwalijk genomen worden? Behalve dat, zondaar, ziet gij nu wel hoe gij dat misbruikt in uw levensloop, dat de predikanten willen hebben dat gij u bekeert en u kunt niet.
U eist, zegt gij, een onmogelijke plicht, die niet kan geschieden, dan door de kracht Gods.
Maar, zij eisen dan Gods recht, en niet uw kracht.

2. Nu hebben wij het tweede stuk te bezien.
Als u in gebreke blijft, zegt God, al weet ik dat gij niet kunt volbrengen 't geen Ik in mijn wet eiste, zo zult gij gestraft worden. Is dat recht? Als een heer zijn knecht dronken ziet, zal hij hem dan niet tuchtigen? Of zal een kind niet getuchtigd worden, dat zich moedwillig misdraagt? Zal de overheid de moedwilligen niet straffen? Rom. 13: 4 leest gij, *dat zij Gods dienaresse is, en het zwaard niet tevergeefs draagt; maar een wreekster is tot straf desgenen, die kwaad doet,* zo straft God dan ook.
Wat straft Hij? De zonde.
Met wat voor een straf en hoe? Rechtvaardig is God de Heere in 't straffen van de zonde. Hij houdt de schuldige geenszins voor onschuldig, en dat is Zijn Naam, Exod. 34: 7; de zondaar zegt altijd: *genadig en barmhartig is Zijn Naam.*
't Is zo, en dat gaat vooraf, Exod. 34: 6; maar 't is ook zo, en het wordt er al aanstonds bij gezegd, dat hij de schuldige geenszins onschuldig houdt. Daarom wordt er ook getuigd: *Een wreker is de Heere aan zijn wederpartijders, en Hij behoudt de toorn zijn vijanden,* Nahum 1: 2. *Hij haat alle werkers der ongerechtigheid, Hij zal de leugensprekers verdoen; van de man des bloeds en des bedrogs heeft de Heere een gruwel; de bozen zullen bij Hem niet verkeren, noch de onzinnigen zullen voor zijn ogen niet bestaan,* Ps. 5: 5-7. Rom. 1: 18, *de toorn Gods wordt geopenbaard van de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der mensen. E*n dat is het recht Gods: namelijk dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn, Rom. 1: 32.
Wilt u voorbeelden hebben? Gaat dan naar duizenden gevallen engelen. Heeft God ze niet gestraft en verwezen ten vure, en alle genade voor eeuwig aan hen ontzegd? 2 Petr. 4.

Gaat naar Adam toe. Heeft God hem ook niet gestraft? Gaat naar de eerste wereld, Gen. 7: 21.
Gaat, staat eens stil bij Sodom en Gomorra. Gaat, wandelt eens in Egypte, en beziet Israël, als zij daar zo verdrukt werden. Heeft God de Egyptenaren niet merkbaar gestraft?
God straft de zonde. Let eens op Gods kinderen, die Hij zo liefheeft. Wanneer zij zondigen tegen God, zo komt de Heere en kastijdt ze, 1 Petr. 4: 17. Als nu het oordeel eerst van het huis Gods begint, wat zal 't dan met degenen zijn, die het Evangelie ongehoorzaam zijn?
Ziet het eens in de Heere Jezus, de Borg van het verbond, 1 Petr. 2: 22-24 en Jes. 53: 2-8. God straft de zonde, al is het dat Hij lankmoedig is. De lankmoedigheid van God neemt de straf niet weg. Denkt u: God verdraagt mij zo al? Wel al komt het oordeel Gods niet haastig over een boze daad des mensen, 't zal evenwel niet achterblijven. Honderdentwintig jaren gaf God aan de eerste wereld, zij achtten de prediking van Noach niet; maar het kwaad kwam hen evenwel over. *Veertig jaren heb Ik verdriet gehad van dit geslacht,* zegt God, Ps. 95: 10. U moet de rijkdom van zijn goedertierenheid niet verachten, of gij vergadert uzelf toorn als een schat in de dag des toorns en der openbaring van Gods rechtvaardig oordeel, Rom. 2: 5. De lankmoedigheid Gods neemt de straf niet weg. Als de maat vol is, dan komt het kwaad, Gen. 6: 13 en 15: 16, de ongerechtigheid der Amorieten is tot nog toe niet volkomen. De maat was nog niet vol. Welke zonden straft God?

De aangeborene of erfzonde én alle werkelijke [daden] zonde.
De erfzonde is de moeder der hoererij, die in de wereld is; dat monster is de hartziekte van de ziel; en als het hart ziek is, dan is het aangezicht ook ontsteld. Als die plaag van binnen is, dan is het van buiten ook geheel ontsteld. Straft God die nu?
Ja. Uw kinderkens sterven, die geen dadelijke zonde begaan hebben. Heeft God recht om die in de hel te werpen? Ja; zowel als ons, die zovele dadelijke zonden begaan hebben. Wat dunkt u van de eerste wereld? 't Gedichtsel der gedachten van 's mensen hart is ten allen dage alleenlijk boos, zelfs van onze jeugd af, Gen. 6: 5. Hoe menig kind is er toen in de Zondvloed naar de afgrond met zijn ouders gegaan, die in de gevangenis waren ten tijde van Petrus?
Wilt u 't nog klaarder zien? Bekijkt dan Sodom eens. Tot de kinderkens toe werden daar in dien algemeen ondergang verbrand, die zo niet gebrand hadden in de zonde.
Wilt u 't nog nader zien? Bekijkt dan Korach, Dathan, en Abiram: de aarde opende haren mond, en verslond ze met hun huizen, en zij met hun ganse families zonken levend ter hel, Num. 16: 31-33.
Moet nu een vader en moeder altijd denken: mijn kind dat gestorven is, is in de hel?
't Mag wel kommer in uw hart baren. Maar weet gij wat gij doet, zegt: Heere! Gij zijt rechtvaardig; ik heb U gezocht, als het kind nog leefde; maar nu is het dood, nu moet ik zwijgen. Evenals een David. Leert dit van David, 2 Sam. 12: 20. U zult licht uw kind in de hemel vinden. Wel weest er niet al te bekommerd over, zo gij genade hebt, en zalig zult worden: al was het, dat uw kind verloren gegaan was, het zal u geen pijn zijn, omdat God er Zich in verheerlijken zal.

God straft ook de dadelijke zonden.
Wij hebben stoute zonden: zonden met studie en overleg en met zeer veel verzwarende omstandigheden. Wij zijn hovaardig, trots. Wij willen God niet vrezen. Wij kennen elk de zonden van elkaar niet, maar wij kennen onze eigen wel, welke onze voorname zonden zijn. Wij hebben alien de majesteit Gods gekwetst, zijn toorn

getergd, zijn lankmoedigheid vertreden, de zegen misbruikt, tegen de slagen zijn wij opgerezen, zodat wij niet te stillen waren. Wij hebben altemet [soms] over de zonde gelogen, ons aangezicht als een keisteen gesteld, harder dan een rots, de zonde daar zijnde. Hoe is 't gesteld, als er eens in een huis een moord of doodslag bedreven wordt? De justitie staat voor de deur.
Zo ook, als bij een mens de zonde is, de justitie Gods staat voor de deur. Daar komt de wrake Gods, Gen. 4: 7.

Nu komen wij van zelfs daartoe. Met wat voor straf straft God de zonde? Met de tijdelijke, geestelijke en eeuwige straf.
De Onderwijzer zegt: met tijdelijke en eeuwige; maar wij zullen, om 't gemak van ons geheugen, de straf verdelen in drieërlei: *te weten in lichamelijke, geestelijke en eeuwige.*
De Onderwijzer verdeelt ze wel in tweeërlei, namelijk in *tijdelijke en in eeuwige,* maar 't is evenveel. Wilt u 't zo nemen, wij kunnen het ook wel zo doen; maar anders zeggen wij, met lichamelijke, geestelijke en eeuwige straffen.

Ten eerste. Ach Heere! als wij de wereld bezien, hoe is 't schepsel onder de ijdelheid! Daar ligt het en zucht, en zegt: ik ben in mijn element niet. Het water moet vechten tegen de mens. De bliksem, de donder, het is mijn element niet. Het zegt: 't is voor de val zo niet geweest. Rom. 8: 20, Ik ben der ijdelheid onderworpen, ofschoon niet gewillig; ik wilde wel dat het alweer anders was. Dat kan niet zijn, als in de dag der opstanding, als er nieuw hemelen, en een nieuw aarde zal zijn, 2 Petr. 3: 13. Bezien wij de hemel, hoe is die door de zonde geworden? Die is dikwijls als ijzer geworden, de aarde als koper, Lev. 26: 19. Daar komt de sprinkhaan, de rups, de kruidworm, dat heir Gods, dat trekt daar in de akkers, en er is geen rund in de stallingen, Hab. 3: 17. O, hoe zucht het vee! Joël 1: 18. Hoe gaat het met de mens op de dorpen en in de steden? Ach! hoe menigmaal moeten ze zuchten! Daar is dikwijls de vloek in alles, in hun opstaan, in hun neerliggen in de baktrog, in de kinderen, in 't beroep, in de nering, Deut. 28 en Levit. 26.
Komt gij van het een huis in 't andere, in elk huis is het een of 't andere ontsteld. Daar zucht de vader, daar zucht en schreit het kind, daar sterft de moeder, daar zucht en schreeuwt er een van de pijn. Daar wordt een kind geboren, daar komen de zusters de broeders tegen met tranen, daar vindt gij er een, die zegt, ach! mijn hoofd; een ander, ach! mijn voet; een ander, ach mijn borst; een ander, ach! mijn lendenen; een ander wat anders; hebbende dikwijls zoveel ellende, dat ze de dood zouden kiezen boven het leven, waarom ze wensen in 't graf te liggen.
Er zijn dikwijls zoveel lichaamsellenden, dat men zou zeggen: ach! was ik niet geboren. Daar vervloeken ze dikwijls hun ouders, en de dag van hun geboorte. Elkeen heeft meest al zijn bezoekingen, de een min, de ander meer, zijn er die geen bande hebben tot de dood, dan zijn er nog zwaarder geestelijke plagen. Die 't minst lichamelijke plagen hebben, die hebben dikwijls het allermeest van de geestelijke plagen. De geestelijke zijn ontzaglijker dan de lichamelijke.

Ten tweede. Wat zijn de geestelijke straffen om de zonde?
Blindheid in het verstand, zij zien niet, zij kennen noch God noch zichzelf. Hun oordeel is verduisterd, hun wil verkeerd: hun geheugen is verdorven, hun geweten kan hen schrikkelijk benauwen; welke angsten en nepen hebben ze wel in hun gemoed, zodat ze geen raad weten, zij hebben dikwijls zoveel, als zij dragen kunnen. De sprankels van de hel hebben ze in hun gemoed.
Weet gij met wat geestelijke plagen God de Heere de zonde straft?

Zijn Geest twist niet met hen, zij zitten gemakkelijk onder de predicatie, zij horen die gemakkelijk, er is geen hart bij de zaken, er komt een geest des diepen slaaps, zij zijn niet wakker te maken. En zijn ze al eens wakker, horende horen ze, maar zij verstaan niet; ziende zien ze, maar zij bemerken niet. M*aak het hart dezes volks vet*, zegt God, Jes 6: 9. Is er ergens een vrome, die altemet nog een aanspraak aan hen doet, God neemt ze weg door de dood; is er een vrome vader of moeder die met ons eens bidden, zij gaan weg; is er een predikant die het meest op ons hart vermocht, God neemt hem weg, of maakt hem onbruikbaar; zij slijten af bezijden de dorsvloer in het kaf. De goeden gaan weg, het koren wordt er niet verzameld, en er blijft een hoopje licht kaf over; hun gebed is tot zonde.
Eindelijk zo komt God en Hij zegt: *Ik zal de kandelaar van zijn plaats wegnemen*. Ach Heere! waarom verstokt gij ons hart, dat wij u niet vrezen?
Dan komt eindelijk het slot van al die zichtbare dingen, dat is de dood, Gods bode, die ons gadeslaat bij dagen en bij nachten. Daar haalt hij, als 't zijn tijd is, de een van het raadhuis, de ander van de predikstoel, de ander van zijn kantoor, de ander uit zijn gezelschap, de ander uit zijn schuit of schip, de ander van de wagen, de ander uit zijn winkel, de ander uit zijn werk, de ander van achter zijn ploeg; daar schiet hij, op Gods bevel, een pijltje, dat hem grijpt bij 'de kraag van zijn rok'. Daar wordt het bed gespreid en bereid, waarop hij gaat liggen, waar hij bij zijn leven niet van af komen of opstaan zal; de ziekte begint zo aan te groeien dat men zegt: de dood heeft dien zieke bevangen. Op het aangezicht komt het natte doodzweet, de hersenen zijn bedwelmd, de tong begint te stamelen, het geweten brandt dikwijls zodanig op het laatst, dat het hem schrikkelijk benauwt. Die bode doet ondertussen zijn last. Daar geeft de patiënt een snik, en hij is weg, hij is dood. Daar staan de vrienden en schreien, zij zeggen: *hij of zij is overleden.* Was dat nu nog maar alles, maar hetgeen er nog opvolgt:

Ten derde. Dat is 't aller-zwaarste; en dat zijn de eeuwige straffen. Een half uurtje min of meer na dien laatsten snik zo is die ziel in de hel. Daar heft zij hare ogen op in de vlam, in die plaats van eeuwig ach en wee! in dat eeuwige vuur dat voor de goddelozen bereid is, en door de adem des Almachtigen zal worden aangestoken. Ach Heere! dat is die buitenste duisternis. Dat zijn die eeuwige pijnen; en de rook van hun pijniging gaat op in alle eeuwigheid; naar de ziel wel eerst, na de opstanding in ziel en lichaam beide. *Vreest Hem, die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel*, Matth. 10: 28. Wat is daar nu?
Straf van gemis en straf van gevoel. Wij weten het allen wel, dat het vreselijk zal zijn aan de sprankels van ons gemoed, die als voorbereidselen zijn. Hoe vreselijk zal het daar zijn! Al was het heelal papier, al waren al de wateren op de gehele aarde inkt, al de grasscheutjes en kruidjes, pennen en al de zandkorrels aan de zee schrijvers, zij zouden echter niet bekwaam zijn, om dat ongeluk te beschrijven. Er is niemand, hoe bekwaam hij ook zij, om die jammer te beschrijven; dat is onmogelijk en onbeschrijfelijk. Evenwel is er zoveel van bekend, dat u de haren daarvan ten berge moeten rijzen.

a. Wat is nu, zult u mogelijk vragen, *de straf van gemis? W*at missen zij er?

Ze missen er God. Dat hindert mij niet, zegt de zondaar, ik kan Hem nu wel missen. Maar zondaar nu hebt u uw vermaak, en dan zult u dat ook missen. U hebt dan nu geen vermaak in God, dan zult u ook de hemel missen. Dien mis ik nu ook, zult u zeggen; als ik altijd op aarde mocht blijven, wat vraagde ik dan naar de hemel.
Ja, maar, Als u de hemel zult missen, dan zult u de aarde ook missen. Dat ik en gij ballingen werden gemaakt, zou het ons niet tot smart zijn? Als eertijds Tarquinius uit

Rome moest vertrekken, schreide hij daarover.
U zult missen uw gezelschap, gij zult missen de vromen, die u altemet eens aanspraken, eens met u en voor u baden. U zult missen datgeen, 't welk u nog eens verkwikken kan, de kerk, de predicatie, de bediening, die zo opwekkend was; de Bijbel, dien gij altemet eens lezen kunt. U zult missen een stichtelijk traktaat, en al zulke boeken, die gij hier altemet eens in uw hand kondt nemen. U zult missen al het genoegen, dat gij hier had. U zult missen uw dienstboden, gij had er hier altemet twee of drie die u ten dienste stonden met wat gij maar sprak. U zult missen uw godloochenende gedachten.
U zegt nu wel: *'t is wel zo, dat er een hel zal zijn*; maar dan zult u er uzelf over vervloeken, dat gij het niet geloofd hebt. Dan zult u niet een godloochenende gedachte hebben omtrent God, omtrent het oordeel, omtrent de opstanding. U zult missen al uw valse gronden, uw pleisters van boze kalk; al dat genezen van uw breuken op 't lichtste; al uw vleiers zult u missen, al uw eigen vleierij. Ach, schrik! wat zal het dan zijn?

b. Dan zult u nog daarenboven *een straf van gevoel* hebben. Wat is dat?
Een gevoel in uw ziel; een gevoel in uw lichaam.
In uw ziel eerst, en daarna ook in uw lichaam en in uw ziel tegelijk.

A. *In de ziel eerst:* want gij zult zulk een klaar en helder begrip van uw ongeluk hebben, en zien dat uw breuk zo groot is als de zee, en dat ze niet te helen is Dat niet alleen, maar gij zult uw ongeluk willen voorkomen, om niet tegen God te zondigen, en gij zult niet kunnen, gij zult het door een gedurig zondigen nog groter maken. U zult in uw geheugen gestraft worden. *Kind,* - zal 't zijn - *gedenk, dat gij het goede gehad hebt in uw leven*, Luk. 16: 25. U zult gedenken, hoeveel er waren, die u in uw leven naar God toe hebben willen brengen, en u hebt niet gewild. U zult gestraft worden in uw geweten. Nu is 't mijn tijd, zal dat zeggen, tot in eeuwigheid; op de wereld moest ik zwijgen, toen gaf gij mij geen gehoor, hoewel ik u zo trouw gewaarschuwd heb, ik moest achteraf staan; maar nu zal ik het alles in uw aangezicht werpen, dat verborgen en openbaar was.
B. De leden van uw lichaam zullen gestraft worden. U zijt zot en dwaas, die denkt dat er in de hel geen lichaamspijn zal zijn. U zult aldaar allerlei pijnen en plagen hebben. Heeft nu altemet iemand een soort van lichaamspijn, hij is vrij van andere pijnen; maar daar zullen ze allerlei en allemaal zijn. Is er altemet een lid bezocht, het andere is wederom vrij. Maar daar zal de bezoeking in al de leden zijn, van het hoofd af tot de voeten toe. Job was zo bezocht, en zo zal 't daar ook zijn; maar hij kreeg uitkomst; maar daar zal het zijn zonder enige tussenpozing, daar zal 't aanhoudend zijn. Uw tong zult u kauwen van pijn, uw tanden knersen, uw handen wringen, met uw voeten stampen, met uw mond zult u vloeken.
C. Ach Heere! hoe bang zal 't zijn gij zult moeten zeggen, dat de helft u hier niet is aangezegd. Nu spot gij er mede en U zegt: zou er wel vuur in de hel zijn, en wat zal het voor vuur zijn, hoe zou het kunnen wezen, dat men in 't vuur zou liggen en niet verbranden?
Wel zotten alsof 't God onmogelijk was u in het vuur te laten leven. Wel gekken, was het God wel onmogelijk de braambos te laten branden en niet verteren? Exod. 3: 3. En de jongelingen in de vurige oven te laten wandelen, zonder te branden? Dan. 3: 25. En zal 't dan God onmogelijk zijn u in de hel, in de uiterste pijn, te laten leven? Het zijn zo al vuile duivelse dingen die wij in

ons hart hebben.
Wij zeggen tegen die daartegen zijn: is Zijn hand verkort? Kan Hij der leeuwen muil toesluiten voor Daniël, en ze openen voor zijn wederpartijders? Dan. 6: 23. En zou Hem dat onmogelijk zijn? Daar zult u moeten zijn in zulk een deerlijk gezelschap, bij de duivelen, bij de moordenaren, bij de aller-goddeloosten die er op de gehele wereld ooit geweest zijn; die aan galgen gehangen hebben, geradbraakt zijn, die verbrand zijn om hun schelmstukken; bij de aller-onbeschaafdsten, bij de duivelen, die geesten, die hier zo verschrikkelijk voor u waren dat gij er voor sidderde, en 't klamme zweet u uitbrak, Als u dacht, dat God u eens een duivel liet zien.
Laten wij elkaar niet verleiden, gij zijt immers niet zot. Wij weten 't wel, wat er in 't hart al omgaat. De duivel stelt toch al zijn listen in 't werk, om u te verleiden; en dan zal hij zeggen: nu moet ik al mijn macht in 't werk stellen, om u te pijnigen, volgens de last van de Opper-Rechter, Wies dienaar ik ben.
Bedenkt het eens, en laat de schrik des Heeren u bewegen tot het geloof. Eeuw in, eeuw uit, zonder vermindering van pijn en zonder hoop op uitkomst. Bij het natuurlicht hebben de heidenen de eeuwigheid willen uitdrukken, zij verbeeldden ze door een naakten man aan een rots met ketenen geklonken, en gebonden aan handen en voeten, zij verbeeldden 't dat er een gier of arend allen dag kwam, die zijn klauwen en scherpe bek in deszelfs ingewanden sloeg, en een stuk van het ingewand, van het hart of de long of lever uithaalde, hetgeen allen dag wederom zoveel aangroeide, als daar werd afgehaald.
Dat was het zinnebeeld van dien worm die niet sterft; dat verbeeldden ook de ketenen waarvan hij zich nooit ontdoen kon, en door dat dagelijks aangroeien der afgescheurde ingewanden werden de eeuwigdurende smarten of pijnen verbeeld. Dit zal onze boosheid zijn, dat het zo bitter zal zijn, dat het tot aan ons hart gaat, Jer. 4: 18. Hoe schrikkelijk is Gods toorn, zij is als een verterend vuur, als een eeuwige gloed, als een beer die van zijn jongen beroofd is. Dat zijn zo de afbeeldingen die God geeft van zijn rechtvaardigheid.

Nu zal de zondaar zeggen: wel! is dat rechtvaardig en naar een rechtvaardig oordeel?
Ja. De zonde wordt gestraft naar het besluit van God, 2 Thess. 1: 5, zij worden gesteld tot toorn, 1 Thess. 5: 9, zij zijn tot het oordeel opgeschreven, en ze worden gestraft naar het dreigement Gods: *vervloekt is een iegelijk die niet blijft, in al wat er geschreven staat,* Gal. 3: 10. Dan wordt de toorn Gods geopenbaard van de hemel naar Zijn rechtvaardigheid, Rom. 1: 18. Dit is het recht Gods dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn, Rom. 1: 32, z*ou de Rechter der ganse aarde geen recht doen?* Gen. 18: 25. Hij is rechtvaardig in Zijn spreken en rein in Zijn richten, Ps. 51: 6. Hij zal het aangezicht in het gericht niet aannemen, Job 34: 19. Ik zal mijn Schepper gerechtigheid toeschrijven, Job 36: 3.
Nu zou men wel anders schrijven of wrijven willen. Is dat. nu rechtvaardig , zegt de zondaar dat God eindige zonden met oneindige straffen straft? Dat God eindige zonden van eindige schepsels met eeuwige straffen straft?
Ach arme, al zijn zij de schranderste geesten in wereldse zaken, in het geestelijke zijn ze de domsten. *God heeft het voor de wijzen en verstandigen verborgen. Hij heeft het de kinderkens geopenbaard,* Matth. 11: 25. Scheelt het niet veel tegen welk persoon men zondigt en tegen welke wetten? Is het niet zwaarder, en wordt het niet hoger genomen, als men tegen een koning zondigt, dan tegen een bedelaar? Is het niet zwaarder, als men tegen een vader zondigt, dan tegen een vreemde? Als een knecht ongehoorzaam is, al klaagde zijn heer, de justitie zal hem niet doden, maar klaagt een

vader over de ongehoorzaamheid van zijn kind, het wordt van de justitie gestraft.
Daar is ook onderscheid in de zonden, of ze moedwillig of onwetend gedaan worden. Beging iemand een doodslag, en was het bij toeval, daar waren dan de vrijsteden voor in 't Oude Testament. Maar is 't moedwillig, dan is er geen verschoning voor. Is er nu wel hoger wezen, dan God? Kan de zonde wel meer verzwaard worden, dan dat men tegen God zondigt?

U zult zeggen: mijn zwarigheid is nog niet opgeklaard, ze is nog niet weg; kan de zonde van een eindig schepsel met eeuwige straf gestraft worden? Ik zie wel iets als door een opening, maar 't voldoet mij nog niet: ik zie 't nog niet helder.
Wel! ik zal het u klaar doen zien..
Eerst. Elke zonde wordt begaan als tegen de hoogste majesteit Gods; en zo ligt er als ten soort van oneindigheid in.
Ten tweede. Elke zonde wrijft ons zulke vlekken aan, zo het bloed van Christus die niet afwast, zo blijven ze in alle eeuwigheid. Er is zulk een onreinheid in, dat God tot in alle eeuwigheid aan ons geen lust heeft; maar Hij heeft er een eeuwige afkeer van.
Ja, ten derde. Als u in de zonde sterft, zo zult u eeuwig blijven zondigen. Nu kunt gij het klaar zien. Blijft gij eeuwig zondigen, zo moeten er eeuwige pijnen en een eeuwig verderf zijn.
Nu is er geen zwarigheid meer overig. Wilt u nu moedwillig zijn? Weest het. Kan er u dan niets dringen?
Jawel! zult u zeggen, ik weet mij niet meer te keren.

3. Ten derde. M**aar er is nog een uitvlucht.**
Is God dan niet barmhartig?
Ach ja. God is barmhartig. Gods kinderen willen 't nog eens zo groot maken; maar legt de pleister toch niet verkeerd. Wat is God goed, zelfs als wij zondigen. Hij regent over goeden en kwaden, Matth. 5: 45, zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid, Ps. 106: 1. Hij is een Vader van alle barmhartigheid, 2 Cor. 1: 3. U kunt er niet te groot van denken. Maar God kan in eeuwigheid de zonde niet vergeven, als er niet voor voldaan wordt, zondaar! gij zult eveneens zijn, als een die in de zee is wanneer het schip breekt. Hij loopt al van de ene plank op de andere, zolang totdat hij krachteloos wordt. U zult zeggen: *laat ik met David in de handen des Heeren vallen, zijn barmhartigheden zijn vele*, 1 Kron. 21: 14.
Maar U kunt in geen erger handen vallen, als 't geschiedt buiten Christus. Maar Als u het als David kunt doen, dan kunt gij in geen betere handen vallen. Onthoudt het, het is misschien de laatste maal van ons leven dat wij deze stof prediken: in geen ergere handen kunt gij vallen. Maar Als u door bekering, geloof, genade in Christus, en zo in de handen Gods valt, dan kunt gij in geen betere vallen: zijn barmhartigheden zijn vele. Kunt gij dat niet vatten? U kunt wel Als u wilt. God kan Zichzelf niet verloochenen: zijn rechtvaardigheid vloeit uit zijn Wezen, zou mijn ziel, zegt God, zich niet wreken aan zulk een volk als dit is, Jer. 5: 9. Eer dat Ik Mijzelf zou verloochenen, zegt God, zo heb Ik de zonde gestraft in Mijn Zoon voor de uitverkorenen. De gestrengheid Gods, zegt Paulus, is te zien aan de een zijde, en de goedertierenheid aan de andere zijde, Rom. 9: 22, 23.

4. Nu komt de Onderwijzer tot het vierde stuk.
Ik wenste wel, dat dit nu een middel was om u tot troost te brengen. Wordt het nog geen tijd? God is rechtvaardig, maar Hij is ook vol van genade. De Onderwijzer toont de Goddelijke rechtvaardigheid aan, opdat gij tot verlegenheid zou gebracht worden,

en uitroepen: *Is er enig middel om de straf te ontgaan, en wederom tot genade te komen?*
En dan antwoordt Hij: *door zulk een Middelaar.*
Daar is nu het verbond der werken afgehandeld, de oprichting, de breukn, de doorgang tot al de straffen, de onmacht. Dat doe ik nu met een oogmerk, zegt hij, om u naar de Heere Jezus te drijven, en u in uw verlegenheid te doen vragen en uitzien naar de Heere Jezus. Dat is dan nu de overgang tot de tweede stof: *namelijk tot het verbond der genade.*

Mogen wij nu nog een woordje tot u spreken?
Wat was de mens een schoon schepsel toen hij eerst geschapen was! Hoe edel was hij! Hoe verkeerde hij met God de Heere. Hij bezat dat heerlijke beeld Gods; wat blonk hij uit in zijn verstand, in zijn gerechtigheid en in zijn heiligheid.
Maar bekijkt datzelfde schepsel nu eens. Wat een ongelukkige is het nu! Wij lezen, dat de vrienden van Job kwamen, om hem te zien, Job 2: 11, zij hadden hem in zijn voorspoed gezien; maar nu komen ze hem in zijn ellende zien: zij zitten stom bij hem op de aarde. Eindelijk zeiden zij: is dit onze vriend? Is die zo ongelukkig geworden?
Daar komt Naomi, uit het land der Moabieten naar Bethlehem. Daar loopt de gehele stad tezamen, en zegt: Is dat Naomi, die zo voorspoedig was?
Daar stond de profeet Jeremia voor Jeruzalem, toen het verwoest was, en hij zei: ziet of er een smart is als deze onze smart. I*k ben de man, die ellende gezien heeft,* Klaagl. 1: 12 en 3: 1.
Toehoorders, doet gij ook zo? Bekijkt uzelf, of gij zo gestaan hebt voor God, en gezegd: Ik ben de man die ellende gezien heeft, dat het vergroot is; dat het onze moedwil is; dat het door onszelf gekomen is, over lichaam en ziel? Wij hebben 't moedwillig gedaan. Dat het nog vergroot, is: ik en gij zijn onmachtig, en alle schepselen zijn onmachtig, om ons te helpen. Wij moeten het bij onszelf en bij alle schepselen opgeven. Dat onze ellende vergroot, is dan ook nog dit, dat wij ons nog zoveel goeds inbeelden: en hoe menige van die zijn bedrogen. Dat het vergroot, is dan nog dit, dat wij dan nog onszelf beginnen te vleien. Moet ik sterven: hoe zal het dan gaan? Ik zal eens bidden, lezen, schreien. Ach! ik zal eens op mijn borst slaan; ik zal mijn Rechter lom genade bidden en zeggen: *wees mij genadig.*
Wel zorgeloze zondaar! Zult u het daarmee krijgen? Zal dan een David, een Hiskia, een Petrus, een Paulus het zo bang gehad hebben: hun geweten hen zo benauwd hebben; en zult u het zo gemakkelijk hebben? Hoort eens, Als u dan zult roepen, zo zal God uit de hemel niet antwoorden: Hij zal spotten in uw verderf, en lachen als uw vreze komt. 'Al vermenigvuldigde gij het gebed, ik hoor het niet, zondaar!' zegt God.
En dat uw redding nog des te moeilijker maakt, is dit, dat gij het alles met de barmhartigheid Gods genezen wilt; en dat is de gebaande weg naar de hel geweest voor duizendmaal duizenden mensen, die de barmhartigheid Gods veracht hebben, die ze misbruikt en er op gezondigd hebben. U moet weten, dat God Zich om u niet verloochenen zal. Weet gij dan niet, dat Hij ook rechtvaardig is; ja, dat het nog verzwaart is, dat wij in eeuwigheid niet beter zullen worden, zo wij niet bekeerd worden. Het staat alles maar te verergeren, zijt gij van die vleiende aard, dat U zegt: het zal beteren binnen een jaar, binnen een maand?
Nee, gij bedriegt uzelf; het staat alles te verergeren, zo gij niet verandert van staat. Binnen een half jaar min of meer zult u wellicht voor God moeten verschijnen. Dan zult u met Hem alleen te doen hebben, voor Wies ogen alles naakt en geopend is, Hebr. 4: 13. Wel, geliefden! het zal misschien in 't kort zijn, dat de dood, die

schuldeiser, zal komen, en dien kan niemand stuiten. Als die ter vensters inkomt, vraagt hij er niet naar, al is er een gehele vergadering. 'Ach God' wat zal het dan zwaar zijn, zo gij onbekeerd en buiten Jezus zijt.

Weet gij wie het 't aller-zwaarste in de hel zal hebben?
Ik en gij kunnen dat weten naar het Woord.
Eerst. Grote kenners en slechte beoefenaars, die de wil Gods geweten en niet gedaan hebben, die zullen met dubbele slagen geslagen worden, Luk. 12: 47.
Ten tweede. Trouweloze predikanten, die hun ziel niet bevrijd hebben met de goddelozen te waarschuwen, Ezech. 3: 18 en 33: 6-8. Dan zal die verleide gemeente zeggen: wij zijn blij, dat gij mede in de hel zijt, omdat gij ons, bedrogen hebt.
Ten derde. Ouders, die hun kinderen niet opgevoed hebben voor God; die hun kinderen niet eens zuur hebben willen aanzien als zij zondigden. Dan zullen die kinderen zeggen: ik ben blij, dat gij mede in de hel zijt; u hebt mij niet gezocht te stuiten in de loop der zonden, door u ben ik in de wereld gekomen, gij had het beloofd, dat gij mij voor God zou opkweken, en u hebt het niet gedaan.
Dan ten vierde, zulken, die van buiten meer vertonen dan zij van binnen bezitten, die zich met schijn en geveinsdheid ophouden. Hun deel zal zijn met de geveinsden, Matth. 24: 51. Weet gij wie het nog schrikkelijk zwaar zullen hebben?
Ten vijfde. De nabij-christenen; de dwaze maagden; zij hadden ook hare lampen, en zij kwamen mede; maar niet verder dan tot aan de deur. In 't gezicht van 't land zult u schipbreuk moeten lijden en verongelukken, die hier met de geest begonnen hebben en met het vlees geëindigd, Gal. 3: 3. Daar zoete roeringen, aangename bemerkingen in waren; die een talentje van bidden hadden, en achteruit zijn gegaan; zulken, die hun talent begraven hebben; zulken, die onder een levende bediening van 't Woord geleefd hebben. 't Zal Tyrus en Sidon, Sodom en Gomorra verdraaglijker zijn in de dag des oordeels dan dezulken, Matth. 11: 22. De mannen van Ninevé zullen tegen u opstaan, Luk. 11: 32.
Wat denkt u nu? Wilt u nu nog de zonde doen; u verkopen om kwaad te doen; en in de zonde blijven liggen? Zult u daarmee spelen? Uitzinnige Galatiërs, wie heeft u betoverd, Gal. 3: 1. Wie heeft uw ogen bestreken?

Wij zeggen:
Eerst. Dan, zult u gaan spelen met adders en leeuwen, zult u een bevroren slang in uw boezem gaan ontdooien, die u 't hart eindelijk af zal steken? Wilt u dan uzelf verongelukken?
Ten tweede. God waarschuwt u dikwijls; die biedt u zijn gunste aan; en dat zolang, en zo lieflijk. Hij wil ze u geven. U komt in geen kerk, of in 't openbaar gebed, gij leest geen hoofdstuk of zij wordt u aangeboden. Wilt u voor Mij leven, zegt de Heere, zo wil Ik uw God worden.
Ten derde. God zal het moede worden, zijn barmhartigheid zal eens ophouden: Hij zal het moede worden zijn handen over u uit te breiden.
Ten vierde. Hoe kort of hoe lang zult u nog maar leven? Gij weet het niet; en vraagt het de gehele stad, niemand zal er u op kunnen antwoorden. Daar is maar één heden van genade. Wilt u dan naar de hel?
Ik bid u, bedaar toch. Staat een beetje stil; en ziet ze er eens liggen. Hoe wanhopig ziet het er uit in het voorbeeld van de rijken man Hoe schreeuwden een Korach, Dathan en Abiram! Hoe graag wilde die rijke zijn broeders gewaarschuwd hebben, opdat ze niet in de hel zouden komen! Luk. 16: 27, 28.
Och! mocht hun dit gepredikt worden, dat u gebeurt, hoe blij zouden zij wezen, hoe

zouden ze God aanlopen om bekering! Staat nog eens stil. Hoever zijt gij al? Gij zijt al half met uw éne been in de eeuwigheid afgegleden. 't Is eveneens als een mens, die op een toren of hoge berg is, en hij glijdt daar af, hij wordt nog gegrepen.
Wij hopen, dat de Almachtige en genadige hand Gods u nog grijpen zal, opdat gij niet in het verderf stort. Predikant en gemeente moeten weg: man, vrouw, ouders en kinderen, zo gij niet bekeerd wordt, gij zult met elkaar in de hel vallen, en wij kondigen u aan, dat het onherstelbaar zal zijn Gij zult er eeuwig moeten blijven.

Zegt gij: *wat moet ik dan doen?*
Eerst. Wel stelt u als een ellendige voor de Heere; en bidt om hulp.
Ten tweede, zegt: Heere! 't kan geen uitstel lijden. Ach! verdoem mij niet, er is maar als een kleine schrede tussen mij en de dood, 1 Sam, 20: 3. Schreeuwt, schreit, totdat gij een gunstig antwoord krijgt. Geeft het in uw leven niet op. De duivel liegt het, als hij zegt, dat wij de mensen tot wanhoop willen brengen. Kwamen er meer tot wanhoop, 't was wat beter. Er gaan in deze statgeen drie door wanhoop verloren, daar er wel duizend door zorgeloosheid verloren gaan. Gods knechten durven het vrijmoedig zeggen. Opgeven? Nooit: maar houdt aan, worstelt om een zegen, zegt: *Heere laat ik de blijkjes van uw barmhartigheid hebben; daar kan mij anders niets verkwikken*. Valt altemet voor God neer; en zegt: Ik zal mijn Rechter om genade bidden, Job 9: 15. Straf mij niet in Uw toorn, Ps. 6: 2, zegt, bidt, en zingt met David, Ps. 6: 3, 4:

Mijn geest hem ook ontstelt,
Zwaar verschrikken mij kwelt.
Vrees maakt mij onvro.
O Heere! hoog geprezen,
Hoe lange zal 't nog wezen,
Dat ik moet blijven zo?

Ach! wil U tot mij keren!
Wil ook van mij toch weren,
Deez' benauwdheid niet klein.
Zeer groot zijn mijn' misdaden;
Maar uit louter genade
Maak mij, Heer, daarvan rein.

Legt die Psalm altemet eens voor uw bed, en leest hem.

Ten derde. Gaat bij de vromen, en vraagt, hoe zij daardoor geraakt zijn; of gij ook door hun onderwijs, door hun bidden en smeken te recht mocht komen. Wilt u niet, dan moet gij in de hel. Maar strijdt liever om in te gaan door de enge poort, Luk. 13: 24. De tedere en oprechte vromen zijn voor God zo naakt en zo arm. De Heere Jezus is zulk een schat in hun ogen. De Geest in Zijn Geestelijk werk is hun zulk een waardige zaak.

Kinderen Gods!

- Dankt God in de eerste plaats, dat Hij u van al die plagen verlost heeft.
- Ten tweede. Weest nederig, zijn barmhartigheid in Christus heeft het gedaan.
- Ten derde. Ontfermt u over anderen. Vader! zoek uw kind te grijpen.

Man! zoek uw vrouw te grijpen.
Vrouw! zoek uw man uit het vuur te rukken.
Weest standvastig, altijd overvloedig in 't werk des Heeren, 1 Cor. 15:58.
Waakt, want gij weet de ure niet, in welke de Heere komen zal, Matth. 24: 42.
Weest blij, want uw deel is in de hemel, in Gods gemeenschap.

- Ten vierde. Al kunt gij God niet volmaakt dienen, gij zult het eenmaal hiernamaals doen.
- Ten vijfde. Schrijft het Gods gerechtigheid toe. O, gij die God vreest, als anderen veroordeeld worden, zult u vrij gesproken worden, als anderen aan de duivel gegeven worden, zult u aan de Vader gegeven worden, als anderen in de hel zullen gaan, dan zult u voor eeuwig in de hemel gaan, als zij zullen schreien, zult u blij zijn. Verkwikt er uzelf mede, al moest gij hier voorbij de hel gesleept worden. Houdt u maar trouw achter de Heere, Hij zal voor u zorg dragen tot in alle eeuwigheid. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 5.

Vraag 12. Aangezien wij dan naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straf verdiend hebben, is er enig middel, waardoor wij deze straf zouden kunnen ontgaan en wederom tot genade komen?
Antwoord. *God wil, dat aan zijn gerechtigheid genoeg geschiede; daarom moeten wij aan haar, óf door onszelf, óf door een anderen volkomen betalen.*

Vraag 13. Maar kunnen wij door onszelf betalen?
Antwoord. I*n generlei wijze, maar wij maken ook de schuld nog dagelijks meerder.*

Vraag 14. Kan ook ergens een bloot schepsel gevonden worden, dat voor ons betale?
Antwoord. Nee; want ten eerste wil God aan geen ander schepsel de schuld straffen, die de mens gemaakt heeft; ten andere zo kan ook geen bloot schepsel de last van de eeuwige toorn Gods tegen de zonde dragen en andere schepselen daarvan verlossen.

Vraag 15. Wat moeten wij dan voor een middelaar en verlosser zoeken?
Antwoord, z*ulk een, die een waarachtig en rechtvaardig mens is, en nochtans sterker dan alle schepselen, dat is, die ook tegelijk waarachtig God is.*

Het is opmerkelijk 't geen wij lezen, Luk. 2: 10, dat, als wanneer de Engel tot de herders kwam, hij tot ben zei: *Vreest niet! want ziet, ik verkondig u grote blijdschap die al den volke wezen zal. I*k verkondig u een goede boodschap, wilde hij zeggen, zij mochten zeggen: welke?
Deze, zegt hij, daar is heden een Zaligmaker geboren, en Hij is voor u geboren; ik predik u een Evangelie, wilde hij zeggen. Wat is het Evangelie?
Dat is een goede boodschap aan een arm verslagen en verlegen zondaar; dat hij genade kan krijgen en zalig worden in Christus; en dat er geen zondaar te groot is, geen te oud, geen te ver afgedwaald, of hij kan terecht gebracht worden.
Daar is een *Evangelie der beloften,* Gen. 3: 15. En daar is er een der *vervulling.*
Alle natuurlicht kan u dat niet doen verstaan, noch uitvinden; al de kennis der engelen kan dat niet te kennen geven; de aller-wijste met al zijn wijsheid komt daarin tekort: hij vat noch weet dat. Niemand had het ooit kunnen uitvinden, had de Hemel die wijsheid niet te kennen gegeven.
De Heidenen zagen bij het licht der natuur wel, dat er een God was; maar zij meenden zonder genade zalig te worden. De Wet wist er niet van: die donderde zonder troost. Het geweten weet van geen Middelaar: het klopt, het benauwt, het weet van geen middel om zich te stillen, alle middelen, die dit gebruikt, maken zijn onrust te zwaarder. Hetgeen niemand weet, dat weet God. Als Hij een mens verbrijzeld gemaakt heeft door zijn hand, zo doet Hij als een wondheler, Hij giet er olie en wijn in, zo gaat het met de grote God, Wies verstand geen getal is, Ps. 147: 5. Hij is nabij de gebrokenen van harte, en Hij behoudt de verslagenen van geest, Ps. 34: 19. God komt en Hij toont, dat er balsem in Gilead is. Hij komt wel eens bij een Elia met een sterke wind, met een aardbeving en met een groot vuur; zo doet God nu ook nog. En dan komt Hij eindelijk in het suizen van een zachte stilte, 1 Kon. 19: 12.

Zo gaat het ook in het eerste deel van de godsdienst; en Als u er dan bijlegt het tweede deel. Eerst is het de kennis van de ellende, daar komt het Woord als een hamer, en als

een scherpe pijl en vuur. Het tweede van de verlossing is als de balsem voor de ziel, die door de kennis van de ellende verbroken is. Dat is als de balsem op de wonde, als het geneesmiddel voor de ziel.
Wij hebben van dat tweede deel, *de verlossing*, heden een begin te maken. Een mens wil nog wel van de verlossing horen, maar van de ellende niet. Hij is niet graag waar hij zo verkleind wordt. Maar u moet weten, dat gij aan de verlossing geen deel hebt, Als u uw ellende niet kent.
Wij hebben dan te bezien:

1. Ten eerste. Dat er een verlossing is voor mensen.
2. Ten tweede. Voor wat voor soort van mensen? Het is voor verlegen zondaren.
3. Ten derde. Het middel der verlossing, namelijk daar moet aan Gods gerechtigheid genoeggedaan worden.
4. Ten vierde. De onmacht van het ganse schepsel daartoe.
5. Ten vijfde. Moeten wij een vraag doen, daarin bestaande: *wat moeten wij dan voor een Verlosser zoeken?*

Eerst zeggen wij, dat er een verlossing voor mensen is.
Ten tweede: Voor wat voor mensen? Voor zulken die zeggen: ik weet geen raad, is er enig middel om de straf te ontgaan, en wederom tot genade te komen?
Ten derde. Daar wordt een middel gegeven; maar het is een schrikkelijk middel; te weten: er moet aan Gods gerechtigheid genoeggedaan worden.
Ten vierde. De Onderwijzer leidt ons tot de onmacht.
Ten vijfde, zo valt er een vraag in 't harte, en die is deze: *Heere, waarmee zal ik U ontmoeten, met tranen, bidden, deugden? Dat helpt al niet.*
En dan raken wij zo tot de voorwaarden van de Middelaar. Dat zijn onze vijf zaken.

1. Eerst. Wat is een verlossing?

Dat is gered te worden uit een groot ongemak, waar men in vervallen was. 'Zo werd Noach uit de eerste wereld gered door een ark, en Lot uit Sodom door de engelen; en Mozes redde de kinderen Israëls uit Egypte, en daarna werden ze uit Babel verlost; en zo werd Onesimus gered uit zijn armoede door Paulus. Hier is het een verlossing uit onze ellende, waar wij allemaal in zitten. Wij liggen allemaal onder de slavernij des duivels, onder de macht der zonden. Die overste der wereld wrocht krachtig in ons. Wij wisten geen paal noch einde aan de zonden. Wij waren niet te stuiten. Wij waren vrijwillige slaven. Daar is een verlossing uit de handen van het gerecht, hier is een verlossing uit de handen van de Goddelijke Rechter, daar wij allen en elkeen zouden moeten verloren gegaan zijn, was er deze verlossing niet.
Nu is er ook een verlossing uit het gevangenhuis der zonden; van onder dien tiran, de duivel, en van een diepe schuld. De zondaar is misgaan van al dat goed, dat hij in 't begin der schepping had, zodat het wel een verlossing mag genoemd worden, 1 Petr. 1: 18. U zijt verlost uit uw ijdele wandeling, Col. 1: 14.
Die verlossing is een waarachtige verlossing, een volkomen verlossing, een noodzakelijke verlossing. Waar vindt gij van die de redenen, de prijs, het rantsoen, en dat ze in waarheid is? Col. 1: 14. Dan vindt gij in 't Woord ook dat ze volkomen is, Hebr. 7: 25. Hij kan volkomen zaligmaken. Is in 't Woord ook de noodzakelijkheid te vinden? Ja, Rom. 4: 16. Is er geen verlossing, zo moeten wij allen en elkeen verloren gaan.
Nu, het is een verlossing voor mensen, niet voor engelen, niet voor de verdoemden; maar het is een verlossing voor mensen, die op de wereld leven, en niet van engelen,

Hebr. 2: 16. *Waarlijk Hij neemt de engelen niet aan, maar Hij neemt het zaad Abrahams aan.* Met dat ze gezondigd hebben, zijn ze gevallen; en God verlost hen niet, maar zij worden bewaard met eeuwige ketenen der duisternis tot het oordeel des groten dags, 2 Petr. 2: 4. Niet één is er uitverkoren, niet één gekocht met Christus' bloed, en niet één zal er ook verlost worden.
Daar is dan, een verlossing van mensen, die leven. Wanneer de mens ontslapen is, zo hij te voren niet verlost is, zo is daar in eeuwigheid geen hoop op herstel; en voor degenen, die de zonde tot de dood gezondigd hebben, daar wil God niet dat men voor bidden zal, 1 Joh. 5: 16. Daar is geen verlossing, noch gebed voor. Daar is geen verlossing voor mensen, die ontslapen en in hun zonden gestorven zijn. Het is dan een verlossing voor mensen, die op de wereld leven; in die tussentijd van hun geboorte tot hun dood moeten ze er toe gekomen zijn, of zij zullen er nooit toe komen.

In de eerste wereld vóór de zondvloed was de verlossing voor allerlei slag mensen, uit welk geslacht of huis die ook wezen mochten: of ze uit het geslacht van Kaïn, of van Methusalem, of van Noach waren; daar werd de Goddelijke verlossing onder bekend gemaakt.
Daarna nam God een énig volk aan. Dat waren de kinderen Abrahams, Izaks en Jakobs. Maar die verloste de Heere ook niet hoofd voor hoofd, mens voor mens; maar voor degenen, die onder dezelve verlost werden, was de waarde van die verlossing te zien. Dat heeft zo geduurd tot op de komst van de Heere Jezus Christus. En na Zijn hemelvaart ging God het ook aan de Heidenen bekend maken. Aan de Heidenen werd het toen ook bekend gemaakt. Die schapen, die tot de eersten stal niet behoorden, werden toen ook toegebracht, Joh. 10: 16. En dat. duurt nog zowel onder rijk als arm, groot en klein. Of iemand een groot of minder zondaar is, man of vrouw; niemand is te oud of te ver afgedwaald. *'t Is een getrouw woord, zei Paulus, en aller-aanneming waardig, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is, om zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben,* 1 Tim. 1: 15. Hij is de Middelaar Gods en der mensen, 1 Tim. 2: 5. Het zaad Abrahams neemt Hij aan, Hebr. 2: 16.

2. Wat zijn het voor mensen?

Wij mogen het op geen anderen toepassen dan op degenen, die hier voorkomen; die zo zeggen: al onze tegenwerpingen zijn opgelost, wij zijn uitgestudeerd; of wij dat al oplossen, dat wij het aan de val of aan God willen wijten, wij moeten uitroepen:

Eerst. Aangezien wij zo ellendig zijn, zo is onze mond gestopt; en zo moeten alle hoogten, die zich tegen U verheffen, daar neervallen.

Ten tweede. Wij bekennen, dat wij door de zonde hebben verdiend tijdelijke en eeuwige straffen; en dat ofschoon wij in de hel lagen, het zou naar verdiensten zijn. Alles wat wij boven de dood en de hel hebben, is enkel Gods goedheid.

Ten derde. Wij belijden, dat het volgens het rechtvaardig oordeel Gods zou zijn, en dat wij zouden moeten zeggen: Bij U, o Heere! is de gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid des aangezichts, Dan. 9: 7, zou de Rechter der ganse aarde geen recht doen? Gen. 18: 25. 't Zou gans geen toorn of wreedheid zijn, Als u ons straf tet. Wat is toorn of wreedheid? Dat is iemand te straffen zonder verdiensten, of boven verdiensten. Het zou rechtvaardig zijn, al ging ik eeuwig verloren.

Ten vierde. Het is zulk een, die hier in deze vraag voorkomt, die zegt: ach Heere! ik kan uw hand niet ontgaan: ik moet de slag wachten; indien ik zo moet voort blijven leven, zo kom ik in de hel; en anders heb ik niet te wachten. Nog eens:

Ten vijfde. In die vraag geeft men te kennen: "Ik ken geen middel; vlees en bloed heeft mij dat niet geopenbaard, Matth. 16: 17. 2. Ik geloof, dat God er een weet.

Ik kom dan tot U, o God, Gij zijt de Alwetende, Gij weet meer dan ik; hebt u een middel?" zegt dat verlegen hart, anders moet ik wanhopig zijnde naar de hel gaan.

Ten zesde. Moet ze uitroepen: indien er dan een middel is, ei, belief het mij toch te ontdekken, ik hoop, dat ik het opvolgen zal. *Wat wilt Gij, Heere! dat ik doen zal?* Hand. 9: 6.

Ten zevende. "Ach! liefste Heere ik vrees, dat ik alle dagen de slag te wachten heb, ik kan geen uitstel verdragen; ik heb te wachten, dat ik in mijn slaap zou kunnen sterven; ik zou uit mijn huis kunnen gaan, en er niet meer inkomen; is er een middel? Ach! dat Gij het mij beliefde te kennen te geven; hoe spoedig kunt Gij het doen; daar is maar een kleine schrede tussen mij en de dood; u hebt uw hand maar eens los te laten, en daar lig ik in de hel, en ben dan voor eeuwig weg." Derhalve:

Ten achtste. Ik ben ten uiterste verlegen, en ten einde raad; mijn hart is vol: wat moet ik doen om zalig te worden? Hand. 16: 30. Ik ben zo geprikkeld, Heere Heere!

't is eveneens met mij als met een vrouw, wier broodwinner op sterven ligt, en er zijn verscheidene kinderen, en er is geen voorraad om van te leven. U zou de geneesheer wel vastgrijpen en zeggen: weet gij geen raad? Is er dan nog niet een middeltje? 't Is de gelijkenis van een ter dood veroordeelde, die naar het schavot geleid wordt, en hij ontmoet de rechter: hij grijpt hem vast, en zegt: is er geen raad, om nog los te geraken. 't Is de gelijkenis van een mens, wies huis in de brand staat, en Zijn kinderen en goederen zijn er nog in. Ach! schreeuwt hij: *is er geen middel om mij te helpen? Zo moeten mijn kinderen en mijn goed verbranden.*

Ten laatste. 't Zijn zulken, dat, zo God een middel geeft, zij het voor genade erkennen zullen. Als u een middel zult geven, om de straffen te ontgaan, Heere! zeggen ze, 't zal buiten, boven en tegen verdiensten zijn; en ik zal moeten erkennen dat ik uit genade ben zalig geworden, Ef. 2: 8. *Want uit genade zijt gij zalig geworden; niet uit u, het is Gods gave: niet uit de werken, opdat niemand roeme.*

Daar hebt u het tweede stuk: het is een verlossing voor mensen, en voor welke mensen? Voor zulken, die zo verlegen en zo doodarm zijn, die het tegenspreken moede zijn, die het opgever) en zeggen: mocht ik het eens weten, of er een middel is, hoe kom ik terecht; en zo ik terecht kom, ik zal 't voor genade rekenen; ik weet, Heere! dat Gij meer verstand hebt dan ik, of dan engelen of mensen.

3. Daar staat nu die arme verlegen en zondige ziel, en luistert naar antwoord.

Ik zal horen, zegt ze, wat God spreken zal, Ps. 85: 9, zij is gelijk als die vrouw, welke de Medicijnmeester gesproken hebbende, verstomt; de stem ontbreekt haar, zij kan niet meer, zij is als Habakuk, zij luistert wat de Heere spreken zal, Hab. 1: 1 en 2:1, en als de kerk, Ps. 85: 9, zij is als Benhadads knechten, die namen dat woord naarstelijk waar, als de koning zei: leeft Benhadad nog? Hij is mijn broeder, 1 Kon. 20: 32, 33. En als het Kanaänese vrouwtje, zij vatte de Heere op dit woord, als Hij zei: *'t Is niet betamelijk, dat men het brood der kinderen neme, en de hondekens voorwerpe.*

Ja, Heere, zegt ze, de hondekens eten ook van de kruimpjes, die van de tafel der kinderen vallen, Mark. 7: 28, zo komt die ziel. "Ach Heere! zegt ze, ik sta en luister, uitziende, verlangende."

Daar komt de Goddelijke stem en zegt: Ik wil geen oliebeken, tranen kunnen mij niet voldoen. Wat dan?

God wil, dat zijn gerechtigheid genoeggedaan worde. Daar hebt u een gerechtigheid, die moet genoeggedaan worden, dat wil God, anders is er geen verlossing.

Er is drieërlei gerechtigheid Gods. *Een gerechtigheid van Gods geboden, een*

gerechtigheid door straf en oordelen, en een gerechtigheid van de Goddelijke regering. - Er is zulk een gerechtigheid in God, die de gerechtigheid van Zijn geboden genaamd wordt. Er is niet een gebod, of er is zulk een volmaaktheid in, Ps. 119: 128, Al Uw geboden heb ik in alles voor recht gehouden, maar alle valse pad heb ik gehaat. Er is een gerechtigheid in de regering Gods. 't Is alles zo rechtmatig. De Heere is de Rotssteen, Wies werk volkomen is, Deut. 32: 4.

- Er is ook een gerechtigheid Gods in de oordelen en straffen omtrent de goddelozen, en in de kastijdingen der vromen; in de slagen van Gods kinderen, als Hij iemand verdoemt, als Hij met iemand twist en in 't gericht treedt, zijn huis afbreekt, zijn tegenpartijder is. 't Is allemaal zo rechtvaardig. Als Hij Zijn kinderen kastijdt, 't is zo rechtvaardig, Job 8: 4, Indien uw kinderen gezondigd hebben tegen Hem, Hij heeft ze ook in de hand van hun overtreding geworpen. Al is het hard, 't is evenwel altijd zo rechtvaardig. Die gerechtigheid nu wil God, dat genoeggedaan wordt.
Nu komt een Sociniaan en die zegt: die gerechtigheid vloeit niet uit het Wezen Gods , en dienvolgens is 't niet noodzakelijk, dat God de zonde straft, immers niet met eeuwige straffen. 't Was te wensen, dat er onder ons geen gevonden werden, die zeggen: zo God het niet besloten had de zonden te straffen, Hij had ze ook wel ongestraft kunnen vergeven, maar omdat Hij 't besloten heeft, moet Hij ze straffen; en zo vloeit het dan niet uit Gods Wezen, maar uit Zijn besluit.
Maar de oprechte Godgeleerden zeggen: God kan de zonden niet ongestraft vergeven. De rechtvaardigheid Gods en de zonden te straffen is God zo eigen, als Hem zijn liefde, zijn macht en zijn alomtegenwoordigheid eigen zijn. 't Is een volmaaktheid, die vloeit uit het Wezen Gods , zo spreken al de rechtzinnigen, die oprecht zoeken te zijn naar het Woord. Dat dit klaar is, zullen wij u doen zien, in een reden vier of vijf.

Eerst. God noemt de rechtvaardigheid zijn ziel, de heiligheid Zichzelf. Jer. 9: 9 en 10, zou mijn ziel zich niet wreken aan zulk een volk als dit is? De Heere heeft gezworen bij Zijn heiligheid, dat is bij Zichzelf; Amos 4: 2 en 6: 8, staat het duidelijk: *de Heere heeft gezworen bij Zichzelf*, en op andere plaatsen meer. Nu kunt gij 't begrijpen, dat de zonden gestraft moeten worden. Het komt voort uit Gods Wezen, zowel als 't wezen van 't vuur is hitte te geven. En het wezen van een leeuw te verscheuren, zo ligt ook het straffen der zonde in Gods Wezen.

Ten tweede. God kan de zonden niet ongestraft vergeven. Waarom niet? Omdat, als God ze niet straft, de zondaar dan zou beginnen te denken, dat God hem gelijk was. En hij zou beginnen te zeggen: die kwaad doet, is goed in de ogen des Heeren. Wel zegt God: gij spreekt dat zo, maar Ik zal het u ordentelijk voor ogen stellen, en u tonen, dat Ik u niet gelijk ben, als mijn tijd zal komen dat Ik u over de zonden bezoeken zal, Ps. 50: 21, *Deze dingen doet gij, en Ik zwijg; gij meent, dat Ik ten eenmaal ben gelijk gij; Ik zal u straffen, en zal het ordendijk voor uw ogen stellen.*

Ten derde. Mensen van minder licht dan wij, die van 't besluit Gods niet wisten, die wisten echter van de rechtvaardigheid Gods. Wat wist een Farao van 't besluit? lk, zei hij, ben goddeloos en ook mijn volk; maar God is rechtvaardig. Belsazar, hoe rilde hij, als de vingers, die tekenen van de Goddelijke rechtvaardigheid, daar aan de wand kwamen! Dan. 5: 5. Wat deed een Felix anders bevreesd zijn dan de Goddelijke rechtvaardigheid, Hand. 24: 25. Wat deed de Barbaren zo vrezen, toen Paulus dien adder van zijn hand in 't vuur afschudde? Die allen wisten van 't besluit niet; en toen de adder de hand van Paulus greep, zeiden ze echter: *Deze mens is gewis een doodslager, welke de wraak niet laat leven*, Hand. 28: 4, 5. Nog eens,

Ten vierde. Het blijkt ten aller-klaarste in 't straffen zelfs van Gods Zoon, als

borg en losser. Heeft nu God zijn eigen Zoon niet gespaard, hoe zou 't dan kunnen zijn, dat het van 't besluit Gods maar. alleenlijk aaiing? Zou er dan zulk een liefde Gods wel zijn in het zenden van Zijn eniggeboren Zoon tot een rantsoen voor velen? Joh. 3: 16. *Hierin bevestigt God zijn liefde jegens ons, dat Hij Zijn enigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven,* Rom. 8: 32.
Dit laatste is wel de grootste bewijsgrond. Hebt u er wel op gelet? Hoe heeft God zich gedragen omtrent de engelen, die zondigden? Zij vallen en zij moesten terstond weg. Adam, die zondigt, hij valt, hij moet weg.

- Hoe gedraagt God Zich omtrent Zijn liefste kinderen, die zondigen? Als ze eens in hun weelde God vergeten, krijgen zij een slag, gelijk David. Hij moest het volk tellen, maar het is haast: mij is bange, 2 Sam. 24: 14. Derhalve blijkt het hieruit, dat de rechtvaardigheid Gods ook Gods Wezen is. Aan die rechtvaardigheid moet voldaan zijn, daar moet voldoening en betaling zijn. Als wij het zelf zouden kunnen doen, dan zouden wij eeuwige straffen moeten kunnen dragen en de wet voldoen, en dat zou dan betaling wezen; maar als het voldoening is, dan is 't zo, dat een ander in onze plaats aan de hoofdpersoon voldoet, en dat door iets, dat zoveel waardij heeft als de schuldenaar zelf zou moeten geven. Is dat het enige middel om de straffen te ontgaan?

Ja, door betaling of rantsoen. Dit is als het eerste blijkje van verkwikking, dat er in de Catechismus voorkomt. Het eerste blijkje was, daar moet een wedergeboorte zijn. Het eerste, wat daarop volgt, is, het zou een ander moeten zijn, die aan de gerechtigheid Gods voor u voldoet; ik sta daarvan af, dat gij het moet zijn; en ik sta toe, zo gij een ander vindt, die daartoe in staat is, dat ik er mede tevreden zal zijn.
Daarop komt een Sociniaan en een Remonstrant. Hoe! zegt hij, hoe kan dat zijn? Dat loopt tegen de waarheid Gods aan, die heeft gezegd: de ziel, die zondigt, die zal de dood sterven, Ezech. 18: 20.
Wij zeggen: de menselijke natuur zal sterven, daar is de waarheid Gods niet door weggenomen.
Wel, zeggen ze, is 't wel ergens in de wereld ooit gezien, dat iemand in de schuld van een ander trapt, en die betaalt.
Wij zeggen: hebt u dan de Schrift niet gelezen, wat Juda deed voor zijn broeder; zeggende: ik zal borg voor de jongeling zijn, Gen. 43: 9. Hebt u dan niet gelezen dat Mozes voor Israël zei: *Heere! delg mij uit Uw boek;* laat ik sterven, wil hij zeggen, en dit volk leven, Exod. 32: 32. Hebt u niet gelezen, wat David sprak voor zij zijn zoon Absalom: ach! zegt hij, dat ik voor u gestorven ware, Absalom! mijn zoon, mijn zoon, 2 Sam. 18: 33. Hebt u niet opgemerkt, wat Paulus zegt: Rom. 9: 3. *Want ik zou zelf, zegt hij, wel wensen verbannen te zijn van Christus voor mijn broederen, die mijn maagschap zijn naar het vlees*. Hebt u dat dan niet gelezen van de Heidenen, wat die zeiden? Ziet, wat Paulus aan de Romeinen schrijft: *Voor een rechtvaardige zal er nauwelijks iemand sterven; maar voor de goede zal iemand mogelijk bestaan te sterven,* Rom. 5: 7. Is dat nu rechtvaardig, en heeft dat bij mensen plaats; en is 't niet rechtvaardig als God 't doet?
Ja, maar, zeggen ze, 't loopt tegen alle rechten van alle volkeren regelrecht aan, dat een rechter een onschuldige zou straffen, en een schuldige vrijlaten; God vervloekt zulken; die de goddeloze rechtvaardigt, en de rechtvaardige verdoemt, zijn Hem een gruwel, Ja, die beiden, Spr. 17: 15. En, zeggen ze, gijlieden gaat dat recht te buiten, als U zegt, dat God de zonden in de Heere Jezus gestraft heeft, en de zondaar vrijlaat.
Maar wij antwoorden daar op: Dat de natuurlijke mens niet begrijpt de dingen, die des Geestes Gods zijn, want zij zijn hem een dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat

ze geestelijk moeten onderscheiden worden,Cor. 2: 14. Anders zou gij zo niet spreken. Daar is geen politieke vergadering of rechter, om een onschuldige met de dood te straffen, en een schuldige daarvoor vrij te spreken. Waarom? Omdat die onschuldige geen macht heeft om zijn eigen leven af te leggen. Hij mag zich niet laten doden voor een ander; en gedood zijnde, zo kan hij zichzelf niet meer levend maken of opwekken, noch ook dien goddeloze beter maken. Maar bij God is 't geheel anders gesteld; die heeft een Goddelijke macht en gezag in iemand, die het hoofd is, te straffen, in plaats van die onder hem begrepen zijn. In 't tweede gebod staat: *Ik bezoek de misdaad der vaderen aan de kinderen in 't derde en vierde lid degenen die Mij haten.* Hij heeft de macht, om de gerechtigheid van een borg toe te rekenen aan onrechtvaardigen; en die Borg heeft de macht, om de zonden op zich te nemen. Hij had macht om zijn eigen leven af te leggen; en is zijn leven afgelegd, Hij heeft macht om het wederom aan te nemen, en om zichzelf weer op te wekken, en levend te maken, Joh. 10: 18. Ook had Hij macht, om door Zijn dood de Geest van God in 't hart van die misdadiger te stellen, en hem te verbeteren. Wat zegt gij nu? Wordt ook het algemeen daardoor geen nut aangebracht?

Derhalve moet het geschieden door onszelf, door een ander; zo door Zijn gehoorzaamheid als door Zijn lijden.
Door Zijn gehoorzaamheid heeft Hij de wet volbracht, en door Zijn lijden de straf gedragen, Hebr. 5: 8.
Nu komt God en die doet ons u, onszelf eens inkeren. Keert eens in de wereld met uw gedachten, wij kennen elkaar. Ben ik en zijt gij er toe in staat? De aller-vroomsten, die teder leven, bidden, ter kerk komen, het Woord lezen, nauwgezet handelen, over kleine dingen ontsteld zijn, schreien, op hun borst slaan, kunnen die voor anderen genoegdoen?
Nee. De een broeder kan de anderen niet verlossen; 't rantsoen der ziel is te kostelijk, Ps. 49: 8, 9.
Kan 't dan geen mens doen?
Ach nee! De beste die er leeft, behalve dat hij een bloot schepsel is, heeft zonde; en hoe zou hij de toorn van God kunnen dragen? 't Is een verlossing, die van een eeuwig gewicht en waardij is. Behalve dat de allerbeste zondig is, zo maken wij de schuld nog dagelijks meerder; en elke zonde verdient eeuwige straf; al was 't, dat iemand als die jongeling was, waarvan gij leest, Mark. 10: 20, die al de geboden had onderhouden, men zou moeten zeggen: een ding ontbreekt u. Al droeg u zoveel straffen, dat gij met de profeet zou moeten uitroepen: Ik ben de man, die ellende gezien heeft, Klaagl. 3: 1, en mijn breuk is zo groot als de zee, wie zal mij troosten?
Ach arme! wij zouden smelten, als God geen kracht naar kruis gaf; wij zouden vergaan.
Daar komt dan elk en zegt: wij zullen wat verbeteren, eens schreien, ter kerk gaan; en wij hopen, dat God wat door de vingers zal zien; wij zullen ten Avondmaal gaan, ons van de goddeloze gezelschappen houden, en zo voldoen.
Ach arme! 't Kan niet helpen. De beste van Gods kinderen werken in 't eerst met hun gestalten en deugden, en willen zo voldoen. Ik weet wel, dat het te lelijk is dat te zeggen met onze mond, maar dat ligt zo op de grond van ons hart; dat is een overblijfsel van onze eerste godsdienst. Wij kunnen 't zelf niet doen. Wat dan?
Daar zijn zoveel schepselen, engelen, duivelen, zoveel schatten, kunnen die 't niet doen? De engelen kunnen die 't niet doen?
Nee. Die hebben geen lichaam om in te lijden, het zijn blote schepsels, zij hebben grote deugden, dat is tot eer van God; maar als de engelen onder de toorn van God

moesten komen, zij bezweken, zowel als de duivelen.
Kunnen 't de duivelen niet doen? Nee, die liggen zelf onder eeuwige pijnen, en daar is geen hoop op uitkomst voor hen.
Zijn er in de hemel geen rechtvaardige zielen, geen mensen, die het kunnen doen?
Nee, daar zijn mensen met hun lichamen, zouden 't dan die niet kunnen doen? Als wij naar Henoch en Elia toegingen, zouden 't die niet kunnen doen?
Ach nee, het zijn mede schepsels, die kunnen 't niet doen; zij zijn er niet toe in staat.
Zijn er geen onder de zielen der volmaakt rechtvaardigen?
Ach nee! Die roepen uit: *Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed*, Openb. 5: 9, zij zijn er zelf door een ander gekomen, hoe zouden zij dan een ander kunnen helpen?
Daar zijn zoveel schepselen, goud, zilver, dieren; kunnen die 't niet doen?
Ach nee. De beesten op duizend bergen zijn Mijne, zegt God, Ps. 50: 10.
Maar is een elpenbeen troon van Salomo, de borstlap van de Hogepriester, de gouden plaat, of enig ander heilig ding daar niet toe in staat?
Ach nee! Geenszins. *Al won iemand de gehele wereld en hij moest schade aan zijn ziel lijden, wat zou 't hem baten? Wat zou hij geven tot lossing van zijn ziel*, Matth. 16: 26?
Iemand zal zeggen: ik heb zulke vrome vrienden, die wo voor mij bidden: zouden die 't niet kunnen doen? God zal 't om hunnentwil doen, want Hij doet barmhartigheid aan duizenden, die Hem liefhebben.
Maar dat doet God niet, omdat ze Hem liefhebben. Wie verdient het voor hen? Zij doen wel hun plicht, maar om de plichts wil worden ze niet zalig; maar alleen om de verdiensten van Christus. Dat rantsoen is te kostelijk; de een broeder zal de anderen nimmer kunnen verlossen, Ps. 49: 8, 9.
Een vroom mens en een predikant zijn goed voor de zondaar, als het in tijd van nood is, en als hij ontsteld is; dan zijn vrome ouders ook goed, maar anders doet het verloren kind zijn vader bittere droefheid aan, Luk. 15: 13, 14. Als zij ontsteld zijn, dan schreeuwen zij om de vromen; dan is 't: loopt om een vroom predikant. Als ze ziek zijn, dan zijn ze eveneens als de koning Ahazia, waarvan gij leest, 2 Kon. 1: 9.
Daar zendt hij een deel soldaten naar de profeet Elia met een hoofdman, die tot hem zeiden: *Gij man Gods, de koning zegt: kom af!*
Dan zijn ze als Jaïrus, die aan de voeten van de Heere Jezus viel, zeggende: *Mijn dochtertje is op haar uiterste, ik bid U, dat Gij komt, en de handen op haar legt, opdat zij behouden worde, en zij zal leven*, Mark. 5: 22, 23.
Maar als de zondaar weltevreden is, dan is er niemand minder geacht dan een vroom mens; maar als 't op een nijpen komt, dan is 't: Haalt een vroom mens!
Geliefden, dat kan 't ook niet doen. Derhalve geen schepsel is er, die 't doen kan.
Is er dan niet een gezant, een uitlegger, één uit duizend?
Ach God, zult u zeggen, is dat van de verlossing spreken! 't Is al zwarigheid op zwarigheid; is er niet één, die zeggen kan: ik heb de verlossing gevonden? Daar houden ze een gesprek met elkaar. Wat moeten wij dan doen?

4. Wie moeten we hebben, die de Middelaar is? Dat is ons laatste stuk.

Een Middelaar kunt gij u niet begrijpen, of het veronderstelt drie personen, te weten: een die beledigd wordt, een die beledigt, en een die tussen beiden komt en die twee tezamen verzoent. God is beledigd, en daardoor is Hij tegen de zondaar in een vijand verkeerd. Die verzoend moet worden, is God en de zondaar. God voegt Zich bij al hetgeen wij niet graag zien. Ach! God is ons een vijand geworden van binnen en van buiten. "Ik zal de wereld, zegt Hij, die gij zo liefhebt, om uwentwil verwoesten; de

duivel zal ik tot uw beul geven; de mensen, die gij niet lijden moogt, zal Ik helpen, en Ik zal hun alles ten goede doen medewerken, en 't u alles ten kwade doen werken."
De mens is ook een vijand van God. Ik wil niet doen, zegt hij, dat Gij gebiedt, laat mij maar leven naar mijn zin; laat het met mij staan, zo 't wil, ik wil geen genade, geen Geest, geen overtuigingen, het zou jammer zijn, dat ik vroom en bekeerd zou worden.

Nu zegt de Onderwijzer, *hier moet een Middelaar zijn, die aan de gerechtigheid Gods voldoet.* Daar zijn middelaars van tussenspraak die tussen twee partijen intreden, zo deed Mozes aan de twee, die twisten, Exod. 2: 13. Dan zijn er door borgtocht, die boeten willen voor een ander, zo deed Juda voor Benjamin, Gen. 43: 9. Dan zijn er middelaars door voldoening.
De Heere Jezus is het alle drie. Wij moeten een middelaar door woorden hebben, die de verzoening bekend maakt, en dan moeten wij zulk een borg hebben, die in plaats van de schuldenaar intreedt, en een door dadelijke verzoening. Wat voor een moet het zijn?
Daar komt God en die ontdekt het, wij hadden 't anders nooit geweten. De voorwaarden zou voor onze ogen verborgen geweest zijn. Dat antwoord is uit de Heilige Schrift, en in de Heilige Schrift is het te vinden, Als u die leest, hoedanig een persoon de Middelaar wezen moest, en wat voor voorwaarden in Hem vereist worden. Hoeveel voorwaarden worden er in Hem vereist? Vier:

Eerst. Hij moet zijn een waarachtig mens.
Ten tweede. Hij moet zijn een rechtvaardig mens.
Ten derde. Hij moet zijn waarachtig God.
Ten vierde. Hij moet zijn God en mens in enigheid des Persoons.

Eerst. Hij moet een waarachtig mens zijn, geen spooksel. Hij moet ook niet maar een aangenomen lichaam hebben voor een tijd, maar een ziel met een waarachtig lichaam verenigd, zodat men kan zeggen, dat hij waarlijk een mens is.
Ten tweede. Hij moest een rechtvaardig mens zijn, zo in zijn geboorte, leven, daden, en in zijn lijden, en overal zonder zonden; in zijn ontvangenis en geboorte moest hij rechtvaardig zijn, om de wet volkomen te gehoorzamen. En volmaakt te lijden al wat er te lijden was.
Ten derde. Hij moest ook God zijn, zodat Hij kon zeggen: Ik behoef het geen roof te achten, Gode even gelijk te zijn, Fil. 2: 6. Hij moest zijn in de gestalte Gods, de gehele Goddelijke natuur en al de Goddelijke volmaaktheden moesten in Hem zijn.
Ten laatste. Dat alles nu moest Hij zijn in enigheid des persoons. Die naturen moesten niet gescheiden worden, noch in elkaar gesmolten worden. God en mens is Hij in een persoon, de Immanuel, God met ons, Jes. 7: 14. *De verborgenheid der Godzaligheid is buiten allen twijfel groot, God is geopenbaard in het vlees,* 1 Tim. 3: 16. *Hij is uit de vaderen voor zoveel het vlees aangaat, en God bovenal te prijzen in der eeuwigheid,* Rom. 9: 5. Als u dien vinden kunt, dan kunt gij gerust zijn, dat gij de waarachtige Middelaar gevonden hebt.

Nu is onze godsdienst een redelijke godsdienst; en die wil onderzoeken, of er zulk een Middelaar is; en reden geven, waarom er zulk een Middelaar wezen moet. Dat doet ze in 't vervolg; en zij is zo voldaan, dat ze zegt: ik heb geen reden meer van doen.
Wat voor een is 't dan?
Zulk een: *'t Is alles gans begeerlijk wat aan Hem is,* Hoogl. 5: 16. 't Is Jezus Christus. Hoe komt ze daar nu achter, hoe weet ze dat? God zelf heeft het geopenbaard in het Heilig Evangelie. Daar al de wijzen van de wereld geen raad voor wisten, dat heeft

God ontdekt in 't Evangelie der beloften, der schaduwen en der vervulling.

Nu zullen wij nog een vraag of twee, drie doen, en daarmee zullen wij dit stuk voor afgehandeld houden.
Onze eerste vraag bestaat hierin.
Eerst. Waarom de verlossing voor geen duivelen is.
Ten tweede. Waarom ze voor geen doden is.
Ten derde. Of ik en gij onder de verlosten zijn?
En dan zullen wij zeggen antwoordt daar nu op voor God.

Eerst. Waarom is die verlossing voor geen duivelen? Waarom is er een Zaligmaker voor de mensen? Hebt ge daar wel om gedacht? Behalve de vrijmacht van God, die wij niet bepalen mogen, zo kunnen wij er een reden of drie, vier van geven.

De eerste reden is deze. De duivelen hebben gezondigd in meerder boosheid dan de mens, zij zijn aangegaan tegen meer licht en heerlijker plaats. De mens was op de aarde; maar zij waren in de hemel in 't volle licht, bij God in heerlijkheid, aanschouwende de werken van Gods heerlijkheid. 't Was de uiterste boosheid, zij wilde groter zijn dan God hen gemaakt had.

Ten tweede, zij zondigden zonder enige aanleiding, niemand had hen tot de zonde opgewekt. De mens daarentegen kreeg aanleiding en verzoeking, en zo heeft God aan geen duivel genade believen te geven.

Ten derde. Als de duivelen, die eertijds goede engelen waren, vielen, vielen niet al de engelen. Daar bleven er nog duizendmaal tien duizenden staande, die God verheerlijkten, en het aangezicht Gods zagen. Maar toen Adam viel, zo vielen al de mensen. God nu wil niet alleen engelen, maar ook mensen in de hemel hebben, die Hem verheerlijken.

Ten vierde. Heeft het God gedaan, om zijn uitnemende liefde tot de mensen te betonen. De engelen waren wel veel heerlijker schepselen; maar God gaat ze echter voorbij; en daar moeten wij allen voor stom staan. De geesten waren veel heerlijker dan de mensen, maar God gaat ze nochtans voorbij. Moeten wij hierover niet uitroepen: *hebt u ons liefgehad, Heere! daarin is een hoogte, breedte, lengte en diepte, die alle kennis te boven gaat?* Ef. 3: 18, 19.

Nu de tweede vraag. Die bestaat hierin. Waarom is de Middelaar voor geen verdoemden? Daar liggen er duizenden in de hel, die in de zonde gestorven zijn. Daar zullen er zo schrikkelijk veel zijn in de dag der opstanding. God geve, dat wij het niet ondervinden. Maar waarom verlost God die niet?

Eerst. Omdat ze zijn: vaten des toorns, tot het verderf toebereid, Rom. 9: 22. Daar is een verkiezing, en daar is een verwerping, en zij zijn verworpenen, tot het verderf toebereid. Dat vloeit uit de verwerping Gods, God heeft aan hen alle genade ontzegd, zowel als aan de duivelen.

Ten tweede. God heeft voor de verworpenen de borgtocht van zijn Zoon niet aangenomen, Hij heeft die oneindige waarde door de borgtocht van Christus en deszelfs gevolgen bepaald aan de vaten der barmhartigheid.

Ten derde. 't Is het welbehagen Gods zo; want gelijk Hij aan de eerste wereld honderd en twintig jaren tijd gegeven heeft, zo ze in dien tussentijd zich niet bekeerden, zo zouden ze het nooit krijgen; God heeft nu ook bepaald de tijd van bekering tussen onze wieg en het graf, dat is de bepaalde tijd van de verandering. Als die nu voorbij zal zijn, dan zal er geen bepaalde tijd meer voor u zijn, dat heeft God gesteld tot een eeuwig bevel, en als dat voorbij is, dan is het heden van de genade

gedaan.

Ten vierde. De zonden, welke zij gedaan hebben, moeten met eeuwige straffen gestraft worden, zo moeten ze dan eeuwige straffen dragen, eeuwige pijnen uitstaan. Daarvan zal geen duivel noch verdoemde verlost worden.

Ten derde. Kon ik en gij tot onze verkwikking zeggen: wij zijn verlost uit zo vele duizenden van mensen! Ach! konden wij zeggen; ik ben de straffen ontgaan en wederom tot genade gekomen! Daar hangt ons welzijn aan, mijn en uw welzijn hangt er aan, zo wij de straffen ontgaan en wederom tot genade gekomen zijn, hebben wij kunnen zeggen: naar het rechtvaardig oordeel zijn wij de straf ontgaan. Waaraan zou men dat nu kunnen weten?

Eerst. God zal u zo dikwijls een gezicht van zijn rechtvaardigheid gegeven hebben, zodat gij zult gezegd hebben: *o Heere! U kunt de zonde niet ongestraft vergeven. Gij zijt de Rechter der ganse aarde, en zou die geen recht doen?* Gen. 18: 25. Hebt ge daarin gestaan met betrekking op uzelf: Gij moogt, noch kunt ze niet ongestraft vergeven, en 't betaamt U niet, Gij zou geen God zijn, Als u ze ongestraft vergaf.

Ten tweede. Kunt gij uzelf niet helpen. Te voren wilde gij altijd uzelf helpen; gij wilde het altijd zus en zo beleggen; kunt gij dat nu niet meer doen? Zegt gij: nee; o God! ik kan mezelf niets geven; wat heb ik, dat ik niet ontvangen heb, 1 Cor. 4: 7. Is er iets goeds in mij van mezelf? Ach nee! zo er iets goeds van U in mij is, wat maak ik het gedurig bevlekt! mijn tranen, gebeden, deugden, wat zijn ze bevlekt! Ik ben als een onreine en al mijn gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed, Jes. 64: 6.
Zij werpen die gestalten niet weg, maar het kwaad gebruik zoeken ze weg te doen. Ach Heere! zeggen ze, ik heb in mij zelven geen grond, om voor U te bestaan, ik kan zelf niet voldoen; hoe zou een mens rechtvaardig zijn voor God; zo hij lust had om met Hem te twisten, niet één op duizend zou hij kunnen beantwoorden, Job 9: 2, 3.

Ten derde. Heere! ik zie, dat het schepsel een gebroken bak is; en of ik al loop van de een gebroken bak tot de anderen, of ik gezondheid en voorspoed hebben wilde, rijk wilde zijn en dergelijke, het zijn gebroken bakken, die geen water houden, Jer. 2: 13. Het kan mij niet troosten; ijdelheid der ijdelheden, 't is alles ijdelheid, Pred. 12: 8.

Ten vierde. *Heere! ik moet bij genade leven.* Kent u dat, om in uw leven geen gebed te doen, waarin gij vergeet, om genade te bidden? Dat is zulk een zo gewoon. Ach! zegt hij, ik ben er ziek van, ik wilde wel, dat Gij 't mij gaf. Dan zou ik mij de aller-gelukkigste rekenen van de gehele wereld, Als u naar gratie met mij beliefde te handelen.

Ten vijfde. Kent u dit? *Ach Heere! de zonden benauwen mij zo!* 't Is hun altemet al te bang, en al te veel, en al te nauw, waar ze ook mogen zijn; al waren ze op een open veld, zij meenden daar zouden ze ruimte vinden, en 't is er hun zo bang, als in hun binnenkamer; de zonden wegen hun op 't hart. Ach! vergeef ze mij, zeggen ze, ik heb anders niet veel reden om gebukt te gaan in de wereld dan over de zonde; ik heb een huis, alles goeds, veel, maar ach! de zonden wegen mij zo op het hart; de Heere Jezus moet het alles doen; ik kan God anders nergens op wijzen, ik wil ook niet; bij Hem is de fontein des levens en in zijn licht zien wij het licht, Ps. 66: 10. Hij is de put der levende Wateren, Hoogl. 4: 15. Het enige fondament, op U moet ik bouwen, bij U moet ik blijven, aan uw voeten zal ik sterven. *Kom ik dan om, zo kom ik om*, Esther 4: 16, Ik kan maar sterven; er is niemand dan Gij, Gij zijt de laatste plank, die er overgebleven is na Adams schipbreuk, waarop ik kan behouden worden.
Op zulk een wijze werken ze voor God.

Ten laatste, zijt gij verlost, dan zijt gij geen vijand van God meer. Wie er ook

een tegenpartijder van God is, ik niet meer, zeggen ze, zij worden zulke vrienden van God. Duivel en wereld, zeggen ze, ik werp de wapens uit mijn hand, en ik wil voor God gaan leven. Al zijn hun deugden 't fundament van hun zaligheid niet, het zijn evenwel de vruchtjes van hun genade en vloeien uit de verdiensten van Christus. Dan spreken ze recht, en zeggen: Heere! mijn verderf is uit U niet, maar uit mijn zonden, maar bij U zijn uitkomsten tegen de dood, Ps. 68: 21. En ze wachten de vergeving uit zijn genadige hand.

Nu onze vierde vraag.
Wat zegt u van die zaken? Zijn die nu voor mij of u? Of wij elkaar al lieten gaan, en niet eens aantastten, wat zou dat zijn? Daar kunnen wij niet mede voor God komen. Ach zondaar, daar hebt u geen part, noch deel aan. Wij moeten u aanzeggen: gij zijt naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straffen waardig. Die hebt u verdiend, en gij verdient ze nog alle dagen. 't Is de goedertierenheid Gods, dat het nog niet uit is met u, dat gij nog niet vernield zijt. Wij zeggen u aan, dat er na de dood geen heden van genade meer te wachten is. U leeft nog, maar gij spot met het rechtvaardig oordeel Gods. Hij zal gewis komen, en gij zult eens voor Hem geroepen worden. Dan zult u wel op uw knieën voor Hem willen vallen, en zeggen: *is er enig middel om de straffen te ontgaan?*
Maar dan zal God zeggen: het is te laat; daar is er voor u nu geen, u was onder het middel, maar gij wilde het niet; nu zult u ook zoeken, maar niet vinden, tot Mij roepen, maar Ik zal u niet antwoorden, Ik zal lachen in uw verderf, en spotten als uw vreze komt, Spr. 1: 26.
Ach arme! Dan zult u zeggen: is er iemand om te helpen? En daar moet gij dan weg van voor Gods aangezicht, om de straffen van 't eeuwige vuur te dragen, en te ondervinden ondragelijke pijnen in ziel en lichaam; en zo zult u aan de rechtvaardigheid Gods moeten voldoen, zonder ooit te kunnen voldoen.

Integendeel, kunt u zeggen: ik vind die gestalten? Dan mogen wij tot uw verkwikking zeggen: als anderen zullen veroordeeld worden, zult u vrijgesproken worden; als anderen in de hand van de duivel zullen gegeven worden, zult u in de hand van God gegeven worden, en God zal u in de hand van zijn lieve Zoon geven; als anderen door de Rechter naar de hel zullen gewezen worden, zo zal God u naar de hemel wijzen, en gij zult er naar toe gebracht worden; als anderen voor eeuwig in de hel zullen liggen kermen, zo zullen de verlosten eeuwig blijdschap hebben. Daar zal geen vader of moeder ontroerd zijn over hun kind, dat in de hel ligt. Daar zal de blijdschap ongestoord zijn in een altoosdurende en zelfs gelijkvormige rust.

Bekijkt nu eens uw godsdienst. Wat is dat nu, of gij uiterlijk met uw mond belijdt en u komt tot het innerlijke niet? Het zal u schade zijn. Maar die tot het innerlijke komen, wel in de hemel zult u de Heere Jezus zien in alle vier die voorwaarden. Meent u, dat Hij Zich daar zo niet vertonen zal? Wel duizendmaal heerlijker dan in de Bijbel. Als een waarachtig mens, een rechtvaardig mens, een waarachtig God, en eindelijk als een waarachtig God en mens in enigheid des Persoons zal Hij Zich daar vertonen. Meent u dat die voorwaarden van de Middelaar afgescheiden zullen worden? Ach nee! die zullen eeuwig in Hem verenigd blijven.
Dat is nu onze Middelaar, en daar ziet al Gods volk op. Wij zeiden onlangs eens: *Hij is 't Hoofd des lichaams, opdat Hij in alles de eerste zou zijn,* Col. 1: 18. Hij is de Vorst, de Prins, anders was ik hier niet, zullen de verlosten zeggen.
God, de Vader, zal zijn lof en eer hebben.

De Geest zal zijn lof en eer hebben.
Maar ook zal de Zoon, Jezus Christus, een wonderlijke lof en eer hebben onder al die broederen. Gij Lam, dat geslacht zijt, zijt waardig te ontvangen de kracht, en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en ere, en heerlijkheid, en dankzegging; want Gij hebt ons Gode gekocht met uw bloed, Openb. 5: 9, 12, zijn heerlijkheid zal niet uit te spreken zijn, en de verlosten zullen het Lam volgen, waar het ook heengaat, Openb. 14: 4 en 4: 10, zij zullen de kroon voor zijn voeten leggen, en Hem eeuwig dankzegging geven. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 6.

Vraag 16. Waarom moet hij een waarachtig en rechtvaardig mens zijn?
Antwoord. *Omdat de rechtvaardigheid Gods vorderde, dat de menselijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betaalde; en dat een mens, zelf zondaar zijnde, niet kon voor anderen betalen.*

Vraag 17. Waarom moet hij tegelijk waarachtig God zijn?
Antwoord. *Opdat hij, uit kracht zijner Godheid, de last van de toorn Gods aan Zijn Mensheid zonde kunnen dragen, en ons de gerechtigheid en het leven zou kunnen verwerven en wedergeven.*

Vraag 18. Maar wie is deze middelaar, die tegelijk waarachtig God en een waarachtig rechtvaardig mens is?
Antwoord. *Onze Heere Jezus Christus, die ons van God tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking, en tot een volkomen verlossing geschonken is.*

Vraag 19. Waaruit weet gij dat?
Antwoord. *Uit het heilig Evangelie, hetwelk God zelf Eerst in het Paradijs heeft geopenbaard, en daarna door de heilige Patriarchen en Profeten laten verkondigen, en door de offeranden en andere ceremoniën der Wet laten voorbeelden, en ten laatste door zijn eniggeboren Zoon vervuld.*

WIJ lezen, Rom. 6: 23, *De bezoldiging der zonde is de dood.* Dat weet elk mens wel, daarvan is een indruk in 't hart van een iegelijk, Rom. 1: 32, dat, die de zonde doet, moet sterven; en dat dit het recht Gods is, dat, die de zonde doet, des doods waardig is, is zeker; want nadat de Apostel aldaar vele soorten van zonden had opgeteld, zo besluit hij met deze woorden: *Dewelken, daar zij het recht Gods weten, namelijk, dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn, niet alleen die dezelve doen, maar ook die mede een welgevallen hebben in degenen, die ze doen.*
Dat klemt elk. De verharde zondaar, die geen genade heeft, moet daar evenwel verlegen over vallen, gejaagd en benauwd over zijn. Hoe gejaagd was Kaïn, als hij dat zag! Gen. 4: 13 en 14. Wat anders deed Achab zich zelven vernederen, dan dit? 1 Kon. 21: 27. Als Saul dit zag, hoe was hij verschrikt! 1 Sam. 15: 24, 25. Wat maakte Judas, Matth. 27: 3, 4, zo benauwd als dit: de bezoldiging der zonde is de dood. Hoe rilde Felix, als hij dit hoorde! Hand. 24: 25.
Maar al die indrukken zijn nog van de rechte slag niet, die kunnen in hun benauwdheid nog van God weglopen; maar als het recht op 't hart valt, wat moet het

dan? Ach Heere! zegt zulk een, wat moet ik doen, waarmee zal ik U tegenkomen? Hoe zal ik mijn hoofd opheffen, als ik de wereld uit zal moeten gaan? Dan ondervindt hij de gestalte van een Job, hij valt voor de Rechter neer en bidt Hem om genade, Job 9: 15. En hij roept uit: *zo Gij lust hebt om met mij te twisten, niet één uit duizend zal ik U kunnen antwoorden,* Job 9: 2, 3. En als die drieduizend: *Mannen, broeders, wat moeten wij doen om zalig te worden!* Hand. 2: 37. Hij ondervindt die gestalte van degenen, die tot Johannes kwamen, hun zonden belijdende, Matth. 3: 6. Daar het recht klemt, ach! zegt zulk een, treed met mij niet in 't gericht, Ps. 143: 2. Straf mij toch niet in uw toorn; kastijd mij niet in uw grimmigheid, Ps. 6: 2. Heb ik gezondigd, gelijk ik het niet ontkennen kan, wat zal ik U doen, o mensenhoeder! Job 7: 20.

Zulk een ziel ligt in hare tranen, en zij loopt van God niet af, maar zij gaat naar God toe, en zij vraagt Hem om raad: is er geen balsem in Giléad, zegt ze, is er geen heelmeester aldaar? Jer. 8: 22.

Wat doet nu God? O, Hij toont aan zulk een verlegen ziel, dat er bij Hem uitkomsten zijn tegen de dood, Ps. 68: 21. Bij Hem zijn uitkomsten tegen de lichamelijke, tegen de geestelijke, en tegen de eeuwige dood.

Eerst. Tegen de tijdelijke dood; een mens, als hij schijnt te gaan sterven, kan God hem doen leven. Als ze de lichamelijke dood op hun lippen schijnen te hebben, Hij kan de dood voor een tijd doen vertrekken.

Ten tweede. Bij Hem zijn ook uitkomsten tegen de geestelijke dood. Hij kan zeggen: *Ontwaakt, gij die slaapt, staat op uit de doden, en Christus zal over u lichten,* Ef. 5: 14. En als Hij de middelen gebruikt, kan God ze zo zegenen, dat hij zeggen moet: Ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft Hij ons levend gemaakt met Christus, Ef. 2: 5.

Ten derde. Daar zijn bij Hem ook uitkomsten tegen de eeuwige dood, Hos. 13: 14, *Ik zal ze van 't geweld der hel verlossen: Ik zal ze vrijmaken van de dood*. O, Ik zal maken, dat ze in 't verderf niet nederdalen, Ik heb verzoening voor hen gevonden, Job 33: 24.

Als God dan aan zulk een uitkomst geeft, dan is zulk een hart tevreden en gerust, dat eerst zo neergebogen was; en zij spreken dan zichzelf wel eens aan, en zeggen: *wat buigt gij u zo neder, o mijn ziel en wat zijt gij onrustig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven: Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts en mijn God!* Ps. 42: 12.

Geliefden! wij hebben zulke grote dingen te bezien. Wat voor dingen?

Deze, hoe dat de bezoldiging der zonden de dood is. Dat wilde in 't hart van de allergoddelooste wel; maar hij zocht vele vonden. Dan was 't eens: doet God de mens geen onrecht, dat Hij in zijn wet van hem eist, wat hij niet doen kan? Dan weder: is God dan ook niet barmhartig? Dan was er alweder een ander soort, die er recht mede te werk gingen in de vijfde Zondag, die zeiden: Is er enig middel om de straffen te ontgaan en wederom tot genade te komen?

Daarop kwam de Heere, en die ontkleedde het gehele schepsel, en toonde, dat het al gebroken bakken waren; maar bij Mij, zegt Hij, zijn uitkomsten tegen de dood.

Daarop begint God, in 't laatst van de vijfde Zondag, te doen zien de voorwaarden van de Middelaar.

Maar in de zesde Zondag ziet gij:

1. De redenen, waarom de Middelaar zulke voorwaarden moest hebben.
2. Wie Hij is, die zulke voorwaarden heeft.
3. Welke verzekering en gerustheid daarin voor ons te vinden is.

En dan komt in 't vervolg voor: wie is die Middelaar? en dat zal dan naakt ontdekt

worden. Wij hebben dan nu drie zaken te bezien.

Eerst. De reden, waarom Hij zulke bepalingen en voorwaarden moest hebben.
Ten tweede. Wie de Persoon is, die zulke voorwaarden heeft.
Ten derde. Hoe vast en zeker wij daarop gaan kunnen.

1. Wat het eerste aangaat, de Middelaar moest een waarachtig mens zijn.
Geen spook of verschijnsel in een menselijke gedaante; het moest geen verschijnsel zijn, als een voorspel van zijn menswording; men moest van Hem kunnen zeggen: een kind is ons geboren, Jes. 9: 5. Hij moest een mens uit een mens zijn gelijk anderen, uitgenomen de zonde. Hij moest een zodanig mens zijn, waar men van zeggen kan: Tast mij aan, en ziet, want een geest heeft geen vlees en been, gelijk U ziet dat Ik heb, Luk. 24: 38.
Waarom moest Hij een waarachtig mens zijn? vraagt de Onderwijzer, en hem wordt geantwoord: *daarom, opdat Hij de Wet zou kunnen voldoen en volmaakt gehoorzamen.* Was het dan daarom nodig, dat Hij een waarachtig mens was? Ja.

Eerst. De eerste tafel van de wet eiste: God lief te hebben met al zijn krachten, met geheel zijn verstand, met al de vermogens van zijn ziel. Is er nu wel iemand een waarachtig mens als die een ziel en een lichaam heeft? Daar is anders geen schepsel dan de mens, die zulk een ziel en een lichaam heeft. Behalve dat: de Wet eist liefde tot God, en hoe zult u die anders betonen, dan door uw leden niet te stellen der zonde tot wapenen der ongerechtigheid, Rom. 6: 13. Is er nu wel iemand, die de liefde Gods door zijn leden betonen kan, dan die inderdaad en in waarheid leden heeft?
Hij moest een mens zijn, die de bedreigingen der Wet kon lijden, namelijk de tijdelijke en eeuwige dood; de tijdelijke, bestaande in de scheiding van ziel en lichaam.
Moest het een Middelaar zijn, die de dood sterven kon, zo moest het een *waarachtig* mens zijn, zou anders ziel en lichaam door de dood kunnen gescheiden worden? Hij moest ook de eeuwige dood kunnen ondergaan; eeuwige pijnen moest Hij lijden in lichaam en ziel. Vr. 16.
Hij moest een *waarachtig* mens zijn; want Hij moest in lichaam en ziel de toorn Gods dragen, zou Hij dat nu dragen in ziel en lichaam, zo moest hij noodzakelijk ook een ziel en een lichaam hebben. Hij moest een waarachtig mens zijn, omdat Hij de Losser van de mens moest zijn. Hij was de Losser en ook de Verlosser, de Borg; en zo moest Hij een waarachtig mens zijn; uit één bloed heeft God het ganse geslacht der mensen gemaakt, Hand. 17: 26. Waarom is de mens de naaste van een mens? Omdat zij uit één bloed gemaakt zijn.
Waarom moest de Middelaar nogal meer een mens zijn? Omdat Hij de Hogepriester moest zijn; en zo moest Hij behoorlijk medelijden hebben met de zwakheden van de mens, Hebr. 2: 17, en 4: 15 Hij is in alles verzocht geweest, evenals een mens, uitgenomen de zonden.
Dat is de eerste reden, waarom Hij een waarachtig mens moest zijn. Hij moest de wet volbrengen, de bedreigingen volbrengen; en zo moest Hij de naastbestaande zijn, die de Losser was.
Behalve dat, zo eiste het de rechtvaardigheid Gods, dat de zonde in geen andere natuur gestraft moest worden dan God gedreigd had; die natuur, die de zonden begaan had, moest gestraft worden zou dan de Rechter der ganse aarde geen recht doen? Gen. 18: 25.

Ten tweede: Maar wij zeiden, dat Hij ook een *rechtvaardig* mens moest zijn; wat is dat te zeggen?
Dat is te zeggen, dat Hij geen zonden moest hebben, van binnen noch van buiten. Hij moest een heilige ontvangenis en geboorte hebben, Hij moest heilig zijn in zijn leven, in zijn daden, in zijn lijden, in zijn dood, Hij moest de minste verdorvenheid niet hebben.
Die reden geeft de Onderwijzer klaar, Vr. 16 want, zegt hij: had Hij zelf zonden gehad, zo kon Hij voor de zonden van anderen niet voldoen, even gelijk de Hogepriester, die moest eerst voor zijn eigen zonden verzoening doen, en daarna voor de zonden van 't ganse volk, naar de taal van Paulus, Hebr. 5: 3. En daarom kon hij geen ware verzoening treffen: alleen zag het op deze verzoening door de Middelaar teweeggebracht.
Bovendien zo moest Hij een rechtvaardig mens zijn, omdat de offerande onzondig moest zijn; zij kon anders Gode geen liefelijke reuk geweest zijn. Nu is Christus' offerande van een liefelijke reuk. Waarom? Omdat ze zonder zonden was: want Dien, die geen zonden gekend heeft, heeft God zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem, 2 Cor. 5: 21. Ja, Hij moest staan voor de mensen in de zaken, die bij God te doen zijn, Hebr. 5: 1.
En zo moest Hij een rechtvaardig mens zijn, want hoe zou Hij anders met een heilige God kunnen te doen hebben? De zonden zouden tussen Hem en God zowel een scheiding gemaakt hebben, als tussen God en ons, Jes. 59: 2. *De boze zal bij U niet verkeren, de onzinnigen zullen voor uw ogen niet bestaan. Gij haat alle werkers der ongerechtigheid; Gij zult de leugensprekers verdoen; van de man des bloeds en des bedrogs heeft de. Heere een gruwel*; Ps. 5: 5, 6, 7.
Hij moest ook al verder een rechtvaardig mens zijn, omdat Hij God met de mens verenigt, en had Hij zonden gehad, dan zou er wel gemeenschap kunnen geweest zijn tussen Christus en Belial, 2 Cor. 6: 15. Bedenkt er dit nog eens bij: Hij moest zonder zonden zijn, opdat Hij voor zijn schrikkelijke vijanden in de dagen zijns vleses zou kunnen bidden; en opdat Hij hen zou kunnen lief hebben; opdat, als zij Hem zo scholden, Hij echter de allerminste verdorvenheid niet zou vertonen. Had hij verdorvenheid gehad, hoe zou zijn toorn wel zijn opgerezen tegen zulke schrikkelijke vijanden! Evenals een Eliza, Hij kon 't niet dragen, als die kinderen riepen: Kaalkop, ga op, kaalkop, ga op, 2 Kon. 2: 23, 24. En als een Jeremia en anderen, zij konden 't niet dragen, dat zij zulke mannen van twist waren. De Heere Jezus moest zulk een schrikkelijk gewoel dragen, dat schelden en lasteren zou zijn verdorvenheid gaande gemaakt hebben.
Dat is de tweede reden, waarom Hij een rechtvaardig mens moest zijn, opdat noch God, noch duivel, noch vijand tegen Hem zou kunnen aanvallen of Hem beschuldigen.

Ten derde. Hij moest ook *waarachtig God* zijn, opdat men van het werk der verlossing niet zou hebben kunnen zeggen: God heeft het niet gewrocht. Onze hand is hoog geweest, zeiden de joden, maar in 't werk der verlossing moet men zeggen: onze Verlosser is de Heilige Israëls, Jes. 49: 7. In die Heere zijn gerechtigheden en sterkte, tot Hem zal men komen, Jes. 45: 24. Opdat ze met Maria zouden zeggen: *mijn ziel maakt de Heere groot, en mijn geest verheugt zich in God, mijn Zaligmaker,* Luc. 1; 46, 47. Men moest kunnen zeggen: wij zijn verlost door de Heere, onze God. Om wat reden moest toch de Middelaar de waarachtige God wezen? Dat is weer zo zoet; dat is geschied om verscheidene redenen.

In de eerste plaats. Hij moest God zijn, opdat Hij de gekochten recht vrij zou

maken. Was Hij geen God, Hij zou nooit iemand recht vrij hebben kunnen maken, zo een Engel of enig ander schepsel ons verlost had, zo hadden wij deszelfs eigendom moeten zijn; en dat was voor ons geen vrijheid geweest, een slaaf van een ander te wezen. Maar dat is rechte vrijheid, het eigendom van God te wezen, het eigendom van de Heere Jezus te wezen! Die koopt ons, en Hij maakt ons tot Zijn eigendom, Hij roept ons tot de vrijheid. Indien de Zoon u vrijgemaakt heeft, zo zult u waarlijk vrij zijn, Joh. 8: 36. Hij koopt u, en Hij maakt u tot de Zijne. Derhalve zullen ze onder niemand dan onder God staan. Het eigendom van een schepsel te wezen, is geen vrijheid, maar een dienstbaarheid; 't is een slaaf van 't schepsel te wezen.

Ten tweede. Hij moest God zijn, opdat Hij aan de zijn het eeuwige leven zou kunnen geven; indien Hij geen God was, zo had Hij daar niet voor kunnen instaan. Hij moest een verenigende gemeenschap met God aan hen schenken, zodat God hun deel was, zodat ze konden zeggen: de Heere is mijn deel. Hij is mijn Rotssteen en mijn deel in eeuwigheid, Ps. 73: 26. Hier in zijn begin en voortgang, en hiernamaals volkomen. Dat kan niemand geven, dan die God is. Daarom wordt dat zo bijeengevoegd: *Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven*, 1 Joh. 5: 20. Omdat, die deel aan God heeft, die heeft ook het eeuwige leven in zijn begin, en bij zal het ook in zijn volmaking krijgen.

Ten derde. Hij moest God zijn, opdat Hij hen die goederen zou kunnen deelachtig maken, waardoor zij God tot hun deel krijgen. Wie kan anders 't hart veranderen, de Geest geven? Daar is geen een gekochte, of Hij past aan hen de Geest toe, die uitgaat van de Vader en van de Zoon; en Hij maakt hun stenen hart week, Hij schenkt hun met Hem alle dingen, zodat men moet zeggen: Dit is de vinger Gods, de arm des Heeren wordt hier geopenbaard. Let er op, geliefden 't Zijn zaken, dubbele aandacht waardig.

Ten vierde. De eer van 't werk der verlossing en van 't Middelaarsambt komt niemand anders toe dan de sterken God. Wat is die eer ? Dit, dat men op Hem vertrouwen moet. Wij moeten ons vertrouwen van alle schepselen aftrekken en op Hem alleen stellen. Men moet op Hem vertrouwen in nood en dood, Hem moet men de eer geven, dat wij zijn knechten en zijn dienstmaagden mogen zijn. Mag men dat wel aan een mens doen? Vervloekt is de man, die op een mens vertrouwt en vlees tot zijn arm stelt, en wies hart van de Heere afwijkt, Jer. 17: 5. 't Is afgoderij. Men mag niemand aanbidden dan God, Matth. 4: 10. de Heere uw God zult u aanbidden, en Hem alleen dienen. Nu moet de Middelaar aangebeden worden; en moet Hij aangebeden worden, zo spreekt het van zelf, dat Hij God moet zijn, want de eer van aanbidding komt geen schepsel toe. Men moet ook in Hem geloven. Daarom zegt de Heere Jezus: gijlieden gelooft in God, gelooft ook in mij, Joh. 14: 1. Door het geloof zijn wij aan God en aan de Middelaar verbonden.

Ten vijfde en ten laatste. Hij moet God zijn, omdat Hij in dien eeuwige raad van God voor ons zou kunnen spreken, en opdat wij in Hem tot God zouden kunnen genaken, Jer. 30: 21. Wie zal met zijn hart tot God kunnen genaken, dan Die, wies uitgangen zijn vanouds, van de dagen der eeuwigheid, Micha 5: 1.

2. Nu hebben we ons tweede stuk te bezien, namelijk, dat de Middelaar is God en mens in enigheid zijns persoons.

't Zijn twee naturen, maar één Persoon. Die twee naturen moesten niet in één gesmolten worden, noch zich ondereen vermengen, maar 't moesten twee naturen zijn en blijven in enigheid des persoons. 't Moesten geen twee personen worden, maar twee naturen in enigheid van Zijn persoon. Nu vraagt gij wel in uw hart: heeft dat ook zijn reden?

Ja, en dat wel hierom, opdat wij maar een enigen Middelaar zouden hebben. God wilde in 't Oude Testament maar één Hogepriester hebben, om daarmee te tonen, dat er is één God en één Middelaar. Daar is maar één fundament, op 't welk wij gebouwd moeten worden, daar is maar één naam onder de hemel gegeven, in welke wij moeten zalig worden, Hand. 4: 12. *Eén Weg, Waarheid en het Leven,* Joh. 14: 6. Wat zou 't zijn, was de Middelaar maar alleen God geweest?
Dan had Hij niet kunnen gehoorzamen noch lijden, en was Hij alleen God geweest, dan had Hij in zijn volmaaktheden moeten verminderd worden; en dat kan niet zijn, Hij is onveranderlijk volmaakt, zijn volmaaktheden kunnen niet verminderd worden. En was Hij alleen mens geweest, en had Hij kunnen gehoorzamen, dan had Hij het zware lijden niet kunnen dragen. Al had Hij volmaakt kunnen gehoorzamen, dan was zijn lijden van geen oneindige waarde geweest. Hieruit kunt gij dan begrijpen, aan de een zijde, dat Hij niet alleen God, maar ook mens moest zijn, opdat Hij zou kunnen gehoorzamen en lijden; en wederom aan de andere zijde, dat Hij niet alleen mens, maar ook God moest zijn, opdat zijn Goddelijke natuur de menselijke zou kunnen ondersteunen en een oneindige waardigheid aan 't lijden toebrengen. Derhalve al waren de zonden van de uitverkorenen nog zo groot, dat ze echter vanwege de waardigheid en heerlijkheid van de Middelaar allemaal zouden kunnen vergeven worden. Al de zonden van al de uitverkorenen zijn, gelijk als wij onlangs zeiden, maar als een énige kool vuur in een gehele zee geworpen, hoe gemakkelijk nu kan die aldaar uitgedoofd worden! Zo wist God ook onze zonden uit. Onderzoekt nu de Schriften, of al die voorwaarden niet zijn in de Middelaar. Als die dingen zo niet zijn, zo kan daar het gewonde hart niet in berusten. Ja, God wordt zonder naspraak de God van zulk een verlegene. Geen verdoemde in de hel, noch goddeloze in de wereld, noch duivel in de hel kan dat tegenspreken. Die buiten ons zijn mogen zo iets zeggen, maar 't is alles niets. Daar hebt u nu het eerste stuk.

Nu komt het verlegen hart en zegt: *is er zulk een Middelaar?* Vr. 18
Ach God! wie is 't nu? Ik ben nog niet uit mijn beklemdheid, wie zou het zijn? Nu komt de grote God, die liefelijk in genade is, en die zegt, kom aan, mijn schepseltje, daar is er een; en Ik zal u Hem noemen: *'t is Jezus Christus, dien heb ik u geschonken tot wijsheid en gerechtigheid, heiligmaking en een volkomen verlossing.*
Als u Hem ontmoet, gij zult Hem vinden als een heelmeester, Hij is als. Een balsem. Hij is ook onze Heere. 't Is Jezus de Zaligmaker. De engel zei, dat men Zijn Naam zou heten Jezus, Matth. 1: 21. Leest de Bijbel; die dien Naam draagt, is het. 't Is Christus, de gezalfde tot Profeet, Priester en Koning. Hij is die Heere, dien gij zoekt, de Heere uit de hemel, 1 Cor. 15: 47. 't Is die, dien David, in de geest, zijn Heere noemt, Ps. 110: 1. 't Is de Heere Jezus Christus. Hoe komt Hij hun Heere te zijn? God heeft Hem aan hen gegeven, en Hij heeft hen verlost, als de stonde der minne daar was, en Hij heeft hen getrokken uit de macht der duisternis, en overgebracht tot zijn wonderbaar licht, 1 Petr. 2: 9. Toen zij verlost werden, kwamen zij over en zeiden*: Gij zijt mijn Heere en mijn God, U verkies ik, dat getuig ik, zweer ik, en ik zal 't bevestigen, Gij zijt mijn Heere en ik ben uw knecht en dienstmaagd.*
Een vrome zei: wel ziel! hoe krijgt u dat?
Dat heb Ik u gegeven, zei God, uit de overvloed van Mijn goedheid, gij zou het anders uw leven niet gekregen hebben. Vrouw! zei de Heere Jezus tot de Samaritaanse, *indien gij de gave Gods kende, en Wie 't is die tot u zegt: geef mij te drinken, zo zou gij van Hem hebben begeerd, en Hij zou u levend water gegeven hebben,* Joh. 4: 10.
Heere! zegt zulk een ziel, wat geeft Gij dan aan zo een, Als u hem dien Heere geeft?
Dan geef ik u, zegt God, wijsheid om Hem te gebruiken: dan zult gij 't rechte verstand

krijgen, Als u Hem recht gebruikt, dan zult u een gezicht krijgen, hoe Ik God uw schepper geworden ben; wie, en wat Ik ben. Die Mij zo kennen, daarin is het eeuwige leven, behalve dat, zal Ik u dan doen zien, wat in dien Heere te vinden is, namelijk een eeuwige rechte grond, om in Mijn gericht te kunnen bestaan, anders hebt u niet van node.
Zegt u, ach Heere! ik ben zo zondig.
Wel, zegt God, Hij zal u ook tot rechtvaardigmaking wezen, al zowel als Adam, had hij staande gebleven, u tot volmaking zou zijn geweest, zal u de Middelaar wezen tot heiligmaking.
Vallen zij, zij gebruiken Christus tot rechtvaardigmaking, Rom. 5: 18. 19.
Dan zegt een vrome: ach Heere! ik heb nog zoveel druk!
Dat weet Ik wel, zegt de Heere, maar Ik zal u volmaken, volmaakt gelukkig maken, zodat U zult zeggen: nu is er niets onvolmaakts meer over van al de verlosten.
Hij zal ze uit al hun druk verlossen. Even gelijk een mens, die vol van ongelukken is geweest; maar het een en ander is genezen; eindelijk de vijf of zes die er nog overig waren, worden ook genezen, en zo is alles genezen.

4. Nu hadden wij ten laatste dit te bezien, te weten, *maakt men dat elkaar niet maar zo wat wijs in de gereformeerde kerk?*
Hoe weet gij dat? Is daar grond toe? Hoe komen wij daar achter, dat er zulk een Middelaar is?
Dat zal niemand ons kunnen zeggen. De wijsheid der mensen en der engelen schiet hier te kort. Is 't dan geen leugen? Nee, het zijn dingen, die volkomen zeker zijn, maar niemand kan ons de voorwaarden ontdekken, noch in de hemel, noch in de hel, wie die persoon is, die zulke voorwaarden heeft. Engelen en mensen, en al de geleerdheid der mensen schiet er in te kort, om het ons te ontdekken, dat het Jezus is, vlees en bloed heeft het ons niet geopenbaard, Matth. 16: 17. De wet dondert zonder troost, het geweten doet ons beven en benauwd zijn; de engelen in de hemel hebben 't niet kunnen doen, het is ons door de veelvuldige wijsheid Gods bekendgemaakt geworden, Ef. 3: 10.
De Onderwijzer zegt het zo ordentelijk, waaruit wij het weten. *Waaruit weet gij dat?* Zegt hij, en hij antwoordt: *uit het heilig Evangelie van God zelf eerst geopenbaard in 't Paradijs, enz.*
Daar is een Evangelie der beloften, der schaduwen, der voorzegging en der vervulling.

God heeft de mens heerlijk geleid. Klimt daar eens met uw gedachten naar boven, en ziet eens, wat ik u daar te binnen brengen zal, en beschouwt daarvoor de tijd, die onderhandeling in de eeuwigheid tussen God de Vader, de Heere Jezus Christus en de Heilige Geest, over die uitverkoren schepsels.
Daar ziet gij die eeuwige raad der genade in 't hart van God de Vader over die uitverkoren schepsels. Ik kan ze niet gelukkig maken, zei Hij tegen de Zoon, zonder voorwaarde, daar moet wat hards ondergaan worden, en Ik stel dit U voor, zoon! zei de Vader.
Wat antwoordt nu de Zoon daarop? I*k, zegt Hij, Ik kom, in de rol des boeks is van Mij geschreven, Ik heb lust, o Mijn God, om uw welbehagen te doen, en uw wet is in 't midden Mijns ingewands*, Ps. 40: 8, 9.
Wel! zei de Vader, Ik zal U loon geven, daar zal geen dag zijn, of al de uitverkorenen, die toegebracht zijn, zullen op hun knieën voor U vallen in de hemel en op aarde en U aanbidden en U verheerlijken; zij zullen uitroepen: *Hem die op de troon zit en het Lam zij de dankzegging, en de eer, en de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid,*

Openb. 5: 13. U zult wel een weinig van uw heerlijkheid verminderen moeten voor een korte tijd, Gij zult een weinig minder worden dan de engelen, vanwege het lijden des doods; maar Gij zult daarna met eer en heerlijkheid worden gekroond, Hebr. 2: 9.
Ik ben er mee tevreden, zei de Zoon.
Dan zal Ik U, zei de Vader, die heerlijkheid wedergeven, die Gij bij Mij had eer de wereld was, Joh. 17: 5. Moet u ze al een beetje verbergen, Ik zal ze wederom heerlijk te voorschijn brengen; en Ik zal U rechtvaardigen.
Daarop komt de Geest van God en zegt: Ik zal U een heilige natuur bereiden, en Ik zal het Woord gaan geven op de aarde; en Ik zal uitgaan van Vader en Zoon, en gaan werken in het hart van elke uitverkorene op hun tijd, als ze moeten toegebracht worden, dan zal Ik hun genegenheden gaan omzetten, en ze veranderen, en hen zo brengen tot geloof en liefde Daarop komt God en die gaat dat openbaren, eerst in 't paradijs.

Nu moet gij komen tot ontdekking van die raad.
Dat deed God in de beginne zonder geschreven Woord. Waarom? Dat kon toen zo gemakkelijk geschieden, omdat er toen nog zovele vrome mensen niet waren, en omdat die vrome vaderen toen langer leefden, en God hun menigvuldig verscheen, en door hun lang leven zo konden ze 't aan hun kinderen vertellen.

Daar komt God eerst bij Adam en Eva, toen bij Henoch, toen bij Seth, toen bij Noach in de eerste en tweede wereld, toen bij Sem, daarna bij Abraham, daarna bij Izak en daarna bij Jakob.
Toen geraakte dat volk onder de druk in een vreemd land; daar wil God dat ze door Mozes gered zullen worden, en toen kwam de Heilige Schrift in de wereld. Daar verordende God de ganse godsdienst, die toen ook bestond in offeranden, schaduwen en voorzeggingen. Daar komt God zo onder de Joden welker godsdienst toen ook in heerlijkheid was. Wij moeten die vaderen zo klein niet achten. Die dit doen, doen dwaas. In vergelijking van deze onze godsdienst was hij wel minder in heerlijkheid, maar hij had echter een grote uiterlijke glans, en daarom hadden de apostelen zoveel moeite om de Joden ervan af te trekken.
Welke heerlijke plaatsen waren er, welke personen en zaken! En zouden wij tot een verachte Jezus, tot een geestelijke bediening overkomen, daar al dat heerlijke werk weg is? Zeiden ze; dat konden ze bijna niet doen. Daarom deed er een Paulus zoveel moeite toe in de brief aan de Hebreeën om er hen vanaf te krijgen. Wat was 't toch, dat deze bediening zoveel heerlijker maakte? 't Was omdat Jezus er in was, en die was boven Mozes en boven Aäron en boven Melchizédek. Dit is nu al dat beslag van dat onderscheid. Wel het was geen spel, geen praatjes; zij konden God en Christus in dat wereldlijk heiligdom zien, en zo door al die stukken God verheerlijken. Wel meent gij dat de mensen toen zo dwaas waren, of dat ze sliepen, of droomden?
Nee; geenszins. Daar waren schrandere en Godvruchtige zielen onder. Als ze daar des morgens en des avonds kwamen met hun offeranden, meent gij, dat ze droomden of suizebolden? Zij zagen door al die schaduwen heen tot op de Heere Jezus, zij zagen Hem daar in zwachtels liggen, en zij gaven goede redenen van zich.
Wel, de Heere Jezus, zeiden ze, wordt ons daardoor afgeschaduwd.

Daar kwam God eindelijk door zijn profeten; en die voorzegden de tijd, de plaats, de omstandigheden van de komst en geboorte van Christus, en wat Hem al ontmoeten zou. Die spraken van zijn namen, naturen, ambten, staten en weldaden. Daarop komt God, en die verandert eindelijk de belofte in de vervulling.

Daar kwam de Heere Jezus, en zei tot de schaduwen: vliedt weg, u hebt nu uitgediend; en Hij lokt het verlegen hart naar Zich toe, God heeft in 't laatste der dagen tot ons gesproken, door zijn Zoon, Hebr. 1: 1, en daar zal nu geen verandering meer komen, tot op het oordeel toe. Woord en Geest zullen in de kerk zijn, kaf en koren, strijd en druk tot op het oordeel toe. 't Zal zijn een zichtbare en een onzichtbare kerk. Of wij al dit of dat zeggen, en dit is wel zo overgezet, maar 't kan ook zo overgezet worden, daar zal geen andere waarheid komen, dan er in de Bijbel begrepen is. Hadden wij dat Woord niet, wij dwaalden gelijk als de Barbaren, en wij tastten als de blinden; en als wij een iegelijk op ons ziekbed lagen, zouden wij liggen woelen gelijk als de Heidenen, die geen hoop hebben.
Geliefden! ziet gij 't wel? Dit is het eeuwig Evangelie, het Oude en het Nieuw Testament; het begrijpt in zich dezelfde God, dezelfde Middelaar; het spreekt van dezelfde geestelijke goederen van het Genadeverbond. En anders wordt er op geen Gereformeerden predikstoel geleerd. Al de uitverkorenen, wedergeborenen, en in alle tijden, zullen op een en dezelfde wijze zalig worden; zij zullen allen in Christus geloven de een in een Christus die te komen stond, en de ander in diezelfde Christus, die gekomen is; die buiten de kerk anders leren, missen het beeld der zaken zelve, en ontrusten degenen die in de Heere rusten.
Ziedaar, geliefden! Daar hebt u de zesde Zondag kortelijk verklaard en aan uw aandacht opengelegd.

Als wij nu nog een woord tot ons hart zouden spreken, zo zet uw hart dan open.
Moet ik en gij niet zeer verwonderd zijn over de grootheid Gods? Is 't wel wonder, dat men zo graag, die hier part en deel aan beeft, dat versje zingt uit Ps. 36: 2?

Heer, uw goedheid en Uw Woord waar
Tot der lucht en de hemel klaar
Hen strekken naar ons wensen;
Uw oordeel vast als een berg staat
Uw recht diep als een afgrond gaat,
Gij behoedt vee en mensen.
Hoe groot is uw goedheid éénpaar
Hen, die onder uw vleug'len haar
Te begeven gedinken!
Haar begeert' vervult Gij met goed;
En aan Uwer wellusten vloed
Voert Gij die, dat ze drinken.

God is 't ons immers niet schuldig, en wij zijn 't niet waardig. Hadden wij dat gedacht, dat God naar ons zou zien, daar wij opstandelingen waren? Als men eens zo een koning in de wereld vond, die zijn opstandelingen een middel van redding aanwees, en dat hij hen bad en smeekte, dat zij dit middel toch wilden gebruiken en aannemen, en dat die opstandelingen aan hun zijde er niet mede te doen wilden hebben, zou het niet de uiterste boosheid zijn, en zou 't niet om te verwonderen zijn?
Wel! nu komt die God, die geen mens nodig had, en Hij wijst aan zijn zijde hun een middel van redding aan, en Hij wil hen helpen. Moet men dan niet verwonderd staan, dat wij aan onze zijde ons hart verharden, dat de zondaar zo verkeerd is? Als er eens een gevangen man was, en de koning wilde hem genade geven, op voorwáarde, dat hij de genadebrief eens zou inzien en de gevangen man wilde hem echter niet lezen, maar scheurde dien in stukken, zou men niet Verbaasd moeten staan!

Eveneens zo gaat het met u, zondaar! Gij zijt weerspannig. Daar komt God met de genade en Hij zegt: u moet naar de hel gaan, of u moet het lezen; onderzoekt uw staat of gij zult verloren gaan; zo gij het niet doet, zo doet gij eveneens als die gevangen man, die zegt: ik wil de genade niet lezen. Om u niet te verongelijken, zo zullen wij u enige tekenen geven, en legt er uzelf eens nevens.

Eerst, zegt u niet duidelijk in al uw doen, ik ken het niet, en ik wil 't niet kennen? Als u van uw godsdienst wat zou moeten zeggen, zou gij er wel zoveel van weten, dat gij 't een half kwartier uur lang zou kunnen doen? 't Is of u zegt: mijn God, ik wil het niet kennen.
Ten tweede. U wilt er geen belijdenis van doen; en is dat dan niet de genade weggesmeten?
Ten derde. Die u de genade en het Woord prediken: haat gij die niet? Is het niet even zoveel alsof gij de genade uit des brengers hand nam, en zei: ik haat er u om? Is 't niet eveneens, alsof u zegt: ik haat u, omdat gij de vergeving predikt? Ja, alsof u zegt: Heere Jezus, ik haat U? Is Hij u niet als een steen des aanstoots, en als een rots der ergernis? Niemand is er minder bij u geacht, dan de Heere Jezus. u mag nog van die zoete klank van dat woord wat houden, maar de Persoon en de zaak bemint gij allen niet, die niet door Hem verlost zijt. U wilt niet graag van Hem horen; en Als u er nog al zit ('t is slecht genoeg) dan wilt u er uw aandacht niet eens toe leen; gij zijt benauwd, dat gij overtuigd en bekeerd zou worden; gij denkt niet eens: ach God! laat ik zo tegen U niet zondigen! En Als u nog al eens komt, hebt u er geen achting voor. Of God u liefheeft, dat acht gij niet. Of God in de hemel u bidt en smeekt, dat acht gij niet. Ik wil niet tot u komen, zegt gij. In al uw doen zijt gij zo gesteld.

Wel arm schepseltje! Mogen wij u wel eens aanspreken?
Arme zondaar! Gij zijt nog een vijand en een vijandin van God. Wat beeldt gij u al in, Als u uzelf zo aanstelt? Zult u God winnen? Zult ge u tegen de Heere verharden en vrede hebben? Zal Zijn hand zijn vijanden niet eens vinden? En zal Zijn rechterhand zijn haters niet eens vinden? Hij kan u zo haast wegnemen. Weet gij wel, dat het Hem licht valt u te doden? U kunt zo gemakkelijk geen mug dooddrukken, dan de Heere u doden en vernielen kan. Heeft Hij er niet duizend middelen toe? Hij heeft dien adem, dien gij in uw neus draagt, maar een ogenblik in te houden. Hij heeft u maar een hartvang toe te zenden, en 't is met u gedaan, ziet het in een Rabsaké en in zijn leger; ziet het in Egypte, in één nacht werd in elk huis een dode gevonden. Hij kan met u ook zo doen.

Wij moeten er nog een woordje bijdoen.
Moet gij niet erkennen, zondaar! die en die dingen doe ik zo, maar wat maak ik mezelf vervloekt! ik heb zoveel genoegen, maar ik kom in Gods huis niet. U zit nu bij elkaar, te redeneren, 't mag u nu nog zo zoet schijnen, maar de tijd zal komen, dat, zo gij niet bekeerd wordt, gij zult moeten uitroepen en schreeuwen: *Bergen valt op ons, en verbergt ons van 't aangezicht Desgenen, die op de troon zit, en van de toorn des Lams*, Openb. 6: 16. Als u voor de Rechter der ganse aarde zult gesteld worden, dan zult u uitschreeuwen: *Wie is er, die bij een verterend vuur wonen kan? Wie is er, die wonen kan bij een eeuwige gloed?* Jes. 33: 14. Waarom toch moest die rijke man zijn ogen anders in de vlammen opslaan, dan om zijn zorgeloos leven? Luk. 16: 24, 25.
Mogen wij nog wel een woord tot uw opwekking spreken?
Ach dat gij 't nog wist te deze uw dag, wat tot uw vrede dient! Luk. 19: 42. Ik zou tot u zeggen: daar staat nu de Middelaar. Hij is de volkomene, de Waarachtige, de enige,

de nodige Middelaar; wij willen Hem u niet alleen voorstellen, maar Hij staat daar, en Hij laat u door ons bidden dat gij u met God zou laten verzoenen, 2 Cor. 5: 20. Daar schreit Hij als over u, en Hij zal ook misschien haast afscheid van u nemen, wat zal u dat dan niet tot zonden gerekend worden, Als u Hem weigert aan te nemen, Als u Hem verwerpt. Hij is de waarachtige God en het eeuwige leven, dat gij verwerpt; en dan kunt u geen hoop hebben, en dan zijt gij in die toestand als er Ef. 2: 12 staat, te weten: Vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hoop hebbende en zonder God en zonder Christus in de wereld. O mocht het de duivelen gebeuren! O mocht het de verdoemden in de hel gebeuren wat u gebeurt! O, mocht het u gebeuren Als u in de hel zult zijn dat de vergeving u gepredikt werd, wat zou gij blij zijn, en nu wilt u niet horen!
Wel! zult u in uw hart licht denken, wat moet ik dan doen?

Eerst. Erkent ten minste, dat het uw schuld is, dat gij de genade wiet gewild hebt, zegt: ach Heere, ik ben al zo oud en nog heb ik er geen deel aan. U en de predikanten hebben het mij ontdekt, dat ik het nog mis.
Ten tweede. Valt met gebeden en smekingen voor de Heere wet, en bidt, dat de Heere u belieft te vergeven uw onkunde en uw achteloosheid, en al die zonden van uw uitspanningen, die gij in de tijd van uw onbekeerdheid gedaan hebt.
Ten derde. Wanhoopt niet, gij zijt nog niet dood. Het is met u nog niet in de hel. Daar is nog een heden van genade voor u. God kan u nog in uw hart grijpen. Hij zou het deze dag kunnen gedaan hebben, of nog doen kunnen, Als u naar uw huis zult gaan, zodat gij zou moeten zeggen: *ach God, ik kan niet meer!*
Nog eens. Komt dikwijls onder het gehoor; en Als u er naar toe gaat en er onder zit, zegt dan: ach God! mocht deze man, dit het middel, dit de stond van mijn verandering wezen! Mocht dit de stof zijn, waardoor mijn hart geraakt werd, en de tijd dat God zijn oog op mij wierp!
Wilt u zo doen, de zegen Gods zal over u wezen, dat durven wij u beloven.
Wilt u niet? Gij zult ondervinden, dat het u bitter zal zijn.

Ach! zegt een verlegen hart, zou er voor mij nog hoop van redding wezen?
Ja. Wij zullen er u enige tekentjes van geven.

Eerst, zo een houdt niet veel van een zorgeloze gestalte. Die er deel aan heeft, zoekt niet zorgeloos te zijn. Is hij de een dag wat gerust, hij is de anderen dag zo benauwd, hij kan het niet dragen, dat hij zo stil is.

Ten tweede. Kan hij 't niet dragen, dat hij zulk een hard hart heeft. Ach! zegt hij, ik ben zo hard van hart. Waarom verstokt gij mijn hart, dat ik U niet vreze? Jes. 63: 17. Dat is al dikwijls hun verborgen, stille, maar God bekende zuchting.

Ten derde. Ik heb liever, zeggen ze, dat Gij 't mij nog zo bang maakt, als dat ik zorgeloos zou zijn. Ik heb liever, dat Gij als hemel en aarde het mij bang maakt, als hard en zorgeloos te zijn. Ik wil liever gejaagd en benauwd zijn. Waarom? Dat doet mij schreien en zuchten in stilte, en eenzame plaatsen verkiezen, waar ik liever op de borst mag kloppen, en zeggen*: O God! wees mij arme zondaar en zondares genadig*! Luk. 18: 13.
Daar hebt u al drie tekentjes; stilheid en gerustheid kunnen ze niet dragen, zij hadden liever, dat hun hart bang was, als zo stil te zijn.

Ten vierde. Ach! het is hun zulk een nare gedachte, als zij Jezus missen.

Ten vijfde. Daar zijn hun integendeel geen zoeter of troostelijker gedachten dan Hem te hebben, en in Hem te zijn.

Ten zesde. Daar rijst dan dat bidden uit: O Heere! geef mij Jezus: ik heb zelf

geen gerechtigheid, wat zult u mij geven, Als u mij Jezus niet geeft? Schenk Hem aan mij, o God! tot wijsheid, tot gerechtigheid en tot een volkomen verlossing. U hebt mijn achting, Heere Jezus! en niemand anders dan Gij.

Ten zevende. Ik kan de verdorvenheid in mijn hart niet dragen, Heere, Heere! *Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen?* Rom. 7: 24.

Nog eens. Ik ben nog niet volkomen verlost, zo Gij dat werk al in mij begonnen hebt, wat zijn er nog al verdorvenheden in mij! Ik doe het kwade nog wel, maar het smart mij tot aan mijn hart, van die tijd af, van dat stondetje der minne af, legde ik de wapens daar voor u neer. Heere, in Uw mogendheid hoop ik ze nooit meer in de hand te nemen. O God! reken het mij niet toe, als ik iets als een vijand doe. Laat ik toch een oprecht kind van U wezen Doe ik eens iets, wat een kind niet past, ik doe het met het hart niet.

Ja, nog eens. Allen, die het met Jezus houden, zijn mijn vrienden. Al gingen ze onder kruisen, en al gingen de vijanden met kronen, zij kunnen het er niet mede houden, zij achten de smaadheden van Christus meer rijkdom dan al de schatten van Egypte, zij houden het liever met dat volk, dat verdrukt wordt; *ja, zij roemen ook in de verdrukking, wetende, dat de verdrukking lijdzaamheid werkt, en de lijdzaamheid bevinding, en de bevinding hoop. En de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, die ons gegeven is,* Rom. 5: 3-5.

Daar hebt u zes of zeven tekenen. Legt er uw hart bij, zij zijn allemaal Schriftuurlijk. Vindt gij ze in uw hart, zo is Hij u geschonken, Dien God in het Evangelie geopenbaard heeft.
En daarop zult u ook altemet in uw hart vinden dat gij zult moeten uitroepen: *ere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde,* Luk. 2: 14. Ere zij God de Vader, die het middel in Zijn wijsheid uitgevonden en zijn Zoon aan mij gegeven heeft!
Ere zij God de Zoon, die de harde voorwaarde volbracht, en mij met Zijn bloed gekocht heeft!
Ere zij de Heilige Geest, die het Evangelie heeft laten beschrijven en verkondigen, en door hetzelve in mijn hart gewrocht heeft!
Ere zij de Drieëenige God! U, Drieeënig Wezen, aanbid ik; U erken ik, uit Uw hand verwacht ik alles goeds. Ach! dat zij allen die ik ken U met mij grootmaken, en alle geslachten en volken Uw Naam loven

Vindt gij het zo in uw hart gesteld? Dankt dan God. U had dezelfde natuur als al de anderen, dezelfde staat als anderen, en dezelfde bediening. Hoe wonderlijk is het, dat dezelfde mensen in een stad, die onder dezelfde bediening leven, de een de predikanten als engelen aanzien, omdat God door hen in hun hart werkt, en de anderen zijn ze als een duivel in hun ogen. Dankt God, en zegt: ik ben het niet waardig, niet meer dan anderen.
Acht het Evangelie veel, zijt veel met de Bijbel in uw handen, op uw schoot, evenals de Kamerling, die hem las, hij zat er mede op zijn schoot. Wandelt zo waardiglijk het Evangelie. Als u het met uw hart zult geloven, en met uw mond belijden, beleeft het dan ook.
Nog eens: Wandelt waardiglijk. God zal u dan nog al meer blijde tijdingen geven bij uw dood, zo ik en gij genade hebben, nooit zal er ons blijder tijding verkondigd zijn, als onze dood. Als God, de Rechter, ons dat Evangelie zal verkondigd hebben, dan zal Hij ten laatste op de wolken komen, en ons nog al blijde tijding doen horen, als Hij zal roepen: *Komt nu gij gezegenden, beërft het Koninkrijk.*
Wij hebben dat hier zo graag gehoord in de Kerk; maar wat zal dat dan zijn, als wij

van de Rechter zullen opgewekt worden! Dan zal Hij zeggen: *Ik verkondig u en al het uitverkoren volk grote blijdschap. Gaat in de rust van uw Heere.*
Dan zult u te boven zijn al uw verdorvenheden: ellenden, verdriet, zuchtingen en treuringen zullen wegvlieden. Dan zullen de vrijgekochten des Heeren komen en binnen het hemelse Sion juichen, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofden wezen. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 7.

Vraag 20. Worden dan alle mensen wederom door Christus zalig, gelijk zij door Adam verdoemd zijn geworden?
Antwoord. *Nee zij, maar alleen degenen, die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en alle Zijn weldaden aannemen.*

Vraag 21. Wat is een waar geloof?
Antwoord. *Een waar geloof is niet alleen een stellig weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig hou, dat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest door het Evangelie in mijn harte werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is, uit louter genade, alleen om der verdienste van Christus wil.*

Vraag 22. Wat. Is dán een Christen nodig te geloven?
Antwoord. *Al wat, ons in het Evangelie beloofd wordt, hetwelk ons de Artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof in een hoofdsom leren.*

Vraag 23. Hoe luiden die Artikelen?
Antwoord. 1. Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.
2. En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heere; 3. die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria; 4. die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter hel; 5. ten derden dage wederom opgestaan van de doden; 6. opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders; 7. vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in de Heilige Geest. 9. Ik geloof een heilige, algemene Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen; 10. vergeving der zouden; 11. wederopstanding des vleses; 12. En een eeuwig leven.

WIJ lezen, 1 Petr. 4: 18, *Indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddeloze en de zondaar verschijnen? D*e rechtvaardigen zullen zalig worden; zij zullen allen zekerlijk zalig worden, zij zullen allen zalig worden, zij zullen alléén zalig worden, zij zullen volkomen zalig worden, en evenwel 't zal moeilijk zijn, 't zal nauwelijks zijn. Daar is arbeid en moeite aan verbonden. Petrus had dit de Zaligmaker horen spreken, Luk. 13: 24, Strijdt om in te gaan door de enge poort; want velen, zeg ik u, zullen zoeken in te gaan en zullen niet kunnen. En Matth. 7: 13, 14, zegt Hij: *Gaat in door de enge poort, want wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er die door dezelve ingaan. Want de poort is eng en de weg is nauw, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er, die dezelve vinden.* De geweldigen nemen hetzelve met geweld. Het moet met het zwaard in de vuist ingenomen worden. De gehele wapenrusting Gods moet er toe worden aangedaan, Ef. 6: 11-18. Als er eens een vrijstad was, waarnaar duizenden op de been waren, om er in te komen langs een eng pad, en dat degenen, die er buiten bleven, onder een eeuwig verderf en jammer moesten blijven, ach wat zouden wij elkaar verdringen, en vertreden om daar

binnen te komen!
U zult zeggen: hoe komt het, dat er zoveel aan verbonden is, om behouden en zalig te worden?
Dat is, omdat er zoveel tegenstand is; en omdat er zovele boze en boze vijanden zijn, en omdat er zoveel verleiding van buiten, Ja, zulk een verdorven hart van binnen is, Rom. 7: 21, zegt Paulus: *ik vind deze wet in mij, dat, als ik het goede wil, dan ligt het kwaad mij bij;* ja, zovele verbergingen van Gods aangezicht zijn er; en zoveel druk en tegenheden, wanneer iemand zijn voet maar zet op de weg naar de hemel, en bovenal door al de klippen die er zijn, waartegen gewaakt moet worden, opdat men daar niet tegen de een of andere klip aanstoot en schipbreuk komt te lijden. Daarom moet men de goede streek houden, en men dient voorzichtig te wandelen. Op dat laatste moeten wij nog een weinig staan.
Wat zijn er al voor klippen, die men mijden moet?

Eerst. De klip van wanhoop. Ach! als men hoort prediken en als men leest in het Woord, daar zien wij het Wezen Gods , dat zulke ontzaglijke eigenschappen heeft. Bezien wij daartegen eens onszelf met het gehele schepsel, hoe ellendig wij allen zijn; hoe lichtelijk zou men stoten en schipbreuk lijden op de klip van wanhoop. Als wij onze grote zonden en onze kleine genade bezien, en dat het in onszelf buiten hoop is, om ooit terecht te komen, daar geraakt een Káin aan verzeild, een Saul, een Judas en meer dergelijke lijden er schipbreuk op.

Ten tweede. De klip van zorgeloosheid. De mens valt doorgaans tot het een uiterste of tot het andere: tot wanhoop vallen er weinigen; maar tot zorgeloosheid zeer velen, die zeggen: beroer mij niet voor de tijd, gelijk die vermeende Samuel eens zei: Waarom hebt u mij onrustig gemaakt? Zei hij tegen Saul, 1 Sam. 28: 15. En gelijk die weduw te Zarfath, zei: Man Gods, zegt ze tegen de profeet: *wat heb ik met u te doen? Zijt gij bij mij gekomen, om mijn ongerechtigheid in gedachtenis te brengen?* 1 Kon. 17: 18. Daar geraakt er menigeen aan zorgeloosheid verzeild; en zij blijven er aan vast, en gaan er zo mede naar het eeuwige verderf.

Dan is er ten derde de klip van algemene genade. Die daarop verzeilen, gaan bezwangerd met de gedachten, dat God een God is van alle mensen, en dat God niet alleen is een God der Joden, maar ook der Heidenen, die de dood des zondaars niet begeert, gelijk zij zeggen, maar zijn leven.

Ik doe er een vierde klip bij, en dat is de klip van eigen kracht. O, zeggen dezulken, dat iemand niet zalig wordt, dat schort aan Gods genade niet, noch aan de verdiensten van Christus. Hij kan, en wil alle mensen volkomen zalig maken; maar het ligt aan 't gebruik van 's mensen vrije wil. O, als men maar wilde, wij zouden allemaal zalig worden. De Zaligmaker zegt het: *Gij wilt niet tot Mij komen, zegt Hij, opdat gij het leven hebt in Mijn Naam*, Joh 5: 40.

Ten vijfde. Is er de klip van een vals geloof. O, de zondaar krijgt een gestadig begrip, dat hij geloven moet, en daar gaat hij bouwen op een dood geloof in plaats van te bouwen op een levend geloof, zijn geloof is een geloof met hetwelk hij verloren kan gaan, Jak. 2: 26, *Want gelijk het lichaam zonder geest dood is, zo is ook het geloof zonder de werken dood.*

De Onderwijzer als een groot Schriftgeleerde zulks ziende, geeft een verstandig bericht aan degenen, die graag naar de hemel zou gaan, en graag zouden zalig worden, ziet gij die klip van wanhoop wel? Zegt hij. U moet niet wanhopen met een kwade, maar met een goede wanhoop. Verslagen mens, o hier is uitkomst tegen de dood.
Dan, zegt hij, ziet gij de klip van zorgeloosheid wel? Daar is niemand ten hemel

binnengekomen, of hij kende kommer, zodat hij moest uitschreeuwen, dat het zo bitter was, dat het hem aan het hart raakte.
Dan waarschuwt hij hen tegen de klip van algemene genade. Dan tegen de krachten van de vrije wil. Wij zijn krachteloos; wij kunnen niets doen, wij moeten 't opgeven voor onszelf, en voor alle schepselen; en hij waarschuwt tegen de algemene genade. In Adam zijn wij allemaal verdoemd; maar allen die in Adam verdoemd zijn, zullen niet allen in Christus levend gemaakt worden.
Dan gaat hij onderzoeken naar het waarachtig oprecht geloof. Daar nu staat wat tegenover, en dat gaat hij als een verstandig man ook ontdekken. Daar staat tegenover het vals geloof. Die klip hebben we tegenwoordig te overdenken en aldus hebben wij heden te bezien.

Eerst. Dat alle mensen man voor man en hoofd voor hoofd in Christus niet zullen zalig worden, gelijk ze man voor man en hoofd voor hoofd in Adam zijn verdoemd geworden.
Ten tweede. Hebben wij te bezien wie er dan zullen zalig worden te weten, alleen dezulken, die Jezus met een oprecht geloof aannemen en door het geloof Hem zijn ingelijfd, en die zo al Zijn weldaden aannemen. Bij welke gelegenheid wij het vals en het oprecht geloof zullen moeten bezien.
Ten derde. Staat ons te bezien, wat een kind Gods al te geloven heeft, waar de Onderwijzer dan een kort uittreksel geeft van de hoofdsom der zaken in de Artikelen van het geloof begrepen, die hij dan in 't vervolg in deeltjes gaat verhandelen.

1. Eerst, zeggen wij, dat alle mensen niet zalig zullen worden in Christus, die in Adam zijn verdoemd geworden.
2. Ten tweede. Wie het oprecht geloof heeft.
3. Ten derde. Wat een oprechte ziel te geloven heeft; en daar gaat de Onderwijzer de titel en hoofdsom der zaak hun kort voor ogen stellen, die wij allemaal, zo God ons belieft gelegenheid te geven, als zovele deeltjes en stukjes zullen moeten bezien.

1. Wat het eerste aangaat, alle mensen zijn in Adam verdoemd.
Dat lijdt geen tegenspraak; de Schrift is er klaar en vol van. De ganse wereld is voor God verdoemelijk, Rom. 3: 19, en Rom. 5: 12, *gelijk door één mens de zonde in de wereld gekomen is, en door de zonde de dood, en zo de dood tot alle mensen doorgegaan is, in welke wij allen gezondigd hebben.* Dat is, gelijk wij allen in Adam gezondigd hebben, zo zullen wij allen in Adam sterven; al wat dood heten kan, komt over ons om der zonden wil, 1 Cor. 15: 21. Wij hebben daar niets meer aan toe te voegen, dan dit: De bezoldiging der zonde is de dood, Rom. 6: 23. De zonde kost de tijdelijke, de geestelijke, en de eeuwige dood.
Daar nu zo verdoemelijk voor God liggende, zo spreekt de Onderwijzer van zalig te worden, tijdelijk, geestelijk en eeuwig de Heere Jezus; zal dat man voor man en hoofd voor hoofd gebeuren? Nee, hij spreekt van een zaligheid der mensen. Er wordt niet gevraagd naar een zaligheid der duivelen. Waarom?
Omdat sommigen nog meenden, dat de duivelen nog zalig zouden worden. Maar voor hen is er geen zaligheid, die is hun voor eeuwig ontzegd. Hij vraagt naar de zaligheid der mensen die leven, niet naar de zaligheid der verdoemden, die reeds ontslapen zijn; want aan die is ook alle genade ontzegd, zowel als aan de duivelen. Nadat ze gestorven zijn, is er geen genade meer voor hen.
Het zijn dan mensen, welke leven op de aarde, zullen die dan allen zalig worden?

Sommigen willen het denken, en die praten zo, alsof de zondaar, als hij duizend jaren in de hel geweest zal zijn, dan nog zou kunnen gered worden.
Anderen praten van een vagevuur. Was dat waar, de goddelozen sprongen wel op van vreugde, en zij zouden God danken, dat ze met een vijftig of zestig jaren de zonden te doen, met duizend jaren lijden uit de hel verlost werden; maar die verloren is, blijft voor eeuwig verloren. *De rook van hun pijniging gaat op in alle eeuwigheid*, Openb. 14: 11. Deze zullen gaan in de eeuwige pijn, Matth. 25: 46. Eeuwige smaadheden zullen hun aangedaan worden, zij zullen eeuwig zondigen, en zij zullen ook eeuwig lijden, zij hebben nooit te denken aan enige uitkomst.

Maar nu is de vraag, of allen die leven, door Christus zalig zullen worden?
Om dat wel te begrijpen moet gij weten, dat de bedoeling van God den Vader en de Zoon over al de gevallen mensen in die eeuwige raad des vredes is geweest om sommigen weder te herstellen, maar niet allen. Als wij het stuk zo voorstellen met te vragen: *zullen alle mensen zalig worden?*
Zo doen wij dat, omdat de partijen geen verkiezing, noch verwerping erkennen; zij erkennen geen rechtvaardigheid Gods; en dit omdat ze de kracht van de vrije wil durven drijven, zo doen wij niet. Wij erkennen een vrijmachtige verkiezing en verwerping, Rom. 9: 13. 2 Tim. 2: 19. *Het vaste fondament Gods staat, hebbende deze zegel: de Heere kent degenen, die de Zijne zijn*. Het gehele Woord is er vol van. Wat een onderscheid stelde God niet tussen kinderen van gelijke dracht, tussen Jakob en Ezau! Rom. 9: 13. *Jakob zegt Hij, heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat.* Wat een onderscheid was er tussen Kain en Abel! En hoe vrijmachtig is het! Wie kan tot Hem zeggen: wat doet Gij? Dan. 4: 35, z*al ook het maaksel tot Degenen die het gemaakt heeft, zeggen: waarom hebt u mij zo gemaakt*? Rom. 9: 20. Dat is eveneens alsof een kind tegen zijn vader zei: wat genereert gij? en tegen zijn moeder: wat baart gij? Jes. 45: 10. Behalve dat, God de Heere heeft aan zijn Zoon een loon gegeven, en dien bepaalt Hij, Joh. 17: 9, ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen, die Gij Mij gegeven hebt. Behalve dat, de Zoon Gods schenkt de verwerving van de zaligheid niet dan aan Zijn volk, aan zijn schapen, aan de bruid, de vrouw des Lams, aan zijn leden, zijn ranken.
Behalve dat, de toepassing brengt de Heilige Geest niet verder, dan de verwerving gaat. Hij wederbaart niemand dan degenen waar de Zoon het voor verworven heeft: Hij werkt het geloof in niemand anders, Hij stelt niemand in dien staat, in die gestalte, en in die vrijmoedige toegang tot God, als de gekochten, waar Christus het voor verworven heeft. Christus heeft voor niemand anders zijn bloed gestort, Hij heeft er niet één gebed voor, Joh. 17: 9, *Ik bid niet voor de wereld.* Ja, al de uitwerkingen van Christus' dood, zijn rantsoenering, voorbidding, rechtvaardige verzoening met God, vrede met God, het kan niet voor alle mensen zijn, man voor man en hoofd voor hoofd. Dat kunt gij klaar begrijpen; wat zou er dan anders een oordeel ten jongsten dage doen?

Ik weet andere partijen hebben vele uitvluchten. Daar staat in de Schrift *van allen*, zeggen ze, 2 Cor. 5: 14, 15. *De liefde van Christus dringt ons, als die dit oordelen, dat, indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is.* Maar de tekst geeft zijn eigen oplossing, te weten: 't zijn al degenen, welke de liefde van Christus dringt om voor Hem te leven; die, en die alleen, genieten de vruchten van Christus' dood; 't zijn zulken, die niet meer zichzelf leven.

Ja, maar, zeggen ze, *God was de wereld in Christus met Zichzelf verzoenende, hun hun zonden niet toerekenende,* 2 Cor. 5: 19. De oplossing ligt alweer in de tekst zelf. Namelijk, dat is die wereld, die God hare zonden niet zou toerekenen, en derhalve die verlost zijn en daar de gezanten naar toe gezonden werden, om van Gods- en Cristuswege te bidden, dat ze zich met God zouden laten verzoenen; en hoe menigeen is er in de wereld, daar dit niet aan geschiedt, die nooit onder enig middel komen.
Ja, zeggen ze al verder, *de zaligmakende genade Gods is verscheen aan alle mensen,* Tit. 2: 2. En dat is de liefde Gods tot alle mensen.
Maar dat is mis. Men kan wel liefde tot waarheid hebben, dat men daarom geen behagen in alle waarheid heeft. De liefde Gods is wel tot de mensen verscheen, maar daarom had God geen genoegen en geen liefde van welbehagen in alle mensen.
Daarop zeggen ze ons, uit 1 Cor. 15: 22, *Want gelijk ze allen in Adam sterven, zo zullen ze ook allen in Christus levend gemaakt worden,* en Rom. 5: 18, Gelijk *door één misdaad de schuld gekomen is over alle mensen tot verdoemenis; zo ook door één rechtvaardigheid komt de genade over alle mensen tot rechtvaardigmaking des levens.*
Maar dat zeggen wij ook, dat al degenen, die onder dat een hoofd Adam behoren, sterven zullen en die onder dat andere Hoofd, namelijk Christus, behoren, die aften zullen leven.
Daarop zeggen ze ons: Al wat iemand geloven moet, dat is waarheid, en elkeen moet geloven dat Christus voor hem gestorven is.
Wij zeggen: elk moet die waarheid geloven dat Christus voor zondaars gestorven is; voor sommige verlegenen, en dan moet hij daarna onderzoeken, of het ook voor hem is, elk moet niet geloven, dat Christus voor hem gestorven is. Wil nu een goddeloos mens zeggen*: Ik geloof, dat Christus voor mij gestorven is;* dat geloof is ijdel, het heeft geen schijn noch wezen. Is dat een waarheid, gelijk het zekerlijk is, dat er zo weinigen zalig worden; zo ik en gij dat als een waarheid geloven, wat dienden wij dan te zeggen: Wie zal dan zalig worden? Wat moet ik doen om zalig te worden? Daar het geloof recht is, moet het dat in ons werken.

2. Nu ons tweede stuk, wie zal zalig worden?
Al die het oprecht waarachtig geloof heeft. Joh. 3: 36, die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven. *Met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met de mond belijdt men ter zaligheid,* Rom. 10: 10, zonder geloof is 't onmogelijk God te behagen, Hebr. 11: 6. De rechtvaardige zal uit het geloof leven, Rom. 1: 17. Die geloofd zal hebben zal zalig worden, Mark. 16: 16.
Maar waarom moet men het ware geloof hebben, en wat is daarvan de reden?
Eerst. Het ware geloof verenigt ons met Christus.
Ten tweede. Het neemt de Middelaar en al Zijn gaven en weldaden aan.

De eerste reden is, omdat het ware geloof ons met de Heere Jezus verenigt. Het legt die geestelijke band tussen de Heere en de ziel. Het lijft ons in de Heere in. Het maakt ons, dat wij één met Christus zijn. Daardoor worden wij de steen genaamd en Hij het fundament; wij de leden, Hij het Hoofd van het lichaam. Hij de wijnstok, wij de ranken; en meer zulke zoete afbeeldingen gebruikt de Heilige Geest om dit uit te drukken.

De tweede reden is: omdat wij door het geloof de Heere Jezus aannemen, Col. 2: 6. Door het geloof woont Hij in onze harten, Ef. 3: 17, zovelen Hem aangenomen hebben, grijpen Zijn sterkte aan, Jes. 27: 5. Het geloof wordt het oog genaamd, waarmee wij de Zoon Gods zien, Hand. 26: 18; de voet om ons naar Hem toe te wenden, Jes. 45: 22; de hand om zijn sterkte aan te grijpen, Jes. 27: 5.

2. Nu zult u zeggen, wat is dan het oprechte geloof?
Wij vinden, dat er door het geloof in de Heilige Schrift verscheidene zaken verstaan worden.
Soms wordt er de trouw Gods door verstaan; zo zegt Paulus, Rom. 3: 3, zal ons ongeloof het geloof Gods te niet doen? Dan wordt er ook wel de trouw der mensen door verstaan. Er wordt ook wel door verstaan het woord Gods, de prediking des geloofs, Hand. 6: 7. Paulus zegt zo in het verhaal van zijn bekering aan de Galaten, Gal. 1: 23, zij hadden alleenlijk gehoord, dat men zei: degenen die ons eertijds vervolgde, verkondigt nu het geloof, hetwelk hij eertijds verwoestte. Er wordt ook wel door verstaan het Voorwerp des geloofs, namelijk de Heere Jezus Christus. Eer het geloof kwam, dat is, Jezus Christus, zo waren wij onder de wet in bewaring gesteld, Gal. 4: 23.
Nog wordt er wel door verstaan de zaligmakende genadegiften Gods. Ef. 2: 8, *Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, niet uit u, het is Gods gave.* Onder de gaven des Heilige Geestes wordt ook het geloof geteld, Gal. 5: 22.

Nu zult u zeggen: Wat is dan het oprecht geloof naar de Heilige Schrift; is er dan een geloof, dat niet oprecht is?
Ja, daar zijn er drieërlei, dat dit oprecht geloof niet is, en dat alleen niet genoeg is om een mens gelukkig te maken.
Welk is dat geloof dan, *dat niet oprecht is?*

Eerst. Er is een geloof, dat had in de eerste Christenkerk plaats, te weten: het *geloof der wonderen, om wonderwerken te doen.* Dat was dit, dat ik geloofde, dat God door mij aan een ander of door een ander aan mij een wonderwerk zou doen, en degenen die met ziekte of kwade geesten bevangen waren, genezen; dat ik geloofde dat God door mij aan een ander, of door een ander aan mij, op mijn smeking dat doen zou. Dat iemand dat nu had, wat een beslag zou men er nu van maken! Dat er nu eens een predikant of een ander mens was, die dat deed, wat een beslag[8] zou men er van maken! Als er iemand een wonder deed, zou men zeggen: die zal immers zeker zalig worden, en 't zou echter mis zijn, zou iemand, die dat geloof heeft, kunnen verloren gaan? Ja, 1 Cor. 13: 2, wat is dat, zegt Paulus. *Al ware het, dat ik al het geloof, had, zodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, zo ware ik niets;* zo zou ik moeten verloren gaan, wil hij zeggen. Matth. 7: 21, 22, daar zeiden ze: Heere, laat ons op onze kennis binnenkomen, en op onze bediening, dat wij in Uw Naam gepredikt hebben, al hebben wij geen veranderd hart, en op de wonderen, die wij in Uw Naam gedaan hebben.
Nee, zegt God, daarop nooit; Ik heb u nooit gekend, daar gij uzelf voor kent.

Ten tweede. Is er een geloof, hetwelk ons ook niet zalig zal maken; en dat noemen wij dit geloof, bij hetwelk men de waarheid in de Bijbel kent, *en toestemt voor een Goddelijke waarheid.* Ja, dat men misschien in zijn leven geen een gedachte ervan gehad heeft dat ze niet Goddelijk is. De Bijbel, lieve mensen! denkt u daarop binnen te komen. Wel, de duivelen geloven ook en zij sidderen, Jak. 2: 19. Als het hun te pas komt weten ze zelfs wel een plaats uit de Schrift bij te brengen, ziet dat bij Matth. 4: 6. Daar wist de duivel, bij de Heere Jezus zittende, een plaats uit Ps. 91: 11, 12 bij te brengen. En zij weten ook overal tegen Gods kinderen wel iets bij te brengen, om ze te doen sidderen, bijzonderlijk als iemand overtuigd is geworden.

[8] ophef

De apostel Paulus voor die voortreffelijke vergadering van de stad Caesarea, waarbij de koning Agrippa, van de Schriften sprekende, zei: *Gelooft gij, o koning Agrippa! de Schriften?* Hij gaf de koning al geen tijd om zelf te antwoorden. Wat mag ik al vragen? Wilde hij zeggen. Ik weet, zegt hij, dat gij ze gelooft! En Agrippa werd bijna bewogen om een Christen te worden; maar 't ging weer over, Hand. 26: 27, 28. O, zo is 't met de zondaar eveneens gesteld. U gelooft, zegt gij, zondaar, de Schrift! Wij weten dat gij ze gelooft; maar met dat geloof alleen komt niemand binnen.

Ten derde. Dan is er nog een derde soort, en die is zo, dat, als iemand het ziet, al was 't de Heere Jezus zelf, hij moest zeggen: vriend, gij zijt niet ver van 't koninkrijk Gods, Mark. 12: 34. En evenals van die jongeling, waarvan gij leest, Mark. 10: 17-22. De Heere Jezus beminde hem, Hij kreeg hem lief, omdat hij zovele deugden had. Dat geloof nu wordt, Matth. 13: 20, 21, gemeld *een geloof te zijn voor een tijd.*
Kent u dat geloof wel? Wij vrezen dat het meeste deel onder de Christenen daarmee bezet is. Kent u 't niet? 't Heerst in de kerk. Weet gij wat het is?

Kort, het bestaat daarin:

1. Als zo iemand onder de bediening van het Woord der genade komt, ach! zegt hij, dat is een aangenaam nieuws, lieve God! geen zondaar te oud, nog geen te groot, of U kunt er nog de God van worden? Is er nog uitkomst tegen de dood? Dat staat mij wel aan, Heere! ik ben niet verzadigd met dat eenmaal te horen, noch ook met tweemaal; zelfs niet met honderdmalen: 't is mij zo lief! 't is als een, die wel speelt, ik zou er voor van mijn tafel opstaan, ik zou er mijn eten voor laten staan, om dat te komen horen, zo aangenaam is het mij.
2. Ik wil er kennis van gaan nemen, zegt hij, het koste wat het kosten wil.
3. Als ik er kennis van gekregen heb, dat is dan nog niet genoeg; maar ik wil er belijdenis van gaan doen; en zij doen hun belijdenis ook heel wel, en heel prompt in de wezenlijke stukken. Dan gaan ze nog al een trapje verder.
4. Ik wil dat ten minste fatsoenlijk gaan beleven, zeggen ze, foei! dat ik nu daartegen aan zou gaan leven! laat ik mijn fatsoen houden, en 't grove begint er zo wat af te raken. Ja, zij krijgen deugden, en die altemet zo groot zijn, dat ze de vromen beschamen, zodat de vromen moeten zeggen: *Heere! kan dat zijn zonder genade, en ik ben zo gebrekkig in mijn heiligmaking?*
5. Zeggen ze: nu ben ik wel gesteld, nu twijfel ik niet meer, niemand zal me dat ontnemen.

Hebt u anders niet? Al was het een engel uit de hemel, zeggen ze, hij zal me niet doen twijfelen? Hebt u anders niet? U gaat, zeggen wij, er echter mede naar de hel; met een droom des hemels vallen ze in de hel. Let er toch op, wij wilden wel dat gij het niet vergat zolang Als u leefde.
Eerst. Het aangenaam nieuws zo te horen staat mij wel aan.
Ten tweede, zij komen 't zo gretig horen. Ik wil dat gaan onderzoeken en er kennis van nemen, zeggen ze.
Ten derde. Ik kan het niet bij mij houden, zeggen ze, ik moet het belijden.
Ten vierde. Voegen ze er dit nog bij: ten minste, zeggen ze, wil ik het fatsoenlijk gaan beleven.
Ten vijfde. Nu ben ik gerust, zeggen ze, het tegendeel komt er in mijn hart niet op.

Geliefden! onderzoekt uzelf nauw, of gij zulk een geloof hebt; beproeft uzelf. Wij kunnen dit niet wel voorbijgaan, of wij moeten u een klaar blijkje twee of drie geven, om dit stuk te bewijzen.

Eerst. Het tijdgeloof is doorgaans welgemoed; 't is zeer effen, blij en wel in zijn schik; 't heeft geen verwisseling van gestalte, de een maand en jaar is als de andere.

Maar waar het ware geloof is, daar ligt men altemet eens op zijn bed en schreit, men heeft zoveel, als men houden kan, Ps. 6: 7, *Ik ben moede van mijn zuchten, ik doe mijn bed de ganse nacht zwemmen, ik doornat mijn bedstede met mijn tranen*. O, wat heeft hij verwisselingen van gestalten Wat scheelt dikwijls de een dag, Ja, ure van de andere!

Ten tweede. Het tijdgeloof heeft meer zin in 't liefelijk, aangename en strelende uit het Woord, maar kwam de Heere Jezus eens met wat zwaars, waar de gehele zaak aanhangt, met het nare, dan zeiden ze: Deze rede is hard, wie kan dezelve horen? gelijk velen van des Heilands discipelen zeiden, Joh. 6: 60, en ze gingen weg. Moet het zo zijn, wie kan dan zalig worden?

Maar het waar geloof zegt: mijn Heere! het nare uit het Woord van God sticht mij zowel als het liefelijke.

Ten derde. Als u ze in de praktijk vindt, zij houden niet van al te nauwgezet te wezen, zij moeten naar het plezier en genoegen van hun vlees leven, zij weten het altijd wat te schikken, wat te nemen en wat te geven, zijn zij bij de goddelozen, of bij burgerlijke mensen, zij kunnen al zowat meedoen; zijn ze bij de vromen, zij doen ook al mede.

Maar waar 't ware geloof is, die letten zo op, om vooral de hemel gelijkvormig te wezen. Moet ik niet betonen, zeggen ze, Heere Here 1 dat ik uw beeld draag? O, zij leven waardiglijk het Evangelie!

Ten vierde. Een onderzoekend Christen hebben ze niet graag bij zich; een bediening, waar de stukken en delen klaar worden opengelegd, die staat hun niet aan. Ik moet er een hebben, zeggen ze, waar ik ongemoeid zit; en zijn zij eens onder zulk een, zo worden zij gemelijk: ik haat dezulken, zeggen ze, daar wordt niets goeds geprofeteerd, bij u kom ik niet meer.

Maar waar 't rechte geloof is, zult u ze zo vinden, dat ze zeggen: ik wilde niet alleen dat mensen, en mijn gemoed, en het Woord, maar dat Gij zelf Heere! mij onderzocht. Heb ik het niet recht? ontdek het mij, Gij zijt mijn getuige, dat ik het graag vast zou hebben. Dat is ook de reden, waarom er gevraagd wordt: wat is een oprecht geloof? omdat er zulken zijn, waar gij mede naar de hel kunt gaan.

Wat is nu, zult u zeggen, 't oprecht geloof?

Dat hopen wij u klaar te zullen aantonen. Dit is het in 't kort:

De Geest van God komt in 't hart van de uitverkoren zondaar, Hij brengt hem tot kennis van zijn staat, tot kennis van God en Goddelijke dingen. Het eerste, wat God schiep in de eerste schepping, was 't licht, Gen. 1: 3, het eerste nu in de herschepping is ook licht; 't is een wonderlijk en een wonderbaarlijk licht, bij hetwelk zij krijgen te kennen al wat er in de raad van God is; dat wij niet alles zullen uitbreiden. De algenoegzaamheid Gods, Christus' noodzakelijkheid, eigen onmacht, de diepte van zijn ellende, hun onwaardigheid; 't is alles zo wonderlijk!

Men ontmoet altemet een schamel mensje, die nauwelijks een kleed aan 't lijf heeft, en gij hoort die zo vrijmoedig spreken van God, van zijn staat en bevinding, van de geestelijkheid van het Woord des levenden Gods, zodat een geleerde er voor moet staan kijken, en zeggen: vanwaar heeft dit arme mensje dit, daar ze niet gestudeerd hebben? Wel denkt dan: al die kinderen worden van de Heere geleerd, Jes. 54: 13, zij hebben de zalving van de Heilige, die hen alle dingen leert, 1 Joh. 2: 27.

Let er toch op, geliefden! Het zijn geen onverstandige mensen, al zijn ze gering, zij

hebben al meer verstand dan al die letterknechten.

Het tweede in het oprecht geloof is: dan komt de vriendelijke, de machtige God, en die overreedt hun hart, zodat ze met een vol hart het ganse Woord van God toestemmen. Allerliefste Heere! zeggen ze, waar ik het doorkeken heb, Uw Woord is waarachtig; daar ligt zulk een glans en majesteit op, zodat ik met heel mijn hart moet zeggen: God is God, en 't is een getrouw Woord en aller-aanneming waardig: daar is geen twijfel aan enig stukje te slaan.
U zult zeggen: twijfelt dan het waar geloof nooit aan een enig stuk van 't Woord?
Ach ja; maar als 't in goede doen is, nooit; maar altemet als het in een flauwte is, dan twijfelt het ook wel zwaar, Ps. 73: 11, zegt die man: zou er wel wetenschap zijn bij de Almachtige? Ik zou wel eens met God willen twisten en pleiten, zegt hij. Maar als zij dat ontmoeten, dat kost vlees en bloed, zij strijden er tegen en zij komen het onder Gods zegen weer te boven.

Het derde in 't ware geloof is dit: Ach Heere! wat is de Bijbel mij een waardig boek! Daarin is de ontdekking van mijn eeuwig heil, zonder dat boek wist ik het niet: vlees en bloed heeft het mij niet geopenbaard, maar Uw Woord dat is mijn wegwijzer. 't Is mijn raadsman, mijn opwekker, een lamp voor mijn voet, een licht voor mijn pad, Ps. 119: 105. Ik gaf het niet voor de gehele wereld. Daarom wordt het zo uitgedrukt. Het is een schat in een akker, het is die parel van grote waarde.

Het vierde, is dit: dan komt de Geest en zet ze vast, en zegt: ziet gij wel, dat er zulk een verzoening is?
Ach! ja, zeggen ze, en ik heb zo gezondigd, wat zal ik doen? En buiten dat middel der verzoening is het alles een gebroken bak, en ik mag 't evenwel niet opgeven.
Dan komt de Geest, die zegt: zou gij het wel willen hebben, dat Ik u verkwikte?
Ach! Ja, Heere, zegt zulk een ziel, ik kan het gemis niet langer dragen; en daar stelt Hij de Middelaar klaar voor hun ogen. Daar wordt hun hart onvulbaar en onlesbaar naar Hem. Als ze Jezus nog mist, ach! dat Gij mijne waart, zegt ze, en ik de Uwe, dan zou ik voldaan wezen.
Wat wilt gij dan dat Ik u doen zal? Zegt de Heere. Hebt u zulk een dorst naar Mij? Hier ben Ik. Ik ben een kleed voor uw naaktheid, een spijs voor uw honger, neemt Mij dan aan.

Daar krijgen ze te vlieden en te wenden naar Jezus, en daar komen ze zo al bevende tot de Heere en tot Zijn goedheid, zult u mij dan niet verlaten Heere! zeggen ze, ik zal mij dan naar U gedurig toewenden.
't Is genoeg, zegt de Middelaar en de Geest in hun hart; en de Middelaar zegt: neemt Mij maar aan tot uw Koning, Priester en Profeet.
Als ze dat afgehandeld heeft, dan zegt ze: ik neem U dan aan.
Hoe stelt gij 't nu? Zegt de Heere.
Ik weet niet anders, of ik sla mijn hand nu op geen ledige plaats. Ik weet niet anders, of ik neem U aan, zegt ze, omdat Gij 't zo waardig zijt, Gij schoonste aller-mensen. O, Gij gewenste Man! Gij zijt de wens van mijn hart, al kreeg ik van mijn leven de kus van Uw mond niet, ik neem U evenwel aan; al moest ik met U in vlammen vuur gaan, en door 't water gaan, ik neem U aan, als uw knecht, zonder gedaante, met al de kruisen en wederwaardigheden, die er aan de Middelaar verbonden zijn; ik doe het zeer welberaden, 't is niet onbezonnen. Mozes was veertig jaren oud, hij was geen jongeling, als hij verkoos met het volk Gods liever kwalijk gehandeld te worden, dan de vermakelijkheden van Egypte te hebben, Hebr. 11: 25, 26. Ik neem U aan om niet,

Ik wil geen wet en Evangelie paren. Dat is die gelovige onderhandeling.

Dan komt God, en die geeft een andere daad, *en dat is het vertrouwen.* Daar beginnen ze zich op de Middelaar neer te leggen; als op een rots, zal ik nu wel beschaamd worden? Zeggen ze. Mijn leven, dood, lichaam, ziel en oordeel, ik geef het al in uw hand; maakt het met Uw knecht en met Uw dienstmaagd om Uws Naams wil. Daarop zeggen ze: mij dunkt ik voel daar komt een steunen en leunen op de Heere, daar komt zulk een kalmte. Vader! geven nu niet al de profeten getuigenis, dat, die in uw Zoon gelooft, Gij zijn zonden vergeven zult? Ik geloof in Uw Zoon; hebt u ze mij dan ook vergeven? Lieve, Heere Jezus! zijt Gij dan ook niet voor mij gestorven? Geest van God! hebt u dan het geloof ook niet in mij gewrocht? Daar begint ze liefelijk te leunen op haren liefste, Hoog!. 8: 5, en ze zegt: *Ik ben mijns Liefsten en Zijn genegenheid is tot mij,* Hoogl. 7: 10.

Daarop komt er nog een andere daad. Heere! zegt ze, ik bied mijn dienst, mijn gehoorzaamheid, mijn liefde U aan; ik heb niets beter om U te geven, dan mezelf, zo Gij mij ergens in belieft te gebruiken, spreek Heere! en uw dienstknecht en dienstmaagd horen. Heer, wat wilt Gij, dat ik doen zal? Gij zijt mijn Heere; ik moet mij voor U neerbuigen, Ps. 45: 12. Dan begint ze verstandig te redeneren naar het Woord; ik lees in het Woord voor wie Christus de Heere is; ik kan er niet van tussen, of ik moet zeggen: Heere! Gij zijt de getuige dat ik zo iemand ben.

Dan komt de Geest en die zet er het Zegel wel eens op. Die geeft ze kracht om te besluiten: *nadat gij geloofd hebt, zijt gij verzegeld geworden met de Heilige Geest der belofte,* Ef. 1: 13.

Daar volgt dan ook al verder een grootmoedigheid op. De vriendin van de Heere is als het paard van Gods majesteit in de krijg. De Heere Jezus zegt: *Mijn vriendin! ik vergelijk u bij de paarden in de wagens van Farao,* Hoogl. 1: 9. Niets, zeggen ze, zal ons nu scheiden van de liefde Gods in Christus, Rom. 8: 35.

Dat is nu het oprecht geloof.

Missen ik en gij dat, wij zullen niet zalig worden; zo gij 't op die wijze niet ondervonden hebt, Als u sterft, maakt dan geen staat, dat gij ooit in de hemel komen zult. Maar ik zeg niet, dat gij 't in uw leven niet krijgen zult. Dat weet ik niet, want het is mij niet bekend, en die het vandaag mist, kan het morgen nog wel krijgen.

3. Nu ons derde of laatste stuk. *Wat moeten wij nu geloven?*

Al wat ons in het Evangelie geopenbaard is, wier korte inhoud begrepen is in de 12 Artikelen des geloofs; hoe luiden die? vraagt de Onderwijzer. Daar dan kortelijk op geantwoord wordt; en dan van artikel tot artikel verhandeld, wier inhoud Goddelijk is, maar de orde niet.

Bij deze gelegenheid zou men een vraag kunnen voorstellen, te weten, of de Bijbel Gods Woord is?

Wij zullen maar een enige bewijsvoering daarvan opgeven, 't welk zo voldoende is, dat gij er geen meer bij van node hebt.

Wij zeggen dan, de Bijbel is er, en er is niet een enig boek, of het heeft zijn schrijver. Al was u bij de wilde en woeste barbaren, en gij vond daar dan een boek, gij zou moeten zeggen: dat boek moet een schrijver hebben, zo is 't met de Bijbel ook gesteld, en daar kan geen ander schrijver van dat boek zijn, dan God alleen.

De kwade engelen zouden 't moeten gemaakt hebben, of de goede engelen; of de kwade mensen, of de goede mensen, daar kan anders geen maker van zijn. De kwade engelen hebben 't niet gemaakt, die wilden wel, dat het er niet was.

De goede engelen hebber 't ook niet gemaakt, die kunnen 't zelfs niet begrijpen, zij waren begerig om er in te zien, 1 Petr. 1: 12, ze zijn blij als er uit de Bijbel iets aan

hun bekend gemaakt wordt. De goede engelen hebben 't dan niet gemaakt, noch ook de kwade, dat is, de duivelen niet.
Ook hebben de goddelozen 't niet gemaakt. Stond het in hun macht, zij zouden de Bijbel wel verscheuren, en die uit de wereld wegdoen.
De vromen hebben de Bijbel ook niet gemaakt, zij zeggen: ziet ons daar niet voor aan, alsof wij zeiden, dat de Schrift van eigen uitvinding was; nee, *maar de heilige mensen Gods, van de Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken,* 2 Petr. 1: 21.

Wie is er dan nu nog overig die dat Goddelijk boek gemaakt kan hebben, dan God alleen? Dat is maar een bewijsgrond, welke gij altijd gebruiken moet. Ja, waar gij meteen door overreed moet worden.
Ik wilde wel, zult u zeggen, dat ik zulk een kort uittreksel uit dat Woord had. Daar heeft nu God voor gezorgd, en dat hebt u in de 12 Artikelen des Geloofs. Die zijn geloofwaardig en Goddelijk in de stof, maar niet in de orde, zij worden in het Woord wel niet zo achtereen gevonden, maar God heeft door Zijn voorzienigheid naarstige mannen verwekt, die al die leden zoals een geheel lichaam samengesteld hebben; en al neemt gij ze uit elkaar, u mag ze wel bekijken. Waarom?
1, zij worden genaamd: *de Artikelen onzes algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloofs*; en zij leiden u tot heiligheid, zij komen van één heilige God. Er ligt een Goddelijke glans van heiligheid op.
2, z*ij zijn algemeen.* Sinds dat Adam verkwikt is geworden met die eerste belofte in 't paradijs, zo is er geen ander Evangelie gepredikt voor alle mensen, in alle tijden. Maar bijzonder is dat Evangelie gepredikt in 't Nieuw Testament aan allerlei mensen zonder onderscheid. 't Is ongetwijfeld. Het zijn dingen, die hun volkomen zekerheid hebben, zij zijn trouw en waarachtig Goddelijk, zij zijn ook Christelijk in hun inhoud, zij houden ook de mensheid van Christus in. Hij is er de grote inhoud van, ziet, daar hebt u zo in 't kort onze drie stukken.

Als u dat nu alles gehoord hebt, moet gij dan niet zeggen: *het zijn heerlijke zaken!*
Geliefden! ach! konden wij zeggen, dat ons leven er mede overeen kwam, dat ons leven naar onze belijdenis geschikt was. Die dan zeggen, dat ze zo gemakkelijk zalig kunnen worden, dat is niet naar onze godsdienst. Die daar zeggen: als ik ga sterven, zal ik maar met de Tollenaar op mijn borst slaan, en zeggen: o God! wees mij arme zondaar genadig! Luk. 18: 13 en 1 Joh. 1: 9. I*ndien wij onze zonden belijden, God is getrouw en rechtvaardig dat Hij ons de zonden vergeve;* zullen die mensen zo binnenkomen? Waar heeft het dan een David geschort, die zijn bed doornatte met zijn tranen? Ps. 6: 7, en een Petrus, die bitterlijk weende? Matth. 26: 75, zijn dan de apostelen niet wijs geweest, dat ze martelaren werden; en zijn uw voorouders niet wijs geweest, dat ze goed en bloed opgezet hebben voor de godsdienst?

Is er nog geen ander middel te wachten om zalig te worden? Het jaar is op weinige dagen meer na 14 ten einde; zou in dit ganse jaar wel een plaatsje tot getuige kunnen wezen, dat gij in de eenzaamheid met God gewrocht hebt om zalig te worden? Hebt u misschien zo oud Als u zijt wel een uur met ernst daarover bezig geweest, om in de hemel te komen, en 't geestelijk leven te hebben? Ik betuig u voor God, slaat uw geweten niet op de mond. Hebt u wel ooit een uurtje tot uw eeuwig behoud besteed, buiten dat gij eens in de kerk kwam, of dat gij misschien wel eens in een gezelschap van vromen geweest zijt? Ach! gij werkt zo om de spijs die vergaat, maar niet om die blijft tot in het eeuwige leven. Uw leven is tegen uw belijdenis aan.

Gij, die zo werkt, gij zult verloren gaan, die zovele uren en plaatsen kunt vinden, waar gij moeite gedaan hebt, om in de hel te komen, gaat eens in uw gemoed. Hoe dikwijls hebt u getwist, gespeeld, goddeloos geweest, u opgetooid voor de wereld, gedanst, gezongen, in de hitte van uw verdorvenheden!
Zondaar, doet zoveel moeite niet, om in de hel te komen, de weg is ruim genoeg. Doet gij zulk een moeite om in de hel te gaan? Denkt u dat ze gesloten zou zijn, eer gij er kwam, dat gij uzelf zo haast?
Een ander zegt: ik zal zeker zalig worden, dat stel ik vast. O, ik heb kennis, ik versta de grondtaal, ik versta mijn godsdienst, ik zou wel een predicatie kunnen doen, u moet mij niet rekenen onder de schare, die de wet niet weten.
Meent gij daarop zalig te worden? Zolang Als u geen kennis hebt, die met hitte van liefde gepaard gaat, zo is ze maar een toorts in uw hand, om u naar de hel te lichten. En zegt gij: ik leef al wel. Wel leeft gij al beter, als die jongeling? Mark. 10: 17-22. Hij moest evenwel bedroefd weggaan. Eén ding ontbreekt u, zegt de Heere, en ontbreekt dat éne, dan ontbreekt het alles. Hij wilde zalig worden langs de weg van 't verbond der werken, en dat kon niet zijn; en langs de weg van 't verbond der genade kon noch wilde hij. Dat ontbreekt u ook, zondaar! en ontbreekt u dat, ach arme! al had gij dan meer deugden dan Gods kinderen, 't kan u niet helpen.
Hoe weinig worden er zalig! Beziet eens de gezelschapszalen met volk, een kamer vol gasten, een kerk vol mensen. Al zijn ze gedoopt, al gaan ze ten Avondmaal, hoe weinig vromen zult u er onder vinden, waar het ware werk in is! Zouden wij niet moeten zeggen: 't is een klein hoopje, de goedertierenen ontbreken, Ps. 12: 2. *De rechtvaardige komt om, en er is niemand die het ter harte neemt; en de weldadige lieden worden weggeraapt, zonder dat er iemand op let, dat de rechtvaardige weggeraapt wordt voor het kwaad*, Jes. 57: 1. Daar waren in Sodom geen tien rechtvaardigen. De kinderen Israëls op hun reis naar Kanaän, in 't meerdere gedeelte van hen had God geen welgevallen. Wat komt de Heere dan in zijn zin, dat Hij zegt: *velen geroepen, maar weinigen uitverkoren,* Matth. 12: 14. 't Is maar een klein kuddeke waar Hij 't Koninkrijk aan belooft.
Iemand zal zeggen: ik heb het geloof, ik bouw niet op mijn deugden, maar ik heb het geloof; U zegt altijd: Christus moet niet gedeeld zijn; ik neem Hem in 't geheel aan, wat zal er dan nog aan ontbreken?
Hoort. U neemt Hem aan als Profeet, om wat wijsheid van Hem te horen, en dan hetgeen aangenaam is; en als Priester, om voor al uw zonden verzoening te doen; en als Koning, om u te vergeven, te bewaren en te beschermen, en eindelijk te kronen. Wat scheelt daaraan? Zegt gij.
Het scheelt er alles aan. Wilt u Hem als Koning, om gekroond te worden, aannemen, en wilt u Zijn wetten niet hebben om daarna te leven, en u aan dezelve te onderwerpen? Strijdt gij tegen Zijn zaak en wilt u er niets voor lijden? Dan is ook de verzoening voor u niet. En wat is het, wat gij uitkiest, wat gij geleerd wilt worden? Hetgeen gij graag hoort, en dat gij de rest niet wilt?
Ach Heere! Mochten wij u tot verlegenheid brengen!

Weet gij wie het ware geloof heeft? Dat is niet aller-, maar der uitverkorenen Gods.
Eerst. Die zulk een licht heeft, dat hij het van nature mist, die zo zegt: ik heb het niet, en ik kan het niet krijgen.

Ten tweede. Die zo gezegd heeft: ach! ik moet het evenwel hebben, dat maakt mij onrustig. Daarom te bidden is hun dagelijks en vermakelijkste werk. Ik kan, zeggen ze, niet uit- of ingaan, of ik moet eerst om dat waarachtige goed bidden; zou Gij 't mij wel geven, het geloof en een ander hart? U kunt het tot uw eer doen, weiger

het mij niet, Heere! wijs mijn aangezicht toch niet af.

Ten derde. Als de Heere hun vraagt: wat ziet gij in Mijn Zoon? Ach Heere! zeggen ze, zulk een heerlijkheid is er in de gehele wereld niet. Hij is de schoonste aller- mensenkinderen, Hij is zo schoon, zo lief, zo genoegzaam; als de zon schijnt op de middag, dan schijnt ze al de sterren dood, zo ook, zeggen zij: wat is eer, rijkdom, als ik U mis! Ach Gij zijt mij dierbaar!

Dan ten vierde, zij kunnen niet slapen, of het is: ach! dat Gij mijne en ik Uwe was; mocht ik toch in U begrepen zijn, in U gevonden worden! Ik wend het naar U toe. Tranen, bidden, gestalten, vertroostingen, kunnen mij alle niet helpen: ik moet U hebben. Ach! zijt Gij mij tot gerechtigheid, of ik kan niet leven noch sterven. *Laat ik Uw knecht en Uw dienstmaagd zijn, Uw o Zoon! Uw o Vader, laat ik zo altijd afhankelijk van U leven.*

Kent u dat? Heeft God u daarmee gezegend?
Wel erkent het.
Kent u 't niet? Ik hoop dat gij niet sterven zult, voordat gij het hebt.
Die zei: ik kan het niet ontkennen.
Wel, uw wandel door geloof, zal haast veranderen in aanschouwen. De tijd is kort. U zult de reisstaf haast daar neerzetten. Als 't wandelen door geloof zal ophouden, dan zal de Heere u overbrengen in Zijn prachtig hemels paleis; daar zal de zonde en moeite een einde hebben, en daar zal het dan wezen: *verzadiging van vreugde en liefelijkheden aan Gods rechterhand eeuwig en altoos. Amen.*

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 8.

Vraag 24. Hoe worden deze Artikelen gedeeld?
Antwoord. I*n drie delen.*
Het eerste is van God de Vader en onze schepping.
Het andere, van God de Zoon en onze verlossing.
Het derde, van God de Heilige Geest en onze heiligmaking.

Vraag 25. *Aangezien er maar een enig Goddelijk wezen is, waarom noemt gij de Vader, de Zoon en de Heilige Geest?*
Antwoord. *Omdat God zich zo in zijn Woord geopenbaard heeft, dat deze drie onderscheidene Personen de enige, waarachtige en eeuwige God zijn.*

WIJ lezen, Hebr. 11: 6. Die tot God komt moet geloven dat Hij is, en een Beloner is degenen die Hem zoeken: Hij moet geloven dat God is, anders zou hij Hem niet willen dienen, erkennen, verheerlijken, gehoorzamen. Die dat nu zo doet, die wil het geloven dat God is, en een Beloner is degenen die Hem zoeken, anders zou hij Hem niet dienen, verheerlijken en gehoorzamen.
Er zijn generlei mensen of zij stellen vast: er is een God. Dat er een God is, weet elkeen. Paulus, als hij te Athene kwam, vond hij het vol godsdienst. Waar gij nog komt, zult u het er vol godsdienst vinden. Waarom? Omdat elkeen weet, dat er een God is, al had hij nooit geen Bijbel gezien of in zijn hand gehad.
Maar, ten tweede. Elkeen weet niet wie en wat God is. 't Natuurlicht schiet daartoe te kort, dat kan de Schrift alleen ontdekken. Daarom spreekt Paulus van het geloof; men moet geloven dat God is. Dat steunt op geen natuurlicht; maar daarmee geeft hij te kennen, dat het geloofd moet worden, op het gezag van de ontdekker. Om dat te geloven daar komt het geloof bij te pas. Als men nu tot God komt, en gelooft dat God is, en men wil eens gaan zien wat en wie God is, dan moeten wij ons wel wachten, dat wij dat Wezen niet te na komen. Men komt niet te na aan de zon. Men komt niet te na aan een gloeiende oven. Het vuur verbrandde hen die te na kwamen, Dan. 3: 22, zo mag ook geen schepsel té na komen aan dat Wezen. Daarom vindt gij, als er van God gesproken wordt, dat Hij is, en wat en wie Hij is; dat gij dat niet zult vinden in het artikel van 't natuurlicht, maar in 't artikel van ons geloof. Daarom begint de Onderwijzer dit stuk in de Artikelen van ons Geloof, dat God is, en wie en wat Hij is.

Wij hebben deze 8sten Zondag te bezien, geliefden! u mag er u wel wat toe inspannen? 't Is een groot, ontzaglijk en lief stuk.
Eerst. Hebben wij de verdeling van de Artikelen van ons geloof.
Ten tweede. Moeten wij gaan zien, dat er een God is.
Ten derde. Wat God is.
Ten vierde. Wie God is.
Ten vijfde. Ons geloof.

1. Eerst, zeggen wij, hebben wij onze 12 Artikelen, die, als het merg uit het gehele Woord, zijn een weinig te verdelen, om ons geheugen te hulp te komen, en klaarheid aan de zaak te geven.
2. Ten tweede. Moeten wij tot het Goddelijke Wezen komen, en tonen, dat God

is.
3. Ten derde. Moeten wij zien wat God is.
4. Ten vierde. Wie die God is.
5. En dan, ten vijfde. Moeten wij zien, wat ons geloof is.

1. Eerst. Hebben wij de Artikelen van het heilig, algemeen, en ongetwijfeld Christelijk geloof te verdelen.

U zult zeggen: waar komt het zo wel meest op aan?

Ik antwoord: op die Artikelen, zij worden Artikelen genoemd; waarom? Omdat het deeltjes en lidmaatjes zijn, die aan elkaar vast verknocht zijn, die zo samen één lichaam uitmaken, zij maken met elkaar 't lichaam van de theologie of Godgeleerdheid uit, gelijk de leden van ons lichaam samen één lichaam uitmaken, zij zijn evenwel onderscheiden, zij zijn wel van elkaar vloeiende, de een uit de ander, en zo werken ze met elkaar; maar zij kunnen ontleed worden, en dan zult u een heerlijke bezigheid en wijsheid Gods in die allen vinden.

U hebt er de gehele Schrift als in één lichaam. Daar komt elk stukje als een lidje aan dat lichaam, het een wel aan het andere, maar evenwel onderscheiden van elkaar, zij kunnen ontleed worden; en dat is een loffelijke bezigheid.

Het zijn Artikelen, die oud zijn. Even na de val, in die eerste troostbelofte aan Adam, zult u ze al vinden, Als u het wel bekijkt. Wij zeggen, van even na de val zijn zij al geweest. Het zijn dan 12 artikelen, die al aan Adam verkondigd zijn, Gen. 3: 15. Eerst aan Adam, dan aan Abraham, dan aan Mozes.

Zij zijn niet alleen oud, maar zij zijn Goddelijk en Schriftuurlijk. Wij wilden het de gemeente wel inscherpen, dat ze het eens zouden zien of ze in staat waren, om ze uit het Oude Testament te bewijzen. U mag er uw tijd wel aan besteden, zij zijn Goddelijk, zij zijn geloofwaardig in de zaken, maar niet in de orde, zij zijn niet van God zo achtereen en tegelijk ontdekt, maar allengskens iets daarvan, zij zijn onderscheiden van het gebed en van het gebod. In 't gebod spreekt God tot de mensen, in 't gebed spreken de mensen tot God; en in deze Artikelen spreken de mensen tot mensen, en ze doen zo belijdenis aan elkaar.

Deze Artikelen nu worden verdeeld. De een doet het zus, en de ander zo. (Daar wordt toch overal wijsheid in gesteld, als het maar verschilt). Weet gij wie het goed doen? Die het doen naar het Woord. Al dat andere gezwets is maar pochen en zwetsen, en zij zullen nooit prompter noch beter verdeeld worden, dan dat de Onderwijzer ze verdeeld heeft. Wel, zult u zeggen, hoe verdeelt hij ze dan?

Hij stelt eerst het Goddelijke Wezen, en dan de drie Personen naar het Woord van God: een Goddelijk Wezen en drie onderscheiden Personen. Dan zult u vinden God de Vader in Zijn werk en huishouding. In die zult u vinden:

Eerst, Dat Hij is de Schepper, Onderhouder en Regeerder van alles.

Ten tweede, zult u Hem vinden als de eeuwige Vader van de Heere Jezus Christus.

Ten derde, zult u Hem vinden als der gelovigen Vader om Christus' wil geworden.

Laat er u nooit iets anders van wijs maken, dit is eenvoudig en Schriftuurlijk. Daar is een God en drie onderscheidene Personen. Dan is er de bedeling der genade tussen die drie Personen. Daarin komt dan God de Vader voor als Schepper, en zo gelijk wij daar gezegd hebben.

Dan komt er de Zoon in voor in Zijn bedeling der genade:

1. In zijn namen. 2. In zijn naturen. 3. In zijn ambten. 4. In zijn staten. 5. In Zijn weldaden.

Dan komt er de Geest van God in voor: 1. Als een Persoon. 2. Als een Goddelijk Persoon. 3. Als een onderscheiden Persoon van Vader en Zoon. 4. Hij komt

in zijn zaligmakende werking. Al wat gij nu daar buiten hoort, laat dat in uw hart geen wortelen schieten. Dat is wijsheid, en al het andere is maar dwaasheid. Al die ophef van die wijsheid, meent u dat dit wijsheid is? Nee. Dit is Goddelijk. Al die andere ophef van die wijsheid is maar menselijke wijsheid. Let daar wel op.

2. Nu komt de Onderwijzer en die zegt: *wil ik het u eens zeggen, wat er in deze Zondag geleerd wordt?*

Dat is nu het tweede, dat ik u leren wil, en dat is: daar is een God. Dat lieve Wezen, Als u genade in uw hart hebt, zal uw hart er van opengaan, Als u het maar hoort noemen. Maar hebt u geen genade in uw hart, dan zult gij er voor schrikken, Als u het hoort noemen. u zult er voor beven.

Waarom kunt gij er niet van spreken of horen? 't Is alles verschrikkelijk, waar gij het beziet. Waarom spreken de vromen er zo graag van? Al hun genoegen en rust is in God, in Hem is al hun genoegen, als er genade in 't hart is. U zult zeggen: Wat is God? Wie is God? Daar zijn wij zo onmachtig toe, om dat tot de volmaaktheid voor onszelf te bevatten, en u te tonen, als dat wij onmachtig zijn om met onze ogen de gehele zee te overzien; en als dat wij onmachtig zijn, om in een klein vaatje die gehele Oceaan te scheppen, of met onze vuisten de wateren des hemels te meten.

Daar was eens een koning zo belust om te weten, wat God was; en daar was een wijsgeer. Man, zei hij, gij zijt zo wijs, maar zeg mij eens: wat is God? Mijnheer koning, zei de wijsgeer, geef mij een weinig tijd. Neem zoveel tijd als u wilt, zei de koning. Enigen tijd daarna zei de koning: wijsgeer! de tijd is om: wat is God?

Ik weet het niet, zei de wijsgeer, ik moet meer tijd hebben. Neem dien, zei de Koning. De tijd wederom verstreken zijnde, vraagde de koning alweder: wijsgeer! wat is God? Ach! zei de wijsgeer, hoe meer ik daarover denk, hoe minder ik het zeggen kan. En de man had gelijk. Hoe langer en geduriger dat ik of u in de zomer of winter in een heldere zonneschijn de zon staan te bekijken, onze ogen zouden allengs blinder worden. Als die koning tot ons zei: wat is de zon? Wij zouden moeten zeggen: hoe langer ik ze bezie, hoe donkerder mijn ogen worden: ik kan het niet zeggen, wat de zon is.

Toehoorders! gij zult mogelijk in uw hart zeggen: Wat is God? Houdt ons toch niet langer op. Daar zullen wij u zodanig op antwoorden, dat wij u

Eerst, zullen tonen, dat er een God is. Als wij de Schrift te hulp roepen, die zal ons Goddelijke namen ontdekken, die zien zulten op het Wezen Gods , op de drie Goddelijke Personen, op de bedeling der genade, die elke Persoon heeft. Daar zijn namen in dat Woord, die het werk der natuur, het werk der genade, en de werken der heerlijkheid ontdekken. De Naam van God is toch wonderlijk en heerlijk! Dan eens de Heere, de Allerhoogste, de Rechter der ganse aarde, de algenoegzame God, het Steunsel van de ganse Kerk, waar al Zijn kinderen met hun ziel op grondvesten, en duizend andere namen meer.

Ja! zult u zeggen, die namen uit de Bijbel voldoen mij niet: u moet mij bewijzen, dat er een God is, buiten de Bijbel; al was er geen Bijbel.

Komaan. De Bijbel met die Goddelijke namen zullen wij dan een weinig laten staan, en wij zullen echter zeggen: Daar is een God; en dat zullen wij bewijzen buiten de Bijbel.

Eerst. Uit het kennelijke Gods dat er in alle mensen is. Wat zegt gij daarvan? Dat is nu zonder geschreven Woord of Wet, elkeen weet het, dat is elkeen diep in 't hart ingedrukt, dat is onuitwisbaar, de karakters daarvan zijn in elks ziel ingedrukt, en al

wat daartegen gewoeld wordt, helpt niet; niemand is meester om die gedachten van zich af te zetten, al zo weinig als dat u kunt zeggen: daar is geen zon. Niemand is die gedachte: *daar is geen God,* meester. Hij wordt een zot genaamd, die zegt: Daar is geen God, Ps. 14: 1, *De dwaas zegt in zijn hart: Daar is geen God;* dat is, hij wenste wel dat het zo was. Is er echter zo iemand? Wel! dan heeft hij niet meer naam dan dat hij een zot is. Die daartegen woelt, is een mens zonder eerbied; of het een koning, of een raadsheer, of het een burgemeester of het een regent, of dat het een bedelaar is. Ontmoet gij er zulk een, die zegt: daar is geen God, die heeft geen eerbied dan om zijns ambtshalve, en gedwongen.
Meent u dat wij een burgemeester achting zouden geven, die dat zei: Dat er geen God is? Was het niet om zijns ambtshalve en gedwongen, als hij zei: Daar is geen God, wie toch zou hem enige achting toedragen. Ja, blijkt het niet, als ze dat zeggen, dat ze het doen uit goddeloosheid en tot goddeloosheid? Die dat zeggen, zijn niet anders dan een goddeloze hoop schuim van mensen, die zulks maar doen, om te vrijer te zondigen. Altijd zult u het zo bevinden. Ja, het is een belachelijke dwaas, die zulks zegt. 't Is al zo dwaas, als dat iemand op de middag, als de zon helder schijnt, zich in een donker hol zou gaan verschuilen, en zeggen: daar is geen zon, omdat ik ze niet zie; ja, het ligt in de natuur zo diep ingedrukt, dat degenen die dit loochent, zelden door bewijsredenen is te overtuigen, en daarom niet waardig dat men er met hem over redetwist, maar eer dat men hem van de hand wijze.

Ons tweede bewijs is: omdat alle mensen, als die duivelse gedachten in hen opkomen, voor dat Wezen schrikken en beven; en zij zijn er over beschaamd, of het vromen of onvromen zijn. Wie dat het is, hij heeft dan geen moed meer..

Ten derde. Ja, gij zult een klaar blijkje daarvan vinden in de kleine kinderen die zelf nog niet spreken noch lezen kunnen. Op de knieën, en op de schoot van de moeders kunt gij ze een indruk geven van hemel en hel, van goed en kwaad. Daar gij ze andere dingen met moeite moet leren en inscherpen, daar moet gij om hen dit in te drukken geen moeite altoos doen. U moet ze met alle moeite leren lezen, enz. Maar hiertoe behoeft niemand moeite te doen. U hebt lichtelijk in uw leven niet gezien, wat ik gezien heb van een stom- en doofgeborene die wel dertig jaren oud was. Hij had zulk een grote indruk van God, groter dan iemand in de gemeente zich zou verbeelden. Een indruk van de Heere Jezus konden ze hem niet geven. zijn ouders, die vroom waren, zochten op allerlei wijze, hoe ze hem een indruk van Christus zouden mogen geven; maar lij konden niet, zij kochten zelfs een crucifix, om hem door dat middel iets te doen begrijpen, maar hij spuwde er tegen.

Ten vierde. Wij weten het niet alleen uit het kennelijke Gods in elks hart, dat er een God is, maar eilieve, beschouwt eens al de schepselen, zij zijn er niet vanzelf gekomen, zal er wel een huis zonder bouwer zijn? of een boek zonder maker? Het allerminste werk heeft een maker; en zal er dan de hemel en de aarde zijn, en zullen die geen maker hebben? In Job. 38: 3-5, zegt de Heere tot Job: *Kom als een man, gord nu uw lendenen, waar waart gij, als Ik de aarde grondde? Want gij weet het: Waar was u als de morgensterren samen vrolijk zongen? J*ob 38: 7, zeg het mij eens. Maar de man zweeg. En daar hebt u nu al de schepselen. Daar is ook geen voortgang tot het oneindige; want als er een laatste is, zo is er ook een eerste. Daar is geen omloop der schepselen, zodat hetgeen over duizend jaren geweest is, nu wederom op het toneel komt; wij hebben er nooit een ontmoet, die zei: voor duizend jaren ben ik nog eens op het toneel geweest.

Ten vijfde. Daar moet een God zijn; de nette regering van alles bewijst het overvloedig. Als u in een huis komt, waar 't net opgeschikt is, waar 't alles zo helder en zindelijk is, zult u wel zeggen: daar is geen hand aan dat huis en werk, die dat zo alles onderhoudt? Als u een horloge ziet, waarin al de radertjes zo net lopen, en geen een stoot er tegen het andere, gij zult immers zeggen: ik zie de kunstenaar in dat werk uit die kunst, zo ook: God hangt daar dat water, die wolken, zo voor onze ogen; en zou er niemand zijn hand in dat werk hebben? Dat water, die sneeuw, die wind, ziet u daar geen werkmeester in? Ziet gij er niet in zijn Goddelijke kunst en oneindige heerlijke wijsheid? Niets is er, of het is met de allergrootste ordentelijkheid beschikt.
Beziet de getijden van het jaar: zomer en winter, herfst en lente, dag en nacht; zult u er geen Goddelijke regering in vinden? Daar wandelt Hij op de vleugelen des winds, die zijn opperzalen op de wateren zoldert, Ps. 104: 3. Wat zegt gij, Als u dat alles beziet? Moet u niet zeggen: *Wie weet niet uit alle deze, dat de hand des Heeren dit doet*, Job 12:9. Legt er eens de wonderen bij, zegt u: wij zien geen wonderen meer? Dan leeft gij wel zeer onopmerkzaam. Dat is door de gewoonte dat wij al die wonderen zo gewoon zijn. Maar wij zeggen u, dat het minste, dat u ontmoet, een wonder is. Is het niet een wonder dat ik tot u spreek, en gij het hoort. Dat wonder der spraak kan niemand bevatten. Kunt gij het wel bevatten, hoe ik mijn gedachten aan u kan bekend maken, door zo enig geluid te slaan? Bekijkt zo ook eens dit: te weten, hoe gij met zulk een klein oog zoveel mensen zien kunt.

Ten zesde. Dan zijn er weer andere grote werken, die wij wonderen noemen; en dat is de pest. Daar moet men van zeggen, gelijk de Egyptische tovenaars zeiden: *Dit is Gods vinger*, Exod. 8: 19. Dat zo onmiddellijk van God komt, dat is zo wel een wonder, als het stof in Egypte tot luizen werd. Ja, beziet eens die omkering van huizen, landen en steden, de uitkomsten van oorlogen te water en te land; en dat dat alles zo al stand houdt; beziet eens de regering van de Kerk.
Men zegt, dat een Turks keizer, eenmaal zijn gedachten latende gaan over de staat en de gelegenheid dezer landen, en van welke machtige vijanden dezelve telkens aangetast werden, en echter staande bleven, daarover als in verwondering was opgetogen, zodat de Turk uitriep: Dat die landen staande blijven is van God, anders is 't onmogelijk.

Ten zevende. Legt er nu eens het geweten bij, dat zal u zeggen, dat er een God is. Wat deed een Kaïn vluchten, Gen. 4: 14. Een Adam en Eva vrezen en zich verbergen? Gen. 3: 8. Wat deed een Farao met de tranen op de wangen zeggen: Ik heb gezondigd tegen de Heere, uw God! Exod. 10: 16. Wat deed een Saul in zijn eigen zwaard vallen, 1 Sam. 31: 4. Een Judas naar de strop vlieden, Matth. 27: 5. De stadhouder Felix bevreesd worden? Hand. 24: 25. Doet al wat gij wilt, u kunt dat niet weg krijgen. Het prangt u, het benauwt u, het wroegt u. U moogt eens zeggen: er is geen God; maar gij doet het met gespannen kaken. U mag eens zeggen: wat geef ik om God; maar Als u eens naar binnen gaat, moet gij wel eens zeggen: wat heeft God mij gedaan? U kunt zien, hoe gij het voor God zult maken. Ja, al zegt gij: dat zijn maar een deel vreesachtige mensen, kinderen en vrouwen, die zo wat van een God praten. Wel, maar hoe komt het dan dat de allergrootste tirannen, de aller-goddelooste mensen, bij donder en bliksem onder bedden gekropen, en allerlei schuilplaatsen gezocht hebben? Wij zien het in ons land, dondert het eens hard, de aller-verhardste schrikt en beeft er voor. En als u er al lang genoeg tegen gewoeld hebt, en gij zijt op 't onverwachts in benauwdheid of pijn, dan is het: *ach God! help mij toch*. Wij hebben er van ons leven

geweten, die, als ze in goeden sier waren, zeiden: er is geen God, en zij spotten er mede; maar die op het laatst moesten zeggen: de stroom was toen zo, onze voorspoed lag er bij, wij wisten 't wel, dat er een God was. Lang genoeg gewoeld hebbende, dan is 't eindelijk: ach God en die Goddelozen (fielten) die tegen dat zalig Wezen zo woelen, zullen doorgaans de naam Gods het meest misbruiken. Dat is doorgaans de gewoonte van zulk ruigte.

Nu zullen wij zo allengskens weer van zelf tot de Schrift komen.
Er zijn zovele bewijzen buiten de Schrift, maar men ziet in de Bijbel geen een lettertje, of daar ligt een Goddelijke glans op. Om kort hierin te zijn, geliefden! beziet gij de profetieën. God geeft zovele getuigen van zijn wijze regering, in dezelve te vervullen als er profeten zijn. Daar zijn nu de bewijzen dat er een God is.

3. Maar nu zult u zeggen: *Wat is God?*
Ja, wel, geliefden! als wij daaraan komen, dan weten wij niet wat wij minst of wat wij meest, wat wij eerst of wat wij laatst zeggen zullen. Wat is God? Hier is de allerwelsprekendste stom. Al hadden wij 't verstand der engelen, al hadden wij duizend zielen in ons lijf, en al hadden wij duizend tongen, wij zouden naar waarde daar niet van kunnen spreken. Als wij wat zullen zeggen, dan moeten wij zeggen: ach God! in ons is geen geest meer. Wee mij, want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben! Jes. 6: 5 en Openb: 1: 17, *Toen ik Hem zag, viel ik als dood aan Zijn voeten.* Dan moeten wij zeggen, gelijk Daniël zei: *Hoe kan de knecht van deze mijn Heere spreken met die mijn Heere? Want wat mij aangaat, van nu af bestaat geen kracht in mij, en geen adem is in mij overgebleven*, Dan. 10: 17.
U zult zeggen, wij ontslaan u evenwel niet. Wat is God? U moet het ons zeggen.
Wij zullen u een Schriftuurlijke beschrijving er van zoeken te geven, wat God is. Ach! God is een Wezen dat geheel en al Wezen is. Hij is een geestelijk Wezen, dat van en door Zichzelf is; u hebt in dat Wezen verrukkensmachtige volmaaktheden, die als parelen aan de Goddelijke kroon zijn, die vol van Goddelijken glans zijn.
God is een Geest, die mededeelbare en mededeelbare eigenschappen heeft. Daar mogen er zijn, die zeggen: u moet geen volmaaktheden zeggen, wij verstaan er door eigenschappen en loffelijkheden.
Als wij zeggen, dat God eigenschappen heeft die onmededeelbaar zijn, dan verstaan wij er zulke door, daar geen de minste zweem van in 't schepsel is.
Dan, zeggen wij, heeft God ook nog zulke deugden, die mededeelbaar zijn; en die, zeggen wij, zijn God zo eigen, dat het Hem beliefd heeft daarvan een zweem en een voetstapje in 't schepsel te laten zijn. Maar wij kunnen anders ook wel loffelijkheden zeggen, welnu dan eigenschappen, loffelijkheden.
Er zijn loffelijkheden, die dat Wezen zo eigen zijn, dat er de minste zweem niet van in 't schepsel is. Dan zijn er loffelijkheden, die dat Wezen zo eigen zijn, dat het Hem behaagd heeft een klein zweempje daarvan in 't schepsel te laten zijn, zonder nochtans zijn deugden te verminderen, of het schepsel enigszins te vergoden.

Welke zijn de loffelijkheden die dat Wezen zo eigen zijn, dat er niets van in 't schepsel te vinden is?

- Zijn onafhankelijkheid. Dat Wezen is onafhankelijk in wezen en in werken. God hangt van niemand af, dan van Zichzelf.
- Dan Zijn volmaaktheid. Wat is dat Wezen altijd even volmaakt! Hem kan niets gegeven noch iets afgenomen worden, tot vermeerdering of tot vermindering van Zijn volmaaktheid.

- Dan Zijn algenoegzaamheid. God heeft buiten Zichzelf niets noch iemand van node. Hij is in Zichzelf te kennen, te genieten, te lieven, algenoegzaam. Dat zijn eigenschappen, die God alleen eigen zijn.
- Dan zijn eenvoudigheid. Wat is dat? Dat is, dat al de deugden Gods zijn Wezen uitmaken, en zijn Wezen maakt zijn deugden uit. Daarom zwoer Jozef bij de vreze Jakobs, Gen. 31: 42. Dat is, hij zwoer bij God zelf; daarom staat er: God is liefde, 1 Joh. 4: 8. Hij is de waarheid. God is licht, 1 Joh. 1: 5. Men zegt altemet van een mens: hij is de lijdzaamheid zelve; maar dat is bij vergrooting.
- Nog eens: Gods eeuwigheid. Hij bezit een eeuwigheid van voren en van achteren. Er is geen zweem van eeuwigheid in 't schepsel, er kan geen schepsel eeuwig zijn.
- Zijn onveranderlijkheid. Dat kan al wederom in geen schepsel zijn. Dat is nochtans in God, Mal. 3: 6, Ik, de Heere, word niet veranderd.
- Zijn alomtegenwoordigheid. Daarvan is wederom geen zweem in 't schepsel.
- Gods alwetendheid is een van de onmededeelbare eigenschappen, waarvan de minste zweem niet in 't schepsel is.

De mededeelbare eigenschappen zijn zulke, die God zo eigen zijn, dat God er een zweem of gelijkenis van in 't schepsel geeft, die het schepsel hebben kan, en nochtans een schepsel zijn kan en blijven. Als God de mens schiep, zo heeft Hij hem naar Zijn beeld geschapen. Hij gaf hem zoals een zweem van zijn deugden. Als God de mens nu weer herschept, zo herstelt Hij wederom enige kennis in hem, hetwelk in God alwetendheid is, maar in ons niet.
Dan is er de Goddelijke wil, rechtvaardigheid, heiligheid, lankmoedigheid, barmhartigheid, ontferming, genade, liefde en macht. Dat alles is in 't verrukkensmachtige Wezen volmaakt. Maar het behaagt Hem, om er een zo klein zweem van aan het schepsel te geven; zo nochtans, dat God, God blijft, en 't schepsel, schepsel blijft, zonder daardoor vergood te worden.

4. Nu ons vierde stuk. Wie is nu die God?

Wij hebben u maar als in een duistere spiegel, doen zien, dat er een God is; want wij kennen nog maar ten dele, wij zijn tot het volmaakte nog niet gekomen; maar nu hebben wij nog een verborgen stuk te bezien, en dat is: Hoeveel Goden zijn er?
Daar kan maar één God zijn. Daar kan maar één volmaakt en één onafhankelijk Wezen zijn, zijn er twee, dan zijn 't of dezelfde of het een bezit min en het andere bezit meer. 't Is onmogelijk dat er twee Goden zouden zijn, of de een moet meer wezen dan de ander. Als er twee zijn, dan zal de een zeggen: ik ben zowel volmaakt Als u; en dan zijn ze 't geen van beiden. Dus kan er dan maar een God wezen, zo spreekt ook de Schrift, Deut. 6: 4, *De Heere, onze God, is een enig Heere.*
Nu vinden wij in 't Woord van God, dat er meer dan van een gemeld worden, aan welke worden toegeschreven: Goddelijke namen, Goddelijke eigenschappen, Goddelijke werken en Goddelijke eer. Dat wordt aan meer dan een toegeschreven, dat zult u klaar vinden in 't Woord.
U zult zeggen: mijn God! hier geraak ik in strikken en in engten; kan er meer dan één wezen, en is er evenwel maar één God? Hoe zal ik dat vatten? Weest niet al te haastig, wij zullen het u zoeken te tonen, zonder nochtans het Wezen Gods te na te komen. Weest niet te haastig om een oordeel te vellen, naar uw verdorven verstand; de waarachtige God heeft het in zijn Woord ontdekt, welke wij op de ontdekking moeten geloof geven.

Eerst. Dat er een meerderheid der Personen is; dat er meer dan één Goddelijk Persoon is.
Ten tweede. Dat er drie Goddelijke Personen zijn.
Ten derde. Dat ze onderscheiden zijn.
Ten vierde. Dat er maar een enig Goddelijk Wezen is.
Let er eens op. De waarachtige God heeft het getuigd en verzegeld, en het is ook zo aangenomen als Hij het ontdekt heeft.
1. Dat er meer dan één Goddelijk Persoon is. 2. Dat er drie Goddelijke Personen zijn: 3. Dat ze onderscheiden zijn. 4. Dat ze samen één God zijn.

Wat het eerste aangaat, namelijk, dat er meer dan één Goddelijk Persoon is, bewijzen wij uit Gen. 1: 26. *Laat Ons mensen maken.* Dat waren geen engelen, daar God tegen sprak, want de mens is naar het beeld der engelen niet geschapen. Gen. 3: 22. *De mens is geworden als Onzer een*. Gen. 11: 7. Laat ons nederdalen en laat ons hun spraak aldaar verwarren. Gen. 19: 24. *Toen deed de Heere zwavel en vuur over Sodom en over Gomorra regenen, van de Heere uit de hemel*, Jes. 6: 8. Wie zal Ik zenden, en wie zal ons heengaan? Daar hebt u meer dan éne Persoon. De groten van de wereld kunnen zo niet spreken.
Nu komen we nog nader en wij bewijzen zo uit het Oude als uit het Nieuw Testament, dat er drie Goddelijke Personen zijn. Ps. 33: 6. *Door het Woord des Heeren zijn de hemelen gemaakt, en door de Geest zijns monds al hun heir.* Ps. 45: 8, *Daarom heeft U, o God! uw God gezalfd met vreugde-olie, boven uw medegenoten.* Jes. 61; 1, *De Geest des Heeren HEEREN is op Mij*. Jes. 63: 9, 10. I*n al hun benauwdheid was Hij benauwd, en de Engel zijns aangezichts heeft hen behouden; door zijn liefde en door zijn genade heeft Hij hen verlost, en Hij nam ze op en Hij droeg ze al de dagen vanouds. Maar zij zijn wederspannig geworden en hebben Zijn Heiligen Geest smart aangedaan*. Hag. 2: 5, 6. I*k ben met u, spreekt de Heere der heirscharen. Met het Woord, in hetwelk Ik met ulieden een verbond gemaakt heb, Als u uit Egypte uittrok, en Mijn Geest staande in het midden van u.*
In het Nieuw Testament bewijzen wij 't uit onze doop. Christus' doop, Christus' gebed, Paulus' zegenwens. *De genade van onze Heere Jezus Christus, de liefde Gods des Vaders, de gemeenschap des Heiligen Geestes, zij met u allen. Amen.* 2 Cor. 13: 13.
Johannes zegt: *Drie zijn er die getuigen in de hemel, de Vader, het Woord, en de Heilige Geest, en deze drie zijn één,* 1 Joh. 5: 7.
Het zijn drie onderscheiden personen. De Vader is de Zoon niet, noch de Zoon de Vader niet, noch de Heilige Geest de Zoon of Vader niet, zij zijn niet wat anders, maar een ander. De Vader heeft een ander werk dan de Zoon. De Vader genereert, de Zoon wordt gegenereerd. De Vader werkt van Zichzelf door de Zoon en door de Heilige Geest. De Zoon werkt van de Vader door de Heilige Geest. De Heilige Geest gaat uit van de Vader en van de Zoon, en werkt door Zichzelf, zij zijn onderscheiden in namen.
De eerste Persoon wordt genaamd Vader; de tweede: Zoon; de derde: Heilige Geest. In orde van bestaan i's de Vader de eerste, de Zoon de tweede, de Heilige Geest de derde. Er is nochtans geen eerder noch later; zij zijn wel onderscheiden, maar niet verscheiden.
Daarom vindt gij ze op sommige plaatsen door elkaar. Paulus zegt in de bijgebrachte plaats, 2 Cor. 13: 13. *De genade van onze Heere Jezus Christus, de liefde Gods des Vaders en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u.* Daar vindt gij de Vader in 't midden, en de Zoon eerst. En Openb. 1: 4, *Genade zij u en vrede van Hem Die is, en*

Die was, en Die komen zal, en van de zeven Geesten, die voor Zijn troon zijn. En van Jezus Christus die de getrouw getuige is. Daar hebt u de Heilige Geest in 't midden, en de Zoon 't laatst. Deze drie onderscheiden Personen zijn de enige, de eeuwige en waarachtige God, een Goddelijk Wezen en drie Personen, 1 Joh. 5: 7. En Joh. 10: 30, *Ik en de Vader zijn één.*

De namen, die de eersten Persoon toekomen, de eigenschappen, de werken en de eer, die komen ook de tweeden en de derden Persoon toe, zij zijn niet verscheiden, maar onderscheiden. Daar hebt u de drie Personen, Vader, zoon en Heiligen Geest, één Goddelijk Wezen. Wij zeggen, wij belijden, wij geloven dat, omdat God het in zijn Woord heeft geopenbaard. Wij zeggen: *ach Heere! wij hebben dat ontzag en die eerbied voor U, dat wij U zo aanbidden, aan U ons onderwerpen, die de diepten Gods kent.*

Wij geloven, dat hetgeen God ontdekt, niet tegen, maar wel boven de rede gaat; niet tegen de rede strijdt, maar wel boven de rede is.

Wij zeiden in de beginne met recht: wij hebben eerbied van node om van zulke grote dingen te spreken en ze te horen spreken. Dat lieve en zalige Wezen was ons niet geopenbaard, was er geen bedeling der genade.

Nu komt het genadelicht, dat doet ons dat alles zien tot eer van God. Ach! daar was nooit ware blijdschap, zo er geen Kerk was, waar een Drieëenig God in ontdekt wordt. Daar was nooit ware blijdschap, zo er geen wedergeboorte was. Daar was nooit ware blijdschap, zo er geen waren, die zalig zullen worden. Maar nu kan God iemand zalig maken tot Zijn eer. Dat is nu ons stuk. "Ach Heere! zeggen wij, dat geloven wij alles, en verstaan wij het niet, wij buigen ons onder uw openbaring. Ik dorst naar U; al mijn lust is in U; al mijn vertrouwen is op U."

Geliefden! nog een woord tot een stichtelijk slot.

Wat dacht gij als u het hoorde? Moest gij niet zeggen in uw hart: ik ben beschaamd en schaamrood, dat ik zo weinig kennis van die dingen heb?

Ik vrees het niet van allen, maar ik vrees dat er velen onder u zijn, die, als ik zei: zegt de 12 Artikelen eens op, er moeite toe zouden hebben. Ik weet niet, of uw kinderen het al niet gladder en beter zouden opzeggen dan gij. Ach! hoe schamel zou het u ter hand staan, dat gij eens enige bewijzen moest geven, dat er een God is! Zijt gij in uw leven het aan uw eigen gemoed wel eens gaan bewijzen? Ik weet niet, hoeveel er wel zouden zijn, die verlegen zouden wezen, wanneer ik eens zei: bewijst eens uit het Woord, dat er drie onderscheidene Personen zijn, en dat die één enig Goddelijk Wezen uitmaken. Hoe schamel zou het u ter hand staan; en u hebt dikwijls zoveel inbeelding. 't Is niet met praten, noch met inbeelding te doen, maar met zaken en stukken.

Ach arme! dan zijn er die het weten dat er zulke middelen zijn om tot kennis te komen, maar zij spotten met de wijsheid. 't Is niet goed, zeggen zij, dat men zulke neuswijze mensen wil wezen. Die verachten de Schrift; en anderen rusten op hun kennis, en zij zijn weltevreden, omdat ze wat kennis hebben.

En een ander wederom is blij op een deel valse gronden, en daarop past hij zich de genade toe. De genade is toch voor alle mensen, zegt hij God is barmhartig, de genade is voor allen, en bijgevolg voor mij ook; en zo bedriegt hij zichzelf, want de genade is maar voor zeer weinigen; en voor die het zich zo los inbeelden 't allerminst. Ach arme! God kan u nu wel in goeden doen en voorspoed laten wezen; maar de zaak kan haastig zulk een keer nemen.

Een ander zegt: ik acht God niet; zou Hij overal bij mij zijn? Zou Hij zo rechtvaardig

zijn, zo onverbiddelijk? Als ik goddeloos leef en sterf, dat acht ik niet, ik kan het niet helpen, het ligt in ons hart.
Als u zo spreekt, dat gij uzelf geweld aandoet, en Als u het niet aanneemt, dat er zulk een God is, gij zult het wel geloven, Als u sterven zult; en Als u in de hel' zult wezen, dan zal God u wel tonen, dat Hij de Alwetende, de Almachtige, de rechtvaardige en onveranderlijke God is.
Anderen verdriet het zo, dat er zulk een God is; en die doen alle moeite, om het uit hun hart te krijgen. Als zij horen prediken, zij durven niet luisteren; en deze zijn bezet met godloochenende en duivelse ingevingen en gedachten, en hebben ze eens moeten luisteren, dan wilde zij wel, dat ze er niet geweest waren. Daar worden zij dan geslingerd als de slang, die een wond gekregen heeft, en hij is evenzeer geschoten.

U zult zeggen in uw hart: zijt gijlieden, gij en uws gelijken, dan altijd vrij van godloochenende gedachten?
Ach! nee. Maar weet gij wel, dat er een groot onderscheid is tussen een goed Christen en een godloochenaar, tussen een Christen en die vuile ruigte. Geliefden! laat het ons eens toe, dat wij het onderscheid aan u kortelijk voorstellen.

Eerst. Een godloochenaar komt er noodzakelijk en als door geweld toe, door 't lezen van zulke boeken, door omgang met zulke mensen, en door 't studeren in de godloochening: zij zoeken er bewijsgronden voor.
Maar in een vrome komen die gedachten dan op, wanneer de duivel zo eens in hen komt gevlogen met zulke gedachten; zelfs dan, als ze in hun gebeden zijn, als ze in de kerk zijn, in hun aller-vroomste gedachten schiet hij zijn vergiftige pijlen uit.

Ten tweede. Een godloochenaar is er blij over, als hij wat gevonden heeft om van God te rellen. O, dan is hij eerst recht blij en verheugd. Maar een kind van God doet het zo zeer, als er zulke gedachten in zijn zondig hart opkomen. Ik ben er bedroefd over tot mijn ziel toe, zegt hij, het kost mij vlees en bloed, ja, zij worden er mager van.

Ten derde. Een godloochenaar is er hovaardig en trots op, hij steekt zijn hoofd omhoog.
Maar een kind van God zegt, als hij er mede overvallen wordt, ach Heere, ik ben maar een groot beest bij U, een monster. Ik heb geen mensenverstand, ik ben als een woudezel.

Ten vierde. Een goddeloze zoekt zulk een gezelschap, waar zij er elkaar in stijven.
Maar een kind van God die smoort het in zijn hart, hij zwijgt, en draagt het alleen. Ik zou mijn naaste, zegt hij, daar geen nut mede doen.

Ten vijfde. De goddelozen doen het om te vrijer te zondigen. Maar een kind van God blijft vroom, teer en heilig. Ach God! zegt hij, ik ben het met de duivel en de zonden niet eens geworden.

Ten zesde. Een godloochenaar wil er niet van overtuigd worden.
Maar een kind van God zegt: Ach God! genees mij, laat er toch een middel komen, waardoor ik geholpen word.

Wat zegt gij? Is er geen onderscheid tussen een godloochenaar en een vrome? Zo groot, als er is tussen zomer en winter, leven en dood.
Nu wilde ik wel, dat wij elk die God tot onze God hadden. Ach! dat Hij mij en u aller-deel was! Zegt gij: ik wilde het ook wel? Welaan, Hij is ons zo nodig, wij mogen Hem niet missen, 't is het beste Deel. Ja, alle andere delen zonder dat deel zijn vervloekt, en zij dienen u nergens toe Als u er dit deel niet bij hebben wilt.

Wie heeft nu God tot zijn God? Weet u wie?

- Eerst. Die wel overtuigd is, dat hij van nature God tot zijn deel niet heeft, en die uitgeroepen heeft: ik mis dat deel van nature.
- Ten tweede. Die zeggen kan: ik mag het niet missen, ik heb geen vrede, zo ik het mis, ik kan het niet dragen; moet ik dat dragen, God te missen? Dat kan ik niet dragen!
- Ten derde. Die naar die God in eenzame plaatsen toeloopt, en zegt: Heere! ik ben zo ziek om Uw gemeenschap, wat Gij mij geven zou, laat liet Uzelf zijn, en wat Gij mij zou laten missen, laat ik U niet missen.
  Kent u dat, en dat niet eens, maar duizend malen, en nog duizenden malen verdubbeld? Dat is altijd een artikel in hun gebed. "O, zo Gij mij Uzelf niet geeft, zo moet ik sterven. O, zeggen ze, dat is zulk een krachtig woord: Ik God ben uw God. Duizend malen buigen ze daarom hun knieën. Ik dorst naar U, o! God, ik kan het zonder U niet stellen, ik kan zonder U niet leven noch sterven; geef toch Uzelf aan mij, weiger het mij toch niet eer dat ik heenga. Dan, ach Heere, liever dan dat ik dat deel zou moeten missen, beschik over alles wat ik heb: over mijn leven, over mijn goed, laat ik het liever alles missen dan U. *Als hart en vlees bezwijkt, als ik dan U maar heb tot de rotssteen van mijn hart en tot mijn deel in eeuwigheid,"* Ps. 73: 26.
- Ten vierde. Ach, laat er geen vervreemding tussen mij en U wezen! verberg Uw aangezicht niet voor mij! laat ik zulke verdorvenheden niet hebben, waarom Gij het zou moeten doen.
- Ten vijfde, zegt zulk een: 't Is mij zo goed nabij de Heere te wezen! Ps. 73: 26. Kan ik eens bidden, ga ik eens ten Avondmaal, lees ik eens in de Bijbel, dat ik toch zo mag gevoelen, dat er niets in de weg is, dat ik Uw liefelijk wezen zo zien mag, en dat ik mag zeggen: Gij zijt mij vriendelijk.
- Ten zesde. Die zo met God wandelen op de weg, in hun gezelschappen, in hun beroep, en overal zo afgekeerd van 't schepsel, zo toegekeerd tot God, geheel afhankelijk van de Heere zoeken te wezen, Hem om raad vragen in alles wat hun ontmoet, geen kleine noch grote zaken beginnen zonder de Heere te kennen, en de mond des Heeren om raad te vragen, worden ze wakker of gaan ze slapen, de Heere is bij hen, en is het zo niet, dan zijn ze bedroefd.
- Ten zevende, zij wandelen voor Gods aangezicht en zij zijn oprecht. De goddelozen schelden hen altijd voor zulke geveinsden, maar zij zijn het niet: hun goed en bloed en naam, ze zetten het alles op voor God en voor Zijn zaak, als ze er toe geroepen worden.

Dat zijn klare dingen. Vindt gij ze zo in uw hart? Zegt dan rechtuit: *De Heere is mijn deel*. Zingt van blijdschap: *Welzalig is 't volk wies God de Heere is*, Ps. 33: 12. En zegt: *De snoeren zijn mij gevallen in een liefelijke plaats; een schoon erfdeel is mij ten deel geworden*, Ps. 16: 6. En wacht dan vrij, totdat uw ziel meer van dat liefelijke Wezen zal kennen en genieten.
Wat zal het eens in de hemel zijn! Is 't hier in de Kerk zo aangenaam van dat Wezen te spreken, wat zal het dan daar zijn, waar 't geen ten dele was, teniet zal gedaan wezen, en al 't volmaakte zal wezen, daar God alles in allen is! Daar Hij ze allemaal zal overstromen, totdat ze vol en verzadigd zijn, en in die oneindige zee der Goddelijke algenoegzaamheid als verdrinken zullen.

Die nog dit deel niet heeft, ach! dat ze 't mochten krijgen!

Daar 't betwist wordt, mochten die toch geleerd worden te strijden.
Waar het duister is, de Heere kan het er haast licht maken.
Die klaarheid hebben, dankt de Heere. Wie onderscheidt u? Geeft Hem de eer tot in alle eeuwigheid. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.

ZONDAG 9.

Vraag 26. Wat gelooft gij met deze woorden: Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde?
Antwoord. *Dat de eeuwige Vader onzes Heren Jezus Christus, die hemel en aarde, met al wat er in is, uit niet geschapen heeft, die ook door zijn eeuwige raad en voorzienigheid ze nog onderhoudt en regeert, om Zijn Zoons Christus wille mijn God en mijn Vader zij; op Welke ik zo vertrouw, dat ik niet twijfel, of Hij zal mij met alle nooddruft des lichaams en der ziel verzorgen, en ook al het kwaad, dat Hij mij in dit jammerdal toeschikt, mij ten beste keren, dewijl hij zulks doen kan als een almachtig God, en ook doen wil als een getrouw Vader.*

WIJ lezen, Pred. 12: 1, dat de wijste der koningen, Salomo, tegen de jongeling zegt: *Gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, in dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in dezelve*. Doe het, wil hij zeggen, in de dagen van uw jongelingschap, want gij zult misschien geen oude dagen krijgen; en al kreeg gij ze al, zo zijn ze echter met zeer vele ongemakken bezet: met kwellingen naar het lichaam en met zwakheden in de ziel, zwakheden in uw verstand, in uw wil, en in uw geheugen. Daarom, jongeling, stel het niet uit. Is God niet uw Weldoener van uw jeugd af aan? Vereer dan de Heere van uw goed, en van de eerstelingen uwer inkomsten, Spr. 3: 9.
O, jongeling, had ge lichamelijke kwalen, ge zou het niet uitstellen om naar genezing te zoeken. Naar de ziel nu hebt u zulke kwalen, en gij zijt echter zo verblind, dat gij ze niet ziet. U hebt het zo lief, te wandelen in de wegen uws harten, en in de aanschouwingen uwer ogen; doe het, wandel naar 't vermaak van uw ogen, maar weet, dat gij om al deze zult komen voor het gericht. U zult daarover voor het oordeel moeten verschijnen, Pred. 11: 9. Ik blijf er dan bij: *Jongeling! Gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap.* Overdenk het wel, terwijl gij nog jong zijt.

Wat doet zulk een dan, als hij aan zijn Schepper denkt? Dan denkt hij, dat er een God is. Dan gaat hij onderzoeken wie en wat God is. Dan vindt hij, dat God de Schepper is, die alles gemaakt heeft, en dat ook hij het maaksel is van Gods hand. Dan ziet hij er bij, dat hij niet is, zoals hij uit de hand van God is gekomen, maar dat hij door de zonden mismaakt is. Dan, dat God overal bij hem is, dat Hij de alwetende is, dat Hij kent en weet al wat hij doet, en nog zal doen, en dat hij eens zal moeten sterven, en hoe hij het dan maken zal.
Als een jongeling ingespannen is, en hij begint zo aan zijn Schepper te denken, dan zal hij er bij gaan denken: ik heb U, o mijn Schepper, tegen mij, zolang, als ik U tot mijn Herschepper niet heb. En dan zal hij zo aan zijn Schepper gedenken niet alleen als aan een Schepper, maar ook als aan een Herschepper en Verlosser, en dan daartoe komen, dat hij God moet kennen, als een Drie-enige God. Daarom zegt de Prediker zeer wel: Gedenkt aan uw Schepper.
't Is zulk een sieraad voor een jongeling: O, wat een sieraad was het voor Jerobeams kind, dat omtrent veertien jaren oud was, dat daar wat goeds in gevonden was, voor de Heere, de God Israëls 1 Kon. 14: 13. Wat een sieraad was het voor een Obadja, dat hij

tegen Elia kon zeggen: *Ik vrees de Heere van mijn jonkheid af*, 1 Kon. 18: 12. Wat een sieraad was het voor die jongeling, Mark. 10: 19, 20, dat als de Heere Jezus hem de geboden van de tweede tafel der Wet optelde, hij zeggen kon: *Al deze dingen heb ik onderhouden van mijn jonkheid af!* Wat een sieraad was het voor Timotheüs, dat hij van kindsaf de heilige Schriften had geweten, die hem wijs konden maken tot zaligheid door het geloof enz.; en dat het geloof van zijn moeder en grootmoeder in hem woonde, 2 Tim. 1: 5 en 3: 15. Dat is nu de plicht van een jongeling.

Doch het is niet alleen de plicht van een jongeling, maar ook die van bejaarde en oude mensen. Ook die mogen dat ook niet voorbij. Daarom vinden wij, dat God in zijn Woord zoveél werk gemaakt heeft, om de mens te onderwijzen van de Schepping en van de voorzienigheid. Wij hebben tegenwoordig te bezien de Maker van. 't heelal, en dan daarna, hoe wij in Hem geloven zullen.
Daar zullen vele mensen met hun kennis in de hel vallen. Kennis is niet genoeg om zalig te worden, zo er geen geloof bijkomt, en zo er de oefening aan ontbreekt. Dat niet alleen; maar er zullen ook vele onkundigen en die geen kennis hebben in de hel vallen. De Heere zal met vlammend vuur wraak doen, over degenen die Hem niet kennen, 2 Thess. 1: 8. Geliefden! Wij hebben dan tegenwoordig te onderzoeken.

Eerst. de oorsprong van de gehele wereld.
Ten tweede. Dat grote werk der Schepping te overdenken.
Ten derde. Moeten wij zien, wat het is, te geloven in die God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.

1. Hebben wij te bezien de oorsprong der wereld.
2. Dat God die gemaakt heeft.
3. Wat het is, te geloven, gelijk wij in de 12 Artikelen spreken: *Ik geloof in God, de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.*

1. Wat het eerste aangaat: *Waar is de wereld vandaan gekomen?*

Wij zien wel, dat er dat werkstuk is. Maar u kunt geen stuk werk zien, of u moet ook om een werkmeester denken. Wij zien zo al deze dingen; maar wie heeft ze gemaakt?
Daar waren er onder de oude Heidenen, die een onbekenden God dienden, Hand. 17: 23. die onbekenden God dienden zij, omdat zij geen Bijbel hadden. Paulus zegt, Rom. 1: 20, *dat van de schepping der wereld af aan, door de schepselen wordt verstaan Gods, eeuwige kracht en Goddelijkheid*. Daar was dan een zeker slag van mensen onder de oude Heidenen die zeiden: de wereld is van niet zijn tot zijn gebracht; daar is een eeuwig Wezen, dat de wereld van niet zijn tot zijn gebracht heeft. Die kwamen zover, als Paulus zegt, in onze zo-even aangehaalde plaats; Rom. 1: 20: Die zeiden, dat er een begin aan de wereld was.
Dan was er nog een ander slag van mensen onder de oude Heidenen, die onderzoekers der eeuwen scheen te zijn; die zeiden: de wereld is van eeuwigheid; de wereld, zeiden ze, heeft geen begin, noch einde, die zeiden: 't moet zo alles noodzakelijk gebeuren wat er geschiedt; elkeen komt op het toneel der wereld, naarmate hij een deel en noodlot daarin moet ondergaan. Die rekenden, dat de wereld is als een horloge, dat nooit afloopt.
Dan waren er nog anderen, en die zeiden, dat dat niet kon zijn; die begonnen te denken: daar zijn zo enige vezeltjes in de lucht geweest, die bijgeval zijn samengelopen, en daar is dit grote heelal uit voortgekomen. Dat is al zo erg alsof ik zei: er heeft daar een grote hoop steen gelegen, en daar is dit gebouw bijgeval uit

voortgekomen. Maar dat is onmogelijk, en al te dwaas om te denken.
Dan zijn er nog enige fielten (atheïsten) van dat vuile en dwaze ruigte van godloochenaars, die zeggen: de natuur is God.
Maar waarom zeggen zij dat? Daarom, omdat ze graag vrij zouden zondigen; dat spruit uit goddeloosheid en tot goddeloosheid. Dat dolle slag van mensen zeiden: daar is geen wet, geen straf, geen God: het is alles God wat er is, zo zot waren ze, dat ze zichzelf tot God maakten, zo blijft het ons dan nog overig te zeggen, waar de oorsprong van de wereld vandaan is.

Wat zegt er een goed Christen van met het licht der natuur en met het Woord Gods samen? Er is een Goddelijk Wezen en drie onderscheidene Personen, denkt de Christen. De eerste Persoon is de Vader van de tweede Persoon op een onbegrijpelijke wijze; en Hij is ook de Vader van alle mensen in die betrekking, dat Hij de Schepper is van alle mensen. Jes. 63: 16, *Gij zijt toch onze Vader*. En Mal. 2: 10, *En hebben wij niet allen één Vader, en heeft niet één God ons geschapen*?
Dan is Hij ook de Vader van Zijn kinderen om Christus' wil geworden. Die God en Vader is de Almachtige, alle dingen zijn Hem mogelijk; Hem is geen ding te wonderlijk, Jer. 32: 17. Hij vermag alle dingen, Job. 42: 2, zou er iets zijn, dat boven zijn macht was? Hij is de Almachtige, dat is zijn erenaam, zonder welke Hij geen God kan zijn.

Wij zeggen ook, dat er in dat Goddelijk Wezen drie Personen zijn, wie allen drie dezelfde volmaaktheden worden toegeschreven. De eerste Persoon, de Vader, wordt in 't bijzonder de Schepping toegeschreven; maar niet zo, dat het met uitsluiting is van de Zoon en van de Heilige Geest: want door 't Woord des Heeren zijn de hemelen gemaakt, en door de Geest zijns monds al hun heir, Ps. 33: 6.
Maar in 't bijzonder wordt aan de Vader, die de eerste is in orde van bestaan niet alleen, maar ook in orde van werken, de Schepping toegeschreven. De Zoon is de tweede en de Heilige Geest de derde.
Omdat het werk der Schepping het eerst voorkomt, zo is dat de eerste Persoon bijzonder eigen. Als wij de oorsprong van de wereld zullen zoeken, dan zullen wij ze moeten zoeken bij dat Goddelijk Wezen. De eerste Persoon in 't bijzonder wordt er zo dikwijls
in erkend en aangebeden. De Zaligmaker zei eens: *Ik dank u, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve de kinderkens geopenbaard,* Matth. 11: 25. Paulus zegt: In Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij, Hand. 17: 28. Het is alles uit Hem en door Hem, Rom. 11: 36.
Nu, die God schiep in de beginne hemel en aarde, Gen. 1: 1, en Jer. 10: 11, De goden, die de hemel en de aarde niet gemaakt hebben, zullen vergaan. Hij rekt de hemel uit als een gordijn, Ps. 104: 2. God heeft de hemel uitgebreid en de aarde geschapen, en Hij heeft de mensenkinderen daarop geschapen. De goden der Heidenen zijn ijdelheid; maar onze God heeft de aarde gemaakt.
Zo spraken de Joden in oude tijden, zo hebben al de heiligen God erkend. Neh. 9: 6, *Gij zijt die Heere alleen, u hebt de hemel, de hemel der hemelen, en al hun heir, de aarde en al wat daarop is, de zeeën en al wat daarin is, en Gij maakt die allen levend; en het heir der hemelen aanbidt U.* Dat is nu die God, die wij erkennen bij het licht der natuur en bij het licht van het Woord Gods, -die één in Wezen is, maar drie in Personen.
Bijzonder wordt de Schepping de eerste Persoon toegeschreven, doch niet met

uitsluiting van de tweeden. Joh. 1: 1, In den beginne was het Woord. En Ps. 33: 6, *Door het Woord des Heeren zijn de hemelen gemaakt, en (niet met uitsluiting van de derde Persoon) door de Geest Zijns monds al hun heir.* En Gen. 1: 2, De Geest Gods zweefde op de wateren; zo zien wij dan dat God is de Maker en Formeerder van de wereld. Hij is Degenen, die ze voortgebracht heeft op zijn geroep en gebod. Hij gebood en het was er. Hij roept de dingen die niet zijn alsof ze waren, Rom. 4: 17. Hij heeft ze voort gebracht, door Zijn Goddelijke kracht, en Hij heeft elk schepseltje zijn wezen, voorwaarden, fatsoen en staat gegeven, zonder dat enig schepsel klagen kan.

2. Nu hebben wij 't werk zelf te beschouwen.

Dat God dit grote werk geschapen heeft, hebben wij een weinig te gaan onderzoeken en te overdenken.

(1) God noemt de daad een scheppen.
(2) Dan gaat Hij geleidelijk tonen wat Hij geschapen heeft.
(3) Dan in hoeveel tijd.
(4) Dan moeten wij zien wanneer.
(5) Dan eindelijk het einde dat God ermee voor had.

(1) Als God van het formeren van de wereld spreekt, zo noemt Hij het scheppen. Wat wil dat woord scheppen zeggen? Dat woord wordt gebruikt, als God iets buitengewoons zal doen. Als een maagd zal zwanger worden, zegt God, Ik schep wat nieuws, Jer. 31: 22, ziet een maagd zal zwanger worden, Jes. 7: 14. Als de aarde zich moet openen om Korach, Dathan en Abiram in de hel te doen zinken, zo zegt God, dat Hij wat nieuws zou scheppen, Num. 16: 30. Naar de stijl des Geestes is het ook zo in de gewone voorzienigheid Gods. Ps. 104: 30, *zendt Gij Uw Geest uit, zo worden zij geschapen, en Gij vernieuwt het gelaat des aardrijks*. God is in 't onderhouden van de wereld als een gedurige Schepper.
U zult dat woord ook zo vinden, als God 't genadewerk in iemand werkt. Ps. 51: 12, *Schep in mij een rein hart, o God! en vernieuw in het binnenste van mij een vasten geest.* Ef. 2: 10, *Wij zijn Gods maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken.* Niet alleen dat, maar wij vinden, dat God dit woord gebruikt in 't voortbrengen van iets van niets zijn tot iets zijn én ook uit een onbekwame stof, die er niet toe geschikt scheen te zijn, om er zulke zaken uit te formeren. Wat was het waaruit God Adam schiep? Een klomp aarde; en uit een been, uit een rib des mans, formeerde God een vrouw. 't Was een onbekwame stof, God wil dat scheppen noemen. *Laat ons mensen maken, zegt God, naar ons beeld en naar onze gelijkenis. En God schiep de mens naar zijn beeld; man en vrouw schiep Hij ze*, Gen. 1: 26, 27.
Ziedaar, dit is het woord, dat in dit stuk te pas komt: namelijk het voortbrengen van dit grote heelal is uit niet, en uit een onbekwame stof.

(2) Nu moeten wij zien hoe God op elke dag bezig is geweest. Daar hebt u dan de eersten dag van de wereld, met welke God een aanvang van de schepping der wereld maakte.

Wat schiep God op de eersten dag? Daarop schiep God twee of drie grote zaken.
- Eerst. Dat wonderlijke stuk de hemel der hemelen, de derde hemel, dat huis van Christus' Vader, daar zovele woningen in zijn, Joh. 14: 2. De schuur, waar God al Zijn kinderen eens zal inzamelen; dat prachtige paleis, waarvan God de Kunstenaar en de Bouwmeester is, Hebr. 11: 10. Dat huis, waarvan Paulus zegt; 2 Cor. 5: 1, *Wij weten, dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God*

hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in de hemelen. Wat plaats moet dat zijn! Het is het aller-wijdste en aanzienlijkste vertrek. God heeft geen plaats in de wereld geschapen, of Hij heeft er inwoners in geschapen; deze plaats zijn ook inwoners geschapen, en dat zijn krachtige helden, die zijn woord doen, Ps. 103: 20.
U kunt dat begrijpen, dat die op de eerste dag geschapen zijn. Als God de aarde begon te grondvesten, zo waren er die morgensterren die vrolijk zongen, Job 38: 7. Kort na de eerste dag vinden wij al gevallen engelen, die het aangezicht van Jezus' Vader aanschouwd hadden, Matth. 18: 10. Was het in het paradijs zo heerlijk, U kunt eens denken, hoe het in de hemel is, waar God zijn heerlijkheid vertoont, waar al die heilige engelen zijn.
- Maar behalve die heeft God op de eersten dag ook gemaakt die ruwe klomp, die grondstof, waaruit Hij het alles heeft voortgebracht door zijn kracht en wijsheid. De aarde, die was woest en ledig; 't was als een gebouw, waartoe al de bouwstoffen onder elkaar lagen.
- Niet alleen schiep God die ruwen klomp, maar Hij schiep ook het licht rondom die ruwen klomp, dat onderscheid maakte tussen dag en nacht, al zowel als nu de zon, maan en sterren doen. Dat zijn de drie hoofdwerken op de eerste dag.

(3) Weet gij nu wat onze God gemaakt heeft op de tweeden dag?
Toen beliefde 't Hem van die ruwen klomp te gaan maken een uitspansel: toen is God als een diepte en ruimte gaan maken. Op de tweede dag was dat werk van zijn handen. Toen zei God: Ik zal een scheiding gaan maken, daar die opperste zoldering boven zal zijn over dat uitspansel, de lucht, gelijk wij elkeen ondervinden, in welke de vogels en de mensen zich verkwikken. Op de tweede dag maakte God de drijvende wolken, die wateren, die daar boven zijn, hing God daar als een kleed, en als een zoldering onder zijn troon: Die zijn opperzalen zoldert op de wateren, Ps. 104: 3. Daar zijn de schatkamers van de sneeuw; en de schatkamers van de hagel en regen zult u daar vinden. Die wateren heeft God naar boven getrokken, waar Hij dan een uitspansel van maakte. Dat is het middelpunt van de bovenwerken.

Op de derde dag wilde God niet, dat de wateren de aarde zou blijven bedekken. Daar doet Hij ze op zijn bevel in al die vaten lopen die Hij daartoe besteld had, Ps. 33: 7. Toen zijn ze gevloden, en afgelopen in al die vaten, die God daartoe beschikt had: die Hij daar gesteld heeft, en als zovele kommen verordend; en Hij heeft die afgronden met deuren en grendelen toegesloten, dat is te zeggen: door zijn Goddelijke kracht zo bepaald, dat ze dat gezette, dat Hij hun gesteld heeft, niet kunnen overtreden. Hij heeft de zee het zand tot een paal gesteld. Daar heeft Hij de rotsen en klippen gesteld, waarop de golven gebroken worden, en zo haar kracht verliezen, zodat ze daar lieflijk spelen voor onze ogen, zodat een mens verwonderd moet zijn, als hij het aanschouwt. Toen heeft God het droge doen zien. De vergadering der wateren noemde Hij zee en het droge noemde Hij aarde. Die aarde heeft God toen ook doen versieren met allerlei schoon lieflijk sieraad, en met heerlijke vruchten. In die aarde legde God ook alle schatten van zilver en goud, fonteinen en kostelijke steen, hetwelk de mensen in alle gewesten daarna konden vinden en gebruiken.

Op de vierde dag schiep God de zon, de maan en de sterren. Toen heeft God een ordentelijker licht gegeven. Het schijnt, dat God het licht, dat op de eersten dag rondom die rand van de aarde was, in een ronde kluw getrokken heeft in de zon, en die deelt haar hebt mede aan de maan, opdat die haar licht aan de aarde zou mededelen. Die lichten hebben haar gebruik gehad en zij hebben het ong. God kan ons

haar licht doen missen als het Hem belieft.
Daar is geen schepsel dat zich kan roeren of bewegen zonder zijn wil, zo ook die niet. Wil Hij eens iemand onderrichten, Hij zendt daar een ster in 't oosten, die hun aanwijst waar Christus geboren was, Matth. 2: 2. Wil Hij eens een volk straffen, dan zegt Hij: *zon, sta stil te Gibeon en gij maan in 't dal van Ajalon*, Jos. 10: 12. Tot verwondering kan God ze duister doen worden. O, wij moeten niet denken dat God geen buitengewone dingen meer doen kan. Dan waarschuwt en dan straft Hij de mensen er eens mede. Maar wij moeten er niet mede doen gelijk de Heidenen, die uit de loop der sterren iemands dood, geluk of ongeluk voorzegden. Wij maken er ook een gewoon gebruik van. Als de hemel rood is, zeggen wij: 't zal morgen schoon weder zijn. Als ze droevig rood is, morgen onweder, Matth. 16: 3. Weten wij uit dat gewone wat te zeggen, wat zouden wij dan niet doen uit het buitengewone, en zeggen: *Dit is de vinger Gods*, als God een ongewoon teken aan de hemel geeft. Hand. 2 2, 3, daar hadden ze tekenen. Nu God geeft, dat door dit licht de aarde vruchtbaar wordt op haar gezette tijd. Die lichten geven hun invloed op de aarde, tot verkwikking van vee en mensen. God stelt die lichten daar tot tekenen der tijden, om onderscheid te maken tussen zomer en winter, dag en nacht. Daar wordt niets vreemds beschreven in de Bijbel; en er wordt ook niets vreemds buiten de Bijbel van ondervonden.

Op de vijfde dag schiep God daar in die luchthemel de vogelen, en in de wateren de vissen. Daar krielt het als van vissen en vogelen, en daar houdt God zo zijn hand aan. Er zwemt niet een visje in 't water, en er valt niet een vogeltje uit de lucht op de aarde zonder zijn wil, Matth. 10: 29.

Toen kwam God op de zesde dag en Hij schiep de dieren der aarde, tamme en wilde, kruipende en lopende dieren, waar dan eindelijk bijkwam dat hoofdstuk van al Gods werken: de mens. Die bestond in ziel en lichaam; die versierde Hij met zijn beeld, met zo een zweem naar God. Dat beeld bestond in kennis, gerechtigheid en heiligheid.
Daar hebt u nu eerst de oorsprong van de gehele wereld, dat is God.
Ten tweede het werk zelf in zes dagen verdeeld.

Daarop volgde de goedkeuring en 't genoegen Gods, dat Hij had in al Zijn werken, waarin Hij toont, dat het naar zijn bestek was; het was allemaal zeer goed en bekwaam tot zijn einde, en om dat uit te werken, zei God, waartoe Ik het gesteld heb.
Dan komt God en die spreekt er zijn zegen over uit, dat is te zeggen: *Ik zeg u Mijn zegen toe; Ik zal 't met Mijn zegenende hand maken, dat gij gezegend zijt*. Daar hebt u 't einde van dit alles.

(4) Nu is de vraag: *wanneer is dat alles geschapen?*
Wij vinden in het Woord dat er iets van eeuwigheid was al voor de aanvang der stofjes der aarde, eer de bergen geboren waren, als er nog geen fonteinen waren zwaar van water, Spr. 8: 24. Wij zeggen: de wereld kan niet eeuwig zijn. Wij vinden dat de derde hemel is geweest van voor de grondlegging der aarde; maar van de eeuwigheid en van de volmaaktheid is er geen zweem in 't schepsel, Ps. 90: 2 wordt gezegd: van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God. De eeuwige kracht en Goddelijkheid blijkt uit de schepselen, Rom. 1: 20. Het schepsel bestaat in minuten, uren, dagen, maanden, jaren, zo haast als er een toekomst is, zo is er ook een verleden; ja, omdat er in 't schepsel gevonden wordt een laatste ogenblikje te zijn, zo spreekt het van zelfs, dat er ook een begin is geweest, en gevolglijk dat het schepsel niet van eeuwigheid kan zijn. Het schepsel dat indertijd is voortgebracht, daarin kan geen eeuwigheid plaats hebben.

De Schriftuur zegt: *In de beginne schiep God hemel en aarde,* Gen. 1: 1; zij hebben hun begin gehad, zegt het Woord. Toen begon *de tijd*, hij is geworden; en is hij in de beginne een schepsel geworden, zo is hij niet van eeuwigheid.
De wereld is ook niet zeer oud. De Joden zeiden dat ze tweeduizend jaren oud was, als ze rekenden voor de wet, tweeduizend jaren na de wet en tot op het rijk van de Messias. Maar zij was nog tot die ouderdom niet gekomen, en 't kan nog wel omtrent driehonderd jaren minder zijn. Iemand mocht denken: kon God de wereld niet eerder geschapen hebben? Ja, Hij; maar niet van eeuwigheid. Al had 't God beliefd, zulks over twaalfduizend jaren te doen, of zelfs nog eerder, Hij zou 't hebben kunnen doen. Of nu de wereld nog lang zal staan, eer dat het oordeel komt, weten wij niet, maar 't schijnt niet volgens het Woord. Dat schijnt ons daarheen te leiden, dat ze niet zeer oud zal worden, en dan zal God op die dag en na die dag het schepsel in een volmaakten toestand brengen: het een tot een volmaakte heerlijkheid, en het ander tot eeuwige ellende.
Er is maar één wereld. Wij moeten geen captie[9] gebruiken, als wij dat zeggen. U zult zeggen: had God niet meer werelden kunnen scheppen?
Wij zeggen: wie kan Gods macht bepalen? Hij had nog macht en wijsheid genoeg, om nog andere soorten van schepselen voort te brengen.
De wereld is groot en wijd; maar gelijk ze niet oneindig is in tijd, zo is ze ook niet oneindig in uitbreiding. Als iets een lichaam is, bestaat dat in delen, en in al die delen hebt u een einde. 't Is een tegenstrijdigheid dat gij een lichaam zonder einde zou hebben. Of God zegt, Jer. 40: 12, *Wie heeft de wateren met zijn vuist gemeten? en van de hemelen met de span de maat genomen, en heeft met een drieling het stof der aarde begrepen, en de bergen gewogen in een waag, en de heuvelen in een weegschaal?* En bij Job 1 1: 8, zij is als de hoogten der hemelen, wat kunt gij doen? Dieper dan de hel, wat kunt gij weten? Langer dan de aarde is hare maat, en breder dan de zee. Daarin belieft het Hem al de wijzen in te doen suffen, zij weten het einde niet en de aarde wordt evenwel overal bewoond. Maar God weet de einden en palen van dezelve.

(5) Op welke tijd nu van 't jaar is de wereld geschapen?
Het schijnt te zijn geweest in de herfst, als dag en nacht even lang zijn. Het jaar der Joden begint met onze herfst; de naam van die maand is Thisri, dat is, de maand van het begin; die daarom zo duidelijk genaamd werd, omdat er dan vele dingen gedaan moesten worden, en omdat hun Sabbatjaar dan ook begon. Het schijnt dat de wereld op die tijd geschapen is, omdat dan de vruchten aan de bomen zijn, die tot des mensen gebruik moesten dienen. Daar hebt u de oorsprong der wereld' met al de omstandigheden.

3. Nu ons laatste stuk: dat is 't geloof daaromtrent; (van de voorzienigheid moet in de volgenden Zondag gesproken worden).
Wij zeggen: Ik geloof in God, de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde. Dat sluit nu verscheidene dingen in.
Eerst. Dat ken ik, het is mij ontdekt in het Woord en door Gods Geest en genade, zegt een recht kind van God; ik heb er bewijs van gekregen, zegt hij, Hebr. 11: 3. *Door het geloof verstaan wij dat de wereld door het Woord Gods is toebereid, zo dat de dingen die men ziet, niet geworden zijn uit dingen die gezien worden.* Dat God de Schepper is, zien we uit het licht der natuur, en daarenboven ordentelijk uit het Woord, dat wij zo geloven en omhelzen.

[9] voorwendsel

Ten tweede. Sluit het in, dat ze het zo goedkeuren en toestemmen; zij twijfelen er niet aan, maar zij verzegelen het dat God waarachtig is. Bij dat toestemmen komt een gerust zijn: ik ben zo tevreden, zegt een kind van God; ik wil niet één twijfelende gedachte hebben, ik wil ook niet wandelen in dingen, die mij te hoog en te wonderlijk zijn, Ps. 131: 1; *Gij zijt de trouw en waarachtige getuige, de Amen,* Openb. 3: 14. Ik stem het toe en keur het goed.

Ten derde. Sluit het in, dat ze zeggen: die God en Vader verkies ik voor mijn God en Vader in Christus door de bewerkingen des Heilige Geestes; ach! die moet de Mijne zijn, daar mag ik niet tegen hebben, ik moet daarmee zoeken verenigd te zijn.

Ten vierde. Sluit het in, zijn vertrouwen op Hem te stellen. Al wat er in dit jammerdal mij ontmoet, het moet mij alles ten beste keren. Al wat mij overkomt, moet mij ten beste keren. U moet weten, dat een vroom mens zich erkent maar een vreemdeling te zijn op aarde: de aarde is maar een begin, een tranendal. In de hel is niets dan geween, in de hemel is niets dan blijdschap, en op de aarde is beide, blijdschap en tranen. Hier reizen ze door het dal der tranen, hier moeten zij al dikwijls uitroepen: *Ik, ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods*? Rom. 7: 24. Het uitnemendste van de beste dagen is niets dan moeite en verdriet, Ps. 90: 10. Ziet u een kind van God, hij heeft vele tegenspoeden, zij moeten dikwijls wel zeggen: mijn bestraffingen zijn er alle morgens, Ps. 73: 14. Dan is het eens in Zijn kinderen, dan in zichzelf, dan wederom in iets anders. Wat is er al gebrek!
Nu komt zulk een die gelooft, en hij vertrouwt al zijn zaken aan God. Laat over mij komen, zegt hij, wat Gij over mij bescheiden hebt, Heere! niets zal mij van U scheiden. Ik weet, dat Gij een eeuwige raad hebt, en dat die bestaan moet, en dat Gij al uw kinderen naar uw raad leidt, dat hun niets vreemds overkomt.
Als er dan wat bitters in dit jammerdal mij overkomt, dan zegt de duivel wel, en ik denk het ook wel eens: God heeft het evenwel zo dikwijls ten kwade gedacht, en Hij doet het evenwel zo dikwijls ten beste keren. Die goede vijgen, zei God, heb Ik vooruit naar Babel beschikt hun ten goede, Jer. 24: 5. *Wij weten, zei Paulus, dat degenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede*, Rom. 8: 28.
Wat doen nu mijn zwakheden en verdorvenheden, die ik heb? Zij doen mij eens schreien, betijden; zij doen mij naar Jezus vragen, de genade hoogachten, op mijn knieën komen, om eens te bidden en te danken; zij doen mij zo letten op de handel Gods; zij maken mij zoals een wormpje, zo dankbaar voor 't minste; zij doen mij God erkennen voor zulk een vrijmachtige en heilige God, Ja, zij doen mij God schatten boven al wat in de wereld is.
Als God zegt: *Ben Ik u niet beter dan al wat er in de wereld is? D*an moet ik zeggen: Ik heb genoeg aan U, Heere!
Dat is dat te geloven: 't Zal alles wèl zijn, zoals U het met mij maakt. Gelijk die Sunamitische vrouw, waarvan u leest, 2 Kon. 4: 26. Als zij naar de profeet wilde gaan, zei haar man: 't is geen nieuw maan, noch sabbat; 't zal wèl zijn, zei ze, zo ook 't zal alles wèl zijn.
Dan: *Ik vertrouw op U in alles.* Wat mij ontmoet naar lichaam en ziel: ik zal geen gebrek hebben. David zegt, Ps. 37: 25, Ik heb de rechtvaardige nooit gezien verlaten, noch zijn zaad zoekende brood. Wat is dat te zeggen? Hebben de vromen dan nooit gebedeld? ja; maar David had ze zo nooit gezien, of als ze brood gezocht hebben, zij hebben het altijd gevonden. *Uw brood zal u gegeven worde en uw water zal gewis zijn*, Jes. 33: 16. Hebben ze niet veel, zij krijgen evenwel zulk een vergenoegd hart, zij

zijn zo tevreden met hun klein deeltje. Een rijke zit dikwijls te zuchten van kommer en zorg, terwijl een geringe zit te zingen in zijn hutje. Hij slaapt, hij werkt, het gaat alles zo wel. Hij ziet zo de goede hand Gods in al zijn doen, zij hebben dikwijls zulk een vrolijk hart, dat ze wel zingen en juichen zouden. Dat vertrouw ik, zeggen ze, dat God mijn Vader voor mij zorgen zal. Hebben ze daar grond toe om er staat op te maken?
Ja, ach! zij hebben zulke schone gronden!

Eerst, zeggen ze: Mijn Vader, mijn God, heeft mij het wezen gegeven. Hij laat geen beestje vergaan door gebrek, en zal Hij dan mij niet verzorgen, die de beestjes overtref? Het leven is meer dan het voedsel; zal Hij mij dan het meerdere geven en zou Hij mij het mindere weigeren?

Ten tweede. Die God en Vader heeft al zijn schepselen gemaakt, behalve tot Zijn eer, ook tot mijn nut. De goddelozen krijgen ze, maar 't is tot een strik en tot hun verderf, om er door gemest te worden, gelijk de beesten tot de dag der slachting.
Kinderen van God! de wereld is uw ook meer als hun, u hebt er meer het recht toe gekregen. Dat gij door de zonden kwijt geworden waart, dat heeft Hij u wedergegeven, zal God u dan een beetje geven, en zal Hij u niet geven dat genoeg is?

Ten derde. Behalve dat, zo hebben ze tot een grond, dat ze zeggen kunnen: God heeft ons Zijn Zoon gegeven, om Wies wil Hij ome God geworden is; en hoe zal Hij ons dan niet met Hem alle dingen schenken? Rom. 8: 32.

Ten vierde. Kunnen ze zeggen: God is onze Vader, en Hij is zo rijk. Hij is het Wie de gehele aarde toebehoort en al haar volheid. Welke vader zal dan zijn kind laten vergaan? Hij zou er liever voor door 't vuur lopen, als dat hij het zou laten vergaan? Luk. 11: 11 zei de Zaligmaker: *wat vader onder u, die de zoon om brood bidt, zal hem een steen geven? of ook om een vis, zal hem voor een vis een slang geven? Indien dan gij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest geven degenen, die Hem bidden.* Nog een grondje:

Ten vijfde. Hij is een almachtig Vader. Hij heeft beide, wil en macht. Een koningskind zou altemet zijns vaders hart en wil voor zich hebben, en hij zou evenwel geen macht hebben, om te geven, wat hij wel wilde; maar mijn Vader, zegt zulk een, ontbreekt het nooit aan macht. Wil Hij uit de hemel manna doen regenen? Hij doet het. Wil Hij uit de rotssteen water doen komen? Hij doet het. Wil Hij de olie van de weduwe. te Zarfath vloeibaar doen zijn? Hij doet het, zodat al de vaten vol worden. Moet een Elia aan de beek Krith schuilen? Hij beschikt hem brood door de raven. Moet een Jona in de vis zijn? Hij krijgt ook daar wat Hij nodig heeft, en hij kan er ook nog al eens in bidden. *Mijn God! zeggen ze, weet het, dat ik er ben, en Hij weet, wat ik van node heb.* Dat is het geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van hemel en van aarde.

Als u dat zo hoort, zo is de vraag: *Is ons leven zodanig?*
Lieve mensen, wat schelen ik en gij ervan!

Eerst. Wij hebben er dikwijls geen kennis van; wij weten niet, wat wij er van maken moeten. Gij, die lidmaten zijt, of geen, laat het evenwel op uw kennis niet afgaan. U kunt met kennis verloren gaan. Weest ook niet zonder kennis; want dat is een zonde die groot genoeg is, om u in de hel te werpen. God zal er u voor straffen. Uw ziel deugt niet, zegt God, Als u geen kennis hebt. *De ziel zonder wetenschap is niet goed,* zegt Salomo, Spr. 19: 2. Als u van het geloof in God de Vader hoorde, kent u er wel iets van? Kon u er wel iets van maken?

Ten tweede. Als u uzelf beziet, vliegt gij niet veel meer in het schepsel, dan in

deszelfs Maker? Als u elkaar hoort spreken, is het veel van de Schepper, of is het van 't schepsel? Is het niet bijna altijd: dat had ik, dat was er, dat was zo zoet, zo goed, dat was zo welgemaakt, zo sierlijk, dat huis, die klederen heb ik? Is het geen teken, dat gij eindigt in, de gebroken bakken, die geen water houden? Wij moeten er over beschaamd zijn, dat wij zoveel met het schepsel op hebben.

Ten derde. Moet u niet beschaamd zijn, dat gij God zo weinig dankt? Dat er een bedelaar was die u kleedde en u zette hem aan uw tafel, en u bracht hem tot volkomenheid en u zette hem in een winkel, zou gij 't wel kunnen harden, als hij ondankbaar was?

Maar wat doen wij aan God? Heeft Hij ons niet gekleed? Wij kwamen naakt in de wereld, heeft Hij u niet verzorgd van alles goeds? Gaat eens alleen, en ziet eens of gij God ooit gedankt hebt met indruk. Hebt u in uw leven de gestalte van Jakob wel gehad? Als hij al zijn goed eens overzag zo zei hij: *Ik ben geringer dan al deze weldadigheden en dan al deze trouw, die Gij aan uw knecht gedaan hebt; ik ben met mijn staf over deze Jordaan gegaan, en nu ben ik tot twee heiren geworden*, Gen. 32: 10.

Hoe velen van onze voorouders zijn er naar deze landen komen sukkelen met een male op de rug en met een stok in de hand! Zij hadden niet anders dan hun oprechtheid waar zij zich op neer zetten; en bekijkt eens, hoe hun families zijn uitgebroken![10]

Ach, wij danken God niet. Ja, als wij er dit nog eens bijleggen, dat wij God tergen door het schepsel, dat Hij ons geeft, in onze lusten te misbruiken, halen wij Zijn oordelen niet over ons? Als iemand wat meer heeft, dan hij gewoon is, hij steekt terstond op. Krijgt een familie wat meer dan zij gewoon is, wat is er een dartel misbruik van de schepselen in de zonde. Dat zij spreken konden, zij zouden, terwijl gij ze zo onwaardig geniet, zeggen: Ik onteer God door uw misbruik. Hoe menigeen is hier, die knort en mort, en altijd ongemakkelijk is, en 't is te hun huize bijna nooit wèl. Wat voor gote meesters zijn we!

Dan, ten laatste. Wie is er, die die God kiest? Die zegt: Ik heb aan 't schepsel niet genoeg, deszelfs Maker moet mijn Deel zijn. De gehele arme wereld, en 't schepsel, dat daarheen vliegt, zullen u in 't kort geen speld waardig zijn. Dan zult u moeten zeggen: nu moet ik naar God; en gelijk ik naakt in de wereld gekomen ben, zo moet ik er ook wederom naakt uitgaan. Staat daar alles wat er is; ik heb nu niets van node, als een doodkleedje, en een doodkist. Doet er eens bij dat het schepsel u zo ongraag doet sterven. Van uw liefste schepsels zult u dan moeten scheiden. U zult zeggen: Is er dan niemand, die wel gesteld is? Zijn er niet enige tekentjes, waar men dat aan kennen kan?

God geve dat er zijn, die wel gesteld zijn! Hoort: dezulken zijn wel gesteld. Gave God dat wij allen zo bevonden worden.

Eerst. Die in voor- of tegenspoed zulk een hoogachting voor God heeft, en die al het schepsel onder God stelt. Waaraan toont hij dat? Daaraan, dat er geen dag omgaat of begint, of hij vraagt zichzelf het af, en hij zegt: Wat heeft mij wel 't meest gewogen vandaag; is het God? Zijt gij, Heere! mij de liefste en de eerste geweest?

Ten tweede, zulk een is zo dorstende en begerig naar God. Komt hij uit zijn kamer en uit zijn huis, gaat hij naar zijn werk, hij komt niet te huis, of het is terstond: Ik dorst naar U, ik ben daar bij de gebrokene bakken geweest, gij wist dat ik het doen moest, maar nu kom ik weder tot de Springader des levenden waters, wees Gij mijn

[10] Franse Hugenoten en Vlaamse vluchtelingen

God, mijn ziel dorst naar U.

Ten derde. O, zulk een is zo verlangende en uitziende. Ik kan, zegt hij, geen uitstel dragen, wanneer zult u tot mij komen? Ps. 101: 2. Wanneer zult U mij de begeerte van mijn hart eens geven? Ik wilde wel, dat Gij mij haastig te hulp kwam!

Ten vierde, zulk een is zo vergenoegd. Mij dunkt, zegt hij, dat Als u mijn verzoenende God in Christus waart, ik zou zo blij zijn, dan zouden mij de snoeren in zo een liefelijke plaats gevallen zijn, Ps. 16: 6. Ik zou zo tevreden zijn. Daar zou mij niets anders gelusten. Ja, al was mijn deel dan zo ruim niet als van een ander, aan U zou ik genoeg hebben, al was ik maar een knecht of een dienstmaagd, Ja, al ontviel mij mijn liefste schepsel. Al ontneemt Gij mij de lust van mijn ogen, ik denk, dat ik in U zo tevreden zou kunnen zijn.

Kent u dit nu wel? Ja, zo-een is daaraan te kennen. Als 't hun donker is hun deel aan God, dan klagen zij zo. *U zijt zo verre, Heere, zeggen ze, ik kan zo niet met U verkeren, het placht anders te zijn*. Dan kermen zij, schreien zij, en zuchten zij.

Wereld! u zegt dikwijls, die zuchters; ze zuchten zo!
Maar dat zijn er dikwijls de reden van dat zij schreien, dat zijn de reden. Als het donker is, hoe kunnen ze dan blij wezen? Als een kind buiten de deur van zijn ouders gestoten is, kan het dan wel blij zijn? Al is het een kind of een hond die buiten gestoten is, zij zijn niet blij.
Nog eens. Ach! zij zijn niet alleen zo schreiende over het gemis van God, maar ook zo zoekende, zij geven het niet op, zij bidden, lezen, zij gaan te kerk, zij gaan bij de vromen In hun gezelschappen, of zij Hem vinden mochten die hun ziel liefheeft.
Ja, zij zoeken altijd zulk een kinderlijk gedrag te hebben, zulk een kinderlijke gehoorzaamheid, liefde en achting voor God. Ja, zij ondervinden al dikwijls eens Vaders verhoring en ontferming in hun nood; en als God Zich verbergt, en hen als verlaat, dat is voor hen zo zwaar, dat zij het niet dragen kunnen.

Legt u nu naast die stukjes neer. Ik weet, dat u er wel wat van kunt onthouden. Meent ge, als u van de schepping moet horen prediken, dat dat geen geestelijke stof is? Wèl te weten.
Welnu, die het zo kent, en het met de waarheid houdt, weest los van alles.

- Verheerlijkt Hem langs de weg van ontkenning. Is er iets onvolmaakts in het schepsel, zegt: dat is altoos in mijn God niet.
- Verheerlijkt Hem langs de weg van verheffing.
- Zijn er enige deugden of zoetigheid in 't schepsel, zegt: dat is nog duizendmaal groter in de Schepper.
- Verheerlijkt Hem langs de weg van veroorzaking, zegt: daar is geen schepsel of het moet van God zijn.
- Kortom. Doet wel, en ziet niet om. Laat elk praten die wil, en zoekt dan zo uw ziel te bevelen in de handen van uw getrouwe Schepper met weldoen. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 10.

Vraag 27. Wat verstaat gij door de voorzienigheid Gods?
Antwoord. *De almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde, mitsgaders alle schepselen, gelijk als met zijn hand nog onderhoudt, en zo regeert, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom en armoede, en alle dingen, niet bij geval, maar van zijn vaderlijke hand ons toekomen.*

Vraag 28. Waartoe dient ons dat wij weten, dat God alles geschapen heeft en nog door zijn voorzienigheid onderhoudt?
Antwoord. *Dat wij in allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen, en in alles, dat ons nog toekomen kan, een goed toevoorzicht hebben op onze getrouwe God en Vader, dat ons geen schepsel van zijn liefde scheiden zal, aangezien alle schepselen zo in zijn hand zijn, dat zij tegen zijn wil zich noch roeren, noch bewegen kunnen.*

WIJ lezen, Rom..13: 1, *Daar is geen macht dan van God.* Dat heeft zijn waarheid, Als u aanmerkt al die regeringen, die er in de wereld zijn. U zult in geen stad of dorp komen, of daar is iemand. die het bewind, van zaken heeft. Een lichaam heeft een hoofd dat hetzelve regeert, een 'schip heeft een stuurman. Daar is niet een huis of dorp, of stad; waar niet een regent in is; óf men zou moeten komen onder de wilde mensen, die daar naakt als blode geitenkudden op de wereld omdolen. Anders zult u nergens komen, daar niet een regent is, zo gij al mensen vindt, die geen Koning willen hebben, zij willen evenwel wel iemand over zich stellen, die hen regeert, en gij zult het vinden zelfs onder de wilden, die onder geen regering willen zijn, dat zij evenwel tonen, dat zij onder de regering Gods zijn. Ja, in wat stad of land men komt, daar ene regering is, men moet er van zeggen, hetgeen Christus eens tegen Pilatus zei: *Gij zou die macht met hebben, indien zij u niet van boven gegeven was,* Joh. 19: 11, zelfs die mindere regeerders zijn van de macht Gods. Vindt gij geen schip zonder stuurman, zo zult u ook geen wereld vinden, zonder de regering Gods. U zult er in vinden dat God ze regeert.
Overal zult u die regering vinden; niet alleen in de schepping, maar ook in de onderhouding en besturing; en gij zult er in zien, dat God een Heere der Heeren is. Hij heeft Zijn hand in alles. Hij doet het alles draaien en wenden naar zijn wil. Hij regeert het heelal. Hij doet al de raderen draaien. 't Is even als een man, die een horloge gemaakt heeft, als het gewicht wel gesteld is, het doet al de raderen omgaan; 't is alles sierlijk wat er aan is, en het vertoont de kunst met de kunstenaar.
Evenzo is het met de voorzienigheid Gods, die we tegenwoordig te bezien hebben, gesteld; en daarin moeten wij zien:
Eerst. Dat er zo een voorzienigheid is.
Ten tweede. Wat die voorzienigheid is.
Ten derde. Wat werkingen wij onder die voorzienigheid moeten hebben.

1. Dat ze er is.
2. Wat dat ze is.
3. Wat werkingen dat wij onder dezelve moeten hebben.

1. Wat het eerste aangaat, de naam en de daad van de voorzienigheid is er.

Op de berg des Heeren zal het voorzien worden. God zal Zichzelf een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon, zei Abraham, Gen. 22: 8 en 14, als de jongeling Izak zo verlegen was. Hij was wel meer gewoon te gaan bidden, en te offeren met zijn vader, maar nooit zonder lam. Hebr. 11: 40 spreekt Paulus ook zoo, zo God, zei hij, wat beters over ons voorzien had.

Dat zijn de plaatsen, zult u zeggen, die aantonen dat er een voorzienigheid is, maar welke zijn de zaken? Wentelt uw weg op de Heere, staat er Ps. 37: 5 en vertrouwt op Hem, Hij zal het maken. *En wie toch van u kan met bezorgd te zijn een el tot zijn lengte toedoen*? Matth. 6: 27, zorgt God ook voor mussen? Hoeveel te meer voor u, gij kleingelovigen, 1 Cor. 9: 9. Weest in geen ding bezorgd, Fil 4: 6. Werpt al uw bekommernissen op de Heere, want Hij zorgt voor u, 1 Petr. 5: 7.

Is er nu de zaak niet van de Goddelijke voorzienigheid?

De gehele Schrift is er vol van. Kan er wel krachtiger van gesproken worden als er de Schrift van spreekt? Wat zijn er al gehele hoofdstukken en Psalmen vol van? Wilt u het aandachtig lezen, leest dan van het 35ste tot het laatste hoofdstuk in Job, daar zult u er zo hoogdravend en heerlijk van horen spreken, dat gij zult moeten zeggen: wat verheven stijl is dat! En let dan op Ps. 8, 19, 65, 104 en 105, en vooral op Ps. 47. De gehele inhoud is vervuld met dat werk van de grote almacht te tonen.

Maar wilt u de Bijbel niet hebben, is die u niet genoeg?

Dan zouden we tot u zeggen: Gaat naar de sprinkhanen, gaat naar de mieren, naar de konijnen, dat machteloze volk, die zullen het u zeggen, dat er een voorzienigheid is. *Vraagt toch de beesten, de vissen, en elk een van die zal u leren, en het gevogelte des hemels dat zal het u te kennen geven. Of spreekt tot de aarde, en zij zal het u leren, ook zal het u de zee vertellen, wie weet niet uit al deze dat de hand des Heeren dit doet*, Job 12: 7-9. Dat is: de hand Gods regeert hen. Hoe komt het, dat er een vis is, die de profeet Jona inslikte, en die hem daarna weer uitspuwde op het droge? Joh. 1: 17. Hoe komt het, dat de winden onstuimig zijn, en dat ze wederom stil zijn? W*ie is deze, zeiden ze van de Heere Jezus, dat ook de winden en de zee Hem gehoorzaam zijn*? Matth. 8: 27. Gaat eens bij de zee, Jer. 5: 22. Daar zult u horen: *zult u voor Mijn aangezicht niet beven? Die der zee het zand tot een paal gesteld heeft, met een wettige inzetting, dat zij daarover niet zal gaan; ofschoon hare golven zich bewegen, zo zullen zij toch niet vermogen, ofschoon zij bruisen, zo zullen zij toch daarover niet gaan.*

Is dat nogal niet genoeg, zo zeggen wij, gaat naar de gewetens, die zullen het u zeggen, dat zij een wet van God gekregen hebben, en dat alle mensen dezelfde wet hebben, daar zij naar leven moeten, opdat zij ontzag voor God zouden hebben, zo zij het niet doen, zo is hun hart zo benauwd, dat zij zelfs de verworging kiezen boven het leven, om haar te stillen, evenals een Judas, Matth. 27: 5.

Gelooft gij dat nog al niet? Wat wilt u dan geloven?

Ziet dan de wonderen, dat zijn daden Gods, die buiten die gewone Voorzienigheid gaan. U kunt geen wonder zien, of het moet buiten die gemeen regel gaan. Ja, altemet tegen die regel Gods. En staat dan eens bij de Egyptische tovenaars, daar het stof tot luizen werd, die wisten zelfs te zeggen: *Dit is de vinger Gods*, Ex. 8:19. Gaat dan naar een Farao's wagen in de Schelfzee, en naar het ganse leger der Egyptenaren; God, zeggen de Egyptenaars, strijdt voor de kinderen Israëls tegen ons, Ex. 14: 26. Daar zagen zij de wateren staan als een muur, en zij moesten bekennen, dat het Gods vinger was.

Wilt u dat nog al niet geloven?

Bekijkt dan uw kerk en uw Bijbel eens. Hoe komt het, dat er die kerk en dat boek zo blijven? Alle andere boeken die er in de wereld zijn geweest, zijn bijna vergaan, en alle godsdiensten zijn bijna vergaan; maar dat boek en deze godsdienst blijven. Wat is er al niet tegen gewoeld! Maar het blijft. Hoe komt dat? Het is omdat de Heere regeert. De Koning is op de troon. U gelooft het zelf wel, dat er zo een God is die regeert.
Dat blijkt daaruit, dat gij zo ontsteld zijt, Als u er tegen woelt. Als u begint te denken, dat er geen God is, zo zijt gij beschaamd en verlegen. Wat doet gij al, arm wormpje! eindelijk moet gij het belijden voor God, dat gij gezondigd hebt. Ja, is er een goddeloze die het wil doorzetten, dat er geen God is, hij wordt als een wilde os in zijn hok geslacht.
Wilt u dat nog al niet geloven?
Staat dan onder de hoop profeten, en ziet de profetische boeken, zovele profeten en profetische boeken als er zijn, zovele getuigen zult u zien, dat er een God is, die 't heelal regeert; hoe kan het anders alles zo net en zo stipt geschieden, zo 't niet is door de wijsheid en door de macht Gods, die het alles regeert? Hij doet het alles komen door zijn hand, hetgeen Hij met Zijn mond gesproken heeft.
Gelooft u dat ook al niet?
Gaat, ziet dan die daad van God, dat Hij in het straffen van de zonden de zondige daad zelfs weet aan te tonen. Hoereerders, dronkaards, die in die zonden leven, zij willen het niet weten; maar God toont het in de straf. *Bij wie is wee? bij wie ach arme? bij wie gekijf? bij wie het geklag? bij wie wonden zonder oorzaak? bij wie de roodheid der ogen? Bij degenen, die bij de wijn vertoeven, bij degenen, die komen om gemengde drank na te zoeken,* Spr. 23; 29, 30.
De Sodomieten wilden het niet weten, dat zij zo brandden in die zonden van onreinheid; maar God strafte ze met het vuur van de hemel en Hij verbrandde ze.
Farao wilde 't niet weten, dat hij kwaad deed, dat hij de kinderen Israëls zo drukte, als hij hun zonen in 't water liet verdrinken, maar God verdronk hem ook in 't water, Exod. 14: 28.
De eerste wereld wilde 't niet weten, dat ze zo verdronken was in de zonden; maar God verdronk haar in het water, Gen. 7: 21, 22.
U ziet daar dikwijls mensen die een valse eed gedaan hebben; wel de vloek Gods komt om hun goed en bloed. Dat zijn dingen, die van alle eeuwen af zo gevonden worden.
In 't boek der Rechteren had gij daar de koning Adoni-Bezek, die had zijn vermaak daarin, dat er zeventig koningen met afgehouwen duimen van hun handen en van hun voeten onder zijn tafel waren; opdat zij de brokjes, die hij wegwierp, zo zouden oplezen, Richt. 1: 7. 't Was al een vrij vreemd gezicht; maar wat gebeurt er? Hij raakt ook gevangen, en datzelfde liet God hem tot een straf aandoen; en toen bekende hij, dat het rechtvaardig was: zo had ik zeventig koningen onder mijn tafel, zegt hij, maar gelijk als ik gedaan heb, zo heeft God mij vergolden. Dat is buiten alle geschil en tegenspraak, dat er zo een Voorzienigheid is. Daar hebt u de naam en de daad.

2. **Nu moeten we ons tweede stuk bezien, en dat bestaat daarin: *wat is de Voorzienigheid?***
De Onderwijzer beschrijft ze levendig, en levendiger dan ze ooit beschreven zal worden; de beschrijving van de Onderwijzer is zo voldoende, omdat ze zo schriftmatig is, *zij is, zegt hij, de almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde,* enz.
U zegt al in uzelf: ik zou wel eens willen weten, welke de kracht Gods is, door welke

Hij alle dingen regeert? Zij zeiden van Simon de tovenaar, Hand. 7: 9, 10, dat hij wat groots was, en zij noemden hem de grote kracht Gods; de arm Gods is hier ontbloot in de schepselen. Als u er wat bij wilt staan kijken, zo kunt gij er in zien zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, Rom. 1: 20.
U ziet er ook een almachtige kracht in. Hij vermag alles, Hij weet alles naar zijn raad uit te voeren. 't Is een almachtige kracht. Ik weet dat Gij alles vermoogt en dat geen van uw gedachten kan afgesneden worden, zegt daarom Job, Job 42: 2. Hij wil zeggen: ik weet, dat gij de gedachten van uw hart daarstelt; Gij hebt een hand met macht, zo het aan de kracht komt, zie, Hij is sterk, Job 9; 19.
Niet alleen dat het een kracht Gods is, en een almachtige kracht, maar 't is ook een alomtegenwoordige kracht. Er is geen plaats, waar men die niet ziet; zij is niet alleen te zien in Kanaän, maar ook in Egypte en in Babel. Niet alleen in de landen, waar God gediend wordt, maar ook in die landen, waar de duivel gediend en geëerd wordt. Het is een alomtegenwoordige kracht. En vervul ik niet de hemel en de aarde, spreekt de Heere? Jer. 23: 24. *Ben Ik een God van nabij, spreekt de Heere, en niet een God van verre? Jer. 23: 23, zou er wel een enig schepsel aan die regering zich kunnen onttrekken?* Nee.

Nu kunnen we niet voorbij, of we moeten zien, welke delen die voorzienigheid heeft. En nu komen we daar vanzelf toe. In hoe vele delen bestaat de voorzienigheid?

Eerst. In een onderhouding van alle schepselen; sommigen bij getal en sommigen bij soorten.
Ten tweede. In een vóórwerking in al de schepselen.
Ten derde. In een medewerking met al de schepselen.
Ten vierde. In een regering en besturing van alles.

Dat is de voorzienigheid, die almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, waardoor Hij alle dingen regeert en bestuurt. Hij werkt vóór. Hij werkt mede. Hij werkt na. 't Is een nauw voorzienigheid; 't is de almachtige kracht Gods, door welke Hij al Zijn schepselen onderhoudt, draagt en regeert.

U hebt het wel voor uw ogen gezien, hoedanig een moeder haar kind draagt, en hoedanig een zwak mens op de arm genomen wordt van de sterke. Dat zijn zo de gelijkenissen om u een denkbeeld te geven van de voorzienigheid. Wat zouden wij zijn, was er die voorzienigheid niet. Indien de Heere ons niet opnam en staande hield, wij zouden allen ternedervallen. Daarom zegt Job: Dat het God beliefde, dat Hij mij verbrijzelde; zijn hand losliet, en een einde met mij maakte, Job 6: 9. Mozes dacht daar eens over, maar hij moest er van zeggen: Gij doet de mens wederkeren tot verbrijzeling, Ps. 90: 3. Tot stof zouden wij wederkeren, geliefden, als Gods voorzienigheid ons niet staande hield. Laat God zijn hand los, dan hebben wij uit. Hij geeft ons de staf des broods. Hij geeft, dat wij de lucht inademen; en zo onderhoudt God ons. Daarom staat er, Openb. 4: 11. Door uw wil zijn ze en zijn ze geschapen. En daarom zegt Paulus, Hebr. 1: 3, *Hij draagt alle dingen door het Woord zijner kracht.*

Wij zeiden, dat God sommigen onderhoudt bij getal, en sommigen bij soorten. Wat voor dingen draagt en onderhoudt God nu al bij getal?
De zon, de maan, de sterren, de engelen, en de zielen der mensen. Nooit is er van die allen één minder; er wordt er nooit één gemist, er is er nooit één minder. God vermeerdert de zielen der mensen wel, maar nooit vermindert Hij ze. De sterren, de zon en de maan, Hij kent ze alle bij naam.
Weet gij nu welke dingen God onderhoudt bij soorten?

Daaronder moet gij rekenen het gedierte; zowel het viervoetige als de kruipende, vliegende en zwemmende dieren; in kort, alles wat leeft en wemelt op de aarde, in de lucht en in de zee.

De tweede daad of het tweede deel van de voorzienigheid Gods is de vóórwerking.
Hoe zouden al die raderen gaan en draaien, indien God Zijn hand niet aan 't werk hield? Diezelfde God, die ons onderhoudt, Die stelt ook elk schepseltje op zijn post. Doet gij dat, en gij dat, zegt de Heere, en weest gij daar, en gij hier. Tegen een ander zegt Hij: gij zult zo werken, en gij wederom zo: die zal de heer zijn en die de vrouw, die de dienstknecht en die de dienstmaagd. Hij stelt het alles aan 't werk; even gelijk een ambachtsman, die knechts en jongens heeft: hij stelt ze allemaal aan 't werk, en gelijk een veldoverste in 't leger; niemand zou zich durven roeren, noch bewegen als hij het niet gebiedt; maar zegt hij: gaat! zij gaan. Zo doet God ook; zegt Hij tegen de zon, en de maan, en tegen de sterren gaat op, of gaat onder, zij gehoorzamen de stem Zijns woords.

Dat nu God vóórwerkt omtrent de dingen die redeloos en levenloos zijn, dat kan ik vatten, zult u zeggen; maar omtrent de mensen die rede hebben, dat kan ik niet vatten.
't Is klaar te vatten. Ik en gij, en elk mens moeten alle dagen wat doen; en wij doen niets dan naar die raad; wij moeten elke dag en uur zeggen: wij kennen Gods raad niet. Wij werken zelf, en wij moeten zelf wel zeggen: wij denken niet eens om Gods raad. Maar wat doet God?
Daar ligt iets in zijn raad; het stondetje daar zijnde, dat die raad baren moet, zo brengt God die zaken voor ons verstand en bevatting. Die zaken voor ons verstand komende, ach! daar keurt men ze als goed, als nuttig; men stelt het in 't werk, en men volgt de wil Gods gewillig en Godvruchtig met ons ganse hart. Wij doen 't ten uiterste met ons genoegen, en God beschikt het zo, dat wij in de uitvoering van de zaken ook onze wil en begeerte hebben. Wij bekomen ons einde met genoegen, en wij meen, dat wij al grote meesters zijn. Dat is het wat Salomo zegt: *Het hart der koningen is in de hand des Heeren en Hij neigt het als waterbeken werwaarts Hij wil,* Spreuk. 21: 1. Dat is 't wat Jer. 10: 23 staat, *'t Is bij de mens niet, dat hij zijn weg weet, noch bij een man die wandelt, dat hij zijn gangen richte.* Hoe wonderlijk is het. Wij letten niet genoeg op.
Er staat daar een trotse Babyloniër, die zegt: Ik weet het niet waar ik naar toe wil gaan. Hij staat daar op een tweesprong. Wel! zegt God, gij zult het uw goden vragen, en Ik zal 't zo beschikken, dat ze in de ingewanden der beesten zulke tekenen zullen zien, dat de afgodische papen zullen zeggen: Koning! u moet naar Babel gaan.
Zo was 't ook met die Assyriër; hoe pochte hij! Wel l zegt God, weet gij 't niet, dat Ik u als een stok in mijn hand heb? En als Ik u als een stok zal gebruikt hebben, omdat gij er uzelf in verheft, en wreed zijt, dan zal Ik u ook, o stok! straffen, Jes. 10: 15. Daar hebt u de vóórwerking.

Nu de derde daad of 't derde deel van de voorzienigheid, die is de medewerking.
Al werden wij door de onderhoudende kracht Gods bewaard, dan hebben wij nog van node de invloeiende en medewerkende kracht Gods, om ons gedurig tot alles bekwaam te maken, te ondersteunen en staande te houden. Wij hebben des Heeren onderhouding en bekwaammaking tot alles van node. Als een mens aan een werk komt, en hij mist die medewerking Gods, hij zou er dood bij kunnen neervallen. Dat wisten ze zelfs onder de Heidenen wel, dat ze die van node hadden. Wel zegt Paulus, zijt gij dan dwazen? Ziet gij niet, dat God u tot alles moet bekwaam maken? een van uw poëten heeft het zelf gezegd: In Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij,

Hand. 17: 28. Wij kunnen niets zonder die bekwaammaking doen. Jak. 4: 13. Als u wat wilt doen, zegt de apostel, zo zegt niet: heden of morgen zullen wij naar zulk een stad reizen; maar zegt zo God wil en wij leven. U zou in korten tijd dood kunnen zijn, wil hij zeggen. Daarom als wij iets doen zullen, moeten wij altijd zeggen: *zo het de Heere mij belieft toe te laten, en bekwaamheid daartoe te verleen.* Daar hebt u de medewerking.

Nu zal het op de vierde daad of deel van de voorzienigheid aankomen, namelijk op de regering en besturing van alle dingen.
U zult zeggen: geschiedt er dan niets bijgeval aan de zijde van God?
Nee, zo er iets bijgeval geschiedde, zo zou dit het werpen van het lot moeten zijn; en ook dat geschiedt niet bijgeval. Daarom staat er, Spr. 16: 33. *Het lot wordt in de schoot geworpen; maar het gehele beleid daarvan is van de Heere. Daar valt niet één haar van ons hoofd, noch een musje op de aarde, zonder Zijn wil,* Matth. 10: 29, 30, zo er iets bijgeval geschiedde, het zou moeten zijn, dat daar een Leviet en een priester voorbij een man kwam gegaan, die daar op de weg lag, en die in handen van de moordenaars gevallen was; zij hadden dat altoos niet gedacht, nochtans bestierde God het, Luk. 10: 30-32. Bijgeval gaat er een houthakker uit: hij had niet gedacht een doodslag te zullen doen, nochtans, terwijl hij in zijn werk doende is, schiet de bijl van de steel, en treft zijn naaste, die hij niet gehaat had, noch van gisteren, noch van eergisteren, dat hij stierf. Ik heb hem uw hand doen ontmoeten, zegt God, Deut. 19: 5. Daar geschiedt niets bijgeval. God, die de Almachtige en Alwetende is, bestuurt alles.

Nu als er dan niets bijgeval geschiedt, waaromtrent gaat Gods regering en besturing?

Eerst. *Over loof en gras,* zegt de Onderwijzer. Hij doet het gras uit de aarde voortkomen, Ps. 104: 14. Wat geeft God daar op de velden? Een warande van aangenaam gras en groenten, Hij doet het alles uit de aarde voortkomen. Hij geeft de grazige weiden, waar die zeven koeien in gingen, die Farao zag. Hij maakt de weiden groen. Is er een vijgenloze vijgenboom, Hij doet hem verdorren. Is er een wonderboom van Jonas, die in één nacht opschiet en groot wordt, Hij doet hem in één nacht verdorren. Is er hagel en vuur met bloed vermengd op de aarde, zodat het derde deel der bomen verbrand wordt, wie doet het dan de Heere?
Waarover gaat Gods regering en besturing nog meer?

Ten tweede. *Ook over regen en droogte.* Elia bad, dat het niet regenen zou, en het regende niet in drie jaar en zes maanden. Hij bad wederom, dat het zou regenen, en de hemel gaf regen op zijn gebed, 1 Kon. 17: 1 en 18: 45. En Deut. 28: 23 zegt God: en uw hemel, die boven uw hoofd is, zal koper zijn, en de aarde, die onder u is, zal ijzer zijn. God laat het Soms regenen op het een stuk lands en op het andere niet.
Waarover gaat Gods regering en besturing al verder?

Ten derde. *Over vruchtbare en onvruchtbare jaren.* Wil God zeven jaren overvloed doen komen? Zij komen, Gen. 41: 47 en 54. Wil Hij een honger in 't land zenden? Die komt, gelijk in Egypte; zij verkochten al wat ze hadden om brood, spijs en drank. Hij geeft daar een raaf spijs, opdat hij het aan Elia zou brengen, en Hij geeft hem water uit de beek Krith, 1 Kon. 17: 6. Als Hij wil doet Hij water uit de rotssteen voortkomen voor de kinderen Israëls in de woestijn, en het manna uit de hemel regenen, Exod. 16115 en 17:6.
Waarover gaat Gods regering en besturing nogal meer?

Ten vierde. Over gezondheid en krankheid. Moet een Hiskia krank worden, hij wordt krank; moet hij weer gezond worden, en binnen drie dagen naar de tempel gaan, hij wordt gezond en van zijn krankheid genezen, 2 Kon. 20: 1-8. Petrus' vrouws

moeder met de koorts te bed liggende, wordt van de Heere genezen, Mark. 1: 30. God zendt de ziekte zo zwaar en zolang als het Hem belieft.
Waarover gaat dé regering en besturing Gods nogal?

Ten vijfde. *Over rijkdom en armoede.* Dat de een minder en de ander meer in de wereld heeft, dat is van God. Rijken en armen ontmoeten elkaar, de Heere heeft die beiden gemaakt, Spr. 22: 2. Een Job die de een dag de rijkste van 't gehele Oosten is, die is de anderen dag de armste. God kan 't werelds goed verminderen en vermeerderen zoals het Hem belieft; en de mens ligt daar en rammelt en raast even alsof het door hem zelf bijkwam. Nee, God geeft de armoede, en God kan een arme ook wel haast rijk maken, en een rijke kan Hij wel haast arm maken.

Nu zult u licht in uw hart denken: *regeert God ook alle andere dingen?*
Ja, alle andere dingen regeert God ook. Hij regeert het redelijk schepsel, de mens, in zijn inkomen in de wereld, in zijn verblijf op de wereld, en in zijn uitgang uit de wereld.
In zijn inkomen. Daar is een tijd, zegt God, voor u om geboren te worden. Ik loof U, zegt David, Ps. 139: 14, omdat ik op een vreselijke wijze, wonderbaarlijk gemaakt ben; en Job 10: 10, hebt u mij niet als melk gegoten en als een kaas doen runnen?
Lieve mensen! wie heeft de regering over ons gehad als alleen God?
Hij regeert ook ons verblijf, zolang zult u er blijven als het Hem behaagt. Als wij er zijn, regeert Hij, waar wij zullen zijn, en Hij bepaalt de plaats van onze woning, waar wij zullen zijn en hoelang. Het gebeurt alles, wat God besloten heeft. Al wat er over ons bescheiden is, brengt God over ons, in de loop van ons leven: niet minder noch meer. Daar wij misschien over twintig jaren van zouden gezegd hebben: dat zal mij nooit overkomen, en het komt ons echter al over, zijn opzicht heeft onze geest bewaard, in ons inkomen en verblijf op de wereld, in onze gezelschappen, en in onze eenzaamheid.
Dan regeert en bestuurt God ook onze uitgang uit de wereld. Daar is een tijd om geboren te worden, maar ook een tijd om te sterven. Die maat zullen wij niet overtreden. God stelt elk zulk een maat, en een getal der dagen, die hij niet overtreden zal.
U zult zeggen: Hoe kan dat zijn? D*aar staat nochtans van de goddelozen in de Bijbel: in de helft zijner dagen zal lij die (zijn rijkdom) moeten verlaten en in zijn laatste een dwaas zijn,* Jer. 17: 11.
Maar dat is te zeggen: zij leven zolang niet als ze gedacht hadden, of zolang, als ze wel hadden kunnen leven, waren ze zo goddeloos niet geweest. En of er ook al staat: *Weest niet al te goddeloos, noch weest niet al te dwaas; waarom zou gij sterven buiten uw tijd?* Pred. 7: 17, is dat te zeggen: buiten de tijd die hij zich had voorgesteld. Evenals die rijken man, waarvan gij leest, Luk. 12: 19, 20. *Hij had vele goederen, die opgelegd waren voor vele jaren, en zei tot zijn ziel: eet, drink en wees vrolijk! Maar God zei: Gij dwaas, in deze nacht zal men uw ziel van u afeisen.* Maar hij had gedacht langer te zullen leven.

Maar regeert God ook de daden van de mensen?
Ach, Ja. Hij regeert de goede en de kwade daden der mensen. Daarom wordt er gevraagd: *gaat niet uit de mond des Allerhoogsten het kwade en het goede?* Klaagl. 3: 38. Namelijk het goed van zegeningen, en het kwaad der straf. De goede deugden in Zijn kinderen regeert God, en de kwade daden zowel in de zondige als in de vrome mensen.
U zult mij gemakkelijk toestemmen, dat God het licht en de duisternis regeert. U zult

mij lichtelijk toestemmen dat de regering Gods gaat omtrent de goede daden der mensen; dat is waar, zult u zeggen, wij hebben niet een goede gedachte, of God moet ze werken, God geeft het willen en het werken naar zijn welbehagen, Fil. 2: 13. God geeft Zijn kinderen een nieuw hart. Hij keurt hun genade goed en brengt ze te voorschijn. Hij hangt ze daar als schilderijen in de wereld op: *Ik heb genoegen in u, zegt God*. Mijn knecht Job, zei de Heere, hij is oprecht en vroom, Godvrezende en wijkende van het kwade, Job 1: 1. God zei niet: Ik wijk van het kwade, maar Mijn knecht Job doet dat.
Maar, zult u zeggen, gaat de regering en besturing Gods ook omtrent de kwade daden des mensen?
Wij zeggen: ja. Is er nu een vuile ruigte van godloochenaars, die zeggen dat God dan de oorzaak van de zonde is, wij zeggen: gans niet. God is er de werkende oorzaak niet van. Is God de Oorzaak van de zonde niet, dan zal het er evenwel op aankomen, hoe Hij zijn regering heeft omtrent de zonden.
Ach arme! zijt gij dan dwaas of blind, dat gij zou geloven, dat God de oorzaak van de zonden zou zijn? Wel Hij is er zo rein van als de zon, die schijnt op een liefelijk bloemperk, dat zijn aangename reuk geeft, en op een mesthoop, die een onaangenamen en walgelijke stank opwerpt: nu is het zeker, dat de stank in de mesthoop is, maar niet in de zon.

Nu is God omtrent de daad der zonde werkzaam zo vóór de daad der zonde als na de daad der zonde.
Hoe vóór de daad de zonde? Zo, dat Hij ze Soms belet, gelijk in Abimelech: *Ik heb u belet, o koning, zegt God, van tegen Mij te zondigen,* Gen. 20: 6, zo belieft het God ook wederom wel eens de zonde niet te beletten. Daarom staat er, Ps. 81: 13, *Dies heb Ik hen overgegeven in het goeddunken huns harten, dat ze wandelen in hun raadslagen.* Niet alleen dat, maar het belieft God ook Soms u in de voortgang der zonde niet te stuiten. U was hardnekkig; al het licht dat u hebt, dat doofde u uit, daarom liet God u voortgaan in de zonde.
Niet alleen dat, maar God brengt de mens altemet in een goede plaats, daar het wèl is, en Hij beproeft hem eens. Achan was in een goede omstandigheid, maar de man misbruikte het, hij nam van het verbannene, Joz. 7: 1. Is God daarom onrein? Achan werd in een goede omstandigheid gesteld; maar hij was een mesthoop der zonde, en zo misbruikte hij het, zo gaat het ook, daar komt een mens onder de middelen der genade, die hem een kracht Gods tot zaligheid konden zijn; maar omdat hij een mesthoop der zonden is, zo misbruikt hij ze, en zij worden hem een reuk des doods ten dode, 2 Cor. 2: 16.

Zal nu God de oorzaak van dat kwaad zijn?
Het is aan een heilig mens tot sterkte voor hem is het een kracht Gods tot zaligheid. Neemt eens dat voorbeeld van Hiskia, 2 Kon. 20: 12-14: De gezanten komen tot hem om van dat wonderteken te spreken, en de koning Hiskia toonde hun al zijn schatten: zijn hart verhief zich. Doet God dat kwaad? *Verre zij God van goddelo6sheid en de Almachtige van onrecht,* Job 34: 10. In de daad der zonde hoe werkt dan God daarin?
Zolang zal het duren, zegt God: tot hiertoe en niet verder. De mens is de werkende oorzaak van de zonde; maar God zegt: in Mijn voorzienigheid beschik Ik het zo, dat David kan zeggen: *laat Simeï vloeken, want de Heere toch tot Hem gezegd heeft: vloek David*, 2 Sam. 16: 10. Dat is te zeggen, de wrok die hij in zijn hart had moest nu openbaar worden: de wrok, die hij zolang gedragen had, die moest nu voor de dag komen, nu de man voor zijn zoon Absalom vluchtende was.

Hoe is nu God omtrent de zonde werkzaam na de daad der zonde?
O, zegt God, Ik doe het om Mijn heerlijkheid te tonen, om Mijn heiligheid en rechtvaardigheid te tonen, om Mijn macht te tonen, en ook om Mijn lankmoedigheid bekend te maken, dat ik een booswicht zolang draag, Ja, om Mijn kinderen te doen zien, wat ze zijn, hoe afhankelijk ze van Mij zijn, en dat ze gedurig kracht van Mij moeten afbidden, om hun verdorvenheid te breken, opdat ze gedurig zouden komen bidden om vergeving, en beschaamd zijn over hun wangedrag.
Dan doet God het ook, opdat Hij de boze schuldig zou stellen, en opdat Hij zou kunnen zeggen: heb Ik u niet altijd welgedaan? Waarom hebt u dan zo tegen Mij gezondigd? opdat hun mond gestopt zou zijn, en zij zouden moeten zeggen: Gij hebt mij altijd goedgedaan, en u hebt mij nooit kwaadgedaan; *Gij zijt rechtvaardig, Heere, en elkeen uwer oordelen is recht,* Ps. 119: 137. Als de Heere vragen zal: heb Ik u wel ooit op een kwaden weg gebracht?
Zullen zij moeten zeggen: nee, Heere, zo Gij met ons in het gericht wilt treden en twisten, uit duizend niet één hebben wij te antwoorden, Job 9: 2, 3.
Dat is onze godsdienst; die is zo zuiver en Goddelijk, dat wij kunnen zeggen, met de Onderwijzer, tegen een godloochenaar, dat noch mens, noch beest zich kan roeren, noch bewegen zonder de wil van God. Meent u dat de duivel Gods kinderen kan ziften of vuistslagen geven, zonder de wil van God?
Nee; maar God laat het wel eens toe om de duivel te beschamen, en om te tonen dat Hij die sterkgewapende zijn vaten en wapenrustingen kan ontnemen, Luk. 11: 22.

3. Nu het derde stuk is: ***Wat werk daar voor ons in is, omtrent die voorzienigheid, hoe wij nu daarmee leven moeten?***
Zo wij ergens schuldig in zijn, zo is het hierin. Gaat het ons nu eens gelijk het Naomi ging, dan is het: *En noemt mij niet Naomi, noemt mij Mara; want de Almachtige heeft mij grote bitterheid aangedaan,* Ruth 1: 20 Komt er tegenspoed, dan is het: het loopt mij alles tegen, ik ga achteruit. Raakt het eens aan onze naam, eer, goed, faam, dan is het: mijn bestraffingen zijn er alle morgens, Ps. 73: 14.

Ten eerste. Gaat het ons wat tegen, wat moeten wij dan doen?
Dewijl het God zo belieft, weest geduldig; het komt van God, en zegt: het gaat mij naar de wil Gods, zoals Hij het wil, is 't mij wel; ik ben 't leem, en wat zal ik tegen den, pottenbakker doen: mag de pottenbakker met zijn leem niet doen zoals hij wil? Rom. 9: 21. Wil Hij u meer maken dan een ander, wil Hij een ander gezonder maken dan u, wil Hij een ander voorspoediger dan u doen zijn. *Zal daarom uw oog boos zijn op uw naaste? omdat Ik goed ben, zegt de Heere,* Matth. 20: 15.
Wij moesten veel liever zeggen: belieft het U mij tegenspoed toe te zenden, ik zal mijn kruis dagelijks opnemen, en de Heere navolgen, volgens de les van Jezus, Luk. 9: 23. Ik heb niets anders dan de hel verdiend, en 't is Gods loutere goedheid en lankmoedigheid, dat ik er niet al lang in ben.
Dat leert ons de voorzienigheid, te zwijgen voor Gods aangezicht, omdat God regeert. Legt uw hand op de mond, omdat Hij het gedaan heeft.
Geschiedt er iets dat God niet doet?
Daar zitten wij al te malen, en elkaars hoofd warm te maken, en zeggen: het schort hieraan, het schort daaraan; maar ziet gij niet, dat het alles van God afhangt, die uw leven en uw behoud in zijn hand heeft?

Ten tweede. Hoe moeten wij ons gedragen, als er voorspoed is, als het ons welgaat,

als wij voor wind en stroom zeilen?
Dan hebben wij naam, vrienden, aanzienlijke en slechte, elkeen is dan -onze vriend. Dan moeten wij dankbaar zijn, en zeggen: Heere wat ben ik, dat Gij mij zo gedurig weldoet? En dan: ik ben geringer dan al deze weldadigheden, en dan al deze trouw, die Gij aan uw knecht gedaan hebt, Gen. 32: 10. Ach! ik ben al te zondig en al te onwaardig! dat is buiten, boven, en tegen mijn verdiensten. Had ik mijn leven dat gedacht? Heere! wat zal ik U nu vergelden, dan dat ik voor uw aangezicht zal zoeken te leven? Heere! ik ben uw knecht en dienstmaagd, ik bied al mijn krachten tot uw dienst aan.

Ja, ten derde. Daar komen wel zulke donkere tijden, zulke duistere gevallen; daar komt wel een werk dat zwaar is, en het is donker hoe de uitkomst daarvan zal zijn; 't is een zaak, waar men van zeggen moet: 't is zo hachelijk, ik ben zo innerlijk bekommerd, wat kan mij nog al ontmoeten? Ik kan nog wel arm worden, ik kan nog wel mijn brood moeten gaan bedelen. 't Begint er altemet zo naar uit te zien.
Daar leggen ze dan altemet op hun bed en zweten van benauwdheid: daar hangt zulk een wolk over mijn hoofd, en als die plasregens, en die donderbuien neerstorten, wat zal ik dan gaan doen? Wat gedaan, als ons dat overkomt?
In kommerlijke zaken een goed toevoorzicht op God te hebben, zegt de Onderwijzer. Wat is dat te zeggen?
- Vast te stellen, dat er een Goddelijke voorzienigheid is, en dan goede middelen in 't werk te stellen, maar geen kwade. Job zegt: Ik vermocht niet (te zondigen) vanwege Zijn hoogheid. Job 31: 23. En Jozef zegt: *Hoe zou ik een zo groot kwaad doen, en zondigen tegen God,* Gen. 39: 9. Toen de knechten Davids zeiden: Ziet de dag, in welke de Heere zegt: ziet, Ik geef uw vijand in uw hand, en gij zult hem doen gelijk als het goed zal zijn in uw ogen. Dán zegt David: D*at late de Heere ver van mij zijn, dat ik mijn hand zou slaan aan de gezalfde des Heeren,* 1 Sam. 24: 5-7. Maar al wat uw hand vindt om te doen, doe dat met al uw macht, met vlijt en naarstigheid. Ruth's thuisblijven was weinig: zij hield zich bij de maagden van Boaz, totdat de gerstenoogst en tarweoogst voleindigd waren, Ruth 2: 23.
- Als het er op aankomt, en zaken vereisten het, dan mag men er wel eens een nachtje aanknopen, en een uurtje met bidden doorbrengen, met Jakob: die bleef de nacht over in het veld al biddende, Gen. 32: 13.
- Dan God te kennen in al zijn wegen te zeggen: Heere! ik, zal dat of dat gaan doen, zal dat mij wel gelukken? Zal daar uw zegen op volgen? Zo niet, ik wilde het wel laten, Als u er geen genoegen in hebt.
- Hebt u een goeden vriend, die maar weinigen zijn in de wereld, overleg het er eens mede; hebt u een trouw mens, stort uw klachten eens in zijn schoot uit; en Als u dat dan al gedaan hebt, geeft dan de uitslag aan God over, en zegt: Heere! ik heb alles gedaan, wat ik kon, doet Gij nu, zoals het goed is in Uw ogen.
Die vrome David deed zo. Hij zegt: *heeft God geen lust aan David, ziet hier ben ik, Hij doe mij, zoals het in zijn ogen goed is; maar indien ik genade zal vinden in Zijn ogen, zo zal Hij mij wederhalen, en zal mij de ark Gods laten zien, mitsgaders Zijn woning,* 2 Sam. 15: 25, 26. Daar hebt u nu onze drie zaken.

Wat voor bewerkingen dienden wij daar nu onder gehad te hebben?
Moeten ik en gij niet beschaamd staan? Daar zijn er nu, die gaan de Voorzienigheid loochenen. 't Is alles een noodlot en het geschiedt alles bijgeval, zeggen ze. Dan zijn er die misbruiken ze: een vuil volk, die God de oorzaak van de zonden stellen te zijn.

Dan zijn er, die beginnen er aan te twijfelen, zou God zulke kleine dingen regeren? Zeggen ze, dat zou beneden de eer Gods zijn.
Anderen twijfelen aan de macht en wetenschap Gods. Gods kinderen twijfelen Soms ook al. Hoe zou het God weten? en zou er wetenschap zijn bij de Allerhoogste? Ps. 73: 11.
Dan zijn er weer anderen, die zouden het al wijzer regeren; en moesten wij 't regeren, het geraakte alles het onderste boven. Stond het in uw macht, al uw vrienden, die gij had, zou gij weldoen, en al uw vijanden zou gij kwaad doen, om uw wraakzucht.
Dan zijn er, die altijd knorren en morren, 't is bij hen nooit effen, 't is altijd wat ongemakkelijks.
Dan wil men geen kruis dragen, en Jezus navolgen; dan is het murmureren, schreeuwen, tieren, klagen.
Dan kent men geen dankbaarheid: Tien melaatsen worden er gereinigd, maar daar kwam er maar één om te danken, Luk. 17: 12-18. Tien burgers in de stad goedgedaan, daar komt er één om te danken. Heeft men iets genoten, men dankt ergens een vriend, of men rookt zijn eigen netten.
Dan eens duizend wensen, was dat zo, of zo.
Dan worstelt men wel eens tegen de Heere aan, men valt voor God in.
Dan stelt men eens geen goed toevoorzicht op God, men wil het zelf uitwerken; en men wordt eindelijk zo verward, dat men op het laatst wel zou zeggen: ik wilde wel, dat ik dood was!
Dát is ons gedrag. In de vromen heerst dat niet, maar in de onvromen heerst het.

Geliefden! hoort kortelijk nog een woord.
Eerst. God gaat met zijn voorzienigheid voort, of het ons lief of leed is: of wij willen, of dat wij niet willen volgen, wij moeten wel volgen.
Ten tweede. Wij zullen rekenschap moeten geven, wat wij omtrent de voorzienigheid Gods gedaan hebben.
Ten derde. U kunt het tegen God niet uithouden. Hij is de Almachtige; of gij wilt of niet, u moet onder Hem buigen. Hij is ook de Alomtegenwoordige, U kunt Hem niet ontlopen, in 't kort zult u van alles beroofd worden, en Als u Hem niet over u hebt willen laten regeren, dan zal uw ziel in de hel zijn in eeuwig gewoel, in die plaats van eeuwig wee! en ach! en daar zult u eeuwig moeten beklagen uw wangedrag en onbuigzaamheid.

Wie gedraagt er zich nu goed omtrent de Voorzienigheid?

Eerst. Die zich aan die gedachten zo gewent, dat er zulk een voorzienigheid is; die het God zo van harte gunt, dat Hij het alles bestuurt; die zegt: in uw hand is het zo wel, Heere! Zij gunnen het God zoo; dat Hij Koning is, dat Hij op de troon zit en regeert.

Ten tweede. die het zo moeilijk valt, als hij niet gebogen is onder God; die dan zo zegt: 't is mij tot zulk een smart; hoe ben ik zo morrende, zo onverloochend? Hoe ben ik zo hoogmoedig?

Ten derde. die het zulk een genoegen zou zijn, dat hij zo stil was, en zegt: Heere! het zou mij tot zulk een blijdschap en sterkte wezen, dat mijn wil in de uwe gesmolten was, dat ik kon zeggen: ik heb geen wil, die is gesmolten in de wil Gods.

Ten vierde. Die zich zo schikt om zijn kruis te dragen; die leggen hun rug naar de roede. Ik heb het verdiend, zeggen ze; *Ik zal des Heeren gramschap dragen, want ik heb tegen Hem gezondigd,* Micha 7: 9. 't Is gelijk een moeder die een kind heeft. Ach, zegt het kind, dat gij de roede gebruikt hebt aan mij, dat is de weg tot mijn

behoud geweest.

Ten vijfde, zij willen niet moedeloos zijn. Geen schepsel, zeggen ze, zal mij scheiden van de liefde Gods. Kon Paulus zeggen: niets zal ons scheiden van de liefde Gods, Rom. 8: 39, geen duivel noch mens, zeggen zij, zal mij scheiden van de liefde Gods, en van Zijn voorzienigheid te aanbidden, en die lief te hebben. Al is die regering altemet wat bitter, het moet echter alles medewerken ten goede degenen, die God liefhebben, en naar zijn voornemen geroepen zijn, Rom. 8: 28.

Ten zesde. Die niet te veel vooruitlopen. Daar zijn dikwijls de allerverstandigsten schuldig aan, zij stellen zich een tijd en zaken voor, die dikwijls hun leven niet komen zullen. Men zegt dikwijls: zóó ver, en men kan het niet te boven komen. Dat zijn mensen, die zulk een natuurlijk doorzicht van zaken en veel ondervinding hebben, en dan gaan zij zaken aan zaken knopen maar 't is niet altijd te prijzen. Men kwelt en pijnigt zichzelf dikwijls maar vóór de tijd, en als men dat al overlegd heeft, moet men eindelijk zeggen: *ik ben maar een groot beest bij God*, Ps. 73: 22. Weet gij wie nog?

Ten zevende. Die op hun vlees zoeken te passen, zij bidden en worstelen er tegen. Dan is de minste zegen groot, en een zwaar kruis licht. Dan is het: "Heere! doe met mij, wat U belieft, ik heb lang genoeg gewoeld, leid mij naar Uw raad, al was het door schade en schande, als het maar mijn eigen schuld niet is; hier ben ik, ik ben geen voordeel noch eer waardig: en ze worden zo klein als een wormpje."

Mocht dat uw en mijn oefening in de loop onzes levens zijn, wat zou het gezegend zijn.

Nu, ik hoop dat God dit zegenen zal, aan mij, en aan ulieden, tot Zijn eer om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 11.

Vraag 29. Waarom wordt de Zone Gods Jezus, dat is, zaligmaker, genoemd?
Antwoord. *Omdat Hij ons zalig maakt en van alle onze zonden verlost; daarbenevens, dat bij niemand anders enige zaligheid te zoeken of te vinden is.*

Vraag 30. Geloven dan die ook aan de enigen Zaligmaker Jezus, die hun zaligheid en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf, of ergens elders zoeken?
Antwoord. *Nee zij; maar zij verloochenen met de daad de enigen Zaligmaker Jezus, ofschoon zij met de mond in Hem roemen; want van tweeën één: óf Jezus moet geen volkomen Zaligmaker zijn, óf die deze Zaligmaker met waar geloof aannemen, moeten alles in Hem hebben, dat tot hun zaligheid van node is.*

WIJ lezen, Jak. 2,: 19, *De duivelen geloven het ook (namelijk dat er een God is) en zij sidderen*. Daar is niemand in de hel, noch iemand in de hemel, noch iemand op de aarde, die deze gedachten meester is. Dat er een God is, dat moet elk geloven, al zijn het de verdoemde geesten, de duivelen; zij ondervinden het en weten dat er een God is. Bovendien zij stemmen het toe, al zouden zij er over wezen als een briesende leeuw, zij gaan nog al een trapje verder: zij kennen God, Hand. 19: 14. Daar was die Joodse overpriester Sceva, die zeven zonen had, die duivelbezweerders waren: hij had zeven duivelskinderen. Als ze de mensen bezwoeren in de naam van Jezus, zo sprong de boze geest op hen en riep, vers 15, *Jezus ken ik, en Paulus weet ik, maar gijlieden wie zijt gij?* De duivel die weet het wel, dat de Heere Jezus macht heeft om hem, al is hij die sterkgewapende, te binden, en hem zijn vaten te ontroven, Luk. 11: 21, 22. De duivelen weten het wel, dat de Heere Jezus macht over hen heeft, dat zij de mensen, noch de beesten geen kwaad kunnen doen, zonder zijn wil.
Wat nu de duivelen weten, dat moeten ook de mensen weten; die weten het allemaal wel, dat er een God is, die een Opperregeerder is, dat weten ze allemaal; maar ze weten het allemaal niet, dat er een Zaligmaker is, daar zijn er bij duizenden, die zonder die kennis leven, Ef. 2: 12. *Vreemdelingen van de verbonden der beloften, zonder God, zonder Christus in de wereld; geen hoop hebbende,* en daar men van moet zeggen: 't Is voor uw ogen verborgen, dat tot uw vrede dient, Luk. 19: 42.
Wanneer God aan een volk, dat geluk schenkt, dat Hij ze doet kennen, dat er een Drieenig God is, die het alles regeert, dan doet Hij ze er ook wel de Goddelijke genade bij kennen, die God in Christus schenkt aan een arm en verlegen volk. Met die gedachten kan elk bezwangerd gaan. Die dat nu weet, zal die niet zeggen: *wie is die Middelaar?* Dat er een rechtvaardig God is, kan niemand ontkennen, noch van zichzelf weg zetten. Is dat nu zo? Kan God dan niet zeggen: de duivelen weten 't, dat er een God is, en een Heere Jezus is; laten er die zich aan gelegen liggen, en zult u het niet doen? Paulus zei eens: Al had ik nog zo gestudeerd, al had ik nog zulke grote openbaringen, al ben ik tot in de derden hemel opgetrokken, en al heb ik daar gehoord dingen, die een sterveling niet betamen uit te spreken; zo heb ik nochtans niet voorgenomen iets te weten, dan Jezus Christus en die gekruist, 1 Cor. 2: 2. Waarom?
Ach die kennis is zo uitnemend, en het is zulk een uitnemende wijsheid, ze is zo uitermate zoet; die kennis gaat alle verstand te boven, het is een hartinnemende kennis, die in het hart zo indruipt, als ze genoten wordt. Ze moeten zij er van zeggen:

die Naam is een uitgestorte olie, Hoogl. 1: 3. Hij vernacht tussen haar borsten, Hoogl. 1: 13, Fil. 3: 8, 9 zegt Paulus: ik reken alle dingen schade en drek om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus, mijn Heere, opdat ik Christus moge gewinnen. Jes. 53: 11 wordt gezegd: *Door Zijn kennis zal mijn knecht, de rechtvaardige, velen rechtvaardig maken.* Ach! als men Hem begint te kennen bij het licht des Geestes, men kan dan niet van Hem vandaan gaan. Dan kan men geen eigengerechtigheid hebben. Daar is die Spruit, Jes. 4: 2, die wonderlijk is, Jes. 9: 5, de Heere onze gerechtigheid, Jer. 23: 6. Die Spruit der gerechtigheid, die de Heere aan David zou doen uitspruiten, Jer. 33: 15. Die Koning, die regeren zou in gerechtigheid, Jes. 32: 1. Die kennis is zo nuttig. Dit is het eeuwige leven dat ze U kennen, de enigen waarachtige God, en Jezus Christus die gij gezonden hebt, Joh. 17: 3. Het eeuwige leven bestaat er in. Dat zal ook een groot deel zijn van het eeuwige leven, Jezus te kennen.
Geliefden, u denkt niet genoeg aan de andere eeuw. Dan zullen wij in die diepten Gods zien. Dan zullen wij die dierbaarheid kennen, dat Hij u en mij gekocht heeft. Ja, de kennis van de Heere Jezus is de weg en de voorsmaak van het eeuwige leven.

Wij hebben gezien, dat er een God is, en hoe dat dit in elk ingedrukt is; en het geloof heeft ons getoond, wie en wat die God is en wat Hij worden wil voor een verloren zondaar; en het is allemaal even verwonderlijk.
Nu komen wij tot de kennis van de Middelaar, de Heere Jezus Christus. Onthoudt het toch: het Genade- en Werkverbond, dat is de inhoud van de gehelen Catechismus. Nu moeten wij de Middelaar gaan beschouwen; en die moeten wij zo bezien.
Eerst. In zijn namen.
Ten tweede. In zijn naturen.
Ten derde. In zijn ambten.
Ten vierde. In zijn staten.
Ten vijfde. In Zijn weldaden.

Wij beginnen dan hier met de Naam. Hoe is Zijn Naam? Die is toch wonderlijk: het is een naam, die al de andere namen in zich bevat. E

1. Eerst. Moeten wij van die Naam iets zeggen.
2. Ten tweede, zullen wij u de zaak zelve tonen.
3. Ten derde, zullen wij voor u openleggen de gevoelens van andere partijen.
4. Ten vierde, zullen wij u doen zien ons geloof in die Heere.

Dat zijn onze vier stukken. Let er toch op, 't is het dubbel waardig. 1. Moeten wij de naam zien, hoe de Heere Jezus aan zo een naam komt. 2. De zaak zelve van die Naam bezien. 3. Wat degenen, die buiten ons zijn, van deze Naam van gedachten zijn. 4. Wat ons geloof is.

1.Wat het eerste aangaat, de Zoon Gods heeft in de Artikelen van ons geloof vier namen.
Twee zijn er, die zijn Middelaarsambt betreffen, namelijk Jezus Christus, en één die op zijn Goddelijk Wezen ziet, te weten, eniggeboren Zoon Gods; en één, dewelke zijn eigendom en regering over Zijn volk en kerk uitdrukt, dat is, onze Heere.
In 't Middelaarsambt te bedienen, vertoont Hij twee Namen, te weten, Jezus en Christus; de een ene Hebreeuwse en de ander een Griekse Naam; de ene een Joodse en de ander een Heidense Naam.

Waarom dat? Omdat God voorhad de middelmuur des afscheidsels te verbreken. Hij zou geen Zaligmaker alleen van Joden zijn, maar ook van Heidenen. Evenwel is "t zo, dat de Hebreeuwse de voorrang heeft boven de Griekse naam. Waarom dat? Om te tonen, dat God de Middelaar eerst de Joden ontdekt en geschonken heeft, en daarna de Grieken, Rom. 1: 16 en 2: 10.
Die Naam heeft Hij van geen mens. Hij heeft die noch van zijn moeder, noch van Jozef, maar van God, zijn Vader. God zei eens tegen Abraham: *Uw Naam zal niet meer Abram zijn, maar Abraham,* Gen. 17: 5. En tegen Sarai: Uw Naam zal niet meer Sarai zijn, maar Sara, Gen. 17: 15. En tegen Jakob: Uw Naam zal voortaan niet Jakob heten, maar Israël, Gen. 32: 28. Wie was er beter toe in staat, om Hem een Naam te geven, dan God zijn Vader, die de alwetende was, en wist, wat Naam er best met de zaak overeenkwam? In 't stuk des Middelaars geschiedde 't alles naar het gezag van God de Vader.
Bij Zijn geboorte komt daar een engel, die zei op last van God: Gij zult Zijn Naam heten Jezus, Matth. 1: 21, zijn moeder was een Godvruchtige maagd, en als Hij geboren was, Luk. 2:21, zo geschiedde het, dat, als Hij besneden werd, zo noemde zij Zijn Naam Jezus, welke genaamd was van de engel, eer Hij in het lichaam ontvangen was. 't Was alles door Goddelijk gezag. *Hij zal Johannes heten*, schreef Zacharias, Luk. 1: 60, zo zei ook God de Vader: *Jezus zal Zijn Naam wezen.*

Deze Naam is niet alleen van God, maar Hij is ook de Heere Jezus alleen eigen. Daar zijn er wel meer geweest, die Jezus of Justus, Jozua of Heiland geheten hebben, maar die hebben die Naam gedragen zonder de zaak te zijn; of zo ze iets van de zaak hadden, zo waren ze kleine voorbeelden van deze groten Heiland. Wij weten er drie, die die Naam Jezus gedragen hebben in het Oude Testament, namelijk *een prinselijke, een profetische en een hogepriesterlijke Jezus.*

- De prinselijke was Jozua, Hebr. 4: 8. Die heeft het volk Israëls in de rust in Kanaän ingebracht. O, hij was daarin zo een klein voorbeeld van deze Jezus, die Zijn volk eens in het hemelse Kanaän, in de eeuwige rust zou inbrengen.
- De profetische Jezus was de profeet Hosea, de zoon van Bad, Hos. 1: 1. Die leefde, toen 't zo vervallen was onder 't volk Israëls, en die moest zo donderen onder het volk Gods. Ach! die man was daarin een klein voorbeeld van de Heere Jezus; die heeft ook als een profeet gestaan onder het vervallen volk. Wat was er een verval in godsdienst en zeden onder de Joden bij de komst van de Messias! Zij waren bijna alle apostaten en afvalligen geworden.
- Dan was er die hogepriesterlijke Jezus, Jozua of Jesua, de zoon van Jozadak, de hogepriester. Ezra 3: 2, 8. De Heere Jezus is die rechte Hogepriester, die de gevangenen van de duivel redt, en ze weder terecht brengt. Hij heeft ook in de tempel verkeerd. Hij, die man, wies Naam is SPRUITE, die zal uit zijn plaats spruiten, en Hij zal des Heeren tempel bouwen, ja, Hij zal de tempel des Heeren bouwen, Zach. 6: 12, 13.

Die Naam moeten wij met geen uiterlijke eerbied ontmoeten, met neigen, buigen, of de hoed af te nemen, als men die slechts hoort noemen. Dat woord, bestaande in twee lettergrepen, moeten wij geen eerbied aandoen; dat zegt een Lutheraan en een papist; en zij menen daartoe een tekst te hebben, Fil. 2: 9, 10, alwaar gezegd wordt: *Opdat in de Naam van Jezus zich zou buigen alle knie degenen, die in de hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn*. Wat kunt gij klaarder hebben? Zeggen zij; alle knie moet zich in de Naam van Jezus buigen.
Wij antwoorden daarop: weet gij wel waaruit die tekst genomen is? Hij is genomen uit

Jes. 45: 23, waar de Heere zegt: *Ik heb gezworen bij Mij zelven, er is een woord der gerechtigheid uit Mijn mond gegaan, en het zal niet wederkeren: dat Mij alle knie zal gebogen worden, alle tong zal zweren*. Maar dat is zo te verstaan, Lutheraan en papist, dat alle knie zal gebogen worden voor de persoon, maar niet voor de Naam; de Persoon, daar hebben wij alle achting en eerbied voor in ons hart; maar voor die vijf letters, die 't woord Jezus uitmaken, niet. Als wij Hem moeten aanbidden, van Hem preken of spreken, dat willen wij graag met alle ontzag en eerbiedigheid doen, en wij zeggen: *Gij zijt onze Koning, Gij zijt onze Heiland*. Die Naam Jezus is een Goddelijke naam, die Hem alleen eigen is; maar die Naam willen wij geen uitwendige eer aandoen, maar de Persoon willen wij alle eer bewijzen, die wij kunnen.

De Naam dus bezien hebbende, zo worden wij vanzelf geleid tot de zaak. Wat wil die Naam Jezus zeggen, wat beduidt hij? Matth. 1: 21, zegt de engel: *Gij zult Zijn Naam heten Jezus, want Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden*, zo beduidt het dan Zaligmaker, Behouder, Heiland. Het beduidt een, die een ongelukkige gelukkig kan maken; het beduidt een, die iemand van het grootste ongeluk tot het grootste geluk kan brengen. Wat is nu het ongeluk, waar Hij ze van bevrijdt, en wat is het geluk, waar Hij ze toe brengt? En op wat grond en wijze doet Hij dat?
Hier hebben wij een gehele schoot vol zaken. Wat doet Jezus als Zaligmaker? Dit: dat Hij hen bevrijdt van al wat hen drukt, in de tijd en in de eeuwigheid. Spant er uzelf een weinig toe in, wij zullen maar van onszelf spreken, en daar zullen wij alle mensen in begrijpen.
De zonde heeft u en mij ongelukkig gemaakt. Wat al kwaad zijn wij door de zonde onderworpen! hebt u er wel ooit met ernst aan gedacht? Weet gij wel wat? Volgt het een weinig op met uw gedachten, en gaat uw ziel dan eens beschouwen.
Daar zult u vinden in uw verstand, dat gij blind zijt omtrent God en Goddelijke dingen; let er eens op! Met uw wil wilt u al wat kwaad is, en niets dat goed is. Wat is er een verkeerdheid, verdraaidheid, en tegenstrijdigheid in?
Let eens op uw geheugen. Dat kan maar onthouden 't geen wat onnut, wat ijdel en wat kwaad is; dat kan zij onthouden jaar en dag, maar het is als gesloten voor 't goede. Komt gij in een gezelschap, waar een vraag of een stuk van een predicatie herhaald wordt, dan heeft men geen geheugen.
Komt gij aan de hartstochten, die begeren alles wat duivels is, alles wat aards en natuurlijk is. Daar ligt het alles overhoop, die zijn als toomloze paarden.
Ja, gaat een mens eens in zijn gemoed, wat zonde hij daar begaan heeft, het gemoed zal op hem aanvallen, en hij zal naakt in zijn schuld gebracht worden, onder een benauwend, schrikkend en beroerend werk van het geweten, zondaar! waarvan zijt gij anders zo benauwd Als u eens alleen moet zijn, als dat gij leeft onder een benauwend gemoed?

De zonde heeft mij en u gebracht onder de heerschappij des duivels. Wij zijn het met hem eens, wij zijn het eens met zijn zaak en met Zijn volk. Daar worden wij gevangen gevoerd door een stroom van begeerlijkheden en eigen ontwerpen. Daar worden wij zo verleid naar zijn wil; wij zijn onder de heerschappij der zonden, en der verdorvenheden, die spelen de meester, die zitten op de troon van ons hart wij zijn niet te stuiten of te matigen. Had God het niet verhinderd, o God! waartoe waren wij niet al gekomen! Wij zijn bovenmate zondigende, en daar liggen wij zo vuil en lelijk voor God. Geen Naäman, noch Gehazi waren zo verrot of aangestoken door de melaatsheid, als wij voor God zijn. Wat heeft de zonde al over ons gebracht? Al de zegen heeft ze in een vloek veranderd, en ons gebracht in een verloren staat. Wij zijn

God, de hemel, de aarde, en alles kwijt. Wij zijn de zegen kwijt, zij heeft ons ongelukkig gemaakt, en onder een schuld gebracht, om eeuwige pijnen en smarten te moeten lijden, om aan de Goddelijke rechtvaardigheid te moeten voldoen. Dat is het wat de zondaar drukt en op zijn gemoed weegt; dat is het wat hem 't hart prangt, als God hem zijn verloren staat begint te doen inzien; maar anders durft de zondaar dat niet aanraken, daar durft hij niet aan denken. Hij kan, noch mag daar niet aankomen. Hij schrikt en beeft, om te denken aan zijn sterven en aan het oordeel. Hij mag daar niet van horen, of het zou hem gaan, evenals het Nabal ging, toen hij hoorde, in wat gevaar hij geweest was, zijn hart bestierf in het binnenste van hem, en hij werd als een steen, 1 Sam. 25: 37. 't Zou hem gaan evenals een Belsazar, als die vingers daar aan de wand schreven, zijn knieën stieten tegen elkaar aan, zijn glans veranderde, en zijn gedachten verschrikten hem, Dan. 5: 6.
Dat er van avond eens iemand zei: gij zult van deze nacht sterven, zou het u wel beter gaan? Is dat nu niet een volstrekt ongeluk?

Maar hebben ik en gij nu Jezus als onze Zaligmaker, die zal ons dan weer terecht brengen, die zal ons verlichte ogen des van verstand geven, Ef. 1: 18. Die zal in onze ziel een goeden wil en heilige hartstochten brengen, zodat wij er op zullen beginnen te passen, dat ze zo niet als hollende paarden zijn. Daar geraken ze dan onder het bestuur van Geest en Woord. Daar komt dan het geweten in 't huis van die sterkgewapende, in 't huis der zonden, en zegt: u moet zo niet heersen, u moet u aan zulk een stro niet laten binden.
Dan beginnen ze te zeggen: *ach Heere! ik wil er van af.*

Geliefden! wat staat nu die verlosten te doen, nadat zij die sterkgewapende ontweldigd zijn. Nu beginnen zij om te zien naar de gehele wapenrusting Gods, opdat zij kunnen staan tegen de listige omleidingen des duivels. Paulus beschrijft de wapenrusting heerlijk, Ef. 6: 11-17. Die aangedaan hebbende, dan beginnen ze te strijden tegen hun verdorvenheden, en tegen de listen en pijlen des duivels; de een worden van dag tot dag minder, en de anderen treffen zo niet meer; en daar begint dan het werk van de heiligmaking. Dan worden ze zo moedig. Dan is zulk een vrolijk hart als een gedurige maaltijd. Ach Heere, zeggen ze, hoe ben ik dus? Ik zou wel eens zingen en juichen? Zij zijn blij in God, en de tranen rollen van blijdschap langs hun aangezicht. Meent u, dat ze van droefheid schreien? Ach! nee; maar zij zouden van blijdschap en vrede juichen.
Zo kan de Heere Jezus de vloek veranderen in een zegen. "Ik ben schuldig geworden, zegt de Heere Jezus, opdat gij onschuldig zou wezen; Ik heb de toorn Gods gedragen, opdat gij er van bevrijdt zou wezen; Ik heb alle verkwikkingen voor u verworven, opdat ik zou kunnen zeggen: God, dat aangename Wezen, is weer uw God geworden."
Uw hart moet opengaan, als u er aan denkt. O, zulk een kan zeggen: *De snoeren zijn mij gevallen in een liefelijke plaats; ja, een schone erfenis is mij geworden,* Ps. 16:6.
Zo vergeeft God de Heere al de zonden volkomen. Ja, zelfs, als de mensen zondigen, met eerbiedigheid gesproken, zo staat God de Heere als met medelijden bij hen, dat ze met zulke verdorvenheden te worstelen hebben. *Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen, die Hem vrezen,* Ps. 103: 13. Hij ziet uw pogingen aan, die goed zijn.
Daar zal vriendschap zijn, zegt de Heere, Ik zal zeggen: eet, vrienden, drinkt, en wordt dronken, o liefste, Hoogl. 5: 1. Hij zegt: Gij zijt Mijn vriendin, Mijn schone, Hoogl. 4: 1 en 6: 4. En zij zeggen: Gij zijt mijn Vriend, de heerlijkste, ja, Gij zijt veel schoner dan de mensenkinderen, Ps. 45: 3.

Ja, Hij brengt ze daartoe, dat God hen doet gevoelen de zekerheid van Zijn gunst aan hun hart en Hij doet ze smaken de zekerheid van hun zaligheid.
Ja, Hij brengt ze tot dat geluk, dat ze bewaard worden in de kracht Gods, 1 Petr. 1: 5. En al wordt de rechtvaardige nauwelijks zalig, 1 Petr. 4: 18, daar zal er evenwel niet één buiten blijven. Hij bewaart ze, niemand zal ze uit Zijn hand rukken, Joh. 10: 28.
Dan als Hij ze op het doodsbed brengt, dan komt Hij hetgeen ten dele is te volmaken. U moet sterven, zei de Heere Jezus, Mijn vriendin, Mijn schone! Nu zal Ik u in de gemeenschap Gods leiden; en daar bevrijdt Hij ze van al hun kommer, daar ze hier in dit tranendal mede gegaan hebben. Hij verlost ze van al hun pijnen en smarten, zij hebben soms een lichaam dat zwak en ellendig is, dat niet mede wil in de dienst van God; daar bevrijdt Hij ze van, en neemt dat weg.
Nu gaat Hij ze bevrijden van de zonde. U zult nooit zonde meer doen. Legt daar nu al uw zonden aan de deur van de eeuwigheid. Nu verlos ik u van al uw zonden. Uw reis is ten einde. Al uw tranen zal ik doen opdrogen, zet uw reisstaf uit uw hand, *'t is land! land! het Hemels vaderland!*
Waar bevrijdt Hij ze nog al van? Van al de aanvallen en aanvechtingen des duivels. Zij hebben hier dikwijls zulke schrikkelijke aanvechtingen; maar dan zal de duivel geen een pijl meer hebben, om op hen te schieten.
Waarvan bevrijdt Hij ze nog al verder? Van de verberging van Gods aangezicht, zolang als ze leefden, moesten ze altemet onder een wolk gaan, maar dan zal 't eeuwig klaar en helder zijn.
Weet gij waar Hij ze nu al toe brengen zal? Daartoe, dat ze God Vader, Zoon en Heiligen Geest beter kennen zullen, zij zullen de Bijbel ook beter kennen. Hier misten zij altemet eens, als zij dachten, dat moet zo of zo, hier of daardoor verstaan worden. Maar dan zullen ze de Bijbel in de grond zien, doorzien en verstaan. Ze zullen niet meer moeten zeggen: ik bid u, van wie zegt de Profeet dit of dat, van zichzelf of van een ander? Zo men er beschaamd kon zijn, men zou wegkruipen, dat men zo dikwijls gezegd heeft, dát of zó is de zin van zo een tekst; en daar zal het dan misschien geheel anders zijn.
Dan zullen wij Gods gehele voorzienigheid kunnen kennen. Dan zullen wij al die valleien zien, daar God ons in geleid heeft, met goedkeuring. Dan zullen wij dat ondervinden en genieten: *'t Is mij goed nabij God te wezen*, Ps. 73: 28.
Dan zullen ze zeggen: was 't op de wereld zo schoon, in de binnenkamers van de Koning gebracht te worden, wat is 't hier schoon: met de Heere Jezus te gaan hand aan hand; Hem te zien van oog aan oog en van aangezicht aan aangezicht!
Dan zal Hij ons daartoe brengen, tot die grote schare van engelen en zaligen; en dan zal de Heere zeggen: *haalt nu uw hart op om God te prijzen en eer te geven.*

Wat dunkt u? Is zo een niet gelukkig in de tijd en in de eeuwigheid? Mag nu die Heere Jezus met recht niet de Zaligmaker genoemd worden?
Hij is de overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Hebr. 12: 2. Hij is het plechtanker der zaligheid; de beste en opperste van al de leidslieden.
Ziedaar geliefden! zulk een Zaligmaker is Jezus, die u bevrijdt van alles dat u drukken kan, in de tijd en in de eeuwigheid; en die u toebrengt al dat u verkwikken kan voor tijd en eeuwigheid.

U zult zeggen: is de Heere Jezus zulk een Zaligmaker? Hoe kan dat wezen? Hoe wordt Hij het? Hoe is Hij het?

Eerst. Door impetratie of verwerving.

Ten tweede. Door applicatie of toepassing.

Eerst. Hij heeft ze door verwerving verkregen, in oude tijden, door die grote Borgtocht, daar al Gods volk op zag, zij konden zeggen: *o Heere! wees Gij mijn Borg*, Jes. 38: 14.
Hij heeft ze verkregen door voldoening in der tijd aan de gerechtigheid Gods: voor al de uitverkorenen in 't gemeen, en voor elk in 't bijzonder heeft Hij gedragen hetgeen zij schuldig waren eeuwig te dragen, toen God Hem stelde tot een betoning van zijn rechtvaardigheid, Rom. 3: 25, en dat door te gehoorzamen, voor al de uitverkorenen en voor elke uitverkorene in 't bijzonder. Daarom wordt er gezegd: door zijn kennis zal mijn knecht de rechtvaardige velen rechtvaardig maken, want Hij zal hun ongerechtigheden dragen, Jes. 53: 11. En door zijn gehoorzaamheid zullen er velen tot rechtvaardigen gesteld worden, Rom. 5: 19. Dit is de samenhang en aaneenschakeling van die zaken. Nu kunt gij 't vatten.

Ten tweede. Dan achtervolgt Hij die vergeving door een krachtdadige applicatie of toepassing en voorbede. *Mij is gegeven, zegt Hij, alle macht in hemel en op aarde,* Matth. 28: 18, dat is, over alle schepselen. Nu ga Ik heen om u plaats te bereiden bij Mijn Vader. Joh. 14: 2. *En als Ik u plaats zal bereid hebben, dan zal Ik niet rusten, voordat al de uitverkorenen binnen zijn; Ik zal wederom komen en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, waar Ik ben*, vs. 3. Zult u dat doen, aller-liefste Heiland?
Ja, zegt de Heere Jezus, dan zal Ik tegen Mijn Vader zeggen: *Vader, Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt; opdat ze Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt, Joh.* 17: 24. Al de opstandelingen zijn nu vernield, en onder Mijn voeten verpletterd. En dan zal Hij alle uitverkorenen binnen brengen en zeggen: *Vader, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik bewaard, en niemand uit hen is verloren gegaan,* Joh. 17: 12. Van al degenen, die Gij Mij gegeven hebt, wordt er geen een gemist; zij zijn allemaal binnen.
Zo is de Heere Jezus de Zaligmaker op zulk een wettige grond, op zulk een Goddelijke wijze, dat men allemaal verbaasd moet staan.
Dat is nu niet duister. U kunt het volgen met uw gedachten, en met uw verstand bevatten. U hebt nu al zolang de Christelijke klanken gehoord, zet er u nog een weinig voor neer, zo is Jezus de Zaligmaker door verkrijging of verwerving.

Lieve God! zult u zeggen, hoe krijg ik er deel aan? Ik heb er noch hart, noch lust toe.
Hij heeft Zichzelf overgegeven, opdat Hij zich een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken, Tit. 2: 14. De toepassing is even zo breed, als de verwerving. Hoe brengt Hij u en mij tot zulk een geluk, dat wij daar deel aan hebben?

Eerst. Hij brengt de bediening tot ons, of Hij brengt ons tot de bediening. Hij brengt de bediening tot de plaats waar de uitverkorenen zijn, of Hij brengt de uitverkorenen tot de plaats waar de bediening is, en Hij brengt ze er onder. Onder de bediening zijnde, daar zijn ze voor het visnet; en daar draagt Hij mij en u zolang onder, als 't Hem belieft; de een tien, de ander twintig of dertig jaren, min of meer, daar ze te kerk gaan; en zij gaan steeds naar; zij hebben de Bijbel, zij hebben het Christelijk onderricht.
Totdat het stondetje der minne komt. Als dat stondetje van Gods eeuwige liefde baren moet, dan komt de Heere en zegt: "Hoe gaat gij daar zo al naar de kerk en uit de kerk? Wel gij gaat als een dwaze en onwijze. Hoe leeft gij zo? Wat doe Ik u? Heb Ik u wel ooit kwaad gedaan? Heb Ik u niet gezegend? Betuig tegen Mij. Wordt het geen tijd om om te zien?" En daar wordt zoals tegen hen gesproken.

Ach! zeggen ze, dat ik mijn leven niet heb willen weten, dat wil ik nu wel weten. Daar worden ze geraakt in hun gemoed. 'Ik kan zo niet meer leven, zeggen ze; ik moet anders leven, veranderd worden.' Daar schreien, zuchten en belijden ze het uit; en 't is geen wonder, want het raakt er alles overhoop. Maar het is geen nood: God zal ze wel terecht brengen. Daar geraken ze onder de vromen; daar krijgen ze achting voor, daar zijn ze 't allerliefst bij. Ach Heere! zeggen ze, zou zo een zondaar of zondares nog wel de Uwe worden?

Dat is zo 't begin van 't werk, en God is getrouw, die het goede werk, dat Hij begint, niet zal laten varen, maar dat voleindigen tot op de dag van Jezus Christus, Fil. 1: 6. Hij zal het er wel houden. In plaats van 't achteruit te laten gaan, zal Hij 't vermeerderen. En schijnt het al eens wat achteruit te gaan, zulk een heeft echter geen rust. Vertragen zij wat, dat valt hen zo bang.

Dan komt die allerliefste Heere, en die werkt het geloof in hen. Daar beginnen ze naar de Heere Jezus te vlieden. Daar ze te voren niet tot Hem spreken durfden, daar durven ze nu hun gemoed tegen Hem ontlasten. Ach! zeggen ze, was ik in U, en Gij in mij! Ach! dat ik in U begrepen was!

Daar naderen ze tot God, en die brengt ze in stille onderhandeling des geloofs. En 't is eveneens, alsof er een mens bij stond, en tot hen sprak, en zei: wel wat zult u nu gaan doen om uzelf tevreden te stellen? Maar dan komt het er op aan.

Hebt u dan nu niets met allen? Zegt de Heere; u was te voren zo rijk.

Daar is nu zo een ziel beschaamd. Haal dát toch niet op, Heere! zeggen ze, zij zouden wel zijn, als Petrus, hij werd bedroefd, als de Heere hem tot driemalen toe aansprak. Ach Heere! zeggen ze, zwijg toch van mijn vorige dwaasheid en zotheid; ik ben nu zo arm.

Wilt u Mij dan nu wel hebben? Zegt de Heere.

Ach Heere! zeggen ze, dat Gij mij maar wilde, hoe graag zou ik U willen!

Wel geef dan uzelf aan Mij over, zegt de Heere, al is 't u nog niet klaar of Ik de uwe ben.

Ach! Ja, Heere, zeggen ze, van ganser harte.

Zou ge dan uw vertrouwen wel op Mij willen stellen, al is het u donker of Ik de uwe ben? vraagt de Heere.

Ach ja, Heere! ik kan maar sterven, zeggen ze.

U zult niet sterven, zegt de Heere, Ik ben al veel gewilliger om u aan te nemen, dan gij, om Mij aan te nemen.

En dat gaat zo zijn gang totdat ze sterven. En als ze zullen gaan sterven, dan schuift God de gordijnen van 't hemels paleis wel eens open, en Hij vervult ze met hemelse aandoeningen; en 't is min of meer of de hemel in hun hart daalde, en of ze reeds met de dingen die Boven zijn bezig waren, terwijl ze nog op het doodsbed liggen.

Geliefden! dat is onze Heere niet te wonderlijk; wij denken, dat de oude Jakob daar iets van kende, toen hij zichzelf uitstrekkende op zijn bed, zei: *Op Uw zaligheid wacht ik, Heere!* Gen. 49: 18. Toen voelde hij als de hemel in zijn hart. Wij denken, dat de oude Simeon er wat van kende, toen hij zei: *Nu laat Gij, Heere! uw dienstknecht gaan in vrede, naar uw woord, want mijn ogen hebben Uw Zaligheid gezien,* Luk. 2: 29, 36. Wij denken, en wij weten, dat Stefánus het voelde, Hand. 7: 56, *Ik zie de hemelen geopend, en de Zoon des mensen staande ter rechterhand Gods.* Dat zei hij niet alleen, maar sprak Hem zo aanstonds aan, zeggende: *Heere Jezus, ontvang Mijn geest,* vs. 59. Dan zal Hij het ook toepassen op dat stondetje, als de ziel uit het lichaam gaat, en ook tegelijk in en na het oordeel.

Nu zeggen wij nog eens: mag die Jezus met recht geen Zaligmaker heten? Die zulke dingen doet, is die niet met recht de Zaligmaker? Ja, de volkomen Zaligmaker.

Wat zeggen nu die, die buiten ons zijn. De Socinianen, de Remonstranten, de Mennisten en de Papisten, als ze van Hem spreken? Dat moeten we ook zien, wat die er door verstaan.

Een Sociniaan, wat zegt die van de Zaligmaker Jezus? Die zegt: dat Hij een waarachtig mens is geweest, maar geen God. Die mens, zegt hij, heeft zeer klaar van Goddelijke dingen gesproken met veel wonderen zijn spreken bevestigd, en had een ongelooflijk geduld in al die smaad die Hij gedragen heeft; ja, Hij is ook in waarheid gestorven. Dat alles, zegt de Sociniaan, heeft Hij gedaan. En wat heeft God, volgens hun zeggen, nu aan Hem gedaan? Die heeft Hem uit de doden opgewekt, en in de hemel opgenomen; en zo is Hij een Zaligmaker geworden, die de mens de weg gewezen heeft. En als nu de zondaar zijn vrije wil wel gebruiken wil, zo moet hij die zelfde weg gebruiken; en dat kan hij doen als hij wil, en zo kan hij zalig worden. Dit is het halve, zo niet het gehele, Turkse gevoelen omtrent de Goddelijke Zaligmaker Jezus.

Wij zeggen: wat goddeloze gevoelens en mensen zijn dat! Dan heeft menig apostel en profeet meer gedaan dan de Heere Jezus. Hij heeft dat ook zelfs gezegd, dat ze meer krachten zouden doen dan Hij gedaan had. Ja, daar zijn er geweest, die ongelooflijke pijnen uitstonden; en zo is dan de Heere Jezus minder dan een martelaar geweest.

De Remonstranten, die spreken ergens van een wrekende gerechtigheid Gods. Christus zeggen ze, heeft God in staat gesteld, om aan al de zondaars na de dag van Christus' verkrijging der zaligheid, als hij ze wilde hebben, de zaligheid te geven, zodat nochtans de zaligheid volkomen zou gebleven zijn, al had Hij ze aan niemand toegepast, zodat Christus voor God wat verworven zou hebben, om de zondaars; op het gebruik van hun vrije wil, in de hemel te nemen.

Daar nu voegen zich de Mennisten bij.

De Papisten zeggen: Hij is ons een Zaligmaker van vergeving. Christus heeft wat voldaan, en wij voldoen ook wat, door onze goede werken in dit leven, en na dit leven in 't vagevuur.

En is Hij u anders geen Zaligmaker? vragen wij.

Ja, zeggen ze, Hij heeft wat verdiend en wij verdienen ook wat. Wij kunnen zelfs meer goede werken doen, dan wij moeten. Wij kunnen er aan anderen nog wel wat van overdoen.

Dan is Christus, zeggen wij, dan maar ten dele uw Zaligmaker, en gij zelf doet ook wat tot uw zaligheid. Wel wat schrikkelijke dingen zijn dat! Doet gij wat en Christus wat? Dan is 't niet vreemd dat eens een papist zei, ziende op een glas geschilderd aan de een zijde Christus en, aan de andere zijde Maria: *ik weet niet, zei hij in zijn bidden, waar ik mij keren moet, tot het bloed van de Zoon, of tot de melk van de moeder*. Maar daar kwam een ander, die zo dwaas niet was, en zei: *gij zot, keer u tot God*. Dat was er onder geschreven; en het was zeer wel gezegd: *gij zot, keer u tot God!*

Wij zeggen: Papist, Christus moet een volkomen Zaligmaker wezen, of Hij is geen Zaligmaker. U mag nu kiezen, Hij is er geen, of Hij is een volkomen Zaligmaker; en Hij is een volkomen Zaligmaker, gelijk Hij is, dan zeggen wij: weg melk der moeder. Maar is Hij geen volkomen Zaligmaker, zo is Hij noch in 't geheel noch ten dele geen Zaligmaker. En of gij Hem dan, ofschoon met de mond, roemt, zo verloochent gij Hem met de werken; Christus' Middelaarsambt is niet verdeeld. Er is geen andere naam onder de hemel gegeven, in welke wij moeten zalig worden, Hand. 4: 12. Er is geen andere Middelaar of Zaligmaker. *Niemand kan een ander fondament leggen, dan hetgeen gelegd is, namelijk Christus,* 1 Cor. 3: 11. Hieruit ziet gij nu, hoe net dat onze

godsdienst met het Woord van God overeenkomt, en ons gemoed tot rust brengt, en hoe net dat die Naam Jezus Zaligmaker met de aard der zaken overeenkomt. De papisten, en al degenen, die buiten ons zijn, spreken ook wel met de mond van een Zaligmaker, maar zij verloochenen Hem met hun werken, Tit. 1: 16. Z*ij belijden, dat zij God kennen, en zij verloochenen Hem met hun werken.* Die de zondaar niet volmaakt gelukkig kan maken, die is geen Zaligmaker.

Daar is nu een geval en een vraag uitgesproten, die is deze: kan een Papist in zijn godsdienst zalig worden? Wij antwoorden:
Als hij in die leer blijft en sterft, en naar die leer leeft, zo zeggen wij: nee, geen een, nog mispriester, noch monnik, noch leek. Volgens die leer, kan niemand zalig worden, omdat er geen ander Zaligmaker is, dan de Heere Jezus; en omdat zij Hem niet voor de enigen en volkomen Zaligmaker erkennen, zo er iemand iets toedoet, al was 't de paus, zo neemt het weg de volmaaktheid van Jezus' Middelaarsambt. 't Moet Jezus alleen en geheel zijn, die voor ons de zaligheid verdient en ze ons toepast. Buiten Jezus moeten zij vastelijk verloren gaan.

Een tweede vraag komt hieruit voort, namelijk: *of er dan onder de papisten geen zijn, die zalig worden?*
Wij antwoorden vrij uit: ach! ja.
Maar welke, en wat voor soort?

Eerst, zulken gelijk als onze vaders, die zaten er onder, en zij hebben het betreurd. De antichrist heeft zich gesteld en verheven boven al wat God genoemd, of als God gediend wordt; zo dat hij in de tempel Gods als een God zit, zichzelf vertonende dat hij God is, 2 Thess. 2:4.

Ten tweede. Onze vaders en voorouders, die er onder leefden en gestorven zijn, die hebben eronder gezucht, en zij zijn evenwel binnen gekomen. 't Is hun gegaan, gelijk het ging ten tijde van Elia, *daar waren er nog zeven duizend die hun knieën niet gebogen hadden voor de Baäl,* 1 Kon. 19: 18. U ziet hieruit, toehoorders, dat wij de leerstukken van onze godsdienst zo maar niet zeggen, maar dat wij ze volgens het Woord van God bewijzen.

Nog eens. Ten derde. Daar, zijn er onder het pausdom, die de belijdenis bezweken is op hun tong, daar ze evenwel in 't hart levend gebleven is. Wij zouden niet durven zeggen, dat die niet zalig zijn geworden.

Ten vierde. Het gebeurt, dat harde papisten, bij de leer van het pausdom wel hardnekkig blijven tot op hun doodsbed toe, maar die dan al die zotheden der papen wegwerpen, en alleen op de Heere Jezus steunen.
Geliefden! die laten wij aan God over, wij willen ons over zulken tot geen rechter zetten.
Men verhaalt dat de zoon van een keurvorst van Saksen, ziek te bed liggende en een Gereformeerde huisvrouw hebbende, zijn vader hem kwam bezoeken.
Ach! mijn kind, zei de keurvorst, zie nu van alle dingen af, en zie alleen op Jezus.
Daar staat de vrouw van de zoon bij: wel, mijnheer vader, zei zij, zegt gij dat tegen uw zoon, waarom dan worden zulke dingen op de academie niet geleerd?
Die dingen, zei de oude vorst moet men maar tegen stervenden zeggen. Hij was nog niet verder verlicht.
Let nu op hetgeen wij zeggen. Alle papisten gaan niet verloren. Daar zijn er wel, die hun zotheden moede worden, die alleen op de Heere Jezus steunen; en die geven wij aan God over.

4. Nu komen wij tot ons vierde stuk, dat is ons geloof in die Heere Jezus.
Eerst, zeggen wij: ach! wij kennen Hem, wij hebben een klaar bevat en gezicht van de Heere Jezus.
Ten tweede. Allerliefste Heere Jezus! wij hebben zoveel met U op; wij keuren U goed en stemmen 't toe, dat Gij zo een Zaligmaker zijt; wij zeggen er amen op, en blijven er voor eeuwig bij.
Ten derde. Ach! wij hebben bij ons zelven geen rust; wij zoeken 't bij ons zelven niet, noch bij anderen, noch bij onze deugden, tranen, noch gestalten. Nee, dat zijn mijn middelaars niet.
Ten vierde. Ach! wij zijn zo bang om U; onze ziel verlangt en dorst naar U.
Ten vijfde. Ach! ik verkies U, ik vlucht naar U, ik worstel om U, ik wend 't naar U toe, om behouden te worden. Ik neem U aan, ik vertrouw al mijn zaken U toe; die zijn in niemands hand beter te vertrouwen als in Uw hand. Liefste Heere Jezus! ik kleef U aan, de hemel geve, dat ik U niet mis.
Dat is nu ons geloof in die Heere Jezus.

Wat schone en heerlijke dingen heeft God ons ontdekt!
Laat ons heengaan en zien, zeiden de herders, het Woord, hetwelk ons de Heere heeft verkondigd, Luk. 2: 15. Wij hopen, dat het ons zal gaan, gelijk David eens zei, Ps. 62: 12, *God heeft een ding gesproken, ik heb dit tweemaal gehoord, dat de sterkte Godes is.*
Toehoorders! hoe kunnen wij zo onkundig zijn van zulke dingen? Daar zullen er zowel met hun onkunde in de hel vallen als met hun geleerdheid.
Toehoorders! kent u het Verbond der genade wel, en wie de Middelaar van dat verbond is? Waarom Hij Middelaar is, en wat Hij al gedaan heeft; gij zou mogelijk beter de daden van de een of van de andere keizer kennen, als de daden van de Middelaar Jezus. Ach! hoe is Hij u zo onbekend? En zijt gij er niet over bekommerd of gij er deel aan hebt? Gij zijt meer bekommerd wat gij eten of wat gij drinken zult, waarmee gij u kleden zult, hoe die ziekte, en hoe dit of dat weer uit zal vallen: daar bekommert gij u dikwijls angstig over; maar zou gij wel eens zeggen: *Ben ik het Heere?*
Als wij u vraagden: wie zal er door die Middelaar zalig worden? Zou u op die vraag wel wederom vragen, gelijk de discipelen: ben ik het Heere? toen de Heere zei: dat een van hen Hem verraden zou, Matth. 26: 21.
Toehoorders! die daarover bekommerd zijn, dat zijn geen deugnieten, zij zijn niet gelijk zulke soldaten, die de kroon wel zouden willen van overwinning, maar zij hebben geen zin in de strijd. Als u wat ongemak moet ondergaan, dan vergaat u de lust, hebt u dan iets anders dan Jezus, waar gij het naar toewendt?
Zegt gij: ja, mijn Doop en Avondmaal.
En ziet gij daar geen vlek of gebrek in? Dat is een zuurdesem, die niet deugt. Die het altemet eens naar Jezus wendt, als het vuur eens wat na gebracht wordt; als hij eens ontdekt en beroerd wordt, of als hij op een ziekbed ligt; wilt u dan van Jezus spreken? Ach! het moet een gestadig aankleven zijn.
Anderen wederom die geven het op, die zeggen: 't is buiten hoop voor mij. Of de Heere al niemand buiten sluit, en of Hij u niet buiten sluit: nee, zeggen ze, 't is buiten hoop voor mij. Of Hij zweert geen lust in de dood des zondaars te hebben, of Hij u lokt, of Hij de grootste zondaars Zijn genade niet weigert, of wanhopend te zijn, de klem van de predicatiën, van bidden en lezen wegneemt, of het de genade verkleint, de zonde vergroot, of het haar wel aanzet tot een ruim leven, of ze er wel door de dood

zoekt, dat helpt alles niet: 't is evenwel uit, *'t is buiten hoop*, zeggen ze.
Lieve mensen dat deugt niet; onze genadige God en Heere moeten wij zulk een smaadheid niet aandoen. U hebt misschien al overtuigingen en al een kentekentje, dat Hij uwe is, en zult u zeggen: 't is buiten hoop? Doe dat uw leven niet.
Dan zijn er wederom anderen, die passen zich de genade al te los toe. Die zeggen: dat zal mij niemand ontnemen. Hij is mijn Zaligmaker, daar zal mij niemand aan doen twijfelen.
Wij vragen u: Hoe zijt gij aan uw verzekering gekomen? Ik en gij, wij hebben ze van nature niet. U hebt ze ook niet gekregen al spelende en lachende, langs de straat lopende, en ijdel en dartel zijnde. Ach Heere! een kind Gods krijgt ze zo gemakkelijk niet. Wat al angsten der wedergeboorte moeten zij uitstaan! Wat al smaad en strijd! Hoe zelden krijgen ze de kussing van Gods mond, en hoe haast is het weer weg Zij hebben zoveel als ze doen kunnen, om hun stuk vast te houden; en zou u ze zo gemakkelijk krijgen? U zou beter zeggen: de Zaligmaker als mijn Zaligmaker of als onze Zaligmaker.
Hier hebben wij ons elk te onderzoeken, ik wenste wel, dat ik tegen elk van u zeggen kon: *heden is u geboren de Zaligmaker*. Velen bedriegen zich en die zichzelf bedriegen, zijn bezwaarlijk terecht te brengen. Weinig zullen er zalig worden.

Als wij dat zo met elkaar overdenken, moeten wij elk in ons gemoed onszelf dan niet eens afvragen: wel, wiens Zaligmaker is Hij?
Eerst. Ach, het kwaad weegt zulk een zo op zijn hart. Wat voor kwaad? Het kwaad der zonde en der straf. Hij kan niet wezen zonder belastheid. Ach! zij zijn zo beschaamd en verlegen! Zij weten geen raad voor hun verdorvenheid. Ach! zeggen ze, ik heb de hel verdiend en alle plagen Gods. Meent u dat een kind van God het kwaad der straf niet op het hart wegen moet? Ach ja! de hel en het oordeel wegen hen op het hart. Hoe was die vrome koning Hiskia over de zonde en over de straf bewogen! 2 Kon. 20: 19. Hoe was Josia bewogen over de straf! 2 Kon. 23: 19.

Ten tweede. Dan wordt de Middelaar kostelijker en dierbaarder dan alles wat er in de wereld is. Wat is eer, rijkdom, vermaak van de wereld, als ik Jezus mis? En wat is armoede, schande, droefheid, als ik Jezus geniet? Bezit ik het eerste, de zaligheid is daar niet in, maar alleen in Jezus. Maar mis ik het eerste, en bezit ik het laatste en Jezus, de zaligheid zal mij dan niet missen.
Meent gij dat die gelukkig zijn, die eer en aanzien hebben! Legt het eens in de weegschaal. Wat weegt er het meest bij u? Is Jezus uw alles? Weegt goed en bloed minder? Dan is Hij de uwe.

Ten derde. Is Hij uwe, dan zult u hiermede gaan en staan, slapen en waken, opstaan en werken met die gedurige zucht: Ach! dat Gij de mijne en ik Uwe was! Mijn ziel dorst naar God, zij schreeuwt naar U.
Ondervindt gij dat zo al opstaande, te slapen gaande, werkende? Ligt u dat gestadig bij: Mijn Heiland, mijn Zaligmaker? Ik moet in U zijn, daar is al mijn geluk in, buiten U is al mijn ongeluk? Wij verzekeren het u, dan is Hij de uwe.

Ten vierde, zulk een, die geen rust kan hebben, voordat God tot zijn ziel zegt: Ik ben uw heil. Ei, zeg het eens tot mijn ziel, is het. Nathan had het tot David gezegd: de Heere heeft uw zonden weggenomen, 2 Sam. 12: 13. Maar het kon niet helpen; Heere! was het: *Verheug gij de beenderen die gij verbrijzeld hebt; schep mij een rein hart, o God en vernieuw in het binnenste van mij een vasten Geest. Geef mij weder de*

vreugde uws heils, Ps. 51: 10, 12, 14. Daar ben ik ziek omdat God het eens getuigen zou in Christus, en zeggen: *Ik ben uw God.*

Ten laatste. Die zich gedraagt als een van Zijn volk, als gekochten en verlosten, Hem prijzen onder anderen, opdat, als ze vragen: *wat is uw Liefste meer dan een andere Liefste?* Dat ze dan kunnen zeggen: *zulk een is mijn Liefste. Ja, zulk een is mijn Vriend.*

Wat dunkt u er van! Zondaar! moet uw hart niet inkrimpen, en zeggen: Ach God, dat mis ik? Wanhoopt evenwel nog niet. Dat gij nog mist, zal God u misschien in dit jaar, dit dagje, dit uurtje van uw leven nog wel geven. Geeft het niet op. Komt naarstig onder de middelen van genade, bidt om Zijn zegen; en ziet, wat God geven zal.

En u die zeggen kunt: ik durf de tekentjes van genade in mijn hart niet ontkennen; … *welgezegend zijt gij!* Laat ze u ook niet ontnemen. Wacht er u voor. Raakt gij ze wat kwijt, schrei en bid dat de Heere u die weder gelieve te geven. Geef God geen oorzaak van over u te klagen. Bedroef de Geest niet, zoek Hem vast te houden.
Wel gij zijt gezegend, en gij zult gezegend blijven, en niemand zal uw zegen van u wegnemen. En hebt u het Lam hier zo gevolgd, gij zult het dan ook hiernamaals volgen, en eeuwige blijdschap zal op uw hoofd wezen.
Ik hoop, dat de Heere al dit gezegde zal zegenen aan u en mij tot Zijn eer, om Zijns Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 12.

Vraag 31. Waarom is Hij Christus, dat is, Gezalfde, genaamd?
Antwoord. *Omdat Hij van God de Vader verordineerd is, en met de Heilige Geest gezalfd, tot onze hoogste Profeet en Leraar, die ons de verborgen raad en wille Gods van onze verlossing volkomen geopenbaard heeft; en tot onze enige Hogepriester, die ons met de enige offerande Zijns lichaams verlost heeft, en voor ons met Zijn voorbidding steeds tussentreedt bij de Vader; en tot onze eeuwige Koning, die ons met zijn Woord en Geest regeert, en ons bij de verworven verlossing beschut en behoudt.*

Vraag 32. Maar waarom wordt gij een Christen genaamd?
Antwoord. *Omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus en zo Zijner zalving deelachtig ben, opdat ik Zijn Naam belijde, en mezelf tot een levend dankoffer Hem offere, en met een vrije en goede consciëntie in dit leven tegen de zonde en de duivel strijde, en hiernamaals in eeuwigheid met Hem over alle schepselen regeren.*

WIJ lezen, Rom. 3: 29, *Is God een God der Joden alleen? En is Hij het ook niet der Heidenen? Ja, ook der Heidenen.* De Apostel antwoordt er op met zoveel vrijmoedigheid: ook der Heidenen, zegt hij.
Heeft dat zijn waarheid, zult u zeggen, zowel in 't Oude Testament, als in 't Nieuwe?
Ja. Daarom staat er, Gen. 9: 27, God breide Jafeth uit, (namelijk: Hij zou de Heidenen Hem ook laten aanbidden) en Hij wone in Sems tenten.
God de Vader zei tot zij Zoon: *Eis van Mij, en Ik zal de Heidenen geven tot uw erfdeel en de einden der aarde tot uw bezitting,* Ps. 2: 8. En Jes. 49: *Ik heb U ook gegeven ten lichte der Heidenen, om Mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde.* Dat loon van de Joden alleen was niet groot genoeg, u moet tot uw werkloon al een groter loon hebben. Dat toont God ook in 't Oude Testament, daar heeft Hij Heidenen en Heidinnen in 't hart gegrepen: Een Uria, de Hethiet en een Jethro, Mozes' schoonvader. Paulus zou 't anders niet hebben durven denken, te zeggen: ja, ook der Heidenen.
God heeft er sommigen begunstigd in 't Oude Testament, een Rachab, Joz. 6: 25, en een Ruth, de Moabietische, die kwam onder de vleugelen van de God Israëls toevlucht nemen, Ruth. 2: 12. Ja, God had het toegelaten, dat er uit de Heidenen Jodengenoten werden, als ze zich lieten besnijden, en de offeranden des tempels volbrachten.
De Heere Jezus is naar het vlees uit een Heidin of twee voortgekomen. De Joden mochten wel zeggen: *wij hebben tien delen aan de Heere Jezus Christus; wij hebben er meer deel aan dan gij Heidenen.* De Heidenen konden zeggen: wij hebben er twee delen aan; uit Rachab en uit Ruth, die twee Heidinnen. Paulus mocht het dan wel met vrijmoedigheid zeggen in 't Nieuw Testament: *Is God een God der Joden alleen? En is Hij 't niet ook der Heidenen? Ja, ook der Heidenen.*
Waaruit bleek het nog? De Heere ging onder de Heidenen ook prediken. Hij liet zijn dienstknechten niet alleen gaan tot de verloren schapen des huizes Israëls, maar ook tot de Heidenen, Hand. 13: 46, zeggen Paulus en Barnabas: *Het was nodig, dat eerst tot u het woord Gods gesproken zou worden; maar nademaal gij hetzelve verstoot, en uzelf des eeuwige levens niet waardig oordeelt, ziet, wij keren tot de Heidenen*. De Heidenen kregen ook de Geest. Toen Petrus hoorde, Hand. 10: 22, dat de Geest op Cornelius was gekomen, toen riep hij uit: *Ik verneem in der waarheid, dat God geen*

aannemer des persoons is, vs. 34. Het kon niet zijn, of de middelmuur des afscheidsels moest gebroken wezen; daarom nam God hem weg.
God gaf de Heere Jezus ook een Hebreeuwse en een Griekse naam; een Joodse en een heidense naam; een die op de Joden, en een die op de Heidenen zag. Daarom vinden wij in onze Geloofsbelijdenis een Griekse naam, om aan te tonen, dat Hij een Zaligmaker is voor allerlei volkeren.
Die tweede Naam en de zaak zelve, hebben wij tegenwoordig te overleggen. De eerste Naam is Jezus, die hebben wij in de voorgaanden Zondag bezien. De tweede is Christus en die moeten wij nu bezien. Daarin hebben wij nu te bezien:

Eerst. Hij draagt de Naam van Christus.
Ten tweede. Waarom?
Ten derde, Zijn volk draagt de Naam van Christenen.
Ten vierde. Waarom? En daarmee hebben wij dit stuk afgehandeld.

1. Staat ons te zien, dat Hij de Naam van Christus draagt, dat is Gezalfde.
2. De reden waarom?
3. Al Zijn lidmaten dragen de Naam van Christenen.
4. Waarom?

1. Wat het eerste aangaat: de Heere Jezus heeft niet alleen de Naam van Jezus, dat is Zaligmaker, in 't Oude Testament gedragen, maar ook die van Messias, de Gezalfde.
In de oude schriften is dat de Naam, bij welke Hij bekend was bij de Joden en ook bij de Samaritanen, zo wordt er gezegd, Dan. 9: 25, tot op Messias, de Vorst.
Dat niet alleen, maar ook onder de Samaritanen was Hij zo bekend. De Samaritaanse vrouw zei vóór haar bekering: *Ik weet, dat de Messias komt, die genaamd wordt Christus*; en als ze bekeerd was, zegt ze: *Komt, ziet een mens, die mij gezegd heeft alles wat ik gedaan heb: is deze niet de Christus?* Joh. 4: 25-29. Hij is in de oude Schriften zo bekend geweest onder het volk Gods, en zelfs ook onder de Samaritanen.
Zijn er velen in de Heilige Schriften die gezalfden waren?
Ja, profeten, priesters, koningen; maar Christus is het bij uitnemendheid boven alle andere gezalfden, en boven al de gekroonde hoofden. Wij lezen, dat David van Saul zei: *Dat late de Heere verre van mij zijn, dat ik die zaak doen zou aan mijn heer, de gezalfde des Heeren, dat ik mijn hand tegen hem uitsteken zou, want hij is de gezalfde des Heeren,* 1 Sam. 24: 7.
Daniël noemt Hem *de Gezalfde, Dan. 9: 25, tot op Messias, de Vorst.* Dat kan daar op geen Kores zien, noch van dezelve gezegd worden; en dat bewijzen wij uit de bijgevoegde, meegaande en volgende dingen; want wat zegt hij? De heiligheid der heiligheden noemt hij Hem; dat kan geen Kores zijn. Hij zou een eeuwige gerechtigheid teweegbrengen, Hij zou het spijsoffer doen ophouden; en daar zou een verwoester zijn over de gruwelijke vleugel; die het leest die merke daar op, want die omschrijving past op geen andere gezalfden.
Wij vinden dikwijls in het Woord van koningen die gezalfd zijn, en dat Christus tot Koning gezalfd is, Ps. 2: 6, 45: 8, 133: 2 en in vele andere plaatsen der Heilige Schrift leest gij het, dat Christus gezalfd is, Jes. 61: 1, *De Geest des Heeren HEREN is op mij, omdat de Heere Mij gezalfd heeft.*

2. Dat is nu de Naam Christus, maar wat wil die zeggen?
Die draagt Hij vanwege zijn Middelaarsbediening en vanwege enige ambten, die Hij heeft in dat werk; die draagt Hij vanwege de gaven des Geestes, waardoor Hij in staat

gesteld is, om zijn Middelaarswerk uit te voeren. Die draagt Hij vanwege die eeuwige heerlijkheid die Hij ontvangen heeft, na het uitvoeren van zijn Middelaarswerk.

- Hij is de Gezalfde wegens de verkiezing. Meent u dat Hij bijgeval en zonder voorverordinering er toe gekomen is, zonder voorkennis Gods!

O nee. *Gij zijt Mijn Knecht, U heb Ik uitverkoren, en heb U niet verworpen,* zegt God de Vader, Jes. 41: 9. En 1 Petr. 1: 20, zegt de apostel: *Dewelke wel voorgekend is geweest vóór de grondlegging der wereld, maar geopenbaard is in deze laatste tijden om uwentwil.* Daardoor wordt Hij de Gezalfde genaamd; dat is de reden, dat Hij de Gezalfde van eeuwigheid genaamd wordt in de Heilige Schrift. Spreuk. 8: 23, *Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest, van de aanvang, van de oudheden der aarde aan.*
Daar behoort ook toe die Raad des vredes, die onderhandeling tussen de Drieëenige God, om mensen gelukkig te maken tot eer van God. De Vader stelde het harde werk voor; de Zoon nam het aan, willigt het in; de Heilige Geest neemt op Zich het toe te passen.
Als dat vastgesteld is, zo gaat God het beloven, dat de Middellaar komen zal, Gen. 3: 15, *En ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw, en tussen uw zaad en tussen haar Zaad, datzelve zal u de kop vermorzelen, en gij zult Het de verzenen vermorzelen.* Hij schaduwt Hem af; en opdat gij niet zou missen, maar het vast weten wie Hij is, zo gaat Hij Hem net beschrijven; dat is de Steen, zegt God de Vader, waar al die karakters op staan, die gij dan in 't Woord leest.
U zou altemet denken: is het de rechte Messias wel? Let op de Bijbel, daar zult u vinden de nette tijd van Zijn komst, gij zult de plaats vinden: al de merken Gods staan er op. Hij is in de wereld gekomen in de volheid des tijds. Hetgeen God in de eeuwigheid in Zijn hart had, en in de tijd beloofde, wordt zo net vervuld. Daar was het: *Ziet het Lam Gods dat de zonde der wereld wegneemt,* Joh. 1: 29. Hij is geworden uit een vrouw. Daar ziet gij de Zaligmaker, die de Vader geheiligd, en in de wereld gezonden heeft. *Zegt u, dat Ik God laster, zegt Hij, omdat Ik mezelf Gods Zoon maak?* Joh. 10: 36.
Opdat gij niet missen zou, komt God uit de hemel met een hoorbare stem, tot driemaal toe, en Hij getuigt het: de eerste maal waar duizenden van mensen bij waren, daar aan de Jordaan, als hij gedoopt werd, roepende uit de hemel: *Deze is mijn geliefde Zoon, in denwelke Ik mijn welbehagen heb,* Matth. 3: 17, en gij zult aan Hem niet mis zijn.
De tweede keer aan Petrus, Jakobus en Johannes op de berg, wanneer de stem uit de wolken kwam, zeggende: *Deze is mijn geliefde Zoon, in denwelke Ik mijn welbehagen heb, hoort Hem,* Matth. 17: 5.
De derde keer was, Joh. 12: 28, daar een schare van duizenden van mensen stond, daar riep God: *Ik heb Hem verheerlijkt, en Ik zal Hem wederom verheerlijken. En de schare, die daar stond en dit hoorde, zei, dat er een donderslag geschied was*, vers 29.
Daarom wordt Hij Christus genoemd, omdat God Hem de gaven en bekwaammaking gegeven heeft om zijn Middelaarswerk uit te voeren, zijn menselijke natuur was maar een eindige en Hij moest geestelijke bekwaamheden hebben; en Hij kreeg ze ook. Hij was daartoe in de eeuwigheid met zijn Goddelijke natuur in een overeenkomst met God de Vader gekomen. Daar lag dat in, dat Hij de Geest zonder mate over Hem zou uitstorten, Joh. 3: 34. Bij ons is begin en einde, paal en mate; maar in Hem moest de volheid zijn.

- Hij is Christus genaamd vanwege zijn bekwaammaking tot dat werk.

Lieve mensen! als, God een predikant of burger tot een bediening roept, Hij vindt hem bekwaam, of Hij maakt hem bekwaam. Hij geeft hem er de gaven toe, al was het dan een koning Saul. Let wel op! Een burger moet wel eens zeggen: Heere, wat schenkt

Gij mij al gaven die ik te voren niet had, toen ik de bediening niet had.

Nu komt God en die zegt tegen de Middelaar: Ik zal u in staat stellen om het Middelaarsambt te bedienen; en dat deed Hij langs drie trappen.

Eerst. Langs die van zijn kindsheid.
Ten tweede. Toen Hij in de bediening kwam.
Ten derde. Toen Hij n de heerlijkheid inging.

Wat het eerste aangaat, van zijn kindsheid af gaf Hij Hem zulke gaven, dat elk verbaasd moest staan. Toen Hij twaalf jaren oud was, staat Hij daar in de tempel onder die wijze leraren, en onderwijst ai ondervraagt hen, Luk. 2: 46. En Hij groeide zo al op in wijsheid en in kennis, zodat elkeen er de mond van vol had, dat het mik een uitnemend jongeling was. Men zegt altemet als een kind zo tien of twaalf jaren oud is, en 't is wat verstandig; *daar zit een geest in,* zegt men.
Ten tweede. Toen kwam God en Hij stortte Zijn Geest overvloediglijk over Hem uit, als Hij gedoopt werd. Dat was de tijd, dat Hij zijn bediening aanvaardde.
Ten derde. Daarop deed Hij het, als Hij in de heerlijkheid inging, tot loon van zijn arbeid, Ps. 45: 8. Daarom heeft U, o Goduw God gezalfd (en geestelijke gaven gegeven) met vreugdeolie boven uw medegenoten. Die medegenoten zijn dat nu juist engelen? Wij rekenen het al degenen, die ooit of ooit van God gaven gekregen hebben; en laten het nu nog zulke groten zijn, Hij krijgt de grootste. Dat is de Naam Christus.

U zult zeggen: welke bedieningen bezat Hij? Drie.
Eerst. Voor de blinden en dwazen zondaar, bezat hij wijsheid en was een Profeet om hem te keren.
Ten tweede. Voor de verlegen zondaar was Hij een Priester om verzoening te doen.
Ten derde Voor de weerloze zondaar was Hij een Koning om hem te beschermen en te bewaren.

(1) Christus heeft drie ambten. Hij is de grote Profeet en Leraar die al de raad Gods verkondigt, Hand. 20: 27. Was dat het niet, waar zouden wij er ooit achter gekomen zijn? De engelen konden die niet weten, als door de ontdekking Gods, die aan de gemeente geschiedde.
Nu komt deze Leraar en zegt: wil Ik uw predikant zijn, om u wijsheid te leren, om u toekomende dingen te voorzeggen? En mijn leer zal Ik bewijzen, dat ze de waarheid is. Dat kan deze Profeet doen. Men moet er van zeggen: *wie is een Leraar gelijk Gij?* Job 36: 22. Wie heeft er zoveel wijsheid, bekwaamheid, zachtheid? Wies leer heeft er zoveel kracht, aangenaamheid, genade, als die van onze liefste Heere Jezus? Gij wilt altemet weten, wie de beste predikant is: de Heere Jezus is de beste; met mensen kunt, gij altemet zo mistasten. Maar weet gij wie de beste is? 't Is Jezus U ziet Hem dikwijls allerminst, en gij vliegt in de mindere predikanten; maar Hij predikt 't meest en krachtigst, en Hij is de aller-gezegendste. *Aanmerkt die Apostel en Hogepriester onzer belijdenis, hoe groot Hij is,* zei Paulus, Hebr. 3: 1. Uw beste predikkanten zijn allen nietmetal. Als zij alleen preken, dan zijt ge dor en ledig. Maar als Hij er een woordje bijvoegt, dan gaat ge vervuld naar huis. En denkt wel van ons, ik wilde wel, dat ik u weer hoorde; maar wij zijn allemaal niets. Paulus die plant, Apollos die nat maakt, zijn allen niets, als God de wasdom geeft, 1 Cor. 3: 6, 7.
Daar komt Jezus prediken bij die dwaze en onkundige zondaar. Wel zegt Hij, zondaar er is genade voor u; daar zijn uitkomsten tegen de dood, wat wilt u hebben? Dan komt

Hij, en Hij wordt hun een Profeet. *Als u in Mij gelooft, zegt Hij zult u leven; en gij zult gezegend zijn.*
Wij zullen nu zozeer niet zien op de toekomende dingen te voorzeggen, en wat Hij al gedaan heeft als Profeet; wij zullen maar bij het geestelijke blijven.
"Zondaar zegt Hij, u kunt zalig worden. Ik verkondig het u, Ik zeg u: het zal zijn die en die. Ik zeg ook: rampzalig zijn die en die; sluit gij de deur van uw hart voor Mij toe? Wilt u niet naar Mij horen? Wee! Wee! Wee! dan, dan zult u in uw zonden sterven; en hoe zult u het dan maken? Niet alleen dat, zondaar! maar wil Ik mijn zeggen goedmaken? U ziet Mij, en U ziet zovele duizenden van getuigen. Bezie hun leven en wandel, en beziet ook mijn leven en wandel. Ben Ik mijn Vader niet getrouw geweest, en ben Ik niet gekroond geworden? Bezie Mijn heilige wandel. Ik heb het kruis verdragen en de schande veracht, Hebr. 12: 2, en ziet hoe Ik er op gestorven ben, en die goede belijdenis beleden heb, onder Pontius Pilatus. Hij is de hoogste en volmaaktste Leraar.

(2) Hij is ook de Priester. Als ik en gij horen prediken met vrucht dan gaat het schepsel weg. Als iemands hart gebroken en overtuigd wordt, dan ziet hij, dat hij verloren is: hij gaat dan in eenzame plaatsen schreien. Dat ziet Hij, als de zondaar daar uitroept: wat raad? Nu ben ik al mijn rust kwijt, nu moet ik verloren gaan, wat zal ik gaan doen?
Wat doet de Heere dan? "Ik ben de Priester, zegt Hij. Ik kan u rust geven, met God verzoenen door mijn offer en voorbede. Weet gij het niet, arm schepseltje! wat een offer dat Ik heb om voor de zonde te betalen? Is die Fontein van zijn bloed en offerande niet voor mij en u?
Wat zullen wij dan doen? Hij heeft ons verlost, niet met zilver of goud, maar met zijn dierbaar bloed, 1 Petr. 1: 18. Hij heeft Zijn leven gesteld voor de zondaar, opdat Hij hem met God verzoenen zou. "Wilt u het opgeven, nu Ik als Profeet mijn werk aan u gedaan heb? Zegt Hij. *Komt tot Mij en Ik zal u niet uitwerpen,* Joh. 6: 37. Ik zal u vrede geven. Och! zegt Hij, in plaats dat het met u gedaan is, Ik spreek zegeningen over u uit, en niemand zal uw zegen van u wegnemen. Ach! de vloek heb Ik weggenomen, en Ik heb die in een zegen veranderd. In Mijn apostelen heb Ik u de handen opgelegd en gezegend; en Ik heb gezegd, dat gij gezegende mensen zijt. O, Ik zal bij u zijn, waar gij ook zijt. Ik heb voor u gebeden, op de wereld en ook aan 't kruis; en nu bid Ik in de hemel ook voor u."
Dat hebben wij u, toen wij spraken over Openbaring. 8, doen zien, hoe Hij daar de Voorbidder is, hoe Hij daar allerlei smekingen doet, en hoe al Zijn kinderen al hun smekingen op Hem leggen, als op dat gouden reukaltaar, zodat er als een rook voor God opgaat van al de gebeden, en die maakt Hij bij God aangenaam, en er komen antwoorden, als stemmen en donderslagen, zodat zij zelf moeten zeggen: dat ze een krachtig en duidelijk antwoord krijgen.
Wij zeiden, dat, als Jezus zijn werk als Profeet gedaan heeft, dat Hij dan komt als Priester. Meent u dat Hij ze, als Hij ze overtuigd heeft, dan zal laten sterven? Nee, zondaar! dan is de Heere Jezus de Priester. Al is het, dat gij al bevende tot Hem gaat, al was het op uw sterfbed, dan vloeien zijn lippen nog van zegeningen. Nu is Hij een groter Priester dan allen, die er ooit geweest zijn; zelfs is Hij boven Melchizédek.

(3). Nu, Hij heeft zijn werk als Profeet, en als Priester, niet gedaan, of Hij doet het ook als Koning. Wat doet Hij als Koning?
Hij haalt de Zijne uit het rijk des duivels. Hij ontrooft die sterkgewapende zijn wapenrusting en vaten; en Hij gaat hun ontrust gemoed stillen. "Wat wilt gij, dat Ik u

doen zal? Zegt Hij. Houdt gij het niet met Mij? Zijt gij besloten het alles uit te staan wat er uit te staan is bij Mij? Wilt u zowel de naakte Jezus aan het kruis, als de verheerlijkte Jezus op Thabor? Hebt u het wel doorkeken, of u mijn dienstknecht of dienstmaagd zou willen wezen? Wilt u Hem voor uw Heere hebben, en u voor Hem neerbuigen? Ps. 45: 12, zegt u: Ik ben tot uw dienst met al wat ik heb, of kan?"
Zo wordt Hij Koning van een ziel evenals van de ganse Kerk. Dat kunt gij dan verder met uw gedachten uitbreiden.
Heere, mochten zij zeggen, daar komen zulke aanvallen!
"Ik zal u bewaren, zegt de Heere, en kracht geven; geen nood! laat het gaan zo het wil, Ik zal u in Mijn hand houden. Daar zal er geen een van mijn schapen verloren gaan, Joh. 17: 12. Ik heb er mijn bloed voor uitgestort, zij kunnen niet van Mij afgaan, zou de duivel of de wereld hen verslinden? Dat kan ook al niet wezen, zegt u: het zal alles tegen mij zijn. Dan zal Ik zeggen: tot hiertoe en niet verder; houdt op. Al zouden ze in de hel geworpen worden."
Houd op Farao! of gij zult in de hel geworpen worden. 't Geschiedde ook zo. Houd op Paulus! zei de Heere, en hij hield op. Is er een die niet wil ophouden? Die wordt zo in de hel gesmeten.
Kinderen van God, wat voor wonderlijke dingen! Al werden de bergen verzet in het hart van de zee, Ps. 46: 3, *gij zult niet verloren gaan, zegt de Heere, Ik heb u in beide mijn handpalmen gegraveerd*, Jes. 49: 16. De poorten der hel zullen u niet overweldigen, Matth. 16: 18. 't Is opmerkelijk, dat zulk een ziel zegt: Ik diende Heere Jezus met een vrij en goed geweten. Dat zullen wij daarna nog met een weinig woorden uitbreiden.
Daar hebt u eerst de 'naam Christus, en dan ten tweede waarom Hij zo genaamd wordt.

3. Nu het derde, zij zijn Christenen.

Dan zullen wij u ten vierde doen zien, waarom de lidmaten van deze Koning Christenen heten.
Het allereerst werden zij zo genoemd, Hand. 11: 16, in die grote stad Antiochië. Te voren waren 't broeders, discipelen, zij waren toen met die Naam van Christenen bekend, zelfs in de hoven der koningen, onder de groten en wereldlijken. Dat die het wisten, blijkt uit Agrippa, Hand. 26: 28, die zei tegen Paulus: *Gij beweegt mij bijna een Christen te worden*; houd op, gevangen man, is dat prediken! Gij beweegt mij bijna een Christen te worden; u zou mijn gehele hart wel innemen, gevangen man!
Niet alleen was de naam Christen bekend in de hoven der koningen, maar zelfs tot onder de Heidenen, tot op de schavotten en in de gerichtsplaatsen. Indien iemand lijdt als een Christen, die schame zich niet, maar verheerlijke God in deze dele, 1 Petr. 4: 16. Daar hebt u de Naam Christenen.
Maar waarom dragen zij nu die naam?
Daarna hebben ze zichzelf andere namen gaan geven; maar zij benoemden zich ook zeer kwalijk, Calvinisten, Lutheranen, enz. Geliefden, wat is dat?
Is dit goed gedaan, dat de gemeente en de lidmaten van Christus andere namen krijgen? Als ze andere namen krijgen, is dat maar van de vijanden. Lutheranen en Calvinisten, dat zeiden de Papisten. De ware kerk heeft de Naam van Christelijke Gereformeerde Kerk, om zich te onderscheiden van de valse, zij dragen ook de Naam van de Christen-Kerk; maar onze kerk heeft andere namen gekregen, om zich van haar te onderscheiden. En als wij een andere naam aannemen, is dat, niet omdat wij zulk of zulk eens mans gevoelen aannemen, en voor onfeilbaar houden, maar dat is, opdat de gedachtenis des rechtvaardigen tot zegening wezen zou, Spreuk. 10: 7.

Als er onder de ware Christenen zulke namen gegeven worden, aan de een die, en aan de anderen die, Voetianen en Coccejanen, zo is 't niet dan ergerlijk voor al degenen die buiten ons zijn.

Ik blijf dan bij de 32ste Vraag: *Waarom wordt gij een Christen genoemd?*
Dat moeten wij oplossen.

Eerst. Omdat Christus het Hoofd van de gemeente is; en zij zijn door 't geloof Hem ingeplant. De gemeente wordt zelfs Christus genoemd, 1 Cor. 12: 12. Want gelijk het lichaam één is, en vele leden heeft, en al de leden van dit éne lichaam vele zijnde, maar één lichaam zijn, zo ook Christus.

Ten tweede. Christenen zijn ze, omdat de Heere Christus hun Leraar is. Doorgaans zult u vinden, dat de discipelen zich naar hun meester laten noemen. Nu is Christus niet alleen hun Mester, hun Hoofd, maar Hij is hun Man en Bruidegom, zij zijn de bruid, de vrouw des Lams, Openb. 21: 9. De vrouw moet naar de man heten, zij moet Zijn Naam voeren, zal Hij Christus heten, zo moeten zij Christenen heten. Hij is hun Heere, ze zijn Zijn knechten; en een knecht moet een kenteken, de livrei en het zegel van zijn heer dragen. Openb. 7: 3, zegt de engel: *En beschadigt de aarde niet, noch de zee, noch de bomen, totdat wij de dienstknechten onzes Gods zullen verzegeld hebben. De naam, het zegel en ken teken van de Heere stond op hun voorhoofd of rechterhand, die werd gedrukt op hun voorhoofd of hand.*

Ten derde, zij worden Christenen genoemd, omdat ze op een Christelijke wijze spreken, leven, lijden en sterven, zij zijn onderscheiden van Joden en Heidenen, omdat ze de zalving, de gaven des Geestes, die op de Heere Jezus Christus zonder mate zijn uitgegoten, mede deelachtig zijn geworden, 1 Joh. 2: 20. Daar zitten ze zo onder dat Hoofd, en daar druipt op elk lidmaatje ook wat van die zalving. Daar is die olie op het hoofd van Aäron gegoten, die zo langs de baard tot in de zomen zijner klederen, dat is, op de ledematen nederdaalde, Ps. 133: 2. Maar daar zijn er, die willen in die baard van Aäron ook al wat vinden. Maar wij zeggen: dat zóó de Geest van het hoofd tot de baard nederdaalt en zo op al de leden; al wat boven het hoofd is, dat is voor het hoofd; maar al wat beneden het hoofd is, dat is voor de leden, die hebben mede die zalving met al die geestelijke gaven, Ps. 68: 19. De Geest der genade en der gebeden, des geloofs, der liefde, des vredes en van cordaatheid druipt zo van God af op dat hoofd, en zo van dat hoofd tot op het uiterste lidmaatje; die krijgen ook hun deel, en zij hebben mede zo enige bedieningen.

Ze zijn mede op hun wijze profeten, priesters en koningen; wel zo niet gelijk als Christus, maar evenwel zo, dat er een klein zweempje naar Hem is, zij worden ook profeten genoemd. Uw zonen en uw dochteren zullen profeteren, Joël 2: 28, en 1 Petr. 2: 6 *worden zij genoemd een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom,* en Openb. 1: 6, koningen en priesters Gode.

A. Zij zijn ook mede op hun wijze profeten, op een geestelijke wijze.

Ten eerste. Wel, een profeet, wat was dat voor een man? Die had een grote geleerdheid van God, en dat hebben zij ook, zij worden van God geleerd, wat zonde is, wat genade is, wat wedergeboorte is, wat trouw, wat oprechtheid is; zij hebben ondervinding wat licht is, zij worden allen van de Heere geleérd van de kleinste af tot de grootste toe, Jer. 31: 34. Wilt u geleerde lieden zien? Dan moet gij een Christen zien. Al heeft iemand de Naam van geleerdheid, dat is geen geleerdheid; dat is maar verkeerdheid. Die van God en Christus geleerd worden, en Christenen zijn, die

worden nu bijna doorgaans voor fijmelaars[11] en onnozele mensen gerekend; maar dat is omdat de anderen niet geleerd zijn; al die andere geleerdheid is maar verwaandheid van die vuile letterknechten.

Ten tweede. Dat niet alleen, dat ze van de Heere geleerd worden, maar zij verkeren ook zeer nabij met de Heere; even gelijk de profeten deden.

Ten derde. Hetgeen de profeten van God geleerd hadden gingen ze ook anderen leren, zo zitten deze ook onder hun kinderen, vrienden en buren, en zij leren de onkundigen; zij profeteren, spreken, stichten, zij leren al sprekende van de Heere Jezus Christus, hoe hoog Hij verheven is; van de genade, van de zonde, van de heerlijkheid, zij bidden, zij zingen. Hebben ze een lied, een Psalm, zij zingen, zij bidden eens met elkaar. Daar ligt de vader met de huisgenoten eens op de knieën, in de gezelschappen der vromen wekken ze eens iemand op, zij bidden, zij spreken, zij stichten.

Ten vierde. Wat doen ze nog al? Zij gaan met hun goeden wandel hun naasten voor en stichten ze daarmee, en zo zoeken zij ze te winnen en te overtuigen.
Zelfs met hun dood stichten ze nog, zij worden wel niet allen martelaren, noch tot het martelaarschap geroepen; maar zij moeten elk gereed en in staat daartoe zoeken te zijn. Sterven ze hun eigen dood, daar ligt dan dat schepseltje afgetrokken van alle schepselen, zij willen wel sterven; zij zijn zo blij, dat ze hun kruis en de zonde ten einde zijn; zij spreken zo, dat de omstanders zeggen: ik ben er van gesticht; het sterven van dat mens, zeggen ze, zal ik mijn leven niet vergeten.

B. Maar zijn ze ook priesters?

Ja; geestelijk staan ze daar als priesters in de dingen, die bij God te doen zijn, Hebr. 5: 1. Daar staan ze altemet eens in de bres; zij bidden, zij spreken voor anderen; zij zegenen anderen, zij spreken zegeningen uit, en daar komen ze met een offerande van een gebroken hart en een verslagen geest. Dan brengen ze eens een offerande van een gebed, een aalmoes, een dankoffer en een lofoffer. Dan offeren ze eens de doding van de oude mens, zij hebben zo hun geestelijke offeranden, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus.

C. *Zijn ze ook koningen?* Zult u zeggen.

Ja, dat zijn ze in waarheid, al gingen ze met gescheurde klederen; al liepen ze een rijke achterna om een stukje brood. Hoe zijn ze dan koningen?
In hun grootmoedigheid. U zult ze nergens voor zien staan; zij gaan door rivieren, door gewapende benden lopen ze door, de stalen bogen worden door hun armen verbroken, Ps. 18: 35. Als God zegt: lustig[12] mijn kind! dan springen ze over een muur, zij zouden dan geen gehele hel ontzien, zij hebben zulk een voortreffelijke, zulk een prinselijke geest in zich.
Ze zijn ook zo rijk! Zij hebben zovele schatten. Geen koning heeft zoveel, al was 't een Salomo. Van hen kan gezegd worden: Alles is uwe; God, de hemel, de eeuwige zaligheid, alles is uwe, zij hebben ook genade. Het Woord is hunne. Al de beloften zijn hun. Hun erfdeel is uitermate groot, zij hebben uitnemend veel goed.
De gehele regering Gods is hunne, zij hebben een koninklijke heerschappij. Meent u, dat ze zonder bewind zijn? De wereld mag hen overal uit houden, uit kerkelijke en burgerlijke regering, zij zijn evenwel in regering; zij hebben er zo geen als de wereld, maar zulk een heerschappij als een Christen; die is groter dan die van een koning. Daar is dikwijls een koning aan een kleine verdorvenheid vast, en hij kan er niet

[11] schijnheilige
[12] Wakker, moedig

afkomen; maar de minste Christen is dikwijls de grootste verdorvenheid meester, zij kunnen altemet over hun geest heersen. Ik was mij zelf geen meester, zegt een werelds mens; maar een Christen zegt: ik bezat mijn ziel in lijdzaamheid; die anderen regeren veel, zegt hij, maar ik, ik regeer nog al meer dan een gehele wereld.
Dat niet alleen; maar daar ligt ook een koninklijke majesteit op hen. Daar ligt op een koningsmantel zoveel majesteit niet, dan op een bedelaar, die vroom is. Op de knecht, die vroom is, ligt meer glans dan op de heer, die niet vroom is. Daar ligt zoveel glans op zulk een knecht, dat de heer zelfs moet omzien naar de knecht, als hij 't gelooft dat hij waarlijk vroom is, zij zouden altemet zich wel tot aan de zool en planten van hun voeten buigen. Altemet, als ze bezig zijn in de zonden, en daar komt iemand in die vroom is, en waarvan ze dat geloven, zou elkeen wel zeggen: hier moeten wij afbreken, zulk een ontzag ligt er op. Ik weet wel, dat gij 't wel ondervonden hebt, als u brandde in uw gezelschappen om te spelen, en als er een vrome in uw gezelschap was, durfde u niet; en als u er evenwel doorbrak, moest ge uw geweten eerst geweld aan doen. Ziet u 't wel? Zij doen alles zo met een vrij en goed geweten, zij dienen God met een vrij en goed geweten. De wereld lastert, als ze zeggen, dat ze het gedwongen doen. Ach, nee! zij dienen God met een vrij gemoed, zij doen 't, om te tonen, dat ze waarlijk vrijgemaakt zijn van de Heere, Joh. 8: 36. 't Was een vuile laster die ze de Christenen oplegden in die eerste Christentijden, toen zij hun nagaven, dat ze hun kinderen slachtten, hun bloed dronken, zich op een ongeoorloofde wijze vermengden, en alle vuile dingen bedreven. Maar de Heere bestelde 't zo, dat er geen wakkere mannen ontbraken, die aantoonden, dat de Christenen onschuldig, en de Heidenen lasteraars waren.
Wij zeiden, dat ze 't doen om een goed geweten te bewaren, zij hebben ook zulk een bevredigd en blank gemoed. Daarom moet men niet zeggen, dat het koppigheid is. Ach! mijn geweten is zo ruim, zegt een Christen, ik zou niet vermogen anders te doen. Daar hebt u ons vierde stuk.

Geliefden! wij hebben ook de Naam van Christenen. Laat ons dan nu niet meer doen, dan eens zien, of wij een waar of geen waar Christen zijn.
't Kan al niet helpen, of wij grote en mooie namen hebben, wij moeten zaken hebben. Waar zijn ze, die de zaken hebben? Ach! daar zijn er zo weinigen! Men kan van iets de Naam wel hebben, en de zaak missen. Men kan zo nabij komen. Men kan een goede opvoeding gehad hebben, een zacht humeur hebben. Men kan veel gelezen en veel nageleerd hebben; en men kan er al slinkse oogmerken in hebben. Men kan al vele deugden doen, en al veel vertonen, maar men kan God met geen vertoningen ophouden. Men kan elkaar al zoetelijk toepraten, maar het kan alles niet helpen voor God, die in de hemel woont. Wat zal 't gruwelijk zijn, als wij de Naam gehad hebben en dat men voor geen waar Christen kan doorgaan! Wat zal 't schrikkelijk zijn, de Naam gehad te hebben onder de mensen, dat men leeft, als God zal zeggen, dat men dood is; en gelijk hij eens van de Joden zei, dat zij een Synagoge des Satans waren! Kom aan, laat ons elkaar niet langer ophouden, maar laat ons eens zien, of ik of gij een waar Christen zijn.
Waaraan kan men 't weten?

Eerst. Een waar Christen is zulk een nederig mens. Ach Heere! zeggen ze, wat ben ik, wat heb ik, wat kan ik? Zij zijn bij zichzelf zo klein, zij zijn zulke wormpjes, zij kunnen niet veel doen.
Zij hebben niet veel bekwaamheid, dat is in hun hart en mond bestorven: ik ben niets

waardig. Die geen waar Christen is, die houdt niet van zo nederig en altijd zo klein te zijn. Dat kennen ze niet, zij willen ook niet al te veel verkleind worden.
Maar een waar Christen zult u zo klein vinden de gehelen Bijbel door. Daar 't ware werk in is, dat werkt in hen de uiterste nederigheid. Die geringen, zei David tegen Michal, als zij hem bespotte, dat hij zich zo vernederde, daar zal ik mede verheerlijkt worden, en ik zal mij nog al geringer aanstellen, 2 Sam. 6: 22.

Ten tweede. Als hier nu iemand zit, die al de kentekens tegelijk zou willen hebben, die doet kwalijk, ziet maar welke u hebt, en ziet de andere te krijgen. Aller-liefste Heere! hoe beschaamd maakt mij de zonde! zegt een waar Christen. Ach! hoe bange valt ze mij! dat is de Achan, die mij zo beroert; ach, mijn verhard hart! Hoe raak ik van de zonde af!
Die geen waar Christen is, die kent dat niet. Hij is er voor God zelfs niet beschaamd over. Wat pijn hij kent, of kennen mag, hij kent geen pijn over de zonden.

Ten derde. Een waar Christen, ach! zegt hij, ik ben zo bekommerd, of wel 't werk Gods in mij is; of uw werk, Heere, wel in waarheid in mij is; en vindt hij wat, zal ik niet weer afvallen? Zegt hij: zal ik U niet tot oneer worden? Zal ik anderen niet bedroeven? Zal ik wel zalig worden?
Maar de andere nog wereldse mensen en naam-christenen, ach, nee! zeggen die, ik stel dat vast; ik ben daar niet bekommerd over; al zouden ze 't zich zelven opdringen, al zou ze 't zonder en tegen de tekenen vaststellen. Ik zal wel zalig worden, zeggen ze, dat stel ik vast.

Ten vierde, zij kunnen zo verenigen met de ware Christenen. Maar de naam-christenen, als zij daarbij zijn, dat stuit hun. 't Is altijd wat, zeggen ze, en ik weet niet wat het is; de mensen die spreken wel, zij ontstichten mij niet; hun deugden zijn al wel en al sierlijk; maar als ik mijn hart onderzoek gaat het er zo niet naar uit; maar de ware Christenen al heb ik ze mijn leven niet gezien, 't is aanstonds: met u verenig ik, met u kan ik praten; ach! gij zijt mijn vriend en vriendin.
Maar de naam-christenen zeggen: ik mag niemand minder zien dan die fijmelaars; die fijmelaars! dat zijn de ware Christenen niet, en die haat ik, die mag ik niet lijden, die bespot, en smaad, en laster ik; die veracht ik, die kan ik alle kwaad doen; ik zal ze drukken, vervolgen, waar ik kan.

Ten vijfde. De ware Christenen staan dikwijls en schreeuwen ach! wal een verandering voel ik: ik ga levendig te bed, en sta dor op; het een gebed, de een godsdienst, de een samenspraak scheelt schrikkelijk veel van de andere, als wij prediken, dat scheelt schrikkelijk, de een maal van de andere. Of men al zegt; laten wij het weer eens zo doen gelijk toen, dat is onmogelijk: hetzelfde gebed kunt gij niet weer doen. Dat is een raar [zeldzaam] stuk als ze weer eens dezelfde uitdrukking krijgen; hoe ben ik dus? Zeggen ze, nu is 't wel, en toen was 't dor, nu ben ik zo week, toen was ik hard, toen was ik als een duivel, en nu ben ik als een engel.
Maar die geen waar Christen is kan hetzelfde gebed wel doen. Ik hen niet verlegen, zeggen ze; die gaan altijd op dezelfde wijze te kerk en ten Avondmaal, zo een is als een steen, als een dode en altijd eveneens.

Ten zesde. Een waar Christen die het ware Christendom in zijn hart heeft, 't is zulk een oprecht mens? Zij worden voor geveinsde gescholden, maar zij zijn vijanden van alle geveinsdheid. Het zijn de aller-oprechtste mensen. Weet gij waar het aan blijkt,

dat zij oprecht zijn? O, zij zijn er altijd zo over bekommerd. Heb ik daar niet meer voor de mensen getoond, als ik bezat? Zeggen ze. Ze onderzoeken zichzelf duizendmalen of hun staat goed is. Worde zij dit jaar in het leven gespaard, zij onderzoeken zichzelf, en al was het nog twintig jaren, zij zouden het alweer doen, zij vragen het aan anderen: zou mijn staat wel goed zijn?
Zeggen ze; zijt gij ook zo? Hebt u het mede zo ondervonden? Zij willen niet bedrogen zijn, zij bidden God dat Hij het hun belieft te ontdekken. Is er enige verkeerdheid in mij? *Heere! ontdek het mij toch, toets mij Heere! en proef mij,* Ps. 139: 23, 24. Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart, beproef mij, en ken mijne gedachten, en zie of er bij mij een schadelijke weg zij, en leid mij op de eeuwige weg. Alle onderzoekende bedieningen, waar valse gronden ontdekt worden, waar onderscheidenlijk gepredikt wordt, daar moet ik wezen, zeggen ze, of ik mij altemet bedroog, opdat ik ontdekt zou worden, zij schuwen het licht niet.
Wat zegt nu uw hart? Al die anderen wilden wel, dat er geen geestelijk prediken was, of dat zij het nooit hoorden, zij zoeken maar zulke, waar de mensen over 't hoofd gepredikt worden, waar zij zich met de letter maar ophouden. Of komen ze eens onder de anderen, als het dikwijls anders niet kan zijn, dan wringen ze zichzelf in duizend bochten, zij zouden wel gaan slapen.
Ach! zeggen ze, ik wil niet overtuigd worden, zij doen moeite om de klem van 't Woord weg te krijgen, dat zijn maar fijmelaars, zeggen ze, en geveinsden, zij zouden zulken gaan verachten. Dat onderscheiden prediken, zeggen ze, houd ik niet voor goed, en hun gemoed krijgt altemet zulk een neep daardoor, dat ze geweld moeten doen, om het te gaan verdoven. Als men ze eens wat te na gekomen is, dan zijn ze bedroefd, dat er een traan uit hun ogen gekomen is of dat ze maar eens effen gezien hebben.

Ten zevende. U zult ze zo vinden, dat ze zeggen: aller-liefste Heere! ik betuig U, ik ben er op gezet, ben ik niet bekeerd, ontdek het mij, overtuig mij, verander mij. Ik betuig dat ik U en uw genade van node heb. 't is er mij om te doen, zo het niet begonnen is, begin het nog. Dan gedragen ze zich ook als een Christen, in de kerk niet alleen, maar ook in hun huis: in voren tegenspoed, in kruis en voorspoed, zij zwijgen, zij spreken, waar ze het moeten doen. De anderen zeggen: 't komt zo nauw niet, dat zijn maar een deel kleinigheden.
In 't bijzonder een waar Christen, die spreekt en hoort graag van Christus. Wees gij mij, zeggen ze, de grootste, de liefste predikant Die predikant zal blijven, als al de anderen, die mij hier lief zijn, weg zullen wezen. 'Wees gij mijn Priester, laat ik mijn hart in uw schoot mogen ontlasten. Wees Gij mijn Koning, om mij te regeren en te beschermen. Laat ik uw onderdaan zijn.'

Nu hebt u 't gehoord, en nu vragen wij u, in welk beeld gij u 't best vindt, in de ware Christen of in de naam-christen?
Uitwendig lidmaat! begon uw hart u niet te kloppen? en waar lidmaat vond ge u niet beter in het beeld van de waren Christen? Lieg niet, spreek ongeveinsd, vond ge u in de prent van de waren Christen niet beter?
Zegt u ja, ik kan tegen de waarheid niet?
Wel geeft God de eer, en wacht, totdat Hij u nog meer zal geven. Die Priester op de troon heeft een gehele zee van zegeningen, en die zal niet ophouden, totdat Hij u de laatsten zegen zal gegeven hebben. Beërft de laatste Priesterzegen, die Hij u toe zal roepen: *Komt gij, gezegenden mijns Vaders, beërft dat Koninkrijk hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld. Gaat nu in de vreugde uws Heeren*. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 13.

Vraag 33. Waarom is Hij Gods eniggeboren Zoon genaamd, zo wij toch ook Gods kinderen zijn?
Antwoord. *Daarom dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke Zone Gods is, maar wij zijn om zijnentwil uit genade tot kinderen Gods aangenomen.*

Vraag 34. Waarom noemt gij Hem onze Heere?
Antwoord.
Omdat Hij ons met lichaam en ziel van alle onze zonden, niet met goud of met zilver, maar met zijn dierbaar bloed gekocht, en van alle heerschappij des duivels verlost heeft, en ons zo zich tot een eigendom gemaakt.

Wij lezen, Jer. 9: 23, 24, *Zo zegt de Heere: Een wijze beroeme zich niet in zijn wijsheid, en de sterke beroeme zich niet in zijn sterkheid, een rijke beroeme zich niet in zijn rijkdom; maar die zich beroemt, beroeme zich hierin, dat hij verstaat, en Mij kent, dat Ik de Heere ben,* enz. Rijkdom, wijsheid en sterkte, het zijn al grote dingen; 't is alles onder het mooie van de wereld. Als God iemand met rijkdom begiftigt, en niet met genade, dan verheft hij zich; en het laatste gebeurt wel, zelfs al heeft iemand al genade. Dat zien wij in Hiskia, toen God hem niet bewaarde, hij was rijk; daar komen gezanten om hem te zien; daar verheft zich zijn hart, hij kon het niet inhouden: ziet, wat al schatten dat ik heb, zei hij, 2 Kon. 20: 13. *Der jongelingen sieraad is hun sterkte*,
en gij zult er bijna niet één vinden, of hij zal zich op zijn kracht verheffen. Simson, hoewel hij een Nazireeër was, schijnt ook al verheffing des harten over zijn kracht gehad te hebben, Richt. 16: 20.
De wijsheid is wat groots. Daar studeren sommigen toe, om dikwijls iets te verstaan, dat boven het bereik van hun verstand is; al zouden ze hun gezondheid, Ja, hun leven daaraan wagen; en als ze wat bekomen, dan is het ternauwernood, zo zij zich niet verheffen, en zo zij zich niet opgeblazen maakt. Dan heeft men een koffer vol wind; men zou wel willen, dat elkeen ze langs de straat met de vinger nawees, en zei: dat is een geleerd mens. Als u zo zou willen roemen, dat deugt niet. Dat is uit God niet, dat behaagt God niet. Wat dan?
U moet buiten uzelf in Christus door de Geest roemen, buiten die wijsheid, rijkdom en sterkte. *Die roemt, roeme in de Heere*, 1 Cor. 1: 31. Welk is het aller-kostelijkste schepsel dat er onder de zon is? De mens. En wat is het kostelijkste in de mens?
De ziel. En wat is het kostelijkste in de ziel? Is het niet het verstand? En wat is het kostelijkste in 't verstand?
Is het niet de kennis van zaken? En welk is 't kostelijkste in die kennis van zaken?
Is het niet de kennis Gods? Daar hebben wij geen woorden toe te gebruiken, om u daartoe uit te lokken. Als men daarvan spreekt, of hoort, dat neemt het hart in. Is die wijsheid niet het voornaamste, God in Christus te kennen, en hoe Hij een armen verloren zondaar tot zijn gemeenschap brengt? Naar die wijsheid moet al wakker gezocht worden, men moet tot die wijsheid zeggen: *Gij zijt mijn zuster, en tot dat verstand: Gij zijt mijn bloedvriend*, Spr. 7: 4. Welgelukzalig is hij, die wijsheid vindt, Spr. 3: 13. Die wijsheid is als een boom des levens degenen, die ze aangrijpen, Spr. 3: 18. Wat wonder is het dan, dat Paulus al de wereldse wijsheid zo weinig achtte, al was hij een langen tijd aan de voeten van Gamaliël geleerd, Hand. 22: 3? Hij mocht hier of

daar eens, als het eens te pas kwam, onder de Heidenen terloops er nog iets van gebruiken, maar daar onderhield hij zijn hart niet mede Al was hij in de derde hemel opgetrokken geweest, zo zegt hij echter: *ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en die gekruisigd*, 1 Cor. 2: 2. Dat overtrof het alles; al moest hij er schade om lijden, dat is mijn schat, zegt hij, dat ik in Hem gevonden mag worden, om voor God te bestaan. Als u dat niet bestudeerd hebt, dan hebt u aan al uw wijsheid niets anders, dan een hand vol wind. Als iemand de wijsheid van Christus mist, dat is maar een onwijze. De Onderwijzer zag die wijsheid in het Woord. Hij geeft er een kort uittreksel van, en Hij zegt: spreekt daar gemeenzaam van aan de haard, in de huizen en vlekken met uw kinderen.

Wij hebben het werkverbond zien afhandelen, en wij hebben een aanvang gemaakt van het Genadeverbond, van de bediening van het Genadeverbond, van de Middelaar van het Genadeverbond, daar wij nog in bezig zijn; en dan handelt de Onderwijzer van de zegelen van dat Genadeverbond.
Eerst handelt Hij van de impetratie, of verwerving van de zaligheid.
Dan, ten tweede. Van de applicatie of toepassing der zaligheid.
Dan komt Hij zo, ten derde, tot de goederen en zegelen van het verbond.
Dan, ten vierde. Hoe dat die bondgenoten de Heere danken.
De Middelaar van 't verbond zagen wij:

Eerst. In die naam Jezus, zaligmaker.

Daarna, ten tweede, in de Naam van Christus, de Gezalfde, en hoe allen die tot Hem behoorden, tot die stal en kudde gebracht worden, onder die enige Herder, en naar Hem genoemd worden Christenen; en bij die gelegenheid zagen wij ook, wat dat is, een Christen.

Nu hebben wij, ten derde, de Middelaar te beschouwen in Zijn derde Naam, dewelke zijn Goddelijke natuur vertoont, en dan nog in een vierde, die Zijn majesteit, en groot eigendom over zijn Kerk en kinderen vertoont.

Eerst. Hebben wij te bezien die naam, welke Zijn Goddelijke natuur en Wezen vertoont, en dan:
Ten tweede. Die Naam, die het eigendom over Zijn kinderen en Kerk vertoont.
De een is eniggeboren Zoon, en de ander onze Heere.

In deze 13de Zondag hebben wij deze stukken te bezien.

1. Eerst. Hebben wij te bezien wie er al zonen Gods genoemd worden.
2. Ten tweede. Dat Christus de allerbeste van die allen is, en al de anderen ver overtreft.
3. Ten derde. Dat Hij de ware God is, met de Vader, en met de Heilige Geest.
4. Ten vierde. Dat Hij de Heere van Zijn volk is, en hoe.
5. En eindelijk, ten vijfde. Hoe dit in de belijdenis van ons geloof komt.

Dat zijn onze zaken: 1. Wie er al kinderen Gods genaamd worden. 2. Hoe Jezus de Zone Gods is, en dat Hij de allerbesten overtreft. 3. Dat Hij in wezen met de Vader en de Heilige Geest God is. 4. Hoe dat Hij het eigendom van Zijn volk is. 5. Dat het geen artikel van ons begrip, maar van ons geloof is, voor zover het een Goddelijke verborgenheid is, die wij op het gezag van de ontdekker graag aannemen.

1. Wat het eerste aangaat.
Daar wordt van zonen Gods gemeld in de Bijbel.

- Wilt u in de hemel komen, dan zult u er vinden, die duizendmaal duizenden engelen, die voor zijn troon staan die worden genoemd kinderen Gods, zonen, vlammen vuur. Job 38: 7, *Waar waart gij, toen de morgensterren samen vrolijk zongen, en al de kinderen Gods juichten?* Waarom worden zij kinderen genoemd? Omdat God hun Vader is door de schepping, en Hij overlaadt en overstort ze met hemelse zegeningen.
- Wilt u naar de aarde gaan, daar vindt gij de volmaakte mens, die krijgt die naam van zoon van God. Men moet nooit zeggen, dat God uit kracht van schepping geen Vader is; het tegendeel is waar, uit Luk. 3: 38, waar gij de geslachtsrekening zult vinden van Christus, die komt tot op Adam, de zoon Gods. Hij is ook de zoon Gods geweest. Als Vader had God hem voortgebracht, en hem als een heer gesteld over het ganse schepsel.
- Behalve dat, de ganse natie der Joden zo wordt genoemd, zolang als ze een afgescheiden volk was van alle andere volken: *Mijn zoon, mijn eerstgeborene is Israël*, zegt God, Ex. 4: 22. De aanneming tot kinderen stelt Paulus haar te zijn, Rom. 9: 4. Waarom? Omdat God hen had aangenomen uit alle andere volken der aarde, opdat Hij hun als een Vader zou zijn, met beding, dat zij zich als kinderen gedragen zouden.
- Wilt u komen tot alle mensen zonder onderscheid; zulken dragen de naam van zonen Gods, die verheven zijn boven hun broeders, die geeft God uit die hoofde de Naam van goden, en kinderen des Allerhoogsten; maar zij moeten er zich niet op verheffen, en opdat ze dat niet doen zouden, voegt er de Heere meteen bij: nochtans zult u sterven als een mens, zegt Hij en Hij toont ook hun fouten, Ps. 82: 5, 6.
- Wilt u er nog zien zonder onderscheid die die naam dragen? Het zijn de bekeerde vrome mensen. O, die worden kinderen Gods genoemd, die zich afscheiden van de wereld. *Dan zal Ik u tot een Vader zijn, zegt God, en gij zult Mij tot zonen en dochteren wezen,* 2 Cor. 6: 18, *ziet, hoe grote liefde ons de Vader gegeven heeft, namelijk, dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden,* 1 Joh. 3: 1. Die mensjes krijgen die naam, wegens dat ze van eeuwigheid tot zulk een staat geschikt zijn; zij krijgen die naam, wegens de verandering van hun hart, dat ze het beeld Gods weder in zich hersteld gekregen hebben, zij Zijn kinderen Gods wegens een genadige aanneming tot kinderen. God zegt tot hen: *gij zijt mijn kind, en zij zeggen: Gij zijt mijn Vader*; en zulks wegens een geestelijke verbondmaking op hun knieën met de Heere. Daar worden ze dan ondertrouwd met de Heere, Hosea 2: 18, *Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid*; en wegens het waar geloof, Gal. 3: 9. En wegens het getuigenis des Geestes, die vrijmoedige Geest, die God hen geeft, door welke zij roepen: *Abba, Vader*! Rom. 8: 15.

2. Wie wordt er nog al een *Zone Gods* genoemd?

De Heere Jezus Christus in de 2de Psalm vers 7: *Gij zijt Mijn Zoon.* En Spr. 30: 4, *Hoe is Zijn Naam en hoe is de Naam Zijn Zoons, zo gij het weet?* Dat is Hij, en niemand meer. In het Nieuw Testament hebt u het menigmaal.

Wij hebben gezien hoe al de anderen die Naam dragen maar hoe draagt hem de Heere Jezus Christus? Zoals hem geen schepsel draagt. Hebr. 1: 5, *Tot wie van de engelen heeft Hij ooit gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik u gegenereerd?* Hij draagt die Naam op de aller-eigenlijkste en krachtigste wijze die er wezen kan. Hij is het zo niet, dat Hij 't is door een oneigenlijke geboorte, van niet zijn tot zijn overgegaan, en zo van God is genaamd de Zone Gods, en dat Hij dan dat stuk onder de mensen getoond heeft. Hij is het zo niet, dat mensen of engelen tot begrip van die diepten kunnen komen. 's mensen begrip is daar te eng toe. Wat zullen wij met ons verstand van die diepten maken? Moest David eens zeggen van zijn eigen geboorte: *Ik loof U, omdat ik*

op een heel vreselijke wijze gemaakt ben, Ps. 139: 14, en Job, die beschrijft zijn geboorte zeer sierlijk: *hebt Gij mij niet als melk gegoten, en mij als een kaas doen runnen*, Job 10: 10. Maar wat zullen wij zeggen van dat verrukkelijk Machtige?
U zult zeggen: u moet er evenwel wat van zeggen; gij zijt daartoe hier niet gekomen, en wij ook niet, om daar niets van te horen noch te spreken.
Dat bekennen wij, wij moeten er wat van zeggen, naar onze menselijke bekwaamheid. Wij kunnen het u evenwel beter zeggen ontkennenderwijze, wat het niet is, dan stellender wijze, wat het is. Wij zullen u evenwel zeggen, wat God er in Zijn Woord van zegt, en wat wij er niet van kunnen begrijpen, nemen wij aan door het geloof.

Een Sociniaan en een Remonstrant, wat zeggen die er van?
Die zeggen, dat Hij de Zone Gods is, omdat Hij op een wonderlijke wijze geboren is uit Maria, Luk. 1: 35. En dat Hij de Zoon is, omdat God Hem uit de. doden opgewekt heeft; en omdat God Hem een grote mate van heerlijkheid gegeven heeft op de aarde, en in de hemel, zonder nochtans, dat dat Zoonschap Zijn Godheid insluit, en zonder dat er een eeuwige geboorte plaats heeft. Dat kan men begrijpen, zeggen ze; en dat steunt daarop, omdat de natuurlijke kennis en de rede bij hen de meesteressen in het Woord van God moeten zijn; en daar moet dan, al wat in 't gehele Woord van God is, naar draaien.
Maar wij hebben geleerd, dat de natuurlijke kennis en de rede de dienaressen moeten zijn en dan, zeggen wij, is ze nog bedorven en onverstandig genoeg.
Maar de Sociniaan en Remonstrant houdt van dat beginsel en van die grond niet: Hij kan de Zoon Gods niet zijn, omdat Hij op een wonderlijke wijze mens geworden is.
Maar wij zeggen: Hij was toen al de Zoon Gods, en Hij werd mens. *God Zijn Zoon gezonden hebbende, is Hij geworden uit een vrouw, geworden onder de wet,* Gal. 4: 4. Hij was er in het Oude Testament al. Hij verscheen menigmaal in een voorspel van zijn menswording. Hij kan het niet zijn uit kracht van de opstanding uit de doden. Daaruit bleek het dat Hij de Zoon was, Hand. 13: 30, en Rom. 1: 4, *Die krachtelijk bewezen is te zijn de Zoon van God, naar de Geest der heiligmaking, uit de opstanding der doden, namelijk Jezus Christus, onze Heere*. Daar was een vinnige twist tussen de Joden, alsof Hij God lasterde, als Hij gezegd had, dat God zijn eigen Vader was; zij zeiden, dat Hij Zichzelf Gode gelijk maakte, en dat Hij daarom sterven moest. De wet had daar niet tegen dat een lasteraar sterven moest: zo Hij anders God gelasterd had, moest Hij sterven. Maar God zei: Ik zal er een blijk van geven, dat Hij God niet gelasterd heeft, in Hem op te wekken, uit de doden. God kan Hem vanwege Zijn heerlijke heiligheid niet opwekken, als hij God gelasterd had, Rom. 1: 4, *Hij is krachtelijk bewezen te zijn de Zoon Gods uit de opstanding uit de doden.*

Wij moeten ons verwonderen als er gereformeerde Godgeleerden opstaan, die zulke Remonstrantse dingen stellen, zo ze met de Kerk gevoelen, laat ze met de Kerk spreken, of laat ze anders heenwandelen. Als ze niet Sociniaans willen schijnen, laten ze dan geen Sociniaanse bewijsgronden gebruiken.
Derhalve zeggen wij, dat wij ons ten uiterste moeten verwonderen, dat er in de Kerk mannen opstaan, die zulke verkeerde dingen spreken. Dan moet men beginnen om te zien, of ze in hun bewijsgronden de Drieëenheid en het enig Goddelijk Wezen wel bewaren, of ze er wel zuiver omtrent zijn. Onder Gods zegen hebben wij er tegen gestreden en getriomfeerd.
Wij moeten zeggen: Hij is geen Zoon, omdat Hij ééns Wezens met de Vader is. Hij is geen Zoon, omdat Hij verordineerd is tot het Middelaarsambt. Hij is geen Zoon, omdat Hij volgens die verordinering in de wereld gezonden is. Hij is geen Zoon,

omdat Hij God en mens in één Persoon is. Hij is geen Zoon Gods, omdat de Vader Hem weer ontvangen heeft, en in heerlijkheid gesteld als Middelaar aan Zijn rechterhand, om vandaar Zijn volk en Kerk te regeren, zijn er dan zulken, die dat moeten ontdekken, dan zegt men tegen zulke mannen, dat ze zwijgen moeten, of zo ze er tegenspreken, dat ze het in gevaar van hun bediening doen, en dat ze hun uitzetting te wachten hebben.
Wij zeggen: zolang als ze in de Kerk zijn, dat ze dan met de Kerk spreken.
Anderen, die 't bewind hebben, zeggen: gij doet het in gevaar van uw bediening.
Maar dat is een zaak te verdoven, en dat is te zeggen, dat er wat schuilt, als men zegt: u moet tegen zulken zwijgen.
De Heere Jezus, zeggen wij, is de Zoon Gods naar zijn Goddelijke natuur, en Hij is de Middelaar naar beide. Hij is de Zoon Gods geweest, al was Hij nooit Middelaar geworden; en dat is gebleken, als God Hem opgewekt heeft uit de doden, en in zijn menswording.
U zult zeggen: wat zegt er de Heilige Schrift van, volgens de rechtzinnige leer, en volgens 't gevoelen der Kerk Gods? Ps. 2: 7. *Gij zijt Mijn Zoon, heden heb ik U gegenereerd;* hetwelk Paulus op de Heere Jezus Christus thuis brengt, Hebr. 1: 5. In Spreuk. 8: 22, 23, leest gij: *De Heere bezat mij in het beginsel Zijns wegs, vóór Zijn werken, van toen aan. Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest, van de aanvang, van de oudheden der aarde aan. Ik was zijn voedsterling,* enz. Dat ganse hoofdstuk van Spreuken 8 ziet op Christus. I*k zal, zegt Hij, mijn liefhebbers doen beërven dat bestendig is, en zal al hun schatkamers vervullen*, vs. 21. *Raad en het wezen zij Mijne; duurachtig goed, en gerechtigheid*, vs. 14, *Die tegen mij zondigt, doet zijn ziel geweld aan*, vs. 36, enz. In de 2de Psalm heb gij dat Woord "geboren," in de Spreuken "gekregen"; alle beide zijt het zulke woorden, die in hun kracht aan een vrouw worden toegeschreven die een kind ter wereld brengt. Kan, staat er, ook een manspersoon baren? Jer. 30: 6, en Gen. 4: 1, *Ik heb een man van de Heere verkregen*.
En wilt u er dan nog bij hebben, Micha 5: *Gij, Bethlehem Efratha, zijt gij klein om te wezen onder de duizenden van Juda? Uit u zal Mij voortkomen, die een Heerser zal zij in Israël, wies uitgangen zijn vanouds, van de dagen der eeuwigheid.* Daar wordt van drieërlei uitgangen gesproken: een vanouds een van de dagen der eeuwigheid, en een uit Bethlehem. Van eeuwigheid, dat is Zijn eeuwige geboorte; vanouds dat is onder de belofte; en uit Bethlehem, dat is Zijn menswording en geboorte; in Matt 2: 6, wordt dat op Christus thuis gebracht. En wij hebben geen een woord meer te zeggen, als de Zoon Gods zelf zegt, die 't het alle best wist: *Gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelf, zegt zo heeft Hij ook de Zoon gegeven, het leven te hebben in Zichzelven,* Joh. 5: 26.
Ziedaar, geliefden! die tekst kan op de Heere Jezus als Middelaar niet zien. Vat gij 't zo op, dat hij daarop ziet, dan is het te zeggen: God de Vader heeft de Heere Jezus tot Middelaar gemaakt; uit welke hoofde dan zulk een geboorte onbegrijpelijk is. Zo is Christus dan de eigen Zoon Gods, de enige en de geliefde Zoon, door een enige en eeuwige geboorte, en zo wordt Hij genoemd het beeld des onzienlijken Gods, Coll. 1: 15, *het afschijnsel van Gods heerlijkheid, en het uitgedrukte beeld Zijner (des Vaders) zelfstandigheid.* Maar al de andere kinderen Gods zijn 't om Zijnentwil geworden.
Allen die anders spreken, hetzij Sociniaan of Remonstrant, die moeten óf een meerderheid van Goden, óf drie Goden stellen. Nemen wij dat aan, dan is 't met ons uit. Als wij een godsdienst hebben die wij bevatten kunnen, daar geen verborgenheden in zijn, dan zou die niet veel waard zijn. Maar wij hebben een godsdienst, die boven het bereik van al het bevat is, onder welke de hoogten zich verheffen onder de ontdekking Gods, die wit dan door 't geloof omhelzen moeten, en dat men met de rede

niet kan bevatten. Als wij het stuk zo opvatten, zal er de minste beweging in ons hart niet opkomen.

3. Ziedaar, zo wordt Christus de Zoon Gods.
Hij is 't anders als al de anderen. Daar wordt niemand zó genoemd.
Ten eerste. Hij is de natuurlijke Zoon Gods. Hij is erfgenaam des Vaders, gelijk een kind het is van zijn vader in de volstrekte kracht, zo is Christus de Zoon Gods.
Ten tweede. Daar is niet alleen niemand zo de Zoon Gods als Christus; want Hij is het naar zijn Goddelijke natuur, en zo is het niemand.
Ten derde. Om Christus' wil worden al de vromen kinderen Gods. Niemand kreeg dat Zoonschap anders. Daarom zond God Zijn Zoon, opdat Hij hen tot Zijn kinderen zou kunnen aannemen. Hij is de Zoon niet, omdat Hij met de Vader en met de Heilige Geest waarachtig God is, daar komt zelfs een Remonstrant tegen in.
Wij zeggen tegen een Remonstrant: wat wilt u voor bewijzen hebben, om te tonen wie de waarachtige God is? Geeft ze eens op, en wij nemen op ons, om aan te tonen, dat dit alles in de Heere Jezus is; en dan zult u immers niet één woord meer kunnen spreken; geeft het eens op, wat wordt er in iemand vereist, die de waarachtige God is? Dan zullen wij 't op ons nemen om u te tonen, dat dit alles in Christus is; en Als u niet wilt, dan zullen wij het doen, en ziet dan of het zo niet is.

Eerst. Is dat niet een Goddelijk Persoon, die zulke namen draagt, die niemand dan God toebehoren?
Ten tweede. Is 't niet een Goddelijk Persoon, die zulke volmaaktheden bezit, die niemand dan God bezit?
Ten derde. Is dat niet een Goddelijk Persoon, die zulke daden doet, die niemand dan God doen kan, als zulk een die een oneindige kracht heeft?
Ten vierde. Is dat niet de waarachtige God, een Goddelijk Persoon, die zulk een eer wordt toegeschreven, die niemand dan God toekomt, en aan Hem alleen mag gegeven worden? Ik weet niet meer, zeggen wij, en gij ook niet.

Nu nemen wij 't op ons u te bewijzen, dat dit allemaal in de Heere Jezus plaats heeft.
Wat het **eerste** aangaat, zulke namen worden Hem toegeschreven, die God alleen eigen zijn; als daar is de Naam Jehovah, *Die is, Die was, en die komen zal; Ik zal zijn, die Ik zijn zal*, Exod. 3: 14. *Ik ben geweest, Die Ik zijn zal*. 't Is onbegrijpelijk voor ons, van het Al wat te maken; de beste moet zeggen: 't is onbegrijpelijk! Zijn Naam is toch wonderlijk, Richt. 13: 18. Die Naam eigent God Zich zo toe, dat Hij zegt: *Ik ben de Heere, dat is Mijn Naam; en mijn eer zal Ik geen ander geven, noch Mijn lof de gesneden beelden*, Jes. 42: 8. Hij alleen kan zeggen: Ik zal zijn; Ik ben. Hij is geheel en al Wezen. Hij is altijd dezelfde. Niemand kan zeggen: Ik ben geweest wat ik altijd zal zijn. U kunt wel zeggen: Ik ben geweest, ik ben geboren, en in dat ogenblikje als u zegt: Ik ben, kan God u wel niemendal doen worden.
Met de Naam als God de Almachtige, ben Ik Abraham, Izak en Jakob verscheen, zegt God, maar met Mijn Naam Heere (Jehovah) ben Ik hun niet bekend geweest, Exod. 6: 2. Met de Naam de Aller-hoogste, ben Ik bekend geweest, zegt de Heere, over de ganse aarde; bij die naam, zal ik aan Mezelf gedenken. Hoz. 12: 6, *Heere is Zijn gedenknaam*.

De vraag is: Het schijnt nochtans, dat die naam, die Gode alleen eigen is, een engel kreeg, hoe kan dat dan zijn? Want als die twee engelen daar bij Lot kwamen, zo noemt Lot de engel zo, Gen. 19: 1.

Wij antwoorden. Ja, daar was er een onder die drie, die de Heere Jezus was, die in een voorspel van zijn menswording aan Lot verscheen.
Ja, maar, zeggen ze, Paulus zegt dat het engelen waren. Hij zegt: *Vergeet de herbergzaamheid niet; want zo hebben sommigen onwetend engelen geherbergd,* Hebr. 13: 2. En als de Heere Jezus daaronder geweest was, dan zou hij wel gezegd hebben; sommigen hebben onwetend de Heere Jezus geherbergd.
Wij antwoorden: Paulus wilde dat niet zeggen, omdat de Heere Jezus niet meer op de aarde kwam, nadat Hij ten hemel opgevaren was.
Ja, maar, zeggen ze, Exod. 17: 15, daar noemt Mozes het altaar dat hij gebouwd had: *De Heere is mijn Banier.*
Wij antwoorden: gaat naar de Atheners, die zullen 't beter weten, die een altaar hadden, waarop stond: de onbekenden God; zij wisten wel, dat dit dat altaar niet was, maar zij dienden op dat altaar de onbekenden God; zo diende ook Mozes de Heere, die zijn banier was, op dat altaar.
Ja, maar, zeggen ze, als Mozes de ark aansprak in 't optrekken, zo zei hij: Sta op, HEERE! (Jehovah) en laat uw vijanden verstrooid worden, en uw haters van uw aangezicht vlieden, 1 Num. 10: 35. Daar noemt hij de ark zo.
Wij zeggen: dan moet gij naar de Filistijnen gaan, die wisten het beter; die wisten 't wel, dat God boven die ark een teken van zijn tegenwoordigheid ontdekte.
Dan zeggen ze, Ezech. 48: 35, daar wordt de stad genoemd: *De Heere IS ALDAAR.*
Wel, zeggen wij, dat is de Naam van die Heere, die in de stad woont.
Is dat nu waar, gelijk het is, als wij nu dan maar kunnen vinden, dat hij de Heere Jezus wordt toegeschreven. Jer. 22: 6, JEHOVA, ONZE GERECHTIGHEID, en op duizend andere plaatsen meer. Als Abraham zijn dag zag, is hij verblijd geweest, Joh. 8: 56. *De Heere deed vuur en zwavel regenen uit de hemel over Sodom en Gomorra,* Gen. 19: 24. Wel, dit zei Jesaja: *Heilig, heilig, heilig, is de Heere der heirscharen!* Jes. 6: 3, als hij Christus' heerlijkheid zag. Wilt u er de Naam van God bij hebben, ziet 1 Joh. 5: 20, *Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven*. Hij wordt genoemd de sterke God, Jes. 9: 5, en God bovenal te prijzen in der eeuwigheid, Rom. 9: 5. De grote God zou hun een Heiland en Meester zenden, die hen zou verlossen, Jes. 19: 20, en 35: 4, *ziet, ulieder God, Hij zal komen en ulieden verlossen.* Thomas zegt: Mijn Heere, en mijn God, Joh. 20: 28.

Wij zeggen tegen een Sociniaan: begint gij al te vallen? Gij zult nog al meer vallen.

Ten tweede. Hem worden toegeschreven Goddelijke volmaaktheden. God heeft ze, Christus ook; en dat geschiedt zo. De volmaaktheden Gods zijn het Wezen Gods , en het Wezen Gods zijn de volmaaktheden Gods; Als u dan God hoort zweren bij Zichzelf, of bij zijn heerlijkheid, dat is al hetzelfde. Die het Wezen Gods heeft, die heeft de deugden Gods, en die de deugden Gods heeft, die heeft het Wezen Gods . Van de alomtegenwoordigheid Gods, daarvan is geen zweem in het schepsel, zo ook niet van de onveranderlijkheid en eenvoudigheid. Wij zijn vol veranderingen, maar de Heere niet. Hij blijft altijd dezelfde. Hij bezit eeuwigheid, alwetendheid. Hij heeft uitgangen van ouds, van de dagen der eeuwigheid, Micha 5: 1. Hij is van de Vader, van eeuwigheid voorgekend, van de grondlegging der wereld, 1 Petr. 1: 20. Wij zeggen dan: die heerlijke eigenschappen komen Hem toe. De engelen wilden ze eens stelen en roven. Adam beging roverij, als hij God gelijk wilde zijn. Maar de Zoon Gods niet, Fil. 2: 6. Hij is in de gedaante van een mens gevonden, vs. 8. Maar Hij heeft ook het Wezen Gods .

Ten derde. Hem worden werken toegeschreven, die niemand toekomen dan God alleen. De wereld te scheppen en te onderhouden, wordt de Heere Jezus toegeschreven. *Door 't woord des Heeren zijn de hemelen gemaakt,* Ps. 33: 6. *In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was G*od, Joh. 1: 1. *Mijn Vader werkt tot nu toe, en Ik werk ook,* Joh. 5: 17. Daarenboven wonderen te doen, doden op te wekken, Luk. 7: 15 en Joh. 11: 44. Harten te openen, Hand. 16: 14, mensen te bekeren, Hand. 9:6, &n vloek en toorn van God almachtig te dragen en ons daarvan te verlossen, Gal. 3: 13. Al die werken worden de Zoon Gods, de Heere Jezus Christus toegeschreven.

Ten vierde. Hem komt ook eer toe, die niemand dan God toekant; ergo [dus:] is de Heere Jezus God. Hem komt toe de eer van aanbidding, Hebr. 1: 6; de eer van in Hem te geloven, Hand. 16: 31; de eer van als Verlosser Hem te danken, 1 Tim. 1: 12; de eer van in Zijn Naam gedoopt te worden, Matth. 28: 19. Dat zijn eren, die schepsel mag hebben; Hem te aanbidden is een Goddelijke eer. Een engel weerde dat zelfs van zich af: *Zie toe, dat gij dat niet doet,* zegt hij tegen Johannes, Openb. 19: 10. God alleen zult u aanbidden en dienen, Matth. 4: 10.
Engelen en mensen hebben de Heere Jezus aangebeden. Daar gaat niet een dag door, of al Gods kinderen aanbidden Hem op hun knieën. Ja, van degenen, die onder de aarde zijn, is Hij aangebeden.
De duivelen aanbaden Hem, Mark. 5: 12. Die eer van in Hem te geloven, als God en mens in één persoon, in Zijn Naam gedoopt te worden, zijn zodanige eren, welke aan een schepsel noch kunnen noch mogen bewezen worden. Niemand kan de betekenende zaak geven dan God. Hij zal eeuwig gedankt worden als de Verlosser. Hem zij de heerlijkheid, beide nu en in de dag der eeuwigheid, 2 Petr. 3: 18.
Voegt deze stukken eens alle vier bijeen. Een drievoudige snoer zal niet lichtelijk verbroken worden, maar een viervoudige is nog sterker; dat is als goud beproefd, komende uit het vuur, Openb. 3: 18, en als zilver, gelouterd in een aarden smeltkroes, gezuiverd zevenmaal, Ps. 12: 7.

4. Nu hadden wij ons vierde stuk te bezien, namelijk dat Hij is onze Heere.
Dat is een Naam, waar Hij in 't Oude en Nieuw Testament klaar en duidelijk mede genoemd is geweest, zo leest gij, Ps. 110: 1, De Heere heeft gesproken tot Mijn Heere. Mal. 3: 1, En Hij (namelijk Gods engel, die voor Gods aangezicht, de weg bereiden zou) zal snellijk tot zijn tempel komen, die Heere, die gijlieden zoekt. Hij wordt genoemd de Heere uit de hemel, 1 Cor. 15: 47. Een Heere, Ef. 4: 17, Ik zeg dan dit, en betuig het in de Heere. 't Is een titel, die Hij wel hebben wilde, dat ze Hem gaven. *Gij heet Mij Meester en Heere, zegt Hij, en gij zegt wel, want Ik ben het,* Joh. 13: 13. 't is een titel, die God wilde, dat men Hem geven zou. *Alle tong zou belijden, dat Jezus Christus de Heere zij, tot heerlijkheid des Vaders,* Fil. 2: 2.
Eerst hebben wij Hem gezien als God en Zone Gods, en nu moeten wij Hem zien als de Heere, voor zoveel Hij hier in aanmerking komt als de Middelaar des Nieuwen Testaments.
Hoe wordt Hij de Heere van mij en van u? De Heere is met die hoge titels niet opgenomen, dat men Hem alleen zo maar noemen zou, en niet doen, wat Hij gebiedt. Beziet het in een heer en in een vrouw; wanneer hun dienstknecht en dienstmaagd hen zo maar zouden noemen, dat is hun niet genoeg. Als u dat zo in de natuur ziet, dan kunt gij 't enigszins begrijpen dat er meer toebehoort. Hoe wordt Hij Heere?

Eerst. Door een eeuwige Gift van de Vader. Wij hadden tegen Hem opgestaan, en Hij

zei tot Zijn Zoon: dat zijn ze, die gij redden zult; gij zult al de uitverkorenen redden, die heb Ik aan U geschonken; en ik heb U aan hen geschonken tot hun Verlosser, opdat gij ze tot uw onderdanen zou maken, zij waren uwe, zegt Hij tegen de Vader, maar u hebt Mij dezelven gegeven, Joh. 17 6. Paulus zegt, Ef. 1: 4, *Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde.* Dat zal uw loon zijn, zei God, en 't is Mij te gering dat Gij een weinig Joden zou hebben. Maar ik zal U de menigte der zeeën geven, de Heidenen zullen daar als hele wolken komen aandrijven. Jes. 49: 6, *Het is te gering, dat gij Mij een knecht zou zijn, om op te richten de stammen van Jakob, en om weder te brengen de bewaarden in Israël: Ik heb u ook gegeven tot een licht der Heidenen, om mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde.* Daar ziet Hij zijn gift, en Hij maakt ze Zich tot een eigendom.

Ten tweede. Door kooping. Daar is Hij de Heere van Zijn volk door kooping. Daar was een bittere voorwaarde, zijn ziel moest tot een schuldoffer gesteld worden, dan zou Hij zaad zien, Jes. 53: 10. Dat moest Hij ondergaan op zulk een tijd, als 't God bepaalde. Daar komt Hij met lichaam en ziel, en koopt ze niet met goud en zilver, maar met zijn dierbaar bloed, 1 Petr. 1: 18. Daar doet God recht. Het recht heeft zijn genoegen. Daar voldoet de Borg, zodat God zegt: daar is geen opspraak van enige Mijner deugden; U kunt naar die sterk gewapende gaan, zij zijn de Uwen. Hij heeft ze gevangen. Ik heb 't U toegelaten, zegt God tegen Hem, haalt ze van hem vandaan.
Daar komt de Zoon, aan Wie ze geschonken zijn, en die ze zo duur gekocht heeft, 1 Cor. 6: 20. Die gaat naar die sterk gewapende en hij zegt: laat ze los, zij zijn de uwe niet meer. Daar komt het stondetje der minne, Hij grijpt ze in het hart, Hij verlost ze uit het geweld des duivels, Hebr. 2: 14, en van onder de heerschappij des satans. Daar kan die sterk gewapende hen niet meer in zijn macht houden. Hij haalt ze uit het rijk des duivels; zij worden overtuigd.
Daar sta ik nu alleen, zeggen ze, ach Heere ik kom naar U toe; ik wil 't met de duivel niet meer eens zijn. Daar gaan hun daden spreken, zij gaan een anderen weg bewandelen. Ik heb gedaan, zeggen ze, wat ik niet geweten heb. Daar vallen ze voor de Heere neer, zij kiezen Hem te dienen. Heere zeggen ze, ik zal U dienen, ik wil uw knecht graag zijn, om voor U te leven. *Zij gaven zichzelf eerst aan de Heere, en daarna aan ons door de wil Gods*, zegt Paulus, 2 Cor. 8: 5. En zo maakt de Heere hen tot een schaapje van zijn stal, zij beginnen de stem van die Herder te kennen, Hem te volgen; en zo worden ze éne kudde van die een Herder.

5. Nu ons laatste stukje is: *wij geloven in die Eniggeboren Zoon*
Gods, onze Heere. Al hebben wij daar geen klare ontdekking van, al kunnen wij het niet begrijpen, zo hebben wij de kennende daad des geloofs. Vlees en bloed openbaart dat niet, Matth. 16: 17, met ons verdorven deel mogen wij dat verrukkingsmachtige niet te na komen. Wij geven Gode geloof dat het getuigenis, dat Hij van Zijn Zoon getuigt, waarachtig is, Rom. 3: 4. Wij staan hier af van ons vernuft, en wij willen niet wijs zijn boven hetgeen geschreven is. Rom. 12: 3; zulke diepten Gods rekenen wij voor een artikel van ons geloof: wij nemen dat getuigenis aan en wij verzegelen daardoor dat God waarachtig is, Joh. 3: 33. Daar is zoveel ontdekt in 't Woord, als wij ter zaligheid nodig hebben. Hoe eenvoudiger wij omtrent die diepten zijn, hoe aangenamer het God is.
Daarom zeggen wij: ik geloof het; dat is, wij hebben niet alleen de kennende daad, maar ook de begerende daad des geloofs, dat Gij mijn God moogt zijn.
En daarenboven de verlangende daad. Ik schreeuw naar U, ik heb geen uitstel nodig,

ik kan het niet langer dragen.
Dan, ik heb de vertrouwende daad op U, ik heb de heiligende daad, reinig mij toch!
Zijn dat nu niet betere en gezondere woorden, dan die ijdele klanken van die anderen, van Socinianen en Arminianen? Als wij het zo opvatten, moet men dan niet zeggen: Uw Woord *is kostelijker dan goud, zoeter dan honing?*

Zijn nu al die dingen niet troostelijk en heerlijk?
Waren wij nu zulke goede belevers!

Ten eerste. Ach! de mensen laten zich wel gelegen zijn aan hun eigen geboorten, maar niet aan de geboorte van de Heere Jezus, zij, zouden er niet veel van kunnen zeggen. Of het al in zulke tijden is, daar men van zou zeggen: dat ze allen van de Heere zullen geleerd worden, en allen de Heere zullen kennen: die onkunde is evenwel groot. 't Zou hiermee gaan, gelijk het ging met Saul, toen David Goliath. verslagen had: als hij de jongeling zag aankomen met het hoofd van de Filistijn in zijn hand, zo zei hij tot zijn krijgsoverste Abner: wies zoon is deze jongeling, Abner? En Abner zei: zo waarlijk als uw ziel leeft, o koning, ik weet niet, 1 Sam. 17: 55-57. Als men eens zou zeggen: is er een God? Wie is God? en wie is de Eniggeboren Zoon Gods? Ze zouden moeten zeggen: ik weet het niet.

In de tweede plaats. Waar komt het vandaan, dat de onkunde zo groot is? Hiervandaan: Men gaat met geen gebed naar de kerk. Of gij daar op uw plaats wat prevelt achter uw hoed of dekseltje dat u hebt, wat is dat? Wie gaat er eens alleen en zegt: Heere! ontdek mijn ogen; wie buigt er zijn knieën en zegt: belieft het U, geef mij toch verlichte ogen des verstands?
Gij oefent uzelf niet. U neemt bijna niet een stichtelijk boek in uw hand. U leest het Woord bijna nooit. Weet gij waar het aan scheelt? Gij komt zelden te kerk. U doet geen moeite, om het te bewaren. U herkauwt het niet, en die wat wijsheid bekomen, 't is dikwijls geen ware; en die maakt hen dan opgeblazen. En hoeveel zijn er die geen kinderen Gods zijn, maar het Zijn kinderen der verderving, verloren kinderen, kinderen des toorns, zijt gij geen kind Gods? Dan zijt gij een vervloekt kind: onheilige, ongodsdienstige, hoogmoedige wereldse wichten' zouden die kinderen Gods zijn? Zou de ontferming Gods voor hen zijn? Zij zouden de Heere wegsmijten. Al wat naar de wereld zweemt, dat hebben zij lief. Wat doet gij om een kind Gods te worden? Niemendal. U zoekt het niet. U hebt altijd van dat volk wat kwaads te zeggen.

Ja, ten laatste. U zoekt niet alleen niet een kind Gods te worden, maar gij wilt het niet zijn Als God u eens vraagde, of gij zijn kind zou willen zijn?
U zou nee zeggen. Waarom? Gij houdt van dat alles niet. Moet ik juist zo nederig, zo klein zijn? Zegt gij, daar houd ik niet van, op die weg zijn al te veel kruisen, dat zou uw respect niet zijn.
Dat zijn uw uitvluchten en voorwendsels. Als u uw hart rechtuit zou spreken, houdt gij meer van de zonde. Die hebt u lief, daar kunt gij niet afstappen. Wordt gij eens eng, benauwd, overtuigd, geprikkeld, dan komt er weer eens een voornemen, een belofte, een gedaante, een gebed, maar binnen weinig tijds hebt u dat weer uitgeblust. U zijt gelijk de aarde, die dikwijls de regen ontvangt, maar de uitslag is doornen, en ze is nabij de vervloeking. U smaakt en proeft de hemelse gaven, maar daar komt niet van. Hoe menigeen dienen die onzalige tiran, de doornbos, in wies dienst ellende, vloek en

toorn is! 't Is eveneens als degenen, die in de mijnen graven, zolang, totdat zij er onder verstikken, bersten en smoren. U dient de duivel zo trouw nacht en dag, 't komt u altijd te pas. Maar wat zal het einde zijn? De dood en Gods toorn. Hoe velen zeggen: geeft mij Jezus; en zij menen er niemendal van, evenals een hoofse betuiging. Ze zeggen mede al: *Heere! Heere*! en komt Jezus en het schepsel eens in tegenstand, honderd tegen een, zo Christus de voorrang krijgt. Abraham of God tot een Vader te hebben was een en hetzelfde bij de Joden, Joh. 8: 39-44, zei de Heere Jezus: *Gij zijt uit de vader de duivel.*

Zijn ik of gij kinderen Gods, wij mogen onszelf, noch die vromen, noch onze naaste niet bedriegen. Wat zal het helpen, als de Heere het masker aftrekken zal? Dan zouden wij naakt staan, en Hij zou zeggen: gij zijt Mijn kinderen niet. Derhalve moeten ik en gij belust zijn, om te weten, of er merktekens zijn in het Woord, waar men het aan weten kan.

Het eerste van die merktekenen is: Een kind van God draagt het beeld van God. 't Mag in de natuur waar zijn, dat een kind niet gelijkt naar zijn ouders, maar in de genade zult u dat nooit zien. Dat beeld bestaat in kennis Gods, gerechtigheid en in een heiligen wandel.
Ten tweede. Ach! zij willen zulke deugden doen als God. 't Mag in de natuur waar zijn, dat een kind het werk van zijn ouders niet doen wil; degenen, die genade hebben, zijn navolgers Gods als geliefde kinderen, Ef. 5: 1. *Weest heilig, gelijk Hij die u geroepen heeft heilig is,* 1 Petr. 1: 15. Doet aan de innerlijke beweging der barmhartigheid, Luc. 1: 78.
Ten derde. Een kind Gods heeft zulk een liefde tot God in zijn hart. In de natuur mag er een kind zijn, dat zijn vader haat gelijk een Absalom, maar die in de genade zijn, die hebben zulk een liefde tot God. God heeft de hoogste plaats in hun hart.
Ten vierde, zij hebben zulk een liefde tot de vrome broeders. In de natuur mag de een broeder de anderen doodslaan, gelijk een Kaïn aan zijn broeder Abel deed. Maar in de genade is dat niet te vinden. Wij weten dat wij uit de dood in 't leven zijn overgegaan, dat wij de broederen lief hebben.
Ten vijfde, zij haten, die de Heere haten. In de natuur mag 't zijn, dat er zulk een deugniet van een kind is, die een afkeer van zijn vader heeft en 't met deszelfs vijanden houdt. Maar in de genade is dat nooit waar.
Ten zesde, zij zijn hun Vader zo gehoorzaam. In de natuur hoort men wel ouders klagen: deze mijn zoon is een weerspannige. Maar in de genade zijn 't gehoorzame kinderen; zij zijn blij als ze tot genoegen van de Heere zijn. Een kind eert zijn vader: dat is niet alleen een gebodene, maar een ingeschrevene wet. Daar mag er in de natuur een gevonden worden die de gehoorzaamheid van de moeder veracht: maar in de genade of wedergeboorte zult u dat nooit vinden.

U zult zeggen: ik wilde wel, dat ik eens wist, *of Jezus mijn Heere is.*
Als Hij mijne of uwe is, dan zult u dit kennen:
Eerst. U zult altemet eens opgetrokken geweest zijn in 't beschouwen van die grootheden, die Hij bezit als God, en dan zal er als geen geest meer in u zijn. Als dat Goddelijke Wezen in uw gedachten komt, in dat schepsel is dan als geen geest meer.
Ten tweede. Dan zult u wel eens staan in 't gezicht van zijn groot bewind, hoe God hem tot een Heere gemaakt heeft, hoe Hij dat getoond heeft in de Joden buiten staat te stellen; hoe Hij 't Antichristische Beest buiten staat gesteld heeft, om zijn zaak ten onder te brengen.

Ten derde, zult ge u onderwerpen in gehoorzaamheid aan Zijn gebiedende wil; *spreek Heere! zult u zeggen, Uw knecht hoort,* 1 Sam. 3: 9. Hebt u niet wel een stondetje gehad, dat gij Hem tot uw Heere verkoos? Bedroeft de Heilige Geest niet, Ef. 4: 30. Doorzoekt uw hart.

En zijt gij kinderen Gods, 't is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen, 1 Joh. 3: 2. 't Zal wat anders zijn boven de verdorvenheden, boven de strijd, boven 't zienlijke altijd bij de Heere te zijn. Daar zullen Gods kinderen genieten verzadiging van vreugde, en lieflijkheden aan Gods rechterhand eeuwig en altoos. Daar zullen zij het Lam volgen, waar het ook heengaat. Daar zullen zij gedrenkt worden uit de beken van Gods wellusten; en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen.
De Heere gunne dit aan mij en aan ulieden, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil! Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 14.

Vraag 35. Wat is dat gezegd: Die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria?
Antwoord. *Dat de eeuwige Zone Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, ware menselijke natuur, uit het vlees en bloed der maagd Maria, door de werking des Heiligen Geestes, aangenomen heeft, opdat Hij ook het ware zaad Davids zij, zijn broederen in alles gelijk, uitgenomen de zonde.*

Vraag 36. Wat nuttigheid verkrijgt gij door de heilige ontvangenis en geboorte van Christus?
Antwoord. *Dat Hij onze Middelaar is, en met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt.*

WIJ lezen, Jes. 9: 5, *Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouder, en men noemt Zijn Naam Wonderlijk. Raad, Sterke God, Vader der Eeuwigheid, Vredevorst.* Dat moet een wonderlijk Kind zijn! Al de eigenschappen schijnen tegen een kind aan te lopen, zal iemand een kind en een vader te gelijk wezen? Zal iemand in der tijd geboren worden, en van eeuwigheid zijn? Zal iemand als een zoon gegeven worden, en de sterke God zijn? 't Is alles even wonderlijk!
Daar is geen begrip van te maken met de menselijke rede, die nog buiten dat verdorven is. Men moet van dit kind wat anders denken, dan van alle andere kinderen; men moet er van denken, dat het te gelijk de kleinste en de grootste is.
De Heidenen disputeerden er over wat er in de wereld tegelijk het kleinste en het grootste was. De Christenen kunnen die twist ten einde brengen, en zeggen: dat is niemand anders dan de Heere Jezus Christus. Naar zijn Goddelijke Natuur is hij God bovenal te prijzen in der eeuwigheid, Rom. 9: 5. Maar naar Zijn menselijke natuur is Hij een worm en geen Man geweest, Ps. 22: 7.
Men moet van Hem denken, dát Hij een natuur heeft, bij welke Hij zonder moeder is, dat is ten aanzien van zijn Goddelijke natuur; en dat Hij een natuur heeft, bij welke Hij zonder Vader is, dat is ten aanzien van zijn menselijke natuur; en zo zult u enig begrip kunnen maken van dat wonderlijk kind. Wat was het niet een wonder, dat Aärons dode staf bloeide in één nacht, en amandelen voortbracht! Wat een wonder was 't niet, dat de rots water uitgaf! Wat was 't niet een wonder, dat Sara, die negentig jaren oud was, baarde; en dat Elisabeth in haren ouderdom bevrucht werd Maar dit wonder overtreft alle wonderen. Hij, die de waarachtige God is, die de hemel noch de aarde kan omvangen, die wordt hier omvangen in 't lichaam van Maria. De zon komt voort uit een ster, de Schepper uit een schepsel. 't Is een wonderlijk kind! Dat deed Paulus van verwondering uitroepende zeggen: *buiten allen twijfel de verborgenheid der Godzaligheid is groot, God is geopenbaard in 't vlees*, 1 Tim. 3: 16.
Wij hebben van dit wonderlijk stuk, en van dit wonderlijk kind, met uw aandacht een woord te spreken. Wij willen niet treden in dingen, die ons te hoog en te wonderlijk zijn, Ps. 131: 1; dat laten wij voor de Geest Gods, die de diepten Gods onderzoekt, 1 Cor. 2: 10. Hoe weinig dat we er van weten, zo zullen ons evenwel in dit verborgen stuk vijf of zes klare stukken zich openbaren. Weet gij wel wat voor stukken? Deze:

1. Eerst. Wie mens geworden is.

2. Ten tweede. Waarom dat het de Zone Gods is, die mens geworden is, de tweede Persoon in de aanbiddelijke Drieëenheid, niet de Vader, of de Geest, de eerste of de derde Persoon.
3. Ten derde. Dat Hij waarachtig mens geworden is.
4. Ten vierde. De wijze op welke Hij mens geworden is.
5. Ten vijfde. De Werkmeester van dat werk.
6. Ten zesde. Het einde en het nut dat er voor de mensen in is.
   Eilieve, leent ons een aandachtig oor en hart.

Wij zullen het nog eens zeggen. 1. Wie er mens is geworden. 2. Om wat reden het de tweede Persoon is, en niet de eerste of de derde Persoon. 3. Dat Hij waarachtig mens geworden is. 4. De manier, op welke het geschied is. 5. De werkmeester. 6. Tot wat einde en nut.
Ach God! moeten we er van zeggen 't is alles tot nut van de mensen. Eilieve zoekt ons met uw gedachten te volgen. Dat zijn dan onze zes stukken. In de allergrootste verborgenheden geeft God een klaar bescheid.

1. **Wat het eerste aangaat: *wie is er mens geworden?***

Is 't de Vader? Nee, die was de Rechter in de bedeling der genade, en die heeft Zijn Zoon geschonken. Is 't de Heilige Geest? Nee, die had op Zich genomen in de raad des vredes, dat hij de Heere het lichaam toebereiden zou. Wie is 't dan?
Het is bepaaldelijk de tweede Persoon. De Vader had Hem het lichaam toebereid door de Heilige Geest, zo is dan het Woord vlees geworden, en heeft onder ons gewoond, Joh. 1: 14, zo *heeft God Zijn Zoon gezonden, geworden uit een vrouw,* Gal. 4: 4. Als wij 't zo vatten, dan komen er, die deze bedenking hebben: is God geopenbaard in 't vlees? Dan zeggen ze: Ergo [dus] dan is het ganse Goddelijke Wezen vlees geworden.
Dat is mis. Wij zeggen niet: de Godheid is geopenbaard in het vlees. Maar een Goddelijk Persoon, die waarachtig God was.
Daar schijnt weer een bedenking te komen, uit Joh. 14 van vs. 7-11. Daar zeiden de discipelen: *Heere! toon ons de Vader en het is ons genoeg. Jezus zei: Die Mij gezien heeft, zei de Heere, die heeft de Vader gezien*. Hieruit schijnt dan de vraag te rijzen: is de Vader ook vlees?
Nee, zeggen wij, maar dat is te zeggen, U kunt met geen aandacht of opmerking Mij zien, of U ziet aan alle kanten het werk van Mijn Vader, in de werken, die Ik doe; U kunt met geen oplettendheid op Mij zien, of U ziet, dat al de eigenschappen, die in Mij zijn, ook in Mijn Vader zijn; zodat, Als u Mijn Vader in het vlees kondt zien, gij zou dezelfde God-mens zien, die gij aan Mij ziet.
Welk stuk is er nu behalve dat nog klaar?

2. **Dit tweede stuk, namelijk: waarom de tweede Persoon mens geworden is, en niet de eerste of de derde.**

U zult zeggen: weet gij daar ook wat van te zeggen?
Ik beken, dat als er geen openbaring van in 't Woord was, wij zouden moeten zeggen: het is zo het vrijmachtig believen en bestel van God, dat het de tweede is, en niet de derde of de eerste persoon. Maar als die Raad des vredes ontdekt is, dan kunnen wij zeggen, wij geloven dat het om vele redenen is, die zeer wel voegen.

Eerst. De Heere Jezus, de Zoon van God, is het Woord, door hetwelk de wereld geschapen is. Wat was er nu meer tot eer van God, als dat datzelfde Woord kwam om een verloren wereld tot zijn gemeenschap te brengen, en die te herscheppen? Ef. 2: 10.

Wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken.
Ten tweede. De Heere Jezus was het persoonlijke Woord Gods. Wat was er nu meer tot eer van God, dan dat dat persoonlijke Woord, ook het woord der genade kwam verkondigen?
Ten derde. *Hij was het afschijnsel van Gods heerlijkheid,* Hebr. 1: 3. Het beeld des onzienlijken Gods, Col. 1: 15. Wat was er geschikter, dan dat Hij, die het beeld Gods was, dat zelve beeld, dat in de mens door de zonde verloren was, weder herstelde? Op een heerlijke wijze zo maakt Hij dat de zondaar het beeld Gods, in Adam verloren, in Hem weer hersteld krijgt.
Ten vierde. Hij was de natuurlijke Zoon van God. Wat was er meer tot eer van God, dan. Dat de natuurlijke Zoon de zondaar tot een kind der genade maakte, door aanneming? Gal. 4: 5. *Opdat Hij degenen die onder de Wet waren verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen door Hem verkrijgen zouden.*
Ten laatste. De Zoon van God heeft de menselijke natuur aangenomen. Wat was er meer tot eer van Gods liefde, dan dat Hij Zijn Zoon gegeven heeft? 1 Joh. 3: 16. *Hieraan hebben wij de liefde gekend, dat Hij zijn leven voor ons gesteld heeft.*
Daar hebt u ons tweede stuk.

3. **U zult zeggen; is het derde stuk ook zo klaar; mogen wij er wel op vast gaan, dat de Zoon des levenden Gods een ware menselijke natuur heeft aangenomen?**

Wat grond hebben wij om zulks te kunnen geloven?
Het Woord Gods, waarin staat dat Hij al de eigenschappen bezeten heeft, die een waarachtig mens zonder zonde bezitten kan. Hij is gelijk als de kinderen vlees en bloed deelachtig geworden. *Overmits dan de kinderen des vleses en bloeds deelachtig zijn, zo is Hij (de Heere Jezus Christus) ook desgelijks derzelver deelachtig geworden,* Hebr. 2: 14. Dat is wat anders, als de taal van de Mennisten, die zeggen, dat de Zaligmaker door Maria doorgegaan is, even gelijk het water door een goot loopt; *hoewel zij nu al wat wijzer beginnen te worden.*
Lukas 2: 6 lezen wij, dat zij Hem heeft gedragen, dat zij bezwangerd was, dat de tijd van haar baren vervuld werd. Hij is de broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde, Hebr. 2: 17, dat is te zeggen: al wat een mens heeft zonder zonden, dat was in Hem.
Hij had een lichaam in tegenstelling van een spook of verschijnsel, Zijn lichaam groeide, 't was zichtbaar en tastbaar. *Een geest heeft geen vlees, noch been, gelijk U ziet dat Ik heb, zei Hij,* Luk. 24: 39. Hij heeft Zijn lichaam opgeofferd, zijn lichaam werd van 't hout genomen, en 't werd in 't graf gelegd.
Hij had een ziel, die onderscheiden was van zijn Goddelijke natuur, Matth. 26: 38. *Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe*. Naar zijn Goddelijke natuur kan Hij niet bedroefd zijn.
In zijn ziel had Hij de krachten der ziel, een verstand, dat onderscheiden was van zijn Goddelijke alwetendheid, en een wil, die onderscheiden was van zijn Goddelijke wil.
Hij had verstand, dat onderscheiden was van zijn Goddelijke alwetendheid, Luk. 2: 52. *En Jezus nam toe in wijsheid en in grote, en in genade bij God en de mensen*. Dat is zijn Goddelijke alwetendheid niet eigen, want die wist alle dingen.
Hij had een wil onderscheiden van zijn Goddelijke wil. Dat toonde Hij wanneer Hij zei: *Mijn Vader! indien 't mogelijk is, laat deze drinkbeker van mij voorbijgaan, maar niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt*, Matth. 26: 39. Dat kon geen Goddelijke wil eigen zijn.
Behalve dat; alles dat een mens zonder zonde onderworpen is, dat had ook plaats in

Hem. Hij was vermoeid, en zat te rusten bij de fontein, Joh. 4: 6. Hem hongerde ten laatste, Matth. 4: 2. Hij had dorst, Joh. 19: 28. Hij had vaak en slaap nodig, Matth. 8: 24. Hij had niets, waarop Hij zijn hoofd neerleggen zou, Matth. 8: 20.
Niet alleen dat, maar al hetgeen een ziel zonder zonde hebben kan, dat bezat Hij ook. Blijdschap, droefheid, beroering, toorn, de Heere Jezus bezat dat alles. Dan was Hij eens bedroefd over de hardheid van hun hart, dat Hij in tranen vertoonde.
Driemaal vindt gij Hem in tranen. Eens in de hof van Gethsémané. Eens voor de stad Jeruzalem, daar zoveel vromen in geweest waren, die verlangd hadden om zijn dag te zien. Hij schreide over de hardigheid van hun hart, en dat ze niet wisten wat tot hun vrede diende, 't was voor hun ogen verborgen, Luk. 19: 41. De derde keer was 't aan 't graf van Lazarus, Joh. 11: 35. Daar staat Hij bij 't graf van Lazarus en weende, de tranen schoten Hem over zijn ogen, zodat ze op de aarde vielen. Zie, zeiden de Joden, hoe lief Hij hem had, vs. 36.
Hij had ook toorn, Mark. 3: 5, zag Hij ze rondom aan met toorn, Hij stond daar in de vergadering. Ach! Zei Hij, wat zijt gij hard van hart.
Hij is ook blij en verheugd geweest, Luk. 10: 21. *Te dier ure verheugde Zich Jezus in de Geest, en zei: Ik dank U, Vader*, enz. Maar omdat Hij een Man van smarte was, en gekomen was om 't kruis te dragen, en de vreugde te verachten, zo moest Hij niet veel vreugde hebben, omdat Hij lijden moest voor de zonden van Zijn volk, dat zij eeuwig zouden moeten geleden hebben: Hij moest die kelk in hun plaats drinken. Maar als Hij in de staat van Zijn verhoging komt, dan leest gij meer van zijn blijdschap; ziet dat Ps. 16: 9, *Daarom is Mijn hart verblijd, en mijn eer verheugt zich.*

Zie daar, geliefden, als dat alles bij elkaar is, is 't dan niet klaar en zeker, dat Hij een waar mens is? Hij is gekomen, etende en drinkende, en in de gedaante gevonden als een mens, Fil. 2: 8.
En daar hebt u nu 1. Wie er mens geworden is. 2. Waarom de Zoon Gods mens geworden is. 3. Of Hij een waarachtig mens geworden is.
Kunt gij nu nog iets bijbrengen, om te bewijzen dat Hij een mens is? Wij niet.
In deze verborgenheid geeft God nog wel iets dat dat klaar aantoont. Maar dat is meer ontkennender wijze, als stellender wijze; stellender wijze is het zo klaar niet.

4. **Dat is het vierde, te weten *hoe, op wat manier en wijze is Hij mens geworden?***

Dat wil God ons doen geloven, dat geeft Hij ons niet klaar te begrijpen. Dat is gelijk de brandende braambos. Mozes zag wel, dat de braambos brandde. Maar hoe die brandde, dat was hem zo klaar niet, Exod. 3: 2, 3. Het water kwam wel uit de rotssteen. Maar hoe dat geschiedde was verborgen, Num. 20: 11. Hoe al de mirakelen of wonderwerken geschied zijn, daar wil God ons niet inleiden, met ons eindig verstand hebben wij daar geen bekwaamheid, noch vatbaarheid toe, om dat verborgene te begrijpen. Als God het hoe van een verborgen stuk openbaart, dan suffen wij allemaal en wij hebben geen bekwaamheid om het te begrijpen. Maar het *niet-hoe*, dat geeft God klaar te verstaan. Hoe het is, dat is voor de mens verborgen, maar *hoe het niet is*, dat hebben wij gezien, wanneer wij spraken uit Openb. 8: 12, over het bazuinen van de vierde Engels, want daar vonden wij in de vierde bazuin dit, dat er vertoond werd de ketterij van Nestorius, en de ketterij van Eutyches.

Eutyches zegt van de menswording van Christus, dat ze geschied was door verandering van Godheid in mensheid, door vermenging van de Goddelijke in de menselijke natuur, even gelijk water en bloed ondereen vermengd worden.

Maar wij antwoorden daar dit tegen; dat de Goddelijke natuur van Christus onveranderlijk is; aan de Goddelijke natuur kunnen geen menselijke eigenschappen gegeven worden; noch aan de menselijke, Goddelijke eigenschappen; elke natuur in Christus heeft haar bijzondere eigenschappen gehouden. Daarom heeft men onder ons altijd gehouden dat korte woord: *Hij is gebleven, dat Hij was, dat is God, en geworden, dat Hij niet was, dat is mens.*
Wij moeten elkaar niet ophouden, met vele woorden of vele zaken overhoop te halen, om duistere zaken te verklaren. Maar 't is een schoon talent, die met weinig woorden duistere zaken licht kan maken.
Hij is dan geen mens geworden door verandering van Zijn Godheid in Zijn Mensheid, ook niet door vermenging van die twee naturen in één.
Nu kwam Nestorius op, en wat zegt die? Het is geschied door scheiding van die twee naturen, zei Nestorius. Hij is mens geworden en God gebleven, zodanig dat Hij niet één persobn is, maar twee personen.
Daar hebt u nu dit Artikel tegen. God liet dit Artikel daartegen blazen als een bazuin. Daar is maar één Middelaar Gods en der mensen, 1 Tim. 2: 5. *Daar is maar één Naam onder de hemel gegeven, door welke wij moeten zalig worden*, Hand. 4: 12. Dat was evenals de Joden zeiden; die zeiden ook: daar zijn twee Messiassen. Maar wij zeggen: 't is niet geschied door scheiding van die twee naturen. Daar is maar één Middelaar Gods, elke natuur is gebleven, maar ze zijn samen verenigd, Hij is God en mens in énigheid des Persoons. Het is één Persoon. Maar twee naturen.

De Socinianen, wat zeggen die er van? Hij is niet uit Maria, zeggen ze. Maar Hij heeft Zijn Mensheid uit de hemel gebracht.
De Mennisten schijnen daar in 't allerbest met de Socinianen overeen te komen.
Maar wij antwoorden er op, en wij zeggen: 't is zo niet, en het kan ook zo niet zijn; want als Christus een menselijk lichaam door schepping in de hemel gekregen had, dan waren de mensen op de aarde zijn naasten niet geweest, en dan was Hij het zaad Abrahams, Izaks en Jakobs, het zaad Davids niet geweest; dan had Hij ook onze Losser niet kunnen zijn. Hoe is Hij 't dan geworden? Was 't evenals in het Oude Testament, dat Hij voor één dag verscheen in een menselijke gedaante, evenals Hij bij Jozua kwam, en evenals Hij bij Jakob kwam?
Nee, zo is 't ook niet geschied. Dat was maar in een voorspel van hetgeen wij prediken. Wat onderscheid was er dan tussen? Dit: Al wat daaromtrent geschied is in 't Oude Testament, dat was kort, en maar voor een tijd. Maar dit is tot in alle eeuwigheid. Daar was 't geen personele vereniging. Maar hier is 't een personele vereniging, en die tot in alle eeuwigheid zal duren. Nu kunt gij begrijpen dat allerdonkerste, wat het niet is. Ontkennenderwijze is dat klaar.

Maar u zult zeggen: hoe is 't dan geschied? Zegt het eens stellender wijze.
Daar zullen wij u zoveel van zeggen, als er het Woord van zegt: *in de gestalte Gods zijnde heeft Hij de gestalte van een dienstknecht aangenomen en is de mensen gelijk geworden*, Fil. 2: 7, Hebr. 2: 16, 17. Hij neemt geen natuur van een Engel aan. Waarom niet? Hij was de verlosser niet van de Engelen, maar Hij neemt de natuur van de mensen aan, om mensen te verlossen, zodat degenen, die Hem zagen, als Hij op de wereld was, die zagen een God-mensch; een, die waarlijk God was, en die waarlijk mens was. Als u nu wilt hebben, dat wij er u meer van zeggen, dat is even zoveel, alsof ik wilde hebben, dat u tot mij zegt, hoe de vereniging van een ziel met een lichaam is, die echter ons zo eigen is; en elk moet evenwel zeggen: ik kan dat niet zeggen. Is dat zo? Wel dan moet gij van mij niet eisen, dat ik zeg, hoe de Goddelijke

met de menselijke natuur in Christus verenigd is. Is er iets, dat ons eigen is, zo is 't de vereniging van onze ziel met ons lichaam, en zo ik eens zei tot u: toont mij die band, die knoop eens tussen uw ziel en lichaam; u zou zeggen: ik kan niet.
Nu bid ik u, in al die duistere en verborgen dingen, past het daar niet zeer wel, dat wij tot God zeggen: *mijn Heere! ik leg al de hoogten van mijn verstand, die zich verheffen, daar neer, en ik aanbid U?*
Ik weet, dat wij geen moeite hebben, om u daartoe te brengen, dat u zegt: Heere! Gij zijt groot, ik kan zelfs de vereniging van mijn ziel en lichaam niet begrijpen, hoezeer dat ik het ook ondervind, wat zou ik dan uw wonderbaarlijke en bovennatuurlijke menswording begrijpen!
Dat is ons vierde stuk, en dat is het aller-duisterste van alle.

Uit kracht nu van die vereniging, wat gevolgen komen daaruit voort? Deze:
Eerst. Dat er een mededeling is van werken aan beide naturen, zodat het werk, dat de een natuur gedaan heeft, aan de gehelen persoon wordt toegeschreven.
Ten tweede. Een mededeling van eigenschappen.
Ten derde. Een mededeling van eer, en een mededeling van gaven aan de gehelen persoon. Neem eens in 't werk der verlossing, daar hebt u de twee naturen van Christus, die elk haar werk gedaan hebben: de menselijke natuur in 't lijden en in de geboorte, de Goddelijke in 't ondersteunen en waardigheid toe te brengen.
Nu zijn die beide naturen in 't werk der zaligheid werkzaam geweest, als de Zaligmaker, dan moet men dan niet zeggen: de Goddelijke of de menselijke natuur is de Zaligmaker, maar beide die naturen zijn de Zaligmaker.
Hieruit volgt een mededeling van eigenschappen. De eigenschappen, die maar aan éne natuur toekomen, worden wel aan beide toegeschreven. Dan wordt Hij eens genaamd: de Middelaar; dan eens de mens Christus Jezus. Die mens was, is ook God. Hij is van eeuwigheid geboren. Die eigenschappen worden de gehele Persoon toegeschreven, die maar aan ééne natuur eigen zijn. Hij is naar de één natuur sterfelijk. Hij is naar de andere natuur onsterfelijk.
Ten vierde. De gaven, die aan de menselijke natuur gegeven zijn, worden de gehelen persoon toegeschreven. Hij kreeg de Geest niet met mate; en zo worden wederom de gaven van de Goddelijke natuur de menselijke natuur toegeschreven. Maar evenwel zo, dat altijd die twee naturen onderscheiden blijven. De ere, die de Goddelijke natuur alleen toekomt, wordt de gehele Persoon toegeschreven, als daar is de eer van Hem te aanbidden, van op Hem te vertrouwen, van in Zijn Naam te geloven. De Middelaar werd aangebeden, omdat Hij was God en mens in één persoon, zo moesten zij zijn menselijke natuur aanbidden. Stefanus zei: *Heere Jezus, ontvang mijn geest,* Hand. 7: 59. *Heere! zeiden de Apostelen, vermeerder ons het geloof,* Luk. 17: 5. Wij zouden Zijn menselijke natuur niet mogen aanbidden, was Hij geen God en mens in één Persoon.

5. Nu moeten wij zien, wie de Werkmeester van dit werk is.

Dat is, eerst, het Goddelijk Wezen in 't algemeen, Hand. 13: 32. *En wij verkondigen u de belofte, die tot de Vaderen geschied is, dat namelijk God dezelve vervuld heeft aan ons hun kinderen, als Hij Jezus verwekt heeft.*
Ten tweede. God de Vader in 't bijzonder. Vader, zei de Heere Jezus, U hebt Mij het lichaam toebereid, Hebr. 10: 5. Gij hebt Mij de oren doorboord, Ps. 40: 7.
Ten derde. In 't bijzonder de Zoon. *Hij, die in de gestaltenis Gods zijnde, en het geen roof geacht heeft Gode even gelijk te zijn, heeft de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen,* Fil. 2: 6, 7.

Maar allermeest, ten vierde, is de werkende oorzaak daarvan geweest de Geest van God. Daarom zei de Engel: *de Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen*, Luk. 1: 35. Wat is de oorzaak geweest, dat Lazarus uit de doden werd opgewekt? De kracht Gods. Wat is de oorzaak geweest, dat het water uit de rots kwam? De kracht Gods. Wat is de oorzaak, dat deze maagd zwanger wordt? De kracht Gods.
God zei door de mond van de engel: die vrouw zal zwanger worden en een zoon baren.
Als wij daar in de graven zullen liggen, en God met Zijn stem zeggen zal: *staat op, gij doden, en komt ten oordeel!* Wat zal anders de oorzaak daarvan zijn, dan de stem met de kracht Gods? Zo is 't met dit ook gelegen. Hoe komt dan nu Maria hier in aanmerking?
In haren staat en hoedanigheden, in haar geslacht en in haar betrekking, die ze op de Heere Jezus had.

(1) In haar staat: *zij was een maagd, zegt de Geest, die ondertrouwd was met Jozef.* Dat zulke dingen waar zijn, blijkt: God zond de Engel tot een maagd, die ondertrouwd was. Wij vinden, dat, als de engel de boodschap doet, zij dat erkent; hoe zal dat zijn, zegt zij, dewijl ik geen man bekend heb? Hij zegt het: *de Heilige Geest, zegt hij, zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen.* De kracht Gods heeft op een ontzaglijke wijze de mens geformeerd. Wie kan de kracht Gods bepalen? Wie kan zeggen: dat kan ze doen en niet meer? Dat ze een maagd was, geeft Jozef te kennen in zijn malingen, die hij had. Hij had in de zin haar heimelijk te verlaten. Maar wat doet God? Hij stuit het: doe het niet, zegt Hij, uw bruid is geen oneerlijke.
Hij wordt wakker; daar merkte hij, dat hij een Goddelijke ontdekking had gehad. Hij overlegt dit in zijn hart en redeneert. Hij neemt het nooit meer in zijn hart. Hij blijft er bij. Hij gaat met haar naar Bethlehem om beschreven te worden, Luk. 2: 4, 5.
Bedenkt al zulke dingen eens, en legt er dan eens de ontdekking Gods bij, en de bitterheid der Joden. Wat voor vuile smaadnamen zij de Heere Jezus ook gegeven hebben, ze hebben Hem dit nooit verweten, noch zijn moeder voor een onkuise gescholden; nochtans was het gemakkelijk te doen geweest, was er geen overredende kracht Gods geweest, die het belette, zulk een arme vrouw wordt geloofd. In de gehele wereld zou het nooit geloofd zijn geworden, zo er geen overredende kracht Gods bij was geweest. Een koningin in haar hof zou zo niet geloofd worden; in gehele koninkrijken zou 't geen ingang vinden, en zal dit ingang vinden in de gehele wereld zonder een overredende kracht Gods?

(2) Welke betrekking had nu de maagd Maria op het kind?
Eerst. Deze, dat Hij haar kind was: Hij was haar vlees en bloed deelachtig geworden. Welke betrekking had dat kind op Maria? Deze, dat zij Zijn moeder was. Joh. 2: 5, zij zei: Zoon, doe dat. En Luk. 2: 48 zegt zij: Kind! ik en Uw vader hebben u met angst gezocht, (zijnde, zo men meende, de zoon van Jozef.)
Ten tweede. Hij was haar eerstgeboren Zoon. Luk. 2: 7, *zij baarde haren eerstgeboren Zoon, en wond Hem in doeken, en legde Hem neder in de kribbe.*
Ziedaar, geliefden! Zó is dat werk gewrocht.

6. **Nu ons laatste stuk; dat bestaat hierin:** ***tot wat einde is dat alles geschied, tot welk nut en voordeel voor ons?***

Daartoe, opdat de Schrift vervuld zou worden; God had het met Zijn mond gesproken, en zo vervulde Hij het met Zijn hand.

De profetieën en de schaduwen moesten alle vervuld worden. Niet alleen moest Hij sterven en begraven worden naar de Schriften, maar ook geboren worde naar de Schriften. Hij moest het Zaad der vrouw zijn; daar moest een Rijsje en een wortel uit een dorre aarde voortkomen, Jes. 53: 2.
Niet alleen dat, maar ook de beloften moesten waar worden. God had Abraham beloofd, dat Hij hem een zaad zou geven, in hetwelk alle geslachten der aarde zouden gezegend worden. Gen. 12: 3. Paulus brengt dat, Gal. 3: 16, op Christus thuis. Jakob was daar ook een erfgenaam van, en ook Izak. God zei tegen Jakob: de zegen, die Ik uw vader beloofd heb, zal Ik doen komen. Jakob had twaalf zonen; én eer dat hij stierf, zo zei God, uit wie van die de Messias geboren zou worden; en Jakob zelf wijst het uit in de zegenwens, die hij aan zijn zonen gaf. *Juda, zegt hij, gij zijt het, u zullen uw broeders loven,* Gen. 49: 8. Waarom? Omdat de Messias uit hem zou voortkomen, en die zou niet komen, voordat de scepter van Juda zou geweken zijn: dan zou de Silo komen: de Koninklijke Troon, Kroon en Regering zou tot Hem overgaan.
Nu gaat God het verder tonen, wat familie Hij verkiezen zou, en wat persoon, 2 Sam. 7: 18, namelijk de familie van David; waarom de koning zo nederig de Heere dankte: Wat ben ik, Heere, zegt hij, of wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt? Gij kent uw knecht, Heere, Heere! en 1 Kron. 28: 4, *Nu heeft mij de Heere, de God Israëls, verkoren uit mijns vaders ganse huis*, enz, zo werd het alles stipt vervuld; en de Messias moest de Zoon van David zijn. De blinde, die daar bedelde op de weg, was daar wel van onderwezen: *Heere Jezus! gij zone Davids, zei hij, ontferm U mijner,* Luk. 18: 39.
Is dit nu alles in Maria's Zoon vervuld. Ja, zij was uit het huis en geslacht van David, zij ging naar Bethlehem om beschreven te worden, en dat was, omdat zij uit het huis en geslacht van David en zo uit Juda was. *Het is openbaar, dat onze Heere uit Juda gesproten is,* Hebr. 7: 14. David, als hij weer gehaald werd, daar hij vluchtende was geweest, zei tegen de stam van Juda: *Waarom zou gijlieden de laatsten zijn, om de koning weder te halen in zijn huis? Gij zijt mijn broederen, mijn been en mijn vlees zijt gij,* 2 Sam. 19: 12. 't Is dan openbaar, dat onze Heere uit Juda gesproten is; is Hij nu uit Juda, zo is Hij uit Jakob, en is Hij uit Jakob, zo is Hij uit Izak, en is Hij uit Izak, zo is 't openbaar, dat Hij uit Abrahams zaad is naar de Schriften.

Nu moeten wij er nog bijvoegen deze vraag, te weten: wat is er ons aan gelegen?
Wat nut is er in, dat Hij een mens is; een mens uit een mens, en een mens uit een maagd?

Ten eerste. Als de Middelaar alleen God was, dan zouden wij geen toegang tot Hem durven nemen, dan zouden wij niet genoegzaam met Hem durven omgaan. Toen God op Sinaï onder donder en bliksem sprak, zei geheel Israël tegen Mozes: *Spreek gij met ons, en wij zullen horen, en dat God niet met ons spreke*, Exod. 20: 19. Als hier een engel op deze predikstoel stond, zou gij hem niet kunnen horen, noch toegang tot hem hebben. Maar tot de Middelaar hebben wij toegang. Daarom wordt er gezegd, 1 Tim. 2: 5, *Er is één God, er is ook één Middelaar Gods en der mensen, de mens Christus Jezus*. Door Zijn bloed hebben wij vrijheid om in te gaan in 't heiligdom; op een verse en levende weg, welke Hij ons ingewijd heeft door het voorhangsel, dat is, door Zijn vlees, Hebr. 10: 19, 20.

Ten tweede. Dat nut is er in, dat Hij behoorlijk medelijden heeft met onze zwakheden, Hebr. 4: 15. Hij is in alle dingen verzocht geweest evenals wij, uitgenomen de zonde, Hebr. 2: 17. Hij weet wat armoede is, wat strijd des duivels is, wat lastering is. Dat nut is er dan in, dat wij kunnen zeggen: Heere, Heere! Gij weet hoe benauwd het is. Dat Hij een mens is, daar is dat nut in voor ons, dat Hij als een

mens voor ons de wet Gods volmaakt heeft gehoorzaamd; de geboden van de eerste en tweede tafel der wet heeft Hij onderhouden. Niemand kan de Verlosser zijn, of hij moest een mens wezen. Waarom? Om de wet Gods volmaakt te kunnen onderhouden, met ziel en lichaam. Hij moest lijden al wat er te lijden was, en God en de mensen liefhebben. Daarom knoopt Paulus dat samen, Gal. 4: 4, 5, *Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon gezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet, opdat Hij degenen, die onder de wet waren, verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen door Hem verkrijgen zouden.*

Ten derde. Er is nut in, dat Hij een mens uit een mens is; want zo moest Hij onze broeder, onze naaste zijn, zou Hij onze Losser wezen. Hij was het tegenbeeld van de lossers in het Oude Testament. Wat het werk van de lossers was, is al te lang, om tegenwoordig hier uit te breiden. Als iemands vriend misgaan was en verstoken van zijn goed, zo kwam de losser en loste het; als hij gevangen was, verloste hij hem uit het gevangenhuis; als zijn vriend bij toeval iemand dood geslagen had, loste hij hem; wanneer zijn vriend gestorven was, en een vrouw nagelaten had zonder kinderen, dan kwam de losser en trouwde die vrouw en verwekte zijn broeder zaad. Zo is 't hier ook. De Heere Jezus ziet de uitverkorenen. Die hebben alles verloren, hemel en aarde, hun ziel, het leven, en zij zitten gevangen bij de duivel. Maar Hij redt hen; daarvandaan worden ze wederom vrij, en vrienden Gods; en Hij geeft hun weer het recht tot alles. Hij verlost ze uit de macht des duivels, uit de macht van die mensenmoorder van de beginne, Joh. 8: 44. Haar eerste man die is dood voor de wet; daar komt Hij in ondertrouw met haar, en zo verwekt Hij kinderen der genade, en zo brengt Hij ze tot de heerlijkheid.

Wat nut is er in, ten vierde, dat Hij mens uit een maagd is?

Eerst. Dat Hij zonder zonde is.

Ten tweede. Dat Hij door Zijn onzondige geboorte onze zondige geboorte bedekt.

Eerst. Dat nut, dat Hij zonder zonden was, en zo niet geboren naar die algemene wet der natuur, wast en vermenigvuldigt. Was Hij naar die wet geboren, dan was Hij niet zonder zonden. Maar nu staat Hij niet onder 't hoofd van 't verbond der werken, en zo kan Hem die eerste zonde van Adam niet worden toegerekend; vervolgens zo heeft Hij noch toegerekende, noch erfzonde. *Hij is de broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde.*

Ten tweede. Dat nut, dat Hij door zijn heilige geboorte onze onheilige geboorte bedekt. Wij zijn een adderengebroedsel, en zo komen wij ter wereld; en God kan niemand het eeuwige leven toewijzen, dan die heilig is in natuur en daden. Wij zijn niet heilig, maar Christus is het in beide, in plaats van de uitverkorene zondaren. En zo wordt zijn heilige ontvangenis en geboorte de hunne. Al wat het zijn is, is 't hunne. Voor onze onheilige natuur moest zowel voldaan worden als voor onze onheilige daden.

Daar hebt u onze zes stukken, die verborgen stukken.

Nu moeten wij nog een weinig met onze gedachten stilstaan.

Wat is de wijsheid Gods wonderlijk!

Daar is geen einde aan, zij is ondoorgrondelijk. Is dat geen wijsheid Gods? Het gehele jaar door gaat zo alles zijn gang, en het gaat alles zo ordentelijk, zonder dat er iemand zijn hand aanslaat. Wat is God een rechtvaardig en een heilig God, in 't straffen van de zondaar en wederom genadig in sommigen te sparen. Daar komt zijn wijsheid tussenbeide; die vindt het middel uit, om sommigen genade te bewijzen; die vindt de

Middelaar uit, die het doen zal. *O, diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods*! Rom. 11: 33. Beziet de mensen in 't Christendom, als ze een vriend hebben van aanzien of staat, wat een ophef dat zij er van maken, zij hebben er de mond van vol. Wat waren Jozefs broeders niet vereerd, dat Jozef, hun broeder, Regeerder van Egypteland was. Als Paulus en Barnabas die wonderen te Icónium gedaan hadden, zo kwamen de priesters van Jupiter en Mercurius, Heidense afgoden, met ossen en kransen, en ze wilden die twee mannen godsdienstige eer aandoen, en zij zeiden: *de goden zijn de mensen gelijk geworden en tot ons neergekomen,* Hand. 14: 11, 12.

Wij kunnen dat in waarheid zeggen: de Zone Gods is de mensen gelijk geworden, en Hij heeft onder ons gewoond, Joh. 1: 14. U moet niet denken, dat de Christenen daar alleen van spreken; de Heidenen zeiden het ook, maar 't was in geen waarheid. Maar te Icónium meenden ze 't in waarheid; daarom sprongen Paulus en Barnabas onder de schare, en zeiden: *wij prediken u, dat gij u van die ijdele dingen bekeren zou,* vs. 15.

De Zone Gods is mensen gelijk geworden! Als men daarvoor stilstaat, zo mc wij uitroepen: ach Heere! wat is uw liefde oneindig groot!

God kwam bij Abraham en zei: Nu weet Ik, dat gij Godvrezende en uw zoon, uw enige, van Mij niet hebt onthouden. Hij deed meer met zijn bereidwilligheid, als hij gedaan zou hebben de daad, Gen. 22: 16.

Moest Israël niet zeggen tot Mozes: nu weten wij het, dat gij ons liefhebt, als hij tegen God zei: *Delg mij uit Uw boek*? Exod. 32: 32.

Wat moet het een hoogte van liefde in David geweest hebben omtrent Absalom, dat, als hij gestorven hij uitriep: *Mijn zoon Absalom, mijn zoon, mijn zoon Absalom! Och dat ik voor u gestorven ware, Absalom, mijn zoon, mijn zoon!* 2 Sam. 18: 33. Wat was het een liefde in Paulus, dat hij zei: *ik zou zelf wel wensen verbannen te zijn van Christus voor mijn broederen, die mijn maagschap zijn naar het vlees*, Rom. 9: 3. Wie kan daarbij?

De Heere Jezus, als Hij twee dingen uitdrukken wilde er Zich over te verwonderen, zo was het éne de hardigheid van hart in het volk en het andere de liefde Gods in 't schenken van Zijn Zoon, Matth. 11: 16. *Waarbij, zegt de Zaligmaker, zal Ik dit geslacht vergelijken?* Ik kan 't niet uitdrukken, wil Hij zeggen, dat ze zó verhard zijn. En Joh. 3: 10, *Alzo lief heeft God de wereld gehad …* Hoe lief Heere Jezus? Zo lief, Ik kan 't niet uitdrukken, dat Hij zo hoog is, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, de waarachtige Zone Gods, de Vader even gelijk, geen een uit velen, geen vreemde; maar de eigen Zoon. Hierin bevestigt God zijn jegens ons, zegt Paulus, Rom. 5: 8, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren. En, (hoe wonderlijk is 't!) Hij had geen mens nodig.

En als God het alles gedaan heeft, wat geven we Hem? Wat ontvangt God van ons? Nietmetal. Als een mens een mens goed doet, dan ontvangt hij dank daarvoor! Maar wat ontvangt God van ons? Wat doen wij voor God? Daar komt de grote Zone Gods, die verlaat de hemel, en Hij wordt minder dan de engelen, Hebr. 2: 9. Hij verlaat Zijn staat en heerlijkheid, die Hij bij Zijn Vader had, en Hij neemt de gestaltenis van een dienstknecht aan. De menselijke natuur heeft Hij aangenomen, geen engelen natuur, geen natuur van een volmaakt mens, evenals Adam voor de val, geen koningsstaat heeft Hij aangenomen, maar die van een knecht. Hij is gekomen in de gelijkheid des zondigen vleses vertonende in al de gevolgen van de zonde. Maar voor wie deed Hij het?

Voor zulken, daar de Heere met recht van zou gezegd hebben: *Ik schaam Mij u te noemen.* Waartoe kwam Hij? Om bespot, bespogen, gevloekt te worden, en om de toorn des Almachtigen Gods te dragen.

Men zou zeggen: de zondaar zal tot zulk Een de aller-uiterste affectie en toegenegenheid hebben.
Men zou zeggen: hoe is het mogelijk, dat wij er niet meer mee op hebben? Weet u hoe dat mogelijk is?

Eerst. Men wordt het gewoon. Met alle rare[13] dingen heeft men in 't eerst veel op. Het regenen van 't Manna, wat hadden ze 't eerst niet mee op! Wat hadden ze niet op met de komst van Christus, en als Hij eerst kwam prediken, wat hadden ze er niet mee op! Ge zijt het gewoon, gij hoort het gedurig prediken; u hebt er geen aandacht meer onder.

Ten tweede. Anderen, omdat ze 't gewoon zijn, horen niet alleen als niet horende. Maar zij zitten te slapen, en, zijn ze in hun eenzaamheid, 't is hun gewoonte niet om er eens aan te denken.

Ten derde. Anderen smijten 't weg, die zeggen: ik heb er toch geen deel aan, dat zal voor mij niet wezen, ik heb te schrikkelijk gezondigd.
Is dat uw reden? Zijt gij een al te schrikkelijk monster? Dan hebt u slechte redenen. Omdat gij zo schrikkelijk gezondigd hebt, zou het daarom voor u niet wezen? Zijt ge al een groter zondaar, dan Manasse, en dan de moordenaar aan 't kruis waren? Zijt ge al gruwelijker monster, dan die vrouw daar zeven duivelen uitgeworpen werden? Hebt u al erger gezondigd dan de apostel Petrus? Hebt u al erger gezondigd dan Paulus? Voor zulken was 't evenwel, die hebben 't al ondervonden dat het voor hen was. Waarom zou 't dan voor u niet kunnen wezen?
Geliefden! niemand ontvalle het hart. Weet gij voor wie dat is?
't Is voor zulken, die zo zeggen, dat ze zulke grote zondaars zijn. Ik ben gekomen, zegt de Heere, om de verlorenen te zoeken, om zondaars en niet om rechtvaardigen tot bekering te roepen; voor arme zielen, zei Hij, die zo zeggen: hoe kom ik nog terecht? Ik ben een van de voornaamste. En hebt u Mij dan niet van node?
Voor u ben Ik, die zo zeggen: ik ben zo zondig, Ja, die zeggen: ik ben een van de voornaamste der zondaars, voor die zo klagen, dat ze zo zondig zijn in hun natuur, in hun gedachten, in hun bewegingen, in hun woorden en daden.
Dat kent u niet, als 't de Heere u niet deed zien. Dat is een teken, dat de Heere de uwe is. Niet zo haast zult u zo worden, of in zulk een gestalte komen, of Hij is de Uwe.

Nog eens, o! Hij is mens geworden voor die, die het met de duivel en met de wereld niet eens zijn, zijt gij nog een gevangenen van de duivel, dan zijt gij 't nog met de zonden en met de wereld, en met de goddelozen eens. Dan gaat gij van zonden tot zonden. Dan moogt gij 't niet lijden, Als u er over gemoeid wordt. Maar Als u 't er niet eens mee zijt, hoe meer dat ik er over gemoeid word hoe liever, zegt gij dan. U zegt: ik zoek een ander leven, een andere weg, een andere leiding.
Daarvoor is de Zone Gods gekomen, om voor die gebondenen vrijheid uit te roepen.
Dan als het werk des duivels in u verbroken is, dan valt gij daar neer voor de Heere. Maar als 't niet verbroken is, moet dat alle dagen zijn gang gaan, en de zonden gaan u zo handig af, het staat u zo wel te zondigen, al uw leden hangen er naar.
Maar als 't in u verbroken is, dan doet het u zo zeer, Als u de zonde eens mee doet, 't is u zulk een pijn, ik kan zo niet mee doen, is 't dan. Dan is 't: Heere dat Gij nooit naar mij zaagt, 't zou zo rechtvaardig zijn. Waarom hebt Gij naar mij gezien? Wat zou Gij naar mij zien? Zou ik wel Uwe en Gij wel de mijne zijn? Al ben ik het niet waardig, ik diende U evenwel te hebben. Ik kan U niet laten gaan, voordat Gij mij zegent. Ik zal voor Uw voeten blijven liggen; ik kan maar sterven. Van U af te gaan, daar schrik en

[13] zeldzaam

beef ik voor. Ach, help mij toch!

Nog eens. Ach! zegt zulk een, wat is de zaligheid groot, voor degenen, die er deel aan hebben! Zij zijn gelukkiger dan zij weten.

Wij zeggen: *Wat zegt nu uw hart van zulke dingen?*
Eerst. 't Zal niet op wat praten, maar op het ondervinden aankomen. Zegt u, ach Heere! Gij zijt mijn Getuige, dat ik zulk een groot zondaar in mijn ogen ben?
Ten tweede. Hebt u voor God kunnen zeggen: U hebt het rijk des duivels in mij verbroken, ik ben aan de zonden zo niet meer gebonden als voorheen?
Ten derde. Hoe dikwijls hebt u gestaan in 't gezicht, dat gij 't niet waardig waart?
Ten vierde. Hebt u niet wel gezegd: al ben ik 't niet waard, help mij echter in de Zoon uwer liefde?
Ten vijfde. Hoe dikwijls hebt u er God om aangekleefd, en met Hem over geworsteld?
Ten zesde. Wat schatte gij ze gelukkig, die deel aan de zaligheid hadden!

Zo Hij uw is, looft God. Laat de lof van God in uw mond wezen; zoekt gemeenzaam met Hem te leven, en zegt: zulk een wormpje, zag U daar naar om? Zingt altemet een lied of een Psalm. Maakt u gemeenzaam de lofzang van Maria, de lofzang van Zacharias, de lofzang van Simeon; denkt daaraan, leest ze, zingt ze altemet eens. En zegt: ere zij God de Vader, die mij verkoor en Zijn Zoon schonk; ere zij God de Zoon, die dat werk op Zich nam, en mij zo duur kocht; ere zij God de Heilige Geest, die mij kwam overtuigen, en mijn hart opende.
O, zegt zulk een: Zone Gods, Gij zijt waarachtig God. Gij zijt waarachtig mens, Gij zijt waarachtig God en mens in een Persoon. U aanbid ik, U erken ik, aan U beveel ik mij zelven, al mijn kommer leg ik op U; met mijn ganse hart stel ik mijn vertrouwen op U. 't Is een getrouw woord, en aller- aanneming waardig, dat Gij in de wereld gekomen zijt om zondaars zalig te maken niet alleen, maar ik hoop ook, om mij zalig te maken.
Met deze mijn ogen hoop ik U eens te zien, en ik zal U evenwel eens zien, met deze mijn ogen en met geen vreemde.
Meent gij, dat de Heere Jezus altijd zo vreemd, en zo verre zal zijn?
Nee, in de hemel zullen wij Hem eens zien aangezicht aan aangezicht. Stefánus heeft er Hem gezien. *Ik zie de hemelen geopend, zegt hij, en de Zoon des Mensen staande ter rechterhand Gods*. Elk zal er Hem zien, die genade heeft.
En die geen genade heeft zal Hem ook eens zien; en zij zullen wensen, dat ze hun leven geen ogen gehad hadden, 't zal een schrikkelijk gezicht wezen.
Johannes zegt: *wij zullen Hem zien gelijk Hij is*. Die genade heeft: zó zult u Hem zien. 't Was geen wonder, dat Job begon te zeggen: *mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot.* Dan zal 't schepsel, en al ons eigen, ons ontvallen en zo zullen wij altijd met die Heere wezen. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 15.

Vraag 37. Wat verstaat gij door het woordeke: Geleden?
Antwoord. *Dat Hij aan lichaam en ziel de ganse tijd zijns levens op de aarde, maar inzonderheid aan het einde Zijns levens, de toorn Gods tegen de zonde des ganse menselijken geslachts gedragen heeft, opdat Hij met Zijn lijden, als met het enige zoenoffer, ons lichaam en onze ziel van de eeuwige verdoemenis verloste en ons Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven verwerve.*

Vraag 38. Waarom heeft Hij onder de rechter Pontius Pilatus geleden?
Antwoord. *Opdat Hij, onschuldig onder de wereldlijke rechter veroordeeld zijnde, ons daarmee van het strenge oordeel Gods, dat over ons gaan zou, bevrijdde.*

Vraag 39. Heeft dat iets meer in, dat Hij gekruisigd is geweest, dan of Hij met een anderen dood gestorven ware?
Antwoord. *Ja, want daardoor ben ik zeker, dat Hij de vervloeking, die op mij lag, op Zich geladen heeft; dewijl de dood des kruises van God vervloekt was.*

WIJ lezen, Jes. 9: 5, *Men noemt Zijn Naam Wonderlijk*. De naam van de Messias zou toch wonderlijk zijn! De Heere Jezus verscheen eens aan Manoach en zijn vrouw, Richt. 13: 18, *Mijn Naam, zei Hij tot hen, is toch wonderlijk.*
Hij is wonderlijk geweest in al zijn doen. Hij is wonderlijk geweest in zijn inkomen in de wereld, wonderlijk in zijn uitgang uit de wereld. Hij was wonderlijk in zijn inkomen in de wereld; daar geschiedde buiten allen twijfel een wonderlijk stuk. *De verborgenheid der Godzaligheid is groot, God is geopenbaard in 't vlees*, 1 Tim. 3: 16. Die in de hemel donderde met de stem van Zijn hoogheid, die schreit in de kribbe. Die de sterren regeert, zuigt de borsten van Zijn moeder, Hij, die de eeuwige God is, die is tegelijk een klein kind.
Hij is wonderlijk niet alleen in zijn inkomen in de wereld, maar Hij is ook wonderlijk in zijn verblijf op de wereld. Hij was een wonderlijk mens onder de mensen op de wereld.
Hij was wonderlijk in zijn woorden, en ook wonderlijk in zijn daden.
In zijn woorden was Hij wonderlijk: de aller-geleerdste rabbijnen, op allerlei zaken, die hun maar voorkwamen, dienzelven kon Hij onderrichting geven. Toen Hij nog maar twaalf jaren oud was, ontzetten zij zich allen over Zijn verstand, Luk. 2: 47. Dat zijn geen kunstig verdichte fabelen, het geschiedde openlijk. Meent u, dat de mensen toen ook geen geheugen en oplettendheid hadden? Ja, zekerlijk, zowel als wij. Daar stond Hij en predikte op een schip, onder duizenden van mensen, zodat ze begonnen uit te schreeuwen: Hij leert als machthebbende, Matth. 7: 29. Meent u, dat ze toen zowel geen prediken verstonden als wij 't nu verstaan? De Emmausgangers die heugde 't nog, hoe krachtig Hij in Zijn woorden was. *En was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op de weg, en als Hij ons de Schriften opende,* zeggen zij, Luk. 24: 32. Komen er vlugge geesten bij Hem, hoe stopt Hij ze de mond, zodat de ene partij blij was, dat Hij de andere zo de mond stopte.
Hij was niet alleen wonderlijk in zijn taal, maar gelijk er kracht van zijn lippen uitging, zo ook van zijn vingeren en van de zomen zijner klederen. Daar komt eens een vrouw, die zegt: Kon ik maar de zoom van Zijn kleed aanraken, zo zal ik genezen worden; en 't gebeurde zo, Matth. 9: 21.

Hij was ook wonderlijk krachtig in zijn werken. Geheel Israël schreeuwde daarover. Hij alleen deed meer wonderen, dan al de profeten, die er ooit geweest zijn, samen gedaan hebben.
Hij was wonderlijk in zijn vertrek uit de wereld. Daar hebt u een samenloop van wonderen. In zijn dood, daar wordt de zon verduisterd en geeft geen schijnsel; het voorhangsel des tempels scheurt in tweeën, van boven tot beneden; de aarde beeft; de steenrotsen scheuren; de graven worden geopend en velen van die daarin waren, zijn gezien in de heilige stad, Matth. 27: 51, 52.
Eer Hij vertrok uit de wereld, doet Hij op 't laatst nog een wonder. Daar ontmoet Hij, o wonder, een mens, die met Hem berecht werd. Daar doet Hij een wonder aan, eer zijn ziel naar de hemel gaat. Daar toonde Hij, dat Hij voor de zondaars stierf. 't Was een man, die als in de poel van de hel stond. Hij was niet in staat, om een voetval voor de wereldlijke rechter te doen. Maar hij valt voor de Heere, de hemelse Rechter, neer en hij krijgt genade van de Rechter van hemel en aarde. Hij leed voor de zondaars, opdat die zouden verkrijgen genade, rechtvaardigheid en 't eeuwige leven.
Dit wonder hebben wij een weinig te overdenken. Ach! dat wij met de bruid konden zeggen: *Allerliefste Heere Jezus! Gij zijt mij een bundeltje mirre, dat tussen mijn borsten vernacht,* Hoogl. 1: 13. Laat ons er niet zo maar eens ter vlucht, zo eens ter loops van spreken, maar laten wij 't gedurig overdenken. Wij doen kwalijk, dat wij er niet meer aan denken. Vrouw! als uw man veel voor u geleden had, u zou het alle dagen vertellen. Kinderen! als uw ouders veel voor u geleden hadden, u zou daar gedurig van spreken. En zullen wij dan het lijden van de Heere Jezus vergeten?
Om ons dan die zaak gemeen te maken, zo moeten wij zien:

Eerst. Wie geleden heeft.
Ten tweede. Waarin Hij geleden heeft.
Ten derde. Wat Hij geleden heeft.
Ten vierde. Hoe Godvruchtig en onschuldig Hij geleden heeft. Ten vijfde. Hoe lang Hij geleden heeft.
Ten zesde. Voor wie Hij geleden heeft.
En dan eindelijk, ten zevende. Onder wie Hij geleden heeft; en of dat meer in heeft, dat Hij onder een wereldlijken rechter geleden heeft, dan of Hij zijn eigenn dood gestorven ware, en of de dood des kruises iets meer in had, dan een andere dood; dat is, ofschoon, al had Hij door het gerecht moeten lijden en sterven, het echter iets meer in had, dat Hij de kruisdood gestorven is, dan of Hem door het gerecht een andere dood was aangedaan geweest.

Wij moeten dan zien:
1. Wie geleden heeft.
2. Wat Hij geleden heeft.
3. Waarin Hij geleden heeft.
4. Hoe Godvruchtig en onschuldig.
5. Hoe lang.
6. Voor wie.
En dan 7. Onder wie.

1. *Wie heeft er geleden?*

Waren 't engelen Gods? Engelen konden lijden, gelijk wij in de duivelen zien; zij sidderen voor God. Maar zij kunnen geen menselijke straf lijden, zo kunnen 't die dan niet zijn, zijn 't dan de beesten, die geleden hebben? Daar mag een Jood zijn heil in

stellen, maar daar had God geen behagen in, verder dan dat het schaduwen en voorbeelden zouden zijn van het ware en voldoende lijden des Middelaars, zijn 't dan enige Godvruchtige mensen geweest, die geleden hebben? een Abraham, Izak, Jakob, Lot, Mozes, David, of dergelijken?
Nee. Dat rantsoen was al te kostelijk, dan dat de een mens de anderen, de een broeder de anderen zou hebben kunnen verlossen, Ps. 49: 8, 9. 't Is de Heere Jezus Christus die de waarachtige God is en het eeuwige leven, Joh. 5: 20. Uit het zaad van David naar het vlees, Rom. 1: 3. *Maar God bovenal te prijzen in der eeuwigheid,* Rom. 9: 5. 't Is de eigen Zoon van God, de eniggeboren Zone Gods, de geliefde Zone Gods. Uit kracht van dat alles, kan men zeggen: *God heeft Zijn gemeente met Zijn bloed gekocht,* Hand. 20: 28. Daar hebt u dan nu wie er geleden heeft: 't is de Heere Jezus Christus.

2. Nu, waarin heeft Hij geleden?
Hij had twee naturen: ene, in welke Hij lijden kon, en ene die geen lijden kon onderworpen zijn. Beide die naturen concludeerden samen. Hij had een menselijke en een Goddelijke natuur. Hij had die beide in enigheid zijns Persoons, zijn menselijke natuur, waarin bestaat die? In lichaam en ziel. In beide had de zondaar gezondigd, en hij was waardig in beide de straf te dragen. De Middelaar had een menselijke natuur, die bestond in ziel en lichaam. Als Middelaar voor de zondaars, zo heeft Hij in beide geleden. Om te voldoen aan de rechtvaardigheid Gods, heeft Hij de straf in beide gedragen. Van zijn lichaamslijden spreken de Evangelisten zeer beweeglijk, en in de 22ste Psalm wordt u voor 't oog zijn zielslijden als afgeschilderd. Daar spreekt Hij zelf zo klaar en duidelijk van, Matth. 26: 38, *Mijn ziel, zegt Hij, is geheel bedroefd tot de dood toe.* Van die hevige droefheid. gaf Hij blijken. Hij zweette grote druppels bloed, die op de aarde afliepen, Luk. 22: 44. Dat bloedzweet gutste van zijn lichaam af.
Hier moeten wij niet denken, gelijk de Socinianen doen, dat zijn ziel bedroefd is geweest uit medelijden van Zijn lichaamslijden. In 't hofje van Gethsémané had Hij geen lichaamslijden; ja, zijn lichaamslijden is verre het minste geweest, in vergelijking van zijn zielslijden.
Hij had ook een natuur, die niet lijden kon, dat is Zijn Goddelijke natuur. Die is geen verandering, noch lijden onderworpen. Dat is een volmaakte natuur, die geen lijden kan ondergaan. Heeft die natuur dan geen werk in 't lijden gehad?
In alle manieren, ja. Wat deed ze dan?

Eerst, zij gaf aan de menselijke natuur zoveel kracht, dat dezelve de toorn Gods kon doorstaan, zonder dat die arm des Heeren Hem heil beschikt had, zo bad Hij moeten bezwijken. Wij lezen, Exod. 27: 2, dat als God het brandoffer-altaar liet maken, Hij dezelve liet overtrekken met koper, opdat hij die gloed van het vuur zou kunnen uitstaan, zo was 't ook met de Heere Jezus; zijn menselijke natuur had het niet kunnen uitstaan, zo de Goddelijke natuur Hem de kracht daartoe niet gegeven had. Wat deed de Goddelijke natuur nog al?

Ten tweede, zij gaf de waardigheid aan 't lijden. 't Is een groot onderscheid, of een arm mens voor een misdadiger in 't gevangenhuis gaat of een koning. Wie zal die prijs kunnen schatten, dat het de God-mensch is geweest, die geleden heeft. Dat brengt een uitnemende heerlijkheid, een oneindige waardigheid aan het lijden toe, als 't een groot persoon is die lijdt. Daarom wordt er gezegd: 1 Cor. 2: 8, *de Heere der heerlijkheid hebben ze gekruist. Het bloed van Jezus Christus, de Zone Gods, reinigt ons van al onze zonden,* 1 Joh. 1: 7. Dat korte lijden van Hem moest kunnen opwegen tegen een eeuwig lijden, dat de uitverkorenen anders eeuwig hadden moeten lijden. Dat woog het op.

Nog eens, ten derde. De Goddelijke natuur maakte de Middelaar wonderlijk schoon in 't oog van al Zijn volk. Was 't het lijden van de menselijke natuur alleen geweest, dan was het zo schoon niet gemaakt. Maar omdat het nu van de God-mens is, zo roepen ze uit: *Al wat aan Hem is, is gans begeerlijk,* Hoogl. 5: 16. 't Is alles begeerlijk wat wij aan U zien, zeggen ze. *Gij zijt blank en rood, Gij draagt de banier boven tienduizend,* Hoogl. 5: 10. U aanbidden wij, U erkennen wij, uit uw hand wachten wij alleen ons eeuwig heil.
Dit begrijpende, zo hebben wij u getoond wie geleden heeft, en in welke natuur, namelijk in zijn menselijke natuur, in ziel en lichaam beide.

Wat deed de Goddelijke natuur? Die gaf kracht aan de menselijke natuur, en een oneindige waardigheid aan 't lijden, en die lokt een arm hart naar zich toe. Was er de Goddelijke natuur van Christus niet bij geweest, wij kwamen nooit binnen, wij vertrouwden nooit op Hem. Maar nu zeggen ze: Heere! al de zaken van mijn lichaam en ziel geef ik in Uw hand.

3. **Gij zult nu in uw hart denken:** ***Wat is het dat Hij geleden heeft?***

Dat is zoveel. Is 't meer dan van een Jakob, die bij dag de hitte verteerde, en bij nacht de vorst? Gen. 31: 40. Is 't meer dan van een Abel, die door zijn broeder vermoord werd? Gen. 4: 8. Is 't meer dan van een Jozef, die verkocht werd van zijn broeders? Gen. 37: 28. Dat komt er niet eens bij te pas. Het was wel zwaar voor die drie, maar dat haalt niet bij 't lijden van de Zaligmaker. Wat moest Hij dan lijden?
De toorn der mensen, de toorn der duivelen, en dan nog bovenal de toorn des Almachtigen Gods, tegen de zonde ontstoken.
Hij moest lijden de toorn der mensen. Hoewel Hij het gehele land doorging, weldoende, en elk zegenende, zo blaakten echter hun aangezichten van gramschap. Hij kwam op de gesel der tong, zij sloegen Hem met hun vuisten; zij schopten Hem met hun voeten; zij sleepten Hem met hun handen; zij spogen Hem in zijn aangezicht. Daar was niemand ooit geweest, die al zijn zaken zo wel gedaan had, en daarom waren ze als leeuwen en duivelen tegen Hem; uitgenomen enige weinigen, die Hem volgden, die Hij hun harten geopend had; die zeiden: *Tot wie zouden wij gaan? Gij alleen hebt de woorden des eeuwige levens,* Joh. 6: 68.
Het gehele land was in beroering; dat konden ze niet dragen; zij rustten niet, voordat ze Hem van kant geholpen hadden; zij zeiden tot Hem, als tot Elia: zijt gij die beroerder Israëls? Als zij niet meer bij Hem konden, dan smaadden ze Hem nog: zij schudden met hun kop; zij staken hun tong uit; zij spogen hun uitbraaksel in zijn aangezicht.
Het is niet plezierig, als een geheel land en stad in beweging en als in vuur en vlam is tegen één mens; en als men nooit wel kan doen, en als men niet van pas kan preken noch spreken. Voor Jeremia was dat zulk een smart. De profeten bemoeiden zich wel eens om te zwijgen. Maar hoe meer ze studeerden om te zwijgen, als God het niet wilde, dat ze zwijgen zouden, zo spraken ze nog des te meer, en 't Woord des Heeren werd als een brandend vuur in hun beenderen, Jer. 20: 9.
Zo was het met de Heere Jezus ook gesteld. Hij moest ook de gramschap van de duivel dragen. Die helse geest valt Hem ook lastig. Die overste der wereld kwam ook. Al had hij niet aan Hem om Hem te overwinnen, hij had evenwel zoveel aan Hem, om Hem de verzenen te vermorzelen, en zocht Hem óf in zijn geloof te verzwakken, óf tot zonden te brengen, en zo het ganse werk der zaligheid in duigen te stoten. De duivel, die de eerste Adam aantastte, deed het ook de Tweede Adam. Het scheelt die helse geest niet, wie hij aanrandt. Hij zoekt de Vorst van 't heir des Heeren te verslinden; en

zo zegt hij in zijn hart: ik wil niet strijden tegen klein noch groot, maar tegen de Zone Gods alleen. Zou God Uw Vader zijn, zegt hij tegen Gods Zoon, en zou Hij U niet een stukje brood geven? Hoe kan dat zijn? En zou gij Zijn Zoon zijn? Even gelijk hij tegen een kind Gods zegt: zou ge genade hebben, en zou gij zovele ellenden lijden? Dan zocht hij Hem te brengen tot zelfmoord. *Werp u zelven nederwaarts, zegt hij, van de tinne des tempels, want er is geschreven, dat Hij zijn engelen van U bevelen zal, en dat zij U op de handen, zullen nemen, opdat Gij niet te eniger tijd uw voet aan een steen aanstoot,* Matth. 4: 6.
Daar komt hij als een bedrieger en oplichter, en hij haalt uit de Schrift een tekst half aan en komt hij: (o schennis! de duivelen moeten voor de Heere sidderen) 'val voor mij neder, zegt hij, en aanbid mij, en Gij zult zulk een arm man niet zijn. Gij zijt een man, daar ik zulke gaven in zie. Wilt u mij ten dienste staan, ik zal U tot een man op de aarde maken.'

Dat was 't nog niet alleen. Maar bij dat alles volgt *de toorn Gods, ontstoken tegen het ganse menselijke geslacht.* Een kind zegt: ik vraag nergens naar, Als u, mijn vader, maar welgemoed tegen mij zijt. Heeft het buitenshuis enige vrienden, of iemand die tegen hetzelve is, ik vraag er niet naar, vader, zegt het, Als u maar goed tegen mij zijt. Maar hier had Jezus de toorn van zijn Vader tegen Zich. *Al de zonden, zei de Vader, moeten voldaan zijn.* Het gerecht kan geen Vader zijn, het gerecht kan geen vriendelijk gezicht vertonen, voordat aan het recht voldaan is.
Als de toorn Gods op Hem aankwam, zo kwamen er tranen zonder lichaamslijden, bloed zonder geselslagen. Dat kunt u wel vatten. Als 't met een kind des huizes van binnenshuis niet wel staat, dat drukt het kind. Toen Izak het mes zag, dat zijn vader in de hand had, om hem te slachten, was het of hij zeggen wilde: Gij, mijn vader, die mij zo dikwijls getroeteld hebt, die zulk een hart voor mij had, zal ik nu door uw handen moeten sterven? Dat was 't aller-smartelijkste dat Izak drukte, zo was 't hier ook: *wel, zei de Heere Jezus, mijn God! mijn God! waarom hebt u Mij verlaten?* Matth. 27: 46, *verre zijnde van Mijn hulp,* wil Hij zeggen. *Is mijn Vader nu veranderd als in een wrede? Ik sta, maar Gij acht Mij niet; Ik roep, maar Gij antwoordt Mij niet,* Ps. 22: 3. *Vader! indien 't mogelijk is, laat deze drinkbeker van Mij voorbijgaan*, Matth. 26: 39. Kan ze niet voorbijgaan? Niet Mijn wil, maar Uw wil geschiede.
Dat was de verschrikkelijk de toorn Gods. *Wie kent de sterkte Uws toorns, en uw verbolgenheid, naardat Gij te vrezen zijt?* Ps. 90: 11.
Lieve Heere! zo ik of gij er deel aan hebben, zo heeft Hij dat moeten lijden, dat ik en gij, in 't missen Gods, eeuwig hadden moeten ondergaan.
Hij heeft gedragen de toorn Gods tegen mij en tegen al de uitverkorenen, uit alle talen, volken en natiën ontstoken. Daar werd Hij gebracht onder de toorn Gods. Als die zonden geëist werden, zo werd hij verdrukt, Jes. 53: 7. God de Vader, als Hij het recht aan Hem gedaan had, en als een zwaard door zijn ziel had laten gaan, en dat Hij aan de Goddelijke rechtvaardigheid genoeg gedaan had, zo gaf Hij Hem aan de zondaar tot een verzoening. Het is niet wat gerings, wat Hij geleden heeft.

4. U zult zeggen: hoe heeft Hij het kunnen uitstaan?

Ging het Godvruchtig toe en zonder zonden, als ze Hem scholden en raasden tegen Hem, daar Hij zo vele weldadigheden aan hen bewees? Als men iets lijden moet, en men voelt, dat men schuld heeft, men zwijgt. Maar als men zonder oorzaak lijdt, dan is dat moeilijk te verdragen. De Heere Jezus heeft geleden rechtvaardig zijnde voor de onrechtvaardigen, onschuldig te zijn opzichte. Dat heeft God de Vader al geprofeteerd: *ziet, uw Koning zal u komen, rechtvaardig, en Hij is een Heiland*, Zach.

9: 9 en Jes. 53: 11. *Door Zijn kennis zal Mijn knecht de rechtvaardige velen rechtvaardig maken*. O! God heeft Hem zo laten afbeelden door een onbevlekt, volkomen Lam, dat Hij liet offeren. De Heere Jezus heeft het ook geprofeteerd, Ps. 69: 5. *Dat ik niet geroofd heb, moet Ik dan wedergeven*. De engel Gods heeft het getuigd, dat Hij het Heilige Gods was, Luk. 1: 35. *Het Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden.* De duivelen zeiden: *Ik ken U, wie Gij zijt, namelijk de Heilige Gods*, Mark. 1: 24. Ja, gij zult Hem ook onnozel en onschuldig in alles vinden. In 't midden van zijn vijanden staande, dorst Hij hen tot getuigen roepen van zijn onschuld: Wie van u, zegt Hij, overtuigt mij van zonden? Joh. 8: 46, als er enige zonde is, die Ik bedreven heb, zegt het. *Zodanig een Hogepriester betaamde ons, heilig, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren*, Hebr. 7: 26.
Wilt u bewijzen van zijn onschuld en onnozelheid hebben?
Eilieve, let er dan eens op.
Daar komt Judas, die Hem verraden heeft, gepraamd en gepriemd in zijn gemoed, in 't midden van de Joodse Raad, daar zeventig van de aanzienlijkste personen waren; en zegt: ik kan 't niet harden noch dragen, het moet alles er uit wat in mijn hart is, wat heb ik gedaan? *Ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed.* Maar wat was 't antwoord? *Zij zeiden, wat gaat ons dat aan? gij moogt toezien*, Matth. 27: 4, 5, Zondaar! zo zal de duivel eveneens doen. Als u zult uitschreeuwen over uw vloeken, zweren en goddeloos leven. Wat gaat mij dat aan? Zal hij zeggen, gij moogt toegezien hebben.
Niet alleen ziet u Judas in de wroeging van zijn geweten, maar ook zelfs de rechter, die zei op een rechterlijke wijze: Ach! die man is niet gelijk gijlieden zegt: *Hij is onnozel, ik vind geen schuld in Hem*, Joh. 18: 38. U moogt vele en zware beschuldigingen tegen Hem inbrengen, en ik mag mijn onderzoek stipt en gestrengelijk doen, ik moet evenwel zeggen: Hij is onschuldig. Dat zegt hij eenmaal, en hij herhaalt het tot vijf malen toe, en de vijfde maal laat hij een beker met water brengen, en hij wast zijn handen, en zei: ik ben onschuldig van 't bloed des Rechtvaardigen. Wat kunt gij plechtiger hebben, dan dat iemand dat voor 't gerichte, voor de gehele samenloop doet.
Daarop komt zijn vrouw, en die zendt een dienstknecht tot de rechter. Terwijl hij daar bezig is met de Heere te onderzoeken en te ondervragen, komt de knecht, en zegt: ik heb een boodschap van uw vrouw, die zegt: *heb toch niet te doen met die Rechtvaardige; want ik heb heden veel geleden in mijn droom om Zijnentwil*, Matth. 27: 19. En is het niet verhaald in 't Woord wat zij geleden heeft, maar het is wel te denken dat God lichtelijk haar het laatste oordeel eens heeft doen voorkomen, en dat ze haar man daar zag staan met het bloed van zulk een Rechtvaardige, en dat haar hart daarover in benauwdheid was.
Wilt u er nog een hebben, die een getuige was van Christus' onschuld?
Daar hangt de éne moordenaar aan 't kruis, hij spreekt zijn makker aan, daar hij de moord wellicht mee gedaan had; *vreest gij God nog niet*? Zei hij, wij moeten sterven, maar wij lijden schuldig, dat wij verdiend hebben. Maar Deze heeft niets gedaan, dat de dood waardig is. Maar ik zowel Als u, wij lijden schuldig, wil hij zeggen.
Wilt u nog een getuige hebben?
Daar komt een hoofdman over honderd, die bij de want moest wezen, als de voltrekking geschiedde, een Heidens kapitein. Als hij het alles zag en hoorde, wat er gebeurde, zo slaat hij zijn handen naar de hemel, en zegt: waarlijk, deze mens was Gods Zoon. Matth. 27: 54.

Hoe Godvruchtig heeft Hij geleden! Niet alleen in de zaal, maar ook op Golgótha.

- Hoe Godvruchtig was Hij in de zaal? Als een lam dat ter slachting geleid wordt, zo deed Hij zijn mond niet open, Jes. 53:7. In 't rechthuis van Pilatus sprak Hij ook niet. De stadhouder verwonderde zich, hoe dat Hij zo stil was. Spreek dan recht uit, zei hij, weet Gij niet, dat ik macht heb U te kruisigen, en dat ik macht heb U los te laten, zult U mij dan niet zoeken tot vriend te houden?
Toen sprak de Heiland, en om Pilatus in zijn hoogmoed niet te laten voortgaan, zei Hij: *gij zou die macht niet hebben, tenzij ze u van boven gegeven was*. Maar toen vreesde Pilatus nog meer. Hij wist wel, dat er geen macht is dan van God, Rom. 13: 1.
Hoe Godvruchtig gedroeg Hij Zich als Hij gegeseld werd, en als de doornenkroon Hem op 't hoofd gezet werd!

- En hoe gedroeg Hij Zich aan 't kruis?
Dat is niet uit te drukken, hoe heerlijk dat Hij daar sprak.
Eerst. Daar noemt Hij zijn moeder als een vreemde, en Hij behandelt haar als een vreemde. *Vrouw, zie uw zoon,* zei Hij, om ze in geen moeite te brengen. Evenwel behandelt Hij haar als een lief kind; zoon, zei Hij, tegen Johannes, *zie uw moeder*; die Ik daar vrouw noemde, zorg er voor, wil Hij zeggen, Joh. 19: 27.
Ten tweede. Hoe Godzalig bad Hij, voor die Hem maar zochten van kant te helpen! *Vader! zegt Hij, vergeef het hun, zij weten niet wat zij doen.*
Ten derde. Hoe Godzalig gedroeg Hij Zich omtrent de een moordenaar! Nauwelijks had die gezegd*: Heere, gedenk mijner, Als u in uw Koninkrijk zult gekomen zijn,* of de Heere antwoordde hem, en zei: *heden zult u met Mij in 't Paradijs zijn*, Luk. 23: 43.
Ten vierde. Hoe Godzalig dacht Hij, dat er nog iets uit de Schrift vervuld moest worden, uit Ps. 69: 22, *zij hebben mij gal tot mijn spijs gegeven, en in mijn dorst hebben ze Mij edik te drinken gegeven.* Daarop zegt Hij: *Mij dorst,* Joh. 19: 28.
Ten vijfde. En opdat de gehele Schrift vervuld zou worden, ten vijfde, zo roept Hij uit: *Mijn God! mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten?* Matth. 27: 46.
Ten zesde Hoe Godzalig gedroeg Hij Zich omtrent Zijn Vader! *Vader! zegt Hij, in Uw handen beveel ik Mijn geest,* Luk. 23: 46.
Het zevende woordje was: *Het is volbracht,* Joh. 19,: 30, dreigementen, schaduwen en beloften, de eis der wet, het is alles volbracht.
Zeer gerust, als Hij sterft, legt Hij zijn hoofd op zijn borst, en gaf de geest, Joh. 19: 30, zo heeft Hij geleden onschuldig en Godvruchtig, als een voorbeeld van Godzaligheid.

5. U zult zeggen: duurde 't lijden lang?

Wij hebben altemet een verdrukking van korte dagen. *Onze lichte verdrukking die zeer haast voorbijgaat,* zegt Paulus, 2 Cor. 4: 17.
Daar is een uur der verdrukking, en als 't lang duurt, dan zegt men: Ach, hoe lang! krijgt men een bezoeking, die men al zijn leven moet dragen, 't hart zucht wel eens, en zegt: Ach hoe lang!
Daar was een vrouw, die twaalf jaren krank was geweest, aan een toeval, en die al haar goed aan de medicijnmeesters gegeven had, en nog had ze haar krank lichaam, Mark. 5: 25, 26.
Een vrouw, die twaalf jaren gemedicineerd had, wat heeft ze wel moeten zeggen: Ach, hoe lang!
Daar was een kranke aan 't badwater, die achtendertig jaren daar gelegen had, Joh. 5: 5. Hoe dikwijls heeft Hij moeten zeggen: Ach! hoe lang.
Maar dit lijden van de Zaligmaker was van het begin Zijns levens tot het einde hier op aarde. Hij had een arme moeder, daar Hij de ongemakken al van heeft moeten dragen, zijnde nog in het lichaam van Zijn moeder. Daar was geen plaats in de herberg voor

Hem, noch voor zijn moeder, toen Hij stond om ter wereld te komen, Luk. 2: 7. Daar wordt Hij eindelijk in armoede geboren bij de beesten in een stal, en in een beestenkribbe gelegd. Daar moest Hij al vluchten, als Hij nog maar een klein kind was. Het geschrei van zo vele bedroefde moeders ging op naar de hemel, om Zijnentwil, zodat zij weigerden zich te laten troosten, toen al de kindertjes, die nog geen twee jaar oud waren, werden gedood, Matth. 2: 16.
Behalve dat, in zijn opvoeding bij zijn ouders, was Hij in een arme toestand. En als Hij in de bediening van zijn Middelaarsambt kwam, had Hij de nijd der Farizeeën. Hij werd vervolgd door de overpriesters, gescholden van elk een, en op het laatst van Zijn leven door Judas verraden, van zijn Apostelen verlaten, verloochend door Petrus, mishandeld op allerlei wijze, totdat Hij ter dood gebracht is, zodat Hij een Man van smarten was al zijn dagen, en dat zonder verpozing of vermindering, het groeide al aan tot het einde toe.

6. **U zult in uw hart denken: dat moest voor zeer goede vrienden zijn, daar Hij dat zo voor geleden heeft.**

Wat kan een vader voor een kind, een man voor zijn vrouw, wel lijden! Wat kan een Jakob voor zijn vrouw lijden? De hitte des daags en de koude des nachts. Wat kan een David wensen voor Absalom te lijden? *Absalom, mijn zoon! ach, dat ik voor u gestorven ware*, zegt hij, 2 Sam. 18: 33. Mozes wenste voor Israël uit Gods boek uitgedelgd te worden. Exod. 32: 32. Paulus wenste voor zijn broederen, die zijn maagschap zijn naar het vlees verbannen te zijn, Rom. 9:3. Mij liever, zegt hij, dan al het gehele volk Gods verbannen. Wat heeft David voor Michal gedaan? Hij moest zoveel voorhuiden der Filistijnen leveren, eer hij haar tot zijn huisvrouw mocht hebben, 1 Sam. 18: 25.
Wat wordt er dikwijls veel geleden voor vrienden! Was dit ook zo? Ach! nee, 't was voor Zijn vijanden, dat de Heere Jezus leed. *Voor een rechtvaardige zal nauwelijks iemand sterven, want voor de goede zal mogelijk iemand nog bestaan te sterven*. Rom. 5: 7. Daar een republiek veel aangelegen is, zal soms een goed onderdaan toch wel onderstaan; en dat zult u zelfs bij de Heidenen wel vinden. *Maar Christus is voor ons gestorven, als wij nog zondaars waren*, Rom. 5: 8. Die anders genoemd worden kinderen des toorns van nature, Ef. 2: 3, haters Gods, Rom. 1: 30, en al dat lelijk en monsterachtig is, dat zijn wij elk van nature. *O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods!* Rom. 11: 33. 't Is onbegrijpelijk, voor ons, die Hij niet behoeft, daar Hij niets van ontvangt, zodat wij ons verwonderen en Hem liefhebben: voor zondaars, en niet voor rechtvaardigen. Dat woordje *voor,* wat is dat te zeggen?

Eerst. In hun plaats.
Ten tweede. Tot hun nut.
Ten derde. Om hun een voorbeeld van lijden na te laten. Het laatste nemen de Socinianen alleen aan. Maar wij zeggen ook in hun plaats.

Eerst. Gelijk Adam gezondigd heeft in plaats van allen, gelijk David in plaats van Absalom wilde gestorven zijn; en gelijk het lam in plaats van de mensen geofferd werd. Gelijk een Borg treedt in plaats van de schuldenaren voor de schuld.
Ten tweede. 't Is hun ten goede, ten nutte. Waartoe was het? Om mij en u van de eeuwige verdoemenis te bevrijden, en Gods genade, gerechtigheid, en het eeuwige leven toe te wijzen. Opdat zij genade zouden verkrijgen en gerechtigheid Gods zouden hebben, om hen in de gemeenschap Gods te brengen. Ik kan anders mijn leven geen druppel genade, geen een overtuiging, geen bekering, geen geloof, geen meerdere of mindere genade krijgen, zo het door dit lijden van Christus niet is. God kan anders

niemands God zijn, zo wij daar geen deel aan hebben.
Dan in de derde plaats, 't is hun tot een voorbeeld. Heeft de Herder geleden, de schapen zullen ook lijden. Col. 1: 24. *Die mij nu verblijde in mijn lijden voor u, en vervulle in mijn vlees de overblijfselen van de verdrukkingen van Christus,* enz. Daar zijn zulke overblijfsels van lijden. In de wereld zult gij verdrukking hebben, Joh. 16: 33, *Indien zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen,* Joh. 15: 20. Maar zulke delicate mensen, als wij nu in ons land vinden, kunnen kwalijk een zuur gezicht verdragen om Christus' wil. Christus is hun een voorbeeld, Hij heeft in hun plaats geleden, maar wapent u met die gedachten, dat gij ook lijden zult. Maar indien 't zo is, en zo gij tot lijden geroepen wordt, ziet dan toe, dat gij niet lijdt als ten kwaaddoener, maar als een Christen: lijdt geduldig, Godvruchtig, biddende, als iemand u kwaad doet.

7. **Ten laatste. Hebben wij te bezien, *dat Hij onder een wereldlijk rechter gebracht is.***

En of dat iets meer in heeft, dat Hij onder een wereldlijk rechter geleden heeft, dan of Hij zijn eigen dood gestorven ware, zo ook, of dat al mede iets meer in heeft, dat Hij de kruisdood gestorven is dan of Hij een anderen dood gestorven ware.
Hebben dan die twee omstandigheden ook waarlijk iets meer in?
Ja. Dat Hij onder een wereldlijk rechter, een Heidens rechter, geleden heeft, geeft te kennen, dat Hij de rechte Messias was. De scepter was van Juda geweken, en 't was de rechte tijd dat de Silo kwam, Gen. 49: 10. Ja, Hij moest onder een wereldlijk rechter lijden, omdat de zaak publiek moest behandeld worden, en opdat Zijn onschuld bleek. Met veel praten achter af, als 't heimelijk geschiedt kan men achter 't stuk niet komen, maar toen 't publiek behandeld werd, zo bleek zijn onschuld. De Rechter van 't uitverkoren geslacht was in de hemel, en zo werd Hij in die wereldlijke rechter gesteld voor de Rechter der ganse aarde. *De Heere is bij u in de zaak van 't gericht,* 2 Kron. 19: 6. En het gericht is Gods, Deut. 1: 17. Daar wil die rechtvaardige Rechter Zijn werk gedaan hebben. *Opdat Ik al de Uwen in Mijn gericht zou vrijspreken, daarom wil Ik U gericht hebben.* God richt daarom de Middelaar. *In der waarheid zijn vergaderd tegen uw kind Jezus, welke Gij gezalfd hebt, beiden Herodes en Pontius Pilatus, met die Heidenen en de volkeren Israëls.* Om te doen al wat uw hand en uw raad te voren bepaald had, dat geschieden zoude. Hand. 4: 27, 28. Daar worden wij om vrijgesproken in 't Goddelijk gericht.

Maar heeft dan ook de kruisdood iets meer in, dan of Christus een andere dood gestorven ware? vraagt de Onderwijzer.
O Ja. Daar moest niet een stukje aan dat lijden ontbreken. Dat gaf wederom te kennen, dat Hij de rechte Middelaar was. De Joden zouden Hem niet gekruisigd hebben, maar het moest nochtans wezen, 't was noodzakelijk en 't werd er vereist.
Waarom? Zult u zeggen.
Hierom, zegt de Onderwijzer: *Omdat de dood des kruises van God vervloekt was, en omdat Jezus door die dood de vloek, die op ons lag, op Zich geladen heeft.* Dat leest u in Deut. 21: 23. *Want een opgehangene is Gode een vloek.* Waren dan al de opgehangenen vervloekt? Is het dat te zeggen?
Nee, maar dit, uit alle soorten van doden, heeft God die dood verkoren, dat die de vervloekte dood was. God had de dood van iemand te kruisigen of op te hangen voor de vervloekte dood verkoren, en die moest de Middelaar ondergaan, zo zijn wij dan verzekerd, dat door die dood, de vloek, die op ons lag, op Hem geladen is geweest, en dat Hij die heeft ondergaan, en zo de vloek van ons op Zich genomen heeft. De dood

door verbranden, stenigen, onthoofden, of dergelijke, heeft God niet verkoren, Gal. 3: 13. *Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons. Want daar is geschreven: vervloekt is een iegelijk die aan 't hout hangt.* Anders kunt gij die laatste vraag niet wel verstaan. Maar dat is klaar, dat God die dood verkoren heeft, om de vervloekte dood te wezen.
Dat Hij nu waarlijk gestorven is, dat is 't vervolg van de andere Zondag.

Wie heeft er zoveel geleden als de Heere Jezus Christus?
Er mogen martelaren geweest zijn, die meer lichaamslijden geleden hebben, nochtans heeft de Heere Jezus meer geleden dan al de martelaren samen. Er zijn er onder de martelaren geweest, die met gloeiende tangen het vlees werden uitgeenpen, de tong uitgetrokken, op een rooster gebraden; levend in de aarde gedolven zijn; in de olie gekookt zijn, en evenwel heeft de Heere Jezus meer geleden dan zij. Dit zeggen wij tegen een Sociniaan en Remonstrant: Hij heeft niet als een martelaar geleden, Zijn lijden is zwaarder geweest; het Zijne was in ziel en in lichaam beide; en Matth. 10: 28 zegt Hij: *En vreest niet voor degenen die het lichaam doden, en de ziel niet kunnen doden, maar vreest veel meer Hem, die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel.* Christus leed dan in ziel en lichaam beide. Maar de martelaren hadden dikwijls zulk een nabijheid Gods, dat ze zongen en dankten in de vlammen, zij zeiden wel: 't is of ik de hemel geopend zag. De martelaren leden ook niet tot voldoening van Gods gerechtigheid. Christus alleen leed tot voldoening van de Goddelijke gerechtigheid. Als u 't zo opvat, dan is 't veel zwaarder.

U zult zeggen: wat monsters zijn de Joden geweest; een Man die zo lieflijk was in Zijn prediken; die hun kinderen genas, die ze met zulk een ontferming aanzag als hun hongerde; hoe kunnen die monsters dat zo gedaan hebben? U zou wel zeggen, gelijk er eens een koning van Frankrijk, Lodewijk de Heilige genaamd, zei: was ik daarbij geweest, zei hij, met mijn dragonders, ik had ze de kop gebroken.
Wel zondaar! zijt gij zo verwonderd over de wreedheid der Joden? U hebt nochtans diezelfde aard; dezelfde aard zit in mij en in u van nature. Doet de Heere ons ook niet wel? Laat Hij niet Zijn zon over ons opgaan? Laat Hij Zich wel onbetuigd aan ons, ons goeddoende van de hemel? Doet Hij Zijn kinderen en 't gehele land en uw familie daaronder gerekend niet wel? En evenwel, komt er iemand prediken in de Naam van Christus, en strijdt het wat tegen uw zin en plannen, of tegen uw voordeel, gij zou ze ook wel kwaad doen. U weet wel, dat ze uw welzijn zoeken. Maar gij zou ze ook wel kunnen vermoorden, Ja, kruisigen, en allerlei kwaad doen. Ja, al kwam Christus zelf in deze stad prediken, en als Hij tegen de wereldse begeerlijkheid predikte, en Hij streek de burgerlijken, de kerkelijken en het ganse land zo eens door, Hij zou dezelfde bittere bezoldiging krijgen.
Hoe weet u dat? Zult u zeggen.
Hieruit: zo iemand op de predikstoel eens trouw is, een gehele stad en land gewaagt er van. Men zou ze wel ik weet niet wat doen, men zou ze voorthelpen. Is er ergens een vroom mens, die voor Gods zaak uitkomt, die wordt onderdrukt, tegengegaan, bestraft. Men durft wel zeggen: dat woord heeft hij tegen zijn leven gesproken. Laat ons dan liever zeggen: wat monsters zijn wij! Gods kinderen moeten er zich dikwijls over kwellen. Wij liggen zo walgelijk in ons bloed; wij zijn allen van nature kinderen des toorns. Ef. 2: 3.
Geliefden! hoe meer wij dat beschouwen, hoe meer wij ons moeten verwonderen over de grondeloze liefde van de Heere, die zulke monsters tot zijn eigendom heeft willen

maken, en daarvoor heeft willen zulk een vervloekte dood ondergaan.
Zondaar! gaat u dat niet aan? Is de Heere voor ons niet gestorven? Wat zullen wij dan gaan doen, als wij zullen moeten sterven? Hij zweette grote druppelen bloed, toen Hij de toorn Gods, toen Hij de toorn van de Rechter van hemel en aarde droeg. Wat zullen wij dan doen, als wij voor dienzelfden Rechter zullen staan, en wij hebben geen deel aan het lijden van de Heere? Dan zullen wij ook geen Middelaar hebben, geen gerechtigheid, geen genade, geen eeuwig leven.
U zult zeggen: ik wilde wel eens weten, of ik er deel aan heb; maar hoe zal ik het beleggen, hoe kom ik er toe?
Ach! hoe wil u er toe komen! Ga en beken, dat u het niet hebt; belijd uw zonden voor God. U wilt het er voor de mensen niet laten uitkomen, laat het er voor God eens uitkomen. Bezie Gods rechtvaardigheid eens, die kan u geen genade geven, of zij moet voldaan zijn. Veroordeel u zelven voor de Heere en zeg: Heere! ik ben niet anders dan de hel waardig. Val op uw knieën, en bid uw Rechter om genade, zeg: *Heere kan het wezen, geef mij toch pardon. Straf mij niet in Uw toorn, Heere! verdoem mij toch niet. Treed niet met mij in 't gericht.* Houd zo aan, niet één dag, en Als u eens van deze stof hoort, maar telkens. Maar val gedurig voor die Middelaar in, en zeg: "Heere! zo Gij wilt, U kunt mij reinigen, U kunt mij helpen. En kruip als een worm aan Zijn voeten en zeg, Heere behoud mij, anders moet ik vergaan. Maar kan 't niet zijn, 't zal rechtvaardig zijn, en dan moet ik eeuwig verloren gaan, zo Gij uw hand van mij aftrekt, ga ik voor eeuwig verloren. Laat ik toch in U gevonden worden, zo Gij mij de scepter toereikt, ik zal er u eeuwig voor danken. Weigert Gij 't mij, ik zal niet een woord te zeggen hebben, als dat ik U gerechtigheid zal moeten toeschrijven. Moet ik sterven en verloren gaan, ik zal moeten zeggen: heilig zijn Uw wegen en rechtvaardig Uw richten. Maar kan 't zijn, verschoon en spaar mij toch."
Zijt gij zo al werkzaam geweest, dat u zegt: zou 't wel voor mij zijn, dat de Heiland geleden heeft?
Hoort, wilt u een klaar tekentje drie of vier hebben, of gij deel hebt aan dat rantsoenerend lijden van Christus? Daar zullen er geen van de uitverkorenen zijn, of zij zullen er op zijn tijd deel aan krijgen.

Eerst. Heeft God u zulk een diep gezicht van zijn heiligheid en rechtvaardigheid gegeven, dat het Hem betaamde zo te doen aan de Middelaar, of dat anders Hij uw God niet kon zijn? Hebr. 2: 9. Opdat Hij door de genade Gods voor allen de dood smaken zou. U zult met Paulus dan zo graag zeggen: *Het betaamde Hem, om welke alle dingen zijn, en door welke alle dingen zijn, dat Hij vele kinderen tot de heerlijkheid leidende, de oversten Leidsman van hun zaligheid door lijden zou heiligen,* Hebr. 2: 10. Hebt u dat nog niet gehad, 't kan wel zijn, dat gij er van uw leven nog wel deel aan krijgen zult.

Ten tweede, zo een heeft veel geleden om de zonden. Wilt u nu zeggen: ik heb niet veel geleden om de zonden, bijgevolg heb ik er geen deel aan? Waarin bestaat het, en wanneer lijdt men veel om de zonden?
Gij meent dat het dat is, in zulke angsten uit te schreeuwen, en op de borst te slaan.
Ach, nee! Maar dit is het: veel in zijn schaamte weg te zinken, kleinhartig te zijn, en te vrezen: het zal niet gaan met mij, ik ben zo neergebogen, ik leef onder de kastijding Gods, onder Zijn slagen, en onder de verberging van Gods aangezicht; ik voel altemet pijlen des duivels. Kent u dit niet? Dan beken ik, dat gij alsnog geen grond hebt om te zeggen, dat gij er deel aan hebt. Kent u dat? "Ach! ik ben zo verlegen over de zonden! zo gejaagd, zo bedroefd, zo neergebogen; ik vrees dat het met mij niet gaan zal, ik heb geen licht, ik wordt bestreden. 't Is aan alle kanten ontsteld."

Dan begint gij er deel aan te krijgen, of u hebt er alreeds deel aan.

Ten derde. Die er deel aan hebben, o, de Heere Jezus is hun zo lief, zo schoon. "Gij zijt mij 't enige fondament, zeggen ze, ik kan op niemand anders zien, als 't op U niet is. Ik kan op God de Vader niet zien, dan met verschrikking; op God de Heilige Geest niet, dan met beven. Was U er niet, ik was eeuwig verloren. Gij zijt mij nodig en kostelijk; ik kan 't niet zeggen, allerliefste Heere hoe nodig ik U heb; ik ben niet van U af te trekken; mijn hart schreeuwt naar U; moet ik zó sterven? Ik zal zeggen: waar is de Heere Jezus, de Zoon van God?"

Ten vierde. U zult op geen ding achten, maar ook wel wat willen lijden om Zijn zaak. U zult zeggen: "ik moet Uw beeld gelijkvormig wezen, ik wil om U wel smaad en verdrukking lijden; ik moet die drinkbeker drinken, die Gij gedronken hebt, en met die doop gedoopt worden, waarmee Gij gedoopt zijt; ik wil U wel getrouw zijn tot de dood."

Kunt gij nu denken: zo is 't in mij gesteld?

O, wat is 't groot! Hij met een doornenkroon, opdat gij de heerlijkheid zou hebben? Hij veroordeeld, opdat gij vrijgesproken zou worden; genade, gerechtigheid en het eeuwige leven verkrijgen zou? Hij van heidense soldaten omringd, opdat gij van de engelen omringd zou worden?

Ik hoop, dat God het mij en u geven zal. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 16.

Vraag 40. Waarom heeft Christus Zich tot in de dood moeten vernederen?
Antwoord. *Daarom dat vanwege de gerechtigheid en waarheid Gods niet anders voor onze zonden kon betaald worden, dan door de dood des Zoons Gods.*

Vraag 41. Waarom is Hij begraven geworden?
Antwoord. *Om daarmee te betuigen, dat Hij waarachtig gestorven was.*

Vraag 42. Zo dan Christus voor ons gestorven is, hoe komt het, dat wij ook moeten sterven?
Antwoord. *Onze dood is geen betaling voor onze zonden, maar alleen een afsterving van de zonden en een doorgang tot het eeuwige leven.*

Vraag 43. Wat verkrijgen wij meer voor nuttigheid uit de offerande en de dood van Christus aan het kruis?
Antwoord. *Dat door Zijn kracht onze oude mens met Hem gekruisigd, gedood en begraven wordt, opdat de boze lusten des vleses in ons niet meer regeren, maar dat wij onszelf Hem tot een offerande der dankbaarheid opofferen.*

Vraag 44. Waarom volgt daar: *Nedergedaald ter hel?*
Antwoord. *Opdat ik in mijn hoogste aanvechtingen verzekerd zij en mij ganselijk vertrooste, dat mijn Heere Jezus Christus door zijn onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikking en helse in welke Hij in zijn ganse lijden (maar inzonderheid aan het kruis) gezonken was, mij van de helse benauwdheid en pijn verlost heeft.*

Wij lezen, Psalm 90: 11, dat Mozes zegt: *Wie kent de sterkte uws toorns, en uwer verbolgenheid, naardat Gij te vrezen zijt?*
Men mocht zeggen: wel Mozes zijn er dan geen zware blijken van Gods toorn geweest, dat gij zulk een vraag doet? Hebt gij niet gestaan tussen de levende en de dode mensen, als er daar bij duizenden naast u neervielen? Hebt u niet gestaan bij Korach, Dathan en Abiram, als de aarde haren mond opende, en zij levend ter hel voeren, zodat van hun geschrei het leger Israëls vluchtte? Hebt u niet gestaan met uw leger aan de Rode Zee, als Farao en zijn heir daarin ging, en allen verdronken, en geheel Egypte zo kermde? Man Gods! hebt u dan zelf niet beschreven de omkering van Sodom en Gomorra? Hebt u dan zelf niet beschreven hoe de eerste wereld door het water vergaan is?
Ja, dat had hij beschreven. Wel hoe vraagt hij dat dan zo? Hij had het niet alleen beschreven, maar het merendeels bijgewoond. Ik kan evenwel niet zeggen, zegt hij, zo hoog is Gods toorn en niet hoger.
Wie kan zeggen: zo hoog kan de wind maar klimmen, en niet hoger; zo hoog kunnen de wateren maar komen, en niet hoger? Wie kan zeggen: zo hoog kan God toornen en niet hoger? De toorn Gods is als een leeuw, die brult. *Gods toorn wordt openbaar van de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der mensen,* Rom. 1: 18. Wie zal zeggen hoe hoog dat Hij is? Dat kunnen de goddelozen niet doen; die leven en zij hebben geen banden tot hun dood toe, Ps. 73: 4.
Dat kunnen de vromen niet zeggen. O, die klagen wel schrikkelijk in het Woord, maar

zij kennen evenwel de sterkte van Gods toorn niet. Grimmigheid, zegt God tegen hen, is bij Mij niet, Jes. 27: 4. God is met hen verzoend. Hij is hun Vriend. Hij geeft hun dikwijls zoveel vrede; zij mogen tot Hem naderen, gelijk een kind tot zijn vader doet.
Daar is niemand die Gods toorn kent. Kennen de duivelen die wel? Naar de eis niet. Kennen de vervloekten die wel? Zo niet, dat ze zouden kunnen zeggen: nu kan God niet hoger toornen. Wie is er dan die die toorn Gods kent? Is er niemand die hem kent?
Nee; niemand anders dan de Heere Jezus Christus; die heeft voldaan aan Gods rechtvaardigheid, en Gods toorn gedragen voor de uitverkorenen; en Hij heeft Zichzelf uit dat zware lijden gered, zodat Hij er niet in gebleven is, en Hij heeft ook hen gered. *Ik, zegt Hij, heb de pers alleen getreden, en daar was niemand van de volkeren met Mij,* Jes. 63: 3. Hoe lang werd Hij geperst? Totdat Hij alles volbracht had.
Geliefden! Dat hadden wij onder de zegen Gods een weinig te overdenken. Wij hebben in de vorige Zondag zijn nederdaling in de staat van Zijn vernedering gezien, langs de eersten trap, zijn lijden van zijn kribbe af aan tot aan het kruis toe. Nu moeten wij bezien:

Eerst, zijn nederdaling in de staat van Zijn vernedering langs de tweeden trap, dat is: zijn dood aan 't kruis.
Ten tweede. De derde trap van Zijn vernedering, namelijk Zijn begrafenis; en tussenbeide, eer wij daaraan komen, moeten wij zien, of Zijn genoegdoening aan de Goddelijke gerechtigheid wel volmaakt was. En middelerwijl staat ons te bezien het nut dat er in is, dat Hij gestorven is; en dan zullen wij zo komen tot Zijn begrafenis.
Eindelijk moeten wij bezien zijn nederklimming in de vierde trap van Zijn lijden, dat is: Zijn nederdalen ter hel; en wat nut daarin is. Dat zijn de zaken, die wij te bezien hebben.

1. Zijn nederdaling langs de tweede trap van Zijn vernedering in Zijn dood.
2. Dan de nederdaling in Zijn begrafenis, daar dan een tegenwerping tussenbeide komt, te weten, of Hij volkomen voor Zijn volk voldaan heeft.
3. Dan zijn nederklimming in de vierde trap, dat is, Zijn nederdalen ter hel.

Wat het eerste aangaat: wij horen hier spreken van de dood, die schrikkelijk, vreselijk en ijselijk is, en daar men als een afschrik van krijgt, als men er aan denkt. Wat is de dood? Ach! het is die koning der verschrikking. Daar komt er een, die van God gezonden wordt, en die maakt een scheiding tussen ziel en lichaam. Een mens die daar leeft, daar komt een scheiding naar het bevel Gods, naar zijn eeuwige raad; de ziel gaat uit het lichaam, en zij keert tot God die ze gegeven heeft, en 't lichaam blijft daar liggen, dat is de dood. Heeft Christus dat ondergaan?
Ja. Wanneer? Toen, als Hij tot Zijn Vader zei: *Vader, in Uw handen beveel ik Mijn geest;* en als Hij tegen de een moordenaar zei: *Heden zult u met Mij in het paradijs zijn;* latende Zijn lichaam blijven hangen aan 't kruis, Luk. 23: 43, Zijn ziel scheidde van Zijn lichaam, en die ging naar God; Zijn lichaam scheidde ook van Zijn ziel, en dat bleef daar dood aan 't kruis.
Is er wel bewijs van, dat Hij waarlijk dood was? Ja.

Eerst. Bewijzen wij dat uit het onderzoek, dat de stadhouder deed op het verzoek van Jozef van Arimathéa, die 't lichaam van Jezus van hem begeerde. Hij laat alle drie de gekruisten, de Heere Jezus Christus zowel als de beide moordenaars, bekijken, of ze waarlijk dood waren; en daar wordt hun van de hoofdman die er 't

opzicht op gehad had, mededeling gedaan dat Jezus al dood was, als ze er bij kwamen, Mark. 15: 44, 45, maar de twee anderen braken ze nog de been, Joh. 19: 32.

Het tweede blijk hetgeen wij hebben, dat Hij waarlijk dood was, zijn de wonderwerken die er geschiedden: er kwam duisternis over de ganse aarde; het voorhangsel des tempels scheurde in tweeën; de doden kwamen uit hun graven; de aarde beefde. Daar staat elk verschrikt, en een hoofdman over honderd, die daar bijstond, roept uit: *Waarlijk, deze mens was Gods Zoon*, Mark. 15: 39.

Ten derde. Dat Hij waarlijk gestorven is, dat toont zijn begrafenis. Men begraaft geen levenden, maar doden. Toen ze wat twijfelden aan Paulus, waar niet veel onderscheid in was tussen leven en dood, zo leidden ze hem bij de hand, en Zijn Geest kwam weder in hem, en zij brachten hem tot Damascus, Hand. 9: 7, 8.

Ons vierde bewijs dat Hij waarlijk gestorven is, tonen ons de Sacramenten van 't Genadeverbond, de Doop en het Avondmaal. De Doop toont het ons klaar aan; en in 't Avondmaal verkondigen wij de dood des Heeren, totdat Hij komt.

U zult in uw hart wel denken: Waarom moest dat zijn, dat de Heere Jezus juist sterven moest? Was het niet genoeg, dat Hij in 't hofje van Gethsémané zo bloed zweette, en dat Hij van 't begin van Zijn menswording af zoveel geleden had? Nee. Hij moest sterven, en dat wel hierom:

Eerst. Dat was een stuk en deel van 't contract of Raad des Vredes tussen de Vader en de Zoon; zijn ziel moest zich tot een schuldoffer stellen, wilde Hij zaad zien, Jes. 53: 10. Dat had Hij vrijwillig op Zich genomen.

Ten tweede. Hij moest sterven, Als u let op de rechtvaardigheid van de grote God, zou God Zich niet wreken aan de zondaar? En als Hij 't aan de zondaar niet deed, zou Hij 't dan niet doen aan Hem, die als Borg in de schuld trad voor de zondaar? Het betaamde God, dat Hij zulk een betoning van zijn rechtvaardigheid gaf, Rom. 3: 25, 26.

Ten derde. Hij moest sterven, omdat Hij bij testament de genade en de heerlijkheid aan de zijn gemaakt had. Een testament nu is niet vast, dan bij de dood van de testamentmaker. Maar 't moest zo niet zijn, dat Hij op Zijn bed door ziekte stierf. Maar 't moest een geweldige dood zijn.

Ten vierde. Hij moest sterven wegens de waarheid van Gods besluiten, dreigementen, schaduwen en voorzeggingen.

1. Hij stierf wegens de waarheid van Gods besluiten. Al wat Gods hand en raad te voren bepaald had dat geschieden zou, dat moest ook geschieden, Hand. 4: 28.
2. Het geschiedde volgens de waarheid van de Goddelijke voorzeggingen, Hand. 13: 27. Want die te Jeruzalem wonen, en hun oversten, deze niet kennende, hebben ook de stemmen der profeten, die op elke sabbatdag gelezen worden, Hem veroordelende, vervuld.
3. De waarheid van de schaduwen moest ook vervuld worden, Col. 2: 11-14.
4. Dan moest de waarheid der dreigementen vervuld worden. God had de mens de dood gedreigd, en Hij, die de Middelaar was, moest de dood ondergaan.

Daarbij dienden wij nu te zien, wat voor een dood dat Hij gestorven is.

Hij is gestorven een bloedige dood, Hij is gestorven een geweldigen dood. Hij is niet gestorven door ouderdom van jaren, of door afgeleefdheid; ook niet op een ziekbed; zelfs als Hij onder het kruishout bezweek, daar moest Hij niet sterven. Maar Zijn Geest kwam weer in Hem, en zo geraakte Hij aan de plaats van het gericht. Maar het was een geweldige, een bloedige dood, die Hij ondergaan moest.

Het was ook geen onwillige dood. Hij had er niets tegen. Hij gaat zelfs naar Zijn vijanden toe: *Laat ons naar Jeruzalem gaan, zegt Hij tegen zijn discipelen, Ik moet gaan sterven.* Luk. 18: 31-33, ziet, wij gaan op naar Jeruzalem, en het zal alles volbracht worden aan de Zoon des mensen, dat geschreven is door de profeten. Want Hij zal de Heidenen overgeleverd worden, en Hij zal bespot worden, en smadelijk gehandeld worden, en bespogen worden. En Hem gegeseld hebbende zullen zij Hem doden, en ten derden dage zal Hij weder opstaan. Hij was ook uitermate gewillig om die dood te ondergaan. Hoe gewillig was Jonathan, die zei tegen zijn vader Saul: *Zie hier ben ik, moet ik sterven?* 1 Sam. 14: 43. De Heere Jezus zei ook: Nu is Mijn ure gekomen.

Behalve dat die dood gewillig was, zo was 't ook een vervloekte dood. Hij is gestorven opdat Hij de vloek weg zou nemen, Gal. 3: 13, *Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons: want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt.*

't Was ook een langzame dood, Hij stierf als van lid tot lid. De droppels bloed liepen langs Zijn lichaam van boven tot beneden. Heeft iemand een vriend, die een kwartier-. uurs lang sterft, men kan 't als niet aanzien, noch lijden. Hoe wonderlijk is het alles! De Zaligmaker stierf niet, voordat Hij zijn gehele werk volbracht had. Al wat van Mij geschreven is, Vader, zegt Hij: *het is volbracht,* Joh. 19: 30.

Hij stierf ook een tijdige dood, namelijk des Vrijdags voor zonsondergang. Het manna werd op de sabbat niet gevonden, zo is de Heere Jezus dat ware manna dat uit de hemel is nedergedaald. Hij stierf op het Paschafeest; daarom zegt de apostel Paulus ook: *Ons Pascha is voor ons geslacht, namelijk Christus*, 1 Cor. 5: 7.

Hij stierf zo Godvruchtig; Zijn kruis was zijn predikstoel. Hij stierf met het gebed en als met een predicatie in Zijn mond; heilige redenen waren op Zijn lippen. 't Was een schoon doodsbed van Jakob, daar Zijn kinderen rondom stonden, die hij zegende, Gen. 49. 't Was een uitermate schoon doodsbed van David, daar hij aan zijn zoon Salomo nog bevelen gaf, 1 Kon. 2. Maar dit is het aller-godvruchtigste sterfbed waar gij ooit van gehoord hebt.

Hoe stierf Hij?

Eerst. Met een hart vol van liefde tot Zijn moeder, Hij zei tot Johannes: Zie uw moeder, dat is te zeggen: let op die vrouw, laat ze uw moeder zijn. En dat zeggen van de Heere had ook zulk een ingang op Johannes. *En van die ure aan, staat er, nam haar de discipel in zijn huis*, Joh. 19: 26, 27. U kunt eens denken, hoe dat die vrouw gesteld was.

Behalve dat, ten tweede. Hij bidt voor Zijn vijanden, zie eens, hoe ze woelen tegen Mij. *Vader! maar vergeef het hun, zij weten niet wat zij doen.* Hij bad voor de overtreders, gelijk het voorzegd was, Jes. 53: 12.

Ten derde. Hij stierf zo Godvruchtig. Daar valt er aan het kruis een booswicht voor Hem in. "Gij, zegt hij, wordt gerecht. Maar Gij zijt de Koning van hemel en aarde; tot de rechter kan ik niet meer spreken, maar mag ik nog wel een woord tot mijn Heere de Koning spreken? Ik bid U, mag het zijn, dat Gij aan Mij denkt, zo ik hier langer hang dan Gij."

Wel man, zegt Hij, het zal niet langer zijn dan vandaag; het gerecht doet recht aan u, maar Ik bewijs u genade.

Ten vierde. Daarop begint Hij te denken, dat er nog een woordje geschreven stond in de 69sten Psalm vs. 22, dat volbracht moest worden. *Ja, zij hebben mij gal tot mijn spijs gegeven, staat er, en in mijn dorst hebben ze mij edik te drinken gegeven*. De Heere Jezus daaraan gedenkende, zegt: Mij dorst; en als ze Hem een drank van gal

met edik gemengd aangeboden hadden, zo weigerde Hij die te drinken, Joh. 19: 28-30, en Matth. 27: 34. En Hij voegt er bij: *Nu is de Schrift vervuld.*

Daarop komt Hij, ten vijfde, en Hij ziet eens naar binnen, en Hij zegt: *er is niet een blijkje van Uw liefde in Mij, Mijn Vader! niet een blijkje van Uw gunst*. Dat moest ook blijken, dat het Hem zo donker was als in de hel zelve; daarop roept Hij met een grote stem: *Mijn God! Mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten*? Matth. 27: 46. Daarop vinden wij dat zijn taal begint om te keren.

Ten zesde. Het ging nu naar het einde, zijn recht was er. Vader! zegt Hij, Gij zijt in een contract met Mij, en Hij roept wederom met een grote stem: *Vader! in Uw handen beveel Ik Mijn geest,* Luk. 23: 46.

Dat nu alles gezegd hebbende, zo begint Hij, ten zevende, te roepen: *Het is volbracht;* en het hoofd buigende gaf Hij de geest, Joh. 19: 30.
Ziedaar, geliefden! dat is de dood van de Heere Jezus.

2. Als het nu alles volbracht was, wat van Hem geschreven was, zo namen ze de Heere van het hout des kruises, en zij legden Hem in een graf.

Hij is geboren naar de Schrift, gestorven naar de Schrift, begraven naar de Schrift, en ook opgewekt naar de Schrift.
Begraven, zult u zeggen, naar de Schrift? Hoe zal zulk een lichaam begraven komen? Hoe zal zulk een patient in 't graf komen, waar ze zo op verbeten waren? Daar zijn discipelen zo vol vreze waren? Het was immers niet te wachten, dat de oversten der Joden het zouden doen? Zou Pilatus het wel gedaan hebben? De apostelen deden 't ten minste niet?
Wat is God wonderlijk! De aller-vreesachtigsten, de aller-beschroomdsten, de aller-bevreesdsten in tijd van voorspoed, komen Soms het allermeest uit in tijd van nood, zo ging het hier ook. Hier komen twee Godvruchtige mannen van aanzien, die zijn de Heere getrouw, die hebben een hart vol liefde tot God.
En het was geen wonder; God had het hart van die man veranderd: het was Nicodémus, die een leraar der Joden was, Joh. 3. Daar komt hij bij de Heere onwedergeboren, en hij komt er wedergeboren vandaan. Hij toonde zijn liefde tot de Heere, als het er op aankwam. Hij verwijdert zich niet in de raad. Maar hij doet niet met hem mede, en hij bewilligde niet in des Heeren Jezus' dood. De Heere Jezus moet wel sterven. Maar al moest Hij ten aanzien van God sterven, zo had evenwel Nicodémus geen vrijheid, om in de Joodse raad in zijn dood toe te stemmen.
Daarbij komt Jozef van Arimathéa een eerlijk raadsheer. Die komt ook wel in de raad, maar hij doet ook niet met hem mede. Die twee eerlijke lieden komen bijeen en zeggen: zou er voor ons geen raad zijn, om het lichaam van Jezus te krijgen? Zij overleggen het samen, en zij zeggen: wat kan 't Pilatus schaden of baten? Laat ons een verzoek doen en 't onderstaan met beleefdheid.
Daar gaan ze naar Pilatus toe, en zeggen: wilt u ons dat lichaam geven? schenk het ons toch, en wij zullen 't wegnemen. Hoe wonderlijk is het, dat zij, die nachtdiscipelen van de Heere geweest waren, nu bij dag als openlijk voor Hem uitkwamen! De aller-vreesachtigste Christenen, die in de voorspoed denken: ik zal afvallen, die komen dikwijls het allermeest uit in de tegenspoed, die in een tijd van vrede en als het er niet op aankomt, zouden vlieden. Maar als 't er op aankomt, dan zeggen ze wel als de vrouw, de martelares, die aan de brandstaak stond: *ik kan niet disputeren voor mijn Heere, maar laat ik er voor lijden, verbrandt mij.*
Maar mensen, die zo denken: ach! ik zal niet kunnen bestaan in tijd van nood, zijn dan de voornaamste. Zo was 't met deze ook zolang, totdat het er op aankwam, zij waren zolang discipelen bij nacht, totdat het er op aankomt. In tijd van nood, zegt men, heeft

iemand geen vrienden. Maar hier was 't geheel anders. De Heere Jezus had de grootsten van het land tot Zijn vrienden. Wat doen nu die vrienden? Zij gaan naar Pilatus en zeggen: *ei, schenk ons dat lichaam.* Wat doet Pilatus? Hij vraagt het de Joden niet eens. Maar tegen alle gewoonten aan, zo zegt hij: daar is het, neemt het weg, zulke lichamen wierp men daar maar op het galgenveld neer, en men gaf ze de vogelen des hemels te eten; en daar bleven dan de beenderen en bekkenelen liggen, opdat die plaats vereeuwigd zou worden, dat het was een Golgótha, dat is, een hoofdschedelplaats.
Wat is de voorzienigheid Gods wonderlijk! Hoe! zal deze opgehangene voor zonsondergang nog van het hout zijn? Ja. Deut. 21: 23 wordt dat belast, en Pilatus schonk hun dat lichaam. Wat doen nu die Godvruchtige, eerlijke mannen met dat lichaam? U kunt eens denken hoe zij hetzelve gereinigd en met alle omzichtigheid behandeld hebben. Al had Hij nog zoveel wonden en striemen, hoe zij hun hart daarop gedrukt hebben.
Nicodémus! wat hebt u bereid? Zoveel ponden gewicht aan specerijen? En wat gij? Jozef van Arimathéa! Zoveel van het kostelijkste, fijnste lijnwaad? Zoveel specerijen, honderd ponden gewicht? En zulk kostelijk fijn lijnwaad? Hoe is dat zo? Opdat vervuld zou worden wat van Hem voorzegd was: *Hij is bij de rijken in Zijn dood geweest,* Jes. 53: 9. Hij is niet alleen bij de rijken in zijn dood geweest, maar ook op het aller-prachtigste. Al schijnt hier meer in dan in Zijn geboorte, het behoort evenwel alles tot Zijn vernedering; omdat Hij het alles bekomt door de milddadigheid van anderen. Het lichaam van Jezus dan gebalsemd en in fijn lijnwaad gewonden zijnde, brengen zij dat naar de hof van de raadsheer, die dicht bij de plaats was, waar Hij gekruisigd was. Waarom dat?
Al wederom opdat vervuld zou worden het zeggen van de profeet, Jes. 53: 9. *Men heeft zijn graf bij de goddelozen gesteld.* Die in Zijn geboorte geen wieg had, en in Zijn leven niets waar Hij zijn hoofd op neer kon leggen, die had ook in Zijn dood geen graf. De raadsheer had in zijn hof zijn graf. Hoe zoet is dat. 't Is zo zoet, als iemand in zijn huis een teken heeft, waardoor hij aan zijn dood kan denken. De raadsheer had in zijn hof zijn graf. Hoe dikwijls is het, dat een vrome ziel leeft, met zulke gedachten, gij zult mij haast ontvangen. 't Is zo zoet.
In een hof was de eerste zonde begaan, in een hof had de Heere Jezus het zwaarste lijden geleden; en in deze hof zou Hij als overwinnaar opstaan. Deze Plant van Naam werd daar gezaaid, en zou er welhaast heerlijk uit te voorschijn komen. Hij moest de graven een nieuwe Naam geven. Hij werd in een nieuw graf gelegd, waar nooit iemand ingelegd was, opdat men niet zou kunnen zeggen, dat een ander in Zijn plaats was opgestaan, of dat Hij door eens anders kracht was opgestaan. 't Was een graf, dat uit een rots gehouwen was. Waarom? Omdat de Heere Jezus de ware rotssteen was; en opdat men niet zou kunnen zeggen, dat zijn discipelen Hem gestolen hadden. Moest dat zo zijn? Moest Hij begraven worden? Ja. Waarom?

Eerst. Opdat het openlijk blijken zou, dat Hij waarlijk gestorven was. Men begraaft geen levenden, maar doden.
Ten tweede. Opdat de profetieën, van Hem gedaan, vervuld zouden worden. Ps. 16: 10, Gij zult mijn ziel in de hel, dat is, in het graf, niet verlaten. Jes. 53: 8, Hij is afgesneden uit het land der levenden.
Ten derde. Opdat het voorbeeld van Jonas vervuld zou worden, en omdat Hij levend zelf gezegd bad: *Gelijk Jonas drie dagen en drie nachten in de buik van de walvis geweest is, zo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten zijn in het hart der aarde,* Matth. 12: 40.

Hier komt nu een tegenwerping van de Socinianen, Papisten, en van de professor Roëll voor. De Synode van Zuid-Holland heeft nu verzocht, dat de professoren een uitspraak zouden doen, over het gevoelen van Roëll, hetwelk zij gedaan hebben. Die uitspraak is in het Latijn, en die Latijn verstaan, moesten het lezen. Ja, het behoorde uit het Latijn in 't Nederlands overgezet te worden, opdat elkeen het kon lezen.[14]
Als wij het lazen, zo hebben wij God in ons hart gedankt, dat wij hem nooit meer bezwaard hebben dan wij moesten. Daar is de gemeente onze getuige van, dat wij altijd ons hart ontlast hebben. Wij moeten nu voor de gemeente betuigen, dat wij hem niet meer bezwaard hebben, dan die professoren hem bezwaren. Ik heb hem altijd in dit stuk Sociniaans en Remonstrants-gezind gerekend. Ik ben van dat gevoelen en ik smeek tot God, dat die Synode dat daar nu niet bij laten mag; dat ze niet alleen zullen zeggen: ja, zo is het; wij geloven het. Maar dat ze die adders in de boezem der Kerk zullen gaan opzoeken en ontdekken, zij moeten 't niet alleen openlijk en bij getuigschrift bekendmaken, maar zij moeten tegen zulke adders zeggen: u moet er uit, of u moet terug. De Kerk zou verpest geworden zijn, had God het niet gegeven, dat er nog ergens mannen waren gevonden, die in de bres stonden.

Dan komt er licht nog al bij het gevoelen van de Papisten; eerst ontkende hij de voldoening van Christus. Hij zegt, dat de dood der gelovigen nog was een straf van de zonden, en dus ontkent hij de volkomen voldoening van Christus. Dat is zijn gevoelen geweest, dat de dood der gelovigen een straf van de zonden is. Dat is ook het gevoelen van de Socinianen en Remonstranten.

Daarbij komt deze tegenwerping, deze vraag, namelijk: *zo Christus voor ons voldaan heeft, waarom moeten wij dan nog sterven?*
De bewijsgrond is: zo Christus voldaan heeft, zo moesten wij niet sterven. Maar nu moeten wij de dood ondergaan. Ergo [dus] de voldoening van Christus is niet genoeg.
U denkt dikwijls als wij zo wat zeggen: zou er niet wel wat partijschap onder lopen? Wij zeggen: wij moeten sterven; en de vraag is, is dat wel? Is 't geen straf van de zonden? Heeft Christus dan niet voldaan?
Wij zeggen, ja; Christus heeft zo voldaan, dat Hij genoeg voldaan heeft, zodat wij niet behoefden te sterven, als 't God niet beliefd had; wij behoefden zomin te sterven evenals Henoch en Elia.
U zult zeggen: dat is in het Oude Testament geweest.
Wel, zoveel te krachtiger is de bewijsgrond; zoveel te meer kan God het nu doen. Wij bewijzen dat uit 1 Cor. 15: 52, als het oordeel daar zal zijn, zo zal de wereld zo volkrijk zijn, als die nu is. Maar hoe zal 't gaan met die mensen, die dan leven zullen? Zullen ze sterven? Nee. Maar in een punt des tijds zullen ze (in hoedanigheid) veranderd worden, van sterfelijk onsterfelijk gemaakt worden. Die mensen zullen niet moeten sterven, zij zullen maar in gedaante veranderd worden.
Een Sociniaan en Remonstrant zal zeggen: als de voldoening volkomen was, dan moesten wij niet sterven. Maar waarom belieft het God dat wij sterven?

Eerst. Om u een indruk te geven, dat onze dood geen betaling voor de zonden is. Maar dat het een slag, een kastijding van een Vaderlijke hand is.
Ten tweede, zegt God: ik heb de dood als een middel gesteld, opdat Ik u dan van de zonden verlossen zou. Ik wil een strijdende Kerk op aarde hebben.
Ten derde. Ik geef u de dood, zegt God, als een middel om uw ziel daardoor in de

[14] Hetzelve is naderhand in 't Nederduits vertaald geworden, onder de titel *van 't Kerkelijk oordeel,* enz. In 4to.

hemel te doen komen. Daar zal uw ziel wachten naar uw lichaam, totdat Ik op de wolken zal komen, en dan zal Ik dat lichaam opwekken.

Ik bid u, leert toch de zaken kennen. Die dit tegenspreken, wroeten aan de fondamenten van de godsdienst. U moest nooit kwaad zijn, als wij rechtuit spreken, en als wij u trachten te waarschuwen tegen de wolven, die in schaapskleder en in de schaapskooi van Christus zoeken in te sluipen.
Wij blijven ons dan houden aan de leer van de Catechismus, en wij zeggen, met de 42e Vraag en Antwoord: *Onze dood is geen betaling voor onze zonden. Maar alleen een afsterving der zonden, en een ingang tot het eeuwige leven.*

Maar is er nuttigheid in dat wij sterven; waartoe dient het? Waartoe dient het dan dat wij ook sterven en begraven worden? Vr. 43.
Daar is groot nut in. Is er nut in, dat Christus gestorven en begraven is? Ja. Daardoor heeft Hij verdiend, dat de kracht der verdorvenheid in u verbroken zal worden. Hij heeft de Geest van God verdiend, die zal komen, en dat in u werken. Hij zal dat in uw hart werken, dat gij de verdorvenheid als een dode zult aanzien, en dat gij er van zult zeggen, gelijk ze van hun doden zeiden: doet die dode weg van voor mijn aangezicht. Hoe lief dat ze u ook zouden mogen wezen, hoe lieve vrouw, bruidegom, bruid. Christus heeft door zijn dood verdiend, dat de Geest dit in hen werken zal, dat ze de ouden mens zullen doden en begraven, en dat Hij in hen zal scheppen, dat ze in nieuwigheid des levens wandelen zullen, Rom. 6:4, en dat ze zichzelf ook zullen gaan offeren tot een offerande des lofs, en der dankzegging, Hebr. 13: 15; zodat ze uitroepen: 'wat zal ik U vergelden, dat Gij mij verhoort, en dat Gij mij wedergeboren hebt, en tot de gemeenschap uws Zoons gebracht hebt, als ik voor U leven zal? Dat wil ik graag doen; het is mij leed, dat ik het niet eerder en meer gedaan heb.'

3. Nu de vierde trap van nederklimming, die is: zijn nederdalen ter hel.

Wij zullen u dat klaar zoeken te zeggen, naar de stijl van het Woord, en naar het rechtzinnige gevoelen, zonder veel omslag te maken; want dat dient hier niet.
Dat nederdalen ter hel daar moet gij door verstaan Zijn zielslijden, zo nochtans dat er het lichaam in medegedeeld heeft, en dat de Heere Jezus in ziel en lichaam heeft moeten dragen wat al de uitverkorenen eeuwig in de hel hadden moeten dragen, zo de Heere Jezus hen niet verlost had. Dat is het nederdalen ter hel: dat alles te lijden voor al Zijn volk, dat zij eeuwig verdiend hadden in de hel te lijden. Ps. 18: 5, 6, *Banden des doods hadden Mij omvangen, en beken Belials verschrikten mij. Banden der hel omringden mij, strikken des doods bejegenden mij.* En Ps. 22: 13, 14, *Vele varren hebben mij omsingeld, sterke stieren van Basan hebben mij omringd, zij hebben hun mond tegen mij opgesperd, als een verscheurende en brullende leeuw.* Dat zijn zo al de uitdrukkingen. Ik en gij waren niets waardig, als hier alle pijnen te lijden, en hierna nog eeuwig in de hel te zinken.
Het dwaze gevoelen, dat de Papisten hebben, van in een vagevuur of voorburg der vaderen te gaan, daar willen wij ons nu niet mede ophouden, dat is enkel dwaasheid, en van hun priesters om voordeel verzonnen. Maar dit kunt gij vatten: Hij heeft eeuwige pijnen geleden, omdat Hij God en mens was. Kon Hij dat doen?
Ja. Hij kon dragen, dat de verdoemden en de duivelen eeuwig zullen moeten lijden.
U zult zeggen: heeft de Heere Jezus dan in dat korte lijden alles gedragen, wat de uitverkorenen in de hel zouden hebben moeten dragen?
Ja, Hij heeft gedragen wat ik en gij in de hel hadden moeten dragen; daar zouden wij gedragen moeten hebben: droefheid, angst, verschrikking, van God gescheiden en

verlaten te zijn. Kunt u dat niet vatten naar het Woord? Hij heeft pijn in zijn ziel en pijn in zijn lichaam geleden, zouden wij geen droefheid hebben, geen tranen schreien zo wij in de hel waren? Ach! ja; daar is een handgewring, een ooggeween, een tandgeknars; daar is angst en schrik, zodat het degenen, die daar zijn, als doet versmelten. Wij hadden eeuwig van God afgescheiden moeten leven, wij zouden nooit met blijdschap aan God hebben kunnen denken.
Bedenk dat alles eens. Heeft de Heere Jezus dat niet gedragen? Ach! Hij had zulk een droefheid. *Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe,* zei Hij, Matth. 26: 38. Dat was in de krachten van zijn ziel. Dat kunt gij bevatten. Behalve dat, zegt Hij tegen Zijn discipelen: Nu is Mijn ziel ontroerd, Joh. 12: 27. Hoe word Ik geperst! zegt Hij. Hij was met schrik bevangen. Dit is er een bewijs van, dat Hij op de aarde kruipt als een worm, zodat Hem het zweet werd als grote druppels bloed die op de aarde afliepen. Luk. 22: 44, en er een engel kwam die Zijn ziel het goede boodschapte wegens de uitslag, en Hem versterkte, Luk. 22: 43.
Bij die schrik zou er een eeuwige verlating zijn, dat moest Hij dragen, alleen met dit onderscheid, dat Hij het droeg zonder murmureren. Dat zeiden zelfs zijn vijanden. *Hij heeft op God betrouwd, zeiden ze, dat Hij Hem nu verlosse, indien Hij Hem wel wil! want Hij heeft gezegd:. Ik ben Gods Zoon,* Matth. 27: 43. Hij was heilig en zonder zonden. Als de duivel en al die bozen tegen Hem aankwamen, zo was Hij heilig in al zijn lijden. Hij droeg zo in korten tijd, dat Hij alles uitstond hetgeen dan de uitverkorenen eens eeuwig hadden moeten lijden. Hij droeg de oneindige toorn Gods. Maar daar was ook bij Hem een oneindige kracht toe. U kunt het voelen dat dan de weegschaal gelijk hing.

Nu, zult u zeggen, zie ik, waarom Hij dat alles dragen moest. Wat al zonden waren er, en zouden er nog zijn van zoveel duizenden uitverkorenen; als die geëist werden, toen werd Hij verdrukt, Jes. 53: 7. God deed ze op Hem aanlopen.
Daarbij kwam, dat God in Zijn volle rechtvaardigheid als een verterende gloed tegen Hem aankwam. Dan kunt gij die spreekwijze vatten, *dat God Zijn enigen Zoon niet gespaard heef*t, Rom. 8: 32. En toen kwam ook de duivel en de overste van de wereld tegen Hem. Durfde hij het in de woestijn doen, hoeveel te meer nu? Hij randt de Tweeden Adam aan. Hij vermorzelt de verzenen van het zaad der vrouw, Gen. 3: 15, zou de Heere Jezus niet wel hebben mogen zeggen tegen zijn discipelen: ziet gij dat bloedige zweet niet aan Mij? Luk. 22: 44. En in dat alles had Hij geen licht ten aanzien van Zijn Vader. Maar aan zijn zijde had Hij licht, vanwege Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid.

Dat nu de Heere Jezus dat alles geleden heeft, steekt daar nut in? Vr. 43
Ja, Gods kinderen geraken ook in aanvechting, zij krijgen zelfs vuistslagen des Satans, welke vurige pijlen worden er wel geschoten in hun ziel. Maar God voorziet het, dat ze zo niet treffen. De Drieëenige God heeft in dit alles zijn oog op hen, zij zijn Hem dierbaar. Maar dat is voor hen verborgen. Daaruit rijst verschrikking, zodat zij zeggen: mijn God! het zijn vurige pijlen, welker vurig venijn mijn geest uitblust. Ach God mag ik van die vuistslagen des Satans niet ontheven worden? In uw aller-zwaarste aanvechtingen denkt er dan aan, wat de Heere Jezus ook heeft geleden. Denkt: wilde de duivel hebben, dat Hij Zichzelf vermoordde, Matth. 4: o, mij komt dan niets vreemds over, hij heeft de Heere Jezus niet overwonnen; en ik zal ook in Zijn kracht bewaard worden. U kunt er u tegen troosten dat het niet eeuwig duren zal. Waarom? Hier kost het vlees en bloed, en 't is een gruwel in uw ogen. Ja, u moet u troosten, dat de Heere Jezus u dit laat toekomen tot beproeving van uw geloof, van uw liefde, en

om uw staat vast te maken, en om u nederigheid te leren. De Heere weet wat u best is, wat plak en roede u nodig is, zulks is u nodig, opdat gij klein zou zijn in uw ogen. Ja, de Heere doet het daarom, wij hebben nooit meer liefde tot de Heere Jezus, als dan. Dan is 't: hebt Gij zulke helse benauwdheden moeten dragen, en zal ik dit sprankeltje niet dragen?
Ziedaar geliefden, daar hebt u de 16e Zondag.

Wat bewegingen zijn er in u geweest? Of zit ge als een stok en een blok?
Wij vragen nog eens: wat nut deed het u?
Ging u bij een Sociniaan en bij een Mennist te kerk, die zouden u zeer beweeglijk van 't lijden van Christus spreken, zij zouden zeggen, dat Hij als een martelaar geleden heeft.
Ging u bij een Remonstrant ter kerk, die zou zeggen dat het bloed van de Heere Jezus voor allen was, dat de toepassing alleen hangt aan hun vrije wil.
Ging u bij een Papist die zou u niet minder van 't lijden van Christus spreken als wij. Maar hij zou u er bij wijzen op een deel heiligen. En op een deel boetedoeningen te lijden in en na dit leven, om te voldoen; en op een Christus, die nog alle dagen geofferd wordt tussen de vingers van de Mispriesters.
Gezegend zij God, dat wij van hen verlost zijn!

Zondaar schrikt, dat gij nooit overtuigd zijt van de Goddelijke rechtvaardigheid. U zegt zo wel eens in 't algemeen: God is rechtvaardig. Maar hebt u er nog wel ooit een zondig lustje om gelaten? Hebt u er nog wel een zondig gezelschap om gelaten, of er nog wel een rechteroog om uitgestoken? Hebt u er, opdat gij de rechtvaardigheid Gods niet zou moeten ondervinden, uzelf en alle schepselen wel om willen afgaan? Kost het u worstelen en strijden? Kon u de zonden niet laten? Kon u ze niet te boven komen? Streed u er wel tegen?
Zegt u: nee, ik heb geen, strijd, geen vernedering gevoeld?
Dan is het slecht, dan schrikt gij met recht voor de Goddelijke rechtvaardigheid, zegt u, 't zal er zo niet op aankomen? Staat dan eens een beetje bij de Heere Jezus. 't Zal er al meer op aankomen dan gij denkt. Staat eens een weinig dicht bij het lijden van Christus; bijzonderlijk op het laatste uur of vier. Wij zullen u de hoofdstukken noemen, daar u 't kunt lezen, ziet eens bij Matth. 26 en 27, bij Luk. 23, bij Mark. 14 en bij Joh. 19.
Houdt daar eens een samenspraak met Hem, en zegt: Mijn God en mijn Heere! Gij zijt de Zone Gods, de sterke God, een vriend Gods, en ik ben een arme worm, een vijand en een vijandin van God, moest gij zo ontsteld zijn, daar uw arm u heil beschikte? Hoe zal ik dan moeten woelen.
Ach! zondaar! dat u nog tot uw Heere kwam! Doet God dat aan 't groene hout, wat zal aan 't dorre geschieden? Wat aan een slaaf? Doet God aan Zijn Zoon zo, wat zal Hij aan mij doen?
Misschien beeldt ge u in, dat Hij voor u gestorven is? Ik wilde wel, dat het waar was. Hoor: zo het voor mij en u is, zo zullen wij dit ondervinden, onderzoekt u dan hier op.

Eerst. Dan zult u aan uw lusten, aan de wereld, en aan de zonden gestorven zijn. Kunt u betuigen voor God, dat dat uw pogen is?
Hoe menigeen zegt er: mijn buik is mijn God! Zij kunnen van de wereld niet af, zij zijn er zo aan vastgeklonken. En wat aangaat het goed van de wereld; zij hebben het allengskens liever.

Wij betuigen 't u! zult u dan nog zeggen: dat Hij voor u gestorven is Het is niet waar, gij bedriegt uzelf gruwelijk, gij gaat met een leugen in uw rechterhand verloren.

Ten tweede. Is de oude mens in u wel gedood? Gij zult zegger kan iemand dan zonder zonden leven? Wel dat is niet de oude mens te doden. Wat is het dan?
Dit, de oude mens, die verdorvene natuur te kruisigen, die de heerschappij te benemen. Daar is er geen een, die deel heeft aan Christus' dood, of hij heeft die heerschappij verbroken, of hij zoekt ten minste die heerschappij der zonden in hem te verbreken. Maar is u zonde een spel, een zaak van weinig belang, pleit gij voor de zonden? 't Is of men zo iemand zijn leven benemen wil, die men daar van af wil brengen.

Ten derde. Is de oude mens met Jezus wel begraven? Hebt u wel gezegd: 'hoe komt gij nog weg? Ik kan met u niet meer leven. U moet uit mijn huis, u moet uit mijn gezelschap.' Oordeelt nu eens, wij overladen u niet met te veel zaken.

Ten vierde. Ach zondaar! wat slaapt gij dan zo in 't uiterste gevaar, daar uw dood lichtelijk zo nabij is, zegt' eens, gij naam-, nabij- en mondchristen! is 't dan geen tijd om te ontwaken? Wat is u, gij hardslapende? Zal de allerliefste grootste Heere u nog langer moeten verdragen? Zal Hij u niet aanspreken als vertreders van Zijn bloed, die zo geen acht geeft op zulke grote zaligheid? Zal Hij niet zeggen: *Brengt deze Mijn vijanden, die niet gewild hebben dat Ik Koning over hen zou zijn, en slaat ze voor Mijn voeten dood?*

Moeten er hier niet wel zitten, die misschien in kommer van hun hart zeggen: Ach Heere! is uw dood wel voor mij? Zijt Gij voor mij wel in de hel gedaald? Die met zulk een gewicht zeggen: Ach God! wist ik het of het voor mij is!
Hebt u er geen deel aan, gij zult zo zeker verloren gaan, Als u mensen zijt.
Wie zijn 't dan, daar 't volgens Gods Woord voor is?

Eerst. Het is voor Zijn volk, voor zijn schapen. Hebt u de eigenschappen van een schaap? Zijt u bij de weinigen? Is 't gezelschap groot, daar u mede gaat, of niet? Als u in een gezelschap was daar honderd wereldse mensen in waren, en daar waren maar een of twee vromen bij, waar zou ge uzelf bijvoegen? Bij wie zou u schuilen? Zou het bij de vromen zijn, al zaten er maar twee? Zou u de achtennegentig anderen laten varen? Zijt u onder 't kleine hoopje, onder 't klein kuddeke? Zijt ge als de schaapjes, die naar de stem van hun herder horen? Zijt u vreedzaam, stil, lijdzaam, nuttig? Hun vlees is tot spijs, hun wol tot kleding, hun melk tot voedsel voor honger en dorst, zij hebben geen hoornen om te stoten, geen tanden om te verscheuren, geen klauwen om te vertreden, ze zijn zo weerloos.

Ten tweede. U kunt er niet toe gekomen zijn, of u zult angst geleden hebben, in of na de wedergeboorte; zodat hemel en aarde u dikwijls al te nauw geweest zijn. Is 't niet doorgaans, er zijn evenwel Soms zulke stondetjes dat u moest zeggen: Ach Heere, wat was ik, ofschoon ik al een koning was, en ik had U niet, wat zou het mij baten?

Ten derde. Die zo met hun verdorvenheden zoeken te handelen, gelijk als de Joden met Christus deden, zij riepen al: weg met Deze; zij bespotten Hem, zij lasterden Hem. Zo ook: zij willen de verdorvenheid weg hebben, uit hun gezelschappen, uit hun huis, van hun tafel; overal willen ze het lichaam der zonden doden; dat lichaam der

zonde en des doods, wie zal mij daarvan verlossen! zeggen ze, Rom. 7: 24.
Wij zullen u al wederom niet overladen. Dat zijn drie stukjes, en het zijn zovele tekentjes, dat Jezus de uwe is, of dat Hij de uwe niet is. Legt er elk uw hart eens bij als in Gods tegenwoordigheid.

1. Zijt ge als een schaap?
2. Kent u zielsangsten over de zonden?
3. Wilde u de zonden wel weg hebben uit uw huis en overal?

Daar zijn er misschien die kunnen zeggen: ja.
Wel, gezegend zijt gij en u zult van God gezegend worden in eeuwigheid.
Maar zegt u nee?
Wel schrikt dan. Wij zullen u dan de schrik Gods eens doen zien, of het er nog wat toe doen mocht, of de schrik Gods nog op uw hart kwam.

Zondaar en zondares! U zult sterven. Uw ogen zullen eens stijf worden, uw keel en borst zullen eens versmachten, uw lippen zullen eens opkrimpen, en uw adem zal uit u gaan. U zult sterven, en wie weet, hoe nabij het u is? Als u dan geen genade hebt, dan zult u ook geen ruim ziekbed hebben. Uw sterfbed zal dan niet ruim zijn. U moogt zorgeloos zijn, maar u zult niet willen onderzocht worden naar uw geloof en wedergeboorte. Dan zal 't zijn: Laat toch deze drinkbeker van mij voorbijgaan! Maar God zal u niet horen. Daar zal dan de dood u overvallen als een schuldeiser.

Nog eens. U moet naar het graf; de aarde zal uw vervloekt lichaam moeten dragen en ontvangen. Hoeveel vervloekte lichamen liggen er hier wel onder deze zerksteen, die hun een last waren, als ze op de aarde waren. Die zullen in de opstanding als een vervloekte scheut opgeworpen worden. En als u dan naar de ziel liggen zult in die helse angsten, dan zult u ondervinden, dat u niet lijden zult als de Heere Jezus geleden heeft; dat was niet eeuwig, dat was heilig, dat was kort; u zult het eeuwig moeten uitstaan in de hel. Daar telt men geen uren, dagen, maanden, noch jaren. Er is wel een begin aan van voren, maar geen einde zal er van achteren komen.
O zondaar! ons hart moest beven, als wij denken moeten: dat is ons lot. Moeten ik en u dat ondergaan? Dan is er geen beschrijven aan ons ongeluk; dan zijn onze ellenden onuitsprekelijk,

Zegt u: wat raad? Meent u 't van harte, of meent u 't niet? Is 't hartelijk? Dan zullen wij u raad geven. Wij geloven, dat de minsten het als een waarheid zeggen. Maar onze raad is voor de oprechten, voor de overtuigden.
Eerst. Gelooft ten minste als een waarheid, dat de Heere Jezus dit alles heeft moeten ondergaan; en dat u het ook zult moeten ondergaan, zo u geen deel aan Hem hebt. Wat hebt u daar niet wel overtuiging van gehad!
Ten tweede. Geeft het niet op, zo u 't gelooft, zou u zeggen dat is voor mij niet! Ik ben zulk een monster van een mens. Als het u van harte leed is, zo geeft het niet op Al zijt ge een vloeker, al was u een godslasteraar, een ongodsdienstige, een hoer, een overspeler, geeft het niet op. Het komt er niet op aan, wat zonden u gedaan hebt, al zou u moeten zeggen: ach God! Ik ben zo oud. Daar is niets aan gelegen, al was u grijs van ouderdom, al was u nabij het graf; Jezus is ook voor ouden en ook voor goddelozen, zowel als voor jongen en voor burgerlijken gestorven. Hij vraagt daar niet naar: *Wendt u naar Mij toe, en wordt behouden,* zegt Hij.
Zijt ge een dronkaard? *Kom naar Mij, Ik zal 't u vergeven. Verlaat maar uw weg*. Ziet u 't wel, dat de genade dan meest verheven wordt en op de troon geraakt? In zulke brandstaken, die voor de hel scheen bewaard te zijn, zou God dan het allermeest verheerlijkt worden.

Ten laatste. *Komt naar Mij toe, zegt de Heere*. En bidt om een ander hart. Gebruikt naarstig de middelen der genade. Is dat geen goede raad?

Maar gij, die moet zeggen: *ik kan er niet uit, ik denk, dat Hij voor mij gestorven is.* Wel u zijt gezegend, en u zult gezegend blijven tot in eeuwigheid. Is 't voor mij en voor u? Dan hebben mijn en uw zonden Jezus een groot gedeelte van dat lijden aangedaan: wij hebben Hem aangedaan een groot gedeelte van die doornenkroon, van die geselslagen op zijn rug, van die nagelen in zijn handen en voeten, van die helse benauwdheden in zijn ziel, van dat kermen over de verlating Gods. Ach! wij hebben Hem dat aangedaan. Het is onze schuld, dat hebben wij Hem aangedaan door ons dartel leven.
Belijdt het, en zegt: zo zal ik met de ouden mens ook gaan handelen. Ik heb geen vermaak meer in u. Ik zal u alles doen, wat u smarten kan. En geraakt u in aanvechting, u zult er niet om verloren gaan. Een kind van God heeft het altemet zo bang. wenst er niet al te veel om, het is hun dikwijls zo bang, zegt nooit: was ik een kind Gods, dan zou ik meer strijd hebben en meer aanvechtingen. Men is dikwijls nooit meer zondigende en venijniger als dan. Dat men dan uit zichzelf kon gaan, men zou het doen.
U moet dan niet te veel eenzame plaatsen hebben, zondert uzelf wel eens af. Maar leert dit ook van de Heere Jezus: Hij ging weer naar zijn vrienden. Ik raad u, zijt u in aanvechtingen, weest niet te eenzaam; gaat bij de vrienden des Heeren en hoort hen spreken. Is de stad u te nauw? U mag er wel eens uitgaan. Staat eens op een hoek van een veld en schreeuwt het eens uit, Ps. 91. *Van het einde des lands roep ik tot U.* Maakt geen omslag. Denkt: ach Heere! U weet, hoe ik er uit verlost zal worden.
Troost u daarin dat u uit de hel blijven zult, zegt: Heere! ik wil wel wat dragen. Liefste Heere Jezus! U hebt zoveel gedragen, ziet hoe lief Jezus u had! Moet u Hem dan ook niet liefhebben? U hebt niemand beter.
Als u in aanvechtingen zijt, kinderen van God! ziet dan op Hem. Klaagt u over ongeloof, over uw zondig hart?
Daar zal eens een einde aan komen. U zult eens ontslagen worden, van uw zondige lusten, van al uw vijanden en van de dood; die zelf zal u medewerken ten goede. Zodat u er op voor Gods troon zult komen, en uw lichaam daar latende, *zo zal het ook eens uit het stof der aarde worden opgewekt in uw lot,* Dan. 12: 2.
Dat wens ik, dat de Heere aan u en mij doen zal te zijner tijd, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil, én tot onze eeuwige blijdschap. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 17.

Vraag 45. Wat nut ons de opstanding van Christus?
Antwoord. *Ten eerste heeft Hij door Zijn opstanding de dood overwonnen, opdat Hij ons de gerechtigheid die Hij door Zijn dood ons verworven had, kon deelachtig maken.*
Ten andere worden ook wij door zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven.
Ten derde is ons de opstanding van Christus een zeker pand onzer zalige opstanding.

WIJ lezen, Gen. 22: 8 en 14, dat Abraham tegen Zijn Zoon Izak zei: *God zal Zichzelf een lam ten brandoffer voorzien.* Op de berg des Heeren zal 't voorzien worden. God brengt Zijn kinderen dikwijls op zeer donkere wegen, in zaken, waar ze niet door kunnen zien. Geliefden! wij zullen u daarvan eens enige voorbeeldjes aanhalen, waaruit gij dat klaar zult kunnen zien.
Abraham, zei God, *ga, slacht uw enig lief kind.* Hij zag er niet door. Maar hij vertrouwde op God, dat Hij machtig was, hem uit de dood weer te verwekken.
In wat een donkere weg heeft God Jakob gebracht! Daar komt zijn broeder Ezau met vierhonderd gewapende mannen, om het alles te vermoorden en te slachten. Wat deed de nood? De man geraakt aan 't bidden, aan 't kermen. Hij gaat naar God en hij zegt: *hebt U 't niet gezegd Heere, Heere, dat ik naar huis zou trekken?* Het is geen lichtvaardig bedrijf. God voorzag het. In plaats dat Ezau met het zwaard zou komen om zijn broeder dat in 't hart te steken, zo valt hij hem om de hals en hij kuste hem, Gen. 32: 6-12 en 33:4.
Wat een donkere weg was 't voor Jozef! Hij werd diefachtig van zijn vader ontstolen door zijn eigen broeders, en verkocht naar Egypte. Hij komt in de boeien; daar geraakt hij eindelijk in 't gevangenhuis. Daar zijnde, zo wordt er een bevel vanwege de koning gezonden, en God verheft hem uit de druk.
Wat een zware weg ging God met Mozes in! Daar was zijn tere moeder, die hem drie maanden verborgen had, zij durfde hem niet langer houden. Daar gaat zij haar schoon en jong kind in een biezen kistje zetten, en op het water werpen, niets anders wetende of wachtende, of het zou daar, op de een of op de andere wijze, aan zijn einde geraken, zij stelt zichzelf van verre, om te zien, wat er afkomen zal. Daar komt de prinses, dochter des konings, ziende het kind wenen, zo wordt haar hart bewogen, zij laat het uit het water halen, en opkweken voor haar kind, Exod. 2: 8, 9. Duizenderlei zulke dingen zijn er in 't Woord aangetekend.

Geliefden! weet gij welke nog de aller-zwaarste en donkerste weg is, die God nog ooit met iemand gehouden heeft? Dat is die van de Heiland; die zo geleden heeft, de allerdiepste versmaadheden en angsten der hel, de dood des kruises; is gestorven, begraven, en nedergedaald ter hel. Hij is omringd geweest van honden en leeuwen, de goddelozen waren rondom zijn graf, daar zat Zijn volk met gesloten deuren en harten.
Nu, meenden zij, was het uit, zij zaten bijeen te schreien. De een zei: de stad is mij te nauw; mij ook, zei een ander, laat ons eens gaan wandelen, zeiden ze, als het de derde dag was. Wij hoopten, zeiden ze, dat Hij het was, die Israël zou verlossen. Maar het is reeds de derde dag, en wij hebben Hem niet gezien, wat zal er nu van ons worden? Zo Hij niet opstaat, moeten wij allen verloren gaan, Luk. 24: 21.
Nee, zegt God, gij zult niet verloren gaan, en daar komt Hij, met Zijn sterke arm, en Hij verwekt Zijn Zoon uit de doden. Daar gaan ze aan de derde dag niet slapen, of zij

hebben Hem horen zeggen: *vrede zij ulieden! Wel vrienden! Ik ben het, en vreest niet, Luk.* 24: 36. Houdt het in gedachtenis, zegt Paulus, dat God Jezus opgewekt heeft uit de doden, 2 Tim. 2: 8. Waarom dat? Opdat ze zouden leren vertrouwen, dat God hun het licht zal doen zien in de aller-donkerste dagen, ziet gij dat het op 't een ogenblik zo donker is, dat men er niet door zien kan, op 't andere ogenblik zo keert de zaak geheel en al om, zó dat gij 't noch verwacht, noch geloofd zou hebben. God toont dat Hij op zijn tijd Zijn kinderen verkwikken kan, als zij geen hulp of raad weten.
Hierom vindt u in onze godsdienst, dat het zo in gedachten gehouden wordt, dat de Heere Jezus is neergedaald, langs vier trappen, tot de aller-diepste vernedering. Maar wacht wat. Welhaast keert de zaak om, en langs vier trappen komt Hij weer tot de hoogste eer.
Wij moeten niet evenals de Joden twee Middelaars zoeken, een zoon Jozefs, die een lijdende Middelaar is, en een zoon Davids, die een heersende Middelaar is. Wij zeggen naar het Woord, dat er maar één Middelaar is, die eerst uitermate zeer vernederd is geweest, en daarna uitermate verhoogd, die eerst op de weg uit de beek gedronken heeft, en daarna zijn hoofd heerlijk omhoog geheven heeft, Ps. 110 7. Al dat spreken van sommige predikanten uit de Joodse grollen, geeft soms zo weinig pas op de predikstoel, dat het meer verveelt, dan sticht. Wij moeten dan:

Eerst, zien wat het is: opgestaan.
Ten tweede. Door wie het is geschied, wie er de werkmeester van is. Dan ten derde. Op wat tijd het is geschied.
Ten vierde. De waarachtigheid der zaken.
Ten vijfde. De noodzakelijkheid die daar in stak.
En dan ten zesde. Het einde en de nuttigheid van de opstanding.

Wilt u aandachtig zijn, de zaken zullen 't waard zijn. Wij hebben te bezien:

1. De aard van de opstanding.
2. De Werkmeester.
3. De tijd.
4. De waarheid en zekerheid der zaak.
5. De noodzakelijkheid.
6. Het einde en de nuttigheid der Opstanding.

1. Wat het eerste aangaat: *wat is opstaan*?

Als u weet, wat het is te sterven, namelijk, een scheiding van de ziel uit het lichaam voor een tijd, zo zult u wel haast vinden, wat opstanding betekent, te weten, opstaan is een wedervereniging van die ziel met het lichaam, waarvan zij voor een tijd gescheiden was geweest. Dat is opstaan.
Hier was het lichaam van de Zoon Gods in het graf, zijn ziel was in de handen van Zijn Vader. Dit lichaam van Gods Zoon dat lag daar, en 't kon geen verderving zien, en 't heeft er ook geen gezien, wegens de kortheid van de tijd. Hij was drie dagen in 't graf. Korter mocht het niet zijn, opdat het bleek, dat Hij waarlijk gestorven was. Langer mocht het ook niet zijn, opdat Hij geen verderving zou zien. Lazarus was vier dagen in 't graf, maar zijn lichaam begon al verderving te zien. *Heere! hij riekt nu al*, want hij heeft vier dagen aldaar gelegen, zei zijn zuster Martha, Joh. 11: 39.
God bewaarde dit lichaam door zijn kracht, opdat het geen verderf zou zien. Daar komt bij, dat er zoveel specerijen bij waren, om het lichaam te bewaren, zijn ziel had Hij gegeven in de hand van zijn Vader. De Vader doet nu weer Zijn hand open, en Hij zendt die ziel wederom naar dat lichaam, om daarmee weder verenigd te worden. De

Apostel Paulus merkt dat aan, Hebr. 1: 6. *En als Hij wederom de Eerstgeborene inbrengt in de wereld.* Diezelfde Christus, die ze vermoord hadden, wordt wederom levend, Hij staat op uit de doden.
Hij is dezelfde geweest, al was 't dat sommigen Hem niet kenden, gelijk als de Emmaüsgangers, en de bedroefde Maria. Dat was niet door de verandering van zijn lichaam, maar de Heere hield hun gezicht, dat ze Hem niet kenden. Als God op hun gezicht niet wrocht, dan kenden de Emmaüsgangers, Maria en Thomas Hem wel.
Thomas! zei de Heere, *ziet gij die littekens wel in Mijn handen en zijde?* Maar daar was evenwel enige verandering over gekomen, te weten deze: dat Hij niet meer sterven kon. Hij zou niet meer gedood worden, Hij leefde nu tot in eeuwigheid. 't Was een geestelijk lichaam geworden, bekwaam tot geestelijke werking.
Als Hij na Zijn opstanding gegeten of gedronken heeft, zo deed Hij het om te tonen, dat Hij het kon doen, maar niet, omdat Hij het nodig had. Hij deed het om de zwakheid van Zijn kinderen en vrienden te hulp te komen. *Ik heb een lichaam,* zei Hij, en 't is hetzelfde lichaam, maar 't is enigszins veranderd.
De ziel was dezelfde ook, maar zij was ook enigszins anders geworden, zij kan nu niet meer aangroeien in wijsheid en verstand, gelijk als toen Hij op de wereld leefde. U kunt eens denken, hoe veel meer wijsheid en blijdschap in Zijn ziel was, toen ze in de hemel was geweest, en al Zijn werk hier volbracht was, dat de Vader Hem had gegeven te doen, toen Hij 't begin van de verzadiging der vreugde had genoten, Ps. 116: 11. Heeft Hij al Zijn heerlijkheid vertoond aan hen, die Hij tegenwoordig heeft aan des Vaders rechterhand, die Hij hun zal doen zien in de laatste dag?
Nee, Hij moest nog veertig dagen met hen verkeren en omgaan. Dan zouden ze niet voor Hem hebben kunnen bestaan; zomin, als dat de kinderen Israëls voor Mozes konden bestaan, toen het vel van zijn aangezicht zo glinsterde, Exod. 34: 29. De herders vreesden voor de heerlijke glans van een engel, en Mozes bedekte zijn aangezicht. Christus verborg Zijn heerlijkheid. Hij vertoonde ze niet aan hen, dat zouden ze niet hebben kunnen dragen.

2. Ten tweede. Wie heeft nu. Dat werk gedaan?

Die ziel, die in de hemel was, en dat lichaam, dat in 't graf lag, wie heeft die twee wederom bijeen gebracht?
Eerst. Het wordt toegeschreven aan de Drieëenige God, zij hadden de Vorst des levens gedood. Hand. 3: 15. Maar deze had God verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker, Hand. 5: 31.

Ten tweede. Wordt dat werk toegeschreven aan God de Vader in 't bijzonder, en ook aan de Zoon en de Heilige Geest. 't Was het werk van de Vader, die heeft er Zijn uitnemende grote sterkte en kracht in vertoond, Ef. 1: 19, als Hij tot het lichaam zei: leef! en tot de ziel: ga weer tot de aarde, naar dat lichaam, waar gij afgescheiden zijt, Ik verenig U wederom daarmee.

Ten derde. De hand van de Zoon is er ook klaar in te zien, breekt deze tempel af, zei Hij, en in drie dagen zal Ik dezelve weder opbouwen, Joh. 2: 19. *Ik heb macht om mijn leven af te leggen, Ik heb macht om hetzelve wederom aan te nemen,* Joh. 10: 18.

Ten vierde. Sommigen nemen 't in bedenking, of het het werk van de Heilige Geest wel is. Maar 't kan in geen bedenking komen, Als u daar wel op let, dat de werken Gods naar buiten alle drie de Personen samen zijn. Waarom zou het de Heilige Geest niet toegeschreven worden? 't Is de Geest van Christus, Hij maakt de sterfelijke lichamen van Gods kinderen levend, Rom. 8: 11. Hij komt daar in die dorre doodsbeenderen en wordt hun een Geest des levens, Ezech. 37: 5. U zult plaatsen in

de Bijbel vinden, die het bewijzen; zie maar 1 Petr. 3: 18, 19, daar zegt de apostel: *opdat Hij ons tot God zou brengen; Die wel gedood is in 't vlees, maar levend gemaakt door de Geest, in denwelke Hij ook heengegaan zijnde, de geesten, die in de gevangenis zijn, gepredikt heeft.* Sommigen verstaan daardoor de Goddelijke natuur van Christus. Maar wij zijn van andere gedachten, en wij denken, dat het andere zo klaar voorkomt, omdat die Geest, door welke Noach gepredikt heeft, diezelfde Geest is, die Gen. 6: 3, niet meer met hen twisten zou. Diezelfde Geest heeft door Noach gepredikt aan die zielen, die in de hel waren ten tijde van Christus. 't Is die Geest, die Israël smarten aandeed. Wien in de eerste wereld ook smarten aangedaan is. 't Is diezelfde Geest, door welke al de Profeten gesproken hebben.
Wil nu iemand zeggen, dat hij er Zijn Goddelijke natuur door verstaat, dat mogen wij wel lijden, maar dan moeten zij ook lijden, dat wij onze gedachten vrijuit zeggen.

Ten vijfde. In 't bijzonder echter wordt het de Vader toegeschreven, omdat Hij in 't contract of raad des Vredes gezegd had: Ik zal U een onvergankelijk Priesterdom geven. Ik zal u geven de gewisse weldadigheden Davids, die getrouw zijn, Jes. 55: 3. Dat kan niet zijn, of de Heere Jezus moest opstaan, als er een op Davids troon zou zitten, in welke Zijn Koninkrijk vereeuwigd zou worden. *Die Mij rechtvaardigt is nabij, wie zal met Mij twisten?*
Maar 't zij dan, dat het de Vader of de Zoon wordt toegeschreven, het blijkt altoos dat Hij God is. Doet het de Zoon, zo vertoont Hij de sterkte van Gods macht. Doet het de Vader, zo blijkt het, dat Hij Zijn Zoon is, en God de Vader zijn eigen Vader, zo was dan ten einde dat getwist der Joden, die zeiden: dat Hij God lasterde, omdat Hij gezegd had: *Ik ben Gods Zoon.*

3. Nu ons derde stuk. Wanneer gebeurde het?

In 't begin van 't jaar. Het is haast zeventienhonderd jaren geleden. 't Was omtrent het Paasfeest, toen heeft het de Heere gedaan. Toen begon het jaar van het welbehagen des Heeren. Toen legde God de fondamenten van een aangename ontmoeting, was er een hand vol koren op de hoogte der bergen, de vrucht daarvan zou ruisen als de Libanon, Ps. 72: 16. 't Was op de eersten dag der week, die daarom genoemd werd: de dag des Heeren.
Sommigen willen, dat de Heere toen de sabbat der Joden begraven heeft. Waarom mogen wij dan niet zeggen: dat de Heere toen is opgestaan, om die dag levend te maken en in te stellen tot de godsdienst, om die te maken tot de dag des Heeren, gelijk er staat, Openb. 1: 10, *de dag des Heeren uws Gods*; even gelijk van 't Avondmaal, 't wordt genoemd het Avondmaal des Heeren, omdat er de Heere de Insteller van is. En daarom geloven wij, dat die predikanten zoveel zonden doen, die deze dag tegenspreken of ontheiligen, als dat ze in 't Oude Testament de zevenden tegenspraken en ontheiligden.
't Was ook uitermate vroeg, toen 't voorviel. Die Zon der gerechtigheid kwam, als de zon der natuur, vroeg in de dageraad voort. Waarom? *Om te verlichten degenen, die in 't duistere zaten,* Luk. 1: 79.
't Was op de derden dag na zijn dood, een gedeelte genomen voor het geheel. Hierover is een grote twist. De Heere had op Zich genomen te vervullen het voorbeeld van Jonas, dat, gelijk Jonas drie dagen en drie nachten was geweest in het hart van de vis, *Hij ook zo drie dagen en drie nachten zou zijn in het hart van de aarde*, Matth. 12: 40. De Heere zal gezorgd hebben, dat ook dit volbracht is. Jonas zal zekerlijk niet langer in 't ingewand van de vis geweest zijn, dan Christus in 't hart van de aarde, namelijk: drie dagen en drie nachten, een gedeelte genomen voor 't geheel. De Heere had gezegd in Zijn leven: *Breekt deze tempel af, en na drie dagen zal ik dezelve weder opbouwen*,

Joh. 2: 19; dat was te zeggen, dat Hij zou sterven, en ten derden dage wederom opstaan. *Als dat geen waarheid is, zo is ijdel onze prediking, en ijdel uw geloof, en dan ligt gij nog in uw zonden, zegt Paulus,* 1 Cor. 15: 14, 17. Wat behoeven wij dan een predikant op de predikstoel te zien? Wat helpt het dan, of wij een lidmaat der Kerk zijn? Wat helpt het, of dat een artikel van onze belijdenis en van ons geloof is, dat Christus is opgestaan? Dan liggen wij allemaal in de hel, zo de opstanding geen waarheid is.

4. Is 't dan waarachtig, dat Christus is opgestaan? Ach! ja.

Eerst. Wij weten 't door getuigen. Johannes zegt, Joh. 21: 24, *Deze is de discipel, die van deze dingen getuigt, en wij weten, dat zijn getuigenis waarachtig is.* 't Is zeker en gewis, dat ze geschreven hebben hetgeen ze met hun ogen gezien, en met hun oren gehoord hadden. Het wordt ook niet tegengesproken, al is 't nog zolang geleden. Wij bewijzen het uit het eenvoudig en eenparig verhaal van al de evangelisten. Daar mag een klein verschil in de woorden zijn, maar 't is niet in de zaken. Het verschil is daarom, opdat de lezer niet zou denken, en de vijanden van Gods Woord zeggen, dat het een opgestemd complot was, gelijk dat van Ananias en Saffira, die overeengekomen waren om te liegen. Hand. 5: 3. 't Verschil is ook daartoe, om de naarstigheid van de Christen op te wekken. Voor de rest komen al de verhalen in de grond overeen.

Als nu 't lichaam van Jezus in 't graf was gebracht, werden de Joden ontsteld, en zij geraakten in angst, zij zeggen: wat nu gedaan? Zo het eens gebeurde dat Hij op de derden dag niet meer in het graf was? Wij hebben 't Hem horen zeggen, dat Hij ten derden dage zou opstaan? Als Zijn discipelen eens kwamen en Hem wegnamen bij nacht, zo zouden ze zekerlijk zeggen: H*ij is opgestaan; en dan was de laatste dwaling erger dan de eerste,* Matth. 27: 64. Daarop gaan ze naar de rechter, naar Pilatus, en zij eisen zekerheid en verzekering van Christus' lichaam.

Wel! zegt Pilatus, verzekert het, gelijk Als ulieden het verstaat; neemt wacht, neemt soldaten, neemt al wat gij wilt; en daar is mijn zegel, verzegelt het graf, zij doen 't allemaal. Maar wat gebeurt er?

's Morgens vroeg komt er een engel Gods van de hemel, wies gedaante was als een bliksem, zijn kleed wit als sneeuw; daar geschiedde een aardbeving. Daar wentelt die engel de steen van 't graf af, en hij zit op dezelve. Daar komt de Heere er uit. Hij gaat heen uit de plaats des grafs. Daar worden de wachters als doden. Ze komen verschrikt naar de stad gelopen. Waar is nu het verschil?

De ene Evangelist zegt: als 't nog duister was, gingen ze naar het graf; de andere zegt: als 't begon te lichten; een derde: als de zon opging. Dat is zo overeen te brengen, even gelijk wij nog zouden spreken: als ze uit hun huizen kwamen, was 't nog duister; onderweg zijnde, begon het te lichten; aan de plaats des grafs gekomen zijnde, begon de zon haar stralen te schieten.

Ten tweede, zij hebben Hem getast en gevoeld; met Hem gesproken, gegeten, met Hem gehandeld. Hij is vijfmaal op de eersten dag gezien, en zesmaal op de andere negenendertig dagen.

De eerste maal op de eerste dag aan die bedroefde vrouw Maria Magdalena, die daar aan 't graf stond en schreide. De Heere ontdekte Zich aan haar, terwijl zij Hem nog in 't graf zoekende, en twee engelen ziende zitten, aan dezelve zei, dat zij de Heere hadden weggenomen, en dat zij niet wist, waar men Hem gelegd had.

Maria! zegt Hij, en zij zich omkerende en Hem beginnende te kennen, zegt meteen: *Rabbouni!* dat is, Meester. Haar blijdschap nam al haar vorige droefheid weg, nu ze de

Heere wedergevonden, en levend voor haar ogen zag, Joh. 20: 11, 15, 16.
De tweede maal vertoonde Zich Jezus aan de Emmaüsgangers. Daar gaat Hij met hen sprekende over de weg; hun hart brandde als Hij hun de Schriften opende. Daar wordt Hij hun bekend, onder het breken van het brood, Luk. 24: 30, 32.
De derde maal vertoonde Hij Zich aan Simon Petrus alleen; die was licht wat achteraf gebleven; Johannes was wat eerder in de stad gekomen. Daar wordt getuigd: *de Heere is van Simon gezien*, Luk. 24: 34.
De vierde maal wordt Hij gezien van de vrouwen, die van 't graf naar de stad gingen; zij vallen daar aan Zijn voeten.
De vijfde maal vertoonde Hij Zich aan de tien apostelen, waar Thomas niet bij was. Toen stond de Heere in 't midden van hen, en zei: *Vrede zij ulieden,* Joh. 20: 21, 24

Nu de zesde maal, of de eerste maal na de eerste dag, geschiedde in de andere negenendertig dagen.
Eerst. Acht dagen daarna, zo komt Hij onder de elf discipelen, en zei tegen Thomas: weet gij het niet, dat Ik uw ongelovigheid en wat gij gezegd hebt, gehoord heb? *Kom nu, en geef Mij uw hand, steek die in Mijn zijde, en neem uw vinger, en steek die in de littekenen der nagelen.*
Ach! zegt Thomas, mijn Heere en mijn God! Vergeef het mij, wil hij zeggen, ik geloof, kom tegen mijn ongeloof te hulp, Joh. 20: 28.
Ten tweede. Na deze, openbaarde Jezus Zichzelf wederom aan de zee van Tibérias, aan zeven discipelen die visten; en dat was nu de tweede maal na de dag zijner opstanding, Joh. 21: 1; waar Hij Petrus zo in 't hart greep, door hem driemaal te vragen: *hebt gij Mij lief?*
De derde maal vertoonde zich de Heere aan de twaalven, 1 Cor. 15: 5.
Daarna is Hij ten vierden maal gezien, van meer dan vijfhonderd broederen op eenmaal, 1 Cor. 15: 6.
Daarna is Hij ten vijfden maal gezien, van de apostel Jakobus alleen, 1 Cor. 15: 7.
Dan is Hij eindelijk en ten laatste de zesde maal gezien op de olijfberg, als Hij ten Hemel voer. Daar zagen ze Hem na, zolang als ze konden. Daar voer Hij weg naar de hemel, Hand. 1 9.
Kunt gij nu wel twijfelen aan zo menigvuldige bewijzen, daar Hij zo menigmaal Zichzelf vertoond heeft?

Ten derde. Het voornaamste bewijs is het getuigenis van de engelen, die niet liegen kunnen, die volmaakt zijn. Meent u, dat de mensen zot waren, dat ze niet wisten dat het engelen waren? Zij spraken er mee. *Wat zoekt gij hier, zeiden ze, de levende bij de doden?* Luk. 24: 5, *Hij is hier niet, Hij is opgestaan' ziet de plaats, waar ze Hem gelegd hadden,* Mark. 16: 6. Hij gaat u voor naar Galiléa, Matth. 28: 7.

Ten vierde. Daar komt bij het getuigenis van de soldaten. U kunt eens denken, wat een beroering dat er onder hen geweest is! Daar liepen ze verbaasd; daar komen ze in de stad, in de hoofdwacht; hun ontroering konden ze niet verbergen; zij moesten getuigen wat zij gezien hadden, zij zeggen: het is zo gebeurd. Daarop zei die vervloekte kerkenraad: (welke vervloekte kerkenraden kunt gij hebben!) wilt gij dat staande houden? Zeggen ze. Zegt liever, dat ze Hem 's nachts gestolen hebben, Als u sliep; wij zullen u geld geven, Als u liegen wilt.
De soldaten waren beter dan zij. Wat zal ons geld helpen, zeggen ze, de stadhouder zou ons straffen, als hij het hoorde, dat wij geslapen hebben; wat kan ons dat geld

helpen? Daar komen die vervloekte fielten[15]: wij, zeggen ze, zullen de stadhouder tevreden stellen, en maken, dat gij zonder zorg zijt, Matth. 28: 13, 14.
U zult zeggen: hoe weet gij het, dat het zo gebeurd is? Zegt gij, hoe weet gij het?
Het waren ontroerde mensen, en die spreken dan alles uit wat ze weten. Maar behalve dat, Gods Geest is een alwetende Geest, die heeft het laten beschrijven. Weet gij hoe nog?
Jozef van Arimathéa en Nicodémus zijn buiten twijfel in de raad geweest, toen dat voorviel; die konden het zeggen. Behalve dat, zijn er misschien nog wel soldaten van bekeerd geworden, en daar helpt dan nóch geld noch leugen. Anderen mogen getuigen wat ze willen, wij zeggen de waarheid.
Doet er nog eens bij, dat toen Christus stierf, er vele heiligen van de doden opgestaan zijn, en in de heilige stad gegaan; die hebben buiten twijfel van die Heere gesproken.

Ten vijfde. Wij bewijzen 't ook uit de gevolgen. Daar komt de Heilige Geest, die wordt uitgestort over alle vlees; en dat Evangelie wordt gepredikt door de gehele wereld. Het getuigenis van Christus' opstanding wordt velen bekend, zijn er nog mensen, die dat ontkennen in de wereld?
Ja, de Joden ontkennen het. Maar wij zeggen legen de Joden: gijlieden hebt het lichaam van Jezus in uw macht gehad; wel, waar is het dan gebleven? Bovendien zeggen wij: gij gelooft dat van het kind van de Sunamietische vrouw, 2 Kon. 4: 35, en van het kind van die weduwe te Sarepta, 1 Kon. 17: 22, en van die man, die in 't graf geworpen werd van Eliza, insgelijks weer levend werd, 2 Kon. 13: 21, en u hebt daar zoveel bewijs niet toe.
Bovendien zeggen wij tegen de Joden: hebt u tegen de getuigen wel iets in te brengen? Zijn het geen eerlijke mensen, geen geloofbare lieden, waar geen erg, noch list in was, geweest? Zij waren Godvruchtige mensen; zij genoten er geen voordeel bij, maar schade en vervolging, zij waren zelfs ongelovige mensen, eer ze genoegzame verzekering van de waarheid hadden; zij moesten zelfs bijna tekenen zien; zij moesten de Heere zien eten, drinken, zij moesten Hem tasten en voelen, eer ze geloofden dat Hij 't zelf was. 't Is dan de volkomen waarheid.

Eindelijk. Wilt u nog een bewijs hebben? Wat mensen zijn er, die bekeerd geworden zijn, die 't niet geloofd hebben? Paulus en anderen, die het tevoren loochenden, hebben er, als zij bekeerd waren, voor geijverd in goeden gemoede. Wonnen ze niet veel met dat te getuigen? Zij werden er om vervolgd en geslagen; armoede, geseling en alle wederwaardigheden werden hun lot. Ja, als er een Heiden bekeerd werd, die er te voren mede spotte, die geloofde 't naderhand met alle genoegen.
Men zou zeggen: hoe kan 't zijn. Al zocht men iemand nog zo te overtuigen, al zocht men er nog zo over te prediken en te spreken, als 't buiten de Schrift was, niemand zou het geloven. Maar het is alles naar de Schrift; daarin staat het, dat Hij is gestorven naar de Schrift, en dat Hij is begraven naar de Schrift, ja, dat Hij ook naar de Schrift is opgewekt uit de doden.

5. Nu het vijfde stuk: namelijk de noodzakelijkheid der Opstanding.

Moest dat zo zijn dat Jezus zou opstaan uit de doden? Ja. *Moest de Christus niet alle deze dingen lijden, en zo in zijn heerlijkheid ingaan?* Luk. 24: 46 en 1 Petr. 1: 3. De waarheid der profetieën en al wat er van Hem voorzegd was, moest vervuld worden: *die Heilige mocht geen verderving zien,* Ps. 16: 10. De smarten des doods ontbonden

[15] Booswichten uit het Sanhedrin

hebbende, was het niet mogelijk, dat Hij van dezelve dood zou gehouden worden, Hand. 2: 24. Hij had beloofd dat Hij hun zou geven de gewisse weldadigheden Davids, Hand. 13: 34; Christus moest uit de doden opstaan. Hij moest de Heidenen hoeden, Ps. 2: 8, 9. Daartoe was Hij gezalfd, zo moest Hij ook uit de doden opgewekt worden, Hand. 13: 34. Het was David beloofd, dat zijn huis bestendig zou zijn en zijn Koninkrijk tot in der eeuwigheid, 2 Sam. 7: 16. Zou Hij dat nu doen, zo moest Hij Christus opwekken uit de doden; en Hem zo geven de gewisse weldadigheden Davids. Daar kon geen eeuwig Koninkrijk zijn, of God moest Zijn Zoon uit de doden verwekken.

Nu zijn er voorbeelden. Wij weten 't wel dat er velen voor de dag komen, met dat van Jozef, Hiskia, de twee reine vogelen die gebruikt werden om de plaag der melaatsheid te reinigen, waarvan gij leest, Lev. 14: 4-7, en als ze het dan al gezegd hebben, dan moeten wij zeggen: wie weet of het waar is? Wij kunnen dat zo ook al wel uitbreiden.

Maar kunnen ze wel zeggen: de Geest beduidt er door de opstanding van Christus ten derden dage uit de doden?

Als ze dat van Jozef uitbreiden, kunnen ze ons dat verzekeren, dat de Geest daarmee aantoont dat dit moet toegepast worden op de Heere Jezus?

Hoe gaat het met een Hiskia? Die ging ten derden dage in de tempel. Maar kunnen ze wel zeggen: de Geest beduidt er door de opstanding van Christus ten derden dage uit de doden?

Dat kan niemand zeggen van enig voorbeeld, als van dat van Jonas; en dat zei de Heere Jezus zelf, Matth. 12: 40. Laat ons niet wijs zijn boven de mate en boven hetgeen geschreven is. Laat ons niet trachten naar hoge dingen. Maar ons voegen tot de nederige, Rom. 12: 16. Als u voorbeelden neemt, zo moeten het zulke zijn, die de Heere Jezus zelf gesteld heeft, gelijk gezegd is.

Waarin bestond nu de noodzakelijkheid der Opstanding? Hierin: dat ze de Vorst des levens hadden gedood. Maar Hij had ook de dood overwonnen, en daarom zo moest Hij ook over de dood door Zijn opstanding triomferen: die vijand moest Hij tot in zijn laatste schuilhoeken vervolgen. Heeft Hij 't ook niet gedaan?

Ja. *Hij heeft door de dood tenietgedaan degenen, die het geweld des doods had, dat is de duivel,* Hebr. 2:14

6. Het zesde of laatste is de nuttigheid der opstanding van Christus.

Wat nut heeft nu die opstanding? Drie grote nuttigheden.

Eerst. Rechtvaardigmaking.

Ten tweede. Heiligmaking.

Ten derde. Heerlijkmaking.

Eerst. Wat het eerste aangaat. De zondaar voor God nu staande, kan zeggen: God heeft de kwitanties van de schuld en straf der zonde gegeven aan de Middelaar in de opstanding uit de doden. Hij heeft Hem ontslagen uit het gevangenhuis. U zijt nu de Heere mijn Gerechtigheid, kunnen ze zeggen, U hebt mijn zonden betaald. God de Vader heeft daar blijk van gegeven, als Hij U heeft overgeleverd om onze zonden, en opgewekt tot onze rechtvaardigmaking, Rom. 4: 25. Dat is nu de kracht van de opstanding.

Ten tweede. Ik ben ook door U geheiligd. Nu moet ik in een nieuwigheid des levens wandelen, Rom. 6: 4. De zonden moet ik afsterven. Christus, opgewekt zijnde, is de verdienende, bewerkende en de voorbeeldige oorzaak van 't geestelijke leven. Laat ik

opgewekt worden, wat bewijsgrond is daarin?
Mijn Heere is het Hoofd, laat ik dan als een lid van zijn lichaam heilig leven.
Ten derde. Allen, die onder de eerste Adam behoorden, zijn gestorven in de eersten, en allen die onder de Tweede Adam behoren, zullen door zijn dood leven. *Hij is de Eersteling degenen die ontslapen zijn,* 1 Cor. 15: 20.
Ziedaar geliefden! Daar hebt u onze zes zaken die wij te verhandelen hadden.
Nu kortelijk nog een woord, tot een stichtelijk slot.

Wat een ongeluk ligt er op de Joodse natie!
Zij hebben hun leven zulke grote zonden niet bedreven als tegen de Heere Jezus, zij hebben ook hun leven zulke grote oordelen niet ondergaan door de verstoktheid van hun hart, zij hebben niet één zucht in hun hart over die zware misdaad, zij lasteren de Heere Jezus. Hun oren zijn zwaar, hun hart is gesloten, opdat het niet zie met zijn ogen, noch met zijn hart versta, Jes. 6: 10. Daar moeten ze omzwerven, en als ballingen zijn op de aarde. Elkeen veracht ze, elkeen steekt de tong achter hen uit; zij worden als een bal uit het land van de een mogendheid naar dat van de andere gekaatst. Hebben zij geld, men neemt het hun af; en hun kruis en verdrukking duurt zó lang, dat ze moeten zeggen: Wij zien geen tekens meer van uitkomst, en wij weten niet meer hoe lang. 't Was eens een verdrukking van vierhonderd en dertig jaren in Egypte, een van zeventig jaren in Babel. Maar deze haalt het er niet bij.
U zult zeggen: waarom tekent u dit van de Joden zo aan?
Hierom, om u te doen zien, dat al hetgeen God aan hen doet, dat Hij dat ook aan ons zal doen. 't Is hun overkomen, ons tot waarschuwing en tot een voorbeeld. Spreekt veel van zúlke voorbeelden, opdat gij geen lust zou hebben aan hun zonden. *Heeft God de natuurlijke takken niet gespaard, wij, die Heidenen geweest, en door zijn genade ingeënte takken zijn, laat ons toezien, dat Hij ook mogelijk ons niet spare,* Rom. 11: 21.
U zult zeggen: wat reden hebt u om te denken, dat God met ons lichtelijk zo zal doen, gelijk als Hij met hen gedaan heeft? Om wat zonden is 't hun overkomen?
Als dezelve zonden in u zijn, die in hen waren, toen 't hun overkwam; hebt u dan ook dezelve oordelen niet te wachten? Wat voor zonden zijn er in ons, zult u zeggen?

Eerst. Onkunde van God en Goddelijke dingen: onkunde van godsdienst, zo was 't met de Joden eveneens gesteld, zij hadden de sleutel der kennis weggenomen, Luk. 11: 52. Lieve God, wat een diepe onkunde is er onder ons! Waar gaat dat nog naar toe? Uw godsdienst zult u kwijt worden, en dat lichtelijk al eerder dan gij denkt. Die snoevers op hun kennis, wat zijn ze laatdunkend! En nog is dat de waarachtige kennis niet. Daar zijn hier en daar nog mensen, die God nog spaart in het land der levenden, ware kenners en belevers van de godsdienst, maar anderszins de meesten kennen de stukken van hun godsdienst niet. Als de Heere bij u was, zou Hij niet moeten zeggen: *O, onverstandigen en tragen van harte om te verstaan?* Luk. 24: 25.

Onze tweede reden is deze: de Joden zijn takken, die afgebroken zijn, om hun ongeloof. Wil men nu van de opstanding van Christus spreken, men wordt niet geloofd. Of men al met een Thomas de littekenen ziet, men wil het evenwel niet geloven, of men zou Hem met een Stefánus op de wolken des hemels moeten zien.

Ten derde, zij verwierpen de raad Gods tegen hun ziel. Is 't met ons ook zo niet? Of God al zegt: *Verlaat de slechtigheden en leeft,* Spreuk. 9: 6, wat helpt het? Of God uit

de hemel met oor delen twist, men kan evenwel niet besluiten om een enige zonde te laten. Of God en Christus zeggen: *gij zult sterven*; 't helpt niet.

Ten vierde. Weet gij wat de joden in zulk een ongeluk bracht? Het oprichten van hun eigen gerechtigheid, zij hadden enige deugden waar ze op bouwden, zij waren naar de wet, dachten ze, onberispelijk. Is het onder ons beter?
Komt eens bij zieken of bij gezonden: Ik ben nog al van de slechtsten niet, is het. Die zuurdesem is er genoeg en maar al te zeer onder ons.

Ten vijfde, zij hadden grote inbeelding, zij waren wijs, zij waren Abrahams zaad, zijn wij ook blind? Zeiden ze, zij zouden de Heere Jezus wel doodgeslagen hebben, toen Hij zei: omdat gij zegt: *wij zien, zo blijft dan uw zonde,* Joh. 9: 41. Zeg nu eens tegen iemand dat hij geen verstand heeft. Hij zou u wel doodslaan. Dan heeft men die en die voorrechten. Maar met al dat snoeven van uw voorrechten zult u verloren gaan. Gods Geest leert dat niet.

Ten zesde. Onder de Joden was een uitwendige gedaante, maar 't hart ontbrak hun, zij waren gelijk de witgepleisterde graven, die van buiten wel schoon zijn, maar van binnen zijn ze vol stank en doodsbeenderen, Matth. 23: 27. Is het met ons ook zo niet? Wij vrezen dat de oordelen der Joden ons zullen overkomen. Heeft God de natuurlijke takken niet gespaard, ziet toe, dat Hij ons ook mogelijk niet afbreke.

Wat is het een geluk deel aan Jezus te hebben! Gaat het dan de Kerk wel of kwalijk, zo een vindt altijd troost in de Heere Jezus, en in zijn regering, als 't Hoofd van de Kerk, die zijn lichaam is. Weet gij wel, dat er in de Schrift staat dat, *indien iemand met Christus is opgewekt, hij ook zoeken moet, de dingen die boven zijn, waar Christus is zittende aan de rechterhand Gods; dat hij bedenken moet de dingen die boven zijn, niet die op aarde zijn*? Col. 3: 1, 2. Weet gij waaraan gij het kennen kunt?

Eerst. Hieraan kunt gij kennen of gij deel aan Christus hebt. Hebt u zulk een begrip gehad, dat gij geestelijk dood waart? Ef 2: 5, zegt Paulus: Och! *Ook toen wij dood waren door de misdaden heeft Hij ons levend gemaakt met Christus.* Toen, wil hij zeggen, waren wij zo afkerig van Christus. Hij had geen aandoening op ons hart. Zijt gij uw leven wel overtuigd geweest, dat gij geestelijk dood waart? Hoe lelijk is een geestelijk dode! Hij doet geen tegenweer tegen de zonde. Hoe lelijk is hij in zijn verstand, in zijn wil, in zijn kleur. Hij doet geen tegenweer. Al brandt het huis, waar een dode in ligt, hij blijft liggen. Zo is het eveneens gesteld met een geestelijk dode. Daar is geen beweging al staat hij op de kant van de hel, om bij de duivel te komen, hij weet er niet van.

Ten tweede, zijt gij er wel ooit over ontsteld geweest? Hebt u er wel ooit aan gedacht, wat het is: *Werkt uws zelfs zaligheid met vreze en beven?* Fil. 2: 12. O, die dat nog niet ondervonden heeft, kan zichzelf ook nog niet geruststellen, dat hij met Christus opgewekt is.

Ten derde. Hebt u de versterking door de Geest Gods met kracht in de inwendige mens, Ef. 3: 16, wel ooit ondervonden? O, zei Paulus, *Ik buig mijn knieën daarom tot de Vader van onze Heere Christus,* vs. 14. De Heere moet de sterkte van zijn kracht aan mij en u bewijzen, om mij en u levend te maken; die sterkte en kracht welke Hij gebruikt heeft om Zijn Zoon op te wekken uit de doden. Nog eens,

Ten vierde. Kunt u het bij de geestelijk doden wel harden? Ach nee! Wilt u het wel weten, dat ze bij u veracht zijn? Beklaagt gij ze? Gaat gij ze met een goed

voorbeeld voor? Kunnen zij u niet winnen; vloekers en ongodsdienstigen? Scheidt gij er uzelf vanaf?

Ten vijfde. Met de levenden kunt gij daarmee over de weg komen, al waren zij bedelaars, en gij een koning? De geestelijk levenden willen liever met het volk Gods verdrukt worden, dan al de schatten van de wereld te hebben, Hebr. 11: 25. Laat u niet ophouden, laat u met wezenlijke dingen leiden.

Ten zesde, zo gij geestelijk levend zijt, zult u Jezus niet kunnen missen. *Heere Jezus! zult u zeggen, Gij zijt mijn Gerechtigheid.* Loopt u wel met uw ganse hart naar Hem toe in al uw ontmoetingen?

Ten zevende, zegt u altemet wel eens: *Heere! zal dat dode kind, zal mijn dode vriend niet levend worden? Ach! dat Ismaël, ach! dat Absalom voor Uw aangezicht leven mochten*, Gen. 17: 18 en 2 Sam. 18: 33.

Ten achtste, zijt gij onder het biddende volk? Bidt gij wel om vermeerdering van genade, van verzekering, van oprechtheid? O, dat zijn de gebeden van al Gods kinderen; en die dit niet kennen, kunnen zich nog onder dat getal niet rekenen.

Ten negende, zoekt gij heilig te leven? De oude mens, moet die in u niet gedood en gekruisigd worden, met al zijn bewegingen en begeerlijkheden; en moet de nieuw mens niet in u opstaan?

Ten tiende. Gaat u zoeken en bedenken de dingen die boven zijn? Waarover gaan uw gedachten wel 't meest? Is het over het wereldse goed: over een goed huwelijk te doen, over eer, aanzien, hoe die te verkrijgen? Of is het om bij de Heere te zijn?

Die het geestelijke leven heeft, hij geeft er overal tekentjes van.

- Het eerste is. Bezit gij zulke dingen? Gezegend zijt gij dan. De Heere Jezus is u dan geschonken tot gerechtigheid. Dan kan God de Vader zeggen: *om Mijns Zoons wil spreek Ik u vrij*. Hij is voor ons gestorven, kunt gij dan zeggen.
- Ten tweede. De Heere zal het geestelijke leven in u voeden en aankweken: Hij zal u niet weer terug laten keren met de hond tot zijn uitbraaksel, en met de gewassen zeug tot de wenteling in het slijk, 2 Petr. 2: 22. Maar Hij zal u allengskens sterker en bekwamer maken, tot het uitvoeren van Zijn wil, en tot het uitwerken van uws zelfs zaligheid.
- Ten derde. Het graf zult u met aangenaamheid aanschouwen. U zult het niet vrezen, het zal u een aangename rustplaats wezen, als de Heere komt om u van hier te halen. Dan zult u hier niet willen blijven. De dood zal een middeltje zijn, om u te brengen waar gij niet meer zondigen zult.
- Ten laatste. Als de laatste bazuin geblazen zal worden, dan zal uw ziel ook weer in uw lichaam trekken; en dat lichaam zal dan de onsterfelijkheid en onverderfelijkheid aandoen. 't Zal een geestelijk en verheerlijkt lichaam worden: *Het verheerlijkte lichaam van Christus gelijkvormig,* Fil. 3: 21.
  Meent u dat men maar alleen de Heere Jezus in de Bijbel moet zoeken en in de boeken? Nee. Hij is te zien en te ontmoeten in de hemel. Daar zult u eeuwig met Hem leven. Hij zal ook tot u zeggen: 't Is goed, dat gij in Mij geloofd hebt. Daar is dan de duivel en alles overwonnen. Daar zult u dan de onverderfelijkheid aandoende, eeuwig met Gods beeld verzadigd worden.

Wat dunkt u nu, is het niet verkwikkelijk?

Zondaar! gij zult ook opgewekt worden. Maar de Heere Jezus zal voor u als een leeuw die brult zijn, om u te verpletteren, en in stukken te slaan; en zo eeuwig naar de hel te zenden. En al wilde u dan nog zozeer op uw knieën kruipen en Hem om genade bidden, het zal u alles niet helpen. Nu dan, zoekt toch te ontvlieden de toekomende

toorn terwijl het heden is, en eer de deur der genade gesloten wordt.
Ik hoop, dat de Heere Zich over mij en u ontfermen zal, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 18.

Vraag 46. Wat verstaat gij daarmee: Opgevaren ten hemel?
Antwoord. *Dat Christus voor de ogen Zijner jongeren van de aarde ten hemel is opgeheven, en dat Hij ons ten goede daar is, totdat Hij wederkomt om te oordelen de levenden en de doden.*

Vraag 47. Is dan Christus niet bij ons tot aan het einde der wereld, gelijk Hij ons beloofd heeft?
Antwoord. *Christus is waarachtig mens en waarachtig God. Naar Zijn menselijke natuur is Hij niet meer op aarde. Maar naar Zijn Godheid, majesteit, genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons.*

Vraag 48. Maar zo de mensheid niet overal is waar de Godheid is, worden dan de twee naturen in Christus niet van elkaar gescheiden?
Antwoord. *Ganselijk niet; want dewijl de Godheid onbegrijpelijk en overal tegenwoordig is, zo moet volgen, dat zij wel buiten haar aangenomen mensheid is, en nochtans niettemin ook in haar is en persoonlijk met haar verenigd blijft.*

Vraag 49. Wat nut ons de hemelvaart van Christus?
Antwoord. *Ten eerste, dat Hij in de hemel voor het aangezicht Zijns Vaders onze Voorspreker is.*
Ten andere, dat wij ons vlees in de hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij, als het Hoofd, ons Zijn lidmaten ook tot zich zal nemen.
Ten derde, dat Hij ons Zijn Geest tot een tegenpand zendt, door wies kracht wij zoeken dat daarboven is, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods, en niet dat op de aarde is.

WIJ lezen, Pred. 3: 5, *Daar is een tijd om te omhelzen, en een tijd van verre te zijn van omhelzen.* Dat ziet men elke dag, dat er een tijd is, dat men elkaar met blijdschap ontmoet, en daar is een tijd, dat men elkaar met droefheid ontmoet, en met droefheid van elkaar scheidt. 't Is hier in deze wereld zo al gaan en komen. Wij vinden een tijd, dat vader en moeder hun kinderen op de schoot zetten, en er hun liefde aan betonen, en ze omhelzen; en dan is er weer een tijd van verre te zijn van omhelzen.
Wat was David blij, dat hij Absalom zo omhelzen kon. Maar daar kwam een tijd, dat het verre was van omhelzen. Wat zijn de kinderen blij, als ze hun vader en moeder met blijdschap ontmoeten mogen. Maar daar komt ook een tijd, dat ze voor hun doodsbed staan, evenals de kinderen van de ouden Jakob, Gen. 49 1 en 28, daar stonden ze voor zijn doodsbed, om van hem gezegend te worden.
Zo gaat het niet alleen met kinderen, maar ook met ouders; en zo gaat het ook met man en vrouw. Abraham, hoe blij was hij met zijn Sara! Daar kwam evenwel ten tijd, dat hij zei: *dat ik mijn dode van voor mijn aangezicht begrave*, Gen. 23: 4. God zei tegen de profeet Ezechiël des morgens: de lust van uw ogen zal van u weggenomen worden, Ezech. 24: 16 en 18, en des avonds stierf zijn huisvrouw.
Evenzo gaat het ook met leraars en gemeenten. De apostel Paulus ondervond dat, dat er een tijd van omhelzen was, zij vielen hem om de hals en kusten hem, Hand. 20: 37. Dan ondervond hij, dat er een tijd van droefheid was: zij waren bedroefd, aller-meest

over dat woord, dat zij zijn aangezicht niet meer zien zouden, vs. 38. Zo gaat het ook met een meester en zijn leerling. Elia en Eliza, hoe omhelsden zij elkaar, hoe lief hadden zij elkaars gezelschap! Maar daar kwam een tijd, dat zij verre waren van te omhelzen: toen Eliza Elia naschreeuwde: *mijn vader! mijn vader! wagenen Israëls en zijn ruiteren,* 2 Kon. 2: 12. 't Gaat ook eveneens met goede vrienden. Daar was een tijd van omhelzen tussen David en Jonathan; daar was zulk een goede vriendschap tussen hen beiden. Maar daar was ook een tijd, dat ze verre waren van te omhelzen.
Gelijk het nu zo is met ouders en kinderen, man en vrouw, leraar en gemeente, meester en leerling; en gelijk het zo is tussen goede vrienden.
Zo was het ook met Christus en Zijn apostelen. Hij mocht er niet van spreken van weg te gaan, of hun hart werd ontroerd, Joh. 14: 1. En als Hij vertrok uit hun midden, zagen zij Hem even sterk na. Was er geen wolk tussenbeide gekomen, die het hun belette, zij zouden misschien hun leven niet meer naar de aarde gekeken hebben.
Als iemand zulk een dierbaar pand verliest, dat hij zegt: dringt niet aan om mij te troosten; 't kan evenwel zijn, dat er in verloop van tijd gewin bij zijn verlies is. Zo was het met de Heere Jezus, die zei: *daar is nut in, dat Ik heenga, anderszins zal de Trooster, de Heilige Geest, niet tot u komen. Maar als Ik heengegaan zal zijn, zal Ik Hem tot u zenden.*
De Heere Jezus is een Goddelijk Persoon, Hij doet al het werk buiten de mens. Maar de Heilige Geest werkt in de mens, Hij woont in al de gelovigen. Wij zouden met de Heere Jezus niet verenigd kunnen worden, indien het de Geest niet deed. Ik ga u dan lichamelijk verlaten, zegt Hij, en Ik ga het werk boven voor u doen. Als dat begrepen werd, dan zouden wij dikwijls onze tranen sparen, en zeggen: God heeft wat beters over ons voorzien; in ons verlies zouden wij zeggen: ik heb het wel ten kwade gedacht, maar God heeft het ten goede gedacht. Verliest gij een predikant, een man, een vrouw, gij zult God in hun plaats hebben. Verliest gij een lief kind, geeft uw liefde zoveel te meer aan God, en ziet daaruit dat uw verlies dikwijls een rijk verlies is, wat gij dacht een zwaar verlies te wezen. Dat ziet gij hier, als de Heere Jezus van hen zou weggenomen worden, dan, dachten ze, waren ze al verloren, zij dachten dat het beter was, dat Hij op aarde gebleven was, en zij dachten niet eens, dat Hij dan de ware Middelaar niet was.

Geliefden, wij hebben tegenwoordig de tweede trap van Christus' verheffing te zien, waar wij in te bezien hebben:
Eerst. De natuur van Christus' hemelvaart.
Ten tweede. De tegenwerpingen van de partijen.
Ten derde. De nuttigheid, die er voor de Kerk in is. Dat zijn de drie dingen die wij te overdenken hebben:

1. De natuur van de hemelvaart van Christus.
2. De tegenwerpingen van de partijen.
3. De nuttigheid die er voor het volk Gods in is.

1. **Wat aangaat het eerste. De hemelvaart van Christus, dat is de tweede trap van Christus' verhoging, nadat Hij veertig dagen met zijn apostelen verkeerd had.**

Na Zijn opstanding is Hij van de Olijfberg opgenomen in de hemel, en daar zal Hij blijven tot de laatsten dag, totdat Hij zal wederkomen om te oordelen de levenden en de doden. Christus is de tweede Persoon in 't Goddelijk Wezen, die God en mens is in één Persoon.

Naar Zijn menselijke natuur kon Hij niet gezegd worden overal te zijn, maar naar zijn Goddelijke natuur is Hij overal. De hemel der hemelen kan U niet bevatten, zei Salomo, hoeveel te minder dit huis dat ik gebouwd heb, 1 Kon. 8: 27. De verandering van plaats is eigen aan Zijn menselijke natuur. Die Persoon is het, die ten hemel gevaren is, die God en mens is in één Persoon. In die veertig dagen dat Hij op de aarde geweest is na Zijn opstanding, heeft Hij Zich levend laten zien in vele gewisse kentekens.
Wij lezen, Luk. 2: 22, dat de Heere Jezus in de tempel gebracht werd, als de dagen der reiniging Zijner moeder vervuld waren naar de wet van Mozes. De veertigsten dag na zijn tweede geboorte, Zijn opstanding uit de doden, wordt Hij aan God vertoond in de tempel zonder handen gemaakt boven in de hemel.
Wij lezen, dat Elia veertig dagen in de woestijn ging nadat God hem uit de slaap opgewekt had, om enig uitwendig teken te zien, 1 Kon. 19: 8.
De Heere Jezus, veertig dagen, nadat Hij uit de slaap des doods opgewekt was, zo gaat Hij naar de Olijfberg. Hij was in die veertig dagen uitermate bezig. 't Ging Hem evenals Elia met Eliza, ze spraken, totdat de vurige wagen kwam, en een scheiding tussen hen maakte, 2 Kon. 2: 11.
Zo ging het met de Heere Jezus en zijn apostelen: *Hij sprak met hen van de dingen van zijn Koninkrijk*, hoewel Hij hun al zoveel gezegd had, dat Johannes zei: indien alles beschreven was, de wereld de beschrevene boeken niet zou kunnen bevatten, Joh. 21: 25. Wij geloven, dat hij gehandeld heeft van al de dingen van zijn Koninkrijk, en dat zij gezegd zullen hebben: nu handelt Gij vrij uit met ons. Hij legde ze de handen op, en deed een gebed met hen, en zei: gezegend zijt gijlieden in uw personen en bedieningen, Luk. 24:50, 51, *Als Hij hun de handen opgelegd had, zegende Hij hen, en als Hij hen gezegend had, scheidde Hij van hen, en werd opgenomen in de hemel.*

Tot die hemelvaart behoort, dat wij aanmerken de plaats, waar Hij vandaan voer. De plaats is Kanaän, 't is de wereld, 't is een berg; 't is de Olijfberg waar het hofje van Gethsémané dichtbij was, en waar Hij met zijn discipelen verkeerd had, waar Hij zo gestreden had, daar wordt hij nu gekroond, daar staat Hij ten laatste over het stof op, als een Overwinnaar over dood en hel, zodat het is geweest: *Ik verlaat de wereld en Ik vaar op tot Mijn Vader, en tot uw Vader, tot Mijn God, en tot uw God*, Joh. 20: 17.

Nu moeten wij zien de oorzaken; en wie er zijn hand in gehad heeft?
Dat toont ons het Woord. God heef t er zijn hand in gehad. God heeft Hem uitermate zeer verhoogd, en heeft Hem een naam gegeven, die boven alle namen is, Fil. 2: 9 en Hand. 5: 31, zeiden de apostelen: *Deze heeft God door zijn rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker.* Hij heeft Zichzelf ook opgeheven van de aarde hemelwaarts: *Ik vaar op, zegt Hij, tot Mijn Vader en tot uw Vader*, Joh. 20: 17, namelijk door Zijn Goddelijke kracht, gelijk Hij Zichzelf ook opgewekt heeft.

Daar komt ook in bedenking, of de wolk niet als een instrument gediend heeft tot Christus' hemelvaart?
God heeft niet laten beschrijven de wijze hoe Hij Henoch ten hemel opgenomen heeft, maar wel op welke wijze Hij Elia heeft opgenomen, 2 Kon. 2: 11, en 12. Van de Zaligmaker staat er: *Daar kwam een wolk en nam Hem weg*, Hand. 1: 9, Ps. 104: 3 staat, dat God de wolken tot Zijn wagen maakt, en dat Hij wandelt op de vleugelen des winds, om Zijn grote majesteit te tonen. Een wolk diende de Heere op Sinaï, een ster diende om Christus' geboorteplaats aan te tonen. Daar kwam een grote duisternis in

zijn lijden.

Nu moeten wij in onze gedachten overleggen of 't waarlijk zo geschied is.
Wij zeggen: u gelooft dat allemaal van Henoch, en van Elia, omdat het God zegt; gij gelooft dat, die in de laatsten dag leven en genade hebben, zonder sterven ten hemel zullen opgenomen worden; gij gelooft, dat allen die genade hebben, de Heere eens tegemoet zullen gevoerd worden in de wolk in de lucht; en dat wij zo altijd met de Heere zullen wezen, 1 Thess. 4: 17. U gelooft, dat er van de Zoon Gods gezegd wordt, dat God Hem uitermate verhoogd heeft, en Hem een naam gegeven heeft boven alle namen, Fil. 2: 9. Maar, zult u zeggen, is er grond toe, buiten het gezegde Gods? Ja.

Eerst. Het getuigenis van al de elf apostelen. Dat gij en ik eens met ons elven iets gezien hadden, wie zou het ons ontwringen kunnen? Wie zou ons kunnen hinderen, dat wij het niet zouden geloven en aannemen? Daar komt de Heere, als Hij van hen vertrekken zou, de elven staan bij Hem; Zijn jongeren, zien het voor hun ogen aan; daar vaart Hij uit hun midden op; zij ogen Hem na; daar staat hun gezicht als stijf; zij zullen Hem zolang nazien als ze kunnen; daar zien ze een wolk die komt voor hun gezicht, die 't hun verder belet Hem na te zien. *Daar sprak Hij met ons, en zegende ons*, getuigen ze; en zo vaart Hij uit ons midden. Kunt gij wel meer eisen om een zaak te geloven? Eén ooggetuige is meer, dan tien oorgetuigen.

Het tweede bewijs is. Daar komen uit de hemel twee mannen, twee engelen bij hen; die staan daar in die omstandigheid bij hen; zij spreken de apostelen aan; zij tonen dat zij ze kennen. U Galileïsche mannen! zeggen ze, wat staat gij en ziet op naar de hemel? Deze Jezus die van u opgenomen is, zal zo komen gelijkerwijs gij Hem naar de hemel hebt zien heen varen, Hand. 1: 10, 11. 't Was of de wolk nog niet weg was; de engelen stemden 't toe. *U ziet Hem met uw ogen heengaan*, zeggen ze. Maar gij zult Hem ook zien wederkomen. Wij zullen 't ook zien; wij hopen, dat onze ogen ons tot geen smart zullen zijn. Hoe menigeen zal het tot smart zijn Hem dan te zien!

Ten derde. Gedenkt wat Stefánus zei. Men maakt staat op mensen als zij sterven; als zij iets getuigen, daar ze de dood op ondergaan; en Stefánus gestenigd wordende, zei onder zijn laatste woorden: *Ik zie de hemelen geopend, en de Zoon des mensen (den Heere Jezus) staande ter rechterhand Gods*, Hand. 7: 56. De Joden, die hem stenigden, zagen Hem niet. Die bij Paulus waren op de weg van Damascus, zagen ook niet wat Paulus zag. Heeft God de kunst in de mensen gelegd dat zij verrekijkers kunnen maken, waardoor men verder kan zien dan alleen met de ogen, en zou God dat niet doen kunnen? Wie zal God mate stellen hoe ver Hij 't gezicht van de een zal doen dragen boven dat van de anderen? Liggen er zulke kunsten in de mens, en zal God nog niet meer doen kunnen dan de mensen?

Het vierde bewijs is van Paulus: *heb ik niet, zegt hij, Jezus Christus onze Heere gezien?* 1 Cor. 9: 1. Wanneer? Al meer dan eens. Ik sprak met de Heere, toen ik bekeerd werd. Hij sprak mij aan op een wonderlijke wijze. In de tempel heeft hij de Heere Jezus gezien en in de derden hemel. Ja, de Heere heeft al dikwijls bij hem gestaan, en zich aan Paulus vertoond.
En Openbaring 12: 1, 2, 5, daar zag Johannes een wonderlijk gezicht, een vrouw, die bekleed was met de zon, en de maan was onder haar voeten, zij had een kroon van twaalf sterren op haar hoofd; zij was zwanger en riep, barensnood hebbende, en zijnde in pijn om te baren. En zij baarde een mannelijke zoon. Wat betekent die vrouw? De kerk, zij was bekleed in met de zon; wat is dat te zeggen?

Dat betekent de Heere Jezus, de Zon der gerechtigheid, 't woord der genade, die 't licht van de wereld is, zij had de maan onder haar voeten. Wat wil dat zeggen? Al 't vergankelijke vertrad ze.
Dat deden de eerste christenen ook; zij brachten 't geld aan de voeten der apostelen, de naasten trap om vertreden te worden, Hand. 5: 2. De vrouw zag de zichtbare dingen niet aan: Vader, moeder, zuster, broeder, zij wilde 't al verloochenen om met die zon bekleed te zijn.
Daar was een kroon van twaalf sterren op haar hoofd. En wat gaf dat te kennen?
Dat waren de twaalf apostelen des Lams, die blonken daar als sterren. Ze was zwanger van de Goddelijke beloften en toezegging, dat de Middelaar in de wereld komen zou; zij schreeuwde ook om de vervulling, zij riep, barensnood hebbende, en zijnde in pijn om te baren. Elkeen verlangde om die dag te zien; koningen en rechtvaardigen, zij verlangden naar de volheid des tijds, zij zuchtte innerlijk: *Ach! dat gij mij tot een broeder waart, zuigende de borsten mijner moeder!* Hoog!. 8: 1.
Die vrouw baarde een mannelijke zoon, die al de Heidenen zou hoeden met een ijzeren roede. 't Was die held, die zij baarde, dat mannelijke kind, gerechtigheid zou de gordel Zijner lendenen zijn; ook zou de waarheid de gordel zijner lendenen zijn, Jes. 11: 5. Dat mannelijke kind heeft moeten strijden tegen die grote, rode draak, waarvan in het 3de vers van dat 12de Hoofdstuk der Openbaring gesproken wordt. Hij heeft de dood moeten ondergaan. De slang moest het zaad der vrouw de verzenen vermorzelen, Gen. 3: 15. Maar toen dat mannelijke kind de draak vertreden en de kop vermorzeld had, is Hij opgenomen tot God in Zijn troon, Openb. 12: 5. Johannes zag dat mannelijke kind, dat tot God en Zijn troon weggerukt werd.

Ten vijfde. U zult zeggen: dit zijn allemaal getuigen, die van zijn vrienden zijn. Wel, waarom zou men op geen vrienden-getuigenis mogen staat maken?
U zult daarenboven zeggen: ik ben er op gezet, geeft een getuigenis zijner vijanden, zijn er dan geen vijanden, die het getuigd hebben?
Ja. De apostel Paulus, die driftige jongeling; was dat geen vijand als hij daar zo driftig woedde tegen Christus? Die Christus beleden, hij bond ze, hij geselde ze. Maar wat gebeurt er in al dat gewoel? Boven de glans der zon zag ik de Heere, zegt hij; die sprak mij aan; die riep: *Saul! Saul! wat vervolgt gij Mij?* Ik vraagde: *Wie zijt gij Heere?* En de Heere zei: *Ik ben Jezus, die gij vervolgt*. Ik vraagde: *Heere wat wilt Gij dat ik doen zal?* Hij zei 't mij. Hand. 9: 4, 5.
Toen kon ik niet meer tegen de kracht van de waarheid woelen; ik moest bekennen, dat de Christenen gelijk hadden.
Zo zijn er duizenden Joden en Heidenen geweest, die het getuigd hebben, als ze bekeerd werden; Hand. 2:37, 41, stonden er daar drie duizend verslagenen en zij lieten zich dopen, daar ze te voren de grootste vijanden geweest waren. Bovendien God getuigde mede door tekenen en wonderen, Hebr. 2: 4. Deze Heere Jezus, zei Petrus, stort dat uit, dat gij nu ziet en hoort. Zo heeft God gehele landen en koninkrijken doen schudden, en beven, en verbaasd zijn, zij hebben moeten overkomen en zij hebben gezegd: wij zijn getuigen dat de Heere zijn gaven over ons heeft uitgestort. Oproerige mensen heeft Hij bij Zich doen wonen, en zij zijn blij als ze het mogen belijden en geloven: daar is mijn Heere, en Hij zal mij eens tot Zich nemen in heerlijkheid. Dat is de natuur van de hemelvaart. Jakob zei eens, toen hij de wagens zag, die Jozef gezonden had: *'t Is genoeg, mijn zoon Jozef leeft nog*, Gen. 45: 28. Wij moeten zeggen: ziet gij hier het evangelie prediken; ziet gij er mensen, die geest hebben; 't is een bewijs, dat de Heere Jezus leeft; en dat de Heere Jezus als een held voorspoedig rijdt op het Woord der waarheid, Ps. 45: 5.

2. **Nu komen wij tot het tweede stuk; en dat zijn de tegenwerpingen van de partijen.**

Een Papist spreekt van een hemelvaart van Maria; zij zeggen, dat haar graf is ledig gevonden na haren dood. Wij verwerpen dat zeggen, en wij zeggen ook, dat de Heere Jezus niet is ten hemel gevaren, nadat Hij gedoopt was, om daar te gaan leren wat Hij doen moest. De Geest der wijsheid was op Hem. Hij had dat niet van node. Maar dat is het gevoelen der Papisten. Maar 't zal daar zoveel niet op aankomen.

Maar dan zijn er nog anderen, namelijk de Lutheranen, die zeggen:

1. Dat de hemelvaart van Christus bestaat in een verdrijving, en in een onzichtbaar worden naar zijn menselijke natuur.
2. Dan zeggen ze, dat de menselijke natuur overal tegenwoordig is geworden.
   Er is een geschiedenis van een groot Hervormer, die wilde getroost worden met de hemel, niet met een Lutheraanse hemel, maar met de hemel der rechtzinnigen, met de hemel der hemelen. De Lutheranen hebben dat gevoelen moeten aannemen, omdat ze een lichamelijke tegenwoordigheid in 't Avondmaal stellen.

Wij zeggen: de Heere Jezus wordt in 't Avondmaal niet gezien of getast. Zo kan het dan ook niet zijn, dat Hij daar lichamelijk tegenwoordig is. Het is waar, zeggen zij, maar Hij is onzichtbaar geworden bij zijn hemelvaart. Hij is er lichamelijk tegenwoordig, zeggen ze, al ziet men Hem niet. Wij vragen een Lutheraan, hoe kan 't dan zijn, dat Hij overaltegenwoordig is?

En wij zeggen: 't is een dwaling, die regelrecht aanloopt tegen het Woord van God, en tegen de natuur van een lichaam. Een lichaam te hebben, is dat niet zichtbaar en tastbaar te zijn? *Een geest heeft geen vlees noch been, gelijk u ziet dat Ik heb, zei de Heere Jezus,* Luk. 24: 39 't Is in de wereld nooit anders gezien, dan dat een lichaam zichtbaar en tastbaar is. Maar het strijdt daarenboven ook tegen het Woord van de Zaligmaker, die zei: *Ik verlaat de wereld en ga heen tot de Vader,* Joh. 16: 28. Hij was menigmaal op de een plaats, en op de andere niet, zo vóór als na Zijn opstanding. De armen, zegt Hij, hebt u altijd met u, en wanneer gij wilt, kunt gij hun weldoen, maar Mij hebt u niet altijd, Matth. 26: 11. *Ik vaar op, zegt Hij op een andere plaats, tot Mijn Vader en tot uw Vader, tot Mijn God en tot uw God,* Joh. 20: 17.

Zo was 't ook na Zijn opstanding; de naturen waren wel verenigd, maar de menselijke was niet overaltegenwoordig. De engel zei, Matth. 28: 7, *Hij gaat u voor naar Galilea. Hij is hier niet.* Dan was Hij eens bij Petrus, dan bij Maria, dan bij Jakobus, dan was Hij op de Olijfberg.

Daarna gaat Hij plaatselijk de aarde verlaten en Hij stijgt door de lucht ten hemel. U zult vinden, dat Hij is opgevaren in de hoogte, Ps. 68: 19, Hebr. 4: 14. Hij is door de hemelen doorgegaan. Hij is hoger geworden dan de hemelen, Hebr. 7: 27. *De hemelen moeten Hem omvangen tot de tijd der wederoprichting aller dingen,* Hand. 3: 21. U zult vinden, dat de engelen zeiden: Hand. 1: 11, *Deze Jezus, die van u opgenomen is in de hemel, zal zo komen, gelijkerwijs gij Hem naar de hemel hebt zien heenvaren.*

Zij hebben een tegenwerping of twee, die de Onderwijzer Vraag 47 aanroert; te weten, *is Christus dan niet bij ons overal waar Christenen zijn?* Heeft Hij niet gezegd: *Waar twee of drie in Mijn naam vergaderd zijn, ben Ik in 't midden van hen?* Matth. 18: 20.

Wij zeggen daarop: Die plaatsen ontkennen wij niet, maar daarom besluiten wij niet: het is waar dat het lichaam van Christus overal is.. Hij is in de binnenkamers en in de gezelschappen der Christenen; *naar Zijn Godheid, Majesteit, genade en Geest, zegt de*

Onderwijzer, wijkt Hij nimmermeer van ons. Maar naar zijn menselijke natuur is Hij niet meer op aarde, maar blijft in de hemel.
Met Zijn Geest werkt Hij in al Zijn kinderen, en zo werkt Hij ook in zijn dienaren, als zij u bidden vanwege Christus: laat u met God verzoenen, dat is, alsof Christus zelf bade. Zijn menselijke natuur die is dan en blijft in de hemel, die behoeft ook niet op de aarde te zijn; en zo blijft Hij bij ons tot het doodsbed toe, en tot op de laatste dag van de wereld.

Nog een tegenwerping maken ons de partijen, en die is deze: Is, zeggen ze, *Zijn Goddelijke met de menselijke natuur niet verenigd?* Indien ja, dan moet Hij ook overaltegenwoordig zijn, of die naturen moeten vaneen gescheiden wezen. Vraag 48
Wij antwoorden. Wij geven elke natuur haar eigenschappen; de Goddelijke natuur heeft oneindige eigenschappen, en de menselijke heeft eindige eigenschappen. De menselijke natuur was in zijn geboorte en in de kribbe al verenigd met de Goddelijke natuur; zo ook aan 't kruis, in 't graf en na Zijn opstanding; die naturen blijven verenigd; die eigenschappen, die elke natuur heeft, worden aan de gehele Persoon toegeschreven uit kracht van die vereniging.
God heeft ons door Zijn genadige zegen en bijstand van zulke dwalingen verlost. Nu liggen ze wederom te werken, om de Lutheranen met ons te verenigen. Maar wat daar achter zit, zal de tijd leren. Hoe zult u dat uw leven geloven kunnen, dat wij met hen zouden verenigen, als zij dat stuk staande houden. Ik vrees, dat het alles maar te doen is, om al de formulieren van enigheid weg te nemen. En dan zullen de Bisschoppelijken in Engeland zeggen: U kunt met ons ook wel verenigen; en dat zal misschien zijn, om wat vervolging te ontgaan. Dan zullen de Jezuïeten en de Remonstranten zeggen: U kunt met ons ook wel verenigen. Maar dan moet de Dordtse Synode weg; dan moeten al de vestingen, al uw muren en verschansingen, die God u gegeven heeft, weg. Dan zult u die alle zien onder de voet werpen.
Daar schuilen verborgenheden onder, inzichten die schadelijk zijn, en verderfelijk kunnen uitvallen. Wij hopen, dat wij 't mis mogen hebben in onze gedachten. Maar dit zeggen wij u tot waarschuwing: *houdt toch uw godsdienst vast met handen en tanden.* Houdt die godsdienst vast, waar onze voorouders alles voor opgezet hebben, dan zult u er nog wat aan hebben. Als u een vervolging ontgaat, wat zal het u baten, dat u sterft, zonder op een schavot te komen, vals in 't hart, uw ziel verloren, en zo voor God te verschijnen?

3. Nu het laatste. Steekt er in dat alles nuttigheid voor het volk Gods? Ja.
Eerst. De allerliefste Heere gaat daar in de hemel uw zaak waarnemen voor de troon Gods.
Ten tweede, zegt Hij: Ik ben uw Pand in de hemel, dat gij er ook met uw lichaam eens komen zult.
Ten derde. Ik zal u vandaar Mijn Geest geven, dat ik er u brengen zal; mijn menselijke natuur is er u een pand. Hoe zult u het weten? Mijn Geest, als die in u werkt, dat is een tegenpand, en die zal u aanzetten om te zoeken de dingen die boven zijn.

Eerst. "Och! zegt Hij, ik zal daar gaan, om uw zaak te doen. Ik heb mijn werk op aarde gedaan, in de hemel heb Ik ook wat te doen. Ik moet daar gaan vragen aan Mijn Vader: is het contract van de Raad des Vredes niet voldaan? Heb Ik uw wil niet vol bracht, Vader? Ik ga eisen, dat al de uitverkorenen door Mijn Geest veranderd mogen worden. Mijn Vader! ga Ik zeggen, voor die en die is het stondetje der minne. Laat de

Geest gaan in die Republiek, in die steden, in die dorpen."
Dan, als er een veranderd is, komt Hij er mede voor zijn Vader en zegt: "Daar heb ik gewerkt; daar ben Ik voor Koning erkend en geloofd; daar stellen ze hun vertrouwen op Mij."
Dan gaat Hij Zijn Vader bidden, dat Hij ze toch heiligen wil, opdat ze zo allengskens heilig leven zouden. Dan zegt Hij: "zij staan daar met verdorvenheden; doe ze niet naar hun zonden, vergeld ze niet naar hun ongerechtigheden; vergeef ze hun zonden. Dan zegt Hij: mijn Vader! de duivel zal niet ophouden met ze te verzoeken. Hij zal zien, hoe hij ze zal verslinden. Maar laat het niet te hoog gaan. Dan zegt Hij: Vader! zij liggen daar op hun knieën in 't eenzame; hoor ze, antwoord ze, geef hun het goede; is hun gebed gemengd met zonden, Ik maak het aangenaam voor U hoor ze om mijnentwil."
Openbaring 8: 3, 4. Daar leest u van die engel, die het gouden wierookvat had, en aan wie veel reukwerk werd gegeven, opdat hij het met de gebeden aller heiligen zou leggen op het altaar, dat voor de troon is; en de reuk van dat reukwerk met de gebeden der heiligen gingen op van de hand des engels voor God; die maakten ze aangenaam. Dan zegt *Hij: mijn Vader! zij liggen daar op hun sterven. Ik wil, dat ze daar zijn, waar Ik ben, J*oh. 17: 24. Dat is zo de voorbidding van Christus.

Ten tweede. Daar verschijnt Hij met zijn eigen bloed in het heilige der heiligen. "Vader zegt Hij, U moet ze in de hemel nemen. Ik bezit de plaats voor hen allen."
Die plaats is bereids in de verkiezing besteld, in de schepping geschapen, in Christus' lijden verworven, en in zijn hemelvaart toebereid. Hij neemt ze in bij Zijn hemelvaart, zolang, totdat Zijn verlosten tot de bezitting komen. *Gelooft het, zegt Hij, Ik ben er, en gij zult er ook komen.* Daarmee verkwikken Gods kinderen zich.
Dat zullen wij u enigszins zoeken uit te drukken met een gelijkenis. Als er eens een groot koning een geringe vrouw trouwde, en zij sukkelde wat op de reis in een vreemd land; zou ze niet zeggen: ik heb zulk een machtig man getrouwd, en daar zal ik haast bijkomen? Zou zij er zichzelf niet mee verkwikken? Zo zou men 't enigszins kunnen uitdrukken.

Ten derde. Niet alleen is er dat nut in, dat Gods kinderen, na het vertrek van de Heere van de aarde, Zijn voorbidding genieten in de hemel. Maar de Heere Jezus bereidt er ook een plaats voor hen en zendt hun Zijn Geest vandaar. David gaf eens aan een iegelijk in Israël een bol brood en een fles wijn, als hij in zijn rijk kwam, 2 Sam. 6: 19. De Heere Jezus geeft nog wat beters. Hij geeft de Geest der genade en der gebeden, de Geest der vertroosting en der heiligmaking, de Geest der verzekering. Hij geeft bijblijvende vertroosting.
Zo gij Geest in uw hart vindt, hoe zult u 't weten? Wordt gij aangezet, om te zoeken de dingen die boven zijn, zonder dat er iemand u in zou kunnen stuiten door al wat er is, geweld of voorspoed, vriend of vijand?
Gods kinderen willen al naar boven langs de smalle weg, zij zijn niet te stuiten door enig gewoel; zij laten hun handen niet slap worden; de zienlijke dingen, daar zit hun hart niet in; zij vergaderen zich geen schat, die de dief stelen, of de mot verderven kan, maar zij zoeken voor zich een schat in de hemel; zij zoeken een ander goed, dan de lieden dezer wereld; zij hebben een begeerte naar iets, dat oneindig is; een begeerte, die niet te voldoen is, al bood u ze de gehele wereld. De zonden en al het zienlijke, zult u dan eens zoeken af te leggen, om bij de alleen zaligen God te zijn; het kost wat het wil.
Dan zal in de dood en in de opstanding de gehele vergadering der uitverkorenen de

Heere eens tegemoet gevoerd worden in de wolken en in de lucht, en zo zullen zij altijd met de Heere wezen, 1 Thess. 4: 17.
Is 't nu nodig, dat wij dat geloven? Ja, de Schrift heeft het gezegd, Ps. 47: 6, *God vaart op met gejuich, de Heere met geklank der bazuin;* en Ps. 68: 19, Gij zijt opgevaren in de hoogte, enz.; en Jes. 53: 8, Hij is uit de angst en uit het gericht weggenomen. Het is hetzelfde woord, dat er gezegd wordt van Henoch, Gen. 5: 42, God nam hem weg.
Jazeker was het nodig. De hogepriester was geen hogepriester, tenzij hij eenmaal des jaars inging in 't heilige der heiligen. De Ark was geen ark, als ze niet in 't heilige der heiligen stond. De gouden kruik stond in 't heilige der heiligen. Christus is van dat alles het tegenbeeld, waarom Hij ook afgescheiden van de zondaren moest wezen. Henoch was ten hemel gevaren onder de belofte; Elia onder de wet; zij waren schaduwen en voorbeelden van de Middelaar, dat Hij ten hemel varen zou onder 't Evangelie.

Nu geloof ik, dat hier niemand is, of hij zegt in zijn hart: ach God, was ik daar!
Biléam wist dit wel. Daarom zei hij: *mijn ziel sterve de dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne,* Num. 23: 10. Ach! dat ik mocht sterven met de vromen! Zo zegt gij ook; goddeloos wilde ik wel leven, als een Biléam, mocht ik dan evenwel maar in de hemel komen. Dat er een hel is, kan niemand uit zijn hart krijgen. Dat er een hemel is, ziet u voor uw ogen; die staat daar als een gegoten spiegel. Elk wil wel goddeloos leven, en als een vrome sterven. Maar ik geef het in uw bedenken of uw wens wel volbracht kan worden. Een waar lidmaat en een Christen te zijn, kan dat samengaan met dat uw hart zou zitten in uw renten, in uw hoven, in schatten, en in al uw boze stukken?
Of God u laat smeken, of Hij bidt, dreigt, u laat voorprediken, u zijt er niet van af te krijgen, zit uw hart in de hemel niet, en in Godvruchtig te wandelen, 't is een teken, dat u in de hemel geen schat hebt. Dan hebt u er geen Vader, geen Geest, geen Middelaar, geen vrienden.
Ach! wat zit uw hart in de aarde en in de aardse ijdelheden! Men keert de tekst van de Heere Jezus om, waar Hij zegt: Werkt niet om de spijs, die vergaat, maar om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven, Joh. 6: 27. 't Is of u zeggen wilt: werkt om de spijs die vergaat. 't Zeggen van Jezus: *Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid en al deze dingen zullen u toegeworpen worden*, Matth. 6: 33, wordt als omgekeerd. Men zou bijna wel zeggen: zoekt het laatste. Maar is er wat te reizen, is er wat te zwerven, om winst, om aardse goederen, om rijkdom, al was 't dan nog zo ver, en nog zo gevaarlijk, al moest u nog zo bloedig werken, daar zijt u toe te krijgen. Maar om te werken, om in de hemel te komen, is bijna niemand te krijgen. Vraagt eens aan een rijke op zijn doodsbed: zijt ge bekeerd?
Dat, zegt hij, heb ik niet bedacht. Vraagt het aan een arm ambachtsman, die zal zeggen: ik heb er geen tijd toe gehad.
Hoe zult u dan in de hemel komen? Gaat eens in uw hart. Doet u in een geheel jaar wel iets met die wens, dat u uw zonden belijden mocht; dat u gebracht mocht worden tot het onderzoek van uzelf, en dat u in de Heere Jezus gevonden mocht worden. Maar zou u in een geheel jaar wel een week kunnen optellen, dat ge daartoe uw best deed? Wordt u niet geklemd, dat het slecht met u van binnen staat? Ge zijt dikwijls 's morgens ten vijf ure al aan 't werk, zonder bidden of lezen; en als u eens daarvan overtuigd wordt. Zo zegt gij: ik zal het op een ander jaar beter maken.
U zult zeggen: *gij beweegt mij bijna.*
Maar hoort eens. Als een heer 's morgens zijn knecht naar de stad zond, en hij werd

hier en daar wat opgehouden, hij draalde, hij geraakte in een herberg, en verzuimde zo zijn tijd; en hij wilde dan 's avonds gaan doen hetgeen hem belast was, zal hij de poort van het huis van zijn heer niet gesloten vinden? Zo ook als u ontijdig zoeken zou in de hemel te komen, zult u naar de hel moeten, zijt u zo naarstig voor 't lichaam, laat uw naarstigheid u overtuigen dat uw ziel die nog meer van node heeft. Bestaat u niet uit ziel en lichaam? 't Is waar, de ziel heeft geen aards voedsel nodig, de ziel eet of drinkt niet. Maar zij heeft geestelijk voedsel van node. En zult u dan al maar werken voor 't lichaam, en uw arme ziel laten verloren gaan? Is dat te veel, eens te bidden, te lezen, te leren?
Ach, hoe menige loopt er van de hemel af! Als 't stuit, zal 't aankomen; en hoe schrikkelijk zal 't wezen, als wij ons zullen afgekeerd hebben van Hem, die uit de hemel is. Of wij al denken: de Heere Jezus is ons daar een plaats gaan bereiden. Hij bidt niet voor de wereld, Hij zal u een schrikkelijke plaats bereiden, en u doen horen dat: *gaat weg van Mij, u vervloekten, in 't eeuwige vuur,* Matth. 25:41. Al de dingen van de wereld hebben een verbindende kracht; en hoe bitter is het u daarvan af te scheiden! Hoe node verlaat men al zijn goed, als men gaat sterven! Had u het hemelse goed, hoe graag zou gij sterven!
Wij verzoeken u: gaat naar de hemel, al was 't van deze stonde af aan. Kan die stad u niet bekoren? Zij ligt daar als een gegoten spiegel voor uw ogen. De zon, de maan, zij stelen uw hart, en hoe schoon zal 't dan eens zijn, waar God is! 't Werk is er zo schoon! God te lieven, nooit een zonde te doen. De conditiën zijn er zo schoon. In dat paradijs komt geen slang; daar zal geen een van uw vijanden zijn. Duivel, dood, en hel, is daar tenietgedaan. 't Gezelschap, 't werk, de toestand; 't is er alles zo schoon!
De Heere Jezus te zien, verheerlijkt als God en mens, is geen geringe zaak. U zult Hem zien, zijn mond zal tot uw mond spreken. Jozef zei eens: zegt mijn vader dat ik leef, dat mijn mond tot uw mond gesproken heeft, Gen. 45: 12. Zo zal 't in de hemel ook zijn. In de hemel zal Zijn verheerlijkte menselijke natuur, met zijn Goddelijke natuur verenigd, gezien worden.

U zult zeggen: *ge zou mij wel bekoren. Maar de weg, die enge weg daar zie ik zo tegen op.*
Ik antwoord u: Hoe verder u daarop komt, hoe ruimer dat hij wordt, en hoe liefelijker en heerlijker dat hij is. Hoe meer genade, hoe heerlijker dat ze is.
U zult zeggen: *wat is die enge weg dan?*
Het is zichzelf eenzaam God over te geven; te zwijgen; te danken; zijn liefde eens te betuigen voor God; zijn afkeer van de zonden eens te betuigen; eens te zeggen: ik ben niet thuis, voordat ik in 't hemels vaderland aanland; ik wil mijn kruis opnemen; leid mij, Heere! door Uw Geest; bestuur mij naar Uw raad, en neem mij dan eenmaal op in heerlijkheid.
O, die weg is zo genoeglijk, hij is zo gemakkelijk! Eens te zeggen: God is het al, en wij niet met allen; eens te zeggen: ik ben Uw knecht en dienstmaagd.
De brede weg daarentegen wordt allengskens moeilijker. Als u in die gezelschappen zit, moet u vloeken, drinken, zondigen. Hoe klopt uw hart, als u God dikwijls niet gebeden hebt. Hoe prikkelt uw geweten, als u de zonden gedaan hebt! Dan moet u het gaan opgeven. De brede weg, hoe langer u er op gaat, hoe hij erger, en ten laatste hopeloos wordt. Als dan op 't doodsbed een vrome, of een predikant u uw plicht zou willen voorstellen, dan zou u wel zeggen: laat hij weggaan, 't is voor mij te laat; 't is hopeloos.
Wel, kiest dan nu de enge weg, en gaat naar de hemel. Gaat u naar de hel de brede weg op, dan sterft u dikwijls voor uw tijd, daar u anders langer had kunnen leven.

Wel, zult u zeggen: *'t zijn zulke geringe mensen waar ik mee zou moeten verkeren.*
Ik antwoord u: Ziet wel toe, wat U zegt; zij zijn zo gering niet, als ge u wel inbeeldt; 't zijn koningen en priesters Gods en Christus, Openb. 20:6. 't Is Gods uitverkoren volk, benaarstigt u, dat u mede onder dat volk gerekend moogt worden; dat gij ook een lid van dat geestelijk lichaam, waarvan de Heere Jezus het Hoofd is, moogt uitmaken.

Zegt u in uw hart: ik wilde wel, dat ik eens wist, of ik in de hemel zal komen?

- Eerst. Hebt u Geest, dan zult u naar Christus en naar de hemel toe willen; u zult van de weg der hel af willen.
- Ten tweede. Maakt u gebruik van uw Advocaat, als u ten Avondmaal gaat; als u in kruis zijt gevallen; waardeert u Hem dan wel? Zoekt u Zijn voorspraak dan wel? Zegt u dan wel: *O Heere Jezus! spreek bij Uw Vader voor mij?* Gaat u zo naar de Heere al worstelende? Wordt u zo allengskens geworteld in de Heere, zodat niemand u van Hem aftrekken kan? Zo u dat praktiseert, 't is een teken, dat u in de hemel zult komen.
- Uw hart besterft als aan Hem, als iemand u van de Heere af wil trekken. Gij zijt niet af te zetten van te bedenken de dingen die boven zijn, al moest u er de gunst uwer ouders om missen; al moest u het er te minder om in de wereld hebben. Al zei er iemand: ik zal er u om onterven; ziet u zoveel in de Heere, en in Zijn dienst?

Ik hoop, dat u er nog meer in zult zien; en dat gij, als de Heere komen zal, ruimte op uw doodsbed zult hebben; en met Paulus, 2 Tim. 4: 7, 8, zult kunnen zeggen: *Ik heb de goeden strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden: Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in die dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen, die zijn verschijning hebben liefgehad.* Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 19.

Vraag 50. Waarom wordt daarbij gezet: Zittende ter rechterhand Gods?
Antwoord. *Dewijl Christus daarom ten hemel gevaren is, opdat Hij zichzelven daar bewijze als het Hoofd Zijner Christelijke Kerk, door wie de Vader alle ding regeert.*

Vraag 51. Wat nuttigheid brengt ons deze heerlijkheid van ons Hoofd Christus?
Antwoord. *Eerst, dat Hij door Zijn Heiligen Geest in ons, Zijn lidmaten, de hemelse gaven uitgiet. Daarna, dat Hij ons met Zijn macht tegen alle vijanden beschut en bewaart.*

Vraag 52. Wat troost u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden?
Antwoord. *Dat ik in alle droefenis en vervolging met opgerichten hoofde even dezelfde, die Zich tevoren om mijnentwille voor Gods gericht gesteld en al de vloek van mij weggenomen heeft, tot een Rechter uit de hemel verwachte, die al Zijn en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich in de hemelse blijdschap en zaligheid nemen zal.*

WIJ lezen, Spr. 18: 12, *Nederigheid gaat voor de eer;* en elders in diezelfde spreuken: De hoogmoed des mensen zal hem vernederen, Spr. 29: 23. Dat zult u dikwijls zien, dat, als de hoogmoed iemands hart bekruipt, dan de val nabij is.
Let op de engelen voor Gods troon; zij zijn daar bij God in heerlijkheid. Maar komt er hoogmoed, die gaat voor de val; zij worden uit het paleis gestoten; en nu worden ze in de hel bewaard, met eeuwige ketenen der duisternis.
Gelijk het onder de engelen geschied is. Zo geschiedt het ook onder de mensen. De duivelen wilden Gode gelijk zijn; en zij wilden de mensen zo ook hebben, Gen. 3: 5. Als dat kwam, daar was de val meteen.
Gelijk u dat ziet in de engelen en in Adam. Zo kunt u het ook zien in een particulier Christen. Als zij hun hart verheffen, zo is de verbreking nabij. Onder vijf of zes dingen, die de Heere haat, is er dit een van, dat kunt gij in 't Woord klaar zien, dat er zijn ziel een gruwel van heeft. Een hoogmoedig mens is een gruwel bij God. Is daar een Farao die durft zeggen: *Wie is de Heere, wies stem ik gehoorzamen zou, om Israël te laten trekken? Ik ken de Heere niet, en zal ook Israël niet trekken laten,* Ex. 5: 2. God doet het hem zien; en Hij doet Farao verzinken in 't hart van de zee, Ex. 14: 28. Is er een Haman, die zich zo verheft, zijn val staat voor de deur, Esther 7: 10, ziet het in een Rabsaké, 2 Kon. 19: 35; en in een Herodes, Hand. 12: 21-23. Zo haast als er verheffing was, bezocht God ze met verbreking. In 't leger van Rabsaké werden er door een engel in één nacht geslagen honderd vijfentachtigduizend; en een Herodes wordt van de wormen gegeten.
Gelijk nu de hoogmoed voor de val gaat. Zo gaat ook de nederigheid voor de eer, ziet gij dat iemand nederig is, u zult hem haast geëerd zien. Daar zorgt God zo voor, 2 Sam. 6: 20. Hoe is de koning van Israël verheerlijkt, zei Michal, die zich heden voor de ogen van de dienstmaagden zijner dienstknechten heeft ontbloot, gelijk een van de ijdele lieden zich onbeschaamd ontbloot. Maar wat gaf David hun ten antwoord? *Ik zal mij, zegt hij, nog geringer houden, dan zoo: voor het aangezicht des Heeren, die mij verkoren heeft voor uw vader en voor zijn ganse huis, en die dienstknechten en die dienstmaagden, daar gij van zegt, daar zal ik mede verheerlijkt worden,* vers 21, 22.

Is er een nederige Jakob, die zegt: Ik ben geringer, dan al deze weldadigheden, en dan al deze trouw, die gij aan uw knecht gedaan hebt, Gen. 32: 10. Wat verheft hem God! Is er een nederige Jozef, wat weet God de geringe uit het stof te verhogen! Is dat ergens in waar, zo is het waar in het hoofd van al de nederigen, de dierbare Heere Jezus Christus, aan wie het alles begeerlijk is, wat aan Hem is, Hoogl. 5: 16.
U zult zeggen: Waaraan ziet gij dat? Is er iemand ooit van een lagen staat tot een hoge gebracht. Zo is 't Gods Zoon.
Wij hebben te voren gezien zijn nederdaling langs vier trappen, tot in de aller-diepste versmaadheid, zodat men mag zeggen: er is geen gestalte, noch gedaante in Hem, dat wij Hem zouden begeerd hebben, Jes. 53:2. En dat is evenwel die Liefste, die alle andere overtreft. God heeft Hem uitermate verhoogd, Fil. 2: 9. Hij is ook langs vier trappen verhoogd, en heerlijk opgeklommen. U hebt er twee van kunnen zien.
De eerste was Zijn heerlijke opstanding.
De tweede was: Nadat Hij veertig dagen verblijf had gehad op de aarde na Zijn opstanding: zo is Hij opgevaren ten hemel, in het gezicht van Zijn jongeren, Hand. 1: 9.

Nu hebben wij gelegenheid om de twee laatste te bezien, namelijk de derde en de vierde trap. De derde is Zijn zitten ter rechterhand Gods; en de vierde is Zijn komst ten oordeel.
Geliefden! zo het u lust, zo spant u een weinig in; gij dient het te doen. O, dat zulk een prediken u daarna tot geen smarten wordt! Ach! dat toch deze dag, en deze predicatie in de eeuwigheid geen nare overdenking in ons bare. Maar dat wij met blijdschap mogen zeggen: het heugt mij nog, dat ik dat toen gehoord heb nu ondervind ik daar de nuttigheid van!
Wij hebben tegenwoordig te bezien: het zitten van de Heere Jezus ter rechterhand Gods des Almachtigen Vaders, en zijn wederkomst ten oordeel. Wij zullen niet veel verdeling maken, om u niet te veel te overladen. Volgt ons stilletjes op met uw gedachten; en als wij u voorgesteld hebben, wat wij te zeggen hebben, dan zult u zien, dat er al de zaken van deze Zondag in vervat zijn, als wij ze allemaal zullen opengelegd hebben.
De Heere Jezus is ten hemel gevaren. Daar is opgevolgd, dat Hij is gaan zitten aan Gods rechterhand.
U zult mogelijk denken: is dan de hemelvaart van Christus, en het zitten aan Gods rechterhand, onderscheiden? Ja. Let eens.

Eerst. Hij is maar eens ten hemel gevaren. Maar Hij zit altijd ter rechterhand Gods, totdat Hij het koninkrijk Gods zijn Vader zal overgegeven hebben, 1 Cor. 15: 24.
Ten tweede. De hemelvaart heeft Hij gemeen met de engelen, en de zielen der mensen; en met die mensen, die opstaan zullen in de opstanding ten laatste dage. Maar het zitten ter rechterhand Gods heeft Hij met niemand gemeenschappelijk. *Tot wie van de engelen heeft Hij ooit gezegd: zit aan Mijn rechterhand?* Hebr. 1: 13.
Ten derde. De hemelvaart toont de plaats aan waar Hij is; en 't zitten ter rechterhand het werk, dat Hij daar doet, en de heerlijkheid die Hij daar heeft; en hoe Hij daar tot nut van Zijn volk voor 't aangezicht van God verschijnt. Zo kunt u dan nu merken het onderscheid dat er is.

U zult zeggen: heeft God dan een rechterhand? God is een Geest, en een Geest heeft geen vlees noch been, Luk. 24: 39, hoe kan Hem dan een rechterhand worden toegeschreven? Wat zult u daarop antwoorden?

Dit, gelijk God een Geest is, en onzichtbaar is. Zo heeft Hij geen menselijke leden. U weet evenwel, dat die oneindige Geest in het Woord op een oneigenlijke wijze leden worde toegeschreven, om uit te drukken zijn eigenschappen en werken.

Nu zult u in uw hart denken: wat wordt er dan beduid door Gods rechterhand, en wat voor rechterhanden zijn er wel van God bekend in het Woord?
Er is in het Woord bekend een rechterhand van zegening; een rechterhand van liefde; een rechterhand van ondersteuning en sterkte. Er is er een, die een innige vriendschap en nabijheid beduidt; en dan is er nog een rechterhand die de prent is van eer en aanzien en achting.

- Er is er altemet een van zegening, zie Genesis 48: 14. Daar legde die oude Jakob, zijn linkerhand op het hoofd van Manasse, en zijn rechterhand op Efraïms hoofd. Christus, eer Hij ten hemel opvoer, legde Zijn handen op zijn Apostelen, en Hij zegende ze. Hier is een rechterhand van God, waardoor Hij Christus gezegend heeft. Hij is dat gezegende zaad Abrahams, in hetwelk alle geslachten der aarde gezegend zijn, Hand. 3: 25. Spant u toch wat in, en let er op, van het eerste tot het laatste; het zijn alle zulke heerlijke dingen.
- Dan is er een rechterhand van grote liefde en gemeenschap. Wat had God de Vader een liefde tot Zijn Zoon. Als Hij Hem bezag zo zegt Hij: *Deze is Mijn Zoon, Mijn geliefde, in denwelke Ik Mijn welbehagen heb,* Matth. 3: 17. Beziet Zijn lievend hart eens. *Ziet Mijn Knecht, zegt God, die Ik ondersteun, Mijn uitverkorene, in denwelke Mijn ziel een welbehagen heeft*. Jes. 42: 1. *Ik was een voedsterling bij Hem, en ik was dagelijks Zijn vermakingen, te allen tijd voor zijn aangezicht spelende, spelende in de wereld zijns aardrijks.* Spr. 8: 30, 31.
- Nog eens. Er is een rechterhand van nabijheid en van innige vriendschap. Zo zei de moeder van de twee zonen van Zebedéüs: *Heere! zeg dat deze mijn twee zonen zitten mogen, de een tot Uw rechter-, en de ander tot uw linkerhand in uw Koninkrijk*, Matth. 20: 21. Nu de Heere Jezus is altijd nabij Zijn Vader, op Zijn troon en in 't hart van Zijn Vader; in de aller-nauwste gemeenzaamheid met Zijn Vader.
- De rechterhand is ook een teken van kracht en sterkte. Daarom zegt de bruid, Hoogl. 2: 6, *zijn linkerhand zij onder mijn hoofd, en zijn rechterhand omhelze mij*. God heeft een rechterhand, waarmee Hij een ziel ondersteunt. De Heere Jezus mocht zeggen, dat God Hem ondersteund had en nabij geweest was. Hij is nabij die mij rechtvaardigt, Jes. 50: 8.
- Ten laatste. Er is een rechterhand van eer. *Het hart der wijzen is tot zijn rechter-, maar het hart eens zots tot zijn linkerhand,* Pred. 10: 2. Salomo zei, dat ze zijn moeder een plaats bereiden zouden aan zijn rechterhand, 1 Kon. 2: 19.

U zult zeggen: wat is dat voor een rechterhand, die aan God de Vader wordt toegeschreven; wat is die rechterhand van eer, en dat de Heere Jezus daaraan gezeten is?
Dat is te zeggen, dat de allergrootste heerlijkheid, die er in de hemel is, aan Hem als Middelaar gegeven wordt.
U zult zeggen: wat is die hoogste heerlijkheid, die Hij daar heeft?

In de eerste plaats. Die heerlijkheid, die Hij in de beginne had, eer de wereld was, Joh. 17: 5. De glans van zijn Goddelijke natuur wordt nu niet meer onder Zijn

menselijke natuur gehouden, noch bedekt. Het blijkt, dat Hij de waarachtige God is, gelijk Hij was, eer de wereld was. Behalve dat, zo wordt Hij

Ten tweede ook daar erkend de Middelaar te zijn tussen God en een arm verlegen zondaar. Er is geen schepsel, zegt God, dat de zondaar een toegang kan geven tot God. Maar Gij zijt de Weg, de Waarheid en het Leven, voor elk kind van God, Joh. 14: 6. Elk kind van God zegt ook: liefste Heere, Gij zijt de Weg, de Waarheid en het Leven, waardoor ik deel krijg aan dat zalige Wezen.

Ten derde. Behalve dat, stelt God Hem tot het Hoofd van al de leden. Zo in de strijdende als in de triomferende kerk. Hij zal altijd als het Hoofd van de leden gerekend worden. Hij is daar in allen de Eerste; zij zijn het lichaam. Maar Gij zijt het, zegt God, onder Wie zij gestaan hebben, en die hen tot zulk een geluk gebracht hebt.

Ten vierde. Dan geniet Hij die heerlijkheid, dat alle engelen en mensen Hem daar aanbidden. De duivelen sidderen voor Hem; de goddelozen beven voor Hem; alle knie zal in Zijn Naam gebogen worden en alle tong zal belijden dat Hij de Heere is, Fil. 2: 10, zij zullen de Zoon Gods aanbidden, die de Middelaar Gods en der mensen is, 1 Tim. 2: 5, in één Persoon. De gehele wereld zal ontzag voor Hem hebben, en de duivelen zullen voor Hem sidderen.

Ten vijfde. Hij geniet die eer, dat de Vader zegt: beschikt over de Geest in die mate en orde als het nodig is; in gewone of in buitengewone werking te geven, zoveel het nodig is aan elk der uitverkorenen.

Daar staat de Geest, en zegt: wie moet ik bewerken? Waar moet ik heengaan? Ik heb het op Mij genomen dat ik het doen zou, dat ik zou heengaan, waar Gij mij heenzond, om in Uw volk te werken, opdat ze zouden veranderd worden, groeien en gesterkt worden; of het in de kerk is, of 't in gezelschappen is, of 't in hun binnenkamers is; of ze met een Elia onder een jeneverboom zitten, 1 Kon. 19: 4. Hij bewerkt ze dan eens om de Heere te loven; dan eens om te klagen; dan eens om te zoeken; dan eens om op te halen hun vorige tijd. Wat heeft de Heere Jezus daar nogal voor heerlijkheid?

Ten zesde. Dat Hij vandaar de ganse kerk regeert. Hij bemint haar niet alleen. Maar Hij beschut en bewaart haar. Daar worden dikwijls zulke bloedige dingen tegen haar bedacht. Maar daar zit Hij als Koning, en zegt: *doet Mijn gezalfden geen kwaad*, Ps. 105: 15. Doet ze geen moeite aan. Hij wendt zijn hand tot de kleinen, Zach. 13: 7. Hij sterkt de zwakken, zachten ze, Hij kan dat niet lang horen. Hij kent ze in hun smart. Hij staat op tot hun hulp, Ps. 35: 2. Wat doet Hij aan de vijanden?

Daar ligt Hij er dan wel een uit daar de gehele spil op draaide. Wat doet God de Heere nog? Hij grijpt dikwijls wel een van de aller-slimsten in 't hart. Wat doet Hij nog?

Hij maakt dat hun heimelijke raadslagen ontdekt worden; even gelijk Hij eens deed aan de profeet Eliza, die Hij te kennen gaf de woorden, die de koning van Syrië in zijn binnenste slaapkamer sprak, 2 Kon. 5: 8. In plaats dat ze gedrukt zouden worden. Zo doet Hij een mirakel. Hij beschut en bewaart ze in zijn kracht door het geloof tot de zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in de laatsten tijd, 1 Petr. 1: 5.

Dat nu de Heere Jezus gezegd wordt daar te zitten, wat is dat?

Dat is te zeggen, dat Hij als Koning op Zijn eretroon zit. Daar te zitten, dat is als een Rechterlijke gestalte; o 't is als een rust, te kennen gevende, dat niemand Hem meer kan moeien of ontrusten. Hij is nu in Zijn rust ingegaan.

Wat voor heerlijkheid heeft de Heere Jezus, ten zevende, nog gekregen? Deze: dat Hij zal wederkomen om te oordelen. Zouden daar de engelen Gods wel van weten? Zouden daar de duivelen wel van weten? Zouden daar alle mensen wel van weten? Ja.

Hoe weten het de goede engelen? Zij zullen 't u zelf zeggen, Hand. 1: 1. *Deze Jezus, zeggen daar de engelen, die van u opgenomen is in de hemel, zál zo komen, gelijk gij*

Hem naar de hemel hebt zien heenvaren. Ze toonden, dat ze er goede kennis van hadden.
Maar weten het de kwade engelen, de duivelen, ook?
Ja, zij geloven, dat er een God is, en zij sidderen, Jak. 2: 19. Hebben ze daar dan redenen toe?
Ja, zij weten, dat er een oordeelstijd komen zal. Hoe weten zij dat? Zij zeggen het zelf, Matth. 8: 29, riepen ze tot de Zaligmaker: *Jezus, Gij Zone Gods, wat hebben wij met U te doen? Zijt Gij hier gekomen, om ons te pijnigen voor de tijd?*
U zult in uw hart denken: weten er ook alle mensen van?
Ja. Er is geen een in de wereld, die er niet van weet. Hoe zou een Felix anders zo bevreesd geweest zijn, als Paulus van het oordeel predikte, had hij daar geen indruksel van gehad? Hand. 24:25. Die gevangen man zou anders op het hart van de Stadhouder zoveel niet vermocht hebben, had hij maar gepredikt van de matigheid, en van de rechtvaardigheid, en had hij niet geweten, dat hij over de onmatigheid en onrechtvaardigheid in 't oordeel zou moeten komen. En Hand. 28: 4, riepen de Barbaren: de wrake Gods laat deze mens niet leven! Ze toonden, dat zij indruksels van een oordeel hadden; hun gedachten beschuldigden en ontschuldigden hen, Ram. 2: 15. U moogt elk zoveel doen Als u wilt, u kunt dat niet weg krijgen, daar zijn al te klare blijken van.
Nog eens. Het kan ons niet onbekend zijn. Is het mij en u wel onbekend, hoe weten wij het?
Wij hebben een gemoed dat het ons zegt. Ach, hoe klopt en benauwt ons gemoed ons, als wij het kwaad gedaan hebben! Het velt het vonnis; het toont ons, dat God is een alwetend en een rechtvaardig God. Ons hart veroordeelt ons; het daagt ons voor Gods gericht. Dat er zo een dag zal zijn, toont ons de rechtvaardigheid van God de Heere. Men ziet het doorgaans in de wereld, dat het de goddelozen wel gaat, en die God de Heere vrezen, hebben dikwijls allen tegenspoed, zou dat nu recht bij God zijn, dat het zijn vijanden altijd wel bleef gaan, en zijn vrienden kwalijk? 2 Thess. 1: 6, 7. *Zo het recht bij God is verdrukking te vergelden degenen die u verdrukken. En u die verdrukt wordt verkwikking met ons in de openbaring des Heeren Jezus van de hemel met de engelen zijner kracht,* enz. De waarheid van God lijdt het ook niet, die zegt: *Zegt de rechtvaardige, dat het hem wel zal gaan, dat zij de vrucht van hun werken zullen eten. Wee de goddeloze, het zal hem kwalijk gaan; want de vergelding zijner handen zal hem geschieden,* Jes. 3: 10, 11. Daar is een gedenkboek voor Zijn aangezicht, Mal. 3: 16 Al worden de goddelozen gebouwd, daar zal een tijd komen, dat men zal zien het onderscheid tussen de rechtvaardige en de goddeloze, tussen dien, die God dient, en die die Hem niet dient, Mal. 3: 15-18.
Nog eens. Wij weten het uit het Woord van het Oude en Nieuw Testament.
Uit het Oude: Henoch, de zevende van Adam, heeft er al van geprofeteerd, zeggende: *Ziet, de Heere is gekomen met zijn vele duizenden heiligen; om gericht te houden tegen allen, en te straffen alle goddelozen onder hen,* enz. In de zendbrief van Judas vers 14, 15. En Salomo zegt, Pred. 11: 9, Weet dat God om al deze dingen u zal doen komen voor het gericht. Jongeling wil hij zeggen, neem uw vermaak en plezier; haal uw hart op. Maar weet dit, gij zult in 't gericht moeten komen. Zo ook Pred. 12: 14. *God zal ieder werk in 't gericht brengen, met al dat verborgen is, hetzij goed, of hetzij kwaad.* Daar hebt u 't bewijs uit het Oude Testament.
Het Nieuw Testament is daar ook vol van, ziet eens wat Paulus zegt tot die van Athene, Handel. 17: 31. *Daarom zegt Hij, dat Hij een dag gesteld heeft, op welke Hij de aardbodem rechtvaardiglijk zal oordelen, door een Man, die Hij daartoe verordend heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de doden*

opgewekt heeft. Zo zegt diezelfde Paulus: *Wij zullen allen voor de rechterstoel van Christus gesteld worden,* Rom. 14: 10. En 2 Cor. 5: 10, *Want wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.*
Ja, laat het u niet vreemd zijn, dat er een oordeel komen zal. Er zijn er reeds drie vooraf gegaan. Weet gij welke?

Eerst. In Adams val, toen God de gehele wereld verdoemelijk verklaard heeft, en onder de vloek gebracht Wanneer is er nog een geweest?'
Ten tweede. In de zondvloed waarop Petrus ziet, 2 Petr. 2: 5-9, en 3: 5-7. Want willens, is dit hun onbekend, zegt hij, dat door het Woord Gods de hemelen van overlang geweest zijn, en de aarde uit het water, en in het water bestaande; door welke de wereld die toen was, met het water van de zondvloed bedekt zijnde, vergaan is. Maar de hemelen die nu zijn, en de aarde, zijn door hetzelfde Woord als een schat weggelegd, en worden ten vure bewaard tegen de dag des oordeels, en ter verderving der goddeloze mensen. U ziet lichtelijk, dat dit zeggen van Petrus hierop uitkomt, dat gelijk God de eerste wereld door water heeft doen vergaan, zo de tweede door vuur verteerd zal worden.
Weet gij welk het derde is? Dit, toen de toren te Babel gebouwd werd, daar God de spraak verwarde, en die volkeren verstrooide over de gehele aarde, Gen. 11: 4. Daar er nu zo drie voorafgegaan zijn, wie kan twijfelen dat God een vierde en laatste oordeel houden zal?

Ten achtste. Ons laatste bewijs is dit. De overste van de wereld is geoordeeld. Dat er eens een hoop gauwdieven was, daar het hoofd van gegrepen en gestraft werd, zouden er de anderen wel aan kunnen twijfelen, zo zij gegrepen werden, of ze ook gerecht zouden worden? Zo ook: God heeft de duivelen gerecht, die tegen Hem gezondigd hadden; moet dat u dan niet doen denken: ik zal hetzelfde lot eens ondergaan moeten? Dat is dan een gericht.

Maar wie zal de Rechter zijn? Zal het Mozes zijn? Zullen het de 70 oudsten van de kinderen Israëls zijn? Zal 't Salomo zijn, daar een ieder zo voor vreesde? 1 Kon. 3: 28, Zullen 't van iedere stad hun eigen magistraatspersonen zijn?
Dan waren wij ongelukkig! Het zullen geen engelen zijn; geen Salomo. Het zal zelfs God de Vader niet zijn, hoewel Hij de Rechter van alles is. Hij heeft het gericht Zijn Zoon overgegeven. En 't zo gesteld, dat Hij het gericht zal houden voor 't oog van de gehele wereld. Die Hij in de kerk gevonden heeft als gehoorzame onderdanen, zal Hij kronen, en Zijn vijanden voor zijn voeten laten doodslaan, Luk. 19: 27. *De Vader oordeelt niemand, maar Hij heeft al het oordeel de Zoon overgegeven,* Joh. 5: 22. Hij zal daar komen op de wolken des hemels in een zichtbare gedaante. Hij heeft het gericht aan de Zoon overgegeven.
"O, Gij hebt gestaan voor het gericht der mensen, en zij hebben U veroordeeld en benadeeld. Maar nu zult u de Rechter wezen van de onrechtvaardige rechters. Verschijnt daar blinkende, dat is in Mijn contract; Ik zal U het loon niet onthouden. Als u Uw volk geweid zult hebben met genade, dan zult U de vijanden met een ijzeren scepter hoeden."
Omdat Hij de Zoon des mensen is, zal de Rechter moeten gezien worden. God geeft aan de Middelaar het oordeel over. Hij heeft een menselijk lichaam; en zo zal Hij kunnen gezien worden, tot Zijns volks verkwikking en tot der goddelozen

verschrikking. Was God de Vader de Rechter, die zou zich vertonen als een verterend vuur, gelijk Hij Zich vertoonde op de berg Sinaï. Dan zou elkeen verschrikt zijn. Maar nu is de Rechter niet alleen God, maar ook een Mens; en zo zullen alle Gods kinderen vrijmoedigheid hebben om naar Hem toe te gaan, en te zeggen: Hij is onze broeder. Hij heeft geen zonden; en zo hebben wij in Hem ook geen zonden; en daarom zo zullen wij Hem gelijk zijn.

Als mensen het gericht houden, wat wordt er een grote statie gemaakt! Zie dat Hand. 25: 23, toen Festus met Agrippa en Bernice kwamen, om Paulus te horen spreken. Wat was er een groot toestel, als Salomo het gericht zou houden! Hij liet een bloot zwaard komen; *doorsnijdt, zegt hij, dat levende kind in tweeën, en geeft de een ene helft, en de andere een helft;* 't was alles om 't vreselijkst, 1 Kon. 3: 25.

Hier is 't ook alles om 't vreselijkst. Wat is dat hier een omkeer der zaken! In een stal geboren, in een kribbe gelegd, met een doornenkroon gekroond, aan 't kruis gehecht te worden, totdat er striemen en bloed op Zijn rug waren, gegeseld te worden; doorstoken te worden in zijn zijde; grote droppels bloed te zweten; wat krijgen de zaken hier een omkeer!

Diezelfde Jezus, die dat alles had uitgestaan, dan Rechter te zullen zijn, in de grootsten glans en heerlijkheid, en op een wolk des hemels te komen om te oordelen de levenden en de doden! Salomo had een elpenbeen troon. Maar deze wolkentroon overtreft alle tronen van de wereld. Dan zal Hij van de wolken Zijn wagens maken en rijden op de vleugelen des winds; dan zullen de fundamenten des hemels en der aarde bewogen worden. De wolken waren onder Hem, toen Hij de wet op Sinaï gaf, nu zullen de wolken Hem dienen, als Hij ten oordeel komen zal. Als Hij ten hemel voer nam een wolk Hem weg van voor hun ogen, Hand. 1: 9. Maar een wolk zal Hem wederbrengen. De wolk toont aan het ruime vertrek, daar de Rechter komen zal om te richten.

Dat niet alleen, maar als Hij komt zal Hij met *een teken* komen. Aan Kaïn had God een teken gezet. Als de Zoon des mensen komen zal, zal er ook een teken zijn, dat van elkeen zal kunnen gezien worden, dat het de dag des oordeels is. Matth. 24: 30. *En dan zal in de hemel verschijnen het teken van de Zoon des mensen.* U zult zeggen: wat voor een teken zal dat zijn?

Dat beschrijft het Woord niet. Het ontbreekt God aan geen middelen; 't zal zo een teken zijn, dat men niet zal behoeven te vragen: zou dit wel de laatste dag zijn? Als 't eens een zwaar onweer is, zegt men: het is, alsof het de laatste dag was. Maar dat zal dan klaar genoeg blijken.

Hij zal niet alleen met het teken van de Zoon des mensen komen, maar ook met de *stem des Archangels, en met de bazuin Gods,* 1 Thess. 4: 15-17. Die zal in de wateren, en over de gehele aarde gehoord worden; en zo zullen al de doden, die ontslapen zijn, door zijn kracht opgewekt worden, 1 Cor. 15: 51-53. De hemelen zullen met een gedruis voorbijgaan, de elementen zullen branden, 2 Petr. 3: 10, en zijn als het gekraak van Gods hut, Job 36: 29, en als de donder van Zijn mogendheid, Job 26: 14.

Hoe zal elks hart dan beven! Dan zal 't zo zijn, dat God al wat branden kan in vlam zal zetten. Dan zal er een schrikkelijke strafvoltrekking geschieden. Wat was het schrikkelijk, als het vuur van de hemel in Sodom viel! Gen. 19: 24. Wat was het schrikkelijk in de oven, daar de drie Jongelingen in moesten! Dan. 3: 19, 20. Maar wat zal 't schrikkelijk zijn, als God het alles wat branden kan in vuur en vlam zal zetten!

De Rechter zal komen *met zijn vele duizenden engelen,* Judas vers 14, die krachtige

helden, Ps. 103: 20, die als vlammen vuur zijn, Hebr. 1: 7. Er was er eens een menigte van op Sinaï, als God de wet gaf. Daar waren er ook een menigte van in de velden van Bethlehem, als Christus geboren werd, Luk. 2: 13. Daar was er een bij het graf des Heeren, die de steen afwentelde, waarvan de wachters vloden en verschrikten en als doden werden, Matth. 28: 4.

Maar wat zal 't vreselijk zijn in die doorluchtige dag! De mensen die leven, zullen in een punt des tijds veranderd worden, van sterfelijk, onsterfelijk worden, 1 Cor. 15: 52, 53. De mensen die ontslapen zijn, zullen opstaan uit hun graven. *Uw doden zullen leven, zei de profeet Jesaja, ook mijn dood lichaam; zij zullen opstaan,* Jes. 26: 19. Daar zult u dan hebben een grote menigte, die niemand tellen kan.
Dan zal de Rechter zijn engelen zenden, en zeggen: scheidt de vromen van de goddelozen. Hier mogen er twee op een bed zijn; twee op een kruisbed; twee op een akker, de een aangenomen, en de ander verlaten; twee in ener moeders lijf, gelijk als een Ezau en Jakob. Maar dan zal dat ophouden. Dan zal 't zijn, gelijk een herder die door de menigte gaat, en de bokken van de schapen afscheidt; en als een landman, die het onkruid wegwerpt, maar de tarwe in zijn schuw verzamelt. Die beide brengen elk bij zijn soort; en zo zullen de engelen ook doen.
Na de scheiding zullen zij de goeden brengen tegenover des Rechters rechterhand, en de goddelozen tegenover de, Rechters linkerhand, Matth. 25: 33. O schrik! O wonder! Elk zal daar niet alleen zo staan. Maar het zal er ook zo vreselijk zijn!

Wie nu zullen daar al voor Hem komen, als dat gericht zal gehouden worden?
Duivelen en mensen.
Moeten daar de duivelen ook komen? Ja, de duivelen ook; hoe zwaar zij het nu alreeds mogen hebben. Zo moeten ze dat gericht nog ondergaan.
U zult wellicht denken in uw hart: waarover moeten de duivelen nog geoordeeld worden? Over drie zware stukken. Weet u over welke?

> Eerst. Daarover, dat ze de gehele wereld vermoord hebben door de val, Gen. 3: 4-6.
>
> Ten tweede. Dat ze de Zoon Gods hebben durven aanranden; de Tweede Adam hebben ze verzocht tot goddeloosheid, Matth. 4: 9.
>
> Ten derde. Dat ze de kerk Gods alle moeite hebben aangedaan.
>
> Drie zware stukken! Over hun eigen val zijn ze reeds gericht; toen zijn ze verwezen ten eeuwige vure. Maar over de andere drie zaken, die wij daar opgeteld hebben, moeten ze nog geoordeeld worden, als de tijd daar zal zijn. Dan zal hun pijn vermeerderd worden.

Het proces met de duivelen geëindigd zijnde. Zo zal God het ook met de mensen aanvangen, vromen en onvromen, elkeen zal daar zijn proces opgemaakt worden. Daar zullen in het gericht komen hun gedachten en de raadslagen van hun hart, 1 Cor. 4: 5, hun ijdele woorden, hun zot geklap, de trotse woorden, de hovaardige woorden; hun daden, doen en laten.
Ach Heere! daar zal 't alles in het gericht komen, wat wij bedreven hebben. Ach Heere! daar zullen dan de boeken geopend worden.
Wat voor boeken? Zult u zeggen.
Het boek der verkiezing en der verwerping. Tegen de uitverkorenen zal God zeggen: Uw Naam is in dit boek des levens geschreven.
En tegen de verworpenen zal Hij zeggen: Uw naam is daar niet in geschreven; u heb Ik niet uitverkoren, maar verworpen. Uw Naam staat op de rol des doods. Hij zal tot

hen zeggen: Ik heb u nooit gekend, Matth. 7: 23. Als u die en die zonden bedreef ging Mijn aangezicht niet met u mee? Arm wicht! ik beschuldig u wegens sabbatsschending, en wegens dat gij geweigerd hebt de genade, die u is aangeboden, aan te nemen. Ik beschuldig u van zorgeloosheid. Kunt gij u nu verantwoorden, doet het.

Dan zal het boek des gewetens geopend worden, dat zal zo wroegen, dat de goddelozen zullen moeten zeggen: Heere! ik was onder Uw alziende ogen; ik heb niets te zeggen, ik kan nu mijn geweten op de mond niet kloppen. Al die daden heb ik gedaan; uw sabbatten heb ik geschonden, gevloekt, gedobbeld, geloot.

Dan zal God het boek van zijn Woord openen, de Bijbel. Hebt u geen bediening der genademiddelen gehad? Zal God zeggen. Wat voor talenten hebt u al gehad? Hebt u ze niet gehad, die u dat Woord opengelegd en verklaard hebben; leraars van allerlei talenten? Dan zal God zeggen: Wat onrecht hebt u in Mij of in Mijn Woord gevonden? Heb Ik u uw leven wel kwaad gedaan? Heb Ik u niet altijd goed gedaan? Waarmee heb Ik u vermoeid? Micha 6: 6.

Dan zal ook geopend worden het boek der armen. Hebt u geen Godvrezenden gekend, zal God zeggen, die arm waren? Hoe stelde gij het daarmee? Hebt u de naakten een kleedje gegeven? Matth. 25: 36. Zo zal de Rechter ons oordelen.

Ach zondaar! daar zult u dan staan, gelijk als een beschuldigde[16]. De rede van uw stem zal zich versteken. Als u nog al iets zult willen zeggen, dan zult ge uzelf beklappen; gij zult uzelf bezwaren. Een van beiden: of gij zult verstommen, of gij zult het nog erger maken.

Dan zal de Rechter het vonnis der vromen van vrijspreking, eerst uitspreken.

Eerst. Om te tonen dat Hij meer genegen is tot genade om Zijn zachtmoedigheid te tonen als tot recht.

Ten tweede. Opdat Gods kinderen, met een ruim gemoed en onverschrokken gelaat, dat gans vreselijk gestel van zaken zouden kunnen aanzien.

Ten derde. Opdat de goddelozen daar met des te meer ontroering zouden staan. Daar zullen ze dan zeggen: moet nu mijn knecht en mijn dienstmaagd die ik niet geacht heb, naar de hemel, en ik naar de hel gaan, daar ik met hen zo gespot heb?
Dan zal de Rechter tot Zijn kinderen dat liefelijke vonnis uitspreken, en zeggen: *Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld,* Matth. 25: 34. Gij zijt mijn gemeente, en Ik heb u verkregen met mijn bloed, Hand. 20: 28. U hebt zo dikwijls gemeend, dat gij verloren zou gaan. Komt nu en gaat in de eeuwige blijdschap en vreugde uws Heeren, Matth. 25: 21.

Er wordt door de godgeleerden onderzocht, of de zondige daden van Gods kinderen in het oordeel gedacht zullen worden. Sommigen menen ja, anderen zijn van gedachten van nee; elk denkt gelijk te hebben.
Die meen, dat ze aldaar gedacht, en te voorschijn zullen gebracht worden, geven er deze redenen van.
Zij zeggen in de eerste plaats: zij zullen opgeteld worden tot eer van God. Gods woord, zeggen ze, zegt het. *Want wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij. gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad,* 2 Cor. 5: 10.
Ten tweede. Het zal zijn tot verheffing van de genade Gods, zeggen ze; want er staat: *uit genade zijt gij zalig geworden,* Ef 2: 8.

[16] Lett. patiënt

Ten derde schijnt het, dat de rechtvaardigheid van de Rechter het vereist, dat Hij zegge: eerst hetgeen tegen hen, daarna hetgeen voor hen is.
Ten vierde. Deze godgeleerden zijn van gedachten dat de zondige daden Gods kinderen dan niet meer zullen bedroeven. Maar dat ze het graag zullen willen bekennen, dat ze uit genade zijn zalig geworden.
Het zijn allemaal krachtige redenen voor hun gevoelen. Maar anderen menen echter van nee. Waarom?

Eerst. God heeft gezegd, dat Hij hun ongerechtigheid niet gedenken wil. Maar dat Hij ze zal werpen achter zijn rug, Jes. 38: 17. De Heere Jezus heeft er voor voldaan, die zegt, dat ze gezocht, maar niet gevonden zullen worden; ik ken geen zonde meer in u, zegt God; in uw Hoofd zijt gij volmaakt.
Ten tweede. De vromen, zeggen ze, zullen niet geoordeeld worden naar de wet, maar naar het evangelie.
Ten derde. De Rechter zelf is hun Advocaat.
Ja, ten vierde, zeggen ze: wij lezen er niets van, bij Matth. 25, daar wordt van hen geen een zonde opgehaald. Maar wel hun deugden.
Ten laatste, zeggen ze, wij kunnen 't bijna niet begrijpen, dat ze hun zondige daden zonder schaamte zouden kunnen aanhoren; en behalve dat, hoe kan dat met de staat der heerlijkheid overeenkomen, dat al hun zonden daar voor hun aangezicht gesteld zouden worden.

U zult nu zeggen: welk gevoelen van deze beide kiest gij?
Wij weten. 't niet; dat zullen we van elkander kunnen zeggen als we daar in het oordeel zullen staan. De zonden zullen altoos de uitverkorenen buiten de hemel niet houden; al was 't schoon, dat die opgehaald mochten worden.

Dan zal *het vonnis uitgesproken* worden tegen degenen, die aan de linkerhand des Rechters zullen staan; en dat zal verschrikkelijk zijn. *Gaat, zal er gezegd worden, weg van Mij, gij vervloekten in het eeuwige vuur, 't welk de duivel en zijn engelen bereid is,* Matth. 25: 41. Ach! gij zijt vervloekt, niet alleen van uw wieg af aan, maar ook van uws moeders lijf; in de raad van mijn Vader zijt gij al vervloekt geweest; ja, gij zijt vervloekt geweest in uw leven, in uw lezen, in uw bidden, in uw Avondmaal gaan, en in alles wat u deed; ja, gij zijt ook vervloekt geweest in uw sterven. Gij vervloekte! wat draalt gij hier langer, om van voor mijn aangezicht te vertrekken?
Daar zullen zij dan staan gelijk als Haman bij Esther stond. Wat staat gij en draalt? Zal de Rechter zeggen: gaat weg van Mij. U hebt zo dikwijls in uw leven gezegd: wijk van ons, aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust, Job 21: 14. Maar nu zeg Ik tot u: gaat weg van Mij.
Waar naar toe Heere? In het eeuwige vuur. Daarop zal de afgrond openbarsten. U hebt in uw leven zo dikwijls gesidderd, Als u aan de duivel dacht. Maar gaat nu bij de duivel en bij al dat schrikkelijke gezelschap. Dat is u bereid van voor de grondlegging der wereld; en gaat, ziet het nu eens, hoe kwaad en bitter het is, de Heere te verlaten. Dan zal de strafvoltrekking der goddelozen geschieden. De vromen zullen het aanzien en zich verblijden, als zij de wrake Gods zien, zij zullen zeggen: *immers is er vrucht voor de rechtvaardige, immers is er een God, die op aarde recht doet,* Ps. 58: 12.

Als de Heere het vonnis gesproken zal hebben, zal Hij zijn engelen bevel geven. Er zal een gewemel zijn onder die menigte; zij zullen bevel krijgen om de vervloekten en verdoemden weg te drijven. Daarop zullen de engelen toeschieten, en ze regelrecht naar de hel drijven bij de duivelen, en er zal geen ter zijde gaan, noch

achteruit keren, noch vooruit vluchten aan wezen, zij zullen voortgedreven worden door het woord des Rechters.
Bij de duivelen komende zullen die zeggen: wij zijn zo erg Als ulieden; gij moest naar ons niet gehoord hebben, zullen de duivelen zeggen; al hebben wij alle listen aangewend om u te verleiden, wij zullen nu al onze macht aanleggen om u te pijnigen. Dat is het slot van de zonden.

U moogt de zonde wel zo liefhebben! uw drinken, spelen, dobbelen[17], een kluchtje in de grabbel te gooien, te loten! Het is hier alles wel: te eten, te drinken, zichzelf te vermaken, zijt gij getroost er dat op te verwachten?

Gij die de Heere vreest, dan zult u alleen overblijven, en dan zullen de engelen tot u zeggen: de Rechter heeft ook uw vonnis uitgesproken: komt nu naar de hemel toe. Kwamen ze om Lazarus' ziel van hier te halen en naar de hemel te brengen, zij zullen dan ook om al die vromen komen, en zij zullen zeggen: *Vreest niet, maar gaat in de vreugde uws* Heeren, Matth. 25: 21. Wij zijn er zolang begerig naar geweest, om daarin te zien, hoe mensen zalig zouden worden, maar nu zien wij het.
Dan, als ze binnen zijn, zal de Zoon Gods tot de Vader zeggen: nu zijn al de wederhorigen gestraft, en de uitverkorenen veranderd. Daar is er geen een meer, daar wat aan te doen is. En dan zal God zijn alles in allen. En Hij zal Zich zo mededelen aan al de verheerlijkten; en zij zullen 't altijd erkennen en zeggen: *Heere Jezus, Gij zijt de oorzaak van onze eeuwige zaligheid; Gij hebt ons gekocht met Uww bloed*, Openb. 5: 9. Gij zijt de verdienende oorzaak; dat wij dat genieten, is door U!

Wanneer zal nu dat gericht gehouden worden?
Dat weten wij niet; dat kan ons geen mens zeggen. Dit kunnen wij er van zeggen, dat het in de laatste tijden zal zijn, als er na die tijd geen tijd meer wezen zal. *Kindertjes, zegt de apostel, het is de laatste ure.* Er is niet veel meer te vervullen in het Woord.
Er zijn maar drie of vier tekenen te vervullen.
De republiek der Joden moest gesloopt worde; de vervolging door de Joden ophouden het Evangelie onder de Heidenen gepredikt worden. Er moeten oorlogen en beroerten zijn. De Geest moet uitgestort worden over alle vlees; de Antichrist moet een wonde krijgen, daar hij aan sterven zou.
Beginnen wij 't niet al klaar te zien, dat het genaakt? *God zal onder de Joden nog beginnen te werken;* die zullen beginnen te zeggen: wij worden nijdig op de Heidenen, die Christenen geworden zijn, dat zij het zo met Christus houden.
Dat God Zijn zaak en kerk nog eens heerlijk op de wereld zal doen zijn, daar spreken sommigen heel breed van.
Wij zeggen: laat ons het werk van de heerlijke kerk gaan doen; en laten wij zo de heerlijke kerk uitmaken, terwijl wij leven. Laten wij elk de hand aan 't werk slaan. Laten wij ons niet ophouden met te zeggen, dit en dat en dat, dán en dan zal er gebeuren. Hoe heerlijker dat de kerk op aarde wordt, hoe meer de Heere Jezus ons Hoofd in Zijn ledematen verheerlijkt wordt.
Daarna moet er nog eens een verval zijn. In de wereld zullen de mensen dan zorgeloos worden, en dan zal de Rechter komen als een dief in de nacht.
Geliefden, dat zijn onze stukken. Zijt gij ingespannen geweest, dan hebben ze u moeten ter harte gaan.

[17] Let. tuissen

Hebt u wel eens gedacht, in wat rang gij gesteld wenst te worden? In die der schapen, of in die der bokken? Hoe zal 't met mij en u gaan?

Eerst. Iemand zal zeggen: ik denk daar mijn leven niet aan, zijt gij dan zo zorgeloos? Ja, zegt gij: ik laat dat op God aankomen. Wel, hoe onzacht zult u wakker gemaakt worden, evenals een Jona, die in de storm wel vast lag te slapen.

Een ander zal zeggen: U mag prediken, zo u wilt, maar ik geloof het niet, ik geloof het zo weinig, als een leugenachtige tijding of een paaps wonder[18].
Kunt u die gedachten meester worden? Kunt u denken, dat er geen oordeel zal zijn! Ja? Wel, dat u 't niet gelooft, spruit uit goddeloosheid; ja, 't is niet alleen vruchteloos, maar ook goddeloos; het is tot uw eigen oneer, zou u het wel durven zeggen, dat u 't niet gelooft? Niemand zou achting voor u hebben. Weet u raad met uw geweten, met zo menige teksten uit het Woord, daar er zovele algemene en particuliere oordelen al zijn gehouden? Weet u raad in uw dood? Of gelooft u dat u niet sterven zult? Gelooft gij, dat u een beest zijt, dat u geen onsterfelijke ziel hebt, of gelooft u dat dezelve alleen in bloed bestaat, evenals die der onredelijke dieren? Als iemand u voor een beest uitmaakte, zou u niet gemelijk zijn; zou u niet zeggen: ik ben een redelijk schepsel?

Anderen wederom zeggen: het duurt zolang, alle dingen blijven zo al, zoals ze zijn; waar is de belofte zijner toekomst; want van die dag, dat de vaderen ontslapen zijn, blijven alle dingen zo gelijk van het begin der schepping, 2 Petr. 3: 4.
Geliefden! wij zouden verwonderd zijn, dat er spotters waren, had het Woord van God het zelf niet gezegd. En in alle geval blijft God wel boven zijn gezette tijd achter? Uitstel neemt de waarheid niet weg. Honderd en twintig jaren uitstel in de eerste wereld, nam de waarheid niet weg; de wateren kwamen. Dat zijn geen redenen om te zeggen, dat het niet eenmaal zijn zal.

Anderen denken: het zal daar zo kwaad niet zijn, van God afgescheiden te zijn; ik ben er hier wel afgescheiden en ook van de vromen; zij zijn mij hier tot ballast. Weet u hoe dat het is? Het is als een mens die gezond is, hij weet van geen medicijnmeester. Maar als hij ziek is, schreeuwt hij er om. Nu in uw leven wilt u geen God noch vromen hebben. Maar ligt er eens een koning op zijn ziekbed, daar wordt een Hoofdman met zijn vijftigen naar de profeet gezonden, 2 Kon. 1: 2. Ligt er een ziel in de hel, dan is het: laat Lazarus gaan om mijn broeders te waarschuwen, Luk. 16: 27, 28. Denkt u: ik zal het er hebben als een ander?
Maar als al de huizen in de stad eens in brand stonden, zou u dat verkwikken? Dat u daar in die vijf zalen met zieken waart, daar elk om 't meest schreeuwde, zou u dat verkwikken? Denkt u, dat u er geen pijn zult hebben? God kan u hier zulk een pijn doen hebben, dat u nacht en dag schreeuwt; en wat zal 't dan zijn?

Zegt gij: welnu[19], moet ik in de hel, ik heb evenwel de zonden zo lief; ik wil het evenwel uithouden de duivel te dienen? Kiest u dan de dood voor het leven, de hel voor de hemel? Wel, dan zult u al te slecht betaald worden: voor een korte tijd de genieting der zonden te hebben, en eeuwig verloren en in de hel te moeten gaan.

Een ander zegt: ik denk, dat het mij wel zal gaan; ik beeld mij het goede in, ik hoop, ja. Denkt u: ik ben een burgerlijk schepsel? Denk aan die jongeling, Matth. 19: 22, hij ging verloren. Zegt u: ik houd van het prediken op de praktijk? Herodes hield er ook veel van, hij beterde zich nog al veel. Agrippa werd bewogen, en Felix werd bevreesd, Handel. 24: 25. Zegt u: ik kan zo bidden? De Farizeeën konden dat ook, zij

[18] Lett. mirakel
[19] Lett. patient

konden zolang en op de straten bidden; zij gaven zoveel aalmoezen, Matth. 6: 2, maar dat helpt al niet.

Ach Heere! hoe zal 't met ons gaan! Hoe schrikkelijk zal het daar zijn! Wij moeten voor de Rechter komen. Hij zal ons met zijn ogen aanzien; wij zullen aangesproken worden; de boeken zullen geopend worden; de Rechter zal ons elk rekenschap afvorderen; de overheid, wat kwaad zij geweerd hebben, wat goed zij bevorderd hebben. U werd zo graag geëerd, zal God zeggen: hebt u wel gezorgd, dat Ik geëerd werd? Daartoe heb Ik u macht gegeven, opdat u voor Mijn zaak zou zorgen.
Predikanten! wat had u voor talenten? Hebt u ze wel trouw en op winst aangelegd? Hebt u de mensen wel gewaarschuwd? Hebt u uw hart wel op de kudde gezet; de rechtvaardigen niet bedroefd; de goddelozen niet gestijfd? Wie waren u de liefsten, of met wie hield u het?
De ouders zullen aangesproken worden, en afgevraagd: Hoe hebt ge u in uw familie onder uw kinderen gedragen? Was u hun een zoet, lief en aangenaam gezelschap? Boog ge uw knieën voor hen tot Mij? Hebt u ze medegenomen onder uw tranen, zuchtingen en gebeden? Hebt u ze Mij opgedragen? Hebt u ze indrukken zoeken te geven, dat ze meer moesten hebben dan natuur? U zult er rekenschap van moeten geven van al uw verzuimden tijd, van 't misbruik des Avondmaals, en van 't bedroeven van de Geest, van uw weigeren op te merken, van uw geweten toe te schroeien.
Ach Heere! hoe naar zal het zijn, als u geen genade hebt!

Weet u, wie 't het naarst zal vinden?
Die, daar veel mest aan te koste gelegd is. O, het zal Sodom en Gomorra verdraaglijker zijn in die dag, dan die veel wisten, en slechte denkers waren, Matth. 10: 15. *Die dienstknecht, die de wil des Heeren geweten en niet gedaan zal hebben, zal met dubbele slagen geslagen worden,* Luk. 12: 47.
Wie nog? Zulken, die anderen belet hebben, en zoeken te stuiten, en die Gods kinderen verdriet aangedaan hebben, omdat ze God vreesden. Daar staat dan de man tegen de vrouw op, de vrouw tegen de man, de ouders tegen de kinderen, de kinderen tegen de ouders. Ach God! zult u dan moeten zeggen, ik wilde zelf niet ingaan; en als mijn kind, of vriend wilde ingaan, zo belette ik het hem; ja, ik wendde alle listen aan, om ze van God af te trekken. Wilde er iemand in mijn huis lezen of bidden, ik trok ze daar af en ik meende, dat ik zo wel deed.
Wie nog? Zulken, die wel zo overtuigd geweest zijn, maar het ging weer over.
Wie nog? Ach! de geveinsden, de huichelaars, die de huichelkap aantrokken.
Dan al de goddelozen, overspelers, dronkaards, zijn er hier geen voor Gods aangezicht? U had de Heere moeten vragen, om dat te laten; om zulke zonden te laten.

U zult in uw hart lichtelijk denken: ik vrees, dat ik het wezen zal, die buiten gesloten zal worden; ik vrees, dat mijn lamp zal uitgaan, dat er geen ware olie in is. Hoort: weet u wie geen nood heeft?
Die: kent u eens Jobs gestalte, ik zal mijn Rechter om genade bidden, zegt hij, Job 9: 15. Heere, niets liever zou u mij kunnen geven, dan dat; weiger mij dat toch niet. Kent u die gestalte: *Heb ik gezondigd, wat zal ik U doen, o Mensenhoeder?* Job 7: 20. Ik kan U niet voldoen. Zo u lust hebt om met mij te twisten, niet een op duizend, zou ik U kunnen beantwoorden, Job 9: 3. Ach, ik heb geen gerechtigheid; ik zal tot God zeggen: verdoem mij toch niet. Is dat zo in uw ganse koers, niet maar zo eens voor een vlaag? Ach! straf mij niet in Uw toorn, Ps. 6: 2. Treed toch niet met mij in 't gericht, Ps. 143: 2. Vergeld mij niet naar mijn verdiensten. Zo Gij, Heere de ongerechtigheden

gadeslaat, Heere wie zal bestaan? Ps. 130: 3.
Heeft dat zulk een gedurige koers en werking in u? Ach! kent u het, om als een tollenaar van verre te staan, en op uw borst te slaan, uitroepende: *o God! wees mij arm zondaar genadig?* Luk. 18: 13. Kent u dat uitroepen: wat moet ik doen om zalig te worden? Kent u dat: mijn ziel kleeft U achter aan? Kent u dit: Als een hert schreeuwt naar de wateren, zo schreeuwt mijn ziel naar God? Ps. 42: 2. Ik kan niet zonder U leven, ik kan U niet missen. Heere! wie heb ik nevens U in de hemel? nevens U lust mij ook niets op de aarde, Ps. 73: 25. Ik wil liever alles missen, en in U, Heere Jezus! gevonden worden, als alles te genieten, en buiten U te zijn.
Kent u dat: Ik kan niet langer Uw vijand of vijandin meer zijn; ik ben het zondigen moede; ik ben niets in de wereld zo moede als de zonden; ik ben zo bekommerd, Heere! geef mij toch eens licht in mijn hart; verwerp mij niet van Uw aangezicht. Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw heil.
Ach Heere! ik hoop, dat ik standvastig zal zijn; dat en dat is mij al overkomen. Maar mijn voet is uit Uw pad niet geweken; ik weet niet, dat ik ooit met opzet trouweloos aan Uw verbond geweest ben?
Zulk een zal 't wel gaan.
Hebt u der schapen gestalte; u zult ook der schapen plaats en vonnis hebben. Maar hebt u der bokken gestalte; u zult ook der bokken plaats en vonnis hebben, of God mocht Zich nog over u ontfermen. Daartoe laat Hij prediken, opdat u door de schrik des Heeren bewogen mocht worde tot bekering, geloof, en gehoorzaamheid.

Geliefden! die van u reeds licht mochten hebben;

- Zijt niet nijdig over het geluk der goddelozen hier; het is hun alles, hier slechts een jaar tien of twintig min of meer voorspoed te hebben; en wat is dat te vergelijken bij hiernamaals eeuwig ongelukkig te zijn? Dan zal een Farao wel wensen, dat hij een Mozes geweest was en een Ezau, dat hij Jakob geweest was; en een Biléam, dat hij zijn ezel geweest was; en een Judas, dat hij een Petrus geweest was.
  Vromen! benijdt het de goddelozen niet, zij hebben weinig genoeg, al hebben ze enige jaren weelde.
- Ten tweede. Houdt toch uw bewijzen klaar voor de eeuwigheid, wanneer en waar en hoe u bekeerd zijt. 't Mocht eens stormen op het einde, als u zult moeten overgaan. Daarom houdt uw grondentjes klaar, bij welke u besluiten moet, dat het u daar wel zal gaan. Vraagt het dikwijls aan God, of 't u daar wel zal gaan!
- Nog eens. Hebt u veel liefde tot degenen, die des Heeren zijn, al is 't een arme naar de wereld; zo weest blijmoedig, zijt u een heilige in uw wandel. U kunt niet te stipt zijn in uw leven. Waakt dan en verlangt naar de komst van de Heere.
  De kwaden zeggen: Ach! kwam die dag nooit! De goeden zeggen met de bruid: *kom haastig. O kom Heere Jezus!*
  God heeft een tijd gesteld, op welke Hij komen zal. Heft dan uw hoofden omhoog, want uw verlossing is nabij. Dan zult u met uw Hoofd naar binnen gaan; dat zalige Hoofd zal al de leden binnen brengen. Dan zal 't zijn: *al de vrienden binnen, en al de vijanden buiten, eeuw uit, eeuw in.*
  Die God hier genade gegeven heeft, zal Hij hierna in heerlijkheid brengen. Dat is het lot der oprechten; *ziet naar de vrome, en let op de oprechte, want het einde van die man zal vrede zijn*. Dat wens ik u, en ons allen. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 20.

Vraag 53. Wat gelooft gij van de Heilige Geest?
Antwoord. *Eerst, dat Hij samen met de Vader en de Zoon waarachtig en eeuwig God is.*
Ten andere, dat Hij ook mij gegeven is, opdat Hij mij door een waar geloof Christus en alle Zijn weldaden deelachtig make, mij trooste en bij mij eeuwig blijve.

WIJ lezen, 1 Joh. 5: 7, *Drie zijn er die getuigen in de hemel, de Vader, het Woord, en de Heilige Geest; en deze Drie zijn een.* U zult zeggen: dat is een gemakkelijke tekst, die hebben wij al van jongs op gekend.
Ja, maar, ik weet niet, of gij ze wel verstaat, zij is van een groten inhoud. Wat zegt de tekst? Die zegt, dat er Drie Personen zijn in 't Woord bekend. Er zijn menigte van plaatsen, die dat aantonen, als Ps. 45: 8, *Daarom heeft U, o God! Uw God gezalfd.* Ps. 33: 6, *Door het Woord des Heeren zijn de hemelen gemaakt, en door de Geest Zijns monds al hun heir.* Hagg. 2: 5, 6, *Ik ben met u, spreekt de Heere der heirscharen; met het Woord, in 't welk Ik met u een verbond gemaakt heb, Als u uit Egypte uittrok; en mijn Geest, staande in het midden van u.*
Wat zegt de tekst nog? Dat er drie in de hemel zijn, Ps. 11: 4, *De Heere is in het paleis Zijner heiligheid, des Heeren troon is de hemel.*
Wat zegt de tekst nog? Dat elk Persoon een Getuige is.
De Vader is een Getuige. Job hief zijn hart in zijn onnozelheid eens op, en zei: in de hemel is mijn Getuige, Job 16: 19. Hoe dikwijls doet het Paulus, 2 Cor. 1: 23, Ik roep God aan tot een Getuige over mijn ziel.
De Zoon is een Getuige, Openb. 1: 2, en Openb. 3: 14; daar wordt Hij de Amen, de trouwe, waarachtige Getuige genaamd, en Openb. 19: 10. Het getuigenis van Jezus is de Geest der profetie.
De Geest is ook een Getuige, Ps. 89: 36-38, ik heb gezworen bij mijn heiligheid en de getuige in de hemel is getrouw; daar wordt de Heilige Geest genaamd de getrouw Getuige in de hemel. Zo ook, Rom. 8: 16, *Dezelfde Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn.*

Wat getuigen nu die drie Personen? Dat ze één in Wezen zijn; en Zij getuigen ook wat ze worden willen voor een arme zondaar.
De Vader getuigt van de uitverkoren zondaar: Acht zegt Hij, Ik heb een verkiezing voor u, een eeuwig voornemen ten goede; ik heb een Middelaar voor u, die aan Mijn gerechtigheid voldoen zal; Ik heb een Vaderlijk hart over u; Mijn vriendschap, Mijn liefde is voor u.
Wat getuigt de Zoon? Ik heb mijn Middelaarsbediening voor u; Ik heb aan 's Vaders gerechtigheid voor u voldaan, door lijden, gehoorzaamheid en voorbidding; Mijn kracht en sterkte is voor u.
Wat getuigt de derde Persoon, de Heilige Geest? Al mijn hemelse gaven en werkingen zijn voor; al wat de Vader en Zoon voor u heeft, dat zal Ik in u werken; en daar zal Ik u toe brengen.
Dat getuigen nu die Getuigen in de hemel onder de engelen; en daardoor raken ook die begerig om in het werk der verlossing in te zien, 1 Petr. 1 12. Wij wilden wel, dat wij 't wisten, hoe dat is, zeiden de engelen. Ze getuigen het onder de geesten der volmaakte rechtvaardigen, die er de Heere hun dankzegging over toebrengen.

Ze getuigen het ook op de aarde in het Woord, en in de bediening van hetzelve, en in de harten: de Drieëenige God getuigt dat in de harten van Zijn kinderen. Wij horen Zijn getuigenis, en wij weten dat Zijn getuigenis waarachtig is: In de mond van twee of drie getuigen bestaat alle woord.
't is een grote vergenoeging en vermaak het getuigenis van de Drieëenige God te mogen horen in Zijn kerk. Maar nog meerdere vergenoeging is het in de harten van Gods kinderen, als Hij hen vreugde en blijdschap doet horen, en als Hij tot hun ziel zegt: *Ik ben uw heil*, Ps. 35: 3. Het is zo vermakelijk om daaraan te denken, dat ze het hun leven niet willen vergeten, het getuigenis van de Drie Goddelijke personen.

Men getuigt en spreekt dikwijls van het getuigenis van de Vader en van de Zoon maar als men aan de Derde Persoon de Heilige Geest komt, 't zij predikant, 't zij lidmaat, daar spreekt men dikwijls niet veel van; en dat, daar wij in de dagen van het Nieuwe Testament zijn, daar de Derde Persoon in plaats van de Tweede gekomen is. Waar komt het vandaan, dat predikanten en lidmaten zo weinig van God de Heilige Geest spreken?
Dat is, omdat er zo weinig van het binnenwerk in hen gevonden wordt. Als u van God de Heilige Geest spreekt, dan spreekt gij allermeest van God de Vader en de Zoon. Daarom komt onze zeer geleerde Onderwijzer, en zegt: Ik heb van de Vader en Zijn werk, van de Zoon en Zijn werk, en hoe dat gij er deel aan krijgt, gesproken, nu ga ik over, om de oeconomie of huishouding van God de Heilige Geest te verhandelen, en dat doet hij van de 20sten Zondag af tot het einde van de Catechismus toe. En daar toont hij, wat dat het binnenwerk is in de bedeling en toebrenging.
Dan komt hij tot de dankbaarheid, dan tot het bidden.
Hier begint hij deze stoffen te verhandelen, en dat duurt tot de 52ste Zondag toe, zodat u niet moet denken, met de 20ste Zondag is het gedaan.

Wij beginnen dan heden onder Gods vriendelijke lankmoedigheid van God de Heilige Geest, te spreken. Ach! mochten wij kunnen zeggen, hetgeen de Heere Jezus eens zei, Matth. 18: 20, *Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Maam, daar ben Ik in het midden van hen.*
Om dit nu te verhandelen, moeten wij zien, waarom God de Heilige Geest een Geest, een Heilige Geest genoemd wordt; ook moeten wij zien, dat Hij een Persoon is, en meteen moeten wij zien, dat Hij een Goddelijk Persoon is; dan, dat Hij een onderscheiden Goddelijk Persoon is, onderscheiden van de Vader en van de Zoon. Daarna moeten wij het binnenwerk zien, en meteen wat het zeggen wil: *ik geloof in de Heilige Geest.*

1. Eerst. Moeten wij zien, wat wij door het woord Geest een Heilige Geest verstaan moeten.
2. Ten tweede. Kunt gij merken, dat Hij een zelfstandig Wezen is.
3. Ten derde. Moeten wij zien, dat Hij God is.
4. Ten vierde. Dat Hij onderscheiden is van de twee andere Personen.
5. Ten vijfde. Moeten wij zien het werk dat Hij doet in het hart van dezulken, daar God in zijn eeuwig voornemen het goede voor heeft vastgesteld.
6. Ten laatste. Staat ons te zien, wat het is in Hem te geloven.

1. Wat het eerste aangaat: deze Zondag is gericht tegen de oude ketters.
Tegen de Manicheën, tegen de Arianen, tegen de Socinianen, tegen de Remonstranten en tegen de Mennonisten. Als u wilt weten, omtrent dit leerstuk, tegen wat partijen het

verhandeld wordt. Zo zeggen wij u, dat het ingericht is tegen die wij u daar hebben opgenoemd. Wat beduidt het woord Geest in de Schrift, en wat beduiden de woorden Heilige Geest?
Die beduiden de derde Goddelijke Persoon in de aanbiddelijke Drie-eenheid en Zijn gaven. Dat Hij zo genaamd wordt, bewijzen wij uit Matth. 28: 19; daar zegt de Heere Jezus tegen zijn discipelen: *Gaat heen, onderwijst alle volkeren, dezelve dopende in de naam des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geestes.* En 1 Joh. 5: 7, daar kunt gij zien, dat er de Persoon door verstaan wordt. De gaven worden ook de Heilige Geest genoemd. Als ze van de gaven spraken, of die nog niet uitgestort waren. Zo zei Paulus: *hebt gij de Heilige Geest ontvangen?* Hand. 19: 2. Hij sprak van de gaven, en hij noemt die de Heilige Geest. God heeft de Geest uitgestort, en dat waren de gaven. Andere partijen verstaan door de Heilige Geest maar alleen de gaven of kracht Gods. Maar wij verstaan er door de derde Goddelijke Persoon.

Maar waarom wordt Hij Geest genaamd? en waarom Heilige Geest?

- Hij wordt Geest genoemd vanwege Zijn uitgang, en vanwege zijn manier van werken. Hij werkt door Zichzelf, -vanwege zijn uitgang. Hij gaat gelijk als de adem uit iemands mond, Joh. 20: 22. *Jezus blies op hen, en zei: ontvangt de Heilige Geest.* Hij is de Adem des Almachtigen Gods, Job 33: 4. Hij wordt Geest genoemd, vanwege zijn wijze van werken. Hij werkt als een wind, zo vrijmachtig. Men weet niet waar, wanneer, of op wat manier Hij werken zal. Nog eens: Zijn werk zelfs is geestelijk; het is iemand van zonden te overtuigen; geestelijk levend te maken.
- Hij wordt Heilige Geest genoemd. Om welke redenen? Is Hij dan heiliger dan de Vader of dan de Zoon? Nee; die worden ook heilig genoemd, Joh. 17: 17. *Heilige Vader, zegt de Heere Jezus, heilig ze in Uw waarheid.*
  De Zoon wordt ook heilig genoemd. Daarom zei de engel, Luk. 1: 35, *Het Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden.* Maar God de Heilige Geest wordt heilig genaamd wegens Zijn werk, omdat Hij het werk der genade in het hart van Gods kinderen begint door overtuigingen; en Hij zet het door in heiligmaking, en eindigt het in heerlijkheid, 2 Thess. 2: 13, 14.

Wat zeggen nu partijen daartegen?
Nee, zeggen partijen, door de Heilige Geest moet gij de Persoon niet verstaan. Maar alleen Zijn gaven. Wij, zeggen: wij zullen het u bewijzen, dat Hij een Persoon is, die op Zichzelf bestaat op een wijze, die onuitsprekelijk is. Wij bewijzen het aldus, en wij vragen, of iemand, die verstand en wil heeft, en kracht om te werken, of dat geen Persoon is? De Heilige Geest nu heeft dat alles, 1 Cor. 2: 10. *Want de Geest onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods,* 1 Cor. 10: 2. En die verschijnt, is dat geen Persoon? Hij is verscheen in de gedaante van een duif, Matth. 3: 16. En Hand. 2: 3, onder de gedaante van vurige tongen die op de apostelen zaten.
Wij voelen Hem nog werken in ons: Hij getuigt, Hij troost, Hij overtuigt; kan dat wel iemand doen, die geen Persoon is? Hij maakt levend uit de dood der zonden. De Geest van God werkt zo, dat kunt gij zien uit de Schrift. Filippus wordt van de koets va de kamerling weggenomen, Hand. 8: 39, 40, en hij werd te Azote gevonden; de Geest nam hem weg en de kamerling zag hem niet meer.
Hij wordt in het Woord in dezelfde plaats en order met de twee andere Personen gezet, Matth. 28: 19, en 1 Joh. 5: 7, zonder enig tekentje van onderscheid. Sommige Partijen, zeggen wij, verstaan er door een gave, en anderen zeggen: Hij is een kracht Gods.

Maar beneemt dat daarom, dat Hij een Persoon is? De Heere Jezus wordt ook een Gave genoemd, Joh. 4: 10. *Vrouw, indien gij de gave Gods kende en Wie het is,* enz. Een verstandige vrouw, zegt Salomo, is van de Heere, Spr. 19: 14. Dat is een gave van de Heere.
Anderen wederom zeggen: Hij is de kracht Gods, iets, dat in God is, wij weten 't zelfs niet, wat wij er van maken zullen, Luk. 1: 35.
Ik antwoord: De Heere Jezus wordt ook de kracht Gods genaamd, 1 Cor. 1: 24. *Maar hun, die geroepen zijn, beiden Joden en Grieken, prediken wij Christus, de kracht Gods, en de wijsheid Gods.* Simon de tovenaar wordt ook de grote kracht Gods genoemd, Hand. 8: 10.
Ja, maar, zeggen ze, de bediening van 't evangelie der vervulling noemt Paulus zo, 2 Cor. 3, en dat verstaan wij er door.
Paulus onderscheidt de Persoon van de bediening, Als u er maar op merkt vers 17, waar Hij zegt: *De Heere nu is de Geest; en waar de Geest des Heeren is, aldaar is vrijheid.*
Daar hebben wij nu al die reden weggenomen; en gezien, dat Hij een Persoon is.

2. Nu zal er van zelfs in uw gedachten komen, hoe groot is Hij?

Hij is God bovenal te prijzen in der eeuwigheid; de waarachtige God, die eens Wezens is met de Vader en met de Zoon.
Ja, wel, zeggen ze, zo gij dat bewijzen kunt, zult u veel gewonnen hebben. Dat nu zullen wij klaar en ordentelijk doen.

Eerst. Hij draagt die Namen, die God alleen eigen zijn. De Heere alleen leidde ze in de woestijn, Deut. 32: 11, 12. *Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, neemt ze en draagt ze op zijn vlerken, zo leidde hem de Heere alleen.* Wie was die Heere? Jes. 63: 14, daar staat het: *De Geest Gods heeft ze geleid, gelijk een beest dat afgaat in de valleien, heeft de Geest des Heeren rust gegeven; zo hebt u uw volk geleid, opdat Gij u een heerlijke Naam zou maken.* Wilt u de Naam van Heere hebben, ziet dan Jes. 6: 3, Jer. 31: 33, Hebr. 10: 15, 16. Wilt u de Naam van God hebben, ziet dan Hand. 5: 4. Wel Ananias! wel Saffira! hoe hebt u de duivel zo in uw harten laten varen? *Wat hebt u samen overeengestemd, dat gij de Heilige Geest liegen zou? Gij hebt de mens niet gelogen, maar Gode.* Zo ook 1 Cor. 3: 16. *En weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in ulieden woont?* Bij dat alles zo zult u vinden, dat al de paarlen, die aan de Goddelijke kroon zijn, al die verrukkensmachtige volmaaktheden die het wezen Gods toebehoren, die alle heeft de Heilige Geest. Hij heeft een oneindigheid in tijd, in plaats, in kennis, in vrijmacht, in sterkte en kracht.

Ten tweede. Hij is oneindig ten aanzien van plaats; wij kunnen voor Hem niet vlieden, noch ons verbergen, Ps. 139: 7, *Waar zou ik heengaan voor uw Geest? en waar zou ik heenvlieden voor Uw aangezicht?* Ziet gij wel, dat gij u niet voor Hem verbergen kunt? Hij heeft een eeuwigheid van voren en van achteren. Hij heeft geen tijd. De Geest Gods zweefde op de wateren, Gen. 1: 2.

Ten derde. Hij bezit een oneindigheid van kennis en verstand. Hij is wijzer dan al de wijzen, die er ooit geweest zijn. Hij doorzoekt de diepten Gods, 1 Cor. 2: 10. Het boek Gods had zegelen, en had Hij ze niet opengebroken, het had voor ons verzegeld gebleven. *Ik doorzoek het aller-wijste, ik ontdek het,* zegt de Geest.
Partijen zeggen: iets te onderzoeken is een teken, dat men 't niet weet.
Wij antwoorden: Er wordt van God gezegd, dat Hij harten en nieren beproeft, Ps. 26: 2. Is dat dan te zeggen, dat Hij ze niet kent? Nee. Maar 't is te zeggen, dat Hij ze door en door kent. De Geest moet ons verlichte ogen des verstands en klaarheid geven, om

in te zien in de verborgenheid des Heeren. Hij weet alle dingen. Is dat geen alwetendheid, dat Hij de heilige mannen duizenden jaren te voren dingen heeft laten beschrijven, die op de rechten tijd hun nette vervulling gekregen hebben?

Ten vierde. Hij is oneindig in Zijn vrijmachtige werkingen te openbaren. *Deze dingen alle werkt één en dezelfde Geest, delende een iegelijk in 't bijzonder, gelijk Hij wil*, 1 Cor. 12: 11. Hij wordt wel gezonden van de Vader en van de Zoon, maar Hij werkt ook zeer vrijmachtig.

Ten vijfde. Hij is oneindig in sterkte; zo het aan de kracht komt, ziet Hij is sterk, Job 9: 19. Al was het dat gij een duivel in uw hart had, Hij zou u kunnen stuiten in uw kwade voornemens; al was uw hart een diamant. Hij doet het als was versmelten; de arm Gods wordt dan geopenbaard, Jes. 53: 1. Al had gij er geheel uw leven tegen gestaan, dat de Geest in u werken zou, Hij doet het evenwel. Paulus had er geen zin in. Hij had het zolang tegengestaan, maar de Geest houdt hem staande. Daar hebt u de verrukkensmachtige volmaaktheden.

Ten zesde. Daarbij komt, dat Hem ook het werk Gods wordt toegeschreven.
Het scheppen van de grote en kleine wereld, wordt de Heilige Geest toegeschreven. Door de kleine wereld verstaan wij de mens. Daarom zegt Job, Job 33: 4, *De Geest Gods heeft, mij gemaakt, en de adem des Almachtigen heeft mij levend gemaakt.* Door de Geest van Gods mond, is het gehele heir van de grote wereld geschapen, zo wordt er gezegd, Ps. 33: 6, *Door het Woord des Heeren zijn de hemelen gemaakt, en door de Geest Zijns monds al hun heir.*
De onderhouding van die beiden wordt Hem mede toegeschreven, zendt gij uw Geest uit, zo worden ze geschapen, en Gij vernieuwt het gelaat des aardrijks, Ps. 104: 30.
Hij werkt ook wonderwerken en mirakelen. Als Mozes al die wonderwerken deed in Egypte, zo moesten ze gedurig zeggen: dit is de vinger Gods.
Krachten van gezondmaking werkt Hij; het is niet uit te drukken, mochten de apostelen zeggen, wat ons al gegeven wordt. H
ij zal ook ons dood lichaam uit het graf opwekken. Rom. 8: 11, *En indien de Geest Desgenen, die Jezus uit de doden opgewekt heeft, in u woont, zo zal Hij, die Christus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken door Zijn Geest, die in u woont*. Uit de as van de eerste tempel zal Hij een heerlijker tempel maken, als de eerste was.
Wilt u aan de geestelijke werkingen komen, dat zijn alle tekenen en wonderen. U ziet geen kind Gods, of 't is al zulk een groot teken en wonder, alsof gij Biléams ezelin zaagt spreken, die was nog geen vijand Gods. Maar een zondaar vecht en strijdt tegen God. Daar wordt dan een doorn een dennenboom, en een distel een mirtenboom, Jes. 55: 13. 't Is gedaan, zeggen ze, als dat gebeurt.
Ach! zeggen ze, ik kan nu uw vijand niet meer zijn. *Wat wilt Gij, dat ik doen zal, Heere?* Zegt Saulus, toen de Heere hem op de weg naar Damascus verscheen, Hand, 9: 6. Hij overtuigt. Hij maakt de doden levend. Hij geeft de blinden het gezicht. Hij geeft ze lust om voor God te leven, die van te voren geen lust hadden, Ja, zelfs tegen de lust streden. Hij maakt hun stenen hart tot een vlezen hart, Ezech. 11: 19.'

3. **Behalve dat, al de ere, die God toekomt, wordt Hem gegeven**.

U moet niet denken, dat gij Hem dan te grote eer geeft, als u Hem Goddelijke eer geeft. Wat is dat dan voor een eer?

(1) Eer van aanbidden, (2) en in Zijn Naam gedoopt te worden.

U moogt Hem ook niet bedroeven, Ef. 4: 30. U kunt tegen Hem zondigen de onvergeeflijke zonde, Matth. 12: 32.

(1) Moeten wij Hem aanbidden?

Dat is een groot dispuut, zeggen de Socinianen; kunt gij daarvan ons een gebod en een voorbeeld geven?

Ja, Socinianen! wij zullen u voorbeeld en gebod beide geven uit het Oude en Nieuw Testament.

Een voorbeeld in het Oude Testament hebt gij, Hoogl. 4: 16, *Ontwaakt, noordenwind! zegt de bruid, en kom, gij zuidenwind! doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeien,* zij wenste zo hartelijk om de invloed van de Heilige Geest zonder bepaling; wilt U ons hard of zacht leiden, als Uw werk maar in ons hart is, wil zij zeggen. Ezech. 37: 9. Daar hebt u dit gebod: *mensenkind, profeteer tot de Geest*; en dat is daar te zeggen: bid de Geest; namelijk: dat Hij wilde aankomen van de vier winden, en blazen in de doden, opdat zij levend mochten worden. Dat nu dat profeteren hetzelfde gezegd is als bidden, dat bewijzen wij uit 1 Cor. 11: 4. *Een iegelijk man, die bidt of profeteert,* staat er. Meer zullen wij daar niet van zeggen.

In 't Nieuw Testament hebt u ook dat voorbeeld en gebod. Is Hij direct aangebeden? Ja! 2 Cor. 13: 13, *De gemeenschap des Heilige Geestes zij met u allen. Amen*. En Openb. 1: 4-8. Is er een gebod, dat Hij moet aangebeden worden? Ja, Matth. 9: 38, *Bidt dan de Heere des oogstes, dat Hij arbeiders in Zijn oogst uitstote*. En Hand. 13: 2, *Als zij de Heere dienden, en vastten, zei de Heilige Geest: Zondert Mij af beiden Paulus en Barnabas.* De predikanten werden altemet door de Geest verhinderd te prediken, daar ze meende naar toe te gaan; ja, altemet kwam de Geest in de gedaante van een Macedonisch man en riep: kom over in Macedonië en help ons, Hand. 16: 9.

(2) Wij worden ook in Zijn Naam gedoopt, en zo moeten wij Hem onze gehoorzaamheid geven, en ons vertrouwen op Hem stellen; en dat mag men aan niemand doen, dan ook God. U kunt tegen Hem zo zondigen, dat gij Hem bedroeft, Ef. 4: 30. God wil niet, dat Zijn kinderen dat doen. Blus Hem dan niet uit. U hebt er zulk een gewoonte van dat te doen. Is er iemand, die wat vurig is, daar komen er meteen wel tien om hem uit te blussen. Er is altemet een kind Gods, dat zo vurig is, zodat ze 't niet kunnen terughouden; en daar komen meteen die anderen en zeggen: u moet u wat stil houden. 't Is alsof ze de brandklok luiden om zulk een uit te blussen. Gods Geest zegt: "Blus Mij niet uit, noch in uzelf, noch in een ander; doet uw best daartoe niet. Bedroeft Mij niet, gij zijt door Mij verzegeld; doet Mij geen smart aan, want dan zou Ik eveneens moeten zijn, als een vader die tegen zijn kind zegt: gij bedroeft Mij. Dwingt Mij toch niet, dat Ik u weer bedroef; stelt u zo niet aan, dat Ik zou moeten zeggen: gij zijt Mij tot smart; anders geef Ik u aan de kwellingen des duivels en aan uw eigen driften over, en aan uw eigen verstand, en dan geraakt gij in een groot verstel van zaken."

Wij bewijzen nog daarenboven, dat de Heilige Geest God is, daaruit, omdat gij tegen Hem die onvergeeflijke zonde kunt zondigen, die zonde tot de dood, 1 Joh. 5: 16, Hebr. 6: 4. Het wordt in het Woord meermalen gemeld, dat er in eeuwigheid geen vergeving voor is.

U zult zeggen: Hoe komt dat, is Hij dan een groter Persoon dan de Vader, en dan de Zoon? Zondigt men tegen de Vader, en tegen de Zoon, het is vergeeflijk; hoe is dat zo, dat als men zondigt tegen de Heilige Geest, dat er dan geen vergeven meer aan is?

Kort. Als men tegen de Vader zondigt, zo is er nog een Middelaar, en een Geest, om ons te overtuigen; en als u tegen de Zoon zondigt, er is nog een Geest, om u te bewerken, maar als u tegen de Geest die onvergeeflijke zonde zondigt, dan is er in

eeuwigheid geen middel om ons te overtuigen, of om ons te brengen tot versmelting des harten, tot weekheid, of tot bekering. Dan werpt gij de Vader, en de Zoon, en alles weg.
Nu zijn er onder Gods kinderen die zeggen: die zonde heb ik begaan, zij hebben altemet vóór hun bekering grote en schrikkelijke zonden begaan, met verzwarende omstandigheden en dan zegt de duivel; u hebt de onvergeeflijke zonde begaan; en dát kost menige vlees en bloed, en 't doet hun zo zeer.
Maar, om het u met één woord te zeggen, had gij ze begaan, het zou u nooit berouwen; gij zou er nooit klopping in uw hart over hebben; gij zou er uw leven niet over ontsteld zijn; gij zou er blij over zijn; gij zou niet vrezen, of gij had ze gedaan. Scheelt dat nu niet schrikkelijk veel van er over te schreien en te zuchten? Zo gij ze gedaan hebt, en dat gij er zulk een berouw over hebt, 't is onmogelijk dat gij ze gedaan hebt.
Wij hebben u drie mannen voor te stellen waar gij 't ook aan kunt weten, namelijk Judas, Petrus en Paulus, één van die drie heeft ze begaan, maar twee van die drie niet. Judas deed het wetens en willens, dat hij die zonde beging, en zijn Meester verloochende zonder drang. Hij heeft wel berouw gehad, maar geen recht berouw, een wanhopend berouw, dat hem het leven kostte.
Maar Petrus verloochende zijn Heere ook wel wetens. Maar niet willens. Hij deed het uit vrees voor de dood; hij heeft ook een waar berouw getoond.
Paulus, die zo schrikkelijk woelde, dat hij er zijn vermaak in had de mensen te dwingen dat ze de Naam van de Heere Jezus zouden lasteren, hij deed het willens, maar niet wetens. Had hij 't geweten, hij had ook aan de onvergeeflijke zonde, aan de zonde tegen de Heilige Geest vast geweest. Edoch, nu niet, en boven dit, zo heeft Gods Geest hem tot een waar berouw gebracht.
Dat is nu 't onderscheid, en dat is zo zwaar niet; leert het uw kinderen, opdat zij 't kennen en zich wachten zich daaraan te vergrijpen.

4. Ziedaar dan, de Heilige Geest is God.

Eenswezens met de Vader en de Zoon; en nochtans is Hij onderscheiden van de Vader en van de Zoon, zij zijn onderscheiden in naam; de eerste Pérsoon heet Vader, de tweede Zoon, de derde Heilige Geest, zij zijn onderscheiden in werkingen: de Vader werkt van Zichzelf door de Zoon, en door de Heilige Geest; de Zoon werkt van de Vader door de Heilige Geest; de Heilige Geest werkt van de Vader en van de Zoon door Zichzelf. De Vader verkiest en straft: de Zoon lijdt en bidt; de Heilige Geest werkt in 't hart van de uitverkorenen.

5. Nu komen wij vanzelf tot de binnenwerkingen.

Dit is dat andere stuk, daar de Onderwijzer van zegt: *Ten andere, dat Hij ook Mij gegeven is.*
De Persoon en Zijn gaven worden gegeven van de Vader en de Zoon. Hij wordt aan mij gegeven en als Hij aan mij gegeven wordt, dan doet Hij zijn werk. En wat doet Hij dan?
Geliefden! hier zal het op aankomen. Hij wordt mij gegeven. Het is een geschenk van de Vader en van de Zoon, Joh. 20: 22, zegt de Heere Jezus: ontvangt de Heilige Geest. En, Rom. 8: 15, zegt Paulus: *Gij hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid wederom tot vreze, maar gij hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen*. Is Hij mij gegeven, dan moet ik een uitverkoren vat wezen. Hebt u de Geest van binnen in u, dan zijt gij een uitverkorene. Dat zal in eeuwigheid niet missen: heb ik en gij de Geest, dan zijn wij uitverkoren van de Vader, dan staat onze naam in het Boek des

levens. De Geest is niet aller-, maar der uitverkorenen Gods. Daar is niet een gave die zaligmakend is in een verworpeling; het is de Geest der uitverkorenen, Gal. 4: 6. *De wereld kan Hem niet ontvangen, want zij ziet Hem niet, noch zij kent Hem niet,* Joh. 14: 17. Een verworpeling zal Hem ook niet ontvangen.
Gij hebt een harde zaak begeerd, zei Elia tegen Eliza, als hij twee delen van zijn Geest begeerde, bij zijn wegvaren ten hemel, 2 Kon. 2: 9, 10. En dat is ook een harde vraag; te weten, of de Geest Gods ook niet wel aan verworpenen gegeven wordt?
De Geest Gods wordt er wel aan gegeven, maar niet de Geest van Christus, die de Geest van het Genadeverbond is. Is er dan nog een ander persoon, die aan hen gegeven wordt?
Nee. Maar diezelfde Persoon heeft meer dan een betrekking. Wat voor gaven geeft Hij aan de verworpenen?
Burgerlijke, kerkelijke, gemene en politieke gaven. Daar zijn algemene bewerkingen onder de bediening van het Genadeverbond. Wat voor burgerlijke gaven zijn er in schranderheid en vlugheid om kunstige werken te maken, Exod. 31: 1-6. Bezaleël en Aholiab kregen de Geest om allerlei kunstige werken te maken.
Neemt eens, God wil iemand groot maken, en tot de regering brengen. *Hij vindt er of Hij maakt er hem toe bekwaam,* 1 Sam. 10: 9. De Geest Gods werd vaardig over Saul, daarna week Hij van hem, en Hij werd aan David gegeven.
Let eens op Simson: hij werd somwijlen door de Geest in de woestijn gedreven, om grote dingen te doen, tot redding voor Gods volk. En nochtans daar kan men mee in de hel vallen. Die het éne talent ontvangen had, kon ook al wat doen voor de Kerk. Maar het was niet dan natuur.
De Heere geeft wat grote gaven tot opbouw van zijn Kerk, en daar kan iemand mee verloren gaan. Dat ziet gij bij Matth. 7: 22, *Velen zullen te die dage tot Mij zeggen: Heere, Heere, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en in Uw Naam duivelen uitgeworpen, en in Uw Naam vele krachten gedaan? En de Heere zal echter zeggen: Ik heb u nooit gekend, - namelijk, waar gij uzelf voor kende - gaat weg van Mij, gij die ongerechtigheid werkt.* Ziet gij het wel, men kan de Geest Gods krijgen.
Onder de bediening van het Genadeverbond wordt altemet zo klaar en rechtuit gesproken, zodat gij wel eens een neep in uw gemoed krijgt, zodat gij wel moet zeggen: mijn God! ik vrees dat mijn werk niet goed is. Wij hebben er van ons leven gezien, die de tranen uit de ogen berstten. Maar het was maar een morgenwolk. Zij begonnen met de Geest, maar eindigden met het vlees.
Meent u, dat wij geloven, dat gij altijd ongemoeid gaat? Daar komt wel eens een voornemen om anders te gaan leven; gij wordt altemet eens gemoeid ter gelegenheid van het Avondmaal. Wat had Biléam vele en grote gaven des Geestes! en Judas buiten twijfel ook, en ze gingen echter naar de duivel.

Wij blijven er dan bij, het moet een uitverkorene zijn, daar de Geest van Christus in is. 't Is met de vrome gelijk er Num. 14:24 staat, dat er een andere geest in Jozua en Kaleb was, als in de andere verspieders. Zo was Daniël een man, in welke de geest der heilige goden was, Dan. 4: 8.
Als het de Geest van Christus is, wat doet die dan?
Die komt op het stondetje der minne, in Gods eeuwige raad bepaald, en die wordt hun geschonken, zij zitten onder de bediening, zij komen er als een Lydia, met een gesloten hart, en zij gaan er uit met een geopend hart, zij zijn als die op de Pinksterdag: zij raken verslagen, zij krijgen een nieuw leven; zij komen als een Nicodémus, een discipel bij nacht; zij gaan onbekeerd weg, en komen bekeerd weder, Joh. 3. Hij doet aan hen hetgeen Elia aan Eliza deed, hij wierp zijn mantel op hem, en

meteen verliet hij de runderen en volgde Elia na, 1 Kon. 19: 20. Hij kan het er niet meer bij harden; wat heb ik u gedaan? Zei Elia. Ik weet het wel, zei Elisa in zijn hart, en hij volgde hem. 't Kan niet verborgen blijven.

Gij ging zonder bidden, gij ging niet ter kerk, - maar dan is het: is dat prediken! is dat een hoofdstuk! staat die tekst in de Bijbel? Is dat werk Gods niet te kennen? Daar wordt gebeden; 't is alles in rep en roer. In 't eerst, al weet gij niet wat gij er van maken moet, het zal wel voor de dag komen. Uw verkeren, uw gezelschap zal er wel wat lelijks van maken. Maar God niet. 't Is een nieuw leven. U wordt als een omgekeerd kleed. Waar gij te voren zo mee vermaakt en opgenomen was, hebt u nu een afkeer van; en dat schreeuwt gij uit.

Als de Heere dan zo in hen belieft te werken, ach, hoe aangenaam is het! 't Is hun altijd even lief, zij kermen als ze het niet vinden.

Dan komt de Geest en Hij zegt in goeden gemoede: meent gij met uw tranen en verbeteren in de hemel te komen?

Ach Heere! zeggen ze, Gij stuit mij.

Wilt u van uw zoete gestalte uw Middelaars maken? Gij zult daarmee voor God niet kunnen bestaan.

Daar raken ze hun zoete gestalte en hun weekheid kwijt, daar zinken ze weg. Daarop worden ze geleid in de Goddelijke rechtvaardigheid. Hij doet hun de hel zien, en wat zij waardig waren. Ach Heere! zeggen ze, hoe hebt Gij mij kunnen dragen? Maar zo gij evenwel lust had, om mij te doden, zo zou Gij mij niet overtuigd hebben. Ik denk, dat het Uw oogmerk niet is, mij in de hel te werpen. Maar Uw oogmerk mij in de hel te werpen is, opdat ik er mezelf inwerpen zou.

En daar liggen ze altemet jaar en dag in, zo, dat ze wel moeten zeggen: *Heere hoe lang?* Het duurt jaar en dag, dat ik het niet eens opmaken kan, dat ik genade in Uw ogen gevonden heb.

Ik wil niet hebben, zegt de Geest, dat gij het opgeeft, zijt gij bekommerd om te zondigen? Wees dan niet ongelovig; weet Ik niet beter Gods mening dan gij? En daar leidt Hij hen dan tot de Heere Jezus.

Ach! wilde Hij zowel, zegt die ziel, mij hebben, als dat ik mij aan Hem wil overgeven, het was gedaan.

Daarop ontdekt Hij hen, dat de Heere Jezus duizendmaal williger is, dan zij. Hij komt zelf naar u toe. *En Hij zendt Mij naar u,* zegt de Geest.

Ach Heere! zeggen ze, ik word overtuigd, dat Christus williger is dan ik. Daar dorst ze naar Hem, zij vliedt naar Hem. Ik kan U niet missen, zegt ze; ik geloof, vermeerder en versterk mij het geloof.

Daar maakt Hij ze vruchtbaar. Hij geeft hun levende oefeningen des geloofs. Daarop zegt de Geest: gelooft gij wel dat al Mijn werk in de Bijbel staat? En dan leidt Hij ze in al de waarheid.

Ach Heere! zeggen ze, ik wist het niet, dat dit en dat in de Bijbel stond. In 't slapen en waken valt hen het een en ander te binnen. Heere! zeggen ze, ik heb mijn leven mijn godsdienst zo niet gekend.

En dan leidt de Geest hen van de eeuwigheid tot de eeuwigheid. Wilt u naar die waarheid nu uw werk richten? Zegt Hij, Ik zal geven dat uw werk in waarheid is.

Die Bijbel krijgen ze zo lief, zij misten ze niet om een gehele wereld: zij willen liever alle boeken missen.

Daarop komt de Geest en Hij troost ze. Hij geeft ze altemet eens een troostelijke belofte, een Schrifttekst, tegen al hun droefheid. God helpt hen door alles. Hun beginseltje is dikwijls zeer gering, maar hun laatste wordt vermeerderd. Weest kloek, zegt de Geest, Ik geef de moeden kracht. Ach! de kruisen en tegenspoeden van Gods

kinderen zijn altemet zo vele! *Maar uit die alle redt hen de Heere*, Ps. 34: 20.
Eindelijk geeft Hij hun zoete gestalten, gepaste Schriftteksten naar hun omstandigheden; zodat het min of meer is als een stem Gods.
Hij brengt ze tot grote bedaardheid. Daar is geen aardbeving of vuur; zij krijgen klaar te zien wanneer hun werk begon, zij zien de tekentjes in de Schrift. Is dat genade? Zeggen ze, dan kan ik er ook niet uit, zij krijgen kracht van concluderen, en 't besluit op te maken. Dan geeft Hij hun wel een ogenblikje waarin ze zoete roering krijgen. 't Is of ze de Heere hoorden zeggen: "Ik heb u met een eeuwige liefde lief. Uw ongerechtigheden zullen in eeuwigheid niet gevonden of gedacht worden 't is alles vergeven. Ik zal u niet straffen."
Daarop voelen ze zoveel kloekmoedigheid, blijdschap en verwondering; 't is min of meer of ze de Heere met een hoorbare stem hoorden zeggen: *Gij zijt Mijn kind, Ik heb u lief, Ik zal u eeuwig gelukkig maken. Ik ben uw God, de snoeren zijn u gevallen in een liefelijke plaats*, Ps. 16: 6. En dat gaat altemet zo sterk, dat de krachten van hun lichaam het niet dragen kunnen, dat ze wel moeten bidden: Heere, houd toch wat op; ik kan het niet dragen. Dat is in de binnenkamer geleid te worden, gekust te worden met Gods mond. Dat is iets dat ik niet zeggen kan, noch iemand, als u het niet ondervindt. Dit alleen kan ik er van zeggen: die het genoten hebben, moeten zeggen, dat het in hen verwekte: blijdschap, verwondering, moed; zij zullen het hun leven niet vergeten.
Dan komt de Geest en zegt: *Ik zal bij hen blijven. Ik ga niet weg, Ik mag met Mijn troost wijken, maar Ik ga met Mijn wezenlijke genade niet weg.*
Hebt u troost gehad, gij snakt er weer naar, gij schat het hoog. Valt gij in zonden, Hij gaat evenwel niet geheel weg. Hij blijft bij u tot uw doodsbed. Hij blijft met overtuigen, met geloofsoefeningen, met liefde tot de Heere, tot het doodsbed.

6. Dat geloof ik; wel, dierbare God, Heilige Geest!

Ik geloof, dat Gij zulk een Persoon zijt, dat Gij van de Vader en van de Zoon gezonden zijt, en uitgaat; ik geloof dat Uw werk in mij is, en ik ben er blij mee. Ik zal het voor God zeggen: bekijk mijn overtuigingen, bekijk mijn tranen, mijn liefde, mijn geloof, mijn hoop. Ik zal voor God zeggen: zijn dat de eerstelingetjes en de onderpanden van de hemel niet? Hebt U mij zo niet verzegeld en vastgesteld en bevestigd? Ik wil niet zeggen, dat ik het begrijp, maar ik geloof het; en ik bid de Geest, dat Hij meer en meer over mij kome en mij overschaduwe. De kracht des Heiligen Geestes overschaduw mij!

Nog een kort woord.

Wat zegt gij? Kent u de Geest? Wij vragen u onze eerste vraag: weet gij wel wat het is, de Geest ontvangen te hebben? Kent u geen Geest der genade en der gebeden? Kent u geen Geest der rouwklagen?
Ach God! ik hoop dat gij Hem nog moogt te kennen krijgen, eer gij sterft!

Wat doen velen? Zij paren de geest der hel met de Geest Gods samen. 's Zondags zijn ze vroom, en in de week zijn ze goddeloos; bij de goeden zijn ze vroom, en bij de kwaden goddeloos. U hebt er geen deel aan.

Een ander zal zeggen: ik ben wel geweest, waar ik de Geest een beetje voelde. Hij ontroerde mij, en ik dorst daar niet meer komen; 't was er mij te eng, te nauw; geen hel was mij schrikkelijker; ik kreeg roering; ik had aanleiding om er door te raken. Maar ik deed het niet; had ik het opgevolgd, ik was er door geraakt.

Een ander zegt: Ach, wat zou ik doen met al die dingen van de Geest! ik was

tevreden met gemene gaven; ik kan eens bidden, wat spreken; ik kan al eens meedoen; ik kan eens schreien; ik dacht, dat ik al wat groots was.
Maar wij zeggen u: gij zult er mee verloren gaan. Op andere tijden doet gij de Geest smart aan. Er wordt altemet gepredikt, dat gij het wel weet, dat gij er door geraakt zou worden. Maar gij staat het tegen; gij gaat er niet heen.

Anderen komen zo dicht bij die onvergefelijke zonden als ze kunnen.

Welke zijn de naaste trapjes van de onvergefelijke zonden, van de zonde in de Heilige Geest?

Eerst. Als men met het werk des Heilige Geestes gaat spotten en lachen. U kent altemet wel een mens, die bitter bedroefd is. Hij schreit bitter. Hij kan 't voor u niet verbergen. Gij ziet het; en wat zegt gij? uw tranen en uw bidden, zegt gij, is loutere geveinsdheid, gij stelt het te boek voor een werk des duivels. Maar gij bezondigt u schrikkelijk.
Ten tweede. Anderen klimmen nog een trapje hoger, en die stellen het werk des Geestes te boek voor geestdrijverij. Maar het onderscheid tussen die beide is al te groot. U kunt het terstond gewaar worden. Het eerste maakt zulk een ziel nederig, en het tweede maakt ze opgeblazen.
Ten derde. Anderen houden er het werk des Geestes met opzet uit; zij willen niet bekeerd zijn; als er van bekeren gesproken wordt, achten zij het alles maar voor praatjes; wordt de man, de vrouw, of de kinderen bekeerd, zij kunnen er gemelijk om worden; al hadden zij ze te voren nog zo lief gehad. Zo zeggen zij dan: ik wilde wel, dat die vonken in mijn huis niet aangestoken waren.
Ten vierde. Als u zulken, daar de Geest in is, de weg zo moeilijk gaat maken als u kunt, en ze zoveel belet, als in uw macht is. Willen ze hun tijd uitkopen, dubbel werk doen, om eens te kerk te gaan; gij wilt het niet hebben. Dan zegt gij: ik zal u krenken in uw goede naam, in uw beroep, al waar ik maar in kan of mag.
Ten vijfde. Doch die zonde komt het naast aan de zonde tegen de Heilige Geest van dat vuile ruigte van Atheïsten, die deugnieten, die de Godheid loochenen, die doen het willens en wetens, en bezondigen zich zeer zwaar.
Wacht u voor die zonden; zij zijn niet te vergeven in eeuwigheid. Wat een ongelukkig mens is zulk een mens. Waar gaat hij anders naar toe, dan daar hij zijn leven geen Geest vinden zal, dan alleen die rampzalige geesten, om hem eeuwig te kwellen en te pijnigen?

U zult zeggen: *Wie is er dan, die de Geest heeft?* Dat zullen wij u klaar trachten te zeggen.

- Eerst. Ach! de Geest komt hun voor als het aller-dierbaarste geschenk nevens Vader en Zoon; zij kennen een tijd in hun leven, dat ze moesten zeggen: ik heb niets liever, dan de Geest.
- Ten tweede, zo dat waar is, dat de Geest in Zijn begin in u gekomen is, zo is dat ook waar, dat daar Hij in het begin is, daar is Hij niet ledig; daar werkt Hij, schreien, bidden, hopen; zij betuigen eens hun liefde; zij staan als een boom vol goede vruchten, Gal. 4: 22. *De vrucht des Geestes is: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.*
- Ten derde. Daar de Geest is, ach! daar kermt men, als men allen dag zijn werk niet vindt. Dan is het: ik heb vandaag geen Geest gevoeld; het is zo donker van binnen; ik ben in verlating; het is met mij niet wel; ik ben zo hard; ik kan niet bidden, zij zijn als gejaagd. Is er niet ergens een openbaringetje van Gods

liefde, zo is het niet wel.

- Ten vierde. Daar de Geest is, daar worstelen en bidden ze zo om de Geest, Ps. 51: 14, *Geef mij weder de vreugde Uws heils, en de vrijmoedige Geest ondersteune mij*. *Ontwaak, noordenwind! en kom, gij zuidenwind! doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeien*, Hoogl. 4:16.
- Ten vijfde. Daar de Geest is, die houden uitermate veel van geestelijke bedieningen. Gaan ze daar eens ter kerk daar niets dan letter is, zij kunnen het er niet houden. Dat is het inwendige koninkrijk niet, zeggen ze. Zo een is zo graag bij geestelijke mensen; dat zijn zulke paarlen in hun ogen, zij willen met dat volk een lot hebben, al was het een bedelaarslot. Al konden ze anders bij een koning verkeren, die geen genade heeft; zij willen liever bij een bedelaar verkeren, die genade heeft.

- Ja! zal iemand zeggen, ik heb geen troost.
  Het kan wel zijn. Maar zonder troost sterven zij niet.
- Ja! zal iemand zeggen, mijn heiligmaking is zo slecht.
  Hebt u er geen smart over? Een heilig volk is bedroefd over zijn gebrek.
  Een redentje: Dat gij eens een zindelijk, kuis mens zaagt schreien over een vlek, die hij in zijn nieuw en net kleed had; zou gij niet moeten besluiten, dat het een kuis mens was? Als u nu iemand over een vlek in zijn kleed der heiligmaking zag staan schreien, zou gij niet moeten zeggen: dat is een kuis en zindelijk mens op het werk der heiligmaking?

Wel, houdt moed, geliefden! waar dat is, daar is de Geest in Zijn begin; het Zijn eerstelingen van de hemel. Vindt gij Geest, gij vindt de hemel; vindt gij Geest, gij vindt zaligheid. En de Geest zal niet van u scheiden. *Maar Hij zal u vergezelschappen en leiden, niet alleen tot aan, tot in, maar tot over de dood. Hij zal bij u blijven tot in alle eeuwigheid*. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 21.

Vraag 54. Wat gelooft gij van de heilige algemene Christelijke Kerk?
Antwoord. *Dat de Zone Gods uit het ganse menselijk geslacht zich een gemeente, tot het eeuwige leven uitverkoren, door Zijn Geest en Woord, in enigheid des waren geloofs, van de beginne der wereld tot aan het einde, vergadert, beschermt en onderhoudt; en dat ik daarvan een levend lidmaat ben, en eeuwig zal blijven.*

Vraag 55. Wat verstaat gij door de gemeenschap der heiligen?
Antwoord. *Eerst, dat de gelovigen, allen en een iegelijk, als lidmaten aan de Heere Christus en al zijn schatten en gaven gemeenschap hebben.*
Ten andere, dat elk zich moet schuldig weten, zijn gaven ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten gewillig en met vreugde aan te wenden.

Vraag 56. Wat gelooft gij van de vergeving der zonden?
Antwoord. *Dat God, om de genoegdoening van Christus wille, al mijn zonden, ook mijn zondigen aard, waarmee ik al mijn leven lang te strijden heb, nimmermeer wil gedenken, maar mij uit genade de gerechtigheid van Christus schenken, opdat ik nimmermeer in het gericht Gods kome.*

DAAR komt, in het 3de Hoofdstuk van Esther op het 8ste vers, een hoveling, die ingang had bij de koning. *Heer koning! Zegt hij, wat is er voor een volk in uw rijk?*
Wel, wat voor een volk Haman?
Zei de koning, zulk een volk, zei hij, wier wetten onderscheiden zijn van de wetten aller volkeren; ook doen ze de wet des konings niet.
Is dat zo? Zei de koning.
Ja, heer koning, zegt hij.
Wel, wat zal ik met dat volk doen Haman? Zo het de koning goeddunkt mijn raad te doen, zo is dat volk wel weg te krijgen.
Wel wat? Zei de koning.
Dit, dat men ze verdelgt en doodt.
Sinds dat er een kerk op de wereld geweest is. Zo zegt de duivel hetzelfde, en al zijn dienaars zeggen hetzelfde. Daar is een volk, zeggen zij, die doen met ons niet mee; zij lopen met ons de brede weg niet op; het is niet oorbaar, dat men dezelve laat leven. Wat gedaan met dat volk? Dat uit te roeien, teniet doen. Hoe noemen ze dat volk in de wereld? Sekte, pesten, aller uitvaagsel, en afschrapsel. Het is een deel arm, gering volk, zeggen ze, dat overal tegengesproken wordt.
Maar hoe noemt God en het Woord dat volk?
De stad Gods, daar God heerlijke dingen van gesproken heeft, Ps. 87: 3. Ps. 48: 3, worden ze genoemd de stad des groten konings. De gemeente Gods, 1 Cor. 1: 2. Zal nu de wereld dezulken kunnen uitroeien? Zij kunnen ze al zomin uitroeien, als dat Haman de Joden kon verderven. God wil ze niet aangetast hebben, Ps. 105: 15. *Tast Mijn gezalfden niet aan, en doet Mijn profeten geen kwaad,* Jer. 33: 25, 26. *Indien mijn verbond niet is van dag en nacht, indien Ik de ordeningen des hemels en der aarde niet gesteld heb.* Zo zal Ik ook het zaad Jakobs, en van mijn knecht David verwerpen, dat is, zomin kunt gij mijn volk te niet maken. Het is wel waar, dat ze vele jaren gedrukt zijn, en veel tegenheden hebben; de poorten van de hel zijn tegen hen; zij moeten in de woestijn van de wereld door water en vuur. Maar de Koning van de

kerk zal hem wel staande houden. Wij hebben met elkaar van deze kerk te spreken en te horen. Tegenwoordig hebben wij te zien:

Eerst. Ons geloof omtrent de kerk.

Ten tweede. Hoe zij deel hebben aan die Middelaar van de kerk, en zo aan God.

Ten derde. Hoe elk met pardon naar zijn huis gaat, en in het gericht, in het oordeel, zal vrijgesproken staan. Dat zijn onze drie stukken.

1. Wij moeten de kerk Gods bezien, daar de duivel en de wereld zoveel tegen heeft.
2. Wat een lief gezelschap is er, en wat een gemeenschap, die ze met elkaar hebben.
3. Hoe er niemand van hen zonder vergeving in zijn hart is, waarop hij voor God zal komen.
4. Daarna: dat gezelschapje zal slapen ten aanzien van het lichaam; elk lidmaatje moet sterven. God zorgt voor zijn stofjes, en Hij zal ze eens heerlijk opwekken; en dan zal dat gezelschapje de Heere tegemoet gevoerd worden; en dan zullen ze gaan bij de duizendmaal tienduizenden, die God dienen.

1. Wat het eerste aangaat. Wat is de Kerk, wie is de Kerk?

Is dat de Kerk, de plaats waar wij samen komen? Ach nee! 't is een gezelschap van uitverkorene mensen tot het eeuwige leven, die krijgen in het stondetje der minne de roeping en het geloof in de Heere Jezus. Dat werkt God in hen, door Woord en Geest. Dat heeft Hij gedaan van den beginne der wereld en Hij zal het doen tot het einde toe. Hij zal dat gezelschapje brengen tot de enigheid des geloofs. Hij bewaart ze en beschermt ze.

Wat zegt nu dat gezelschapje, dat ze van die Kerk geloven?

Ik geloof, zeggen ze, dat er zulk een Kerk is; en ik geloof, dat ik in die Kerk ben; en ik geloof, dat ik een levend lidmaat ben, en dat ik het eeuwig blijven zal.

Laat ons uw gedachten langs die stukken eens leiden.

(1) Die Kerk is een gezelschap van mensen, in het meervoud; want één mens kan geen kerk uitmaken, een enig lidmaatje kan geen lichaam uitmaken, één schaap kan geen kudde uitmaken, één steen kan geen gebouw uitmaken, en zo een enig mens geen kerk. 't Was een misslag van Elia, dat hij zei: Ik ben maar alleen overgebleven, 1 Kon. 19: 10, 14. Dat is mis; man was u alleen overgebleven, dan zou er geen kerk geweest zijn. 't Is een gezelschap van mensen, niet van engelen; zij bezitten wel een grote heerlijkheid, door onderwijzing, door schepping, en door mededeling van grote gaven Gods, maar de mensen, die de kerk uitmaken, bezitten op een andere wijze hun geluk, door koping, roeping, trekking; zo bezitten zij dat geluk.

(2) Wie behoren er nu tot die Kerk? Weet gij wie? De uitverkorenen alleen. Het zijn vaten der barmhartigheid, wier namen God heeft laten schrijven in het boek des levens; zij zijn het, die Hij aan Zijn Zoon gegeven heeft. 't *Vaste fondament Gods staat, en het heeft deze zegel: de Heere kent degenen die de Zijne zijn,* 2 Tim. 2: 19. Die hier zitten en staan met elkaar, zijn het niet allen. De uitverkorenen alleen behoren er toe. Dan heeft God voor hen een stondetje van minne. Daar komt een tijd, dat die tot dat gezelschap behoren, van de zonden scheiden moeten, zij worden geroepen, niet alleen uitwendig door het Woord, die roeping heeft elkeen, die onder 't Woord leeft:

bekeer u, waarom zou gij sterven? God heeft geen lust in de dood des zondaars, maar dat hij zich bekere en leve, Ezech. 18: 23 en 32.
Maar zij hebben bij die uitwendige, ook inwendige roepingen, evenals Lydia: *haar hart werd geopend, dat ze acht gaf op hetgeen van Paulus gesproken werd*, Hand. 16: 14. Dan worden ze getrokken uit het rijk der duisternis, en overgezet in het Koninkrijk des Zoons zijner liefde, Col. 1: 13, zij kunnen het bij de zonden niet meer harden. Daar staan ze als een hulpeloze. Is er nu iemand, zeggen ze, die mij redden kan, die voor mijn schuld voldoen kan?
God, dat gezelschap zo geroepen hebbende, zo schenkt Hij hen het geloof. Daar beginnen ze meteen uit te zien, naar het rantsoen en de eeuwige gerechtigheid van Gods Zoon, zij kunnen het met hun tranen en gestalten alleen niet harden, zij beginnen te hijgen naar de Heere Jezus, om met Hem verenigd te worden.
Ach! zeggen ze, laat uw rantsoen en eeuwige gerechtigheid voor mij zijn; anders kan ik tot God niet komen. Ach! ik dorst, ik hijg naar U.
Daarop komt dan de toevluchtnemende daad, dan de vertrouwende daad, dan de heiligende daad, dan de verzekerende daad des geloofs.
't Is ook een gezelschap van heilige mensen, zij leven als lichten in het midden van een krom en verdraaid geslacht, Fil. 2: 15; als lichten in de wereld, evenals Jozef aan 't hof van Farao en als Mozes aan 't hof van Farao, en als Daniël aan 't Perzische hof, zij leven een leven, onderscheiden van alle mensen. De wereld zegt wel: Hoe kunt gij zo eenzaam leven, doet met ons mede, wij zullen u liefhebben.
Maar nee, zij zoeken onstraffelijk te leven, zij weten wel, dat de wereld hen voor geveinsden uitmaakt, maar daar schrikken ze niet voor. God is mijn Getuige, zeggen ze, dat ik lust tot oprechtheid heb.

(3) *Welke middelen gebruikt God nu om hen te trekken?*
De prediking van het Woord, Wet en Evangelie. O, het nare uit de Bijbel, de ongelukkige toestand van een zondaar, als dat op het hart komt, wat heeft dat een kracht! Dan laat God daar op het liefelijke prediken, hoe dat er genade is, dat het niet buiten hope voor hen is dat het voor verlegenen is; dat wordt hun tot een vuur, en tot een hamer, die een steenrots te morzelen slaat, Jer. 23: 29. Het wordt hen als tot nagelen en prikkelen diep ingeslagen van de meesters der verzameling, die gegeven zijn van de enigen Herder, Pred. 12: 11. Dat Woord wordt hen als een vuur en als een zwaard dat ingaat tot in de binnenste verdeling van hun ziel, Hebr. 4: 12. *Want het Woord Gods is levend en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling der ziel, en des geestes, en der samenvoegselen, en des mergs; en is een oordeler der gedachten, en der overleggingen des harten.* En zo op andere plaatsen meer; dat zijn scherpe pijlen.
Predikant! zeggen sommigen, is het wel zo scherp? Zeg het mij.
Ja, het is zo scherp; en dat is dan zulk een schepseltje lief. 't Is scherp, omdat het onderscheidenlijk voorgesteld wordt.
U zegt: de genade is niet voor allen. *Deze rede is hard, zeggen sommigen, wie kan dezelve horen?* Maar aan de anderen is het een kracht Gods tot zaligheid. Zou dit het Woord alleen wel kunnen doen? Ach nee! Al had gij de aller-begaafdste predikant, die kan het niet doen. God gebruikt Zijn Geest daartoe; en die neemt het stenen hart weg, Ezech. 36: 26.
De Geest stelt ze in hun naaktheid, zodat ze zeggen: "Ach Heere! wat heb ik gedaan, ik wordt zo bekommerd! Wat moet ik doen? Is er voor mij nog vrede te krijgen? Ach! wat ben ik gelukkig, dat ik aan mezelf ontdekt ben! Gij had mij nog al enige jaren zo kunnen laten gaan, en komt Gij nu ter elfder ure naar mij omzien?"

Een ander zegt wederom: Heere! ik ben nog zo jong, belieft het U alreeds U over mij te ontfermen, en in mij te komen werken? De Heere zegt: daar staan twee wegen, kiest nu; en daar gaan ze de keuze voor eeuwig doen. Ach! Heere, zegt zulk een ziel, ik zal uw knecht en dienstmaagd zijn. Als U mij belieft bij te staan, zal ik Uw zaak getrouw zijn; ik scheid mezelf metterdaad af van de kwaden, en ik ga over tot de goeden."
En dan brengt God dat schepseltje *tot de enigheid des geloofs en der kennis des Zoons Gods, tot een volkomen man, tot de mate der grootte der volheid van Christus*, EL 4: 13.
Die zo twistgierig zijn, dat is zulk een kwaad teken. Die altijd wat nieuws, wat vreemds willen voortbrengen, dat is geen goed teken. De gemeente Gods heeft die gewoonte niet. 1 Cor. 11: 6, Ze zitten als de kinderen aan de tafel van hun ouders, in enigheid, om te gebruiken hetgeen daar is, zij zijn gelijk een kudde, zij gaan allen op één weide eten; het gezonde voedsel, zeggen al de vromen, daar hebben wij niet tegen. Is er iemand twistgierig onder u, wij hebben die gewoonte niet, noch ook de gemeente Gods, 1 Cor. 11: 17. Is er iemand van Gods kinderen, die de Zaligmaker liefheeft, en die de Geest liefheeft, en die hoogachten in hun hart, wij zijn het met u eens, wij hebben er niet een woordje tegen.

Die vergadering, dat gezelschapje is er geweest van de beginne der wereld af, nadat God het eerste Evangelie gepredikt heeft, Gen. 3: 15.
Toen is er een scheiding gekomen tussen de Kaïnieten en de Abelieten, en die is zo geraakt onder Joden en Heidenen, totdat de Koning kwam, en reed voorspoedig op het Woord der waarheid, Ps. 45: 5. Daar begon Hij toen te werken, onder Parthers, Meders, Elamieten en onder de aller-schrikkelijkste barbaren en wilde mensen. Daar was het, de Filistijn en de Tyriër met de Moor, deze is aldaar geboren, Ps. 87: 4. Daar ging God er ook vergaderen tot zijn kerk onder die wilden. Men zei: God werkt in die stad, in dat dorp, in dat huis, in dat mens; en zo heeft God dat gezelschapje vergaderd uit het ganse menselijke geslacht, van het begin der wereld af; en dat zal zo zijn gang gaan, totdat Hij op de wolken zal komen.

Als dat nu zo is, welke aanvallen hebben ze dan af te wachten; hoe gaat het dan met hen?
De Heere bewaart ze in zijn kracht, 1 Petr. 1: 5. Dat doet Hij zowel gehele koninkrijken, als elk lidmaatje. 't 'Gaat er wel zo, dat indien 't mogelijk was, zij ook de uitverkorenen verleiden zouden, Matth. 24: 24. Maar nu is het niet mogelijk. *Mijn Vader zei de Heere Jezus, is meer dan allen*, Joh. 10: 29. *Toen Ik met hen in de wereld was, bewaarde Ik ze in Uw Naam. Die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik bewaard, en niemand uit hen is verloren gegaan*, Joh. 17: 12.
Dan beschermt Hij ze. Dat volk, wereld! zegt de Heere, zal u een lastige steen zijn. *Maar tast Mijn gezalfden niet aan, en doet Mijn profeten geen kwaad*, Ps. 105: 15. Doet gij het, mijn Vader zal u drukken. Leest al de kerkelijke historiën door, gij zult vinden alle hand die tegen hen geweest is, is niet voorspoedig geweest; en alle instrument dat tegen hen bereid is, is niet gelukt, Jes. 54: 17.
Is het dan zulk een sterk volk? mocht gij vragen.
Ach nee; zij hebben geen andere wapenen als schreien en bidden. Zo haast als ze bekeerd zijn, zijn er, die hen drukken en beschaamd maken. Maar daar is een God in de hemel, die hen hoort. Al was het de aller-machtigste tiran, God ruïneert hem.
Gaat eens in Egypte, en ziet hoe het daar geruïneerd werd. Koning! zeiden zijn hovelingen tegen Farao: Weet gij het nog niet dat Egypte bedorven is, Exod. 10: 7. Hebt u een Haman, die hen zocht te ruïneren, hij ruïneert zichzelf en zijn gehele huis,

Esther 9: 10. Een Rabsaké die ruïneert zijn gehele leger, 2 Kon. 19: 35. God beschermt ze tegen de aller-goddeloosten, en Hij bewaart ze als Zijn oogappel. *Die ulieden aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan,* wordt er gezegd, Zach. 2: 8. *Doet ze geen kwaad, zegt God, want wat gij hen aandoet, dat doet gij Mij aan.*

Nu zeggen wij van die Kerk, dat er van dat gezelschapje een deel in de hemel is, en een deel op de aarde.
(1) Uit dat gezelschapje sterven er alle dagen. Wij geloven, dat er uit dat gezelschapje zekerlijk wel elke dag een naar boven gaat, zo het er niet meer is. Dat is juist hier van deze stad niet. Dat gezelschap is veel groter, 't is geheel de wereld door verspreid. Wordt er ergens een lelie te veel onderdrukt, de Heere snijdt ze af. En al is het dat niet, zij sterven evenwel. Maar zo haast als ze gestorven zijn, krijgen ze wandeling onder degenen, die voor God staan. Lazarus werd van de engelen gedragen in de schoot van Abraham, Luk. 16: 22.
Ze worden van stonde aan tot hun Hoofd, de Heere Jezus, opgenomen met hun ziel. Ze hebben wel een begeerte om ontbonden te worde en met Christus te zijn, Fil. 1: 23, zij zuchten, om uit het aardse huis huns tabernakels uit te wonen, en bij de Heere in te wonen, 2 Cor. 5: 1-4. Misschien zijn er hier wel, die, als ze op hun bed liggen, eens zuchten, en zeggen: *Ach Heere! wanneer komt die dag, dat ik bij U zal wezen?*
De goddelozen daarentegen zeggen: Ach, kom toch niet!
Maar de vromen zeggen: 'Ach, Heere! is de strijd nog niet haast ten einde? Is het de tijd nog niet, dat Gij mij gaat inzamelen? Zal ik nog niet haast mogen zeggen: *ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden',* 2 Tim. 4: 7.
Er zal haast van u gezegd worden, hun plaats is er niet meer op aarde, hun plaats wordt ledig gevonden, in de kerk, en in hun huis; zij zijn er niet meer, maar hun ziel is bij de Heere, en hun lichaam is in 't graf. Hoe menigeen is er al weg, die gij gekend hebt? Hoe menig Godzalig predikant? Hoe menig Godzalig opziener? Hoe menige Godzalige burgers zijn er, die God al binnen gehaald heeft!

(2) Het is ook een gezelschapje dat triomfeert, zij zijn ontslagen van al hun vijanden, behalve van een, die moet nog te niet gedaan worden. En welke is die? De dood, die heeft nog een deel onder zijn klauwen; dat woord moet nog vervuld worden: De dood is verslonden tot overwinning, 1 Cor. 15: 54. Dat is te zeggen, nu kunnen wij niet meer sterven. Dat is 't gezelschapje, dat triomfeert, dat dit kan zeggen; dat zijn al de vromen die in de Heere gestorven zijn; daar de Geest van roept: *Zalig zijn de doden die in de Heere sterven, van nu aan; zij rusten van hun arbeid, en hun werken volgen hen na,* Openb. 14: 13.

Nu daar is ook een gezelschapje op aarde. De duivel gaat rondom hen, zoekende hen te verslinden, 1 Petr. 5: 8. De wereld doet hun zovele moeite aan. De inwonende zonde heeft zulk een kracht op hen; zij hebben alle dagen te strijden in de oorlogen der mensen. Hoe strijdt men in een veldslag? Als er een slag geschieden zal, dan komt men bijeen en bidt voor hen. Maar in deze oorlog geschiedt er alle dagen een veldslag; ik wil zo niet leven, zegt de genade, zoals u dat wilt hebben, verdorvenheid! Ik wil niet met u meedoen, zegt de genade tegen de wereld. Ik heb geen zin om uw wil te doen, duivel! goddeloos en zorgeloos daarheen te gaan, en daarop de hemel te beloven; ik zal liever tegen u vechten, kampen en strijden.
Dat gezelschapje heeft wapenen; zij zijn niet als een blote geitenkudde. Kent u ze wel? Ik weet niet of gij ze wel kent. Paulus noemt ze op, Ef. 6: 14-17. Hij geeft ze:

Eerst. De helm der zaligheid, dat is de hoop, op hun hoofd. Ik heb hoop op God zeggen ze, ik zal niet wanhopen. Die hoop is hun zo goed als een soldaat zijn helm. Ik mag niet wanhopen. God kan en wil mij helpen; breng mij dan niet tot moedeloosheid.

Ten tweede. Hij geeft ze het borstwapen der gerechtigheid. Ze oefenen zichzelf in een onergerlijk geweten; ik wil het kwade mijden en een navolger zijn van het goede. Geen soldaat is zo gewapend met zijn borstwapen, als zij met dat borstwapen.

Ten derde. Dan komt de vijand en zegt: gij zijt werkheiligen; gij wilt niet uit genade zalig worden. Daarop geeft Hij hun het schild des geloofs, waardoor ze al de vurige pijlen des bozen kunnen uitblussen; want het is er zover vandaan, dat ze werkheiligen zouden zijn, dat ze integendeel zouden zeggen: Al onze gerechtigheid is als een wegwerpelijk kleed, Jes. 64: 6. Maar ik heb, zeggen ze, de gerechtigheid van Christus door 't geloof aangenomen.

Daarop schiet de duivel, ten vierde, nog een andere pijl, en hij zegt: Gij zijt geveinsden.

Ach! zeggen ze, verre daar vandaan; nee, zij doen de gordel der waarheid aan. De lendenen van een soldaat hebben zulk een stijfheid niet door zijn gordel, als zij door die gordel.

Dan, ten vijfde, hebben ze in hun hand het zwaard des Geestes, dat is, Gods Woord, zij hebben overal de Bijbel voor zich. Die tekst, duivel! is voor mij, en zelfs tegen u, zeggen ze. Ze hebben met sterke en listige vijanden te doen.

Ja, zegt de duivel en de wereld, ten zesde: u hebt een vreemd beweegrad, dat u overal toe beweegt.

God is mijn Getuige, zeggen ze, ik doe het niet gedwongen. Ik steek mijn voeten in de schoenen van de bereidwilligheid des Evangelies.

Komen ze dan, ten laatste, nog te kort, dan is hun mond vervuld met allerlei bidden en smekingen. Als ulieden, duivel en wereld samen, te machtig zijt, dan zal ik naar God gaan, die gezegd heeft: *Roept Mij aan in de dag der benauwdheid, en Ik zal er u uithelpen,* Ps. 50: 15. Dat is de strijdende Kerk.

Daarin zijn nu de goeden en kwaden ondereen; en daaruit is het gesproten, dat men zegt, dat er is een zichtbare en een onzichtbare Kerk. De zichtbare bestaat in 't koren en kaf ondereen. Maar de onzichtbare, dat is het koren dat op de dorsvloer is. Die vereniging met de Heere Jezus kan met geen oog van het lichaam gezien worden. Maar die ganse vergadering goeden en kwaden ondereen, kunt gij zien Dat is nu de Kerk des levenden Gods.

Nu zeggen wij:

Eerst. Ik geloof dat er zo een Kerk is.

Ten tweede. Ik geloof, dat ik er in ben.

Ten derde. Ik geloof dat ik een levend lid ben.

Ten vierde. Ik geloof dat ik het eeuwig blijven zal. Ik geloof, dat er zo een gezelschapje is, en dat ik er een van ben; dat het er altijd zal zijn, en dat het eeuwig blijven zal.

Ten eerste. Wat mogen nu de Papisten zeggen: gij Gereformeerden zijt een nieuw Kerk; waar was u voor de tijden van Luther en Calvin? Dat is altijd hun praat.

Wij zeggen: wij zijn er altijd geweest, maar onze Kerk is altijd zo zichtbaar niet te zien geweest. Als het eens een schrikkelijk onweer was, van donder en bliksem, over een stad, en er werd dan niemand op straat gezien; zou het niet dwaas zijn, dat iemand

daaruit ging besluiten, dat er daarom geen burgers in die stad waren? Zo is het ook met de kerk Gods in de vervolging gesteld geweest; zo was ze in de woestijn, in holen en in spelonken te vinden. Het is er mee gegaan, gelijk als met de maan; als die bij ons niet schijnt, dan is het, alsof ze geheel en al weg is; zij is daarom niet weg; zij komt op haren gezette tijd weder.

Bovendien, zeggen wij: ziet eens of onze kerk onder u niet altoos geweest is. De antichrist zat in de tempel Gods, 2 Thess. 2: 3, 4. God heeft onze voorouders bekeerd; en die hadden toen geen rust onder u. God zei tot hen: *Gaat uit Babel, Mijn volk; en zij gingen er uit.* Gijlieden behoeft het ons niet te vragen waar de Kerk was; vraagt het uw beulen; vraagt het uw schavotten, en brandstapels; laten die spreken. Wat was het voor een volk, dat op de schavotten gebracht werd, dat aan de brandstaken en galgen als gegrift werd; dat aan de takken van de bommen gehangen werd; waren het kwaaddoeners?

Gaat, vraagt het aan die gehele scharen Waldenzen, aan die arme lieden.

Welke trompetten hebt u wel opgestoken, om naar Bohemen te reizen, om het alles te vermoorden tot het minste kind in de wieg toe?

Het waren zulken, daar gij van mocht zeggen, als u haar zag, dat gij bij hen vond, waarheid, nederigheid en Gods Woord. Dat wij in ons land niet vonden, dat vonden wij bij hen.

Gaat eens in Piemont, en ziet eens, hoe die duif daar zit te kirren tussen de kloven der steenrotsen. Als de antichrist zich begon op te doen, zijn zij het ontweken, en in de kloven der steenrotsen, en in de valleien van Lucerna gevlucht; en zij zijn er tot op heden toe.

Toen de Reformatie in Duitsland eerst begon door te breken, en het hun ter oren kwam, zonden zij er Gedeputeerden naar toe, met hun geloofsbelijdenis, met de artikelen des geloofs, om te zien, of de geloofsbelijdenis der Gereformeerden, met de hunne, in de grond der leer, overeenkwam. En toen zij die akkoord bevonden, noemden zij de Gereformeerden *hun broeders,* en men gaf over en weder elkaar de hand van broederschap. Maar zij wilde nooit *Gereformeerden* genoemd worden, zij zeiden: wij zijn geen Gereformeerden; wij hebben nooit Reformatie nodig gehad. Maar wij zijn de *Evangelische kerk;* wij zijn nooit onder Rome geweest; wij hebben maar de waarheid behouden van de tijden der apostelen af tot heden toe.

Geliefden! dit toont dan klaar aan, dat ons niemand behoeft te vragen: Waar de Gereformeerde Kerk geweest is, voor de tijden der Reformatie, of voor de tijden van Luther en Calvijn. Behalve dat: waar blijft een papist met Johannes Hus, met Hieronymus van Praag, die de leer van de antichrist, met mond en pen, tegensprekende, door het pausdom, tegen het gegeven woord en trouw, levend aan de brandstaak zijn gezet? Waar blijft een papist met Wiclef en zijn navolgers in Engeland? Waar blijft hij met zo vele andere vrome en deftige mannen, die van tijd tot tijd de leer van de antichrist openlijk hebben tegengesproken, en hun geloof, als waarachtige martelaars, met hun bloed bezegeld hebben?

2. Ten tweede. Nu moeten wij zien: *Ben ik en gij in die waarachtige Kerk?*

Die buiten ons zijn, zouden wel zeggen, als Aäron en Mirjam eens tegen Mozes zeiden: *heeft de Heere alleen door u gesproken? Heeft Hij ook niet door ons gesproken?* Num. 12: 2. Het is gelijk als met die twee hoeren die voor Salomo stonden; de een zei Het levende kind is mijn kind, en het dode is het hare; en de andere zei: Nee, maar het levende kind is het mijne, en het dode kind is het hare, 1 Kon. 3: 16-22.

De Socinianen schreeuwen: wij zijn de ware kerk.

De Remonstranten, Papisten, Mennisten, roepen: wij zijn de ware kerk.
En wij Gereformeerden zeggen: wij zijn de ware kerk.
Hoe toch komen wij hier uit? Eveneens gelijk Salomo er uitkwam met het zwaard van het gericht. Zo komen wij er uit met het zwaard van Gods woord. Hij wees zo net aan, welke van beiden het levende kind toekwam, dat men er niet meer aan kon twijfelen.
Het Woord van God zal het ook zeer klaar uitwijzen, welke de ware kerk is. Daar u Noach vond, daar vond u de ark; daar u de Hogepriester vond, daar vond u de tabernakel en het Heilige met het Heilige der Heiligen. Daar nu de zuivere verkondiging van het Woord is; daar de bediening van de Sacramenten naar de instelling van Christus is; en daar de kerkelijke tucht naar het Woord is; daar is de ware kerk.
Om u niet te beladen met vele tekenen daarvan, zo zullen wij vier tekentjes van de ware kerk opgeven, waaraan u kunt zien, welke zij is; en dan zullen wij u tonen, dat wij Gereformeerden, de ware kerk hebben.

> Eerst. Daar is de ware kerk, daar God het meest verhoogd wordt.
> Ten tweede. Daar is de ware kerk, daar de zondaar op het diepst vernederd wordt.
> Ten derde. Daar moet gij de ware kerk vinden, daar die vernederde en verlegen zondaar het bondigst naar Gods Woord getroost wordt.
> Ten vierde. Daar hebt u de ware kerk, daar die getrooste zon, daar wordt aangezet tot de aller-innigste godsvrucht.
> Als u nu zo een vergadering vindt, denkt dan: *Dat is de ware kerk.*

Maar waar vindt gij dat nu? Vindt gij dat wel onder iemand anders, dan onder ons? Nee. Gaat naar de Papisten, naar de Socinianen en naar alle andere sekten, en doet daar eens onderzoek, of die God het meest verhogen.
Ach nee! Ze stellen hun vertrouwen op zichzelf. U zult het nergens anders vinden, als onder de Joden, toen ze nog Gods volk waren. Maar nadat er een deksel op hun hart gelegd is, vindt gij het daar ook al niet meer. Wie nu vernedert de mens op het diepste? Elk is al wat in zijn ogen. Maar wij Gereformeerden zeggen: *Niet ons, o Heere! niet ons, maar Uw Naam zij eer,* enz. Ps. 115: 1. Wie troost die vernederden en verlegen zondaar, zoals wij hem troosten, namelijk met de vrije genade Gods in Christus? Wie zegt, zoals wij, bekeerd zijnde: Brengt vruchten voort, geloof en bekering waardig, Matth. 3: 8. Is dat nu niet naar het Woord?
Wij meen, ja; zonder tegenspreken.

Ten derde, zegt zo een: I*k geloof, dat ik een levend lidmaat ben.*
Dat is te zeggen, ik ben geen kaf maar ik ben een korentje, een goed tarwegraantje, een vat ter ere. 't Is te zeggen: ik geloof, dat God mij genade gegeven heeft, zodat ik zalig zal worden; dat God mij in de hemel zal nemen, als ik sterf. Ik leef; ik doe levende werken; ik gevoel het, dat ik een levend lidmaat ben; ik moet spijs hebben; ik ben ook in de strijd; ik heb het geloof; ik ben wedergeboren; God die heiligt mij; en ik geloof dat Hij mij zal bevestigen.

Ten vierde. *Gelooft gij nu, dat gij eeuwig zulk een lidmaat blijven zult?*
Ach ja! ik kan niet afvallen; ik ben met het Hoofd, de Heere Jezus, verenigd; het verbond staat vast; de Geest in Zijn werkingen, dat zaad Gods zal in mij blijven; die zal maken, dat ik volharden zal tot het einde toe. Eens genade altijd genade.

Wat nu? Het is een goed gezelschap. *Al die heiligen hebben gemeenschap met elkaar.*
Wie is er al heilig?
God in Zijn Wezen; God in Zijn Personen; de engelen; de zielen die boven zijn; de gelovige Godvrezenden die op aarde zijn.

- De Drieëenige God hebben ze daar gemeenschap aan? Ja; de Drieëenige God is uw deel; *wij zijn Uw volk, en de schapen Uwer weide*, Ps. 95: 7. Ach Heere! zeggen ze: *de snoeren zijn mij gevallen in een liefelijke plaats, een schoon erfdeel is mij geworden*, Ps. 16: 6. *De Heere is mijn deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen*, Klaagl. 3: 24.
- Zij hebben ook gemeenschap aan de engelen, die in de hemel zijn; Hebr. 12: 22. *Maar gij zijt gekomen tot de berg Sion, en de stad des levenden Gods, tot het hemelse Jeruzalem, en de vele duizenden der engelen.* Die doen aan geen andere dienst als aan zulken. Hebr. 1: 14, *zijn ze niet alle gedienstige geesten, die tot dienst uitgezonden worden, om degenen wil, die de zaligheid beërven zullen*? En Openb. 19: 10, zegt de engel tegen Johannes: *Zie toe, dat gij dat niet doet; ik ben uw mededienstknecht, en uwer broederen, die de getuigenis van Jezus hebben.*
- Er zijn ook heiligen boven. Al de vromen boven en beneden, hebben gemeenschap aan een Heere Jezus, als aan hun Hoofd. Wij denken daar niet genoeg aan, zij hebben deel aan de oogst, wij aan de eerstelingen. Die zielen, die boven triomferen, wachten ons; zij staan daar en roepen voor de troon: *Hoe lang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt gij ons bloed niet van degenen die op de aarde wonen?* Openb. 6: 10; en wij zuchten ook om bij hen te zijn, 2 Cor. 5: 4. *Want ook wij, die in deze tabernakel zijn, zuchten bezwaard zijnde; nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.*
- Dan hebben wij nog gemeenschap met elkaar. Dat ziet gij in dat gezelschap van de vromen; ze scheiden zich af van de burgerlijken, van de hoovaardigen, van de wereldlingen. Vromen houden 't bij vromen; ze houden 't met elkaar; ze spreken met elkaar; ze oefenen zo een broederschap; ze hebben de broederen lief; daar hebben ze hun achting en hun hart voor; ze voegen zich bij die nederige; al was 't nog zulk een geringe. *Met u, zeggen zij, zou ik de wereld doorgaan; ik wil wel een lot met u hebben.* Ze houden 't met het volk Gods; ze verkiezen liever met het volk Gods verdrukt te worden, dan al de schatten van de wereld te genieten; ze hebben de keuze van Mozes gedaan Die achtte de versmaadheid van Christus meerder rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte; want hij zag op de vergelding des loons, Hebr. 11: 26. De wereld denkt, dat ze zot en dwaas zijn.
  Maar ze zijn 't niet. Laat ik verdrukt worden, zeggen zij, ik zal evenwel bij de Heere blijven, en ik zal zeggen: *Heere, ik dank u, dat ik verdrukt ben, als ik maar 't geluk mag hebben, om Uwe te zijn.*
  Is nu de een wijzer, die gaat de anderen onderrichten. Is er iemand onder hen een bidder, die hebben een gebed voor elkaar, ze geven ook elkaar raad en daad. Is iemand in druk en kommer, ze spreken voor elkaar; ze nemen de pen in de hand, en schrijven voor elkaar. Is iemand bedroefd en treurig van hart, ze zijn mee bedroefd; is iemand goedsmoeds, ze zijn blij dat het hem wel gaat; krijgt een treurige een beetje troost. 't Zal er niet bij blijven, gij zult nog al meer krijgen, zeggen ze; ze gaan de zwakken sterken; de ongeregelden vermanen; de kleinmoedigen troosten; ze zijn wel eens zo, dat ze niet weten,

waar het hun vandaan komt, dat ze zo geholpen worden. Ze spreken er eens voor op zijn tijd. Dan zeggen ze wel eens: ik heb dat van u gehoord. Maar ik zal tonen dat ik met u ben. En komt het eens zo ver, dat anderen het zouden moeten opgeven en vergaan; dan zou het de plicht zijn, ons goed bijeen te brengen tot lichaamsonderhoud, gelijk ze deden aan de Apostelen: ze brachten hun goederen aan de voeten der Apostelen. Hand. 4: 34, ze zeiden, wij hebben niets eigen; gaven 't aan de opzieners; deelt er zo ver van mede, zeiden ze, Als u toereiken kunt.

Weet gij wat wij voor een middel daartoe hebben? Wij hebben een diaconie, en als wij bijeenkomen, dan geven wij elk daar aan, naardat God ons gezegend heeft; en als dat niet kan toereiken, dan is 't de plicht van elk Christen, die 't vermogen heeft, om meer te geven. Maar als 't in een tijd van druk en vervolging was, en ze konden niet langer bestaan; 't ze dat ze geen nering hadden, of anderszins, zodat ze uit het een en uit het ander werden gezet, en alles afgenomen; dan zouden wij schuldig zijn, onze goederen te geven; dan hadden ze gemeenschap aan elkaars lichamelijke goederen; dan zouden wij er toe genoodzaakt zijn hun de milde hand toe te reiken, en al was 't met al onze goederen bij te springen.

Maar nu zijn wij daartoe niet genoodzaakt: wij geven in de algemene beurs. Nu moet gij weer niet denken: 'Ik mag anders niet geven.' Want is er ergens een gedrukte arme, U mag hem ook wel wat geven. U moet ook niet denken, Als u in die algemene beurs geeft: hoe weinig ik ook geef, 't is evenwel genoeg; u moet zien, of uw hand niet meer bereiken kan, en als u geeft, moet gij het met blijmoedigheid doen; u moet met geen stuurs gezicht, maar met een blij gelaat geven; zodat elkeen het zien kan, en zeggen: 't is niet gedwongen.

3. Dan heeft dat gezelschap nog een goed, en dat is het grote pardon.

Ach Heere! de Kerk, de leden van de Kerk, ze hebben zulke zonden, zoveel in getal, zulke grote en zware zonden! Mijn God! zeggen ze, ik ben zo zondig! Wat is mij dat een last, te zwaar om te dragen!

En wat dan? Dan is 't op een schreien, op een belijden; 't komt er alles uit voor God wat ze bedreven hebben. "Ach Heere! vergeef het mij! zo de gerechtigheid van de Heere Jezus niet voor mij is, dan ben ik verloren! Maar dat rantsoen is genoegzaam om voor al mijn zonden te betalen. Niet alleen heb ik zovele zonden. Maar wat heb ik een zondige aard, een zondig hart! Ach Heere! gedenk er niet aan, om mij te straffen! Ach God! wat heb ik een zondige aard! De zonde weegt mij niet alleen, maar ook die zondige aard, dat kwade dat mij zo bijligt, die gedachten, die geneigdheid. Ik betuig dat ze in mij zijn, tegen mijn wil en dank; tegen mijn beloften, verbond, eed. Ei, Heere! vergeef mij al die boosheden! laat de gerechtigheid van de Heere Jezus voor mij zijn, voor al mijn zonden en zondigen aard! Ei, liefste Heere! vergeef het mij, om de gerechtigheid van de Heere Jezus, die ik door het geloof heb aangenomen!"

Daarop komt God, en zegt: *Wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven,* Matth. 9,: 2, en niet alleen uw zonden, maar uw zondige aard. Ik zal ze u niet alleen vergeven, maar er nooit meer aan gedenken.

Mensen zeggen wel tegen mensen: ik vergeef het u wel, maar ik vergeet het nooit.

God zegt: "Ik vergeef het u niet alleen, maar Ik wil er ook niet meer aan denken ten kwade; Ik wil er niet meer aan denken. Zijt ge een vloeker geweest voor uw bekering; zijt gij een hoovaardige, een dronkaard geweest, een ongodsdienstige die uit de kerk bleef, een onkundige, een speler, een gierigaard, een verachter van Gods goedheid; Ik zal dat in 't gericht tot uw nadeel niet ophalen."

Heere waarom dat?
"Om de gerechtigheid van de Heere Jezus, die Ik u uit genade geschonken heb; en die gij door het geloof hebt aangenomen; Ik zal met u niet in 't gericht treden. Daar is het pardon in uw hart, gaat daarmee heen en wees welgemoed."
Die dat nu niet heeft, wel, moet hij niet schrikken te sterven? En die het hebben, ze vrezen niet. Maar ze zeggen: *Heere! ik kom met het pardon naar u toe, en ik kom zien, of gij het mij uit genade belieft te vergeven.*

U zult in uw hart zeggen: *lieve Heere! lieve Heere! is er zulk een gezelschapje in de wereld?*
In welke hoek van de wereld zal ik het vinden naar het Woord? Zal ik het onder de predikanten vinden? Ach Heere, daar is het zo zeldzaam!
Eer zijn weinige bekeerde predikanten; sommigen onder dezelve zijn luiaards, vadsige optooiers, die dit gezelschap zouden haten en er vijand van zijn. Als zij van geveinsden spreken, dan menen zij er dit gezelschapje mee, zouden ze dan onder de aanzienlijken zijn? *Gij ziet uw roeping, broeders! dat gij niet vele wijzen zijt naar het vlees, niet vele machtigen, niet vele edelen' Maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou; en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke beschamen zou,* 1 Cor. 1: 26, 27. Daar mag ergens een Jozef van Arimathéa zijn, en een Nicodémus, maar het is geen groot getal. 't Is er hier en daar één. Aan het hof van Achab had gij een Obadja, die zei: *Is het u niet aangezegd, dat ik honderd profeten met brood en water onderhouden heb in een spelonk, telkens vijftig?* 1 Kon. 18: 13. Zo ook; 't is hier en daar een vrouw, een man, een kind, het is geen groot getal. Waaronder zult u ze dan vinden?
Onder uiterlijke belijders vindt gij zoveel kaf en bijna niet een tarwegraantje. Daar zijn gehele hopen uiterlijke belijders; en zijn ze niet zorgeloos en goddeloos?
Zijn ze in de families? Lieve mensen! hoe weinig vrome ouders zijn er? Wat is 't zeldzaam, als u een vrome grootmoeder of moeder vindt! Wat is 't zeldzaam, als u eens een vromen knecht of dienstmaagd vindt! Wat is 't zeldzaam, als u in de kinderen genade vindt, gelijk als in een Timotheüs die van kinds af de heilige Schriften geweten had, die hem wijs konden maken tot zaligheid, 2 Tim. 3: 15; en in 't kind van Jerobeam, waarin wat goeds voor de Heere, de God Israëls, gevonden werd, 1 Kon. 14: 13.
Hoe weinigen zijn er in de Bijbel bekend! Hoe weinigen zijn er, die de Bijbel veel gebruiken in de huisgezinnen! Hoe weinigen die met elkaar bidden, elkaar onderwijzen, en naar de hemel zoeken te brengen! Gij hoort de man wel zeggen: ik zou wel dag en nacht werken voor mijn huisgezin, om er de kost voor te winnen. Maar wat doet hij voor de zielen van zijn huisgezin? Waar vindt gij er die voor de zielen van de hun zorgen? Wij weten 't bijna niet.
Zult u ze bij de wegen vinden? Als u nu eens bij de wegen en uitloopplaatsen ging, ze zouden vol gevonden worden. 't Is er schrikkelijk gesteld! Gaat gij bij de groten; hoe schrikkelijk is 't er gesteld op de dag des Heeren! Gaat gij bij de gegoede burgers, die breken mee door; zij willen met dat gezelschapje niet mee. 't Zou wel kunnen zijn, dat God haast zou zeggen: *Ik zal uw kandelaar van zijn plaats wegnemen,* Openb. 2: 5; of, Ik zal maken, dat het er zo deerlijk gesteld is, dat gij niet zult weten of ze nog licht geeft; ja, Ik zal ze met dwaallicht omzetten.
God zal al dat misbruik van Zijn dag en dienst thuis zoeken. Het schijnt, dat het met deze stad naar het laatste gaat, dat de waarheid zuiver en zonder dwalingen zal gepredikt worden. U zult het licht bedenken, als mijn mond door de dood zal gesloten

zijn. U zult welhaast moeten zeggen: Ach God! waar ga ik ter kerk, daar ik recht de taal van Uw Woord hoor! Ach God, het gezelschapje wordt zo klein, en het wordt zo slecht!

U zult zeggen: ben ik en gij er een van?

Hoort; wij zullen ons niet ophouden met vele woorden.

Eerst, zijn ik en gij er een van, zo zult u er in uw hart zulk een kommer over hebben. Ik geloof niet, dat er ooit een onder dat gezelschapje gekomen is, of hij zal er in zijn hart kommer en zorg over hebben; en hij zal gezegd hebben: Ach Heere! zou ik er een van zijn? Daar zijn er zovelen die er niet van zijn, en die zo nabij komen, en ik ben het zo onwaardig als anderen.

Ten tweede. U zult ondervinden, dat gij lust gekregen hebt om uw verkiezing te onderzoeken. U moet daar niet altijd voor liggen schrikken, en zeggen: Ach God! als ik niet uitverkoren ben, is het alles vergeefs wat ik doe.

Zo doet u in het natuurlijke niet. Hebt u wel ooit gezegd: Ach, hoe vrijmachtig is die verkiezing! Zou ik wel een tekentje van de verkiezing hebben? Daar is er geen een of die les uit 2 Petr. 1: 10 is hem zo aangenaam: *Benaarstig u, om uw roeping en verkiezing vast te maken.*

Ten derde. Als ik en gij er een van zijn, zo zullen wij een overgeven gevoeld hebben, door Woord en Geest, zodat gij zult gezegd hebben: ik moet mede onder hen zijn. Ik ga tot hen over, en ik geef mij over aan hun Koning en aan hun Heere. Met U hou ik het; getrokken zijnde, zult u niet meer tegen de Heere zijn. De zondaar zegt altemet wel: 'Ik hoop mijn leven zo niet te femelen [veinzen].

Maar als hij getrokken is, dan is hij ook zo; als de overgang geschiedt, hoe is hij er over beschaamd! hij staat met tranen. Sinds dat ze gegrepen zijn, zeggen ze: ik zal 't met U, en met Uw Woord, en met Uw zaak houden.

Ten vierde. Had u niet veel werk om nederig te zijn, en om uw verdorvenheid te boven te komen? Wat was er niet al aan vast, om uw rechteroog uit te steken, uw rechterhand en voet af te kappen! Had u daar veel werk mee? Houdt ge het nu met de Godvrezenden? Wilt u in niemand anders zijn gezelschap zijn? Houdt ge het met zulken, die 't met God en Zijn zaak houden?

Ten vijfde. Was er iets in u daar de wereld van zei: Daarom acht ik u niet; waarom uw vader en uw moeder zelfs tegen u opstonden; tenzij mogelijk, dat zij ook God vreesden. Dan was er een dubbele liefde. Maar zeiden ze anders niet: dat alleen heb ik tegen u? Het spijt mij dat ge zo zijt, anders had ik u lief. Maar nu gij zo nauwgezet zijt, nu mag ik u niet lijden? Ja, heeft God dan niet gezegd: 'het is geen nood; ge zult Mijn genade en liefde hebben; en zult u aan Mij niet genoeg vinden?' Moet gij niet zeggen: al had ik de gehele wereld, en ik vond geen toegang tot U, zo sluit mijn hart?

Nog eens, ten zesde. Met wie wilt u 't gaan houden, met de vromen of met de onvromen? Wie zijn uw vrienden, de heiligen of de goddelozen? Met wie houdt u het, met die mensen, die naar de hemel gaan, met dat gezelschapje; of met de vijanden van de Heere? Of kunt gij die niet verdragen?

Ten laatste. Hebt u voor u zelf het pardon gekregen op dezelfde wijze, gelijk al Gods volk? Was u er over verwonderd en beschaamd voor God? Lag u op uw knieën en schreide u om genade, en om de Heere Jezus, en om de invloed van Gods genade? Kreeg ge wat, erkende u het wel? Kwam u met uw pardon voor God?

Onderzoekt u nu geliefden! Of men al veel woorden spreekt, wat zal het helpen? Ziet nu of gij tot de Kerk behoort of niet.

Vromen! doet nu uzelf geen kwaad, door van elkaar te liegen en te achterklappen. Dat is een grote fout, of 't dan een predikant of lidmaat is. Men let meer op elkaars fouten, als op elkaars genade. Dat meer letten op elkaars verdorvenheden als op de genade, dat is schrikkelijk; en dat om elkaar uit te doven en uit te blussen. Dat wij liever elkaars fouten bedekten, dan zou de wereld zoveel vat op ons niet hebben. Uw eigen volk spreekt kwaad van u, zegt de wereld. *Uw eigen volk*, zei Pilatus tegen de Heere Jezus, *heeft U aan mij overgeleverd*. Joh. 18: 35. Ik wil niet hebben dat u de fouten geen fouten zult noemen. Maar dat gij altijd liever op de deugden zou zien als op de fouten.

Die toegebracht is, dat geluk heeft hij, gaat vast veilig naar boven; 't mag door een rode zee zijn, 't mag een arm gerukt en geplukt volk zijn, met een gescheurd kleedje, die maken evenwel de Kerk uit. Die in deze heerlijke stad niet alleen geboren, maar ook wedergeboren zijn, ze zullen zeker uit deze naar de andere stad gaan die fundamenten heeft. Als ze van hier scheiden, zal God zeggen: *scheidt nu uit de strijd en gaat nu in de vreugde uws Heeren.*
Dat wens ik, dat aan ons, en u geschieden mag, tot eer van God, en om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 22.

Vraag 57. Wat troost geeft u de opstanding des vleses?
Antwoord. *Dat niet alleen mijn ziel na dit leven van stonden aan tot Christus, haar Hoofd, zal opgenomen worden, maar dat ook dit mijn' vlees, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met mijn ziel verenigd, en aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zal worden.*

Vraag 58. Wat troost schept gij uit het artikel van het eeuwige leven?
Antwoord. *Dat, nademaal ik nu het beginsel der eeuwige vreugde in mijn hart gevoel, ik na dit leven volkomen zaligheid bezitten zal, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, en in geen mensen hart opgeklommen is, en dat, om God daarin eeuwig te prijzen.*

WIJ lezen, 2 Cor. 5, op het tiende vers: *Wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad*. Daarvan hebben zelfs kennis de sidderende duivelen; daar weten de heerlijke engelen van; 't is voor ons allen, die leven, niet verborgen. Daar is er niet een in de wereld, die dat getuigenis in zijn hart niet voelt; en daarbij vindt hij, dat het vreselijk zal wezen.
Hoe vreselijk was het voor de eerste wereld! Daar klommen ze op de daken, op de bomen, op de bergen; het moest alles in de afgrond verzinken, wat buiten de ark was.
Hoe vreselijk was het in Sodom, als zij dat vuur en zwavel daar van de hemel op zich zagen regenen! Gen. 19: 24.
Hoe vreselijk was het op Sinaï als ze daar die donderende stem hoorden, en die bliksemen zagen. Exod. 19: 18.
Hoe vreselijk was het voor Israël als ze daar Korach, Dathan en Abiram en hun kinderen levend ter hel zagen zinken? Gans Israël vlood voor hun geschrei, Num. 16: 33, 34.
Maar hoe vreselijk dat ook was, nog veel vreselijker en verschrikkelijker zal het zijn, als wij voor 't gericht zullen gesteld worden. Dan zullen de wolken scheuren; de wolken zullen Gods wagens zijn, als wij gericht zullen worden. Dan zullen de sterren van de hemel vallen, de zon zal verduisterd worden, de elementen zullen branden, de engelen zullen door de hemelen vliegen, om dat werk te doen, waar God ze toe gebruiken zal.

Daar zullen de sidderende duivelen hun laatste recht ontvangen. Daar zal dan 't aangezicht der goddelozen betrokken zijn als een pot. Vromen en onvromen zullen daar hun vonnissen ontvangen. Het zal vreselijk zijn, als de Rechter Zich zetten zal. Dan zal de aarde beroerd zijn, en zal de doden opgeven die in haar zijn. Dan zal de zee verbaasd zijn, wegens al de lijken, die ze opgeven zal; en elk zal in zijn graf horen de stem des Archangels en der bazuin Gods, 1 Thess. 4: 16, zij zullen de krachtige stem des Almachtigen horen; gelijk Lazarus ze in zijn graf hoorde, Joh. 11: 43. Daar zullen de vaders en moeders hun kinderen zien, en de kinderen hun ouders; men legt toch 't geslacht zo meestal bijeen. Daar zal zulk een geluid, zulk een beroering komen onder die dorre doodsbeenderen; elk been zal tot zijn been naderen in dat vreselijke gericht, evenals u leest, Ezech. 37: 7.

Hoe zal het daar met de vromen staan? Die zullen in al dat vreselijke niet verbaasd zijn; zij zullen zonder vrees daar staan, evenals een Daniël bij die verschrikte Belsazar, Dan. 5; evenals een Esther bij een verschrikte Haman, Esth. 7: 6; en evenals een Abigaël die naast haar man Nabal lag, welks hart als een steen in zijn lijf bestorven was, 1 Sam. 25: 37. Zo zal het gaan met dat uitverkoren geslacht, met dat koninklijk priesterdom.
Waarom? 't Zal de dag van hun kroning en van hun rust wezen, omdat dan hun reis ten einde is, omdat ze dan uit hun vreemdelingschap overgaan in een land van eeuwige klaarheid en blijdschap.
Wij hebben ulieden, volgens onze inleidende aanspraak, doen zien, hoe vreselijk het gericht of laatste oordeel zal zijn, wanneer alle vlees wederom zal opgewekt worden, sommigen tot eeuwige blijdschap, en anderen tot eeuwige smaad en afgrijzing, Dan. 12: 2. Nu hebben wij voor, u verder in 't stuk in te leiden; en dat zullen wij zo doen:

> Eerst. Dat wij u met uw gedachten zullen brengen tot de dood van een mens; en hoe zijn ziel het na de dood zal hebben.
> Ten tweede. Hoe het na de dood met ons lichaam gaan zal.
> Ten derde. Als ziel en lichaam weer verenigd zijn, hoe het dan zal gaan.
> Ten vierde. Wat dat insluit en zeggen wil: *Dat geloof ik.*
> Dat zijn de vier dingen die wij graag met u wilden verhandelen, en waartoe wij uw aandacht verzoeken.
>
> 1. Onze gedachten bezighouden met ons leven, en dat wij allen zullen moeten sterven, en hoe het dan gaan zal met onze zielen.
> 2. Als wij gestorven zijn, hoe het met ons lichaam gaan zal.
> 3. Als ziel en lichaam weer verenigd zijn, hoe het dan zal zijn. De vromen met dat ze opgewekt zijn, zullen aan het verheerlijkte lichaam Christi gelijkvormig zijn. Maar de goddelozen zullen voor eeuwig verstoten zijn van Gods aangezicht, en van de heerlijkheid zijner sterkte.
> 4. Wat dat is, als wij zeggen: Ik geloof dat.

1. Wat het eerste aangaat.

Wij zijn hier levend bij elkaar; daar ligt een band, een nauw knoop tussen onze ziel en het lichaam dat God ons gegeven heeft. Maar weet gij het wel, dat God onze dagen bestemd heeft, die wij niet overtreden zullen? Job 14: 5. Daar mag een wereldse rechter zijn, die een vonnis velt ter dood. Maar door het een of het ander dat er tussenbeide komt, krijgt de ter dood veroordeelde vergiffenis. Hier ligt het vonnis des doods voor elk. Maar daar zal mede voortgegaan worden. De een mag wat langer leven, en de ander wat korter.
Maar als het gezette stondetje daar komt, zo krijgt hij de bode des doods. Daar vat zulk een de koorts, een ongesteldheid, een pijn, of door enig ander middel geraakt hij ziek te bed; het wordt erger, zodat men begint te denken, dat zal hier niet wel gaan. Hij vervalt van uur tot uur, zodat hij begint te zeggen: Ik zal weggaan. En hij neemt zijn afscheid: vaarwel mijn man, mijn vriend. En, gaat het er christelijk toe, zij schreien, zij bidden eens voor hem. Eindelijk zegt men: *zij, of hij, is heengegaan.*
Wat is dat? De scheiding van het redelijk deel uit het stoffelijke; de ziel gaat er uit, hetzij ten leven, hetzij ten verderve; dat wandelend, sprekend, levend stof dat wordt een dood, onbezield, stom stof.
Wat doen ze met dat dode lichaam?
De bruidegom is niet meer begaan over zijn bruid, noch de bruid over haar

bruidegom; de man is niet begaan over de lust van zijn ogen. Daar is het met Abraham: *Laat ik die dode wegdoen van voor mijn aangezicht,* Gen. 23: 4. Ze worden in het graf gebracht, en daar wordt het gewormte zijn zusters en zijn broeders, die mesten er zichzelf mede vet, totdat ze ook sterven en tot stof worden.
Waar gaat de ziel, de redelijke geest, naar toe?
Van stonde aan, als het een vrome is, zo keert die tot Jezus Christus haar Hoofd. O, daar heeft hij zo naar verlangd. Ach! mocht ik die eens zien, en daar bij wezen! Hij heeft er een grote begeerte naar gehad. Meent u, dat ze maar een Zaligmaker dienen, die in de Bijbel met letteren bekend is? Nee, zij dienen een Zaligmaker, die in Wezen is in de hemel, die God en mens is. Dan gaan ze naar hun Hoofd. Het Hoofd dat verenigt en regeert de leden; zo doet de Heere Jezus ook. De leden van het lichaam hangen allemaal van het Hoofd af; zo hangen zij ook van de Heere Jezus af, zij gaan naar hun Hoofd, Col. 1: 18. Van stonde aan wanneer de ziel gescheiden is, zo is het: *Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn,* Luk. 23: 43.
Daar vervalt nu het slaperige gevoelen van de Socinianen en Mennisten, die meen, dat de ziel gaat slapen, en het Paaps gevoelen vervalt al mede, op het afsterven, zo in 't Oude als in 't Nieuw Testament. In 't Oude ging de ziel, volgens hun gevoelen, in een voorburg der hel, en in 't Nieuw in het vagevuur.
Maar wij zeggen: daar is hier niets anders dan hel of hemel te wachten Luk. 16: 22, 23, ging de een naar de schoot Abrahams, en de ander naar de hel. Van stonde aan zijn ze zalig met Stefánus, die uitriep: *Heere Jezus, ontvang Mijn geest,* Hand. 7: 59; en Jakob riep uit: *Op Uw zaligheid wacht ik, Heere!* Gen. 49: 18. Zo gaat het met de mens. Die dood is, wordt op het stofbed des doods gelegd. Onze lichamen zullen misschien elk een begraafplaatsje krijgen, zoals het de Voorzienigheid beschikt; de een wat fraaier als de ander.
Maar daar zal in die dag der opstanding niet naar gevraagd worden, zomin, als dat er gevraagd zal worden: heeft er ook een wapen boven uw deur gehangen? of in de kerk boven of omtrent uw graf? Jesaja 57: 2, wordt gezegd: *Hij zal ingaan in de vrede, zij zullen rusten op hun slaapsteden, een iegelijk die in zijn oprechtheid gewandeld heeft.* Lazarus onze vriend slaapt, zei Christus, Joh. 11: 11.

2. Als nu dat lichaam verteerd zal zijn, hoe zal het er dan mee gaan?

Het zal opstaan door de kracht van Christus. Wordt dat onmogelijk gerekend? Ziet het in de natuur; de nacht versterft in de dag, de dag in de nacht, de winter in de zomer en de zomer in de winter. De bomen, die dor staan in de winter, in de lente spruiten ze weer uit, dan zegt men: de zomer komt aan. U hebt allen dag en nacht maar op uzelf te zien. Wie wekt u op? Gij zou het niet kunnen weren, als u daar ligt en slaapt, al was het dat uw huis in vlam stond. U wordt opgewekt uit een korte dood. Het is zo wonderlijk, als u gaat slapen, en als u weer opgewekt wordt; 't is alsof gij uit de dode opgewekt werd.
Neemt eens een kunstenaar, die de Scheikunde verstaat, hij heeft stofgoud in het slijk. Maar door zijn kunst weet hij al de fijne delen bijeen te krijgen, en hij maakt het tot een klomp goud. Of neemt eens een horlogemaker, die een horloge uiteen gedaan hebbende, al de radertjes en spilletjes, en andere deeltjes van dat kunstig werkstuk onder elkaar in een bak werpt; zal diezelfde horlogemaker geen raad weten, om zijn kunststuk weer ineen te zetten, en tot des vorige volmaaktheid te brengen? Denkt dan wat God zal kunnen doen! Ja, u kunt er niet aan twijfelen, als u let op de schepping Gods. *God spreekt maar en het is er. Hij gebiedt en het staat er,* Ps. 33: 9. *Bij God zijn alle dingen mogelijk,* Matth. 19: 26. Als u daaraan twijfelt, dan moeten wij zeggen: *Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods,* Matth. 22: 29. Is Zijn

hand verkort? Of hij een dode terstond na zijn afsterven opwekt of over duizend jaar; zou Zijn almacht iets te wonderlijk zijn?
U zult zeggen: Is 't wel waar?
Ja, 't is waar; die vraag past onder geen Christenen. Als u daar aankomt, komt dan voor de predikstoel, en zegt: Ont-christent mij. Wij zijn al meer verzekerd daarvan, dan dat gij 's avonds, als u naar bed gaat, verzekerd zijt, dat u weer op zult staan, als het morgen is.
Zegt u wat verzekering hebt gij? Gods Woord zegt het ons, en is dat niet genoeg, dat God die eer heeft, Hij die niet liegen kan? Beide Testamenten, het Oude en het Nieuwe, zijn er mede vervuld, in duizenden plaatsen die wij niet allen optellen zullen. Weet gij dat niet van het braambos, als God daar zegt: *Ik ben de God van Abraham, lzak en Jakob?* Exod. 3: 6. Hun zielen leefden wel. Maar dat was niet genoeg, hun lichaam moest ook leven. Hij was de God van de gehele persoon.
Wij vinden, dat Job er zo levendig van spreekt, Job 19: 25-27, *Ik weet, mijn Verlosser leeft en Hij zal de laatste over het stof opstaan; en als zij na mijn huid, dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen; denwelke ik voor mij aanschouwen zal, en mijn ogen zien zullen, en niet een vreemde.* Zo ook Jes. 26: 19, *Uw doden zullen leven, ook mijn dood lichaam, zij zullen opstaan.* Ezech. 37, daar hebt u 't in die prent van die dorre doodsbeenderen. En Dan. 12: 2, En velen van die in 't stof der aarde slapen, zullen opwaken.
Het is de moeite waard, dat gij de Bijbel hierop in uw hand neemt, en eens leest 1 Cor. 15, daar zult u zien, dat de apostel de mogelijkheid en de waarheid der opstanding meldt, en de hoedanigheden van de lichamen, die opstaan zullen.
U hebt in de Bijbel voorbeelden, zo in 't Oude als in 't Nieuw Testament, daar bijna niemand bij is geweest; en 't is van de Joodse kerk geloofd. Ja, er zijn er wel, daar duizenden bijstonden.
Denkt ook aan de Goddelijke rechtvaardigheid en barmhartigheid. De lichamen der goddelozen zijn nog niet genoeg gestraft, noch de lichamen der vromen genoeg verheerlijkt. In die dag der opstanding zullen de goddelozen gestraft, en de vromen gekroond worden.
Wij voegen er bij, dat de Geest van Christus in de vromen woont; en Paulus zegt, Rom. 8: 11, *Indien de Geest Desgenen, die Jezus uit de doden opgewekt heeft, in u woont, zo zal Hij, die Christus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken, door Zijn Geest, die in u woont.* Salomo's eerste tempel lag in de as. Maar uit de as van de eersten wist God een tweede tempel te doen voortkomen, die veel heerlijker was dan de eerste, Zo is het ook met de tempel van ons lichaam; die zal eerst in de as gelegd worden, en daar zal God een tweede tempel veel heerlijker dan de eersten uit maken.
Bovendien zo is de dood verslonden tot overwinning, 1 Cor. 15: 54. Daar moet een tijd komen, dat er geen dood meer zijn zal; en wanneer zal dat zijn, als in de opstanding? Daar zal dan geen vrees meer zijn, dat die unie of vereniging van ziel en lichaam weer gebroken zal worden.

3. **Zo wij nu vaststellen, dat er een opstanding zal zijn, *wat zal 't voor een lichaam zijn, daar wij mee opstaan zullen?***

Dit, mijn lichaam. Het zal hetzelfde lichaam zijn, het zal geen ander zijn, als in hoedanigheden. Dit mijn, en dat uw lichaam. Hoe weet gij het, zult u zeggen

- Uit het woord opstaan. Wat is opstaan? stelt dat geen vallen voor? Kan men wel zeggen, dat iets opgestaan is, als het niet gevallen is?

- De gehele Bijbel is er vol van. Ik, Paulus zal opstaan. Ik, Job zal opstaan. Ja, Paulus zei: Ik moet onverderfelijkheid aandoen, 1 Cor. 15: 53. Het wordt gezaaid in zwakheid, het wordt opgewekt in kracht; het wordt gezaaid in oneer, het wordt opgewekt in heerlijkheid, 1 Cor. 15: 43. Mijn ogen, handen, voeten, mond, ja, alles wat wij hier met onze ziel hebben omgedragen moet weder opstaan.
- Let op de voorbeelden: Was het niet hetzelfde kind van de weduw te Zarfath dat opgewekt werd? 1 Kon. 17: 22. Was het niet dezelfde zoon van de Sunamitische die opgewekt werd? 2 Kon. 4: 35. Was het niet dezelfde soldaat die in 't graf van Eliza geworpen was, die opstond? 2 Kon. 13: 21. Was het niet hetzelfde zoontje, dat op de baar lag, dat Christus opwekte? Luk. 7: 14, 15. Was het niet hetzelfde dochtertje van Jaïrus dat levend gemaakt werd? Luk. 8: 54. Was het niet dezelfde Lazarus, die gestorven was, en reeds riekte, die weer levend werd gemaakt? Joh. 11: 43, 44. Was het niet dezelfde Dorcas die Petrus opwekte, daar de arme weduwen van zeiden: dat kleed heeft ze ons gemaakt? Zij stonden er met tranen bij, en Petrus wekte ze op, Hand. 9: 40. Waren het niet dezelfde lichamen der heiligen, die opstonden, als Christus aan het kruis de geest gaf? Matth. 27: 52, 53. Was het niet dezelfde jongeling Eutyches, die, als Paulus predikte, dood viel, en weder opgewekt werd? Hand. 20: 10-12.
- Behalve dat, de justitie, de rechtvaardigheid Gods toont het. Als een ziel, die goddeloos geleefd heeft, een nieuwgeschapen lichaam kreeg, en wanneer God dat ging straffen, dat nooit zonden gedaan had, zou dat wel rechtvaardig zijn? Nee. Maar die ziel en lichaam, die samen gezondigd hebben, dat is 't recht Gods, dat die samen de straffen dragen moeten. Zo ook aan de andere zijde; zou 't wel rechtvaardig zijn, dat de vromen een nieuw lichaam kregen, en dat dat verheerlijkt werd, dat nooit kruis uitgestaan had? Dat is rechtvaardigheid, dat hetzelfde lichaam, dat mogelijk aan een staak verbrand is voor de Heere en Zijn zaak, of opgehangen is; dat datzelfde lichaam gekroond worde.
- Doet er bij de betrekking die zij hebben op de Heere Jezus. Hij is hun Hoofd, de tweede Adam. Sterven ze allen, die in de eerste Adam gezondigd hebben, en tot de eersten Adam behoren; dan moeten al dezelfde lichamen, als leden, die onder de Tweede Adam, hun Hoofd behoren, ook weer opgewekt worden, 1 Cor. 15. Hij is het Hoofd; zij zijn de leden; het Hoofd leeft, de leden moeten ook leven. Dat leerde Hij aan al Zijn leden. *Ik leef, zei Christus, en gij zult leven,* Joh. 14: 19. Ja, Hij is de eersteling, zo moet de massa ook volgen. Hij is de Eerstgeborene onder vele broederen, Rom. 8: 29.

Het zullen nu wel dezelfde lichamen zijn. Maar daar zal een grote verandering over komen; al de zondige en onzondige zwakheden zullen er af wezen.
Eerst. Wat aanbelangt de onzondige zwakheden: Wij zullen niet meer moeten eten, drinken, of slapen; het zal zonder die natuurlijke, onzondige zwakheden zijn. Kan God een Mozes, en een Elia, en anderen, veertig dagen zonder spijs laten leven; en zou Hij het hun niet eeuwig kunnen doen?
Ten tweede. De zondige zwakheden zullen ophouden. Niemand zal moeten zeggen: *Als ik het goede wil, zo ligt het kwade mij bij*, Rom. 7: 21. *Houd uw knecht terug van trotsheid,* Ps. 19:14, zij zullen niet moeten zeggen: Wij allen zijn als een onreine, Jes. 64: 6. Ach, nee! Ja, de zwakheden, die door de kastijding Gods komen, zullen daar ophouden. De aller-gezondste wordt hier wel eens ziek. Maar dat zal daar zo niet zijn. Daar zal geen kind roepen: Mijn hoofd, mijn hoofd! 2 Kon. 4:19. Daar zal geen koning Hiskia krank worden tot sterven toe, 2 Kon. 20: 1. Daar zal geen koning Asa

naar de medicijnmeesters lopen, 2 Kron. 16: 12. Daar zal geen weduwe meer schreeuwen: Uw knecht, mijn man is gestorven; en hij was de Heere zeer vrezende, 2 Kon. 4: 1.
Ten derde. Dat lichaam zal ook onsterfelijk zijn; 't zal vlug en vol glans zijn, zij zullen vaardig zijn, zij zullen de engelen gelijk zijn: Levende en zwevende voor de troon Gods, Matth. 22: 30.
Nu zijn er verscheidene soorten van lichamen. Daar zijn er, die in de zee leven, onder de aarde; daar zijn hemelse lichamen, zon, maan en sterren. Zo zullen wij ook lichamen krijgen, die in de hemel zullen kunnen leven; gelijk Henoch, Elia en de Heere Jezus; die zijn door de wolken, en door de lucht heen gegaan. Ze zullen veel heerlijker zijn, dan dat van Mozes, niettegenstaande er zulk een glans op lag, Ex. 34: 29, ja, veel heerlijker dan dat van Stefánus, dat als van een engel was, Hand. 6: 15:
Wat een heerlijk lichaam had Adam voor de val, dewijl er na de val nog zulke schonen waren, die het hart van het volk stalen, als een Absalom, Jobs dochters, David en anderen!
Zij zullen het verheerlijkte lichaam van Christus gelijkvormig zijn, Fil. 3: 21. Johannes zag de Heere Jezus eens, Openb. 1: 17, maar ik viel op mijn aangezicht, zegt hij. Mochten wij Hem nu zien, wij stierven! Maar dan zullen wij er in staat toe zijn. Er zal een glans op liggen, meer dan wanneer de zon opgaat in haar kracht, Richt. 5: 31. Nu hebben wij gezien, hoedanig ze zullen opgewekt worden.

Nu moesten wij eens gaan zien, *wie er opgewekt zullen worden?*
Het zullen zijn: vromen en onvromen; rechtvaardigen en onrechtvaardigen; zowel Kaïn als Abel, zowel Ismaël als Izak; alle beide die moordenaars, die met Christus gekruist zijn. O, zei Paulus, ik vertrouw op God, die de doden opwekt, 2 Cor. 1: 9. Openb. 20: 12, 13, ik zag de doden, klein en groot, zei Johannes, de zee, de dood en de hel, gaven de doden, die in hen waren, en zij werden geoordeeld een iegelijk naar hun werken. Alleen degenen, die leven zullen, zegt Paulus door Gods Geest, (want de aarde zal dan zo volkrijk zijn als nu), die zullen in één punt des tijds veranderd worden, 1 Cor. 15: 51, 52.
U gelooft immers dat Henoch en Elia niet gestorven zijn? maar daar is in één punt des tijds zulk een verandering over hen gekomen, alsof ze gestorven waren, zo zal 't met al die mensen zijn, die dan leven zullen. 't Zal zijn tot der vromen geluk, en tot der goddelozen verschrikking.

Het zal geschieden door Christus' kracht als God, als Middelaar, als Rechter; het zal de stem van de almachtige God zijn; die zal als God roepen, gelijk Hij eertijds tot Lazarus deed: *Kom uit!* Joh. 11: 43 Als Middelaar zal Hij tot de vromen zeggen: "Komt uit, er is wat goeds voor u; Ik ben gezonden om u eeuwige vertroosting te geven; Ik ben uw Middelaar; dat Ik u opwek, dat is op mijn waardig rantsoen gegrond. Als Rechter derhalve, heeft de Vader Mij zulk een kracht gegeven, dat elk op Mijn gebod zal opstaan." Dat strijdt niet tegen de Bijbel; het strijdt ook niet tegen de volmaaktheden Gods. Kende Hij uw ongeformeerde klomp, eer ge in de wereld was, zal Hij dan uw stofjes niet kennen Als u zolang in de wereld geweest zijt? Zou het nu niet goddeloos zijn, dat gij er aan twijfelde? Ge zou uw gemoed verkrachten moeten. Al wilde gij daaraan twijfelen, gij zijt er geen meester van.
Daar hebt u de opstanding uit de doden.

Daar moet nu een eeuwig leven op volgen.
Dat zal wonderlijk groot en onbegrijpelijk zijn. Wij lezen er dikwijls van in de Heilige

Schrift. Rom. 6: 23. De genadegift Gods is het eeuwige leven. De Godzaligheid heeft de beloften van dit en het toekomende leven, 1 Tim. 4: 8, zij grijpen naar 't eeuwige leven. Wat zal dat dan wezen?

Dat moet gij uit de eerstelingen en de beginsels zien. Hier dan, uit hetgeen de ziel genieten zal. Dan, uit hetgeen de ziel en lichaam tegelijk zullen hebben. Ei, weest op dit stuk een beetje aandachtig; zo gij verloren zult moeten gaan, zult u wel wensen, dat gij dit uurtje aandachtig geweest waart. U zult mogelijk in uw hart wel zeggen: Predikant! gij weet er niet veel van af.

Al meer dan u mogelijk wel meent. Al is 't nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen, 1 Joh. 3: 2; daar is evenwel veel van geopenbaard.

Laten wij u eens tot het gezicht brengen, wat de ziel alleen zal genieten, zelfs hier, en dan in de hemel. En dan daarna, wat ziel en lichaam beide zullen genieten.

Wereld! dat gij van 't eeuwige leven niet veel weet, is geen wonder. Als u bij de vromen verkeerde, dan zou ge er meer van weten, uit de eerstelingen en onderpanden, die gij in hen zou zien, zij hebben de eerstelingen van de oogst in hun hart; de onderpanden van de hemel. De hemel daalt altemet in hun ziel. Hoe?

In die opklaring van hun verstand, dat ze zo hemels in hun bevattingen en overleggingen zijn, zij stijgen met de arend altemet eens naar boven. Welk een Schat heb ik daar! zeggen ze; de Heere Jezus aan de rechterhand Gods! Wat al Godzaligen zijn daar, waarmee ik verkeerd heb, en daar ik mee gesproken heb! Zij overdenken eens, hoe zij er toe gekomen zijn. De Heere openbaart Zich altemet eens aan hen. Hij zegt: *Ik ben uw God.* O, die ziel is altemet zo overreed, dat ze er niet meer aan twijfelen kan, al was het, dat gij er haar om doden wilde; zij kunnen niet twijfelen, omdat ze in de nabijheid Gods leven. God kust hen met de kussen van Zijn mond, Hoogl. 1: 2. Hij voert hen in het wijnhuis, Hoogl. 2: 4, en in de binnenkamer, Hoogl. 1: 4, en 3: 4. Hij getuigt door Zijn Geest, dat ze Zijn kinderen zijn, Rom. 8: 16. Hij troetelt ze. Hij geeft ze troost, kalmte, vrede. Hij doet ze wegsmelten in liefde tot de Heere. Hij heiligt ze, zodat ze zoeken heilig te zijn, gelijk God heilig is, 1 Petr. 1: 15. Ze zinken weg in liefde en nederigheid; ze leven nabij God; zij hebben het getuigenis van Zijn Geest; ze leiden een heiligen wandel; ze hebben een levende en welgegronde hoop, zodat zij blij kunnen zijn in de aller-grootste verdrukkingen. Hoe komt dat?

Het is, dat er van de hemel wat in hun hart is.

Hoe is het nu voor de ziel, nadat ze gestorven zijn, als ze voor de troon Gods komt?

Hoe zou het zijn?

Zij zullen er een grote kennis hebben van de Drieëenige God. Al dat hier ten dele en verkeerd opgevat was, zal daar volmaakt zijn. Daar zal het vat vollopen.

Dan in de wil, zij voelen geen beweging tot zonde, zodat we als wel zullen zeggen: Heb ik mijn eigen ziel wel? Heb ik mijn eigen hart wel, dat mij dikwijls zo kwelde en zo helde naar de zonden?

Zij zullen er zijn vol van verwondering, van liefde, van blijdschap, van nederigheid, en van dankbaarheid. Heere! zullen ze zeggen, hoe hebt U met zulk een helwicht kunnen leven? Hoe was U zo goed, dat Gij met mij kondt leven? Zo zal 't gaan.

Lieve Middelaar! zullen ze zeggen, hebt U mij gekocht met Uw bloed, mij verlost? Daar zal als geen geest meer in hen zijn. Ze zullen altijd even fris zijn in hun geestelijke bevattingen. Daar zal niet een beweging of ontroering zijn, die zondig is; geen kommer, geen droefheid, geen vrees; niets anders dan een bedaarde kalmte, een altoos zichzelf gelijkvormig zijnde rust. Ze zullen daar het werk der heerlijkheid zien, zij zullen van gedaante veranderd worden, 2 Cor. 3: 18. Ze zullen de engelen gelijk

zijn, zodat ze zullen zeggen: Ik ben verzadigd naar mijn ene deel, dat is naar de ziel; en naar mijn ander deel, dat is het lichaam, wacht ik het ook. O! hoewel ik in de hemel ben aangekomen! ik wacht, dat Gij aan mijn ander deel ook een grote heerlijkheid zult geven.

Geliefden! als die knoop gelegd zal zijn, tussen lichaam en ziel, dan zullen ze het eeuwige leven volmaakt genieten. *Dan zullen de engelen hen voeren door de wolken in de lucht, en zo zullen ze altijd met de Heere wezen,* 1 Thess. 4: 17.
Daar komende, zal het alles vergroot worden.
't Zal vergroot worden vanwege de plaats der heerlijkheid. Hier hebben ze altemet een arm hutje, daar zullen ze in 't Paradijs Gods zijn.
't Zal vergroot worden wegens het gezelschap; zij zullen zijn in het gezelschap van de Drieëenige God; in het gezelschap van de Heere Jezus; die zullen ze in een zichtbare gedaante zien, als God en mens in één Persoon, zij zullen zijn in 't gezelschap van de Vader en van de Geest. *Ik God, ben uw God,* zal Hij zeggen, en Hij zal de uwe wezen. Hoe zoet was dat hier! Zij mochten er wel van zeggen: 't Is mij goed nabij God te wezen, Ps. 73: 28. Dan zeiden ze: u hebt mijn ziel liefelijk omhelsd, Jes. 38: 17.
O Geest van God! zullen ze zeggen, ik erken U mijn Leidsman te zijn tot over de dood; U hebt mij in de hemel binnengebracht.
Heere Jezus! U zei, dat Gij mij geen wees zou laten, Joh. 14: 18.
Ze zullen zijn in het gezelschap der engelen, en van alle vromen, Adam, Mozes, Elia, David en andere grote mannen, die in de Kerk geweest zijn.
Daar zullen ze zijn bij die duizenden van Gods kinderen, patriarchen, apostelen, vromen, die hen hier gesticht hebben, in 't gezelschap, dat hen hier verkwikt heeft. Is er een predikant, die 't middel is geweest van uw verandering, die gij zo liefhad, daar zult u bij zijn. U was hier altemet zo bekommerd, dat gij meer liefde tot het middel, dan tot de Heere Jezus had; dan zal het anders blijken. Elk zal zijn kroon voor de voeten Gods leggen en zeggen: *eer zij God en het Lam, wegens het grote werk aan mij gedaan.*
Een goddeloze zegt: wel, wat zullen ze daar eeuwig doen?
God Drieenig kennen zonder duisternis; zij zullen God kennen in 't werk der natuur, in 't werk van Zijn voorzienigheid, in Zijn Wezen, in Zijn Personen, in Zijn volmaaktheden; zij zullen zo ver kunnen zien in de Goddelijke dingen, zij zullen Hem dienen zonder zonden. Dat geslacht zal kunnen zeggen: Nu is de minste zonde niet in ons, zij zullen Hem verheerlijken zonder moede te worden. Men wordt hier moede van prediken, van horen, van zingen. Mozes' handen werden moede van bidden: Aäron en Hur moesten ze ondersteunen. Maar daar zullen ze altijd even vaardig wezen, zij zullen nooit versleten krachten hebben; en dat zal zo duren tot in eeuwigheid, eeuw uit, eeuw in: alle vrienden binnen, alle vijanden buiten.
Daar zullen ze zichzelf verlustigen in de Almachtige, verkwikt zijnde in het grote goed, dat wij hier niet begrijpen kunnen, en dat nog niet geopenbaard is. Wat hebben wij het dikwijls gezongen: *o! hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor die U vrezen*! Ps. 31: 20. Ze zullen zo blij zijn in dat zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid, 2 Cor. 4: 17. Daarin is een grote breedte, lengte, diepte en hoogte van Goddelijke liefde te zien, Ef. 3: 18, zodat gij er in wegzinken moet.
Daar zullen ze elkaar aanzien met blijdschap: man, vrouw, kinderen, elk zal zeggen: heeft God er u ook gebracht? Heeft Hij zich over u ontfermd? U kunt eens denken wat een liefde en vereniging daar zal zijn, zij zullen niet nijdig en hovaardig zijn tegen elkaar, maar zij zullen elkaar opwekken tot de lof van God, en zij zullen ophalen wat God al aan hen gedaan heeft.

Meent u, dat er in de hemel niets zal zijn tot verkwikking voor het lichaam? Ach ja! zowel als hier, maar op een gans andere wijze.

4. Nu het vierde stuk, namelijk: Ik geloof dat. ***Weet gij wat dat te zeggen is?***

Eerst. Heere! ik geef U de eer; ik erken, dat Gij God zijt, en dat dit een Goddelijke waarheid, en geen fabel is. U hebt het ontdekt, en ik ga op het gezag des Ontdekkers vast.
Ten tweede. Ik zucht en verlang er naar. Ach, zou het mijn geluk wel wezen! zou ik dat mogen hebben! mijn hart trekt er naar, ik wilde wel, dat ik zo mocht wezen!
Ten derde. Ach! dat ik U voor mijn deel in Christus mocht hebben! Mij dunkt, u hebt mij zo bewerkt, dat ik het mag denken.
Ten vierde. Ik wacht het met lijdzaamheid. Daar zijn er wel, die wegens hun ellende wensen dat ze dood waren; dat is juist zo niet gewenst.
Ten vijfde, zij willen alles uitstaan wat er uit te staan is, al was het op schavotten, in kruis en armoede. U blijft, en zijt, zeggen ze, evenwel mijn God; zij willen graag alles uitstaan, om dat te genieten.

Dit zijn onze vier dingen; ik hoop, dat gij aandachtig hebt willen zijn.
Hebt u het niet willen zijn, God vergeve het u. Maar zo gij gewild hebt, wat hebt u in uw hart gedacht?
U zult zeggen: daar zult u ziet achter komen, wat ik heb laten opklimmen in mijn geest.
Maar ik weet dat niet, of wij er niet wel wat achter zullen komen. Dacht u er niet wat atheïstisch omtrent? Had gij er niet wie verzinselen onder, om het alles krachteloos te maken? U zult in uw hart zeggen: daar ben ik al jaar en dag schuldig aan geweest, dat ik die gedachten van dood, opstanding en eeuwig leven uit mijn hart gesteld heb.
Wel, is dat zo, dan hebben wij een woord twee af drie aan u te zeggen.

Eerst. Weet gij wel, dat gij vruchteloos arbeidt, het blijft evenwel in 't diepst van uw hart. Wij moeten u een vraag doen: kunt gij de gedachten van de dood wel weg doen? Gij zijt misschien fris, kloek en sterk, uw melkvaten zijn vol melk, Job 21: 24: maar kunt u die gedachten wel weg krijgen?
Nog een woord, ten tweede. Spruit het niet uit goddeloosheid, en tot goddeloosheid, dat gij zulke gedachten in uw binnenste voedt?
Ten derde. Nog een woord. Weet gij wel, dat gij u daardoor in gevaar stelt, dat God die dingen, die u nog een prikkel geweest zijn, zal wegnemen? Dat Hij alle klem van u zal wegnemen, en dat gij zo doende zult zondigen tot de dood?
Ten vierde. Weet gij wel, dat gij een snood mens zijt? Voor zo een heeft niemand enige eerbied, als om zijn ambts wil en in elk geval gedwongen. Hebt u het niet willen geloven, doet geen moeite om het langer tegen te gaan. God zal er u evenwel toe brengen tot uw smart.

Een ander zegt: ik ben daar niet schuldig aan.
Waarom?
Ik doe niet anders dan de brede weg oplopen, tuisen, [dobbelen] spelen, drinken. Denkt u, dat u te kort zult komen, om in de hel te komen? U behoeft u zo niet te haasten. Daar wordt in ons land zulk een haast gemaakt om verloren te gaan. Weet u niet, dat er een wolk van oorlog groeit? Wilt u het er dan opzetten om ten gronde te gaan?

Wij hebben altijd het middelslag [de burgerij] moeten prijzen, zolang als wij hier predikant geweest zijn; wij dachten, dat daar de zegen Gods nog wel het meest onder was. Maar wij beginnen nu wat te veranderen; het schijnt of God nu meest onder de groten, en onder de kleinen met Zijn Geest begint te werken. En de burgers, die enigszins met middelen gezegend zijn, zitten te tuisen en te spelen in de herberg; en de vrouwen en kinderen zitten thuis te zuchten en te schreien; en de vrienden gaat er als het hart over uit, als ze het horen.
Deze morgen hoorden wij van een van Gods dienstknechten, dat wij te voren nog niet gehoord hadden, namelijk: dat ze daar zitten loterijen op te richten. Hebt u geen huizen meer om daar te eten en te drinken? Dan zou er haast een andere gedaante gezien worden; de fatsoenlijkste burgers worden wilder, en wij zien nu altemet met blijdschap onder de aanzienlijken Gods Geest werken, en onder de armen, hier een dienstknecht, en daar een dienstmaagd, die genade krijgen.
Doet uw best zo niet om in de hel te komen. Hebt u dan geen liefde meer voor uw vrouwen, kinderen, vrienden en ouders? Kan u niets stuiten, dat gij zo baldadig wordt? Moeten de klachten uit de huisgezinnen langs de straten gehoord worden? Wij hopen dat wij niet sterven zullen, of dat wij zullen zien, dat God ook wederom in 't middelslag werkt.
U die van de Heere gezegend zijt met tijdelijke middelen, moet gij dartelheden gaan doen? Doet liever macht en geweld om in de hemel te komen, zegt: ik en mijn huis wij zullen de Heere dienen, Jos. 24; 15. Zegt: ik wil liever met mijn ouders, vrienden, en met mijn gehele huis naar de hemel gaan, als op de tuis-, speel-, zuip- en vretbank zitten.

Anderen zullen zeggen: Daar ben ik ook buiten. Maar ik ben zorgeloos; altijd goedsmoeds; ik weet van geen droefheid.
Ik vraag u: Als u onder het Woord komt, gaat er niet eens een rilling en een verandering door uw hart. Is het niet als een scherpsnijdend zwaard? Hoe maakt u het dan? Dan verzet ik het, zult u zeggen, door in mijn wellusten voort te gaan; door eten en drinken gaat de benauwdheid mijns harten wat weg; en kan ik het niet verzetten, ik verzeker mij evenwel de hemel.
Ach Heere! hoe menigeen verzekeren zich de hemel zonder grond! Het is al: mijn man en mijn vrouw zaliger; en het stro[20] ligt dikwijls voor de deur en de ziel in de hel; en dat is evenwel in de monden van de mensen bestorven.
Zeg eens! Wanneer werd gij dan verzekerd? Hoe kreeg gij het? Op bidden, worstelen, strijden, tranen, donkerheid? U mag het u zelven beloven. Maar God zal het niet bevestigen. Het zullen zandgronden worden, Matth. 7: 26. Wilt u de rechte grond weten? Wij zullen daarmee zoeken te eindigen.

Eerst. Dan zult u kennen hetgeen Paulus zei, Ef. 2: 5. Ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft Hij ons levend gemaakt met Christus. Toen ging gij u scheiden van de doden en gij kwam onder de levenden verkeren.

Ten tweede. Is Christus uw Hoofd? Zou gij dat wel durven zeggen, dat die heilige Jezus uw Hoofd is? Zoekt gij dan ook zoals uw Hoofd te leven? Of dient gij de wereld in het toppunt? Dan zult u de dingen van Christus en Zijn volk gaan verachten.

Ten derde. Hebt u uw leven begonnen, een hemelse vreugde in uw hart te gevoelen; zodat gij over het genadewerk God gedankt hebt, al was het maar met een enig traantje? Hebt u God wel gedankt, dat gij nog niet grotelijks gevallen zijt?

[20] Oude (Heidense) gewoonte om een bosje stro voor de deur te leggen as er een lijk binnen ligt

Ten vierde. Voelt gij een zucht en trek naar de hemel? Zou u wel zeggen: *Kom haastig, Heere Jezus!* Openb. 22: 20. De anderen zeggen: *kom nog niet!* Maar zij zeggen: Ach! ik wilde wel, dat Gij kwam! Ach! mocht ik bij uw kinderen in de hemel zin! Ik zucht daar naar, ik zie daarnaar uit. Ach God! ik kan het ziet harden, ik verlang om erbij te zijn!

Ten vijfde, zij laten zich aan het aardse 't minst gelegen liggen. Of ik daar wat min of meer van heb, zeggen ze, laat dat maar zijn zoals het God belieft; als ik maar heb om over de weg te komen al moest ik dan arm worden, dan zal ik het brood der liefde eten en niet der luiheid; zij zoeken de dingen die boven zijn, Col. 3: 1

Nog eens. Ten zesde. Die het genieten zal, hij kan niet verre van God leven. Dat is hem zo naar, als hij moet zeggen met de bruid, Hoogt. 3: 1. *Ik zocht Hem, maar ik vond Hem niet*. Hij is zo blij, als hij kan zeggen: Ach! mijn Heere, verheft Gij over mij 't licht Uws aanschijns, Ps. 4: 7.

Ten zevende, zij maken daar hun meeste werk van, om er te komen; zij bidden, zij lezen, of er op 't laatst nog een storm mocht komen.

Nog een tekentje, ten achtste. Als er twee weegschalen voor u stonden en in de een was God en Jezus, en in de andere de duivel en de wereld, wat zou er 't meest bij u wegen? Is het God? Zoekt u Hem te dienen en te behagen? Of is het de wereld en de zonde? Zijt gij nog onder de heerschappij des duivels? Wat zegt u? Hebt u de keuze nog nooit gedaan? Slaap niet, vóórdat gij het gedaan hebt. Laat uw gemoed u behandelen: het zal u zo trouw behandelen.

Kinderen Gods! Moet u zeggen: wat geef ik om de wereld, als ik God heb; al ging ik mijn leven van hier niet naar huis. Wat zegt uw hart?
Zegt het: ik mis het?

Ten eerste. Dan zeggen wij u de dood aan, en wie weet hoe haast! Op de plaats der doden, waar gij op zit, zal 't wellicht haast ledig zijn voor een ander.

Ten tweede. Keert deze 57ste Vraag van de Onderwijzer dan om. Dan is het:

"Wat schrik schept gij uit de opstanding des vleses?
En het antwoord zal moeten zijn:
Dat niet alleen mijn ziel na dit leven van stonden aan tot haar hoofd, de duivel, zal neerzinken, maar dat ook dit mijn vlees, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met mijn ziel verenigd zal worden, om Hem eeuwig te smaden."
Dan moet gij ook de 58e Vraag van de Onderwijzer omkeren; en vragen:
"Wat schrik schept gij uit het artikel van het eeuwige leven?
En het antwoord zal hierop uit moeten komen: Dat nademaal ik de beginsels van de eeuwige smarten der hel in mijn hart gevoel, in die nepen en angsten, en in die knaging van mijn gemoed; dat ik dan ná dit leven, volkomen rampzaligheid zal hebben, die geen oog gezien, noch geen oor gehoord heeft, noch in het hart des mensen is, opgeklommen; en dat om God daar eeuwig te lasteren, en mezelf te vervloeken."

Vromen! houdt moed; uw hart schrikke niet!
Zondaar! raakt het u nog niet? Is het nog geen tijd, om om te zien?

Kinderen Gods! gaat uw weg zo maar voort; de Heere zal u versterken. God zal met de goeden wezen. Moet u sterven; troost u tegen uw eigen dood, en tegen de dood van

uw vrome vrienden. Hoe lief had gij elkaar hier! Maar wat zal het daar eens zijn! Troost u tegen het graf; dat zal een zacht rustbed wezen.

Wij sluiten met dat woord van Paulus, 1 Thess. 4: 17, 18, *zo zullen wij altijd met de Heere wezen. Vertroost elkaar met deze woorden.*
De Heere gunne dat u en mij, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 23.

Vraag 59. Maar wat baat het u nu, dat gij dit alles gelooft?
Antwoord. *Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben, en een erfgenaam des eeuwige levens.*

Vraag 60. Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?
Antwoord. *Alleen door een waar geloof in Jezus Christus; zo dat, al is het dat mij mijn consciëntie aanklaagt, dat ik tegen alle de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen daarvan gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben, nochtans God, zonder enige verdienste mijnerzijds, uit louter genade mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, evenals had ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja, als had ikzelf al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft; in zoverre ik zulke weldaad met een gelovig hart aanneem.*

Vraag 61. Waarom zegt gij, dat gij alleen door het geloof rechtvaardig zijt?
Antwoord. Niet, dat ik van wege de waardigheid mijns geloofs Gode aangenaam ben. Maar daarom, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is, en dat ik die niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toe-eigenen kan.

WIJ lezen Filipp. 2: 12. Werkt uws zelfs zaligheid met vreze en beven. Het is een groot woord, een groot werk, en een grote last, die ons elk van God bevolen wordt, om dien, in de naam van God, uit te voeren. Niets kan ons meer daartoe aanmoedigen, als dat wij denken:

Eerst. Dat het mogelijk is.
Ten tweede. Ik kan daar geen schande door hebben.
Ten derde. Dat het geen vruchteloos werk is.

Het is niet onmogelijk om in de hemel te komen; om tot de staat der genade en der heerlijkheid te komen. Bij de mens, zegt God, is 't wel onmogelijk. Maar bij Mij niet. *Wij zijn er niet toe bekwaam om uit of van onszelf iets goeds te doen of te denken, maar al onze bekwaamheid is uit God,* 2 Cor. 3: 5. Het is dan niet onmogelijk aan de zijde van God: *Hetgeen bij de mensen onmogelijk is, dat is mogelijk bij God,* Luk. 18: 27.
Als een mens daartoe ingespannen raakt, zo gaat hij dat:

Ten eerste, beginnen. En wat ondervindt hij dan wel haast? Dan ondervindt hij, dat God dat goede werk in hem voleindt. Het goede werk in u begonnen zal Hij voleindigen tot op de dag van Jezus Christus, Filipp. 1: 6. Dat wist Nehemia als hij zei: Wij de knechten des Allerhoogsten Gods zullen ons opmaken om te bouwen, en God zal het ons doen gelukken, Neh. 2: 20. Dat ondervindt een overtuigde ook. Ik zal nu mij opmaken, zegt hij, dat het mag gelukken.

Niet alleen moet ik, ten tweede, aan dat werk beginnen, maar ik moet er volstandig in zijn, zou ik er anders door raken; ik moet niets ontzien, al was het dat ik er schade door zou moeten lijden. Wil iemand naar de hemel, er is voor hem geen groter sieraad. Dan begint hij een heerlijke te worden in de lande, daar elk zin in krijgt. Al zijn het goddelozen, zij mogen ze met de mond verachten. Maar in hun hart

schatten ze hun hoog. O, die gelooft, hij zal niet te schande worden, in eeuwigheid. De Heere zal hem vergelijken bij een voorzichtig mens, die zijn huis op een steenrots gebouwd heeft; wat stormwinden er komen het huis blijft staande, Matth. 7: 24. Het is zulk een volk daar men van zeggen moet: *de rechtvaardige is overtreffelijker dan zijn naaste*, Spr. 12: 26.

Ten derde. Wilt u naar de hemel, en hebt u het begonnen; blijft volstandig, gij zult geen vergeefs werk doen. Ach nee! *Ik heb tot het zaad van Jakob niet gezegd: zoek Mij tevergeefs,* zegt God, Jes. 45: 19. De goedheid Gods lijdt het niet, dat iemand aan dat werk zijn hand zou slaan, of Hij zal 't hem duizendvoudig vergelden. *Zo dan, mijn geliefde broeders! zijt standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in de Heere,* 1 Cor. 15: 58. Het mocht een kind van God eens los ontvallen: *Ik heb tevergeefs mijn hart gezuiverd, en mijn handen in onschuld gewassen,* Ps. 73: 13; als hij zo spreekt zo moet hij eindelijk voor God belijden: *Dat hij maar een groot beest is bij God,* Ps. 73: 22. De blinde wereld mag zeggen dat het tevergeefs is God te dienen; al het volk van God oordelen dat niet. Maar die zijn van dezelfde mening als de Onderwijzer, wanneer hij die 59ste vraag behandelt.

Maar wat baat het u nu, dat gij dit al gelooft?

Ja, het is niet tevergeefs het werk des geloofs, en de arbeid der liefde; de Onderwijzer vraagt het aan een voor allen, of het niet tevergeefs is God te dienen?

Daar antwoordt er een, gelijk of ze allen antwoorden, en hij zegt: *Het is niet tevergeefs.*

De Onderwijzer treedt onder de Christenen, gelijk Paulus eens deed onder de Joden, laat ik u eens een vraag doen: *welk is het voordeel der Joden? of welk is de nuttigheid van de besnijdenis?* En daar wordt op geantwoord: *groot in alle manieren. Dit is wel het voornaamste voordeel: dat hun de woorden Gods zijn toevertrouwd,* Rom. 3: 2. In Rom. 9, telt hij nog al meer nuttigheden op.

De Onderwijzer wil zeggen: Christenvolk, wat voor een zeldzaam volk zijt gij? Ik zie, er schiet niet veel bij u over; altemet moet gij wel op de milddadigheid van anderen leven. U hebt dikwijls aan voedsel en deksel gebrek. Ik zie als er genade in uw hart komt, dat elk tegen u opstaat; de man staat op tegen de vrouw, en de vrouw tegen de man; een vader staat op tegen zijn Zoon, een zoon tegen zijn vader; een moeder staat tegen haar kind op, een kind tegen deszelfs moeder. Ik zag ook dat gij werd gegrepen; ik zag er onder u, die naar de gevangenhuizen gebracht werden, en dat waren Christenen.

Ik stapte eens bij u over, om deze vraag aan u te doen: of alle mensen zalig worden? Gij antwoordde mij: Nee. Daarop zei u mij: wie zalig zouden worden, namelijk die allen, die in Christus geloofden; die Christus door het ware geloof aannemen, in de 7de Zondag.

Daarop zagen wij enige stukken van de voorwerpen des geloofs dat gij belijdt, en zo zijn wij gekomen tot de eeuwigheid. Bij de wereld zijt gij 't uitvaagsel aller-mensen. Maar wat gewin is er, in dat alles te geloven met het zaligmakend geloof? Wat baat het?

Dat zal ik u zeggen, wordt er geantwoord. Dit baat het: *dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben.*

Wel! zijt gij dan geen zondaar meer?

Ach ja!

Hoe is dan nu een zondig mens rechtvaardig voor God?

Daar doet hij verklaring van in de 60ste Vraag. *Alleen door een oprecht geloof in Jezus Christus.*

Hoe komt het geloof hier te pas? Dat zegt hij in de 61ste Vraag, en verder wat dit is, dat te geloven. Dat zijn onze vier zaken.

- Eerst. Is er een bijzonder nut in, dat te geloven? Ja.
- Ten tweede. Hoe wordt de mens gerechtvaardigd voor God? Alleen door een oprecht geloof in Jezus Christus.
- Ten derde. Het geloof is een wonderstuk; hoe komt het hier te pas? Dat zal Hij zeggen.
- Ten vierde. Dat geloof ik.

1. Wat het eerste aangaat, hier is een bedenking.

1. Of men God mag dienen om inzicht en loon.
2. Of er geen gewin in 't geloof is.
3. Of men loon verwachten mag?

De eerste bedenking is: *of men God mag dienen met inzicht van enige vergelding, tijdelijke, geestelijke of eeuwige?* Ik antwoord:
Eerst. God is het zo waardig van ons allen gediend te worden, al was er geen hemel tot beloning, noch een hel tot straf. Dat zijn wij schuldig te doen; wij zijn schuldig eeuwig te erkennen, dat Hij waardig is van ons allen gediend te worden, van ons allen te ontvangen alle eer, alle liefde, allen dienst. Dat moeten wij op aarde erkennen, al was er geen andere reden, als onze afhankelijkheid van God. Jer. 10: 7, *Wie zou U niet vrezen, Gij Koning der Heidenen? Want het komt U toe.* Pred. 12: 13, *Vreest God en houdt zijn geboden, want dit betaamt alle mensen.*
Ten tweede. Al is God het waardig van ons gediend en geliefd te worden, zo belieft het God echter in de overvloed van zijn goedheid tot Zijn kinderen van loon te spreken. In het houden van Gods geboden is grote loon, Ps. 19: 21. Ik zal het niet onder Mij laten, zegt de Heere. *Wie is er ook onder u, die de deuren om niet toesluit? en gij steekt het vuur niet aan op mijn altaar om niet*, Mal. 1: 10. Zegt de rechtvaardige het zal hem wel gaan, Jes. 3: 10.
En in 't Nieuw Testament is het al dezelfde boodschap. 't Is: 1 Tim. 4: 8, *De Godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de beloften des tegenwoordigen en des toekomenden levens.*
Ten derde. God moedigt elk mens onder Zijn kinderen aan, uit hoofde van de goede vergelding, die Hij aan hen doet, voor hun gebrekkelijke dienst. Is er genade in uw hart, en geeft gij aan een van mijn dienstknechten, al was het maar een dronk koud water, Ik zal het u rijkelijk vergelden, zegt de Heere, omdat het Mijn dienstknechten zijn, Mark. 9: 41. *Rijkdom en eer is bij Mij, duurachtig goed, en gerechtigheid,* Spr. 8: 18. Zo versterkte Hij ook Aza.
Ten vierde. Daar is loon naar werk, Jer. 31: 16. Uw arbeid zal niet ijdel wezen. 1 Cor. 15: 58. God heeft er nooit ongenoegen in gehad, dat Zijn kinderen daar het oog op geslagen hebben, dat ze het gedaan hebben, blijkt uit Ps. 34: 10. *Vreest de Heere, gij zijn heiligen! want die Hem vrezen hebben geen gebrek.* God nam het niet kwalijk van Mozes, die zag op de vergelding des loons, Hebr. 11: 26. Nam God het van Paulus wel kwalijk? als hij zei, Rom. 8: 18, *Ik houd het daarvoor, dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds, niet is te waarderen tegen de heerlijkheid die aan ons geopenbaard zal worden.* Paulus als een onderwijzer zei: Wij zien de zienlijke dingen niet aan, want die zijn tijdelijk 2 Cor. 4: 18. Wij behoeven daar niet over te dwarrelen, of een kind Gods, God dienen mag om loon. *Zo gij gewillig zijt, en hoort, zegt God, gij zult het goede dezes lands eten, anders zult u van het zwaard gegeten worden,* Jes.

1: 19, 20.
Ons vijfde antwoord is: Als een kind Gods dat doet, dat hij op het nut ziet, zo dient hij God evenwel, ook om de waardigheid die Hij heeft. 't Is Gode tot heerlijkheid, en tot zijn geluk, 2 Thess. 1: 12. Opdat de Naam van onze Heere Jezus Christus verheerlijkt worde in u, en gij in Hem, naar de genade van onze God en de Heere Jezus Christus. Hij zal komen en wonderbaar aan zijn heiligen zijn, en zich verheerlijken in al Zijn heiligen. Dat begrepen hebbende, zullen wij zien, dat hetgeen aan onze zijde tot nut is, dat is ook Gode tot heerlijkheid.

Tweede bedenking. Nu moeten wij zien: *Is er dan nut in, om dat alles te geloven?*
Ach arme, zult u denken, ze zijn dikwijls zo arm. Evenwel is er nut in. Waarom?
In hun armoede hebben zij dikwijls zulk een edelmoedige geest; ze leven onder de stralen en invloeden van het licht van Gods aangezicht. Als zij maar voedsel en deksel hebben, hoe gering het ook is, het is hun zeer wel. Het goed van de wereld doet hen niet veel aan. Een schotel groen moes is hun al beter dan al het vette van de wereld. Bovendien in hun weinigje proeven ze 's Vaders liefde. Mijn weinigje in Uw liefde is beter, zeggen ze, dan de overvloed veler goddelozen, Ps. 37: 16. Zie eens een gezelschap van vromen, waar dikwijls niet veel opgedist wordt, en ziet een gezelschap van goddelozen, waar het alles opgedist wordt; het een is tot lof van God, en het andere lastert God in 't misbruiken van Zijn Naam.
O, krijgt iemand genade, dat overtreft het alles. Daar zegt God tegen: nacht en dag staat de poort des hemels voor u open, om al uw begeerten gedurig aan Mij bekend te maken, en uw hart uit te gieten. Als zij zich de gehele dag nauwgezet gedragen hebben, wat een vrede hebben ze! Door die vrede Gods worden ze als buiten zichzelf gebracht, en de Geest doet hen van gedaante veranderen, als ze daar staan te schreien voor de Heere om Zijn gemeenschap, en zeggen: *Hoe lang nog, o Heere! wanneer zult u tot mij komen*? Ps. 101: 2.
Laat ik u eens omhelzen, en spreekt tot mijn hart van vrede; laat ik eens spreken zoals u 't graag hoort, zegt de Heere.
Gaan ze naar de eeuwigheid, leggen ze hun lichaampje daar neer in 't stof? Daar is het oog van God, die ziet en Hij zorgt voor die stofjes. Dat kunnen wij nu om de kortheid van de tijd niet uitbreiden.

Derde bedenking. *Wat voor nut is er nog al in?*
Dit: *dat ik voor God rechtvaardig ben, en een erfgenaam des eeuwige levens.* Hab. 2: 4. *De rechtvaardige zal door zijn geloof leven.* Rom. 10: 10. Met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, Gal. 3: 24. Wij worden gerechtvaardigd uit het geloof, Rom. 3: 24. Wij worden om niet gerechtvaardigd, uit zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is. Rom. 5: 1. Wij dan, gerechtvaardigd zijnde door het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus. Rom. 3: 28. Wij besluiten dan, dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der Wet.

2. Hier dalen wij nu vanzelf gemakkelijk af tot ons tweede stuk.

Wij zeggen: Wat is dat dan, gerechtvaardigd voor God te worden? Hoe wordt de mens gerechtvaardigd voor God? Hoe gaat dat wel toe?
Kinderen Gods, spant u wat in, het zal uw aandacht wel waard zijn: wij zullen het ordentelijk zoeken voor te stellen.
Het rechtvaardigen is een rechterlijke daad van God, waardoor Hij de uitverkoren zondaar, die in zichzelf wel goddeloos, maar nu een arme, verlegen, belaste en beladene ziel is, vrijspreekt van schuld, vloek en straf, en hem verklaart tot een

erfgenaam des eeuwige levens; en hem zodanig zijn zonde vergeeft, even alsof hij nooit zonden begaan, maar alle gerechtigheid Gods volbracht had.
In Wie en om Wie doet God dit?
Om de dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid en gerechtigheid van Christus, zonder enige mijner verdiensten uit loutere genade.
Zulk een schuldige[21], zoals wij hem daar beschreven hebben, wordt vrijgesproken door de Rechter, om de gerechtigheid van Christus, voor zoverre Hij ze door het geloof heeft aangenomen. Zulk een schuldige gaat gerechtvaardigd naar zijn huis, en naar de eeuwigheid, even alsof hij nooit zonde gehad had.

Over het woord rechtvaardigmaking en over de zaak, hebben wij beiden verschil. Over het woord hebben wij verschil met de papisten. Wij noemen de rechtvaardigmaking een Rechterlijke daad. Maar naar het paapse gevoelen is het dit: namelijk, dat God een onrechtvaardige, een goddeloze rechtvaardigt door de verandering van zijn onheilige natuur in een heilige natuur; zodat zij er geen Rechterlijke daad in zien.
Wij zeggen: wij zien er die Rechterlijke daad wel in; en wij bewijzen het:

Eerst. Omdat het woord, rechtvaardigen, doorgaans door rechters gebruikt wordt, Deut. 25: 1. *Wanneer er tussen lieden twist zal zijn, en zij tot het gerecht zullen toetreden, dat zij hen richten, zo zullen zij de rechtvaardige rechtvaardig spreken, en de onrechtvaardige verdoemen.* En Spr. 17: 15. *Wie de goddeloze rechtvaardigt, en de rechtvaardige verdoemt, is de Heere een gruwel.*

Ons tweede bewijs is klaar. U zult vinden, dat iemand God gerechtigheid toeschrijven zal: *Gij zijt rein in Uw spreken en rechtvaardig in Uw richten,* Ps. 51: 6. Dat kan niet dan op die wijze verklaard worden.

Nog eens, ten derde. De Heere Jezus wordt een rechtvaardigheid toegeschreven: *Hij is gerechtvaardigd in de geest,* 1 Tim. 3: 16. God, noch Jezus, kunnen niet meer gerechtvaardigd worden; God is de volmaakte Heilige; van de Heere Jezus staat er, Jes. 50: 8, *Hij is nabij die Mij rechtvaardigt. Wie zal Mij verdoemen?* Eens ieders recht is van de Heere, Spr. 29: 26.

Nog eens, ten vierde. Rechtvaardigen, wordt gesteld tegenover verdoemen en beschuldigen. Rom. 8: 33, *Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is net die rechtvaardig maakt. Wie is het die verdoemt?*

Ten vijfde. Het zijn allemaal spreekwijzen van een rechter: de schuld te vergeven, uit te wissen, achter de rug te werpen, niet te gedenken; het zijn allemaal spreekwijzen aan 't gerecht ontleend.

Ten zesde. Het zijn spreekwijzen bij de mensen gebruikelijk. Als de rechter niet straft, maar vrijspreekt, is het een Rechterlijke daad, zo moet dan hier het gerecht gespannen worden. Als u het in zijn grootte zult zien, dan moeten wij zien, hoe God de Rechter over allen is; de Rechter der ganse aarde, Gen. 18: 25. Die komt daar voor het oog van de mens, als u de rechtvaardigmaking beziet. Ps. 143: 2, *Treedt niet in het gericht met Uw knecht.* Laat ons dan bij de gerichtshandel blijven, en uw gedachten langs dezelve leiden.

Eerst. Daar hebt u dan in de eerste plaats de Rechter, die vertoont God. God de Vader komt in de huishouding van de genade voor als de Rechter; 't is alles op het majestueuste, heerlijkste en verschrikkelijkste; 't is er alles om het ontzaglijkste.
Waar een Rechter is, die gericht zal houden, en daar die Rechter komt, wie zou niet

[21] Lett. patiënt

beven? Maar wie zal niet beven, die in dit gericht komt, als u aanmerkt, wie de Rechter is; namelijk, de grote God; het is de alomtegenwoordige. Ik was er bij, zegt Hij tegen de schuldige, toen ge de misdaad beging.
Hij is de Heilige en de Rechtvaardige. *Zou Mijn ziel Zich niet wreken aan zulk een volk als dit is,* zegt Hij, Jer. 5: 9. Het is uw boosheid, zegt de Rechter, dat het zo bitter is, dat het tot aan het hart gaat, Jer. 4: 18.
Hij is de Almachtige; hoe groot of sterk een vijand het is, of wat voorspraak hij heeft, Hij kan ze vermalen, Jes. 41: 15.
Hij is de Waarachtige. Hij heeft het doodvonnis uitgesproken over de zonden; en dat is al vaster, dan de wet der Perzen en der Meden, die niet wederroepen kan worden, Dan. 6: 16.
Hij is een Rechter, die onveranderlijk is in zijn besluiten, wezen, bedreigingen.
Het is ook een Rechter, die daar verschijnt, met beminnelijke volmaaktheden; die algenoegzaamheden heeft; die de diepten Gods weet.
Bekijkt het nu eens, hoe die eigenschappen met elkaar zullen verenigd worden tot eer van God. Zijn wijsheid komt en vindt het middel uit; Zijn goedheid en liefde geeft het middel. De Rechter staat in een contract en in een verbond met de Middelaar die daar tussenbeide komt. Die Middelaar kan tot de Rechter zeggen: Ik heb verzoening gevonden, Job 33: 24. De Rechter betuigt, dat Hij geen lust heeft in de dood des goddelozen, Ezech. 33: 11.
Voor die Rechter staat de zondaar als een uitverkoren vat; als een gegevene aan de Middelaar; als een, die begrepen is in de Heere Jezus; in 't contract en rantsoen van de Middelaar.

Ten tweede. De zondaar, in zonden geboren, die komt hier als een kind des duivels voor, uit de vader de duivel, met grote verdorvenheden in zijn hart; zij zijn uitermate zondig, de een min, en de ander meer zedigheid vertonende. Maar elk staat daar, als een goddeloze, geboeid met de ketenen der zonden, in alle banden des duivels. Hij is wel een arme zondaar. Maar daar God evenwel een ogenblikje van minne voor heeft, om hem uit zijn zorgeloosheid wakker te maken, en hem over zijn zonden tot weekheid te brengen.
Daar komt hem een ogenblikje over, op de een of op de anderen tijd van zijn leven, dat hij in zijn hart geraakt wordt, en voor God op zijn knieën valt, en zegt: Ach! mag ik U, mijn Rechter, niet om genade bidden. Ach! het wordt hem zo bang, en daar gaat hem hier een zwaard door zijn ziel. U hebt geen andere Rechter nodig, Heere! zegt zulk een ziel, dan mijn eigen gemoed, om mij in de hel te werpen.

Ten derde. Moeten wij zien: God zegt wel: Ik heb geen andere getuigen nodig dan uw gemoed. Maar Hij doet de getuigen komen.

(1) Daar komt de duivel, onder de toelating van God, hen bespringen, en die brengt ze tot moedeloosheid. Wilt u van genade spreken? Zegt hij; wel, gij zijt een vloeker, een speler, een dobbelaar, een ijdel, dartel, werelds wicht ik heb er nooit een gehoorzamer gehad dan u; zou u om genade bidden? Wel, uw zonden zijn al te groot. Hij zou die zondaar wel verscheuren; kon hij maar.
(2) Daarbij komt de wet, en zegt: ik eis, dat gij niet gedaan hebt; ik belast u in de naam van God, u hebt mij overtreden. Nu vloek en dreig ik u; naar deze wet zult u sterven.
(3) Daarbij komt hun gezelschap. Wat zie ik in u? Zegt dat gezelschap, wilt u naar de hemel gaan? Ik was mijn leven zo goddeloos niet geweest, had ge mij niet

verleid, zelf hebt u niet willen ingaan, en mij hebt u belet en verleid, Matth. 23: 13. En wilt u nu om genade gaan bidden? Het zal wat wezen!

(4) Daarop komt het gemoed, en zegt: Ach God! dat moet ik bekennen en ik moet zeggen, dat ik geen van al uw geboden gehouden heb. Maar dat ik ze altemet zwaar overtreden heb; en ik moet bekennen, dat ik nog steeds tot alle boosheid geneigd ben; dat onderschrijf ik van harte, dat ik gezondigd heb, tegen de woeling en klopping van mijn gemoed; ik heb niet in een van uw geboden overtreden. Maar ik ben schuldig aan alle. O God! wie kan zijn afdwalingen verstaan! Ps. 19: 13. En niettegenstaande dat alles, zo ben ik nog steeds tot alle boosheid geneigd. O God! als ik het goede wil, zo ligt het kwade mij bij, Rom. 7: 21. Ik ben zo dikwijls tot hinken gereed, Ps. 38: 18. Wat zal er van komen!

Zo'n zondaar daar zo voor de Rechter staande, met zulke getuigen, en hijzelf het moetende opgeven, komt de Zoon van God, de Advocaat, die in een contract met de Vader de Rechter is; in wiens borgtocht en voldoening de Vader rusten kon; wiens gewilligheid tot genoegen des Vaders is; wanneer het ogenblik daar was, dat de Vader zei: *Gij zult de bittere kelk drinken*, toen gaf Hij genoegen aan zijn Vader, zodat Gods rechtvaardigheid als uitgeblust werd. *Die geen zonden gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem*, 2 Cor. 5: 21. De Middelaar aan het contract voldoende, door lijden en dood, door een volmaakte gehoorzaamheid: *Door die Enen zijn velen tot rechtvaardigen gesteld*, Rom. 5: 19.

De Rechter, zijnde voldaan aan Zijn gerechtigheid, waarheid, heiligheid, zo was het ganse contract voldaan, zodat Hij moest zeggen: *Het is volbracht,* Joh. 19: 30. Al wat Gij Mij te doen gegeven hebt, heb Ik gedaan.

Daarop komt de Middelaar bij de zondaar en zegt: Ik heb voor u het contract volbracht en gij zijt Mij geschonken: de Vader heeft u aan Mij gegeven; ik ben uw Middelaar, de Algenoegzame, Barmhartige en vol van medelijden; ik raad het u, wend u naar Mij toe.

Daarbij komt de Geest. Onder de bediening treedt de Geest Gods ook in; niet alleen de Geest der overtuiging, maar der verandering, waardoor hij het verloren beeld Gods herstelt, en hij wordt hun ook een *Geest des geloofs*, 2 Cor. 3: 18; Ps. 116: 10; Gal. 5: 5: 1 Cor. 12: 9. Daar gaan ze dan het geloof oefenen. Hij verwekt geloofsoefeningen in hen. Wat is dat?

Ach! dat is dat kermen, dat zuchten, dat worstelen! Ach, mocht ik in Jezus zijn! Dat wenst een die het geloof niet heeft nooit, om in de Heere Jezus te zijn. Maar de Geest werkt in hen dat aankleven, en dat hoogschatten van de Heere Jezus, en eindelijk het aannemen. In 't eerste heeft die ziel haar hand niet durven uitsteken. Maar nu grijpt ze Hem aan gewillig, oprecht; en zulks duizendmaal, en met al die hartelijkheid, die aan Zijn dienst vast is. Ze neemt de Heere zo hartelijk aan. Daar spruit dan blijdschap uit. Wat doet nu zulk een ziel, zulk een arme zondaar die de Heere Jezus aangegrepen heeft?

Die komt dan tot de Rechter: zijt Gij nu mijn Vader? Zegt ze; zijt Gij nu met mij verzoend? Liefste Heere Jezus! zijt Gij mijn Middelaar? Is mijn geloof goed; heb ik U niet oprecht aangenomen? Rechter van hemel en aarde, ik verzoek U, vergeef het mij al wat ik bedreven heb; spreek eens van vrede tot mijn ziel. Geven niet al de profeten getuigenis, dat een iegelijk die in de Zoon gelooft, vergeving van zonden, en het eeuwige leven zal hebben? Hand. 10: 43.

Daarop komt de Rechter, en zegt: *zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn,* Rom. 8: 1. Uw zonden zijn u niet alleen vergeven, maar Ik schenk u een recht tot het eeuwige leven; gij zult niet alleen het eeuwige leven

ontvangen, maar gij zult ook naar de hemel gaan. U hebt geen verdiensten.
Dat weet ik, Heere, zegt ze.
Uw gerechtigheid is als een wegwerpelijk kleed, zegt de Heere, Jes. 64: 6.
Dat weet ik, Heere! zegt ze; ik heb geen gerechtigheid.
Ik vergeef het u dan alles uit loutere genade, zegt de Heere. Dat hebt u in de volgenden Zondag. Daar komen in die verzoening geen verdiensten te pas; het wordt hun vergeven uit loutere genade, alleen om de gerechtigheid van Christus' wil.

3. Hoe wordt nu die gerechtigheid van Christus de hunne?

Aan de zijde Gods door toerekening, door de lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid van Christus. *Wij zijn in Hem volmaakt*. Dat dat de zondaar toegerekend wordt, is niet ongerijmd. Levi werd wat toegerekend, Joz. 13: 14. Pinehas en zijn geslacht werd wat toegerekend, Num. 25: 13, namelijk, het verbond des eeuwige priesterdoms. Adams bondeling werd wat toegerekend, Gen. 3: 17-19. Dat is geen begrip buiten de Bijbel.
Wat grond heeft dan die toerekening?
Eerst. Deze grond: dat de Heere Jezus het Hoofd van het lichaam is, en zij zijn de leden.
De tweede grond is, die nauwe vereniging, die er is tussen dat Hoofd en de Zijnen; evenals Adam met de zijn in een nauw vereniging was. Hij was 't Hoofd, zij zijn de leden, zij zijn één geest met Hem. Zij zijn de ranken, Hij is de wijnstok.

Hoe wordt nu die gerechtigheid van Christus de hunne aan hun zijde?
Door het waarachtig, levend geloof.
Hoe komt het geloof hier in aanmerking?
Dat kunt gij zien in de 61ste Vraag. Komt het er zo in aanmerking, dat ze om dat geloof gerechtvaardigd worden?
Nee. Maar alleen om de verdiensten van Christus door het geloof.
Komt het geloof hier te pas in plaats van een volmaakte gehoorzaamheid? Zo wilden het de Remonstranten en de Socinianen graag hebben. Hoe is 't dan? Als een geschenk en werk Gods. Ach Heere zeggen ze, U hebt mij gegeven te geloven.
Hoe komt het er nog te pas? Als een middel, dat de aangebodene genade omhelst; als een hand, die de genade aangrijpt; als een mond, die zegt: Ach! dat Gij de mijne en ik de Uwe was; als een oog, door hetwelk zij de Heere Jezus aanschouwt; als een voet, door welke zij naar Hem toegaat.
Dat is 't rechtzinnige gevoelen naar het Woord.
Nu zo vrijgesproken zijnde, en dat zo volkomen alsof zij nooit zonden begaan had, maar alle gerechtigheid Gods volbracht had, zijn zij door 't geloof met Hem verenigd. En nu zegt de Rechter: *Ik spreek u vrij*.
Daarop komt de Geest, en Die wordt hun een witte Keursteen, Openb. 2: 17. Hij doet ze smaken de zekerheid van hun zaligheid, Ps. 51: 6, en Hij heelt hun verbrijzelden geest. Die van het geloof zal spreken, dient er ondervinding van te hebben. Die disputeren over 't geloof, die doen dat doorgaans óf uit onkunde, óf uit haat tegen 't werk Gods, óf uit een beginsel van dwalingen. En als 't daar uit komt, zal God het ontdekken; en dat is ook de goedheid Gods. Dat is het geloof in 't stuk van de rechtvaardigmaking.
Daarop komt dan de Geest, en Hij wordt hun niet alleen een witte Keursteen, en geeft hun een nieuwe naam, maar Hij brengt ze tot juichen, en Hij werkt in hen de heiligende daad en dan maakt Hij ze dankbaar. *Heere! zeggen ze, wat zal ik U vergelden?* En zij worden zo klein, zo Godvruchtig, en zo nederig.
Duivel! zegt zulk een ziel, u hebt niet meer aan mij; en de wet zegt: ik ben u maar een

regel, naar welke gij uw leven richten moet. Tot hun vorig gezelschap zeggen ze: *God ontfermt zich diens Hij wil*, Rom. 9: 18; ik was te voren ook zoals u. Het geweten zegt: spreekt de Rechter u vrij, ik spreek u ook vrij.
Dat is de rechtvaardigmaking, waarop wij naar de eeuwigheid moeten gaan.

4. **Nu ons vierde stuk. Wat is dat nu te zeggen, dat zulk een ziel zegt: Ik geloof dat?**

Eerst. Ik heb daar kennis van, ik ben er niet onkundig in.
Ten tweede. Ik erken dat; daar ligt een glans van Goddelijkheid op, en ik verwerp al wat daartegenover is; hier ligt een glans van onfeilbaarheid op.
Ten derde. Ik zucht en verlang daarnaar, om zulke wezenlijke zaken te ondervinden.
Ten vierde. Door de goedheid Gods zo meen ik het; of als een kleingelovige: God kan, zo Hij wil; of als een die wat verder gekomen is: God kan en wil; of nog verder: God kan en wil en heeft het gedaan.
Ten laatste. Ik wacht, dat God bij mijn dood het alles vergeven zal, en als ik aan Zijn rechterhand zal staan, dat Hij dan zeggen zal: *Ga nu in, in de vreugde uws Heeren*, Matth. 25: 21.
Daar hebt gij, onze vier stukken.

U moet niet denken, als er die uitdrukking staat: *even alsof ik geen zonden gehad had, ja, alle gerechtigheid Gods volbracht had;* dat het dan schande is, dat een kind Gods treurende en beschaamd over zijn zonden voor God komt, want:
Eerst. De zonden zijn wel in de eeuwigheid vergeven, in zoverre het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast blijve. Maar zij worden in de tijd begaan, en dan eerst dadelijk vergeven.
Ten tweede. Daar is niemand, die deel heeft aan de vergeving der zonden, als hij niet over zijn zonden geschreid heeft. Daar moet een droefheid naar God over zijn, die een onberouwlijke bekering tot zaligheid werkt, 2 Cor. 7: 10.
Ten derde. God heeft gewild, dat in de kerk de belijdenis der zonde zou zijn. Hij wil, dat ze zullen kennen, wat zij bedreven hebben. Zijn dat dan arme, zwakke schepsels? zult u zeggen. Ja; en u hebt uw leven geen genade gehad, als u het niet kent. God heeft zo die orde gesteld tot op de eeuwigheid toe.

Wat zegt uw hart?

Wij spraken u zo-even aan, en wij zeiden: wat zijt gij voor een mens?
Vromen! wat zegt gij, is het geluk van Gods kinderen niet groot? Dat nut is er in God te dienen. Maar hun geluk bestaat niet in het vermaak van de wereld te genieten; hoewel, dat hebben ze ook wel, als het onzondig is.
Wereld! gij mist als u denkt dat er geen nuttigheid is in God te dienen. De Godzaligheid is een groot gewin, en heeft de beloften van dit en van het toekomende leven, 1 Tim. 4: 8. U dwaalt als u meent, dat het alles maar in het uitwendige bestaat; daar is allerlei nut in: lichamelijk, geestelijk, en eeuwig nut. Ja, daar is geen een vrome in de stad, of hij brengt zijn zegen mee; daar is geen een vrome in het land, of hij brengt er zijn zegen in.
Er komt een Laban bij een Jakob, die zei: ik heb merkbaar gezien, dat God mij om uwentwil gezegend heeft, Gen. 30: 27.
Let eens op een Jozef, de zegen Gods was in alles waar hij was: in 't huis van Potifar, en in 't hof van Farao, en in alles, wat Jozef ter hand nam, Gen. 39: 5.
Let eens op een Lot in Sodom. God zou ze allemaal gespaard hebben, waren er maar

tien rechtvaardigen geweest. Gen. 18: 32.
Dat volk is als het kurk, waar het gehele land op drijft: 't is het steunsel en de zegen van de wereld. Waren er hier geen vromen in dit land, wij waren al lang allemaal het onderste boven gekeerd geweest. Zie dan naar het rechte nut, wereld! hoe zijt ge zo onkundig? Moest u eens een beschrijving van dit stuk geven, wat zou u er van zeggen? Hoe schamel zou het u ter hand staan! en dat in een tijd in welke de aarde vol kennis des Heeren zou zijn; en dat, daar het zo menigmaal zo klaar en onderscheiden gehoord wordt! 't Is zo'n onkunde, waar God met vlammend vuur wraak over doen zal, 2 Thess. 1: 8.
Wereld! hoe zijt ge zo gerust, en dat zonder geloof en zonder Godvruchtige wandel; Ja, zonder bekering? Hoe kunt u zo dwaas zijn, dat ge u inbeeldt, dat u vrijgesproken zult worden? Uw dagen korten; binnen korte tijd zult u misschien al weg moeten. U durft met geen blijdschap aan God denken, hoe kunt u dan aan de hemel denken? Of u moet denken: die is voor mij gesloten. En denkt u aan de hel, u moet denken: die is voor mij open. Konden wij u eens aan die gloeiende poel van de hel brengen, en u daar doen horen, dat gekerm van duivelen en verworpenen! Konden wij u dat doen horen, daar zou een doodsrilling over uw hart gaan; konden wij u dat doen horen, uw hart zou u ontgaan. Kon u aan dat Tofeth, aan dat hol der ellende en van eeuwige jammer, al dat gekerm eens horen over de verzuimde tijd, en u een gezicht geven van al die wanhoop, uw hart zou beven; al uw moed zou u tegelijk ontvallen, en het klamme zweet zou u aan alle kanten uitbreken.
U zult zeggen: wat moet ik dan doen?
Komt oprecht aan, wij zullen u raad geven.

Eerst. Opgeven moet u het nooit. Bij uzelf en bij het schepsel moet u het altijd opgeven, maar bij God en Christus nooit. Die biedt ons zijn rantsoen aan. Die gaat daar door de rijen heen, en Hij biedt Zijn gerechtigheid aan.
De Geest werkt nog het geloof, de Geest is nog van de bediening niet gescheiden, daar wordt nog altemet de een of de ander in 't hart geraakt.
De Vader, de Rechter is nog te verbidden. Het rantsoen van Christus is er nog. Het vonnis is nog niet uitgevoerd, zeg: lieve God, kan het zijn, treed niet in het gericht met mij. Kom met uw tranen en gebeden, en zegt: lieve God, zo U mij de scepter van Uw gunst belieft toe te reiken, ik zal het eeuwig erkennen. Maar belieft het U, Uw vergramd aangezicht aan zulk een booswicht te tonen, ik zal U gerechtigheid toeschrijven, al moest ik verloren gaan. Maar, kan het zijn, straf mij toch niet in uw toorn, Ps. 6: 2; verdoem mij niet, werp mij niet van uw aangezicht, Ps. 51: 13. Ik zal voor Uw aangezicht blijven liggen, kom ik om, zo kom ik om, Esther 4: 16; ik zal zien, wat God geven zal.
Hebt u bekommering over dat stuk, dat is een goed teken. Daar gingen eens twee mensen naar de tempel, Luk. 18 10-14; die er bekommering over had, ging gerechtvaardigd naar zijn huis, en die er geen kommer over had, ging ongerechtvaardigd naar zijn huis. Die gerechtvaardigd is, zal dit ondervinden. U zult ondervinden die eenvoudige tollenaarsgestalte. *Ach God zegt hij, wees mij arme zondaar genadig!* Wat had hij het bang! Hij sloeg op zijn borst, en stond van verre, en durfde zijn ogen niet opheffen naar de hemel: daar staat hij verlegen, beschaamd. De een kent dit in een minderen, en de ander in een meerderen trap.

Ten tweede, zijt ge ziek om de Heere Jezus? Zeg: geef mij toch Uw gerechtigheid, of ik ben dood; daar is mij geen schrikkelijker gedachte, dan U te missen, en niet in U gevonden te worden.

Ten derde. Hebt u zulk een liefde voor hen, die God vrezen? Hebt u Gods weg

en Zijn volk lief?

Ten vierde, zeg: Ach Heere! de vijand zit van binnen! wat bedrijf ik zonden! wat ben ik dikwijls weg! Er is een gestadig ongenoegen en schreien over. Hebt u die dingen? U zult gerechtvaardigd naar uw huis en naar de eeuwigheid gaan. Die dingen zullen u bijblijven, dat u uw geloof zult tonen uit uw werken; u zult ziek zijn om 't rantsoen van Christus, u zult zuchten over uw overblijvende verdorvenheden.

Ja, zal iemand zeggen, ik heb zolang gezondigd, en zo schrikkelijk gezondigd, ik vrees, dat ik het niet vinden zal.

Er is niets aan gelegen, wat u geweest zijt: God heeft vrijwillig lief. Denkt altijd, dat de gerechtigheid Gods door de Heere Jezus veel beter voldaan is, alsof u eeuwig in de hel had moeten voldoen. Ja, een geloof, al is het een zwak geloof, is ook echter een geloof; een zwakke hand grijpt ook aan, een zwak oog ziet ook. Weest dan zo bedroefd niet: wat buigt gij u zo neder? hoop op God, Ps. 42: 6. Vreest zo voor de uitslag niet: uw einde zal vrede zijn. Al moest u in een storm heengaan; de storm zal u uw genade niet benemen. God zal u niet oordelen naar het laatste ogenblikje, maar naar de ganse koers van uw leven, sinds uw bekering.

U moet in Christus voor God komen. Komt u in Hem niet, en moet u met God alleen te doen hebben, dan zal de uitslag schrikkelijk zijn. Maar komt u in de Heere Jezus, dan zal Hij zeggen: *Mijn zoon, Mijn dochter, zijt welgemoed, uw zonden zijn u vergeven,* Matth. 9: 2.

De Heere gunne dit aan mij en aan u, tot Zijn eer, en om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 24.

Vraag 62. Maar waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God of een stuk daarvan zijn?
Antwoord. *Daarom, dat de gerechtigheid, die voor Gods gericht bestaan kan, gans volkomen en der wet Gods in alle stukken gelijkvormig zijn moet, en dat ook onze beste werken in dit leven alle onvolkomen en met zonden bevlekt zijn.*

Vraag 63. Hoe? Verdienen onze goede werken niet, die God nochtans in dit en in het toekomende leven wil belonen?
Antwoord. *Deze beloning geschiedt niet uit verdienste, maar uit genade.*

Vraag 64. Maar maakt deze leer niet zorgeloze en goddeloze mensen?
Antwoord. *Neen; want het is onmogelijk, dat, zo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid.*

WIJ lezen, 1 Cor. 1: 30, *dat de Heere Jezus Christus ons van God geworden is: wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking, en verlossing*. De apostel meldt daarvan twee grote weldaden van het Genadeverbond. De rechtvaardigmaking en heiligmaking zijn waarlijk twee grote weldaden, die God aan Zijn volk geeft. Hoe goddeloos was u van te voren, zegt hij tot de Corinthiërs, 1 Cor. 6: 10, maar nu, zegt hij, vers 11, *zijt gij afgewassen, geheiligd en gerechtvaardigd in de naam van de Heere Jezus, en door de Geest onzes Gods.*
Die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd, en dien Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt, Rom. 8 30. De heerlijkmaking is een volmaking van de heiligmaking, en de heiligmaking is de heerlijkmaking in haar begin. Daarom staat er, Ps. 45: 14, *des Konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig.* Het is waarachtig, dat, waar gij de rechtvaardigmaking vindt, gij ook de heiligmaking zult vinden.
Die twee weldaden zijn wel van elkaar onderscheiden, maar niet afgescheiden. De rechtvaardigmaking is een rechterlijke daad van God de Vader. Maar de heiligmaking is een hartvernieuwende daad van God de Heilige Geest in de huishouding der genade, dewelke toepast de verworvene zaligheid.
De rechtvaardigmaking geschiedt buiten de zondaar, in de vierschaar van de groten God, rechtvaardigende de zondaar in, en door het bloed van Christus; de heiligmaking geschiedt binnen de zondaar, als God de Heilige Geest Hem een nieuw hart geeft. Dan zegt Hij: *Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en zal u een vlezen hart geven. En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u, en Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen,* Ezech. 36: 26,27.
De rechtvaardigmaking ziet op de schuld, die de zondaar bedreven heeft, dewelke de Rechter uitdelgt en vergeeft; de heiligmaking ziet op de smet, op die kracht der verdorvenheid, nadat de Geest het hart veranderd heeft, met welke een ziel, nadat ze genade ontvangen heeft, nog worstelt, Rom. 7: 23, 24.
De rechtvaardigmaking geschiedt in een daad van God; de heiligmaking in vele bewerkingen, zodat de mens voortgaat van deugd tot deugd, Ps. 84: 8. Hij wast allengskens op, totdat hij voor de troon Gods eens vlekkeloos gesteld zal worden.

Al zijn nu de rechtvaardigmaking en heiligmaking beide een weldaad van 't Genadeverbond, en al zijn ze onderscheiden van elkaar, zo zijn ze nochtans nooit van elkaar afgescheiden. Daar gij de rechtvaardigmaking vindt, zult u ook de heiligmaking vinden. Dat is onmogelijk, als een mens vergeving van zijn misdaden heeft, dat hij dan nog vijand zou kunnen blijven. Hij blijft geen vijand meer, maar hij zegt: bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt, Ps. 130: 4.

De Christelijke Onderwijzer gaat ook zulks krachtig tonen. Hij heeft de leer van de rechtvaardigmaking zuiver naar het Woord voorgesteld in de vorige Zondag. Nu gaat Hij die leer zuiveren, en verbeteren van alle dwalingen. Hij gaat tonen, welke partijen daartegen zijn; en Hij laat ze zeggen, wat ze tegen ons hebben. Hij gaat ook tonen hoe ze overeenkomen.

Eerst. Hij zegt in deze Zondag, met wie wij te doen hebben in 't stuk van de rechtvaardigmaking: wie er in dat stuk dwalen, en wat hun dwalingen zijn.
Ten tweede, toont Hij ons gevoelen omtrent dat stuk, daarin bestaande, dat de mens niet gerechtvaardigd wordt door eigen gerechtigheid, noch in 't geheel, noch ten dele. Wij spreken van geen gerechtigheid dan van Christus' gerechtigheid.
Ten derde, toont Hij, wat de partijen tegen ons zeggen.
Ten vierde, weerlegt Hij hun lasteringen, met welke zij ons lasteren, even alsof wij zo de rechtvaardigmaking lerende, de mensen zorgeloos en goddeloos maakten.

1. Zullen wij dan zien wie er van ons verschillen, en waarin.
2. Moeten wij tonen, dat hun gevoelen de waarheid niet kan zijn.
3. Staat ons te zien, wat ze tegen ons inbrengen, en hoe dat is op te lossen.
4. Zeggen wij: gij bekladt ons, wij protesteren voor God en voor de gehele wereld; en wij zeggen, dat gij ons lastert, als u zegt: *dat onze leer de mensen goddeloos en zorgeloos maakt.*

1. Wat het eerste aangaat: al de mensen die buiten ons zijn, dwalen in dit stuk, behalve de Luthersen.

Ja, zelfs in onze Kerk zijn ook dwalingen in dit stuk. Wie zijn ze die buiten ons zijn? De Heidenen, de Joden, de Mohammedanen, de Pelagianen, zo hele als halve, de Papisten, en in onze Kerk zijn er ook al enigen, die omtrent dit stuk dwalen.
De Heidenen dwalen er in; zij meen, dat ze gelukkig kunnen worden door het licht der natuur te volgen; in zo enige deugden te betrachten, in zulk een goed geweten te hebben; zij meen, dat alles goed gemaakt wordt, als zij alles, wat zij doen, maar met een oprecht hart doen; als zij hun daden zo doen, dan menen ze gelukkig te zijn.
Wat zegt een vleselijke Jood? Die begreep het zo, dat er mensen waren, die meer goede werken dan kwade deden, en dat er waren, die meer kwade werken dan goede hadden, en dat er wederom ook zulken waren, wier goede en kwade werken gelijk waren. Die meer goede werken dan kwade hadden, die waren volmaakt rechtvaardig. Maar die meer kwade dan goede hadden, waren volmaakt goddeloos: die evenveel kwade en goede werken hadden, werden zalig. Hoe? Door het onderhouden van de wet der ceremoniën, door het slachten der beesten, door welke God hen met Zich verzoende. Als zij dan buiten de stad waren, en niet konden offeren, dan namen ze jaarlijks een haan voor een man, en een hen voor een vrouw, die ze dan opofferden, en die hen dan met God verzoenden; en zij rekenden, dat dat dan genoeg was.
Tegen die beide hadden wij wat; tegen 't heidense en dan ook tegen het Joodse gevoelen.

Wij zeggen tegen het heidense: Door 't licht der natuur alleen kan niemand zalig worden.
Tegen het Joodse zeggen wij: 't Is mis, dat iemand meer goede dan kwade werken heeft; en wij moeten verwonderd zijn, dat gij in de schaduw en in de letter meer uw heil zoekt, dan in 't beeld der zaak zelve.
Hier dwalen ook de Mohammedanen, die met hun uitwendige wassingen alles willen goed maken, en met hun Mohammed.
Wij zeggen: Die uitwendige dingen mogen het vlees reinigen, maar zij kunnen de Geest niet reinigen; en zulk een verleidend leraar als Mohammed is geweest, kan slechts wetten geven tegen de leer van God.

De Pelagianen zeggen: *dat ik een mens ben, dat ben ik van God. Maar dat ik zalig kan worden, dat ben ik van mijzelf.*
Ze hebben geen Christus nodig, zij wisten drie wegen om in de hemel te komen: een die zwaar was, een die wat lichter was, en een die de aller-lichtste was.

Een die wat zwaar was, wat was dat voor een weg? Dat was de weg, die ze door het licht der natuur volgden en zo zalig werden, als namelijk niets te doen tegen een eerlijk gemoed, zo meenden de Heidenen ook buiten Christus, buiten de Bijbel, en buiten het verbond der genade in de hemel te komen.

Dan was er een weg, die lichter was; dat was dat ze naar de wet Gods stipt leefden, gelijk wij in de Schrift lezen van de Joden. De jongeling zei: *al deze dingen heb ik onderhouden van mijn jonkheid af,* Mark. 10: 10, zij leefden stipt.

Dan was er een weg, die de aller-gemakkelijkste was; en dat was: dat ze naar het liefelijk Evangelie leefden, waar Christus zegt, dat ze zichzelf verloochenen zouden, hun kruis opnemen en Hem navolgen, Mark. 10: 21, en dan zou God hun zonden vergeven, om die gebrekkelijke werken. God zou hun werken, die gebrekkelijk zijn, aanzien, maar genoegdoening voor de zonden, daar hebben zij geen gedachten toe.
De halve Pelagianen zeggen: Dat ik een mens ben, is van God; dat ik kan zalig worden, is ook van God. Maar dat ik zalig word, dat heb ik van mijzelf. Daar voegen zich bij de Socinianen en de Remonstranten.
De Remonstranten zeggen: wij worden zalig door ons geloof, dat God zoveel rekent alsof wij voldaan hadden.

Dit zo begrepen zijnde, en deze kinderen Enaks en Goliaths bezien hebbende, zo hebben er zich nog opgedaan de Papisten. Waar gij weer zo vele soorten onder hebt. Ze hebben allen gedoold, in de goede werken geheel of ten dele op te richten. Op zijn best zeggen ze: daar zijn doodzonden, die niet zonder voldoening kunnen vergeven worden. Er is ook geen vergeving, zeggen ze, voor degenen die sterven vóór de Doop, maar er zijn zonden na de Doop, die vergeven worden; en daar voldoet Christus ten dele voor, en wijzelf ten dele, door in dit leven kastijding en boetedoeningen te lijden, en na dit leven voor een tijd in het vagevuur te gaan; en daardoor krijgen zij, zo zij meen, de vergeving der zonden en een recht ten eeuwige leven. Wij worden zalig, zeggen ze, ten dele door Christus' verdiensten, en ten dele door onze eigen, zij komen zo ver, dat ze zeggen: daar zijn mensen, die meer goede werken doen, dan ze moeten doen; en dan heeft de Paus die schatten in zijn schatkist; en hij verkoopt ze dan voor goed geld aan anderen.
Er zijn er, zeggen ze, die Godvruchtig. leven, en die vele verdiensten hebben; er zijn deugden vóór de bekering, en daar verdienen zij mee, dat God hen bekeren zal. Dat niet alleen, maar zij verdienen ook daardoor, dat Hij de bekering gemakkelijk maken

zal. Dan hebben ze verdiensten, die een evenwaardigheid zijn; dat zijn de goede werken, die na de bekering gedaan worden. En wat verdienen die grote zegeningen in dit leven! en zij maken dat de dood hun gemakkelijk is, en dat ze in het vagevuur niet lang blijven moeten, maar dat ze er haastig uitkomen.

Heeft onze kerk ook haar dwalingen niet in dat stuk?
Ach ja! Wij zeiden zo-even dat elk Paaps in zijn hart was; bijzonder zit het in 't hart van de burgerlijken, en in 't hart van al de goddelozen; zij zijn rijk en verrijkt in hun ogen, en hebben geen dings gebrek. In Openbaring 3: 17, zouden zij op hun knieën voor God liggen, en bedelen om genade! dat zouden ze zich schamen te bedelen, en werken kunnen ze niet.
Daar zijn er in die leer enigen onder ons die twijfelaars zijn, zoals een Vlak en zijns gelijken; die begrepen, dat de rechtvaardigmaking geschiedt, als een mens het geloof oefent en heilig leefde.
En is dat uw gerechtigheid?
Wij zeggen geen geloof, geen heilig leven, is onze gerechtigheid; daar is er geen andere, dan die de Heere Jezus heeft, die in alle delen de wet Gods gelijk is. Wij zeggen: dat is de rechtvaardigmaking niet, dat er een zou zijn in 't besluit Gods, de gerechtigheid van Christus; en een die door het geloof dat besluit inwilligt. Daar hebt u nu de partijen. Wij zeggen al zulke gevoelens glad af, en naar het gevoelen der Gereformeerden is dit de rechtvaardigmaking, te weten: dat de gerechtigheid van Christus door 't geloof aangenomen zijnde, God daarom al de zijn vrijspreekt van de schuld en straf der zonden, om de verdiensten van Christus alleen. En dan rekenen wij het geloof niet als een werk, maar als een hand, oog, voet, mond, dewelke wij gebruiken als middelen, om tot de Heere Jezus te gaan.

2. Ten tweede. U zult zeggen: *wat is ons gevoelen?*

Dit: dat de werken noch geheel, noch ten dele verdienen. Onze bewijzen zijn deze redenen.

Eerst. Het Woord zegt het ons klaar. *Wij besluiten dan, dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder de werken der wet,* Rom. 3: 28. Uit genade zijt gij zalig geworden, Ef. 2: 8. Wij worden om niet gerechtvaardigd door het geloof, Rom. 3: 24. Alleenlijk degenen die geloven zullen zalig worden. Daarom staat er, Mark. 5: 36, Gelooft alleenlijk. Die anders zoeken, zijn mis. Gal 2: 16, *Wetende dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof in Jezus Christus.*

Ten tweede. Wij bewijzen 't niet alleen uit zulke klare plaatsen. Maar wij worden gerechtvaardigd uit kracht van 't Genadeverbond, en niet uit kracht van 't werkverbond. In 't Genadeverbond is 't werk der gerechtigheid niet. *Uit genade zijt gij zalig geworden en niet uit u,* Ef. 2: 5. Job zei: Ik zal mijn Rechter om genade bidden, Job 9: 15. En treed niet in 't gericht met uw knecht, want niemand, die leeft, zal voor uw aangezicht rechtvaardig zijn, Ps. 143: 2. De genadegiften Gods zijn het eeuwige leven, Rom. 6: 23. *Indien iemand gerechtvaardigd wordt uit genade, zo is het niet meer uit de werken, anderszins is de genade geen genade meer; en indien het uit de werken is, zo is het geen genade meer; anderszins is het werk geen werk meer. Is het uit genade, dan kan het uit de werken niet zijn. Maar is het uit de werken, dan kan het geen genade zijn,* volgens de redenering van Paulus, Rom. 11: 6.

Ten derde. Wij zeggen: dat de werken noch geheel, noch ten dele onze gerechtigheid kunnen zijn voor God, omdat God een andere gerechtigheid stelt. Wat stelt Hij voor een gerechtigheid? *De Heere onze Gerechtigheid,* Jer. 23: 6; 1 Cor. 1:

30. Hij is ons tot rechtvaardigheid geworden. Fit. 3: 9, Niet hebbende mijn rechtvaardigheid, zo moet ik dan die gerechtigheid hebben, die in Christus is; ik moet in Christus gevonden worden. Door de gehoorzaamheid van die éénen, zullen velen tot rechtvaardigen gesteld worden, Rom. 5: 19. Dan. 9: 19, *O Heere, hoor! o Heere, vergeef! o Heere, merk op en doe het, en vertrek het niet! Om Uws zelfs wil, o mijn God!*

Ten vierde. Daarom kunnen de goede werken niet voldoen, omdat in Gods gericht geen gerechtigheid bestaan kan, als die in alle delen volmaakt is, en in alle stukken de wet Gods gelijkmatig. Dat dit zo is, blijkt hieruit: Adam bestond voor de val, toen hij nog volmaakt was, en de engelen bestonden eer ze gevallen waren. Maar met dat Adam en de engelen gevallen waren, zo konden ze niet meer bestaan. Maar het blijkt, dat de Heere Jezus bestaat. In Matth. 22: 37, zegt de Heere Jezus: *Gij zult liefhebben de Heere uw God, met geheel uw hart, met geheel uw ziel, en met al uw krachten.* Daar kan dan geen gerechtigheid bestaan, als die volmaakt is.

Ten vijfde. Onze gerechtigheid is onvolmaakt. Beschouw eens de burgerlijken, de vromen, de goddelozen. Moet u van allen niet zeggen, dat ze niet volmaakt zijn? De beste zegt met Paulus: *Ik jaag ernaar, of ik het ook grijpen mocht,* Fil. 3: 12. Let eens op de werken, zelfs van de uitverkorenen voor hun bekering. Moet men niet zeggen: zij zijn volmaakt goddeloos? Daar liggen ze in de zonden te wentelen, als een zeug in het slijk. Wat is dan hun gerechtigheid? Zou dat zijn: eens te liegen, eens te lasteren, goddeloos te zijn, te dobbelen, te spelen; zou dat zijn: elkaar alle kwaad te doen, Gods zaak tegen te staan? Het gebed zelfs van de zondaar is zonde.
Maar zelfs na de bekering, wat zijn ze dan nog met zonden besmet! De aller-vroomsten zondigen nog gedurig, al hun gerechtigheid is als een wegwerpelijk kleed, Jes. 64: 6. Er is geen mens die goed doet en niet zondigt, Pred. 7: 20. *Wie kan zeggen: Ik heb mijn hart gezuiverd, ik ben rein van mijn zonden*? Spr. 20: 9. Er moet zelfs verzoening gedaan worden over de ongerechtigheid van de aller-heiligste dingen, van bidden, preken, en over alles wat wij doen. Wij staan noch zitten hier niet zonder zonden, zijn wij dan vóór en na de bekering onvolmaakt? Ja.

Ten zesde. Al het goede, wat wij nog doen, zijn wij schuldig te doen. *Wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, en wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen,* Luk. 17: 10. U zijt het volmaaklelijk schuldig. Kan er nu wel tussen het loon, dat God geeft, en onze arbeid, enige evenredigheid zijn in het bestaan van mensen? Is er wel evenredigheid tussen het loon, en de arbeid? Maar wat evenredigheid is er tussen de hemel en onze gerechtigheid? Of daar al wat goeds gedaan wordt, dat kan de naam van geen verdiensten dragen. Wat evenredigheid was er, tussen de arbeid van een uurtje werken in de wijngaard en de penning. Voor degenen die elf uren gewerkt hadden, was er meer evenredigheid tussen het loon van een penning en de arbeid, Matth. 20.

Ten zevende, zeggen wij: wat zijn uw goede werken? De Gereformeerden, die gij ketters noemt, alle kwaad te doen? Hen te doden en te vervolgen? Processies en bedevaarten te doen? Stillekens wat te prevelen? te liegen en te lasteren? Daar zullen zij, zo zij denken, de hemel mee verdienen, en een grote trap van eer in de hemel voor hebben.

Eindelijk. Uw eigen voorvechters hebben het zelfs moeten bekennen, dat de werken niet verdienden. Bellarmijn[22], een geheel foliant daarover beschreven hebbende, dat de goede werken verdienden, zo zegt hij op het einde: als ik rechtuit zal

[22] Een Rooms schrijver in de tijd van de Reformatie

spreken, is het beter van de verdiensten van onze goede werken af te zien, dan daarop te steunen, om de onzekerheid van de verdiensten, en het gevaar dat er in is, en de ijdele eer, die er in ligt.
En zo zegt hij ook in zijn laatste Testament deze woorden: 't Is het allerbest van zijn eigen deugden af te zien, en alleen te steunen op de gerechtigheid van de Heere Jezus.

't Is een opmerkelijke historie, die Luther voorkwam, toen het in Saksen nog Paaps was. De oude hertog van Saksen, wies zoon Johannes getrouwd was met de dochter van Filippus, landgraaf van Hessen Cassel, ging zijn zoon, geheel ziek zijnde, bezoeken. De vrouw van de jongen vorst weende zeer, zodat het hart van de oude heer week werd. Terwijl zij maar met hun drieën alleen in de kamer waren, zei de oude hertog: *mijn zeer geliefd kind! ik zou u raden, dat gij zou afzien van alle eigen gerechtigheid, en alleen steunen op de verdiensten van de Heere Jezus.*
De bedroefde vorstin dit horende, zei tot haar oude vader: Heer vader! waarom worden die dingen op de scholen en academiën niet geleerd, en waarom worde ze niet openbaar op de predikstoel gezegd?
Kind! antwoordde de oude vorst, *die dingen moet men maar tot stervenden zeggen.*
Geliefden! het komt er eindelijk uit. God heeft het daarna laten prediken op de predikstoel, en laten leren in de scholen en academiën bij een wonderlijke gelegenheid.

In het jaar 1517, zond de paus de kardinaal Cajetanus in Duitsland met brieven, of zogenaamde brevetten van vollen aflaat over allerlei zonden; en deze kardinaal zond wederom met volmacht zekeren monnik in Saksen, die maakte aldaar een groot ravot. Hij reisde van de een plaats naar de andere, om aflaten te verkopen. Hij kon al de zonden vergeven; en dat predikte hij openlijk op de predikstoel. Niemand behoefde bang te zijn, wat schelmstukken hij ook begaan had; als hij maar geld gaf; en terwijl ze het geld telden, zou God hun de zonden vergeven. Dat niet alleen, dat men volle aflaat en vergiffenis kon krijgen van de voorleden zonden, maar zelfs werd die aangeboden voor zonden, die nog niet begaan waren. Ja, wat meer is, de aflaatbrieven werden openlijk in de kroegen en herbergen, in alle drinkwinkels verdobbeld. Dit verdroot allen oprechten, en zulks konden ze niet verdragen.
God verwekte Luthers hart; daar ontstond het uiterste ongenoegen in. Nog in dat zelfde jaar 1517 gaat hij het rechtzinnige gevoelen van de rechtvaardigmaking in 95 stellingen opstellen en hij plakte het aan de kerkdeur. Dat werd op de Academiën verhandeld, en gepredikt op de predikstoel. Er werd het toen op de predikstoel, en in de scholen en Academiën geleerd, hetgeen de oude hertog, waarvan wij boven gesproken hebben, tot Zijn Zoon zei. De Luthersen zijn zuiver in dat stuk. Wij konden met hen verenigd gebleven zijn. Maar om enige andere voorname dwalingen, hebben wij gezegd, dat wij niet bij hen konden blijven; en wij zijn, en blijven ook om dezelve tot nog toe van hen inderdaad afgescheiden.

3. **Ten derde. U zult zeggen: hebben partijen niet wat vóór zich?**

Ja; zij hebben ons ook al wat tegengeworpen.
Eerst. God heeft het gezegd, zeggen ze, dat Hij de goede werken belonen wil, in dit en in het toekomende leven.

Ten tweede. De kwade werken, zeggen ze, verdienen wel, zouden dan de goede niet verdienen?

Ten derde. Openb. 22: 11, staat: *Die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde, en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde*.
Ten vierde, zeggen ze: wij hebben de Schrift tegen u; Jak. 2: 23 *En Abraham geloofde God, en het is hem tot rechtvaardigheid gerekend; en hij is een vriend Gods genaamd geweest, ziet gij dan nu niet dat een mens uit de werken gerechtvaardigd wordt, en niet alleenlijk uit het geloof? Wij besluiten dan, zeggen ze, dat de mens niet alleen door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet.*

Eerst, zeggen ze, de goede werken worden beloond.

Wij antwoorden: Gods Woord spreekt van loon uit genade. Maar niet van loon naar schuld. Rom. 4: 16 *Daarom is zij (de belofte) uit het geloof, opdat zij naar genade zij*. De man in de wijngaard, die ter eerster ure ging, kreeg een loon naar schuld. Maar die ter elfder ure ging, was er verhouding tussen de arbeid en het loon? Het was een loon naar genade. Hoe menigmaal geeft een vader Zijn Zoon een loon, en een mens aan een mens, dat niet naar schuld is.

Ten tweede. Wat aangaat, dat de kwade werken zouden verdienen, zeggen wij: die zijn volmaakt kwaad; de goede zijn onvolmaakt goed. Volmaakt goede werken had Adam voor de val; die zou door de wet der werken gerechtvaardigd geworden zijn, had hij zo gebleven.

En aangaande de tekst, uit Openb. 22: 11. *Die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde; en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde*; dat is te zeggen: dat hij nog meer blijken geve van zijn rechtvaardigmaking; en hoe zal hij ze geven als door de heiligmaking.

Dat andere, van Jak. 2: 2, dat is een uitdrukking, die gesteld wordt tegen Rom. 3: 28. *Wij besluiten dan, dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder de werken der wet. Wij worden om niet gerechtvaardigd, niet uit de werken.* Daarom wordt Paulus tegen Jakobus gesteld.

Wij moeten evenwel bekennen, dat het niet strijdt. Paulus had te doen met mensen, die door hun goede werken zalig wilden worden; en Jakobus met dezulken, die het al met het geloof wilden goed maken. Paulus had zulken voor, die geen geloof wilden oefenen; daarom zegt hij: *wij weten dat de mens door 't geloof gerechtvaardigd wordt zonder de werken der wet;* en Jakobus had met zulken te doen, die 't alles met het geloof wilden goed maken. Daarom zegt hij; het is wel door het geloof, maar ge moet uw geloof tonen uit uw werken. Het geloof moet getoond worden uit de vruchten; en zo brengt hij hun een voorbeeld te binnen, namelijk, dat van Abraham, dat hij niet alleen door het geloof voor God gerechtvaardigd is. Maar ook voor de mensen, daarin, dat hij Izak zijn zoon geofferd heeft, en daarin aan God gehoorzaamheid betoonde. Dat hij niet alleen door de werken gerechtvaardigd is, blijkt; want hij was te voren al voor God gerechtvaardigd, voor het offeren van Zijn Zoon. *Hij had het zegel der besnijdenis ontvangen, tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid was toegerekend*, Rom. 4: 11.
Niet alleen is Abraham door het geloof gerechtvaardigd, maar voor de gehele wereld heeft hij het laten blijken, in het oefenen van goede werken, als vruchten van zijn geloof; ik zal u niet alleen rechtvaardigen zegt God, maar gij zult het tonen in 't oefenen van uw goede werken.

4. Zeggen wij: gij bekladt ons.

In de vierde plaats. *Onze leer, zeggen wij, is zuiver.*
Nu hebt u 't wel fraai gemaakt, zegt een papist, verdienen de werken niet? Welnu; dan zorgeloos en goddeloos gaan leven.

Wij antwoorden, dat wij betuigen voor God de Heere, en voor de gehele wereld, dat wij geen part, noch deel daaraan hebben in onze leer; wij zeggen Zegt het de goddelozen en het zal hem kwalijk gaan, Jes. 3: 11. *Wee! de gerusten te Sion en de zekeren op de berg van Samaria,* Amos 6: 1. Onder de uwe zijn ook wel zorgelozen en goddelozen. Wij zoeken de goddeloze wereld te stuiten; wij verfoeien de zorgeloosheid; wij zoeken de goddelozen te bestraffen en wakker te maken. Wij zeggen: leest al onze boeken, onze Belijdenisschriften, Catechismussen, zo gij er een enige passage in vindt, waardoor de mensen zorgeloos en goddeloos gemaakt zouden worden, zo zullen wij het u gewonnen geven. Het is er zo ver van af, zeggen wij, dat gij zelf zorgeloos en goddeloos moet zijn, die ons daarmee belastert, Rom. 2: 20-23.

In de vijfde plaats, zeggen wij: Het is dezelfde klad, die ze op Paulus' leer wierpen, Rom. 3: 4, 5. *Dat zij verre,* zegt hij, dat komt in onze gedachten niet. Komt nu diezelfde laster op onze leer, die voortijds op Paulus' leer gekomen is, moeten wij dan niet gerust zijn, dat het dezelfde leer is.

Ten laatste, zeggen wij: Het is onmogelijk, dat iemand, die genade heeft, en in Christus gerechtvaardigd is, dat die niet zou voortbrengen vruchten der bekering waardig, vruchten der dankbaarheid. Kan een goede boom wel kwade vruchten voortbrengen? Matth. 7: 18. Niemand kan gerechtvaardigd zijn, of hij moet de Geest in zijn hart hebben; en het geloof moet hij in zijn hart hebben. Daar nu die Geest des geloofs in 't hart is, daar wordt dat hart gereinigd.

Zegt gij: daar blijven nog zo vele zonden?
Wij antwoorden: Wel! het is nog hier, en dat zal hier zo blijven duren, in de een minder, en in de anderen meer. Maar dat zult u terstond zien, zo het waar geloof in uw hart is, zij zullen in uw oog zo gruwelijk zijn. Gij zult er benauwdheid en droefheid over kennen; gij zult dat kennen; zij benauwen mij zo! Ik heb geen vrijmoedigheid om tot de Heere Jezus te gaan, noch om te bidden. Ze zijn zo benauwd over de schuld van de zonden als over de straf. Ik kan de zonden, zeggen ze, niet dragen; wat zouden ze dan dragen zorgeloos en goddeloos te zijn!

Nog eens. Die het geloof hebben, zouden die goddeloos zijn? Het kan niet zijn; het geloof verenigt zich met de Heere Jezus, zij zijn als een rank in de wijnstok; en zou die dan geen vruchten dragen? Joh. 15: 5, *Die in Mij blijft en Ik in hem, die draagt veel vrucht.* Ze staan daar als een goede boom met allerlei goede vruchten. Dan zijn ze eens voorzichtig, dan eens bedachtzaam, dan eens bescheiden. *Aan onze deuren zijn allerlei edele vruchten: nieuw en oude; o mijn Liefste! die heb ik voor U weggelegd*, Hoogl. 7: 13.

Nog eens, zij hebben vele weldaden van God ontvangen, en zouden ze dan goddeloos leven? Zij zijn uitverkorenen van de Vader, zij zijn gekochten met het bloed des Zoons, geroepenen in der tijd. Geliefden des Heeren, zij zijn door de Geest getrokken uit de strikken des duivels, uit zijn macht en heerschappij; moeten ze nu niet zeggen: wat zal ik U vergelden, dat Gij mij riep, dat Gij mij stuitte! Ik liep naar de hel, en Gij stuitte mij; ik was blind, en u hebt mij de ogen geopend; ik had een hard hart, en u hebt het week gemaakt. Kunt gij dat nu niet begrijpen? Zou zulk een wel langer een vijand kunnen blijven? Het is lang genoeg de zonde gedaan, hetwelk mij niet gebaat heeft, maar een schikkelijk smart; en zouden ze die naar hun overtuiging weer gaan doen?

Ziedaar geliefden, daar hebt u onze stof verhandeld.

Wat zegt nu uw gemoed?
Ten eerste. Moet gij niet zeggen, ten minste velen onder u, dat gij onkundig zijt omtrent dit stuk? Wij geloven dat er een diepe onwetendheid hier omtrent in 't hart zit. Wij geloven, dat er weinigen zijn, die de dwalingen in die leer zou kunnen oplossen; uw onkunde zal u verdoemen, zo God over enige onkunde met vlammend vuur wraak doen zal, 2 Thess. 1: 8, zo zal het over de onkunde omtrent dit stuk zijn: *een ziel zonder wetenschap is niet goed,* Spr. 19: 2, Zijt gij hier onkundig in, dan weet u op het ziekbed met God niet om te gaan. Maar Als u dit kent, dan weet u met God om te gaan; dan komt u als een arme misdadige, en u doet een gulhartige belijdenis voor God, en u betuigt met schaamte, dat uw zonden u van harte leed zijn. Gij gaat naar de Heere Jezus, en u zoekt met Hem tot de Rechter te komen.
Wij zeiden zo even: zoekt toch dit stuk te kennen. Hebt u predikanten, die u dat stuk zuiver prediken, acht ze veel, zo u het niet kent, zo zult u op uw doodsbed in onbesuisde gestalten geraken.

Ten tweede, zijt u er onkundig in? zoekt het te verbeteren. Die goddeloos leven, en hier zit, hoe kunt u zulk een zin in de zonde hebben: in eens te vloeken, te spelen, goddeloos te zijn; is dat zo vermakelijk? Het schijnt evenwel zo vermakelijk te zijn. U kunt de mensen niet van de zonden afkrijgen, al is het, dat ze met hun een been al in het graf gaan; zij dobbelen, spelen, zij zijn ongodsdienstig. Deze stad is goddeloos op de dag des Heeren. Men tuischt, men speelt, de koetsen rijden, de paarden vliegen, de wagens vliegen; het is schrikkelijk als men 't hoort.
Als u zo moet sterven, u zult er in de hel over uitschreeuwen, dat u geen acht gegeven hebt op zulk een grote zaligheid. Moeten de Papisten en Remonstranten niet zeggen: kijk eens wat een leer dat moet zijn, daar zulk een leven geleid wordt. Kan het alles niet helpen? Hoe menige is er onder ons, die het Paapse gevoelen in zijn hart heeft?
Ik niet, zult u zeggen; wel man, waar zult u ons nog al voor uitmaken?
Waar is uw vliegen naar toe? Als u in engte zit, dan is het: ik heb 's morgens en 's avonds gebeden; ik ben van de slechtsten niet. Ik ben geen vloeker, er is niemand, die wat op mij te zeggen heeft.

Ten derde. U kunt niet dragen, dat de zondaar zo geschud wordt, en zo in zijn niets gezet wordt, en in zijn diepe armoede; u wilt het niet horen. Gal. 6: 3, *Indien iemand meent iets te zijn, daar hij niets is, die bedreigt zichzelf in zijn gemoed.*

Ten vierde. Dat het Paaps gevoelen in uw hart is, blijkt: u past uw leven het uzelf niet toe, als de zondaar in zijn niet zo gesteld wordt; zo u het nog al met uw mond eens belijdt, het heeft geen indruk.

Ten vijfde. U zijt uw leven niet eens alleen, om belijdenis te doen van uw zonden voor God; het was met David geheel anders gesteld, Ps. 51.

Ten zesde. In uw deugden ziet u geen lelijkheid; men hoort u over uw zonden niet klagen, noch ook over uw gebrek.

Ten zevende. U hebt zo haast deugden genoeg, Mark. 10: 20. U hebt zo haast genoeg gedaan. Maar die niet Paaps in zijn hart is, die zegt: Ach! dat mijn wegen gericht

waren om uw inzettingen te bewaren! Ps. 119: 5.

Ten achtste. Die Paaps in zijn hart is, die is als de Farizeeën; zij zouden God wel danken, dat ze zo zijn, en dat ze niet zijn als andere mensen.
Maar die niet Paaps in zijn hart is, hoe meer genade hoe heiliger dat ze leven; hoe nederiger dat ze zijn; zij zijn altijd zo klein; zij zijn de minsten der heiligen. Toetst nu uw gemoed eens.

Dan zijn er die waarlijk gerust zijn; u kunt ze tot geen kommer brengen. Die er hen toebrengen wil, die wordt hun vijand. Ik ben wel in mijn schik, zeggen ze, ik geloof in de Heere Jezus; en in dat vertrouwen zal ik mij vermaken.
Maar wat zijn hun gronden, waar ze zo gerust op zijn?
Ik heb deel, zeggen ze, aan de gerechtigheid van Christus, aan het geloof en aan de heiligmaking. Ze bewijzen het ook; ze zijn godsdienstig; ze lezen altemet een hoofdstuk; ze bidden met hun familie; of zij bidden 's morgens en 's avonds een formuliergebed, en ze worden uitwendig gezegend, of ze hebben zo enige wijsheid of gaven, waardoor ze een naam krijgen, zelfs onder de vromen.
Maar geliefden! wij smeken u, let er toch op! Hebt u anders niet? Gij zult voor God niet bestaan kunnen. Dat bed zal te kort zijn, en dat deksel te smal. God zal u op uw eigengerechtigheid niet laten binnenkomen. En hoe zult u het maken, als uw valse gronden, die u gesteld hebt, u zullen ontvallen? Gij zult uw zonden niet kunnen ontkennen; want God is alwetend, en uw geweten zal het weten; het gezelschap zal het weten, dat met u meegedaan heeft; zon, maan, sterren, de schepselen zullen het weten, die bij u waren.
Dan zult u willen liegen tegen de Heere. Maar het zal niet helpen: Hij is de Alwetende. Dan zult u in dit leven willen blijven, als u eens ziek wordt. Maar God de Heere zal zeggen: keert die zandloper om, hij is uitgelopen, en wat dan gedaan?
Ach Heere! dan zult u wanhopig zijn, en dikwijls in een ogenblik weg zijn. Daar schiet God dan de pijl des doods in de benauwde borst, zodat ze zeggen: ach! ik ben gekwetst. Dan worden zij dan afgemaaid met de zeis des doods. Dan is het: '*ach God! ach God! ik heb niet willen zuchten in mijn leven, maar nu zal ik het eeuwig* moeten *doen*; ik dacht, dat mijn zuchttijd uit was, maar nu komt die eerst aan! Voor Gods volk is dan de zuchttijd uit. Maar voor mij komt ze nu eerst aan.'

Wel! zal iemand zeggen, mijn hart is zo bekommerd; ik vrees, dat dit mijn deel zal zijn; zou ik wel van God gerechtvaardigd zijn?
Weet gij, waar u het aan kennen kunt?

Eerst, als u belastheid kent over uw zonden. U weet wel wat het in de wereld is, ergens over belast te zijn. Maar dat is nog wat anders, zij gaan krom en neergebogen over de zonden. Ps. 38: 5, *Als een zware last zijn ze mij te zwaar geworden*. U zult de eer niet hebben van Gods aangezicht in gerechtigheid te aanschouwen, als u die genade niet gehad hebt, dat u met uw zonden belast geweest zijt. De zonden van uw jonkheid, de zonden van uw mannelijke jaren, en de zonden van uw oude dag, de zonden van uw beroep, de zonden van uw nering, die zullen zo op uw hart wegen, zodat u zult uitroepen: Dat drukt mij. Ach! U en ik zullen dat kennen.

Ten tweede. Hebt u dan in die last gekregen te staan als de tollenaar? Hij sloeg op zijn borst, en stond van verre in het portaal, en hij durfde zijn ogen niet opslaan, vanwege die last en benauwdheid, die hem op zijn hart drukte; zo riep hij uit: *o God! wees mij zondaar genadig!* Luk. 18: 13.

Ten derde. Kent u dat: Ach! ik zal vlieden naar de Heere Jezus, en in mijn belastheid zal ik kermende voor Zijn voeten blijven liggen, met mijn tranen en gebeden. Ik zal zeggen: "Ach Heere Jezus! met Uw gerechtigheid zou ik alleen voor God kunnen bestaan. Dat erken ik; ach hoe naar is het, zo ik ze mis! Ach! hoe lief is het, zo ik ze bezit. Ach! grote Middelaar! dat ik toch met U voor God mag komen. Ach! ben ik in Uw waardig rantsoen? Geef mij Jezus, Heere! of ik ben dood."

Ten vierde. Hebt u uw leven voor de Heere Jezus God wel kunnen danken, met verwondering en liefde, dat er zulk een Middelaar Gods en der mensen was?

Ten vijfde. Wilde ge uw geloof uit uw werken gaan tonen, zonder nochtans een werkheilige te zijn? De wereld lastert Gods kinderen, dat ze maar werkheiligen zijn. U moet zo vele goede werken doen, alsof u er door zalig moet worden, en nochtans zeggen voor God: ik heb geen gerechtigheid, maar ik moet als een arme bedelaar voor u komen. Ik heb geen penning noch penningske waarde. Ik moet kopen zonder geld en zonder prijs. Daar is niets, dat Gods kinderen minder achten, dan hun goede werken om te bestaan voor God. Zegt de Heere eens: Hoe hebt u de naakten gekleed, de hongerigen gespijsd! Matth. 25: 35.

Waar hebben wij dat en dat gedaan? Zeiden ze, ik weet het niet Heere?

Ik weet het wel, zegt de Heere: *voor zoveel u het aan een van de minste Mijner leden gedaan hebt, hebt gij dat aan Mij gedaan,* Matth. 25: 40. Daarom staat er, als op hun grafzerk, Openb. 14: 13, *zalig zijn de doden die in de Heere sterven, van nu aan; hun werken volgen hen na*; namelijk als een bewijs, dat ze in de Heere Jezus gestorven zijn, en ook geleefd hebben.

Geliefden! als uw werken vruchten des Geestes Gods zijn, dan zullen ze u niet zorgeloos maken; zorgeloos zult u dan nooit worden. De duivel wil dat iemand wijsmaken, als hij van overtuiging tot geloof gebracht wordt, dat hij dan zorgeloos wordt. Maar 't is niet waar. 't Is onmogelijk, dat iemand in een koers van zorgeloosheid zou leven, die vele vruchten des geloofs voortbrengt, en die dan nog klaagt over de dodigheid en hardigheid van zijn hart.

Ja, maar! zal iemand zeggen, het schort mij aan mijn kleine heiligmaking.

Wil gij graag standvastig zijn en onbeweeglijk, altijd overvloedig in het werk des Heeren? 1 Cor. 15: 58. Ik ook. Maar daar zal altijd een worstelen zijn, Rom. 7: 21, *Als ik het goede wil, zo ligt het kwade mij bij.* Ach Heere! hoe ben ik dan altijd met dat lichaam der zonden zo bezet?

Is uw heiligmaking klein, begeert het vlees tegen de geest; zoekt in Jezus die grote heiligmaking te hebben. Zegt: ach Heere! zo ik die genade heb, dat ik in de Heere Jezus ben, dan ben ik niet alleen schuld en straf kwijt, maar in Hem ben ik dan volmaakt.

Dan zult u een gerechtigheid hebben op uw doodsbed en in het oordeel, zodat de Heere zal zeggen: *Ik vergeef het u allemaal, alleen om de gerechtigheid van Christus' wil; in Hem zijt gij volmaakt.*

De Heere zegene Zijn Woord aan ons, en aan ulieden, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil, Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 25.

Vraag 65. Aangezien dan alleen het geloof ons Christus en alle Zijn weldaden deelachtig maakt, van waar komt zulk geloof?
Antwoord. *Van de Heilige Geest, die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging des heiligen Evangelies, en het sterkt door het gebruik van de Sacramenten.*

Vraag 66. Wat zijn Sacramenten?
Antwoord. *De Sacramenten zijn heilige zichtbare waartekenen en zegelen, van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte des Evangelies des te beter te verstaan geve en verzegele; namelijk, dat Hij ons vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.*

Vraag 67. Zijn dan beide, het Woord en de Sacramenten, daarheen gericht, of daartoe verordend, dat zij ons geloof op de offerande van Jezus Christus aan het kruis, als op de enigen grond onzer zaligheid, wijzen?
Antwoord. *Ja, zij toch; want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie, en verzekert ons door de Sacramenten, dat onze volkomen zaligheid in de enige offerande van Christus staat, die voor ons aan het kruis geschied is.*

Vraag 68. Hoeveel Sacramenten heeft Christus in het nieuw Verbond of Testament ingezet?
Antwoord. *Twee, namelijk de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal.*

WIJ lezen, 1 Petr. 1: 1, dat de apostel Petrus schreef aan mensen, die hij de erenaam gaf, *dat zij even dierbaar geloof hadden verkregen met hem*. Hij noemt het geloof een dierbaar stuk. Is dat waar? en waarom noemt hij het zo?

Eerst. Omdat het geloof een stuk is, dat zeldzaam is, dat maar in weinig mensen gezien wordt. Het is het geloof der uitverkorenen Gods, Tit. 1: 1. Het geloof is niet aller, 2 Thess. 3: 2. Ziet gij een gezelschap van mensen bijeen, gij zult er niet velen onder zien, die dat geloof hebben.

Ten tweede. 't Is dierbaar, omdat degenen, die het bezitten, door het bezitten zulke kostelijke mensen voor God zijn. 't Is altemet wel een arme naar de wereld, die het bezit. Maar zij zijn evenwel kostelijk bij God. 1 Petr. 2: 9, noemt God hen *een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk, die uit de duisternis geroepen zijn*. 't Zijn mensen, die heiligen van hoge plaatsen zijn, Dan. 7: 18. Ze zijn geacht bij God, bij engelen en bij vromen. God zegt er van, Gen. 18: 32, *als Ik er tien vond, Ik zou er de ganse stad van Sodom om sparen.*

Ten derde. Daarom is het dierbaar: 't komt in geen mensen, als waar het met zulk een duren prijs voor verdiend is, 1 Cor. 6: 20, *Gij zijt duur gekocht.* Waarmee zijt gij gekocht? Met een rantsoen van een oneindige waardij, met het bloed van Hem, die God is bovenal te prijzen in der eeuwigheid, Rom. 9: 5. Daar kan geen dierbaarder noch kostelijker stuk wezen dan dat, waar zulk een Persoon voor lijden moest.

Ten vierde. Daarom is het geloof dierbaar: het heeft zulke dierbare zaken tot zijn voorwerp. Het heeft tot zijn voorwerp de Drieëenige God, het Woord, het Genadeverbond met al deszelfs weldaden en goederen.

Ja, ten vijfde. Het maakt dezulken zo dierbaar en gelukkig; God wordt hun God. De zonden worden hun vergeven, zulk een schepsel gaat naar de hemel, en bij zijn dood zo krijgt hij het einde van zijn geloof, de zaligheid der zielen. 1 Petr. 1: 9.

Ten zesde. 't Is dierbaar dat geloof. Als u de Werkmeester daarvan beziet. Wie is er de Werkmeester van? Kan het geen engel of een mens doen? Ach nee De Drieëenige God is er werkzaam in geweest, en wel bijzonder God de Heilige Geest. Ja, het is dierbaar; waar het is, is ook de zorg Gods, om het te bewaren, om het wasdom te doen hebben, om het ondersteuning te geven. God geeft wel geen teken uit de hemel noch hoorbare stem, maar wel geeft God aan zulken ware tekenen en zegelen van zijn genade, zodat gij ze met uw ogen kunt zien, en met uw handen tasten. Van dat alles hebben wij nu te bezien:

Eerst. Wie de Werkmeester is van dat geloof.
Ten tweede. Sacramenten, die ware, zichtbare tekenen en zegelen zijn van de onzichtbare genade Gods in hen.
Ten derde. Hoe de Sacramenten en 't Woord overeenkomen.
Ten vierde. Hoeveel Sacramenten er ingesteld zijn. Dat zijn onze vier zaken.

1. Zeggen wij, van wie komt dat geloof, waar de Onderwijzer in de vorige Zondag van gesproken heeft?
2. De Sacramenten zijn tot sterkte.
3. Hoe komen de Sacramenten en 't Woord overeen, om een verlegen zondaar naar de Heere Jezus te drijven?
4. Hoeveel Sacramenten zijn er?

1. Wat het eerste aangaat, de Onderwijzer vraagt naar dat geloof vanwaar dat is?

't Is alsof hij zeggen wilde: ik vraag u niet naar een geloof, dat in inbeeldingen bestaat; dat veel voorgeeft, daar is een geloof der wonderen, een historisch geloof en een tijdgeloof. Maar geen van drieën maakt u Christus en Zijn weldaden deelachtig.
Het geloof der wonderen heeft in vorige tijden plaats gehad. Maar nu zo niet meer.
Het historisch geloof heeft in alle tijden plaats, als ze horen prediken. Daarom zei Paulus, tegen Agrippa: *Gelooft gij, o Koning Agrippa, de profeten? Ik weet dat gij ze gelooft,* Hand. 26: 27.
En Als u de mensen vraagt naar het tijdgeloof, — van dat slag zijn de meesten, dat zijn nabij- en mond-Christenen, — zij hebben dikwijls bewegingen, die groot zijn. U beweegt mij bijna, zei Agrippa tegen Paulus, een Christen te worden, Handel. 26: 28. Paulus had zo graag die koninklijke ziel in 't net gekregen. Maar hij kwam echter maar nabij, en nabij is evenwel ver-af.

Dat geloof bedoel ik niet, zegt de Onderwijzer. Maar dat meen ik, dat ons deel aan de Heere Jezus doet hebben tot rechtvaardigmaking en heiligmaking, naar het vruchtbaarmakend, heiligmakend, en zaligmakend geloof, dat de hand, voet, en mond is, om de gemeenschap van de Heere Jezus en van al Zijn goederen te verkrijgen. Christen! zegt hij, hoe raakt gij tot dat geluk? had gij 't door uw grootmoeder of moeder? gaven zij het u?
Ach! nee, de aller-vroomste is daar handeloos toe, zijn eigen kind is hem zo na, hij kan 't hem niet geven. Hoe na dat Ismaël ook Abraham was, hij kon 't hem niet geven; hoe na Absalom ook David was, hij kon 't hem niet geven.
Hoe kreeg gij het dan, zegt de Onderwijzer; dat wilde ik wel eens weten; was er

ergens een predikant in de wereld, die dit geloof wat smakelijk voorstelde zodat er een vonkje van in uw hart begon te werken?
Och nee! Wij moeten zeggen, gelijk er, Jes. 53: 1, staat: *Wie heeft onze prediking geloofd, en aan wie is de arm des Heeren geopenbaard?* Zo er iets van Gods hand is, zo is het dit. Planters en natmakers zijn hier niets, 1 Cor. 3: 7 en Rom. 10.
Kunt u het met geld kopen, schepsel?
Ach nee! ik had niet veel om te geven; die geld hebben, krijgen het 't minst. Jak. 2: 5. De armen dezer wereld heeft God uitverkoren om rijk te zijn in het geloof, en erfgenamen des Koninkrijks. *U ziet uw roeping, broeders, dat gij niet vele wijzen zijt naar het vlees, niet vele machtigen, niet vele edelen. Maar het dwaze dezer wereld heeft God uitverkoren, opdat hij de wijzen beschamen zou*, 1 Cor. 1: 26, 27.
Hoe kreeg u het dan; kreeg gij het vanzelf?
Nee, ook niet, zegt het schepsel; ik ben niet bekwaam om het mezelf te geven, evenmin als een Moorman zijn huid veranderen kan, of een luipaard zijn vlekken, Jer. 13: 23. Ik heb er zelfs van nature geen lust noch trek toe; al waren er, die wensten, dat ik het had, ik wenste het zelf niet.

Ik kreeg het van God, die kwam en gaf het willen en het werken, Fil. 2: 13. Hij gaf mij er om te bidden. Hij gaf mij het beginseltje van het geloof, zodat wij moeten zeggen: het is niet uit ons, het is Gods gave, Fil. 1: 29; Ef. 2: 8, *'t Is u gegeven te geloven in de naam van Christus.*

- Dat niet alleen, maar God bewaarde het. De duivel bestreed het wel, als ik wilde geloven. Luk. 22: 31, 32, zegt de Zaligmaker: Simon! de satan heeft ulieden zeer gezocht te ziften als de tarwe. Maar ik heb voor u gebeden dat uw geloof niet ophoude, zo ging het mij ook, het werd mij betwist. Nooit wordt een ziel meer bestreden, dan dat ze wil gaan geloof oefenen in de Heere Jezus. Ik heb hem (namelijk Timothéus) gezonden, zegt Paulus, om uw geloof te verstaan; of niet misschien de verzoeker u zou verzocht hebben, en onze arbeid ijdel zou wezen, 1 Thess. 3: 5.
- Dat niet alleen, maar ik kreeg ook vastigheid, de Heere vermeerderde mij het geloof, Luk. 17: 5. Evenwel het vaste fondament Gods staat, hebbende deze zegel: de Heere kent degenen, die Zijne zijn, 2. Tim.
- Dat niet alleen, maar allengskens heeft de Heere het doen groeien; ik ben door 's Heeren goedheid zover gebracht, dat ik kan zeggen: *Ik weet in wie ik geloofd heb en ik ben verzekerd, dat Hij machtig is, mijn pand bij Hem weggelegd, te bewaren tot die dag*, 2 Tim. 1: 12.

Hoe ging het toe, Christen, als u het geloof kreeg, en hoe, eer gij het kreeg? Hebben er alle drie de Goddelijke Personen omtrent werkzaam geweest?
O ja! God de Vader verkoor er mij toe, om indertijd een gelovige te worden; de Heere Jezus, de Zoon, verwierf het voor mij, de Heilige Geest bracht het in mijn hart. De derde Persoon in het bijzonder is er de Werkmeester van, die daarom genoemd wordt: de Geest des geloofs, 2 Cor. 4: 13. En Gal. 5: 22 wordt gezegd: *De vrucht des Geestes is: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid. De een wordt door de Geest gegeven het woord der wijsheid, en de anderen het geloof door dienzelfden Geest*, 1 Cor. 12: 9. Het wordt gewrocht in deze en in genen. De Geest kwam in de dorre doodsbeenderen, Ezech. 39: 9.

Maar Christen! als nu de Geest aan 't hart komt werken, wat neemt Hij dan wel voor

middelen?
Het geschiedt niet altijd in een gevangenhuis, zoals met de stokbewaarder, Hand. 16: 27. Noch ook altijd op een boom, als met Zachéus, Luk. 19: 5. Ook niet altijd op de weg, als met de Kamerling, Hand. 8 28, als hij daar over de weg reisde met de Bijbel in zijn koets en schoot.
De Geest komt bij het lezen, bij het samenspreken, bij het prediken.

Bij het lezen kwam de Geest, Hand. 17: 11, want die van Beréa kregen het geloof, als zij de Schrift lazen, en waren edeler dan die van Thessalonica, als ze dagelijks de Schriften onderzochten of die dingen zo waren.

Bij het spreken over de Schrift kwam de Geest, Luk. 24: 32. De Emmaüsgangers zeiden: *En was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op de weg, en als Hij ons de Schriften opende.*
Bij het prediken komt de Geest: Rom. 10: 17, zo is dan het geloof uit het gehoor. En Hand. 16: 14, opende God het hart van Lydia onder het prediken van Paulus.

Als nu de Geest dat middel gebruikt, neemt Hij dan zachte dingen?
Nee. Maar Hij neemt het gehele Woord, het nare en het liefelijke. O, het is zulk een dwaas mens, die zegt: ik wil zachte dingen gepredikt hebben. U moet mij zo maar koeltjes en onaangeraakt laten. Zo wil God niet, Die wil altemet eens een hard woord tot u gesproken hebben. Als u het altijd liefelijk wilt hebben, dat is een teken van het tijdgeloof.
Dát is er de rechte goedkeuring van, het ware geloof zegt: *Wij dan, wetende de schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof,* 2 Cor. 5: 11. Een predikant is nuttig als hij, wanneer het nodig is, het nare en het liefelijke weet te prediken, als hij wel wil wonden, maar dan op zijn tijd balsem in de wonde weet te gieten.

U zult zeggen: *Wat doet dan de Geest, als Hij het geloof werkt?*
Hij wondt hem. Hij maakt zijn stenen hart week; dat hij te voren niet kon of wilde verstaan, doet Hij hem verstaan; dan brengt Hij de zondaar daartoe, dat hij zijn schuld en straf waardigheid ziet; dat hij ziet wat een monster hij in de zonden is.
Weet gij, of enig schepsel raad, zegt God, om aan de rechtvaardigheid Gods te voldoen? Ach! nee ik, Heere! zegt zulk een ziel. En weet gij wel, dat gij God mist? Ach, Ja, Heere! zegt ze. Weet gij wel, dat in de gemeenschap Gods uw heil is, en zo gij Mij mist, dat gij verloren zult gaan? Ach, Ja, Heere! zegt ze, dan ben ik verdoemd. Daarop komt de Geest, en die brengt ze tot het gezicht van de Borg. Daar gaan ze Hem bezien in Zijn Naam, natuur, ambten, staten, weldaden. Daarop gaan ze dan zien of ze er geen deel aan krijgen kunnen.
Dan zeggen ze: "Heere God! Wat is dit, dat Gij naar mij komt omzien, naar zulk een ziel? Blij ben ik, dat er een Borg is; dat Gij zulk een middel hebt uitgevonden! Ik keur dat middel goed; Gij zijt die enige Naam, die alleen behouden en zaligmaken kan. Daarop zeggen ze: Ach God! had ik U! Ach, Heere Jezus! was U mijn Middelaar!"
Dan zijn ze hongerig en dorstig naar Hem; dan grijpen zij moed, als God zegt: *hongerigen en dorstigen komt naar Mij toe, en gij zult verzadigd worden,* Matth. 5: 6. Daarop zeggen ze: Heere Jezus, ik kan U niet missen; ik sta van verre als de tollenaar, Luk. 18: 13. Daar komt dikwijls wel geen woordje uit; en altemet krijgen ze wel eens een beetje vrijmoedigheid. Mag ik U bidden, wees gij toch mijn Heiland, zeggen ze.
Daarop komt de Geest en vraagt: of ze niet geloven, dat de Heere Jezus gewilliger is om hen te helpen, dan zij zelf zijn, om door Hem geholpen te worden?
"Ja, Heere! zeggen ze, want Gij komt mij eerst voor; Gij biedt Uzelf mij aan; Gij trekt mij naar U toe; Gij zijt williger, als dat ik wil; mag ik U voor mij dan wel aannemen?"

Zeggen ze.
Ja, zegt de Heere.
"Wel, dan neem ik U aan, zegt die ziel, tot het enige fondament van mijn zaligheid; ik geef mezelf aan U over: mijn lichaam, ziel en zaligheid, geef ik in Uw hand."
Wij moesten dat een weinig klaar zeggen. Dat is het, wat ik en gij niet missen mogen, of wij vallen in de hel. Al wie die bewerking voor zijn dood niet heeft, is verloren. Wij willen ons aan de woorden niet binden, maar aan de zaken. Ik geloof, dat gij niet zalig zult worden, zo gij het niet ondervindt. Wij zeggen het nog eens: wij willen ons niet binden aan de woorden, maar aan de zaken. Over acht dagen zou ik het wel met gehele andere woorden kunnen zeggen als nu, maar 't zal echter altijd op een en hetzelfde uitkomen.

Dat geloof is nu niet altijd even sterk; het is zeer moeilijk te geloven. Waarom is 't zo moeilijk?
Eerst. Omdat ze zulke onbegrijpelijke dingen moeten geloven.
Ten tweede. God slaat zulke wonderlijke wegen met hen in, zij gaan gebukt, bestreden, neergebogen onder de kruisen. Is dat, zeggen ze, om naar de hemel te gaan? De Heere gaat een weg met mij in, dat ik er eer schijn van af te gaan; hoe kan ik geloven?
Zij beginnen altemet zwakgelovigen te worden; zij krijgen ziekten, flauwten, moedeloosheden, zodat ze altemet moeten zeggen: waar is mijn geloof? En zodat de Heere moet zeggen: *O onverstandigen en tragen van hart om te geloven*! Luk. 24: 25. Ik zal niet geloven, zei Thomas. Hij moest het zien, Joh. 20: 25.

2. **Daarop komt de Heere, die weet, dat Zijn kinderen zwak zijn, en die geeft hun ondersteuning, de Sacramenten tot sterkte.**

Dan neemt Hij de lammertjes in zijn schoot, en Hij leidt de zogenden zachtjes, Jes. 40: 11. In de eerste Christentijden was op de beker van het Avondmaal gesneden een herder met een lammetje op Zijn schoot of schouder, zo doet de Heere. Hij neemt Zijn zwakke kindertjes op Zijn schoot, en als ze niet meer mede kunnen gaan, dan draagt Hij ze op Zijn schouders.
Het Avondmaal, zegt de Heere, is een Sacrament om u te verkwikken. Ik wil u niet alleen genade geven en laten horen prediken. Maar Ik wil u mijn Sacramenten geven. Ik wil u aan het badwater des doops brengen, en daarna u aan mijn tafel zetten, en zo wijzen op het enige slachtoffer van Mijn Zoon, eenmaal aan het kruis geschied.

Sacramenten, wat zijn dat?
De Onderwijzer zegt het naakt en klaar, namelijk, zegt hij, *het zijn tekenen, heilige tekenen, zichtbare tekenen van God ingesteld; het zijn tekenen en zegelen van de enige offerande van Jezus Christus, eenmaal aan het kruis geschied, voor de uitverkorene zondaars en zondaressen.*
Wij zullen ons daar niet veel mee ophouden, dat het woord Sacrament in de Bijbel niet staat, maar wij zullen tot de zaak zelve overgaan.
Een Sacrament is een teken van het verbond, Gen. 17:9. Tekenen kunt gij zien, voelen en tasten, en tot alle Sacramenten behoren zulke tekenen. Daarom zeggen wij tegen een papist: die eigenschappen van een Sacrament mist gij; het uw kan geen Sacrament zijn, omdat er dat niet in is. Zie het in 't Sacrament van het verbond der werken, daar had gij de boom des levens in het paradijs.
Het zijn wel *heilige* tekenen, maar zij maken de mens niet heiliger, zeggen wij tegen de Lutheranen. De Doop en 't Avondmaal maken de mens niet heilig. Maar wij

zeggen: het moeten heilige en vrome mensen zijn, die dezelve gebruiken en aanraken, zij beduiden heiligheid, zij zijn tot een heilig gebruik.
Zij zijn ook *zichtbare t*ekenen, zij komen voor onze ogen en zinnen; en zo worden ze onderscheiden van het prediken van het Woord; dat zijn hoorbare dingen, die komen voor ons gehoor.
Voorts zijn de Sacramenten tekenen, die van God ingesteld zijn. Daar mag het niemand doen, die geen God is, vanwege de eer des Heeren. Waarom dat? Omdat het anderszins mensen-ordeningen zijn; *tevergeefs eren zij Mij, zegt God, lerende leringen die geboden en inzettingen van mensen zijn,* Matth. 15: 9. Niemand kan ook de betekende zaak geven, dan God alleen; en de bondeling moet zich aan die God opdragen. Mogen wij het dan aan geen mensen doen? Nee.

Wij komen nog een trapje verder, en dat is de verzekering. Wij zeggen: dat het ware tekenen en panden zijn, *om ons daardoor te verzekeren.* Socinianen, Remonstranten, Mennisten, willen dat niet zeggen. Maar zij zeggen, dat het een teken is van welke godsdienst ge zijt. Wij vrezen dat er in de Gereformeerde Kerk zulke vonken ook al beginnen te smeulen. Wij zeggen dan:

Eerst. 't Is geen teken van welke godsdienst gij zijt, maar het zijn ware tekenen en zegelen van God ingesteld. God noemt ze zo. Rom. 4: 11, *Abraham heeft het teken der besnijdenis ontvangen tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs.*

Ten tweede. In 't verbond der werken had gij zelfs zegelen, daar had gij het Paradijs, dat verzekerde hun de hemel; en de boom des levens verzekerde hun het eeuwige leven, indien ze de tijd der beproeving hadden uitgehouden.
In een naburige stad van ons vaderland is over zulke dingen al een ravot geweest; wat daar nog van komen zal, weet God.
Nu ons bewijs daartoe is, dat dat het Paradijs betekende, de derden hemel. Luk. 23: 43, zei Christus tot de een moordenaar: *Heden zult u met Mij in het paradijs zijn*; en zou dat dan tegen de volmaakte mens ook zo niet zijn geweest?

Ten derde. Daar zijn zegelen in alle beloften; waar God-een teken geeft, daar is ook een zegel, al was het geen verbond; daar is de boog, zei God tegen Noach, aan de lucht, zo dikwijls Als u die ziet, zal die een zegel zijn, dat de vloed der wateren niet meer over de gehele aarde zal gaan. Daar had gij Gideons vlies; *Heere! zegt hij, mag mijn vlies wel droogte hebben, en de gehele aarde dauw? Heere! zegt hij wederom, mag de gehele aarde wel dauw hebben, en mijn vlies droogte?* Richt. 6: 33-40.

Ten vierde. Het teken wordt een zegel genoemd, om de verandering van spreekwijze; omdat het teken de naam wel krijgt van de betekende zaak. Waarom is dat, als om de verzekering dat er in is? *Dat is Mijn lichaam, hetwelk voor u gegeven wordt,* zei de Heere Jezus van het brood. *En als Hij de beker gaf, zei Hij: Deze drinkbeker is het Nieuw Testament in mijn bloed, hetwelk voor u vergoten wordt; 't* welk Paulus verklarende zegt: dat is de gemeenschap van Christus' bloed, 1 Cor. 10: 16. Daar ziet u dat Christus de naam aan het teken geeft van de betekende zaak. *Bekeert u, zei Petrus, en een iegelijk van u worde gedoopt in de Naam van Jezus Christus tot vergeving der zonden*. Hand. 2; 38. Dat zult u in de volgende Zondagen vinden.

Waarom wordt nu de Doop het bad der wedergeboorte genoemd?
God doet het niet zonder grote oorzaken; namelijk, omdat er verzekering in is. Dat is nooit te weerleggen. Men kan wel uitvluchten zoeken, en wat praten, maar dat is het niet. Als iemand volwassen was in de genade, zo zou men moeten zeggen, dat het hem

verzekerde die genade te hebben, dat ze deel hebben aan de enige slachtofferande van Christus aan het kruis geschied. Het verzekert uw deel aan het eeuwige leven. Als u een waar gelovige zijt.
Daar hebt u dan het Avondmaal, zo waarlijk als u dat brood eet, en die drinkbeker drinkt, hebt u deel aan de enige slachtofferande van Christus, en daardoor de vergeving der zonden. Daartoe stelt de Heere het in, opdat wij geen blote aanschouwers zouden zijn. Maar dat wij door het teken zouden doordringen tot de betekende zaak. Dat zijn sacramenten.
Wat doet nu een publiek zegel?
Het bevestigt en verzekert een zaak. Als u genade hebt, zo verzekert het uw deel aan de betekende zaak. Dat is het koninkrijk der hemelen te openen en te sluiten door de verkondiging van het Woord, en door 't bedienen van de Sacramenten.

3. Daarop komt nu de Onderwijzer tot het derde stuk.

U hebt de vastigheid in 't Woord en nergens anders te vinden; het Woord zal u niet anders wijzen dan de Sacramenten, tot het enige slachtoffer Jezus Christus. Daar wijst u het Woord der beloften, en der ceremoniën naar toe; daar wijst u het Woord der profetieën, en der vervulling naar toe; waartoe wijst het u anders, als tot die enigen naam, tot de deugden van die Middelaar, als tot het enige fondament onzer zaligheid? Dat zaad der vrouw, daarvan staat al in het begin in de rol des boeks geschreven, Gen. 3: 15. In het Oude Testament hadden ze een lammetje, dat zag op de Heere Jezus, dat ware Lam dat geslacht is van voor de grondlegging der wereld, Openb. 13: 8. Komt gij in de rol der profetieën, daar vindt gij dat de Heere Jezus zijn ziel tot een schuldoffer gesteld heeft, Jes. 53: 10. Leest gij het Nieuw Testament, daar ziet gij dat Hij u al naar Hem toe wil hebben; dat Hij u naar Hem toe wil trekken. Gelijk als de bruid, Hoogl. 1: 4, van Hem verzocht en gebeden had: Trek mij, en wij zullen U nalopen. Niet naar uw tranen, noch deugden, noch gestalten. Tot wie wilt u anders gaan, Hij alleen heeft de woorden des eeuwige levens? Joh. 6: 68. Daar hebt u het Woord en de Sacramenten die samen overeenkomen. Maar in het verzegelen is er onderscheid. De Sacramenten verzegelen een gelovige; en 't Woord maakt onder Gods zegen een gelovigen; het Woord is voor allen; de Sacramenten alleen voor de Bondelingen; het Woord is voor allen, die in de kerk komen; de Sacramenten zijn alleen voor de Bondelingen; het Woord is volstrekt noodzakelijk; de Sacramenten kunnen door vervolgingen of anderszins gemist worden. Maar het Woord niet; de mensen uit de kerk blijvende, worden boos en hard. De Sacramenten zijn hetzelfde, zo in 't Oude als in 't Nieuw Testament; het verschil is maar in enige uitwendigheden. Maar in de zaak zijn ze hetzelfde. De Sacramenten van het Oude Testament worden de gelovigen van het Nieuw Testament toegeschreven, ziet dat van 't Sacrament der Besnijdenis, Col. 2: 11. Daarom zegt Paulus: In welke gij ook besneden zijt met een Besnijdenis, die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonden des vleses, door de besnijdenis van Christus. Het Pascha wordt ons ook toegeschreven, 1 Cor. 5: 7. Want ook ons Pascha is voor ons geslacht, namelijk, Christus. Ons wordt de betekende zaak der Sacramenten van het Oude Testament toegeschreven, en wederom aan de gelovigen van het Oude Testament de betekende zaak der Sacramenten van het Nieuw Testament. U kunt eens denken, hoe vast degenen gaan, die zo vermetel spreken tot verkleining van de vaders van 't Oude Testament. Leest gij niet, 1 Cor. 10: 1-4? Daar zegt diezelfde Apostel: En ik wil niet, broeders! dat gij onwetende zijt, dat onze vaders allen onder de wak waren, en allen door de zee doorgegaan zijn; en allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee; en allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben; en allen dezelfde geestelijke drank

gedronken hebben; want zij dronken uit de geestelijke steenrots, die volgde; en de steenrots was Christus. Daar hebt u klaar, dat zij de betekende zaak van de beide Sacramenten van het Nieuw Testament, de Doop zowel als 't Avondmaal, evenals wij, deelachtig zijn geweest Wij geloven dan dat grote onderscheid niet; het is dezelfde Middelaar van hetzelfde Verbond; het zijn dezelfde betekende goederen van de Sacramenten; het is dezelfde weg om zalig te worden; zij zijn op dezelfde wijze zalig geworden, gelijk als wij. Hand. 15: 11. Maar wij geloven, door de genade van de Heere Jezus Christus, zalig te worden, op zulke wijze ook als zij. Men moet geen te lage gedachten van die vaders maken, zij waren n geen dorre woestijn of een put zonder water. De Sacramenten, zowel die van het Oude, als die van het Nieuw Testament, wijzen u alle op Jezus, als op de.enigen Middelaar.

4. Hoe vele Sacramenten nu heeft God in het Oude Testament gegeven?

Twee gewone, namelijk de Besnijdenis en 't Pascha.
Eerst. De Besnijdenis. U zijt een verdorven schepsel, zegt God, met erfzonden besmet, dat verderf in u moet afgesneden en uitgetrokken worden; daar moet bloed gestort worden, dat waardiger is, dan dat van een mens, zo gij die geestelijke besnijdenis hebt, zo gaat zulk een bondeling naar de hemel. Het Paaslammetje, dat geslacht werd, zag op de Heere Jezus; en die daarvan aten, gingen naar Kanaän; de ware bondelingen gingen naar de hemel. Dan waren er nog vijf buitengewone Sacramenten; namelijk
Eerst. Het gaan door de Rode Zee.
Ten tweede. Het regenen van het Manna.
Ten derde. Het water uit de steenrots dat volgde.
Ten vierde. De staf van Aäron die bloeide.
Ten vijfde. De koperen slang; en die allen zagen ook op Christus.

Nu komt de Heere in de bedeling der genade, in het Nieuw Testament; en daar moest de gehele bediening veranderd worden; en zo moesten dan ook vervolgens de Sacramenten veranderd worden. Het was een nieuw bediening van hetzelfde verbond. Dat geschiedde zonder nochtans van zulke dingen te melden, daar de papisten van dromen; namelijk, van een Vormsel; van een laatste Oliesel; van de Oorbiecht; van de priesterlijke Order, en van het Huwelijk.
Het Concilie van Trente is daar niet in te geloven; dat zegt, dat die vijf nieuw Sacramenten bij de twee andere, namelijk, de Doop en het Avondmaal, door Christus zelf ingesteld, moeten worden gevoegd; en dat al degenen, die die vijf nieuw Sacramenten niet aannemen als Goddelijke, verdoemd zijn.
Maar wij zeggen: dat die vijf nieuw niet van God ingesteld zijn geweest. Maar tot hun eigen intrest daar bij verzonnen zijn. Onze twee, namelijk de Heiloige Doop en het Heilig Avondmaal, heeft Christus zelf ingesteld, en Hij heeft ze met al Zijn apostelen gebruikt.
Daarna volgt er: wat is de Doop en het Avondmaal?

Geliefden! God heeft ons twee Sacramenten gegeven, tot tekenen en zegelen van ons geloof.

Er zijn er echter velen onder ons, die tot hun jaren van onderscheid zijn gekomen, en die nochtans tot nu toe geen belijdenis doen van hun geloof, noch leren om die belijdenis te doen. Schaamt u voor God. In het paradijs had Adam twee Sacramenten. Daar was een boom en een verbod, dat ze er niet van mochten eten, en ze wilden er echter van eten. Nu zijn er ook twee Sacramenten gegeven, en daar is een gebod

gegeven om te eten en te drinken: *neemt en eet; en drinkt allen daar uit*; en dat is nu te veel geworden. Wat God samen gevoegd heeft, moet gij dat zowel niet gebruiken, Doop en Avondmaal, als dat het de Heere Jezus gebruikt heeft?
Zegt gij, ik zal er niet om verloren gaan; ik ben gedoopt, al ga ik niet ten Avondmaal, ik zal er niet om verloren gaan.
Ik zal u dat niet nazeggen; en ik geloof het zeker dat u er om verloren zult gaan, omdat u het door onachtzaamheid, en door ongehoorzaamheid verzuimt. U zult dat niet zeggen, wanneer u het eens zult voelen, dat u er om verloren gaat. Als wij een huis of hof op onze naam zullen krijgen, of als wij testamenten zullen maken, dan zijn er dikwijls geen verzekeringen genoeg te vinden, om er ons op gerust te stellen. Men zoekt zijn testament zo vast en zeker te maken, dat er geen nadenken aan is. Is het niet verkeerd, dat u het zwaarste, het lichtste weegt? Wie had het zijn leven geloofd, dat de Sacramenten onder ons zouden gebruikt geweest zijn, om bij te vloeken! De mens en vloeken niet alleen bij donder, weerlicht, lichaam, ziel en zaligheid. Maar ook bij God, en bij de Heilige Sacramenten; dat is zoals een dagelijks stopwoord; zij moeten zo vloeken bij al hetgeen zij niet weten.

Hoe menig Christen is er die gedoopt zijnde, zegt: nu ben ik verzekerd, dat ik genade heb!
Hoort: duizend gedoopten, en die ten Avondmaal gegaan zijn, liggen in de hel; en nog duizenden zullen er in komen. Hoe mengen liggen er, die zichzelf een oordeel gegeten en gedronken hebben! Weet u het dan niet, dat de Sacramenten niet aan allen verzekerd zijn? Zij verzekeren niemand, dan daar de Geest het geloof ingewerkt heeft.

Nog eens. Wie beleeft de Sacramenten? Daar is zelfs geen kennis, noch uiterlijke zedigheid. Gaat u eens langs de straat; bent u in schuiten, of op wagens; het is min of meer, alsof u onder de verdoemden was, van al het vloeken, en vanwege de zedeloosheid en 't spotten en 't verachten van al wat heilig en Goddelijk is. Wij hebben het ongeluk, dat het in de kerk zo gesteld is, dat elk zegt: Predikt wat nieuws, dat ik u gemakkelijk horen kan; en laat ik maar zo gerust weer heengaan, zoals ik gekomen ben.
Dat is een zwaar oordeel, dat men niet wil gemoeid worden, maar zó te willen doodslapen. Is dit een tijd om zacht te prediken, zo verwaand en zo onkundig als nu de mensen zijn; zulke misbruikers als ze van de zeden zijn, zo te strijden tegen God? Wij mogen onze ziel niet schuldig maken, Ezech. 3 en 33. En daar wilt u ons echter toe hebben. God wil dat wij uw slapende gewetens wakker maken; en ach! of het God beliefde u de bekering ten leven te geven!

Dan zijn er die zeggen: ik heb genade en geloof.
Wel, God geve dat het waar is! Maar ziet u het vals geloof niet voor het ware aan? Hebt u zo al grond, om het te geloven? Onthoudt het toch dat wij in het begin zeiden, dat er een historisch en een tijdgeloof is. Het tijdgeloof kan het bij de doden houden.
U moet het mij, zegt het tijdgeloof, niet te nauw stellen. Ik moet altijd zijn zoals de zwaluwen aan de kerk; ik moet af en aan kunnen vliegen, als ik wil; ik schik mij naar het gezelschap, en naar de zaak en omstandigheden, waar ik in ben; ik wil zo op mijn opinies niet staan; ik ben bij de vromen vroom, en bij de goddelozen goddeloos; ik wil geen strenge trekken; ik wil niet te diep noch te ver van de kant af; ik wil mij uit smaad en druk houden.
Hebt u zulk een geloof? Dat is een dood geloof, het zal u uw leven in de hemel niet brengen.

Wie heeft dan het waar geloof? Zult u zeggen.
Weet u wie? Dat is klaar voor het minste kind Gods, dat genade heeft.

Eerst, zulk een is zo bekommerd of hij het ware geloof wel heeft; of hij het tijdgeloof niet heeft, of het historisch geloof; of het niet maar een letterkennis is, die hij heeft; Ja, met die kommer kan een kind Gods gaan, zolang als hij leeft. Mist u die kommer, zo wacht u te zeggen, dat u het ware geloof hebt.
Ten tweede, zulk een is zo arm. Ach! zegt hij, ik weet de Heere nergens anders op te wijzen als op Zijn Zoon. Ach Heere! ik heb geen geld om te kopen; ik heb mij op niemand te wijzen, dan op Uw genade in Uw Zoon; niet op mijn schreien, noch op mijn tere wandel.

Ten derde. Daar gaat wat om in zulk een hart, dat het ware geloof heeft: angst, schreien, strijd; zij komen er zo licht niet aan zij kennen plaatsen en stonden van schreien, worstelen en strijd. U zult het geloof nergens vinden, dan in een gebroken hart, en in een verslagen geest; waar verbrijzeling des geestes is; daar is het geloof.

Ten vierde. De Geest rust niet, of hij wil ze allen naar Jezus hebben. Niet één predicatie, niet één gebed, niet één samenspraak is er, of het is al: gaat van uzelf uit; schat Jezus hoog; begint u uw liefste nog niet te waarderen? Daarop beginnen zij te zeggen: liefste Heere Jezus! U zijt mij meer dan al dat er in de gehele wereld is.

Nog eens, ten vijfde, zij beminnen de Bijbel zo; zij beminnen de middelen der genade zo; die eerste aangename ontdekking, die God hun deed, die heugen zij zo. Toen werd ik gesterkt, gevoed, gekweekt, tot staan en tot vastigheid gebracht, zeggen ze. De naam van die stad was: *de HEERE is aldaar,* Ezech. 48: 35. Ze verlangen om weer te horen prediken. "Och! dat werkt Uw Geest, zeggen ze; ik kan de zondige wegen in mijn hart niet dragen; ik wil ze er buiten hebben; de ondeugd moet uit mijn hart, Rom. 7: 23, Ik zie een andere wet in mijn leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt, onder de wet der zonde, die in mijn leden is. Mijn vijanden zitten van binnen; het geloof reinigt het hart. Maar ik ga onder mijn verdorvenheden gebukt."
Vindt u dat, gebruikt dan de Sacramenten tot een zegel voor u. Loopt niet altijd om en om. Dan komen ze wel eens weer, en u kunt zien, dat ze de hand des geloofs uitsteken. U kunt zien, dat hun aangezicht zodanig niet meer is.

Kent u zulk een geloof? Dat moet u hebben, of zo u het mist, dan mist u God en de hemel, en al uw vrijmoedigheid en de zegen; en u hebt geen zegen, of ze is vervloekt. De vromen moeten hartelijk zeggen: ik vind het zo, mijn ziel kleeft de Heere achteraan; wat zal ik zo neergebogen zijn? God geeft mij Zijn eed, Zijn Woord, Zijn Sacramenten; wat wilt u nog meer hebben? Dat Hij met een hoorbare stem uit de hemel roept: *gij zijt mijn kind?*
Verwacht dat niet; en wacht u dat u de duivel meer geloof zou geven dan God. Is er wel iets onredelijker, dan dat men een eerlijk man in zijn aangezicht zegt: u liegt? Hoe moet God het dan opnemen van degenen, die Zijn getuigenis niet aannemen? Het gebeurt wel, dat als u 't minst denkt, dat u moet zeggen: *houd op Heere! ik kan al de liefde niet dragen;* ik heb mij te vernederen over mijn ongeloof, hardigheid, en haastigheid.
Nu, als God uw ziel lieflijk kwam omhelzen, gaf u dat geen troost, geen vergenoeging; moest u niet van schaamte als wegzinken, en als van liefde versmelten?
U zult zeggen: u dringt mij. Ach! was ik een bondeling van 't Genadeverbond!
Wilt u het weten, of u er alreeds een bondeling van zijt?

Eerst. God zal u tot besef gebracht hebben, in uw leven, van al wat u gelukkig kan maken; u krijgt dit te bezien: God moet ik hebben, Zijn Beeld, Zijn Geest, Zijn Zoon, Zijn Woord, Zijn Sacramenten; en van mijn zijde kan ik niets doen, om die tot mijn eeuwig welzijn te verkrijgen.

Ten tweede, zult u in de uiterste verwondering gesteld worden, dat zulk een God met de armen zondigen mens in een verbond komt; met zulke vervloekten als wij zijn. Wij zeiden in ons eerste gebed, *dat wij niet waardig waren, met onze adem de lucht in te halen, of dat enig schepsel naar ons zou omzien*, ik laat staan God. Dan zeggen ze: *Heere! zult Gij naar mij zien!* En zij gaan het eens optellen; ik ben zulk, en zulk een zondig schepsel, zeggen zij, zulk een wanschepsel!

Ten derde, zeggen ze: ik zie alle heil in het Genadeverbond, 't is in alles wel geordineerd. God de Vader in Christus door de Geest zó mijn God te worden! De Vader verkiest mij, de Zoon verlost mij, de Geest bracht mij tot Christus en tot de Vader. Ik heb geen andere sterkte als in God. Al de voorwaarden, die God maakt, staan mij zo wel aan: overtuigingen, geloof, bekeerd te worden, zichzelf te verloochenen; ik wil langs geen andere weg zalig worden.

Ten vierde, zeggen ze: *Heere! ik kom dan in het verbond, daar is mijn hart en hand, ik neem er de tekenen op: ik zweer U trouw.*

Kent u die dingen?

Zegt u ja, wel God zal uw God zijn en blijven; die zo geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, en 't Avondmaal zal gebruikt hebben, zal ook zalig worden. Meer kunt u niet begeren, als hier tijdelijk en hiernamaals eeuwig gelukkig te zijn, deel aan God te hebben, al uw zonden vergeven te krijgen, Jezus tot uw Middelaar te hebben, en de Geest in uw hart; al uw strikken verbroken te zien, en met David te kunnen zeggen: mijn ziel is de strik ontkomen, Ps. 124: 7.

Wel geliefden! Beproeft u nu Als u uit de kerk komt. Wilt u weer dit en dat gaan verhandelen, dat is zoveel als niets. Denkt: o God! wat heb ik daar gehoord? Wat zegen heb ik genoten? Bracht het mij naar U? Waar vond ik mij zondig? Waar heb ik mij vernederd? Als u zo handelt, zult u een ruim doodsbed hebben, en u zult met Paulus kunnen zeggen: "Ik heb de goeden strijd gestreden, die is nu uit; ik heb het geloof behouden, mijn pad is ten einde. Ik lig hier nu op mijn doodsbed, op dit of dat schavot, als op een doodsbed. *En voorts is mij nu weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in die dag geven zal, en niet alleen mij, maar ook allen die Zijn verschijning hebben liefgehad,* 2 Tim. 4: 7, 8. En nu, bij het einde van mijn geloof zo komt de zaligheid der ziel, 1 Petr. 1: 9. En in de opstanding zal het wezen voor ziel en lichaam beide.

Dat gunne en geve God aan mij en aan ulieden, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 26.

Vraag 69. Hoe wordt gij in de Heiligen Doop vermaand en verzekerd, dat de enige offerande van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?
Antwoord. *Alzo, dat Christus dit uitwendig waterbad ingezet en daarbij toegezegd heeft, dat ik zo zekerlijk met zijn bloed en Geest van de onreinheid mijner ziel dat is, van alle mijn zonden, gewassen ben, als ik uitwendig met het water, hetwelk de onzuiverheid des lichaams pleegt weg te nemen, gewassen ben.*

Vraag 7. Wat is dat, met het bloed en de Geest van Christus gewassen te zijn?
Antwoord. *Het is vergeving der zonden van God uit genade te hebben om het bloed van Christus wille, hetwelk Hij in Zijn offerande aan het kruis voor ons uitgestort heeft; daarna ook door de Heilige Geest vernieuwd en tot lidmaten van Christus geheiligd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer der zonde afsterven, en in een Godzalig, onstraffelijk leven wandelen.*

Vraag 71. Waar heeft ons Christus toegezegd, dat Hij ons zo zekerlijk met zijn bloed en Geest wassen wil, als wij met het Doopwater gewassen worden?
Antwoord. In de inzetting des Doops, welke zo luidt: Gaat dan heen, onderwijst alle de volkeren, hen dopende in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; Matth. 29: 19. En: Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden; Marc. 16: 16. Deze belofte wordt ook herhaald, waar de Schrift de Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden noemt; Tit. 3: 5; Hand. 22: 16.

WIJ lezen, Ezech. 9 4, dat God de Heere tegen die man met des schrijvers inktkoker, zei dat hij zou heengaan, en tekenen de lieden, die zuchten over de gruwelen des lands. En Openb. 7: 3, wordt gezegd: *En beschadigt de aarde niet, noch de zee, noch de bomen, totdat wij de dienstknechten onzes Gods zullen verzegeld hebben aan hun voorhoofden*. Tekent Mijn knechten, zegt God, geeft ze een merk en een zegel. In Openb. 14: 1, is het al hetzelfde. Daar staat het Lam op de berg Sion, en met Hem honderd vier-en-veertig duizend, hebbende de naam Zijns Vaders geschreven aan hun voorhoofden; zo merkt Hij Zijn kinderen en volk. God stelt een teken aan die lieden: het zijn gemerkte mensen. Weet u waarmee God ze tekent?
Hij tekent ze in de eeuwigheid; in de verkiezing Gods staan ze getekend; hun namen zijn getekend en geschreven in de hemelen, in het boek des levens, Luk. 10: 20. Het vaste fondament Gods staat, en het heeft dezen zegel: *De Heere kent degenen die de Zijne zijn*, 2 Tim. 2: 19.

Ze zijn ook gemerkt in de tijd. Waarmee merkt God ze in de tijd?
Eerst. Met Zijn Geest, die Hij op die verkiezing laat volgen.
Ten tweede. Hij legt het merk van 't kruis op hen; Zijn volk en Zijn kinderen zullen kruisen moeten dragen.
Ten derde. Merkt Hij hen met de Sacramenten.

(1) Hij merkt hen met Zijn Geest, die wordt hun een Geest des levens en der wedergeboorte. Hij merkt ze met Zijn beeld, Col. 3: 9, 10; en Ef. 4: 24. Door dat beeld Gods zijn ze onderscheiden van anderen, Spr. 12: 26. De

rechtvaardige is voortreffelijker dan zijn naaste. De Geest zet niet alleen Zijn beeld op hen, maar na de ontvangen genade wordt Hij hen tot een Zegel, Ef. 1: 13, *In Welke gij ook, nadat gij geloofd hebt, zijt verzegeld geworden. Zo* begint de Heere tot hun ziel te zeggen: Ik ben uw heil. Hij getuigt met hun geest, dat ze kinderen Gods zijn, Rom. 8: 16 en Ps. 35: 3, zodat zij met nederige vrijmoedigheid het beginnen uit te spreken: *De Heere is mijn deel, zegt mijn ziel,* Klaagl. 3: 24. De snoeren zijn mij gevallen in een liefelijke plaats, Ps. 16: 6.

(2) Ten tweede. Komt God en die zet het merk van lijden op hen, zo iemand Godzalig wil leven, het kan niet zijn zonder lijden. God heeft geen een kind zonder kruis: Hij heeft maar één kind zonder zonden. In de wereld, is het, zult u verdrukking hebben, Joh. 16: 33, zij moeten het beeld van Gods Zoon gelijkvormig worden, Rom. 8: 29. Ze moeten zeggen, gelijk Paulus, Gal. 6: 17, Ik draag de littekens des Heeren Jezus in mijn lichaam. In de profetie van Zacharia, daar ontmoet gij zulk een waar kind Gods, met wonden en slagen. Waar had hij ze gekregen? In het huis zijner liefhebbers, Zach. 13: 6.

(3) God merkt Zijn kinderen met dat merk, met de zegelen van 't Genadeverbond, gelijk Hij de kinderen Israëls deed: Hij liet hen al hun posten van de deuren met bloed bestrijken, opdat er de slaande engel voorbij zou gaan, Exod. 12: 23, zo doet God aan al Zijn kinderen. Hij zegt: Mijn rechtvaardigheid zal u niet doden, Ik vind het bloed des Lams aan uw ziel. Hij verzegelt Zijn kinderen door de Doop, dat Hij ze eens rechtvaardig zal maken, heilig maken, en eens eeuwig zal zalig maken.

U kunt wel merken, waartoe wij dit zeggen: 't is om bij dat laatste wat te blijven staan, dat ik en gij ontvangen hebben in onze jonkheid, en daar wij zo onkundig van zijn, dat het een schande is. Wij geloven, dat zo wij, nu wij oud geworden zijn, eens van onze Doop zouden moeten spreken, wij in geen stuk van onze godsdienst zo onkundig zouden zijn; en dat, terwijl er zovele grove dwalingen in zijn. Ik mag er evenwel niet onkundig in zijn, ook gij niet. Niet alleen mag ik er niet onkundig in zijn als predikant, maar ook als een goed lidmaat.
Zegt u: de predikanten hebben het goed zeggen, die kunnen er wel veel van weten!
Zij moeten het met veel moeiten opzamelen, en u kunt het weten. Door eens te horen.
Als wij er dan van spreken, zo moeten wij er dit van zeggen:

Eerst. Wij moeten de Doop kennen in zijn naam.
Ten tweede. Wij moeten die kennen in zijn oorsprong.
Ten derde. Wij moeten weten, wat het teken is, wat de betekende zaken zijn; en daarenboven de overeenkomst van het teken met de betekende zaak, en deszelfs verzegeling.
Ten vierde. Wij moeten ook weten, waar de Heere ons zulke dingen in Zijn Woord neerstelt.
Als wij er iets van zouden zeggen, zo moeten wij er dit van zeggen, en 't is niet moeilijk om het te onthouden. Als u wilt, kunt gij wel. Maar wat is het geval? Weinig oplettendheid. De een heeft te veel gegeten, de ander te veel gedronken; zij zetten zichzelf tot slapen; 't is niet om te verantwoorden.

1. Wij moeten dan in de eerste plaats, de naam Doop weten.

- In de Heilige Schrift wordt er gesproken van mensen, die zichzelf dopen, met de doop der tranen.

- Dan van een Doop des vuurs, dat is met de Heilige Geest.
- Dan van een, daar ons de tirannen mede dopen, dat is de martelaarsdoop.
- Dan van een, die de vraag is van een goed geweten tot God, 1 Petr. 3: 21;
- En dan van een die de predikant verricht, dat is die met water, de waterdoop.

Daar is een Doop, waar de mensen zichzelf mede dopen, dat is, als iemand overtuigd wordt over zijn verloren staat; daar komen tranen, evenals bij Petrus, hij weende bitterlijk, Matth. 26: 75; en als bij die vrouw, zij doornatte Christus' voeten met haar tranen, Luk. 7: 38; en Ps. 6: 7, daar lag de man te bed en schreide. Hij doornatte zijn bedstede met zijn tranen: het was een man, die een leeuwenhart had, en hij schreide als een kind. Ach, die kunnen ik en gij niet missen!

De tweede Doop is, waar de Geest ons mede doopt. Dat is die, als het stondetje der overtuiging komt, zo krijgen ze de Geest; zij worden overtuigd en veranderd, zij krijgen genade: dat is, met de Heilige Geest en met vuur gedoopt te worden, Matth. 3: 11. Die Doop kunnen ik of gij niet missen, of wij gaan verloren.

De derde Doop is; daar de tirannen ons mede dopen, te weten degenen die de Geest hebben. Daar komen vervolgingen in de Kerk, en wilt u Jezus niet verloochenen, zo moet gij sterven. Dat is de Doop des bloeds.

Maar dan is er nog een, die de vierde is, dat is de aller-geestelijkste en wonderlijkste Doop; dat is de doop die de vraag is van een goed geweten tot God, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden, 1 Petr. 3: 21. Als ze alleen zijn, dan zegt God: wilt u Mij uw hart geven, en met een goed geweten voor Mij leven?
Ach Ja, Heere! zeggen ze, ik geef mijn woord. Hand. 24: 16, *Hierin oefen ik mezelf, om altijd een onergerlijk geweten te hebben bij God en de mensen.* Mijn Heere! zeggen ze, mag ik ook wel wat vragen? Als ik dan smaad, kruis en vervolging zal hebben, om der vreze Gods wil, zult U mij dan helpen en bijstaan?
Ja, zegt God: Ik zal u niet begeven, Ik zal u niet verlaten, Ps. 94: 14. Mijn goedheid duldt het niet, dat iemand om Mijnentwil zou lijden, en dat Ik hem niet bij zou staan. Als u die Doop nog niet gehad hebt, zo hebt u er nog geen, die u gelukkig kan maken.

De vijfde is, waarmee de predikant ons doopt, en dat is de waterdoop.
De eerste is, waar wij onszelf mee dopen. De tweede, waar de Geest mede doopt. De derde, waar de tirannen mee dopen; daar zijn wij, door Gods goedheid nog vrij van, van die Doop des bloeds, en God beware er ons nog verder voor. De vierde is, de Doop die de vraag van een goed geweten tot God is. De vijfde Doop is, die de predikanten aan ons bedienen. Dat is het eerste Sacrament van het Genadeverbond in 't Nieuw Testament.

2. Dit zo begrepen hebbende, zo moeten wij u in de zaak zelf inleiden.

En zo moeten wij u doen zien, dat het uit de hemel is, en dat het niet van mensen is ingesteld, zelfs toen, als Johannes de Doper het bediend heeft. Het is gekomen in plaats van de besnijdenis onder de Joden; en het is geworden het algemeen Sacrament der Kerk onder de Joden, en onder de Heidenen die Christenen werden, Matth. 28: 19, Gaat heen onderwijst alle volkeren, dezelve dopende in de Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.
Nu moeten wij u ook klaar aan uw gemoed doen zien, dat het uiterlijk teken, water is.
U zult zeggen, wat voor water?
Klaar, zuiver water.
Hoe moet het nu bediend worden, door indompeling of door besprenging? De kracht daarvan hangt niet aan de veelheid of geringheid van het water. Of Naäman al zei: Zijn niet Abana en Pharpar, de rivieren van Damascus beter dan alle wateren Israëls?

2 Kon. 5: 12, het kon niet helpen, hij moest naar de Jordaan gaan. Het teken is niet anders, als eenvoudig zuiver water, fonteinwater of ander water, dat is hetzelfde. Daar moet ook geen zout of speeksel in zijn, gelijk de papisten zeggen. Johannes kwam daar vele wateren waren, en daar doopte hij. Zo zei de Kamerling tot Filippus: *ziedaar water, wat verhindert mij gedoopt te worden*, Hand. 8: 36. 't Teken is dan niet als zuiver water. Wij willen het juist niet bemorst hebben, het moet water zijn,, dat wij gebruiken om onze onreine lichamen zuiver mede te maken. God zegt: neemt zuiver water.
Hoe moet het nu bediend worden? Moet het kind er geheel en al ingedompeld worden, of is het genoeg, als men er enige druppelen op sprengt?
Wij antwoorden: als ze de volwassene mensen geheel en al indompelden, gelijk het onder de eerste Christenen geschiedde, dan zeiden ze: zo wordt de oude mens begraven, ik wil niet langer in de zonden blijven leven; en als ze er dan uitgehaald werden, zeiden ze: Ik ben geheel en al rein, ik betuig voor God dat ik in een nieuw leven zal gaan wandelen.
Wanneer is dan de besprenging in de Kerk eerst opgekomen, en bij welke gelegenheid?
Dat weten wij zo net niet. Maar wij denken, dat zodra de indompeling is begonnen nagelaten te worden, dat toen de besprenging bediend is.
U zult licht denken, waarom is de indompeling nagelaten?
Misschien om het gevaar dat er in was voor een kind, en dat het vaderlijk en moederlijke hart misschien te teer was over de kinderen; en misschien ook om het misbruik van de Ouden, evenals het gegaan is met de liefdemaaltijden.
Gij zult in uw hart denken: is de besprenging al zo oud, dan mogen wij het wel doen. Ach ja! en ze is gegrond in het Woord.

Eerst, ziet gij dat 2 Kon. 3: 11, daar goot de knecht water op de handen van zijn heer.
Ten tweede. In het Oude Testament zult u het in de voorbeelden vinden; 1 Cor. 10: 1, 2, daar zegt Paulus, dat ze allen in Mozes waren gedoopt in de wolk, en in de zee. De zee maakte zo wat druppels, waar ze mee besprengd werden, en dat noemt de apostel daar de Doop. Dat leest gij Exod. 14: 22.
Ten derde. Niet alleen hebt u het in de voorbeelden, maar de betekende zaak werd ook zo genoemd. 1 Petr. 1: 2, *de uitverkorenen naar de voorkennis van God de Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus;* en Ezech. 36: 25, Ik zal rein water op u sprengen. Mag nu de genade onder besprenging voorkomen, en mag er het teken niet onder voorkomen?
Ten vierde. Het woord wassen aan een plaats, wordt genomen voor 't gehele lichaam te wassen; die de voeten gewassen is, is geheel en al rein. Het is er mee gelijk als met de besnijdenis, de gehele mens moet niet besneden worden, zo ook het hoofd besprengd zijnde, wordt het gerekend alsof het gehele lichaam besprengd was. De kracht van 't Sacrament hangt niet aan de veelheid van 't water. In het Avondmaal gebruikt men maar een brokje brood en een teugje wijn, en echter wordt daarmee een geheel Avondmaal bedeeld. Zo ook of er een gehele rivier, of enige druppelen op de dopeling gesmeten worden, dat is al hetzelfde.
Wij mogen 't dan doen als het al zo oud is. De apostelen hebben het buiten twijfel ook gedaan, toen die drie duizend op die een dag bekeerd en gedoopt werden, Hand. 2: 41, het kan anders in geen een dag geschied zijn; en toen heeft, naar alle gedachten, die besprenging al plaats gehad. Ook als ze de Doop wel 's nachts bediend hebben, en als er gehele huisgezinnen werden gedoopt, is 't zeer waarschijnlijk, dat hetzelfde door besprenging zal geschied zijn.

Ja, indien het iemand nog deed door indompeling, als 't in de kerk plaats had, wij zouden er geen een woord tegenspreken, zelfs in Moscovië doen ze het nu nog, daar 't nog kouder is als hier te lande. Gods woord verhindert niet, dat men er warm of lauw water toe zou gebruiken; wij zouden ook daar geen zwarigheid in vinden. Wij zeggen dan, in onze kerk wordt het door besprenging bediend.
Nu weet gij welk dat het teken is, opdat als uw kinderen u vragen: wat hebt u daar voor een dienst, Exod. 12: 26, gij het hun zou kunnen zeggen. U kunt er niet onkundig in zijn, Als u een opmerkend lidmaat zijt, die aandachtig zit in het bedienen van de Doop.

3. **Nu zult u met uw gedachten zeggen: *wat wil dat zeggen?***

Weet gij wat het zeggen wil? Dit. Dat als de kinderen daar zo gedoopt worden met water, dat dan te kennen geeft.
Eerst. Dat het een onrein, vuil, lelijk en stinkend schepsel is; het mag bij zijn vader en bij zijn moeder nog zulk een lief kind zijn, bij God is het zo niet; 't heeft de kanker; 't is vol wonden en etterbuilen in zijn ziel; 't is een Moorman en een adderengebroedsel; 't is melaats. Dat is een mens van nature.
Ten tweede. Maar dan komt God en zegt: die druppelen kunnen uw ziel niet raken; zij kunnen het verstand niet raken. Dat water heiligt het kind niet; het geeft de genade niet.
Ten derde. Hier is een betekende zaak, en wat is dat? Het waardige bloed van de Middelaar; dat enige en waardige rantsoen; het bloed dat de Heere Jezus gestort heeft, om ellendige vuile zielen te reinigen en zalig te maken. 1 Joh. 1: 7. *Het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde*. Ziet door het teken naar de Fontein die tegen de zonde en onreinheid geopend is, Zach. 13: 1.
Het beduidt ook Christus' Geest, de derde Persoon in het Goddelijk Wezen, die de Geest van het Genadeverbond is; die wordt door dit water verbeeld. Die Geest, die de zielen wassen en heiligen moet, doet alles aan een vuile ziel, gelijk het water aan een vuil lichaam doet. De Geest dient de verkrijging, en de toepassing van de zaligheid aan de ziel toe.
Dit kunt u gemakkelijk vatten. Ik geloof dat het u niet moeilijk is te begrijpen, dat het water de dopeling niet kan reinigen. *Ik kom onder dat water voor,* zegt de Geest. De bewerkingen van de Geest alleen kunnen dat vuile schepsel reinigen.

U zult in uw gedachten denken, zijn wij dan allen zo vuil, en zo onrein; en waarin bestaat dat?

Eerst, zijn wij het door schuld.
Ten tweede, zijn wij het in onze aard.
Ten derde. Daar moet op volgen, zo wij niet genezen worden, de eeuwige verdoemenis. Laat ons u eens in het stuk inleiden.

Wat het eerste aangaat. Heeft een kind, dat gedoopt wordt, schuld? Ja. Het heeft een toegerekende erfschuld, door Adams zonde; waardoor wij in 't opgroeien, zo wij niet genezen worden, zo schrikkelijk vuil en onrein zijn. Wij zijn even als een gedaagde, die voor het gericht staat, en die door zijn eigen schuld zich heeft strafbaar gemaakt, zulk een kind heeft een aangeborene erfzonde, waardoor het onmachtig is tot enig goed.
Ten tweede. De dopeling heeft een vuiligheid der natuur, waardoor zijn verstand, zijn wil, en al zijn hartstochten, zijn spreken, zwijgen, doen en laten, besmet zijn. En uit dien hoofde is dat schepseltje verdoemelijk, zo de genade het niet voorkomt. Maar is 't

een uitverkoren kind; dan is er het bloed van Christus voor. *Dan aanvaard Ik dat kind voor mijn kind,* zegt God; en de Geest zegt: *ik aanvaard, dat Ik dat schepseltje een ander hart zal geven; Ik zal het heiligen en reinigen.*
Ik ben tevreden zegt God, dan is er niets dat Mij kan verhinderen, dat Ik het niet in genade zou aannemen.
Het gevolg daarvan is, valt het eens, het zal daarom niet weggeworpen worden; het gevolg is, die Doop verzekert en verzegelt hun, dat ze deel hebben aan de enige offerande van Christus; die is hun ten goede.

Is er nu verzekering in de Doop?
Ja. Wij verzekeren wat aan God; en God verzekert wat aan ons. *In alle verbonden zijn twee delen begrepen, en zo worden wij verplicht en vermaand tot een nieuw gehoorzaamheid, zoals er in 't formulier des Doops vermeld wordt.*
Wat verzekert God aan een uitverkorenen dopeling? De predikanten kunnen de verkiezing niet weten; de vader noch moeder van een kind, dat gedoopt wordt, weten ze ook niet. Maar God zegt:

Eerst, zo waarlijk als die druppelen waters op u gesprengd worden, zo zult gij een ogenblikje in uw leven hebben, dat Ik Mijn Geest op u zal doen komen; en die zal u veranderen, uw stenen hart zal een vlezen hart worden, Ezech. 36: 26. U zult niet sterven, zonder wedergeboorte.

Ten tweede, zo verzeker Ik u, zo waarlijk als u met die droppelen besprengd wordt, dat gij ook zo deel hebt aan de rechtvaardigmaking, en dat in de Heere Jezus zo zeker uw zonden vergeven zijn. Als u met tranen en boete door geloofsoefeningen tot Mij zult komen, zo zal Ik zeggen, dat het u is vergeven en kwijt gescholden.

Ten derde, zegt God: Ik ken u, al kent u uzelf niet, of al kent u niemand. Maar Ik beloof het, Ik zal u Mijn Geest geven; gij zult het met de meesten hoop niet houden. Maar gij zult teer en Godzalig leven.

Ten vierde, zegt God: Mijn uitverkoren kind! ofschoon gij eens al vroeg uw vader en moeder, die voor u zorgen, mocht verliezen; of gij er zulke hebt, die noch voor u, noch voor zichzelf zorgen: Ik Vader, Zoon, en Heilige Geest, de Drieëenige God, verzeker u, dat Ik voor u zorgen zal, zolang als gij er zijt. Ik neem vaders en moeders plaats in; Ik zal het alles ten beste doen keren Ik zal u zoveel goeds doen, meer als vader en moeder u kunnen doen.

Ten vijfde. Ik verzeker u, dat gij zo zeker eens voor Mijn troon zult staan. Als u ontslapen zult zijn in het geloof, zo zult u eens eeuwig zalig zijn.
Zijn dat geen grote dingen?

Wat verzekeren wij nu daartegen aan God?
Ik weet Heere, zeggen wij, dat in alle verbonden twee delen zijn; ik ben van mijnentwege verplicht, om in een nieuw Godzalig leven te wandelen; ik verzeker, dat ik U zal zoeken te erkennen, te dienen, te lieven; en ik betuig, dat ik dankbaar aan U zal wezen; ik zal de wereld verzaken, en mijn oude natuur zoeken te doden; en kom ik soms door zwakheid in zonden te vallen, ik zal daarom aan de genade Gods niet vertwijfelen, noch in mijn zonden blijven liggen; ik weet, dat het verbond Gods eeuwig en onveranderlijk is; eens genade, altijd genade.
Wij geven dat nu elk aan uw gemoed, om het te overdenken en te betrachten. Maar gij wilt het alles aan de zijde Gods hebben. Hoe redeneert u zo verkeerdelijk? Moet God het alles doen, en moet gij Hem maar haten, en alle smart aandoen? In alle verbonden zijn twee delen; gij zijt ook een overeenkomende partij, zowel als God.
Wel! zegt God: zou Ik u verzekeren, dat gij niet in de hel zult komen, of niet verloren

zou gaan; en zou gij er niet eens om worstelen, of verlegen zijn? Dat zou slecht zijn; dat past niet.
Vat gij het nu?
Zegt gij: Ja, ik wilde wel, dat ik het zo niet vatte?
Dat is slecht. Vervelen wij u, als wij u klaar de waarheid zeggen?

4. Nu moeten wij gaan zien, waar dat te vinden is.

Waar belooft God dat? Waar Hij 't belast heeft, dat men zou dopen in de Naam van Vader, van Zoon en van de Heilige Geest; wat is dat anders te zeggen, dan dat de Drieëenige God, en elke Persoon in 't bijzonder, Zijn gunst belooft? *Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden maar die niet geloofd zal hebben zal verdoemd worden*. Mark. 16:16, zo spreekt de Heere, die niet liegen kan. Hand. 22: 16, daar wordt de Doop de afwassing der zonden genoemd. Daarom draagt het teken de naam van de betekende zaak. Tit. 3: 5, *Heeft Hij ons zalig gemaakt, niet uit de werken der rechtvaardigheid, die wij gedaan hadden, maar naar Zijn barmhartigheid, Goor het bad der wedergeboorte en vernieuwing des Heiligen Geestes.* Maar dat is de stof, die in de volgende Zondag verhandeld zal worden.

Geliefden! daar hebt u dan nu de 26e Zondag schriftmatig en nauwgezet voor u opengelegd.
U kunt er niet, van tussen, of u moet zeggen: *mijn God! zo moet ik het nakomen.*
Nu is er nog een vraag twee of drie te doen.

De eerste is: wie mag de Doop bedienen? Ik zeg, hetgeen de Heere Jezus gezegd heeft, die, welke Hij heenzond om te leren, Matth. 28: 19. Dat karakter heeft Hij aan zijn dienaars gegeven; en aan niemand anders, als aan degenen, die gezondene predikanten zijn. Daarom mag ook een proponent niet dopen, die is nog niet gezonden. U staat daar op Mijn markt, zegt de Heere, gaat heen, en leert, en doopt elk lidmaat.
Al was 't een koning, die mag niet dopen, zou het een magistraatspersoon niet uitermate kwalijk nemen, als een burger het werk van een stadsbode ging verrichten? Zo vallen dan ook omver de dwalingen van de papisten, die zeggen dat het een vrouw, een vroedvrouw ook mag doen. Die tekst uit Exod. 4: 24, 25, welke de papisten bijbrengen voor hun gevoelen, zo zij menen, namelijk van Zippora die haar zoon besneed, is hier niet toepasselijk; ook deed zij dat buiten enig gebod; en dat is een voorbeeld, dat niet moet gevolgd worden.

De tweede vraag is: moet men dopen in de Naam van Vader, Zoon en Heilige Geest, of maar in de Naam van Jezus alleen?
Wij antwoorden: Er moet gedoopt worden in de Naam van Vader, Zoon en Heilige Geest. Wij vinden wel, dat de Apostelen het tegenovergestelde gedaan hebben in hun praktijk; die hebben wel gedoopt in de Naam van Christus. Maar als men in de naam van een Gezalfde doopt, zo wijst men aan en doopt men ook in de naam van Hem, die Hem gezalfd heeft, en van de Heilige Geest, waar Hij mede gezalfd was. En 't schijnt, dat de Apostelen dat alleen maar aan de Joden deden, omdat die Christus niet erkennen wilden; 't schijnt ook, dat ze het aan de Heidenen in de naam van Vader, Zoon en Heilige Geest deden, omdat die kwestie onder de Heidenen was, of er wel zulk een God was, en drie onderscheidene Personen.
Is er een predikant, die het niet in de naam van de Drieëenige God wil doen, van elke Persoon in 't bijzonder, maar het alleen in de Naam van Christus doet, die heeft geen

goed hart. Wij zeggen: het is u belast in de Naam van Vader, Zoon en Heilige Geest. Is er een, die het anders doet, die doet het met geen goed hart.

Nog een vraag, ten derde, en die is omtrent het formulier van de Doop; te weten, mag elk gerust op die vraag antwoorden: *gelooft gij dat de kinderen in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten der gemeente behoren gedoopt te worden?*
Daarop zegt een vader en moeder: ik weet dat niet. Weet gij het niet?

Eerste reden. Wel, wij zijn nu hier om u te onderrichten. Er zijn leraars geweest, die meenden dat een predikant voor zulken, enige verandering zou mogen maken in de lezing van het formulier van de Doop, op deze wijze: *Gelooft gij niet, dat de kinderen die in Christus geheiligd zijn, als lidmaten der gemeente behoren gedoopt te zijn?* Maar die verandering zou niet zijn, omdat zij zwarigheid voor hen maakten in het formulier, maar alleen voor zulke zwakke Christenen, die zwarigheid maken om daar *Ja,* op te antwoorden. Maar het is beter bij de letter van het formulier gebleven.

De tweede reden is, om de zwakke Christenen geen aanstoot te geven, opdat ze zoveel te gemakkelijker zouden kunnen antwoorden, die vader, moeder en allen die voor het kind antwoorden moeten. Die geen verandering maken, het is al zowel, als die de verandering maken; wij vinden er voor ons geweten geen zwarigheid in. U belijdt in die vraag twee hoofdvragen of hoofdstukken van uw godsdienst.

De eerste is: Of gij niet gelooft, dat al de kinderen, die onder Adam behoren, de vervloeking en de verdoemenis onderworpen zijn?

De tweede: Of gij niet belijdt, dat al de kinderen die onder Christus behoren, geheiligd zijn in Christus?

Let maar op de vraag waar gij belijdenis van doet, *of wij niet allen in Adam gevallen zijn en of allen die onder Christus behoren, niet geheiligd zijn,* Rom. 5: 12, en 1 Cor. 15: 22.

Nu kunt gij het begrijpen, onthoudt het voor geheel uw leven.

Nu behoeft gij geen zwarigheid meer over die vragen te hebben. Wij hebben 't wel gezien, dat er waren, die openlijk uitspraken: wij durven daar niet op antwoorden.

Ziedaar Geliefden, is onze zaak. Wat zegt nu uw hart?
Moet gij niet zeggen: het staat niet goed met ons. Ik geloof dat er zovele vaders, moeders en getuigen zijn, die 't al zomin verstaan, als het onnozele schaapje dat gedoopt staat te worden. Als de kinderen als ze twaalf jaren oud waren, eens zeiden: wat moet ik door de Doop verstaan? Wat hebt u aan mij moeten doen, en wat moet ik aan God doen?
U zou verstommen, en gij wilt dikwijls zoveel rammelen en rellen over het preken. Ik geloof, dat gij overtuigd moet zijn, dat wij de waarheid zeggen, en gij zou het nog niet willen weten. Ik weet niet, of gij van deze namiddag het nog wel hebt willen leren. Waarom? Het zou te veel klem geven; het zou u zulke steken in uw gemoed geven. Ik heb mijn leven geen stad gezien, daar zo weggelopen wordt, als de Doop bediend wordt. U wilt het niet eens horen of zien, en dat soms om wissewasjes, of zaken van weinig belang te gaan verrichten. In de week gaat gij bij menigten weg eer dat dit Sacrament bediend wordt, waar het u past uzelf daarnevens te leggen en attent te zijn, als het formulier van de Doop gelezen wordt.
Hoe menigeen achten de Doop klein. Was het de mode niet in het land, zij deden het niet; was het nalaten geen schande, zij deden het niet.

Anderen wederom, die nemen het te hoog. *Nu is God, zeggen ze, de God van mijn kind.*
Uw redenering deugt niet; de beloften zijn zo breed niet; daar gaan er zowel met de Doop verloren als zonder; hoeveel gedoopten liggen er in de hel! Hand. 8: 20, 21.
Anderen dringen door het teken niet tot de betekende zaak. *Dat is geen Jood die het in 't openbaar is. Maar die het in 't verborgen is, die is niet de Besnijdenis die het in 't openbaar is, maar die het in 't verborgen is;* en hier zal het ons allen schorten.

Wie beleeft zijn Doop? Wie wandelt er naar zijn Doop? Daar moesten wij een beetje bij stil staan, ik en gij. Weet gij wel, dat ik en gij een verplichting hebben om God te dienen? Weet gij wel, dat wij eer alle schepselen moeten afgaan en varen laten, als dat wij God zouden varen laten?

Eerst, zeggen wij: dat hebben mijn en uw ouders beloofd; wilt u dan uw ouders tot leugenaars maken?

Ten tweede. Hoe dikwijls hebben uw ouders er u toe vermaand, en gebeden? 't Was alsof ze niet gerust konden sterven. Als u voor hun doodsbed stond, 't was al gedurig: *Vreest toch God!*

Ten derde. Heeft de bediening, heeft het voorbeeld van andere vromen u niet gewaarschuwd, dat gij niet wel leefde?

Ten vierde. Hebt u berouw van uw Doop? Zegt gij: was het niet geschied, het zou niet geschieden.
Wel dat hebt u in uw leven niet laten blijken, gij doet het tegendeel, gij zendt uw kinderen zelfs ook naar de Doop; u hebt het tegendeel gedaan, toen gij belijdenis deed, zo zegt u: ik erken dat dit de enige weg ten hemel is, Ja, ik verkies hem.

Ten vijfde. Wij zeggen: zo hier iemand is, die berouw daarvan heeft, dat hij gedoopt is, wel komt voor het doopbekken, en zweert uw Doop af; zegt: ik houd mij aan mijn Doop niet, schrapt er mijn naam uit, ik wil er mij niet aan houden.

En gij die nog nooit uw Doop hebt zoeken te beleven, wordt het nog geen tijd daartoe? Gij zijt al zo oud. Misschien zult u niet veel tijd meer hebben; wilt u nog uw plicht gaan volbrengen, het is misschien nog tijd; of is de zonde u zo lief, dat gij er om verloren wilt gaan, om de duivel te dienen?
Nog eens. Kunt gij tegen uw eed doen, tegen uw gemoed, tegen het betamelijke?
Nog eens. Wat zal 't beklagen helpen als het te laat is? Als u dan olie zult willen kopen, als de Bruidegom binnengegaan en de deur gesloten is? Matth. 25: 10, als de deur gesloten is, en als u in eeuwigheid geen olie voor uw lamp meer zult kunnen krijgen?

Misschien zijn er hier die zeggen: wij zijn aandachtig geweest, maar onze bekommering is, of wij deel hebben aan de betekende zaak. Daar zullen wij ook eens een beetje bij stilstaan.
Is het met mij en u zo niet geweest? Wij hebben ons leven niet gedeugd. Wilt u weten of het voor ons is? Wij zullen het u zeggen.

Eerst. Nooit heeft er iemand aan de betekende zaak deel, zonder kommer of verslagenheid, zonder kermen en wroegen. Wat was de vraag?
Ach God! is het bloed en is de Geest van Christus voor mij? Heb ik er deel aan? Zal ik er deel aan hebben? Zal ik het wel ooit ondervinden, of heb ik het al? Dat is het eerste.

Ten tweede, zo ik en gij het wel hebben, liefste God, zowel in het Avondmaal als in de Doop, zo kan ik met de tekenen niet tevreden zijn; ik dring met mijn hart door het teken tot in de betekende zaak, tot het rantsoen en de Geest van Christus, tot

die springader des levenden waters; daar heb ik genoeg aan, laat ik daarmee besproeid worden en laat ik dat voelen aan mijn hart!

Ten derde. Wedergeboren, gerechtvaardigd, geheiligd, verheerlijkt te worden, is zulkeen zo groot; daar verwonderen zij zich zo over. Ik ben het zo onwaardig, zeggen ze; zij smelten weg en zijn zo klein in hun ogen, zij verwonderen zich over de vrijmacht Gods.

Ten vierde. Allerliefste Heere! zeggen ze, heb ik de Geest des levens ondervonden, als water, om mij te verkwikken en te wassen? Zijt gij door de Geest, de werken des vlezes in u gaan doden? Zijt gij gaan tonen, dat gij er een afkeer van hebt?

Ten vijfde. Hebt u de Geest in u ondervonden in Zijn werkingen, als vuur en als licht? Wat doet het vuur? Het doet het hardste metaal smelten. Wat doet het vuur nog? 't Wil al naar boven, zo doet de Geest ook. Hij doet het hardste hart smelten; de Geest wil ook de ziel naar boven hebben, met al haar begeerten, verlangen en geloof. Wat doet vuur nog al? 't een huis in brand staande, steekt het het andere aan, en zo verwekt het meer brand. Zo is het met de Geest: komt die in een huis, die brand loopt voort, het een kind Gods zoekt weer het andere aan te steken. De brand is dikwijls niet te blussen, noch te stuiten, zo is het met de Geest ook, die kan niet gestuit worden.

Ten zesde. Kent u die Doop der tranen? Ja, over verlies van man, vrouw of kind, kunt gij wel een groot misbaar maken, maar over uw verloren toestand, treurt gij daar wel over? Ja, kent u dat; al worden wij er niet toegeroepen, tot het martelaarschap, zijt gij er wel toe bereid? Hebt u God wel zo lief? Zegt gij: 'Heere! zo ik er toe geroepen werd, volbreng dan uw kracht in mijn zwakheid; mij dunkt, als u er mij toe riep, ik zou niet weigeren te sterven.'

Nog eens: hebt u een rechte zucht en lust om rein en heilig te zijn? Ben ik de overeenkomende partij, dan moet ik Godzalig leven.
Neemt die tekens eens, en ziet eens, of u wel heilig wilt zijn.

U zult zeggen: ik wilde wel, dat gij mij eens enige tekentjes gaf, of ik heilig ben.
Dat zullen wij doen.

- Eerst. Hebt u een algemeen afkeer van alle zonden? *Gij liefhebbers des Heeren haat het kwade,* Ps. 97: 10; Rom. 12: 9, Hebt een afkeer van het boze, en hangt het goede aan.
- Ten tweede. Hebt u een algemene liefde tot alle deugd? Zoekt gij te betrachten al wat eerlijk, liefelijk en welluidend is? Hangt het goede aan, Rom. 12: 9. *Het kwade dat ik niet wil doe ik,* zei Paulus, Rom. 7: 19.
- Ten derde. Weet gij wat het is, te strijden en te kermen tegen uw inwonende zonden? Rom. 7: 18, *Ik weet dat in mij, dat is in mijn vlees geen goed woont.* Zegt u: ik kan het niet, ik wil het niet. Kunt gij niet zeggen: *Ik, ellendig mens, wie zal mij verlossen?* Rom. 7: 24.
- Ten vierde. Kent u dan dat kermen over het vallen in zonden? En zegt gij wel, nadat de Heere u Zijn Geest heeft wedergegeven: Ach Heere! ik heb zulk een berouw?
- Ten vijfde. Bestaat het in dat opstaan uit het vallen. Wilt u in de zonden niet blijven liggen?
- Ten zesde, zucht gij om teer, heilig en Godzalig te leven?
- Nog eens, ten zevende. Hebt u een hartelijke lust om voort te gaan? Fil. 3: 12, *Ik jaag naar de heiligmaking, of ik haar ook grijpen mocht.*

Wat zegt gij nu? Wij weten, dat het niet duister is, wij willen u niet te zeer bezwaren; legt er uw gemoed eens bij. Wilt u niet? Wij kunnen het niet helpen. Vindt gij de

tekens?
Wij zeggen dan, al is het dat gij uit zwakheid in zonden valt, zo zal God u weer in genade aannemen, Ps. 137:5, *Indien Ik u vergeet, o! Jeruzalem, zo vergeet mijn rechterhand zichzelven.* Het kruis en de zonden zal God hier eindigen, en dan zal het zijn: U gereinigd hebbende door het bad des waters door het Woord, een maagd zonder vlek of rimpel, of iets dergelijks, om eeuwig God te verheerlijken, over Zijn liefde aan ons bewezen in onze jonkheid. En die tot meer jaren gekomen zijn, over Zijn liefde in onze meerderjarigheid. En die tot de oude dag gekomen is, over de liefde en zorg van onze jonkheid tot de oude dag.
Wij zullen het daar nu bij laten, en ik hoop, dat de Heere dit gesprokene zal zegenen, aan ons en aan ulieden, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 27.

\Vraag 72. Is dan het uiterlijk waterbad de afwassing der zonden zelve?
Antwoord. *Neen; want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigt ons van alle zonden.*

Vraag 73. Waarom noemt dan de Heilige Geest de Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden?
Antwoord. *God spreekt zo niet zonder grote oorzaak; namelijk, niet alleen om ons daarmee te leren, dat, gelijk de onzuiverheid des lichaams door het water, zo ook onze zonden door het bloed en de Geest van Jezus Christus weggenomen worden, maar veelmeer, omdat Hij ons door dit Goddelijk pand en waarteken wil verzekeren, dat wij zo waarachtig van onze zonden geestelijk gewassen zijn, als wij uitwendig met het water gewassen worden.*

Vraag 74, zal men ook de jonge kinderen dopen?
Antwoord. *Ja; want mitsdien zij zowel als de volwassenen in het verbond Gods en in zijn gemeente begrepen zijn, en dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder dan de volwassenen toegezegd wordt, zo moeten zij ook door de Doop, als door het teken des Verbonds, der Christelijke Kerk in gelijfd en van de kinderen der ongelovigen onderscheiden worden; gelijk in het oude Verbond of Testament door de Besnijdenis geschied is, voor dewelke in het nieuw Verbond de Doop ingezet is.*

WIJ lezen, in de profetie van Hoséa in het l4de hoofdstuk in vers 4: *Immers zal een wees bij U ontfermd worden.*
Er zijn vierderlei soort mensen, die een grote ontferming bij God vinden, als namelijk:
Eerst. Een vreemdeling.
Ten tweede. Een weduwe.
Ten derde. Wezen.
Ten vierde. Kleine kindertjes.

Wat het eerste aangaat, God ontfermt zich over een vreemdeling; daarom gaf Hij zovele wetten, waarin Hij voor hen gezorgd wil hebben. *Gij kent het gemoed des vreemdelings,* zegt God, Exod. 23: 9. Gij zijt Mij vreemdelingen geweest in Egypteland; doet ze geen kwaad; leest uw akker niet te veel af; is er nog wat op, het zal voor de vreemdeling wezen.

Ten tweede. God ontfermt zich grotelijks over de weduwen. Weduwen, zegt God, die wil Ik niet verdrukt hebben, Deut. 27: 19 en Zach. 7: 10. Het gezucht der weduwen komt tot Mij. Daar mogen in alle vierscharen tranen der verdrukten liggen. Maar wacht u dat gij de weduwen niet verdrukt: ik ben haar tot een man als zij tot Mij roepen; ik zal ze helpen als zij op Mij vertrouwen.

Ten derde. Ontfermt God Zich ook over wezen: een hele wees of een halve wees, zal ook bij Mij ontfermd worden, zegt God.

Ten vierde. Dan heeft God een grote ontferming over een klein kind; en dat is het vierde, dat God een teder hart heeft over een onnozel klein kind. God is niet als een Farao met een ongehoorde wreedheid aangedaan: die liet al de zoontjes der Hebreeën in de rivier werpen, Exod. 1: 22. Hij is niet als een Herodes, die de moeders

te Rama deed wenen, door te Bethlehem al de jonge zonen, die beneden de twee jaar oud waren, te laten vermoorden. Nee, God is zeer teder omtrent de kindertjes, al waren het zelfs de kindertjes der Nineviten, daar er honderd en twintigduizend van waren. Ik zou de stad niet sparen, zei God, daar er zovele zijn, die geen onderscheid weten tussen hun rechteren linkerhand? Jona 4: 11. Al was het bij de Barbaren, gij zult een tederheid omtrent de kindertjes vinden. Het hart der prinses van Egypte schreeuwde al meer, dan het hart van de jonge Mozes, die in 't biezen kistje op het water lag. Haal er mij ene, zegt ze tegen die er van verre bijstond, die het jongske opkweekt.
God heeft een tedere voorzienigheid over een kind, al was het een Ismaël, die daar weggeworpen lag om te stikken van dorst. Hij riep de moeder en wees ze een fontein aan, opdat ze zichzelf en 't kind verkwikken zou.

Geliefden! U kunt wel merken waar wij wezen willen, zal God zulk een hart voor de kinderen hebben, en zullen de gezanten van de Kerk het niet hebben? Zouden die besluiten, dat zij van jongsaf niet op de Heere moeten geworpen worden, gelijk een jonge Samuël? Welke moeder kan tevreden zijn, of ze haar kind al op haar schoot heeft, en aan haar borst drukt, als het in de schoot van de Kerk niet zou zijn?
Daarom vindt gij dat onze Kerk zulke dingen verdedigt. 't Hart van die vrouw ontstak over haar kind, als Salomo het in stukken wilde doen houwen, zijn ontsteekt ook over de kinderen.
't Is droevig, als de wateren van Massa en Meriba, wateren worden van verbittering.
't Is droevig, dat men de Kerk beroert, omdat men de onnozele kindertjes het water wil geven.
En 't is droevig, dat men uit het water halen wil hetgeen er niet in is.
Wij moeten onze overdenking hebben over de waterdoop. De partijen, de dwaalgeesten bleven hier staan.
Eerst was de rechtvaardigmaking in 't zuivere en in 't klare gesteld. De partijen zeiden: hoe maakt gij het nu met de Doop en met het Avondmaal? Daar hebben wij de Papisten, Lutheranen en Mennisten tegen ons. De Gereformeerden hebben met verscheidene ketters te strijden. Sommigen nemen de Drie-eenheid weg; anderen het bloed van Christus; anderen de Geest.
Hier in de Doop hebben wij te strijden met de Papisten, die vinden heel veel in de Doop. Lutheranen moeten zeggen: dat Christus onder, in en met het brood van het Avondmaal is gemengd; en zo onder, in en met het water van de Doop. De zaligheid, zeggen ze, gaat ermee gepaard. De Mennisten hebben een wederdoop.

1. De dingen van de Lutheranen,
2. Van de Papisten en
3. Van de Mennisten; hebben wij hier een weinig te bezien omtrent de Doop.

Wat zegt een Papist?
Eérst. 'Zonder Doop kan niemand zalig sterven, zegt hij: zonder Doop gaan de kinderen bij hen naar een voorburg der kinderen.
Ten tweede. De Doop, zeggen zij, moet bediend worden, al was het dat er geen priester bij de hand was, al is het dan door een ander; als zij maar gedoopt zijn, en zij komen te sterven, dan zijn ze zekerlijk zalig.

1. Een Lutheraan gaat ook te ver.

Hij zegt: de genade gaat met de Doop gepaard; zij is ermee vermengd; zij wordt er aan

beloofd; en bijgevolg gedoopt zijnde en stervende, zijn ze zalig; want de zaligheid gaat met de Doop gepaard.
In de verhandeling van de vorige Zondag, hebt u het gevoelen der Gereformeerden kunnen horen. 't Is het eerste Sacrament van 't verbond der genade, dat anders ook wel genoemd wordt de besprenging met het bloed van Christus. Daaruit hebt u der partijen en ook ons gevoelen over het Sacrament van de Doop, kunnen verstaan.

2. Nu blijft ons nog over, wat zeggen wij tegen de Papisten.

De Doop werkt de genade niet; en tegen een Lutheraan: zij gaat er niet altijd mee gepaard. Hun bewijsredenen voor u neerleggende, moeten wij die weerleggen.

Eerst zeggen wij: De Besnijdenis maakte niemand zalig, noch gaf zij niemand de genade. Dat moet u klaar blijken in Israël, in Ezau en in al die goddeloze Joden, Jes. 9: 12-16: De Heidenen hadden de voorhuid des lichaams, maar Israël, zegt God, had de voorhuid des harten. Rom. 2: 29. Dat is de besnijdenis niet, die in het openbaar in 't vlees geschiedt. Maar die in 't verborgen in 't hart geschiedt, en de besnijdenis des harten genoemd wordt. Gelijk het met de besnijdenis stond, zo staat het met de Doop. Petrus zei eens, 1 Petr. 3: 21. *Waarvan het tegenbeeld de Doop ons nu ook behoudt, niet die een aflegging is der vuilheid des lichaams. Maar die een vraag is van een goed geweten tot God.* De Besnijdenis werkt geen genade, noch de Doop.

Ons tweede bewijs is: Omdat wij vinden in het Oude Testament, dat er zijn geweest die al genade hadden voor de Besnijdenis, zijn er zulken?
Ach ja. Abraham kreeg de genade wel vijfentwintig jaren te voren, eer hij besneden werd. Hij was vijfenzeventig jaren oud, als hij geroepen werd, en hij was bijna honderd jaren oud, toen hij besneden werd. De besnijdenis was hem een zegel tot rechtvaardigheid des geloofs, Rom. 4: 11. Van Jeremia en anderen, zegt God: *Van de baarmoeder af heb Ik u geheiligd*, Jer. 1: 5.
In 't Nieuw Testament werkt dáár de Doop de genade?
Geenszins. Aan wie was de genade al gewrocht, eer hij nog gedoopt werd? Aan de Kamerling, Hand. 8: 29-37. Man! gelooft gij? Zei Filippus, nu mag ik u dopen. En Hand. 10: 44-47, komt Petrus in een huis waar een gezelschap bijeen was; zij kregen de buitengewone gaven des Geestes; zij hadden al genade. *Kan ook iemand het water weren, zei Petrus, dat deze niet gedoopt zouden worden, welke de Heilige Geest ontvangen hebben, gelijk als ook wij?* Het blijkt dan klaar uit zulke teksten, en u kunt dat voelen. De Doop werkt de genade niet; gelijk ook de Besnijdenis die niet werkt.

Ten derde. De Doop kan de genade niet werken, omdat wij weten, dat er gedoopten en besnedenen zonder genade geweest zijn. Ezau, Ismaël, Absalom en anderen, zijn gestorven in de zonden, ofschoon zij besneden zijn geweest Zijn er ook gedoopten zonder genade? Ja, ziet Hand. 8: 13, daar werd Simon de tovenaar gedoopt; nochtans zegt Petrus daarna tegen hem, dat hij was een gans bittere gal en een samenknoping van ongerechtigheid, vs. 23; zodat de Doop ook daar de genade niet wrocht.

Ons vierde bewijs, dat de Doop de genade niet werkt, is: iemand kan zalig worden zonder besneden te zijn; zo was het met het kind van David, dat stierf vóór de zevende dag, 2 Sam. 12: 18. Ja, al die in de woestijn geleefd hebben en gestorven zijn, waren ook niet besneden, en die zijn ook niet allen verloren. Daar staat wel, dat God in 't merendeel van hen geen welgevallen had. Joz. 5: 7, werden ze besneden, die niet besneden waren in de woestijn. Zo ook zonder Doop komen er wel in de hemel, ziet

dat bij de moordenaar aan 't kruis: hij had daar lopen moorden, hij had geen opvoeding gehad, en nochtans zei Christus: *Heden zult u met Mij in 't paradijs zijn*, Luk. 23: 43. Dat kunt u dan voelen. De Doop werkt de genade niet, anders zouden het de dienstknechten Gods, de leraars, kunnen werken; die zouden een mens van zijn zonden kunnen wassen. Maar hij die plant is niets, noch zij die nat maken, 1 Cor. 3: 7. God moet de wasdom geven.

Ten vijfde. Het uiterlijke teken kan 't niet doen, de betekende zaak moet het doen. Daar komt er een die met de Heilige Geest doopt, Matth. 3: 11, zei Johannes. Hij zal u met de Heilige Geest en met vuur dopen; dat is: met de betekende zaak dopen.

Ten zesde. Geboortevlekken des lichaams, waar iemand mee geboren wordt, kunnen door geen medicijnen afgewassen worden. Wij zijn in zonden geboren, en in ongerechtigheid ter wereld gebracht, Ps. 51: 7; en zou natuurlijk water dat afwassen? 't Woord leidt ons tot twee andere fonteinen, namelijk tot het bloed en de Geest van Christus, Zach. 13: 1, en 1 Cor. 6: 11, de een tot rechtvaardigmaking, en de andere tot heiligmaking.
Bovendien, Papisten en Lutheranen! staat het zo met de Doop, dat ze zeker zalig zijn, en dat de genade er zich mee paart? Beziet dan eens uw gedoopten; de een is een vloeker, de ander een drinker; zij schijnen eerder de geest der hel te hebben, dan de Geest Gods.
Bij de Luthersen gaat de genade er mede gepaard; en bij de Papisten werkt ze de genade. Maar beziet uw volk eens, al waren het uw heilige pausen, zij zijn zo vrij van heiligheid als de onheilige Ezau. Daar triomfeert de waarheid weer boven de leugen.

Houd op, zegt de partij, het Woord spreekt gelijk als wij; daarvan komt die vraag: *Waarom noemt God de Doop het bad der wedergeboorte of de af wassing der zonden zelve?* Hand. 22: 16, Laat u dopen en uw zonden af wassen. Ef. 5: 26, *Opdat hij haar heiligen zou, haar gereinigd hebbende met het bad des waters door het Woord*. En Tit. 3: 5, wordt de Doop het bad der wedergeboorte en de vernieuwing des Heiligen Geestes genoemd. Gij Gereformeerden, zegt een Papist, zegt altijd, dat gij zulk een eerbied voor het Woord hebt en nochtans wilt u 't hier niet aannemen.
Ik antwoord: Papist, gij brengt de tekst niet recht ter snede; gij wilt ze bijbrengen, dat het genadewerk er mee gepaard gaat. Maar Hand. 22: 16, wordt dat niet gemeend; het wordt daar tegen een man gezegd, die al genade had; derhalve, zeggen wij, als u teksten aanhaalt, zo moet gij beter oppassen.
Hoe maakt gij het met Ef. 5: 26, zeggen ze; daar staat immers: Gij wordt geheiligd door het bad des waters en door het Woord? God uit de hemel wil tonen, dat de Heere Jezus Zichzelf heeft overgegeven, opdat Hij Zichzelf een eigen volk zou heiligen, ijverig in goede werken, Tit. 2: 14. Als ze dan gereinigd zijn, dan willen ze meteen naar het Woord; als ze deel aan de Heere Jezus gekregen hebben, dan willen ze naar Sacramenten, om daar van God gezegend en geheiligd te worden.
Titus 3: 5, daar wordt de Doop het bad der wedergeboorte en der vernieuwing des Heiligen Geestes genoemd. Dat is daar niet anders te zeggen, dan hetgeen Mark. 16: 16, staat: *Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden;* en dan, hetgeen de Zaligmaker zegt, Joh. 3: 3, *Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het koninkrijk Gods niet zien.* En in allen geval, zeiden wij, wilt u het ons ontkennen, en zeggen, dat de Doop zo genoemd wordt: het bad der wedergeboorte en der afwassing van de zonden; laat het dan zo zijn dat hij ons reinigt, en de vernieuwing des Geestes genoemd wordt.

Maar dan zeggen wij: welke reden heeft God, dat Hij het zo noemt? Hij doet het om twee grote oorzaken.

Eerst. Het is een sacramentele spreekwijze, dat is een eigenschap in een Sacrament, dat het teken de naam draagt van de betekende zaak. De Besnijdenis wordt het verbond genoemd en 't Pascha de doortocht. *Dit is mijn lichaam,* zei de Heere Jezus van het teken, en zo draagt het teken de naam van de betekende zaak.
Dat het badwater het bad der wedergeboorte genoemd wordt, is geen wonder; want de overeenkomst is groot van 't teken met de betekende zaak.

> Eerst. Water komt uit de hemel. De genade en Geest van de Heere Jezus komen uit de hemel.
> Ten tweede. Het water reinigt. De Geest en 't bloed van Christus reinigt de onreine ziel.
> Ten derde. Water kan men niet missen. Het bloed en de Geest van Christus kan men ook niet missen tot zaligheid.
> Ten vierde. Water moet door een hand toegepast worden. De genade moet ook toegepast worden aan een hart, die dat nodig heeft.

Ten tweede. Nu zegt de Onderwijzer in de tweede plaats. Het heeft niet alleen die reden, te weten: de overeenkomst van het teken met de betekende zaak, maar ook die: *dat er verzegeling is in een Sacrament*. Wat zegt God tot elk waar bondeling die genade in Zijn Zoon gevonden heeft?
Dit zegt Hij: zo waarlijk Als u gedoopt wordt, zijn uw zonden vergeven, en zo waarlijk zult u eens rein, heilig en zonder smet of rimpel, voor Mijn troon gesteld worden.
Van een kind kunt gij dat niet weten. Maar van een volwassene wordt gezegd, evenals in 't Avondmaal gezegd wordt: "zo waarlijk als gij van dit brood eet en van de drinkbeker des Heeren drinkt, is God uw God."
Zo ook in de Doop: uw zonden zijn afgewassen en vergeven door het bloed van Christus."
Daar hebt u dat gewichtige stuk; die 't vat die vatte het; die oren heeft die hore.

3. Nu bleven ons overig de Mennisten, een ander volk

Die zijn ook uit de Papisten uitgegaan; die verhieven zichzelf en zeiden: daar is geen genade buiten de gemeenschap der Mennisten. Daardoor kwamen twee zaken op.
1. Allen die tot de Mennisten kwamen, uit een andere gezindte, ofschoon ze in de naam van de Drieëenige God gedoopt waren, moesten wederom gedoopt worden. Daarvandaan hebben zij de naam gekregen van Wederdopers.
2. Omdat ze een Godvruchtige wandel vertonen moesten, kon de Doop aan geen kind bediend worden. Een Lutheraan zegt: genade en zaligheid gaan met de Doop gepaard. Een Papist zegt: al de kinderen die gedoopt zijn, zijn zekerlijk zalig. Een Mennist zegt: een kind mag niet gedoopt worden, of 't moet in het opwassen tonen, dat het leeft als een Christen. Tegen die twee zaken der Mennisten hebben wij ons te wapenen.

Met onderscheid moeten wij handelen in 't eerste stuk, zo er eens iemand overkwam tot de Gereformeerden, uit de Socinianen, of uit de Remonstranten, waar de Doop niet geschiedt in de Naam van de Drieenige God, die zouden wij wederdopen; omdat de Doop, die niet geschiedt in de Naam van de Drieëenige God, niet wettig is; want

zodanige Doop geschiedt niet naar de instelling van Jezus Christus, Matth. 28: 19.

Ten tweede. Kwam er iemand van de Papisten tot ons over; die zouden wij niet wederdopen. Maar wij zouden hem zijn dwalingen ontleren en ontnemen. Even gelijk een mens, die een ongeluk krijgt. Hij moet niet wederom geboren worden, omdat ongeluk kwijt te zijn, of gelijk een mens die verkeerd gegaan of gereden is, niet wederom moet leren gaan. Maar hij moet het maar verbeteren; een mens die kwalijk getrouwd is, moet niet nog eens trouwen. Maar hij moet verbeteren 't geen er kwalijk in zijn trouw was, zo ook moet een Papist van zijn ongeluk genezen en verbeterd worden.

De wederdoop staan wij niet toe, of 't zou van een Sociniaan moeten zijn, omdat die God de Vader en de Heilige Geest niet in de Doop erkennen. In welk een gevaar zijn wij dan, als de generatie des Zoons en de uitgang des Heiligen Geestes geloochend worden! Zo raken wij de Drie-eenheid kwijt, en meteen de gehele godsdienst.

De Mennisten zeggen: wij hebben geen ongelijk dat wij wederdopen, en zij brengen ons bij Hand. 19, van 't 1ste tot het 9de vers. Daar zijn twaalf discipelen te Eféze; Paulus komt erbij; en naar zijn gewone godsvrucht getoond te hebben, zo vraagt hij hun, hij neemt ze onder de hand: *hebt gij de Heilige Geest ontvangen?* Zegt hij; dat is: hebt u al buitengewone gaven ontvangen, toen gij geloofd hebt en genade gekregen hebt?

Nee, zeggen ze, wij hebben zelfs niet gehoord, of er een Heilige Geest is.

Zijt gij dan niet gedoopt? vraagt hij.

Ja, zeiden ze, wij zijn gedoopt in de Doop van Johannes.

Maar Paulus zei: Johannes heeft wel gedoopt de Doop der bekering, zeggende tot het volk, dat zij geloven zouden in degenen, die na hem kwam, dat is in Christus Jezus. En Paulus legde hun de handen op, en zij kregen de buitengewone gaven des Geestes. Het blijkt klaar uit deze tekst, dat Paulus hen niet gedoopt heeft.

Maar nog klaarder blijkt het uit 1 Cor. 1: 14-16, *Ik heb niemand van u gedoopt, zegt hij, dan Crispus en Gajus, en 't huisgezin van Stefánus, voorts weet ik niet of ik iemand anders gedoopt heb.* Paulus was echter zo vergeetachtig niet, dat hij 't niet zou geweten hebben, dat hij die discipelen te Eféze gedoopt had.

Ja, maar! zeggen ze, Hand. 16: 33, werd de stokbewaarder en zijn gehele huis gedoopt, wie heeft dat gedaan?

Paulus niet, maar wel Silas, die daar toentertijd ook gevangen was.

Nu komt dan de **kinderdoop** hier in overweging, en die moeten wij verdedigen en goedmaken tegen de partijen, die ons die tegenspreken; en in dat stuk hebben wij voornamelijk te doen met de Mennisten. Wat doet gij, zegt de Mennist, dat gij de onnozele kindertjes doopt? U hebt er geen uitdrukkelijk gebod toe. Wij zeggen:

Eerst. Hebt u wel een uitdrukkelijk gebod in de gehele Bijbel, dat vrouwen ten Avondmaal moeten gaan? God zegt ook niet: doopt uw kinderen als ze vijf-en-twintig of dertig jaren oud zijn. Hij zegt ook niet: laat u ten tweede male dopen, door een bisschop, gelijk de Papisten doen, die dat het Sacrament des Vormsels noemen.

Wij zeggen: Mennist! er is geen een uitdrukkelijk gebod van al uw dingen in 't dopen.

Ten tweede. Wij zeggen: er zijn gehele huisgezinnen gedoopt, en behoren daar de kinderen ook niet toe? Ziet dat 1 Cor. 1: 16, en op andere plaatsen meer.

In de derde plaats. De kinderen verstaan het niet, zeggen ze. Wij antwoorden: in 't Oude Testament verstonden ze de Besnijdenis ook niet; het onverstand van het kind neemt de zaak niet weg, zij kunnen in een ogenblik niet wijs zijn. U zult ze het inprenten zegt God, als u met hen aan de haard zit, en als u met hen over de weg gaat; als ze u vragen: wat zijn dat voor dingen? Deut. 4: 10, Zo ook voedt ze op in de

gezonde leer en in de vreze des Heeren.

Nog eens. De Heere Jezus werd gedoopt toen Hij dertig jaren oud was; en gij Mennisten wacht niet, totdat gij dertig jaren oud zijt. De Heere Jezus werd besneden toen Hij acht dagen oud was; Abraham nochtans werd eerst besneden, toen hij negen-en-negentig jaren oud was. Hebben ook Izak en Ismaël daar wel naar gewacht? *Een zoontje van acht dagen oud zal u besneden worden,* zegt God, Gen. 17: 12.

Wat hebben wij tot verdediging voor de Kinderdoop?

Eerst. Dat de Doop gekomen is in plaats van de Besnijdenis. In 't Oude Testament wilde God de kinderen besneden hebben, en in 't Nieuwe wil Hij ze gedoopt hebben. In 't Oude, zegt God, heb ik de Besnijdenis ingesteld; en in 't Nieuwe stel Ik de Doop voor de kinderen in de plaats.

Ten tweede. De kinderen van 't' Nieuw Testament moeten niet ongelukkiger zijn dan die van 't Oude; zij moeten eer gelukkiger wezen: zo God wat beters over ons voorzien had, Hebr. 11: 40. Zouden onze arme schapen ongelukkiger wezen? Zij behoorden eer gelukkiger te wezen, daar God grotere, bredere en klaardere genade beloofd heeft.

Ten derde. De genade wordt toegezegd ook aan de kinderen in al de geslachten van de wereld. Abrahams zaad was een kind van acht dagen oud, toen 't besneden werd; en echter rustte de belofte aan Abraham gedaan, op dat kleine kind.

Ten vierde. De genade wordt aan de kinderen in 't bijzonder toegezegd. Hand. 2: 39, U komt de belofte toe, en uw kinderen.

Dat ziet op de volwassenen, zegt een Mennist.

Maar wij vragen een Mennist: Hoe weet gij, dat? Een kind is een kind; derhalve is 't aan de kleine kinderen ook dat de belofte gedaan is.

Doet er bij, dat de Heere Jezus, Matth. 19: 14, 15, de kinderen de handen oplegde. De ouders kwamen daar met hun kleine kinderkens, opdat de Heere Jezus hun de handen zou opleggen en zegenen. De Apostelen wilden 't verhinderen, en zeiden: zou gij de Meester lastig vallen over zulke kleine kinderen? Maar de Heere Jezus zei: *Laat af van de kinderkens, en verhindert hen niet tot Mij te komen; want derzulken is het koninkrijk der hemelen.* Bovendien, de kinderen van de gelovigen zijn onderscheiden van die der ongelovigen; zij zijn heilig; zij zijn geen kinderen, die zo maar in 't wild groeien. Maar zij worde opgevoed in de vreze des Heeren, dat de wereld, dat de barbaren, en dat de ongelovigen niet doen.

Nog eens. De kinderen behoren de gemeente toe. Als in 't Oude Testament de gemeente vergaderde, kwamen ook de moeders met de kinderen die de borsten zogen, om hen voor het aangezicht des Heeren te stellen, Joël 2: 16, *Verzamelt de kinderkens, en die de borsten zuigen.* En Deut., 29: 29.

Nog eens. Daar Zijn kinderen in het Oude en Nieuw Testament waar God de genade In legt, van de baarmoeder af aan; kan dan iemand het water weren, dat deze niet gedoopt zou worden? Hand. 10: 47. Timotheüs had al vroeg de genade; en waarom zou men zulk een de Doop weigeren, waar God van der jeugd af aan het zaad Gods in legt? Hand. 2: 41, zij werden door de Doop der gemeente toegevoegd.

Daar hebt u de ganse zaak der Papisten, Mennisten, en Lutheranen, en tevens ons gevoelen zuiver en klaar voorgesteld.

Als wij nu onze Doop bezien, moet de gehele gemeente niet overtuigd staan? Predikanten, ik, en elkeen, lezen wij het Formulier van de Doop, 't is zonder hart, zonder eerbied, zonder aandacht; en de gemeente hoort het oneerbiedig aan. De

predikanten brabbelen het daar wat heen. De toehoorders zijn eveneens of ze dan wel wat mochten lachen en praten, en alsof ze zichzelf eens uitspannen mochten. Wij hebben het ons leven zo niet gezien, in wat plaats wij verkeerd, gewoond of het Evangelie bediend hebben, dat men dan uit de kerk gaat om naar huis, ja, zelfs om naar een koffiehuis te gaan. Eveneens alsof ons de Doop niet aanging, daar dezelve een teken en zegel van Gods Genadeverbond is, voor ons en voor onze kinderen; en waar de jonge kinderen, behorende tot de gemeente, dezelve door de Doop als worden ingelijfd.

Nog eens. Wij hebben allen schuld, en het is schande, dat wij, terwijl dat teken en zegel van het Genadeverbond aan de jonge kinderen bediend wordt, ons zo lauw en onverschillig gedragen; want zelfs wie bidt het korte of het lange gebed mee, uit het Formulier van de Doop? 't Is een grote gewoonte geworden, dat men in 't korte gebed zulk een snoeverij maakt, zij zoeken er maar hun eigen eer in. O, wij hebben zulk een nadrukkelijk gebed, waar de gehele gemeente meebidt. Maar in 't korte gebed zulk een snoeverij te maken, gelijk doorgaans geschiedt, is schrikkelijk voor God en schandelijk voor allen, die buiten ons zijn. Weest dan toch met eerbied aangedaan, als het lange gebed gebeden wordt. Als u of ik gedoopt werden, is er lichtelijk wel iemand geweest, die nu al in de hemel is, die zijn hart voor ons tot God ophief. 't Is zo goed, als wij het lange gebed zullen gaan doen, dat men zegt: *Laat ons met eerbied, de Naam des Heeren over dit kind of over deze kinderen, aanroepen*.

En zijt gij wel eerbiedig onder het lezen van zulk een nadrukkelijk Formulier? Hoe zondig zijn wij omtrent de Doop! Als u de ouders beziet, daar zijn er hier velen tegenwoordig die kinderen hebben, Ouders! hoe maakt u het al?

Eerst, zijt gij al weltevreden, als het kind maar gedoopt is?! Dan is men in zijn schik; nu is mijn kind gedoopt, zegt men, als men thuis komt: nu is het genoeg. Als men eens in de stad ouders vond, die vijf of zes kinderen hadden, die niet gedoopt waren, wat zou dat door de stad klinken! en echter zijn ze zo lauw en ongevoelig, als het Sacrament van de Doop aan hun kinderen bediend wordt. Anderen zijn al maar tevreden, als ze maar gedoopt zijn.

Ten tweede. Kan men wel zeggen, dat u bekommerd zijt over de genade Uwer kinderen? Als de moeder zwanger is, zijt u dan wel bekommerd of het zaad Gods is, of dat het voor de duivel en de hel zal wezen? Zegt gij, moeder, wel eens: mijn God! hetgeen ik draag zal in zonden ontvangen en in ongerechtigheid ter wereld gebracht worden? Ps. 51: 7. Als het geboren is, neemt u het dan wel eens in uw armen, en doopt u het wel met liefdetranen? Zegt u wel eens: *dit kind, dat ik aan U opdraag, Heere! is mijn kind door de geboorte. Maar ik draag het aan U op.* Ps. 22: 11, *op U ben ik geworpen, van de baarmoeder af, van de buik mijner moeder aan, zijt Gij mijn God*. Hebt u worstelingen Gods over het kind geworsteld? U hebt misschien, gelijk David, wel geworsteld, als het kind ziek was, dat het gezond mocht worden. Maar ligt u wel eens op de aarde, en zegt u wel eens: mijn kind is ziek naar de ziel? Hebt u wel gesmeekt tot God? Houdt u wel aan? en zegt gij: ik kan niet gerust zijn, of ik moet een zegen hebben, het moet een gezegend zaad zijn?

Bij het opgroeien, waar zorgt u dan voor? Voor klederen, dat het mag leren lezen, schrijven; dat het een ambacht mag leren, of een bediening mag hebben, een goed handwerk mag doen? 't Zal wel door de wereld raken. Maar raakt het er wel uit? Dan zijt u bezorgd over de wellevendheid van dat kind. 't Is niet genoeg de kinderen te laten gaan in een school, waar men een complimentsdag houdt; 't is daar beter, waar men een catechiseernamiddag heeft. Maar dan zal men ze dikwijls thuis houden, en op de complimentsdag niet. Is het niet gruwelijk?

Nog eens. Hoe zijn de ouders verplicht hun kinderen in te prenten, dat ze genade moeten hebben! Ik weet niet, of u er wel van durft reppen, omdat u denken moet, dat u ze zelfs mist. Daarom durft u er niet van spreken, dat ze van kindsbeen af de Heere moeten leren vrezen. De schoot en de borst van de moeder moet de beste school zijn. De moeders hebben er het grootste deel aan. De vaders moeten de familie bijeen roepen en zijn de moeders klagende, zij moeten zien, of zij door hun gezag het te boven kunnen komen. Zo deed de moeder en grootmoeder van Timotheüs. Daardoor gebeurde het in de eerste Christenkerk, dat de ouders met hun kinderen naar de vlammen liepen, om de kroon van 't martelaarschap te behalen; zo heeft God gewrocht in de eerste Christenkerk.

Ouders! doet uw plicht, u hebt het voor God en de gehele gemeente beloofd. Maar misschien geeft u een kwaad voorbeeld. Ja, zouden er hier niet zijn die, als uw kinderen naar de hemel willen, hen dan verachten? 't Zijn verschovelingen. U wilt zelf niet ingaan, en u verhindert uw kinderen het ingaan.

Wat nu degenen, die over de Doop als getuigen staan, aangaat; u zou hun mogelijk uw goed niet toebetrouwen, en u betrouwt hun de zielen uwer kinderen toe, zij zijn dikwijls botte en domme mensen, die niet eens de plechtigheid weten of bevatten, die zij bijwonen, of wat ze daar beloven; en u doet het dikwijls maar om de statie, en om de gift, die u indertijd daarvan verwacht. En aangaande de vrienden en buren; men bezoekt het kind, men wenst het zegen, 't is zo een complimentje. De getuigen spreken het kind licht hun leven niet eens aan, hetgeen ze nochtans met buiging van hun lichamen beloofd hebben.

Geliefden! wie weet wat een bittere ontmoeting dat zal wezen, als ouders, getuigen en kinderen, elkaar zullen ontmoeten in 't oordeel? Als vrome ouders hun goddeloze kinderen zullen ontmoeten, en zeggen: getuigt tegen mij, wat ik u gedaan heb; heb ik u niet onder mijn gebed en vermaning genomen? Heb ik u niet naar Gods huis gebracht? Was ik u niet als een getrouw vader en moeder? Als zij zullen zeggen: *ik ben rein van uw bloed.* En als die kinderen daarop moeten zeggen: *ja, u zijt rein*; welk een ontmoeting zal dat zijn!

En welk een ontmoeting zal het ook zijn van goddeloze ouders en kinderen, als die kinderen tegen de ouders zullen zeggen: ik was niet wijzer, u behoorde mij met geen kwaad voorbeeld voorgegaan te hebben; u moest mij onder uw gebed genomen hebben. Maar u hebt mij voorgegaan in de zonden; ik had zalig kunnen worden, had u uw plicht aan mij gedaan. Maar u hebt uw plicht verzuimd, en nu moeten wij samen naar de hel. 't Zal zwaar zijn; ik kan het zo ordentelijk in al zijn omstandigheden, zoals het geschieden zal, niet zeggen of bepalen. Maar hoe bitter zal dat niet zijn, als een Godzalig kind zal zeggen, tegen zijn ouders: mijn lieve vader en moeder! betuigt het voor God, heb ik u kwaad gedaan? Heb ik mij misdragen? Is het mij niet leed geweest? Hoe menigmaal schreide ik om u? En nu moet u verloren gaan.

Denkt er eens bij, wat een heugelijke ontmoeting het zal zijn, als vrome ouders van hun kinderen zullen zeggen: u was gezeglijk; en als die kinderen zullen kunnen zeggen: God heeft de opvoeding gezegend. Vader en moeder! zonder u, en zonder Gods zegen, wat was ik geweest? Ik bedank u voor uw gebed, voor uw liefde, voor uw bestraffing; ik kan niet anders dan het goede van uw opvoeding getuigen; u hebt mij teer opgekweekt, u hebt de zonden niet in mij kunnen verdragen.

Een vroom kind zegt: ik weet niet, waar ik God het meest voor zal danken, voor de kussen of voor de roede van mijn ouders; mag ik nu, mijn vader en mijn moeder, met u bij God gaan, daar u mij zo dikwijls indrukken van gegeven hebt? Nu moogt u zeggen, gelijk het Hoofd der Kerk eens zei: *ziet ik en de kinderen, die mij de Heere gegeven heeft, Jes. 8: 18, zij zijn mijn kroon en blijdschap*.

Geliefden! wekt uw hart op om trouw te zijn. Kinderen, die Godzalige ouders hebt, dankt God, en hebt ze lief als uw oogappel, als uw eigen hart en ziel.
Zegt u: wij zijn gedoopt, hoe is het nu met ons? De Doop werkt de genade niet, zij gaat er niet zeker mee gepaard. Gaat nu eens in uw hart, ik en u zijt gedoopt, maar hebt u wat meer gekregen? Heeft God wat in u gewrocht? Drie dingen zult u dan ondervinden.

- Eerst. U zult de onreinheid en de lelijkheid van uw hart in het opgroeien van uw jaren zien. Dat 4de vers van de 51ste Psalm: *Reinig mij van mijn lelijke, stinkende misdaden,* zult u uw leven niet lezen noch zingen, of u zult in uw hart bewogen zijn. Dat walgelijk liggen in uw bloed, dat wentelen met de gewassen zeug in het slijk, Ezech. 16: 5; en dat wederkeren met de hond tot zijn uitbraaksel, 2 Petr. 2: 22, zal u zo ter harte gaan.
- Ten tweede. Dat moet u van de Heere Jezus niet afhouden. Kunt u door het teken tot de betekende zaak komen? O, wat zult u dan gelukkig zijn! 't Water kan u niet helpen; de Heere Jezus moet u wassen in Zijn bloed. Ging u naar die tweede Fontein, naar de Geest Gods? Zegt gij: "ach! hoe kom ik mijn verdorvenheid te boven? Ach Heere! breek de kracht van mijn zondig hart! Strijdt gij er tegen? Zoekt u het allengskens te boven te komen? Was mij Heere! demp de zonde en de zondigen aard in mij, smoor ze, mijn God! de zonde moet uit mijn hart. De oude mens met zijn bewegingen en begeerlijkheden moet gekruisigd worden en sterven." Ik kan zo niet langer leven! Schreit en zucht u dat uit voor God?
- Ten derde. Hebt u lust om uw doop te beleven? Wilt u geen meinedige zijn? 't Is zo redelijk, zo heerlijk! u hebt het God beloofd. God heeft u beloofd, dat Hij uw Vader, en Jezus uw Middelaar, en de Geest uw Trooster in eeuwigheid zouden zijn. U moogt nu in de zonden niet blijven liggen, noch aan de genade vertwijfelen.

Vindt u die drie tekens? Zo waarachtig is God dan uw God. In alle verbonden zijn twee delen; weest u getrouw in uw beloften, en God zal niet rusten, voordat Hij u onder de gemeente der uitverkorenen in de eeuwigheid zal gebracht hebben. Dat gunne de Heere u en mij, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 28.

Vraag 75. Hoe wordt gij in het Heilig Avondmaal vermaand en verzekerd, dat gij aan de enige offerande van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al Zijn goed gemeenschap hebt?
Antwoord. *Alzo, dat Christus mij en allen gelovigen tot zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van deze drinkbeker te drinken bevolen heeft, en daarbij ook beloofd heeft: Eerst, dat Zijn lichaam zo zekerlijk voor mij aan het kruis geofferd en gebroken en Zijn bloed voor mij vergoten is, als ik met de ogen zie, dat het brood des Heeren mij gebroken en de drinkbeker mij medegedeeld wordt; en ten andere, dat Hijzelf mijn ziel met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed zo zekerlijk tot het eeuwige leven spijst en laaft, als ik het brood en de drinkbeker des Heeren (als zekere waartekenen des lichaams en bloeds van Christus) uit des dienaars hand ontvang en met de mond geniet.*

Vraag 76. Wat is dat te zeggen, het gekruisigde lichaam van Christus eten en zijn vergoten bloed drinken?
Antwoord. *Het is niet alleen met een gelovig hart het ganse lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving der zonden en het eeuwige leven verkrijgen, maar ook daarbenevens door de Heilige Geest, die èn in Christus èn in ons woont, zo met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd worden, dat wij, al is het dat Christus in de hemel is en wij op aarde zijn, nochtans vlees van Zijn vlese en been van Zijn gebeente zijn, en dat wij door één Geest (gelijk de leden van een lichaam door één ziel) eeuwig leven en geregeerd worden.*

Vraag 77. Waar heeft Christus beloofd, dat Hij de gelovigen zo zekerlijk zo met Zijn lichaam en bloed wil spijzen en laven, als zij van dit gebroken brood eten en van deze drinkbeker drinken?
Antwoord. *In de inzetting des Avondmaals, welke zo luidt: De Heere Jezus, in de nacht, in welke Hij verraden werd, nam het brood, en als Hij gedankt had, brak Hij het, en zei: Neemt, eet; dat is mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook de drinkbeker, na het eten des Avondmaals. En zei: Deze drinkbeker is het nieuw Testament in Mijn bloed; doet dat, zo dikwijls als u die zult drinken, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als u dit brood zult eten, en deze drinkbeker zult drinken, zo verkondigt de dood des Heeren, totdat Hij komt: 1 Cor. 11: 23-26.*
Deze toezegging wordt ook herhaald door de Heiligen Paulus, waar hij spreekt: De drinkbeker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood, dat wij breken, is dat niet een gemeenschap des lichaams van Christus? Want één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen ééns broods deelachtig zijn: 1 Cor. 10: 16, 17.

HET is opmerkelijk hetgeen wij lezen bij de apostel Jakobus, in zijn brief aan het 1ste Hfdst. vers 17, *Alle goede gave, en alle volmaakte gift is van boven, van de Vader der lichten afkomende.* God de Heere wordt hier de Vader der lichten, en Hij wordt ook de Vader van Zijn volk genoemd, in het Oude en Nieuw Testament. Jes. 63: 16, *Gij zijt toch onze Vader; Abraham weet van ons niet, Israël kent ons niet: Gij, o Heere! zijt onze Vader, onze Verlosser vanouds af is Uw Naam.* In 't Nieuw Testament is 't al

wederom dezelfde taal, 2 Cor. 6: 17, 18, *Daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan, hetgeen onrein is, en Ik zal ulieden aannemen; en Ik zal u tot een Vader zijn, en gij zult Mij tot zonen en dochteren zijn, zegt de Heere, de Almachtige.*
Wanneer wordt nu iemand een vader genoemd in volle kracht? Dan, als hij kinderen verkregen heeft, en zich omtrent die kinderen als een vader gedraagt. Wat heeft God al kinderen, die tot Hem komen! Christus zei eens: *gij zult niemand uw vader noemen op de aarde: want één is uw Vader, namelijk die in de hemelen is,* Matth. 23: 9. *Ik heb u naar Mijn wil gebaard, zegt God, door het woord der waarheid, opdat gij zou zijn als eerstelingen Mijner schepselen,* Jak. 1: 18. *Gij zijt niet uit de wil des vleses, noch uit de wil des mans, maar uit God geboren,* Joh. 1: 13.
Men noemt iemand vader niet alleen door teling en 't verkrijgen van kinderen, maar ook door zijn vaderlijk gedrag; zo is het met de grote God ook.

Eerst. Wat toont Hij een Vaderlijk gedrag omtrent Zijn kinderen, nadat Hij ze geteeld heeft door het Woord! Als een kind vol struikeling en ellende is, wat vindt het ontferming bij zijn vader! Zo is 't met een kind van God ook. Ps. 103: 13, *Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen, die Hem vrezen*. Mal. 3: 17. *Ik zal ze verschonen, zegt God, gelijk een man zijn zoon verschoont, die hem dient.*

Ten tweede. Een vader is ook een kastijder omtrent zijn kinderen. O, Hij houdt de roede niet terug, maar hij bezoekt ze vroeg met kastijdingen. Zo doet God ook: *want die de Heere liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geselt een iegelijken zoon, die Hij aanneemt,* Hebr. 12: 6. Hebben Zijn kinderen zich misgrepen, en kastijden de vaders des vleses hun kinderen in zulk een geval, de Vader der geesten doet ook zo.

Ten derde. Een vader kastijdt niet altijd; een vader kust zijn kind wel eens. Zo is het met deze hemelse Vader ook gelegen. *Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon? Is hij Mij niet een troetelkind?* Zei God tot Efraïm, Jer. 31: 20. Hij neemt ze wel eens op Zijn arm, en Hij omhelst hun ziel liefelijk, Jes. 38: 17.

Ten vierde. Een vader stoot zijn kind niet buiten de deur, maar hij neemt het onder zijn dak. Zo doet God ook met Zijn kinderen: *Ik zal u binnen Mijn muren een naam en een plaats geven,* zegt God, Jes. 56: 5. Daarom worden zij genoemd *medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods*, Efez. 2: 19. Toen de verloren zoon naar zijn vader kwam, nam hij hem in zijn huis, Luk. 15: 19.

Ten vijfde. Een vader laat zijn kind niet naakt en bloot lopen. Maar hij verzorgt het van voedsel en deksel. Zo doet de grote God ook omtrent Zijn kinderen. Hij laat ze niet naakt naar de eeuwigheid lopen. Hij bedekt ze met de klederen des heils; de mantel der gerechtigheid wordt hun omgedaan, Jes. 61: 10. Hij geeft ze ook heilige sieraden, Ps. 110: 3.

Ten zesde. Die een vaderlijk gedrag omtrent zijn kind heeft, mag wel lijden, dat zijn kind eens bidt en schreit; dat het eens kermt; dat het zijn gebrek eens vertoont. *Als een kind zijn vader om brood bidt, zal hij hem een slang geven? Of zo het ook om een ei zou bidden, zal hij hem een schorpioen geven?* Luk. 11: 11, 12. Deze Vader heeft ook zo graag, dat Zijn kinderen bidden en schreien, en zo hun gebrek aan Hem vertonen. En wanneer zij geestelijk gebrek lijden, zal Hij hun Zijn Geest niet geven, als zij Hem daarom bidden? Luk. 11: 13.

Ten zevende. Hoe zorgt een vader voor zijn familie dat zij de kost, voedsel en deksel hebben! Wat dekt hij hun dikwijls de tafel, en wat dist hij er verschillend voedsel op, dat hij hun voorzet, opdat hij zijn kinderen verkwikken, verblijden en vrolijk zou doen zijn! Maar wat doet deze hemelse Vader niet boven alle aardse

vaders! *Hij richt Zijn kinderen de tafel toe, voor hun aangezicht tegenover hun tegenpartijders,* Ps. 23: 5. Kom, laat Ik u eens verkwikken, zegt God; laat Ik u eens onthalen; eet, vrienden, drinkt, en wordt dronken, o liefste, Hoogl. 5: 1. Mijn gunstgenoten, zegt de Heere, hier heb Ik wat, om u te doen smaken en zien dat Ik goed ben, Ps. 34: 9.

Dit alles ligt in deze 28ste Zondag opgesloten. O, de Heere had zo gezorgd voor de klederen van Zijn kinderen in de Doop, daar ging Hij ze wassen en afspoelen van hun verdorvenheden; en nu, zegt God, zal Ik u nog een schone spijstafel uittrekken; en daar zal ik opzetten al wat uw ziel verkwikken, versterken voeden, en verzadigen kan.

Geliefden! wilt u nu verder uzelf een weinig inspannen; het zal u niet kunnen vervelen, dit vaderlijk onthaal te overdenken.
Wij hebben dan in deze Zondag te bezien.

Eerst. Wat namen dit Sacrament des Heiligen Avondmaals in het Woord heeft.
Ten tweede. Hebben wij het teken met de betekende zaak te bezien' en benevens de overeenkomst tussen die beide.
Ten derde. Hebben wij te bezien de Insteller.

Wij zullen ons niet zoeken op te houden, noch u te overladen met te veel zaken. Maar,

1. Zullen wij zien wat schone namen deze tafel draagt.
2. Zullen wij de zaak zelve bezien.
3. Zullen wij zien wie de Insteller van dit schone Avondmaal is.

1. Wat het eerste aangaat.

Geliefden, er ligt u en mij veel aangelegen, dat wij de namen weten, waar dit tweede Sacrament van 't Genadeverbond in de Heilige Schrift mee genoemd wordt. Welke zijn die namen; hoe noemt het de Geest in het Woord?
De breking des broods, Hand. 2: 46. Waarom? Omdat die daad aan het brood geschiedt; het brood wordt niet geheel gegeven, maar het wordt gebroken. Het brood, dat wij breken, zegt Paulus, is dat niet een gemeenschap van het lichaam van Christus? 1 Cor. 10: 16. Wie hebben daar nu recht op? Die alleen hebben er recht op, die gemeenschap hebben aan de betekende zaak.
1 Cor. 10: 21, wordt het genoemd *de tafel des Heeren*. U kunt niet deelachtig zijn der tafel des Heeren, en der tafel der duivelen. U kunt het niet tegelijk gebruiken, wil de apostel zeggen.
Dan noemt de Heilige Geest het met die naam. Die meest gebruikelijk is: *het Nachtmaal of Avondmaal des Heeren,* 1 Cor. 11: 20, 21. Dat is niet des Heeren Avondmaal eten, zegt de apostel tot de Corinthiërs. De een komt er hongerig en de andere komt er dronken. [=verzadigd] Maar dat is niet des Heeren Avondmaal eten, zegt hij.
Hoe komt het nu dat het de Geest belieft, dat een *maal* te noemen, en wel een Avondmaal of Nachtmaal? En wat is daar de reden van, dat het niet des Vaders, ook niet des Heilige Geestes, maar des Heeren Jezus' Nachtmaal genoemd wordt? Daar is niets in, of u moet het in al zijn stukken en delen met aandacht bekijken. Waarom dan noemt de Heilige Geest het een maal?

Eerst. Omdat er ten tijde der eerste Christenen een maaltijd gehouden werd bij het

gebruik van het Avondmaal. Daar kwamen ze bij elkaar te gast, rijk en arm, elk bracht wat mede, zij zeiden: laat ons voor het aangezicht van God eens samen eten; en zo toonden ze hun eenheid, vrede en hun broederlijke liefde. 't Was uitermate stichtelijk. Had het zo kunnen blijven zonder wanorde, het was zeer goed geweest. Maar de beste dingen worden misbruikt, en zo ging het ook hier, zoals wij boven gezien hebben, uit 1 Cor. 11. En zo is het eten om het misbruik eindelijk achtergebleven.

Ten tweede. Het wordt een maal genoemd, omdat wij er alles in vinden wat. In een groot maal te vinden en te zoeken is. Wat een grote aanlegger is er van dit maal t Is er een grote Ahasvéros die een groot maal aanlegt, een Belsazar, een Nebukadnezar, wat zijn zulke wormpjes bij God te vergelijken! De Koning bereidt Zijn Zoon een bruiloft, Matth. 22: 2. De Heere Jezus Christus is de aanlegger van dit maal. In alle maaltijden hebt u een tafel. Maar hier, al is er geen maal, zo hebt u echter een tafel. De bediening van het Woord is de tafel, waar alles opgezet wordt. Gods dienstknechten zetten daar voor elk wat op, dat hij nodig heeft.

Maar wat hebt u al voor gerechten op deze tafel?
De verzoening met God. De vergeving der zonden. De verandering van het hart, heiligmaking, blijdschap, sterkte. U hebt er voorsmaken van de hemel, bestaande in de vrede des gemoeds, die alle verstand te boven gaat, Fil. 4: 7. U hebt er ook dienaren, die God zendt, om te nodigen; u hebt er de boodschappers van goede tijdingen. Dwingt ze om in te komen, zegt de Heere, legt al uw kracht aart hen ten koste; weest listig, om ze met bedrog te vangen, dwingt ze door liefdesdwang. Met kracht van redenen, overtuigt ze, dwingt ze, om in te komen. Luk. 14: 23; daar komen eindelijk de gasten. Wat zijn het voor gasten? Het zijn niet vele rijken, niet vele edelen, 1 Cor. 1: 26; daar mag er altemet hier en daar een onder lopen, maar dat is dan een kind Gods dat een dubbele portie heeft. Dat kind heeft wat vooruit boven vele andere kinderen, anders is het doorgaans een arm en veracht volk, een treurig en ongerust volk; het zijn doorgaans bekommerden. Tot wie worden de dienaren uitgezonden? Tot zulken, die daar zo verlegen uitroepen: *hoe kom ik in de gemeenschap Gods!*

Waarom noemt de Geest het nu een Nachtmaal?
Omdat wij, als het de nood vereist, het ook, al was het bij nacht, gebruiken moeten. Hand. 20: 7, daar strekte Paulus zijn reden uit tot de middernacht, zij zaten tot in de vensters, en zo namen ze de dienst Gods waar bij nacht. Wij moeten het ook doen, indien God er ons toe riep: wij moeten zijn liefde vermelden al was het bij nacht.
Het wordt genoemd *het Nachtmaal des Heeren Jezus.* Waarom dat?
Hij is er de Insteller van. Hij stelde het in, de laatsten nacht van Zijn leven. 't Gaf Zijn grote liefde te kennen. Hij kon nog niet scheiden: laat Ik u een pand van Mijn liefde geven, zegt Hij, door alle eeuwen heen, opdat gij het met elkaar gedenken moogt, wat, en hoe groot Mijn liefde tot u geweest is. Het geeft te kennen:

Eerst. Dewijl Ik van de wereld niet wil gaan, zonder het Avondmaal te gebruiken. Mens! wie gij zijt, ziet gij wel, dat gij ook van de wereld niet moogt gaan, voordat gij 't Avondmaal recht gebruikt hebt?

Ten tweede. Het geeft te kennen, dat de Heere Jezus in 't werk des Heeren bezig was, zelfs bij nacht, zo zijn de vromen in de oude tijd ook al geweest, ziet het in een Jakob, in David, in Hiskia en in anderen. De Heere Jezus was bezig in het werk des Heeren tot in het hofje van Gethsémané, in de laatsten nacht, als Hij verraden werd, tot aan het kruis; tot op het laatste toe was Hij bezig in de dingen Zijns Vaders, waarin Hij van zijn jeugd af aan bezig was geweest, Luk. 2: 49.

U zult mogelijk denken: Is dat wel, dat de Heilige Geest in het Woord dat zo uitdrukt? Waarom zegt de Heilige Geest niet het Avondmaal des Vaders of des Heilige Geestes? Waarom zegt de Heilige Geest dat de Heere Jezus er de Insteller van was?
Dat wordt hierom gezegd, omdat Hij, de Heere Jezus, daar wordt genoten en gebruikt. Men geniet daar de Vader noch de Heilige Geest niet buiten Christus. De Heere Jezus Christus, is het, die ons verzoent met de Vader. U kunt het werk des Vaders noch des Heilige Geestes niet krijgen, of het moet in Hem zijn.
Het wordt het Nachtmaal van de Heere Jezus genoemd, omdat Hij er de Insteller van is. Men moet daar in het bijzonder om Hem denken. Wij werken niet genoeg met de Heere Jezus: wij werken al met de Vader en met de Heilige Geest, en dat is mis; wij moeten met de Heere Jezus werken, en dán zullen wij tot de Vader kunnen gaan. Daar hebt u de namen van het tweede Sacrament van het Genadeverbond, van het Heilig Avondmaal; en dat is ons eerste stuk.

2. Van de namen komen wij tot de zaak zelve.

Daarin hebben wij te bezien het teken en de ontdekking daaromtrent. Bij het teken hebt u daden en woorden, en bij de betekende zaak, woorden en daden; en dan hebt u de wederzijdse verzegelingen aan de zijde Gods, en aan de hunne; u hebt het teken, en daar hebt u daden en woorden bij; en de betekenende zaak met woorden en daden, en de verzegeling, zowel aan Gods zijde, als aan de zijde van de bondeling.
Aan de tafel komende, zegt zulk een ziel: *Mijn Heere! wat zijn tekenen? Ach Heere! wat zie ik daar?* Toen de Israëlieten eerst het manna zagen, zeiden ze: wat is dit? Exod. 16: 31, en zij noemden het man. Wat zijn dat voor rechten en inzettingen? En wat is dat voor een dienst? Zouden ze vragen. Exod. 12: 26, zo is het ook hier: wat beduidt dat brood en die wijn? Waarom geeft God brood en wijn, en waarom geen zilver of goud? Het rantsoen van Christus wordt wel onder de benaming van zilver of goud voorgesteld, en het evangelie der genade onder allerlei kostelijke schatten. In 't Oude Testament was een lammetje, dat ze moesten eten. Maar wat doet de Heere hier, zult u zeggen, met een stukje brood en met een dronkje wijn? Is dat niet te klein? Zult u zeggen. Daar zijn zoete en gewichtige redenen van te geven.

Eerst. Daar moest nu geen Paaslammetje meer zijn: *Want indien het bloed der stieren en bokken, en de as der jonge koe, besprengende de onreinen, hen heiligde tot reinheid des vleses, hoeveel te meer zal het bloed van Christus, die door de eeuwige Geest Zichzelf Gode onstraffelijk geofferd heeft, uw geweten reinigen van dode werken, om de levenden God te dienen?* Hebr. 9: 13, 14. Dat beeld had uitgediend nu het waarachtige Lam gekomen was. Waarom moest het geen goud of zilver zijn?
O, om hen te leren dat ze niet verlost waren met zilver of goud, maar met het dierbaar bloed van Christus, als een onbestraffelijk en onbevlekt Lam, 1 Petr. 1: 18, 19. Ja, opdat niemand zich vergapen zou aan die kostelijkheden van de wereld, zo doen ze in het Anti-christendom. Daar ziet gij, dat men altemet met brood nog wel afgoderij kan begaan; wat zou het dan zijn, als het kostelijkheden van de wereld waren?

Ten tweede. De Heere neemt zulke dingen, die in zichzelf wel kostelijk, maar voor een geringe prijs te bekomen zijn; anders hadden wij het in alle tijden niet kunnen gebruiken. Moest elk daar met een stukje goud, of met een parel, of met enige andere zaak van grote waarde komen, dat zou elkeen niet hebben kunnen doen. Zo heeft de Heere het dan gedaan, opdat wij het in alle tijden zouden kunnen gebruiken. In de allergrootste en bitterste vervolgingen was er altijd nog wel een stukje brood en een dronkje wijn te bekomen. Maar behalve dat, is er wel iets kostelijker dan brood? U

kunt zilver en goud missen, maar brood kunt gij niet missen. Dat kunt gij zien in de Egyptenaren: zij verkochten eerst al wat zij hadden voor brood, en eindelijk, toen zij niets meer hadden, en echter geen brood konden missen, verkochten ze zichzelf voor brood, Gen. 47: 18-20. Brood is 't aller-aangenaamste en verkwikkelijkste van alle voedsel. Alle heerlijkheden wordt men eindelijk moede, maar brood niet.

De betekende zaak is ook 't aller-aangenaamste voor een hongerige ziel. Omtrent dat teken deed de Heere daden, en Hij sprak woorden. Hij doet vier daden aan het brood, en drie aan de beker; en dan spreekt Hij woorden, gebiedende en uitleggende.
Aan het brood doet Hij vier daden, naar de wijze der Joden, die het Pascha bedienden dat wij nu niet zullen uitbreiden.
Eerst. Hij neemt het brood in Zijn hand.
Ten tweede. Hij dankt; dat is, Hij bidt; (bidden is ook danken). Hij kon ook zeggen: *Ik wist dat God Mij altijd hoorde*, Joh. 11: 42. Het is een kort gebed met een dankzegging.
Ten derde. Hij breekt het aan stukken. Niet alleen breekt Hij het: maar,
Ten vierde. Hij geeft elk een stuk. Hij legt het elk voor; of Hij geeft ze het in hun hand. De Joden zeggen: de bedroefden steekt Hij 't in de mond. Daar hebt u de vier daden, die de Heere Jezus aan het brood bedreef.

Wat deed Hij nu omtrent de beker?
Den beker neemt Hij. Hij dankt, en Hij geeft hem. Aan de beker doet Hij een daad minder, dan aan 't brood; evenals het nog in sommige kerken geschiedt; alwaar het werk der Diakenen is, de beker in te schenken. Dat lieten ze de dienaren doen. De Heere Jezus schijnt die wijze van doen ook te hebben verkoren, en op datzelfde spoor zoal te volgen.
Daarop gaat Hij woorden spreken: gebiedende en uitleggende woorden.
Gebiedende, omtrent het brood: *Neemt, eet, doet dat tot Mijner gedachtenis*; omtrent de drinkbeker zegt Hij: *drinkt allen daaruit*. Daar wordt aangemerkt, dat als de Heere zei: drinkt allen daaruit, dat ze hem toen onder elkaar gedeeld hebben.
Bij die gebiedende woorden, gebruikte de Heere ook uitleggende woorden: *Dat brood, zegt Hij, is Mijn lichaam dat voor u gegeven wordt*, Luk. 22: 19.
Omtrent de beker, gebruikte de Heere al mede uitleggende woorden. *Die drinkbeker, zegt Hij, is mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor u vergoten wordt, tot vergeving der zonden*. De daden die de Heere Jezus deed, zijn de daden die nu de leraars, de predikanten doen; en de daden, die de discipelen deden, doen nu de communicanten.

Ziedaar geliefden is het teken. Maar wat schuilt daar nu onder? Wat beduidt het? Wat is de betekende zaak? Onder dat scharlaken snoer, aan 't venster van de hoer Rachab, waarvan gij leest, Joz. 2: 21, schuilde redding. Wat er onder de dauw op 't vlies van Gideon en droogte op de aarde, en wederom dauw op de aarde, en droogte op zijn vlies, schuilde, was Gideon bekend, namelijk dat God Israël daarmee een teken gaf, dat Hij ze door de hand van Gideon zou verlossen, uit de hand der Midianieten, Richt. 6: 36 — 40. Zo ook, de Heere Jezus zegt: "*Mijn voldoening, door gehoorzaamheid en lijden, schuilt hier onder*. Bij die breking van dit brood, en bij het instorten van de wijn, wordt u vertoond die breking van mijn lichaam, en 't vergieten van Mijn bloed. En niet alleen ziet gij daaruit, wat daardoor verworven is, maar ook bij het geven; wordt u aangewezen de krachtige toepassing, en die zalige toegang door Mij tot God. U nu, die deze tekenen recht gebruikt, laat Ik u, zegt de Heere, eens tot de

binnenkamers leiden, daar gij u op geen tekenen meer vergapen zult. Maar gij zult u verlustigen in de Heere, als u aan mijn tafel zult zitten, in het Koninkrijk Mijns Vaders."
Zo dan geliefden! waar moeten wij wezen? Waar moet ik en gij door dat teken heen? Wil ik er u eens door heen leiden? Weest eens wat oplettend.

lk zie dat het brood uit het midden van het brood wordt opgeheven, gezegend, gebroken, en omgedeeld; daar komt elk, en hij steekt zijn hand uit, en elk krijgt een stukje brood kosteloos; ik zie er daar die vroom, stil en aandachtig zoeken te wezen; ik zie ze daar met hun velen, en met zulk een enigheid en vrede stil zitten; ik zie dat ze opstaan, God danken, en naar hun huizen gaan; wat wil dat alles zeggen?

Eerst. Als u dit brood ziet nemen uit het midden van het brood, denkt er dan om, dat de Zone Gods ook een vrucht uit de aarde was; dat Hij was een mens uit een mens, het zaad der vrouw uit het midden Zijner broederen, ons in alles gelijk, uitgenomen de zonde, Gen. 3: 15. Deut. 18: 15, en Hebr. 4: 15.

Ten tweede. Als dat brood wordt opgeheven, denkt dan hoe God de Vader Zijn Zoon heeft verheven aan het hout des kruises, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid, en tot een verzoening door het geloof, Rom. 3: 25. Denkt dat Jezus het ware tegenbeeld van de koperen slang is, welke Mozes in de woestijn had opgericht, en waarop al degenen, die gebeten waren van de slangen, zien moesten, wilden zij genezen worden, Num. 21: 9. Hier hebt u ook het ware en enige middel tegen de zonden. U hebt er het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, Joh.: 29.
Nu dat brood, dat wordt ook gebroken.
Als u dat ziet, denkt dan aan al het lijden van de Zaligmaker. Gaat eens van de Raad des vredes af, tot de eerste belofte en verder; gaat dan door al de schaduwen en voorzeggingen. Gaat zo met uw gedachten en beziet de Heiland eens, in al zijn lijden, van zijn krib af, tot aan Zijn kruis toe. Gaat eens in 't hofje van Gethsémané, en in 't rechthuis van Pilatus; in de zaal van de hogepriester; gaat eens op Golgótha; ziet Zijn tranen; ziet Zijn zweet, dat grote druppelen bloed werd; hoort Zijn sterke roepingen; ziet Zijn schreien tot God; zo is Hij verbroken en verbrijzeld om uw zonden; om uw zonden, belaste! om uw zonden, verlegenen! bekommerde! radeloze! om uw zonden is Hij zo behandeld. Om uw zonden, die gij zo lichtelijk begaan hebt; die gij als spel rekende, en als een lichte zaak; ziet eens wat het Hem gekost heeft!
Als u nu ziet, dat Gods knechten elk het brood aanbieden, brengt u dan te binnen, of gij de Heere Jezus Christus niet van node hebt. Denkt, dat Hij u aanspreekt en vraagt, of gij lust hebt, om in Christus uw heil te zoeken.
Ik ken u niet, zegt de dienstknecht, de predikant. Maar mijn Heere kent u; ik moet op Zijn last u het brood toereiken. Maar ziet wat gij te doen hebt!
Daartoe stelt Hij proeven, om uzelf te beproeven. *Zalig zijn de treurigen*. Matth. 5: 6, zijt gij een treurige? Dan komt de Heere naar u vragen. O, alle gij dorstigen, zegt Hij, komt tot de wateren, Jes. 55: 1. Zo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke, Joh. 7: 37. *Ik raad u, dat gij van Mij koopt goud beproefd, komende uit het vuur*, Openb. 3: 18.

En dan gaat de dienaar u van alles afleiden, van kentekens, van tranen, van gestalten; de Heere Jezus Christus, zegt hij, is het enige fondament van uw zaligheid. Wilt u Hem wel aannemen?
Kom dan, communicant, neem de Heere Jezus aan, op al de voorwaarden, op welke Hij u wordt aangeboden. Het is alles om niet. Hij zal u uit genade zalig maken. Hebt u

de kosten al verrekend? Wilt u Hem aannemen met al het hatelijke, en met al het liefelijke, dat er aan Zijn dienst vast is? Neem dan het stukje brood en eet het; zet uw mond aan de kelk en drink er in stilte wat uit, zeg: "liefste Heere! zoveel als ik mijzelf ken, ik wil U wel hebben; wees Gij mijn Heiland maak het voor mij goed bij God; ik zal U niet laten gaan; ik neem U aan."
Daar nemen Hem de kleingelovigen aan, zowel als die reeds verder gekomen en verzekerd zijn.

Hoe nemen Hem de kleingelovigen aan?
O, die menen Hem zo wel! Zij zeggen: "Heere Jezus! U kunt mij helpen, als u maar wilt; ik twijfel aan Uw macht niet. Maar aan Uw wil."
Die wat verder gekomen is, meent Hem ook zo wel. "U kunt, o mijn Heiland, zegt hij, en Gij wilt mij helpen. U zijt williger dan ik; ik kan niet willen, zonder U; Gij hebt mij willig gemaakt."
God kan en Hij wil mij helpen, zeggen ook de sterken. Die menen Hem zo, dat ze zeggen: *Ik weet in Wie ik geloofd heb,* 2 Tim. 1: 12, Mijn liefste is mijne, en ik ben de Zijne, Hoogl. 6: 3. Dat is dat aannemen, zij gaan hartelijk eten en drinken. Hetgeen het natuurlijk eten voor het lichaam is, dat is dit geestelijk eten voor de ziel, zij zoeken zo op te steigen tot in de liefde Gods. "Ach Heere! zeggen ze, ik weet niet wat ik eerst of laatst, minst of meest in U beschouw." Als ze proeven de zaligheid van de Heere, zij krijgen zulk een moed in hun hart, dat ze niets vrezen. Al was het, dat mij een leger belegerde, mijn hart zou niet vrezen, zeggen ze, Ps. 27: 3. *Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou niet vrezen,* Ps. 23: 4. Als het hun wel gaat, dan zitten ze zo stil en zo vreedzaam; de een bidt daar eens, de ander dankt er eens; en dat gaat al met zulk een enigheid des geloofs; zij hebben één Heere, één geloof, en één Doop, ook één Heiland, Efez. 4: 5. De een zegt tot de ander: ik kan niet anders dan gij zalig worden. Ze delen zo met elkaar; zij hebben deel aan hetzelfde rantsoen van de Middelaar, zij hebben één hoop, en zo zoeken ze in liefde te leven.

De een gaat naar zijn plaats al biddende, de ander al dankende; en zij gaan welgemoed naar hun huis en roepen uit: *Wat zal ik de Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan mij bewezen?* Ps. 116: 12. Als God tot hen zegt: hebt u Mij lief, ziel?
"Heere! zeggen ze met Petrus, Joh. 21: 17, *Gij weet alle dingen, Gij weet dat ik U liefheb.* Heere! zeggen ze, laat nu uw aangezicht met mij meegaan, Exod. 33: 15. Daar is mijn hand en mijn hart, eens voor al, voor eeuwig; doe er mee, wat U belieft, en ik hoop het met U en met uw zaak te houden, zolang als ik leef; alleenlijk onder dat beding, Als U mij genade en kracht zult believen te geven. Laat ik dan, Heere, mijn God! op de weg der zonden toch niet dwalen. "
Zo geeft zulk een ziel zichzelf geheel en al aan de Heere over, en zo laat Zich ook de Heere niet onbetuigd aan hen.

Nu hebben wij de wederzijdse verzegeling te bezien. Die gaat wederom alle verstand te boven. Daar komt de Heere, en Hij zegt:

Eerst. "Mijn kind! zegt God, bij het gebruiken van het teken, verzegel Ik u de aller-nauwste vereniging tussen u en Hem. Dat Hij u een stukje van Zijn vlees te eten, en een gedeelte van Zijn bloed te drinken gegeven had, zou gij niet zeggen: ik heb van Zijn vlees gegeten en van Zijn bloed gedronken? Dat brood en die wijn zijn in de plaats van zijn vlees en bloed; en 't is even zoveel, alsof gij Zijn vlees gegeten en Zijn bloed gedronken had, zo zijt gij dan nu één Geest met Hem, één rankje in de wijnstok."

Ten tweede zegt God: "Mijn kind! die zo gebroken en verlegen over de zonden zijt, geloof het, die zulk een lust heeft om voor Mij te leven, zo waarlijk als u dat brood ontvangt, hebt gij ook deel aan de vergeving der zonden; Ik wil er niet meer aan gedenken."
U zegt zo al: ik ben niet verzekerd, omdat gij de onmiddellijke verzekering mist. Maar gij weet niet, wat ge zegt. De onmiddellijke kunt gij missen. Als u dit brood met een gebroken hart en een verslagen geest gebruikt, zo waarlijk hebt u deel aan de betekende zaak, en aan de vergeving der zonden. Zegt dan niet: ik ben niet verzekerd, het is onwaar; God verzekert u als een bondeling door het Sacrament; al mist gij die onmiddellijke verzekering, u hebt de Sacramentele verzekering.

Dan komt God, ten derde, en zegt: "Mijn kind! Als u brood en wijn op uw weg naar de eeuwigheid hebt, dan hebt u niet te klagen. Ik verzeker u, dat Ik u naar uw lichaam ook wel zal doen, en naar de ziel genoegzame genade geven, om uw pad ten einde te geraken; Ik verzeker u, dat, zo waarlijk als u hier aan deze tafel zit, gij ook eens zult zitten aan die maaltijd der heerlijkheid."
God geeft daar aan 't Avondmaal Zijn zegel, dat gij ook zo eens boven zult aanzitten, en Zijn aangezicht in gerechtigheid aanschouwen, als u zult opwaken, Ps. 17: 15. Dan zult gij met Zijn beeld verzadigd zijn.

Wat is nu het zegel aan onze zijde?

Eerst. Daar komt een recht bondeling en zegt: "Heere! bij het gebruik van dit teken kom ik niet liegen. Maar ik betuig, dat ik U in Christus oprecht zal zoeken te dienen. Mijn lust zal wel meer zijn dan mijn kracht, maar ik zal evenwel oprecht zoeken te wezen.

Ten tweede. Ik kom U betuigen, dat ik in eeuwigheid uw dood niet vergeten zal. Maar ik zal die verkondigen, totdat mijn dood komt. Jezus' rantsoen en Zijn uitnemende liefde zal ik melden meer dan de wijn, Hoogt. 1: 2. Zijn liefde te gedenken, zal mij zijn als een bundeltje mirre, dat tussen mijn borsten vernacht, Hoogl. 1: 13.

Ten derde, zo verklaar ik, dat ik waardig ben zo verbroken te worden, als uw Zoon verbroken is, zo ik trouweloos zal zijn.

Ten vierde, zo betuig ik, dat, gelijk wij allen hier in zulk een enigheid aanzitten, ik zo verlang, om eens boven te zijn. Daar aan die tafel is de menigte één hart en één ziel."
Daarvan kwam die heilige, kuise kus, welk kuis gebruik lang in de kerk gebleven is, maar door de onheiligheid en onkuisheid der lippen en des harten, is die ook nagelaten. Die kus was een teken van broederlijke liefde.
Daar hebt u nu het innige van het Avondmaal.

3. U zult in uw hart wellicht zeggen: U zegt zoveel, maar is dat wel Schriftuurlijk; waar wordt het beloofd?

In de instelling van het Heilig Avondmaal, door de Heere Jezus zelf, en in Paulus' woorden, 1 Cor. 11. Het is een gemeenschap met het lichaam en het bloed van Christus.
Maar wat dunkt u, hebt u het kunnen volgen? Of hebt u er niet op willen letten? Zo 't laatste waar is, dat is dan voor uw rekening. Dat is nu weer weg, en het is de vraag, of gij het uw leven weer zo hoort. Wat dienden wij elk op te letten! Daar komt de Heere Jezus, die de slechten raadt en nodigt. Hij zegt tot de slechten: *hoelang zult u de slechtigheid beminnen?* Spr. 1: 22. Verlaat de slechtigheid en leeft, Spr. 9: 6. Waarom zijt gij zo naarstig in de wereld? Om wat voor uw lichaam te doen; en doet gij niets

voor uw ziel? Gij zijt evenals een vader, die twee kinderen heeft; al zijn zorg is voor het eeen kind, en het ander laat hij van honger en gebrek sterven. Is dat niet vreselijk? Al uw werken is voor uw ellendig lichaam, en uw kostelijke ziel laat gij sterven. De Heere Jezus draagt u tien, twintig, dertig, veertig. Ja, vijftig jaren in uw onkunde, en wilt u nog niet opmerken? Hij wil u verzegelen van Gods gunst door Woord en Geest, en 't is of dat u niet aanging.
In uw praktijk, hoe slecht laat gij het daar liggen! gij springt er mede om, alsof het een ding was, dat onverschillig is.
Anderen zijn als Naäman de Syriër, zou ik zo juist moeten leven?
Anderen geven een beletje voor, als de predikanten tot nodiging aan het Nachtmaal omgaan, zij versteken zichzelf, of zij laten zich loochenen. Wij weten, dat wij de waarheid zeggen, en gijlieden weet het ook wel.

Wij moeten elkaar nog wat nader, aan het hart komen.
Wij geloven, dat wij spreken tegen mensen, die nog geen belijdenis gedaan hebben, tegen die alreeds belijdenis gedaan hebben, en nog zeer zondig zijn, en ook tegen dezulken, die deel hebben aan de betekende zaak, en er zo over geslingerd zijn. Wij zullen ulieden alle drie zoeken aan te spreken.

Zitten er hier niet, die nog geen belijdenis gedaan hebben, en die al bereids achttien, twintig, ja, twee-en-twintig jaren, en zelfs daarboven, oud zijn? Wat scheelt er bij u toch aan, die reeds die jaren bereikt hebt, en nog geen belijdenis doet? Waarom doet u het niet?

De een zal zeggen ik heb geen kennis. Maar zult u zo oud zijn en zeggen, dat u geen kennis hebt? Hoe durft u het met uw lippen uitspreken? Weet u wel, dat een ziel zonder wetenschap niet goed is, Spr. 19 2. Heeft de predikant die in uw wijk is, u niet willen onderwijzen.? Hebt u onder zulke onderscheiden preken geen kennis kunnen krijgen?

Een ander zal zeggen: Het komt bij mij op geen twee-en-twintig jaren aan, ik ben al veertig, ja, al vijftig jaren oud, ik ben al oud en grijs. En zijt ge nog zo bot? Wilt u zo blijven? Weet u dan niet dat, als Abraham negen-en-negentig jaren oud was, hij toen het Sacrament der Besnijdenis eerst gebruikte? Wel oude, verontschuldig u dan daar niet mee, zo u het doet, staat de vloek op uw voorhoofd; op uw grijsheid staat de vloek. Als er eens iemand was, die in zijn testament u veel geld vermaakt had, en u kon het niet lezen, al was u oud, u zou nog gaan leren lezen, om het te weten; en zo u dat al niet deed, zou u naar een vertrouwde vriend gaan, en zeggen: lees dat testament eens voor mij. U kunt daar geen uitvlucht tegen hebben. Wij hebben er van ons leven ouden gehad, die nabij de eeuwigheid waren, om ze te onderwijzen; en God overtuigde hun nog. 't Mocht u ook gebeuren, begint dan maar met werken.

Ja, zal een ander zeggen, daar schort het mij niet; het schort mij aan mijn jonkheid, ik wil zo vroeg in 't Verbond niet komen.
Ach arme! Is God te dienen u een last? Wel, u zijt al vroeger in het Verbond gekomen, en wilt u dat nu scheuren? God wil vroeg gediend zijn. Hoe zult u tot God durven komen, als u oud zijt? Hebt u niet al lang genoeg de duivel en de wereld gediend? Bovendien, u zult misschien uw leven niet oud worden. God zal u misschien vroeg uit de wereld halen.

Het schort mij daar niet, zegt een derde. Ik heb zoveel bezigheid in de wereld, zoveel te doen: ik heb geen tijd. Kent u er geen, die al zo weinig tijd hebben, die misschien al meer belet hebben, en gekomen zijnde in het Verbond, zich daarvan

bedanken? Wilt u dan in de bezigheid van de wereld smoren? Hoort dan een schrikkelijk woord, uit Luk. 14: 24. Daar verontschuldigden zij zich ook zo: de een zei: ik heb een vrouw getrouwd, een ander had andere beletsels. Maar wat zei de Heere? Dat ze geen van hen allen Zijn Avondmaal smaken zullen.

Anderen wederom zullen zeggen: Predikant! maak zulk een beslag niet, ik zal nog wel eens komen. Wanneer? Als u op uw ziekbed ligt? Als God zal zeggen: uw uurglas is uitgelopen, zult u dan komen als het te laat is?

Een ander zegt: daar schort het mij ook al niet. Waar schort het u dan?
Wel, zij zijn niet allen zalig die ten Avondmaal gaan, zij zijn ook niet allen zalig die ter kerk komen, bidden en lezen.

Een ander wederom zegt: zij zijn niet allen verloren, die niet ten Avondmaal gaan. U zegt dat zo ruim. Maar ik zou dat zo ruim niet durven zeggen, daar er de gelegenheid en het aanbod is; ik zou eer durven zeggen, dat ze naar de hel gaan. Hoe? Zou u op een schavot de Heere moeten belijden, of als u Hem niet beleed naar de hel moeten; en zou u in een vrije staat der Kerk zijnde, het niet doen, en niet in de hel vallen? Ik vrees dat het uw beurt zal zijn.

Ach zegt een ander, en die leert zo een goed woord napraten, ik ben het niet waardig aan 't Avondmaal te gaan.
Als dat uit een recht beginsel komt, houdt dan moed, het mocht een begin van het werk zijn.

Ja, zegt een ander, al dringt u het mij nog zo op, u zult er mij niet toe krijgen. Ik weet, dat wie onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, 1 Cor. 11: 28; U kunt er uw oordeel verzwaren.
Ik antwoord u: kunt u met vloeken en ongodsdienstig te zijn, ook uw oordeel niet verzwaren? Ach ja! die zich onttrekt, daar heeft de Heere geen welgevallen aan. Wij zullen u maar een tekst op uw hart zoeken te leggen, en dat is deze, Joh. 3: 36. *Die in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven. Maar die de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien. Maar de toorn Gods blijft op hem.*

Ja, zegt een ander, u krijgt er mij niet toe; ik zou dan zo precies moeten leven. Wilt u niet precies leven, dan moet u naar de hel.

Ach! zegt een ander, ik ben toch niet in staat om ten Avondmaal te kunnen gaan.
Weet u wel, wat dat u dan zegt? Ach! U zegt: ik ben niet bekeerd, ik heb geen droefheid over mijn zonden, geen geloof in de Heere Jezus, geen liefde tot God. Is dat zo? Hoe zult u dan in staat zijn, om voor God te komen? Hoe zijt ge dan in staat, om te sterven?
Dat moesten wij zeggen tot degenen, die nog geen belijdenis gedaan hebben. Wij staan hier niet voor niets, als zulke stoffen gepredikt worden. Laten wij u eens opwekken. Steekt u niet meer weg. Als de predikant omgaat, laat u aanspreken, zo God een zware zaak gezegd had, zou u die niet moeten doen? 2 Kon. 5: 13, Zo Hij gezegd had: u zult alle negen weken een beker met gal en alsem drinken, zou u het niet moeten doen? Mag de Heere Jezus niet zeggen: Ik heb het bittere gedronken, en zou u vrij gaan?

Een ander zegt: *ik heb belijdenis gedaan, predikant, u hebt gelijk, ik ben er door.*
Hoe zijt u er door geraakt? Door verkeerde inzichten? Er moest getrouwd worden, of u werd misschien daartoe gedwongen van uw ouders of vrienden. Wat u daartegen worstelde, u moest het evenwel doen. Maar wat bewoog u? 't Was om uw uiterlijk fatsoen te houden. had u wel bekwaamheid, om uw belijdenis te doen? Verstond u uw godsdienst wel? Verstond u de zaken? Verstaat u ze nog wel? Moest u er eens wat van

spreken, hoe schamel zou het u ter hand staan! Hoe slecht zou het u afgaan!
Dan is er nog zulk een soort van Avondmaalgangers, die tegen de tijd van het Avondmaal zich onthouden van zulke en zulke zonden. Hier zitten wellicht lidmaten, die maar weinig onder 't middel komen. Ik weet niet hoe de groten aan 't Avondmaal durven komen, die zo weinig onder de middelen komen?
En gij, die spelers zijt, meent gij, dat het alleen maar zulken zijn, die valse spelers zijn, welke het Avondmaal verboden is? Nee, het zijn ook zulken, die om vermaak spelen, sociëteiten houden, die loten inleggen. Hoe durft u uw hand uitsteken? 't Is tegen het formulier aan.
En hoe durft u komen hoereerders, overspelers? Zegt gij: ik zal mij voor 't Avondmaal wat bedwingen, de zonden wat schuwen; en voorts zal ik dat zo weer zijn gang laten gaan? U eet en drinkt onwaardig; u onderscheidt het lichaam des Heeren niet; u gaat ten Avondmaal op uw verdoemenis. Ja, gij, die lidmaten zijt, en zo vrijmoedig tegen uw keus aankomt, hoe zult u het maken? Hoe zal dat aflopen? En dat, daar het zo gezegd wordt: *die onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel*, 1 Cor. 11: 29.
Ja, zegt een ander, ik leef in twist, ik blijf er af; en is dat niet beter?
't Is allebei kwaad. U mag in geen twist leven. Zegt u: mijn hart kan zo niet breken? Wel, zult u uzelf zo in uw verdorvenheden toegeven, dat u er om zult zeggen: ik kan voor God niet komen?
Ja, zegt een ander, ik ga niet; wisten de opzieners, wat ik gedaan heb, zij zouden mij er wel doen afblijven. Maar ik ken mezelf.
Wel toehoorders, is er iemand die overvallen is, door enige misdaad. Als u er uzelf over vernederd hebt, zo moogt u in nederigheid tot God wel uw toevlucht nemen. Zegt u: om mijn geweten te stillen, zal ik er wat afblijven, nadat ik in zonden gevallen ben; en ik zal 't zo allengskens trachten uit te wissen?
U zult uw geweten nooit beter of eerder stillen, dan u voor God te verootmoedigen; met het er alles voor de Heere te laten uitkomen, en met uw toevlucht te nemen tot de Heere Jezus. O, dan zal Zijn genade u genoeg wezen; want Zijn kracht zal in uw zwakheid volbracht worden, 2 Cor. 12: 9. Maar dat ook moet u van 't Avondmaal niet afhouden.

Nu is er nog een soort van lidmaten, dat de beste soort is.
Daar is het dikwijls zulk een dag van beroering voor. Ik durf niet komen, zeggen ze. Waarom niet? Ik heb geen genade; en er mag toch niemand gaan, dan die genade heeft.
U hebt gelijk in die zaak, dat er anders niemand gaan mag. Maar in de andere zaak hebt u ongelijk, namelijk, dat u geen genade hebt. De genade kan wel klein en voor u verborgen, en dat u daarom genade hebt; had u geen genade, dan zou u er geen bekommering over hebben.
Ja, zegt een ander, ik ben 't onwaardig, zulk een dode hond als ik ben, zal die verschijnen aan de tafel van zulk een grote Koning?
Ik antwoord u: Was u zo waardig in uw ogen, dat was zo goed niet als nu u uzelf onwaardig kent. Maar gaat naar de Heere Jezus toe, die is 't waardig, en Zijn verdiensten zullen u waardig maken. Zegt u: ik vrees, dat ik weer een oordeel zal eten? Dan vraag ik u: wanneer eet iemand zich een oordeel?

Eerst. Dan, Als u er zonder beproeving en zonder toetsing komt.
Ten tweede. Als men er met een lichaam komt, dat zo zeer opgeschikt en naar de zwier van de wereld en der zonde, ijdel opgetooid is.

Ten derde. Als men met het teken tevreden is, zonder aangedaan te zijn van de betekende zaak.
Ten vierde. Als men begint te denken: nu ben ik zalig, nu ik het teken heb, al ben ik de betekende zaak niet deelachtig; dan gaat zulk een met een leugen in zijn rechterhand verloren.
Ten vijfde. Als u het niet wilt beleven; als u God en de Mammon tegelijk wilt dienen.
Ten zesde. Als u er uw zonden mede wilt gaan bedekken.

Vromen! scheelt dat niet schrikkelijk veel van u? Gaat u er zonder beleving? Doet u er tooisels en ijdele sieraden voor aan? Zijt u met het teken tevreden? Zijt u tevreden, al mist u de betekende zaak? Gaat u er uw zonden mede bedekken? Wilt u het niet beleven? Dat scheelt immers geweldig! Wel ware gelovigen, gelooft u niet, dat de duivel aller-meest brult, als Gods volk geestelijke gemeenschap zal oefenen?
Ja, zal een ander zeggen: "Ach Heere! ik ben mijn zoete gestalte kwijt; ik kan niet lezen, niet bidden; ik kan niet eens meer ingespannen geraken. Toen ik nog leerde, om mijn belijdenis te doen; ik en u zelf en anderen dachten, dat het werk Gods in mij was."
Wel, zeggen wij: *Versterkt het overige, dat sterven zou*, Openb. 3: 2, uw klagen, dat hebt u nog over.
Ja, maar, zegt een ander, ik ben zo ver vervallen; hoe menige neep van mijn gemoed heb ik wel uitgeblust! Hoe menigmaal heb ik de Geest bedroefd, en weggelopen van 't middel, dat mij moest ophelpen! Ja, u zijt te beklagen. Maar richt weder op de slappe handen en trage knieën.

Eerst. Vraag ik u: wordt u dan beter, met er af te blijven? Wordt u dan heiliger en tederder door het nalaten? Ik denk, nee; zijt u over uw verval niet verlegen en beschaamd?
Een tweede vraag is: kent u uzelf niet, als een onwaardige voor God, die maar waardig is van Hem verbannen te worden?
Ten derde. Kunt u van God wel afblijven? Kunt u uw lezen en bidden wel laten?
Ten vierde. Schat u de Heere Jezus niet boven alles? Dorst u niet naar Hem? Weeklaagt u niet over uw onheilig gedrag? Zou u niet gaan? Waarom steekt u uw hand niet uit? Wel, goede dingen zijn nog bij u. Ga naar de Heere; komt naar het Avondmaal; beproeft uzelf; en legt u voor de Heere neer. Waar gaat uw hart en waar gaan uw smekingen naar toe? Is 't niet: Ach was ik in de Heere Jezus! kunt u het niet dragen, als u ver van Hem af zijt? Is dat al uw blijdschap, dat u nabij God zijt?
Wel eet en drinkt; neemt het teken; eet voor Gods aangezicht. God is geen harde Heer. Hij heeft wel recht en macht om u weg te stoten. Maar Hij is er veel te goed voor. Hij zegt zelf: *zie Ik sta aan uw deur, en Ik klop; zo iemand Mijn stem zal horen en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen, en Ik zal met hem Avondmaal houden en hij met Mij*. Openb. 3: 20. *Doe mij open, mijn zuster, mijn vriendin, mijn duive, mijn volmaakte!* Hoogl. 5: 2. En dat was als de bruid in zulk een zondige dodigheid was.
Wij kunnen u de onbegrijpelijke liefde Gods niet uitdrukken. Hij zegt tot Zijn kinderen, gelijk een vader: Ik zal u naar het lichaam rijkelijk zegenen, en ook naar de ziel u weldoen; totdat Ik u daar gebracht zal hebben, waar geen kentekens meer nodig zijn. Maar waar gij God volmaakt zult dienen, in heerlijkheid tot in alle eeuwigheid. Dat gunne ons de Heere, mij en u tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 29.

Vraag 78. Wordt dan uit brood en wijn het wezenlijk lichaam en bloed van Christus?
Antwoord. *Nee. Maar gelijk het water in de Doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt, noch de af wassing der zonden zelve is (waarvan het alleen een Goddelijk waarteken en verzekering is), zo wordt ook het brood in het Avondmaal niet het lichaam van Christus zelf, hoewel het naar de aard en de eigenschap der Sacramenten het lichaam van Christus Jezus genaamd wordt.*

Vraag 79. Waarom noemt dan Christus het brood zijn lichaam en de drinkbeker Zijn bloed, of het nieuw Testament in Zijn bloed, en Paulus de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus?
Antwoord. *Christus spreekt zo niet zonder grote oorzaak; namelijk, niet alleen om ons daarmee te leren, dat, gelijk als brood en wijn dit tijdelijk leven onderhouden, zo ook Zijn gekruisigd lichaam en Zijn vergoten bloed de waarachtige spijs en drank zijn, waardoor onze zielen ten eeuwige leven gevoed worden. Maar veelmeer om ons door deze zichtbare tekenen en panden te verzekeren, dat wij zo waarachtig Zijns waren lichaams en bloeds door de werking des Heiligen Geestes deelachtig worden, als wij deze heilige waartekenen met de lichamelijke mond tot zijn gedachtenis ontvangen, en dat al zijn lijden en gehoorzaamheid zo zekerlijk onze eigen is, als hadden wijzelven in onze eigen persoon alles geleden en Gode voor onze zonden genoeg gedaan.*

WIJ lezen, 2 Tim. 2: 24, dat de apostel Paulus, onder de hoedanigheden die er vereist worden in een predikant, zegt dat hij ook zijn moet: *bekwaam om te leren.*
Daar worden vier dingen in een predikant vereist.
Eerst. Hij moet voorzien zijn met kennis van Goddelijke waarheden. Daar moet hij naar graven als naar verborgen schatten, Spr. 2: 4. Hij moet met een Apollos machtig in de Schriften zijn, Hand. 18: 24.
Ten tweede. Hij moet gemoedsgestalten verhandelen, daarin moet hij bedreven zijn, Jes. 50: 4, om met de moeden een woord ter rechtertijd te spreken. Hij moet het verlorene terecht zoeken te brengen.
Ten derde. Hij moet afgericht zijn tegen de dwalingen. Hij moet de verschillen in de grond verstaan. Paulus was afgericht tegen dat kankerwoord van Hymenéüs en Filétus, waarvan gij leest, 2 Tim. 2: 17. Die waren van de waarheid afgeweken, zeggende, dat de opstanding alrede geschied was, vs. 18. En dat was Paulus niet onbekend. De vrede moet nooit gekocht worden ten koste van de waarheid. Als het dat zou moeten kosten, liever oorlog dan vrede.
Ten vierde. Hij moet de wedersprekers de mond zoeken te stoppen. Een predikant mag ook wel eens vriendelijk zijn. Hij moet niet altijd twisten. De apostel Paulus was een schoon redetwister; werd er getwist over de rechtvaardigmaking, hij heeft het in zijn brief aan de Romeinen getoond, dat hij er bekwaam toe was, om de wedersprekers de mond te stoppen. De apostel Jacobus, als de Antinomianen opkwamen, die de vruchten van het geloof af wilden hebben, zei: dan is uw geloof dood. Jak. 2: 17, *zo ook het geloof, indien het de werken niet heeft, is bij zichzelf dood.*

Een predikant moet niet alleen een herder, bouwer, akkerman. Maar hij moet ook een goed soldaat en krijgsman zijn. De Heere Jezus was daar ook in bedreven. Als er zulke predikanten zijn, dan mag de gemeente wel blij zijn. Als er predikanten zijn die

zeggen: proeft de waarheid, hebt ze lief, kust ze en omhelst ze, dan heeft de gemeente redenen om zich te verblijden, zij onderscheiden de leugen van de waarheid: zij zijn dan herders, bouwers, akkerlieden. Maar ook soldaten en krijgslieden.

Geliefden, in deze Zondag hebben wij drie of vier zaken te bezien.

- Eerst. Het gevoelen van de partijen; en bij die gelegenheid hebben wij een vraag te doen aan de Papisten.
- Ten tweede. Ons gevoelen, of wel dat van de Gereformeerde Kerk, te bevestigen.
- Ten derde. Staan ons de tegenwerpingen op te lossen.

1. **Eerst. Hebben wij te bezien het gevoelen van de partijen; en welke zijn die?**

Die zijn de Papisten en de Lutheranen. De Papisten drijven een transsubstantiatie, en de Lutheranen een consubstantiatie.
Welke is de transsubstantiatie? Dit: Als de priester die vijf woorden spreekt: *want dat is Mijn lichaam*, dan, zeggen ze, wordt dat brood wezenlijk veranderd in het lichaam en bloed van Christus. Ze doen er een woord bij, namelijk het woord: *want;* en dan wordt dat brood en die wijn wezenlijk veranderd in het lichaam en bloed van de Heere Jezus Christus.
Maar hebben ze altijd dat gevoelen gehad?
Nee, in het achthonderdste jaar na Christus' geboorte toen hebben ze er nog niet van geweten. Maar in het negenhonderdste jaar begonnen ze er van te mompelen, en in het jaar duizend en dertig heeft dat gevoelen kracht gekregen; want toen begonnen ook de missen gedaan te worden voor levenden en doden, zout in het doopwater gemengd, de as belezen, klokken gedoopt, de dode lichamen met brandende toortsen of kaarsen begraven, de relikwieën geëerd en aangebeden, de vasten van veertig dagen, zelfs tot mager worden toe, onderhouden, en de bedevaarten ingesteld te worden. Al die bijgelovigheden hebben geen andere oorsprong gehad, dan een diepe onwetendheid van het stuk der rechtvaardigmaking des zondaars voor God.
Maar meest van allen is ook toen eerst gedreven, door de geestelijken te Cantelberg, het versiersel der transsubstantiatie, een hersenschim en uitvindsel van Odo, bisschop van Cantelberg, en kort daarna in de Kerk ingevoerd.
En in het jaar vijftienhonderd vijf-en-veertig tot vijftienhonderd zestig, heeft het Concilie van Trente, onder de Paus Paulus de derden, gezeten; daar werd gesteld, dat al wie dat niet geloofde vervloekt was, beide in de tijd en in de eeuwigheid. Daar begonnen ze toen over dat stuk te redetwisten.
De Dominicanen, navolgers van zekeren Dominicus, doorgaans St. Dominicus genoemd, zeiden: dat uit brood en wijn Christus' vlees en bloed gemaakt werd door God, en dat het echter bleef onder de gedaante van brood en wijn.
De Franciscanen zeiden: dan is het geen transsubstantiatie. De anderen zeiden dat het brood en wijn bleef. De reuk en de smaak van het brood en de wijn blijven, zeiden ze. Maar daar komt een engel, die brengt het bloed en het vlees van Christus in de plaats.
Daarop zeiden de Franciscanen, dan kan er niet gezegd worden: *want dat is Mijn lichaam,* als brood en wijn blijven, en een engel uit de hemel daarin het lichaam van Christus bracht. Zij konden het verschil niet vereffenen, maar zij zeiden: wij zullen het voor vastgesteld houden, maar wij zullen het niet zeggen, hoe het is. Daarna stelden ze dat vast in het Concilie van Trente.

U zult in uw hart denken: hoe komen de Papisten tot zulk een gevoelen? Hierdoor:

Eerst. God heeft onder hen gezonden een kracht der dwaling, zodat zij de leugen boven de waarheid lief gekregen hebben, 2 Thess. 2: 11.
Ten tweede. God geeft ze geen ogen om te zien, evenals Hij Israël deed, Deut. 32: 28, die gingen door raadslagen verloren, en er was geen verstand in hen.
Ten derde. Hij laat de duivel los om hen de zinnen te betoveren, dat zij de waarheid niet zouden gehoorzaam zijn, Gal. 3: 1. Ja, God laat het toe, dat ze het Avondmaal gebruiken, en de mensen hebben er geen troost van, zij gaan de tekens verheffen boven de betekende zaak; zij gaan de tekens aanbidden.
Ten laatste. God doet het daarom: De Heere Jezus had duidelijk gezegd: Dit is Mijn lichaam, en de drinkbeker is het Nieuw Testament in Mijn bloed; dat laat Hij hen gaan misbruiken.

De Lutheranen drijven de consubstantiatie; die zeggen, dat Christus' lichaam en bloed in en onder dat brood vermengd zijn; evenals het water in een sponsje; zo nochtans dat brood brood en wijn wijn blijven. Hoe komen ze tot dat gevoelen?
Eerst. Uit het verkeerde begrip dat ze hebben van de Hemelvaart van Christus. Wat zeggen ze van de Hemelvaart? Dat Hij onzichtbaar is geworden; Zijn lichaam, zeggen ze, is overal tegenwoordig geworden.
Ten tweede. De Lutheranen zijn mede goed Paaps geweest; zij konden op stel en sprong zulke veranderingen niet maken, gelijk als de eerste Christenen hadden; zij konden alle plechtigheden zo niet eensklaps nalaten, zij konden het God zo alles niet op eenmaal toevertrouwen.
Ten derde. Het komt daarvandaan, dat ze de woorden van Christus hadden; de Heere heeft het gezegd, zeiden ze: dit is Mijn lichaam.

Nu zult u denken: waarin verschillen ze? en waarin komen ze overeen met de Papisten?
Hierin. De Papisten zeggen, dat Christus nog dagelijks geofferd wordt.
De Lutheranen zeggen dat niet; die zeggen, dat Hij niet meer geofferd wordt, maar dat Hij overal tegenwoordig geworden is.
De Papisten aanbidden het brood, of liever 't schuim van brood, de ouwel.
De Lutheranen aanbidden het brood niet.
Waarin komen ze nu samen overeen? Hierin.
De Papist zegt, dat Christus daar lichamelijk tegenwoordig is, maar niet zichtbaar. De Lutheraan zegt dat ook.
De Papist zegt, dat al wie deel heeft aan de tekenen, die heeft ook deel aan de schatten en gaven van Christus.
De Lutheranen zouden ook wel zover komen, dat ze dan deel hebben aan de gaven en genade van Christus. U hebt dit zo dikwijls horen prediken, en gij zult het lichtelijk nog niet verstaan. U mag een bewijsje of twee kennen, maar het rechte stuk verstaat gij mogelijk nog niet. 't Was te wensen, dat al de lidmaten hun werk daarvan maakten, tot overtuiging van degenen die buiten ons zijn.

Wat is nu ons gevoelen in deze en in de voorleden Zondag?
U hebt het kunnen horen; ons gevoelen is:
Ten eerste. Dat de Sacramenten zichtbare tekenen en Zegelen zijn van de onzichtbare genade.
U zult zeggen: maken wij dan geen veranderingen.?
Ja. Maar zulk een niet. Wat voor een verandering maken wij? Deze namelijk: dat het brood en de wijn, de instelling Gods, tekenen en zegelen van de genade Gods worden.

Ons brood in onze huizen en op onze tafel is dat niet, wat het brood in het Nachtmaal is. 't Is dáár een teken en een zegel van de genade Gods.

Ten tweede. Wegens het gebruik, wordt het afgezonderd tot een heilig gebruik; het goud van een trouwring is geen gewoon goud, gelijk het andere goud, dat in een winkel verkocht wordt: het wordt afgezonderd om de trouw te bevestigen, zo is het ook met het brood en de wijn in 't Avondmaal: die zijn een zegel en bevestiging van de trouw Gods aan ons.

Ten derde. Het brood en de wijn in 't Avondmaal is zo kostelijk, dat er geen kostelijker is; het is er mee gelijk met het snoer van Rachab binnen Jericho, daar was zulk een kostelijk snoer niet binnen Jericho als dat. Waarom? Het verzekerde haar, dat zij gespaard zou worden. 't Is als het bloed aan de posten van de huizen der kinderen Israëls: daar was geen kostelijker bloed in geheel Egypte. Waarom? Het verzekerde hun het leven.

Wij zeggen: 1. 't Is een teken. 2. Het wordt afgezonderd tot een heilig gebruik. 3. Daar is zulk een kostelijk brood en wijn in de wereld niet. Als u dat brood en die beker in uw hand krijgt, het verzekert de ware bondelingen van de gunst Gods.

Nu hadden wij, bij deze gelegenheid, een vraag te doen aan de Papisten; en die bestaat hierin, dat wij zeggen: Wel! Papist, dewijl de Heere Jezus het Avondmaal heeft ingesteld onder twee gedaanten, te weten die van brood en wijn, waarom toch hebt gijlieden de wijn in het Avondmaal afgeschaft voor de zogenaamde leken?

Hierop antwoord een Papist, dat zulks niet is geschied, zonder grote oorzaak, en wel door de machtiging en het gezag van een geheel Concilie: te weten in het tweede Concilie van Constans, vergaderd van het jaar veertienhonderd veertien tot veertienhonderd achttien, gedurende welk Concilie de martelaars Johannes Hus en Hieronimus van Praag ten vure gedoemd en aan de brandstaak verbrand zijn.

Geliefden! het is schrikkelijk wanneer men de redenen leest, die de Roomse geestelijke, in het begin van de besluiten van dat Concilie, geven. Daar zeggen zij aldus: "Alhoewel Jezus Christus, Zijn apostelen en de eerste Christenkerk het Avondmaal hebben ingesteld onder de beide gedaanten van brood en wijn; nochtans wij, vergaderd in de Naam des Heiligen Geestes", enz. En zij schaffen aldaar de beker af voor de leken.

Nu vragen wij een Papist, wat redenen heeft toch het Concilie daartoe gehad?

Daarop antwoordt hij, en zegt:

Eerst. Omdat het meer dan eens gebeurd was, dat oude lieden die van ouderdom beefden en suften, het waardige bloed van de Heere Jezus, onder 't gebruiken, uit de beker tegen de grond hadden gestort; in hetwelk, als onbehoorlijk en een grote zonde zijnde, het Concilie heeft willen voorzien, en daarom wijselijk en voorzichtig de beker had afgeschaft, en in de plaats van die, aan de leken heeft voorgeschreven de zogenaamde spoelingbeker.

Ten tweede, zegt een Papist: Wel, in alle gevallen de beker, waarin het bloed van Christus is, is voor de keken onnodig, want daar is geen lichaam zonder bloed.

Wij antwoorden:

(1) Eerst, zeggen wij: Het is schrikkelijk, dat het Concilie de stoutheid heeft durven hebben, van verandering te maken in de inzetting van Jezus Christus, en aldus van God zelf; en zulks omtrent het bloed. Dat ging ook, toen dat besluit stond gemaakt te worden, tot een wet en in de Kerk ingevoerd te worden, zo gemakkelijk niet toe. De Franse, Engelse, Hoogduitse en andere prelaten, stelde zich in het begin daar heftig

tegen, betonende met kracht van redenen de onbehoorlijkheid der zaak, en de roekeloosheid van dat besluit. Maar eindelijk haalden de Italianen, Spanjaarden, Portugezen en hun aanhangers, gesterkt door het gezag van het Roomse opperhoofd, dat over; 't besluit ging door, en wordt tot heden toe, als een wet en regel, onder het pausdom gebruikt.

Waarom is het een verandering omtrent het wezenlijkste van het Sacrament, zult u zeggen?
Hierom: omdat er bijna nergens in de gehele Bijbel, zo in 't Oude als in 't Nieuw Testament, van vergeving der zonden gesproken wordt, of daar wordt doorgaans ook gesproken van bloed. In het Oude Testament ging de hogepriester eenmaal 's jaars in 't heilige der heiligen, om verzoening te doen over zijn en de zonden van het volk. Maar niet zonder bloed, volgens de taal van Paulus, Hebr. 9: 7, Zo ook in het Nieuw Testament, zult u bijna nooit vinden, dat er gesproken wordt van de vergeving der zonden, of gij vindt tegelijk, dat er melding wordt gemaakt van bloed. Zie dat in de woorden van de Heere Jezus zelven, Matth. 26: 28, *Want dit is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden.* Ja, wat meer is, de Zaligmaker hangt er het genot des eeuwige levens aan, zo zegt Hij, Joh. 6: 54, *Die Mijn vlees eet, en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven;* en vers 56: *Die Mijn vlees eet, en Mijn bloed drinkt, die blijft in Mij en Ik in hem*. Ja, van hoe waardige prijs de apostelen het bloed des Zaligmakers hebben geschat, blijkt uit hun brieven, zo zegt de apostel Paulus, Rom. 3: 25, *Tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed.* En, Rom. 5: 9, *zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed;* en wederom, Ef. 1: 7, *In welke wij hebben, de verlossing door Zijn bloed*, zo ook Petrus, 1 Petr. 1: 2, *tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus*, en vers 19, maar door het dierbaar bloed van Jezus Christus; en met nadruk de apostel Johannes, hfdst. 1: 7. *En het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonden*.
Let wel dat geen van drieën enig gewag maken van het lichaam of vlees van Jezus Christus, maar alleen van het bloed; en echter heeft dat goddeloos Concilie kunnen goedvinden, om tegen het uitdrukkelijk gebod Gods, de beker, en dus het bloed van Jezus Christus de leken of gemeen man te ontroven.

Geliefden! wat zegt een Papist daarop? 't Is onnodig, zegt hij, de beker de leken te geven, want daar is geen lichaam zonder bloed.
(2) Wij antwoorden in de tweede plaats, en wij vragen de Papist: Wist de Heere Jezus dan ook niet, dat er geen lichaam zonder bloed is?
Zegt gij ja?
Wij vragen u dan, of het u, of dat Concilie, als onderdanen, past de wetten en inzettingen van de Heere, de enige Wetgever, die behouden en verderven kan, Jak. 4: 12, naar uw zinnelijkheid te veranderen, en het wezenlijkste gedeelte daarvan af te schaffen? Ach nee! Wat heeft dan uw Concilie gedaan, Papist? Dit, dat zij door het afschaffen van de beker bij 't Avondmaal, tegen de uitdrukkelijke instelling van Jezus Christus, en het gebruik van Zijn apostelen, vele duizenden hebben beroofd, en nog dagelijks beroven, van een der voornaamste zegelen van hun zaligheid, en dat op haar past, hetgeen gezegd wordt, Openb. 22: 19, *Indien iemand afdoet van de woorden des boeks dezer profetie, God zal zijn deel afdoen uit het boek des levens, en uit de heilige stad, en uit hetgeen in dit boek geschreven is.*

2. Nu ons tweede stuk. Dat zijn de bewijsgronden tegen het Paaps of

Lutherse gevoelen, aangaande de lichamelijke tegenwoordigheid van de Heere Jezus Christus in het Avondmaal.

't Zal al overeenkomen met de transsubstantiatie en de consubstantiatie. Wij zeggen tegen de transsubstantiatie der Papisten, en tegen de consubstantiatie der Lutheranen:

Eerst. Uw gevoelen, Papist en Lutheraan, kan geen waarheid zijn; want het strijdt tegen de natuur van alle Sacramenten van het verbond der genade, en van het verbond der werken. In alle Sacramenten is een teken, en een betekende zaak, en een overeenkomst tussen het teken en de betekende zaak, en de verzegeling derzelve. Dat kunt gij zien in het paradijs in de boom des levens, in de vijf buitengewone Sacramenten van 't Oude Testament, in de twee gewone, zij hebben allemaal een teken en een betekende zaak.

Ten tweede. Het strijdt tegen de Doop. Die is ook een Sacrament van 't verbond der genade. Wat vindt gij daar, bloed? Nee, maar water. Wat zegt een Papist zelf, ofschoon zij er nog wat onnutte zuivering bijvoegen. Ja, zeggen ze, de Doop wordt zo niet genoemd.

Ge zijt mis, zeggen wij; de Doop wordt genoemd: *het bad der wedergeboorte en der vernieuwing des Heilige Geestes,* Tit. 3: 5. En u moet toestaan, dat dit Sacrament water blijft.

Ten derde, zeggen wij: uw gevoelen deugt niet; het strijdt tegen de instelling van Christus. Hij zit daar met Zijn apostelen aan de tafel. Hij nam brood en wijn dat daar voorhanden was. Hij geeft Zijn lichaam niet te eten, noch Zijn bloed te drinken. Maar alleenlijk brood en wijn, Matth. 26: 26-28.

Ten vierde. Het strijdt tegen het verhaal van de instelling van Christus, 1 Cor. 11: 23. Wat doet Paulus, als hij het herhaalt? Hij doet gelijk als Jezus het ingesteld had. Hij noemt het brood en de wijn vóór het eten, onder het eten, en na het eten des Avondmaals. Voor het eten, zegt hij: *De mens beproeve zichzelf en ete alzo van het brood,* vs. 28. Onder het eten: *Het brood, dat wij breken, is dat niet de gemeenschap des lichaams van Christus? De wijn die wij drinken, is dat niet de gemeenschap des bloeds van Christus?* 1 Cor. 10: 16. Na het eten: zo zijn wij allen, zegt hij, eens broods deelachtig, vs 17.

Ten vijfde. Het gevoelen van de Papisten en Lutheranen strijdt tegen het oogmerk van Christus. Doet dit, zegt Hij, *tot Mijner gedachtenis*. Men gedenkt iemand die afwezig, maar niet die er tegenwoordig is. De apostel Paulus zei: *Verkondigt de dood des Heeren, totdat Hij komt.* Doet dat, wilde de Heere Jezus zeggen, totdat Ik op de wolken komen zal. Laat Ik u een bundeltje mirre zijn, dat tussen uw borsten vernacht, Hoogl. 1: 13.

Ten zesde. Het strijdt tegen verscheidene artikelen van ons geloof: tegen de menswording van Christus, tegen de dood van Christus, tegen de hemelvaart en tegen de opstanding van Christus.

Eerst. Het strijdt tegen de menswording. Hij heeft zijn vlees en bloed uit Maria aangenomen, en niet uit de ouwel van het Paapse Avondmaal.

Ten tweede. Het strijdt ook tegen de dood van Christus. Dat Hij gestorven is, dat is Hij der zonden eenmaal gestorven, Rom. 6: 10. Die ware Hogepriester is eenmaal door zijn eigen bloed ingegaan in het heilige der heiligen, Hebr. 9: 12. *Hij heeft Zichzelf eenmaal Gode onstraffelijk opgeofferd,* Hebr. 9: 14.

Ten derde. Het strijdt ook tegen de hemelvaart van Christus. Hij heeft plaatselijk de wereld verlaten, en is hoger dan de hemelen geworden, Hebr. 7: 26. Maar zo niet, dat Hij overal tegenwoordig geworden is. Hij zal in de hemel blijven, totdat Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden. Daar zit Hij aan des Vaders rechterhand.

Ten vierde. Het strijdt almede tegen de opstanding van Christus. Als er waren, die niet konden geloven dat Hij het was, zo zegt Hij: *ziet Mijn handen en mijn voeten, want Ik ben het zelf; tast Mij aan en ziet Mij, dat Ik het ben*. Luk. 24: 39. Hij was maar op één plaats tegelijk. Hij ontkwam uit hun gezicht.

Ten vijfde. Maar het strijdt ook tegen de uiterlijke zinnen, het strijdt tegen ons gezicht, reuk, smaak en gevoel. Wij zien, wij ruiken, wij smaken noch wij gevoelen niets anders dan brood.

Ja, maar, Gereformeerden! zeggen zij, gij redeneert te veel; de natuurlijke rede schiet hier tekort: dit is een punt van 't geloof. Wij redeneren niet te veel. Wij redeneren niet dan omtrent lichamelijke dingen, en waar wij omtrent redeneren mogen. Hier zou men mogen zeggen: Ik zal niet geloven, voordat ik tast en voel.

Ten zesde. Wij zeggen: 't is onmogelijk. Kan er zulk een groot lichaam zijn in zulk een kleinen omtrek, als de ouwel is, zonder gezien te worden? Of kan een lichaam dat bepaald is, overal zijn? Dat strijdt tegen de aard en natuur van een bepaald lichaam, en tegen de begrippen, die God daarvan in ons gelegd heeft. Nu, omdat er in God geen tegenstrijdige wil is, zo volgt ook, dat al hetgeen wij tegenstrijdig vinden, niet met de waarheid gepaard kan gaan.

Nog eens. Daar komen onoplosbare vragen uit voort. Wat beknabbelt de muis, zo zij eens bijgeval aan een geheiligden ouwel mocht knabbelen? Wat beschimmelt er, als er eens een geheiligde hostie mocht beschimmelen? Waar zat het vergif in de hostie, toen er zelfs pausen mede vergeven zijn? Zat dat in het lichaam en bloed van Christus? Zegt gij: ja, Papist! Dan houdt gij iets gruwelijks staande; zegt u nee, dan is dan uw geheiligde hostie brood gebleven, zelfs na de zogenaamde heiliging.

Ten laatste. Het leidt u tot afgoderij. U doet het maar om de mis te bewijzen en vele mensen als blinde leidslieden naar de hel te lichten. Daar is nu het Paaps gevoelen tegengesproken.

3. **Nu hebben wij in de derde plaats te bezien enige oplossingen van hun tegenwerpingen.**

Hebben de Papisten en Lutheranen niets bij te brengen?

Ja, zeggen ze, de Heere zegt: Dat is Mijn lichaam; en zult u dat tegenspreken? Let ook eens wat Hij zegt van de beker, daar zegt Hij van: Dit is het bloed des Nieuwen Testaments. Daarom ontstelen ze de beker aan de gemeente, opdat ze er niet over malen zouden, en zeggen: spreekt Christus oneigenlijk van de beker, dan doet Hij het van het brood ook.

Wij antwoorden: Christus spreekt een taal, gebruikelijk onder alle mensen. Wilt u Jezus leren, hoe Hij spreken zal als Hij zegt: *Ik ben de wijnstok?* Joh. 15: 1; Ik ben de deur? Joh. 10: 7, 9. Hij zegt ook: *Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden, tenzij dat gij het vlees des Zoons des mensen eet, en Zijn bloed drinkt, zo hebt u geen leven in uzelf. Die Mijn vlees eet, en Mijn bloed drinkt die heeft het eeuwige leven*. Joh. 6: 53, 54. En vs. 41, *Ik ben het Brood dat uit de hemel nedergedaald is.*

Bovendien, de Heere Jezus spreekt een taal in de Bijbel alle eeuwen door gebruikelijk. Jozef zei aldus: die zeven magere koeien zijn zeven jaren van hongersnood; die zeven vette koeien zijn zeven jaren van overvloed, Gen. 41: 26, 27. Nu waren het geen jaren, maar het betekende jaren. Zo zult u ook al dezelfde taal vinden, Dan. 4: 21, 21 *Die boom zijt Gij, o Koning!* En wederom, Dan. 2: 38, *Dat gouden hoofd zijt Gij, o Koning!*. Dat is niet alleen in alle eeuwen gebruikelijk, maar 't is ook dezelfde en natuurlijke taal, in alle Sacramenten gebruikelijk; de Besnijdenis werd het verbond

genoemd, het Pascha de doorgang. De Besnijdenis was echter het verbond zelf niet, noch het Pascha de doorgang zelf, maar een teken en zegel van het verbond en van de doorgang.
De Heere spreekt zo niet zonder grote oorzaak, zegt onze Onderwijzer. Hij doet het om de overeenkomst te tonen, die er is tussen het teken en de betekende zaak en de verzegeling derzelven. Zo waarachtig, zegt God, als u dit met een waarachtig geloof en gebroken hart gebruikt, zo waarachtig ben Ik uw God.
De overeenkomst tussen het brood en de wijn, met Christus' bloed en Geest, zullen wij nu niet uitbreiden. Brood pleegt het lichaam te voeden; dit voedt de ziel.

Maar is die spreekwijze niet hard, dat Christus zo voor ons gelede heeft, als hadden wij zelf in eigen Persoon geleden, en voor onze zonden betaald?
Nee, want die onder Adam behoren, 't is of ze in eigen Persoon die zonde van Adam gezondigd hadden. Zo is het ook met degenen die onder Christus behoren. Christus is de Borg van allen; en al wat de Borg doet, 't is of ze het zelf in Persoon deden. Zo moest Onésimus vrij geraken, Fil. vers 10-16. En Benjamin door zijn broeder Juda die borg voor hem was, Gen. 43: 9. 2 Cor. 5: 21, zegt Paulus: *Die geen zonden gekend heeft, heeft God zonde voor ons gemaakt. Hij is ons van Gode geworden tot wijsheid, gerechtigheid, heiligmaking en een volkomen verlossing,* 1 Cor. 1: 30. Daarvan noemt hij Zijn bruid: Zijn vriendin, Zijn schone, Zijn volmaakte, Hoogl. 5: 2.

Zij hebben nog een tegenwerping, en dat is: God is almachtig, zegt een Papist, gelooft gij dat zo wel niet, als wij? Is God dan wel iets te wonderlijk? Jer. 32: 27.
Wij antwoorden: God doet met Zijn macht niets, dat tegen de waarheid is. God doet geen tegenstrijdige dingen; dat een en hetzelfde tegelijk bloed en water zou zijn, tegelijk vlees en brood, vuur en water zijn tegenstrijdige dingen. De almacht van God werpt Zijn deugden niet weg. Wij weten dat God uit de steenrots water kan doen voortkomen, Num. 20: 11. En dat Hij het water in wijn kan doen veranderen, Joh. 2: 9. Maar dan is 't geen water meer, veel minder water en wijn tegelijk.

Ja, maar, zeggen ze, gij schoeit op de leest der Socinianen; gij redeneert te veel.
Wij antwoorden: wij redeneren niet, dan naar het Woord van God. Wij stellen de rede onder het Woord; als wij 't niet begrijpen kunnen, dan omhelzen wij het door het geloof; wij redeneren niet, dan waar wij in mogen redeneren, te weten in lichamelijke dingen, en waar ons onze zinnen tegelijk met de rede niet kunnen bedriegen. Daar hebt u onze drie stukken, zo kort als wij konden, naar onze bekwaamheid en de kortheid des tijds, afgehandeld.

Wat gebruik moeten wij nu daarvan maken?
Mogen wij wel medelijden met de Papisten hebben?
Ja. En waarom? Het zijn mensen, zij hebben een lering die niet goed, noch overeenkomstig het Woord is. Wij hebben wel medelijden met de Mohammedanen, die leren een valse Mohammed; wij hebben wel medelijden met de Heidenen, die vele goden dienen. Waarom moeten wij medelijden met hen hebben? Daar hangen zulke zware oordelen over hun hoofd. De fiolen van Gods gramschap zullen over hen worden uitgegoten, Openb. 8. De Zaligmaker, als Hij Jeruzalem genaakte, zo weende Hij, Luk. 19: 41. Er zijn predikanten die zulk een beslag van de Antichrist maken; zij zouden beter doen met wat meer voor hen te bidden. Hoe menige Papist weet niet beter!

Het gebeurde eens in de duistere eeuwen dat het Nieuw Testament in hun land kwam; zij zeiden, dat er een kettersboek in hun land gekomen was, dat ze niet mochten lezen. Toen velen van hen het Nieuw Testament eerst zagen, meenden zij, dat Luther het gemaakt had. De leidslieden zijn blind, zij zullen met hun blinde lidmaten samen in de gracht vallen, Matth. 15: 14.

Wat moeten wij dan voor de Papisten doen?
Eerst. Wij moeten er voor bidden. ***Ach ja! gij bidt dikwijls wel voor de Heidenen, dat de volheid der Heidenen mag ingaan, en zo geheel Israël zalig worden,*** Rom. 11: 25, 26.
Ja, ten tweede. U moet er voor bidden, opdat de verdrukten verlichting zouden hebben; bidt om hun bekering of, zo ze niet te bekeren zijn, bidt dan om hun val, zij doen de verdrukten zo zuchten. Doet het dan om uwer broederen wil, opdat die gered zouden mogen worden.

Hebben wij dan, in de eerste plaats, geen reden om te danken, dat wij niet Paaps zijn?
Onze stad is in vorige tijden geheel en al Paaps geweest. De gehele provincie van Zeeland, heeft onder het juk van het pausdom gezucht; en hebben wij dan geen reden om God te danken, dat wij er van ontslagen zijn? Dat God gezegd heeft: *Gaat uit Babel, Mijn volk?*
Ten tweede. Wij zijn 't niet waardiger als de anderen; wij liggen mede walgelijk in ons bloed, Ezech. 16: 5. *Wij allen zijn als een onreine, en onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed,* Jes. 64: 6. Gij zult met hun oordelen geen gemeenschap hebben: *gaat uit van haar, mijn volk! opdat gij aan haar zonden geen gemeenschap hebt, en opdat gij van haar plagen niet ontvangt,* Openb. 18: 4. Als u met haar zonden geen gemeenschap hebt, is 't even als met Lot in Sodom. God heeft ons zovele weldaden bewezen, als Hij aan Israël gedaan heeft; 't was licht in het land Gosen, toen geheel Egypte in duisternis zat, Exod. 10: 23.

Wat voor middelen heeft God gebruikt om ons te redden? Hoe is 't gebeurd, dat wij uit het pausdom, en uit het Antichristische Babel gekomen zijn?
Door de Reformatie, die in andere landen wel vijftig jaren eerder dan hier geweest is. In Duitsland, Zwitserland, Frankrijk en Italië. Onze lieve broederen beschikten hun leer naar deze landen toe. De Papisten zeiden, dat er zovele wateren niet waren te Genève, als er ketterijen waren.

Weet gij hoe nog?
Door een troep van een deel *dartele mensen,* die op hun toneel hadden het geloof, de bekering, de verandering des mensen, de standvastigheid, de lijdzaamheid; dat brachten ze alles op de stoel der spotters. Die mensen, die *rederijkers* genoemd werden, en die soms enige berijmde stukken en stoffen uit de Heilige Schrift in het publiek vertoonden, kregen bewerkingen van God; zij zeiden: *O God! mochten wij dat eens openlijk belijden, 't geen wij nu onder dit dekkleed van rederijke spelen vertonen.*
En zo brak de waarheid zo nu en dan, zo hier en daar, al door die duistere wolken heen; de verstandigen zagen dat eerste flikkerlicht, die eerste vonken der waarheid, en zij maakten er gebruik van, tot overtuiging der pauselijke geestelijke.

Weet gij hoe nog?
Door de kruistochten die uit deze landen naar Bohemen geschiedden. De Papen wilden 't er alles vermoorden. Wat deden de burgers? Zij gingen een kruistocht

aanvangen, totdat zij ver in Bohemen kwamen. Daar viel 't geheel anders uit, zij zagen dat het mensen waren, die vriendelijk en lijdzaam waren. Daardoor kwamen de Bijbels en catechismussen in deze landen, die ze van tevoren nooit hadden mogen zien. Daar komen ze mee naar huis, zij konden die mensen geen kwaad doen. God zei: doet die mensen geen kwaad, even gelijk Hij tegen Laban zei, Gen. 31: 24. De waarheid, die hun zolange tijd onthouden was, brachten ze naar deze landen toe.

Hoe is de Reformatie nog al verder opgekomen?
Door ijverige mensen, die God verwekt heeft; die nergens naar vraagden, naar galg noch rad. God had Luther en Calvijn in al de wetenschappen der Papisten laten opkweken, gelijk die jongelingen aan 't hof van Babel waren opgekweekt; waarvan gij leest Dan. 1: 3, 4. God gaf als een gloed in hun harten, zodat ze met een geheel groot getal als met het Lam op de berg stonden, Openb. 14: 1.

Dan is de waarheid hier nog gekomen door de kunst van drukken.
Toen hebben ze Bijbels laten drukken in onze moedertaal, met geleerde aantekeningen daarbij. U leest die niet genoeg. U hebt dikwijls predikanten die er niet veel achting voor hebben. Die liggen dan en schelden, even alsof wij de aantekeningen hoger dan de Bijbel zelf achten. Ach nee; maar wij zeggen, dat het mensen waren, die tot in de pit en kern van de waarheid indrongen.

Hoe is de Reformatie nog al verder doorgebroken?
Door zovele martelaren. Hun bloed is het zaad van de Kerk geweest. Daar zijn er zelfs in deze stad menigten gedood.

Verder is het werk der Reformatie geschied door Gods Geest.
't Zou al niet kunnen helpen, schoon het geschiedde door tekenen en wonderen, als het door Gods Geest niet geschiedde.

Zover zullen wij het nu laten; de kortheid des tijds verbiedt ons deze stof verder te prediken. U kunt, thuis gekomen zijnde, al die zaken wat verder overdenken, en met erkentenis en hoogachting de Heere loven en danken dat het Hem behaagd heeft het licht op de kandelaar te stellen, en tot nog toe getrouw arbeiders in Zijn oogst uit te stoten.
Hem biddende dat Hij zijn Kerk verder wil beschermen tegen al derzelver vijanden, en ze doen worden een lof op aarde; dat de Koning, de Heere Jezus Christus, al verder mag rijden in Zijn heerlijkheid, op het woord der waarheid en der rechtvaardige zachtmoedigheid, en dat Zijn rechterhand Hem nog vreselijke dingen lere, Ps. 45: 5, dat Hij Zijn Kerk nog eens doe rijden op de hoogten der aarde, Jes. 58: 14.
Totdat Hij dezelve hierboven eens zal stellen zonder vlek of rimpel, Ef. 5: 27; om ze het Lam te doen volgen, waar Het ook heengaat, Openb. 14: 4.
De Heere zegene dit alles aan ons en aan ulieden, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE
ZONDAG 30.

Vraag 80. Wat onderscheid is er tussen het Avondmaal des Heeren en de Paapse Mis?
Antwoord. *Het Avondmaal des Heeren betuigt ons, dat wij volkomen vergeving van alle onze zonden hebben door de énige offerande van Jezus Christus, die Hijzelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft, en dat wij door de Heilige Geest Christus worden ingelijfd, die nu naar Zijn menselijke natuur niet op de aarde maar in de hemel is, ter rechterhand Gods Zijns Vaders, en daar van ons wil aangebeden zijn.*
Maar de Mis leert, dat de levenden en de doden niet door het lijden van Christus vergeving der zonden hebben, tenzij dat Christus nog dagelijks voor hen van de Mispriesters geofferd worde, en dat Christus lichamelijk onder de gestalte des broods en wijns is, en daarom ook daarin moet aangebeden worden; en zo is de Mis in de grond anders niet, dan een verloochening der enige offerande en des lijdens van Jezus Christus, en een vervloekte afgoderij.

Vraag 81. Voor wie is het Avondmaal des Heeren ingesteld?
Antwoord. *Voor degenen, die zichzelf vanwege hun zonden mishagen, en nochtans vertrouwen, dat deze hun om Christus' wille vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid met zijn lijden en sterven bedekt is; die ook begeren, hoe langer hoe meer hun geloof te sterken en hun leven te beteren.*
Maar de hypocrieten en die zich niet met waren harte tot God bekeren, die eten en drinken zichzelf een oordeel.

Vraag 82, zal men ook diegenen tot dit Avondmaal laten komen, die zich met hun belijdenis en hun leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen?
Antwoord. *Nee; want zo wordt het verbond Gods ontheiligd, en Zijn toorn over de ganse gemeente verwekt. Daarom is de Christelijke Kerk schuldig, naar de ordening van Christus en van zijn Apostelen zulken, totdat zij betering huns levens bewijzen, door de Sleutelen des hemelrijks uit te sluiten.*

WIJ lezen, 1 Cor. 3: 20, 21, dat de apostel zegt: *Niemand dan roeme, [op mensen] want alles is uwe.* De gemeente van Korinthe roemde zo; de een zei: Ik ben van Paulus; de ander: Ik ben van Apollos; nog een ander: Ik ben van Cefas. Die roem is ijdel; u moet niet roemen op mensen. U moet niet roemen dat gij door zulk of zo een veranderd zijt; dan zou gij vleselijk zijn. Evenwel mogen wij zeggen, dat al wat de predikanten zijn, dat zijn ze voor u: Paulus, Cefas, Apollos; en dan roemt gij op geen mensen, als u zegt: de predikanten zijn de onze. Waarin toch zijn ze voor de gemeente goed?
In hun talenten en gaven; of het dan een stamelende Mozes is, of een welsprekende Aäron; of het een Barnabas, een zoon der vertroosting, is, Hand. 4: 36; of dat het een Boanerges, een zoon des donders is, Mark. 3: 17, hun gaven behoren niemand anders toe, dan der gemeente. De apostel zei eens, Rom. 1: 11, *Ik verlang om u te zien, opdat ik u enige geestelijke gaven mocht meedelen*. De Zaligmaker vroeg eens: wat winst hebt u gedaan met uw éne talent?
Het is er aldus mede gelegen met een leraar, zijn bidden is der gemeente goed. Is het een man van verstand, het is der gemeente goed; is het een, die machtig in de Schriften is, als Apollos, God heeft hem die talenten tot nut voor de gemeente gegeven.

Niet alleen hun gaven, maar ook hun wandel is der gemeente goed, zij moeten stichtelijk leven, opdat ze der gemeente tot voorgangers wezen zouden. *Weest mijn navolgers, zei Paulus, gelijkerwijze ook ik van Christus*, 1 Cor. 11: 1. En Matth. 5: 14, zei de Zaligmaker tot zijn apostelen: *Gij zijt het licht der wereld; een stad op een berg liggende kan niet verborgen zijn.*
Niet alleen zijn hun gaven en hun wandel der gemeente goed, maar ook hun tijd, als ze gezondheid en bekwaamheid hebben. Zo zei de apostel tegen Timotheüs, 2 Tim. 4: 2, *Predik het Woord, houd aan tijdig en ontijdig*. Daarom zijn de predikanten, als wachters op de muren. Zo zegt God tot de profeet Ezechiël, hfdst. 3: 17, *Ik heb u tot een wachter gesteld over het huis Israëls*. Ze zijn ook bezig zelfs bij nacht, als de nood het vereist. Hand. 20: 7, Strekte Paulus zijn rede uit tot de middernacht.
Niet alleen hun tijd, maar ook al hun kracht en gezondheid die zij hebben, is der gemeente goed. Epafroditus verstond het ook zo, Filipp. 2: 25-27, hij ontzag zich niet om bij de Filippensers te komen, schoon hij onlangs ziek en nabij de dood geweest was. Timotheüs had misschien de tering. Hij had menigvuldige zwakheden, Tim. 5: 23.
Dat niet alleen, maar een predikant moet ook altemet voor de gemeente een tegenpartij zijn voor haar vijanden, zij moeten weten met het zwaard des Geestes, 't welk is Gods Woord, om te gaan, Ef. 6: 17, Ze moeten in de geestelijke strijd gaan. Dat ze de kunst om te strijden hebben, is ook der gemeente goed. De dwaalgeesten moeten zij weten op te zoeken; de valse moeten ze hun dwalingen ontdekken volgens het gebruik der Schrift. *Al de Schrift is niet alleen van God ingegeven, maar ze is nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing die in de rechtvaardigheid is*, 2 Tim. 3: 16,
De predikanten zijn der gemeente goed ook in de toepassing van de zaak. Ze moeten niet maar in 't wilde spreken, en maken dat men de dwalingen weet, maar zij moeten ook weten met een ziel om te gaan, en elk zijn bescheiden deel inwendig te geven. O, zij moeten zeggen: *onderzoekt uzelf*, 2 Cor. 13: 5.

Er zijn al zovele dingen afgehandeld, zegt de Onderwijzer, legt er u nu eens naast en ziet wat deel gij daaraan hebt.
Als hij dat gedaan heeft, dan gaat hij de ergerlijken in leer en leven buiten houden totdat ze zich bekeren. De Christelijke Onderwijzer vat de zaak wel terecht op.
U zult vinden, dat hij 't ook zo vat in die drie laatste stukjes. Mijn vrienden, zegt hij: ik moet het zwaard in de hand nemen voor de gemeente, om de waarheid te verdedigen; en hij behandelt het stuk wijselijk.
Nu bij het Avondmaal geeft hij proeven, en hij eindigt niet, zonder toepassing daarop te maken. Daarop zegt hij: wij hebben de sleutelen gekregen, om de gemeente te zuiveren, en de ketters buiten te sluiten.

Wij hebben tegenwoordig te bezien:
Eerst. Het onderscheid dat er is tussen het Nachtmaal des Heeren en de Paapse mis.
Ten tweede. Of een die ten Avondmaal gaat geen beproeving nodig heeft.
Ten derde. Hebben wij te bezien, de kentekens van een die de rechte bruiloftskledereen aan heeft, om op deze groten maaltijd waardig te verschijnen.
Ten vierde. Komt er ten laatste bij, hoe hij de ergerlijken behandelt.

1. Zeggen wij, hebben wij te bezien het onderscheid dat er is, tussen het Avondmaal des Heeren, en de Paapse mis.
2. Moeten wij onderzoeken, of een, die ten Avondmaal gaat geen beproeving

nodig heeft.
3. De kentekens van een recht Avondmaalganger.
4. Moeten wij bezien, hoe van terzijde de ergerlijken behandeld worden, dat dan in de volgende Zondag afgehandeld zal worden. Dat zijn onze vier zaken.

1. In de eerste plaats dan hebt u hier het Nachtmaal des Heeren en de Paapse mis.

Wat zeggen wij, Gereformeerden, van het nachtmaal?
Dat het is het tweede Sacrament van het Nieuw Testament of Verbond, in hetwelk onder de gedaante van brood en wijn, de vergeving der zonden door Christus' verdiensten, vertoond en verzegeld wordt aan elk recht bondgenoot. Wat zeggen nu de Papisten van hun mis? Dat 'het is een uiterlijke zoenofferande, in welke de Heere Jezus Christus onder de gedaante van brood en wijn, door hun zogenaamde priesters alle dagen wordt opgeofferd, en dat voor de zonden van levenden en doden. Het is, zeggen zij, een ware offerande van de Heere Jezus, die alle dagen tot een zoenoffer wordt geofferd, tussen de vingers van die zogenaamde priesters, en dat voor de zonden van levenden en doden. Wat is het verschil groot, al zeiden wij er niet een woord bij! Waarin verschilt het nu?

Eerst. Het Avondmaal heeft de Heere Jezus tot deszelfs Insteller; de Paapse mis heeft tot haar insteller die mens der zonden, waarvan gij leest, 2 Thess. 2: 3. De Heere Jezus heeft geen mis ingesteld, maar wel het Avondmaal.

Het tweede verschil is in de naam. Het Avondmaal is een Schriftuurlijke naam, maar de mis niet. Geen een Papist heeft in zijn leven de mis in de Bijbel gevonden. Wij zeggen dat het Avondmaal een Schriftuurlijke naam is. Het wordt genoemd: de breking des broods, Hand. 2: 42; de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus, 1 Cor. 10: 16; de tafel des Heeren, 1 'Cor. 10: 21; het nachtmaal of het Avondmaal, 1 Cor. 11: 25.

Ten derde. Het verschilt in bedienaars. De bedienaars van het Avondmaal zijn Schriftuurlijk. Het is en wordt bediend van profeten, evangelisten, apostelen, herders en leraars, die God ooit daartoe gesteld heeft, en nog stellen zal, Ef. 4: 11. De dienaars van de mis zijn niet Schriftuurlijk; zij zijn zogenaamde priesters. Is daar ook grond voor, dat de Papisten hun leraars, priesters noemen?
Nee. Wij zeggen: wij kennen in 't Nieuw Testament geen priesters: want of zij zouden het moeten wezen naar de ordening van Melchizédek; en dat zullen de Papisten niet durven zeggen, dat hun priesters naar die ordening zijn; zo is er maar één geweest, en dat is Christus. Naar de ordening van Aäron zijn ze het ook niet, omdat dat priesterdom langen tijd heeft uitgediend en opgehouden, Hebr. 7: 23, 24. Nu geestelijke priesters, dat zijn vromen, Godzaligen, die genade hebben; dat zijn zij ook niet. Dan zijn er nog hemelse priesters, en dat zijn al die verheerlijkten, die van God gemaakt zijn tot koningen en priesters Gode, Openb. 1: 6. Dat zijn zij altoos niet. Ook zijn er geen priesters in de Schrift bekend, die de Heere Jezus offeren zouden, noch in deze, noch in de toekomende eeuw. Zo zijn dan de Roomse priesters geen ware, maar alleen zogenaamde, of valse en Antichristische priesters.

Ten vierde. Het verschilt hierin; ons nachtmaal, zeggen wij, is een Sacrament van 't Genadeverbond, en is de mis nu een ware en zichtbare offerande, dan verschilt ze hemelsbreed met het nachtmaal. Een Sacrament of een offerande scheelt dat niet veel? Een Sacrament geeft God tot een teken en een zegel aan Zijn volk. Maar een offerande is iets, dat de mensen aan God geven, met betuiging van hun geloof. Is dat verschil nu niet groot, tussen een Sacrament en een offerande? Het verschilt zoveel als

het Oosten van het Westen.

Ten vijfde. De mis wijst u op offeranden, die dagelijks geofferd moeten worden. Maar het Avondmaal wijst u op de enige offerande van Christus aan het kruis geschied; Hebr. 10: 14, *Want met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden.* In de mis, zeggen ze: Christus wordt alle dagen geofferd; alle dagen sterft Hij, Hij moet alle dagen dat offer ondergaan.

Ten zesde. In het Avondmaal wordt gij onderwezen om te verkondigen de dood des Heeren totdat Hij komt, 1 Cor. 11: 26. U moet gedenken aan Hem, die in de hemel is. Hij bereidt en bezit in de hemel een plaats voor de zijnen.

Maar in de mis is Christus, tussen de vingeren van de mispriester. O, zeggen wij, wij kennen zo geen Christus, die van de papen wordt uitgedeeld, in die maaltijd. Maar wij zeggen, dat wij in 't Avondmaal kennen een teken en een betekende zaak. De mis kent maar Christus, en geen teken.

Ten zevende. In 't Avondmaal wordt ons verzekerd de vergeving der zonden, voor een verlegen en verslagen schepseltje, om de enige offerande van Christus aan 't kruis geschied, Hebr. 10: 10.

Ten achtste. Het Avondmaal zegt dat er na de dood geen vergeving is. Maar de mis zegt, dat de Heere Jezus nog geofferd wordt tot vergeving der zonden, zowel voor de doden als voor de levenden.

Ten negende. Het Avondmaal zegt, dat de Heere Jezus in de hemel is, en daar aanbidden wij Hem. Maar in de mis aanbidden ze Hem in de gedaante van brood en wijn. Daar hebt u het onderscheid, dat zo groot is, als er tussen de waarheid en de leugen is; zo groot, als tussen de afgodendienst en de rechten godsdienst; zo groot, als tussen de hemel en de aarde. Behalve dat ze in de mis een vreemde taal gebruiken, zodat het eveneens is, alsof er wonderlijke dingen gesproken werden, en zulks tegen de uitdrukkelijke vermaning van de apostel Paulus, 1 Cor. 14: 6-9. In ons Avondmaal wordt een taal gesproken, die allen, zowel toehoorders als leraars, verstaan kunnen; 't is er alles eenvoudig, daar gaat men altijd eenvoudig en eerbiedig te werk.

Wat besluit maakt nu de Onderwijzer van de mis? *Zij is, zegt hij, in de grond niet anders dan een verloochening van de enige offerande van Christus eenmaal aan 't kruis geschied, en een vervloekte afgoderij.*

U zult zeggen: loochenen dan de Papisten de offerande van Christus?

Nee. Maar zij loochenen ze in de grond [der zaak], omdat ze met die een offerande niet tevreden zijn. Maar zij herhalen die nog alle dagen, met Hem alle dagen nog te offeren; daar het een ronde waarheid is, die geen tegenspreken kan lijden, te weten: heeft Christus met een offerande voldaan? Dan moet er geen herhaling meer zijn; *de Heere Jezus heeft met een offerande in eeuwigheid volmaakt allen die geheiligd worden,* Hebr. 10: 14; er moet geen gedurig offeren meer zijn.

Dat is het niet alleen, wat de Onderwijzer zegt: *dat de mis in de grond niet anders is, dan een verloochening van de enige offerande van Christus, eenmaal aan het kruis geschied.* Maar wat zegt hij er nog daarenboven van? Dit, te weten: *dat ze is een vervloekte afgoderij.*

Is dat waar? Ja, zekerlijk, en in alle opzichten. Waarom?

Omdat ze aanbidden hetgeen wat geen God is; zij houden dat brood voor hun God.

De Papisten zeggen hierop: Wel, bidt gijlieden Christus dan ook niet aan in 't Avondmaal?

Wij zeggen, ja. Maar onder die gedaante niet; dat is, zeggen wij, een vervloekte afgoderij; want gijlieden doet het tegen zeer veel licht, zo tegen 't licht der natuur, als

tegen dat der Schrift; 't is zo monsterachtig, dat het onder de Heidenen niet genoemd wordt, dat hetgeen men eerst aanbidt, men dat zelf naderhand gaat opeten, om er niet nog iets ergers, en hetgeen echter waarachtig is, van te zeggen.

Geliefden! wij kunnen niet nalaten u omtrent dit stuk iets opmerkelijks te verhalen. Te weten: Men heeft voor enige jaren, gedurende de regering van deze tegenwoordige keurvorst van Palts, getracht het aldaar zover te brengen, dat deze 80e vraag, door de Gereformeerden in de Palts uit hun, - die ook is onze Heidelbergse Catechismus, - zou worden geschrapt, of ten minste enigszins in bewoording worden veranderd; met bedreiging, dat, tenzij zulks geschiede, de keurvorst, die in dit stuk voor geen afgodendienaar meende te willen doorgaan, Heidelberg, de gewone residentiestad der Paltse keurvorsten, zou verlaten, en elders zijn residentie gaan houden.
Maar de Gereformeerden gaven daarop ten antwoord: dat zulks niet in hun macht stond; want dat, zo zij in hun Catechismus enige verandering maakten, de overige Gereformeerden hen niet zouden willen erkennen voor hun broeders. En dit was dan ook vervolgens van die uitslag, dat de keurvorst, door de oorblazing der Jezuïeten, Heidelberg verliet en zijn residentie, van die tijd af tot nu toe, te Mannheim heeft blijven houden.

2. **Nu gaat de Onderwijzer over tot een ander stuk. Nu heb ik geredetwist. *Maar mijn toepassing moet ook uwe zijn*, zegt hij.**

Nu hebt u het stuk klaar kunnen zien. Maar hoe moet gij uzelf nu beproeven? Meent gij omdat gij Gereformeerd zijt, en omdat gij de waarheid hebt, ge u daarom niet beproeven moet? Dat ligt ook op ons hart. U zou zeggen, dat wij geen trouw predikanten waren, als wij niet zeiden: u moet uzelf beproeven.
U zult zeggen: maar waaraan moet een Christen zichzelf beproeven? Legt er uw hart eens bij. U gaat zoal ten Avondmaal, maar beproeft uzelf eens, of gij 't wel waardig zijt, daar te gaan. Hier wil de natuur niet aan; alle onderzoek en proeve heeft een soort van ontroering in zich. Ach, moeder! zei Jakob, zou ik aldus om de zegen gaan? Zo mijn vader mij betast, zo zou ik een vloek over mij halen, Gen. 27: 11, 12.

Geliefden! spant u wat in; wij zullen u 't stuk klaar voor ogen trachten te leggen.
Wilt u ten Avondmaal gaan, doet het niet lichtvaardig; een mens die geveinsd is, heeft niet graag dat hij oprecht onderzocht wordt; een die vele schulden heeft, heeft niet graag, dat zijn schulden onderzocht worden. Dat is dan het eerste blijkje van genade, Als u graag onderzocht wordt. 'Ach Heere! die niet graag onderzocht wordt, bedriegt zichzelf.' Maar als u graag onderzocht wordt, dan is het: 'Ach, Heere! ik wilde mijzelf niet graag bedriegen; wilt u mij eens onderzoeken; laat ik mezelf niet verleiden?'
Hebt u dat? Zo denkt, dat God in u is beginnen te werken. Maar zijt gij iemand, die schuw van onderzoek zijt; komt men aan het toepassen, aan de kentekens, wordt gij in 't nauw gezet, dan wringt ge uzelf in duizend bochten. U wordt kwaad op degenen die u eens onderzoeken willen. Zijt gij schuw van onderzoek, dat is het grootste teken, dat gij nog in de natuurstaat zijt. Maar zijt gij een mens, die begerig is naar onderzoek; dat is een teken, dat er enig werk Gods in uw hart is.

Zegt u: ik ben zo bekommerd of ik wel recht heb zo ten Avondmaal te gaan? Dat is een goed teken. Het is een teken, dat de Heere u klein en nederig in uw ogen maakt. Moeten wij ons dan niet beproeven of wij er toe in staat zijn? Dat is de vraag, of er een beproeving nodig is, wij zullen het u met ordentelijke redenen zeggen.

Eerst. Let eens op zovele plaatsen in de Heilige Schrift, die dit op het hart leggen. Het is ook de praktijk geweest van al de vromen. Wat zegt de Heilige Schrift? *Onderzoekt uzelf of gij in het geloof zijt, beproeft uzelf. Of kent u uzelf niet, dat Jezus Christus in u is?* 2 Cor. 13: 5. En 2 Petr. 1: 10, *Benaarstigt u te meer om uw roeping en verkiezing vast te maken,* Zef. 2: 1, Doorzoek u zelf nauw, ja, doorzoek nauw. Let eens hoe de vromen deden, Klaagt. 3: 40. Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken; dat is, het hart op zijn wegen te zetten, Hagg. 1: 5, 7. Ja, maar inzonderheid met betrekking op het Avondmaal. De tekst, uit Hagg. 1: 5, 7, is met betrekking op onze staat. Maar op het Avondmaal past dit: *De mens beproeve zichzelf en ete zo van het brood,* 1 Cor. 11: 28. Daar is bijna geen een zaak, waar het ons duidelijker van gelast wordt.

Ten tweede. Als wij een groot werk moeten doen in het natuurlijke, zo bereiden, zo schikken wij er ons toe. Moeten wij een groot gebouw bouwen, wat schikken wij er ons toe, en wat overrekenen wij de kosten, of wij 't wel zullen kunnen uitvoeren! Wat beschikt een landman niet, die zijn akker bezaaien zal! Wat beschikt een man al niet, die ter zee zal gaan varen! Wat heeft hij al te bereiden! Luk. 14: 18-20, zei de een: *Ik heb een akker gekocht en het is nodig dat ik uitga, en hem bezie. Een ander zei: Ik heb vijf jok ossen gekocht, en ik ga heen, om die te beproeven. Een derde: Ik heb een vrouw getrouwd, en daarom kan ik niet komen*. Is dat zo, en zult u het alleen dan in het geestelijke niet doen? In zulk een groot werk, als wij ons verklaren moeten, of wij deel aan de Heere Jezus hebben, of niet?

Ten derde. Niet alleen dat, maar Salomo zegt ook: *Als gij aangezeten zult zijn, om met een heerser te eten, zo zult ge scherp letten op degenen die voor uw aangezicht is,* Spr. 23: 1. En zult u het niet doen Als u bij God moet aanzitten? Als een arme bij een rijke moet gaan, hoe overlegt hij het hoe hij er zich gedragen zal!

Ten vierde. In alle verbondshandelingen wil God dat wij ons bereiden. Staat daar een Mozes voor de berg, heilig het volk, zegt God, laat ze niet naderen, laten ze zich heiligen, Exod. 19. Wanneer Jakob in een verbond met God kwam, Gen. 35, hoe bereidde hij er zich toe! Als men zichzelf verklaren zal of men God wil dienen, heeft dat geen voorbereiding van node?

Ten vijfde. Moet het geschieden, omdat God de onvoorbereiden schrikkelijk straffen wil. Als iemand zijn hand uitstak om onbedacht de heilige dingen aan te raken, welke oordelen zijn er wel op gevolgd! Wat een oordeel kwam er over Aäron's twee zonen, Nadab en Abihu, toen ze vreemd vuur voor het aangezicht des Heeren in hun wierookvaten brachten, en door het vuur uit de hemel verteerd werden, waarvan gij leest, Lev. 10: 1, 2. Wat een oordeel kwam er over die van Beth-Semes die in de ark gekeken hadden! Wat werden er menigten geslagen! vijftig duizend en zeventig mannen moesten het met de dood bekopen, 1 Sam. 6: 19, Uza, als de runderen struikelden, sloeg zijn handen aan de ark, en God sloeg hem met de dood over die onbedachtzaamheid, 1 Kron. 13: 10. God wil de heilige dingen met eerbied behandeld hebben. Zo ook de onbereiden en oneerbiedigen kunnen zichzelf een oordeel eten.

Ten zesde. God heeft tot de Sacramenten van het Oude Testament ook voorbereidingen geëist; daar moest voor de Besnijdenis acht dagen gewacht worden. Het kind moest naar het vlees in staat zijn, om het te kunnen dragen, en de ouders moesten onderwijl met bidden en smekingen bezig zijn voor het kind. Het Paaslammetje, als het tien dagen was, moest opgezet worden tot de veertienden dag toe. Er wordt verhaald dat sommigen dat lammetje aan de sponde van hun bed zetten, opdat zij er gedurig aan zouden denken. Al het zuurdeeg moesten ze uit hun huizen wegdoen. Zo ook 1 Cor. 5: 7, *zuivert dan de ouden zuurdesem uit, opdat gij een nieuw deeg zijn moogt, gelijk gij ongezuurd zijt.* Wij moeten ons zuiveren niet alleen van de

ouden zuurdeeg, maar van de zuurdeeg van boosheid en onreinheid. Als iemand onrein was in de eerste maand, dan moest hij het Paaslam eten in de tweede maand, Num. 9: 10, 11; Ja, zij mochten in de tempel niet komen, of ze moesten hun voet bewaren; en zal men dan ten Avondmaal mogen gaan, zonder zijn hart en handen te bewaren?

Ja, ten laatste. Niemand mag het Avondmaal gebruiken dan die genade heeft. Niettegenstaande dat dit nog zo klaar gezegd wordt is er evenwel een drift onder de belijders om er aan te gaan. Wij zeggen het u vrijmoedig aan, dat er niemand mag aan gaan, of hij moet ware genade hebben. Dat is niet, moeilijk om te bewijzen. Is het niet een Sacrament van 't Genadeverbond? Zal nu het Sacrament een zegel van de genade zijn, waar geen genade is? Al zeiden wij anders niet, dat is genoeg; niemand is een bondeling van 't Genadeverbond of hij moet genade hebben. Het is een Sacrament van voeding en versterking in het geestelijk leven; zo moet er dan een geestelijk leven zijn, zelfs geen predikant, of wie het ook zou mogen wezen, mag er gaan, die geen genade bezit.

Zal iemand nu zeggen: Ach Heere! het is mij zo donker, ik weet het niet, of ik wel genade heb. Dat kan een predikant en elk lidmaat ook overkomen; want u moet er wel op letten, wij zeggen niet, dat gij verzekerd moet zijn, (verzekering kan men missen, en echter genade hebben) het kan zo donker en bestreden zijn, en evenwel mag men er dan wel gaan.

3. U zult zeggen in uw hart: hoe raak ik er uit?

Wij hebben al dikwijls gezien, dat de mensen meenden, als ze belijdenis gedaan hadden, dat ze dan ten Avondmaal moesten gaan. Maar belijdenis moet elk doen, maar elk mag niet ten Avondmaal gaan. Niemand mag er gaan, dan die genade heeft. Wat moet gij dan in uzelf vinden, om waardig en met vertrouwen ten Avondmaal te mogen gaan?

Eerst. Een hartelijke droefheid over onze zonden, dat wij er God zo door vertoornd hebben.

Ten tweede. Het oprecht geloof in de Heere Jezus.

Ten derde. Een hartelijke lust om voor God te gaan leven.

(1) Wat het eerste aangaat, het moet u zo hartelijk zeer doen, dat gij zo verschrikkelijk gezondigd hebt.

Dan, ten tweede, moet gij gevoelen dat gij in uw verlegenheid naar de Heere Jezus gelopen zijt, om Hem door het ware geloof aan te nemen.

Dan, ten derde. 'Heere, ik ben de zonden zo moede! Laat ik mijn overige leeftijd voor God gaan leven.' Gevoelt gij de kracht niet van die waarheden, en moet gij meteen daar geen toestemming aan geven dat het zo wezen moet?

Zegt u, ik wilde wel, dat ge het mij een weinig nader toonde, hoe zulk een ziel gesteld is: 1. Die een mishagen van de zonden heeft. 2. Die het geloof in de Heere Jezus oefent. En dan, 3. Die een hartelijke lust heeft om voor God te leven.

Komaan, wij zullen het u kort en eenvoudig tonen.

Eerst. Als u een mishagen in de zonde hebt, dan zult u zulk een heiligen kommer over de zonden kennen, dat gij zoveel en zo zwaar gezondigd hebt; gij zult gaan onderzoeken, waar en met wie heb ik de zonden afgedaan? O God! ik ben zo bekommerd, 't is zulk een groot getal, 't is een schuld tot aan de hemel toe. Wat bekommert hun hart zo? Dit, zou dat wel met genade kunnen bestaan? Zou zulk een wel genade hebben?

Ten tweede. Liefste Heere! ik zie, het kan er mee bestaan. Maar ik ben zo bekommerd of ik wel genade heb.
Ten derde. Ach Heere! Ik heb zulk een zondig hart, zal ik niet misschien uw kinderen nog smart aandoen, uw Geest bedroeven, en de ongeregelden de mond openen? Kent u het, 't is een teken dat het oprecht is.
Nog eens, ten vierde. Voelt gij hartkloppingen over de zonden, zegt gij: mijn hart klopt zo over de zonde; de zonden, die wij niet zou gedacht hebben zonde te zijn; klopt ons hart er over? 't Is dan: wat heb ik gedaan dat ik zo gezondigd heb? En wee onzer dat wij zo gezondigd hebben! Klaagl. 5:16.
Dan, ten vijfde, zij zijn zo teer en week over de zonde, hun hart smelt en lijdt er over, zij schreien; hun ziel druipt weg van treurigheid. Jakob weende en bad, David doornatte zijn bedstede met zijn tranen, Ps. 6: 7. Dat is dat mishagen over de zonden, zo teer en week te zijn. Ach! zei Josia, mijn hart is zo week, 2 Kon. 22: 19. Petrus liep langs de straat en weende bitter, Matth. 26: 75. Een kind Gods weet wel wat het is al schreiende langs de huizen te lopen. Kent u het niet, dan moet u het niet zeggen.
Dan, ten zesde. Dat heilige mishagen in de zonden te hebben. Ach Heere! ik ken niets in de wereld waar ik zulk een mishagen in heb dan in de zonden. Slijk, bloed, speeksel is zo walgelijk niet, als de zonden.
Nog eens, ten zevende. Waar dat mishagen is, daar zoekt men alle zondige gelegenheden te ontgaan, en is men er evenwel in, dan zet men een wacht aan zijn hart, aan zijn mond, aan zijn gedachten, en zij zenden een uitschietend gebed op tot God. Zijn er wèl afgekomen, dan zijn ze verlegen en dankbaar, als ze thuis komen. Dat is het genadewerk; niemand mag ten Avondmaal gaan, die dat niet vindt.

(2) Nu zult u denken: *zegt ons nu eens, hoe zulk een is, die het geloof in de Heere Jezus oefent.*
Al schreit ge u tot water, en ge kwam tot de Heere Jezus niet, zo is het alles niets. Al liep u van kamer in kamer, het zal alles niets helpen. Zo iemand die Goddelijke droefheid heeft, hij kan van God niet afblijven. *Ik zal*, zegt hij, *mijn Rechter om genade bidden*, Job 9: 15. *Heere! kunt Gij mij niet vergeven? U kunt immers menigvuldig vergeven?* Jes. 55: 7. Ze zien de Rechter in Zijn verschrikkelijke heiligheid, en zij zijn een arm, onheilig mens. Naar Uw heiligheid en rechtvaardigheid, Heere! zeggen ze, zo moet ik de dood sterven. Maar aller-liefste Heere! zeggen ze, mag ik nog wel eens een woordje spreken, evenals Abraham eens deed voor die van Sodom, Gen. 18: 27. Is er dan geen middel om tot genade te komen? En zij zoeken de Heere als te vatten op Zijn Woord. Wat is die tweede Persoon in het Goddelijk Wezen, zeggen ze, die Borg, die Naam van Middelaar, van Mensenhoeder, van Zaligmaker te zeggen?
Zij geraken achter het stuk. Hij is de Losser, zeggen ze, die ook mij verlossen kan tot eer van God. 't Is Jezus! Wat is hier de betekende zaak? Daar geraken ze tot in de Raad des vredes. U kan ik niet missen, Heere Jezus! zeggen ze; U kende ik niet. Maar God heeft U aan mij geopenbaard.
Daar beginnen ze geloofsoefeningen te krijgen; zij schreien, zij worstelen, zij klagen, zij kleven de Heere achteraan, zij vlieden tot Hem. Wel, mijn ziel! zeggen ze, mij dunkt Hij biedt Zichzelf mij aan! Wel Heere! zeggen ze, dat Gij mij wilde aannemen, ik wil U wel aannemen!
Wel, zegt de Heere, mijn wil gaat voor de Uwe, arme wichten!
Zou Gij het willen, Heere! zeggen ze. Dan beginnen ze de aangebodene verlossing aan te grijpen. Ik grijp U aan Heere Jezus zeggen ze, met al het hatelijke en liefelijke dat er aan Uw dienst vast is; laat er komen wat wil, ik zal het wagen; en 't is geen wagen,

't is zeker gaan.
Al uw zonden, zegt de Heere, die gij uw leven lang begaan hebt, en al uw zwakheden, die gij nog hebt en hebben zult, gelooft het, dat ik ze bedekken zal voor het aangezicht van God.
Ik geloof het ook, liefste Heere! zeggen ze, dat Gij ze bedekken zult door Uw oneindige mensenliefde.
Dat is het tweede, dat aannemen van de Heere Jezus. Hebt u dat, gaat dan ten Avondmaal, wij willen u er dan niet van afschrikken, maar wij zouden u er liever met de hand naar toe leiden.

(3) Nu het derde. Daar komt die lieve Onderwijzer, en zegt: Weet gij, wat ge nog meer moet hebben? U moet zulk een lust hebben om voor God te leven. U kent immers uw lust, waarheen trekt uw hart? Hebt u niet op uw knieën gelegen, alle andere heren afgezworen, en Hem alleen trouw gezworen? Weet gij de grond en de vloer nog niet wel, waar uw tranen liggen, die er de getuigen van zijn? Weet gij de plaats niet, waar ge uw hand uitstak om ze als in de hand des Heeren te leggen? Kent u die daad en dat papier niet, op welke gij schreef: *ik ben des Heeren?* Jes. 44: 5. Ligt uw eed niet ergens? Wat is uw lust? God te dienen en op te passen? Moet u niet zeggen: ja, dan leef ik, ik heb meer lust dan kracht; had ik zoveel kracht als lust, wat zou het mij lief zijn? Nehemia zei eens: wij zijn knechten, die lust hebben om Uw Naam te vrezen, Neh. I: 11.
Als u dan nu zo de dienst Gods bekeken hebt, hebt u in de gehele Bijbel wel iets gevonden, waar gij iets tegen hebt? Ach nee! maar 't is alles zo goed. Hebt u niet al dikwijls gezongen: *Ach, of mijn wegen gericht waren, om uw inzettingen te bewaren,* Ps. 119: 5.

Wij willen u niet verwarren; wij hebben gezegd: dat er beproeving moet wezen; wij zeiden: u moet zien, of gij ware genade hebt. Dit moet er zijn, droefheid over zonden, toevlucht nemen tot de Heere Jezus en een lust om voor God te leven. Als u dat vindt, dan zo in uw schik te wezen, en als in uw element, zegt u: Dan leef ik. Vindt ge die dingen? Dan moogt gij ten Avondmaal gaan.
Zegt gij: daar kunnen zo vele geveinsden zijn!
Dat is waar. Maar hoe zal ik het weten? Die zullen in de leer en in het leven ontdekt worden. Wat is een geveinsde? Dat is een die van buiten meer vertoont, dan hij van binnen bezit, en dat om maar een goeden naam te hebben. Maar wat baat het iemand, die ten Avondmaal gaat als een geveinsde? Dat hij van zijn plaats niet ging, als schreiende, en hij zat er al schreiende, en met uitschietende verzuchtingen; en hij vertoonde een gedaante, alsof hij God liefhad en vreesde; wat zou hij er aan hebben, en wat zou hij er bij winnen, als hij het niet bezat? Zij gaan dikwijls zo eerbiedig, zij zullen kwalijk eens zonder bidden gaan. U doet wel. Maar laat het oprecht zijn; zijn kan zonder schijn niet wezen. Maar daar kan wel schijn zonder zijn wezen. Onthoudt dat geheel uw leven; en dan behoeft gij zo bekommerd niet te zijn. Als u eens benauwd zijt. Al werd gij eens week, zodat anderen het zagen, en al zeiden zij dan: dat is een huichelaar; als u het er niet om doet, zo is het goed. En als het schijn alleen is, dan zegt de Heere tot zulk een, gelijk Nabal tot David's knechten zei: Wie is David, dat ik hem mijn brood geven zou? 1 Sam. 25: 10, 11. Zou ik het brood der kinderen voor de honden werpen? Onderscheidt zo de geestelijke dingen van het Avondmaal. Daar kunnen schijnvrienden wezen, die nochtans verraders zijn. *Vriend! verraadt gij de Zoon des mensen met een kus?* Zei de Heere Jezus tegen Judas, toen hij in schijn van vriendschap kwam om Hem te verraden, Luk. 22: 48.

4. Geliefden! neemt gij dat alles als op uw tanden, gelijk men zegt.

Daar wordt in het Formulier zo nadrukkelijk en duidelijk gelezen, wie niet, en wie immers ten Avondmaal gaan mag; en zult ge u aan dat alles niet eens bekreunen? Al moet gij in uw hart zeggen: ik ben aan dat en dat schuldig; al moet gij zeggen: ik heb geen droefheid over mijn zonden, ik heb geen geloof in de Heere Jezus, ik ken geen geloofsoefeningen, ik ken die lust niet, om voor God te leven; gaat u er evenwel?

Dan zegt God: mijn verbond wordt ontheiligd; het is of Ik de Verbonds-God van een hoereerder was, het is of Ik een God was die lust had in zondaars en zondaressen, het is of Ik de Verbonds-God was van een gierigaard en ongodsdienstige, 't is of Ik een God van de goddelozen en van de helwichten was. Dan ontheiligt gij Zijn verbond, en dan wordt Zijn toorn tegen de ganse gemeente ontstoken. De gehele gemeente geraakt dan als in slaap en in vervreemding en verharding. Dan komen er ook lichamelijke oordelen bij, 1 Cor. 11: 30. 't Is een zonde om welke de Heere ons zou bezoeken met allerlei plagen en straffen. *Daarom zijn er onder u vele kranken en zwakken, en velen slapen*, 1 Cor. 11: 30; dat is sterven.

Zegt gij nu: dat is wel volgens het Woord gepredikt, maar gij zult er mij evenwel niet afhouden. Ik antwoord u: Dat weet ik wel, dat ik dit niet doen kan, en die er allerminst in staat toe zijn, die gaan er het allermeest. Dat er zulken zijn, die er niet mogen komen, maar die er van afgeweerd moeten worden, is klaar, en daartoe heeft de Heere macht gegeven om ze te weren. Die macht is aan de gemeente gegeven, en die is eigenlijk aan ons, predikanten, niet gegeven.

Omdat God nu een God van orde is, en alles met orde doet. Zo begiftigt Hij sommigen in de gemeente met enige schone bekwaamheden, en daar vraagt dan de gemeente aan: wilt u ons een bedienaar des Woords zijn? Die macht die God ons gegeven heeft, die zullen wij dan aan u geven, opdat gij ze gebruikt voor die onbesuisde Avondmaalgangers. Daar zoeken ze dan toe de voorzichtigste, de Godvrezendste. Daar gaan ze dat dan doen in de vreze Gods, en zij zeggen: wij zijn onder Gods zegen bijeen om acht op u te geven; wij zeggen tot u, gij ongeregelden, dat gij u van 't Avondmaal onthouden zult. Gij, die in leven en in leer ergerlijk zijt, gij zult er afblijven.

Als er nu opzieners zijn, die voor de kudde niet zorgen, ach God! hoe zal het dan gaan, als zij de gemeente doen zuchten! Zo liggen de zaken van uw Kerk. Daar komen dan de sleutelen des hemelrijks te pas. Dat zult u zien in de afsnijding en in de uitwerping; en dit is de stof voor de volgende Zondag.

Geliefden! laat ons toe, dat wij nog een woordje spreken.

Daar ligt nu de mis, die grote Diana der Papisten, over welke zij de gehele wereld in oproer stellen. En lag ze maar alleen onder de Papisten! Maar zij ligt ook onder ons. In ons Gereformeerd land, en in onze stad, wordt die mis, indien niet dagelijks, ten minste wekelijks bediend. Niet alleen in onze stad, maar ook op andere eilanden van Zeeland, ten plattenlande. 't Is schrikkelijk; en onze Overheden hebben het zowel beleden als wij, dat de mis een verloochening van de enige offerande en het lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij is. Hoe kan een regent zijn gemoed stillen, die zulks toelaat dat openbaar geschiedt? Hoe kan hij enige liefde tot de Heere Jezus hebben, en dat dulden in zijn stad? En zulks geschiedt echter, waar regenten zijn, die niet alleen belijdenis doen van onze godsdienst. Maar het geschiedt tegen elk verbod aan. Wat zit er achter, dat ze dat zo lijden, en dat ze dit zo ongestraft mogen doen, en dat, daar zovele zaken tegen liggen? Wat liggen er verzoeken van zovele collegiën! En

echter dat is en dat blijft er. Ach! dat er zulke regenten waren, als Gideon, die de haag en het bos omhakte, Richt. 6: 25. Ach! vond men ze eens als Aza, die de afgoden uitroeide, en zijn eigen moeder afzette, dat ze geen koningin meer was, omdat ze een afgrijselijke afgod in een bos had, 1 Kon. 15: 13.
Vond men zulke regenten eens, die dat hartelijk deden hetgeen Jehu eens deed. Daar komt hij die Godvruchtige Jonadab tegen. Hij spreekt hem aan*: is uw hart recht gelijk mijn hart recht met uw hart is? Geef uw hand,* zegt hij; en Jonadab zei: *het is, ja, het is, geef uw hand*; en hij gaf zijn hand, en deed hem tot zich op de wagen klimmen, en hij zei: *ga met mij en zie mijn ijver aan voor de Heere*. De man doet het, en daar zag hij, hoe hij al de priesters van Baäl doodde, en zo al de afgodendienaars uitroeide, 2 Kon. 10: 15-25.
Wij wensten, dat onze regenten door de Geest van God aangedaan werden, om ook voor zijn zaak te ijveren.

En gij, geliefden! trekt nooit een juk aan met een Papist van de mannelijke óf van de vrouwelijke sekse; dat is te zeggen, Gereformeerden! trouwt nooit met iemand van de Paapse godsdienst. Denkt, zo gij daarmee trouwt, hij of zij, mijn man of mijn vrouw is een ketter, en mijn kinderen gaan naar de hel. Doet het uw leven niet. Dit, voor zover de mis aangaat.
Nu nog een woord betreffende de voorbereiding ten Avondmaal.

Geliefden! bereidt gij uzelf wel behoorlijk tot het nachtmaal des Heeren, en is daar ook al geen verval in? Hoe slordig gaat dat dikwijls toe! Zelfs komt gij de meeste tijd in de voorbereiding niet. U zult zeggen: het verval is in de predikanten, dat ze niet hartelijk zijn.
't Kan ook wel waar zijn, zij zouden misschien hartelijker zijn, als u er meer kwam. Als u eens een uurtje uit uw beroep nam en daaraan ten koste legde. U moet niet alles op ons schuiven, zijt gijlieden traag, meent niet, dat uw predikanten engelen zijn, en dat ze ook niet eens traag kunnen worden; ja, God geeft dat wel eens als een oordeel.
Maar als ge u dan al bereidt, zijt gij dan wel tijdig op? Hoe bereidt gij u? Uw zelven opschikken, uw beste klederen aan doen; dat zijn dikwijls al uw bereidsels. U vindt de rechte gronden niet. Waar is uw droefheid over uw zonden; waar is uw geloof in de Heere Jezus en uw lust om voor God te leven?

U zult zeggen: houdt ons niet langer op, *wie is er naar de eis een goed Avondmaalganger?*

Eerst. Dat is een die veel van onderzoek houdt, van graven en verdiepen, van toetsen en overleggen, Klaagl. 3: 40. Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken. Ze gaan eens herdenken wanneer het werk begon; waar zij hun voet vastgezet hebben; hoe 't al voortgegaan is. Van hun eerste overtuiging af onderzoeken ze hun staat en gestalte.

Ten tweede. Die altijd zo denkt. Ach! ik heb met een alwetend God te doen, Hebr. 4: 13, *Alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen, met welke wij te doen hebben.* Heere! Gij kent mijn staat en gestalte en mijn gronden en ondervindingen.

Ten derde. Die zich de Heere vertegenwoordigt, dat Hij door de rijen heengaat, en voor elkeen stilstaat, en zegt tot een iegelijk: waarvoor geeft gij uzelf op?
Kent u dat? Die dan in nederigheid zeggen: voor een onwaardige, Heere! voor een verbrijzelde, voor een belaste; voor ene, die zijn ziel niet in 't leven kan behouden buiten U; die in de hel zou moeten vallen, zo Gij uw hand ter hulp niet uitsteekt. Doet

en zegt aldus, of iets dergelijks; want wij willen u juist aan geen woorden binden.

Ten vierde. Die zo zegt: liefste Heere Jezus! ik ben ziek om U, geen naarder gedachten ken ik, als dat ik zou moeten denken, dat ik U mis. Maar geen liever overdenkingen heb ik, als dat ik kan denken, dat ik U geniet, wat baat zilver of goud, gezondheid of ander goed, als ik U zou moeten missen?

Ten vijfde. Die zoveel werk heeft met zijn hart. Dat doet niemand in de wereld hun meer werk aan, als hun hart. De verdorvenheid, die in ons woont, en waar Paulus zo over klaagt, Rom. 7, die doet mij zoveel werk aan; ik heb evenwel zulk een innig voornemen, om te blijven worstelen, zolang als ik leef.

Weet gij wie een goed Avondmaalganger is? Die altemet zulke gestalten van overstelpingen kent; dan eens van kommer, dan eens van verkwikking; dan zijn ze eens in bedaarde bedachtzaamheid, dan eens in verwondering, dan eens in aanbidding; 't zijn zulken, die altemet zware stormen gehad hebben, en dan weer eens stilte.
Daar hebt u nu onze vier stukken.

Wij zeiden dat eens predikants toepassend talent voor de gemeente goed was; zijn leven, zijn krachten, zijn onderscheiden talent, en dan hoe nodig de proef was; dan, hoe er met de ongeregelden moet gehandeld worden; en zo kwamen wij tot het slot onzer rede. Wij zeiden: *beproeft uzelf*.
Zegt u: zijn er dan geen goede Avondmaalgangers?
Wij zeggen: wij hopen ja; dat zijn zulken, die veel van onderzoek houden; die hun hart voor God open leggen, die hun hart in de tegenwoordigheid van de Heere uitstorten; die zich durven stellen voor het aangezicht des Heeren, Die tussen de rijen gaat, en vraagt: waarvoor moet ik u aanzien? Die ziek zijn naar de gemeenschap Gods, en strijden tegen hun verdorvenheden.
Die zo gesteld is, gaat vrij ten Avondmaal, zo gij u dan onttrekt, dan heeft Gods ziel geen welgevallen aan u.
Gaat gij er dan niet aan, dan loopt ge naar uw verderf. Hebr. 4: 16. Zegt liever: wij zijn niet van degenen die zich onttrekken, maar die geloven ten eeuwigen leven.
Dan durven wij u verzekeren, dat, hebt u hier Avondmaal gehouden, gij ook boven in de hemel eenmaal voor eeuwig met al Gods kinderen en gunstgenoten zult aanzitten aan de bruiloft des Lams, en aldaar genieten verzadiging van vreugde en lieflijkheden aan Gods rechterhand, altoos en eeuwig, Ps. 16: 11.
Nu dat wens ik, dat de Heere mij en u geve, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil, Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 31.

Vraag 83. Wat zijn de Sleutelen des hemelrijks?
Antwoord. *De verkondiging des heiligen Evangelies en de Christelijke ban of uitsluiting uit de Christelijke gemeente, door welke twee stukken het hemelrijk de gelovigen opengedaan en de ongelovigen toegesloten wordt.*

Vraag 84. Hoe wordt het hemelrijk door de prediking des heiligen Evangelies ontsloten en toegesloten?
Antwoord. Alzo, *als, volgens het bevel van Christus, aan de gelovigen, allen en een iegelijk, verkondigd en openlijk betuigd wordt, dat hun, zo dikwijls als zij de beloftenis des Evangelies met een waar geloof aannemen, waarachtig alle hun zonden van God, om der verdiensten van Christus wille, vergeven zijn; daarentegen allen ongelovigen, en die zich niet van harte bekeren, verkondigd en betuigd wordt, dat de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zolang als zij zich niet bekeren; naar welk getuigenis des Evangelies God zal oordelen, beide in dit en in het toekomende leven.*

Vraag 85. Hoe wordt het hemelrijk toegesloten en ontsloten door de Christelijke ban?
Antwoord. *Alzo als, volgens het bevel van Christus, degenen, die onder de Christelijke naam onchristelijke leer of leven voeren, nadat zij, ettelijke malen broederlijk vermaand zijnde, van hun dwalingen of hun schandelijk leven niet willen aflaten, der gemeente of degenen die van de gemeente daartoe verordineerd zijn, aangebracht worden, en, zo zij aan de vermaning zich niet storen, van henlieden door het verbieden der Sacramenten uit de Christelijke gemeente, en van God zelven uit het Rijk van Christus gesloten worden; en wederom als lidmaten van Christus en van Zijn gemeente aangenomen, zo wanneer zij waarachtige betering beloven en bewijzen.*

WIJ lezen, 1 Cor. 14: 33, dat God de Heere geen God is van verwarring, maar van vrede. God de Heere wil, dat alle dingen eerlijk en met orde geschieden, 1 Cor. 14: 40. Waar houdt God al in orde? In de derde hemel, in de sterrenhemel, in de luchthemel, onder de vogelen; en op de aarde, onder de mensen en onder de beesten.

God houdt orde in de derde hemel. Staan die geesten tegen Hem op, Hij ontzegt ze alle genade, en verwerpt ze door Zijn rechtvaardigheid. God houdt orde onder die geesten, die voor Hem staan. *Duizendmaal duizenden dienen Hem, en tienduizendmaal tienduizenden staan voor Hem,* Dan. 7: 10. Daar is geen wanorde onder, zij allen zijn Zijne knechten en dienaars die Zijn Woord doen, Ps. 103: 21.

In de sterrenhemel zijn de sterren, de zon en de maan; en daaronder is de aller-grootste ordentelijkheid en geschiktheid, elk doet zijn werk, zij hebben hun invloeden; en God gebiedt over elk Zijn zegen.

Daarenboven houdt God ook orde in de lucht. De wolken, de winden, de donder, de bliksem; het zijn allen, Zijn wagens, Zijn boden, en Zijn knechten. Onder dat ganse hemelheir is de aller-grootste ordentelijkheid.

En wat een ordentelijkheid is er onder de vogelen des hemels! De kraan, de zwaluw, de ooievaar, de tortelduif; zij allen nemen de tijd van hun aankomst waar; zij weten de tijd van hun aankomst, en van hun vertrek, Jer. 8: 7. God overtuigt er de mensen door. De raven, zulke wilde en woeste vogelen, als God ze orde geeft, zij doen Zijn bevel. Gaat naar de profeet, zegt God, en brengt hem brood en vlees, zolang totdat het regent, of dat Ik het u anders gebiede, 1 Kon. 17: 4.

Wat een orde houdt God ook onder de beesten der aarde! Hoe ordentelijk gingen ze allen naar de ark toe! Wilde en tamme dieren, zelfs de aller-woeste, gingen vanzelf in de ark, Gen. 7: 16.

Wat een orde houdt God onder de mensen! Hij wil niet, dat de wereld een spelonk van moordenaren zijn zal, daarom stelt Hij overheden en machten. Aan u, zegt God, geef Ik het zwaard, gebruikt het wel, om de kwaden te straffen, en de goeden te beschermen, Rom. 13: 4. En als u in 't regeren u niet wèl kwijt, zo zal Ik het van uw hand eisen, zegt God.

In het kerkelijke moet ook alles ordentelijk zijn: of moet de kerk alleen als een huis zonder deur zijn? Ach nee! De kerk moet zijn als een goed huis, waar deuren en grendels aan zijn; en daar 't alles ordentelijk toegaat. 't Is de stad Gods. De wachters staan aan de poorten, die geheel de dag en geheel de nacht waken, die uit de keel roepen en niet inhouden, om Jakob zijn zonden en Israël zijn ongerechtigheden bekend te maken, Jes. 58: 1. Die waken, opdat het er alles ordentelijk zou gaan, zij sluiten het koninkrijk voor al degenen, die vijanden zijn in leer en leven; en zij openen de stad voor de vrienden, voor alle ware gelovigen.
Eens predikants bediening is een zware bediening, zij moeten verloren gaan, als er iemand door hun trouweloosheid verloren gaat. Ezech. 3; 18 en 33: 8.

Geliefden! wij hebben een stof onder handen, en als wij daaraan denken, moeten wij beven. Als wij er over moeten spreken, moeten wij beven, u moet er over beven, als u ze hoort. Evenwel door Gods goedheid weten wij niet, dat wij iemand moedwillig hebben verloren laten gaan. Wij zullen u dan tegenwoordig doen zien:

Eerst. De sleutelen van 't Koninkrijk van Christus.
Ten tweede. Het gebruik van dezelven.
Ten derde. De oudheid daarvan.
Dat zijn onze drie stukken; en ze zijn van de uiterste aangelegenheid.

1. Zeggen wij, zullen wij u doen zien de sleutelen van 't Koninkrijk in genade en heerlijkheid.
2. Dan, hebben wij te bezien het gebruik van dezelve, dat is, hoe de predikanten ermee moeten verkeren in de gemeente Gods.
3. Dan, zullen wij u doen zien dat ze oud, nodig, en van de grootste aangelegenheid en kracht zijn.

1. Wat het eerste aangaat, u moet u niet verbeelden dat die sleutelen van goud of zilver, ijzer of hout zijn.

Het rijk is geestelijk en hemels, en de sleutelen zijn het ook. Als u ziet, dat iemand een sleutel heeft van een huis of stad, dan moet ge denken, zulk een heeft daar een ambt of bediening, ziet gij een mens, die een sleutel heeft daar hij de deur van een huis mee open kan doen; dan moet men denken, hij heeft daar eigendom of bewind. Als u iemand een sleutel van een huis, of kas, of kistje ziet hebben, moet ge uzelf verbeelden, dat zo iemand daar bediende is, of dat hij er eigendom aan heeft. Gaat u in de Burgerstaat, en ziet gij, dat iemand met een sleutel in 't gevangenhuis gaat, zo moet ge denken, zulk een heeft daar een bediening. Jes. 22: 19-23. Daar vindt ge dat God zegt: *Ik zal Sebna van zijn staat afstoten, en ik zal de sleutel des huizes Davids leggen op de schouder van Mijn knecht Eljakim.* De kanseliers van de koningshoven hadden een geborduurde sleutel op hun schouders, of zij droegen er een aan hun zijde; zo is 't

ook in de Kerk niet minder. Als u de kerkelijken ziet, die hebben ook een sleutel, dewelke verbeeldt de macht die ze in de kerk hebben.
Onder de Joden, als er een student gepromoveerd werd, zo leidden zij de Bijbel voor hem, en zij zeiden tot hem: lees, onderzoek, overdenk die nacht en dag. Dan gaven ze hem een memorieboekje en zei: al wat gij hoort of leest, dat opmerkelijk is, teken dat naarstig aan. Daarop gaven ze hem een sleutel, en zeiden, nu hebt u macht, om het hemelrijk te sluiten en te ontsluiten.
In 't begin van de Christenkerk als iemand predikant werd, gaven ze hem de hand van gemeenschap, (van broederschap,) Gal. 2: 9. Dan gaven ze ook de predikanten een staf, en zeiden: gij zijt nu onze herder, daarom weidt de kudde Gods, stelt er uw hart op. Dan gaven ze hem nog daarenboven een ring, en zij zeiden: Man! gij zijt met de gemeente getrouwd.
Dat is alles zoet en heerlijk. God neemt uit al die prenten er één en dat is de sleutel. Ik zal u macht geven, zegt God, over de kudde; en dat doet Hij onder die naam van sleutelen. De Heere Jezus zei, toen Hij de opperste macht had gekregen van de Vader, na Zijn kruisdood, opstanding en hemelvaart: Ik heb de sleutelen van hel en dood, Openb. 1: 18. Johannes zag Hem, die de sleutelen en de keten had van hel en dood, Matth. 16: 17, en 18: 18, Joh. 20: 23.

U zult zeggen: schikt gij ze niet te veel op; hoe vele sleutelen hebben ze?
Twee. Welke zijn die? *Een sleutel van kennis of de predicatie des Woords; en een sleutel der tucht of der discipline.*
U zult vragen, die eerste sleutel is die wel Schriftuurlijk?
Ja. Luk. 11: 52. Wee u gij Wetgeleerden, want gij hebt de sleutel der kennis weggenomen; gij zelve zijt niet ingegaan, en die ingingen hebt gij verhinderd. Ze houden niet van Wetprediken of te donderen op de predikstoel. Waarom niet? Omdat ze zelf niet trouw zijn; zij willen zelf niet ingaan.
Geen droeviger schepsels zijn er dan zulke predikanten; zij missen zelf de genade, en zij staan daar en schreeuwen, en zeggen: de mensen moeten genade hebben, zij moeten bekeerd worden, en zo haast krijgen zij de genade niet, of zij haten hen, en zij zijn er zelfs vijanden van. Dat is de sleutel der kennis weg te nemen. Met dat ze genade krijgen, worden ze hun vijand, en zij maken ze zelf de weg zo moeilijk, als zij kunnen. Dat zijn zulken, die de harten van de vromen bedroeven, en de goddelozen stijven.

De tweede sleutel, welke is die? Dat is de ban of de straf. Die sleutel der tucht moet nu zo niet gebruikt worden, als in 't Oude Testament, daar zij zelfs de macht hadden om de schuldige met de dood te straffen. Wat is de ban? Dat is het verbieden van de Sacramenten Gods. De hoge straf is het afsnijden van de gemeente. Wij hebben het aan deze plaats eens met beving van ons hart moeten doen. Wij hadden het ons leven niet gezien. Al onze medebroeders in de andere plaatsen deden 't mede. Dat wordt in het Woord genoemd: snijdt hem af, tekent hem, geeft hem over aan de satan. 't Is vreselijk op een schavot te sterven. Maar nog schrikkelijker is het, de kerkelijke tucht te ondergaan, te moeten horen die schrikkelijke woorden: *houdt hem voor een heiden en een tollenaar*. Daar hebt u de sleutelen des hemelrijks.

2. Nu moeten wij het gebruik zien; en hoe geschiedt dat?

De eerste sleutel is de sleutel der kennis, dat is de verkondiging des Woords. Daar moeten wij in zien:

Eerst. Wie die bedienen moet.

Ten tweede. Hoe zulk een gesteld moet zijn.
Ten derde. Aan wie het staat te prediken.

(1) Wat het eerste aangaat, de vraag is: Staat het aan een vrouw? Gelijk wij al beleefd hebben, dat er zulke leraressen waren. Maar God heeft ze als weggeblazen. Daar zullen wij nu niet breed van spreken. Het staat lelijk voor een vrouw, 1 Cor. 14: 35. En het staat niet minder slecht, dat een man aan de voeten ener vrouw zit, om alle dwalingen te leren.
Mag ook een burger wel voor predikant spelen? Ach! nee.
Wel maar! zeggen ze, ik ben bekwaam daartoe, zij weten naar het hart te spreken en te stichten, zulk een heeft zich duur te wachten. Wij zullen het u in een voorbeeld geven. Daar zijn misschien wel een vijftig burgers in de stad, die zowel zouden kunnen regeren als de regenten. Maar daar is een orde en schikking, daar zijn eden en verbonden. Of iemand al zegt: ik ben bekwaam om burgemeester te zijn, of om een stadsbode, of een stadsuitroeper te zijn; hebben ze daarom de vrijheid om die bediening waar te nemen? Of nu iemand zegt: ik kan zowel stichten als een predikant, hij heeft zomin de macht, om het te doen, als een particulier burger om een regent, stadsbode, of uitroeper te zijn.
Van de 'oefeningen' hebben wij onlangs breed gesproken, daar melden wij nu niet meer van; stichten moogt gij; gevallen van 't gemoed oplossen, eens bidden, dat staat u vrij te doen. Maar 't prediken staat u niet vrij, u hebt er geen zending toe.

Wie zijn ze dan, die die sleutelen des hemelrijks gebruiken mogen? Dat zijn zulken, die God noemt gezanten van Christuswege, opzieners, ouderlingen, dienaars van Jezus Christus, planters, natmakers; die het openlijk betuigen kunnen, dat ze in de Naam Gods gezonden zijn.

(2) Maar hoe moet dan zulk een predikant zijn?
Eerst. Hij moet een goede kennis hebben in het Woord. Sommigen hebben geen kennis, veel minder hebben zij verstand, om zielen te behandelen, of gevallen van 't gemoed op te lossen, zij moeten machtig in de Schriften zijn. Een predikant moet ook bestendig zijn. Hij moet niet zeggen: nu is 't wat, en dan weer, 't is niet met al; hij moet onwankelbaar zijn. Hij moet niet alleen bekwaam zijn om te leren, maar hij moet ook een goed getuigenis hebben bij degenen die buiten zijn, die tot de kerk niet behoren. Hij moet donderende van stem zijn, bliksemende van bestraffing en wandel. Hij moet oprecht en Godvruchtig zijn. U moet denken, dat hij een mens is, van gelijke beweging als ulieden zijt; zij moeten ook zeggen: wij struikelen allen in velen, Jak. 3: 2.
Hij moet ook geëxamineerd zijn, 1 Tim. 6: 12, zij moeten de goede belijdenis doen voor vele getuigen. Die daar zitten, moeten oordelen. De geesten moeten de geesten der profeten onderworpen zijn; zij moeten niet in de dienst gekomen zijn door kuiperijen of kabalen.
Meent u dat het niet veel te zeggen is, ten aanhore van duizenden mensen gevraagd te worden: *gevoelt gij niet in uw hart, dat gij van God en van de ganse gemeente geroepen zijt?*
Lieve Heere! sommigen worden voortgesleept van groot en klein; zij hebben neefjes en nichtjes daar ze ingang hebben, zij zoeken bij dezelve ingang en gunst, zodat ze voor de gehele gemeente liegen, dat zij van God en van de gehele gemeente geroepen zijn. En dan zeggen zij nog, dat ze dat in hun hart gevoelen!
Maar dat is een gelukkig predikant, die dat in waarheid zeggen kan, in nederigheid en

met tranen. *Ach! ja, dat gevoel ik.* En de dienst van zulk een is de heiligen ook aangenaam, zijn dienst is de heiligen als een bliksem en als een schrik. Waarom? Als ze op zijn beroeping wat weten te zeggen, dan hebben ze sluwheid genoeg. Daar hangt wat aan, een predikant te zijn; en dat zo openlijk te kunnen zeggen!

(3) Daar is dan een roeping nodig. Aäron werd geroepen. De Heere Jezus had een roeping. Hij kon zeggen: Ik neem uit Mijzelf die eer niet aan. De apostelen waren geroepen, 't is een teken van een vals leraar, niet geroepen te zijn, Jer. 23: 25, Ik heb gedroomd, ik heb gedroomd, zeiden ze. Maar de Heere spreekt er Zijn oordelen over uit, van het 30ste tot het 32ste vers, omdat Hij ze niet gezonden had. Paulus zei, Rom. 10: 15. *Hoe zullen ze prediken, indien zij niet gezonden worden. Hij* wil zeggen: wat onbeschaamder mens is dat, die predikt in Gods Naam, daar hij geen zending van God ontvangen heeft!

Wat moeten nu de dienaars des Goddelijken Woords doen, als ze de hemel openen?
Zij moeten niet maar wat geschiedenissen vertellen, en zeggen: ik kan die en die talen, dit en dat weet ik. Maar zij moeten zeggen: het komt op genade en zaligheid aan, op natuur, of genade. Daar is er niet een, of het is zijn werk, dat hij zijn hart op de kudde gaat stellen. Ze moeten niet gaan vertonen hoe velerlei talen ze weten; die zwijgers weten altemet meer dan zij. Daar komen gehele gemeenten ter kerk, en zij missen het rechte voedsel voor hun ziel, zij worden opgehouden met wat praatjes en vertelseltjes, en daarmee willen zulke predikanten tonen, alsof zij zo geleerd waren. Het past een predikant niet, dikwijls een kwartieruur of anderhalf te spreken over dingen, daar geen voedsel of wezen in is, en zo gaat de tijd al door. Dan hebben ze nauwelijks geen tijd meer om te bidden, of om op het wezenlijke wat te blijven staan, de tijd is weg. Dat zijn predikanten, die zichzelf prediken.
Daar komen dienstknechten en dienstmaagden, die niet veel gelegenheid hebben, om in de kerk te komen; zij kunnen er niet veel gaan, zij hebben dikwijls geen tijd, om te lezen, of te bidden; en als ze dan eens in de kerk komen, dan wordt er niet een woordje gesproken dat op hun hart weegt. Hoe droevig is dat! Daar zitten ze, en snakken om een woordje te horen. Zulke predikanten sluiten noch hemel noch hel. Hoe bedroefd is dat! Zij wekken niemand eens op. Als dat op de dorpen zo is, daar er maar een is, hoe droevig is het! 't Is te vrezen, geliefden! dat het in de steden ook zo worden zal, maar wij hopen, dat God zorgen zal, dat gij er geen ondervinding van zult krijgen.

Wat moet een predikant doen, die eerst het rijk der genade en dan der heerlijkheid opent?
Hij moet niet alleen voor vromen, en ook niet alleen voor goddelozen prediken. Wat is dat te zeggen? Is dat te zeggen dat hij de zonden vergeven moet? Nee. 't Is dan te zeggen, dat hij een hartenkenner moet zijn? Nee, ook niet. God zal maar zeggen: *zijt gij wel trouw geweest?* Moeten ze verzekering geven, en vergeving van zonden? Nee, dat houdt God voor zichzelf.
Maar hij moet niet vergeten de liefde en genade Gods te prediken, die in Christus is; het heil, dat er voor een goddeloze te krijgen is, dat er geen te oud noch te groot zondaar is, dat er genade voor de aller-goddelooste is. Kan hij 't met beweging van zijn gemoed doen, 't is maar te beter. Wij wilden wel, dat wij 't dikwijls zo deden, even als de Zaligmaker, als Hij nabij Jeruzalem kwam, zo stond Hij met tranen in Zijn ogen, en zo ontfermde Hij zich over haar, Luk. 19: 41.
Dan moeten ze eens zeggen: zo gij geen genade krijgt, of die alreeds bezit, moet gij

verloren gaan. Dan gaan ze hun de ganse raad Gods openleggen, zij prediken van de verkiezing en van de verwerping, van de eeuwige raad en van de besluiten Gods, van het Genadeverbond, al de gevallen des gemoeds gaan ze ophalen.
Als een predikant schraal is, dat schort maar aan de schraalheid van zijn hart; want er is overvloed van stof in elke Zondag, die er in deze stad en gemeente gepredikt wordt.
Dan nemen zij teksten, en zij prediken dan hier en dan daar tegen.
Daar komen uitverkorenen onder, God zegent het Woord, hun hart wordt geraakt, zij willen tot de Heere overgaan. Dan komt zulk een predikant en die richt er zijn predicatie naar, naar de gestalte en de staat van deze mens; en daar begint er een heilige groei te komen, onder Gods zegen; zij beginnen te geloven, zij verenigen zich met de Heere Jezus. Daar beginnen ze vruchten te dragen.
Dan komt de predikant, en zegt: die deze kentekens heeft, die dat geloof bezit, die zo klein is, de hemel is voor u; gij zult zalig worden, het goede werk in u begonnen, zal God voleindigen; uw beginseltje is wel gering, maar uw laatste zal vermeerderd worden.
Worden ze geroepen voor het ziekbed, of staan ze op de predikstoel, dan zeggen ze: ik zou niet durven zeggen, als u stierf, dat ge niet in de Heere Jezus zou zijn, of dat ge geen genade zou hebben. Ja, zij gaan verder, en zeggen: vreest de dood niet, de hemel is voor u open, de Drieëenige God is uw Deel in eeuwigheid. Dat is de hemel te openen.

Wat is nu de hemel te sluiten, en de hel te openen?
Daar prediken zij het nare van de hel, de oordelen Gods, van verloren te gaan, van de staat der verwerping; *zegt de goddeloze, het zal hem kwalijk gaan*, Jes. 3: 11. Zij tonen, wie de niet bekeerden zijn, en dat zulken kinderen des toorn zijn. Dat zoeken ze te doen met indruk, heftigheid, ernst.
En daar vliegen altemet de goddelozen tegen op. 't Is met opzet, zeggen ze tegen de vromen en predikanten, wij willen ons niet bekeren; moet ik veranderd worden, dan wil ik liever verloren gaan. Ik heb mijn oude leven al te lief, dan dat ik mij zou bekeren.
Daar komt dan een predikant voor 't ziekbed, en die zegt: ik vind niet een tekentje van genade in u, en gij zult stervende zo verloren gaan. En dat moet hij doen, zonder aanneming des persoons. O, zei de Heere Jezus, *gij zult in uw zonden sterven, uw zonde blijft*, Joh. 9: 41. Ezechiël zei tot de koning, zonder bewimpeling: *o gij onheilig, goddeloos vorst, wiens dag komen zal*, Ezech. 21: 25. Nathan zei tot David: *gij zijt die man*, 2 Sam. 12: 7. En nu moet gij kiezen, zei de profeet, een van de drie plagen. Heere! wat is dat naar, en wat zal elk niet moeten vergeven worden, dat hij zo trouw niet is. Zo te zeggen, in plaats van de tekentjes van de genade, zie ik het tegendeel. Maar daar staan wij met mensenvrees, en wij zijn niet trouw aan onze Koning.
Men gaat altemet naar een vergadering al biddende, dat wij toch niet ontrouw mochten handelen, en wij zijn evenwel ontrouw. Het is zó niet, als het wel past.
Hebben ze zich eens gekweten, ach! hoe blij zijn ze! Is een predikant op stoel eens in zulk een gemoedsgestalte, dat zijn hart gaande wordt, dat hij 't alles zoekt op 't hart te drukken, dan is het: wat zegt hij 't ongezouten! Wij willen hem niet meer horen.
't Is droevig in een land en stad als het zo toegaat. Gedurende de tijd van onze dienst hebben wij het wel geproefd, en ach! was 't nog maar gedaan! Dan verkleint men de predikanten, dan is het: altijd verdoemt hij ons.
Maar, zou gij dan wel graag hebben, dat wij onze zielen schuldig maakten? Zou gij het een stadsbode wel kwalijk nemen als hij zijn boodschap trouw aan u deed? Als er eens brand was, zou gij het dan wel kwalijk nemen, als er iemand van de straat af

kwam, en u kwam waarschuwen? En zijn wij alleen zo ongelukkig, dat wij u niet mogen waarschuwen? Maar als wij dat doen, dan is 't alles in roering; als wij de hel eens openen, en u als de vlammen van de jammerpoel doen zien, dan worden wij uw vijand, als wij dat doen. Is 't niet droevig?
Als er 's nachts iemand u waarschuwde, dat uw huis in de brand stond, gij zou het hem niet kwalijk nemen. Maar zo doen wij naar de ziel. Wij sluiten dan voor zulken de hemel, maar met enig onderscheid als ten tijde der apostelen, die zeiden: *Als ulieden en mijn geest samen vergaderd zijt, zullen wij zulken de satan overgeven*, 1 Cor. 5: 4, 5.
Een predikant kan 't nu niet alleen doen, maar predikanten en gemeente samen kunnen het doen. Hoe droevig is dat, als de ouderlingen en diakenen zich meester maken. Nu die predikanten, ouderlingen en diakenen zijn in gebreken. Maar zij moeten weten, dat ze moeten waken tegen de zonden en ergernissen in de leer, en in 't openbaar tegen de zonden in leer en leven. *Ik heb tegen u, dat gij de leer van lzébel laat leren*, zegt God. Dan prees God die gemeente, die de werken der Nikolaïten haatte; die Hij haatte. Dat zijn nu onze Atheïsten.

Dan moeten ze ook waken tegen alle zulke zonden in de wandel, daar God de hemel voor sluit. Die staan in uw *formulieren van 't Avondmaal*; de ongehoorzamen, zegt God, tekent ze. Het moeten mensen zijn, die lidmaten zijn, door Doop en Avondmaal. Die buiten zijn, oordeelt God. Men moet het doen met alle deernis en medelijden, met vriendelijkheid, zo zacht als wij kunnen, niet naar vooroordeel, noch toegenegenheid. 't Moet geschieden naar de regel, die de Heere Jezus gegeven heeft. Ze doen het zo node; zij wilden wel, dat ze 't niet doen moesten, zij doen 't zonder aanneming des persoons. Als een regent een speler, vloeker, hoereerder, of overspeler is, moeten zij hem zowel getrouw behandelen als een gering burger, die moeten ze niet meer 't vel over de nek halen, u moet het de groten zowel doen als de kleinen.

't Is opmerkelijk, wat die Godvruchtige leraar, de bisschop Ambrosius aan de keizer Theodosius, deed. Hij had zeven duizend burgers te Antiochië door zijn krijgsvolk om de hals laten brengen, omdat ze hem weigerden de schattingen, die hij had opgesteld, te betalen, en zelfs zijn standbeeld smaadheid hadden aangedaan. De keizer meende te Milaan in de kerk te komen. Maar de bisschop zei, dat hem niet toekwam aan het Avondmaal te gaan, gebruikende zelfs deze harde woorden: *Ga weg, gij bloedhond*, en hij deed hem uit de kerk gaan, omdat hij zoveel onschuldig bloed had laten vergieten. Ook kwam hij in geen achttien maanden ter kerk, en bracht die ganse tijd door in tranen en gebeden van berouw. Een zijner hovelingen in die tijd bij hem komende, sprak hem aldus aan: hoe schreit gij zo, machtigste keizer?
Waarop hij antwoordde: zou ik niet schreien, daar de hemel voor geen bedelaar gesloten is, en de kerk is voor mij gesloten.
Als nu de tijd van zijn straf ten einde was, en dat hij wederom zou aangenomen worden, zo viel hij met zijn aangezicht op de aarde. De woorden, waarmee hij zijn berouw betoonde waren deze, uit Psalm 119: 25. *Mijn ziel kleeft aan 't stof, maak mij levend naar uw Woord.*

Hendrik IV, die eerst alleen koning van Navarre, en daarna ook van Frankrijk werd, was van godsdienst veranderd, en van Gereformeerd, Paaps geworden zijnde, zo kwam Lofel tot hem en zei: *mijnheer koning, u hebt u schuldig gemaakt voor de Heere, zo gij u niet vernedert, zal het u kwalijk gaan.* Daar kwam een hoveling tot hem, die zei: mijnheer koning, die vernedering benadeelt de eer van uw kroon en

koninkrijk.
Maar de koning antwoordde: gelijk iemand niet te stout mag zijn tegen de Heere, zo kan hij niet te ootmoedig zijn voor de Heere.

Ziet gij 't wel, zo moet men doen, zo tot ootmoed verwekken. Hoe gaat dat toe?
Eerst, zij nemen kennis van de fouten, zij laten zich wel onderrichten van de fouten, evenals Jozua deed. *Achan, geef het mij toch te kennen wat gij gedaan hebt*! zegt hij, Joz. 7: 19. Kan de kerk niet oordelen? Matth. 22: 11, kwam de vriend zonder bruiloftskleed ook al in.
Ten tweede. Dan moeten ze zeggen: dat is uw fout; eerst zegt men het hem alleen in stilte; dan, als hij zich niet laat gezeggen, zegt men het onder twee of drie getuigen. Als hij zich nog niet laat gezeggen, dan brengt men hem bij de gemeente aan.
Is de fout zo, dat hij openbare ergernis gegeven heeft, dan moet het in 't openbaar behandeld worden. Als dat ook al niet helpt, dan wordt hij afgesneden. Dat is dan de uitslag, dat hij aan de satan wordt overgegeven.
Daar zijn twee rijken op de wereld, zeggen ze dan, en wij moeten openlijk verklaren, dat gij niet behoort tot het rijk van Christus. Dat doen ze zo, dat ze hem de Sacramenten verbieden zolang, totdat hij zich vernedert. Daar wordt niet anders beoogd in het verderf des vleses, dan dat de geest mag behouden worden, dat ze mogen beschaamd, tot belijdenis van hun zonden gebracht worden en zich zo weer bekeren; opdat ze zouden mogen zeggen: daar is het verloren schaap, de verloren penning weer gevonden. Daar komen ze dan weder in het huis des Heeren, en men zegt*: het Avondmaal is weer voor u*. Daar hebt u het tweede stuk.

3. Nu het derde stuk, zijn de sleutelen des hemelrijk oud of jong?

Zij zijn zo oud als de Kerk Gods zelve is; zij zijn van God zelf eerst in het Paradijs gebruikt, eerst aan Adam, daarna aan Kaïn, daarna aan al degenen die zich misdragen hebben. *Van toen aan begon men de Naam des Heeren aan te roepen*, Gen. 4: 26: Zij zijn gebruikt van dat er een openbare godsdienst is geweest, zij zijn gebruikt geweest ten tijde van David en de apostelen, sinds God gezegd heeft: het zaad der vrouw zal de kop der slang vermorzelen, Gen. 3: 15.
God heeft de sleutel der tucht gebruikt: eerst aan de engelen, daarna aan Adam, toen aan Kaïn, aan Cham, zelfs aan de eigen zuster van Mozes, aan Mirjam, als zij tegen Mozes opstond, Num. 12: 10. God heeft toen die sleutel gesteld onder de Levieten en onder de priesters. Is er een koning, die offeren wil, hij wordt melaats, zij stoten de koning weg. Hij werd met melaatsheid gestraft, 2 Kron. 26: 16-21.
Ja, de Joden hebben drieërlei afsnijding. Te weten: de eerste was een afsnijding uit de synagoge, de tweede was een Anathema, dat is een vervloeking, de derde was een Maranatha, een bijzondere en allerhoogste vervloeking. Dat is van Christus en van de apostelen zo niet gebruikt.

Maar is het wel nodig, zult u zeggen, zodanige sleutelen in de Kerk te gebruiken?
Ja; want gelijk het nodig is, dat aan ieder huis een deur is, aan een weide een hek of haag, aan een stad een poort is, zo is het ook nodig, dat er in de Kerk Gods zulke sleutelen zijn. En het is hierom nodig, opdat het verbond Gods niet ontheiligd worde, en Zijn toorn tegen de ganse gemeente ontstoken. Houdt ze er af, zegt God, al die goddeloze en onbekeerde mensen. 't Is ook nodig om Gods kinderen aan te moedigen, zij zouden anders wel onder het kaf begraven worden.
Ja! zeggen ze, wij zullen daarom uit de hemel niet blijven.
Zacht wat! Weet gij niet, dat daar zulk een kracht in is, dat God er naar oordelen zal?

Heeft dat geen kracht, als een regent door een stadsbode iets laat aanzeggen? Heeft dat geen kracht, als een cipier iemand in het gevangenhuis sluit? 't Is eveneens alsof u zei: sluit ge mij uit de stad van voren, ik zal er van achteren weer inkomen.
Ach Heere! wij doen het naar 't Woord niet.

Daar hebben wij nu dat ontzaglijke stuk gehoord en gesproken van datgeen, waartegen vele predikanten zo opzien om het te prediken. Maar het is geen wonder, vermits zij zo schuldig zijn. Het is niet maar een praatje, en te zeggen: ik heb mede helpen beroepen, ik heb mijn stem gegeven aan zulk een. En dat geschiedt dikwijls meer uit kuiperij, dan dat er gelet wordt op de talenten of bekwaamheden van zulk een predikant, en dat men acht geeft op zijn leer en leven. Daar men behoorde te zien en naarstig te vernemen, of hij in staat is om de kudde te weiden, om de jongelingen in de genade melk, en de volwassenen vaste spijs, en zo aan een iegelijk zijn bekwaam voedsel en bescheiden deel te geven en op te dissen. O, die dingen werden in de eerste Christenkerk geheel anders behandeld. Maar nu het gehoor der gemeente doorgaans kittelachtig geworden is, tracht men ook al naar leraars, die zo wat naar de mond kunnen praten, en kussens onder de armen weten te leggen. God zal het van hun hand eisen

Wat zegt nu uw hart?
In dat stuk van de godsdienst is de gemeente mede schuldig. De predikanten, die misschien niet veel studeren, en niet veel verstand hebben om zielen te behandelen, staan melaats. Wat doen ze? Zij dorsten naar een plaats. Ach! had ik een plaats, een beroep, zeggen ze. Eh hebben ze er ene, zij hebben dikwijls al zo weinig medelijden bij het behandelen van de zielen, als een geneesheer bij het behandelen der lichamen. Is er een ziel geraakt onder hun dienst, sommigen vallen hem wel tegen; zij rekenen het werk Gods voor het werk des duivels.
Geliefden, daar komt nog bij, dat predikanten dikwijls maar studeren om de naam van geleerd te hebben. Wij rekenen dat als een van de. heersende zonden onder de predikanten. Hebben ze wat wijsheid bekomen, dan dorsten zij naar grote plaatsen, zij hebben nergens rust. Dan worden ze hovaardig, of krijgen ze die plaats niet, die ze wel graag hadden, dan hangt hun het hoofd, dan is al hun moed uitgeblust.
Het gebeurt ook wel, dat, als de predikanten grote en aanzienlijke plaatsen hebben, zij dan de gunst van de groten zoeken; zij worden hun tafelvrienden, zij zetten hun voeten onder de tafels der groten, die daar zo mede ingenomen zijn, even alsof hun nu de hemel niet missen kon.
Opzieners zijn ook al schuldig. Om de gunst van deze of genen grote, maken ze ook verkiezing, en bezondigen hun geweten. Is er iets te doen aan of bij de groten, dan laten ze de anderen alleen staan, en zij halen hun schouders eens op; dan zorgen zij niet voor de gemeente, dat die goed voedsel hebben, zij maken niet dat ze trouwe, wijze, Godvruchtige predikanten hebben. Worden ze beroepen, zij zorgen niet, dat er zulken in hun plaats komen.

Hoe staat het onder de gemeente?
Daar hoort men de taal van Kaïn, daar is het: *ben ik mijns broeders hoeder?* Gen. 4: 9. Ik wil niemand verklikken. Dan geven ze dat die naam, men moet geen aanbrenger wezen; omdat degenen die aanbrengen zou, zelf schuldig is, en die schuldig is, wil niet aangesproken zijn.
Ja, de predikanten zijn het met de groten eens. Die komen nauwelijks in de kerk, of zo

zij er komen, maken ze verkiezing. Is er een, die zij niet lijden mogen, die moet dan aanhouden. De groten nemen hun gemak en vermaak, zijn er dan een, twee of meer predikanten, waar zij het bij kunnen houden, daar vliegen ze dan naar toe. Tegen de anderen is het: ik haat u, omdat gij niets goeds profeteert, 1 Kon. 22: 8. Daarop beginnen de kleinen met de groten mee te doen. Moet men hun de Sacramenten eens verbieden, dan zijn ze kwaad en gestoord, zij zijn niet beschaamd, zij willen liever jaar en dag van het Avondmaal des Heeren afblijven, dan dat ze tot verootmoediging zouden keren of beschaamd zijn.

Anderen beelden zichzelf altijd het goede in; 't zal wel gaan, zeggen ze; voor hun ziel, of voor de eeuwigheid maken ze geen zwarigheid.
Lieve God! bedriegt u niet! zo de hemel voor u of voor mij open is, weet gij wat wij dan moeten ondervinden? Dit,

Eerst. Ik en u moeten ondervonden hebben, zo goed te keuren die weg, die God houdt om mensen uit de hel te trekken. Hij verandert het hart. Hij opent het oog en het oor. Hij maakt verlegen en verslagen. Hij doet hun zien, dat zij een verloren schepsel zijn. Kent u zulk een manier van doen in God? Heeft God u al verlegen gemaakt over verloren te gaan, of behouden te worden? Kent u tranen, berouw en kermen? Kent u zulke dingen niet, gij zult uw leven in de hemel niet komen.

Ten tweede. Ik en u moeten ondervonden hebben: Ach! ik word zo klein, zo versmolten hebt u mij verkoren, mij wedergeboren en veranderd, weigert Gij mij uw genade in Christus niet? Hebt u mij van eeuwigheid uit zo vele duizenden voor de uwe gekend? Mij, zulk een kreupele, blinde, goddeloze? Waar komt dat vandaan, menslievende God? Kent u die verwondering over de rijkdom van Gods genade, dat God dat aan u gewrocht heeft?

Ten derde. Ach! hebt u zulk een liefde tot God en de Heere Jezus, tot het Woord en tot de dienaars, die u naar het Woord trouw behandelen, waar gij zegen onder hebt? Hebt u zulk een liefde tot al de vromen, die u trouw behandelen naar het Woord?

Ten vierde. Kent u zulk een zichtbare verandering? Gij verkeert met uw gezelschap niet als te voren, gij gaat niet te kerk, gij bidt niet als te voren, zijn de uitgangen van uw hart niet naar de Heere? Ach! hoe menigeen kennen dat niet! die dertig, veertig, vijftig en meer jaren blijven, die zij te voren waren, of zo zij veranderen, worden ze allengskens harder en bozer.
Hier zijn vier kentekenen. Wij zullen u niet bezwaren; hebt u ze ondervonden, de hemel is voor u open.

Eerst. Kunt gij zeggen, de orde, die God houdt, om mensen zalig te maken, is zo goed.

Ten tweede: Maakt het u zo klein. U zegt: Heere! hebt U op mij gezien, die zolang de duivel gediend, en mijn geweten zo dikwijls op de mond geklopt heb?

Ten derde. Voelt gij zulk een trek tot God en de Heere Jezus, en tot de Geest? Gij voelt zulk een begeerte om te bidden, te lezen. Als u God niet vindt, dan loopt gij om en om, gij zijt gejaagd. U begeeft u zelven onder zulke bedieningen, waar God zegen geeft. U hebt zulk een liefde tot allen, die naar de hemel gaan.

Ten vierde. Komt er zulk een verandering in u, en al zegt uw gezelschap, wat schort u? Gij zijt het met ons niet eens, gij geeft er niet om, al is 't, dat ze u verachten, U zegt: God vergoedt het alles.

Zijt gij zo, dan mag ik zeggen: de hemel is voor u open, en uw zonden zijn u

> vergeven. God is met u, de hel is voor u gesloten, de Heere zal u voor eeuwig in zijn gemeenschap inlaten.

Wat dunkt u nu, als de predikanten dat zo zeggen, is het niet eveneens, alsof het God zei? Als een stadsbode u wat komt aanzeggen, gij verwerpt hem niet. Wij zijn van des Heeren wege gezonden. Ziet u wel, dat wij in de beginne niet tevergeefs zeiden, dat een predikantsbediening een gevaarlijke bediening is? 't is ook een schone bediening; zij is gevaarlijk, omdat zij het bloed der zielen op zich laden als zij niet trouw zijn.
Daar zei eens iemand: schrijft dat op elk boek, of schrijft het in uw verstand en hart, zo zeggen wij ook; de predikanten die hun plicht niet waarnemen, maken zich schuldig aan het bloed der zielen, zij maken zich schuldig zelfs dan, als zij de vromen vleien, en de burgerlijken niet waarschuwen. God zal 't van hun handen eisen.
Ziet u wel, een gemeente stuift altemet daar tegen op, maar men is zo trouw niet als men wel moest zijn. Vergt het ons dan nooit ontrouw te zijn. Waarom zouden wij met u verloren gaan?
Wij kunnen betuigen dat, gedurende de ganse tijd dat wij uw predikant geweest zijn, wij niet anders hebben aangehouden, dan een herder achter God betaamt. *Uw dodelijke dag hebben wij nooit begeerd,* Jer. 17: 16. Uw haat of ongunst hebben wij niet verdiend, noch die gevreesd. De gunst van groten hebben wij nooit gezocht.
't Is gevaarlijk en moeilijk, 't is een strijden, jagen, vechten, 't is een hatelijke dienst. Ge wordt gehaat, bespot. Dan is 't eens: *gij zijt een beroerder, ik haat u! Hebt ge mij gevonden, mijn vijand?*

Weet gij wat veel helpt?
De gebeden der vromen, Gods zegen, en het loon verzoet het alles, niet het lichamelijke, maar die vrede, stilte en blijdschap. *Hebben ze er velen gerechtvaardigd, zij zullen ook blinken als de sterren aan 't uitspansel,* Dan. 12: 3.
't Is een vruchtbaar loon. Wij blijven dan bij het hetgeen wij in 't begin zeiden: wij wilden wel, dat wij u allemaal in de hemel zagen.
En dat gunne en geve ons God, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 32.

Vraag 86. Aangezien wij uit onze ellendigheid, zonder enige verdienste onzerzijds, alleen uit genade, door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?
Antwoord. *Daarom, dat Christus, nadat Hij ons met Zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, ons ook door Zijn Heilige Geest tot Zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij met ons ganse leven Gode dankbaarheid voor Zijn weldaden bewijzen, en Hij door ons geprezen worde.*
Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij, en dat door onze Godzalige wandel onze naasten ook voor Christus gewonnen worden.

Vraag 87. Kunnen dan die niet zalig worden, die, in hun goddeloos ondankbaar leven voortvarende, zich tot God niet bekeren?
Antwoord. *In generlei wijze; want de Schrift zegt, dat geen onkuise, afgodendienaar, echtbreker, dief, geldgierige, dronkaard, lasteraar, noch rover, noch dergelijke, het Koninkrijk Gods beërven zal.*

DE Apostel Paulus, beschrijvende de godsdienst, zegt: *dat die is een kennis der waarheid, die naar de Godzaligheid is.* Tit. 1: 1.
Daar komen ons in onze godsdienst drie zaken voor, te weten: kennis, geloof en praktijk. Daar komt ons bijzonder in voor:

Eerst. Kennis. De waarachtige God, Vader, Zoon en Heilige Geest te kennen, Joh. 17: 3. *Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God en Jezus Christus, die Gij gezonden hebt.* De kennis is een goed van 't Genadeverbond, zij zullen mij allen kennen van hun kleinsten af tot hun grootsten toe, Jer. 31: 34. En die kennis zou niet klein wezen. *De ganse aarde zou vol kennis des Heeren wezen, gelijk de wateren de bodem der zee bedekken,* Jes. 11: 9. Ze zouden allen de Heere kennen, de kleinen en de groten; ja, al hun kinderen zouden zelfs van de Heere geleerd zijn, Jes. 54: 13. De kennis is het voornaamste bij Salomo. *Welgelukzalig is de mens*, zegt hij, *die wijsheid vindt en de mens die verstandigheid voortbrengt. Want hun koophandel is beter dan de koophandel van zilver, en hun inkomst dan het uitgegraven goud,* Spr. 3: 13, 14. Hij wil, dat men tot de wijsheid zegt: *Gij zijt mijn zuster, dat men het verstand onze bloedvriend noemt,* Spr. 7: 4. Zo ziet gij dan hieruit wel, dat de vromen grote kennis hebben. Geeft het de vromen dan niet na, dat zij geen wijsheid hebben, zij zijn de aller-wijsten, zij hebben de zalving van de Heilige, die hun alle dingen leert; en zo weten ze alle dingen, 1 Joh. 2: 20. Paulus stond er zo naar, als hij alle dingen schade en drek rekende om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus zijns Heeren, Filipp. 3: 8.

Ten tweede. 't Komt in de godsdienst niet alleen aan op kennis, maar ook op het zaligmakend geloof. Wat was toch kennis, als er dat zeldzame, dat nodige niet bij kwam? 't Is het geloof der uitverkorenen, Tit. 1: 1; dat niet aller is, 2 Thess. 3: 2. Het is een gave Gods, Ef. 2: 8. *Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave,* Filipp. 1: 29. Dat geloof is een rechtvaardigmakend, vruchtbaarmakend, en heiligmakend geloof. *Die in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven,* Joh. 3: 16. *Die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden*, Mark. 16: 16.

Maar ten derde. Wat is kennis en wat is geloof Als u niet Godvruchtig leeft? Vindt gij een mens die het geloof heeft, hij moet het uit zijn werken tonen. *Toon mij uw geloof uit uw werken, en ik zal u uit mijn werken mijn geloof tonen,* Jak. 2: 18. De praktijk is de ziel van de kennis, een Godzalig hart moet werkzaam wezen niet alleen met zijn hersens, maar met zijn ganse wandel.

Dit zijn drie stukken, waar God in Zijn Woord, en Paulus in zijn brieven, en de Onderwijzer hier zo op aandringen, dat zijn de prikkelen en de nagelen, die diep ingeslagen worden van de meesters der verzamelingen, Pred. 12: 11. Mist gij het een of het andere, dan mist gij de gehele zaak; mist gij het ene, gij mist het andere ook.
Tot dat derde stuk van onze godsdienst gaat het tijdgeloof mee, maar dan verdwijnt het als u aan dat derde stuk komt. Maar 't rechtzinnig geloof gaat in alle drie de stukken mee, hoewel er ook al onder zijn, die het ene willen weg hebben, die de verlossing alleen maar willen hebben, zonder kennis van ellenden en met de dankzegging zal 't dan gaan zoals het mag.
Daarom komt de christelijke Onderwijzer tot het derde stuk, dat een kind Gods zo lief is als het eerste en het tweede. Wij zullen het niet alles afhandelen, alleen zullen wij maar onze Zondag een weinig beschouwen, en daarin zullen wij zien:

Eerst. De gelegenheid, en hoe dat er deze vraag in komt: waarom moeten wij nog goede werken doen?
Ten tweede. Moeten wij zien, wat de geestelijke dankbaarheid is, zij wordt dikwijls zo niet getoond, als 't wel moest wezen.
Ten derde. De noodzaak om goede werken te doen.
Ten vierde. Het ongeluk van de goddelozen.

Wij moeten bezien.

1. De gelegenheid van deze vraag.
2. De natuur van de geestelijke dankbaarheid.
3. De noodzaak tot goede werken.
4. Het ongeluk van de goddelozen zo zij zich niet bekeren.

1. Wat het eerste aangaat, de gelegenheid, bij welke de Onderwijzer deze vraag doet.

Deze is, omdat hij altijd in 't geheugen enige zaken wil gehouden hebben. Welke zaken? Deze:
Eerst. Ach! denkt aan uw ellendige, nare toestand. Wat nog?
Toen gij nog geen verlossing had, zo was er evenwel hoop voor u. Wat nog?
Denkt daaraan, dat de Verlosser kwam, en die had verdiensten voor u, u ten goede, en Hij heeft in uw hart willen prenten, dat zij, die verlost worden, geen verdiensten hebben, en evenwel zalig worden, maar uit genade. Ef. 2: 8, *Uit genade zijt gij zalig geworden, niet uit u.*

Ten tweede. De gelegenheid is, dat partijen een kwaad gevolg trokken uit onze leer; 't is al op genade te leven, zeiden zij, waar gij van spreekt; wat behoeft men dan van de dankbaarheid te spreken? Verblijdt u dan maar in uw geloof, en leeft zoals u 't verstaat. Maar wat zegt Paulus, Rom. 6: 1, 2? *Wat zullen wij dan zeggen, zegt hij, zullen wij in de zonde blijven liggen, opdat de genade te meerder worde; dat zij verre,* zegt hij. Hij wil zeggen: laat dat in uw hart geen plaats hebben.

Ten derde. Hij neemt die gelegenheid waar, om te tonen, dat wet en Evangelie niet tegen elkaar strijden. *Doen wij dan de wet te niet door het geloof? Dat zij verre, maar wij bevestigen de wet*, zegt dezelfde apostel, Rom. 3: 31. En Gal. 3, bijna 't gehele hoofdstuk door, doelt de apostel daarop, alsof hij zeggen wilde: wij geven de wet plaats, vóór de verlossing van de mens, om hem te overtuigen; en na de verlossing om hem naar die regel te doen wandelen, en dat met alle gewilligheid van het gemoed.

Nog eens. Ten vierde. Om een indruk te geven, dat de verdiensten van de goede werken verschillen. Waar verdiensten zijn, zijn altijd goede werken, maar waar goede werken zijn, zijn niet altijd verdiensten. Dat is het onderscheid.

Ten laatste. Om ons volk te beschamen, als hun praktijk tegen hun geloof en godsdienst aanloopt. Om uw gedrag wordt dan de Naam Gods (de leer van de genade) gelasterd, Rom. 2: 24.

2. **Dit gezien hebbende, zo wil de Onderwijzer In de tweede plaats beschouwd hebben, de geestelijke dankbaarheid.**

Hebt ge er uw leven wel over gedacht, wat dat is? Ach! niet velen bezitten dat stuk! Als u dat stuk bezit, dan begint er al in uw hart gewrocht te worden. Hoe bewerkt God zulk een ziel, als Hij haar geestelijk dankbaar maakt? Dan begint het hart bewrocht te worden om een zeker Voorwerp te beschouwen, en dat is de grote God; daar speelt in hun gedachten dat beminnelijke, heerlijke Wezen. Wat ziet ge daarin?

Eerst. Een aller-grootste volmaaktheid, zaligheid, algenoegzaamheid! Wat nog?
Dat Hij niets nodig heeft. Hij was volmaakt gelukzalig eer er enig schepseltje was, en toen 't er was, zo was Hij in Zichzelven volmaakt. Als er het schepsel is, ontvangt Hij er niet van, hoe vroom het ook is; en hoe goddeloos het ook is, het beneemt Hem niets. De duivelen benemen God Zijn geluk niet. De engelen geven 't Hem niet.
Als zulk een ziel bezig is in 't eenzame; lieve God! Zegt ze, wat zijt Gij groot! Daar woelt en raast de gehele wereld, en die kan God Zijn volmaakt geluk niet benemen.

Ten tweede. *Bewerkt God dat schepseltje om zichzelf te beschouwen.*
Zie eens, zegt Hij, wat gij voor iemand zijt. Als ze dat met ernst en naar waarheid krijgen te zien, dan moeten ze zeggen: ik ben zo gering, en zo slecht als een dropje aan de emmer, en als een stofje aan de weegschaal, Jes. 40: 15, een wormpje of een made, een onreine, die lemen hutten bewoont, welks grondslag in het stof is, Job 4: 19. Ik ben geen bezien waardig, een gering grasje; ik ben onwaardig ooit enige gunst van U bewezen te worden; het minste droppeltje van Uw zegening ben ik niet waardig, en als U mij al enig goed bewijst, wat een ondankbare ben ik!
Als God hen dat heeft doen zien, dan is' t: ik ben zo slecht, en gij Heere! zo volmaakt, ik ben zo onwaardig.
Dan komt God en die bewerkt hen en zegt: hebt u nooit iets goeds van Mij gekregen? Heb Ik u nooit iets goeds gedaan, zodat u moet zeggen in 't eenzame: grote God! U hebt mij goed gedaan zoveel in getal, zo verscheiden in soort. U hebt mij zulke grote weldaden bewezen, zodat ik moet zeggen, dat ik het niet naar waardij kan schatten.
Mijn en uw zonden zijn zo groot, dat wij het getal daarvan niet weten. Zo is 't ook met al Gods weldaden, die zijn zovelen, dat wij ze niet tellen kunnen, Ps. 71: 15, *Mijn mond zal uw gerechtigheden vertellen, de ganse dag uw heil, hoewel ik de getallen niet weet*. En Ps. 139: 18, zou ik ze tellen? Harer is meer, dan des zands; er is geen tellen aan.

Behalve dat, ik kan mijne, noch gij uw zonden in orde verhalen, zo verscheiden zijn ze, zo verscheiden zijn ook de zegeningen, dat wij ze in geen orde kunnen brengen. We kunnen niet zeggen: dat is de eerste, dat is de tweede, en dat de derde weldaad; wij moeten ervan zeggen: zou ik ze in orde verhalen, dat kunnen wij niet doen, dat is onmogelijk. En dat hebben wij allemaal zeer wel en zeer dikwijls ondervonden.
Als nu zulk een geestelijk dankbare ziel die weldaden beziet, dan neemt zij ze in haar hand, en zij weegt ze in de weegschaal van haar gedachten, en zij zegt: dat is zoveel, en dat is zoveel waard! En zij roept uit: *Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God!* Ps. 36: 8, en vers 6, *O Heere! Uw goedertierenheid is tot in de hemelen.* En Ef. 3: 19, *O liefde van Christus, die de kennis te boven gaat. 't Is een diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods!* Zij moeten er van uitroepen: *Hoe ondoorgrondelijk zijn Zijne oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen!* Rom. 11: 33.

Nu komt God de Heere en die zegt: mens! hebt u nu niet eens lust, om uit zulk een zee van weldaden dezelve evenwel een beetje te gaan regelen? Wilt u ze niet eens in orde brengen zoveel als ge kunt; en die zo elk in zijn soort eens gaan bezien?
Er zijn grote weldaden aan u bewezen in de natuur, grote in 't burgerlijke, en grote in 't kerkelijke; en dan zijn er nog grote in 't geestelijke, en wat hebt u nog eeuwige zegeningen te verwachten.
O, volgt het zo een beetje met uw gedachten na, laat ons uw gedachten zo wat leiden.

Brengt ze eens tot de natuurlijke weldaden.
Moet u daar niet zeggen: moest ik mede al een schepseltje wezen, Heere? Als het U nog al beliefde mij een schepseltje van U te maken, waarom was ik geen onredelijk dier? Waarom geen worm of enig ander verachtelijk schepseltje? Waarom moest ik een redelijk schepsel, een mens zijn, het hoofdstuk van Gods werken?
O Heere! zult u moeten uitroepen, dat is Uw vrijmachtige goedheid, Uw vrijmachtige wil en welbehagen, dat ik een mens ben.
Maar als ik nu al een mens was, lieve Heere! waarom hebt u mij dan een lichaam gegeven zonder wezenlijk gebrek? De een is kreupel, de ander is blind, de ander is doof geboren; waarom hebt U mijn lichaam, goede God! in zulk een goede geschiktheid gesteld? En als U mij zulk een gezond en welgeschapen lichaam gaf, waarom beliefde het U mij dan nog zulk een ziel te geven, met kracht en vermogen, om recht werkzaam te zijn? Waarom heb ik mijn volkomen verstand, daar anderen van kloek verstand beroofd zijn? Wat leefde ik in veel gevaar in mijn jeugd! Had mijn moeder of mijn vader moeten doen, wat Gij, Heere, gedaan hebt; zij hadden mij zo niet kunnen bewaren. Als ik hun opzicht niet had, dan had ik het opzicht van mijn God en Maker, dan kon Hij mij bewaren.

Dan komen ze tot de burgerlijke weldaden.
Allerliefste Heere! zeggen ze, ik word allengskens groot. Uw lankmoedige vriendelijkheid was daar ook in, dat ik in dit en dat onderwezen werd, daar mijn lust naar strekte; ik geraakte eindelijk in een beroep, in een nering of handwerk, of andere manier van kostwinning en bestaan. Sommigen kunnen zeggen: ik geraakte in staat en aanzien; en anderen: ik kan gemakkelijker aan de kost komen dan anderen; ik geraakte getrouwd, of ik bleef ongetrouwd; daar ik mijn hand aansloeg, 't was alles gezegend. Ik woon in een land dat als een Kanaän is, *waar de winkels vol zijn, waar de een voorraad na de anderen uitgeleverd wordt,* Ps. 144: 13. Ik woon in een land, waar de grendelen van de poorten sterk zijn. U hebt deszelfs inwoners vrede gegeven; daar is geen bejegening van enig kwaad, zo voor de inkomende, als voor de uitgaande. Daar

is geen vijand ver of nabij.

Dan komen ze tot de kerkelijke weldaden.
Ach God! zeggen ze, ik werd geboren in de schoot der Kerk; ik ben uit zulke ouders, die hun kind niet konden zien, of zij dachten: laat ons een jeugdverbond voor hetzelve maken; zij hebben hun kind niet kunnen zien, of zij zuchtten tot de Heere; hoe goddeloos dat ze waren, zeiden ze, *laat ons kind een kind van God wezen!* Die dikwijls niet veel bidden, zeggen evenwel: laten wij ons kind door het gebed aan God opdragen.
Aan de andere kant zijt gij van vrome ouders, van vaders of moeders zijde, of wel van beide zijden; laat ons kind, zeggen ze, niet voor de duivel, of voor de wereld zijn, maar laat het een zaad voor de Heere wezen. Als 't nog in zijns moeders ingewanden was, of nog nauwelijks ter wereld gebracht, hebben ze de Heere al lastig gevallen voor het kind, dat het toch des Heeren kind mocht zijn. Dan groeide 't allengskens op. Is 't een vrome opvoeding geweest, dan groeide 't op, onder vele tranen en gebeden; is 't een goddeloze geweest, dan is 't droevig.
U zijt misschien niet altijd zo vroom geweest. Hoe gedroeg de Heere Zich omtrent u? Hij laat de boom nog een jaar of enige jaren staan, daar anderen als een Ananias en Saffira schielijk sterven. Liet God ons staande blijven in 't kerkelijke, heeft Hij u de zuivere verkondiging van zijn Woord gegeven, of kwam er ergens een, die dwalingen in de kop had, daar stonden er wel tien tegen op, om hem te ontdekken.
Behalve dat, in de Kerk, waar u woonde en verkeerde, hoe menige mannen van allerlei bekwaamheid heeft God er gezonden? In deze stad wat hebben er al geweest van allerlei talenten en bekwaamheden, om in uw hart te sluipen, en dat voor God en zijn Woord in te nemen! Of ge het niet wilde horen, of gij ze verwenste, zij bleven al aanhouden; of ge dacht: ik wilde wel, dat het zo niet was, of ge kwam of niet, het was evenwel tot uw last, tot uw verantwoording.
Eindelijk kwam het zo ver, dat u zei: ik zal belijdenis doen; gij kreeg enige kennis, gij deed belijdenis, ge werd toegelaten tot het Avondmaal.
Sommigen kregen een bediening in de kerk, anderen een predikantsplaats, en dat wel ongedacht en onverwacht; zij kregen talenten, zodat God zei: doet er winst mee!
Ja, onder de bediening zijnde, kregen sommigen een ontroering en wroeging in hun hart; daar werd hun het vuur zo na aan hun voeten gelegd, dat ze moesten zeggen: *Ach God! ik moet veranderd worden van gemoed!* Dat is zo in 't algemeen.

Maar dan komt God met geestelijk werk.
Zodat ze beginnen te zeggen: Heere! wat is al het andere zonder dat! zo gij en ik niet kunnen zeggen, dat onze namen geschreven zijn in 't boek des levens, zo is onze staat ongelukkig en eeuwig rampzalig. Maar zijn onze namen ingeschreven, niemand zal er ons dan uitrukken. Daar is een contract tussen God de Vader en de Heere Jezus, dat moest volbracht worden.
Ze kregen zo hun loop, totdat het kwartiertje en totdat 't ogenblikje, in Gods raad bepaald en vastgesteld er was; het schepseltje en 't middel, dat God ertoe wilde gebruiken, moesten er beide wezen. En die tijd daar zijnde, naar Zijn raad, riep God ze uit duizenden; daar trok en riep Hij ze met kracht; hoe boos dat hart ook tegen God was. Daar was 't dan: *nu kan ik niet meer, Heere! wat wilt Gij dat ik doen zal*? Hand. 9: 6. En daar beschikte God dan deze en gene, die zich verbond in hun smart. Hij zond altemet de een en de ander naar u toe, die met u deden, evenals een wondheler, die een verband op de wond legt. Zo komt God met de een en met de andere bewerking, en legt het op het hart dat verwond is, als een verband van een wondheler, tot genezing.

Maar soms moet Ik een scherp verband doen, zegt God. Maar laat Ik het maar doen, het moet zo wezen. En dan komt God en die legt een verband aan een belaste, een moedgevende bewerking. *Komt herwaarts tot Mij, allen die belast en beladen zijt, en Ik zal u rust geven,* Matth. 11: 28.
Dan geeft God hun ook wel eens een bewerking van bidden. Als zulk een denkt: zou ik nog wel terecht komen? Dan doet God hen de Heere Jezus zien in Zijn schoonheid, dan brengt Hij hun tot een gezicht van hun zonden. Hij doet ze erbij zien hoeveel duizenden overtredingen Hij bedekt met de mantel der gerechtigheid van de Heere Jezus.
Daar geraakt dat schepseltje als geheel in zwijm; dan geraakt het in begeerte tot de nabijheid Gods, tot de volle verzekerdheid des geloofs, en dat Hij het eens zou doen smaken de zekerheid van hun zaligheid, Ps. 5: 6. Zij verkrijgen 't wel eens zo, dat ze als opgenomen worden. Ze krijgen 't wel zó dat ze niet noemen kunnen, die alle verstand te boven gaan, die zeldzame uurtjes, die uitnemende ogenblikjes, maar die van zo korten duur zijn.
Zij geraken wel weer in zulke gevallen, zodat ze wel dodig en traag worden en in zonden komen te vallen; maar de Heere trekt daarom Zijn hand niet van hen. Maar naardat ze de zonden begaan, en ook beleden hebben, neemt God ze weer in genade aan. Dat hebben wij gezien in Petrus, als hij zo bitter weende, Luk. 22: 62, Wat kost hem zijn afdwaling! De Heere bracht hem terecht, Hij doet even als een herder, die het afgedwaalde schaap gaat zoeken.

Eindelijk brengt God hen tot die gedachten van de *eeuwige weldaden,* die ze te verwachten hebben. Dat grote goed, de zaligheid der zielen met de dood, en na de opstanding voor ziel en lichaam beide. Als ze die beschouwen, dan zeggen ze er van: *Heere! mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot*, Job 19: 27. Ach, was ik bij de Heere! dat is mij verre het beste.

Bedenkt het nu eens. *Is dit niet een eerlijke staat?*
Zegt gij nu: zijn die weldaden aan mij zo bewezen? Indien u het zo vindt, moet u dan niet zeggen: *Ach Heere hoe verwonderd ben ik*!
Maar Heere! ik moet een vraag doen, belieft het U, antwoord mij: wat zijn de redenen waar al die weldaden uitvloeien?
Aan de een zijde de vrijmachtige genade Gods, Tit. 3: 5. Psalm 136, waar tot zesentwintig malen toe, geen andere grond gelegd wordt, dan de goedertierenheid van de Heere. Aan de andere zijde de verzoening, die de Heere Jezus door lijden en gehoorzaamheid teweeggebracht heeft. Hij moest het bittere proeven, opdat gij verkwikking genieten zou. Hij, die rijk was, is om onzentwil arm geworden, 2 Cor. 8: 9.
Daarop komt God en die werkt nederigheid in hen. *Ik ben te gering en te snood dan al deze Uw trouw en weldadigheid,* Gen. 32: 10; en Luk. 15: 21, Ik ben niet waardig Uw zoon genaamd te worden. Hij werkt ook blijdschap. *Loof de Heere, mijn ziel, vergeet geen van al Zijn weldaden,* Ps. 103: 1, 2; en 100: 2, Dient de Heere met blijdschap; en Ps. 92: 5, *Gij hebt mij verblijd, Heere! met Uw daden, ik zal juichen over de werken Uwer handen.*
Daar beginnen ze in liefde tot God uitgaande te zijn; zij kunnen eenvoudig met David zeggen, Ps. 116: 1, *Ik heb de Heere lief*; Ps. 18: 2, Ik zal U hartelijk liefhebben, Heere, mijn sterkte. Joh. 21: 17, *Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik U liefheb.*
Dan willen ze dat gaan heugen. Dat vergeet ik mijn leven niet, zegt zulk een dankbare ziel, die natuurlijke zegeningen, die burgerlijke, die geestelijke en die eeuwige, die ik

nog wacht; zij heugt het zolang als zij leeft. Ik kan er niet van zwijgen, zeggen ze. Komen ze bij hun vrienden, en zelfs al was het bij hun vijanden, bij hun huisgenoten en bekenden, God heeft dat aan mij gedaan, zeggen ze, Ps. 66: 16. *Komt, hoort toe, o gij allen, die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft;* Ps. 44: 2, *Onze vaders hebben het ons verteld.* Ze nemen hun kinderen eens bij zich, zij vertellen het, en zeggen: dat, en dat, heeft God aan mij gedaan. Dan beginnen ze zoveel lust te krijgen om God te dienen. Nu moet al mijn leven gericht zijn, zeggen ze, om te tonen, dat ik een goede boom ben.

Dat is de natuur van de dankbaarheid, die gij en ik zou eisen.
U zult licht zeggen: ik weet er niet van, zo te danken.
Is u dat onbekend? Dat is een slecht teken. Kent u die dankbaarheid niet? 't Is een teken, dat gij niet veel deel hebt aan de verlossing.

3. **Nu hebben wij ons derde stuk te bezien, en dat is de noodzakelijkheid van de goede werken, al verdienen ze niet.**

Al verdient Christus alleen, al worden wij uit genade zalig, al is het, dat, als wij alles gedaan hebben wat ons bevolen is, wij nog onnutte dienstknechten zijn, want wij hebben dan maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen, Luk. 17: 10; evenwel zijn ze nodig, al verdienen ze niets. Waarom zijn ze nodig? Zult u zeggen.

Eerst. Let eens op; de Onderwijzer zegt: *de Heere Jezus heeft ons gekocht met Zijn bloed; wat zullen wij Hem gaan vergelden?* Zullen wij nog langer zondig gaan leven, daar Hij voor ons gestorven is? Hij is voor u ter hel neergedaald, en zult u niet naar de hemel zoeken te gaan? *Hij heeft Zichzelf overgegeven, opdat Hij Zichzelf een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken,* Tit. 2: 14. Hij heeft u met Zijn bloed gekocht, opdat gij Hem verheerlijken zou.

Ten tweede. Beziet eens wat God de Heilige Geest aan u gedaan heeft. Hij heeft u naar het beeld Gods vernieuwd. Heeft Hij Zijn beeld dan in u vernieuwd en hersteld, opdat gij de duivel dienen zou? Is het niet, opdat gij de oude mens zou afleggen en de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is, Ef. 4: 22, 24, rechtvaardig, matig, en heilig leven zou? En zou gij nu nog goddeloos willen gaan leven, en het beeld des duivels vertonen?

De derde reden is: omdat God het gebiedt. Als vader of moeder iets gelast, zal men dat niet doen? Als een magistraat iets belast, moet men dat niet nakomen? Micha 6: 8, Wat eist de Heere van ons, dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben, en dat wij ootmoedig met Hem wandelen zouden? Dit is de wil Gods, uw heiligmaking, 1 Thess. 4: 3. Hij ontslaat niemand van dat gebod, noch koning, noch bedelaar; 't is een onveranderlijk gebod; 't is zo onveranderlijk, dat het nooit herroepen kan worden; 't is al vaster, dan de wet der Perzen en Meden, Dan. 6: 9. Als God van die eis afging, dan zou Hij tegen Zijn natuur spreken, en Zichzelf verloochenen.

Ten vierde. Wij moeten goede werken doen, anders kunnen wij niet tonen, dat wij dankbaar zijn. Als wij weldaden genoten, en wij gingen er tegen aan, dat zou een teken van hardnekkige ondankbaarheid zijn. De Zaligmaker eist niet anders. Joh. 5: 14, Zie, gij zijt gezond geworden en zondigt niet meer. *Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd, zei God, maar zij hebben tegen Mij overtreden,* Jes. 1: 2. Wat is meer te doen aan Mijn wijngaard, hetwelk ik aan hem niet gedaan heb? Waarom heb ik

verwacht, dat hij goede druiven voortbrengen zou, (dat was billijk) en hij heeft stinkende druiven voortgebracht, (dat was schrikkelijk) Jes. 5:. 4.

Ten vijfde. U moet goede werken doen, opdat gij God eer geven zou. Een kind, dat wel leeft, is tot eer van zijn ouders; een Christen die wel leeft is tot eer van God. Matth. 5: 16. *Laat uw licht zo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, die in de hemelen s, verheerlijken.* De Heere Jezus zei: *hierin is Mijn Vader verheerlijkt, dat gij vele vruchten draagt, en gij zult Mijn discipelen zijn,* Joh. 15: 8. Dat een akker vele vruchten draagt, is dat niet tot eer van de landman? Zegt men niet: die man heeft zijn akker goed gedaan? Zo is 't met ons ook. Dienen wij de Heere, Hij wordt door ons grootgemaakt.

Ten zesde. Wij moeten goede werken doen, opdat wij verzekerd van ons geloof zouden wezen. Daar is zeer veel aan gelegen. Leeft gij niet vroom, U kunt niet verzekerd zijn; leeft gij slordig, God zal het donker in uw ziel maken. Wat maakt de boom goed dan de vrucht? De boom wordt uit de vrucht gekend, Jak. 2: 18. Matth. 7: 20.

Ten zevende. Hoe zult u anders uw naaste stichten, overtuigen, winnen? Woont u in een goddeloze buurt, en horen ze u eens bidden; het is zo dikwijls een klop in hun gemoed, zodat ze moeten zeggen: mijn gebuur bidt, en ik vloek. Hij gaat naar de hemel, en ik naar de hel. Het geeft hun zo menige neep in hun gemoed.
Woont gij in een straat, waar 't zeer goddeloos is, en gaat gij naar de kerk, het is hun zo dikwijls een steek in hun hart. Al willen ze kwaad van u spreken, u hebt hun geweten voor u. Ik loop, zeggen ze, wel gehele weken langs de straat en ik zeg: mijn gebuur verzuimt zijn beroep, als hij eens naar de kerk gaat; en hoe dikwijls verzuim ik het, als ik in een zondig gezelschap ga! Daardoor wint dan altemet de gelovige vrouw de ongelovigen man, of de gelovige man de ongelovige vrouw, 1 Cor. 7: 14. Door uw goede wandel kunt gij er dikwijls, zonder een woord te spreken, wel een winnen, zodat, als ze eens ziek worden, dan is het: roept nu mijn vrome gebuur eens in; anders is hij er doorgaans te veel. Maar zijn ze ziek, dan is het: haalt die vrome; laat die, en die vrome, nu met mij eens spreken.

Ten laatste. Al verdienen wij niets door de goede werken; zonder goede werken, zonder heiligmaking, hebt u geen heerlijkmaking te wachten. Christus en de goede werken gaan samen, Hebr. 12: 12-14.

4. **Nu moeten wij zien, en dat is ons vierde stuk, het ongeluk van de goddelozen.**

Zullen die niet zalig worden die geen goede werken doen?
Nee, of daar moet grote genade tussenbeide komen. De vromen doen ze ook van nature niet. Maar daar komt grote genade tussenbeide. Maar blijft iemand goddeloos leven, dan kunnen zij niet zalig worden; die geen goede werken doen, kunnen niet zalig worden in generlei wijze, maar die goddeloos wil blijven, gaat naar de hel. Weet gij wie zij zijn die niet zalig zullen worden, zo ze niet bekeerd worden? Deze:

Eerst. Openbare goddelozen, die goddeloos leven, zulke mensen, die vloeken, zweren, en ongodsdienstig leven, zij misbruiken de Sabbat, die Gods naam ontheiligen, vloekers, spelers, die in zichtbare, vuile vlekken leven, en elk besmetten. Men kan altemet weinig onderscheid zien tussen het doodsbeen van een mens, of van een beest;

zo is het ook, men kan moeilijk onderscheid zien tussen een Christenmens of een beest. *Die zullen het koninkrijk Gods niet beërven*; 1 Cor. 6: 10. *En dwaalt niet, noch hoereerders, noch afgodendienaars, noch overspelers, noch ontuchtigen, noch die bij mannen liggen, noch dieven, noch gierigaards, noch dronkaards; geen lasteraars, geen rovers zullen het Koninkrijk Gods beërven.* De bijl ligt aan de wortel der bomen; alle boom, die geen goede vrucht voortbrengt, zal uitgehouwen en in het vuur geworpen worden, Luk. 3: 9.

Ten tweede. Wie zullen er nog al niet zalig worden? De burgerlijken, die zelfs zo onopsprakelijk zijn, zullen die ook al verloren gaan? Ja, ziet dat in de jongeling, Mark. 10: 17-22. Evenals die jongeling komen ze dicht bij, maar zij komen evenwel niet binnen.

Ten derde. Wie nog? De geveinsden, dewelke aan 't hart ondeugend zijn. In hun gedaante willen ze zich goed vertonen, maar ze zijn de wit gepleisterde graven gelijk, die van buiten wel schoon, maar van binnen vol doodsbeenderen en onreinheid zijn, Matth. 23: 27, zij zuchten, zij schreien, men zou denken, dat het alles wel met hen was, zij zijn buiten Godvruchtig, maar van binnen vol stinkende gruwelen.

Ten vierde. Weet gij wie nog? Zulken, die wederkeren, waar men van moet zeggen: u was voor tien of twintig jaren beter dan nu. *Die volhardt tot het einde toe, zal zalig worden*, Matth. 24: 13. Gevolglijk die niet volhardt, zal niet zalig worden. De ranken die buiten de wijnstok zijn, zullen buiten geworpen worden, Joh. 15: 6.

Ten vijfde. Weet gij wie nog? Haters van de vromen, zo gij de vromen haat, gij gaat naar de hel, gij zult niet zalig worden, Joh. 15: 18, 19. *Indien u de wereld haat, zo weet, dat ze Mij eer dan u gehaat heeft.*

Ten zesde. Weet gij wie nog? Die naar het vlees leven. Die zullen sterven, Rom. 8: 13. *Want indien gij naar het vlees leeft zo zult u sterven*. De werken des vleses nu zijn, dat men de naam heeft, dat men leeft, en men is dood, Openb. 3: 1, ziet het in de dwaze maagden, Matth. 25.

Ten zevende. Weet gij wie nog al niet zalig worden? Die niet wedergeboren worden, Joh. 3: 5, zoals ze in hun natuur leven, zouden zij het in de hemel niet kunnen harden. Rom. 8: 7. *Het bedenken des vleses is vijandschap tegen God.* Wat gemeenschap zou dan de duisternis met het licht kunnen hebben, of Christus met Bélial? 2 Cor. 6: 15.
Voor de natuur, die onbekeerd is, is het in 't zwart te gaan, God te dienen. Ja, zelfs in gezelschappen van vromen te zijn, is als de dood voor hen. Als goddeloze kinderen met hun vrome ouders naar het gezelschap van vromen moeten gaan, dan hangt hun het hoofd. En wat zou nu zulk een in de hemel doen?

Nog eens. Een onbekeerde is tot de Heere Jezus niet gebracht, hij gaat nog op de brede weg. Het kan niet anders wezen, of die zo leeft, zal ook zulk een uitgang hebben. Die goddeloos leeft, zal een goddelozen uitslag hebben. 't Is even alsof een landman in de zaaitijd onkruid zaaide, in de maaitijd zal hij dan ook niet dan onkruid maaien, zou een mens al maar de zonden bedrijven en in de hemel komen? Dat zou zijn, eveneens alsof een landman onkruid gezaaid had, en hij wilde, de oogst daar zijnde, tarwe maaien.

Nu komt de Onderwijzer, en hij neemt bij die gelegenheid het stuk van de bekering op; en daar gaat hij van spreken, en daarop zei hij welke de ware bekering is, en welke de valse is, en dat doet hij teer, wèl en bescheiden.
Dan mogen ze zeggen: u hebt zo van de goede werken gesproken, en dat er zo vele vlekken zijn. Maar wat moeten wij voor goede werken houden? Dan neemt hij bij die gelegenheid de gehele wet van God onderhanden, en die verklaart hij. Wilt u de weg naar de hemel zien? Zegt hij, deze is de weg.
Als hij dan de wet ten einde is, zo zegt hij: Ach Heere! is er nu wel een mens, die dat kan doen, die de wet kan houden?
Ach! nee. Geen een. Wat dan? Daarop komt hij tot die heerlijke stof van 't bidden. Dan leidt hij de mensen naar God. God, zegt hij, heeft zulk een einde voor met die wet zo scherp te laten prediken, opdat, als wij ons gebrek en onze naaktheid zien, dat wij dan naar de Heere Jezus zouden vlieden. Hij wil ons tot bidden hebben.
Daarop komt hij tot dat bijzonder heerlijk stuk, het gebed, dat ons de Heere Jezus zelf heeft gegeven.
U hebt in uw leven geen boek of tractaatje gelezen, welker inhoud zo vol geest, klem en klaarheid is, als onze Catechismus, zulk een traktaatje is er in de wereld niet. Neemt het, kust het, omhelst het, legt het in uw hart weg. Daar ontbreekt niets in van het geestelijke, 't is alles zo geestelijk! 't Is maar een kort traktaatje, maar wij zeggen de waarheid, u hebt er uw leven geen stichtelijker gelezen. Staat voor elke Zondag wat stil. Al deed u elke week niets anders, dan dat gij voor elke Zondag, die er gepreekt moet worden, wat stil stond, u zou allengskens daar bedreven in worden. Daar zou nooit iemand vat aan u hebben; de duivel of niemand.
Daar hebt u nu het stuk van de dankbaarheid, in haar gehele beloop.

Ik wilde wel, dat gij elk rechtuit met uzelf handelde.
Hebt u geen weldaden van God ontvangen? Hebt u niet met al gekregen? Is Hij u een harde Heere? Is Hij u een woestijn, een dor land? Betuigt het tegen de Heere, Micha 6: 3. Gaat eens in het eenzame. Legt uw boezem eens voor God open. Heeft God geen weldaden aan u bewezen?
Misschien zult u zeggen: Ach, ja! zovele.
Hoe hebt u het ermee gemaakt? Zijt gij als een graf? Wilde gij al de zegeningen niet gaan begraven en wegstoppen, opdat ze niemand zag? Moet God niet van u zeggen, even als van Israël: Haast vergeten zij Mijn daden, Ps. 106: 21. Israël heeft zijn Maker vergeten, Hoz. 8: 14. Hebt u ook zo de Heere gaan vergeten? Zou men op uw hoofd niet moeten schrijven, hetgeen ze op Israël deden: *De kinderen Israëls deden geen weldadigheid bij het huis van Jerubbaäl, dat is Gidéon, naar al hetgeen hun bij Israël gedaan had,* Richt. 8:35. Ze vergaten, hetgeen Gidéon aan hen gedaan had; zij vergolden het de man noch zijn huis. Of hebt u ze gaan verderven? Daar valt zo menige zoete druppel neer op de doornen, en in de woestijn, maar het is terstond weg. Hoe menige zoete regen druipt er op u neer? Maar wat doet u ermee? Gaat u het tot zonden gebruiken? Zal de Heere u moeten zeggen: *Als nu Jeschurun vet werd, zo sloeg hij achteruit,* Deut. 32: 15. Als u wat meer in de wereld werd, sloeg u dan mede achteruit? *Zult u dit de Heere vergelden, gij dwaas en onwijs volk?* Deut. 32: 6. Behalve dat, hoe ging het met al de zegeningen, die u kreeg? Was God bij u de Zegenaar? U had misschien wel ergens een vriend, wiens dorpel u overliep; daar u wat voor opgezeten hebt; wies fouten u deugden moest noemen; daar u voor moest bukken en opzitten, alsof hij uw God was; daar gaf u uw gemoed voor ten beste; daar had u dan al de zegen van; en dan moest God achter staan. Dikwijls kent u het niet.

Anderen wederom wijten 't hun eigen verstand. Dat die en die niet hebben, dat ik heb, zeggen ze, is, omdat ze zo naarstig en zo verstandig niet zijn als ik. Die roken hun eigen netten, en maken een pop van hun eigen vernuft. Als u van de dankbaarheid hoorde, moest u niet zeggen, dat er vele zulken zijn, die de leer van de dankbaarheid tegenspreken? Hebt u uw leven in uw stad daarover niet een groot geravot gezien en gehoord? U zult het misschien nog wel zien, dat er maar predikanten zullen zijn, die de theorie kennen, en zich daar maar mee zullen ophouden, maar met de praktijk niet. Bij de heidenen was het bekend, dat niemand wijs was, die niet vroom was. Rekent u zulke mensen wijs die niet Godvruchtig zijn? Die niet vroom zijn, zijn dwazen; zij kennen de rechte en ware wijsheid niet.

U zult licht zeggen: dat is waar, ik heb u begrepen, ik weet niet wat wij elkaar nog al zullen wijsmaken.
Salomo zegt, Spr. 3: 7, *Vreest de Heere en wijkt van het kwade.* Dat is het beginsel van alle wijsheid, en 't beginsel van alle wijsheid is de rechte dankbaarheid. Niet die dankbaarheid van de Farizeeën. Hoe menige Jood is er met zijn dankoffer naar de hel gegaan! Hoe menige Christen zal er met zijn dankzegging in de hel vallen! Hoe menige Christen leeft er onstichtelijk, zodat men benauwd is, om in zijn gezelschap te zijn; en dat men blij is, als men er uit is! Hoe weinigen zijn er, die er enigen zoeken te winnen, die het met de duivel houden! Zij zouden ze eer van de Heere aftrekken. Dan beelden zij zich nog al in, verlost te zijn!

Daar is dan onderzoek nodig, of ik en u verlost zijn; al hadden wij alle weldaden zonder dat, het kan ons niet helpen. Waar is het aan te kennen?

Eerst. Die verlost is. Ach God! hij heeft zo getreurd, en hij treurt nog zo dikwijls, over zijn ellendige toestand. Ik lig, zegt zo een, onder Uw toorn, onder de vloek, onder de kracht der zonden, onder de heerschappij des duivels; ik ga naar de hel, mijn God! ik ben uw schepsel, maar ik was beter nooit geboren, dan dat ik niet wedergeboren zou worden. Ach God! had ik liever mijn leven geen schepsel geweest, dan dat ik niet wedergeboren zou worden!

Ten tweede. U zult zo bekommerd geweest zijn of u uw leven wel verlost zult worden. Die kommer tonen ze met bidden, zuchten, klagen en tranen; zij zijn verslagen in het hart. Ze roepen uit: *wat moet ik doen om zalig te worden?* Hand. 16: 30. Bedenkt u, is het u niet zwaar geweest die verlossing te missen? Zegt de waarheid: is 't u wel met enig gewicht op uw hart gekomen?

Ten derde. Ach! kent u een Verlosser? En 't werk der verlossing schatte u dat hoog voor u? Zei u tot de Verlosser: *ik zal aan Uw voeten blijven liggen, kom ik om, zo kom ik om?* Esther 4: 16.

Ten vierde. Beminde u de praktijk der Godzaligheid? Hebt u die lief? Zegt u: zonder praktijk en deugd is 't alles niets?

Die de praktijk der Godzaligheid liefheeft, hoe is die gesteld?

Eerst. Hij heeft de bediening zo lief, die op de praktijk staat.

Ten tweede. Hij bemint lieden van de praktijk; dat zijn de mensen, waar hij 't meest van houdt.

Ten derde. Hij heeft een algemene afkeer van de zonden.

Ten vierde. Hij heeft een algemene lust tot de deugd.

Ten vijfde. Hij heeft zovele kloppingen en wroegingen, als hij de zonden doet.

Ten zesde. Hij treurt over de inwonende zonden.

Ten zevende. Hij staat naar groei in de heiligmaking.
Ten achtste. Hij zoekt weer op te staan, als hij gevallen is.
Ten negende. Hij mijdt en vliedt alle zondige gelegenheden en gezelschappen.

Wat denkt u nu in uw hart; zijt u verlost, zondaar? Mist u dat? Zolang u onbekeerd zijt; zo mist u het; en dan moeten wij zeggen:
1. U zijt onder de vloek, onder de heerschappij des duivels, u gaat naar de hel.
2. U zijt tot nog toe genadeloos; en wat ellendige staat is dat! 't Is de naaste aan die der duivelen en der verdoemden.
3. Dan hebt u geen goede werken! Dan zijt u een kwade boom, die staat, om uitgeworpen te worden.
4. U leeft niet tot eer van God, en dan zal Hij u eindelijk ook versmaden, 1 Sam. 2: 30, *Die Mij eren, zal Ik eren, maar die Mij versmaden zullen licht geacht worden.* Daarenboven uit dit alles kunt u verzekerd zijn, dat u nog in de natuur zijt.
Bovendien, u sticht uw naasten niet, maar u ontsticht hem. U wint niemand en u wilt van niemand gewonnen worden. 't Is of uw gehele huis in beroering is, als er iemand van de uwe bekeerd wordt. Hij krijgt alles tegen zich.
Ja, wij kondigen u aan, dat u niet zalig zult worden, u zult zeker moeten verloren gaan, of God mocht nog bekering voor u hebben. Geeft het evenwel niet op. Maar gelooft ook niet lichtvaardig dat u zalig zult worden. U zou altemet een leugen geloven, en met een leugen in uw rechterhand verloren gaan, Jes. 44: 20. *Zoekt dan de Heere, terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan, terwijl Hij nabij is.* Jes. 55: 6.

Vromen! die de tekenen vindt, daar is ook al gebrek bij u. De vromen stichten ook weinig. 't Is zeldzaam als u een vrome twee of drie ziet, die tot stichting zijn, zij zoeken dikwijls maar zichzelf te stichten. Kunt u uw kinderen, vrienden, huisgenoten, zo naar de hel zien gaan? Schaamt uzelf voor de Heere.
Dankt God voor al Zijn zegeningen aan u bewezen. Wekt de gave op, die God u gegeven heeft. Van elke zegen die God u heeft gegeven, heeft Hij gezegd: doet er handel mede.
Vromen, al hebt u gebrek, als u maar die heilige schaamte blijft houden, troost u daarmee. U zult door verdiensten niet zalig worden. 't Zal door de genade Gods zijn, en door de verdiensten van Christus. Daar hebt u het stuk van de 32ste Zondag.

Wat dunkt u nu, moeten wij allen niet met schaamte naar huis gaan, en bidden, dat God ons onze ondankbaarheid vergeven, en al onze zonden bedekken wil met de mantel van Christus' gerechtigheid; en dat Hij ons believe te verschonen om Zijn krachtdadige voorbede?
Wij zullen toch altijd moeten zeggen, dat het uit genade is, dat wij zijn zalig geworden. In de hemel zullen wij dat tot in eeuwigheid erkennen moeten, dat het vrije genade is. Wij zullen moeten zeggen, uit Openb. 5: 12, *Het Lam dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht en de rijkdom, de wijsheid en eer, heerlijkheid en dankzegging.*
Nu ik hoop dat de Heere dit gesprokene zegenen zal aan ons allen. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 33.

Vraag 88. In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekering des mensen?
Antwoord. *In twee stukken: in de afsterving des ouden, en in de opstanding des nieuwen mensen.*

Vraag 89. Wat is de afsterving des ouden mensen?
Antwoord. *Het is een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben, en die hoe langer hoe meer haten en vlieden.*

Vraag 90. Wat is de opstanding des nieuwen mensen?
Antwoord. *Het is een hartelijke vreugde in God door Christus, en lust en liefde om naar de wille Gods in alle goede werken te leven.*

Vraag 91. Maar wat zijn goede werken?
Antwoord. *Alleen die uit waar geloof, naar de Wet Gods, alleen Hem ter eer geschieden, en niet die op ons goeddunken of op mensen-in-zettingen gegrond zijn.*

HET is opmerkelijk, dat wij lezen, Jer. 13: 23, *zal ook een Moorman zijn huid veranderen, of een luipaard zijn vlekken? Zo zult gijlieden ook kunnen goed doen, die geleerd zijt kwaad te doen.* Een mens moet dat dikwijls op zijn hart hebben: ik moet wat doen en ik kan niets doen. Hij moet willen goed denken, willen, spreken en doen, maar hij kan niet.

Hij moet goed denken, hij moet de gedachten die nietig en ijdel zijn niet bij hem laten vernachten. Jer. 4:14. *Hoe lang zult u de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten?* Gen. 8: 21. Het gedichtsel van 's mensen hart is boos van zijn jeugd aan. Als de gedachten op de loop zijn in het kwade, dan zult u ze vinden als een onbesuisde en ongedachtzame. *Uit het hart komen voort: boze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen; valse getuigenissen, lasteringen,* Matth. 15: 19.

Hij kan niet alleen niets goeds denken, maar ten tweede, hij kan niets goeds willen. Hij moet naar de hemel willen gaan, hij moet vroom willen zijn, maar hij kan niet. Fil. 2: 13, Het is God, die in u werkt beide het willen en het werken, naar zijn welbehagen. Het willen heeft hij niet, het moet in hem gewrocht worden.

Hij heeft niet alleen het goed denken en het goed willen, maar, ten derde, hij kan ook niets goeds spreken. Hij moet spreken al wat waarachtig is, al wat eerlijk is, al wat rechtvaardig is, al wat rein is, al wat lieflijk is en al wat wel luidt, Fil. 4: 8. Dat past op zijn tong te wezen. Daar diende een goede rede in zijn hart te wezen, Ps. 45: 2. Reden, die met zout gesprengd zijn, dewelke stichting te kennen geven, maar hij kan niet. Hun keel is als een geopend graf, met hun tong vleien zij, Ps. 5: 10, zij spreken bedrog. Hun hart is vol vervloeking en bitterheid, Rom. 3: 14, zij moeten het goede spreken, maar zij kunnen niet, zij zetten de leugen voort, in plaats van de waarheid met hun naasten te spreken.

Ten vierde, zij moeten het goede doen, maar zij kunnen niet. Het betaamt allen mensen God te vrezen, Pred. 12: 13, God te verheerlijken, dankbaar aan God te wezen, zijn naasten te stichten, zichzelf te verzekeren van zijn geloof en van zijn genade. Maar daar moet hij van zeggen, wie is tot deze dingen bekwaam? 2 Cor. 2:

16. En raakt iemand aan 't werk, dan moet hij zeggen: God doet het, die werkt in ons het willen en het werken naar Zijn welbehagen, Fil. 2: 12.

De mens kan van nature niets goeds willen, denken, spreken, doen; en hij moet het echter doen, of hij moet in de hel vallen. Hoe zal dat nu zijn? Dat is een raadsel voor de natuur God alleen kan dat veranderen, Die kan hem een hart geven om het goede te willen. Hij kan hem goede gedachten geven. Hij kan hem het goede te willen en te doen geven. Wanneer doet Hij dat?
Als Hij de bekering ten leven geeft aan zulk een monster, dan brengt Hij hem van de zondeweg af, en Hij stelt hem op de hemelweg. Dan begint hij enigszins het goede te willen, denken, spreken en doen. Alles wat slecht is gaat hij uitroeien, en al wat Goddelijk is wil hij in zich hebben, en hij is blij dat hij zo is. Hier is het: maakt de boom goed en zijn vrucht goed, in plaats van: laat ons de boom en zijn vrucht verderven, Jer. 11: 19. Of maakt de boom kwaad, en zijn vrucht kwaad: want uit de vrucht wordt de boom gekend, Matth. 12: 33. *Leest men ook druiven van doornen of vijgen van distelen?* Matth. 7: 16.
Hier moet het hart door God omgekeerd worden. Dan gaat dat schepsel Godzalig leven; en alle deugd en goede werken, in de vorige Zondag gemeld, gaat hij betrachten. Die ze niet betrachten, maar goddeloos en onbekeerd blijven, gaan naar de hel, die moeten verloren gaan.

Daarop gaat de Onderwijzer van de bekering spreken.
Ze mochten zeggen: Moeten wij dan verloren gaan, als wij die waarachtige bekering missen? Is er dan een valse bekering, en welke is de ware bekering? Daar zitten er hier wellicht, waarin het werk nog levend is. Daar is er geen een, die het bezit, of hij zal zeggen: Is dat de bekering? Wel, God is mijn Getuige of ik het niet bezit!

Geliefden! Om u deze Zondag wèl te doen zien, hebben wij te bezien:
Eerst. De naam van de bekering.
Ten tweede. De zaak zelve.
Ten derde. De vruchten van de bekering.

1. Moeten wij zien de naam, die de bekering in het Woord draagt.
2. Waarin de bekering bestaat.
3. De vruchten der bekering, welke zijn de goede werken.

1. Wat het eerste aangaat.

De namen van de bekering in de Heilige Schrift, zijn vele. Het is een wonderlijk stuk, dat met geen een zinnebeeld kan afgebeeld worden. Dan zegt er de Schrift eens van, dat het is het kwade te laten en het goede te doen, Jes. 1: 16, 17; zo wordt er gezegd, Jes. 55: 7, *De goddeloze verlate zijn weg, en de ongerechtige man zijn gedachten; en hij bekere zich tot de Heere.* Weet gij hoe de bekering voorkomt in de Heilige Schrift?

Eerst. Het is een omwending van de mens. De vrouw van Loth keerde zich om, als ze uit Sodom ging, Gen. 19: 16. O, die bekeerd worden hebben ook een omkering. In de val zette de mens God zijn rug toe, en hij zette het aangezicht naar de duivel. In de bekering is er een tegenstrijdige omwending; daar komt een wind uit een anderen hoek; de wind van Gods Geest zet de mens om, zo gaat het als God de mens bekeert. Hij zet hem met de rug en met de nek naar de hel, en met het aangezicht naar de hemel.

Ten tweede. De bekering is een wederkeren van een, die weggelopen is. Daar komt het verloren kind wederkeren, Luk. 15: 24. Die lang met de duivel verkeerd heeft, die wordt weleens aangesproken door zijn eigen gemoed, door God, door de oordelen, door zegeningen, door vrome mensen, *zijt gij een kind van die man*? Zeggen ze, en God zegent het dikwijls. Ach Heere! zeggen ze, het is als een vlam vuurs, als de hel, die voor mijn ogen schittert. Ze keren terug.

Niet alleen is er een omwending en een wederkeren, maar, ten derde, de bekering kan niet geschieden, of zij komen er door tot hun verstand, zij komen tot zichzelf. Het is er mee als met een Nebukadnézar: als er zeven tijden over hem voorbijgegaan waren, zo kwam hij tot zichzelf, zijn verstand kwam weder in hem, Dan. 4: 34-36, zo gaat het. Als zij tien, twintig of dertig jaren hebben af- en omgedoold, zo beginnen ze weder te keren. Het kan niet wezen, of zij komen dadelijk en gewillig af van de kwade weg, en over op de goede weg, met een verfoeien van de vorige weg en wandel. Als iemand bekeerd wordt, dat kan niet zijn, of daar komt bij, dat God hem een nieuw hart en een nieuwen geest geeft, Ezech. 36: 26. Als God iemand *verandert, zo wordt zo iemand een geheel ander mens, zodat men van hem zeggen moet: is dit Naomi?* Ruth. 1: 19. Zo is het hier ook mede gelegen, dat men zegt: is dat die zorgeloze? Is dat die goddeloze? 't Kan niet anders zijn, of de kracht van die naam is een ontwaken uit de slaap, een opstaan uit de doden, als Christus over hem begint te lichten, Efeze 5: 14. Dat is nu de naam en het woord, bekeren, te zeggen.

2. Maar, ten tweede. Wat is de zaak zelf?

De bekering moeten wij in al haar delen bezien. De Onderwijzer wil geen valse bekering voor de ware doen passeren. *Waarin*, zegt hij in de 88ste vraag, *bestaat de waarachtige bekering?*

U zult mogelijk in uw hart wel denken: is er dan een valse, die niet goed is? Ja, en met dat te vragen, geeft hij te kennen, dat er een is die niet goed is; een valse, een geveinsde, een uit wereldse inzichten, als van schade, schande of straf; een ontijdige, die geveinsd is, die maar een vertoning heeft, gelijk die van een Achab, en van de Ninevieten, zij hebben dikwijls menige neep in hun gemoed; zij vallen dikwijls wel eens in tranen voor de Heere neer.

Niet alleen is er een valse, maar er is ook een wanhopige bekering; en die is van zulken, die schreien, die schreeuwen met een Judas, zij maken meer beslag dan de ware bekeerden. Judas maakte meer beslag dan Petrus. Hij riep in de Raad en schreeuwde het uit. Dat is een bekering dewelke dit in haar einde heeft, 't geen wij lezen Jer. 18: 12. *Maar zij zeggen: Het is buiten hoop. Maar wij zullen naar onze gedachten wandelen, en wij zullen doen, een iegelijk het goeddunken van zijn boos hart.*

Nog eens. Daar is er een uit wereldse inzichten, straffen en slagen. De Ninevieten beefden veertig dagen lang, Jona 3. Farao stond zo dikwijls met tranen in zijn ogen, en zei: ik en mijn volk zijn goddeloos, Exod. 9: 27.

Dan is er een ontijdige bekering, die komt op als ze gaan sterven, die hebben tot de elfde ure ledig op de markt gestaan; die zullen dan zoeken in te gaan, maar niet kunnen, Luk. 13: 24. Als God hen doodde, zo begonnen zij Hem te zoeken, Ps. 78: 34. *Als Hij hen doodde, zo vraagden zij naar Hem; en keerden weder, en zochten God vroeg.*

De Onderwijzer, die een bedreven man in 't stuk was, zegt: *wat is de waarachtige bekering?*

Die ware bekering nu is *der uitverkorenen of wedergeborenen*.

Die ware bekering is een bekering der uitverkorenen op het ogenblikje van God bepaald; daar doet de mens niets toe, hij werkt er doorgaans tegenaan; daar doet de genade Gods het alles. Dan wordt het stenen hart een vlezen hart, die weerspannige ijzeren nek en zenuw wordt afgesneden, Jes. 48: 4. En Hand. 9: 6, daar had gij de bekering der uitverkorenen in Saulus, die een Paulus wordt. Ze leven daar zo heen, totdat God met kracht komt werken.

Dan is er een bekering der wedergeborenen. De bekering der uitverkorenen is eerst, die komen van de weg der zonden af, oprecht, dadelijk en hartelijk en zij komen over op de weg der deugd, oprecht, dadelijk en hartelijk. Daar zijn ze niet in te stuiten, al was het, dat er een schavot voor hen bereid stond.

Dan is er een gedurige bekering. Wat is dat? Dat zijn die zuchten en dat kermen over de zonden, en over hun kleine heiligmaking. Die wil ik voortzetten, zeggen ze, in uw vreze, Heere!

Dan is er ene, dat een opstaan is uit zware vallen. Daar is ook een dagelijkse bekering. Ach Heere! wat vromen leven er, die zich elke dag niet moeten bekeren? Jak. 3: 2, *Wij struikelen allen in velen*. Wij weten niet, hoe dikwijls elk dagelijks wel zondigt; wij laten ons daar niet genoeg aan gelegen liggen, dat een Christen zo dagelijks al vallende en opstaande naar de hemel gaat.

Ja, daar is een bekering der wedergeborenen; en die is, als God zijn hand wat aftrekt, zodat ze zwaar vallen. Het zijn geen algemene struikelingen meer, maar zij beginnen in zulke schandelijke dingen te komen, ziet het in David, Ps. 51; en in de bruid, Hoogl. 5: 3-5; 't worden al zware zonden. Ziet het in Petrus in zijn verloochening van de Zaligmaker; is dat niet een zware zonde?

Dan is er ook, nog een worstelende bekering. Daar heeft strijd plaats, zij willen niet struikelen, en zij doen het echter wel; en dat zodat ze hebben te worstelen. *Het vlees begeert tegen de Geest,* Gal. 5: 17, Rom. 7. Hij wordt tot dit en dat getrokken. Maar hij doet niet mee, de genade blijft evenwel. Amalek was wel eens de sterkste, maar dan ook was wederom Israël de sterkste, Exod. 17: 11.

De bekering der uitverkorenen, wedergeborenen, is een daad die waarachtig is, zij heeft geen omslag. Waarin bestaat nu de eerste, *die der uitverkorenen*; en waarin bestaat *die der wedergeborenen*?

Zij bestaat in dat, wat de Onderwijzer zegt, *daar is een oude en een nieuw mens; de oude mens sterft, hij neemt af. Maar de nieuw mens staat op.* Doet hij dat niet? Kent u dat niet? Dan bekeert gij u niet.

Daar is een *oude* mens, en wat is dat? Is het een zoon van Enak? Is het een Goliath? Nee, het is geen lichamelijk mens. Dat is wel bekend wat kinderen Enaks waren. Wat is dan de oude mens? Het is die verdorven aard des mensen. Door de zonden zijn ze geworden een adderengebroedsel. Wij zouden tevoren niet veranderd willen zijn. Door de zonden zijn wij onbekwaam geworden tot enige goede genegenheid, tot verandering. Maar wij zijn maar geneigd God en onze naasten te haten.

Het wordt een *mens* genoemd, omdat die verdorvenheid zich verspreidt over de gehele mens; over de ziel, over het lichaam, en zo over de gehele mens. Dat kunnen wij nu niet allemaal uitbreiden. Het wordt zo genoemd, Col. 3: 9, 10; Ef. 4: 22.

- 't Is een *oude* mens, waarom? Daar bereikt niemand meer dagen. Hij is gekomen na de val, zo haast was de mens niet gevallen of die oude mens werd geboren.
- Het wordt een oude mens genoemd, omdat elkeen er mee in de wereld komt,

Job 14: 4, *Wie zal een reine geven uit een onreine? niet één.* Ps. 51: 7. *Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen.* En hij blijft tot het doodsbed toe, in de verworpenen in kracht. Maar in de wedergeborenen in kwellen. Die oude mens blijft tot het doodsbed toe; die oude mens vertoont zich tot het doodsbed toe. Hij spant met de vijanden Gods samen.

- Het is een oude mens, in tegenstelling van de nieuwen. Hij mag zo oud zijn als hij wil, hij moet evenwel sterven. Hij mag nog zo tegen God in de wapens staan, hij moet evenwel verzwakken in Gods kinderen.

Wat is de nieuwe mens?
Dat is die veranderde natuur, die verborgen mens des harten. *Met mijn gemoed die ik de wet Gods,* zei Paulus, Rom. 7: 16-23. Een kind van God heeft die nieuwe mens, en niemand anders. Die zijn anders in hun begeerten, in hun trek, in hun oogmerken, zij zien God, de wereld, de zonden, de hemel, de hel anders aan dan voorheen. Tevoren wisten ze het wel, dat er een God was, dat er de wereld, de zonden, de hemel en de hel waren. Maar nu weten ze het heel anders; God, de wereld, de zonde, komen hen nu heel anders te voren, dan voorheen. Dat is de nieuw mens.

Waarom wordt hij een nieuwe mens genoemd?
Omdat hij in plaats van de oude mens komt. *Ze zijn nu een nieuw schepsel in Christus geworden; het oude is voorbijgegaan, ziet het is alles nieuw geworden,* 2 Cor. 5: 17. De nieuw mens is voortreffelijker, uitnemender, raarder[23], dan de oude.

Wat is nu de opstanding van de nieuwe mens, en de afsterving van de oude mens?
De afsterving van de oude mens is dit. Daar komt de grote God, naar Zijn eeuwig voornemen, de uitverkorenen met Zijn Geest en genade bezoeken. Die naar de hel liepen, die een kwaad hart tegen God hadden en naar het verderf liepen; die beginnen zelf tot Hem te komen, en Hem te kennen. Wij mensen, die onszelf van nature niet kennen. Wij kennen van nature God in Zijn genadewerk niet. Wij kennen onszelf niet.
Maar dan begint zo een tot zichzelf te komen, en hij beschouwt God en zichzelf met aandacht. Onder de zegeningen van God ben ik verdarteld, zegt hij, onder de slagen verachterd; een vijand van God en Zijn wet; ik wilde de zonde doen, met wat al verzwarende omstandigheden heb ik ze gedaan en in wat plaatsen?
Daar staan ze als die arme tollenaar. Hij had wel al zijn leven in 't tolhuis gezeten, en hij was zo gemoed geweest. Maar daar stond hij toen zo verslagen, en sloeg op zijn borst, Luk. 18: 13. Efraïm, in de kennis van zichzelf werd hij beschaamd, en sloeg op zijn heup, Jer. 31: 19. Daar wist hij tevoren niet van.

- Daarbij ziet hij God zo goeddadig en alwetend. Ik mag de zonden nog zo heimelijk gedaan hebben, zeggen zij, God zag ze evenwel met Zijn alziende ogen.
- Dan beschouwen ze God nog in Zijn alomtegenwoordigheid. *Waar ik ben, Gij zijt bij mij; Gij kent mijn zitten en mijn opstaan,* Ps. 139: 2.
- Dan begint hij God te kennen in Zijn rechtvaardigheid. Wat zijt Gij verschrikkelijk voor de zondaar, Heere! zo Gij naar Uw recht met mij deed, Gij had geen Getuige van node, om Uw gerechtigheid toe te schrijven, dan mijn eigen gemoed.
- Dan beschouwen ze God in Zijn heiligheid. Bezien ze zichzelf, zo zien ze, dat

[23] zeldzamer

> zij onder Gods toorn zijn, onder wetsvloek, onder de heerschappij des duivels, onder de kracht der zonden. Ik ga naar de hel, zeggen ze, als ik zo moet blijven, dan was 't mij beter nooit geboren en geen schepsel te zijn.

Daarop geraken ze heilig verslagen voor God, daar komt verlegenheid, dewelke zich vertoont in zuchten, klagen, tranen, uitschreeuwen, *wat moet ik doen?* Daar valt als een alarm op het hart, zij komen tot een heilige verslagenheid, dewelke zich vertoont in een vraag: *wat zullen wij doen*? Hand. 2: 37, 9: 6, en 16: 30, *Lieve Heere! wat moet ik doen, opdat ik zalig worde?*
Daar komt bij het afsterven van de oude mens, een innige smart en droefheid naar God, die van God komt, die God aankleeft, die niet te stillen is, of zij moet bij God zijn, zij vertoont zich in kommer des harten, in weekheid des gemoeds, 2 Cor. 7: 10, *Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid.*
Bij dat alles komt er nog een wanhoop, geen kwade, maar een goede en heilige wanhoop, zij wanhopen aan aller-schepselen kracht; zij wanhopen aan eigen kracht, om zichzelf te kunnen helpen, of redden; zij wanhopen aan eigen waardigheid; zij wanhopen aan aller-schepselen waardigheid. *Niets buiten U, Heere! zeggen ze, kan mij helpen; wat zal ik doen, o God,! ik ben een verloren man of vrouw, jongeling of maagd.*
Hierbij komt dan deze wens: Ach! kwam de tijd weerom, die ik zo zondig heb doorgebracht! Hoe ben ik zo geweest, zo dwaas! Daar beginnen ze te walgen van hun vorig leven, als van een walgelijke drank, Ezech. 20: 43,Ze beginnen zichzelf te veroordelen. Daar roepen zij uit: *Lieve God! ik ben niet waardig uw kind genaamd te worden*, Luk. 15: 19, zo veroordelen zij zichzelf.
Na dat alles begint er een voornemen te komen om de zonden te laten. Nu zeggen ze: ik ben de zonden moede, ik wil ze niet meer doen, al moest ik verloren gaan. Ik wil God dienen; blijf ik de zonden doen, zo moet ik zekerlijk sterven.
Daar ontvlieden ze alle gelegenheden van de zonden. Wie weet, zeggen ze, God mocht Zich nog over mij ontfermen; het is voor mij verborgen. Ik scheid mij dan af van de wereld. Mijn vlees zal ik niet meer ter wille zijn, nog de duivel, die ik zolang opgepast heb; ik kan zo niet meer leven, ik moet God en Christus leven.
Dat is het sterven en doden van de oude mens. De kracht wordt verbroken, hij heeft zoveel macht niet meer dan te voren, hij wordt allengskens zwakker, hij sterft zo langzamerhand.

Wat is nu de opstanding van de nieuwen mens? Dit:
Eerst, zulk een ziel hoort, dat er genade Gods in Christus is, zelfs voor de aller-grootste der zondaren, voor de aller-goddelooste. Wel, wat wordt daar gepredikt, zegt ge; wat lees ik daar in de Bijbel? Staat dat daar? Zegt ge. Ja, zij kan het niet geloven, zou er, zegt ze, voor zulk een monster bekering zijn, voor een, die zulke stinkende misdaden heeft? Dat had ik niet gedacht Heere! zegt zij, dat Gij dat alles zou vergeven. En na de bekering verblijdt ze zich over de boodschap.

Ten tweede, zegt ze: Kunt gij het alleen in Christus doen? Dan moet ik mijn toevlucht tot de Heere Jezus en tot Zijn gerechtigheid nemen. Daar vliedt ze naar de Heere Jezus. God kan en wil mij gelukkig maken in de Zoon Zijner liefde, zegt ze. Daar gaat ze naar de Zoon Gods. *Ach, Heere Jezus! zegt ze, wilt U mij helpen?*
Daar schreit ze om Hem tot haar deel te hebben; zij schreit en hongert om Hem. "Ik kan niet van U af, zegt ze: ik ben vast besloten bij U te blijven; die op U ziet kan alleen genezen worden; Gij zijt toch een Ontfermer."

Geen gebetene van de slang kon gretiger naar de koperen slang vlieden, om die aan te zien en daardoor genezen te worden, dan zij naar de Heere Jezus vlieden. Jezus is toch het Hoogvertrek van al degenen, wier zonden op het hart wegen en weten, dat Hij alleen hen helpen kan.
Als zij dan beginnen de Heere Jezus te zien, zo slingeren ze zich om en om Hem. "Of ik al schrei, zeggen ze, en nog zoveel deugd betracht, God kan mij niet helpen dan in de Heere Jezus. Als ik in U niet gevonden word, zo ik in dat eeuwige contract niet begrepen ben, als ik geen deel heb aan uw gehoorzaamheid, lijden, sterven, voorbede en verdiensten, zo ben ik verloren." Geen duif kon gretiger naar de ark vlieden, dan zulk een ziel naar de Heere Jezus. U zult de ziel gedurig bij de Heere Jezus vinden.

Het derde stuk is: nu ben ik niet gerust, voordat ik door de Heere Jezus geholpen wordt. Ik heb geen vrede, als ik niet mag zeggen: *De Heere is mijn Deel*, Ps. 73: 26. *De snoeren zijn mij gevallen in een liefelijke plaats, ja, een schone erfenis is mij geworden*, Ps. 16: 6, Zalig is het volk, wies God de Heere is, Ps. 33: 12. *Bezwijkt Mijn vlees en mijn hart, zo is God de Rotssteen van mijn hart en mijn deel in eeuwigheid*, Ps. 73: 26.

Ten vierde. Het belieft God dat ze wel een weinig dichter komen. Daar komt dan wel een hartelijke vreugde in Christus, zodat, als zij eens alleen zijn, als zij denken, dat niemand hen ziet, gij zou ze zien opspringen en huppelen. Het kindeke sprong op van vreugde in haren buik, Luk. 1: 44. Hun hart springt ook op van vreugde, zulk een arm schepseltje, zeggen ze, ben ik terecht gebracht? *Ik ben zeer vrolijk in de Heere,* zeggen ze, Jes. 61: 10. Ze juichen, zij zingen, zij danken, zij hebben meer vreugde in hun hart dan ten tijde dat der goddelozen koren en most vermenigvuldigd wordt, Ps. 4: 8. *Al is er geen rund in de stal, nochtans springen ze op van vreugde in de Heere,* Hab. 3: 17, 18.

Nog eens. Ten vijfde. Daar komt zulk een liefde in hun hart tot God en tot de Heere Jezus. De Heere behoeft hen niet te vragen, gelijk de Heere Jezus eens aan Petrus vroeg: *hebt gij Mij lief?* Joh. 21: 15-18. Ze zouden zo eenvoudig zeggen: "Heere! Gij weet alle dingen, Gij weet dat ik U liefheb; Gij weet, dat ik U schat bovenal; Gij weet dat ik naar U dorst, ik heb U lief met een liefde, die sterker is dan de dood, met een ijver, die hard is als het graf, wier kolen vurige kolen zijn, vlammen des Heeren; vele wateren zouden deze liefde niet uitblussen. Ja, de rivieren zouden ze niet verdrinken," Hoogl. 8: 6, 7. Ze staan daar zo voor de Heere, vervuld met die liefde in hun hart. Wat druk gij hen ook zou aandoen, het zou die liefde niet kunnen uitblussen; wat presentatie van hoogheid gij aan hen deed, zij zouden het alles ten enenmale verachten. Rom. 8: 38, 39, *Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Heere*. Ze staan daar zo vervuld met vruchten der gerechtigheid. Hoe zouden anders Gods kinderen het alles doorgeraakt zijn? Niets zal hen dan scheiden van die liefde Gods.
Dan hebben ze in zich een hartelijke lust, om voor God te leven. Was hun kracht naar hun lust, wat zouden zij zichzelf niet geheel en al daaraan overgeven om voor God te leven! Maar dat is zo niet; daar is meer lust dan kracht. Daarvan is het altijd: *Ach, mijn heiligmaking is zo klein!* Ach, dat mijn wegen gericht waren om Uw inzettingen te bewaren! Ps. 119: 5.

Eindelijk en ten laatste, zij dragen vruchten; Fil. 1: 11, vervuld met vruchten der gerechtigheid, die tot heerlijkheid en prijs van God zijn.
Ze hebben drieërlei vruchten. 1. Inwendige. 2. Vruchten der lippen. 3. Daden.
De inwendige zijn de goede gedachten en bewegingen in hen.
Uitwendige, zijn de goede redenen, die op hun tong en lippen zijn.
Dan zijn er daden, die zijn de goede werken. Daar staan ze zoals een boom in 't paradijs Gods, welbeladen met allerlei edele vruchten.

Daar hebt u de ware bekering. Daar is wel schijn zonder zijn, maar zijn is nooit zonder schijn. Dat moet gij altijd wel onthouden. Jak. 2 18, wordt gezegd: *toon mij uw geloof uit uw werken.*

3. Wat zijn nu goede werken? Dat is ons derde stuk.

Maar geliefden! bij welke gelegenheid doet de Onderwijzer deze vraag?
Bij deze: omdat er zulken waren opgestaan, te weten Socinianen en anderen, die zeggen, dat de deugden der heidenen goede werken zijn. Wie nog?
De Papisten, die zeggen, dat goede werken zijn, die op menseninzettingen of op ons eigen goeddunken gegrond zijn. Dat is het gevoel der Socinianen, der Papisten en der Remonstranten.
Deze dan geen goede werken zijnde, welke zijn dán goede werken?
Deze, *die gedaan worden uit het geloof, naar de wet Gods, en tot Gods eer geschieden.*
Verstaat u dat wel, wat het is, uit het geloof? *Naar de wet Gods*, verstaat gij beter; *tot eer van God,* verstaat gij ook beter.
(1) Maar *uit het geloof,* wat is dat? Zou u daar wel iets van weten te maken in uw gedachten? Wij zullen het u ordentelijk zeggen.

Eerst. Het is dit, dat onze goede daad uit een begenadigd hart komt. Als u niet veranderd zijt, al bidt gij dan, al geeft gij aalmoezen, al wat gij doet, 't is maar als een zondaar. Wij zullen u maar eens twee mensen bij elkaar stellen, die beiden een werk doen: Kaïn en Abel komen beide offeren, het een offer kwam voort uit een begenadigde grond, en het andere niet. Abels offer behaagde God, maar dat van Kaïn niet.

Ten tweede. Dat zijn goede werken uit het geloof, dat ik geen daad doe, noch een woord spreek, of dat ik het Woord voor mij heb, dat ik het Woord heb voor mijn daden, wandel en leven. Ziet dan altijd in alles wat gij doet, de Bijbel voor u te hebben, niet te twijfelen; liever die daad, die gij doen zou, te laten, zo gij er aan twijfelt. Weet u wat nog uit het geloof is?

Ten derde. De daad niet te doen in eigen kracht, maar in afhanging van Gods invloed. In mij is geen kracht; altijd in uw gedachten te houden, het zeggen van de Heere Jezus, Joh. 15: 5, *zonder Mij kunt gij niets doen.*

Weet gij, ten vierde, wat in het geloof is? Dit, dat gij altijd bidt om verschoning, dat gij altijd zegt: *Heere! verschoon mij, wat is het gebrekkig al wat ik doe! Al mijn gerechtigheid is als een wegwerpelijk kleed,* Jes. 64: 6. O God Gij die goed zijt, doet nog verzoening over de ongerechtigheid, zelfs van de heilige dingen! Nehemia bad zo om verzoening, Neh. 9: 32.

Nog eens, ten vijfde, het is zijn daden te doen met inzicht op Christus' gerechtigheid en voorbede, dat Hij het gebrekkige werk vervulle. Dat is een goed werk dat uit het geloof geschiedt; dat zo voortkomt uit een begenadigde grond. Hebt u een begenadigd hart, hebt u de Bijbel voor u, doet gij ze niet in eigen kracht, bidt u om verzoening over uw beste werken? Zegt u: *Heere, ziet op Christus' voorbede en*

gerechtigheid!

(2) Wat is het nu goede werken te doen naar de wet Gods?
Dat is die te doen naar volmaakte voorbeelden en naar het gebod Gods te leven. Daar zoeken ze dan God en Christus na te volgen. De engelen en hemelingen, de allervolmaaktsten onder de mensen, stellen ze zich voor tot een regel van navolging.

(3) *Dan moeten de goede werken ook geschieden tot Gods eer.*
Dat is, alles moet niet tot onze, maar tot Gods eer geschieden.

Zo wij sterk zijn, daarvan hebt Gij alleen de eer,
Vermogen wij ook iets, zulks alles komt, o, Heer' Ps. 89: 8, in rijm.

Ons schild is van de Heere, Ps. 89: 19.
Daar hebt u de zaak, dat is de opstanding van de nieuwe mens, en de afsterving van de oude mens.

Geliefden! u hebt dit nu gehoord, maar hoe was u onder dit gehoor?
Ach Heere! ik vrees dat er hier zitten, die zorgeloos zijn, die zeggen: ik bekommer mij niet, ik laat dat op God aankomen. En gaat u zo onbekeerd en gerust heen, of u het al had, en of u het niet nodig had? 't Is of u valse getuigen Gods waart. Gelooft het, u kunt uw ogen en handen missen, maar de bekering kunt u niet missen. De bekering is het, waar alle andere genaden op volgen.
Zorgelozen en gerusten! wij moeten tot u zeggen: *Wat is u gij hard slapende*? Jona 1: 6. Daar is een geest des diepen slaaps over u uitgegoten, Rom. 11: 8. U wilt niet ongerust zijn. Als iemand een lidmaat is, 't is of dat al genoeg is; al mist hij het stuk van de bekering, 't is of dat niet meer bekeken mag worden. Als er zulke regels in de Kerk komen, dat die minder nodig gerekend wordt, een gehele gemeente wordt dan bedorven. Daar is sedert Adams val die regel gehouden: *zonder bekering of heiligmaking zal niemand God zien,* Hebr. 12: 14.

Ach zegt er een, predikant, dring zo niet aan, ik wil toch niet horen.
't Is wèl, dan zijn wij ook rein van uw bloed.

Een ander zegt: ik denk er niet om, of het is als hij er eens ernstig van heeft horen prediken, of als er eens enige plagen of bezoekingen zijn; of dat hij op een ziekbed ligt. O, hoe schreeuwt die zieke dan: proef mij alleenlijk ditmaal; dan is het:

Wij zullen ons niet meer begeven,
Tot afwijkinge; laat ons leven! Ps. 80: 11, rijm.

Ik geloof dat ik er hier wel voor mijn ogen heb, die dat kennen, zodat degenen die u behandelde, moest zeggen: zo dat mens opkomt, ik verwacht er wat goeds van. En zijn ze opgekomen, hoe slecht laten ze het liggen. Is de zieke opgestaan, al de beloften blijven ziek te bed liggen.

Anderen daar moet men van zeggen: zij waren voorheen beter dan nu. Hoe menige zoete roering en wat een eenvoudigheid was er in u! Wat aangename gaven van bidden en spreken had gij! Maar nu zijt u er beschaamd over, dat u zo geschreid en u zo aangesteld hebt. Hoe bitter zal u dat bekomen!

Anderen zeggen: als ik maar van de bekering hoor, zo wring ik mij in duizend bochten. Wat steken geeft het mij in mijn hart! Ja, het is wel zo, dat de tranen uit uw ogen barsten; men ziet het aan u voor uw neerzien. Maar ach, Heere! daar komt niets

van, het is maar een predicatie-ziekte die welhaast weer over is. 't Is zaad op steenachtige plaatsen geworpen, waarvan u leest, Matth. 13: 5, 6, 't gaat wel terstond op, maar het heeft geen aarde; en als de zon van aardse ijdelheden en wereldse vermaken opgaat, zo wordt het verbrand; en omdat het geen wortel heeft, zo verdort het. U zijt als een dood lichaam, dat daar in de zee ligt te drijven en door de baren wordt voortgedreven; men zou zeggen, dat het een levend mens was, die daar aan komt zwemmen, en, is het aan land gedreven, daar is geen leven meer in, zo is het ook. 't Is altemet een Zondagse bewerking. Maar als dat over is, dan zegt men: ik zou ziek worden, ik kan zo benauwd niet leven.

Een ander zegt: ik hoop het beste, ik denk dat ik bekeerd ben.
Wel, dat geve God. Geliefden! daar moeten wij nog een weinigje op staan, om te zien wat wij van onszelf kunnen oordelen. Als ik eens voor uw ziekbed kwam, zou ik u al meteen niet moeten vragen, als ik u recht behandelde, zijt u al bekeerd? Waar, wanneer, hoe ging het toe? En ik geloof, dat u het ook van mij zo zou verwachten. Wij zijn nu op geen ziekbed, maar wij zijn hier voor de Heere, en wij vragen u nu eens voor God af: *Zijt u bekeerd*: Antwoordt nu ook; wij zullen u enige dingen afvragen en tekenen stellen, waaraan u kunt zien, of u bekeerd zijt. Wij vragen u dan:

Eerst. Heeft de zonde u ooit gedrukt of geperst? Uw natuurzonden, de oude mens, hebben die u tranen in de ogen verwekt, zuchtingen in uw borst veroorzaakt? Zijn ze u nooit als een pak en last te zwaar geworden om te dragen?
Zegt gij: Ach God! ik kan niet langer?
Zondaar! de zonden zijn u geen pak, maar spel; u rekent ze een lichte zaak.

Ten tweede. Hebt u een tijd gekend, dat alles wat maar naar hovaardij en wereldse ijdelheden smaakte, u verveelde? Kunt u zeggen: daar weet ik wel wat af? Hield u het aan de nederige kant, toen uw gemoed eerst geraakt werd? Toen kon er zoveel niet door als nu; daarom zijt u nu niet beter. Kunt u dat zeggen: Ik, zulk een monster! waar ik de zonden mee gedaan heb, zou ik daar nu mee pronken? Zo worden de bekeerden nederig.
Zondaar! daar weet u niet van; hoe wereldser bij u hoe beter! Hoe meer u een wereldling gelijkt, hoe liever u het hebt. Anderen die u zo niet gelijk zijn, veracht gij. Al uw zeggen is: Het bestaat daar niet in, daar zo teer in te zijn, dat is het wezenlijkste niet. Ik antwoord u: daar bestaat het ook al in.

Nog eens, ten derde: Zijt u tot belijdenis gekomen, tot zulk een ronde, tot zulk een gulhartige, tot zulk een gewillige, in zijn gehele zwaarte, en in al zijn omstandigheden? Dat u te voren niet zou hebben willen weten, daar valt u nu voor God in, en u maakt Hem uw overtredingen bekend. Al weet u wel, dat God het weet, God wil echter hebben, dat u het ook weet.
Maar, ach zondaar! daar zijt u niet toe te krijgen.

Ten vierde, zag u de lelijkheid wel in de zonden? Wat een ongeschiktheid is er in, wat voor lelijke misdaden zijn het! 't Is een opstand, 't is een tegenkanten; daar kan niets lelijker zijn in de gehele wereld. De zonde is een pest, een melaatsheidsplaag.
Gij zondaar, kent het niet!

Ten vijfde. Ging uw hart open, Als u van genade hoorde prediken en spreken?
Zondaar! daar zult u misschien het meest van kennen, daar zult u misschien wel *Ja*, op

kunnen zeggen, maar het is evenwel het rechte niet. U wilt maar vergeving hebben en anders niet.

Nog eens, ten zesde. Hebt u uw leven wel blij geweest, dat u treuren moest? Was het u aangenaam, dat u over de zonden moest en kon treuren?
Dat is vreemd, zondaar! De bekeerden is het treuren een aangename en waardige gestalte; 't is hun niet teveel, al liggen ze op hun bed, en zij doornatten hun bedsteden met hun tranen, Ps. 6: 7. Het zijn zoete aangename tranen; dat is niet te melden. Bij de een is dat wat minder, en bij de ander wat meer. De tranen zijn hun spijs, Ps. 42: 4.
Zondaar! u kent dat niet, daar is zulk een aangenaamheid in.

Dan nog eens, ten zevende. Als u hoorde dat er een Middelaar was, die ook u aangeboden werd, liep u er naar toe? Wierp u uzelf op Hem? Was u besloten aan Zijn voeten te blijven liggen, en alle kwaad te haten en te vlieden? Als er een gelegenheid van zondigen was, bad u wel om bewaard te worden? Als u er in was, zat u er al biddende? Als u er wèl afgekomen waart, dankte u?
Zondaar! dat kent u niet.

Nog eens, ten achtste. Hebt u een innige lust tot heiligheid, en liefde tot alle goede werken, en tot het goede? Zocht u iemand mede te nemen uit uw huis en geslacht? Te voren kon u de vromen in uw huis niet zien, toen u naar de hel ging, maar nu is het: ik kan alleen naar de hemel niet gaan, gaat toch met mij mee, vader, moeder, man, vrouw, vriend, buren, naasten, ga mee naar de hemel.
Vindt u dat in u? Het is een teken, dat u de ware en niet de valse bekering hebt, Hoewel God op de valse bekering nog al veel goeds geeft; ziet dat in de Ninevieten en in Achab, als zij zich vernederden, Jona 3: 7-10, en 1 Kon. 21: 27-29. Waarom doet God dat? Om Zijn lankmoedigheid te doen zien, en om er u door aan te moedigen. Doet God dat op de valse, wat zal Hij dan op de ware bekering doen! Ik blijf dan bij de vraag: Zijt u bekeerd?
De hemel staat voor u open, zo niet, dan valt u in de hel.

Ach! zegt gij, dringt mij niet zo aan.
Ik antwoord u: wij mogen het niet nalaten. De Drieënige God gebiedt het ons. God de Vader wil het hebben, de Zoon bindt het op uw hart, de Heilige Geest gebiedt het.
Uw geweten eist het, die zegt zo dikwijls: Ach mocht u eens anders leven de bediening des Woords dringt er u toe.
Hoe vele predikanten hebt u van uw leven wel gehad die daar op aangedrongen hebben, al was het maar een natuurlijke predikant, al wilde hij zelf de bekering niet! Hoe menig stichtelijk traktaat hebt u gehad en gelezen, dat daarop aangedrongen heeft!
Denkt eens op uw vrienden, wat hebben die er wel op aangedrongen! U hebt misschien, immers sommigen onder u, wel een vrome vader, moeder of vriend gehad. Konden zij wel sterven of zeiden ze niet: *vrees toch God?* Hebben zij u wel eens alleen genomen, en ernstig er over aangesproken?
De engelen zijn er voor: *die zijn blij als er een zondaar zich bekeert,* Luk. 15: 10.
Uw vrome ouders, hoe blij zouden die zijn als zij u, tegen hun gedachten, in de hemel vonden! Die zullen dan zeggen: heeft God dat gedaan? Dat is tegen onze gedachten en verwachtingen aan geschied. Denkt eens wat een blijdschap dat voor uw ouders zal zijn, die u in uw leven tot smart was.

Zult ge u nog niet gedrongen gevoelen, om veranderd te worden? Wordt u niet bekeerd, zo zijt ge vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hoop hebbende en zonder God in de wereld, Ef. 2: 12. U zijt vreemdelingen van 't Genadeverbond en u hebt geen hoop, dat u enig heil te verwachten hebt.
Ja, u zijt een erfgenaam van al de vloeken. U leeft nu gerust, maar hoe ongerust zult u misschien sterven!

Zegt echter niet: het is te ver gekomen; geeft het niet op, de Heere is sterker dan die sterk gewapende. Hij zou het u wel eens onverwachts doen.

Vromen! aan wie God het gedaan heeft, *Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis en overgebracht tot het Koninkrijk des Zoons Zijner liefde,* Col. 1: 13. Wat zullen wij de Heere vergelden, voor die weldaad? Gij, die mede te voren zo goddeloos waart, heeft God ons uit de hoop gered, wat zullen wij anders doen, dan in verwondering voor God wegzinken, en zo zoeken te leven, dat wij allen goede vruchten voortbrengen en leven in de afhanging van des Heeren invloeden?
Wat zullen wij anders doen, dan Hem smeken en bidden tegen onze verdorvenheid, jagende naar de volmaaktheid.

Die het geluk zal hebben om bij de Heere te komen, wat zal dat niet groot zijn! Is de genade zo groot! wat zal dan de heerlijkheid zijn! Is dat zo groot, hier onvolmaakt God te dienen, wat zal het eens zijn Hem volmaakt te dienen!
Mozes zei eens: *Och, of al het volk des Heeren profeten waren,* Num. 11: 29. Mogen wij nu niet zeggen: Och, of wij allemaal bekeerde mensen waren!
Nu, wij wensen, dat God dit gepredikte, over de bekering daartoe zal believen te zegenen, aan ons en aan ulieden, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 34.

Vraag 92. Hoe luidt de Wet des Heeren?
Antwoord. God sprak alle deze woorden, Exod. 20: 1-17, Deut. 5: 6-21: *Ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland, uit de diensthuize, uitgeleid heb.*
1. Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.
2. Gij zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken, van hetgeen dat boven in de hemel is, noch van hetgeen dat onder op de aarde is, noch van hetgeen dat in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen. Want Ik, de Heere uw God, ben een ijverig God, die de misdaad der vaderen bezoek aan de kinderen, aan het derde, en aan het vierde lid degenen, die Mij haten; en doe barmhartigheid aan duizenden degenen, die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.
3. Gij zult de name des Heeren uws Gods niet ijdellijk gebruiken; want de Heere zal niet onschuldig houden, die zijn name ijdellijk gebruikt.
4 Gedenkt den Sabbatdag, dat gij dien heiligt, zes dagen zult u arbeiden en al uw werk doen. Maar de zevende dag is de Sabbat des Heeren uws Gods. Dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uw poorten is. Want in zes dagen heeft de Heere de hemel en de aarde gemaakt, de zee en alles wat daarin is, en Hij rustte ten zevenden dage. Daarom zegende de Heere de Sabbatdag, en heiligde dezelve.
5. Eert uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere uw God geeft.
6. Gij zult niet doodslaan.
7. Gij zult niet echtbreken.
8. Gij zult niet stelen.
9. Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.
10. Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets dat uws naasten is.

Vraag 93. Hoe worden deze tien geboden gedeeld?
Antwoord. *In twee tafelen;. waarvan de eerste leert, hoe wij ons jegens God zullen houden; de andere, wat wij onze naaste schuldig zijn.*

Vraag 94. Wat gebiedt God in het eerste gebod?
Antwoord. *Dat ik, zo lief als mij mijner ziel zaligheid is, alle afgoderij, toverij, waarzegging, superstitie of bijgeloof, aanroeping van de heiligen of van andere schepselen, mijde en vliede, en de enigen waren God recht lere kennen, Hem alleen vertrouwe, in alle ootmoedigheid en lijdzaamheid mij Hem alleen onderwerpe, van Hem alleen alles goeds verwachte, Hem van ganser harte liefhebbe, vreze en ere, zo, dat ik eer van alle schepselen afga en die varen late, dan dat ik in het allerminste tegen zijn wil doe.*

Vraag 95. Wat is afgoderij?
Antwoord. *Afgoderij is, in de plaats des enigen waren God, die zich in zijn Woord geopenbaard heeft, of benevens Hem, iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen zet.*

WIJ lezen, Rom. 3: 31, *Doen wij de wet te niet door het geloof? Dat zij verre. Maar wij bevestigen de wet.* Dat was al vroeg te doen, als de genade in het Nieuw Testament gepredikt werd, door het geloof in Christus, dat zij het met het geloof al goed gemaakt wilden hebben. Daar hebben de dienaars zich tegen gesteld. Dat de onzen leerden goede werken voor te staan tot noodzakelijk gebruik, opdat ze niet onvruchtbaar zijn, in plaats van de wet teniet te doen door het geloof; want van zulken zeiden ze, dat ze waren als de witgepleisterde graven, die van buiten schoon schijnen, maar van binnen vol stank en onreinheid zijn, Matth. 23: 27. Die de wet scheiden van het geloof, zij waren als een lichaam zonder ziel. Jakobus zegt. 2: 26, *Want gelijk het lichaam zonder geest dood is, zo is ook het geloof zonder de werken dood.* Die zonder wet is, is als een huis zonder spiegel. Het geloof zegt: *Indien iemand afdoet van de woorden des boeks dezer profetie, God zal zijn deel afdoen uit het boek des levens, en uit de heilige stad, en uit hetgeen in dit boek geschreven is,* Openb. 22: 19. 't Geloof zegt: *Zo zij naar deze regel niet wandelen, het zal zijn dat ze geen dageraad zullen hebben,* Jes. 8: 20. De wet is zonder het geloof niet, en 't geloof is zonder de wet niet.
Daarom vinden wij dat er in onze Catechismus tweemaal van de wet gehandeld wordt. De eerste maal, is in de 2de Zondag, en de tweede maal in de 34ste Zondag. Als de mens tot zichzelf gebracht is, dan heeft hij de wet van node, om daarnaar te wandelen. Nadat de wet gewond heeft, komt de Geest en Hij legt er het verband op. Jer. 36: 3, en Ezech. 36: 26. De Geest maakt, dat gij met al uw lust daarnaar leeft en wandelt. Derhalve, zo lief als u hebt overtuigd te worden, zo lief moet gij hebben verlost te worden, of 't is alles ijdel, zo lief als u overtuiging door de wet hebt, zo lief moet gij de verlossing hebben door Christus.
Daarom vinden wij, dat die generale predikant zo spreekt tot de bijzondere predikanten, en zij weer tot de gemeente. Hij gaat de wet van 't begin af geheel verhandelen. Laat ik u eens leren, zegt hij, hoe de zaken al zijn. Hij leidt er ons zo met de hand naar toe, zij is, zegt hij, als een vurige kool, die de zonden er uit wil branden, en ook zo verwekt ze in ons een brand van liefde, tot God en onze naasten.

Wij zullen tegenwoordig uw gedachten zo zoeken te leiden, dat wij,
Eerst. Van de wet wat zullen zeggen.
Ten tweede, zullen wij spreken van de verdeling der wet.
Ten derde, zullen wij spreken over de voorrede.
Ten vierde, zullen wij iets zeggen van 't eerste gebod.

Wij zullen deze orde houden, dat wij,
1. Over de wet een weinig spreken.
2. Over de verdeling van de wet.
3. Over de voorrede, en dan,
4. Over het verbod en 't gebod; de verbodene zonden en de gebodene deugden in 't eerste gebod.

1. Wat het eerste aangaat: Het woord wet.

Als u dat in 't Latijn noemt, zo beduidt het: lezen. Het komt af van verbinden. Daar liggen verbonden tussen overheden en onderdanen. In het Grieks is het te zeggen: elk het zijne te geven; in 't Hebreeuws Thora komt het af van onderwijzen, omdat elk hierin onderwezen wordt, hoe zijn gedrag moet zijn omtrent God, omtrent zichzelf, omtrent zijn naasten en omtrent het einde van de wet.

Wat is wet?
Daar is een hogere en daar zijn minderen, die aan die hogere zijn verbonden, om zijn wil te doen. Daarop dringt die hogere aan met beloften en bedreigingen. Onze God is een hogere, en de minderen staan allemaal onder Hem. Hij heeft verscheidene wetten. Daar zendt Hij zijn bevel onder al zijn schepselen, die in de zee, en die op de aarde zijn. De zon, maan en sterren, zij doen allemaal zijn Woord. De duivelen zelfs zijn Zijn bevel onderworpen. Raak Jobs leven niet aan, zei God, Job 1: 12. Dan zegt Hij eens: zwijgt geesten, Luk. 4: 35. Dan wil Hij, dat ze naar de afgrond gaan; zij doen het, Openb. 20: 2. Hij geeft zijn wil te kennen in de hemel, in dat prachtige paleis, onder die krachtige helden, en zij doen zijn wil en Woord, Ps. 103: 20. God gaf een wet in de staat der volmaaktheid, die is door de zonden krachteloos geworden. Dat was een wet die ten leven was, indien onze eerste voorouders staande gebleven waren. In de onvolmaakte staat laat God die wet blijven. Die wet is in elk mens, hoe wild en onbeschaafd hij ook wezen mag, Rom. 2: 14, De Heidenen, de wet niet hebbende, doen nochtans van nature de dingen die der wet zijn, zij voelen dat dit billijk en redelijk is. Die wet heeft God opgehelderd onder Israël, als Hij ze aan hen gaf op Sinaï in geschrift; en Hij zal ze laten blijven tot de laatste dag toe. Naar die wet zal elk geoordeeld worden; hetzij Jood, hetzij Griek, Heiden of Barbaar.
Daar was onder het volk van Israël nog een andere wet of twee, die God niet heeft laten blijven; en dat was, dat God hun koning in de staat en in de Kerk zou wezen, zolang als zij God in erkentenis namen. De wet van de staat en de wet der ceremoniën, die de Joden verstrekten tot een regel en richtsnoer om daarnaar te leven.

De wet der zeden, hoe wordt die genoemd?
Een vurige wet, de tien woorden, de tafelen des verbonds, de wet der werken. Die wet heeft God tot haren wetgever, en in 't bijzonder de Zoon van God, Hand. 7: 38. De hemelse dienaars van die wet zijn de engelen. De aardse is Mozes. *Ik stond te dier tijd om u des Heeren Woord aan te zeggen,* zegt hij, Deut. 5: 5.
De tijd was twee duizend vijfhonderd en vijftien jaren, na de schepping der wereld; veertien honderd en vierenzeventig jaren voor de geboorte van Christus; zevenhonderd en tien jaren na de roeping van Abraham uit Ur der Chaldeeën; vijftig dagen na de uittocht der kinderen Israëls uit Egypte.
Nadat zij zich geheiligd hadden, gaf God hun die wet met een hoorbare stem, die lazen ze als 't ware van Zijn hoog paleis. God heeft ze gesproken met een hoorbare stem, Exod. 20, en Deut. 5, in het midden van donder en bliksem.

2. Wat 't tweede aangaat: Hoe wordt nu die wet verdeeld?

Met weinige woorden; daar wordt niet veel omslag gemaakt. *In alle volmaaktheid heb ik een einde gezien, maar uw gebod is zeer wijd,* zegt David, Ps. 119: 96, maar 't is ook zeer kort. De wet wordt in één woord vervuld, namelijk in 't woord: *liefde.* Ja, ook in twee, daar zijn toch twee voorwerpen waar de liefde omtrent gaan moet, dat is God, het hoogste Voorwerp, en dan de naasten; onze naasten door natuur, en dan nog nader door genade.
Deze verdeling is gegrond niet alleen in de zaak, maar ook in 't Woord, Deut. 4: 13, en Exod. 34: 1. De Zaligmaker, Matth. 22: 37-46, toont het ook klaar.
Dan hebt u die verdeling van de apostel Paulus, Ef. 6: 1-10, waar hij die grote verdeling doet van de eerste tafel; en de tweede begint van 't eerste gebod met een belofte.
Het werk was in 't eerst, Gods werk, en het geschrift was ook Gods geschrift zelve, in de tafelen gegraveerd, Ex. 32:16.

Maar hoe ging het met die tafelen?
Zij zijn verbroken, zij werden in de ijver van die knecht des Heeren, van Mozes, verbroken, aan de voet van de berg, Ex. 32: 19, om te bonen, dat de schuld aan de zijde van het volk was.
Wat doet God, laat Hij het nu daarbij blijven?
Nee. Maar Hij zegt tegen Mozes: gij hebt gezien hoe 't werk geweest is; maakt gij twee andere tafelen; die te beschrijven zal Ik doen, dat zou gij niet kunnen doen. De zondaar breekt al af, maar God heelt het weer. Zondaar! Als u maar met berouw naar Mij wilt komen, zal Ik u vergeven. Dat nu geeft te kennen dat, als de zondaar overtreedt, dit de kracht van de wet niet beneemt; dat woord wet blijft in zijn kracht, Ik wil u mijn goedheid tonen, niettegenstaande gij overtreden hebt, keer nochtans weder tot Mij, zegt God.

Nu moesten wij wat verder treden. Daar zijn enige regelen, die wij voor u neer moesten leggen in 't verklaren van de wet, die van elk predikant en lidmaat moeten waargenomen worden.

Eerst. De wet is geestelijk (predikant en lidmaat moeten niet tevreden zijn met het uitwendige), zij treedt tot binnen in het gedichtsel van onze gedachten. *De wet is geestelijk,* Rom. 7: 14, zij wil u niet maar van buiten heilig hebben, maar zij spreekt ook van gedachten en bewegingen, en dat die zondig zijn. En zij wil die ook heilig hebben.

Een tweede regel is: De geboden van de tweede tafel moeten wijken voor de geboden van de eerste tafel. Als dat in 'tegenstand komt, vader of moeder, of God, zo moet God voorgaan.

De derde regel is: Dat om de omstandigheden de geboden van de eerste tafel Soms wijken moeten voor de geboden van de tweede tafel. Dan moet men denken: God wil barmhartigheid, maar niet offerande, Matth. 9: 13. Neemt eens, vader of moeder kunnen ziek zijn, zodat ze uw hulp van node hebben, en gij wilt dan naar de kerk gaan, dat past niet; dan wil God, dat gij barmhartigheid hebt, dat gij de ellendigen helpt; dat is ook godsdienst.

De vierde regel is: Als God een hoofddeugd gebiedt, dat Hij dan de tegenovergestelde hoofdzonde verbiedt; en als God een hoofdzonde verbiedt, dat Hij dan de tegenovergestelde hoofddeugd gebiedt. Als u dat waarneemt, dan zult u niet kunnen zeggen: wat wil die predikant van mij hebben? Ik ben geen hoer, noch dief, noch dronkaard. Maar dan zult u moeten zeggen: *Wie zou de afdwalingen verstaan?* Ps. 19: 13.

De vijfde regel is: Dat de wet niet alleen verbiedt grove en mindere zonden, maar al wat daartoe aanleiding geeft. Als u dat begrijpt, dan zult u een verbond maken met uw ogen, gelijk Job zegt, hfdst. 31: 1, gij zult een verbond maken met uw oren, met uw voeten, met uw handen; en dan zult u klaarheid in het prediken van de wet vinden, en gij zult zien, dat gij een Moorman zijt, en beschaamd zijn over al uw vlekken.

De zesde regel, die wij moeten aanmerken, is: Dat de wet het verbond der werken niet is; de wet was dit met de volmaakten mens wel, maar met de onvolmaakte mens niet. De wet heeft door de zonde haar kracht verloren, Rom. 8: 3. De mens kan aan de heiligheid en rechtvaardigheid Gods niet voldoen.

De zevende regel is: De wet is ook het verbond der genade niet. Dat zullen wij u ook klaar doen zien:

Eerst. De wet zal plaats in de hemel hebben, want de liefde blijft, 1 Cor. 13:

13, daar nochtans de aanbieding van het verbond der genade zal uitgediend hebben.
Ten tweede. De wet heeft plaats gehad, als er nog geen verbond der genade plaats had, te weten vóór de val.
Ten derde. De wet kan het verbond der genade niet zijn, want zij is zelfs geschreven in 't hart van de Heidenen, en die zijn vreemdelingen van de verbonden der belofte, Ef. 2: 12. De wet staat in het hart van hen die het verbond der genade niet kennen.
Ten vierde. De wet eist en dreigt, zij vloekt, zij snijdt, zij kerft, zij kan geen kracht geven. Die de wet in hun hart hadden, daar zegt God van, dat Hij had gegeven, dat ze geen ogen hadden om te zien, noch oren om te horen, noch harten om op te merken, Jer. 5: 21.
Ten vijfde. De wet kent geen Christus, maar het verbond der genade brengt u tot Christus.
Ten zesde. De apostel zegt duidelijk door Gods Geest, dat geen vlees uit de werken der wet zal gerechtvaardigd worden, Gal. 2: 16 en Rom. 3: 20. Is het door genade, zo is het niet meer uit de werken, Rom. 11: 6. Daar hebt u het klaar; het kan niet wezen, dat ze het verbond der werken is.

3. **Nu hadden wij, in de derde plaats, de voorrede te bezien: *Ik ben de Heere uw God.***

Daarvan moet gij denken: dat is geen gebod, maar de voorrede van de wet. Waartoe is die?
Eerst. Dat is naar de wijze der groten.
Ten tweede. Om aandacht te verwekken.
Ten derde. Omdat daarin gronden van verplichting liggen.

Wat aangaat het eerste. Het is naar de wijze der groten. Daarom is er een bevel van mij gesteld, zei Nebukadnezar, Dan. 4: 6. De keizer Augustus liet een gebod uitgaan, dat de gehele wereld zou beschreven worden, Luk. 2: 1.

Ten tweede. Deed God het om aandacht te verwekken; het was alsof Hij zeggen wilde: *Hoort, Ik, de Heere uw God, Ik ben het die spreek: Hoort gij hemelen, en neem ter ore, gij aarde, want de Heere spreekt,* Jes. 1: 2. En wie zal zijn aandacht weigeren, als God spreekt, als hij ziet dat het een Wezen is, dat heilig is, waaraan hij schuldig is naar Deszelfs spreken te doen?

Ten derde. God stelt er die voorrede aan, als gronden van schuld of verplichting, waardoor Hij ons verbindt om naar die wet te leven.. *Ik ben de Heere, Ik ben God, Ik ben uw God, Ik heb u uit het diensthuis uitgeleid. Ik ben de Heere, de Jehovah, Heere is Mijn Naam, Jes. 42: 18; Ik ben alleen de Allerhoogste. Ben Ik een Heere, waar is Mijn vreze, Mal. 1: 6. Wat noemt gij Mij Heere, zo gij niet doet, wat Ik u gebied?*
Ik ben God, dat volmaakte Wezen, dat verrukkensmachtige Wezen. Geen mens leeft er, of hij heeft daar een indruk van, hij heeft een indruk dat er een God is. *Hoor Israël, de Heere onze God is een enig Heere!* Deut. 6: 4.
Ik ben de Heere uw God, Israël! voor al Mijn verbondelingen, waar Ik het verbond der genade mee opgericht heb, na de val, in Adam. Naderhand heb Ik dat vervolgd in Abraham, als Ik zei, dat zijn zaad zou zijn als het zand der zee, en als de sterren des hemels, Gen. 22: 17.

Ik ben de Heere uw God, Israël! Wij staan samen in een verbond. U hebt Mij verkoren, maar Ik heb u eerst verkoren, Ezech. 16: 6. Ik verkoos u in uw geringe toestand, Ik versierde u, Ik zei: Ik zal Mijn oog op u stellen ten goede, Jer. 24: 6, en gij verkoos Mij. Al wat bij of omtrent ons is, zegt gij, is daar Getuige van, Deut. 4: 26; en Jos. 24: 22, Gij hebt Mij verkoren om Mij te dienen. Al zei Ik, gij zult Mij niet kunnen dienen, want Ik ben een heilig God, Jos. 24: 19. Ge zei nochtans, laat het zo zijn, ik zal alles doen wat Gij eist. U hebt Uw Woord gegeven. Daar ligt uw verbintenis.
Nog eens, Israël gij hebt onder u een uitverkoren geslacht; daar heb Ik tegen gezegd: al wat Ik heb, en ben, en kan, dat zal Ik u geven. Ik zal u geven, al wat gij tot het leven, tot de zaligheid en tot de gelukzaligheid nodig hebt, 2 Petr. 1: 3.
Lieve Heere begonnen zulken te zeggen: uw wet is zo scherp, sla zo niet. Ik hoor, zegt God, als Ik u verslagen heb door Mijn wet, en u gebracht tot ontsteltenis over al uw zonden, tegen Mijn wet, u zó te bewerken, dat ge zult zeggen: *is er dan geen genade voor zulken?* En dan zal Ik u brengen tot het einde van de wet: *de Heere Jezus die voor een iegelijk is, die in Hem gelooft*, Joh. 3: 36. En dan zult u die wet gaan gebruiken, als een regel om daarnaar te leven.
Mijn kinderen! zegt God, wat hebt u nu tegen de wet, wat moogt gij zo tegen het wetprediken zijn? Gij moest zeggen: 't is die oude goede wet, laat ik naar dezelve wandelen.

Een vierde grond van gehoorzaamheid is: Ik heb u uit het diensthuis uitgeleid. Mijn kinderen heb Ik uit het diensthuis der zonde uitgeleid, dat al vrij wat erger is, dan het Egyptische diensthuis. Israël! gij weet, hoe gij zat als daar de moeders met hun kinderen naar het water moesten, en hun zuigelingen evenals honden in de stroom moesten werpen, om te verdrinken. Heugt het u niet meer? 't Is maar vijftig dagen geleden, dat gij uit dat land zijt getogen. U behoeft het Mozes, noch Jozua dank te wijten, Ik, de Heere, heb u er uitgeleid, door een sterke hand, door een uitgestrekte arm, en door vele tekenen en wonderen. Is dat geen grond van verplichting, om Mijn wet te gehoorzamen?
En nu, uitverkoren geslacht! wat zijt gij aan Mij schuldig? Ik heb u verlost van de tirannie des duivels. 't Was geen kind van u, dat gij in de rivier moest werpen, maar uzelf in de hel; nu zult u naar die wet leven.

4. **Nu, het vierde is de Schriftuurlijke verklaring van het eerste gebod van die Goddelijke wet. *Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.***

Zijn er anderen, is er meer dan een aller-volmaakst Wezen?
Nee, maar wel andere versierden, die de mensen daarvoor houden. 1 Cor. 8: 4, *Wij weten dat de afgod niets is in de wereld, en dat er geen ander God is dan één*. 't Zijn geen goden. U zult zulke dingen niet voor mijn aangezicht hebben; dat is in Mijn tegenwoordigheid of het op de straat is, of dat het in uw tempel is, of in bossen, of in binnenkamers. Ik ben alomtegenwoordig: *Vervul ik niet de hemel en de aarde, spreekt de Heere,* Jer. 23: 24.
Gij zult geen God hebben, dan Mij. Laban zei tegen Jakob: gij zult geen vrouwen nemen boven mijn dochteren, Gen. 31: 50. Zo ook: *Gij zult geen God hebben boven Mij, behalve dit Goddelijke Wezen*.
Sommigen nemen het zo, alsof God ook met deze woorden zeggen wilde: Als Ik Mijn Zoon zenden zal, houdt Hem voor geen vreemden God; zo gij het doet, weet, dat gij het onder Mijn oog zult doen. Ik zal het zien en zoeken, *want alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen, met welke wij te doen hebben,* Hebr. 4: 13. Dat is zo

kortelijk de zin van het eerste gebod.

Wat ligt daar nu in begrepen, wat voor zonden in 't verbod, en wat voor deugden in 't gebod?
In 't verbod alle toverij, waarzeggerij, bijgeloof, waar dan bijkomt eigenwillige godsdienst, aanroeping der heiligen en zelfs Godloochening.
Toverij! wat is dat voor praat, zult u wellicht in uw hart denken; is er toverij?
Wel vraagt dan of er een Bijbel is. Wat is het met de duivel samentespannen, om iets te doen, dat boven de macht der mensen is, om wat groots te schijnen?
Geliefden! men zou dit stuk, niettegenstaande er zo menigvuldige plaatsen in de Heilige Schrift van worden gevonden, - die zonder verdraaiing, niet ergens anders toe kunnen thuisgebracht worden, - echter almede niet willen geloven, tenminste, men zou het nog al meer beknibbelen, tenware er onder de Joden ware geweest een uitdrukkelijk gebod: *De toveres zult gij niet laten leven*, Exod. 22: 18. Nu, omdat het een uitdrukkelijk gebod en wet was, dat is een klaar en duidelijk bevel, dat iedereen verstond en begreep, zo moet het ook een onwrikbare waarheid zijn, dat er toveressen onder de Joden, of onder de Heidenen, hun naburen rondom, geweest zijn; want een wet die duidelijk en klaar is, kan geen straf stellen op een misdaad die versierd en onmogelijk is, maar wel op zulk een die er reeds is, of staat te wezen. *De toveres dan, zegt God, zult gij niet laten leven.* In het Oude Testament had gij de toveraars, waarvan gij leest, Exod. 7 en 8. Ook waren er tovenaars in Babel, Dan. 2: 2. In het Nieuw Testament daar had gij een Simon de tovenaar, die meende dat de gave Gods voor geld te koop was, Hand. 8: 19. U had er een Elymas de tovenaar, die de apostelen weerstond, zoekende de stadhouder van het geloof af te keren, Hand. 13: 8., Hun oordeel is in de poel, die daar brandt van vuur en sulfer, Openb. 21: 8.

Is er dan ook waarzeggerij? Zult u zeggen; en wat is dat?
Die willen de profeet spelen, zij willen wat verborgens ontdekken; die voorzeggen wat uit de vlucht der vogelen. De koning Saul ging naar de profetes te Endor; zij zei: gij weet dat zij, die waarzeggerij plegen, sterven moeten.
Nee, zegt de koning, gij zult niet sterven, doe maar mij opkomen, die ik u zeg, 1 Sam. 28: 10. Ziet ook eens als u thuis gekomen zijt, Deut. 28, Lev. 19 en 20. Die dat doet, zei God, Ik zal er Mijn aangezicht tegen zetten.

Wat is nu superstitie of bijgeloof?
Dat is van kleine dingen grote te maken en te wachten, dat doorgaans vergezeld gaat met eigenwillige godsdienst. Zo was er bijgeloof en eigenwillige godsdienst bij Micha: *Nu weet ik, dat God mij zal weldoen, zei hij, omdat ik die leviet tot een priester heb,* Richt. 17: 13. Zo was het al vóór de val. Als de duivel Eva verleidde, zei hij: Gij zult als God gelijk zijn, Gen. 3: 5.

Daar komt nu bij aanroeping der heiligen.
Men moet wel eerbied hebben voor de heiligen, maar het moet niet te veel, ook niet te weinig zijn. Als ze in de zin hadden de apostelen te aanbidden, zo scheurden zij hun klederen, Hand. 14: 14. Wel Johannes zei de engel, *ziet toe, dat gij mij niet aanbidt, zie toe, dat gij dat niet doet, ik ben uw mededienstknecht en uwer broederen, die de getuigenis van Jezus hebben. Aanbidt God*, Openb. 19: 10. De reden is, Abraham weet van ons niet, en Israël kent ons niet, Jes. 63: 16.

Dan verbiedt God de afgoderij; de grote gelijk de Heidenen hadden, die dienden de

Baäl, de Moloch, de Astharoth, en al zulke verfoeiselen en drekgoden. Dan is er een mindere afgoderij van anderen, die hinken op twee gedachten, die geven God wat, en dat andere, dat zij als een God houden, ook wat.
Nog eens. Daar zijn er, die een afgod in hun hart zoeken. Man of vrouw, of kind, als God het van hen neemt, laat het een scherpen schorpioen-steek in hun hart.

Dan is er nog Godloochening. Die ontkennen het Goddelijke Wezen en de Goddelijke eigenschappen. Anderen smelten dat Wezen met het schepsel ineen. Daarom worden die voor Deïsten, en de eersten voor Atheïsten uitgemaakt.
Dan zijn er grove Atheisterijen. Die zich hieraan schuldig maken, die zeggen: *daar is geen God*, Ps. 14: 1. Maar al studeren ze er nog zo op, het staat in hun macht niet, om het nevens zich neer te zetten.

Nu de deugden, welke zijn die?
De kennis Gods.
Wie God is, wat God is, hoe lief Zijn genade is, hoe schrikkelijk Zijn toorn is, en wat Hij worden wil voor een arm schepsel, dat al Zijn vertrouwen op God stelt. *Wentelt uw weg op de Heere,* Ps. 37: 5. Laat liever elk schepsel varen, dan dat gij God ongehoorzaam zou wezen, of in 't minst van God zou afgaan. Als u dat begrip hebt, dat gij alleen God dienen moet, dan zult u door de roede ootmoedig en nederig worden, Micha 6: 9. *Hoort de roede en wie ze besteld heeft. Weest met ootmoedigheid bekleed,* 1 Petr. 5: 5. De nederigen geeft Hij Zijn genade, Jak. 4: 6. Dan wordt de vreze Gods geboden, niet gelijk een Kaïn; of als die, welke uit vrees zei: Ik ken u, dat gij een hard mens zijt, Matth. 25: 24.

Dan de liefde tot God de Heere, Judas vers 21.
Dan te hopen op de levenden God, Ps. 38: 16. Opgeven nooit, al donderde de wet nog zo. *Wat buigt gij u neder, o mijn ziel! en wat zij gij onrustig in mij? Hoop op God,* Ps. 43: 5. Wanhoop niet met een kwade wanhoop, die de zonden vergroot, en de genade Gods verkleint.
Dan te zeggen: Heere! ik bied U mijn dienst aan, wat wilt Gij dat ik doen zal, Hand. 9: 6, in Uw kracht en in afhanging van Uw invloed?

De Onderwijzer dringt het aan, en zegt: *zo lief als u uw ziel en zaligheid hebt, moet gij dat mijden en vlieden.*
Vraag 94: *liever alle schepselen af te gaan en varen laten, dan iets tegen Zijn wil doen.* Oordeelt zelf, zei Petrus voor de gehele Raad, of het recht is voor God, ulieden meer te gehoorzamen dan God, Hand. 4: 19.

Wat zegt nu uw hart? Laat ons nog een woord tot een stichtelijk slot voor uw hart spreken.

Eerst. Vragen wij u, gij mensen, allen die hier zijt, zou u de Wet der tien geboden wel kunnen opzeggen? Denkt er eens aan; als u alleen zijt rust niet, voordat gij ze van buiten kent. Dat uw kinderen u eens vraagden: wat is dat voor een Wet? Zou het u niet schamel ter hand staan, als u ze moest onderrichten?

Ten tweede. Is de wet u niet wat vreemds? Hos. 8: 12 klaagt God daarover. *Ik schrijf hun, zegt God, de voortreffelijkheden Mijner wet voor, maar die zijn geacht als wat vreemds*. 't Is of God een wet buiten Zijn gebied gaf.

Een derde zegt: ik heb de wet horen prediken. Maar wie kan dat dragen?

Ten vierde. Menigeen horen de wet prediken in al hun omslag. Die zeggen: dat zijn wetezels, beroerders, vijanden; en die zeggen spreekt tot ons zachte dingen, schouwt onze bedriegerijen, Jes. 30: 10. Dat is al oud, zeggen zij. Een bedroefde eeuw! waar de duivel zo op de troon zit, daar het als Laïs is, Jes. 10: 30; die weigeren wakker gemaakt te worden, daar men zijn tong niet eens mag lenen, om iemand uit zijn zorgeloosheid wakker te maken, of zij zouden u wel toesnauwen: *wat heb ik met u te doen, zijt gij gekomen om mij te pijnigen voor de tijd?* Matth. 8: 29. Men zou gerust in de stad leven, maar daar is zo iets op stoel dat ons ontrust. Is het niet droevig? Is het niet droevig, dat men Jakob zijn zonden, en Israël zijn overtreding niet eens mag bekendmaken?
De wet is een geestelijke spiegel. Daar is geen een mens, of hij heeft wel een spiegel in zijn huis, 't zij groot of klein; en hij ziet er elke dag wel eens in. Maar hebt u die bekeken die niemand vleit, die elk zijn vlekken ontdekt? Ach! menigeen hebben de stoutheid niet om te zeggen wat zij van God geloven, veel minder wat zij er van denken.

Een ander zegt: ik wil geen God.
Een ander: ik wil een vermaak-god hebben.
Een ander: *mijn buik is mijn God,* Fil. 3: 19.
Anderen zeggen: Ik heb in tijd van nood vrienden, politieken en anderen, die houd ik voor mijn God.
Een ander is zulk een, die geen God noch mensen ontziet, gelijk die goddeloze rechter, waarvan gij leest, Luk. 18: 4.
Een ander zegt, dat zijn geld zijn God is.
Een ander heeft er een in zijn hart; en als God die afgod wegneemt, dan schreit en schreeuwt hij.
Iemand zal zeggen: Zou ik dan geen genade hebben?
Ik weet dat genade met vele verdorvenheid kan samengaan. Maar de genade laat ze niet stil zijn; zij wil de verdorvenheid minder hebben. De oude mens moet eerst gekruisigd en gedood worden, zou de nieuw mens opstaan, zouden wij komen aan de heiligheid en aan de deugd om God recht te kennen; al onze zaken zo in Zijn hand te geven, te zeggen: mijn wil moet Zijn wil zijn, ik moet wijken voor God. Wat is de genade en de heiligmaking klein!

Zondaar! laat ons toe, dat wij u nog met een woordje aanspreken.
U zijt bedrogen, zondaar! zo gij meent, dat er geen God is. U zult het dan eens ondervinden als het te laat is. Zondaar! hoe zult u het maken, die andere goden dient? Gij wilt uw eigen heer zijn en gij zijt een zotte slaaf van de zonde. U zult verbroken worden, gelijk de koperen slang, en 't gouden kalf; en wat zult u dan meer hebben? Waar de heer is, daar zal dan de knecht ook wezen; en waar is dat? In de hel.
Zondaar! Mogen wij nog een hartelijk woord tot u spreken?
God is uw God niet, maar Hij is uw hater. Hij strijdt tegen u. Ach! schrikt, zelfs dan, als Hij u uw zin geeft. U zou het niet geloven, gij misbruikt alles wat God u geeft; 't is u alles tot een valstrik.
Nog eens. God heeft een ander volk voor Zijn aangezicht. *De goddelozen zullen voor Zijn aangezicht niet bestaan, Hij haat alle werkers der ongerechtigheid; van de man des bloeds en des bedrogs heeft de Heere een gruwel*, Ps. 5: 7. Daar is een uitverkoren geslacht, een heilig volk, een verkregen volk, 1 Petr. 2: 9, waarvan God zegt: Mijn lust is aan hen, Jes. 62: 4.
Nog eens. U zijt in een diensthuis, erger dan Israël in Egypte was. Als u al trouw

gediend hebt, krijgt gij nog slagen. Dan steekt Hij uw ogen uit, dat gij niet ziet; en Zijn slagen zijn zwaarder dan de Egyptische. En zolang u niet terecht gebracht zijt, zo zijt gij nog een vervloekte op de wereld, in al uw zegeningen, op uw doodsbed; en als u zo sterft, tot in eeuwigheid. Dan zal God zeggen: *ziet nu die vervloekte.*

Iemand zal zeggen: ik wilde wel, dat ik eens wist, of God mijn God is. Hieraan kunt gij 't weten.

Eerst. Kent u een diensthuis der zonde? Viel het u moeilijk en zwaar? Werd u het moede?

Ten tweede. Kwam God u in het oog en in het hart? Leidde Hij er u uit? Werd Hij u te sterk? Zei u tegen uw lief gezelschap: ik kan niet meer met u meedoen; God doet het?

Ten derde. Wilden wij u wel eens vragen: Als u alles wat u lief en waard is nevens God, in een weegschaal legt, wat woog er dan het zwaarst, man, vrouw, kind? Of zegt gij: *Heere! van alles wat mij lief en waard is, wil ik afscheiden, om U te genieten? Wie heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op aarde,* Ps. 73: 25. Wat kan het mij alles helpen, als ik God mis?

Ten vierde, zucht gij nog om uw afgoden; om de zonden verbroken te krijgen in uw hart, huis, kerk, stad en land? gelijk gij leest, Ezech. 9: 1-4.

Ten vijfde. Deed u alle moeiten om ze er uit te krijgen, door schreien, bidden, lezen, waken, vasten? Zegt gij: *Heere! breek toch in mij de kracht der verdorvenheid?*

Ten zesde. Als God en mensen in tegenstand kwamen, zegt u dan: *Wanneer Balak mij zijn huis vol zilver en goud gaf, zo vermocht ik niet het bevel des Heeren mijns Gods te overtreden, om te doen klein of groot,* Num. 22: 18. Eerder alle schepselen laten varen, dan iets tegen zijn wil te doen.

Ten laatste, zijt gij met God tevreden, al was het, dat er geen rund in de stalling was, noch vrucht aan de wijnstok, en dat het werk des olijfbooms liegen zou? Hab. 3: 17. Als u arm zijt, en u alles tegen loopt, zijt gij dan nog vergenoegd met God, en is Hij de Rotssteen van uw hart?

Dan is God uw God, en gij zijt zijn dienstknecht of dienstmaagd. De verdiensten van Christus zullen wel maken, dat gij gewichtig zijt.

Dat geve de Heere aan ons elk. Hij zegene dit gesprokene aan ons, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil! Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 35.

Vraag 96. Wat eist God in het tweede gebod?
Antwoord. *Dat wij God in generlei wijze afbeelden, en op geen andere wijze vereren, dan Hij in zijn Woord bevolen heeft.*

Vraag 97. Mag men dan ganselijk geen beelden maken?
Antwoord. *God kan noch mag in generlei wijze afgebeeld worden. Maar de schepselen, al is het dat zij mogen afgebeeld worden, zo verbiedt toch God, hun beeltenis te maken en te hebben, om die te vereren, of God daardoor te dienen.*

Vraag 98. Maar zou men de beelden in de kerken als boeken der leken niet mogen dulden?
Antwoord. *Nee; want wij moeten niet wijzer zijn dan God, dewelke zijn Christenen niet door stomme beelden, maar door de levende verkondiging zijns Woords wil onderwezen hebben.*

DE Zaligmaker zei eens zeer wel, Matth. 4: 10, *de Heere uwen God zult gij aanbidden en Hem alleen dienen*. Dat is buiten alle tegenspraak, dat er een God is; het kennelijke Gods is in aller-mensen harten openbaar. *Want zijn onzienlijke dingen worden van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid,* Rom. 1: 19, 20. 't Is ook buiten twijfel, dat er maar één God is. Beide, het Oude en het Nieuw Testament tonen dat klaar aan, zo wordt er gezegd, Deut. 6: 4, *De Heere, onze God, is een enig Heere*. 1 Cor. 8: 4, Wij weten, dat een afgod niets is in de wereld, en dat er geen ander God is dan een. Is er maar die een God, zo kan een mens lichtelijk bevatten, dat die God alleen waardig is gediend te worden.
Den Heere uw God zult u aanbidden, en Hem alleen dienen, zegt onze tekst, Matth. 4 10; en Jes. 42: 8, *Ik ben de Heere, dat is Mijn Naam, en Mijn eer zal Ik geen anderen geven, noch mijn lof de gesnedenen beelden.* Het lied dat de vier dieren en de vierentwintig ouderlingen zongen, waar wij van lezen in de Openbaring van Johannes, Hfdst. 5: 12, 13, is: *Het Lam dat geslacht is, is waardig te ontvangen, de kracht, en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eer, en heerlijkheid, en dankzegging. En alle schepsel dat in de hemel is, en op de aarde, en die in de zee zijn, en alles wat in dezelve is, hoorde ik zeggen: Hem die op de troon zit, en het Lam, zij de dankzegging, en de eer, en heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid!*
Dat is dan waar, dat er een God is, en dat die God gediend moet worden. Maar het is niet evenveel hoe.

Ten eerste. Het mag naar onze zin of eigen voorschrift niet wezen, naar onze eigen verzinsels, of gedachten uit ons hart. Als wij het uit ons hart verzinnen, dan zou het kunnen gaan, gelijk het die heidense volkeren ging, die de koning van Babel in de steden van Juda en van de kinderen Israëls had doen wonen, 2 Kon. 17: 24-29. *Die arme mensen dienden God niet, zo beschikte God het, dat er leeuwen tegen hen op kwamen. Toen zeiden die mensen tot de koning: wij kunnen het in dit land niet houden, want daar houden zich leeuwen op*. Wat waren de redenen? *Wij weten de wijze van de God dezes lands niet, zeggen ze. Toen zond de koning priesters, die leerden hun de wijze, hoe God gediend wilde worden.*

Niet alleen is het te zien in de heidense mensen.

Maar als u, ten tweede, op het Woord let, zo verbiedt God het, en Hij zegt, dat Hij niet gediend wil worden, naar eigen goeddunken, Col. 2: 18. God heeft het gestraft in degenen, die een dag verzonnen uit hun eigen hart. Dan zegt God, *tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden en inzettingen van mensen zijn*, Matth. 15: 9, Jes. 1: 12. Wie heeft zulks, zegt God, van uw hand geëist?

In de derde plaats. Het blijkt, dat het niet evenveel is, hoe dat God gediend wordt; 't blijkt uit de bedreigingen. God wil naar de regel van de wet en van het Evangelie gediend worden. Al was het een engel uit de hemel, zegt Paulus, die u een ander Evangelie verkondigde, die zij vervloekt, Gal. 1: 8. Daar mag niets van af- noch aan toegedaan worden. Als een mens daar bij of af doet, zo zal God Zijn Naam uitdelgen uit het boek des levens, Openb. 22: 19. Daarom geeft God dit tweede gebod aan alle volkeren; in 't welk Hij elk op het hart drukt en leert, dat God op Zijn wijze en manier gediend wil worden. Als eens een dienstknecht zijn heer ging dienen naar zijn eigen zin en wijze, en niet naar het voorschrift van zijn heer, hoe kwalijk zou het door zijn heer genomen worden; als eens een dienstmaagd niet de zin van haar vrouw, maar haren eigen zin deed, hoe kwalijk zou die vrouw het opnemen. Als wij zouden zeggen: ik zal zo en zo doen naar mijn zin, en niet naar de zin van God, dat zou God niet aangenaam zijn.

In het eerste gebod toonde God, dat er één God is, en dat Hij alleen gediend moet worden.
In het tweede gebod toont God, dat Hij in geest en waarheid gediend wil worden, en dat alle eigen zin, die tegen het Woord is, moet buiten staan.
Om dit tweede gebod wel te verhandelen zo hebben wij te bezien:

Eerst. Het gebod zelf.
Ten tweede. De hoofdzonde, die er verboden wordt.
Ten derde. Hebben wij de uitvluchten van de partijen op te lossen en te beantwoorden.

1. Zeggen wij, moeten wij het gebod van woord tot woord bezien.
2. De hoofdzonde bezien, welke er in verboden wordt, te weten: de beeldendienst.
3. Moeten wij zien, dat het deksel van de partijen te smal is.

Wat het eerste aangaat, God de Heere komt en Hij heeft aan Zijn volk, dat daaronder aan de voet van de berg staat, aan die duizenden mensen, aan die oversten over duizend, aan de politieken, en aan al het volk, wat te zeggen. Hij spreekt ze allemaal eens aan, man en vrouw, ouders en kinderen: *Gij, zegt Hij, zult geen beelden noch enige gelijkenis maken, gelijk ze onder de Heidenen doen.* Het kennelijke Gods was er wel in, zij hadden ook hun godsdienstigheid. Te Athene hadden ze zo allerhande heiligdommen, en, om niet te missen, hadden zij nog een altaar waarop geschreven stond: de onbekenden God, Hand. 17: 23. Daarvan hadden ze wel een indruk, maar zij wisten niet wat zij er van maken moesten. De Heidenen kregen mede lust tot het zondige leven, zij hadden wel geen Bijbel, maar wat deden zij?
Zij gingen de eeuwige waarheden, die in hen waren, verkrachten; en zo gingen ze de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderen in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk schepsel, Rom. 1: 23. Ze gingen God dienen onder de gedaante van vissen, vogelen en viervoetige dieren. Wij vinden heidenen, die wijzer scheen te zijn: die dienden de zon, maan en sterren, die hielden zij tot hun god, of eigenlijk tot

middelaars, voorsprekers of tolken, tussen hen en de opperste God; want zo wijs waren zij al wel, dat zij wisten, dat er ten minste dan een opperste God moest wezen.
De Perzen aanbaden de zon, waar God nochtans gezegd had: *het heir des hemels zult u niet aanbidden*, Deut. 17: 3. Job betuigt zijn onnozelheid omtrent die afgoderij. Job. 31: 26-28, *zo Ik het licht aangezien had, wanneer het scheen, of de maan heerlijk voortgaande; en mijn hart verlokt is geweest in het verborgen, dat mijn hand mijn mond gekust heeft: Dat ware ook een misdaad bij de Rechter; want ik zou de God van boven verzaakt hebben.*
Hij wil zeggen, dat, als hij de zon aanschouwde, hij zijn hand nooit aan zijn mond gebracht, en die niet eerbiedig gekust had; want omdat zij de zon niet kussen konden vermits zij daar te ver af waren, zo kusten ze hun hand tot teken van eerbied, en dat was zoveel te zeggen, alsof zij de zon zelve kusten. Maar Job zei, dat is mijn God niet: hij wist al tegoed dat God alleen gediend moest worden. God zei eens tegen de profeet Ezechiël: Ziet gij wel, dat daar mannen staan, die zich buigen naar het Oosten voor de zon, dat is, die dat schepsel godsdienstige eer bewijzen? Ezech. 8: 16.

Dan waren er, die viervoetige dieren eerden als hun God, zo hadden de Sefarvieten Adramélech tot hun God, 2 Kon. 17: 31. En zo leest gij, 2 Kon. 19: 37, dat als Sanherib, de koning van Assyrië in het huis (dat is de tempel) van Nisroch zijn God zich neerboog, dat hij van Adramélech en Sarézer zijn zonen, met het zwaard verslagen werd. De een diende God onder de gedaante van een hond, anderen onder die van het water, gelijk de Egyptenaren; en de Filistijnen hadden hun God Dagon, die was half mens en half vis.
Anderen als de oude Duitsers, dienden onder menigerlei soort van goden, ook de rivier de Rijn. Onder de Egyptenaren hadden ze opgerichte en gebeelde steen, waarop enige figuren van vogels, vissen, en zelfs van monsters of wanschepsels stonden, met hun bijgevoegde karakters, inhoudende de verborgenheden of mysteriën van hun godsdienst, daar God nochtans gezegd had: gij zult ulieden geen afgoden maken, geen opgerichte, noch gebeelde steen om u daarvoor te buigen, Lev. 26: 1. God verwijt het hun dat ze het gedaan hadden, door Stefánus, die haalt het op dat ze hout en steen tot hun God gemaakt hadden, om zich daarvoor te buigen, en een godsdienstige eer daaraan te geven, Hand. 7: 41.
God is er anders niet tegen, dat men tegen een mens een burgerlijke beleefdheid heeft: dat is te prijzen, de hemelse mensen moeten ook bescheiden en beleefd zijn. De Christenen hebben ook geen beleefdheid geweigerd aan hun overheden. Als de Roomse keizers, die zulk een tirannie aanrichtten, ergens hun beeltenis deden oprichten, hetgeen zij geëerd wilden hebben, alsof zij er zelf in persoon tegenwoordig waren; de Christenen hebben het nooit geweigerd, maar zij wilden daaraan geen godsdienstige eer bewijzen, maar wel een burgerlijke beleefdheid. Hoewel het een harde zaak was, aan een ongevoelig en onbezield beeld zodanige eer te moeten bewijzen, die nauwelijks de persoon zelf toekwam.

Geliefden! wij kunnen niet nalaten u te verhalen een aanmerkelijke historie, die dienen zal om u te doen zien wat een harde zaak het altijd geweest is, eerbewijzingen te moeten geven aan beelden, of aan zulke dingen, die de personen, welke geëerd of gediend moesten worden, zelf niet waren.
Toen Zwitserland nog onder de heerschappij der hertogen van Oostenrijk stond, gebeurde het, dat aldaar een hovaardig en onbeschoft landvoogd was, die niet tevreden zijnde, dat zijn persoon door de Zwitsers de behoorlijke eerbewijzing werd aangedaan, of om die eenvoudige lieden te kwellen, zijn trotsheid zover liet gaan, dat hij zijn hoed

op een spies stelde, en er een wachter bij zette, met uitdrukkelijk bevel, dat elk voorbijganger die hoed de eer zou bewijzen, die men gewoon was de landvoogd in persoon aan te doen.
Nu was daar een eenvoudig landman, Willem Tell genaamd, die de edelmoedigheid had, dat hij weigerde die hoed te groeten. Hij nam zijn hoed daar niet voor af, noch boog zich voor de hoed van de landvoogd, die op de spies stond.
De wachter, die daar stond, klaagt hem aan. Dit de landvoogd ter ore gekomen zijnde, en vernemende dat die man een goed boogschutter was, deed hij hem voor zich komen, en vonniste hem om een appel, die op het hoofd van zijn enig zoontje gesteld was, daarvan af te schieten. Schoot hij er de appel af, zonder het kind te treffen, dan zou hij vrij zijn.
Daar wordt het kind gebonden. De vader komt met twee pijlen in zijn hand, in zijn hart God biddende, dat Hij zijn hand beliefde te besturen, dat het kind niet geraakt mocht worden. Hij doet het schot, en mikt zó wel, dat hij de appel van zijn zoontjes hoofd afschiet, zonder dat het kind gekwetst wordt.
Toen vroeg de landvoogd hem, wat hij met die tweede pijl voorgehad. De man gaf ten antwoord: *die tweede pijl was, om, zo ik mijn kind getroffen had, u daarmee het hart te doorboren.*
En die moedige daad van de landman wordt aangetekend te zijn geweest de eerste oorzaak, dat de Zwitsers het onverdraaglijk Oostenrijkse juk van hun schouders hebben afgeschud, en zich na vele bloedige veldslagen, eindelijk in vrijheid gevochten hebben.

Zo ging het ook toe, ten tijde der eerste Christenkerk, onder de heidense keizers. Als het er op aankwam om godsdienstige eer te bewijzen aan enige beelden, afgoden, of de persoon des keizers zelf, dat wilden ze niet doen.
Toen het eerste Beest, de heidense keizers, woedde, mochten al degenen, die dat weigerden in geen gilden komen, ook mochten zij niet aan de publieke watervaten komen, om water te scheppen, of zij moesten een teken hebben. En wat was dat voor een teken? Zij moesten wierook nemen om de afgoden te offeren; zo is het nog gesteld onder de Roomsen. Óf u moet de beelden eren, óf u moet uw leven laten. Liever dan dat de Christenen dat zouden doen, zo verloren ze hun leven. God zegt: *Gij zult het niet doen. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen,* zegt God.

Onder de regering van keizer Julianus, die doorgaans genoemd wordt de Apostaat of Afvallige, omdat hij van Christen, heiden geworden was, was een geheel regiment Christenen. De afgodische priesters hitsten hen daartoe op, zij zeiden tegen de Christen-soldaten: ge moet sterven, zo gij niet offert.
De Christenen stonden daarover eerst zeer verslagen, en hun overste zei: Wij hebben de keizer altijd trouw gediend, maar wij willen ook God bovenal trouw dienen; moeten wij sterven, wat raad?
's Keizers hart werd daardoor bewogen, zodat hij zei: *Gij zult niet allen sterven, maar de tiende man van u zal sterven, en negen van de tien zullen blijven leven.* Ze antwoordden allen tegelijk: daar zal niemand van ons blijven leven; en hun overste wilde ook niet vrijgaan. De Wetgever zegt: *gij zult geen andere goden dienen.* U zult ze geen van de minste godsdienstige eer aandoen of bewijzen. Gij zult geen andere goden maken, of opsieren, of oppronken, of omdragen, of hun enige kracht toeschrijven die ze niet hebben.
Ja, de Wetgever gaat het aandringen. *Ik ben de Heere, de Allerhoogste over de ganse aarde.* God is maar één God. Ben ik maar alleen God en zou ge beeltenissen maken,

om Mij door dezelve te dienen? *Ik ben de Heere uw God.* Wij zijn in een onderling verbond met elkaar; u hebt het beloofd, dat ge u als een volk van Mij zult aanstellen, en dat ge geen andere goden dienen zult.
Drie zaken lijden geen metgezel, een koning op zijn troon, een man in zijn huwelijk, en God in zijn Goddelijke regering.
Is er een man, die ziet, dat zijn vrouw hoereert, zijn bloed geraakt aan 't zieden, zijn hart wordt jaloers, hij heeft een grimmigheid, die nergens mee te stillen is. Hij zou zijn vrouw wel op een eed brengen en een vloekwater doen drinken, waarvan gij leest, Numerie 5. Zo, zegt God, *is Mijn toorn ook.* Wanneer gij beelden maakt, als u ze maakt zo begaat gij afgoderij: *Ik verklaar u, dat gij een hater van Mij zijt, als u dat doet.*
Een Papist zegt, dat wij God haten als wij Zijn beeltenis niet vereren met Goddelijke eer. Daar zij nochtans haters van God zijn. Als een man zijn vrouw overspel zag bedrijven, zou hij niet zeggen: gij haat mij?
Hij dringt het aan, zou een man van zijn kuise vrouw niet zeggen, dat ze hem liefhad?

God acht ook de Zijnen liefhebbers te zijn, die Zijn gebod doen, alhoewel wij het niet volmaakt doen. Hij dringt het nader aan, en zegt: *zo gij het doet, Ik zal bezoeking doen over de misdaad der vaderen aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde lid, dat is, tot in het derde en vierde geslacht.*
U zult zeggen: bezoekt God dan de misdaden van de ouders aan de kinderen?
Ja, het gebeurt wel in de wereldlijke rechtspleging, dat, als er een geheel roofnest is, een moordenaarskuil, het gerecht het geheel uitroeit. Het leeuwenwelp, en het jong van een adder worden zowel gedood als de oude leeuw en adder; omdat er diezelfde aard in zit. Zo komt God als een Rechter. Hij vindt zulke zondige kinderen*; Ik zal ze, zegt Hij, tot in het derde en vierde lid uitroeien.*
Dat zien wij in de eerste wereld. De zondvloed nam zowel de kinderen als de ouders weg, Gen. 7: 23. Wij zien het in Sodom en Gomorra, de kinderen kwamen ook om in de algemene verbranding, Gen. 19: 25. De kinderen van Korach, Dathan en Abiram gaan zowel naar de hel als zij, Num. 16: 32, 33. Let eens op de Amalekieten, 1 Sam. 15: 3, zij werden met het zwaard gedood zolang daarna, totdat het land ontbloot was van zijn inwoners. *Dat doe Ik,* zegt God.

Maar geliefden! Over de bedreiging valt zwarigheid. Hoe kan het wezen, zult u wellicht zeggen, dat God zelfs aan de kinderkens bezocht de misdaden der ouders? Daar er Deut. 24: 16, en 2 Kon. 14: 6, staat: *De vaders zullen niet gedood worden voor de kinderen, en de kinderen zullen niet gedood worden voor de vaders; een ieder zal om zijn zonde gedood worden*. En Ezech. 18: 4, *De ziel die zondigt zal sterven*, en vers 20, van datzelfde 18de Hfdst., *De ziel die zondigt, die sterve. De zoon zal niet dragen de ongerechtigheid des vaders: de gerechtigheid der rechtvaardigen zal op hen zijn, en de goddeloosheid der goddelozen zal op hen zijn.*
Hoe, zult u zeggen, komt dit overeen met het tweede gebod? Ja.

Eerst. In het tweede gebod spreekt God naar Zijn recht, en Deut. 24, 2 Kon. 14, en Ezech. 18, spreekt God naar Zijn barmhartigheid.

Ten tweede. Als de kinderen dezelfde wegen ingaan van de ouders, is het dan niet rechtvaardig, dat God ze dan ook straft? Ja.

Ten derde. Kan God de ouders wel ergens beter in straffen, dan in hun kinderen? De kinderen zijn hun ouderen goed; zij zijn als stukken van de ingewanden van hun ouders. Davids zonde van overspel werd gestraft in 't kind, dat daaruit was voortgesproten, 2 Sam. 12: 14. Als God het niet doet, zo

handelt Hij naar Zijn genade en barmhartigheid. God wilde bij Ezech. 18, de Joden dat spreekwoord uit hun mond nemen: De vaders, zeiden zij aldaar vers 2, *hebben onrijpe druiven gegeten en de tanden der kinderen zijn stomp geworden.*

Daar is nog een zwarigheid over dit gebod. Te weten: *dit is een gebod met een belofte;* wij lezen ook dat Paulus zegt, Ef. 6: 2, *Eert uw vader en uw moeder, hetwelk het eerste gebod is met een belofte;* hoe komt dan nu in dit tweede gebod een belofte?
Wij antwoorden: Het gebod: Eert uw vader en uw moeder, is het eerste in de tweede tafel der wet, en is het eerste met een particuliere belofte. Maar dit is een gebod met een belofte in de eerste tafel der wet, dit is een algemene belofte. Maar dat andere is een bijzondere belofte, behorende tot dat gebod.

De Wetgever dringt het aan met een belofte en zegt: Ik zal barmhartigheid doen.
Die God haten, dat is algemeen, daar zal Hij bezoeking over doen; van die Hem liefhebben is 't ook algemeen: *Hij zal ze barmhartigheid bewijzen tot in duizenden geslachten*.
Barmhartigheid, wat is dat? Dat is bijvoorbeeld: men ziet een ellendige, en men heeft medelijden daarmee, men krijgt hem enigszins lief, men toont een helpende hand; men redt hem. Dit moet op een Gode betamelijke wijze verstaan worden. De Heere ziet de mensenkinderen, Hij ziet de kinderen van de vromen, dan krijgt Hij ze lief, Hij toont Zijn liefde, en Hij legt Zijn kracht die Hij heeft om hen te helpen, aan hen ten koste. *Ik zal barmhartigheid bewijzen, zegt God, tot in duizenden geslachten,* Ps. 103: 17. *De goedertierenheid des Heeren is van eeuwigheid en tot eeuwigheid over degenen, die Hem vrezen, en zijn gerechtigheid aan kindskinderen.* En Rom. 9, het gehele Hoofdstuk door. De Joden zijn vrienden, om der vaderen wil; om Davids Zijn knechts wil deed Hij Israël wel.
Hoe ontfermt Zich nu God, en hoe doet Hij barmhartigheid aan de kinderen?
Zo, als Hij de oordelen van hen wegneemt, of die matigt, en hen bekeert, om en op de gebeden der ouders, en Hij stelt hen in de zegeningen, het gaat hun wel, zij geraken onder een gezegende bediening, daar ze verkwikt worden; en zo gedenkt God aan hen tot in het duizendste geslacht.

2. Nu de hoofdzonde, die hier verboden wordt.

Deze is geen beeltenis maken, noch van God, noch van de engelen, noch van de heiligen, om God door dezelve te dienen en te eren. Beeltenissen van God of engelen of heiligen te maken om God daardoor te willen dienen, of die te dienen als een God, is dan ongeoorloofd.
Een papist zegt, ja; de Luthersen alsmede zeggen: beelden mag men hebben, maar niet om te aanbidden, maar om die te gebruiken als boeken der leken, om de onwetenden daardoor te onderwijzen, gelijk door een historie, die ze dan zien, opdat ze er aan zouden gedenken en 't overleggen. Men mag wel hebben de afbeelding van enige historiën, gelijk van Christus' geboorte, hemelvaart, kruisiging, opstanding, enz. En dat is dan zoveel als een boek, waar zij dat dan in zien, en zo elkaar daardoor onderwijzen en leren.
Wat zeggen wij daarop?
Wij zeggen: Men mag geen beelden van God noch Christus, noch engel, noch heilige maken of hebben, *om God daardoor te eren, noch om daardoor te leren*. De Onderwijzer zegt, *wij mogen ganselijk geen beelden maken*.
Onze redenen zijn: dat wij er in generlei wijze mogen maken.

Eerst. De uitdrukkelijke wil van God. Hij heeft het bekendgemaakt, Ex. 20: 4. Daar roept Hij het in 't openbaar, en als van de pui des hemels, uit. En Deut. 5: 8 herhaalt Hij zijn gebod: *gij zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken.* In de profeten en in de wet herhaalt God het nader, ziet het Ps. 97: 7. *Beschaamd moeten wezen allen die de beelden dienen.* En Jesaja 40: 19, zegt God: *de werkman giet een beeld, en de goudsmid overtrekt het met goud, en giet er zilveren ketenen toe,* zo ook Jes. 44: 10. *Wie formeert een god, en giet een beeld, dat geen nut doet*? Ja, de Heere belacht die beeldenmakers, die Hem trachten te verbeelden. Ziet dat bij Jes. 40: 25. *Bij wie dan, zegt God, zult gijlieden Mij vergelijken, die Ik gelijk zij? Zegt de Heilige.* En Deut. 4, van het 12de tot het 17de vers, daar hebt u het op vers 15 tot 18: *Wacht u dan wel voor uw zielen, (want gij hebt geen gelijkenis gezien, ten dage als de Heere op Horeb uit het midden des vuurs tot u sprak) opdat gij u niet verderft, en maakt u iets gesnedens, de gelijkenis van enig beeld, de gedaante van man of vrouw. De gedaante van enig beest, dat op de aarde is; de gedaante van enigen gevleugelden vogel, die door de hemel vliegt. De gedaante van iets, dat op de aardbodem kruipt; de gedaante van enige vis, die in het water onder de aarde is. Gij zult geen gelijkenis maken zegt God, want gij hebt geen gedaante gezien als Ik uit het midden des vuurs tot u sprak: wacht u dan, zegt God, voor uw zielen, dat gij geen gelijkenis maakt, de gelijkenis eens vogels die in de lucht vliegt, of van enig kruipend gedierte;* doet het niet zo lief als u uw eigen zaligheid hebt.

Ten tweede. Ik verbied het niet alleen van enige beesten, maar (zo nauw bepaalde God dat gebod) zegt Hij: *Ik verbied u ook enigerhande beelden te maken, zelfs geen gebeelden steen,* ziet dat Lev. 26: 1. *Gij zult ulieden geen afgoden maken, noch gesneden beeld, noch opgericht beeld zult u stellen, noch gebeelden steen om u daarvoor te buigen: want Ik ben de Heere uw God,* Deut. 27: 15. Al wie een gegoten beeld, een opgerichte steen of iets dergelijks 't werk van 's mensen handen heeft, die zij vervloekt, zegt God; en al het volk zei er amen op.
Ja, zo nauwkeurig heeft God in de beeldendienst willen voorzien, dat Hij beval, ten dage als de kinderen Israëls over de Jordaan en in 't land Kanaän zouden gaan, zij een altaar zouden oprichten, en daarop schrijven de woorden der wet, die wel uitdrukkende, en dat er zes stammen zouden staan over de vloek op de berg Ebal, en zes over de zegen op de berg Gerizim. En het stuk van afgoderij en beeldendienst staat aldaar aan 't hoofd van die vloek met deze woorden aangetekend: *Vervloekt zij de man, die een gesneden of gegoten beeld, een gruwel des Heeren, een werk van des werkmeesters handen zal maken en zetten in 't verborgen, en al het volk zal antwoorden en zeggen: Amen.* Wij zeggen: Papisten! wat maakt gij daarvan: *geheel Israël moest er amen op zeggen.*

Ten derde. Beeltenissen te maken om Hem daardoor te eren rekent God voor afgoderij, Ex. 32: 17. Daar eerden ze God door het kalf, dat zij opgericht hadden; zij zeiden: *dat zijn uw goden, Israël*! En Hand. 7: 41 zei Stefánus: zij brachten offerande tot de afgod. Wij zeggen dan tot de Papisten: het is de grootste afgoderij, die er in de wereld wezen kan.

Ten vierde. God de Heere straft schrikkelijk de beeldendienst, de afgodendienst. Hij straft ze met *lichamelijke, geestelijke en eeuwige straffen.*

(1) Laat iemand beelden eren, met wat schrikkelijke straffen straft God het! *Verkozen zij nieuw goden, dan was er krijg in de poort.* Ziet dat in 't Boek der Richteren, dan kregen ze eens de nederlaag; dan verkocht God hen in de hand

van de Cuschan Rischatáïm, Richt. 3: 8. God strafte hen met neringloosheid, en eindelijk verwoestte Hij er een land en volk om. 't Wordt alles omgekeerd.

(2) Openbaring 17:4, ze worden gestraft met geestelijke oordelen. *Al hun boosheid is te Gilgal, want daar heb Ik ze gehaat,* Hos. 9: 15. Dan gaat Gods liefde van zulk een volk weg, gelijk die van een man, als het hart van zijn vrouw naar een ander man uitgaat, dan trekt hij ook zijn hart van haar af, zo doet God ook. Hij trekt Zijn hart dan van hen af, en Hij neemt Zijn Woord van hen weg, Amos 8: 11, God bedreigt hen die afgoderij bedrijven! *Ik zal u een honger zenden, zegt God, niet een honger naar brood, noch dorst naar water, maar om te horen de woorden des Heeren*. Dat kunt gij zien onder het Pausdom, daar hebben ze niet één zuivere predicatie meer; God geeft ze over aan een verkeerde zin, om te doen dingen die niet betamen, alle goddeloosheid en ontucht, schandelijke en Sodomitische zonden worden daar bedreven; zo dat ze op geen Christendom meer gelijken. Ze worden aan zichzelf overgegeven, om dingen te doen die niet betamen, die niet gehoord, noch gemeld mogen worden.
Dan straft God hen met een geest des diepen slaaps; zij tieren, zij razen, zij eten, zij drinken, elk zal zalig worden. Dat zijn de geestelijke straffen.

(3) Dan zal God ze nog straffen met eeuwige straffen, met een straf van beroving. Waarvan zullen ze beroofd worden? Van de hemel. U zult zeggen: zal een papist dan niet in de hemel komen?
Ik antwoord u: naar hun godsdienst niet. Wat God onder hen doet, als ze op een doodsbed liggen, sommigen van hen van dat alles afleidende, en alleen tot de Heere Jezus doende vlieden, om alleen in Hem hun zaligheid te zoeken en te vinden, dat staat in Zijn vrij welbehagen. Maar anders, blijvende bij hun godsdienst en zo stervende, stelt Hij ze in de hel. *Buiten zullen zijn de honden, en de afgodendienaars,* Openb. 22: 15.
't Is dan ongeoorloofd gelijkenissen van God te maken. En welke gelijkenis zullen wij van God maken of Hem toepassen? Jes. 40: 18. Hij, die een ontoegankelijk Licht bewoont, dat geen mens gezien heeft, noch zien kan, 1 Tim. 6: 16. Een Geest heeft geen vlees, noch been, Luk. 24: 39.

Ten laatste. Van de onnuttigheid van de beeldendienst, levert God in Zijn Woord verscheiden bewijsgronden, zij zijn van een slechte stof. 't Is ergens een stuk van een boom, daar maakt de beeldhouwer een beeld van, en de smid zet het vast met houvasten, en de stukken die er afgekapt zijn, legt hij bij het vuur, en hij kookt er zijn spijs over; is dat niet een schone god? Zegt de profeet; een stuk van een boom afgekapt zijnde, dat de beeldsnijder tot een beeld maakt, de smid vast zet, en dat eren ze als een god! Jes. 44.
Geliefden! een Papist kan ons niet ten laste leggen, dat wij in dit stuk hun godsdienst lasteren, want het is de taal van God zelf, bij de profeet, Jes. 44: 13-18. Opmerkelijk zijn de woorden aldaar van vs. 16-18: *zijn helft brandt hij in het vuur, bij de andere helft daarvan eet hij vlees. Hij braadt een gebraad, en hij wordt verzadigd; ook warmt hij zichzelf en hij zegt: Hei! ik ben warm geworden, ik heb het vuur gezien. Het overige nu daarvan maakt hij tot een god, tot zijn gesneden beeld. Hij knielt er voor neder, en buigt zich, en bidt het aan, en zegt: Red mij, want gij zijt mijn god!* De regen, staat er vs. 14, maakt die (god) groot. Is het geen god van een boom, dan is het van enige bergstof, goud of zilver. Een deel mensen, die daar in de mijnen graven,

brengen dat stofgoud tot hen, en zij maken dat stof tot hun god. *En zo verkwisten ze het goud, en ze maken er een beeld van dat ze voor een god houden. Dat gaan ze dan versieren en opschikken, en niemand van hen brengt het in zijn hart; en daar is noch kennis, noch verstand, dat hij zeggen zou: De helft daarvan heb ik verbrand in het vuur, Ja, ook op de kolen daarvan heb ik brood gebakken; ik heb vlees daarbij gebraden, en heb het gegeten, en zou ik het overblijfsel daarvan tot een gruwel maken? Zou ik neerknielen voor datgeen wat van een boom gekomen is*? Jes. 40: 19. Maar als u ze wel beziet, z*o hebben ze oren, maar zij horen niet, ogen hebben zij, maar zij zien niet; een neus, maar zij rieken niet; een mond, maar zij spreken niet; voeten, maar kunnen niet gaan; handen, maar die werken niet. Dat die ze maken hun gelijk worden, en al wie op hen vertrouwt,* Ps. 115: 4-8, zij kunnen die hun aanroepen niet helpen.

God verbiedt dan scherp te hebben en te eren de beelden, gemaakt naar de gelijkenis van enig schepsel in hemel of op aarde. Gaat dan niet naar de Paapse landen, om hun goden te zien, als ze worden omgedragen, gelijk er dikwijls vele mensen naar die steden in Vlaanderen en Brabant gaan, om de ommegangen aldaar te zien. 't Is een zonde tegen dit tweede gebod.
Maar wat zijn het toch voor goden? Komt de vijand, zij leggen ze op de bulten van de kemelen, of op hun paarden, en voeren ze zo weg. In tijd van nood kunnen ze nietmetal doen. 1 Kon. 18: 26, daar schreeuwden ze allen: O, Baäl antwoord ons; zij wilden zeggen: Help ons, onze god! Maar daar was geen stem noch opmerking.
De zaken zijn zo klaar, men zou zeggen: hoe kunnen de mensen er toe komen. Hebben ze nog al iets tot hun verschoning?
Ja, zij hebben wel degelijk wat; zij houden het volk blind, en die wat verstandiger zijn, bedriegen zij met het onderscheid dat zij maken in de dienst en het eren van hun beelden; met hun zogenaamde onderscheidingen.
Ze onderscheiden dan tussen Latria, Dulia en Hyperdulia.
Latria, zeggen ze, is de dienst, waarmee wij God alleen vereren, en niet de beelden. Dulia en Hyperdulia, is de dienst en eer die de beelden en zogenaamde heiligen wordt aangedaan.
Maar wij antwoorden daarop, dat het onderscheid der woorden niets doet tot de zaak zelve; want dat zij de beelden Goddelijke eer aandoen, blijkt daaruit, dat het kruis, dat zij gedurende hun vasten onder het altaar hadden gelegd, op hun witte Donderdag of Vrijdag daar vandaan halende deze woorden in het Latijn spreken, zeggende: *ziedaar het hout des kruises, komt laat ons het aanbidden.* En welke heiligen, relikwieën, kruisen, Agnus Dei, of andere zaken het zijn, voor welke zij niet neerknielen, en die aanbidden, en aldus Goddelijke eer aan dezelve bewijzen!
Dat niet alleen, maar zij schrappen dit tweede gebod uit de wet, en zo lopen ze vliegend in de vloek. God heeft gezegd: *vervloekt is hij die zulks doet*, Deut. 27: 15, 26; 4: 2; 12: 32 en Openb. 22: 19.

Maar, zal een Papist zeggen, wij hebben en wij doen ook naar de Wet der tien geboden.
Doet gij dat Papist, zeggen wij; waar zijn dan uw tien geboden?
Daar hebben ze wat op gevonden. Toen gingen ze het tiende gebod in tweeën klieven; daar hadden ze weer Tien geboden. Maar wij zeggen, dat het tiende gebod niets meer is, dan een enig gebod, Rom. 7: 7, zegt Paulus: *Ik had niet geweten de begeerlijkheid zonde te zijn, indien de wet niet zeide: gij zult niet begeren.* Daar ziet de apostel op het tiende gebod in al deszelfs leden en delen, overmits er in geen van de voorgaande

geboden van begeren gesproken, maar het tiende gebod enkel en alleen tegen allerlei begeerlijkheden gegeven wordt. Ja, het ene lid of deel van het tiende gebod, wordt in de ene plaats wel eens voor het andere gezet, en in de andere plaats wederom na. In de ene plaats zegt God: *gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw,* enz. Exod. 20: 17; en in de andere plaats, te weten Deut. 5: 21, zegt Hij: *Gij zult niet begeren uws naasten vrouw, en zult u niet laten gelusten uws naasten huis;* om te tonen dat het wel verschillende voorwerpen zijn, maar het begeren omtrent dezelve een en hetzelfde is, het is maar een veelheid van voorwerpen. Waren er zovele geboden in het tiende gebod, als er voorwerpen in zijn, dan zouden er wel vijf of zes geboden wezen.

Daarop zeggen de papisten weer: *Het tweede en het eerste gebod is een en hetzelfde.*
Maar wij zeggen, dat het twee onderscheidene geboden zijn; want men kan tegen het een zondigen, zonder tegen het andere te zondigen. Men kan tegen het eerste gebod zondigen, zonder tegen het tweede te zondigen. Een Atheïst, en degenen die drie goden drijven, zondigen tegen het eerste, zonder nochtans tegen het tweede te zondigen. Die nu de beeldendienst hebben, zondigen tegen het tweede gebod, zonder nochtans tegen het eerste te zondigen.

Omdat nu de papisten geen raad weten om ons in dit stuk te weerleggen, zo gaan ze ons vervloeken. Dan hebben ze hun schrikkelijke vloeken. Die onder u dat kostelijke traktaatje hebben van **H**. **Witsius**, dat genaamd wordt: *"Twist des Heeren met Zijn wijngaard,"* - leest het eens, als u thuis gekomen zijt, - en ziet daar eens op blz. 88 en 89 hun vreselijke vloeken, waarmee zij ons vervloeken. Hoe zij daar tot de Drieëenige God roepen, en zweren bij de duivel en bij al zijn trawanten, dat Hij ons toch geen rust laten zou in onze godsdienst; in onze kerken in onze huisgodsdienst. Daar vervloeken ze ons met alles wat schrikkelijk is, zij wensen ons toe, dat wij door de wilde beesten mogen gedood en verslonden worden, door de honger omkomen, en door het vuur van de hemel verbrand worden; en dat wij mogen gedrukt worden in alles, waar wij in kunnen gedrukt worden.
Wij kunnen dat nooit lezen noch zeggen, dan met de uiterste siddering. Als zij dat gedaan hebben, dan nemen ze twee brandende kaarsen, die blussen ze tegelijk uit, en wensen ons toe, dat de duivel mag komen, en het licht van onze ogen uitblussen, waar ze dan allen tegelijk op zeggen: *Amen, amen!* Ze hielden zulk een dag, op welke zij ons allen, die de beelden niet eerden, gingen vervloeken.

3.U zult zeggen: *hebben ze niets voor zich, dat ze ons tegenwerpen?*

Ja.
Eerst, zij zeggen: God heeft in het Oude Testament gelast een koperen slang te maken, en dat ze die zouden aanzien om van de beten der slangen verlost te worden.
Wij antwoorden: het is wat anders, een schaduw, die de Heere Jezus verbeeldt, of een beeltenis van God te maken, en dat aan te bidden, en God daardoor te dienen. Als het volk Israëls afgoderij met die koperen slangen begon te doen, zo deed de koning Hiskia ze verbrijzelen, 2 Kon. 18: 4.

Nog eens. Het tweede gebod, zeggen ze, raakt de Joden meest.
Nee, zeggen wij, het is een gebod uit de wet der zeden; het is het tweede gebod uit de eerste tafel, door de vinger Gods geschreven. Hoe dikwijls is het in het Woord: *Kinderkens! bewaart uzelf van de afgoden.* 1 Joh. 5: 21. De apostelen belastten het aan al de gemeenten, dat ze zich voor de afgoden en van de dingen die door de afgoden

besmet zijn, wilden onthouden, Hand. 15: 19, 20.

Hun derde tegenwerping is: *is het dan niet geoorloofd enig beeld of schilderij te hebben?*
Wij zeggen, ja; de schilderkunst en de snijkunst in 't burgerlijke mag wezen, een munt op een penning of iets dergelijks. De Heere Jezus sprak niet tegen de munt op de penning des keizers, noch tegen deszelfs beeld of opschrift, Matth. 22: 20. Maar dan niet, als het uit trotsheid, of om onkuisheid te verwekken is, wat onder de Christenen ook zodanig plaats heeft, dat men zich dikwijls schamen moet als men het ziet. Dat is schrikkelijk, beelden te maken om tot onkuisheid te verwekken, of om dikwijls een ander te smaden. Maar als het gedaan wordt, niet om iemand te smaden, of tot onkuisheid te verwekken, dan is het zowel een kunst, die beoefend mag worden, als alle andere eerlijke kunsten.

Dan zeggen de papisten nog daarenboven: *Wel Gereformeerden, gijlieden wilt zo wijs zijn, maar gijlieden maakt zelf beelden van God in uw hersenen, als u God aanspreekt als een groot Koning en dergelijke.*
Wij zeggen, de namen van Koning, Held en dergelijke zijn Schriftuurlijke benamingen, die God de Heere Zichzelf geeft, en ons niet tot zonde kan worden gerekend God daarmee aan te spreken, daar ons de Schrift zo voorgaat. Voor het overige hoe zuiverder wij ons in het gebed gedragen, hoe beter. Daar is niet beter, dan dat men God aanspreekt onder Zijn volmaaktheden. Zo enige eigenschappen Gods in het gebed te noemen, is mogelijk wel het allerbest, zonder God ergens bij te vergelijken dat niet schriftmatig is; anders hebben ze in die dingen al wat gelijk. U zult geen gelijkenis maken, zegt God.

Nog, zeggen de papisten, *vertoont de Heere Zichzelf onder afbeeldingen;* Dan. 7: 9, vertoont God de Vader Zich als een Oude van dagen. De Heere Jezus heeft Zichzelf vertoond in zijn menselijke natuur; de Heilige Geest daalde neder als een duif, Matth. 3: 16.
Wij zeggen daarop: *Oude van dagen*, is, volgens de grondtekst, Bestendige van dagen. En dat de Heere Jezus Zichzelf vertoonde in zijn menselijke natuur, dat was nodig; en dat de Heilige Geest in de gedaante van een duif nederdaalde, daarom wil Hij niet, dat wij dat zullen nadoen.

De Lutheranen zeggen: Gereformeerden! u hebt gelijk, maar wij willen evenwel de beelden niet wegdoen, niet om ze te aanbidden. Maar wij houden ze als boeken, om de kleinwetenden daardoor te leren. Daar komt een arm mens in de kerk, die dikwijls niet lezen kan, hij ziet die schilderijen, hij zal ten minste vragen, wat is dat? En zo zullen zij hem tot Onderwijzers zijn.
Wij zeggen: God laat dat niet toe, maakt gij beelden en zet gij ze in de kerk, God zegt er van: het is een zwijgende steen, het is een leugenleraar, zij zijn bot en onvernuftig, zij weten niets, daar is geen geest in 't midden van hetzelve, Hab. 2: 19.

Ten laatste, zeggen wij: *wij moeten niet wijzer willen zijn dan God, die zijn Christenen niet door stomme beelden, maar door de levendige verkondiging zijns Woords wil onderwezen hebben.*
Onderzoekt de Schriften, die zijn het die van Mij getuigen, zegt de Heere Jezus, Joh. 5: 39, zij hebben Mozes en de profeten dat ze die horen, Luk. 16: 29.

De Lutheranen en Papisten hebben nog een tegenwerping: gijlieden, zeggen ze, als u de hemel aanziet, de zon, maan en sterren, zo verheerlijkt gij ook God, op het gezicht dier dingen; waarom mogen wij dan geen beelden hebben?
Wij zeggen: dat doen wij op Gods uitdrukkelijk bevel. Dat heeft God belast, Die heeft gezegd: *Heft uw ogen omhoog, en ziet wie al deze dingen geschapen heeft,* Jes. 40: 26. Daar hebben wij onze drie stukjes over deze vragen verhandeld.

U zult zeggen, is daar nu niets voor ons in?
Ach ja! daarin hebben wij een groot gebrek, dat als deze en andere stoffen, waar wij over handelen moeten tegen die buiten ons zijn, gepredikt worden; dat wij dan zeggen, omdat het minder geestelijk is; daar is niets voor mij in. Wat is er dan voor ons in?

Eerst, ziet eens wat een zuivere Schriftuurlijke religie wij hebben: het wordt alles onderzocht en doorzocht, en getoetst aan het Woord Gods; wij kunnen er van zeggen: *mijn Heere! het komt alles overeen met uw Woord.* Ja, wenst en zoekt naar die regel te wandelen. Dit is het, dat onze voorouders hebben kunnen verdedigen, en zij waren daarom geen oproermakers, waar men hen echter voor uitkreet, maar daar schorten het hun niet, ofschoon zij hen te lasten legden, dat zij tegen de koning opstonden, toen zij nog onder het pausdom zaten.
Maar zij zeiden: wij kunnen met geen gerust geweten leven of sterven, noch kunnen wij bij God komen, zo wij bij u blijven. Wij zouden nog onder de Antichrist zijn, hadden zij ons niet gedwongen. Maar zij sprongen op een vreselijke wijze om met onze voorouders, zij zouden anders naar geen verandering gestaan hebben. Maar zij moesten de afgod dienen, of zij moesten het afgodendom laten varen. Wilden ze hun ijver tonen voor de Heere en voor Zijn wet, dat was een misdaad van Staat geworden.
Daar kwam dan de Inquisitie achter, gelijk nu nog in Spanje, Italië en Portugal geschiedt, zij werden levend aan de brandpaal gezet. Wilden zij daar nog tonen, dat zij een geloof hadden naar het Woord, en hun religie verdedigen, men sloeg daar geen acht op. Maar men twistte met hen als de takkenbossen en houtstapels al reeds in brand gestoken waren. Daarvan zijn wij door Gods genade in ons land verlost.
Maar het is zulk een gruwelijk kwaad dat wij papisten in ons land hebben. God heeft ons er uit willen hebben, en wij laten ze er wederom in. Wij dienden zo wijs te zijn, als de Egyptenaars waren. *Komt aan, zeggen ze, laat ons wijselijk tegen het zelve ('t volk Israëls) handelen, opdat het niet vermenigvuldige, en het geschiede, als er enige krijg voorvalt, dat het zich ook niet vervoege tot onze vijanden, en tegen ons strijde, en uit het land optrekke,* Ex. 1: 10. Wij moesten ook op dat volk wat meer letten, zij beginnen zeer te vermenigvuldigen. Wij behoorden te zijn als de Filistijnen; zij zeiden tot Achis, dat hij David zou laten gaan. *Want waarmee, zeggen zij, zou deze zich bij zijn heer aangenaam maken, is het niet met de hoofden dezer mannen?* 1 Sam. 29: 4. Anders zal het zo gaan, dat men ten laatste zal moeten zeggen: ik weet geen raad dat ze zo vermenigvuldigen, zij zullen ons nog overmeesteren. Als wij zo zondigen tegen de plakkaten van de Overheden, wij zouden zo vrij niet gaan.
Vraagt u mij: *wat scheelt daaraan, dat ze dat zo vrij mogen doen?*
Ik antwoord: dat weet ik niet. Weet gij het, ik weet het niet. Ik weet dat men zegt, dat ze onder beloning van de officier dienst doen. Wordt er gegeven en getrokken, die daad en het geld dat getrokken wordt, zijn beiden vervloekt.

Ten tweede. *Is er voor ons nog niet wat anders in?*
Ja. Denkt eens hoe God ons gered heeft, als die tijd dáár was, dat God zei: *trekt uit*

Babel. Daar verwekte Hij helden die wonderen deden. In het jaar vijftienhonderd zes en zestig, in die Beeldenstorm in onze provincie en bijna door geheel Nederland, geraakten op een tijd, en meest op één dag, de beelden weg. Men wist niet hoe het begon, het werd niet gestraft; 't kon niet gestuit worden; ziet dat bij de historieschrijver Emmanuël van Meteren.
Hier, te Middelburg, zaten op de 24ste van de maand Augustus in het jaar vijftienhonderd zesenzestig, eentwintig gevangenen op 's Gravenstein.
De Wet was al twee dagen vergaderd geweest, om te besluiten wat ze zouden doen, maar tevergeefs.
Toen gingen de burgers naar die van de Wet, en zeiden: *gij zult die eentwintig mensen los laten, en wij verzoeken openlijk, het Woord te mogen prediken*.
Op zulk een wijze heeft God het hier gedaan, hetwelk wij niet vergeten mogen.
Onze voorouders dienen tot overtuiging van alle regenten. Hoe kunnen ze tegen hun plakkaten zo zien zondigen! Dat is geen gezag, dat zij tegen hun publieke plakkaten aan, zo laten zondigen.
Ach, dat er Gideons opstonden, die de Baäl afhieuwen! Ach, dat er Jehu's waren in hun ijver! Dat er zulke regenten kwamen, die dat deden! Dat er een officier was, die tot de regenten zei: laat ons ijveren voor de Heere. Ik denk dat dit huis Baäls haast weg zou zijn. 't Zou ons tot genoegen wezen, als wij durven spreken.

Ten derde. *Is er niets in voor de leraars?*
Ja, die weerleggen ze dikwijls niet genoeg. Men heeft schuld. Men houdt niet aan in het verzoeken; 't is al met een, daar is niet te verkrijgen. Wij weten wel andere dingen te verkrijgen. Wij sterken elkaars handen niet genoeg. De gemeenten wekken de opzieners niet genoeg op, zij slaan de handen niet genoeg ineen.
Het heugt mij, dat er een politieken was, die daar lof over had; die zei, dat de papisten die er waren, zouden blijven, maar dat er geen meer van buiten zou mogen inkomen, dat men geen Paapse meid of knecht meer zou aannemen, of dat men er geen meer in enige gilden nemen zou; dat die er waren, er in zouden blijven, maar dat men er geen meer zou innemen.
Als dat geschiedde, zouden ze als de sneeuw versmelten en ons land zou het niet eens voelen. Toen was er ook een groot alarm onder dat volk, zo de regenten dat beliefden te doen, in weinige jaren was hun kracht verbroken. Wij willen niet hebben dat er vervolging tegen hen wordt ondernomen, maar alleen dat er geen meer van buiten inkomen; geen nieuw leerjongens of leermeisjes, of knechts aangenomen worden, die Paaps zijn; en hetgeen wij altijd gezegd hebben is dit, dat onze voorvaders zeiden, altoos geen geestelijke. Dat placht ook niet te zijn, dan op ban en boete, ja, op verbeuring van hun leven. En nu ziet men ze zo openlijk langs de straat gaan.

Hebben wij de hoofdzonde niet, wat hebben wij de hartzonde!
Wat smeedt dikwijls iemand een religie in zijn eigen hoofd en zin, of hij valt daar of daar op, buiten en tegen het Woord! De een zegt: men moet niet bedroefd over zijn zonden zijn; men moet niet bidden tegen het gebod.
Anderen zijn geveinsden vol schijn en geen wezen, zij zijn zo vroom evenals de beelden der papisten. U zou er door tot vroomheid verwekt worden, zij zuchten, zij steunen.
Anderen rusten op hun gedane werk. Een hoofdstuk te lezen, vragen te leren; zij menen daarmee in de hemel te komen. Die dingen zijn goed. Maar om ermee in de hemel te komen, dat kan niet zijn.
Anderen, als ze moeten gaan bidden, zijn blij dat er belet komt; en dat, als ze met hun

huis of alleen moeten bidden.
Anderen die zouden zich liever laten branden, dan de beelden te eren, en zij zijn zelfs zulke lelijke zondaars, dat, als u ze ziet, men moet zeggen: 't is een werelds wicht, zij volgen de optooi en de zwier van de wereld.
Anderen verbeelden de doden, zij zitten en slapen in de kerk; en zo vertonen ze een dood beeld te zijn.
Dan zijn er aardse beelden, zij dragen het beeld des aardsen afgod, zij bedenken niets dan aardse dingen, Fil. 3: 19.
Dan zijn er onkundigen, onrechtvaardigen in hun handel, en onheiligen in hun wandel, zij dragen het beeld des duivels en zijn slaven van de zonde.

Die schets van het nieuw beeld moeten wij hebben, Ef. 4: 24, Col. 3: 10. Die dat heeft, is de Heere Jezus gelijkvormig in nederigheid, lijdzaamheid en in vertrouwen op Zijn Vader. Wij moeten van gedaante veranderd worden, van heerlijkheid tot heerlijkheid als door des Heeren Geest, 2 Cor. 3: 18. Wij moeten den beelde van Gods Zoon gelijkvormig worden, Rom. 8: 29.
Daar is voor u wat in: hebt u God lief. U zijt dikwijls zo bekommerd hoe het met uw kinderen zal gaan. Tot in het derde en vierde geslacht zal God ze niet alleen weldoen, maar ook tot in het duizendste geslacht. U zult misschien hun bekering niet zien. Maar God, naar Zijn goede hand over hen, zal 't hun schenken.

Kinderen die vrome ouders hebt, wat moest gij ze niet eren, liefhebben, gehoorzamen! Wat hebben ze u in het natuurlijke verzorgd, en in 't geestelijke u gebeden en geschreid voor Gods troon, bij de hand genomen, op de schoot gezet; zij gaven u al vroeg zulke indrukken, dat gij wel dacht: Ach, was ik ook vroom!
Zijt gij ze kwijt, dankt God dat gij ze gehad hebt.
Hebt u God lief? tot in duizend geslachten zal Hij u wel doen.
Hebt u vrome ouders? Als u ze zo gebruikt, dat is naar de inhoud van het tweede gebod; dan hebt u nog een beeld te wachten, waar David van zegt, Ps. 17: 15, *Maar ik zal Uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen, ik zal verzadigd worden met Uw beeld als ik zal opwaken.* Dan zal ik met Uw beeld verzadigd zijn, zegt hij. Wat dat zal zijn, zal eerst recht gekend en genoten worden, in en na de dag der Opstanding.

Wat dunkt u, geliefden! is er nu geen geestelijke stof in, tot stichting, overtuiging, opwekking, dankzegging, en vervrolijking?
Onthoudt u van het verkeer met de papisten; trekt geen juk aan met de ongelovigen, weest uw leven niet nieuwsgierig om de beelden te gaan zien. Ja, als u dat doet, veroordeelt gij het doen van uw voorouders. God wil gediend zijn in geest en in waarheid, Joh. 4: 24.
Wij eindigen met 1 Petr. 5: 10, 11, *De God nu aller genade, die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijd zullen geleden hebben, dezelve vol make, bevestige, versterke en fondere ulieden. Hem zij de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid. Amen.*

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 36

Vraag 99. Wat wil het derde gebod?
Antwoord. *Dat wij niet alleen met vloeken of met valsen ede, maar ook met onnodig zweren, de Naam Gods niet lasteren noch misbruiken, noch ons met ons stilzwijgen en toezien zulke schrikkelijke zonden deelachtig maken; en in het kort, dat wij de heiligen Name Gods anders niet dan met vreze en eerbied gebruiken, opdat Hij van ons recht beleden, aangeroepen, en in alle onze woorden en werken geprezen worde.*

Vraag 100. Is het dan zo grote zonde, Gods naam met zweren en vloeken te lasteren, dat God zich ook over diegenen vertoornt, die, zoveel als hun mogelijk is, het vloeken en zweren niet helpen weren en verbieden?
Antwoord. *Ja, gewis; want er is geen groter zonde, noch die God meer vertoornt, dan de lastering zijns naams; waarom Hij die ook met de dood te straffen bevolen heeft.*

WIJ lezen, 1 Sam. 2: 30, *Die Mij eren, zal Ik eren. Maar die Mij versmaden zullen licht geacht worden.* Als ik en gij veel voor God hebben, zo zal God veel voor ons hebben. Is God te eren bij ons groot, God zal ons ook groot maken. Al had daarom ene gehele wereld geen zin in ons, die God vrezen en eren, daarin heeft God zin. Is er een Abel die God vreest, hij spreekt nog nadat hij gestorven is, Hebr. 11: 14. Waarin eerde hij God? In zijn geloof in God*: Door het geloof heeft hij een meerdere offerande geofferd dan Kaïn.*
Is er een Jozef die God vreest, hij spreekt nog nadat hij gestorven is. Waarom? Ach God! zegt hij, ik heb zulk ene achting voor U; zou ik zulk een groot kwaad doen, en zo zondigen tegen God! Gen. 39: 9. Hij stond voor de koning Farao, die hem die eer wilde geven, dat hij dromen kon uitleggen; het is buiten mij, zegt hij, God zal des konings welstand aanzeggen, Gen. 41: 16. Toen hij God zo eerde, werd hij ook van God geëerd, die der hovelingen en ook des konings hart in zijn hand had, Spr. 21: 1. En God neigde ze tot hem, zodat hij gesteld werd tot regeerder over gans Egypteland.
Mozes en Aäron spreken nog, nadat zij gestorven zijn, zij eerden God voor Farao, zij werden ook uitermate zeer verhoogd.
Om hier niet meer van op te halen, hoewel er de Bijbel vol van is, zo is 't ook een waarheid: Eert iemand God niet, dan zorgt God niet voor hem, noch in zijn leven, noch in zijn sterven, noch na zijn dood. Hij verrot al terwijl hij nog leeft. Al was 't een koning, hij heeft geen eerbied, en als hij nog enige eerbied krijgt, zo is het maar gedwongen. Is er een mens, hoe groot of rijk hij is, en eert hij God in de hemel niet, dat schepsel verdwijnt.
Is er een grote Nebukadnezar, die macht had over leven en dood; wie hij wilde, die doodde hij, en wie hij wilde behield hij in 't leven, Dan. 5: 19; eert hij God niet, God stelt hem bij de beesten, Dan. 4: 33.
Is er een Bélsazar, en eert hij God niet, daar komen vingers als van een 's mensen hand aan de kalk van de wand, in 't koninklijk paleis, die hem daar vonnissen. Wat was de reden? *Gij, o koning! hebt de God des hemels de eer niet gegeven,* Dan. 5: 5.
Is er een Herodes in een koninklijk gewaad, in een koninklijken staat met een welsprekende tong, die door een sierlijke rede, die hij tot het volk deed, hun hart zo innam, dat ze hem toeschreeuwden: de stem Gods, niet eens mensen; zij gaven hem te veel eer, en hij liet het zich aanleunen. Maar God zond een engel, die hem een slag geeft, die hij niet te boven kon komen; *van stonde aan sloeg hem een engel des*

Heeren, daarom dat hij Gode de eer niet gaf: en hij werd van de wormen gegeten, en gaf de geest, Hand. 12: 23.

Geliefden! daartoe geeft ons het derde gebod aanleiding. *Gij zult de Naam des Heeren uws Gods niet ijdellijk gebruiken,* zegt God. Integendeel zult u de Naam van God eren. Gij zult er voor ijveren: gij zult Hem in zijn grootheid ontzien. Is er iemand, die hem misbruikt, en een ander heeft macht om het te weren, en hij doet het niet, God zal hem straffen.. God vertoornt Zich schrikkelijk over de ontering van Zijn Naam.
Geliefden, het is zeker dat ik en gij dat moeten aanmerken, dat wij allen God eer moeten geven. En wij hebben met uw aandacht tegenwoordig te spreken, over de eer van Gods Naam in het derde gebod; daarin hebben wij te bezien:

Eerst: Wat er van de Naam Gods is. Hij doet er ook een verbod omtrent: *Gij zult die niet ijdellijk gebruiken.*
Ten tweede. Welke hoofdzonden daarin begrepen zijn.
Ten derde. De tegengestelde eis.
Ten vierde. De klem met een schrikkelijk dreigement: *God zal niet onschuldig houden die Zijn Naam ijdellijk gebruikt.*

Dat zijn onze vier zaken. Wij zullen deze heerlijke stof naar ons vermogen u zoeken voor te stellen; wij zullen het niet kunnen doen, zoals wij het wel wilden, maar wij zullen het doen, zoals wij kunnen.

- Wij hebben de Naam Gods, die zult u niet ijdellijk gebruiken, en wat daar al onder begrepen is, te bezien.
- Dan, wat wil God van zijn bondgenoten?
- En dan, hoe klemt Hij het op onze harten, voor degenen, die die ijdellijk gebruikt! *Ik zal ze,* zegt God, *niet onschuldig houden.*

1. Wat dan het eerste, namelijk de Naam van God aangaat.

Wat is dat?

- Om niet breed te zijn, 't is al datgeen, waarin men God kan eren en onteren, achten en verachten. Het zijn de titels die God draagt. *Heere, God der heirscharen.* Dan onteert gij Gods naam, Als u die titels in uw mond neemt tot oneer van God.
- Behalve dat, zo verstaan wij er door Gods volmaaktheden en eigenschappen. Dan onteert gij Zijn Naam, Als u Hem niet wilt kennen als alwetend, overaltegenwoordig, rechtvaardig, heilig; dan toont gij dat gij geen achting voor God hebt, Als u Hem daar niet voor erkent.
- Nog eens. Behalve dat, zo onteert gij Gods Naam in de godsdienst, Als u dat Woord, dat gij achten moest, veracht; gij moest het eerbiedig aanhoren, omdat de grote God daar in het midden staat, die dat Woord spreekt.
- Gij onteert ook Gods naam, Als u die gebruikt zonder noodzaak. Behalve dat, Gods Naam wordt onteerd in Zijn geboden, als Hij last geeft en zegt: doet dat; en gij doet het niet.
- Dan wordt Gods Naam ook onteerd in de gebeden, als men die daarin niet eerbiedig noemt, en die te dikwijls gebruikt.
- Dan wordt Gods Naam geëerd in alle dingen: als bijvoorbeeld in de voorzienigheid Gods te erkennen. En kent u de grootheden Gods niet in Zijn voorzienigheid, gij misbruikt Zijn Naam.
- Dat is de Naam van God te eren of te onteren in Zijn werken van de

voorzienigheid, in zijn eigenschappen, in het gebed, in Zijn geboden, in de godsdienst die niet ijdel of tevergeefs zonder noodzaak te gebruiken, zonder eerbiedige gedachten daarvan, en zonder achting voor dat Wezen te hebben.

- Als men tot Hem of van Hem spreekt, en men gebruikt Zijn Naam lichtvaardig of ijdel, daarin wordt God grotelijks onteert.

Wanneer wordt Gods Naam wel ijdellijk gebruikt?
Eerst. Dan, als iemand in zijn gewone gesprekken die Naam zo langs zijn tong laat rollen. Is iemand een vloeker, een zweerder, het is een die de Naam van God ijdellijk gebruikt, zulk een was Rabsaké en Saul. Hun gewoon dagelijks woord was: *zo waarachtig als de Heere leeft.* Hoeveel van degenen die hier zitten, doen het misschien alle dagen. Maar wij vragen u: klopt uw hart daar niet over, als wij zeiden dat gij het dagelijks doende, u ook dagelijks schrikkelijk bezondigt in 't misbruiken van de Naam Gods?

Ten tweede. Dan gebruikt gij de Naam Gods ijdel als u die zo onbedacht noemt, al was het zelfs in een zaak van gewicht, zo zegt Salomo, Pred. 5: 1, *Weest niet te snel met uw mond en uw hart, en haast niet een woord voor te brengen voor Gods aangezicht.* Dat was een grote fout in Jeftha: hij was te haastig in zijn spreken geweest, toen hij in zijn tocht tegen de kinderen Ammons de Heere die belofte deed, zeggende: *Indien Gij de kinderen Ammons ganselijk in mijn hand zult geven, zo zal het uitgaande, dat uit de deur van mijn huis mij tegemoet zal uitgaan, als ik met vrede van de kinderen Ammons wederkom, dat zal des Heeren zijn, en ik zal het offeren ten brandoffer;* daar had hij berouw van, toen zijn dochter hem tegenkwam, Richt. 11: 30, 31.

Ten derde. Dan gebruikt gij de Naam Gods ijdel, als u het doet om uw leugens waar te doen schijnen, of, om aan uw zeggen gezag te geven. Dat is die Naam te misbruiken, Als u het doet om uw woorden klem te geven, en ze ingang te doen hebben. Dat was de zonde van die ouden profeet, 1 Kon. 13: 18. Hij moest Gods Naam misbruiken, om des mans hart te klemmen.

Ten vierde. Dan gebruikt gij de Naam Gods ijdel, Als u geroepen wordt voor 't gerecht, en als u daar een eed afgeëist wordt, die eed te licht doet. Als u uw vingers lichtvaardig opsteekt, en zo ijdel en lichtvaardig, ja, vals zweert. Daar wordt in het bijzonder op gezien in de woorden van dit gebod. Als de rechter tegen u zegt: kunt gij daar op Gods Naam aanroepen? En ge zegt ja, en gij doet het; maar gij doet het lichtvaardig, gij doet het vals, dan bezondigt gij uzelf schrikkelijk. Ge haalt Gods oordeel over u. O, als de glans van God op uw hart kwam, gij zou Zijn Naam niet misbruiken. Maar gij doet het dikwijls zo ijdel en lichtvaardig, als u die Naam gebruikt. U moet zien, dat gij die artikels kent van de eed, en of gij een voornemen hebt om zo te doen. Maar zo al maar te zeggen: *ik zal het doen*, zonder eens te zien of wij wel trouw in onze eed voor Gods aangezicht zullen zijn, of wij die eed wel zullen kunnen houden, dat is evenals met degenen, die onder de pauselijke stoel staan; zij zweren al maar, dat ze het zullen nakomen, en zij weten dat ze het in hun hart niet hebben om het te doen.
Dan komt een regent en zegt: ik kan anders niet regent worden; een ambtenaar zegt: ik kan anders mijn betrekking niet krijgen; een gedaagde voor het gerecht zegt: ik kan daar mezelf mee helpen. En zult u daarom uw ziel en zaligheid verzweren?

2. Welke zijn nu de hoofdzonden die in dit gebod verboden worden. Die zijn:
Eerst. Het lasteren.
Ten tweede. Het vloeken.

Ten derde. Het lichtvaardig zweren.
Ten vierde. Het vals zweren.
Ten vijfde. Het zwijgen en toezien als dat gedaan wordt; het toelaten, zijt een weinig ingespannen, wij zullen van elk stuk spreken zoveel als ons de tijd zal toelaten.

Wat het eerste aangaat. *God te lasteren is hier verboden.*
Ach Heere! ons hart moet schrikken als wij aan dat gruwelstuk denken, zal er iemand gevonden worden, die dat waardige Wezen versmaadt? Vinden wij wel zulke voorbeelden in het Woord? Ja, Lev. 24, van het 10de vers tot het einde van dit hoofdstuk. Te weten: daar was een jongeling van zulke ongelijke ouders, dat zijn moeder een Israëlitische vrouw was, maar zijn vader een Egyptenaar. Die jongeling twistte met een Israëlitische man in het leger, en lasterde de NAAM. Hij werd in de gevangenis geleid, terwijl aan God raad gevraagd werd, welke straf hij daarvoor stond te lijden; en naar de mond Gods werd hij gestenigd.
Wat is nu lasteren? Het is een ontkennen van de grootheden Gods. Wanneer lastert de goddeloze God? Als hij zegt: dat God hem niet ziet, en het kwaad vergeet! Ps. 10: 4, en 14: 1. Dat is lasteren, als men aan een mens toeschrijft, wat God alleen toekomt. Dat is de zonde van de Atheïsten; die zeggen, dat zij God zijn, dat zij een deel van God zijn; zij vermengen het schepsel met de Schepper.
Dat is God te lasteren; als er iemand in de wereld de zonde tegen de Heilige Geest doet, zo is 't met dat vuile ruigte van godloochenaars gelegen
Dat is ook al lasteren, als men kwalijk spreekt van de bewerking van Gods kinderen. De natuurlijke predikanten maken soms daar als een gewoonte van, om de vromen te lasteren. Daar zijn geen slimmer dan natuurlijke predikanten, om de vromen te lasteren; zij spreken van geveinsden, en dan menen zij de vromen, de tere vromen, zij lasteren het werk van de Geest in hen; hun bidden, hun teerheid noemen zij een Werk des duivels; zij spreken zo van het werk des Geestes, alsof het een werk des duivels was. O, God te lasteren, dat is ook de bedienaars van het Woord te lasteren en te smaden!
Dat is almede lasteren: een bondgenoot te zijn van de tekenen des verbonds, en dat niet te beleven. Daardoor zeggen anderen die buiten ons zijn: uw leer brengt het mede zorgeloos en goddeloos te zijn, 2 Petr. 2: 12, Rom. 2: 24. Door welke de weg der waarheid gelasterd wordt, zij lasteren het vertrouwen van Gods kinderen. Dat gebeurde de Zaligmaker: *Hij heeft op God vertrouwt, zeiden ze: Dat Hij Hem nu verlosse, indien Hij Hem wel wil*, Matth. 29:43.

Ten tweede. *Onder het misbruiken van Gods Naam is ook vloeken.*
Men wordt dikwijls toornig en wraakgierig, men kan zijn naasten niet verdragen, men heeft geen macht om hun kwaad te doen; dan vloekt men ze; en 't is: *God straffe u.*
Dan vloekt men bij de duivel: *die hale u*, zegt men.
Dan vloekt men bij de donder: die slaat u, zegt men.
De vromen hebben ook gevloekt, zichzelf vervloekt uit grote ellende die hun overkwam, zo vervloekte Job zijn geboortedag, Job 3: 3; Petrus deed het uit angst als hij in de zaal des hogepriesters was, Matth. 26: 74. Maar de goddelozen doen 't zonder reden, en zijn er niet eens over ontsteld, zij doen 't zonder oorzaak; dikwijls om iets kwaads dat hun is aangedaan, en de meesten tijd uit gewoonte.

Dan, ten derde, *hebt u het lichtvaardig zweren.*
Laat Uw Woord zijn ja, ja; nee, nee; wat boven deze is, is uit de boze, Matth. 5: 37; zweert niet lichtvaardig. God zegt Zach. 5: 3. *De vloek zal uitgaan over het ganse*

land: want een Iegelijk die valselijk zweert, zal van hier, volgens dezelve vloek uitgeroeid worden. Lev. 19: 12, *Gij zult niet valselijk zweren bij Mijn naam.*

De laatste hoofdzonde is het zwijgen.
Als een rechter weet, dat iemand Gods Naam misbruikt en gelasterd heeft, en hij straft het niet, of de kerkelijken weten 't, en zij straffen het niet; of een burgerlijk mens weet het, en hij ontdekt het niet, maar verzwijgt het, zo gebruikt hij Gods Naam ijdel, Lev. 5: 1. Heeft iemand een stem des vloeks gehoord, waarvan hij Getuige is, 't zij dat lij het gezien of geweten heeft: indien hij het niet te kennen geeft, zo zal hij zijn ongerechtigheid dragen. Daarom zegt Salomo, Spr. 29: 24; *Die met een dief deelt, die haat zijn ziel. Hij hoort een vloek en hij geeft het niet te kennen.* Ziet gij een dief, en gij deelt er in mee; hoort gij een vloek, en gij geeft het niet te kennen, God zal het over u bezoeken.
Gij zult licht in uw hart denken: een dienstmaagd, die haar vrouw hoort vloeken, moet die dat gaan aandienen?
Als het lasteren is, ja. Maar anders is het vloeken, Gods Naam ijdel te gebruiken, dat moet ze niet gaan aandienen. Als 't wezen kan, moet ze haar vrouw daarover aanspreken; en kan het niet zijn, dan moet ze zich gevoelig daarover tonen. Maar als het helpen kan, en als zij denkt, dat het ingang zou kunnen vinden, dan moet ze eerbiedig, nederig, en met fatsoenlijke woorden zeggen: *mevrouw*! of de dienstknecht, *mijnheer*! gij zou niet graag hebben, als ik Uw Naam hoorde lasteren, of misbruiken, als die in mijn tegenwoordigheid onteerd werd, dat ik zwijgen zou. Maar nu kan ik ook niet zwijgen, nu gij Gods Naam onteerd hebt, gebruikende die ijdel.
Dat kunnen wij allemaal voelen, dat het zo past; wij hebben allemaal schuld aan dit gebod, zelfs de predikanten. Men moet dikwijls bij de groten gaan, als men iets aan hen te verzoeken heeft. Daar rollen zulke woorden uit hun mond, dat gij niet weet, wat ge zeggen moet.
Komt ge bij de burgerlijken, daar is het ook zo. De Rechters, die dat zien, en 't zo al zijn gang laten gaan, God zal hun Rechter wezen, dewijl God hun macht gegeven heeft om het te straffen, zij moeten 't zo niet in alle vaten gieten. Eli was een Rechter, die het straffen moest, en hij strafte 't in zijn kinderen niet. Maar God heeft hem gericht, zodat al wie het hoorde zijn beide oren daarvan klonken, 1 Sam. 2: 12, en 22-36.

Er zijn dan nog vele andere zonden onder begrepen, die men moet laten, als dobbelen, loten en dergelijke. Leest daar eens over het traktaatje geschreven door **W. á Brakel,** en ook van het particulier en publiek loten. Leest het eens over het derde gebod. Al wie van u dat traktaat niet heeft, dat hij het vrij koopt, spaart er liever wat voor uit uw mond, zo uw hart geen steen is, zult u zeggen: ik kom in een verbond met God, dat ik mijn leven niet in de loterij zal spelen.
Wij willen er nu niet meer toe zeggen, wilt u het niet laten, maar in de zonden voortgaan, zoekt evenwel geen verkeerde uitvluchten. 't Is geen middel om rijk te worden, en verkrijgt gij er wat door, u kunt er God niet voor danken.

De predikanten kunnen ook al schrikkelijk zijn in het misbruik van Gods Naam. Daar is t een predikant, die ergens beroepen wordt; het wordt er doorgehaald met geweld, of hij bekwaam is of niet. Gekomen zijnde, wordt hem uit het Formulier afgevraagd: *Of hij niet gevoelt in zijn hart, dat hij van God en van de gemeente geroepen is?*
Daar antwoordt hij op. Ja, daar ze dikwijls gans tegen de zin der gemeente komen, zo komen sommigen op stoel, dan is het: 'dat beduidt dit; en dat meent de Geest daarmee;

en dit moet zó verstaan worden; het is de mening des Geestes aldus - en het verschilt er dikwijls zoveel vanaf, als het Oosten van 't Westen.
Geliefden! wij menen, dat wij zulke predikanten wel eens aldus, zouden mogen antwoorden:
Eerst. Zeggen wij : dezulken zullen niet veel nederige vrijmoedigheid vinden.
Ten tweede. Zulken zullen niet veel zegen op hun dienst hebben.
Ten derde. Zij hebben het gebed van de vromen niet voor zich. Judas had het gebed van de vromen niet voor zich, maar Petrus wel, Hand. 12 : 5, De gemeente was de ganse nacht in roering om voor hem te bidden. Maar de gemeente treurt onder zúlken.

- Ouderlingen en diakenen bezondigen zich ook. Als de gemeente spreken kon, als zijlieden zeggen, dat ze gevoelen, dat ze van God en de gemeente geroepen zijn, zij zouden zeggen, dat ze hen niet geroepen hadden.
- Dan zondigt men ook tegen dit gebod, als men Schriftuurplaatsen in zijn mond neemt, om ze als voor loopjes te gebruiken, of die gebruikt, om een ander daardoor te lasteren. God zal u niet onschuldig houden.
- Dan zijn er ook nog die 'ongezonde' gezondheden te drinken, en die santé's te drinken geven, om elkaar de drank daardoor in het lichaam te krijgen, met ongedekten hoofde, zodanig, dat ze dikwijls suizelen met ongedekten hoofde.
- Verder misbruikt men Gods Naam ook al hierin, als men in het zingen zonder eerbied is, in het bidden half slapende, in doop en Avondmaal trouweloos.
- Dan zijn er predikanten, die Gods naam misbruiken, die hun best doen om mensen te bewegen, en tot ontroering te brengen, dikwijls alleen om hun eigen naam, en niet om God eer te geven; en dat is dikwijls al de zegen, die ze hebben, die ze op hun bediening te wachten hebben.

3. Nu ons derde stuk; wat eist God nu in dit gebod?

Wat eist Hij, dan dat gij ootmoedig zoudt wandelen, Deut. 10 : 12. Als ik en gij in Goddelijke dingen bezig zijn, dan moeten wij eerbiedig zijn. Zo deed Abraham: *ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere, zegt hij, hoewel ik maar stof en as ben,* Gen. 18 : 27; mag ik spreken, zegt hij, tot de God van den hemel en van de aarde? Jes. 6 : 5, zegt de profeet : *Wee mij, want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben, en ik woon in het midden eens volks, dat onrein van lippen is, want mijne ogen hebben den Heere der heirscharen gezien*. Ja Eglon, als Ehud tot hem kwam, en zeide, dat hij Gods Woord aan hem had, stond op van zijn stoel, Richt. 3 : 20.
God eist uw liefde, Hij eist uw hart, en dat gij Zijn Naam belijden zult. *Die Mijn naam zal belijden voor de mensen, zei de Heere Jezus, dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, die in de hemelen is;* dat is, Ik zal voor hem spreken in het oordeel, Matth. 10 : 32.
Nog eens, God eist, dat u overal wel van Hem spreekt, Gods deugden verkondigt. *Verheerlijkt God in lichaam en in ziel, welke beide Godes zijn,* 1 Cor. 6 : 20. *Weest dikwijls in het eenzame. Samuël was onder de aanroepers van Gods Naam.* Zef. 3 : 9 *zouden zij allen den Heere aanroepen en Hem dienen met een eenparige schouder.* Ja, weleens te ijveren voor de Heere, evenals Elia die de Baälpriesters doodde, 1 Kon. 18: 40. *Ziet mijn ijver aan voor den Heere,* zeide Jehu, 2 Kon. 10: 16. En Mozes zeide, Exodus 32 : 27, *Een ieder doe zijn zwaard aan zijn heup, en een iegelijk dode zijn broeder, en elk zijn vriend, en elk zijn naaste!*

Nu is er nog over te verhandelen, dat men bij die Naam eerbiedig moet zweren. Doch dat is de stof van den volgende Zondag.

4. Nu nog met een woord ons vierde of laatste stuk.

Te weten de klem van de zaak, die is: God zal ze niet onschuldig houden, die Zijn Naam ijdellijk gebruiken. Waarvoor zal Hij ze niet onschuldig houden?

Eerst. Voor het gericht in de wereld.
Ten tweede. In het geweten.
Ten derde. Voor zware oordelen.
Ten vierde. In de eeuwigheid als ze ontslapen zullen zijn.

Eerst. Hij zal ze niet onschuldig houden in de vierschaar van de wereld, voor de rechters der aarde. Lev. 24 : 14, zegt God: *brengt den vloeker uit tot buiten het leger, daarna zal hem de gehele vergadering stenigen*. Gij moet weten, dat God er de rechters toe stelt. Doen ze het niet, Hij zal het van hun hand eisen.

Ten tweede. Voor de vierschaar van hun geweten, zal Hij ze niet onschuldig houden. Vloekt en zweert iemand, voor zijn gemoed zal hij niet onschuldig zijn. Ziet dat in Simeï: hoe kwam hij kruipen! Hij was zo gejaagd. Heer Koning, zegt hij, reken het mij niet toe, 2 Sam. 19 : 19. Pred. 7 : 9, *Zijt niet haastig in uw geest om te toornen, want de toorn rust in den boezem der dwazen. Uw hart heeft immers dikwijls bekend, dat gij anderen gevloekt hebt.* O, als u Gods Naam misbruikt, weet u dan wel raad met uw geweten? Beschuldigen uwe gedachten u niet? Veroordeelt uw hart u niet?

Ten derde. God, door Zijn voorzienigheid, brengt schrikkelijke oordelen over zulken. 't Wordt aangetekend in de historiën, dat er gedurende de Spaanse oorlog een Spanjaard was, die vreselijk vloekte. Maar wat gebeurt er?
Daar komt er een, die schiet zijn musket af in zijn eenvoudigheid, en treft die vloeker in zijn tong.
God beschikte het door Zijn rechtvaardigheid, dat een ander vloeker, namelijk Arius, al zijn ingewanden door den stoelgang afging.
Juliaan de afvallige, als hij met een pijl getroffen werd in zijn hart, zo neemt hij een hand vol bloed, en werpt het naar den hemel, met een verbolgen stem uitroepende: *Gij hebt het gewonnen, Gij Galileeër!*
De Apostel Johannes, ging met zijn discipelen in de badstoof, [24] en daar twee ketters, Ebion en Cerinthus, vindende, zei hij: laat ons vanhier vlieden, opdat wij met de ketters niet omkomen. En zo als hij met de zijnen even vertrokken was, stortte dat gebouw in, waar zij onder dood bleven.
Dat zijn historiën buiten het Woord; maar 't Woord zelf is er ook vol van.
De kinderen van Eli stierven op één dag, 1 Sam. 4 : 2.
Aärons twee zonen werden op één dag door het vuur van de hemel gedood, Lev. 10: 2.
Een hoofdman met zijn soldaten werden tot tweemaal toe door het vuur van de hemel verteerd, 2 Kon. 1 : 10, 11.
Twee-en-veertig kinderen werden van de beren verscheurd, die met den profeet Eliza gespot hadden, 2 Kon. 2 : 24.
Geliefden, wilt u voorbeelden hebben, de Bijbel is er overal vol van. U zult het overal vinden.

Ten vierde. Belieft het God niet, dat het een rechter straft; vindt geen voorzienigheid Gods hen; zwijgt het geweten; in de eeuwigheid zal hij, die Gods Naam ijdel gebruikt gevonden worden: *geen lasteraar zal het koninkrijk Gods beërven*, 1 Cor. 6: 10.

---

[24] badhuis

U zult zeggen: zijn het dan zulke grote zonden? Ja. Waarom?
Omdat er geen groter Wezen is, waar men tegen zondigen kan.
Waarom is het nog al zulk een zonde?
Omdat het zo onnatuurlijk is. Is het niet onnatuurlijk, als een dochter haar moeder lastert, en een jonkman zijn vader? Daar is geen zonde, waar men zo weinig aanleiding toe heeft. Gij zult alle aanleiding in het schepsel en in de Bijbel vinden, om God te eren. Elk schepseltje eert God, ziet de vogelen hoe zij God eren met hun stem. U moet onwillig zijn, die dat niet gelooft. Dronkenschap, onkuisheid, daar zou enig vermaak in kunnen zijn, en de verdorven natuur enige aanleiding toe kunnen geven. Maar tot vloeken en zweren is geen aanleiding altoos; daar is geen gewin noch voordeel in deze zonde.
Als u het derde gebod misbruikt, misbruikt u al de geboden. Vraagt u naar de eer van God niet wat vraagt ge ook naar de dag des Heeren, naar uw ouders te gehoorzamen, en zo vervolgens naar al de andere geboden? Dat is te voelen en te tasten. Hiermee zullen wij onze vier stukjes voor afgehandeld houden.

Is dit een zonde, die onder ons in zwang gaat?
Ach ja, en maar al te veel, zodat men schrikt, als men er aan denkt, zij gaat in zwang bil ouders, kinderen, bij dienstknechten, dienstmaagden. Ja, zelfs kinderen die nog geen gebed kunnen bidden, die kunnen al vloeken spreken. Zijt ge op schuiten, op wagens, op wegen in Holland, Zeeland en door gans Nederland, 't is of gij in de hel leefde. Elk heeft vloeken, nieuw en oude. Ach! dat de groten hun macht gebruikten!
Eilieve! wat hebben wij er toch aan, aan al dat God onteren? Zouden het de regenten, de predikanten, de ouders wel graag hebben, als zijzelf onteerd of gevloekt werden? Zal men dan God alleen niet eren moeten? Moet men God eeuwig eren, en zal men het nu niet doen?
Iemand zal zeggen, of u dat al zegt, daar het nu zolang en zo dikwijls al geschied is, is er dan nu wel genade voor zulk een vloeker?
Ach! ja, als hij zich maar bekeert. Manasse kreeg genade. Hij, die dat gebod zo overtreden had, voordat hij bekeerd was. Hij lasterde niet alleen, maar hij dwong anderen daartoe. *Alle zonde en lastering zal de mens vergeven worden, maar de zonden tegen de Heilige Geest niet,* Matth. 12: 31. Maar die vloekers en zweerders zullen het zwaar te verantwoorden hebben.

Ja, maar, zegt een kind van God, wat heb ik God onteerd door mijn lasterlijke gedachten.
Kost het u geen tranen, zweet, vlees en bloed, zuchtingen en worstelingen? Gij ontmoet niemand, die God vreest of zijn zonden kosten hem verdriet en worstelingen: hij wordt er verdrietig onder. God zal er u eens van verlossen. Asaf zei, Ps. 73, zouden Gods wegen wel recht zijn? Maar op 't laatst komt hij, en toont dat ze recht waren; *toen was ik, zegt hij, maar een groot beest bij God,* vs. 22.

Een natuurlijk mens zegt: ik neem het zo erg niet.
Maar 't is schrikkelijk.
't Is dat ik het zo gewoon ben, zeggen ze.
Kunt u dat zo bij God goedmaken? Zegt u: ik kan anders geen klem aan mijn woorden geven?
Zal dan Gods gebod geen klem op u hebben? Zal Uw Woord klem moeten hebben, omdat gij Gods gebod misbruikt?

Zegt gij: 'als ik zó leefde, ik zou bestraft worden, en de toorn van mensen moeten dragen; of als ik anderen bestrafte, ik zou hun toorn moeten dragen'.
Is het niet beter de toorn van mensen dan van een rechtvaardig en wrekende God te dragen?

Wie eert er nu God in zulke schrikkelijke dagen, als wij beleven?

- Eerst. Die het zo zeer doet, als God onteerd wordt; die het smart, dat zulke zonden zo de overhand hebben.
- Ten tweede. Ach! dat is een eerder van God, die, als hij in een gezelschap is, zijn tijd nooit beter besteed vindt, dan dat hij ergens tot eer van God in is geweest: in woorden of daden. Dan is hij in zijn schik, en rekent zijn tijd wel besteed.
- Ten derde. Die zo in zijn schik is, als hij in geen verzoeking komt. En als hij er echter in komt, o! zegt hij: *Laat ik Uw Naam toch niet aantasten,* Spr. 30: 9. En wordt hij bewaard, o! dan is hij zo in zijn schik. Hij juicht van vreugde en blijdschap.
- Ten vierde. Hij eert God. Al werd er zijn naam door onteerd, hij zou blij zijn. Hij wil graag zijn naam ten beste geven; laat elk doen, zegt hij, wat hij wil, als God maar groot wordt.

Zijt ge zo'n schepsel? Dan zal God u ook eren. Hij zal uw naam ophouden, als zij u kwaad willen doen. God zal zeggen: *houdt er de hand af;* en het zal hun niet gelukken. God zal van hen zeggen: *zo zal men die man doen, tot wiens eer de Koning een welbehagen heeft,* Esther 6: 6. Als de anderen versmaad zullen worden, zult gij eeuwig verheerlijkt worden, en de kroon van heerlijkheid op uw hoofd hebben.
In de hemel is het vol van de lof Gods, in de hel vol vloeken. Kiest nu. Door Gods goedheid verkiezen wij de verheerlijking Gods. Als u God verheerlijkt, Hij zal met u zijn, en gij zult er eeuwig dankbaar voor zijn.
Zo gij grote gedachten van God hebt, het moet niet in u vallen Hem te onteren. Denkt echter niet, dat komt van mijzelf. Verheft u daar niet op. *Wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt? Wie onderscheidt u?* 1 Cor. 4: 7. Wie heeft het u gegeven? 't Is de gave Gods. Wilt u zo leven, dan zal er niet van u moeten gezegd worden: *Deze waren niet om Mijn Naam te vermelden.*
Geliefden! zo hebben wij weer tot lof van God gesproken. Ik hoop, dat het een goede plaats in ons hart zal hebben, en dat God het gesprokene zal zegenen, tot Zijn eer aan ulieden, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 37.

Vraag 101. Maar mag men ook Godzaliglijk bij de Name Gods een eed zweren?
Antwoord. *Ja, als het de Overheid van haar onderdanen, of anderszins ook de nood vordert, om trouw en waarheid daardoor te bevestigen, en dat tot Gods eer en des naasten heil; want zulk eedzweren is in Gods Woord gegrond, en daarom ook van de heiligen in het Oude en Nieuw Testament recht gebruikt geweest.*

Vraag 102. Mag men ook bij de heiligen, of bij enige andere schepselen, een eed zweren?
Antwoord. *Nee; want een rechte eedzweren is God aanroepen, dat Hij, als die alleen het harte kent, der waarheid getuigenis wil geven, en mij straffe, indien ik valselijk zweer; welke eer aan geen schepsel toebehoort.*

WIJ lezen, Ps. 14: 1, *De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God.* Wat onderneemt dat schepsel een zwaar stuk! Het is een stuk, dat hij nooit goed kan maken. Het is een stuk, dat hem nooit gerust kan stellen. Het is een stuk, dat buiten zijn macht is, om, zolang als hij leeft, te kunnen geloven. Welke bewijsgronden hij ook mag verzonnen hebben, nog verzint, of verzinnen zal. Hij kan dat uit zijn hart niet krijgen: *Er is een God*.
Die dwaas is zulk een schepsel, dat er komt een onverwacht toeval, dan hoort gij hem schreeuwen: Ach God! 't Is zulk een, die aller-meest schrikt voor God. Wat nu? Zulk een schepsel, die dat zegt, doet goddeloos. 't Is een Belials stuk. Het spruit bij hem voort uit goddeloosheid, en 't leidt hem tot goddeloosheid. Hebt u uw leven zulk een dwaas schepsel gezien? Hij deed het, omdat hij dat nauwgezette, die tere vreze Gods niet kon dragen. Hij doet het om te zondigen, zulk een dwaas onderneemt een stuk, dat hem zijn eerbied beneemt, zijn gehele goede naam wordt hij er door kwijt. Al was 't een koning, heeft iemand eerbied voor hem, het is gedwongen, of om zijn ambt dat hij bedient.
Wat doet dat dwaas schepsel? Het stelt zich in 't uiterste gevaar, dat God hem zal overgeven aan een verkeerde zin, en om te vallen in allerlei zonden, als God die toom en prikkel van zijn gemoed zal wegnemen, en hem laten wandelen in zijn wegen, totdat hij eindelijk zal moeten zeggen: nu ben ik voor eeuwig vervloekt, ik heb het in mijn leven niet willen geloven, dat er een God was, maar nu moet ik het voor eeuwig tot mijn smart ondervinden.
Als God die prikkel van 't gemoed wegneemt, dan is er geen zonde te groot, of men zou ze kunnen bedrijven, al was 't vloeken, waar of vals zweren. God tekent zulken in zijn Woord aan, voor gekken en dwazen.
Maar integendeel een wijze zegt: Er is een God. De wijze Atheniërs, Hand. 17: 23, die vele goden dienden, voelden wel iets anders, dan al die goden, zij wisten wel, dat er nóg een andere God was. Daarom hadden zij een altaar, waarop geschreven stond: *de onbekenden God. Een wijze beroeme zich niet in zijn wijsheid, en de sterke beroeme zich niet in zijn sterkheid; een rijke beroeme zich niet in zijn rijkdom. Maar die zich beroemt, beroeme zich hierin, dat hij Mij kent, dat Ik de Heere ben,* Jer. 9: 23, 24.
Wat doet zulk een schepseltje! "Ach mijn God! zegt het, Gij alleen zijt God; ik mag in mijn hart geen anderen God hebben dan U. Ik mag U niet naar mijn zin dienen, Uw zin moet mijn regel wezen; ik moet met de uiterste eerbied aangedaan zijn, als ik van U, of tot U spreek; bijzonder als ik de eed doe. Ach God! zegt dat schepsel, mijn hart

is bereid, om U openbaar te dieren!"
Dat is bij de wijzen te vinden; de anderen zijn dwaze ketters. Zo komt God en die zendt Zijn knechten, die bij het volk aanhouden met bidden en onderwijzen, en in Gods Naam te spreken, dat ze toch die God zouden dienen, gelijk de Onderwijzer in de wet doet.

In het eerste gebod wordt ons geleerd, dat wij die God dienen moeten.
In 't tweede: U mag God niet naar uw eigen zin dienen.
In 't derde gebod is het: Ach! misbruikt Gods Naam niet; wees nooit een vloeker of zweerder.
In 't vierde wordt ons geboden: neemt naarstig de tijd van de godsdienst waar; gedenkt de Sabbatdag, die God ingesteld heeft, om Hem te dienen en te kennen, dat gij die heiligt. Wees geestelijk werkzaam op die dag, onder inwachting van Gods zegen, die Hij beloofd heeft aan de heiligers van Zijn dag.

Tegenwoordig hebben wij over het tweede deel van 't derde gebod te spreken, het eerste is verhandeld.
Het eerste waar wij over te handelen hebben, is de eed.
Ten tweede, zullen wij zien, of die geoorloofd is.
Ten derde, zullen wij u aantonen, wanneer er een eed gedaan moet worden.
Ten vierde. Moeten wij de tegenwerpingen oplossen van degenen, die zeggen: dat men niet zweren mag.
Ten vijfde. Moeten wij eens kortelijk onderzoeken, of men wel bij het schepsel zweren mag.

1. Wat is de eed?
2. Is die geoorloofd?
3. Wanneer?
4. Zijn er geen mensen, die meer redenen hebben, om te bewijzen dat de eed ongeoorloofd is dan wij, die zeggen, dat hij geoorloofd is?
5. Mag men wel bij enig mens of schepsel zweren?

1. Wat het eerste aangaat

In de Heilige Schrift wordt door zweren wel verstaan de ganse godsdienst. *Daar zouden vijf steden in het midden van Egypteland zijn, sprekende de sprake Kanaäns, en zwerende de Heere der heirscharen*, Jes. 19: 18. Waarom geeft de ganse godsdienst een eed te kennen? Hierom.
Eerst. Daar kan niemand goed in de religie zijn, of hij moet een gedoopte en een Avondmaalganger zijn; en dat kan men niet doen, zonder eed.
Ten tweede. Een eed te doen, is plechtig God tot een Getuige te stellen. Het wordt zo genoemd, 2 Cor. 1: 23, *Ik roep God aan tot een Getuige over mijn ziel*. Jes. 65: 16, *Die zweren zal op aarde, die zal zweren bij de God der waarheid.* Deut. 6: 13, En gij zult bij Mijn Naam zweren. En Jes. 45: 23: *Dat Mij alle knie zal gebogen worden, alle tong Mij zal zweren.*

Geliefden! als wij u deze eed zullen aantonen, zo moet u letten,
Eerst. Dat er in de eed een gebed is; en zo heeft de eed iets met het bidden eigen. Moet u dan plechtig zweren, zo moet gij het met eerbied, met een groot ontzag en oplettendheid doen, aandachtig lettende, op God, op de zaak en op uw hartsgestalte, Pred. 5: 1, *Wees niet te snel met uw mond;* ziet dan en let op, laat Uw Woord niet

onaandachtig zijn.
Ten tweede. Gij zult in de eed vinden, dat God geëerd wordt wegens enige grote volmaaktheden. Daar wordt God geëerd:
1. In Zijn alwetendheid.
2. In Zijn alomtegenwoordigheid.
3. In Zijn almacht.
4. In Zijn waarheid.
5 In Zijn rechtvaardigheid.

- God wordt er geëerd in Zijn alwetendheid. Dat wisten die van Ruben, Joz. 22: 21, 22. *De Heere, de God der goden weet het, Israël zal 't ook weten.* Men eert God, dat Hij 't verborgen kent waar geen mens achter komen kan.
- Men eert God in Zijn alomtegenwoordigheid: *mijn Heere! Gij zijt aan deze plaats, hoe vreselijk is deze plaats,* Gen. 28: 16, 17. De hemel en de aarde kan U niet begrijpen, 1 Kon. 8: 27. Gij zijt een God van verre en ook van nabij, Jer. 23: 23. *Gij omringt mij in mijn neerzitten, en in mijn opstaan,* Ps. 139: 2, 3, In mijn uit- en ingaan, komt Uw alomtegenwoordigheid voor mijn ogen.
- Dan wordt God er in geëerd wegens Zijn waarheid: Ik weet, dat Gij een God zijt, die lust hebt tot waarheid in het binnenste, Ps. 51: 8. *Ik weet, dat Gij lust hebt tot mensen, die de waarheid spreken; dat Gij de leugensprekers zult verdoen,* Ps. 5: 7, Gij hebt een afkeer van de leugen, van een valse tong en van een vals hart. Ik weet, dat Gij U altijd aan de zijde van de waarheid voegt; of ik al vals handel, ik mag nog zo'n aanzien of macht hebben, al was ik nog zo groot, zo kunt Gij mij teniet maken en verderven; en al was ik nog zo klein, zo kunt Gij mij zegenen; al was ik nog zo rijk, zo kunt Gij mij straffen; in uw hand staat mijn leven en dood.
- Nog eens. God wordt er geëerd, wegens Zijn heiligheid. Een mens kan God niet zien, zo hij de waarheid niet spreekt. *Van de man des bloeds en des bedrogs heeft de Heere een gruwel,* Ps. 5: 7; dat zal Hij zoeken en vinden.
- God wordt er geëerd wegens Zijn rechtvaardigheid. Ik weet dat, zo ik vals zweer, de wraak er op volgen zal. Ach! zei de stam Ruben, houd ons niet in het leven, zo wij het valselijk gedaan hebben; en de anderen zeiden; *de Heere zij getuige,* Joz. 22:22, en 34.

Oordeelt nu, daar komt een die zweert en zegt: Heere, daar word ik geroepen; 't is een duister stuk, ik kan er niet uit; ik word wettig geroepen om van de waarheid te getuigen, de trouw te bevestigen. Dan zegt zulk een: mijn God! ik leg een verklaring af, Gij zijt de Getuige, Gij zult van die waarheid een getuigenis geven, 2 Cor. 1: 23, *Ik roep God tot een Getuige aan.* Ik hoop dat God getuigenis geven zal, op de een of de andere wijze; en zo doen ze hun verklaring voor God.
In 't Oude Testament was het gebruikelijk, dat ze het deden door 't opsteken van hun hand; zij legden hun hand op hun heup, of zij staken ze naar boven. In onze tijd is het de gewoonte, dat men de twee voorste vingers van zijn rechterhand opsteekt.
In 't Oude Testament geschiedde het zichtbaar, en in onze tijd ook. In 't Oude Testament was het formulier des eeds: zo *waarachtig als de Heere leeft*; of, *zo doe mij de Heere, en Hij doe er zo toe;* in onze tijd is het formulier: *zo waarlijk helpe mij God almachtig.*
Wat zegt nu zo een als hij zweert? Met de woorden: *zo waarlijk helpe mij God almachtig?* Hij wil dit zeggen: "Heere! ik bid U, toon Uw alwetendheid, Uw alomtegenwoordigheid, Uw heiligheid, Uw rechtvaardigheid, in mij voorbeeldig te

straffen, indien ik lieg, tijdelijk en eeuwig, in ziel en lichaam; zo ik lieg, straf mij dan voor 't oog van de gehele wereld, tot een blijk, dat ik vals gezworen heb. Maar indien ik de waarheid spreek, geef dan een blijk, dat Gij zulk een God zijt in mij te zegenen voor de gehele wereld." Dat is de eed.
Daar zitten er hier velen, die deze wel gedaan hebben. Kent u de eed? Hebt u dezelve op die wijze gedaan? Oordeelt er over.

2. Het tweede stuk volgt nu van zelf; te weten: de vraag is, is de eedzwering oorbaar?
Hier vindt gij Mennisten en Socinianen, die zouden zeggen: nee. Maar die gaan te ver. Maar wat zeggen de meeste Christenen en de Onderwijzer naar het Woord? Die zeggen, zonder schroom: ja, zo mag men Godzalig zweren. Dit heeft bewijs nodig; en wij bewijzen het aldus:
Eerst. Het is een stuk van onze natuurlijke religie; 't is in het hart van elk mens ingedrukt. Daar is geen volk, bij 't welk de eed de toevlucht niet is, en waar dezelve niet een einde is van tegenspreken. Wij zeggen dan: de eed is uit dien hoofde geoorloofd. God heeft die indrukken in het hart van elk mens gesteld, in alle donkere gevallen is de eed altijd de toevlucht geweest. Turken, Heidenen, Papisten, ware Christenen, zij verbinden elkaar met de eed.

Het tweede blijk is, omdat God de eed zelf belast heeft. Ex. 22: 11, *des Heeren eed zal tussen hen beiden zijn.* En Num. 5, Dan zal de priester die vrouw met de eed der vervloeking beëdigen. Is er een duistere zaak tussen mensen en mensen, de eed des Heeren zal tussen die beiden zijn, Deut. 6: 13, en gij zult bij Mijn Naam zweren. Zijn dat nu ceremoniële geboden, die in de wet der natuur, en in elks hart zijn ingedrukt?

Een derde blijk is het voorbeeld Gods. God heeft gezworen bij Zichzelf, bij Zijn heerlijkheid, bij Zijn heiligheid. Dan zwoer Hij eens bij Jakobs heerlijkheid, Amos 8: 7; dan eens bij Zijn heiligheid, Ps. 89: 36. Wat is dat te zeggen? *Dit, Ik zal niet heilig zijn, Ik zal niet heerlijk zijn, zo Ik het niet doe.* Hebr. 6: 13, zweert God bij Zichzelf, dewijl Hij bij niemand, die meerder was, had te zweren.
Hij heeft gezworen aan de Heere Jezus. Hij heeft gezworen aan Abraham, zelfs heeft Hij gezworen aan goddeloze mensen. Wat voor een eed heeft God aan de Heere Jezus gezworen? Hij zwoer Hem dat Hij alleen de Middelaar zou zijn.
Hij heeft gezworen aan Abraham, aan David, aan de goddelozen, dat Hij hun dood niet begeerde, Ezech. 33: 11.
Aan de ganse kerk, Jes. 44, en 55, dat Hij hun God tot in eeuwigheid zou zijn.
Wij vinden dat een engel gezworen heeft, Openb. 10: 6; daar stond hij met zijn een voet op de aarde, en met zijn anderen op de zee. Hij hief zijn hand op naar de hemel, en zwoer bij Dien, die leeft in alle eeuwigheid, dat er geen tijd meer zal zijn.

Het vierde blijk, dat een waarachtige eed is geoorloofd, is, dat de Godzaligen hetzelve hebben gedaan in 't Oude en Nieuw Testament. Abraham deed de eed aan Abimelech, Gen. 21: 23. Izaäk en Jakob hebben het gedaan, Gen. 31: 53. De apostel Paulus, Rom. 1: 9, *Want God is mijn Getuige;* 1 Thess. 2: 5, God, zegt hij, is Getuige; 2 Cor. 11: 11, Is 't omdat ik u niet liefheb? God weet het. Daar doet hij als een eed.
Het blijkt uit de voorzeggingen dat eden in 't Nieuw Testament wezen zouden: *Alle knie zal Mij gebogen worden, en alle tong, zal Mij zweren,* zegt God, Jes. 45: 23.
Nog een blijk door het handschrift van Paulus: hij zei, dat de eed geschieden moest bij iemand die meerder is, Hebr. 6: 13. Ja, de eed is een bevestiging, en een einde van alle

tegenspraak.

3. Nu ons derde stuk. Is de eed geoorloofd, zo zult u in uw hart denken; *mag men dan gedurig zweren?*

Nee. Wanneer mag men dan een eed doen? Dan, als de Overheid het van haar onderdanen vordert, en als de nood het vereist. Daar schort het de Mennisten; zij kennen geen Overheid die hen regeren moet; er moeten geen regenten zijn, zegt een Mennist; en dat hebben ze gezegd, omdat er onder hen oproerige hoofden waren, die zelf meester wilden zijn.

Nu wij zeggen: daar zijn machten en zij zijn er van God gesteld, Rom. 13: 4, zij zijn Gods dienaressen die het zwaard dragen. Wij zeggen: als de Overheid het van haar onderdanen op een wettige wijze vordert, dan mogen wij het doen. Overheden en onderdanen staan tot elkaar in betrekking. En Overheden en onderdanen moeten elkaar zweren. Als enigen uit de aanzienlijksten van het volk verkozen worden tot regenten van een stad of plaats, zo zweren zij, dat zij hun onderdanen zullen regeren en handhaven, naar zulke wetten, als daar plaats hebben. En de onderdanen moeten hun zweren, dat zij zich naar die wetten als gehoorzame onderdanen zullen gedragen, en als er iets is dat tot nadeel van zulk een stad of Republiek zou kunnen strekken, dat zij het hun zullen aandienen, en het is elk zijn plicht, zich trouw naar die eed te gedragen.

Zo wordt de Overheid groot geacht van haar onderdanen, en de onderdanen geliefd van hun Overheid. Is er nu iemand die graag op het kussen zou zitten, hij moet zweren; is er iemand die graag een ambt zou hebben, hij moet zweren; de eed wordt hem afgeëist. Abimélech eiste de eed van Abraham, Gen. 21: 23. Achab van al zijn onderdanen, dat ze Elia niet gezien hadden, 1 Kon. 18: 10. Abraham eiste de eed van zijn knecht Eliëzer, dat hij voor zijn zoon Izaäk een vrouw uit zijns vaders huis zou nemen, en die knecht deed het, Gen. 24: 9. Ezra deed de oversten, de priesters, de Levieten, en gans Israël zweren, dat ze naar dat woord zouden doen, Ezra 10: 5. En Neh. 5: 12, zwoeren de priesters mede.

Nu, de eed moet op een behoorlijke wijze gedaan worden, niet lichtvaardig; en hij moet gedaan worden in een gewichtig stuk, als de nood het vordert. Wanneer is het nodig?

Als onze eigen naam of die van onze naaste lijdt; als wij er niet uit kunnen, zonder een ronde of grote betuiging te doen, evenals Job eens zei: *Ook nu, zie, in de hemel is mijn Getuige en mijn Getuige in de hoogten,* Job 16: 19, *Zo ik het gedaan heb, mijn schouder valle van het schouderbeen, en mijn arm breke van zijn pijp af!* Job 31: 22.

Wanneer nog?

Als Gods Naam onteerd wordt. Dan was Paulus als een vuur; dan zegt hij: ik lieg niet, God is mijn Getuige.

Als er duistere dingen zijn, men kan er niet uit door mensenkunst of wetenschap, dan zal er de eed Gods Wezen.

De eed mag geschieden in het aangaan van verbonden, tussen particuliere mensen, als tussen man en vrouw; de een vriend mag het aan de andere doen, potentaten aan potentaten, volkeren aan volkeren.

Ook mag de eed geschieden in het verbondmaken met God, in de Doop, in het Avondmaal, na een ziekbed, als iemand overtuigd wordt, als hij krijgt door te breken, nadat iemand genade in Gods ogen gevonden heeft. Dan schrijft hij wel eens met zijn hand: *ik ben des Heeren,* Jes. 44: 5, hij zet zijn handtekening. *Ik ben Uw knecht en Uw dienstmaagd,* zeggen ze, *en Gij zijt mijn Heere en mijn God, die ik eren en dienen zal.*

Als de eed zo geëist wordt, dan kan men die met veel vrijmoedigheid doen. Maar het moet gedaan worden met eerbied, met een heilige vreze, met aandacht; met liefde voor God en voor de waarheid moet het geschieden. Hier kan geen Mennist verbergen, dat hij geen regenten wil hebben.

4. Nu dienden wij ons vierde stuk te bezien. Hebben tegenpartijen daar niet wat tegen te zeggen.

Ja. Waarin bestaat dat?

Zij zeggen: Gereformeerden! gij doet tegen het Woord, dat gijlieden een eed doet, waar zo vele redenen tegen zijn.

Maar wij zeggen, dat wij daar geen redenen tegen kunnen vinden; ten minste niet in het Woord.

De Mennisten menen echter redenen te hebben; en welke zijn die?

Eerst, zeggen ze, het grote misbruik.

Wij antwoorden: Neemt dan het misbruik het goede gebruik weg? Hoe menige slordige bidder is er wel; zal daarom het gehele gebed weg moeten? Nee.

Ja maar, ten tweede, zeggen ze, er zijn plaatsen in het Woord, Jak. 5: 12 en Matth. 5: 34. Ja, de apostel Jakobus zegt: *zweert ganselijk niet, noch bij de hemel, noch bij de aarde, noch enigen anderen eed, maar uw ja, zij ja, en het nee, nee, opdat gij in geen oordeel valt.* En Matth. 6: 37, zegt de Heere Jezus zelf: *zweert ganselijk niet, maar laat Uw Woord zijn: ja, ja; nee, nee; wat boven deze is, dat is uit de boze.*

Ziet gij wel, zeggen de Mennisten, dat die teksten voor ons zijn?

Wij zeggen daarop: zulke eden mogen wij niet doen, gelijk de Joden en enige lichtvaardige mensen.

Maar, Mennist, gij dwaalt echter, dat men niet zweren mag. Wij zijn het eens met de Heere Jezus en met de apostel, zij zwoeren bij al wat schepsel is, en dat mag men niet doen. U mag bij niemand zweren, dan alleen bij God. -

Ten derde. Ja, maar, zeggen ze, dat is maar een uitvlucht, Matth. 5: 37, Al wat boven ja, en nee is, dat is uit de boze, en is de eed niet boven ja, en nee? En nu verklaart de Heere Jezus, dat dit uit de duivel is, al wat boven ja, en nee is.

Wij antwoorden dat zegt de Heere Jezus niet, maar Hij wil in de gewone gesprekken alleen ja, en nee gebruikt hebben. Hij wil, dat wij recht eenvoudig zullen zijn en de waarheid spreken; gijlieden zegt dat, om de eed te ontlopen, maar u komt zelf boven ja, en nee, als u genoodzaakt zijt voor de rechter te verschijnen, en daar met waren woorde in plaats van ieder der waarheid getuigenis te geven, als u zeggen moet: 'ik zal geen man noch een vrouw van waarheid zijn, indien het zo niet is; of, zo ik dit of dat niet gedaan heb of doen zal.'

Dat is boven ja, en nee. Maar daarenboven heeft de Heere Jezus het Zelf gedaan, dat Hij boven ja, en nee gegaan is, als Hij zei: *Amen, amen; voorwaar, voorwaar!*

En in alle geval Mennisten, meent ge, dat wij van andere gedachten zijn omtrent de eed? De beste eed is uit de boze, wij zijn daar niet tegen; als de eed er niet was, daar zou geen eed gekomen zijn. Waarom is er de eed?

Aan de ene kant om het ongeloof der mensen, en aan de andere om de bedriegerijen des duivels. Als God aan een mens zweert, doet Hij het om het ongeloof te hulp te komen.

Kent u de eerste valse zweerder wel? Het is de duivel, als hij zei: *God weet, dat ten dage als ge daarvan eet, zo zullen uw ogen geopend worden, en gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad,* Gen. 3: 5.

5. **Geliefden, gezien hebbende de krachteloosheid van de tegenwerping, zo komen wij tot het vijfde stuk.**
En dat is: of wij wel bij een heilige of bij enig ander schepsel mogen zweren?
Daar komen de Papisten, die hebben zulk een ophef van de heiligen. Nu is de vraag, of wij bij een mens, bij een heilige, of engel, wel zweren mogen?
Wij antwoorden kort en zeggen: Nee. Waarom?
God verbiedt het in Zijn Woord, dat ze de naam van andere goden niet in hun mond zouden nemen, of dat hun ziel zou uitgeroeid worden, Jozua 23: 7, 11, 12, 15, 16, Wacht u voor uw ziel: gedenkt niet aan de naam van hun goden, noch doet er bij zweren, noch dient ze, noch buigt u voor hen.

Wel, zeggen de Papisten, dat waren afgoden, wij zweren niet bij de afgoden, maar bij de heiligen. Maar wij zeggen:

Eerst. Dat is hetzelfde of 't een heilige of engel is; dat helpt niet.
Ten tweede. De beschrijving en bepaling van de eed komt geen mens, of enig ander schepsel toe, want een mens is niet alwetend, niet alomtegenwoordig, niet almachtig. Hij kan geen getuigenis geven van donkere zaken, of de overtreders en meinedigen straffen. Die eer komt niemand toe, dan God.
Ten derde. God wil al degenen, die bij iets anders zweren, straffen. Wee, die daar zweren bij de schuld van Samaria, Amos 8: 14. *Die zweren bij de Heere der heirscharen en bij Malcham,* Zef. 1: 5. God dondert er een wee over uit.
Daar hebt u het derde gebod, zoals het in de 37ste Zondag in zijn wezenlijke stukken verhandeld wordt.

Wat zeiden de Heidenen van de eerste Christenen, als ze hen beschreven?
Zij zeiden: het zijn geen vloekers, geen drinkers, geen achterklappers, noch die zich met eens anders doen bemoeien, zij zweren niet. Dat is een Christen: hij vloekt, noch zweert, zou men het nu wel kunnen zeggen? Ligt er nog wel wat van de aanspraak in uw hart over 't zingen van de 15de Psalm?

Wie is 't die zal wonen eenpaar
In Uw lieflijke tenten, Heere?

Zijt ge zulke burgers van Sion? Gaat u bij groten, zij hebben dikwijls niet vele kwaliteiten die er vereist worden tot hun ambten, waarvoor zij de eed gedaan hebben. Wij zeggen: kent u de eed wel? Legt die eens voor u, van artikel tot artikel. Hebt u wel macht om die uit te voeren? Is 't al genoeg maar op het kussen te komen?
Als elk regent van ons Vaderland zijn vingers opsteekt, en zweert dat hij de gereformeerde religie zal toegedaan zijn, de onderdanen in hun voorrechten zal toegedaan zijn en beschermen; dat hij recht en gerechtigheid zal zoeken te doen, zonder naar iemand te zien, dan naar God; en dat hij zal zoeken te zorgen, dat niemand door hem ontrust of belemmerd zij, komt hij die eed wel stipt na?
Komt u bij de ambtenaren in hun bediening, zijn zij er toe in staat? Zij doen de eed, en daar moet een klerk komen om het ambt te bedienen.
Gaat u naar de militie, daar is het al hetzelfde. Al komen ze nog al hun eed na, wat wordt die lichtvaardig gedaan! 't Is of niemand een ridder kan zijn, of hij moet een vloeker en zweerder wezen. David was zulk een held, maar hij vloekte niet. Cornelius was Godvrezend, maar hij vloekte niet, Hand. 10: 2.

Gaat u naar de predikanten, die beloven: zij zullen hun hart op de kudde zetten, zij zullen hun talenten naarstig aanleggen, de vromen niet bedroeven, noch kwaad doen, Gods Geest niet bedroeven, - waar blijven ze met hun gemoed? Zij doen dikwijls het tegendeel, in hun talenten te begraven, de vromen tegen te vallen.
Gaat u tussen man en vrouw, wat liggen daar verbondbreuken! Die breken licht het verbond, waar ze God tot een Getuige toe aangeroepen hebben.
Gaat u bij de dienstboden, wie weet, wat daar dikwijls heimelijk geschiedt, dat niet achterhaald wordt! Zij doen genoegzaam een eed als zij de huurpenning ontvangen. *Gehazi, ging mijn hart niet mee*, zei de profeet Eliza, 2 Kon. 5: 26, *was het tijd om dat zilver te nemen*?
Komt u bij de Doop der kinderen, daar hebt u ouders en getuigen. Wat getuigen ze al niet dat ze hun plicht zullen doen! Weet u wel, dat u een eed gedaan hebt?
Gaat u bij uw Avondmaalsverbondenen, hoe deerlijk is het daar gesteld? Dan is het: ik zal de Heere dienen; de bekers, de schotels, de tafels, zijn getuigen; en u doet niets minder, dan dat; u eet en drinkt uzelf een oordeel.
Gaat eens bij uw vasten- en biddags-eden, daar is 't alles schandelijk uitgevallen.
Het heugt mij die droevige jaren van 1672 en 1673, hoe statelijk werden de biddagen en bedestonden gehouden!
Maar nu, de biddagen zijn tergdagen geworden. Ja, om uit smartelijke ongelegenheden hersteld te zijn. *O God! zo U mij helpt*, is 't dan, *ik zal U dienen.* Zijn er hier zulken niet? Heugt het u niet, dat u Uw Woord afgelegd hebt? Helpt het alles niet? Hebt u God daar niet tot Getuige aangeroepen? Zou men u toen niet in uw tranen gewassen hebben? Maar toen u gezond of gered geworden zijt, hebt u God laten varen.

Vromen! klopt uw hart ook niet? *Ik heb het gezworen, en zal 't bevestigen, dat ik zal houden de rechten uwer gerechtigheid*, Ps. 119: 107. Die in verval is, daar wordt hij eens opgewekt, of aangesproken door liefde des harten. Willen de goddelozen kwalijk doen, vromen, doet gijlieden het niet. Dat nu zo zijnde, namelijk zulk een verval, wat nu gedaan?
Dat er hier eens een was, die ontdekt werd, die zei: *ik heb de eed misbruikt, ik heb U aangebeden, dat U mij in het verderf storten zou, als ik de eed verachtte.* Als er zo een was, is daar genade voor?
Ach ja! als hij weerkeerde van zijn vorige afkerigheid, en met bittere tranen zijn vorige zonden beschreide. Al waren dan uw zonden als karmozijn en als scharlaken; herstelt hetgeen kwalijk geschiedt is, vliedt naar de Heere Jezus, vertrouwt op de Middelaar, geeft u aan Zijn Geest ter bewerken, al moest u door de hel gesleept worden, uw uitkomst zal evenwel gezegend zijn.

Zouden wij nu spreken van de Kamers van 't Oost en West, wie zondigt daar wel 't meest, die de eed vordert, of die ze doet? De eedzwering wordt daar zo ruim gedaan, en dat gaat daarop naar Oost-Indië; de eed is niet gedaan, of hij wordt niet gedaan, of waar men de eed aan doet, weten wel, wat hij of de zijnen ervoor getrokken hebben, of zullen trekken.
Wij willen de goeden niet benadelen, maar is het niet schrikkelijk, als men zegt: 'dat moet deze, en die moet zoveel geven.'
Wat zijn die schepen geballast met valse eden!

Hetgeen u met meineed wint,
Erft niet tot op het derde kind.

U moogt er mee winnen, zo u wilt, men ziet dat zulke familiën uitsterven. Zegt u: wie zal er anders bestaan? Wel het is beter uw brood te bedelen, dan door valse eden rijk

te worden.

Geliefden! als wij het zo alles verhandelen, moet uw hart niet schrikken? Wij zeggen het nog eens: wat is ons land geballast met valse eden! Zegt gij, het is geen nood, wij zijn er vast in, waar wij in wezen willen?
Wel zult gij, die de eed veracht, ontkomen? Ezech. 17: 16. Jen 5: 2. *En of zij al zeggen, zo waarachtig als de Heere leeft; zo zweren zij toch valselijk;* en vers 9, *zou Mijn ziel zich niet wreken, aan zulk een volk als dit is!* En Jer. 5: 7, *Uw kinderen verlaten Mij en zweren bij dien, die geen god zijn*. Zach. 5: 4, daar komt de vloekrol van twintig ellen gevlogen in het huis van de dief, en in 't huis desgenen die valselijk zweert, en ze zal dat huis verteren; tot de steen en tot de balken toe; eer zal ze er niet uitgaan.

Geliefden! de Heidenen wisten het te zeggen wat de meineed was, zij noemden het een naamloos kind dat handen- en voetenloos was, en met snelle vaart uit de hoogte der lucht neergeploft werd ter aarde op degenen, die God meinedig vindt. Dat naamloos kind, waren al de oordelen, die komen met een snelle vaart en dadelijk tot degenen, die God meinedig vindt.

Nog een woordje. Moet u een eed doen, doet het eerbiedig en oprecht. Die het niet moet doen, is van de ongelukkigsten niet; die zonder een eed gedaan te hebben ten grave daalt, is er niet kwalijk aan. U kunt in omstandigheden komen, dat u het zult moeten doen; mijdt het zolang u kunt.

Een eed moet ik en u gedaan hebben eer wij sterven, zullen wij ooit gelukkig zijn, en dat is een verbondseed tussen God en de ziel. Hoe gaat dat toe?
Dat zullen wij u zoeken te zeggen, en daarmee eindigen.
Een mens levende in de wereld, krijgt zegeningen en slagen. Hij leeft onder een bediening; daar krijgt hij soms een klop op zijn hart; daar begint hij te zeggen: Mijn leven deugt niet, ik ben bij de vloekers, bij de drinkers, bij de tuisers, dat is geen leven; ik ben een schuldige, ik zie anderen, die leven anders, die bidden oprecht, gemoedelijk, belijdende hun zonden; zij lopen naar de genade in Christus, zij zijn beter dan ik ben.
God brengt hen tot die hoogte, dat ze besluit moeten nemen; zij moeten kiezen: ik moet kiezen, zeggen ze, mijn oude leven, of het andere. Ze gaan in hun binnenkamer, wat niemand weet, dan zij en God; daar hebben ze zo enige artikels opgesteld. Die zijn het, zeggen ze, die het met de duivel en de wereld houden: houd ik het daarmee, dan kan ik gunst vinden; als ik eens vloek, eens lach, goddeloos ben, dan zal ik bij zulken een naam hebben, en zo gezien zijn.
Maar integendeel stellen zij zich de artikels eens voor van degenen, die lezen, bidden Godvrezend te kerk gaan, met de vromen verkeren.
Daar gaan ze kiezen. Tegen de wereld zeggen ze: wilt u weten met wie ik het houd? Uw gezelschap zeg ik op. Dan gaan ze de kosten verrekenen, en zien dat er een schavot en brandstaak staat, bij een eeuwig geluk.
Wat is nu uw verklaring, zeggen ze? In de vreze Gods aan de artikels van de zijde Gods, houd ik het. Ik roep U Heere tot een getuige; U hebt mijn ziel overreed, ik kies U te dienen, zo van harte, zo gewillig, met zulk een blijdschap. Al moest ik om Uwentwil in een gevangenhuis gaan, al kwam de gehele wereld en duizend rampen mij tegen, om mij kwaad te doen, of al wilden zij mij kronen. Ik ben ik de Uwe, allerliefste Heere! Genade, kracht en invloed zal ik van U verwachten, en vertrouwen, dat

U het mij zult geven.
Na het plechtige verbondmaken, zeggen zij: weg, duivel en werelds gezelschap, en al wat mij hindert. U, Heere! en al Uw kinderen heb ik lief. Ach, sterk mij; ach! bewaar mij van de boze.

Op die of dergelijke wijze moet ik en u de eed aan God gedaan hebben, en dan zal God met de goeden wezen. Wees oprecht, gemoedelijk, zegt: *God is mijn Getuige, dat ik niet lieg,* Rom. 9: 1.
Hebt u dat gedaan, dankt de Heere, dat Hij u te sterk geworden is. Dan behoeft u niet te vrezen, dat u aan de artikels van de duivel vast zit.
Kinderen Gods! hoopt op God, Hij zal Zijn kinderen helpen ten einde toe. Uit het zien van genade, hebt u te wachten dat u geleid zult worden in de heerlijkheid. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 38.

Vraag. Wat gebiedt God in het vierde gebod?
Antwoord. *Eerst, dat de kerkendienst, of het predikambt, en de scholen onderhouden worden, en dat ik, inzonderheid op de Sabbat, dat is, op de rustdag, tot de gemeente Gods naarstig kome, om Gods Woord te horen, de Sacramenten te gebruiken, God de Heere openlijk aan te roepen, en de armen Christelijke handreiking te doen; ten andere, dat ik alle de dagen mijns levens van mijn boze werken ruste, de Heere door Zijn Geest in mij werken late, en zo de eeuwige Sabbat in dit leven aanvange.*

WIJ lezen, Eféze 5: 16, *de tijd uitkopende, terwijl de dagen boos zijn*. De apostel wil, dat men zijn tijd zal uitkopen, want daar is een groot werk te doen, Filipp. 2: 12. De zaligheid uit te werken, is daar geen tijd toe nodig? De apostel wil de tijd niet verkwist hebben. U moet naarstig letten op de tijd. Daar zijn zo enige stonden, die wij allerminst verzuimen mogen, die aller-meest moeten waargenomen worden.

Eerst. Die gezette tijd om elke dag te bidden, plechtig zijn knieën te buigen in de eenzaamheid, en, die een huisgezin hebben, met elkaar; Ps. 55: 18, *'s Avonds en 's morgens en 's middags zal ik klagen, en getier maken, en Hij zal mijn stem horen.* Daniël hield zijn plechtige gebeden. Hij bad op drie tijden daags, al zou hij er in de kuil der leeuwen om geworpen worden, Dan. 6: 14. En Hand. 10: 9 daar was Petrus op het dak geklommen om te bidden.

Dan, ten tweede, is er nog een tijd, die wel moet waargenomen worden, en dat is, als er vasten bededagen komen, in de plaats waar wij verkeren. Onze plaats moet dan niet ledig gevonden worden. Dan is het, Joël 2: 16, *Verzamelt het volk, heiligt de gemeente, vergadert de oudsten, verzamelt de kinderkens en die de borsten zuigen*. In 2 Kron. 29 daar moesten vergaderd worden, de Overheden, de kerkelijken, de vaders met hun kinderen, de moeders met de zuigelingen; zij moesten allen roepen tot de Heere.

Dan, ten derde, zijn er ook dagen van de Sacramenten, die wel moeten waargenomen worden. Die tijd, die God in het Oude Testament gesteld had, moeten zij wel waarnemen. Dan zult u vinden, Gen. 17: 10, waar God tot Abraham zegt: *Al wat mannelijk is, zal u besneden worden,* en vs. 12, Een zoontje van acht dagen, zei God, zal u besneden worden; dat zou een bondeling wezen; en vs. 14 dreigt God Zijn straf, zeggende, wies voorhuidsvlees niet zal besneden worden, dezelve ziel zal uit haar volkeren uitgeroeid worden.
Als God het Pascha gaf, Exod. 12: 6, op de veertienden dag van die maand zult u dat houden, zei God, en als iemand onrein was, of dat hij verhinderd was, dat hij het in de eerste maand niet had kunnen houden, dan moest hij het op de veertienden dag Van de tweede maand houden. Hij mocht daar geen tijd toe nemen die hem lustte, maar dien, die van God daartoe besteld was.
In het Nieuw Testament moet ook de behoorlijke tijd waargenomen worden, om de Sacramenten te ontvangen. Hoewel die tijd van God zo juist niet bepaald is.

Ten vierde. De tijd, uur en dag van de genade moet ook wel waargenomen worden, 2 Cor. 6: 1, 2. Verzuimt die nooit in de tijd van uw leven, die ure van genade, het uurtje van overtuiging, de middelen der genade. Als u daarna kwam, als u ze verzuimd had, mocht er tot u gezegd worden: nu is er na deze tijd geen plaats van berouw voor u.

Ten vijfde en ten laatste. Moet u wel waarnemen die gezette tijd van de

gewone godsdienst, die God bepaald heeft tot een heilige samenroeping; die moet wel waargenomen worden. Hoe kwalijk neemt God het, als dat niet geschiedt! De beesten zouden u overtuigen, zegt God. *De kraan, de zwaluw, de ooievaar, de tortelduif, nemen de tijd van hun aankomst waar. Maar mijn volk weet het recht des Heeren niet,* Jer. 8: 7. Een zaaier, wat neemt hij zijn tijd waar in de ploegtijd! Als een landman in de zaaitijd wilde slapen, dan zou hij niet te maaien hebben, zo moet het met een Christen en met een vroom mens ook gaan: hij moet de tijd van de godsdienst, die God bepaald heeft, waarnemen. Een koopman, hoe past hij op zijn marktdag! Een schipper, wat verneemt hij, en hoe past hij op het getij!

Wat is het bedroefd dat er over de tijd van de godsdienst zo getwist wordt!
Geliefden! wij hebben de gezette tijd te tonen, gedenkt er aan, dat gij die dag waarneemt.
Eerst, zullen wij de woorden van het gebod levendig voor uw ogen brengen.
Ten tweede. De oudheid van het gebod u aantonen.
Ten derde. De eeuwigdurendheid van hetzelve trachten te bewijzen.
Ten vierde, zullen wij voor u openleggen de verandering van de zevenden in de eerste dag der week, door de Goddelijke macht.
Ten vijfde. De plichten u klaar en Schriftuurlijk tonen, die er in dit gebod vereist worden.

1. Zullen wij de zin van het gebod opgeven.
2. De oudheid daarvan doen zien.
3. De eeuwigdurendheid bewijzen.
4. De Goddelijke verandering van de zevende in de eerste dag der week aantonen.
5. De plichten aanwijzen wat wij op die dag te verrichten hebben.

1. Wat het eerste aangaat; wij willen nu niet ophalen al die sabbatten die er in het Woord gemeld zijn.

Wat was dit voor een dag? Het was een dag, die tot de godsdienst geschikt moest worden; 't was een sabbat der ruste, die God gehouden wilde hebben tot Zijn eer.
Daar is een sabbat van God, de zevende dag, op welke Hij rustte van al Zijn werk, Gen. 2: 2.
Daar zijn ook verscheidene sabbatten der Joden bekend. Alle vijftig jaren moest het land rusten, Lev. 25: 11. Dan mochten zij niet zaaien; *'t was het jubeljaar.*
Alle zeven jaren hadden ze ook een sabbat, dan moest het land ook rusten, zij mochten noch ploegen noch zaaien, Lev. 25: 4, 5 en Exod. 23: 11.
Dan hadden ze hun sabbatten der nieuw maan, waar Paulus van spreekt, Col. 2: 16.
En dan hadden ze een sabbat der ganse week, op het jaarfeest, Lev. 23: 15.
Daar was ook een sabbat bij hen, die ze hielden elke zevenden dag der week, dat is deze, waar in ons vierde gebod van gesproken wordt. In het Nieuw Testament hebt u de sabbat van de Heere Jezus Christus in 't graf. Hij rustte in het graf. En Hij rust nog in de hemel in de heerlijkheid. Maar Hij blijft evenwel de Voorbidder.
Daar is een rust in het Nieuw Testament van al die lasten, die zwaar waren om te dragen, en welke Paulus zegt, dat noch de vaders, noch zij zelven hebben kunnen dragen, Hand. 15: 10.
Daar is nog een rust voor Gods kinderen van hun zonden.
Daar is er ook nog een in het graf op hun slaapsteden, Jes. 57: 2.
En daar is een rust in de hemel.

In het vierde gebod zegt God: *gedenkt de sabbatdag;* wat gaf dat te kennen? Dat is te zeggen,
Eerst. Schikt u tegen die tijd. Denkt er aan in de zes dagen van uw beroep. Daar komt een zevende dag. Wat moet gij zo wroeten en werken? Bereidt uzelf tegen die dag.
Ten tweede. Denkt er aan, als aan tets, dat al wat oud was, en misschien al wat in onbruik geraakt, en toen ter tijd al wat overtreden was. *Bewaar uw voet eer gij tot het huis Gods ingaat,* Pred. 4: 17. Maar als u samen komt, komt er niet ledig, Exod. 23: 15. Als u een hart hebt, geeft dan wat, verdubbelt uw aalmoezen. En wat dan? Denkt er zo aan dat gij die heiligt. Die dag kan men, eigenlijk gesproken, noch heiliger, noch onheiliger maken. Wat is het dan te zeggen?
't Is te zeggen: denkt er zo aan, dat gij al die heilige dingen betracht, die Ik wil dat gij betracht;. komt dan bij elkaar. En wat dan?
Zingt een Psalm, een lied op de sabbat, Ps. 92: 1. Roept Mij met elkaar aan. En wat dan?
Loopt Mij aan als een waterstroom. Mijn huis zal een huis des gebeds genoemd worden, Jes. 56: 7. En wat dan?
Komt, waar gepredikt wordt; waar men het volk verstand van zaken geeft; waar de predicatiën geschieden, in de tempel of synagoge, Hand. 13: 15. De wet van Mozes werd op elke dag des Heeren in de synagoge gelezen. En wat dan?
Als u daar onder die uitwendige middelen zijt, ziet er door heen, tot op het geestelijke, waar het zijn opzicht op heeft en zegt: Heere, dat heb ik lief: *Eén ding heb ik van de Heere begeerd en dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des Heeren, om de liefelijkheid des Heeren te aanschouwen en te onderzoeken in zijn tempel,* Ps. 27: 4. Wat dan?
Geeft aalmoezen aan de armen; gij zult niet ledig voor mijn aangezicht komen, zegt de Heere, Ex. 23: 15. De armen onder u zult u niet verlaten. Doet aan hen naardat gij van God gezegend zijt, naar die staat waarin gij gesteld zijt. De Heere Jezus was eens in de tempel, en Hij zag de offerkist staan voor de armen; daar wierpen de rijken en de armen wat in. De Heere Jezus prees de gift van die arme weduwe, die alles daarin wierp wat zij had: al haar leeftocht staat er, Luk. 8: 43.
Dan zegt de Heere, gij zult een zegen leggen op het volk; gij zult niet alleen met uw mond tot het volk spreken, priesters! maar 't volk zal blijven, totdat gij een zegen op hen gelegd hebt, zo goddeloos mochten zij niet zijn, gelijk in deze stad; men loopt weg eer dat men de zegen ontvangen heeft. Dan moet het volk biddend staan en zeggen: *Heere laat toch die zegen op mij rusten, die Uw knechten over mij uitspreken.*

Zes dagen moet men arbeiden.
Hier beoogt de Wetgever zozeer niet de naarstige arbeid; dat komt in een volgend gebod. Maar gij zult uw huisgezin hebben, waarin gij vroeg en laat moet bezig zijn en arbeiden; doet met macht al wat uw hand vindt om te doen, in enige eerlijke bezigheid; weest er naarstig in, en wacht dan op Mijn zegen. Maar als u nu zou denken: ik wil de zevenden dag ook hebben, dat zou niet redelijk zijn, zou God nu niet mogen zeggen: is één dag voor Mij te veel? Wel, als Ik er u maar één gegeven had, wat had gij te zeggen gehad? Als Ik de helft geëist had, zou gij wel kunnen tegenspreken? En nu eis Ik er maar één; is dat nog te veel? En zijn zes dagen niet genoeg voor uw gebruik? En al het nut en voordeel van die een dag dat is nog voor u. Maar al de verwondering is voor God; al de inkomst van. Die dag is voor ons. Maar de eer en lof is voor God.

Nu zegt de Wetgever: *Gij zult geen werk doen.* Welk werk niet, en wat al?
Dat niet, wat de godsdienst belet; of 't dan in of buitenshuis is, langs straat te lopen, te reizen, te kopen, te verkopen, marktwerk; al was het in de oogst; zij moesten rusten, al regende 't nog zo; zij moesten het God toevertrouwen. Dat heeft God ook uitdrukkelijk verboden; gij zult geen werk doen, zegt God.
Vaders en moeders mochten denken: ik zal het mijn kind laten doen.
Nee, zegt God: *gij, noch uw zoon, noch uw dochter,* zo zij die nog spaarden, mochten ze denken: ik zal het mijn knecht of dienstmaagd laten doen.
Nee, zegt God, noch uw dienstknecht noch uw dienstmaagd. Hun zielen moet gij zo kostelijk rekenen als uw eigen en als uwer kinderen zielen.
Ja, mochten de Joden denken: wij zullen Heidenen nemen, die vallen zo vies niet; daar maakt God hier ook melding van. *Noch de vreemdeling, die in uw poorten is*, zegt God. En misschien beoogt hij er wel in, dat hij die ook binnen zijn huis en binnen zijn muren, een plaats en een naam zou geven, Jes. 56: 5; *die zullen het ook niet doen*, zegt God.

Het vee wilde God ook niet te veel opgelegd hebben: *noch uw vee,* zegt God.
Hier in onze stad hebt u al dat geravot van koetsen en rijtuigen in te spannen; daar moeten de dienstknechten, de dienstmaagden, het vee, bezig zijn. Wat moeten zij al werk doen!
Gij zult in uw hart licht zeggen: Mag men dan altoos geen werk doen?
Ja. Welk werk mag men doen?
Het werk der liefde: zieken oppassen, goed doen aan mens of beest; oorlogswerk mochten ze doen: zij moesten op de sabbatdag rondom Jericho gaan, Joz. 6:15. Aangaande het kerkwerk de priesters hadden op de sabbatdag hun meeste werk in de tempel, zij moesten de trompetten blazen, offeren. Maar het was geoorloofd, om de dienst van God zijn gang te doen gaan, dat men zijn eten mocht bereiden, wat nodig was. De Heere Jezus at ook op de sabbatdag. Nehemia, die grote sabbathouder, wat werd er elke dag en ook op de sabbatdag al voor hem bereid!
Een half uur of een uur te gaan, een sabbatsreis naar de synagoge of de tempel te doen, was geoorloofd; zij mochten wel een uur of twee ver gaan naar de godsdienst. Maar niet uit wereldse inzichten. 2 Kon. 4: 23 zei de man van die bedroefde wouw, die haar zoon verloren had: *Waarom gaat gij heden tot hem? Het is geen nieuw maan, noch sabbat.*

Nu dringt God dat gebod aan. Waarmee? *Ik heb in zes dagen de hemel en de aarde gemaakt, zegt God, en de zevenden dag heb Ik gerust, die geheiligd en gezegend*. Hoe klaar is het! Dit gebied Ik u, zegt Ik heb zes dagen gearbeid, gij zult ook zo doen. Ik heb gerust de zevenden dag, en gij zult het ook doen.
Ik heb dien zevenden dag geheiligd: wat is dat? Ik heb die tot de godsdienst geschikt; Ik heb de sabbat toen ingesteld; Ik heb die gezegend. Ik heb het gesproken bij Mezelf, dat het een gezegende dag zou zijn; hoe de wereld was, zonder of met zonden.
Daar hebt u nu de inhoud van het vierde gebod.

2. **Nu ten tweede; de vraag is: *hoe oud is de sabbat? Wanneer heeft God dat, dat Hij dezelve geheiligd en gezegend heeft?***

Dat kunt gij voelen, dat God ons wijst op de schepping, zo haast als God zes dagen gearbeid had, heeft Hij de zevenden dag gerust, dien gezegend en geheiligd, en toen heeft Hij de sabbat ingesteld.

Al kwam iemand uit Barbarije, en als uit een onbekende wereld, die 't zijn leven niet gehoord had, dat er enige twist over was; als hij dit las, Gen. 2: 2, 3, zou het hem niet veraangenamen aan zijn gemoed, dat God toen die sabbat ingesteld heeft, waar hier in 't vierde gebod van gesproken wordt?
Dan zijn er die zeggen: de rust Gods, waarvan daar gesproken wordt, die is de rust Gods, en die is onnavolgelijk; en dat is daar geen gebod.
Wij zeggen daarop: die dingen zijn weinig waard. De schepping is ook niet na te volgen; de rust ook niet, zoals ze in God plaats had; de zes dagen werken ook al niet, en die schepping en heiliging Gods ook al niet.
Dan zeggen ze: het is geen gebod.
Wij vragen eerst: Wat is het dan? Het is nochtans ingedrukt in 't hart des mensen na de val. Wat is het anders, dan hetgeen God in het vierde gebod bekrachtigt?

Neemt dit, ten tweede, daar eens bij, hetgeen gij leest Exod. 16 10-20, en vers 20-32. Als het manna regende, daar geschieden twee overtredingen zo zij meenden; zij houden over van de een tot de anderen dag; daar wiesen wormen in; anderen wilden op de sabbat het manna vergaderen, maar zij vonden niets. Daar komen ze klagen tegen Mozes, zij zeiden: daar zijn er die het van de een tot de anderen dag hebben overgehouden, dat werd niet verschoond; God strafte het. Dan klaagden ze nog, dat het volk op onze Vrijdag, 't welk hun Zaterdag was, een dubbel deel vergaderd hadden. Wel, zei Mozes, het volk doet goed, het is morgen sabbat; zodat die daar niet eerst werd ingesteld. Maar zij wisten het wel, dat ze op de sabbat geen werk mochten doen; en toen wiesen er geen wormen in.

In de derde plaats: dat de sabbat zo oud is, dat geeft geen opspraak, maar 't is klaar, Als u Hebr. 3 en 4 leest, daar spreekt Paulus van een ruste Gods, daar God van gezworen had, dat de ongelovige Israëlieten niet zouden ingaan. En dan spreekt hij van een rust daar ze ingegaan waren, dat is de rust des sabbat, daar waren ze allemaal ingegaan.
Ja, God, als Hij zijn werken volbracht had, heeft gerust op de zevenden dag.
Dan was er nog een rust in Kanaän.
En dan nog ene, als ze in eeuwigheid zullen rusten, daar zullen de ongelovigen niet inkomen.

Ons vierde bewijs is uit de woorden van 't vierde gebod zelf. God zegt niet: gij zult rusten, omdat Ik het manna op de zevenden dag niet geregend heb. Maar daar wordt het vastgesteld, dat de sabbat er al vroeger moest geweest zijn, zij rustten zonder dat het hun iemand gebood, naar het gebod van de wet: *Gij zult geen werk doen; want in zes dagen heeft de Heere de hemel en de aarde gemaakt, en Hij rustte ten zevenden dage.*

Ons vijfde bewijs is: waar vandaan komen al die onderscheidingen van die zeven dagen, die wij vinden? Laban zei tegen Jakob: vervul de week van deze; dat is, blijf nog zeven andere jaren, want die dagweek betekende een jaarweek, dat is zeven jaren. Dat zult u vinden, Gen. 29: 27. Zo ziet gij dan, dat de sabbat is geweest voor Mozes' tijden.
Ja, de sabbat is zo oud, als de wereld zelve, uitgenomen de zes dagen der schepping daar afgerekend, zou men nu zeggen, dat strijdt tegen Adams volmaaktheid? Dat doet het niet, al was Adam volmaakt gebleven, zo had de wereld volkrijk geworden, en zij zouden 't aardrijk hebben moeten beplanten en bebouwen; zij zouden een naarstige

arbeid gehad hebben, alleen met dat onderscheid, dat het na de val met meer kommer, tegenspoed en verdriet geschiedt, en dat zou dan geen plaats hebben. Maar die volmaakte mens zou zes dagen hebben moeten arbeiden, en op de zevenden dag zou hij van zijn arbeid gerust hebben, en de heerlijkheden en volmaaktheden Gods beschouwd hebben; volmaaktheid strijdt tegen geen rust; in de hemel zal rust en tevens volmaaktheid zijn.

Ja, zeggen zij, als God toen de sabbat al had ingesteld, zou men er dan niet van lezen, dat zij die gehouden hebben?
Wij lezen er genoeg van, dat God die ingesteld heeft, al was 't nu al, dat zij die overtreden hadden, zou hij er daarom niet zijn geweest? Daarenboven Mozes heeft alles niet beschreven, wat er in de wereld geschied is. Wij lezen er in de tijd van de Richteren niets van; zou ze daarom dezelve niet gehouden hebben? Wij lezen in de tijd der apostelen niet, dat zij het gebed des Heeren gebeden hebben.
Mozes had dat niet voor, om alles te beschrijven, wat er in de wereld gebeurde.
Wij lezen, Gen. 4: 26, *Toen begon men de Naam des Heeren aan te roepen.* Is dat daarom te zeggen, dat het niet eer geschied was? Hoe dikwijls leest gij van de godsdienst der vaderen, in hun huizen, in bossen, en in velden.

Dan zeggen ze nog: de wet is door Mozes gegeven. En zou ze daarom vóór Mozes niet geweest zijn? Ach ja, de wet is al vóór Mozes geweest.

Dan zeggen ze ten laatste. Waarom staat gijlieden daar zo op, dat de sabbat, Gen. 2, al is ingesteld geweest?
Dat zouden wij met een wedervraag kunnen beantwoorden, en zeggen: waarom staat gij daar zo op, dat de sabbat, Exodus 16, eerst is ingesteld? Wij zeggen, zou er in de staat der volmaaktheid geen sabbat geweest zijn, na de val dan nog minder. Maar is er de sabbat al vóór de val geweest, nu kunnen wij nog minder zonder zijn.

3. **Nu wordt er een derde vraag gedaan.** ***Is de sabbat eeuwigdurend? Is dat gebod zedelijk?***

Wij antwoorden er op: De sabbat is van een eeuwigdurende kracht, ten aanzien van de zaak. Maar de tijd hangt aan het believen Gods; de tijd vloeit uit de natuur Gods niet, maar de zaak; dat is de eeuwigdurendheid, die wij zeggen dat er in is.
Zegt gij, dan moeten wij de zevenden dag houden, en dat doen wij niet? Wij zeggen: Als 't God belieft die dag anders te bepalen, dan mag 't zijn. Het zedelijke dat er in is, is, dat God op zekeren tijd. Die het Hem belieft te bepalen, moet gediend worden van ons.
Daarenboven zeggen zij: U moet het ons ten goede houden. Wij vragen u, is er dan niets ceremoniëels in dat gebod? Ik weet niet wat gij al vragen moogt; verstaat gij door 't ceremoniële, dat er geen sabbat in 't Nieuw Testament moest zijn? Of verstaat gij er door, dat die dag ziet op de rust van Christus in 't graf? Dan zijn er geen in. Dan is er niet in, Als u er door verstaat, het aflichten van dat juk der schaduwen. Maar vraagt gij: zijt er dan geen ceremoniën in geweest? Wij zeggen: ach Ja, 1 Die dag is zover ceremonieel, dat God er een anderen dag toe had kunnen nemen, gelijk het blijkt dat God de zevenden dag, op welke er zovele ceremoniën waren, veranderd heeft in de eersten dag.
Wat is nu de eeuwigdurendheid van dat gebod? Let er eens op, gij zult het moeten toestemmen.

Eerst. Dat ik en gij elk God moeten dienen.
Ten tweede., Elk is het verplicht, die een huisgezin heeft, met zijn huis en kinderen het alle dagen te doen.
Ten derde. Elk is het verplicht in 't openbaar te doen.
Ten vierde. Terwijl God ons zes dagen geeft, om ons beroep waar te nemen, zo wil Hij, dat wij ons daarvan aftrekken, om zekere dag, die God daartoe bepaalt, Hem te dienen. Dan moeten we bijeenkomen, en al ons werk laten staan. Dat is het zedelijke; dat zou een heiden zelf zeggen. Ons bewijs is,

Eerst. De redelijkheid en de betamelijkheid. Hoe redelijk en betamelijk is het, dat al onze huisgenoten elke dag God dienen En dewijl wij zoveel aftrek hebben, dat wij dan samen komen op zekeren tijd. Dat is redelijk en Goddelijk; al wat daartegen gezegd wordt, is ongeschikt en onbetamelijk.

Ten tweede, zeggen wij, dat het vierde gebod in zijn wezen geen ceremonieel gebod is. Hebt u wel uw leven gezien, dat er een ceremonieel gebod in steen tafelen is ingedrukt, en met Gods vinger beschreven in de eerste tafel van de wet, en dat dit in de ark der getuigenis gelegd werd? Waar is er enig ceremonieel gebod, waar dat aan gedaan wordt.

Ten derde. Waar blijft gij dan met de Tien geboden, waar Christus van gezegd heeft: *Eer zal hemel en aarde voorbijgaan, eer er een jota of tittel van de wet zal voorbij gaan,* Matth. 5: 18, en zal nu het grootste gebod uit de wet weg moeten? Matth. 5 spreekt Christus van geen ceremonieel gebod; die moesten allemaal voorbij gaan, Col. 2: 14, zij zijn maar schaduwen van het wezenlijke geweest.

Nog eens. Een vierde blijk dat de sabbat eeuwigdurend is, is, dat God die brengt tot vóór de val, als er geen ceremoniën plaats hadden.

Ten laatste. Omdat al de predikanten zo graag hun handtekening zetten. Geen een kan er predikant worden, of hij moet zijn handtekening zetten onder de Catechismus, en onder de Formulieren van enigheid.
Wat zegt nu de Onderwijzer, wat God gebiedt als het sabbat is?
Dat men dan naarstig tot de gemeente moet komen, en dan het werk, dat men op de sabbat doen moet, dat dit zonder tegenspreken verricht wordt. Ten bewijze dat men oprecht is, zegt men dan: de sabbat is een teken.
We zeggen: het is waar. Ja, die is een teken dat God hun heil is, en Hij is een waarteken van tegenwoordige en verleden tijden, dat Ik hen heiligen zal, zegt God, en geheiligd heb. Hij is een teken, dat, als u samen komt, dat Ik de kastelen van de duivel omver zal werpen.

4. Dan komt er nog een tegenwerping.

Dan moesten wij, zegt men, de zevenden dag altijd gehouden en die niet veranderd hebben. God heeft de zevenden dag ingesteld. Maar de eersten niet, en wij geloven, ja, naar Gods Woord, dat Hij die veranderd heeft en daartoe de eersten dag heeft ingesteld.
Dat de sabbat veranderd is van de zevenden in de eersten dag, is niet van mensen ingesteld zeggen wij, die verandering is van God de Heere. Dat zal al een groot stuk zijn, en wel zo, dat het zich veraangenaamt aan uw gemoed en geweten.

Eerst, zeggen wij: waar, of wat gij daarvan leest, gij vindt geen menselijk gezag, wat oudheden er voor de dag gehaald worden, daar is geen algemene of particuliere synode, geen concilie waarin het geschied is, die verandering heeft geen mens tot haren auteur, bijgevolg dan moet het God zijn, die er de Auteur en Insteller van is.

Ten tweede, zijn er mensen bekend, die omtrent die dag een voorname zorg gedragen hebben; zo is het met Nehemia, maar die heeft echter die verandering niet gemaakt. Heeft Constantijn de Grote het gedaan? Hij zorgde maar voor de heiliging van die dag. Maar hij heeft die niet ingesteld. Wij hebben in ons leven nog van geen mens gehoord, wie er de auteur van zou geweest zijn.

Ten derde. De sabbat wordt genoemd: *de dag des Heeren,* Openb. 1: 10. Hoe zou hij aan die Naam komen van de dag des Heeren? Ik weet geen andere reden, dan gelijk van de zevenden dag, omdat hij van de Heere is ingesteld. Gelijk het Avondmaal, het Avondmaal des Heeren wordt genoemd, 1 Cor. 11: 20, omdat het de Heere had ingesteld. Dat argument heeft zulk een kracht, dat er weinig tegen te zeggen valt. Wilt u dat nu gaan ontvluchten en gaan twijfelen, of die dag de Naam van des Heeren dag wel draagt? Met niet een grond kunt u die dag die Naam afnemen.

Ten vierde. Johannes in zijn verdrukking, wat doet hij? Hij heeft zijn vroomheid op die dag. Daar kwam God met zijn buitengewone bewerking, evenals onze verdrukte broeders, zij zoeken op die dag in de Geest te zijn, hun hart tot God op te heffen. Meent u, dat Johannes een ander slag van mens was, dan wij nu zijn? Hij wandelde daar aan het strand. *Mijn hart, Heere! zei hij, hef ik naar U op, wetende dat hij God in de Geest kon dienen, en dat alle plaatsen, harten en handen tot Hem konden opgeheven worden,* 1 Tim. 2: 8.

Ten vijfde. Waar vandaan was dit zo bekend? *Op elke eersten dag der week, zegt Paulus, 1 Cor. 16: 2 legge een iegelijk een schat weg;* gelijk wij nu doen, naardat wij welvaren gekregen hebben, zo deden die ook. Dat de gemeenten toen op de eersten dag samen kwamen, kon niemand tegenspreken, Hand. 20: 7. Daar kwamen de Christenen op de eersten dag bijeen; tot in de nacht toe predikte Paulus, het was er zo vol, dat zij tot in de vensters zaten, gelijk er die jongeling Eutyches uit een venster doodviel.

De Heere Jezus op diezelfde dag van Zijn opwekking kwam in het midden van hen, en hij stelde die dag in, en zeven dagen daarna kwam de Heere al wederom bij hen, toen zij vergaderd waren op dezelfde dag. Joh. 20: 19, 26 daar zult u vinden dat er staat: *na acht dagen,* maar dat is te zeggen op de zevenden dag, want de Joden rekenen altijd de dag, waarop de tijd van hun rekening begint, mede onder de volgende, die het getal van hun rekening uitmaken. Wij weten dan zeer wel, waar die dag vandaan komt, het voorbeeld van Christus is al de Christenen een wet geworden.

Ten zesde, zo de zevende dag door geen Goddelijk gezag veranderd is in de eersten dag, hoe is het mogelijk, dat er Joden tot het Christendom zijn overgekomen? Zij wisten immers, hoe gestreng God het gestraft had, als die dag niet gehouden werd, en zij kwamen over als lammeren, zonder dat het houden van de sabbat op de eersten, in plaats van de zevenden dag, hen enigszins tegen de borst was. Dat was anderszins alleen genoeg geweest, om hem tegen het Christendom te doen woelen.

Nog eens. Neemt een zevende argument hiervan; wij hebben van ons leven mensen, die zonden van het niet waarnemen van de sabbatdag horen beklagen, en wat al zonden er al uit het sabbatschenden voortkwamen, die nochtans onder geen predikatiën gingen. Dat hebben die mensen dan niet van het horen zeggen; zulken, die zo goddeloos leven, dat zij dikwijls van de honderd malen niet eens in de kerk kwamen!

Let nog eens op. Als een uitverkorene overtuigd wordt, wat schreeuwt hij uit dat hij die dag, uit kracht van het vierde gebod, niet gehouden heeft, dat hij God in zijn kamer, in zijn huis, en met zijn huis op zijn dag niet gediend heeft!

Als iemand bekeerd is, welk een trek heeft hij terstond naar die dag! Die dag des

Heeren is zijn verlustigingsdag. Het is hem een blij werk, en dat zult u ook zo in de allersterkste gelovigen vinden; en is dat alles niet met al? Gelooft gij het nog niet, daar wij zoveel argumenten hebben?

Ik kan er niet tegen, zult u zeggen, maar wij hebben nog twee, of drie plaatsen, die uw zeggen schijnen omver te stoten; hoe zult u het dan daarmee maken.
De een is, Rom. 14: 5, 6. De andere, Gal. 4: 10, en dan Col. 2: 16, 17.

Wat aangaat Rom. 14: 5, 6 daar zegt de apostel: *De een acht wel de een dag boven de anderen dag. Maar de ander acht al de dagen gelijk. Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd. Die de dag waarneemt, die neemt hem waar de Heere, en die de dag niet waarneemt, die neemt hem niet waar den Heere*. Maar is dat van de dag des Heeren, waar de apostel van spreekt? Over de dag des Heeren, daar was geen twist over, over de eersten dag der week. Maar over zijn oude ceremoniën hadden zij twist. In de dag des Heeren kwamen zij overeen, maar het waren die feestdagen waar zij verschil over hadden: anders hadden de sterken zich van de zwakken moeten afscheiden. De sterken scheiden daar ten eerste af. Maar de zwakken konden dat zo terstond niet doen. Dat was dan niet van de eersten dag der week waar Paulus van spreekt.

Gal. 4: 10. *Gij onderhoudt dagen en maanden en tijden en jaren en vs. 11. Ik vrees voor u, dat ik niet enigszins tevergeefs aan u gearbeid heb.* Maar wat willen die woorden zeggen? Dat is al wederom de dag des Heeren niet, waarvan de apostel hier spreekt. Wat dan? In het 3de vers noemt hij het: *het zijn de eerste beginselen van de wereld,* zou Paulus zeggen, dat hij tevergeefs onder hen gearbeid had, over het onderhouden van de eersten dag der week? Daartoe was hij een al te ijverig apostel.

Aangaande de plaats nu, uit Coll. 2: 16, 17 *Dat u dan niemand oordele in spijs of in drank, of in het stuk des feestdags, of der nieuw maan, of der sabbatten; welke zijn een schaduw der toekomende dingen, maar het lichaam is van Christus*. Wat wil toch die plaats zeggen, dat men de sabbat niet moet houden uit kracht van het vierde gebod? Geenszins. Welke zijn dan de sabbatten en feestdagen welke de apostel hier in 't oog heeft? Dat zijn zulke sabbatdagen die Paulus daarna verklaart, schaduwen van het lichaam te zijn, en welke hij tevoren genoemd had, feestdagen of dagen der nieuwe maan. De eerste dag der week is geen schaduw van Christus.
Dat is eenvoudig naar het Woord ons gevoelen over het vierde gebod.

5. Nu ons vijfde stuk. Wat wil God dat wij doen zullen op die dag?

Daar gaat de Onderwijzer het ons voorschrijven; en hij komt tot de regenten: zorgt dat er in uw stad de zuivere bediening des Woords is, zegt hij; wacht u dat gij de Leviet niet verlaat al uw dagen in uw land, Deut. 12: 19. De Heere Jezus heeft in de bediening gegeven sommigen tot apostelen, sommigen tot profeten, sommigen tot evangelisten en sommigen tot herders en leraars, Efez. 4: 11, zorgt er voor. Waarvoor?

Eerst, zorgt dat het volk gelegenheid heeft om predicatiën te horen, die zuiver en scherpsnijdend zijn; zorgt dat er zulken zijn, die zowel de een als de ander durven behandelen. Gij koningen en vorsten, handelt verstandiglijk, Ps. 2: 10.

Ten tweede, zorgt dat door wulpsheid de godsdienst niet gehinderd wordt; zorgt dat die niet ontheiligd wordt, door er zelf niet te komen, door eigen overtreding.
Zorgt voor de scholen, meerdere en mindere, hogere en lagere in onze landen, maakt dat ze er zijn, en dat er bekwame mannen zijn, om uw jeugd en jongelingen te onderwijzen en die jeugd te oefenen in allerlei wetenschappen. In het Oude Testament waren de zonen der profeten; dat waren de studenten, daar waren er die leerden en die

geleerd werden. Farao liet Mozes voor zich opkweken. Nebukadnezar had enige jongelingen die hij liet onderwijzen in de boeken en spraak der Chaldeeën, Dan. 1: 4.
Laat het der Kerk nooit aan mannen ontbreken, bekwaam om de jongelingen te onderrichten; zorgt dat er zulke academiën zijn, waar ze onderwezen worden; maakt, dat er leraars zijn, die het Woord recht snijden, die tonen dat ze hun hart op de kudde stellen, wetende dat de zielen van hun hand zullen geëist worden, zo zij niet trouw zijn. Zorgt, dat er zulken zijn, die ook toepassen en maar niet alleen uitleggingen hebben; laat het zulken zijn, die de zondaar ontdekken en van zijn valse gronden afbrengen, en ware gronden zoeken te geven; die in het prediken bestraffen, vermanen, weerleggen, troosten, bestieren, allerlei gebruiken geven; laten het zulken zijn, die de ganse raad Gods verkondigen.

Wat moet nu de gemeente doen?
Hand. 20: 9 daar was het zo vol dat ze tot in de vensters zaten; hun thuis blijven moet weinig zijn, of het moet nodig zijn; en zo, dat gij tussen God en uw hart voelt dat gij er vrijheid toe hebt; gedenkt de sabbatdag, bereidt uzelf, valt op uw knieën met uw kinderen. Daar moet geen predikant een voet op stoel zetten, of hij moet eerst bidden. Geen mens moet naar de kerk gaan, of hij moet zeggen: *Heere! zo ben ik gesteld*; en met David: *ontdek mijn ogen dat ik mag aanschouwen de wonderen van Uw wet*, Ps. 119: 18, Zijt gij nog onbekeerd? Ach, dat deze ure het stondetje der minne, het stondetje van mijn verandering mocht wezen!
Zijt gij donker, dodig, bestreden, ach! mocht ik met Uw werpschoffel en met Uw wan eens verschud worden, Jes: 30; 24. Dan het boek niet op de schoot leggen, als er gezongen, wordt maar zingt met hart en stem.
In het gebed moet men niet half weg zijn, maar inspannen, letten op God, op onszelf, op de zaken, op de pleitreden. Dan onder de predicatie de Geest Gods in ons laten werken, daar niet tegen opstuiven. God opende onder het prediken het hart van Lydia, Hand. 16: 14, zeg: *Ontwaak noordenwind, en kom gij zuidenwind! doorwaai de hof van mijn hart*, Hoogl. 4: 16. *Heere, werk in mijn gemoed, zo het U belieft*.
Dan moeten wij elkaar opwekken, die traag zijn, mede slepen en zegenen: *Komt, laat ons opgaan tot de berg des Heeren, tot de huize van de God Jakobs, opdat Hij ons lere van zijn wegen, en dat wij wandelen in Zijn paden*, Jes. 2: 3.
Dan, als de sabbat zo is doorgebracht, dan in ons huis, onder onze huisgenoten stil bidden en danken, overdenken en herkauwen hetgeen wij gehoord hebben. Dan niet uit rijden gaan, lopen of wandelen, op singels en wandelplaatsen, geen hofjes gaan zien, of andere vermaken nemen, nee; dan moeten de wegen zo niet krielen van mensen, tenzij dat gij er dit ging doen, wat gij anders thuis doet.
Dan moeten wij ophouden met zondigen, ons voor God neerwerpen en uitroepen: *Ach Heere! laat ik nu de knopen losmaken en de banden ontdoen van het juk der ongerechtigheid*, Jes. 58: 6. En dan zo de eeuwige sabbat gaan aanvangen.

U zult zeggen, wat is dat? Dit. Verbeeldt uzelf eens de gehele Kerk in de gehele wereld; welk een afbeelding is ze van de hemel. Bedenkt eens als door het gehele land de huizen gesloten zijn, en dat men zo samen God dient, wat is dat een beeld van de hemel! Alle werelds beroep staat stil. Dan, als men zo samen eens bidt, zingt, dankt, wat is het een beeld van de hemel! Daar aanbidden, zingen, danken ze ook. Daar zingen ze het nieuw lied ter eer van het Lam: *Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met uw bloed, en u hebt ons Gode gemaakt tot koningen en priesters; en wij zullen als koningen heersen*, Openb. 5: 9, 10. Daar zeggen ze: *Hem, die op de troon zit, en het Lam, zij de dankzegging, en de eer en de heerlijkheid, en de kracht in alle*

eeuwigheid, Openb. 5: 13.

Wat zegt gij nu; is daar wat tegen te hebben?
Nu nog een woord tot een stichtelijk slot.
Is het niet bedroefd, dat er zo getwist wordt over het onderhouden van de sabbat uit kracht van het vierde gebod? Moet men God niet dienen op zekere tijd, naar een Goddelijke orde? Wat is er in al dat getwist anders, dan:

Eerst. Dat de godsvrucht benadeeld wordt en de losheid van leven bevorderd? Wat wint men er mede, als het moet geschieden tegen het gemoed, tegen ons handschrift? Men moet ten minste op iemands handschrift staat kunnen maken.

In de tweede plaats. Dat wint men ermee, dat men van die dag, die de dag des Heeren is, een koopdag maakt. Ach arme! de een wil kopen, en de ander wil verkopen, en het kan beiden niet gedijen, omdat het tegen Gods gebod is; is dat niet schrikkelijk? Gij zult maar enige weinige vrome families vinden in de stad, waar gij op de rustdag niet geriefd zult worden, en dan zou men die wel scheldwoorden en lasteringen toewerpen. Gij, die verkoopt, u mag het wel doen, daar is een schoon gewin in: ge ontvangt uw geld in een doorgeboorden buidel, Hagg. 1: 6. De vloek is er in. Daar zitten wij bij elkaar en vergaan; elk wil volgen.
Ach! het ging beter in ons land, als die dag nauwgezetter werd waargenomen, als de predikanten zonen des donders waren, en de gemeente toevloeide als schapen tot de weiden! Maar hoe gaat het nu? Uit pleizier maken, uit wandelen; de sabbat en rustdag is een bezoekdag geworden, zij zitten meer bij hun vleespotten, in brasserijen en dronkenschap; zij houden van geen preken. 't Is een dag van opschik, een dronkaard zit bij zijn drank, 't is een gesnipperde dag, zij kunnen niet uit hun bed, 't is een zuip- en eetdag, en komen zij dan nog al eens in de kerk, dan zitten ze te kraken en op te rispen, hun vette sappen stinken hun ten vollen monde uit; 't is een ravotdag, een verlofdag, 't is hun uitgangsdag, evenals die der kinderen; koets en paarden moeten rollen, de jachten en schepen moeten varen, dat moet er al op af. En, op zijn best genomen, zo is het een verdrietige dag; 't is of dan de zon stil stond. Hun ezels op stal, en de schepen aan de wal, en de beesten in de weide houden zulk een goeden sabbat als zij. Dan wordt het een duivels-dag, als het geen dag des Heeren is. U weet, dat wij de waarheid zeggen. Dan is het een kijf- en een hoereerdag. De kroegen zitten vol; dan raakt het aan een vechten, doodslaan, en dergelijke gruwelen. 't Is een dag waarin men in gezelschapszalen zit, waar alles verhandeld wordt.

Wij vrezen, onze jaren gaan ver, en wij zijn de sterksten niet, en anderen van onze medebroeders ook niet; wij vrezen, zeggen wij, dat God nog zeggen zal: *rust totdat het land aan zijn sabbatten een welgevallen zal hebben,* Lev. 26: 34. Wij vrezen, dat uw predikanten zullen rusten, dat gij ze niet meer op stoel zult zien, en dat gij uw regenten op het raadhuis niet meer zult zien, en dat gij nog zult moeten horen dat bittere woord: *Ik heb gezworen dat zij in Mijn ruste niet zullen ingaan,* Ps. 95: 11. Wij vrezen, dat gij in de hel zult vallen, en dan zult u in eeuwigheid niet rusten, dan zult u liggen beklagen het misbruik dat gij van de sabbatdag, van de dag des Heeren in uw leven gemaakt hebt. Moeten wij zovele woorden gebruiken, om te bewijzen dat er zulk een dag is? Is het niet een teken, dat gij wederspannig en traag geworden zijt?

Nu zou iemand wel denken: *Is er in het Nieuw Testament nog een sabbat?*

Ach ja! Van de Heere is dit gebod. Is de kerk u dan zulk een lastig huis, dat huis, dat het beste is van al de huizen die er zijn? Al de huizen met elkaar zijn zoveel niet waard, als één kerk.

Zondaar! was u hier geweest, toen gij op de bierbank zat, u was licht bekeerd. Toen u langs de wegen ging, de kerk voorbij, en u zegt: laat ons wijn halen en sterken drank zuipen, was u toen hier geweest, en toen u te gast ging terwijl het de tijd van de godsdienst was; u was lichtelijk bekeerd, en met een zegen naar uw huis wedergekeerd. O, 't is er zo liefelijk in dat huis des Heeren, daar werkt de Geest, zes dagen werkt gij; en is een voor God u nog te veel? Als u rechtuit zou spreken, zou ge Ja, moeten zeggen.
Wee u, zondaar! zo gij op die weg voortgaat. Wij raden, wij bidden u neemt toch uw godsdienst naarstig waar. De plicht van Overheden zelve is de godsdienst waar te nemen, zij moeten hun plaats in de kerk zo niet ledig laten. Zeggen ze: gij zijt geen predikant naar onze zin? Dat kan wel wezen; en wij zouden licht beter naar hun zin worden, zaten ze er maar wat meer. Dat hangt van ons niet af, noch ook van hen., God moet het werk doen. Hun achting zoeken wij niet, en hun verachting verdienen wij niet. De groten laten dikwijls eens de poort sluiten, als er wat nood is, voor acht of tien dagen, daarmee moet het niet gedaan zijn; de officier moet er op letten, en de kroegen en kotten uitroeien.
Maar hoe kort duurt het! Der leraren plicht is het, zelf op te komen, niet uit de godsdienst te blijven, goede voorbeelden te geven, te zoeken dicht bij hun huizen te blijven. Die moeten zowel bekeerd worden als u; zij hebben de Geest in Zijn werking zo nodig dan u. Wij moeten het volk niet maar willen bewerken. Wij zijn mede deerlijke verloren schepsels, zowel als u. Onze bediening kan ons in eeuwigheid niet in de hemel helpen. U moet geen te grote, ook geen te kleine gedachten van uw predikanten hebben. Wij moeten zeggen: *Heere! ben ik wel tot Uw eer geweest?* Of mensen, of iemand een weinig onvergenoegd was, dat scheelt mij zoveel niet; heb ik wel aangedrongen, zoveel als een herder achter God betaamt? Kon ik 't maar zo doen en zeggen: "Heere! is mijn gemeente in deze gehele week wel eens bewrocht geweest? Laat deze zevende dag hun gezegendste dag zijn; zij hebben zoveel zorg en kommer in de week, dat ze haast niet een uurtje uit kunnen breken tot hun stichting; mochten ze nu op de dag des Heeren wat gesticht worden!"
En denken dan: Ach Heere, heb ik wel gezorgd dat ze een voedseltje gehad hebben voor hun ziel? Zouden ze over mij moeten klagen, als zij van avond stierven?

Ouders! zoekt gij uw kindertjes zulk een indruk te geven van de dienst van God? Als de hoofden dat willen doen, dan moeten de anderen er weer niet tegen zijn. Hoe stichtelijk is het, 's morgens zo alleen en samen God te bidden, en dan de gehele dag zo heen te gaan in zijn vreze! En des avonds, men legt zich wederom voor God neer, men gaat zo rusten in de armen van God. Die opvoeding kleeft dan zo aan. Hoe wordt anders de Naam van God van kind tot kind voortgeplant?
Meesters! gijlieden moet ook al letten op de taal en het gedrag van uw schoolkinderen. U moet ze Gods vreze inplanten. Maar wat doen de meesten? Zij zoeken maar te zorgen, dat ze goed leren lezen en schrijven, of vorderen in hetgeen waarin zij door hen onderwezen worden, en dan is 't al wel. Maar als u er uw knieën mee buigt, en hun Gods vreze zoekt in te planten, dan zullen ze u nog zegenen na uw dood, en bij uw graf staan wenen van liefde.

Geliefden! als wij recht die dag des Heeren zouden houden, weet gij wat wij dan doen

moesten? 's Zaterdags moet men tijdig zijn werk staken, dan s' zondagsmorgens niet lang liggen, maar tijdig opstaan, lezen, bidden, elk voor zichzelf, en met elkaar; niet te lang zich thuis ophouden, maar vroeg in de godsdienst komen. De Heere Jezus was vroeg in de tempel, Joh. 8: 2, de zon begon haar stralen pas te schieten op de aarde; niet lang een ander beletten in 't zitten of staan; zich voorbereiden om te bidden, zijnde in stilheid, moet men zijn hart tot God opheffen; God manen op Zijn beloften, onder het prediken eerbiedig bidden, en zeggen: "Heere! open toch mijn hart; ik ben hier voor Uw aangezicht, voor Uw pijlen, voor 't visnet; ik lig hier ter neer voor 't zwaard des Konings: rijd o Koning! voorspoediglijk op het woord der waarheid," Ps. 45: 5; dan bij elkaar blijven, Psalmen zingen in de geest. Wordt er iets gezongen, dat nu voor mij niet is, dan is 't voor een ander; en op een andere tijd zal 't eens voor mij zijn.
Dan God eens danken. U moet u dat niet schamen als er eens een traantje bij moet komen; als 't oprecht is laat dan de goddeloze zich zijn assurant[25] voorhoofd schamen. Doet zo gelijk de kinderen in een familie doen, zij omsingelen de ouders; omsingelt ook zo de Heere; zegt: *ik kan U niet laten gaan, voordat Gij mij zegent,* Gen. 32: 26.

Dan eindelijk, moet de zegen gelovig en eerbiedig gesproken en ontvangen worden, gelovende dat God het beloofd heeft. Dan moeten wij die hartelijk toewensen, en zo zullen wij allengskens de eeuwige sabbat aanvangen.
Dan zullen wij zeggen, daar ligt nu al ons werk, en zetten al de goederen daarneer. Daar liggen de klederen, daar ligt het al, wij vangen de reis aan naar de zalige en eindeloze eeuwigheid; wij gaan rusten op onze slaapstede, een iegelijk, die in zijn oprechtheid gewandeld heeft, Jes. 57: 2. Daar rusten de vermoeiden van kracht, Job 3: 17. *Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven van nu aan, zij rusten van hun arbeid en hun werken volgen hen na,* Openb. 14: 13.
Dat mogen ze wel op hun grafzerken schrijven: *Zalig die doden!*
Wij hopen, dat wij elkaar na onze dood en Opstanding eens eeuwig ontmoeten mogen, waar rouw, noch gekrijt, noch moeite meer zijn zal, Openb. 21: 4. *Maar waar het Lam, dat in het midden van de troon is, ons zal weiden tot de levende fonteinen der wateren, en waar God alle tranen van onze ogen zal af wissen,* Openb. 7: 17.
De Heere geve ons dat uit genade, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

[25] zelfverzekerd

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 39.

Vraag 104. Wat wil God in het vijfde gebod?
Antwoord. *Dat ik mijn vader en mijn moeder, en allen die over mij gesteld zijn, alle ere, liefde en trouw bewijze, en mij van hun goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe, en ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebbe, aangezien het Gode belieft, ons door hun hand te regeren.*

WIJ lezen, Jer. 30: 9 *Maar zij zullen dienen de Heere hun God en hun koning David, die ik hun verwekken zal.* Daar zien wij uit, dat Gods volk de Heere hun God zou dienen en David hun koning. Wie is die David die daar bedoeld wordt? Het is de Heere Jezus Christus, de Zoon van de levenden God. Hoe menigmaal draagt Hij de Naam van David in het Woord, dewijl er zeer vele zoete overeenkomsten zijn tussen David en de Heere Jezus Christus! Om die niet allen op te halen, zullen wij er maar enige noemen.

Eerst. David was uit een aanzienlijken stam en geslacht. Hij was niet, zoals Saul, uit de stam van Benjamin, maar uit die van Juda; zo is het met de Heere Jezus ook, Hebr. 7: 14. *Het is openbaar dat onze Heere uit Juda gesproten is.* Daarom wordt Hij ook genoemd: de Zone Davids, Matth. 1: 1, Mark. 10: 47.

Ten tweede. David was een uitermate schoon man, 1 Sam. 16: 12. Hij was een jongeling, roodachtig, mitsgaders schoon van aanzien. Hij had de blos van een roos, en de blankheid ener lelie. De Heere Jezus is ook blank en rood, Hoogl. 5: 10. Hij is die roos van Saron, die lelie der dalen, Hoogl. 2: 1.

Ten derde. David was zeer bemind van de Heere, de apostel tekent aan, Hand. 13: 22 dat hij een man was naar Gods hart. Maar de Heere Jezus, die rechte David, wat was Hij bemind van zijn Vader! Daarom noemt Hem God de Vader, Matth. 3: 17, *Deze is mijn Zoon, mijn Geliefde, in Denwelke Ik een welbehagen heb.*

Ten vierde. David was niet alleen zeer bemind, maar hij was ook een zeer geplaagd man, toen hij op de wereld verkeerde. De koning Saul vervolgde hem als een enige vlo, 1 Sam. 24: 15. Hij verjaagde hem als een veldhoen op de bergen, 1 Sam. 26: 20. Absalom, zijn eigen zoon, stond tegen hem op en jaagde hem uit zijn rijk; 2 Sam. 15: 14. Simeï vloekte hem, 2 Sam. 16: 7, 8. Ziba bracht hem kwaad gerucht aan, 2 Sam. 16: 1-4. De Heere Jezus was ook zo uitermate geplaagd. De Joden zeiden: wij *achtten Hem dat Hij geplaagd, van God geslagen en verdrukt was,* Jes. 53: 4. Hij had geen rust van Zijn kribbe af, tot aan Zijn kruis toe.

Eindelijk. David was een kind dat veel liefde tot zijn ouders had. Als om zijnentwil hen het land te bang was, zo neemt hij zijn ouders met zich mede naar de koning der Moabieten. Hij zegt tot hem: mag mijn vader en mijn moeder wel bij u uiten ingaan, totdat ik weet, wat God met mij doen zal? 1 Sam. 22 3. De Heere Jezus, die rechte David, toen Hem het land te nauw was, als Hij aan het hout des kruises hing, ziet Hij Zijn moeder. Hij zag die bedroefde oude vrouw aan, die toen al wat jaren kon tellen. Hij zag haar aan, Hij wist dat er een zwaard door haar ziel ging, en Hij zag zijn lieven discipel aan. Hij durfde Zijn moeder niet noemen, maar Hij zei tegen Johannes: Daar staat een bedroefde vrouw, zorg er voor, alsof zij uw moeder was; en Hij zei tot Zijn moeder: Vrouw, dat zal uw zoon wezen, die zal voor u zorgen, Joh. 19: 26, 27.

Gelijk Hij zo een voorbeeld heeft gegeven aan de kinderen, zo heeft Hij ook een wet gegeven. Hij heeft die levende woorden op Sinaï zelf gepredikt, Hand. 7: 38, *Eert uw Vader en uw moeder, opdat het u welga in het land, dat u de Heere uw God geven zal.*

De Onderwijzer, de eerste Tafel afgehandeld hebbende, namelijk de liefde tot God, zo gaat hij aantonen, waarin de liefde tot de naaste bestaat: water en vuur kunnen zich niet ondereen vermengen, maar de liefde tot God en de naaste vloeit vanzelf samen.
De Heere, gesproken hebbende van de liefde tot God, zo begint Hij van de liefde des naasten, en wel van die ons het aller-naast zijn; en Hij zegt: weet gij, hoe gij uzelf daaromtrent gedragen moet? De ouders zijn de eerste; daaromtrent moet ge u gedragen met een minzaam gedrag, en dan zal Ik u zegenen.

Geliefden! wij hebben dan tegenwoordig te bezien:
Eerst. Wie vader en moeder zijn.
Ten tweede. De les daaromtrent van God gegeven: *Eert ze*, zegt God.
Ten derde. De aandrang van dat gebod.

1. Wie is vader en moeder?
2. De les aan de kinderen in dit gebod, en die is: *Eert vader en moeder.*
3. De aandrang, kan het gebod niet in? Laat Mijn liefde ingaan.

1. Wat het eerste aangaat: Vader en moeder, wie moeten wij daardoor verstaan?

Eerst. In de politie en burgerstaat de regenten, die worden genoemd voedsterheren, en hun vrouwen zoogvrouwen, Jes. 49: 23. En zij worden zo genoemd vanwege hun autoriteit en gezag, en vanwege dat ze een vaderlijk gedrag omtrent hun onderdanen moeten hebben; anders zouden ze niet genoemd worden vaders, maar onderdrukkers van de onderdanen. 1 Sam. 24: 12, Zie toch mijn vader, zei David tegen de koning Saul, ja, zie de slip uws mantels in mijn hand.

Ten tweede. In het burgerlijke worden vaders genoemd, de heren en vrouwen waar de dienstboden onder staan. Maar dan moeten zij een vaderlijk en een moederlijk gedrag tonen, en die dienstboden moeten ook een kinderlijk gedrag tonen. 2 Kon. 5: 13 zeiden de knechten van Naäman, de Syriër: *Mijn vader, zo die profeet tot u een grote zaak gesproken had, zou gij ze niet gedaan hebben?* Hij moest al een goed gedrag getoond hebben.

Ten derde. In het burgerlijke, zijn vaders en moeders voogden en voogdessen. Daar is een kind, dat zijn ouders verliest, en die ouders laten het kind enig goed na; dat kind moet onder voogden staan. Dat vinden wij zo in de burgerstaat, dat die zijn als vader en moeder; Esther 2: 7 en 4 daar was Mórdechai, die Esther of Hadassa de dochter zijns ooms had opgevoed; voor en na de verheffing deed zij al wat hij haar gelastte. Zo zei Boas tegen Ruth, hfdst. 2: 8, *Hoort gij niet, mijn dochter? Ga niet, om in een ander veld op te lezen, ook zult gij van hier niet weggaan.*

Ten vierde. In de burgerstaat zijn vaders en moeders die meesters en meesteressen in hogere en lagere scholen zijn; allen die iemand iets leren, zijn in dat opzicht vaders en moeders. U zult het zo vinden. Gen. 4: 21 Daar wordt Jubal genoemd de vader van allen, die harpen en orgelen handelden, dat is, hij was de meester en al de anderen die ze handelden waren zijn leerlingen. Wij vinden van de school van Abel Beth Maächa, 2 Sam. 20: 15-19. U vindt dat Debora een moeder in Israël was, Richt. 5: 7. U vindt van de zonen der profeten, dat is, de leerlingen der profeten, 2 Kon. 2: 3. En kinderen der profeten, 2 Kon. 2: 15. Zo zei Eliza tegen Elia:

mijn vader, 2 Kon. 2: 12.

Ten vijfde. In het burgerlijke zijn vaders en moeders, oude lieden, zowel mannen als vrouwen, wegens hun jaren en statelijk gedrag. Lev. 19: 32. Voor het grauwe haar zult u opstaan. Paulus zei tegen Timotheüs: *bestraf een ouden man niet hardelijk, maar vermaan hem als een vader; de jonge als broeders; de oude vrouwen als moeders*, 1 Tim. 5: 1, 2.

Nu, in het kerkelijke en geestelijke zijn vaders.

Maar wie is de vader geweest van de mens in de staat der volmaaktheid? God. Adam wordt genoemd, de zoon van God, Luk. 3: 38.

In de staat der zonden is de duivel onze vader. Joh. 8: 44 *Gij zijt uit de vader de duivel, wies werken gij doet*, zei de Heere Jezus.

In de staat der genade wordt God weer de Vader over sommigen door de Geest, de Geest der aanneming tot kinderen, door welke wij roepen: *Abba, Vader*, Rom. 8: 15. Dan, als dat gebeurt, mag een duivelskind wederom God zijn Vader noemen. Hij wordt aangeroepen als een Vader, die zonder aanneming des persoons oordeelt naar eens iegelijks werk, 1 Petr. 1: 17.

Dan heeft God die kinderen ook een moeder beschikt, *en dat is het Jeruzalem dat boven is, dat vrij is, hetwelk ons aller moeder is*, Gal. 4: 26. Het zaad is het Woord Gods. U zijt wedergeboren, niet uit vergankelijk zaad, maar door het eeuwigdurende Woord Gods, 1 Petr. 1: 23. Dat Woord prediken Zijn knechten, die daarom ook vaders genoemd worden en God maakt het vruchtbaar: *Want al had gij tienduizend leermeesters in Christus, zei Paulus, zo hebt u toch niet vele vaders; want in Christus Jezus heb ik u door het Evangelie geteeld*, 1 Cor. 4: 15.

Ach, zondaar! zijt gij nog zonder God, zo is de duivel uw vader. En kinderen Gods! zo gij genade gekregen hebt, gij zijt uit zulk een grote dood en nood verlost.

Nu in het natuurlijke: wie is daar vader en moeder?

Eerst. Die man en vrouw, die door het verbond des huwelijks samengevoegd zijn en aan welke God een zoon of dochter of meer kinderen verleend heeft. Dat zijn de naaste vaders en moeders.

Ten tweede. Dan schoonvaders en schoonmoeders. Als iemand in een huwelijk treedt, dan wordt hij die dochter of zoons vader of moeder; zo was Jethro, Mozes' schoonvader, Exod. 3: 1.

Nog eens, ten derde. Dan zijn er stiefvaders en stiefmoeders. Het belieft God het zo te schikken: de man verliest zijn vrouw, of de vrouw verliest haar man; zij, of hij blijft met een kind of kinderen over; zij trouwen wederom met een ander tot hun echtgenoot; het schijnt wel een lelijke naam te zijn onder de Christenen, maar het is een sierlijke naam. Daar is een stut uit het huis weggenomen door de dood, zodat het huis wankelt. Maar daar komt een tweede, en die zet er zijn zorg en liefde onder, en zo stijft hij het bouwvallige huis; zij zijn tot eer, hulp en ondersteuning. Rom. 7: 2. De man is aan de vrouw gebonden, en de vrouw aan de man zolang zij leven. Maar is de man gestorven zo is de vrouw ontslagen van de wet des mans, maar daarna, als een van beiden dood is, zo is de levende van die wet ontslagen; dan is die wet gebroken, en zij worden wel weer eens anderen.

Nog eens. Grootvaders en grootmoeders zijn ook vaders en moeders. Gen. 48: 5 zei Jakob tegen Jozef: *Efraïm en Manasse zijn mijne; zij zullen mijne zijn*. Job zei, hfdst. 29: 8, De jongens zagen mij, en verstaken zich, wegens de achting die ze voor mij hadden. Zo worden de nakomelingen kinderen genoemd tot in het derde en vierde geslacht. Onze vaders hebben gezondigd en zijn niet meer, Klaagl. 5: 7. En Rom. 9: 5,

Welke zijn de vaders, (en uit welke Christus is, zoveel het vlees aangaat. Onze vaders hebben op U vertrouwd en u hebt ze uitgeholpen, Ps. 22: 5.
Gij zult nu zeggen: Wie meent God nu in dit gebod?
Allemaal, behalve de vader de duivel. Die in de politie en burgerstaat, die in het kerkelijke en in het natuurlijke, vader, moeder, grootvader en grootmoeder.

U zult zeggen: Hoe komt het dat de man hier vóór de vrouw staat; is dan de man meer dan de vrouw met betrekking op de kinderen?
Ik antwoord: Heeft God niet de man tot hoofd van de vrouw gesteld? Heeft God niet Adam eerst gemaakt en daarna Eva? 1 Tim. 2: 13. Maar heeft dat met enig onderscheid zijn betrekking op de kinderen?
Nee, zal God tegen de man zeggen, dat hij bij de vrouw als bij het zwakkere vat moet wonen en haar eren, 1 Petr. 3: 7; en zou Hij dat tegen de kinderen niet zeggen? Zouden zij die moeder niet eren, die hen met zoveel benauwdheid gedragen en met zo menige zucht ter wereld gebracht heeft? Die hen gezoogd heeft en gekweekt, en veelmeer over de kinderen gewaakt en genachtbraakt heeft?
Het belieft God ook wel de moeder vóór de vader te zetten, Lev. 19: 3, opdat zij de moeders om de zwakheid en gebreken, die zij in hen zien, niet zouden verachten. God zet ze wel voor, omdat ze hen niet klein zouden achten wegens de meerdere familiaarheid die ze met hen hebben, buiten de mannen. God zet ze niet alleen voor, maar Salomo rekende het een stuk van zulk een gewicht, dat hij hem voor een zot uitscheldt die haar veracht. Spr. 15: 20, *Maar een zot mens veracht zijn moeder.*

2. Nu ons tweede stuk; wat *wil nu de grote Wetgever dat wij doen zullen?*

Bewijst uw vaders en uw moeders, zegt Hij, alle eer, liefde, gehoorzaamheid, onderwerpt u hun straf, bewijst ze alle trouw, hebt met hun gebreken geduld, verdedigt hun eer.

Wat het eerste aangaat, gij zult *hun eerbied en eer geven;* wat is dat?
Dat is: gij zult voor niemand zoveel achting hebben, dan voor hen; gij zult voor een koning zoveel achting niet hebben, dan voor hen. Ouders wegen het alles over. Dat is geen geboden wet alleen, maar ook een ingeschreven wet. Mal. 1: 6. Een zoon zal de vader eren; die achting vloeit natuurlijk, men geeft hun allen eerbied en ontzag; hoe groot een kind is, het schaamt zich niet, zijn vader en zijn moeder te eren. 1 Kon. 2: 19, 20, Ziet gij het in Bathséba, hoewel haar kind groter was dan zij, deed hij haar een stoel zetten aan zijn rechterhand.
Absalom, al was hij nog zo goddeloos, toen hij van Gesur kwam, geraakt hij, in zijns vaders gezicht, hij boog zichzelf met het aangezicht ter aarde, 2 Sam. 14: 33. Dat bestaat in alle beleefdheid te bewijzen, als men tot hen spreekt, hun naam te noemen. *Mijn vader, zei Izaäk, waar is het lam ten brand-offer?* Gen. 22: 7. Niet tot en van hen spreken, zonder hen te noemen. *Ik was mijns vaders zoon,* zei Salomo. Eert ouders; als zij iets van ons begeren, dat men, dan als voor hen vliegt, en niet traag is, om hetzelve te doen, maar als Samuel te zeggen: *spreek Heere, want Uw knecht hoort,* 1 Sam. 3: 10.
Nog eens. Als ouders spreken, daar niet in te vallen, maar te wachten, totdat zij uitgesproken hebben. Job 29:9, De oversten hielden de woorden in, en leidden de hand op hun mond. En vs. 21, *zij hoorden mij aan, en wachtten, en zwegen op mijn raad. Als een oor mij hoorde, zo hield het mij gelukzalig,* zegt hij in vs. 11.
Nog eens. Dan eert men zijn ouders, als men zulk een goed welvaren heeft, dat ouders mogen zeggen: dat kind is mijn kroon. Als een kind zich wel gedraagt, geen koning

heeft zulk een kroon van eer op zijn hoofd.

Niet alleen eer, maar ten tweede, *ik wil hebben dat gij uw ouders ook alle liefde toedraagt,* wil het gebod zeggen. U moet uw naaste wel liefhebben en zou gij dan uw ouders niet liefhebben; wat is nu die liefde, is dat maar zo een beleefdheidsliefde? Nee. Maar zij sluit dit in:

Ten eerste, als men afwezig is, dat men naar zijn ouders verlangt. Die guit Absalom kreeg altemet nog enige liefde in zijn ondeugend hart: *Laat mij het aangezicht des konings zien, is er dan nog een misdaad in mij, zo dode hij mij,* zegt hij, 2 Sam. 14: 32.

Ten tweede. Als wij afwezig zijn, zo wij gelegenheid hebben, om er naar te vernemen, te vragen naar hun welstand, zo deed Jozef; U kunt eens denken hoe zijn hart gesteld was, als hij zijn broeders zag. Hij leidde het stuk zo, dat zij moesten zeggen: wij hebben nog een vader, hij leeft nog, Gen. 42: 13.

Ten derde. Bestaat de liefde in al het goede in ons hart en gebed hun toe te wensen. Dat is zulk een dauw op het hart van ouders. Als Jakob eerst hoorde dat Jozef nog leefde, en dat hij regeerder was van gans Egypteland, bezweek zijn hart, want hij geloofde hen niet. Maar toen hij de wagenen zag en alles wat Jozef voor hem bereid had, zo werd Jakob's geest levend; *'t is genoeg, zegt hij, mijn zoon Jozef leeft nog, ik zal gaan en hem zien, eer ik sterf!* Gen. 45: 26-28.

Ten laatste. God zegent doorgaans een kind meer, dan deszelfs ouders. Daarin bestaat dan de liefde, dat men wedervergelding doet. De kinderen zijn gezegend met tijdelijke middelen, en vader of moeder integendeel vervallen; dan is het der kinderen plicht dat zij hun ouders van het hun wat mededelen. 't Is goddeloos, als men zegt: *een vader of een moeder kan beter zeven kinderen onderhouden, dan zeven kinderen een vader of een moeder.* Zo deed David, zo deed de Heere Jezus, zo iemand zijn broeder of zuster naakt zou zien en gebrek hebben aan dagelijks voedsel, en zeggen: *Gaat heen in vrede, wordt warm en wordt verzadigd en hem niet geven zou de nooddruftigheden des lichaams, wat nuttigheid is dat?* Jak. 2: 15, 16. Ja, wie het goede der wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem? 1 Joh. 3:. 17. Daarom wil Paulus, 2 Cor. 8: 14, dat de overvloed van de een diene om te vervullen het gebrek van de ander, opdat er een broederlijke gelijkheid worde.

Ziet iemand zijn ouders gebrek hebben, en geeft hij hun niet hetgeen zij nodig hebben, hoe blijkt de natuurlijke liefde? De natuur leert het de beesten, de rede de Heidenen.

Toen Rome in brand stond, lag de vader van een zekere jonkman ziek te bed. Hij gaat door de brand heen, en neemt zijn oude vader van het bed op zijn schouders en draagt hem door de brand weg.

Daar was te Athene een oud man, die een misdaad bij de rechter begaan had. Hij werd veroordeeld om van honger en dorst te sterven. De man houdt het langer uit dan hij naar de loop der natuur leven kon. De rechter geeft de cipier last om te onderzoeken, wat er geschiedde. De oude man had een dochter die een zuigend kind had, en die dochter kwam elke dag bij haren vader, zij werd wel onderzocht, of zij ook enige spijs of voedsel onder haar klederen verborgen, bij haar vader bracht. Maar daar werd niets bij haar gevonden. De cipier daarop lettende wat er gebeurde, zo ziet hij, dat als ze bij haar vader kwam, dat ze haren boezem opende en de oude man de borst gaf.

De cipier gaat naar de rechters en maakt dat bekend. De rechters dat horende, werden daardoor zo bewogen, dat zij de oude man vrij lieten.

Dat is die tedere liefde en zorg voor de ouders te hebben, in hun ongelegenheden. Men

moet niet zeggen, gelijk de goddeloze Joden: *Het is korban, dat is een gave, zo wat u van mij zou kunnen ten nutte komen,* Mark. 7: 11.

Nu ten derde. *Dezelve alle trouw te bewijzen met mond, hand en hart.*

Met de *mond* niet te gaan liegen van de ouders. Dat was de monsterachtige daad van Absalom; het is een goed man mijn vader, zei hij, maar hij is in zijn richten goddeloos. *Uw zaken zijn goed en recht. Maar u hebt geen verhoorder van des konings wege,* zegt hij, 2 Sam. 15: 3. En Matth. 21: 28, 29 zegt de vader: *Zoon! ga heen, werk heden in mijn wijngaard. Ik wil niet, zei de zoon, maar berouw hebbende ging hij heen. De andere zei: Ik ga heen. Maar hij ging niet,* vs. 30.

Dan, moet een kind ook trouw *in de hand* zijn; dat is, dat het kind het goed van zijn ouders ziende, zijn hand niet uitsteekt en het goed van zijn ouders steelt, denkende, het zal toch 't mijn worden, Spr. 28: 24, *Wie zijn vader of zijn moeder berooft, en zegt: Het is geen overtreding, die is des verdervenden mans gezel.* Dat was de fout van Micha, zijn moeder vloekte om de duizend zilverlingen, die hij genomen had. Maar hij gaf ze weer, en als zij het hoorde, was zij er over ontsteld, zij wilde ze niet terug hebben: *Ik meen het niet,* zei ze, Richt. 17: 3.

Dan, alle trouw in *het hart* voor hen hebben; als zij in nood zijn hen niet verlaten, tot het laatste van hun leven toe. Ruth was haar schoonmoeder Naomi getrouw. *De dood alleen zal scheiding maken tussen u en mij, zei ze; uw volk is mijn volk, uw God is mijn God,* Ruth 1: 16. Wilt u het eens van een paar mensen zien, ziet het dan in Jonathan en zijn vader Saul. Hoewel Saul met de spies naar hem wierp; waar Saul sterft, daar sterft Jonathan ook, 1 Sam. 31: 2-4. *Die liefelijken in hun leven, waren ook niet gescheiden in hun dood;* op de bergen van Gilboa lagen zij dood, 2 Sam. 1: 21-23.

Ten vierde. *Niet alleen moet men de ouders alle trouw, maar ook alle gehoorzaamheid bewijzen.*

Dat zijn verdorven tijden, als vader of moeder licht geacht worden; het is een teken van vroomheid als een kind gehoorzaam is; Ef. 6: 1. *Gij kinderen, zijt uw ouderen gehoorzaam in de Heere: want dat is recht.* Als ze iets belasten, dat terstond te doen. Als zij zeggen: ga, te gaan; en zo zij zeggen: kom, te komen, evenals de dienstknecht deed van die hoofdman, waarvan gij leest, Matth. 8: 9. Zo deed ook Jakob, als zijn vader zei: *Maak u op, ga naar Paddan-Aram, ten huize van Bethuël, de vader uwer moeder, en neem u van daar een vrouw, van de dochteren van Laban,* ging hij, Gen. 28: 2. *Isaï zei tot David: Neem toch voor uw broeders een efa van dit geroost koren, en deze tien broden, en breng ze ter lope in het leger tot uw broederen, en verneem naar de welstand van uw broeders,* 1 Sam. 17: 17, 18; en de jongeling liep terstond naar het leger; en hoewel zijn broeders het niet zeer wel opnamen, hij doet het evenwel.

In 't leren van een ambacht gewillig zijn om dat te leren, wat de ouders verkiezen.

Dat kunt ge ook al zien in David. Hij was met kennis van zijn vader een herder. Dat zijn broeders in het leger waren, dat blijkt al mede met kennis van hun vader te zijn geweest. Hoe blijkt het? Hij zendt een geschenk aan de oversten van het leger, en geroost koren en broden aan Davids broeders, 1 Sam. 17: 17, 18.

Zelfs moet een kind gehoorzaam zijn in het dragen van zijn klederen; het moet niet anders gekleed willen gaan dan de ouders willen, ziet dat in Ezau, zijn moeder Rebekka had zijn klederen in bewaring, Gen. 27: 15.

Dat niet alleen, maar ook moeten de ouders altijd, en in 't opgroeien van jaar tot jaar gehoorzaamd worden; *zelfs in 't huwelijk,* niet te trouwen tegen der ouderen zin. Simson kende er zijn vader en moeder in. Hij ging naar Timnath en zag daar een vrouw die hem beviel, en zei tot zijn ouders: *Neem mij die tot een vrouw,* Richt. 14: 1-3. Rebekka wilde een vrouw voor haar zoon Jakob hebben, van haars vaders huis, Gen. 27: 46. Abraham voor Izak, Gen. 24: 3.
Maar als de ouders van hen iets willen, dat strijdt tegen het gebod van God, dan mogen ze wel zeggen: *oordeelt zelf, wie moet men meer gehoorzaam zijn: God of de mensen,* Hand. 4: 19.
Het gebod van de tweede tafel, moet dat niet wijken voor de geboden van de eerste tafel? *Wees uw ouders gehoorzaam, zegt Paulus, in de Heere,* Ef. 6: 1. Men moet hun onderdanig zijn in zichzelf hun straf te onderwerpen. Het kind maakt het niet altijd wel, het maakt de ouders wel eens verdrietig, dan moeten de ouders de roede niet sparen.
Maar gij zult u evenwel niet verheffen, zegt God, tegen uw kind, om het te doden. Dat deed Saul: hij wierp de spies naar Jonathan, 1 Sam. 20: 33. Gij zult, als u ze met de roede slaat, hen evenwel niet doden, maar u moet ze behoorlijk kastijden. Als u dat niet behoorlijk doet, dan hebt u er geen liefde voor. Het moest Eli zo bitter opbreken, dat hij zijn zonen niet eens zuur had aangezien, 1 Sam. 3: 13.
David had ook Adonia niet bedroefd van zijn dagen, 1 Kon. 1: 6 maar dat bekwam Adonia naderhand zeer kwalijk, 1 Kon. 2: 25.
Meent u dat het in de Bijbel tevergeefs staat: *Wij hebben de vaders des vleses tot kastijders gehad en wij ontzagen hen?* Hebr. 12: 9. En daaruit maakt de apostel een bewijsgrond op: *zullen wij dan niet veel meer de Vader der geesten onderworpen zijn, en leven?* Zegt hij. Wie vader en moeder, volgens het gebod, gehoorzaam zijn, die doen daardoor blijken, dat zij kinderen Gods zijn.

Wij moeten met hun gebreken geduld hebben.
Oude lieden worde tweemaal kinds, zegt het spreekwoord, en het is niet ten enenmale ongegrond. De krachten van ziel en lichaam nemen af. En zelfs al zijn een man en een vrouw nog in hun fleur, men mag echter met hun gebreken niet te koop gaan al waren het hoge gebreken, men moet er geduld mede hebben. Maar zoveel te meer moet een kind zeggen: Ach, Heere zou ik tegen mijn ouders oprijzen! ik heb ook gebreken.
Ik wil niet zijn als die vervloekte Cham, die zich eerst verlustigde in de naaktheid van zijn vader te bezien, en hem toen ging bespotten, Gen. 9: 22. Wij moeten dan doen, evenals Sem en Jafeth deden: die namen een kleed en gingen achterwaarts en bedekten de naaktheid huns vaders; en de oude man dat bemerkende, zegende hen maar Cham vervloekte hij met een profetische vloek, Gen. 9: 23-26.
Wij moeten niet zijn als een Absalom, maar als een Jonathan. Hij zei tegen David: *mijn vader meent het zo niet,* 1 Sam. 20: 2.

Dan moeten wij hun eer beschermen.
Gelijk de pijlen zijn in de hand eens helds, zodanig zijn de zonen der jeugd, Ps. 127: 4. Daarom worden zij ook vergeleken bij olijfplanten. Ps. 128: 3 *Uw kinderen als olijfplanten rondom uw tafel.* De olijven zijn tot voeding en genezing, tot verheuging en tot versiering. Hun kinderen zijn als olie tot onderhoud in al hun gebreken; in droefheid zijn de kinderen tot blijdschap; in hun verslagenheid tot heling. In het verachten van de ouders moeten de kinderen de eer van de ouders ophouden, dan moeten zij hun nog alle eer en liefde toebrengen in de hoogste trap.
Dat is het tweede stuk.

3. Nu het derde stuk is die aandrang welke God bij dit gebod voegt.
Het zal u wel gaan en gij zult lang leven. Wat klem is dat voor de kinderen?

Eerst. Uw ouders zijn uw eigen vlees en bloed.
Ten tweede, zij zijn u de naasten naast God; zij zijn het, van welke gij het leven gekregen hebt.
Ten derde. Uw ouders zijn hoger dan gij.
Ten vierde. Het belieft God, u door hun hand te laten regeren, en alle ziel zij de machten, over haar gesteld, onderworpen: want er is geen macht dan van God, Rom. 13: 1.
Ten vijfde. Het is God aangenaam. Hij zal het u belonen, en u zegenen; dat heeft Hij gedaan al de eeuwen van de wereld door. Paulus herhaalt het, Ef. 6: 1, en hij breidt het uit: Kinderen, zegt hij, gij zult lang leven in al de landen; gij zult in goeden ouderdom ten grave gaan; gij zult lang leven, onder uw wijnstok en vijgenboom.

Gij zult mogelijk in uw hart vragen: *Is dan het lang leven zulk een zegen, dat God er dit gebod mede aandringt?*
Ja.
Waarom?
Eerst. Het lang leven werd een zegen gerekend in het land Kanaän, omdat dit het hemels Kanaän verbeeldde, en aan degenen, die God vreesden, verzekerde.
Ten tweede. De Joden zeiden, dat dit een belofte was, dat de Heere Jezus in het vlees gezien zou worden in het land Kanaän; en daar verlangde elk naar.

Maar is er tegen die belofte niet wat in te brengen? Zult u zeggen. Gij zult zeggen: ik heb er wat tegen in te brengen.
Ik ook.

Eerst. Is het lang leven dan zulk een zegen?
Ten tweede. Leven de beste kinderen het langst?
Ten derde. Hoe zegt dan Paulus, dat dit het eerste gebod is met een belofte, Ef. 6: 1, 2; daar in het tweede gebod van de wet ook een belofte is?

(1) Wat het eerste aangaat, namelijk: is het dan zulk een zegen lang te leven? Plachten zij te zeggen: *lang te leven is lang gepijnigd te worden*.
Zo is het voor degenen, die niet leven in Gods gunst. Dat wist de duivel wel, daarom zei hij: *Huid voor huid, en al wat iemand heeft, zal hij geven voor zijn leven*, Job 2: 4. Hiskia kirde en piepte om verlenging van zijn leven, 2 Kon. 20: 2, 3.

Ten tweede. Het leven in Gods gunst is een zegen. Spreuk. 16: 31 De grijsheid is een sierlijke kroon. *Der jongelingen sieraad is hun kracht, en der ouden heerlijkheid is de grijsheid,* Spreuk. 20:29. David stierf oud en der dagen zat, 1 Kron. 23: 1; evenwel was hij vol moeite en verdriet. *Een mens van een vrouw geboren is kort van dagen, en zat van onrust,* Job 14: 1. Al wordt de zondaar honderd jaren oud, en hij verhardt zijn nek, zo is hij vervloekt, Jes. 65: 20, als zijn leven in Gods toorn is. Maar is het een leven in Gods gunst, dan is het een zegen. Als u om die twee reden denkt, zo kunt gij zien, dat het leven in het Oude Testament een zegen was.
Nog eens. De beste gaat het wel eens kwalijk, ziet het in een Jozef; in David, het beste kind van Isaï. Het beste kind van Jerobeam sterft. 1 Kon. 14: 13, 17.

(2) U zult zeggen: *hoe is het dan waar, dat het lang leven een zegen is?*

In de eerste plaats. Onder die voorwaarde, als het tot eer van God is.
In de tweede plaats. Enige weinige voorbeelden breken geen wet. Wordt er één vroeg weggenomen, daar blijven er wel tien in 't leven.
In de derde plaats. Een kind van tegenspoed blijft dat niet altijd; daarna wordt het wel eens dubbel gezegend, ziet het in een Jozef, David en Job; hun laatste werd dubbel gezegend. Neemt God eens een van de besten vroeg weg, zo zeggen wij: God heeft niet gewild, dat hij door de wereld besmet zou worden.

Nog eens. Het kan niet zijn of een kind van God dat in de wereld leeft, ja, de besten, hebben al wat te lijden om hun vroomheid; ziet het in een Jozef en Daniël. Dan neemt God zulk een wel weg, en zegt: *Ik wil niet dat gij veel kruis zult hebben*. Hij neemt dat kind tot Zich. De Heere Jezus laat zulke kinderkens tot Zich komen en ontvangt ze in het koninkrijk der hemelen.

Nog eens. God doet het, opdat ze een voorbode zouden wezen op de wereld, dat hier niet veel goeds te wachten is. God neemt zulk een kind weg voor de dag des kwaads, en Hij geeft het een beter land, gezelschap en goed, dan dat het in honderd jaren levens op de wereld zou genoten hebben. Daar hebt u nu een korte en Schriftuurlijke verklaring van dit gebod.
1. Wie vader en moeder zijn.
2. De plicht der kinderen daaromtrent.
3. De beloften Gods in het nakomen van dat gebod.

(3) Paulus zegt, dit is *het eerste gebod met een belofte*. Hoe kan dat zijn, daar bij het tweede gebod van de eerste tafel ook een belofte is?
Eerst. Het is het eerste gebod met een belofte van de tweede tafel. Paulus zegt niet, het is het eerste gebod met een belofte van de ganse wet.
Ten tweede. Het is het eerste gebod met zulk een speciale belofte; het tweede gebod heeft een algemene belofte.
Ten derde. Het is het eerste gebod met een belofte, waar geen dreigement bij is, daar het tweede gebod ook een schrikkelijk dreigement had.
Dat zijn onze drie stukken.

Geliefden! Wat moeten wij nu uit dit alles leren?
Dit: dat wij zo moesten leven, zoals onze belijdenis is, zo moest het gedrag der regenten en onderdanen zijn jegens elkaar, zo moest het gedrag zijn van de predikanten en lidmaten; zo moest het gedrag zijn der kinderen, jegens hun natuurlijke ouders, en der ouders jegens hun kinderen.
Waar kunnen de regenten zich blijven gedragen, gelijk vader en moeder betaamt, zo zij niet zorgen voor de gemeenten, dat er tedere godsvrucht zij; dat er waarheid en Godvrucht zij, en een bediening die naar binnen wil, die de mensen nodigt naar de hemel, of afleidt van de weg naar de hel?
Zij moeten zelf godsdienstig zijn, en zo de gemeente voorgaan en tot een goed voorbeeld zijn voor hun onderdanen, die hun kinderen zijn; zij moeten een voorbeeldig leven leiden: niet vloeken, niet zuipen, niet dobbelen of spelen; hun onderdanen niet te veel bezwaren, maar, indien het mogelijk is, dezelve verlichten; de schapen zijn de wol schuldig, maar zij zijn de huid niet schuldig.
Dan, de onderdanen moeten de koning eren en vrezen; zij moeten niet vleien of pluimstrijken nooit de regenten toeschrijven wat ze niet hebben.
De onderdanen staan met de regenten en de regenten met de onderdanen in een verbond. De predikanten moeten ook trouw zijn, omtrent de kudde, Ezech. 3: 18 en

33: 8, *Ik zal hun bloed van uw hand eisen*, zegt God, zo gij zwijgt en de goddelozen niet waarschuwt. De vromen moeten zij niet bedroeven; die altijd voor geveinsden uit te maken deugt niet. Daar zijn geen groter geveinsden dan onwedergeborenen; al zeggen ze, wij zijn oprecht. Ja, oprecht goddeloos zijn ze.

Nog eens, zij moeten zich over de goeden ontfermen, God zelf eren en vrezen, en de gemeente niet doen zuchten; zij moeten in de gemeenten zoeken de heiligen aangenaam te wezen.
De gemeenten moeten ook haar predikanten niet doen zuchten. Maar die moeten hun gebeden voor hen hebben, als ze uit en in de kerk gaan, in het doen van hun huisbezoekingen, en in hun binnenkamers. Als de predikanten zouden moeten zuchten over de gemeenten, dat zou voor de gemeenten niet goed zijn. *De gemeente moet haar voorgangers gehoorzaam en onderdanig zijn, omdat ze voor haar zielen waken, als zij rekenschap zullen geven; opdat zij dat doen mogen met vreugde en niet al zuchtende: want dat is niet nuttig,* Hebr. 13: 17. Dan kunnen ze ook na de dood van haar predikanten nog stichting van hun einde hebben, gelijk Paulus zegt: *Gedenkt uw voorgangers, die u het Woord Gods gesproken hebben; en volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst van hun wandeling*, Hebr. 13: 7.

Ouders, gedraagt u ook goed jegens uw kinderen; voedt ze christelijk op; zorgt voor hun onsterfelijke zielen; u zorgt wel dat zij voedsel en dekking hebben, maar gij zorgt soms zo weinig dat zij genade mochten hebben. U zorgt dat zij een stuk brood hebben. Maar gij zorgt niet, dat zij een kruimpje genade mochten hebben.
Als de kinderen tot hun verstand komen, dan wordt er gezorgd voor een goed gedrag. Maar er moet gezorgd worden, dat zij uit- en inwendig voor God opgekweekt worden. Als u uw kind ziet, denkt dan eens: 'Mijn kind! u moet om mijnentwil verloren gaan; onder Gods voorzienigheid heb ik u als een duivelskind in de wereld gebracht; mijn hart blaakt voor u; ik zal mijn best doen, om u te bekeren, en een kind Gods te doen worden; ik hoop en bid, God zal de middelen daartoe zegenen.'
Verwekt uw kinderen niet tot toorn met altijd te zeggen: 't is slecht al wat gij doet; met te zeggen, dat het nooit wel gedaan is al wat zij doen. Vooral geeft hun geen kwaad voorbeeld; zijt niet zulke vaders of moeders, die zouden moeten zeggen; ik vloek meer voor mijn kind, dan dat ik er voor bid.
Neemt ze mee naar Gods huis. Gij zult het in eeuwigheid niet kunnen verantwoorden, als u het niet meer doet. Wij hebben in ons leven geen gemeente gezien, waar de kinderen zo weinig ter kerk komen. Tot die de borsten zuigen, brachten ze in vorige tijden naar Gods huis, op biddagen, Avondmaalsdagen, sabbatdagen. Waar zouden wij nu de grootmoeders Loïs en de moeders Eunice vinden, die Timotheüs had? 2 Tim. 1: 5. *Een klein jongske zou deze opschrijven*. Abraham had onderwezenen aan zijn huis, Gen. 14: 14. Zo ook die grote vorst Jozua: *Ik en mijn huis, zegt hij, wij zullen de Heere dienen*, Joz. 24: 15. U mag wel zorgen, om hun nog wat goed na te laten, daar is het Woord ook niet tegen, dat de ouders schatten vergaderen voor de kinderen. Maar daar zorgen de meesten meer voor, dan om hun het koninkrijk der hemelen in te prenten, en hun schatten na te laten in de hemel, waar ze noch mot, noch roest verderft, Matth. 6: 20.

Kinderen! uw ouders moeten niet alleen hun plicht doen, maar u ook; u moet ze de nek niet toekeren. Dan wilt u dikwijls niet horen naar hun vermaningen. De kinderen willen al anders dan de ouders; als zij nog jong zijn, worden ze op de schoot gezet. Maar als zij oud zijn, trappen ze de ouders wel eens op het hart; zij doen hun grauwe

haren met droefenis ten grave dalen. Zo'n goddeloze jongeling was Absalom, die zijn vader niet eerde.
Moet elk kind zijn hand in zijn boezem stekende, al heeft het zelf al niet grotelijks uitgespat, niet uitroepen: *o God! gedenk niet der zonden mijner jonkheid!* Ps. 25: 7. Ach, wij moeten er ons elk over vernederen, en zo naar de Heere Jezus toevlieden. Dat is het oogmerk Gods, waarom Hij de wet laat prediken, opdat wij zouden zeggen: *Ach God! ik heb mijn ouders veracht, vergeef het mij.*

Laten wij u eens een tekst aanwijzen, en leg er uw hart eens bij, met ootmoedigheid. Het is zulk een schrikkelijk vonnis! Deut. 27: 16 *Vervloekt zij, die zijn vader of zijn moeder veracht, en al het volk zal zeggen: Amen.* Zie er nog een, Spr. 30: 17, *Het oog dat de vader bespot, of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de raven der beek uitpikken; en des arends jongen zullen het eten.* Een wijs filosoof zei eens, toen hij enige misdadigers op het schavot zag: Vraagt het henzelf hoe zij tot zulke misdaden gekomen zijn, zij zullen u meest allen antwoorden: *Het is, omdat ik mijn ouders niet gehoorzaamd heb.*
Wilt u nog een voorbeeld hebben? Neemt dan Deut. 21: 18-21. Daar zult u zien, hoe 't is, als de kinderen zich niet wel gedragen. *Wanneer iemand een moedwillige en weerspannige zoon heeft, die de stem van zijn vader en de stem van zijn moeder niet gehoorzaam is, en zij hem gekastijd zullen hebben, en hij naar hen niet horen zal, zo zullen zijn vader en zijn moeder hem grijpen, en zij zullen hem uitbrengen tot de oudsten zijner stad, en tot de poort zijner plaats. En zij zullen zeggen tot de oudsten zijner stad: Deze, onze zoon, is afwijkende en weerspannig, hij is onzer stem niet gehoorzaam. Hij is een brasser en zuiper. Dan zullen alle lieden zijner stad hem met steen overwerpen, dat hij sterve; en gij zult het boze uit het midden van u weg doen; dat het gans Israël hore en vreze.*
Meent u dat die wet uitgediend heeft? Nee; dat heeft nog plaats, dat een weerspannig kind, zo de ouders het aanklagen, gestraft wordt. De oude Romeinen hadden daartegen vele wetten en straffen, maar zij hadden geen wet gemaakt tegen zulke monsters van kinderen, die zich door een onnatuurlijke ingeving zó ver lieten vervoeren, dat zij de handen zelfs aan hun ouders legden, en die van het leven beroofden.
Waarom niet? Zult u zeggen.
Omdat zij geloofden, dat die duivelse boosheid in geen kind kon vallen. Geschiedde het echter, dat er zulk een overgegeven booswicht gevonden werd, wat deden zij met hem? Zij staken hem in een leren zak, met een haan, een aap en een adder, en zo smeten ze hem in de zee.
Ach! hoe menig kind onder ons zou ook straf moeten lijden, als de zucht der ouders niet dikwijls van hun kinderen misdaden verzweeg! Hoe menig kind onder ons zou zijn vader en zijn moeder wel gebrek laten lijden!

Men verhaalt, dat er eens een rijke zoon was, die een vader had, die arm was. Hij gaf hem een deel slechte kost te eten, en hij liet achteraf voor zichzelf lekkernijen bereiden. Maar toen hij er naar toekwam, waren die lekkere spijze in slangen veranderd, en op des zoons aankomst schoot een van de grootste toe, en zette zich vast aan zijn mond, die hij aan zijn lippen moest onderhouden al de dagen zijns levens. Dat is een voorbeeld buiten het Woord.
Maar in het Woord hebt u een Absalom. Hij jaagt zijn vader van de troon. Hoe smart dat die goede oude man! en wat stort hij er niet bittere tranen over! Maar wat verwekte God over de jongeling? Daar komt hij met een snelle muilezel onder zijn lijf gereden, om alles in zijn leger, dat geslagen was, te beschikken. Maar God beschikte het zo, dat

hij onder een boom rijdende met zijn lang haar in de takken verwarde; zijn muilezel was zijn schavot, de boom zijn galg, zijn haar de strop, en zijns vaders veldoverste zijn beul. *Ja, de krijgsoverste stak hem drie pijlen in zijn hart,* 2 Sam. 18: 9-14.

Gij kinderen, eert dan vader en moeder; het is Gods gebod, met Zijn mond gesproken, met Zijn vinger geschreven in de steen tafelen van de eeuwigdurende wet; 't is een gebod met een belofte. Hoe genoeglijk is het, als ouders die vroom zijn, met vrome kinderen voor God komen! "*Ziet hier ben ik Heere, en de kinderen die Gij mij gegeven hebt,* Jes. 8: 18. U hebt ze mij tweemaal gegeven, eens in de natuur en eens in de genade. Hier ben ik en het kind, wij zullen U eeuwig verheerlijken."

Vaders, die goddeloze kinderen hebben, en voor het gericht niet durven aanklagen; voor Gods gericht zullen ze eens vrij klagen; en daar zal de straf vrij erger zijn, dan die der Romeinen was, zij zullen van God naar het eeuwige vuur verwezen worden, 1 Sam. 2: 30, *Die Mij eren zal ik eren, maar die Mij versmaden zullen licht geacht worden, Amen.*

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 40.

Vraag 105. Wat eist God In het zesde gebod?
Antwoord. *Dat ik mijn naaste noch met gedachten, noch met woorden of enig gebaar, veel minder met de daad, door mezelf of door anderen ontere, hate, kwetse of dode. Maar dat ik alle wraakgierigheid aflegge; ook mijzelve niet kwetse of moedwillig in enig gevaar begeve; waarom ook de Overheid het zwaard draagt om de doodslag te weren.*

Vraag 106. Maar dit gebod schijnt alleen van het doodslaan te spreken?
Antwoord. *God, verbiedende de doodslag, leert ons, dat Hij de wortel des doodslags, als nijd, haat, toorn en wraakgierigheid, haat en zulks alles voor een doodslag houdt.*

Vraag 107. Maar is het genoeg, dat wij onze naaste, zoals tevoren gezegd is, niet doden!
Antwoord. *Nee; want God, verbiedende de nijd, haat en toorn, gebiedt, dat wij onze naaste liefhebben als onszelf, en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren, en ook onze vijanden goed doen.*

WIJ lezen, Job. 2: 4, *Huid voor huid, en al wat iemand heeft, zal hij geven voor zijn leven.* Dat was de taal van die helse geest, die zijn beginsel niet bewaard, maar zijn eigen woonstede verlaten heeft, Judas vs. 6. Die in de waarheid niet staande gebleven is, en van een engel een duivel geworden is, die een mensenmoorder van de beginne is, Joh. 8: 44. Die zei dat zo vrijmoedig tegen de alwetende God: dat de mens onder de zon niets zo lief was, dan zijn leven; en het is waar.
Als de Egyptenaren in gevaar van sterven waren, door de honger, zo komen zij tot Jozef en geven hun geit voor brood, opdat ze leven mochten. Toen zij geen geld meer hadden, zeiden ze: ons geld is op, neem nu onze beesten voor brood; toen ze geen beesten meer hadden, gaven zij hun akkers; en als die mede verteerd waren, zo kwamen ze tot Jozef, en zeiden: wij kunnen het voor mijn heer niet verbergen, dewijl ons geld op is, en onze beesten, en onze akkers in uw bezitting gekomen zijn. Maar neem onze personen nu in uw bezitting voor brood, in de plaats van geld; en Jozef deed zo, en behield hen, onder Gods zegen, in het leven. Dat alles zult u vinden, Gen. 47: 15-26.
Let eens wat de Gibeonieten deden, als Israël het land der Kanaänieten innam; zij beraadslaagden samen en zeiden: wat zullen wij doen? Waar dat volk komt, slaan zij alles dood; de inwoners des lands moeten allemaal sterven: zij zijn allemaal van God ter dood gevonnist. Daar hebben ze een list en bedriegen het volk van Israël.
Daar komen ze naar hem toe, even alsof ze uit zeer verre landen kwamen, gelijk de Zuiderkoningin, de koningin van Scheba, die tot Salomo kwam. Daar komen de Gibeonieten met versleten klederen, met oude versleten schoenen, met beschimmeld brood, met oude verscheurde lederen wijnzakken, zij zeiden: Dit brood was vers, en de klederen waren nieuw, als wij uit ons land kwamen.
Gibeonieten! waartoe al dat beslag? 't Was om met Israël een verbond te maken, om daardoor hun leven te behouden; en de kinderen Israëls maakten dat verbond met hen.

Maar als het bedrog uitlekte en zij aan Israël bekend werden, zo konden de regenten het volk bijna niet stillen. Wij kunnen ze niet doden, zeiden zij, om de eed die wij hun gezworen hebben. *Doet nu met ons*, zeiden de Gibeonieten, *wat u belieft*; en Israël nam hen tot houthakkers en waterputters, tot de dienst van het huis Gods, en daar waren zij wel mee tevreden; dat leest gij, Joz. 9.
Ja, als iemand zijn leven schijnt te verliezen, al was het een vorst en koning, hij zal zijn leven als in zijn hand nemen, om hetzelve te behouden.
Let eens op wat Esther deed. Daar staan de plakkaten aangeplakt, al wat maar Jood heet moest uitgeroeid worden, zij zat op de troon; zij scheen wel geen gevaar te hebben, maar zij was mede van Joodse afkomst, uit het zaad van Israël. Wat gedaan? Zo gij geen verzoek doet, zei Mórdechai aangaande het leven uws volks, zo zult u en uw huis omkomen. Maar, zegt zij tegen Mórdechai: Gij wilt hebben, dat ik tot de koning ga, en dat, daar ik in deze dertig dagen niet geroepen ben; gij begeert een harde zaak; als ik geen genade in zijn ogen vind, zo ben ik een kind des doods; als de koning mij zijn gratie niet bewijst, zo is het met mij gedaan; ik zal echter wel tot de koning gaan en een voetval doen; *kom ik dan om, zo kom ik om*, Esther 4.
Blijkt het dan nu niet met waarheid uit dat gezegde, dat huid voor huid, en al wat iemand heeft, dat hij dit zal geven voor zijn leven? Daar valt niet één mus op de aarde, noch een haar van ons hoofd, zonder de wil des Hemelsen Vaders, Matth. 10: 29, 30; en zou dan een mens zijn leven verliezen zonder zijn wil? O nee. Dat staat te zijner beschikking, Hij heeft een wet gegeven om het te behouden, en Hij alleen kan het verderven. Hij alleen is het, die ons leven behouden of verderven kan; wij hebben geen macht over ons leven.
Dat is alleen ten volle waar in de Zoon van God, Joh. 10: 18. *Ik heb macht, zegt Hij, om mijn leven af te leggen, en om hetzelve wederom te nemen.* Dat hangt aan geen beschikking van een tiran, dat moet God doen, Die belast elk dat men niet zal doodslaan.

Geliefden! wij hebben het zesde gebod te overdenken, volgens de schriftmatige verklaring van de Onderwijzer; en daarin hebben wij te bezien:
Eerst. De geoorloofde doodslag.
Ten tweede. De ongeoorloofde doodslag.
Ten derde. De wortel van de doodslag.
Ten vierde. De schone plant die God in ons hart wil hebben.

1. Moeten wij bezien de geoorloofde doodslag.
2. De ongeoorloofde doodslag.
3. Zullen wij trachten te ontdekken de wortels, waar die doodslag uit voortkomt.
4. Zullen wij u doen zien, wat God gebiedt dat er in ons hart zal plaats hebben.

1. Wat het eerste aangaat: doden ziet op iets wat leven heeft, dat men dit zo behandelt, dat het 't leven verliest en kwijt raakt.

Daar is leven in kruiden, planten, bomen, beesten en mensen. Het leven van de kruiden en planten, mag men dat zo wel behandelen, dat het zichzelf en zijn aangename groei verliest? Mag men die aangename groei wel verhinderen?
O ja. Van allen boom dezes hofs zult u vrijelijk eten, zegt God, behalve van die één, Gen. 2: 16, 17. De Heere Jezus ging naar de vijgenloze vijgenboom, maar Hij vond er geen vrucht aan. *Van u, zegt Hij, kome geen vrucht meer in der eeuwigheid*, en de boom verdorde, Matth. 21: 19. Als u door de akker en door het gezaaide gaat, u mag er iets van gebruiken. De koningen worden ook van het veld gediend. De vraag is of

men een beest wel zo mag behandelen dat het zijn leven verliest?
Wij zeggen ja. God, als de mens gezondigd had, slacht Hij beesten, en trekt hun rokken aan van die vellen; en God stelde ook orde om beesten te offeren, zoals u dat doorgaans in het boek Leviticus, meest het gehele boek door, leest.
God gaf ook een Sacrament; het Paaslammetje moest geslacht worden, en dat moesten ze eten met hun gehele huis, en als het voor hen te veel was, dan moesten ze dat met hun buren eten, Exod. 12: 3,4; daar moest niets van overblijven. De Heere Jezus zei ook: *bereidt het Paasfeest, Ik heb grotelijks begeerd, dit Pascha met u te eten, eer dat Ik lijd,* Luk. 22: 15.
Maar in het doden van beesten, zijn echter enige dingen op te merken, die niet moeten overtreden worden, of het doden van het vee wordt zondig.

Te weten, het moet niet overdadig geschieden, met geen wreedheid of dartelheid.

Het moet ook niet uit grootsheid geschieden, ook niet ontijdig, als God ons roept tot vasten en tot geween, Jes. 22: 13. Dat er dan blijdschap zou zijn in schapen te kelen, in runderen te slachten; in een rouwdag, als men dan overdadig zou zijn, dat verbiedt God.

Doet het ook met geen wreedheid, opdat het stomme vee niet zegge, met Biléams ezelin: *wat heb ik u gedaan, dat gij mij zo behandelt?* Num. 22: 28.

Doet het ook niet in trotsheid of in spel. De koningen en groten der aarde, hebben dikwijls of altemet tot spel en vermaak van het ganse hof, het beestengevecht van leeuwen, beren, tijgers, of andere wrede dieren; daar hitsten zij die beesten, of andere dieren tegen dezelve dan op, dat ze zich moeten doodvechten, zij stoken het aan, en de kleinen willen het navolgen, die hebben hun hanen- en hondengevechten. Maar zij tonen daarmee, dat zij erger zijn dan die beesten zelve, die ze aanhitsen. Ziedaar, geliefden, dat moet niet geschieden.

Het moet ook niet overdadig geschieden, zodat men met een Nabal een koninklijk maal zou aanrichten, 1 Sam. 25: 36. Wij moeten het schepsel door het misbruik niet doen zuchten, Rom. 8: 22.

De vraag nu is, *of men een mens wel zo trakteren mag, dat door onze behandeling de ziel van 't lichaam scheidt?*
Wij antwoorden ja, soms wel, te weten:

Eerst. Het mag geschieden door de Overheid aan een misdadiger.

Ten tweede. Het mag geschieden in de oorlog.

Ten derde. Is het niet strafbaar, als het niet met opzet geschiedt.

Ten vierde. Mag het geschieden, als men er toe genoodzaakt wordt, om zijn eigen leven te beschermen; dan is het geoorloofd.

Ten eerste. Is er een misdadiger, heeft hij misdaad bij de rechter begaan, dat hij mensenbloed vergoten heeft, dan komt de Overheid, die hem gevangen zet, en over hem straf voltrekking doet; ten aanschouwen van duizenden mensen wordt hij ter dood gebracht, en daar durft niemand zijn mond tegen opendoen, of zich tot zijn ontzet verroeren. Waarom? Zij hebben allen een indruk, dat God het zwaard aan de Overheid gegeven heeft, om de kwaden te straffen, Rom. 13: 4.

Behalve dat, het mag geschieden, ten tweede, in een wettige oorlog. Die mag verklaard worden. Maar daarin is veel nauwgezetheid te gebruiken, en wel naar om te zien. Wat is een wettige oorlog?
Om het u bij een gelijkenis te zeggen: daar leeft een volk samen, het heeft vrijheid, het

heeft zijn godsdienst, het begeert niemands goed; zijn naburen worden gaande, en zij komen overeen, om zulk een volk te ontrusten, en hetzelve zijn vrijheid en godsdienst te ontnemen. *Dan moet men samenspannen, om de keizer te geven wat des keizers is, en Gode wat Gods is,* Rom. 13: 6, en Matth. 22: 21. Dat is, dan moet men gewillig de onkosten tot zulk een oorlog dragen, waarmee lijf en goed, vrijheid en godsdienst beschermd moeten worden. En als dan die mens die van een woelachtige geest is, niet wil wijken, dan moet men zeggen: de vijand rondom uw land! Dan is het een wettige en geoorloofde doodslag. God heeft zulks zelf gelast, en zodanige oorlog ook wel bekroond met Zijn tegenwoordigheid. De Vorst van het heir des Heeren heeft dan altemet de twijfelende balans wonderlijk doen omslaan ten goede van Zijn volk, zodat Hij er één tien deed verjagen. Maar Hij heeft ook wel aan Zijn volk de nederlaag gegeven, om hen te vernederen.

Ten derde. Is het geoorloofd als iemand in zijn eenvoudigheid gaat, en daar komt een moedwillige, die hem het leven wil benemen. Het schepseltje wijkt, het roept, het schreeuwt, het zoekt te ontgaan; eindelijk wordt het in een plaats gedreven waar geen wijken meer is, dan mag hij zijn leven beschermen, en zijn lijf verweren, zelfs met zijn tegenpartijder te doden. Dat eist God zelfs van een beest, dat het zich zal beschermen. Gelijk u ziet dat het de beesten ingeschapen is, hoe schichtig zij ook zijn, als het op het leven aankomt verweren zij zich, en beschermen hun leven.
De Joden moesten voor hun leven staan, tegen allen die op hen aanvielen. En dat schepsel heeft ook geen knaging te hebben. Dat kunt gij merken in David, in dat geval van Abner; *uw handen, zegt hij, waren niet gebonden, noch uw voeten in koperen boeien gedaan. Maar gij zijt gevallen, gelijk men valt voor het aangezicht van kinderen der verkeerdheid,* 2 Sam. 3: 34. Dat is bij God, noch bij de rechter een misdaad.

Daar wordt nu bijgevoegd, ten vierde, een ongelukkige doodslag. Dat is bijvoorbeeld: Een mens is daar in zijn beroep bezig, neemt eens, hij is doende met hout te hakken en bijgeval komt daar zijn naaste, die wat bij hem staan blijft, of hij gaat voorbij terwijl hij bezig is met dat hout te klieven, en het gebeurt, dat de bijl van zijn steel afschiet, en het zijn naaste treft, die hij van gisteren of van eergisteren niet gehaat heeft, zodat hij daarvan sterft. *Dat is bijgeval, zegt God, Ik heb dat zo beschikt, en daartoe zult u de vrijsteden hebben, opdat zulke doodslagers daar heenvlieden,* ziet datzelfde geval in het Woord, Deut. 19: 5.
Hier wordt nog bijgebracht, dat een moeder haar kind kan dood liggen, zodat het 't leven verliest; haar moederlijk hart bloedt er over, dat is niet strafbaar, 1 Kon. 3. Die moeder aan welke dit geval geschied was, durfde wel voor de justitie komen; zulk een doodslag is nochtans niet strafbaar.

2. **Derhalve hebben wij ons tweede stuk, de ongeoorloofde doodslag te bezien, en die kan zelfs bij de regenten zijn.**

U zult zeggen: Kunnen de regenten een ongeoorloofde doodslag begaan? Ja, zij, en wel vreselijk. Al kunnen mensenhanden het van hen niet eisen, God zal het evenwel van hen eisen. Wanneer en in welk geval doen zij dat?
Eerst. Dan begaan zij die ongeoorloofde doodslag, als zij tirannen zijn, die het door onderdrukking doen, evenals Farao. Hij gebood dat men al de knechtjes der Hebreeën moest doden, Exod. 1: 16.
En gelijk Herodes, Matth. 2: 16, die al de kindertjes te Bethlehem, van twee jaren oud en daaronder, liet vermoorden. 't Was schrikkelijk, al geschiedde het op gezag van de

koning. 't Was de daad van een tiran en bloedhond. En die wreedaard maakte zich ook door die daad en door onmenselijke bedrijven zozeer gehaat, dat zelfs de Romeinse keizer Augustus, ofschoon hij een heiden was, placht te zeggen: *Ik was liever Herodes' varken dan zijn zoon.*

Nog eens. Ten tweede. Dan, als het uit begeerte geschiedt, tot de bezitting van een onderdaan. 1 Kon. 21, daar kostte het Naboth die oprechten Jizralieter zijn leven, dat hij een wijngaard had, waarin de koning zin had, en hij werd door het aanraden van Izébel gedood. Maar God strafte het zo, dat de honden haar ook hebben moeten eten, 2 Kon. 9: 35, 36; en dat ze 's konings bloed geslobberd hebben, zoals het geronnen lag in de bak van zijn wagen, 1 Kon. 22: 48. Als ze het doen om een ereambt, zo deed Jehu het uit eerzucht tegen het huis van Achab. Hij voerde het bevel zo getrouw uit, hij wilde op de troon in deszelfs plaats gesteld worden. Daarom zei God ervan, dat de bloedschulden van het huis Achabs zouden komen over het huis van Jehu, Hos. 1: 4.

Dan is de doodslag ongeoorloofd, als men om de religie iemand ter dood brengt. Dan. 3 en 9, omdat ze de Heere getrouw waren, moesten ze in de kuil der leeuwen en in de brandende oven geworpen worden. Paulus blies moord en vervolging tegen de belijders van de Naam Jezus, Hand. 9: 1. Ze doodden Jakobus met het zwaard, en wilden het Petrus ook doen, Hand. 12: 2, 3.

Dan is het ook een soort van ongeoorloofde doodslag, als men degenen, die van 's Heerenwege hun plicht doen, door verdrietelijkheid hun leven moede maakt. *Laat deze gespijzigd worden met brood, en met water der bedruktheid,* 1 Kon. 22: 27. Ja, zelfs zo dat men de handen aan hun leven slaat. Izébel wilde het aan Elia doen, 1 Kon. 19: 2. Herodes deed het aan Johannes, Mark. 6: 27. Had u hem dan niet meer lief Herodes? Nee, om trouw aan de mensen te zijn, werd hij ontrouw aan God.
De Zaligmaker stond daar voor Jeruzalem, en weende, omdat ze de profeten gedood en gestenigd hadden, die Hij tot hen gezonden had. Doen ze het niet dadelijk, zij doen het zo, dat ze al kwijnende heengaan.

Dan is de doodslag nog ongeoorloofd, als die zonder noodzaak geschiedt, zodat ze het altemet uit strafheid doen. Een republiek kan wel te trots worden. Als dat gebeurt, dan hebt u wel ongeoorloofde oorlogen. In het boek der Rechteren, in het 10de, 20ste en 21ste hoofdstuk, hoe schrikkelijk bekwam het die stam van Benjamin, in 't vergieten van zoveel onschuldig bloed! Zodat bijna een gehele stam werd uitgedelgd.

De Overheid kan zich ook schuldig maken in het vonnis te wijzigen, als ze het doen om iemand te behagen, of misschien uit wraakgierigheid, of uit eerzucht, of wanneer ze niet kundig genoeg zijn van de zaken, of het niet naarstig genoeg doorzien, zij geven een vonnis des doods, en de zaak is niet genoeg doorzien.

Dat is ook al een ongeoorloofde doodslag, dat ze van hogerhand op de schepen die last geven: Als u het niet langer houden kunt, steekt dan het schip in de brand, en laat het zo met man en muis in de lucht vliegen. Daar is geen regent in de wereld, die daartoe macht heeft.

Dan is er ook nog een ongeoorloofde doodslag, en dat is die van onszelf, de zelfmoord.
U zult zeggen: zijn er zulke mensen, die zichzelf daaraan schuldig maken?

Ja; daar zijn er, die het metterdaad doen, door scherp, vuur, vergif, water of iets dergelijks Door scherp, zo viel Saul in zijn eigen zwaard, en sterft zo in zijn ongerechtigheid, 2 Sam. 31: 4. Achitófel had enig ongenoegen gekregen, zij hadden geen eerbied genoeg aan het hof van Absalom voor hem, zij hadden zijn raad verworpen; hij gaat heen en verhangt zichzelf, 2 Sam. 17: 23. Daar is Judas, die een hel in zijn gemoed had. Hij gaat in een verborgen plaats, en verhangt zichzelf, Matth. 27: 5, zo zien wij dan dat mensen hun hand aan hun eigen leven slaan.

Dat niet alleen, maar dan zijn er ook verzoekingen toe om het te doen, in zulken die overtuigd zijn. Dan zegt de duivel: u hebt zo vele zonden begaan, en God is zulk een verschrikkelijk God; daarbij komt, dat zulk een soms zo weinig licht heeft. Hij is zo benauwd, dat hij niet weet waar zich te keren; dan zegt de mensenmoorder van de beginne: Eindig uw leven; dan zult u van die benauwdheid ontslagen zijn.
Doet dat toch niet. Wij hebben het nooit gelezen in 't Woord, zover wij weten, dat een uitverkorene dat gedaan heeft. Wij hebben wel gelezen, dat zij er toe verzocht werden, maar God heeft het altijd belet, ziet dat in de stokbewaarder. Daar kwam het ook al na; daar stond hij met het zwaard op zijn borst, en dat zou, zo het scheen, er doorgegaan hebben, had Paulus niet geroepen: *Doe uzelf geen kwaad, wij zijn allen hier*, Hand. 16: 28. En zo, in plaats dat de man zijn hart zou doorstoken hebben, zo stak God zijn hart van de zonde af. Zo gaat het, God brengt ze terecht, en Hij geeft ze licht. Wij geven altijd die raad: loopt liever met Petrus tot tranen, dan met Judas tot de strop. Als u uzelf het leven beneemt, meent gij dat uw benauwdheid dan geëindigd zal zijn? Nee; die zal dan eerst beginnen.

Dat is ook ongeoorloofd, dat men zichzelf kwetst, evenals de Baälspriesters, die bloed lieten, 1 Kon. 18: 28. Daar heeft God geen heiligheid in gesteld. God wil dat niet. Wie heeft zulks van uw handen geëist? Zegt God.

Niet minder moet men zichzelf ook wachten, van niet te willen eten, van zich dood te hongeren; wanneer men daar op een ziekbed ligt, en men doet zichzelf geweld aan, met zichzelf uit te willen hongeren; dan kan men ook die doodslag begaan.

Eveneens kan men die doodslag begaan, met zichzelf moedwillig in gevaar te begeven. Daar te hoog te klimmen, of ginds te diep te zwemmen, is een moedwillige verzoeking. Dat heeft ook plaats, wanneer nieuwsgierige mensen, bijvoorbeeld, al te na bij de vijand willen komen, zodat het waarschijnlijk is, dat ze zichzelf, door het gevaar te zoeken, het leven zullen benemen. Want het spreekwoord is al oud en waar, dat, *die het gevaar zoekt, daarin vergaan zal.* Wij moeten daarin het voorbeeld van Petrus navolgen, als hij op het water zou gaan; *mag ik het wel doen Heere?* Zegt hij: *gebied mij dan tot U te komen*, Matth. 14: 28. Matth. 4: 7, zei de Zaligmaker tegen de duivel: *de Heere uw God zult gij niet verzoeken.*

Men kan ook die ongeoorloofde doodslag begaan, door een goddeloos en ongebonden leven te leiden. Men kan het niet alleen met scherp, met vuur, vergif en water doen, maar ook wel met de zonde van dronkenschap. Daarom zegt Salomo wel terecht: *Bij wie is wee? Bij wie gekijf? Bij wie het geklag? Bij wie wonden zonder oorzaak? Bij wie de roodheid der ogen? Bij degenen die bij de wijn vertoeven,* Spr. 23: 29, 30. Bij wie zijn weeën? Bij wie zijn wonden zonder oorzaak? Als bij dien, die bij de wijn vertoeft. Zo ook door overspel en hoererijen: de pijl doorschiet hun de lever, Spr. 7: 23. En God doet ze kwijnende gaan, hun dagen brengen ze niet op de helft, naar dat ze

volgens de gewone loop der natuur zouden hebben kunnen leven, zij sterven niet op hun tijd; tenminste niet op die tijd, die zij zichzelf hadden voorgesteld, of die zij zouden kunnen bereikt hebben.

Nog eens. Dat is mede ongeoorloofd, als een magistraat last geeft om gehele forten of schepen in brand te steken. Daar lezen wij een schrikkelijk voorbeeld van, 1 Kon. 16: 18, van die Zimri. Hij doodde de koning zijn heer, en ging op deszelfs troon zitten. Maar omdat hij kwaad deed in de ogen des Heeren, zo beschikte God het zo, dat Ornri de krijgsoverste een verbintenis maakte, zichzelf voor koning deed verkiezen, en Zimri in zijn stad belegerde; die, ziende dat de stad ingenomen was, in het paleis van het huis des konings ging, en zichzelf daar insluitende, het in brand steekt, brengende zo zichzelf jammerlijk om het leven.

Men kan ook doodslag naar de ziel doen. Dat geschiedt op deze wijze: Men komt niet te kerk, men is geen lidmaat, men wil het niet worden, men staat alle overtuiging tegen, men gaat voort in de zonden, dat is zichzelf te doden; en dat is ongeoorloofd.

Maar gewoonlijk begaat men de doodslag aan een ander, zo viel Kaïn op zijn broeder Abel aan, Gen. 4: 8. Mozes sloeg de Egyptenaar, Exod. 2: 12.
Wat zullen wij zeggen van die onbarmhartige moeders, die hun kinderen doodden en kookten. De éne dag hadden zij het éne kind gekookt en gegeten, en waren afgesproken, dat zij des anderen daags het andere kind ook koken en eten zouden. Maar toen het een kind nu gegeten was, wilde de moeder van het andere kind de andere dag haar kind niet doden. Dat gaf oorzaak tot grote twist.
Daar gaan ze naar de koning Achab, om aan hem hun beklag te doen. En die vrouw, wier kind gedood en gegeten was, schreeuwde uit: *Help mij, heer Koning! Maar die goddeloze koning Achab gaf haar ten antwoord: De Heere helpt u niet, waarvan zou ik u helpen? Van de dorsvloer of van de wijnpers?* Zou ik u wijn of brood geven, wil hij zeggen, ik heb het zelf kwalijk? Maar evenwel, zegt hij, wat is er te doen? Dát is er geschied, zei de vrouw. Toen scheurde hij zijn klederen, en zwoer bij God, dat het hoofd van de profeet Eliza niet op hem zou blijven staan. Dat geschiedde in de belegering van Samaria, waarvan gij leest, 2 Kon. 6: 25-31.

Anderen begaan die doodslag, als zij als onkuise boeven samenspannen, om een vrucht te doden.

Anderen wederom begaan dien, door er een ander toe te gebruiken, om iemand zijn leven te benemen, zo deed Absalom aan Amnon zijn broeder. Hij zei tegen zijn knechten: *Als Amnons hart vrolijk is van de wijn, en ik tot ulieden zal zeggen: Slaat Amnon, dan zult u hem doden; en vreest niet: is het niet omdat ik het u geboden heb?* Laat het op mij aankomen, wil hij zeggen, 2 Sam. 12: 28.

Men kan ook een ander doodslaan, die onschuldig is, met hem aan te klagen. Zo deed Doëg. Daar gaat hij naar Saul, en klaagt David en Achimelech, de hogepriester aan, waar vijfentachtig mannen, die de linnen lijfrok droegen, om gedood werden. *Achimelech, zei Saul, ge moet de dood sterven, gij en het ganse huis uws vaders,* 1 Sam. 22: 9-18. Zo deed ook David: *Hij zond de Hethiter met een brief naar het leger, en liet hem door het zwaard des vijands doden,* 2 Sam, 11: 17. Zo deden de Joden, die hitsten de heidense rechter Pilatus op, om de Heere Jezus te doden, Joh. 19: 12.

Dat is ook al een soort van doodslag, als iemand zulke woorden spreekt, waardoor een anders toorn wordt opgehitst. Het zou niet veel gescheeld hebben, of David had zich schuldig gemaakt aan een doodslag aan Nabal, 1 Sam. 25: 22. Ja, daaruit komen wel gehele oorlogen voort.

Dan kan men ook doodslag begaan door 't gelaat; wanneer men in zijn gelaat zulke gezichten en gebaren vertoont, dat men zijn naaste veracht en bespot. Dat is mede een hoofdzonde tegen dit gebod, dat men zo schertsend van iemand spreekt, gelijk de Joden van de Heere Jezus deden: *is Deze niet de timmerman, de zoon van Maria?* Zeiden ze, als tot minachting, Mark. 6: 3. Ja, het gelaat van iemand kan zo zijn, dat de doodslag, die in 't hart is, op het aangezicht ligt.
Kaïn, zei God: *waarom zijt gij ontstoken; en waarom is uw aangezicht vervallen? Gen*. 4: 6. Zo was het met Jozefs broeders; elk zag hem aan als een briesende leeuw, zij konden hem niet vredelijk toespreken; volgde daar als de doodslag niet op? Gen. 37: 20. Sloeg Kaïn zijn broeder Abel niet dood? Gen. 4: 8. Werd de Heere Jezus door toedoen der Joden niet gedood?

3. **Nu hebben wij gezien de doodslag die geoorloofd is, en ook die niet geoorloofd is. Maar, zult u zeggen, is er anders niet in dit gebod te bezien?** Ja.

Nu hebben wij, ten derde, die moorddadige gestalte van ons hart te bezien: *haat, toorn, wraakgierigheid, nijd.*
Wie kan er voor nijdigheid bestaan? Nijd is de broeder van de geldgierigheid. Men kan niet lijden, dat Gods oog goed is omtrent onze naasten. Daaruit komt voort trotsheid, hovaardigheid. De nijd wil het alles voor zich hebben, hij kan zijn naasten niet verdragen. Hij wilde wel, dat hij nooit zijn naasten zag, die 't beter heeft dan hij. Dat zijn de vruchten van het vlees, Gal. 5: 21. Nijd valt zelfs in de vromen, maar als de nijd in de vrome is, dan wijkt Gods Geest; *Gods Geest heeft geen lust tot nijdigheid,* Jak. 4: 5. *Waar de nijd woont, is verwarring en alle boze handel,* Jak. 3: 16. Door nijd geraakt men tot doodslag. Wat deed Abel zijn leven verliezen anders dan door nijd? Pilatus wist dat de Joden de Heere Jezus uit nijdigheid overgeleverd hadden, Matth. 27: 18.

Dan is er ook in ons hart de wortel van *haat.* Men verbergt die wel en hij schiet wortels in ons. Maar hij is uitermate gauw, als hij eens een gelegenheid heeft afgezien. *Laat hem vloeken,* zei David van Simeï, 2 Sam. 16: 10. Absalom haatte Amnon, ter oorzaak dat hij zijn zuster Thamar verkracht had, 2 Sam. 13: 22. Hij spreekt met zijn broeder goed noch kwaad. Maar hij legt er twee volle jaren op toe; en toen kostte het Amnon nog zijn leven.

Dan is er nog een boze wortel in ons hart, en dat is *de toorn.* Wat is dat?
Dat is een korte razernij; dan zijt gij voor een korte tijd dol. De toorn is niet wel te beschrijven; zij is beter te voelen. Al de hartstochten raken gaande; de sprankelen vuur vliegen als uit de ogen. Men haalt de neus op; het aangezicht is als bloed, of bleek; de leden beven. Als u uzelf dan in een schilderij zag, ge zou er van schrikken. O, de zon ga niet onder over uw toornigheid, Ef. 4: 26. *De toorn des mans werkt Gods gerechtigheid niet,* zegt de apostel Jakobus, Hfdst. 1: 20; en zo spreekt Paulus: 't zijn werken des vleses, Gal. 5: 19. *Vervloekt is hun toorn, zei Jakob, want zij is heftig, in hun toorn hebben zij de mannen dood geslagen, en in hun moedwil hebben zij de ossen weggerukt,* Gen. 49: 6, 7.

Dan de *wraakgierigheid:* deze is een verlangen om zich te wreken over een ware of ingebeelde belediging.
De wraakgierigheid, als zij te lang moet gaan, eer zij zichzelf wreken kan. Zou wel op Gods troon willen gaan zitten, om het aangedaan ongelijk te wreken. Dan gaat gij op Gods troon zitten. Als u dan een gelegenheid hebt en zegt: nu zal ik het eens terdege vergelden. *En wreekt uzelf niet beminden! zegt Paulus, maar geeft de toorn plaats,* Rom. 12: 19. Doet u iemand ongelijk, u moet het verdragen en vergeten, als ge kunt. Al stond het in het vermogen van uw hand. Zo moet gij het niet wreken. *Ik vermocht niet, zei Job, vanwege zijn Hoogheid,* Job 31: 23. Dat zijn de wortels van de doodslag. *Wie te onrecht op zijn broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht; en wie tot zijn broeder zegt: Raka! die zal strafbaar zijn door de groten raad. Maar wie zegt: Gij dwaas! die zal strafbaar zijn door het helse vuur,* Matth. 5: 22. Een iegelijk die zijn broeder haat is een doodslager, Joh. 3: 15.

4. Als God nu de grond gezuiverd heeft, dan wil Hij hem met edele vruchten beplanten.

En wat zijn dat voor vruchten? *Liefde, geduld, vrede, barmhartigheid, zachtmoedigheid; zijn vijanden wel te doen*.
Ik wil er liefde in hebben, zegt God; dat gij elkaar zo handelt, gelijk u wilde dat met u gehandeld werd. Als u verdrukt en haat, zou gij wel zo behandeld willen worden, als u dan uw naaste doet? De liefde is de vervulling der wet, Rom. 13: 10, en 1 Cor. 13. *Zou gij maar liefhebben die u lief hebben, wat loon hebt gij?* Matth. 5: 46. Wij lezen dat geloof en hoop teniet zullen gedaan worden; 't zal alles vergaan, behalve de liefde; die blijft, 1 Cor. 13: 13.

Dan wil God in ons *geduld hebben,* zegt tegen uw naasten: ik heb zwakheden en gij ook, als ik er vertoon, draagt ze, en overziet ze in mij, en ik zal 't in u ook doen. Een ander moet mij dragen, laat ik dan wat in een ander dragen. Zeg niet: ik word schuldig gerekend om een woord, ik zal hun ook zo doen; dat is mis, Ef. 4: 32, *zijt tegen elkaar goedertieren, barmhartig, vergevende elkaar*. Zijt niet als die elkaar verklagen. Laat ons van onszelf klagen.

Laat er geen twisten zijn, geen verschillen, of verwijderingen in het hart, geen afkerigheden. Maar die *zalige vreedzaamheid. Jaagt de vrede na met allen,* Hebr. 12: 14. *Zoveel in u is, houdt vrede met alle mensen,* Rom. 12: 18. Daar zijn er altemet, waar gij geen vrede mede houden kunt. Daarom zegt God: zoveel in is.

Betracht de *zachtmoedigheid;* dat is het kleed van Gods kinderen. Wij moeten niet licht toornig zijn, maar zoals een vlak strand, als een zacht kussen; dat breekt een steen, en het vlak strand breekt het geweld der baren. *Een zacht antwoord keert de grimmigheid af,* zegt Salomo, Spr. 15: 1, *en een zachte tong breekt het gebeente*, zegt hij, Spr. 25: 16. *Leert van Mij, zegt de Zaligmaker, dat Ik zachtmoedig ben*, Matth. 11: 29. Mozes was de zachtmoedigste mens van de gehele wereld, Num. 12: 3.

Gij zult in de wereld ergens wel ellendigen ontmoeten, verstijft er uw hart niet voor. Zo gij gezegend zijt met tijdelijke goederen, geeft er wat van; zo niet, geeft hun goede woorden. Geeft ze goede woorden; en, kunt gij, ook een gift; zegt niet, gaat heen en wordt warm, Jak. 2: 16. *Wie vrienden heeft, die heeft zich vriendelijk te houden.* Men kan het, 't is waar, altemet niet doen. Maar doet zoveel u kunt, met woorden en daden,

naar ziel en lichaam.
Ligt uws naasten vee in de gracht, laat het uw staan, en komt, helpt uws naasten vee uit de gracht trekken. Dat nam Jonathan waar, toen hij bij Saul was. Hoe zorgde hij voor David! Michal deed dat aan David. Als u alleen maar groet, die u groeten, wel, doen de barbaren niet hetzelfde? Toen ze daar aan dat barbaarse eiland Melite kwamen, waren zij zeer vriendelijk tegen Paulus en zijn metgezellen, Hand. 28: 2.

Uw vijand, die u kwaad doet, heeft wel ongelijk. *Maar zegent hen die u vloeken, vergeldt niemand schelden voor schelden, bidt voor die u geweld aandoen, en u vervolgen,* Matth. 5: 44, zegt u: wie kan zo leven? Kunt gij zo niet leven, dan kunt gij niet zalig worden. Langs de enge weg moet men ten hemel. Zo uw vijand hongert, spijst hem. Zo hem dorst, geeft hem te drinken, dat doende zult u kolen vuur op zijn hoofd hopen, Rom. 12: 20. Wat is dat te zeggen?
Gij zult hem zo heet maken, of gij vurige kolen op zijn hoofd legde.
Geliefden! zo deden de eerste Christenen onder de Heidenen. God zond de pestilentie onder hen, en hij beschikte 't zo, dat die plaag door niemand geholpen kon worden. Waar niemand bij de besmette zieken durfde komen, daar gingen die eerste Christenen naar hen toe, en hielpen hen.
Wel, zeiden ze, zult gijlieden dat doen, wij hebben uw vader en uw moeder vermoord, en zult gijlieden ons helpen? En God wrocht krachtig door dat middel in hun harten, en zo werd het Evangelie al voortgeplant.

Daar hebt u nu onze vier stukken. 1. De geoorloofde doodslag 2. De ongeoorloofde doodslag. 3. De moorddadige gestalte van ons hart. 4. De eerlijke gestalte die God in ons hart hebben wil.

U zult denken in uw hart: wat voor een toepassing zult u nu daarop maken*? Is hier ook al een stichtelijk slot op te maken?*
Ach ja! Ons land, ons land, zinkt onder al de bloedschulden! Wilt u het eens zien? Ziet dan al die ongewroken doodslagen, pardonbrieven, aan zulken die in papieren harnassen moeten gaan, om vrij te zijn. Geen machten kunnen dat doen. Wat zijn er al vrijsteden in ons land! En zijn dat vrijsteden voor onnozelen? Die daar maar binnen kan komen, is het gevaar ontkomen. Zouden dat geen bloedschulden zijn?
Denkt u die vaart op Oost-Indië, wat heeft het al bloed gekost! Daar komen de particuliere en de kustschepen, die ontmoeten elkaar; opdat de rijkgeladen schepen van de kooplieden geen schade zouden lijden, wat doen ze?
Zij schieten elkaar in de grond en zo doen ze krijgsbloed aan hun gordel in een tijd van vrede. En dan komen ze nog al thuis met vlaggen en wimpels.
Wat al duellen geschieden er voor 't punt van eer, en daar weet men voorslaags, dat er de een toe moet leggen, of de andere, of beiden te gelijk. Daar blijft men dikwijls beiden dood. De plakkaten daartegen helpen niet. Dan geeft men dikwijls pardon aan degenen, die het niet hebben mogen, of men heeft geen dienaars genoeg om de doodslagers te achterhalen, en zo blijven de bloedschulden al op het land liggen.
Dan al dat doden van de vrucht, door hoeren en boeven.
Dan als de visitaties geschieden, die het doen moeten, worden gecorrumpeerd, omdat die schuldig is, vrienden in 't spel heeft, of, dat die 't moeten laten doen, zelf schuldig zijn. Maar dat alles ligt voor de Heere open. *Want alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen met welke wij te doen hebben,* Hebr. 4: 13.

Zegt gij nu nog: waar komt het vandaan, dat de Staat zo zinkt? Hierom treurt het land; bloedschulden geraken aan bloedschulden, en daarover heeft de Heere een twist met ons, Hos. 2: 1.
Als wij zouden komen tot al die zonden, waardoor de doodslag wel geschiedt de een springt zich dood; de ander danst zich dood; de ander hoereert zich dood; een ander zuipt zich dood.
Komen wij aan de moorddadige gestalte van het hart, nijdigheid, haat; men mag elkaar niet zien of lijden, al zijn het de naaste vrienden. Toorn, men is dikwijls erger dan de beesten tegen elkaar zijn.
Klopt uw hart niet moet gij niet zeggen: Ach ja! ik heb een wrok tegen iemand gevat, die ik wel wreken wilde? Maar, waar is die goede gestalte, elkaar te verdragen in liefde en vrede; in zachtmoedigheid met elkaar te leven? Die is als balling geworden, men zou liever deze regel hebben en houden: *'t is beter boos dan zot*. Daar komen dan uit voort: vechten, tieren, slaan, doodslaan.

Geliefden! die geen lust hebben tot zulk een leven, wij zullen u een raad drie of vier geven.
Eerst. Komt weinig in de gezelschappen, weest van de stillen in de lande zijt dicht bij uw dingen, en dicht bij uw huis, en leeft dicht bij God. Dat niet alleen, maar,
Ten tweede. Raden wij u: speelt nooit; komt nooit waar tuiserijen en dobbelspelen zijn. Als u dat doet, dan ligt gij open voor alle zonden, hoe menigeen heeft er zijn leven om gelaten!
Ten derde. Raden wij u: komt op geen gezelschappen van brasserijen of dronkenschappen.
Ten vierde. Komt nooit in gezelschappen van onkuisheid, daar uit komen voort vechten, doodslaan. Wij raden u, bidt God, dat Hij de deugd zelf in u plante, en ze u leren wil, u temmen en intomen wil; zegt: *Heere plant al die deugden in mijn hart; laat ik ze liefhebben, ik moet ze goedkeuren*. Dan zult u zo licht tot die zonden niet komen. Die zo leeft, komt hij dan thuis, hij heeft zoveel vrede, en vindt een toegang tot God, en zijn hart knaagt hem niet.

Geliefden! wij weten, dat gij ons gelijk moet geven. Ach! dat wij allemaal zulk een hart hadden, om de deugd te betrachten! Ach mochten de regenten meer oplettend zijn! Wat geeft God hun macht om het bloedvergieten te weren! 't Is een vonnis, dat God uitspreekt: *Gij zult niet doodslaan.* Zo gij het niet wreekt, zegt God, *Ik zal het bloed op uw kop doen wederkeren*.
Ja, wij weten dat gij die eer hebt, regenten! om de bloedschulden te weren; wij erkennen dat gij ze hebt. Wij zeggen dan: allen die hier zitten of staan, rijk of arm, jong of oud, wij zeggen u van Godswege de dood aan. Hoe schrikkelijk is het als men naar een gevangenhuis gaat en men zegt daar iemand de dood aan.
Geliefden, wij zeggen ü allemaal de dood aan. Wilt u weten, wie het eerst van ons allen zal sterven? Die er misschien het minst om denkt. Weest dan toch bereid; want op die ure, als u er 't minst om denkt, zal de Zoon des mensen komen. Cijfert vrij uit, als u wilt, nog zoveel levens te kunnen hebben. Zou God niet kunnen zeggen: *Gij dwaas! in deze nacht zal men uw ziel van u wegnemen?* Luk. 12: 20.
Wat al boden krijgen wij elk al. De een breekt zijn gezicht de andere vervalt zijn gehoor, bij de derde beginnen de maalsters stil te staan, omdat ze minder geworden zijn; die door de vensters zien, worden verduisterd; de twee deuren naar de straat worden gesloten; de sprinkhanen worde zichzelf een last; men begint voor de hoogten te vrezen; men staat op op de stem des vogelkens. De kroon van grijsheid wordt

gezien, als zoveel uitspruitende veldbloempjes. De amandelboom bloeit en zo gaat de mens naar zijn eeuwig huis, Pred. 12: 3-5. Hij sterft.

Mocht ik en gij toch wel sterven! Farao zou de dood van Mozes wel hebben willen sterven; Herodes zou het uiteinde van Johannes wel graag willen hebben. Biléam zou wel een Biléams leven willen leiden, maar hij had graag het uiteinde van een Godzalige gehad. De mensen willen goddeloos leven, maar der vromen einde wilden ze wel hebben. *Maar dwaalt toch niet, God laat Zich niet bespotten, want zo wat een mens zaait, dat zal hij maaien,* Gal. 6: 7. Als een landman onkruid zaaide, en in de oogst goede tarwe wilde maaien. Zou men niet zeggen: gij dwaas, wat gij zaait, zult gij dat niet maaien?
Zo ook, u zaait goddeloosheid en ondeugd; wel, u zult ook de vruchten daarvan maaien. Zou gij wat op de deugd volgt willen maaien? Dat zou tegen het Woord zijn. Als u gaat sterven. Zou u het eeuwig zalig leven wel willen maaien. Wilt u der vromen sterfbed, dan moet gij der vromen leven willen leiden.
Wie zal het wèl hebben in de dood?

Eerst, zulken, die in hun leven een nieuw hart gekregen hebben. Het komt altijd op de wedergeboorte aan. Zo de naam, en de zaak der wedergeboorte u tot een last is, voorwaar u hebt er geen deel aan. Die dat bezit, kan zeggen: ik was dood in zonden en misdaden, maar u hebt mij levend gemaakt, mijn stenen hart is vlees geworden. Zou ook een vijand van God in de hemel kunnen komen!

Ten tweede. Dan leert God zulk een van zijn gestalte afzien, en naar de Heere Jezus toegaan. Daar is anders geen weg om tot de gemeenschap van God te komen. Daar wil zulk een zijn rechter-oog uitsteken, zijn rechterhand en voet afkappen en zo doden de leden, die op aarde zijn.

Ten derde. Zo een doet het zeer, dat hij zulk een lichaam der zonden heeft.

Ten vierde. Die naar de hemel gaan, heeft hij zo lief. De oprechten in de lande gaan hem zo ter harte, en hij wil met hen gaan.

Nog eens. Wat kruis er ook komt, ach God, zeggen ze, al beliefde het U mij nog meer toe te zenden, ik ben het waard, ik wil het dragen. En komt er voorspoed, dan zeggen ze met Jakob: *ik ben te gering en te snood, dan al deze weldadigheden en dan al deze trouw die Gij aan uw knecht gedaan hebt,* Gen. 32: 10. "Dan, Heere! leer mij toch mijn dagen tellen, Ps. 90: 12; ik ben al zo ver, het zal niet lang meer aanlopen, de reisstaf zal ik haast neerzetten, en boven het kruis en het schepsel zijn; ik hoop haast buiten mijn ongeloof te zijn, en buiten al mijn verdorvenheden, en boven de verberging van Uw aangezicht."
Kent u dat? Kent u het niet, maakt er geen staat op. Ach! die het kent, gij zult ingaan in de vrede en rusten op het stofbed des doods.

Gij, onvromen, zult ook eens moeten rusten, totdat gij zult opgewekt worden tot versmaadheid en eeuwig afgrijzen, Dan. 12: 2.

Willen wij eens bij de Heere leven, dan moet hier Jezus' zaak en eer de onze zijn. Zo gij in vereniging met Jezus leeft, dan zult u de Heere sterven. Dan zal er op uw graf en zerk gezet worden: *Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven,* Openb. 14: 13.

Maar gij zondaar, op uw graf zal staan: rampzalig van nu aan; en gij zult eeuwige onrust hebben over uw arbeid.
Ach Heere! wat is het schrikkelijk, als u weg moet gaan, en gij nog onbekeerd en

zorgeloos zijt! Dan zult u zijn als een, die op een mast slaapt, en die er door de storm afgerukt en in de zee geworpen wordt.
Hoe schrikkelijk was het voor Jona uit de slaap opgewekt en in de zee geworpen te worden! En hoe schrikkelijk is het dan te gaan naar God, die niet met u bevredigd is! Daar te gaan om te ontvangen dat nare vonnis: *ga weg van Mij, gij vervloekte*.

Maar hebt u genade, dan gaat gij naar de Drieëenige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, om te ontvangen, wat Hij voor u heeft weggelegd. Het geestelijk leven hier was niet genoeg, maar dat wordt achtervolgd met een eeuwig leven daarboven.
Dat gunne ons de Drieëenige God, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 41

Vraag 108. Wat leert ons het zevende gebod?
Antwoord. *Dat alle onkuisheid van God vervloekt is, en dat wij daarom, haar van harte vijand zijnde, kuis en ingetogen leven moeten, hetzij in de heiligen huwelijken staat of daarbuiten.*

Vraag 109. Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreken en diergelijke schandelijkheden?
Antwoord. *Dewijl ons lichaam en ziel tempelen des Heiligen Geestes zijn. Zo wil Hij, dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren; daarom verbiedt hij alle onkuise daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten, en wat de mens daartoe trekken kan.*

WIJ lezen, Matth. 4: 10, *de Heere uw God zult u aanbidden en Hem alleen dienen. Er* zijn drie zaken in de wereld die geen metgezellen lijden: *God in Zijn dienst, een koning in zijn rijk en een man in zijn huwelijk.*

- God in zijn dienst lijdt geen metgezel: Wie kan Hem gelijk zijn? Hij heeft geen metgezel, Hij kan er ook geen verdragen. Daar is geen mens, die een metgezel zou kunnen verzinnen, die Hem gelijk zou zijn. Jozua 24: 15, Kiest wie gij dienen wilt. De andere goden der Heidenen zijn afgoden; wilt u die dienen? Wat wilt u dan met de Heere doen? *Ik en mijn huis, zegt hij, wij zullen de Heere dienen*. Elia zei: *wat hinkt gij op twee gedachten? Is Baäl God. Zo dient hem. Maar is de Heere God. Zo dient Hem*, 1 Kon. 18: 21. Matth. 6: 24, zegt de Heere Jezus: *Niemand kan twee heren dienen; want óf hij zal de een haten en de anderen liefhebben, óf hij zal de een aanhangen en de anderen verachten; Gij kunt niet God dienen en de Mammon.*
- Gelijk God geen metgezel in Zijn dienst kan dragen. Zo kan ook geen koning een metgezel in zijn rijk dragen. Als God David tot koning had laten zalven, wat was Saul in de weer om het te verhinderen! 1 Sam. 18: 17, 25. Als David koning was en Absalom hem van de troon wilde stoten, wat richtte Joab een veldslag tegen hem aan! 2 Sam. 18: 6, 7. Als Adonia koning wilde zijn, in plaats van Salomo, wat was de moeder van Salomo en de profeet in de weer, om het te verhinderen! 1 Kon. 1: 11-13.
- Is het nu zo met God de Heere, dat Hij geen metgezellen lijdt, is het zo met een koning in zijn rijk, het is ook zo met een man, met betrekking tot zijn vrouw, en met een vrouw met betrekking tot haar man. Die lijden ook geen metgezellen. In het verbond des huwelijks is de man aan de vrouw, en de vrouw aan de man verbonden. Zolang zij leven. Dit is zulk een waarheid, dat waar gij komt onder de Christenen. Ja, zelfs de gehele wereld door gij er overal indruksels van zult vinden, dat man en vrouw maar één moeten zijn. God die de natuurlijke Theologie heeft gegeven, heeft het ook bij geschrift op Sinaï getoond; daar heeft Hij er die kennisgeving van gedaan, omtrent dat laatste stuk. Gij zult geen overspel doen, man, zegt God: *gij zult geen metgezel hebben, behalve uw vrouw.*

Aan dat gebod zijn wij onder Gods goedheid gekomen; wij zijn elk aan dat gebod schuldig, en misschien wel aller-schuldigst. Wij zijn ook misschien wel het aller-schuwst om er van te horen. Laten wij ons zetten onder de verhandeling in de

tegenwoordigheid van God. Wij zullen u dan gaan tonen.

Eerst. Dat het huwelijk geoorloofd is.
Ten tweede. Dat er enige daden zijn, die er tegen aanlopen, die God verbiedt.
Ten derde. Dat er mindere daden zijn, die er ook aanleiding toe geven, die God ook verbiedt.
Ten vierde. De deugd die God gebiedt,
Ten vijfde. De aandrang van dit gebod.
Dat zijn vijf gewichtige stukken, elk op zichzelf, en allen met elkaar onze aandacht en overweging dubbel waardig.

1. Zeggen wij: dat er huwelijken in de wereld zijn, dat geoorloofd is onder allerlei soort van mensen.
2. Hebben wij te bezien dat er daden zijn, die tegen het huwelijk aanlopen, die God verbiedt.
3. Zijn er mindere dingen, die ook verboden worden.
4. Deugden die geboden worden.
5. De aandrang van dat gebod.

1. Wat het eerste aangaat. Het huwelijk wat is dat?

Dat is als twee vrije mensen, die elkaar niet anders bestaan, dat naasten, met elkaar overeenkomen, om in een verbond des huwelijks te treden, *om elkaar houw en trouw te zijn*. Ze verzoeken elkaar, zij bewilligen om het verbond aan te gaan; voor God beloven ze elkaar houw en getrouw te zijn tot de dood toe, Mal. 2: 14. Daar staat het in de Schrift, dat God tot een Getuige is aangeroepen.
Nu is de vraag, *of het huwelijk geoorloofd, en of het onzondig is.*
Wij antwoorden, ja. Het is onzondig en 't is geoorloofd. Wij bewijzen het hieruit: Vóór de val heeft God het Zelf ingesteld. De man had geen vrouw, maar God schiep er hem ene, en Hij brengt haar met zijn hand tot hem. Adam haar ziende. Zo zegt hij: *Deze is been van mijn been en vlees van Mijn vlees, men zal haar manninne heten, omdat ze uit de man genomen is,* Gen. 2: 23. *Die twee, zegt God, zullen tot één vlees zijn,* Gen. 2: 24. De Heere Jezus zei: *Daarom zal een mens vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen; en die twee zullen tot één vlees zijn. Zo dat zij niet meer twee zijn, maar één vlees,* Mark. 10: 7, 8. Dat anders niet wezen mag, (want kinderen mogen hun ouders niet verlaten) dat zal evenwel geschieden; en het zal met genoegen wezen van de vader en van de moeder.

Nog eens. God heeft er zijn zegen over beloofd, toen Hij dat heeft uitgesproken vóor de val: *Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde,* Gen. 1: 28. Na de val is het ook geoorloofd geweest. Gen. 9: 1 daar zegt God tot Noach en zijn zonen: *Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde;* en Salomo zegt: *een verstandige huisvrouw is van de Heere,* Spr. 19: 14. Ja, Gods voorzienigheid is er in, in de een de ander te doen ontmoeten. Gen. 24: 12 ziet gij dat in Abrahams knecht Eliëzer, die uitgezonde was om een vrouw voor Izaäk. *Heere! zegt hij, doe haar mij toch heden ontmoeten.*

Ja, de Heere Jezus heeft het huwelijk vereerd met Zijn tegenwoordigheid, Joh. 2. Hij deed er een wonder. Waartoe deed Hij dat wonder? Opdat de getrouwden, als zij hun huwelijksbed eerlijk houden, zouden vertrouwen, dat als zij in ongelegenheid waren, God hen dan redden zou. De vuile natuur zou er mede lachen. Maar dat is de reden,

opdat degenen die getrouwd zijn, de bijstand Gods zouden kunnen verwachten in hun ongelegenheden.

Eindelijk is het huwelijk, opdat de een de ander helpen zou, in alle dingen die billijk zijn; het is, opdat ze hun kinderen, die ze krijgen, tot Gods eer zouden opbrengen, en zo hun zaligheid zouden zoeken, uit te werken. Het is, opdat God grootgemaakt zou worden om hun kinderen op te kweken in de kennis en vreze Gods. *Die trouwt doet wel, zegt Paulus, maar die niet trouwt, doet beter,* 1 Cor. 7: 38; te weten, als hij zich kan onthouden.

De vraag is nu, of het huwelijk onder alle mensen mag geschieden, ook onder geestelijke personen; of het de leraars ook geoorloofd is.
Wij antwoorden, ja. Het is hun zowel geoorloofd als anderen. Hebr. 13: 4 *Het huwelijk is eerlijk onder allen, en het bed onbevlekt.* Hoe menige Godzalige lieden vinden wij in het Oude Testament, die getrouwd waren en kinderen hadden! Ziet het in Mozes, Aäron, in Samuel die ook kinderen had, hoewel ze zijn voetstappen niet volgden. David en meer anderen waren getrouwd en hadden kinderen, 2 Sam. 3: 2-5. De apostelen waren ook getrouwd. De apostel Paulus zei, dat hij ook de macht had om te trouwen, als hij wilde, 1 Cor. 9: 5.
Wij bewijzen het nog uit een argument dat Gods Geest geeft; 1 Tim. 4: 1-3, daar zegt Paulus door Gods geest, dat er in de laatste tijden een lering der duivelen zou zijn. En wat was dat? Dat was, dat de geestelijke niet zouden mogen trouwen. Waarom drijven de papen dat, dat ze niet huwen mogen? Omdat ze onder geen wereldlijk hoofd zouden geraken. Als zij trouwden en kinderen kregen, dan zouden hun kinderen met hun aandeel moeten weggaan. Dan zou de paus op het laatst conventen zonder goed hebben. Ongetrouwd te blijven en te trouwen, het is beide geoorloofd, ziet dat in het brede, 1 Cor. 7: 8, 9.

2. ***Nu zijn er daden, die tegen het huwelijk strijden; en wat is dat?*** *Dat* is:

Eerst. Onnatuurlijke daden, die schrikkelijk zijn om te noemen, die wij ook niet noemen zullen. Oneerlijke dingen, Rom. 1: 26, 27, die onder de Heidenen plaats hadden, Gen. 19. Sodomitische zonden, die tot God in de hemel schreeuwden; die daarom op het huis van die man aanvielen, om zulke onnoemelijke zonden te bedrijven, waarvan gij leest, Gen. 19: 5 en Richt. 19: 22.
Onder die gruwzame zonde is ook, dat mannen en vrouwen bij een beest liggen, dat God vervloekt heeft, Deut. 27: 21.

Behalve dat komt er nog iets, dat *bloedschande* genoemd wordt; dat is, wanneer twee te na in de bloede, met elkaar in de huwelijken staat treden, of buiten de huwelijken staat zich samen vermengen. Dat is de zonde die Lot beging, die man, die zijn rechtvaardige ziel zo kwelde, in Sodom, over anderen, 2 Petr. 2: 8. O, ge kunt uzelf kwellen over de zonden in anderen, en daarna nog zelf die zonden begaan. Ge kunt er zelf invallen. Hij viel schrikkelijk in dezelve, of dergelijke zonden.
Jakob zei van Ruben: Gij zult de voortreffelijkste niet zijn, want gij hebt uws vaders bed beklommen, Gen. 49: 4. Dat was de zonde van Amnon, die hij met zijn zuster Thamar beging, 2 Sam. 13: 14. Dat was de zonde van die man, waar Paulus van zei, dat hij diende leed te dragen, 1 Cor. 5: 2. En Lev. 18, waar ze in alle trappen wordt voorgesteld.

Dan is er de zonde van overspel, die een getrouwde met een andere getrouwde begaat.

Als het een getrouwde met een ongetrouwde is, dan is het een enkel overspel. Maar als het een getrouwde met een getrouwde is, dan is het een dubbel overspel. Dat van David en Bathseba was een dubbel overspel, maar dat van Abraham met Hagar was een enkel overspel. 't Strijdt tegen de instelling van de grote God. God wilde deze met de dood gestraft hebben, Lev. 20: 10. 't Is een meineed. In elk overspel is een valse eed gedaan.

Daar volgt nu een tweede daad bij, die God verbiedt.
Niet alleen verbiedt Hij het overspel, maar ook de veelheid der vrouwen. Dat is, als iemand zich met meer dan één vrouw of man vermengt; dat is een gedurig overspel; het is wel waar, dat God het in de vromen gedragen heeft, maar al is dat zo, neemt dit daarom de zonde niet weg in de daad. God heeft het getoond, dat het Hem niet behaagde: *het is van de beginne zo niet geweest, zegt* de Zaligmaker, Matth. 19: 8.
God heeft niet meer dan twee mensen geschapen, man en vrouw. Men heeft gezien, dat God die huisgezinnen zwaar bezocht heeft; daar had gij het krakeel en de twist onder de kinderen, dan had gij de opstand van de vrouwen tegen de mannen, ja, daaruit kwamen moorden voort; dan, dat de vrouwen de mannen het hart neigden achter andere goden. Zoals dat blijkt in Salomo, 1 Kon. 11: 4.
Bij die veelheid komt ook de scheiding, dat God almede verbiedt. Daarom staat er, Matth. 19: 6, dat de Heere Jezus zei: *wat God samengevoegd heeft, schelde de mens niet.* Zijn hier mensen die gescheiden zijn? Geen Overheid heeft daar macht toe, buiten het geval van ***wederzijdse onkuisheid, óf moedwillige verlating.***
Wil de ongelovige met een gelovige getrouwd zijnde, scheiden, dat hij schelde; wil hij er niet bijblijven, dat hij daarvan afga. Zo iemand scheidt, als het niet uit oorzaak van hoererij is, die doet overspel, Matth. 19: 9. Al dat scheiden van die huwelijken is de dood in ons land. De politie moest liever middelen gebruiken, om zulken door straffen verenigd te doen blijven.

Dan is er nog een daad, en dat is: als de ondertrouwden, in de tijd van de ondertrouw, eer ze nog getrouwd zijn, samenkomen.
Nog een zondige daad is er die verboden wordt, dat is: als ongetrouwden samenkomen, of getrouwden en ongetrouwden, een of meer, als in een hoerenhuis, Deut. 23: 17, 18. God toonde, dat zulks een gruwel was, als degenen, die dat weren kunnen, het niet doen.
Behalve de hoererij vindt gij, dat, als een man met iemand gaat huishouden en hij ligt bij haar, dat noemt men dan een huishoudster.
Volgens het oude rechtzinnige gevoelen van ons land, - weet gij wat die er van gemaakt hebben? Een concubine, dat is, die leven in een gedurige hoererij. Hier geldt, hetgeen Paulus zegt 1 Cor. 7: 9, *Die zich niet onthouden kan, dat hij trouwe; het is beter te trouwen dan te branden.* Dat was de zonde van de Samaritaanse vrouw; de Heere Jezus sprak haar aan: *roep uw man!* Zegt Hij. Ik heb geen man, zegt ze.
Gij hebt de waarheid gezegd, zegt de Heere Jezus, want die gij nu hebt, is uw man niet, Joh. 4: 16-18; zij viel in voor de Heere en werd beschaamd.

Bij die zondige daden, komen ook onkuise tochten, Gen. 38: 9; met uw bewegingen kunt gij zelfs zondigheden bedrijven De apostel noemt ze *schandelijke bewegingen*, Col. 3: 5.
En die daad vóór het verbond des huwelijks onder de ondertrouwden bijeen te komen, is ook een daad, strijdende tegen dit gebod. Ja. Zo eens zulk een ondertrouwde bruidegom kwam te sterven, en de bruid werd zwanger bevonden. Zou ze niet voor

een hoer en haar kind voor een bastaard gehouden worden?
Dat er onderscheid is tussen belofte en trouwen, toont God in zijn Woord. Al sterft zulk een bruidegom niet, het maakt dikwijls gruwelijke huishoudens, en daaruit ontstaan gruwelijke verwijtingen. God spreekt van een kind, dat zich verloofd heeft, met of buiten weten van de ouders. Daar spreekt Hij van trouwen. Jozef en Maria waren in ondertrouw, maar zij hadden zich heilig bewaard in de tijd van hun ondertrouw.
Nu kan elk eens in zijn hart gaan, en zien of uw daden u vrijspreken.

3. **Daarop komt de Wetgever, en Hij verbiedt ook de gedachten of lusten en al wat daar toe aanleiding geven kan.**

Wij kunnen zondigen tegen dit gebod, met gebaren, woorden, gedachten, lusten en al wat de mens daartoe trekken kan.
Daar zijn ogen vol overspel, zegt God, 2 Petrus 2: 14. *Die een vrouw aanziet om ze te begeren, heeft alreeds overspel in zijn hart met haar begaan,* zegt de Heere Jezus, Matth. 5: 28. Door het oog en oor komt de vijand in, door het oog verwekt men zichzelf of anderen tot onkuise tochten.
Door het lonken van de ogen wordt de wellust gaande gemaakt, en niet alleen met de ogen, maar ook met de handen en met de voeten, Ezech. 23 en 16: 25. *En hebt met uw been gegerd*[26] *voor een ieder die voorbijging, en hebt uw hoererijen vermenigvuldigd.* En Jes. 3: 16, zij gaan alsof hun de voeten gebonden waren, al trippelende.
Niet alleen met de ogen en voeten, maar ook met de handen, door aan te grijpen en te kussen met haar brandende lippen, Spr. 7: 13.

Dan met de kleding en sieraden aan de leden, die God en de natuur wil dat men dekken zal, te ontdekken, om te tonen haar hoerachtig hart, dat in haren boezem ligt, dat hoerenversiersel. U weet wel, wat wij zeggen willen. Maar als het vrouwvolk het uit armoede deed, dat ze zo naakt gingen, wij zouden ze een handreiking doen om zich te dekken. Maar het komt uit een boosheid van het gemoed, uit een geilen en dartele lust voort. 't Is schande, men durft voor een eerbaar gemoed zijn ogen bijna niet opslaan. Wat zouden de juffers van onze tijd van een hoerenversiersel maken? Zij zouden moeten zeggen: *ik heb het aan mijn lijf.*

Zo gij daar al vrij van zijt, dan zijn er nog de gedachten en lusten die uit het hart voortkomen, boze gedachten. Dat is dat branden in de zonden, die 'wandelaar', die David overkwam, 2 Sam. 11: 4. David wilde zijn tochten en lusten voldoen, die wandelaar wilde hij aan zijn huis onthalen.

Dan zijn er onreine woorden, want toch uit de overvloed des harten spreekt de mond. De tong is dikwijls vol onreinheid, zij zingen onreine liedjes, zij lezen onreine boeken, en vermaken zich in zot en oneerbaar geklap. *Kwade samensprekingen bederven goede zeden.* Zijt gij daar vrij van? Zijt gij dan ook vrij van al wat daartoe aanleiding geven kan?

Daar zijn mindere dingen. Wat kan de mens tot onkuisheid trekken? Eilieve bedenkt het eens: brasserijen, dronkenschap. Zo iemand te veel wijn gebruikt, dan zal hij met zijn ogen naar vreemde vrouwen zien, Spr. 23: 33. Hij zal zijn natuur aansteken in brand van onkuisheid, die niet te verzadigen is, Rom. 13: 13. In brasserijen en

[26] Onzedelijke beweging

dronkenschap moet gij niet verkeren, dat geeft aanleiding tot ontuchtigheden.

Behalve dat, geven de danspartijen alsmede niet weinig oorzaak tot ontuchtigheid. Dat lichtvaardig huppelen, o gruwel! 't Is of de jongelingen en de jongedochters niet mede mochten, die van de eerste of tweede rang zijn. Zo zij menen, als zij niet hadden leren dansen; en zij zijn misschien wel van de eerste of tweede rang van onderen opgeteld. Ze schamen zich niet hun kinderen te laten leren dansen, al zouden hun leden er door verwrongen worden, al zouden zij daardoor met verwrongen leden langs de huizen en langs de straten moeten gaan.
Sommigen denken, dat de danspartijen Dina de dochter van Jakob haar kuisheid heeft gekost. Het dansen kostte Johannes de Doper zijn hoofd. Dat dartele wicht dansende voor Herodes verkreeg het hoofd van Johannes de Doper, Matth. 14: 10.
De beschaafde Heidenen zijn wijzer geweest, zal men dansen? Zeiden zij. Hij moet dronken of zot zijn, zeiden zij, die het doet.

Wat geeft er nog al aanleiding toe? Naar komedies te gaan, in spellen te lopen, dat men des nachts in de spellen is. Eerst is de aanleiding in het spel zelf en dan in het naar huis toe gaan. Gij zult lang wachten, eer een komediant u stichten zal; gij zult lang wachten, eer gij in een komedie naar de hemel geleid wordt; gij wordt er eer door naar de hel geleid. En was er dat niet in de komedies, zij waren koud en nietmetal. Daar moest tegen zulke dingen gewaakt worden, die een vijand van God en Zijn dienst zijn.

Dan, de ledigheid brengt ook een mens tot onkuisheid. Wat zijn er al mensen die ledig zijn! *Neemt de ledigheid weg,* zei een Heiden, *en gij zult de onkuisheid wegnemen.* De ledigheid is des duivels oorkussen. Als de weduwen ledig bij de huizen omgingen. Zo werden zij weelderig; en Paulus vermaande haar dat ze liever zouden trouwen, 1 Cor. 7: 9. Hij toont de reden, het was dezelfde reden van Davids val, 2 Sam. 2. Die krijgsman diende bijna altijd wel in 't leger geweest te zijn. Hij was ledig, daar ziet hij Bathseba, en toen moest zijn lust voldaan worden.

Behalve dat, geeft daar ook al aanleiding toe, het verkeer met onkuis gezelschap, zulke gezelschappen doen iemand dolen. Is er een gezelschap dat onkuis is in 't gezicht, in de tong, in spraak, daden, of hart; gij zult er verleid worden. Blijft er dan vandaan, gaat liever met wijzen om, dan zult u wijs worden. Maar die der zotten metgezel is, zal verleid worden. Toen die jongeling in 't gezelschap van die hoer kwam, toen was hij haast getroffen: *de pijl doorsneed hem zijn lever,* Spr. 7: 23.
Wat geeft er nog aanleiding toe? Dat man en vrouw zich te lang van elkaar scheiden, 1 Cor. 7: 5. Al was 't in godsdienstige oefeningen, het mag niet zijn, opdat de duivel op u geen voordeel krijge.

Nog eens. Daar geeft ook aanleiding toe die ongelijke huwelijken, jongelieden te laten trouwen met zulken, die al te oud zijn. De jongen krijgen dan altemet een afkeer van de ouden, daardoor komt onmin, verkoeling, haat en afkeer, zij vervreemden van elkaar, dat verwekt onkuisheid, onkuise lusten.
Dat twisten en knorren tussen man en vrouw geeft er ook aanleiding toe; die huistwisten, als ze nooit elkaar wederzijds genoegen geven kunnen, die verwekken vermindering van liefde, en afkeer; de vrede gaat daardoor weg en dan gaat men naar vreemde vrouwen omzien.
Bij de daden, gebaren, lusten, *komt verder nog al wat daartoe trekken kan.*

4. Dit verboden zijnde wat is hier nu geboden?

De Wetgever eist wat anders. Ach! van alle mensen eist Hij schaamte; dat eerbare rood, die blos in het aangezicht. Het is zo slecht schaamteloos te zijn; als ons iemand sterk aanziet, dan het oog niet eens te laten neervallen. Zodat er een eerbare schaamte gezien wordt; anders is 't als een hoerenvoorhoofd te hebben. Daar is geen groter sieraad dan de schaamte; de schaamte overtreft alles. Hebt u natuurlijke schoonheid als Rebekka en als Jobs dochters, Gen. 24: 16, Job 42: 15, zij is bij de schaamte niet te vergelijken. *Wie komt ons daar in 't veld tegemoet*, zei Rebekka, Eliëzer zei: Dat is mijn heer, zij wist wat er gaande was en bedekte zich met haar sluier, en viel van de kemel af, Gen. 24: 64, 65.

De apostel Paulus zegt: Als ge u versieren wilt, weet u waarmee u dat doet? Met matigheid en met schaamte. De matigheid is 't eerste wat God gebiedt, en dan die stille schaamte, waar de eerbare vrouwen zich mede moeten versieren, 1 Tim. 2: 9; zulk een leven stil en gerust, eerbaar en Godzalig. Behalve dat: matig in spijs en drank. Der vrouwen sieraad bestaat niet in klederen, in het omhangen van goud en zilver, maar in de matigheid en eerbaarheid. In 't gebruik der spijzen moet men ook matig zijn, niet maar zichzelf te voeden. Zoals bij Jeremia staat: *men moet niet zijn als welgevoederde hengsten*, Jer. 5: 8. Men moet niet maar leven om te eten, en om zo te eten dat hun ogen uit hun vette kop puilen.[27] Maar men moet matig zijn in spijs en drank; men moet zich 't verstand noch de gezondheid niet beroven door 't gulzig eten en drinken. Maar wij moeten onze ziel in kuisheid bezitten en niet in hoererijen, Hoz. 4: 11.

De dronkenschap neemt onze gezondheid, onze eerbied en al weg. Wat is toch een dronkaard? Hij ligt open voor alle zonden.

Dan in de klederen, die moeten nederig zijn, 1 Tim. 2: 9. De mensen zeggen: 't komt daar niet op aan op dat uitwendige. Maar zij weten niet wat zij zeggen, Jes. 3: 18-24; wat daar staat heeft zowel nu kracht, als toen. 1 Petr. 3: 4-6, daar toont God der vrouwen sieraad, *de stillen verborgen mens des harten, een zachtmoedige en stille geest, die kostelijk is voor God*.

Een Christen is een wachter en zal die niet matig zijn? Hij is een loper en zal die zich niet onthouden van al wat hem hinderen kan? 1 Cor. 9: 24. Een Christen getuigt, dat hij wacht op de komst van zijn Heere, en zou dit dan wel fraai zijn, dat, als een knecht zijn heer verwacht, hij dan ging zitten eten?

Wat nog? God vordert van ons, dat wij kuis zullen zijn in daden, in gebaren, in woorden, bij alle gelegenheden die er zijn, hatende zelfs de rok, die van het vlees bevlekt is, Judas vers 23. Rein van hart te wezen, welke de zaligheid wordt beloofd, en dat zij God zullen zien, Matth. 5: 8. *Zich te reinigen van alle besmettingen des vleses en des geestes,* 2 Cor. 7 : 1. *Het hart te behoeden boven al wat te bewaren is,* Spr. 4: 23. Bewaar uzelf rein, zei Paulus tegen Timotheüs, 1 Tim. 5: 22. En zo zegt God tegen ons allen.

5. Het laatste, waar God mede aandringt en toeklemt, is: behoedt uzelf niet alleen voor de ondeugd, maar betracht de deugd.

Ach! hoeveel mensen zijn er, die dat gebod niet overtreden! Ach mens! wie gij zijt, zie toch toe, dat gij dit gebod niet overtreedt. *Uw lichamen zijn zowel tempelen van de Heilige Geest, als uw zielen,* 1 Tim. 3: 16. Gods Geest speelt misschien hier op de

[27] Psalm 73 vers 4, Datheen. *Haar ogen puilen zeer hoog op; uit haren dikken vetten kop.*

tempel van Salomo, en dat een recht Christen een afbeeldsel is van Salomo's tempel. Hoe vele duizenden zijn daar aan bezig geweest om te bouwen, en 't gereedschap te maken! Paulus zegt, 1 Cor. 4: 15, *Want al had gij tienduizend leermeesters in Christus, zo hebt u toch niet vele vaders.* De tempel stak uit boven al de huizen te Jeruzalem; een kind Gods is voortreffelijker dan zijn naasten, Spr. 12: 26. Ze zijn een woonstede Gods in de Geest, Ef. 2: 22, zij zijn een geestelijke tempel, 1 Petr. 2: 5. In de tempel was het voorhof, het heilige, het heilige der heiligen.
Zo heeft een Christen een lichaam en een ziel; zijn lichaam is het voorhof, zijn lichaam met zijn vijf zinnen zijn als het voorhof. Maar het heilige is de ziel met al de krachten derzelve; en 't heilige der heiligen is eens Christens hart.
De tempel was uitermate rein en schoon; een Christen moet schoon van binnen zijn. Onze verdorvenheden, moeten wij die niet verfoeien en zeggen: zouden wij tempelen des Heilige Geestes zijn? 'Heere! reinig ons dan van alle ongerechtigheid, laat ik Uw huis toch tot geen hoerenhuis maken.' *Wie de tempel Gods schendt, die zal God schenden,* 1 Cor. 3: 17. God zal wijken, en wee hen als God van hen zal geweken zijn, Hoz. 9: 12.
Ge zijt geroepen, opdat gij ijverig zou zijn in goede werken, Tit. 2: 14. U zijt geroepen om in ware heiligmaking te leven. Maar niet om als hoeren en boeven te leven, en zo te overtreden en te zondigen tegen Gods gebod, tegen uw eigen lichaam en tegen de Heere Jezus. *Zult gij de leden van Christus nemen, en die maken tot leden van een hoer?* Zult u een lid van Christus zijn, en uzelf schuldig maken aan zulke misdaden? 1 Cor. 6: 15.
Het is een zonde tegen God de Vader, tegen Zijn wil en gebod. *Dit is de wil van God, uw heiligmaking, en dat gij uw vat bezitten zou in heiligmaking en eer,* 1 Tim. 4: 3, 4. Bovendien is alle onkuisheid van God vervloekt. Kan dat alles u niet afschrikken? Laat het dit dan doen, dat het onder die vloeken is, waarop al het volk moest zeggen: *Amen,* Deut. 27: 15-26.

Of gij in of buiten de huwelijken staat zijt, dat is Gods wil, u moet niet leven, gelijk die zichzelf vervloekt maken. Dan geeft God u aan uzelf over; dan vervalt gij tot afgoderij, hoererij en moorden; Ja, God zal u dan bewaren tot het oordeel van die grote dag.
Overlegt het eens, gij die in onreinheid wandelt, wat is dat voor een klein vermaak, en wat een schrikkelijke beloning eeuwig in de hel te moeten branden! 't Staat van Jeftha zo aangetekend, Richt. 11: 1, *Jeftha nu de Gileadiet was een strijdbaar held. Maar hij was een hoerekind*. Geen bastaard zal in de vergadering des Heeren komen, zegt God, zelfs zijn tiende geslacht zal in de vergadering des Heeren niet komen, Deut. 23: 2. Die in hoererijen leven, zij gaan als verrottende langs de straat, of ze al menen in hun jonge jaren, dat ze 't wel zullen uithouden. Ja, de pijl doorsnijdt hun lever, Spr. 7: 25. God oordeelt ze hier, en hiernamaals zullen ze het koninkrijk Gods niet beërven, 1 Cor. 6: 10, ten ware dat zij invielen en zich bekeerden. Wat ook nog wel gebeurt, als God hun doet zien hun lelijke vuile zonden; hun in dezelve een mishagen doen hebben, en naar de Heere Jezus doen vlieden, *om zich te reinigen in de Fontein die geopend is voor het huis van David en voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en tegen de onreinheid,* Zach. 13: 1.

U zult zeggen, die slag viel zo op mijn hart. *Wie is er niet schuldig aan dit gebod*?
De een min of de ander meer. Is het in dit of dat jaar niet, 't is in een ander jaar. Wie kan zijn afdwalingen verstaan? Ps. 19: 13. Gij zult zeggen: als iemand tot de daad

komt, is dan nog genade voor zulk een, is er dan nog uitkomst?
Ja. Maar wij zeggen het niet, opdat gij er op zou gaan zondigen. Ach ja! daar is voor zo een nog genade te krijgen; 1 Cor. 6: 11, daar zegt de apostel het door Gods Geest duidelijk: *Dit was u sommigen: overspelers enz. Maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in de Naam van de Heere Jezus Christus en door de Geest onzes Gods.*
't Was die gegaan, evenals de man, die bloedschande begaan had. 't Was zulk een bedroefde! Hij moest te hulp gekomen worden. *Trekt uw hart van die man niet af*, zegt Paulus; zijt gij over mij bekommerd? Meent gij, dat ik het hem niet vergeve? Ach ja! gaat, bezoekt hem, troost hem, opdat hij niet door al te overvloedige droefheid verslonden worde, 1 Cor. 5: 1, en 2 Cor. 2: 7.
De tucht was aan hem geoefend, tot behoud van de geest, 1 Cor. 5: 5. Zie het in David, hij viel in overspel, en hij lag er al lang in. Daarna komt het op zijn hart, hij belijdt het voor God en mensen en bad om vergiffenis; en hij kreeg vergiffenis. 2 Sam. 12: 13, *De Heere heeft uw zonden weggenomen, gij zult niet sterven*, zegt de profeet.
Wij prediken dit niet om te zeggen, dat iemand, die in die zonde gevallen is, nooit tot genade kan komen. Eer iemand genade heeft kan hij er invallen, en ook als hij genade heeft. Maar wie hij is, hij moet er over invallen; daarover schreien en belijden; en zijn toevlucht tot Gods genade in Christus nemen.
Men moet niet zeggen. Zoals de Farizeeën zeiden: *hier is een vrouw, op de daad zelve gegrepen,* Joh. 8: 4. Ze zouden het graag gezien hebben, dat de Heere haar verdoemde. Maar Hij deed het niet. *Deze, indien Hij een profeet ware*, zei de farizeeër die de Heere Jezus te gast genood had. *Zou wel weten, wat en hoedanige vrouw deze is, die Hem aanraakt; want zij is een zondares.* Maar de Heere Jezus, willende tonen dat Hij het wist, riep Simon en zei: *Simon! Ik heb u wat te zeggen*.
Meester! zeg het, antwoordde hij.
Toen zei de Heere: *Een zeker schuldheer had twee schuldenaars; de een was schuldig vijfhonderd penningen, en de andere vijftig. En als zij niet hadden om te betalen, schold hij het hun beiden kwijt, zeg dan, wie van deze zal hem meer liefhebben? En Simon, antwoordende, zei: Ik acht, dat hij het is, die hij het meeste kwijt gescholden heeft. En Hij zei tot hem: gij hebt recht geoordeeld,* Luk. 7: 39-43.
En vs. 47 zegt de Heere: *haar zonden zijn haar vergeven, die vele waren: want zij heeft veel liefgehad.*

Ach! mochten de overtredingen zo vele niet zijn! Moesten de overspelige vrouwen hier de wateren der jaloezie eens drinken, waarvan gij leest Num. 5; en dat God dan een teken deed aan allen, die schuldig zijn, hoe vele vrouwen zou men langs de straat zien gaan, die schuldig waren!
Moesten de mannen het doen, hoe menigeen zou er ontdekt worden schuldig te zijn! Hoe komt het, dat er zoveel onkuisheid is? Wat scheelt er aan? 't Is of het gehele land een hoerenhuis geworden is; 't is of er een geest van hoererij uitgestort is.

Wat scheelt er aan?
Ach! men kan geen prediking van de wet verdragen; dat onderscheidene kan men niet meer horen; het wordt als wat vreemds geacht, zulke leraars, die getrouw zoeken te zijn en met het donderen van Gods wet de mens zoeken af te schrikken van zulke hooggaande en God tergende zonden, dat zijn bij u weetnieten. En dan zegt men, dat is geen geleerd prediken; die spiegel van Gods wet moet weggesmeten worden. Het is al: handel mij zachtjes, de breuk moet nu al op het lichtst genezen worden, men moet nu Evangelisch prediken.

Maar het is omdat het wet-prediken u te veel beroert; zulke getrouw leraars wenste men wel dat al naar het graf waren. Maar verlangt daar zo niet naar. Ge zult die mogelijk eerder kwijt zijn dan gij denkt, en ge mogelijk wel een tijd beleven, dat gij het koude gebeente van uw oude getrouw en gestorven leraars met hete tranen zult beschreien.

Waar komt het nog vandaan?
Het komt daar vandaan: er wordt geen straf geoefend. Men loopt al maar naar de rechter, daar schreit men en men komt in lof en bod. Werd het naar het Woord van God gestraft, al dat lopen zou haast ophouden.
Zijn er geen bordeelhuizen? Die kotten worden gedragen in de achterafplaatsen. Ik weet dat er zijn, die zeggen: het is de plicht van de officier, die weg te doen.
't Is waar. Maar het is ook hun plicht om er naar te zien. Num. 25: 8, daar gaat openlijk een hoer en een boef in de hoerenwinkel; Pinehas gaat hen achterna en doorsteekt hen beiden.
't Scheelt daaraan, dat die bordeelhuizen en hoerenkotten in die achterafplaatsen van onze stad niet uitgeroeid worden.

Waar scheelt het nog?
Geliefden! weet gij waar het scheelt?

't Scheelt aan dat scheiden van de huwelijken. Zonder grote reden, zij komen los bijeen, en scheiden ook los vaneen. Wij hebben ons leven in het Woord niet gelezen, dat iemand macht heeft, om hetgeen God samen gevoegd heeft, te scheiden; dat scheide geen mens, Matth. 19: 6.

Het komt van die verschillende en ongelijke huwelijken, zij vragen er niet naar, man of vrouw, van welke jaren zij zijn, of van welk humeur. Daardoor geraakt dan vervreemding tussen beiden.

Het komt van al te grote ledigheid, dat de mensen met hun tijd geen raad weten. Dan raken ze aan het zuipen, aan het spelen, aan vuile en onreine gesprekken; daaruit worden de lusten geboren; het laatste volgt doorgaans op het eerste.

't Scheelt daaraan, dat er zovele komedies zijn, dat dulden en toelaten van de spellen.

't Scheelt daaraan, dat ouders dikwijls geen goed voorbeeld aan hun kinderen geven, zij zijn geen goede voorbeelden; zij kweken hun kinderen niet op in de vreze Gods.

Geliefden! mocht het eens een andere keer in ons land nemen! 't Zijn dingen, waardoor de vloek in ons land komt; waarom God een vloek geeft en de zegen met de bezem des verderfs uit het land wegvaagt. Zou God Zich niet wreken aan zulk een volk! Hij zou dan geen God blijven. 't Is slecht genoeg in Nederland, dat God voor God erkend wordt. Men smijt alle bewijsgronden weg; het zaad der boosheid zit in ons hart.

U zult zeggen, om die wet te onderhouden en óók dit, wat raad? Wat zullen wij doen om onze verdorvenheid onder te houden? Weet u wat u doet?
Eerst.
De alomtegenwoordigheid Gods in uw hart prenten. *Zult ge voor Mij wel iets verbergen? Zegt de Heere, dat Ik het niet zou zien?* Jer. 23: 24; was Ik een mens, ja, dan zou gij in Mijn tegenwoordigheid de zonde kunnen doen, dat Ik het niet zag. Maar dat zult u voor God niet kunnen doen.

Daar was eens een die tot onkuisheid verzocht werd, en hij scheen in het eerst het te zullen inwilligen; hij was het meer gewend, maar God had hem naderhand in het hart gegrepen, hij was veranderd. De vrouw bracht hem in een vertrek.
Hij zei: is er geen heimelijker? Kunnen wij hier niet gezien worden?
Ja, zegt ze, daar is een heimelijker, en zij bracht hem er in.
Is er nog niet een heimelijker? Zegt hij, zij ging naar een ander.
Hij bleef daar al bij. Is er geen verborgener?
Ze zei hier kunnen wij onmogelijk van iemand gezien worden.
Wel, zegt hij, kan God ons niet zien? Dat was het dat een klem op haar hart gaf, en waardoor zij tot inkeer kwam en genade kreeg.
O, zegt hij, ik ben dezelfde niet meer, u hebt u door die zonde vervloekt gemaakt, en ik ook, en God heeft Zich mijner ontfermd.
En God raakte haar ook in het hart.

Denkt, om niet te zondigen, dat gij onder het alziend oog, en onder de alomtegenwoordige hand van God zijt. Denkt altijd: daar is niets, noch iemand, onzichtbaar voor Hem, Hebr. 4: 13. God is aan deze plaats.
Wilt u nog een middel hebben tegen uw verdorvenheden?

Denkt, ten tweede, aan de schrikkelijke nasmart. Het vermaak dat er in de zonde is, is licht en kort. Maar de nasmarten zijn langdurig en zwaar.
Daar werd er eens een tot onkuisheid verzocht. Maar zij weigerde het. De manspersoon hield aan, maar zij bleef weigeren. Hij blijft echter hardnekkig aanhouden. Ik zal het niet doen, zegt zij, of u moet mij ook in een zaak ter wille zijn.
Wat is dat? Zegt hij. Daar staat een brandende kaars, zegt zij, houd uw vinger een halfuur in die kaars.
Wie, zegt hij, heeft ooit van iemand zulks gevorderd?
Daar klemde zij hem mede. Zou gij geen halfuur de smart van dat klein vlammetje lijden om mij? Zegt ze, en zou ik licht om u de smarten van de eeuwige vlam in de hel moeten uitstaan?
Als wij ons met zulke gedachten wapenden, wij zouden wel vrij zijn van zulke overtredingen.

Ten derde. Dikwijls te bidden: *schep mij een rein hart, o God! en vernieuw in het binnenste van mij een vasten Geest,* Ps. 51: 12.
Ten vierde. Een verbond maken met onze ogen, gelijk Job deed, Job 31: 1.
Ten vijfde. Bidden, dat God onze ogen afwende, dat wij geen ijdelheid zien, Ps. 119: 37.
Ten zesde. De minsten lust en beweging, die wij in ons hart voelen. Zoeken te onderdrukken; in het eenzame en verborgen treuren; over de zondige beweging van ons hart tegen dit gebod treuren, dikwijls er over zeggen, gelijk Rom. 7: 24, *Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen.*

Nog eens. Mijdt de ledigheid.
Nog eens. *Mijdt het kwaad gezelschap: kwade samensprekingen bederven goede zeden,* 1 Cor. 15: 33.
Nog eens. Verkeert bij goede en eerlijke Godvrezende mensen. Als ge u zo gedraagt, acht de Heere zou u zegenen en bewaren, en u in staat doen zijn, om een goed onderdaan van de Staat en een goed lid van de Kerk te zijn. Zo God de belijdenis en de schaamte op het aangezicht zag, Hij zou Zich niet verbergen. Om de struikelingen zou Hij u niet verlaten, maar Zijn liefelijk aangezicht over u laten schijnen, en zeggen:

't is wel dat het in uw hart gekomen is, u te vernederen.

Zult ge u zo aanstellen? Dan zult u eindelijk als een reine maagd voor God gesteld worden. En hij zal zeggen: *deze zijn maagden, die zich niet bevlekt hebben,* Openb. 14: 4. Hebt u gezondigd, neemt uw toevlucht altijd tot Jezus: belijdt het voor Hem. Gij zult eindelijk moeten zeggen: mijn nieren hebben mij onderwezen, Ps. 16: 7.
Hij heeft dit gebod volmaakt onderhouden, opdat Gods kinderen deel zouden hebben aan de volmaakte gehoorzaamheid van Hem, en zo in Hem volmaakt zouden zijn.

Kinderen van God! dat moet ge uw leven niet vergeten, dat gij in elk gebod de volmaakte gehoorzaamheid van Christus hebt. *Jaagt dan de vrede na en de heiligmaking. Zonder welke niemand God zien zal,* Hebr. 12: 14.
Laten wij onszelf oefenen om alle besmetting des vleses en des geestes te ontvlieden, 2 Cor. 7: 1. Totdat wij eens *rein voor Zijn aangezicht zullen gesteld worden*. Amen.

Psalm 17: 8, Datheen

Ik zal nog aanzien Uw aanschijn
En rein staan voor U, Heer geprezen.

CATECHISMUS PREDICATIE.
ZONDAG 42.

Vraag 110. Wat verbiedt God in het achtste gebod?
Antwoord. *God verbiedt niet alleen dat stelen en roven, hetwelk de Overheid straft. Maar Hij noemt ook dieverij alle boze stukken en aanslagen, waarmee wij onzes naasten goed denken aan ons te brengen, hetzij met geweld, of schijn des rechts, als met vals gewicht, el, maat, waar, munt, woeker, of door enig middel, van God verboden; daarenboven ook alle gierigheid, alle misbruik en verkwisting Zijner gaven.*

Vraag 111. Maar wat gebiedt u God in dit gebod?
Antwoord. *Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere; met hem zo handele, als ik wilde, dat men met mij handelde; daarenboven ook, dat ik trouwelijk arbeide, opdat ik de nooddruftige helpen moge.*

WIJ lezen, Gen. 3: 17-19 dat God tegen de mens na de val zei: *Het aardrijk zij om uwentwil vervloekt; en met smart zult u daarvan eten al de dagen uws levens. Ook zal het u doornen en distelen voortbrengen; en gij zult het kruid des velds eten. In het zweet uws aanschijns zult u brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt; want gij zijt stof, en gij zult tot stof wederkeren. God had tot de mens gezegd: Gij zijt stof, en gij zult tot stof wederkeren.*
Hij zei: *ten dage als ge daarvan eet, zult u de dood sterven,* Gen. 2: 17. Hij gaf de mens evenwel uitstel na de val; nadat de mens sterfelijk was. Zo gaf Hij hem nog uitstel. Hij zei tot de mens: Ik wil u het schepsel niet onthouden maar 't zal u evenwel niet gaan als voor de val; gij zult de aarde moeten beploegen en bezaaien; 't zal niet zonder moeite of zweet toegaan. De tranen en het zweet zullen u altemet eens uitbarsten; ja, altemet zal 't een bloedige arbeid zijn. Ik wil niemand ledig zien, zei God; 2 Thess. 3:10. Die niet werkt dat hij niet eten. Wilt u uw brood eten, werkt er voor.
Wederom voorzeg ik u, dat, als u arbeidt en naarstig bezig zijt zal 't niet altijd voorspoedig gaan; 't zal u wel eens gaan evenals Jakob: *Ik ben geweest, zegt hij, dat mij bij dag de hitte verteerde, en bij nacht de vorst, en dat mijn slaap van mijn ogen week,* Gen. 31: 40. Al zijt gij naarstig, het gaat echter wel eens zo, dat u moet zeggen, gelijk Job zei: *Een mens van een vrouw geboren, is kort van dagen en zat van onrust,* Job. 14: 1; en gelijk Mozes schrijft, Ps. 90: 10, *Aangaande de dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig jaren, of zo wij zeer sterk zijn, tachtig jaren; en het uitnemendste van die is moeite en verdriet: want het wordt snellijk afgesneden, en wij vliegen daarheen.*
De mens krijgt wel een uitstelbrief, van zeventig of tachtig jaren. Maar het uitnemendste van die, de allerbeste dag is moeite en verdriet. Als nu een mens naarstig is, en God zegent het, gelijk op de naarstigheid doorgaans de zegen komt; als er nu van onze winst wat overschiet, want toch de zegen des Heeren maakt rijk, en Hij voegt er geen smart bij, Spr. 10: 22. Zou het dan niet smartelijk zijn, als er diefachtige handen waren die dat stalen? Dan zouden wij smart op smart hebben, en wij zouden ons nauwelijks kunnen onthouden, als Micha's moeder, toen zij vloekte over de duizend zilverlingen die gestolen waren; al was het haar eigen kind die ze gestolen had, Richt. 17: 2, 3.
God beschikt het zo, dat de dieverij overal zonde gerekend wordt. 't Is wonderlijk geschikt, dat elk zulk een indruk daarvan heeft, dat hij het niet doen mag, en dat

dieverij overal bij de Justitie strafbaar is. Waar wij verkeren in de wereld, zij zullen overal zeggen: U mag niet stelen.
God had in het zesde gebod niet gewild, dat de wereld een spelonk van moordenaars zou zijn; in het zevende had Hij niet gewild, dat de wereld een hoerenhuis, een onkuis bordeel zou zijn; en in het achtste gebod zorgt God, dat de wereld geen spelonk der dieven zou wezen. Daarom zegt de Wetgever, in het achtste gebod: *Gij zult niet stelen.* Wij hebben dan in dat achtste gebod te bezien.

Eerst. De wijze bestelling van God, dat elk zijn eigen goed heeft.
Ten tweede. De grove dieverijen.
Ten derde. De mindere dieverijen.
Ten vierde. De wortels, die daartoe aanleiding geven.
Ten vijfde. De deugden, die hier geboden worden.
Dat zijn onze vijf zaken waar wij op te letten hebben.

1. God stelt vast dat elkeen zijn eigen goed heeft.
2. Hij verbiedt de grove dieverij.
3. Ook de mindere dieverij.
4. Moeten wij letten op de wortels die daartoe aanleiding geven.
5. Dat de Wetgever enige heerlijke deugden gebiedt.

1. Wat het eerste aangaat

De Mennisten, als zij eerst hun kop opstaken, meenden, daar moest een gemeenschap van goederen plaats hebben. Maar zij zijn nu zelf al wijzer geworden.
Wij zeggen nee; die gemeenschap van goederen deugt niet, en is niet volgens Gods instelling, maar elk moet zijn eigen goed hebben. Als 't in tijd van nood is, dan hebben wij er ook niet tegen, dat men de goederen samen legt, en zo één beurs uitmaakt, en er met elkaar van leeft. Zolang als het toereiken kan. Hand. 2: 44, 45, en 5: 2, deden zij zo, in de tijd der apostelen; daar brachten ze al wat ze hadden bijeen, en ze zeiden: laat ons met elkaar daar zolang van leven, als wij kunnen; wij zullen eens samen in de hemel moeten komen; laten wij dan op de weg naar de hemel met elkaar van onze goederen zo ver zien te komen, als wij reiken kunnen.
't Is heerlijk. Maar als 't geen tijd van nood is, dan moet men dat niet doen. God heeft het zo beschikt, dat elk mens zijn eigen goed zal hebben. *De hemel is des Heeren, maar de aarde heeft Hij de mensenkinderen gegeven.* Ps. 50: 12, zegt God: *Mijne is de wereld en haar volheid. De aarde is des Heeren met al wat daar op is*, Ps. 24: 1. Maar Hij voedt elk met het brood zijns bescheiden deels, Spr. 30: 8. De ene een grote en de andere een mindere portie. Spr. 22: 2, *Rijken en armen ontmoete elkaar, de Heere heeft hen allen gemaakt.* God geeft het de mens als zijn eigen. Naboth zei tot de koning Achab: *Dat late de Heere verre van mij zijn, dat ik u de erve mijner vaderen geven zou*, 1 Kon. 21: 3. De koning moest het zelf bekennen. En 2 Sam. 12: 3, daar had gij des armen mans enig ooilam; het was des armen mans eigen goed.

Nog eens. 't Is zijn eigen. Maar wij moeten zorgen, dat wij 't elk rechtvaardig bezitten mogen. Dat is zulk een sieraad als wij tegen onze wederpartijen kunnen zeggen, 't geen Jakob tegen Laban zei: Gij hebt het nu alles betast, zegt hij, wat ik heb, 't is alles door uw handen en voorbij uw ogen gegaan, kom, legt het hier voor de ogen van mijn en uw broederen, dat gij van het uw bij mij gevonden hebt; al wat gij gevonden hebt, is bij mij gestolen; ik zal 't zoveel dubbel weergeven Als u 't zelf begeert.
En Laban moest zeggen: ik heb nietmetal gevonden, dan dat ik moet beschaamd staan,

dat ik u beschuldigd heb, Gen. 31: 36, 37.
't Is schoon als wij kunnen zeggen, 't geen Samuël eens zei, als hij zijn dienst neerlegde: Gij wilt een koning over u hebben. Maar ik roep u nu allemaal tot getuigen, wies os of ezel heb ik gestolen? Zegt het, betuigt het voor God, wie heb ik verdrukt? Zij moesten allemaal verklaring aan die oude man geven: u hebt ons niet verongelijkt, 1 Sam. 12: 2-4.

Nu zegt God: Dieven, houdt uw hand van uws naasten goed af, steelt niet!
Hier hebben wij verscheiden dieverijen.

2. **Daar is er onder andere een die grof en schrikkelijk is. Wat is die grove dieverij?**

Deze, dat een mens een mens steelt; dat hij een beest steelt, of huisgoederen, landgoederen, armgoederen, roof met een dief deelt.

Eerst. *Kunnen wij grove dieverij begaan met een mens te stelen.*

- Dat soort van dieverij wordt begaan in de slavenhandel; die een mens steelt, zegt God, zal zekerlijk gedood worden, Exod. 21: 16. Is dat niet droevig, daar hebben de Christenen een handel van gemaakt. Ach! mochten die mensen, die zo verkocht, vervoerd, en dikwijls daarom vermoord worden, eens spreken. Zouden ze niet zeggen, als eertijds, Jozef: *Ik ben diefelijk ontstolen uit mijn land*, Gen. 40: 15.
- Dat is ook mensendieverij, als bijvoorbeeld een bedelaar een kind steelt, om er mee te gaan bedelen; en zij doen dat kind een gebrek aan, om er de mensen tot medelijden door te verwekken.
- Dat is mede mensendieverij, als de kloosterpapen de kinderen weten te verleiden, die veel goed hebben, of schoon van gedaante zijn, opdat ze in 't klooster zouden komen.
- Dat is almede mensendieverij, als iemand eens anders dochter schaakt, wegneemt, of verleidt tegen de zin der ouders, en ze beslaapt. U ontsteelt de ouders hun beste pand. Zo is 't ook, dat een dochter ook aan een jonkman kan doen, hem verleiden door haar onkuis gedrag, Spr. 13. Wat vloeken liggen er gemeenlijk op zulke huwelijken, die tegen de zin der ouders geschieden.

Dan is er, ten tweede, veedieverij, te weten:

- dat men een os, een schaap, een paard, of dergelijk steelt, 2 Sam. 12: 4. Des armen mans enig ooilam wordt daar voorgesteld onder een gelijkenis. Maar 't kan ook wezenlijk zo geschieden! Zo gij iemands beest steelt, zegt God, gij zult het vier of vijf dubbel wedergeven, Exod. 22: 1.
- Dat is ook al veedieverij, als men op wateren die verpacht zijn, gaat vissen. Als men in de besloten vijvers van de buitenplaatsen, hofsteden of lusthuizen gaat vissen, en in de duinen, die verpacht zijn, gaat jagen, tot schade en verkleining van die het gepacht hebben, en tot vergroting van zichzelf.

Dan is er, ten derde, *huisdieverij*.
Dat is, wanneer men goud, zilver, klederen of huisraad steelt. Dan is er nog een dieverij, als men zijn vee zendt in de akker van zijn naaste, om die af te eten, en dat men de vruchten van zijns naasten land, akker, of bomen afplukt. Dat is de dieverij van goud, zilver, klederen, 't wordt allemaal gestraft van de Overheid.
Dat wordt nu verzwaard, als het met geweld is, door inbreking. 't Wordt verzwaard als

het 's nachts geschiedt. Als u het ontijdig doet; God zegt er van: Als u een dief vindt in het doorgraven; want gij weet niet wat hij in de zin heeft, of hij om te moorden of om te stelen komt; al slaat gij hem dood, het zal u geen bloedschuld zijn, Exod. 22: 2.

Dan is er, ten vierde, *landdieverij,* waar zoveel geschreeuw in deze stad van geweest is. Wat is dat?
Dit. Bijvoorbeeld, daar zijn burgers, die in een sociëteit met elkaar leven, zij nemen enige uit hen, en stellen een verdrag op, en zeggen, naar zulke en zulke vrijheden willen wij geregeerd worden. Is daar ook landdieverij in te begaan; waarin bestaat die? Zult u zeggen.
Daarin, dat als de onderdanen, de burgers en ingezetenen van een land, regenten verkiezen, en enige voorrechten en vrijheden bedingen, dat die van de regenten moeten nagekomen worden; of zo zij dat niet doen, dat zij dan een diefstal begaan, zij stellen enigen tot regenten, uit het midden van hen, en zeggen: zulke vrijheden zullen wij hebben, en op zulke voorrechten zult u ons regeren. Gaan ze dat nu te buiten, dan zijn ze landdieven. Daar kan geen een regent op het kussen komen, of hij moet zweren, dat hij de goederen, die de burgers samen opbrengen, zal zoeken te vermeerderen, waar hij maar kan; en niet verminderen.
Ze moeten niet doen als Duc d' Alva: "ik zal, zei deze, die Francijnen, die kweektuinen van oproer, in stukken snijden, en dan die overwonnen schepselen een breidel in de bek wringen; en ronduit zeggen: ik vraag naar die sociëteit niet, zij moeten niet zeggen: de kas is onze."

Als die sociëteit opbrengt wat regenten nodig hebben om haar te regeren, en die regenten slaan dan hun handen aan die gemene en landmiddelen, om die naar hen te trekken, dat is landdieverij. Dan brengen de burgers al maar op, en zij trekken 't naar zich, in plaats van het te gebruiken waar het nodig is.

Dat is ook landdieverij: als regenten soms vrienden hebben, die ze moeten voorthelpen, en meer bedienden stellen dan er wezen moeten, of als er nodig zijn; maakt dat ook geen argwaan?

Dat is ook landdieverij, als regenten de commissie die ze hebben, langer uitrekken dan zij moesten. Of zijn er commissien die aanbesteed worden, en zij komen overeen met degenen die ze aanbesteed worden, mits dat ze er dit of dat voor zullen hebben. Die dat doen zijn metgezellen der dieven, zij zijn als avondwolven; 't scheelt hun niet, hoe zij de roof delen. *Haar vorsten, zegt God, zijn brullende leeuwen in het midden van haar; haar rechters zijn avondwolven, die de beenderen niet breken tot aan de morgen,* Zef. 3: 3, zij zijn metgezellen der dieven.

Dat is almede landdieverij, wanneer de regenten alleen daarop uit zijn, om hun vrienden de ambten te geven, of die aan zulken te geven, die er niet toe in staat zijn om ze te bedienen; en zulks al zou er het land schade door lijden.

Dan is er almede landdieverij in de militie. Hoofden op te geven die niet in 's lands dienst zijn; te veel manschappen op te geven en een deel schaduwen van soldaten, voor ware, dienstdoende koppen te boek te laten stellen. Als dat geschiedt spannen de kapiteins samen, en steken 't geld in hun zak, dat brave regenten niet zouden dulden, als ze 't wisten, maar hetgeen hun dikwijls onbekend blijft; en als de nood aan de man komt, tot schade van 't land ondervonden wordt.

Dan is 't ook almede een soort van landdieverij, als de beambten dikwijls een grote som gelds moeten geven voor hun ambt, dat in 's lands kas niet komt. Wat doen ze om 't in te krijgen? Komen er onnozelen, die doen ze dikwijls tweemaal geld geven, zij weten de briefjes zo te schrijven, dat, als de mensen het al betaald hebben, zij het nog eens moeten doen.

Nog een ander soort van landdieverij is er, te weten: als de bedienden van 's lands kantoren weigeren, de ordonnantiën, waarop de lieden die geld aan 't land te goed hebben betaling verzoeken, te voldoen. Wat heeft men toch geschreeuwd over dat ordonnantiegeld! Als de eigenaars om geld kwamen, dan was er, zo men zei, dikwijls geen geld in kas. Maar als ze de ordonnantiën aan hen verkochten, dan was er terstond geld. Zo haast al ze in hun handen waren. Maar waren ze in de handen van de eigenaars, dan was er geen geld.

Bij de landdieverij komt *kerkdieverij*.
U zult zeggen, kan men die ook al bestelen?

Ach ja. Dan wordt die bestolen, als de ontvangers, die dan dikwijls bankroet spelen, te kort komen, en hetgeen ze voor de kerk ontvangen hadden zoek gemaakt hebben; ze kunnen het geld van de armen, dat ze onder zich hadden, niet wedergeven.

Dat is ook al kerkdieverij, predikantsbedieningen te verkopen, en dat men degenen, die onder de kerkenraad zijn, ouderlingen en diakenen, uit mensengunst, of vrees, hun stem doet geven aan deze of genen, die men graag met dat beroep zou willen begunstigen. 't Is simonie, 't is een soort van handel drijven met hetgeen God buiten hun bereik gesteld heeft, Hand. 8:18-20. 't Is zo goddeloos in ons land geworden, dat men schrikt het te zeggen.
Wie had dat ooit geloofd, dat in een Gereformeerde Kerk een Paaps ambachtsheer of ambachtsvrouw de macht zou hebben, zich dat recht van de Kerk aan te matigen, om het wettig beroep van een predikant te verwerpen! Wie had dat zijn leven van onze Kerk geloofd, dat een Paaps ambachtsheer of vrouw een Gereformeerd predikant kan verwerpen, naardat het hun lust, een te weigeren en af te keuren, die wettig geroepen is!

Nog eens. Daar moeten opzieners zijn van dolhuizen, gasthuizen, armhuizen, daar moeten diakenen over zijn. Als zulke opzieners of diakenen dan zichzelf van die goederen weten te bedienen, is dat niet gruwelijk? Dat was de zonde van Judas. Hij scheen zulk een zorg voor de armen te hebben. Maar hij was een dief. Achan stal van het verbannene, Joz. 7: 1.

Dan is er ook *roverij, hetzij ter zee of te land.*
Gij zult uws naasten goed niet roven, zegt God, Lev. 6: 2. Is het ter zee, dan is het zeeroverij, en is het te land, dan is het struikroverij; als men zijn handen aan verbodene goederen slaat. Zo wordt men een rover.

Eindelijk. *Wie met een dief deelt, die haat zijn ziel,* Spr. 29: 24, en die is ook de straf onderworpen.
Een dief is straf onderworpen; 't is overal lelijk, schandelijk, en het wordt voor zonden gerekend. *Men jouwt over een dief,* Job 30: 5. Als men een dief vindt, men jouwt er over. *Dat niemand van u lijde als een dief of kwaaddoener,* 1 Petr. 4: 15.
Bij de Goddelijke wetten werd een dief zeer gestraft, sommigen met de dood, maar sommigen moesten het vier- of vijfvoudig wedergeven, Exod. 22: 1. Als de magistraat het niet straft, doet God het. 't Is menigmaal om te verwonderen, hoe grote families of geslachten, die gegoede burgers waren, tot armoede vervallen. God straft hen. Hij zendt de vloek rol in het huis van de dief, Zach. 5: 4, die de balken en steen, de zolders en de wanden verteert. God zegt er van: *de dief zal het Koninkrijk Gods niet beërven. De rovers zullen het ook niet beërven.* 1 Cor. 6: 10. Noch dief, noch gierigaard, noch rover, zullen het Koninkrijk Gods beërven, tenzij dat ze zich tot God bekeren. Daar hebt u nu de grove dieverij, die de Overheid straft.

3. **Dan is er nog een dieverij, ten derde, onder schijn van recht. Wat wil dat zeggen?**

Dat is zijns naasten goed naar zich te trekken, al is er nog zo weinig schijn van recht in. Dat wordt een overweldiging genoemd. De apostel Jakobus zegt: *En overweldigen u niet de rijken, mijn broeders?* Jak. 2: 6. Dat deed Achab: door geweld kreeg hij Naboths wijngaard, 1 Kon. 21: 15. Dat is een vertreder van zijn broeder, 1 Thess. 4: 6. Zulke loopjes hebben de rijken altemet. De armen moeten geld van hen hebben; zij weigeren het hun, en zeggen: U kunt het met recht halen, zij maken het de armen moede, zij houden het uit met daarover te procederen, en zo doen zij de armen lieden geweld aan. Ze weten, dat de armen niet volgen kunnen, en dat zij dusdoende het eindelijk zullen, moeten opgeven. Daar zijn altemet armen, die zeggen: *ik moet dat geld van u hebben*, betaal mij.
Ik zal het u niet betalen, zeggen ze, zij maken uitvluchten; heb ik dat gehad? Zeggen zij, en ze loochenen hetgeen hun geleverd is, of zij zeggen: haal het met Recht. De armen moeten het missen; wat goddeloze dingen zijn, en dat, waar zij zeer wel weten, dat de armen het niet kunnen doen. Daar wordt dan geen Recht gedaan, het wordt uitgesteld. Zodat de arme wel gelijk heeft, maar hij kan het tegen hen niet uithouden. O, daar roept God een wee over uit, Jes. 10: 1, 2, *Wee degenen, die onrechte inzettingen inzetten, en de schrijvers die moeite voorschrijven; om de armen van het recht af te wenden, en om het recht der ellendigen Mijns volks te roven, opdat de weduwen hun buit worden, en opdat zij de wezen mogen plunderen.* En Spr. 29: 7, De rechtvaardige neemt kennis van de rechtszaak der armen.

Dan is er nog een dieverij onder schijn van recht.
U zou het van buiten niet zeggen: gij zou het ook niet kunnen bewijzen. Onder schijn van recht, zult u zeggen, hoe is dat?
Door el, gewicht, maat, waren, en alle andere boze aanslagen.

Met *de el.*
Daar komt een koper, en hij wil iets kopen. De el die elkeen het zijn toemeet, geeft haar ware maat niet, zij weten door een kunstige trek er wat van af te doen, door de waren uit te rekken, of door de vingers te laten schieten; en zo meten zij wat niet recht is.

Dan door *gewicht.*
Men heeft tweeërlei gewicht, een dat zwaar is, om in te kopen, en een lichter, om te verkopen, of een zwaar of licht over en weer, naardat het te pas komt. Daardoor komt het, dat het kleedje en deksel van de arme hem niet dekt en te kort is, en door het niet geven van de maat, kan hij zijn behoefte niet krijgen. Had hij datgeen dat hem toekomt, hij had met vrolijkheid gegeten en zich zelf gekleed tot verwarmens toe.
Nog eens. In het gewicht, Lev. 19: 36, *Gij zult een rechte waag hebben, rechte weegsteen, een rechte efa, en een rechte hin.* In de publieke weegplaatsen en in 't particulier zult u geen bedrieglijke weegschalen hebben, dat is de Heere een gruwel, Spr. 11: 1.

In de *waren;* wat doet men daar voor dieverij in?
't Is slechter waar dan men weet, of dat men gekocht heeft. Men weet ze een schijn te geven alsof ze goed was, of men weet de goede waar te verachten, opdat men ze goedkoop zou hebben, en de slechte waar te prijzen, opdat men ze duur verkopen zou,

en ze zo hoog te loven, dat arme mensen er niet naar bieden kunnen. Anderen verachten de goede waar: 't is kwaad, 't is kwaad zal de koper zeggen, opdat hij het goedkoop zou krijgen, en als hij het heeft, beroemt hij er zich over, Spr. 20: 14.

Dan monopolie te doen.
Dat is, een waar alleen op te kopen, en die in te houden, opdat niemand ze zou kunnen krijgen dan van hem, en dat zo duur als hij wil. *Wie koren inhoudt, die vloekt het volk*, Spr. 11: 25. Mensen, die zo enerlei waar alleen in hun macht zoeken te hebben, begaan diefstal door dat te doen.
De goede waren te vervalsen, opdat ze slechts een goede schijn zouden hebben, en dan die vervalste waren voor goede te verkopen, dat is ook stelen.

Dan in de munt, daar kan men ook stelen.
Men heeft het al gezien, dat er muntmeesters hebben moeten vluchten, Waar de hand van de groten dan mede achter is, zij weten het geld van een mindere waarde te maken. Ja, zelfs de burgerij kan zichzelf daar schuldig in maken; als een goede som gelds uitgegeven moet worden, en zij weten, dat er een stuk twee of drie onder zijn, die vals zijn, dat men dan zegt: ik zal er dat maar onder laten lopen, en zo nemen ze dikwijls de gehele winst weg.

Dan op woeker te nemen.
Dat is een bijtende winst, die degenen, die ze betalen moet, doet zuchten. God wil geen overwinst genomen hebben. Van de heidenen mochten zij winst nemen, maar van hun broederen niet. God wil dat nu wel zonder onderscheid gedaan hebben. Als men iemands geld gebruikt, dan moet men winst geven. Maar woeker wil God nooit genomen hebben. Die Lombarden, waar alles te pand gebracht wordt, zij zijn een gruwel. Deksel, klederen, en al wat soms een gering mens bezit, wordt daar dikwijls gebracht, om de hongerige buik te stillen; en daar is een overmaat in de winst. Als ze het anders nog zouden kunnen gebruiken is het verteerd.

Niet minder schrikkelijk en goddeloos is het, *wanneer men te pand neemt, datgeen,* waarmee iemand de kost voor zichzelf en voor zijn huisgezin winnen moet.
Daar komt een ambachtsman met zijn gereedschapje, waar hij de kost mee wint; een bijl, een spade, een zaag of iets dergelijks, en de nood dwingt hem om dat te verpanden of te verkopen. God zegt, Deut. 24: 6, *Men zal beide molensteen, immers de bovensten molensteen niet te pand nemen: want hij neemt de ziel te pand.* Als ze de bovenste nog maar hebben, die kunnen ze ergens tegen een harde grond zetten, en er dan nog de kost mee winnen.
Wat die Lombarden aangaat, het is u bekend, geliefden, dat wij daaromtrent in onze tijd ons gemoed hebben zoeken te ontlasten en aangetoond, wat zij zijn, en tot hoever zij zouden mogen gaan met het nemen van winst; waarom wij voor het tegenwoordige daar niet meer van zullen spreken.

Geliefden! dan is er nog een soort van stelen, en dat *geschiedt onder schijn van recht;* wat de Onderwijzer in deze woorden voorstelt: *alle boze stukken en aanslagen, waarmee wij onzes naasten goed gedenken aan ons te brengen, hetzij met geweld, of schijn des rechts,* enz.
Hij wil dit zeggen: Ken ik al de handelingen der dieven? Daar zijn nog vele boze stukken en aanslagen. Welke zijn er nog wel, die in het oog lopen?

- Loterijen, dobbelen, spelen. De mensen ontstelen het zichzelf en hun vrouwen en kinderen, of vrienden. Die winnen of verliezen, zij ontstelen het zichzelf, of hun naasten. Dat is niet alleen een zonde tegen het derde, maar ook tegen het achtste gebod.
- Ja, nog eens. *Contracten te breken, bij welke men verbonden is.* Gelijk Laban omtrent Jakob deed. *Gij hebt mijn loon, zegt Jakob, wel tienmalen veranderd. Tenware de God mijns vaders, de God Abrahams en de vreze Izaäks bij mij geweest ware, zekerlijk gij zou mij nu ledig weggezonden hebben,* 1 Gen. 31: 41, 42.
- Dan het loon van de arbeidslieden te onthouden, en hun dienst te willen hebben, en het niet te willen betalen, ziet dat Jak. 5: 4, *Ziet, het loon der werklieden, die uw landen gemaaid hebben, welke van u verkort is, roept; en het geschrei degenen, die geoogst hebben, is gekomen tot in de oren van de Heere Sebaóth.*
- Anderen willen het loon wel hebben, maar de arbeid niet doen. Meent u dat het alleen aan de rijken schort? Dat is ook stelen, dat futselen en lanterfanten; dezulken zullen altoos schatplichtig zijn; hun leven zullen zij hun armoede niet te boven komen, zij staan altijd onder dienstbaarheid.
- Anderen zijn lui en ledig, en leven zo op de milddadigheid van anderen. Dat zijn bedelaars. God wilde niet, dat er bedelaars onder zijn oud volk wezen zouden; Deut. 15: 4, Alleenlijk omdat er geen bedelaar onder u zal zijn, zij moesten elkaar onderhouden.
- Behalve dat, niet te zorgen voor hetgeen ons is toevertrouwd, is almede een soort van diefstal. Vuile bankroetiers doen dat. Dan gaan ze van hun naasten leen, als ze zien dat ze te kort schieten; Ps. 37: 21, De goddeloze ontleent en geeft niet weder. Daar bedriegen ze dikwijls bekenden en nabloed-vrienden mee, die zij weten dat ze het hun niet weigeren kunnen, of ze zouden een grote verwarring in hun familie brengen. Dat weten die deugnieten wel, en zij brengen er hun vrienden door in de uiterste ongelegenheid.
- Behalve dat, het verlorene te helpen zoeken en weder te geven; wil men geen diefstal begaan. Waar is dat te vinden? Zult u zeggen; ziet dat Deut. 22: 1-4, *Gij zult het uw verlaten, om uws naasten goed te gaan zoeken; en gevonden hebbende, zult u het in alle manieren wedergeven.* Weet uw naaste het niet, gij zult het bewaren, totdat hij er om komt. Dat was de les, die Jakob zijn kinderen gaf: hebt u geld gevonden in uw zakken, zegt hij, brengt het weder, het is misschien een feil. Daarom gingen ze met dubbel geld in hun hand weder naar Egypte, Gen. 43: 12. Al vertrouwt gij mij het goed toe, zei Paulus, ik wil evenwel getuigen hebben die meegaan; 2 Cor. 8: 19. Daar hadden zij zulk een grote collecte gedaan. Laten er getuigen mee gaan, zei de apostel, opdat ik in de groten overvloed niet gelasterd worde. Hij wilde zich zelven al dat goed niet alleen toevertrouwd hebben, om alle laster te ontgaan, ziet dat op vs. 19, 20 van datzelfde hoofdstuk.

4. Zo hebben wij dan gezien de grove dieverij, en de heimelijke dieverij. Maar waaruit spruiten die nu?

Uit verkwisting van goed, en uit gierigheid. Dat zijn de beide wortels van de diefstal. Hoe? Zult u zeggen. Op deze wijze:

Eerst. Die verkwistend willen leven, zij moeten meer knechten en dienstmaagden houden, dan een ander; zij moeten kostelijk eten en drinken, en prachtig gekleed gaan,

en dat kunnen zij niet uitvoeren; dan beginnen zij hun handen ten onrechte uit te steken. Ziet gij een verkwister, *gij zijt een dief, hetzij door geweld of door schijn van recht,* zegt de Onderwijzer. Spr. 23: 20, 21, *En zijt niet onder de wijnzuipers, noch onder de vleesvreters, want een zuiper en vraat zal arm worden*. Die vleesvreters en wijndrinkers worden eerst arm, en daarna worden zij dieven. Die zulke figuren in de wereld maken, worden gemeenlijk arm en berooid, en dan weten zij van hun bekenden of burgers, die geld van hen moeten hebben, zeer veel af te trekken, en dat onder een schijn van recht.

De tweede wortel van diefstal is de gierigheid.
Wat is gierigheid? Dat is haast te noemen, het is die hebzucht in het hart om dat te verkrijgen waartoe men lust heeft, door recht of onrecht, en dat verkregen hebbende, hetzelve met allerlei middelen, geoorloofde of ongeoorloofde, vast te houden. Die hebzucht is zo mooi in het oog, het staat zo fraai, en het geeft zoveel genoegen. Zo zij denken, rijk te zijn; en om dat te verkrijgen, beginnen zij gierig te worden.
Behalve dat, zij wilden wel, dat zij prachtige klederen en huissieraden hadden; zij zouden, om die lust te verzadigen, wel huis aan huis, en akker aan akker willen hebben, en dat kan altijd zo niet volgen door recht. Dan scheelt het hen niet, zij willen evenwel rijk worden, al zou het nog zo gaan, en al zou het door onrecht zijn; daarom houden zij hetgeen zij verkregen hebben zo vast, dat ze zichzelf, noch een ander goed kunnen doen. Dan zijn ze niet nuttig, dan als zij dood zijn; en geven zij eens een weinig, dan willen zij hebben, dat de dankbaarheid zo groot zij, meer dan de gave verdient, zij weten het zo uit te meten, hetgeen zij gedaan hebben, dat zij het tienmaal groter maken, en zij wilden wel, dat een gehele stad het wist; 't is tegen elkeen: *Dat en dat heb ik gedaan.*
Uit de gierigheid spruit ook een wortel van afgoderij. Dan is het geld hun God, zij kunnen zichzelf, noch hun naaste wel doen, zij kunnen van hun goed niet scheiden. Moeten ze van hun goed af, door de dood, dan breekt hun het klamme zweet uit.

5. **Ten vijfde. Moeten wij nu zien de deugden die hier geboden worden.** ***Wat gebiedt God in dit gebod?***

Eerst. Doet gerechtigheid, steelt niet al zou gij gebrek lijden; al zou gij bedelen; gerechtigheid is beter dan offerande, 1 Sam. 15: 22. Wat eist God van u, dan dat gij recht en gerechtigheid zou plegen, een iegelijk met zijn naaste, Micha 6: 8.

Ten tweede. Wees naarstig in uw Goddelijk beroep, waarin gij gesteld zijt. De ezel, als hij niet gelost werd, wilde God de nek gebroken hebben, Exod. 34: 20, om zijn traagheid. Een luiaard is walgelijk voor God en mensen, de luiaard is als rook de ogen, en als edik de tanden, Spr. 10: 26. De luiaard is als een deur die op haar herren draait, Spr. 26 14. Een luiaard, moet hij iets, doen, daar is altijd een leeuw op de weg, Spr. 22: 13. Als hij werken moet, 't is of hij sterven zou. Moet hij wat doen, 't is of hij door de doornen moet, Spr. 15: 19. *Een weinig slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens al nederliggende; zo zal uw armoede u overkomen als een wandelaar en uw gebrek als een gewapend man,* Spr. 6: 10, 11. Een naarstige is bij elkeen aangenaam, maar van een luiaard walgt elkeen. *Om de winter zal de luiaard niet ploegen, daarom zal hij bedelen in de oogst,* Spr. 20: 4 en 23: 21. De luiaard zal verscheurde klederen dragen. Al de schepselen gaan de mens voor, om hem tot naarstigheid aan te zetten.

Ten derde. Gebiedt God de matigheid. God wil het hebben, dat wij matig zijn in het

eten, drinken, kleden. *De zaligmakende genade Gods is verscheen aan alle mensen, en onderwijst ons, dat wij de goddeloosheid en wereldse begeerlijkheden verzakende, matig, rechtvaardig en Godzalig zouden leven in deze tegenwoordige wereld*, Tit. 2: 11, 12.

Ten vierde. Eist God, dat wij vergenoegd zouden zijn, met hetgeen Hij ons belieft te geven. *Wees vergenoegd met het tegenwoordige. Uw wandel zij zonder geldgierigheid,* Hebr. 13: 5. *Maar als wij voedsel en deksel hebben, wij zullen daarmee vergenoegd zijn*, 1 Tim. 6: 8. *Ik heb geleerd vergenoegd te zijn, zei Paulus, in hetgeen ik ben,* Fil. 4: 11.

Nog eens. *God eist van ons, dat wij de armen Christelijke handreiking zullen doen,* zegt de Onderwijzer.
Israël mocht zijn landvruchten niet gans afoogsten: zij moesten er wat aanlaten voor de armen, Lev. 19: 9, 10. Job zei, *ik heb mijn bete niet alleen gegeten*, Job 31: 17. De weduwen en wezen hebben er hun deel van gehad, zegt hij, en hun lendenen hebben mij gezegend als ze warm geworden zijn, van de wol van mijn schapen, en van de vellen van mijn beesten, vs. 20. 't Is te zeggen, ik heb wat te eten, en wat te kleden gegeven. Hij had ze juist aan zijn tafel niet gezet. Zo ook, in 't algemeen moeten wij elkaars nut zoeken. God zei: *Wat gij wilt dat u de mensen doen, doet gij hun ook zo*, Matth. 7: 12.

Zijn er geen zonden in dit achtste gebod, die haar daders noemen?
Noemt uw gemoed u niet? Laat het eens spreken. Mocht het gemoed van velen die hier zijn spreken. Mocht het gemoed van meer en minder gegoeden, van dienstknechten en dienstmaagden, van kinderen, oude en jonge lieden, eens spreken, wat zou het al zeggen! Wat zegt uw gebuur, wat zeggen de burgers die met u te doen hebben, of onder u staan? Wij beschuldigen u niet. Maar beschuldigt u niet ergens een arme weduwe of wees?
Wel, u moet het juist uit geen predikantsmond willen horen. Laten de weduwen, de wezen, laat uw gemoed spreken. Wat dacht gij, als wij u dit predikten? Dacht u: Ze zijn al dood, waarvan ik gestolen heb? Laat het goed spreken. Als u de deur van uw kast opende, kwam er niet iets in uw oog, waarvan gij dacht: daar ben ik niet recht aangekomen? Als u uw papieren, uw obligaties, uw huis, uw hof, uw spijs op uw tafel, en hetgeen daarop gebruikt wordt, ziet; spreekt het u soms niet eens aan?
Bedenkt uzelf eens. Moet u niet denken en zeggen: is het stelen zulk een zonde? Is het zo ongeoorloofd, dat God het straffen zal? Hoe komt het, dat er zo velen toe komen, onder groten en kleinen? Zijn er redenen toe?
Ja; wij zullen er u enige noemen, die gij zult moeten toestemmen.

- De eerste reden is. De mensen hebben het geld al te lief: het geld heeft meer ingang dan God. U hebt het zo lief, dat gij het schat tot boven al wat er is. Wie het geld liefheeft, wordt het geld niet zat. Dan stelt gij het goud tot uw God. U acht het meer dan God.
- Wat nog? Gelegenheid maakt de dief. De groten zitten aan het roer; daar kan niemand tegen op. De kleinen doen met de groten mee, ze zullen er wat voor opzitten; en die geven, om rijk te worden, elk het zijn niet. De groten zijn hun patroons, welke ze navolgen. Dienstboden zeggen: Nu heb ik gelegenheid, nu zal ik het doen. *De schilden der aarde, zegt God, ('t is een schande!) beminnen*

het woord: Geeft! Hos. 4: 18. Zo ging het met een Gehazi, 2 Kon. 5: 20, 21. Nu heb ik gelegenheid, dacht hij, nu zal ik wat zien te krijgen. Zo was het met Judas, nu zal het wel bedekt blijven, Joh. 12: 6. Achan stal de gouden tong; niemand zal het weten, dacht hij, ik zal ze in mijn tent begraven, Joz. 7: 21.

- Nog eens. Het komt van de hovaardij. Men wil niemand boven zich zien. Een dienstmaagd, een dienstknecht en de meeste geringe lieden kunnen zoveel niet winnen: eens burgers winst is zoveel niet; dan weten ze te stelen.
- Nog eens. Het komt van al die brasserijen. Men heeft elke dag gasten, of men is te gast. Daar moeten alle lekkernijen opgedist worden, en dat is zo gemakkelijk niet te winnen; dan moet men stelen.
- Nog eens. Daar komt bij, niet te werken, mooi gekleed te gaan, evenals een Onésimus: hij wilde zijn heer niet meer dienen, toen ging hij zijn heer bestelen. Evenals Gehazi, het scheen, hij wilde die trouwe profeet Elisa zo niet meer ten dienste staan, daarom gaat hij goederen van Naäman de Syriër nemen.
- Nog eens. Het komt door om te gaan met mensen die diefachtig zijn. Dan deelt gij allicht met een dief, Als u zulk een metgezel der dieven wordt.
  Moet u het in uw gemoed niet toestemmen, dát dit de oorzaken zijn?

Wat nu gedaan? Zou hier niet iemand zijn, die zeggen zou: *Ach God! mijn hart klopt mij, als ik mijn goed, dat ik zo gewonnen heb, aanzie? Maar wat zal ik doen?*

- Rekent het op, hoeveel het kan uitmaken. Zo deed Micha aan zijn moeder. *De duizend en honderd zilverlingen, waar gij om gevloekt hebt, dat geld is bij mij; ik heb dat genomen, zegt hij*, Richt. 17: 2. Geeft het weer, gelijk Micha deed, al mocht hij ze houden; zegt ook: nee, ik wil het niet houden al mocht ik ze houden. Elke reis als u het ziet, vervloekt het u. Zou gij dat wel graag gedurig brandende op uw hart hebben? Gij zijt een vervloekte. Zo gij het niet wedergeeft.
- Een tweede zal zeggen: 't is al zolang geleden, al zo vele jaren; 't is al vergeten, en zou ik dat nu weer gaan geven!
  Wij antwoorden: *een dag is bij de Heere als duizend jaar*, Ps. 90: 4. Wat helpt dat bij God, of het lang geleden is; hoe langer het lijdt, hoe langer dat uw zonde blijft; en komt gij er in te sterven. Zo blijft uw straf eeuwig.
- Een derde zegt: Niemand weet het, of zal het ooit weten.
  Ik antwoord: God weet het, en dat is genoeg. Ja, uw gemoed weet het, en het zal nooit rusten, eer gij dat gekweten hebt.
- Anderen zeggen: 't Zal zijn leven niet uitkomen, 't is al te wel bestoken, en zou ik het weergeven, dan zou het tot mijn schande uitkomen.
  Ik antwoord, uitkomen? Wel, het zal uitkomen tot uw eeuwige schande.
- Anderen zeggen: ik wilde wel, dat ik het niet gedaan had, ik zucht er over. Maar daarmee is het niet verbeterd of genezen.
- Anderen zeggen: God weet, wie hier schuldig is, ik heb er over geschreid.
  Ik antwoord: *Die zijn overtredingen bekent en laat, zal barmhartigheid verkrijgen*, Spr. 28: 13.
- Anderen zeggen: Moest ik het alles wedergeven, het is er zo grof toegegaan; dan zou ik arm zijn, als ik moest doen als een Zacheüs, Luk. 19: 6.
  Ik antwoord: Het is beter arm, dan een dief te zijn.
- Anderen zeggen: Predikant, u mag preken zo gij wilt, ik heb geen nood.
  Wel, vervloekt moet gij wezen met zulk een praat. Daar zal een lange vloekrol van in uw huis komen, die zal de balken, de wanden en de steen van het huis

verteren; zal dát geen nood zijn? Onthoudt dan de teksten, die wij u noemen zullen: Jer. 17: 10, *Ik, de Heere, doorgrond het hart, en proef de nieren: en dat, om een iegelijk te geven naar zijn wegen, naar de vrucht zijner handelingen.* Jer. 12: 13, *Wee dien, die zijn huis bouwt met ongerechtigheid, en zijn opperzalen met onrecht; die zijns naasten dienst om niet gebruikt, en hem zijn arbeidsloon niet geeft,* Hab. 2: 8, 9. *Omdat gij vele Heidenen beroofd hebt, zo zullen alle overgeblevene volkeren u beroven; om het bloed der mensen en het geweld aan het land, de stad, en alle inwoners derzelve. Wee dien, die met kwade gierigheid giert voor zijn huis, opdat hij in de hoogte zijn nest stelle, om bevrijd te zijn uit de hand des kwaads,* Zach. 5: 4, *Ik breng deze vloek voort, spreekt de Heere der heirscharen, dat hij kome in het huis van de dief, en in het huis desgenen die bij Mijn Naam valselijk zweert; en hij zal in het midden zijns huizes overnachten, en hij zal het verteren, met zijn houten en zijn stenen.*
Leest dat vrij met aandacht, en schrikt er voor.

U zult zeggen: Ik ben zo benauwd, is er wel genade voor zulk een?
Ik heb er in mijn leven gekend, die om een zaak van weinig belang hun leven wel zouden benomen hebben, ten ware God het niet belet had. Als er iemands gemoed over klopt, en zegt: *Is er wel genade voor mij*? Wij moeten zeggen:
Ja, Zacheüs was een dief en werd bekeerd. God vergaf het hem. Hebt u het voor God bekend en beleden. Zo is er genade voor u te wachten.

Jawel, zal iemand zeggen, ik bad er tegen, ik waakte er over, ik schreide er over; en ik vind dat die verdorvenheid evenwel in mij zit; ik vind dat de genegenheid tot stelen in mij is; welke raad daartegen? Welk middel zou ik daartegen kunnen gebruiken?
Dit: de alwetendheid van God en de vreze Gods op uw hart te drukken. Zeg: *ik vermag niet te zondigen vanwege Uw hoogheid,* Job 31: 23. God is bij u als u het doet. *Ging Mijn aangezicht niet mede, als u die zonde deed?* Zou de Heere vragen met de profeet Elisa, 2 Kon. 5: 26. U zou het om een mens niet durven doen, als ze het zagen; en gij laat het om God niet!

Ja, zult u zeggen, ik word zo arm; alles gaat achteruit; het gelukt niet, al wat ik doe; of ik nog zo mijn best doe, het gaat mij niet wel.
Wel, leeft liever arm, dan dat gij stelen zou; gaat naar de diaconie en zegt: *help mij*. De armen zijn niet altijd schuldig aan luiheid of verkwisting.
Armen, wentelt uw weg op de Heere, Ps. 37: 5. Het belieft God Zijn kinderen ook door diakenen te laten onderhouden. Zou ik niet stil moeten zijn, als het God beliefde mij door diakenen te laten onderhouden?

U zult zeggen: ik heb geen nood.
Ik antwoord u: Ik kan er al licht zo gemakkelijk toe komen als de allerarmste. Het is niet gemakkelijk; 't is waar, het is bitter, maar werkt zolang u kunt; en als u niet meer kunt, dat gij dan zou zeggen: *het is schande*, dát is niet waar. 't Is bitter, het is niet zoet, maar schande is het niet. God beschikt zowel de armen als de rijken; daarvoor zijn de diakenen, en die moeten dan ook nauwgezet zijn in 't geven daarom komen wij overeen, om het onze aan hen te geven voor u. Wij vertrouwen het hun toe.
Die het u dan met verwijtingen geven, zijn dwazen; en die zal God misschien wel wat anders toezenden.
Zijt gij arm en hebt u genade; is dat niet beter, dan goederen te bezitten? Is God mij en

u wel half zoveel schuldig? Al zijt gij arm, als u genade in uw hart hebt, kunt gij het alles te boven komen.

Denkt aan hetgeen wij in 't voorgebed zeiden, in de grootste rijkdom kan men God missen. Maar die er God bij heeft, 't is schoon; het is een dubbele erfenis. Maar die in de grootste armoede God tot zijn Deel heeft, dat is ook schoon.
't Is van al het geklap en gesnap, daardoor moet men tot armoede vervallen. 't Is of er geen eerlijke armen konden wezen. Maar het is omdat er zulke schrikkelijke ongevallen zijn. Daarom zegt men: ik wilde wel dat dit wet-prediken al uit was.
Maar als dat weg is, mogen wij ook wel opkramen met onze religie. Als dat de predikanten te veel wordt, dan kennen ze niet, welke middelen God meest gezegend heeft tot bekering. *Denkt aan de wet van Mozes;* laat zij u een regel zijn naar welke gij wandelt.
Hebt u goed of niet, u mag niet stelen. Heeft de duivel uw ene en beste goed gestolen? Zie het weer te krijgen. Gods gunst, de Heere Jezus, kan het u weer geven. Schat bekering, schat geloof boven alles.
Bij het uitwendige goed kunt gij niet blijven wonen; gij zult er van moeten scheiden. Wij zijn naakt in de wereld gekomen, wij zullen er naakt weer uit moeten gaan, gelijk wij er ingekomen zijn. *Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid, en de andere dingen zullen u toegeworpen worden,* Matth. 6: 33. Zoekt uw zaligheid uit te werken, Fil. 2: 12, en God zal dan voor de andere dingen wel zorgen. *Zoekt niet de spijs die vergaat, maar die, die blijft tot in het eeuwige leven,* Joh. 6: 27.
Dat wens ik, dat God mij en u zal geven, tot Zijn eer, en om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 43.

Vraag 112. Wat wil het negende gebod?
Antwoord. *Dat ik tegen niemand valse getuigenis geve, niemand zijn woorden verdraaie, geen achterklapper of lasteraar zij, niemand lichtelijk en onverhoord oordele of helpe veroordelen. Maar allerlei liegen en bedriegen, als eigen werken des duivels, vermijde, tenzij dat ik de zware toorn Gods op mij laden wil; insgelijks, dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprecht spreke en belijde; ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere.*

WIJ lezen 1 Petr. 3: 16, *En hebt een goed geweten, opdat in hetgeen zij kwalijk van u spreken, als van kwaaddoeners, zij beschaamd mogen worden, die uw goeden wandel in Christus lasteren.* Daaruit zien wij, dat de apostel op het hart van de gelovigen legde: Hebt toch altijd een goed geweten.
Wat is het geweten? Dat is het hart, het binnenste. Wij weten elk wel, wat het geweten is. Het is dat, wat ons beschuldigt als wil kwaad gedaan hebben, en ons benauwdheid baart, en dat ons ontschuldigt en ruimte baart, als wij het goede gedaan hebben, Rom. 2: 15. *Het is die lamp des Heeren, die de binnenkamers des buiks doorzoekt,* Spreuk. 20: 27. Zonder welke dat niemand is. Beziet gij een kerk, een markt, een wereld vol volk, elkeen heeft die lamp in zijn hart en binnenste. Gaat gij bij de Barbaren, bij de Heidenen, en bij de aller-woeste volkeren, en ook te gelijk bij de aller-beschaafdste, gij zult niemand zonder geweten vinden. U moogt mensen vinden zonder ogen, of met één oog, of zonder handen, of met één hand, of kreupel van moeders lijf. Maar gij zult niemand zonder geweten vinden. Staat *dan naar een goed geweten,* zegt de apostel.
Wat is nu een goed geweten?
Dat is een sprekend, teer geweten, geen toegeschroeid geweten. U moet het niet op de mond kloppen als het spreekt, als het u waarschuwt en zegt: weet gij wel, dat gij kwaad gedaan hebt, of, dat goede nog moet doen?
David had zulk een goed geweten. Ge hebt daar zo na aan de koning geweest, om de slip van zijn mantel af te snijden, zegt hij in zichzelf, had God uw hand losgelaten, gij mocht hem de hals wel afgesneden hebben; zijn hart sloeg hem er over, 1 Sam. 24: 6.
Toen hij uit hoogmoed het volk van Israël had doen tellen, werd de profeet Gad van God tot hem gezonden, die zei: Ziet gij wel, hoe hovaardig gij geweest zijt, in het tellen van het volk? Zijn hart klopte hem er over: *Mij is zeer bange, zei hij tegen de profeet,* 2 Sam. 24: 14.
Een goed geweten is een sprekend geweten, dat ons veroordeelt als wij kwaad gedaan hebben, en als wij geen kwaad gedaan hebben, ruimte, stilte en kalmte baart. Dat is een goed geweten, als uw gedachten u ontschuldigen; en een kwaad geweten is het, als uw gedachten u beschuldigen, Rom. 2: 15.
Niet alleen is het een sprekend, een verontschuldigend, een ruimte barend geweten. Maar een goed geweten is ook een oprecht geweten. Wordt u iets beticht, o! als het dan kan zeggen, als Jakob tegen Laban, en Samuël tegen de kinderen Israëls zei, Gen. 31: 36-42, en 1 Sam. 12: 3. Zo elkeen tot getuige roepen; als het zo zegt: Kleeft mij een Belials stuk aan? Ontdek het mij. Job wilde, dat zijn tegenpartij een boek tegen hem schreef: *Zou ik het niet om mijn schouder dragen, ik zou het op mij binden als een kroon,* zegt hij, Job 31: 35, 36.

Waarom wordt het een goed geweten genoemd? Omdat het zulk een kostelijk pand is, dat ons zo bewaart van zondigen. Wat is er beter dan een goede naam? Wat is het goed van de wereld, goud, zilver. Zo gij dit goed niet hebt? Een goed geweten kunt gij behouden. Maar een goede naam kunt gij niet altijd behouden. Hoe komt dat?
Omdat er zoveel tongen zijn, die van de duivel aangestoken zijn, Jak. 3: 6, *De tong is een wereld van ongerechtigheden;* en vs. 8, De tong is niet te temmen. Een leeuw en een beer is nog te temmen, maar de tong niet. Laat praten wat en wie wil, laat het alles zijn gang gaan; de apostel Petrus zegt in onze tekstwoorden: is het in uw geweten ruim? Is het daar sprekend? Laat het dan gaan zo het wil, dan gaat men door goed en kwaad gerucht, dan is men geen ding bewust. *Die mij oordeelt, zei Paulus, is de Heere,* 1 Cor. 4: 4. Hierin oefen ik mij, zegt hij, om in alles een goed geweten te hebben, Hand. 24: 16. Dat is mijn bezigheid, dat is mijn werk waarmee ik mij ophoud. Ja, ik ben zover gekomen, dat ik kan zeggen: *Mannen broeders, ik heb met een goed geweten voor God gewandeld.* Hand. 23: 1. *Mijn roem is, zei Paulus, het getuigenis van een goed geweten,* 2 Cor. 1: 12. Paulus! een goed geweten hebt u kunnen houden. Maar hebt u wel een goede naam kunnen houden?
Nee; Paulus en Petrus konden beiden die niet houden, hoe onberispelijk zij ook waren. De Heere Jezus Zelf kon die niet houden. Die zei: *gij onteert Mij, maar Ik eer Mijn Vader,* Joh. 8: 49. Maar het hielp niet. Hij moest evenwel de vuilste lasteringen ondergaan. *Hij werd gescholden voor een vraat en wijnzuiper, voor een vriend van tollenaren en zondaren,* Matth. 11: 19. Zou nu de discipel meer zijn, dan zijn Meester? of de dienstknecht dan zijn Heer? Joh. 13: 16.
God wilde daarvoor gezorgd hebben. Hij legt het elk op het hart. *Gij zult daar afblijven; gij zult van uw naasten geen vals getuigenis geven,* zegt Hij.

Geliefden! wij hebben in deze Zondag te verhandelen:
Eerst. De woorden van het gebod.
Ten tweede. De zonden tegen dit gebod.
Ten derde. De aandrang op het gebod.
Ten vierde. De deugden die in dit gebod geboden worden. Ik weet niet, of wij misschien aan een van al de tien geboden wel zoveel schuld hebben, als aan dit negende gebod.
Wij hebben dan te letten:

1. Op de woorden van het gebod.
2. Op de zonden tegen dit gebod.
3. Op de aandrang en reden, waarom God dit verbiedt.
4. Op de deugden die God gebiedt die betracht moeten worden.

Wat het eerste aangaat: hier hebt u de naaste, en daar gebiedt God van, dat men geen vals getuigenis tegen hem zal geven. Uw naasten, zijn dat uw bloedvrienden, of goede vrienden waar gij mee verkeert, en die bij u in een goed blaadje staan?
Zo hadden de Joden het begrepen, zij zeiden dat men de Joden, hun vrienden, lief moest hebben, maar dat men de Heidenen, hun vijanden, haten moest. Maar zij hadden dat van de Heere niet geleerd, Lev. 19: 11-18.
De Heere Jezus toont het ook. In de eerste tafel van de wet had Hij gesproken van de liefde tot God, maar in de tweede tafel spreekt Hij ook van de liefde tot de naaste. Hij toont het ook in die gelijkenis van die man, die in de handen van de moordenaars gevallen was, en daar zeer gewond op de weg lag, waar een Leviet en priester van tegenover voorbij gingen. Maar een Samaritaan bewees barmhartigheid aan hem, Luk.

10: 33. *Doet ook zo*, zegt de Heere.
Wie zijn nu de naasten?
Uit één bloede heeft God het ganse geslacht der mensen gemaakt, Hand. 17: 26. *Hebben wij niet allen één Vader en heeft niet één God ons geschapen?* Mal. 2: 10, Zijn wij niet allen naar één beeld geschapen? Gelijken wij niet allemaal elkaar in de zonde? Zijn wij niet vlees van elkaars vlees, en been van elkaars been? Zijn wij niet van één vlees en bloed? Wie is nu de naaste?
Alle mensen zonder onderscheid. Mozes, twee twistende mannen ziende, zei: *Waarom slaat gij uw naaste?* Exod. 2: 13. In de samenlevingen raakt onze naaste in moeite, in handen van de justitie en in geweld dat hem wordt aangedaan; daar wordt hem ongelegenheid aangedaan; daar zijnde, wordt hij beschuldigd; daar is bewijs nodig, als het voor het Gerecht getrokken wordt, daar het hier naast op ziet.
Dan moeten wij niet tegen ons gemoed getuigen, uit een kwade grond, ook niet tot een kwaad einde of oogmerk, en dat men zou denken: nu kan ik het betaald zetten, ik heb de wraak jaar en dag in mijn hart gehad; dat is daar dan voor de rechter bezworen, het wordt onder ede gehoord; spreek dan tegen uw gemoed en tegen de waarheid niet, geeft geen vals getuigenis uit een verkeerde grond, of tot een verkeerd oogmerk. Maar laat bij u eenvoudigheid gevonden worden. Daar hebt u het eerste, namelijk de woorden van het gebod.

2. Nu moeten wij, ten tweede, de zonden zien, van de Wetgever verboden.

Dat zijn deze:

- daar is valsheid in het hart,
- en valsheid in 't gelaat,
- en valsheid in het oor,
- en valsheid in de tong.

Daar is valsheid in het hart, kwade voornemens, verdenking, liggen er in 't hart.
Zo was het met Eli omtrent Hanna, 1 Sam. 1: 14, *Hoe lang, zegt hij, zult ge u dronken aanstellen? Doe uw wijn van u!* Hij zag haar voor dronken aan. Ach! zei de vrouw, gij steekt mij in mijn gemoed; zie mij niet voor een dwaze aan, voor een dochter Belials, *ik ben een vrouw bitter bedroefd van geest, ik heb mijn ziel voor God uitgegoten, ik heb noch wijn noch sterken drank gedronken,* vs. 15.
David smartte het, dat er zulk een valsheid in het hart van zijn broederen zat, wanneer zij tot hem zeiden: *wij kennen uw vermetelheid, en de boosheid uws harten wel, want gij zijt afgekomen, opdat gij de strijd zag,* 1 Sam. 17: 28. *Wat heb ik gedaan,* zei David, vs. 29, is daar oorzaak voor?

Dan is er ook een valsheid in het oor.
Dat is, dat men een vals verhaal kan aanhoren en dat gelooft. Dat was de fout van David. Daar komt Mefibóseths knecht bij hem, en bracht een vals gerucht van hem bij David, hij doet een vals verhaal. David hoort en gelooft het, maar die knecht loog van die kreupele Mefibóseth, waar de koning zulk een weldaad aan gedaan had. Zo dat hij zeggen moest: *wat is uw knecht, een dode hond?* Hij had in de tijd, dat de koning weg was, en voor zijn zoon Absalom vluchtte, zijn baard niet laten scheren van droefheid, ziet dat, 2 Sam. 15 en 16.

Dan zijn er die vrienden zijn in de schijn en gedaante, maar niet in 't wezen. In het hart zijn ze een duivel, zij vertonen *vroomheid in het aangezicht*, en de duivel heerst in het hart.

Dan is er veinzerij. Dat was ook Davids fout, hij maakte zich gek, als hij bij de koning Achis kwam, hij liet de zever[28] in zijn baard lopen, en stelde zich gek aan, 1 Sam. 21: 13

Dan is er een valsheid in de tong.
Spr. 26, 28, *een valse tong haat degenen, die zij verbrijzelt*, Ps. 120: 2. *O Heere! red mijn ziel van de valse lippen, van de bedriegelijke tong.*
Daar is wel een valse tong

- in 't gericht,
- of in het gesprek,
- en de algemene omgang.

Daar komt *in het gericht* een aanklager, en een die aangeklaagd wordt, dan zijn er die getuigen, daar zijn ook rechtsgeleerden, daar is de rechter. Die alle kunnen vals getuigenis geven.

- Een aanklager kan vals getuigenis geven, door van een man of van al Zijn volk te zeggen, dat hebt u gedaan. Zo deed Haman van Mórdechai en van al de Joden, Esth. 3: 8. Zo deed Izebel van die goede Naboth, 1 Kon. 21: 9-14. Zo deden de Schriftgeleerden en Farizeeën van de Heere Jezus Christus, Matth. 27: 12.
- Bij de rechters is er ook een valsheid in het gericht. Zo was er valsheid bij Pilatus, die, toen hij de Heere Jezus onschuldig vond, hem echter veroordeelde, Matth. 27: 24-26.
- Bij de aangeklaagde is er ook wel valsheid, hij is misschien boven zijn partij, hij zal het in proces brengen, en hij zal zo zijn partij verduren, of door grote stoutheid zal hij het heten: *te liegen*.
  Dat was het wat Kaïn deed, als God zei: *waar is uw broeder?*
  Ik weet het niet, zegt hij, ben ik mijns broeders hoeder? Gen. 4: 9.
  Daarom zei Jozua tegen Achan, Jos. 7: 19, *Geef God de ere, en doe voor Hem belijdenis.*
- Bij de aangeklaagden komt altemet de getuige, die zetten hun hand bij de goddeloze, om een getuige met geweld te zijn, zij krijgen gezag, zij kunnen er gewin door krijgen. Zo deden die twee getuigen tegen die onnozele Naboth, hij moest er zijn leven door verliezen, 1 Kon. 21: 9-14.
- Daar komende bij Rechtgeleerden; daar komt een onnozel man, die geeft hun zijn zaken te kennen, zij stoten de man voor het hoofd, zij willen hem niet dienen, osschoon dat hij recht heeft. Maar zij zien meer gewin in zijn partij te dienen. Wat doen ze? Zij zoeken die kwade zaak goed te doen schijnen. Jes. 5: 20, *Wee degenen, die het kwade goed heten, en het goede kwaad; die het licht tot de duisternis stellen, en duisternis tot licht.* En door een listige gauwigheid, weten ze het licht van de rechtvaardige af te wenden. Over zulke advocaten, roept God een wee uit! Spr. 24: 24, *Die tot de goddeloze zegt: gij zijt rechtvaardig; die zullen de volkeren vervloeken, de natiën zullen hem gram zijn.* Die zich een schat vergaderen door een valse tong, dat is een voortgedreven ijdelheid degenen die de dood zoeken, zegt Salomo, Spr. 21: 6. Gij zult weinige rechtsgeleerden vinden, die veel goed nalaten; God straft ze doorgaans zó dat het in 't derde en vierde lid niet komt. Het goed van die families komt dikwijls tot het derde kind niet.

[28] speeksel

- Daar is ook wel valsheid bij de rechter, die moet zitten om recht te richten, en het recht komt er verkeerd uit. Het is alsem, waar anders het recht zoet is. Als het recht verkeerd uitkomt, is het bitter. Daar zit een rechter en die zegt: vriend! om uwentwil zal ik het zo wijzen, ik heb het geschenk lief, dat verblindt mijn ogen; zij onderzoeken niet, zij zijn te lui, of te bot. Meent u dat de rijken, en aanzienlijken altijd wijs zijn? Job 29: 12, *Ik bevrijdde de ellendige die riep, en de wees, die geen helper had. Het geschil dat hij niet wist, dat onderzocht hij*. Josafat zei, *de verschrikking des Heeren zij op ulieden*, 2 Kron. 19: 7. Bij de Heere is geen ontvangen van geschenken. Men houdt het gericht niet de mens maar Gode, 2 Kron. 19: 6.
  Och neen! kwam dat de rechters op het hart, dat zij de Heere voor elk vonnis rekenschap zullen moeten geven, en dat de tranen der onderdrukten door het gericht, die op de steen en planken zijn neergedropen, eenmaal tegen hen getuigen zullen!

Maar nu is er niet alleen valsheid in het gericht, maar daar is ook een ***valse tong in het gesprek***[29]**,** en in het verkeer met elkaar, in de omgang met mensen.
Daartoe behoeft niet altijd een vierschaar te zijn. De tong spreekt vals van haar naasten, in de woorden te verkeren, in achterklap te spreken.
Daar is valsheid in dat aan te horen, en in dat onverhoord veroordelen, en bedrieglijk in onze handel te zijn, te zwijgen als wij onze naasten moesten verdedigen, hun woorden te verkeren, en die een anderen draai te geven; dat kunt gij niet doen, of u moet er bij, of af doen. Zodat de gehele zaak in een geheel anderen zin wordt opgenomen.
Zo deden ze van de Heere Jezus. *Dit is die tempel, waar onze vaders zes-en-veertig jaren over gebouwd hebben, en Gij, zult u die afbreken, en in drie dagen weer opbouwen?* Joh. 2: 20, zij geven het een geheel anderen zin. Hij had het niet gezegd van die tempel, maar van de tempel Zijns lichaams. Hij had gezegd, vermoord Mij maar, breng Mij maar om, maar binnen drie dagen zal ik door Mijn kracht weer opstaan, Joh. 2: 19, 20.
Zo deed de duivel, hij verdraaide het Woord; Matth. 4: 5, had hij de Heere Jezus op de tinne des tempels. U hebt een tekst voor U, zegt hij, Ps. 91: 11, *Werp uzelf nederwaarts*, zei die guit, *want daar staat geschreven, dat Hij Zijn engelen bevelen zal, dat ze U op de handen zullen dragen, en hij liet er af: op mijn wegen.* Dit was Gods weg niét, de duivel verkeerde de schrift, het was een vals getuigenis.

Daar is een vals getuigenis, niet alleen in 't verkeren van iemands woorden, maar ook in 't oorblazen.
't Wordt oorblazen genoemd, omdat ze het zo stil doen. Zo visselen[30], zij doen het zo behendig, zij zorgen zo wel, dat die, waarvan zij het doen, daar niet achter komen mag. Lev. 19: 16, *Gij zult niet wandelen als een achterklapper onder uw volkeren.* Zo van huis tot huis het kwade van uw naaste te gaan vertellen, en zo zijn goede naam en eer te kwetsen, dat is een bijtende slang onder de mensen, onder vroom en onvroom, onder regenten, predikanten, kerkelijken, dienstbaren en vrijen. 't Is een slang die bij een iegelijk steekt, en die onzes naasten rust verstoort. Men zegt een onwaarheid van zijn naaste.
Zo deed Potifar's vrouw van Jozef; zij zei: *die Hebreeuwse knecht is ingekomen om met ons te spotten.* Hij heeft mij willen onteren, zegt ze, en zij loog; zij had het zelf in

[29] conversatie
[30] doorsnuffelen

haar hart, Gen. 39: 14.
Ja, dat men iets vertelt en men maakt dat onze naaste daardoor minder geliefd wordt. Op het laatst zegt men: ik weet het wel met zulk een volle zekerheid niet, zeg het niet voort. *Doet die verkeerdheid van uw lippen ver weg*; al zulke duivelse streken.

Wanneer zondigt men nog tegen dit gebod?
Als men verdenkingen voor waarheid vertelt.
Zo deden de knechten van Hanun, als David zond om naar zijn welstand te vragen; *eert David uw vader*, zeiden ze, *heeft hij niet gezonden om het land te verspieden?* Zij mishandelden de gezanten van David, en daardoor geraakte het ganse rijk overhoop, 2 Sam. 10.

Dat is achterklap, als men het kwade van zijn naasten vertelt, al is het de waarheid. Het is lang geleden, het zou vergeten gebleven zijn. Of men vertelt een deugd, maar men voegt er een woord van verachting bij; men doet er maar een bij, waardoor men al het andere wegneemt. *Die woorden des oorblazers dalen tot in het binnenste des buiks,* Spr. 18: 8. *De woorden des oorblazers zijn als degenen die geslagen zijn, Spr*. 26: 22. Of men hoort een ander die het doet, en men verhindert het niet. Het gaat tot in het binnenste.
De vromen hebben hier ook grote schuld. 't Is als ze bijeenkomen: hebt u dat wel gehoord? De een vertelt, de ander hoort het aan; in de een is het achterklap, en in de ander is het nieuwsgierigheid. Die tonen hun begeerte tot de achterklap de een doet een vraag, de ander voegt er nog wat bij, inzonderheid als het een mens van aanzien is.
Dat is achterklap, dat vuile, dat zo zeer doet, als het van ons geschiedt. Het is een zonde, die een teken is van de gruwelijkste tijden van de wereld. Als wij tekenen zouden moeten zoeken, dat de wereld op een einde gaat, zou men die overal wel kunnen vinden. Men wil al tekenen hebben; en waar ze klaar zijn, zoekt men ze niet.

Behalve de achterklap is *er laster,* en dat is nog slimmer.
De achterklap geschiedt heimelijk, maar de laster wordt in iemands aangezicht gedaan. Zo deed Simeï aan David: *Ga uit, gij man des bloeds*, riep hij, 2 Sam. 16: 7. Dan zijn er die het al lachende doen in iemands aangezicht, zij doen het met bedekte woorden, en met duivelse streken.
Dat geschiedt ook wel door paskwillen, die moet gij uw leven niet lezen. Dat is de fout, dat ze gelezen worden. Daarin kunt gij elkeen zo vuil uitmaken, als de duivel. Heeft de een tegen de ander een zaak, dat ze voor de dag komen; als ze dat deden zou het blijken, dat het dikwijls een deel deugnieten zijn, en een deel opgeraapte leugens.

Behalve dat. *Zo hebt u allerlei leugens.*

- De leugentaal. *Legt af de leugen, en spreekt de waarheid, een iegelijk tegen zijn naaste,* Ef. 4: 25. *Liegt niet tegen elkaar,* Col. 3: 9. Spr. 30: 8, *ijdelheid en leugentaal doe verre van mij.* Dat was het gebed van Salomo, dat hij elke dag bad: ijdelheid en leugentaal doe verre van mij. Dat te bidden, is niet kinderlijk. De Christenen denken, dat dit maar een kinderlijk gebed is; het is een gebed dat de ouden zowel past als de kinderen. Salomo was geen kind als hij dat bad, hij was wel terdege een oud, wijs, vroom en begenadigd man, de beminde Gods.
- Daar zijn schadelijke leugens, die iemand schade kunnen doen, 1 Kron. 13: 18. Die oude profeet zei tot de man Gods: ik ben ook een profeet, en een engel

heeft tot mij gesproken door het Woord des Heeren, dat gij weer zou keren.

- Dan zijn er tijdingleugens. Dat zijn die maren, waardoor men een zaak vergroot. 2 Sam. 13: 30, daar liep de mare, dat al de zonen des konings dood waren, en Ammon alleen was maar dood. Men kan ze niet alleen vergroten, maar ook verkleinen. Zo deed Ahimaäz. Hij wist wel dat Absalom dood was; vroegen zij hem wat er was? Hij zei: *Ik zag een groot rumoer, maar ik weet niet wat; en hij loog,* 2 Sam. 18: 29.
- Dan zijn er profijtleugens, om voordeel en gewin, al zou men er zijn naaste schade en schande mede aandoen.
- Dan zijn er leugens om bestwil. Dat was de zonde van Abraham en Izaäk, als ze te Gerar kwamen met Sara en Rebekka hun vrouwen, zij vreesden voor hun leven, en logen om bestwil, Gen. 20: 2 en 26: 7. Gehazi, om schande te ontgaan loog hij: hij had iets genomen! 2 Kon. 5: 23-25, Waarom hem de melaatsheid van Naäman ook aankleefde.
- Dan zijn er nog profijtleugens: in de negotie te liegen, over en weer; te zeggen: ik kan het niet minder geven. De vroedvrouwen in Egypte logen ook; ze vreesden God; God zegende hen niet om de leugen, maar omdat ze God gehoorzaam waren, Exod. 1: 21.
- Dan zijn er leugens om een grote naam te hebben. Die liegen om wat groots te schijnen; die zeggen: zulke dingen heb ik gedaan. Zo ver gereisd. Zoveel gezien. Zoveel gelezen.
- Dan zijn er twijfelzinnige woorden en ook dubbelzinnige, die dubbelzinnig kunnen opgevat worden; ze doen het om hun naaste te misleiden. Zo deed ook de duivel. *Gij zult als God gelijk zijn, kennende het goede en het kwade,* Gen. 3: 5, zegt hij. Hij had er een oogmerk in; zij zouden God zó gelijk zijn, en zó goed en kwaad kennen, dat ze zouden kennen het goede waar zij uit gevallen waren, en het kwade waar ze in gevallen waren, zij dachten dat ze, als God goed en kwaad zouden gekend hebben, maar zij leerden kennen het goede, waar zij uit gevallen waren, en het kwade, dat ze genoten.
- Zo zijn er ook bedrogleugens, die met een schoon gelaat komen. Zo deden Simeon en Levi, en zo bedrogen ze Sichem en zijn vader Hemor, met al de inwoners der stad, opdat ze hun toorn ondervinden zouden, als zij in de smart waren. Gen. 34: 13. Dat zijn bedrogleugens.
- Dan zijn er pluimstrijkersen vleiersleugens. Matth. 22: 16, *Meester! zeiden de Farizeeën, wij weten dat Gij de weg Gods in der waarheid leert, en de Persoon des mensen niet aanziet, en naar niemand vraagt,* Ze dachten wat uit Christus te halen, met hun vleiende lippen, waarop ze Hem konden vatten. *De Heere snijde af alle vleiende lippen,* Ps. 12: 4. Men gaat altemet bij iemand en men gaat hem goedsmoeds zitten prijzen, opdat hij zijn zwakheid zou uitlaten; met zulk een beleefdheid zoekt men het er uit te krijgen, daar men weet, dat iemand zwak is. Zo deed Laban ik zal u Rachel geven, zegt hij tegen Jakob; en als het er op aankwam, gaf hij hem Lea, Gen. 29: 23; dat is bedrog.
- Daar zijn nog andere bedrogleugens, als bijvoorbeeld: iemand kwaden raad te geven, kwansuis[31], alsof men nog zulk een liefde voor hem had. In de mond schijnt men een engel, en in het hart is men een duivel.
  Zo deed Tobia en al de vijanden aan Nehemia. *Kom maar eens op het dorp,* zegt hij, en laten wij daar eens met elkaar overleggen wat wij doen zullen. *Ach God! zegt hij: zij dachten mij kwaad te doen,* Neh. 6: 1, 2 Dat is iemand een

[31] Net alsof

strik te spannen.

- Dan is er nog dat onverhoord veroordelen. Daar komt een schendtong, die iets tot iemands last weet in te brengen; men stemt het terstond toe, men gelooft het. *Oordeelt ook onze wet de mens, zei Nicodémus, tenzij dat ze eerst van hem gehoord heeft en verstaat, wat hij doet?* Joh. 7: 51.
  Dat was de fout van die vromen Juda; ze zei tegen hem: Thamar, uw schoondochter, heeft een zware fout en feil begaan, zij heeft gehoereerd. Breng *ze hiervoor, opdat ze verbrand worde,* zegt hij. Daar komt ze tot haren zweer;[32] ziet, zegt ze, wies snoer, staf en zegelring dit is. Daarop zegt hij: zij is rechtvaardiger dan ik, Gen. 38: 24-26.
- Ten laatste. Zondigt gij met zwijgen. Spr. 31: 8, *Open uw mond voor de stomme, voor de rechtszaak van allen die omkomen zouden.* Het geschil, zei Job, dat ik niet wist, onderzocht ik, Job 29: 16.
  Hoe sprak Jonathan voor David! 1 Sam. 20: 29-32. *Mijn vader, zei Jonathan, is wel iemand in uw rijk zo getrouw als uw kind David?*
  En Benhadads knechten, hoe getrouw waren zij voor hun heer! 1 Kon. 20: 32. Maar in plaats van voor iemand te spreken als hij gelasterd wordt, haalt men zijn schouders op; dan is er niemand te huis.

3. Ten derde. Daarop komt nu God met Zijn hoge autoriteit, die het verbiedt.

Wilt gij, zegt Hij, Mij ongehoorzaam zijn? Hebt u geen liefde voor de Wetgever? Is het niet betamelijk? Past het allen mensen niet? Zijt gij hoger dan Ik, dat gij mijn gebod achter uw rug zou werpen?

Doe dan wat gij wilt, dan doet gij het eigen werk des duivels, die is de eerste leugenaar; de eerste leugen is uit de duivel; lastert gij iemand. Zo zijt gij een smeder en aanstoker van de leugen. Uw tong wordt door de hel aangestoken. Als u de leugen liefhebt en die doet, denkt dan, dat gij door de hel wordt aangestoken.

Nog eens. Kan de autoriteit van de Wetgever het niet doen? Laat het dan de redelijkheid van het gebod doen, anders zult u de zware toorn Gods op u laden; *en wie kent de sterkte Zijns toorn en Zijn verbolgenheid, naar dat Hij te vrezen is?* Ps. 90: 11. Lieve Heere, als God drukt, dat verteert ziel en lichaam.

God straft hen met lichamelijke, geestelijke en eeuwige oordelen, die tegen dit negende gebod zondigen.

- Bezoekt God ze met lichamelijke bezoekingen? Ja. Weet gij wel hoe? Zij zijn al hun eerbied kwijt, zij worden maar een deel snappers en snapsters, bedriegers en leugenaars genoemd, al was het, dat zij u bij de Heidenen zagen; gij zou een volk zijn, dat bij niemand achting had; God zei, dat de justitie er tegen waken zou. Zo er een wrevelige Getuige is, de rechter zal 't wel onderzoeken, Deut. 19: 16-20; en is het de waarheid niet. Zo zult u aan hem doen. Zoals hij zijn broeder dacht te doen. Worden zulken gestraft?
  Ja. Lichamelijk komt de toorn Gods op hen. Wat doet God? Weet gij niet, dat God een voorzienigheid heeft? Zijn voorzienigheid beschikt, dat, hetgeen die achterklapper en lasteraar van zijn naaste kwalijk gesproken heeft, en dat, dat hem zou overkomen, dit op zijn eigen kop druipt. U kunt het zien in Daniël, en degenen die hem aangeklaagd hadden. Hij kwam onbeschadigd van onder de leeuwen, en zij, met hun vrouwen en kinderen werden vermorzeld. Zohaast ze

[32] Sweer, Schoonvader, zwager.

in de kuil geworpen waren, Dan. 6: 24, 25. De jongelingen in de oven, het vuur heerste over hun klederen niet, maar als zij, die hen beschuldigd hadden, daarin kwamen, werden zij terstond verteerd, Dan. 3: 22-27.
Achterklapper! Uw naam zal ook gelasterd worden. Gij zult aangezien worden als een, die zich met eens anders doen bemoeit.

- Geestelijk straft God ze ook. *Van de man des bloeds en des bedrogs heeft de Heere een gruwel*, Ps. 5: 7, Zijt gij een achterklapper, gij zult niet nabij God leven. De kentekenen van uw genade zullen u duister wezen. Gij zult niet met ruimte ten Avondmaal gaan. Het zijn de tekenen van de Sionieten niet. Ps. 15: 1-3, *Wie zal wonen op de berg uwer heiligheid? Die met zijn tong niet achterklapt.* Wat zit gij kwaad en relt van uw broeder? Ps. 50: 19. 20. *Uw mond slaat gij in het kwade, en uw tong koppelt bedrog. U zit, gij spreekt tegen uw broeder; tegen de zoon uwer moeder geeft gij lastering uit.*
- Dan straft God het nog eeuwig; kunt gij dat te boven komen? Wat zult u doen, als God zal zeggen: *De leugensprekers zal Ik verdoen*, Ps. 5: 7. Hun deel van al die leugenaars zal zijn in de poel, die daar brandt van vuur en sulfer, Openb. 21: 8. Het deel van de lasteraars is in de hel, zult u dat kunnen dragen? Zo eeuwig uw tong te moeten kauwen, omdat gij ze niet hebt willen laten temmen, van God noch van uw gemoed?

4. Nu, ten vierde, zijn er deugden, die geboden worden; dat zijn nu de drangredenen.

Maar welke zijn nu de deugden, in dit gebod geboden?
Eerst. In 't gericht, gerechtigheid en waarheid te spreken. Waarheid te spreken en gerechtigheid te doen, dat moet de rechter doen, dat moeten de gedaagden doen, dat moet degenen die daagt, de getuige, de rechtsgeleerde, en voorts alle anderen doen. Daarom staat er: *ziet om naar de waarachtige mannen*, Exod. 18: 21.

Ten tweede. Buiten het gericht moet men de waarheid liefhebben; Zach. 8: 16, *Hebt de waarheid en de trouw lief.* Daar moet gij liefde en achting voor hebben in uw hart. *Al wat waarachtig, al wat eerlijk is, al wat welluidt, bedenkt en spreekt dat*, Fil. 4: 8. Als de vreze Gods in uw harten gekomen is, dan zal de bedachtzaamheid over u de wacht houden, Spr. 2: 10, 11. En uit de overvloed van het hart, zal de mond spreken. *Legt af de leugen en spreekt de waarheid, een iegelijk met zijn naaste*, Ef. 4: 25. God is altijd aan de zijde van de waarheid. Een mens, die altijd de waarheid spreekt, dat is hem een sierlijke kroon, zit er iemand als een achterklapper, hij ontstelt er zich niet over; is men in een gezelschap waar een ander iemand wat in de oren visselt,[33] hij bekreunt zich daar niet over. Als een mens zo in oprechtheid leeft, dan is hij moedig als een jonge leeuw, zegt Salomo, Spr. 28: 1.
Als u zo werkt, als ge u aan de waarheid houdt, al spotte dan elk met u, het is beter een onnozele te zijn, dan een assurante.[34]
Is iemand zedig, dan helpt God hem tegen dezulken zegt Hij: *Ik zal uw recht voortbrengen als de middag*, Ps. 37: 6. Wees maar stil. Als u de waarheid doet en lief hebt, is het een teken dat gij een waar lid der Kerk zijt, dat gij genade in uw hart hebt, dat gij in de hemel komen zult.
Weet gij wat nog? Als iemand kwaad van u spreekt, wilt het niet horen, liever dan het te verdedigen; een zacht antwoord verdrijft de toorn, Spr. 15: 1. *Een stuurs aangezicht stilt zulk een verdorven tong van die achterklappers.* Zegt: wat gij al moogt zeggen,

[33] Onwaarheid fluistert
[34] Zelfverzekerd

ziet op uzelf! En horen wij iets van onze naasten, die moesten wij verdedigen zoveel wij kunnen.

U zult zeggen: Moeten wij dan de fouten deugden heten?
Nee; de liefde is niet ongeschikt, zij is niet partijdig oordelende; onze eigen eer te verdedigen, hoe minder hoe beter. Laten ze allen spreken die willen, die het allerverdraagzaamst is, die is er best aan. Maar anders, als de eer van God last lijdt, dan mogen wij wel een zedige en nederige verantwoording doen, Hand. 2. Wij weten wel hoe verdorven wij zijn, het kwade ligt ons zo bij. Ze zeiden tegen de Heere Jezus: *Gij hebt de duivel,* Joh. 8: 48, 49. Hij zei: *Ik heb de duivel niet, maar ik eer Mijn Vader. Maar gij onteert Hem. Heb Ik kwaad gesproken, overtuigt Mij van het kwade. Maar heb Ik wèl gesproken, waarom slaat gij Mij dan?* Joh. 18: 23. De Heere Jezus kon dat zeggen. Hij had geen zondige genegenheden. Ik, zeg altijd, *spreken zal de zwijger niet verbeteren.* Verdraagt maar, God zal voor u zorgen.
Dat zijn de deugden, die in dit gebod geboden worden. En daarmee hebt u onze vier stukken.

Waar blijven ik en gij met ons gemoed?
Nemen wij dat gebod wel als een spiegel in onze handen? Wat zegt uw hart? Moet het niet kloppen? Veroordeelt en beschuldigt het u niet? Hebt u misschien nog niet een half uur tevoren tegen dit gebod gezondigd, eer u naar de kerk kwam? En u zult er licht kwalijk uit zijn, of u zult het nog doen, zitten er hier misschien wel in de kerk, die u met uw oog zou kunnen optekenen, waar uw naam zo schandelijk door geschonden is. Zou men niet wel van de vromen moeten zeggen: het is, of u anders niet te doen had, dan de gebreken van elkaar op te halen?
Vromen! ik bid u, doet het niet. U verliest er zoveel door. U verliest er elkaars gebed door. U weet niet hoe zeer u elkaar doet. U doet elkaar in 't eenzame voor God schreien. U stijft de goddelozen. *Ben ik een Jood? Zei Pilatus, uw eigen volk heeft U aan mij overgeleverd,* Joh. 18: 35. Het zijn als scherpe scheermessen Als u elkaar zo smaadt. Weest liever elkaar getrouw tot de dood.

Wereld! wat doet gij, dat u de vromen lastert? Smaakt het u zo goed als ge wat op uw rug krijgt? Gij verleidt elkaar. Laat elk leven in zijn oprechtheid. Wat hebt u met elkaar te doen? Die niet met elkaar uitstaande hebt, bemoeit u met elkaar toch niet. Gaat liever met elkaar naar de hemel.
Ach! zegt uw hart licht: *waaruit komt het? Ik voel dat ik er zo genegen toe ben!*
Ik geloof dat het waar is, dat u er genegen toe zijt. Willen wij het eens zeggen, waar het vandaan komt?

Eerst. U zou graag groot zijn, boven uw naasten. Het komt uit nijdigheid. God zegent uw naasten. Hij houdt hun naam op, dat ziet u niet graag. Weet u waar het nog vandaan komt?

Ten tweede. Van zo nieuwsgierig te zijn. U wilt alles weten wat er om gaat, en hoe het met elkeen staat. 't Is, of dat de mode van onze stad is geworden, onder de burgers te vragen: is er niet iets nieuws? En als u 't hoort, dan deert het u, of u kittelt er uzelf over, en u zet de prater aan. Wat nog?

Ten derde. Wraakgierigheid. Daar is u een onrecht aangedaan, U kunt het niet beter wreken, dan met uw naaste in zijn naam te lasteren. Ja, ge kunt er iemand genoegen mede geven, en er u aangenaam over maken. U kunt er gewin door krijgen,

de schoorsteen moet er van roken. Vervloekt zijn zulke dingen, waar het zo gaat. Ge zijt zo listig, u weet het zo te besteken, dat het niemand weten zal, het zal niet uitkomen Als u het gedaan, hebt, zal er u dan de hoogheid Gods niet van afschrikken? Zegt gij: ik heb het wel gedaan, maar het is lang geleden niemand zal het weten; het is al vergeten!
Bij God is 't niet vergeten, al weet u het te pleisteren; bij God is één dag als duizend jaren. Zegt u: 't zal niet uitkomen?
Ja, tot uw eeuwige schande, zal God het uitbrengen. U moogt het zo behendig doen, als de duivel zelf, God zal het uitbrengen in de dag des oordeels. Hij zal zeggen: *waar is nu uw boze tong, waarmee u Mijn volk gedrukt en gelasterd hebt?*
Misschien zal hier iemand in zijn hart zeggen: Ach God! mijn hart klopt mij. Maar ik weet niet, of er van de tien wel één hier is, die goedwillig is. Zegt u, het doet mij zeer, is er wel vergeving voor?
Ik geloof, dat wij allemaal schuldig zijn aan de zonden van dit gebod, zulke zonden en verdorvenheden moeten ons drijven naar de Heere Jezus, Die volmaakt was in Zijn tong, hart en daden, en zo de wet volmaakt onderhouden heeft. Wij moeten tot Hem gaan, en zo door Hem tot God, om vergeving. Daartoe wordt ons de wet zo onderscheiden gepredikt, opdat wij onze zonden onderscheidenlijk belijden zouden; en wie zo zijn zonden belijdt en laat, zal barmhartigheid geschieden.

Ten vierde. Daar is nog een fontein waar het uitspruit, namelijk uit al die bezoekjes. Die fontein is 't, waarop het zeggen van Paulus past: *kwade samensprekingen bederven goede zeden,* 1 Cor. 15: 33.

Daar hebt u de zonden van het negende gebod op de troon. Maar scheidt er uzelf van af. Ons land is er als door vergiftigd, rijken en armen doen het. Daar relt men dat 't gruwelijk is. Houdt u liever als een stille in de lande; vreest God, en denkt om onze inleidingstof. Hebt altijd een goed geweten, laat dan alles lopen zo 't loopt. Als u God behaagt, het is al behaagd. Maar als u God mishaagt, wees dan ontsteld. Wilt u vrij zijn, zwijgt veel, spreekt niet veel; de zot laat zijn ganse geest uit; in de veelheid der woorden is de overtreding, Spr. 10: 19. Die klappers overtreden veel.
Nog eens. Bedenkt elke dag, wat u gesproken hebt, als u in gezelschappen geweest zijt. Denkt dan: wat heb ik daar gedaan? Wapent u met Gods alwetendheid, met Gods alomtegenwoordigheid. Zegt gedurig: *Ach Heere! Laat de redenen mijns monds, en de overlegging mijns harten, U toch welbehagelijk zijn,* Ps. 19: 12. Gaat uw leven niet uit en in, of doet als David: *doe een breidel in mijn mond, Heere,* zegt hij, *laat ik mijn wegen bewaren,* Ps. 39:2. Gaat uw leven niet uit, dan met het gebed van die heilige man in uw hart. Ps. 141: 3, *Zet een wacht voor mijn mond, behoed de deuren van mijn lippen.*

Geliefden! u weet het niet, hoe groot het prediken van de wet is, of u moet genade in uw hart hebben. Dan zult u uzelf voor God openleggen, in al uw zonden, en zeggen: *Ach, Heere Jezus! U heb ik nodig, in Uw volmaakte gehoorzaamheid en lijden. Het smart mij zo, dat ik Uw geboden zo heb overtreden, maar Heere, vergeef het mij toch.*
Laat ons elk zo in oprechtheid met God zoeken te verkeren, om ons leven te richten naar Zijn wet en Woord, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 44.

Vraag 113. Wat eist van ons het tiende gebod?
Antwoord. *Dat ook de minste lust of gedachte tegen enig gebod Gods in ons hart nimmermeer kome, maar dat wij ten allen tijde van ganser harte aller-zonde vijand zijn en lust tot alle gerechtigheid hebben.*

Vraag 114. Maar kunnen degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomen houden?
Antwoord. *Nee zij. Maar ook de aller-heiligsten, zolang als zij in dit leven zijn, hebben maar een klein beginsel dezer gehoorzaamheid. Maar zo, dat zij met een ernstig voornemen niet alleen naar sommige, maar naar alle de geboden Gods beginnen te leven.*

Vraag 115. Waarom laat ons dan God zo scherp de tien geboden prediken. Zo ze toch niemand in dit leven houden kan?
Antwoord. *Eerst, opdat wij ons leven lang onze zondigen aard hoe langer hoe meer leren kennen, en des te begeriger zijn, om de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken. Daarna, opdat wij zonder ophouden ons benaarstigen, en God bidden om de genade des Heiligen Geestes, opdat wij hoe langer hoe meer naar het evenbeeld Gods vernieuwd worden, totdat wij tot deze voorgestelde volkomenheid na dit leven geraken.*

WIJ lezen 1 Sam. 16: 7, *De mens ziet aan wat voor ogen is, maar de Heere ziet het hart aan*. Dat is een wonderlijke geschiedenis! Daar komen de zonen van Isaï voorbij. Eliab, de eerste, had zulk een schone gestalte en gedaante, dat Samuel in zijn hart zei: *deze heeft God verkoren.* Maar God zei in zijn binnenste: nee. *De mens ziet aan, wat voor ogen is, maar de Heere ziet het hart aan.* Wat sluit dat in zich?

Eerst. Dat God verder ziet dan een mens zien kan. *Hebt gij vleselijke ogen? Ziet Gij gelijk een mens ziet?* staat er van God in het boek van Job, hfdst. 10: 4. Nee, God heeft geen vleselijke noch menselijke ogen, nochtans kan Hij verder zien dan een mens. De oude Elia zag Hanna's lippen, maar hij kon haar hart niet zien. Daarom oordeelde hij ook verkeerd van haar, 1 Sam. 1: 12-14.
God heeft vensters in eens mensen hart. Hij ziet tot in de borst; *het is alles naakt en geopend voor de ogen Desgenen, met welke wij te doen hebben,* Hebr. 4: 13. 1 Kon. 8: 39, Gij alleen kent het hart van alle kinderen der mensen. 1 Joh. 3: 20, *God is meerder dan ons hart, en Hij kent alle dingen.*

Ten tweede. Sluit het in, dat Hij ziet naar de oprechtheid in het binnenste. Veel uitwendig beslag en geen hart, dat is een witgepleisterd graf, van binnen stinkende, maar van buiten schoon, Matth. 23: 27. Veel schijn van buiten en weinig zijn van binnen, dat is de Heere niet aangenaam. Hij heeft lust tot waarheid in het binnenste, Ps. 51: 8. Hij heeft lust tot waarheid. Hij ziet de Nathanaëls in wier geesten geen bedrog is, die Israëlieten, Joh. 1: 48. En Ps. 32: 2, Welgelukzalig is de mens, die de Heere de ongerechtigheid niet toerekent, en in wies geest geen bedrog is.

Ten derde. Het geeft te kennen, dat een mens, al had hij nog zulke eigenschappen, hoe groot van aanzien hij is, daardoor niet aangenaam is bij de Heere; bij Hem is geen

aanneming des persoons, Hand. 10: 34. Wat moogt gij een Eijab zo verheffen, Samuel! zei God; *dat vindt bij Mij geen ingang*, zei God, de grootheid van gestalte. De gemene lieden zijn ijdelheid, de grote leugen, alle samen in een weegschaal opgewogen, zijn ze minder dan niet en ijdelheid, gelijk er gezegd wordt, Ps. 62: 10. Bij God is geen aanneming des persoons. Hij kent de rijken niet voor de armen. Daar mag er in uw synagoge of kerk een komen, met een sierlijk kleed en met een gouden ring, dat gij hem daarom achten zou boven anderen, dit is bij God zo niet, zegt Jakobus, hfdst. 2: 2.

Ten vierde. Geeft het te kennen, dat God let op het inwendige, op de welgesteldheid van het hart, op de bewegingen, lusten, en de gedachten van de mens, of die tegen, of naar het gebod Gods zijn. Het een rad doet het andere gaan. God ziet op de eerste begeerlijkheid, op de gedachten, lusten, op de beweging tot zonden. Komt daar iemand bidden in de kerk, God ziet zozeer niet, hoe de voeten staan, hoe de ogen draaien, hoe de handen zijn. Maar Hij ziet meest op het hart, op die bewerkingen. Dat zult u vinden, Spr. 4: 23, *Behoed uw hart boven al wat te bewaren is, want daaruit zijn de uitgangen des levens.* Pred. 4: 17 is het: *Bewaar uw voet, als gij tot het huis Gods ingaat*. Spr. 23: 25, *Mijn zoon, geef Mij uw hart.*

Geliefden! U kunt het zien, dat wij het laatste bedoelen. God ziet het hart aan. Hij ziet wat daar omgaat, tegen zijn heilige wet en gebod. Om het wel te verhandelen. Zo hebben wij te bezien:
Eerst. De zonden in dit gebod verboden.
Ten tweede. De deugden die er geboden worden.
Ten derde. Een groot geval, een vraag, te weten: of iemand volmaakt kan leven?
Ten vierde. Een tweede geval van het geweten, daarin bestaande, dat, indien men de wet niet volmaakt kan onderhouden, waartoe God die wet dan zo scherp laat prediken?

Dat zijn onze vier dingen:

1. De zonden, die in dit gebod verboden worden.
2. De deugden die er geboden worden.
3. Een geval van het geweten, een vraag: is er niemand onder u of in de gehele wereld, die dat gebod volmaakt kan onderhouden?
4. Nog een geval van het geweten, te weten: als er niemand is die het volmaakt kan onderhouden, waarom God het dan zo scherp laat prediken?
   Dat kunt gij voelen, dat dit de zaken zijn, die wij in deze Zondag te bezien hebben.

1. Wat het eerste aangaat. Hier zijn zonden verboden, te weten: het begeren.

Dat is niet gezegd, trek naar iets te hebben, lust of begeerte. Dat is het niet, u moet het zo algemeen niet verstaan. Zolang iemand leeft, kan hij niet zonder begeerte, lust of trek zijn, of hij zou geheel ziek moeten zijn; dan is een mens wel zo, dat hij van alles walgt. De schepsels zijn begeerlijk. De Heere Jezus begeerde grotelijks het Pascha te eten met zijn discipelen, Luk. 22: 15.

- Daar is een natuurlijke begeerte tot natuurlijke dingen.
- Daar is ook een geestelijke begeerte tot geestelijke dingen.
- En daar zijn eeuwige begeerten, tot de eeuwige dingen. D
- an is er nog een vierde begeerte, en dat is tot zondige dingen.

Ten eerste. Daar is een natuurlijke begeerte tot natuurlijke dingen, tot spijs, drank, klederen, die is ons ingeboren. Daar ligt een arme Lazarus aan de deur van de rijke. Hij bedelde om de kruimpjes, hij begeerde de kruimpjes, die van de tafel des rijken vielen, Luk. 16: 21. Die begeerte is goed en wel. De Heere Jezus zit daar bij de fontein Jakobs, Joh. 4: 6-30; daar komt Hij met een Samaritaanse vrouw in gesprek. Hij begeerde een dronkje water van haar, zij zei: hoe begeert Gij, die een Jood zijt, van mij te drinken? Ja, Hij dorstte; aan het kruis riep Hij: *Mij dorst,* Joh. 19: 28.

Ten tweede. Is er een begeerte tot geestelijke dingen, zij beginnen te zien, dat ze genade moeten hebben, zij worden overtuigd, zij krijgen een begeerte naar genade, naar geloof, en naar al wat geestelijk is; vele koningen en profeten hadden een begeerte om Christus' dag te zien, maar ze hebben hem niet gezien, dan door het geloof. En zo begeerde Abraham zijn dag te zien, en hij heeft hem gezien, en is verblijd geweest, Joh. 8: 56.

Ten derde. Behalve die twee begeerten. Zo zijn er eeuwige begeerten. Men zegt, dat het hier alles zo gebrekkelijk is, 't is er zo zondig, men wordt oud, zwak; men wordt de zonde moede, men krijgt een begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zijn, Filip. 1: 23. Men zegt: wat doe ik langer hier? *Zij zuchten, verlangende met de woonstede, die uit de hemel is, overkleed te zijn,* 2 Cor. 5: 2.

Ten vierde. Dan is er een zondige begeerte, waarvan God in zijn wet spreekt. Die zondige begeerte kan zondig zijn, als ze gaat tot verkeerde voorwerpen. Als u een vrouw, huis of akker begeert, dat is geen zonde. Maar als uw begeerte tot eens anders huis, vrouw of akker gaat, dat is zonde. De lust van eens anders ogen, mag de onze niet zijn. De wijngaard van Naboth mocht Achab niet hebben. Dat men een begeerte naar spijs heeft, dat is wel.
Maar als ze te driftig is, dan is het zonde; als men ze moet hebben, 't kost wat het kost, al zou men zichzelf schade doen, evenals Ezau. *Laat mij toch slorpen van dat rode, dat rode daar,* zegt hij. Hij moest het hebben, al kostte het hem Zijn eerstgeboorte, Gen. 25: 30-33.
Rachel mocht wel kinderen begeren, maar niet van haar man. Hij begreep het ook zeer wel: *ben ik in de plaats van God?* Zegt hij, Gen. 30: 2. Zo onverzadelijk te zijn, iets te begeren, het te moeten hebben, het kost wat het wil, dat is zonde.

Dan is er een inwendige zonde tegen dit gebod: die is inwendig in het hart. Men denkt op zonde, men neemt voor ze te doen, men stemt het toe, men bedenkt middelen om het uit te voeren, en de tijd daar zijnde, doet men het. Dat is een zonde, die onder de Heidenen zelfs voor zonde gehouden werd. Die begeerlijkheid in het hart ontvangen zijnde, baart zonde, en de zonde voleindigd zijnde, baart de dood, Jak. 1: 15.

Dan is er nog een zondige begeerlijkheid tegen dit gebod. Men maalt op zijns naasten huis, vrouw, goed. Men meent het wel niet, maar men verbeeldt zich, alsof men inderdaad met de bezitting bezig was. Dat is die opwellende begeerlijkheid, al die zondige opwellingen, die nooit tot een daad zullen komen. Dat is die welke hier in het bijzonder gemeend wordt.
Hierover disputeren de Joden, Mennisten en Papisten.
De Joden, als dat zonde was, zouden dan door hun deugden niet in de hemel kunnen komen.
Dan zouden de Papisten door hun volmaakt leven niet in de hemel kunnen komen.

En de Mennisten, die ook een halve farizese volmaaktheid bezitten, liggen almede in dit gasthuis krank.
Wil de natuurlijke mens daarmee niet aan? Nee; zij overdenken een zonde, zij hebben geen middelen om ze uit te voeren; zij zouden het wel kunnen uitvoeren, maar zij willen niet. Maar ze vermaken zich in die gedachten.

De Onderwijzer, zeggen wij daarom gedurig, geeft een zeer schriftmatige verklaring, *dat de minste lust of gedachte, die er in ons hart tegen enig gebod Gods komt.*
Zonde is de beweging en de gedachte zijn zonde. Wat geeft dat te kennen? Dat geeft te kennen, dat onze gehele natuur zonde is; Gen. 8: 21. *Het gedichtsel van 's mensen hart is boos van zijn jeugd aan.* 't Wordt genoemd: boze, schandelijke en kwade bewegingen. Dat zulke namen draagt, is dit geen zonde? 't Wordt genoemd: schandelijke begeerlijkheden, Col. 3: 5. Begeerlijkheden der wereld, Tit. 2: 12. Dwaze en schadelijke begeerlijkheden, 1 Tim. 6: 9. Begeerlijkheden der jonkheid, 2 Tim. 2: 22. Begeerlijkheden die gekruist moeten worden. Gal. 5: 24; het zijn leden die gedood moeten worden, Col. 3: 5. *Ik wist niet, zegt Paulus, dat de begeerlijkheid zonde was.* Maar komende aan het tiende gebod, daar zag ik, dat de bewegingen zonden waren, Rom. 7: 7. Hij noemt die begeerlijkheid wel twaalfmalen kwaad. *Zonden*, Rom. 7. Hoe minder dat wij daarvan bijbrengen uit het Woord, als het maar klaar is, hoe minder hoe beter. Dat kunt gij nu vatten.

Maar wat verbiedt God nog al?
Zwervende, ijdele gedachten, in het bidden, lezen, horen; die dikwijls zo zot zijn, dat men er over beschaamd zou moeten zijn, als iemand ze wist; Jer. 4: 14, *Hoelang zult u de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten?* Doet ze weg, zegt God, haat al die kwade ranken.

Nog eens. Al die bewegingen, 't wil zeggen: het komt wel niet tot de daad; al is het, dat ze onze toestemming niet hebben, de wortel der zonde is er evenwel. U hebt zoveel, als ge uw bewegingen inhouden kunt. *Die van Christus zijn, hebben het vlees gekruist met de bewegingen en begeerlijkheden*, Gal. 5: 24.

Nog eens. Dat zondige en ijdele in slapen en dromen. Wij leren onze kinderen bidden, dat zelfs onze slaap mocht geheiligd worden, dat die niet onordentelijk zij. Het is heerlijk. Het dromen komt uit veel bezigheden, en ook uit een onheilig hart.

Behalve dit: dat onvergenoegd zijn, altijd te klagen. 't Is nooit wel, 't moest altijd anders zijn, zij moeten zo treurig. Zo droevig niet geleid worden; een ander wordt altijd beter geleid. Wij denken niet eens, dat de Heere een soeverein God is; wij zondigen als dwazen.

Weet gij wat voor een zonde hier nog verboden wordt, zondaar?
Dat gij de Geest niet zou tegenstaan, zelfs zijn er vromen, die de Geest bedroeven en smoren. Als het hun kwalijk gaat, spreken ze, als het hun wel gaat, dan zwijgen ze.
Vromen, bedroeft de Heilige Geest Gods niet, Ef. 4: 30. Goddelozen, staat Hem ook niet tegen.

Wat nog, wat verbiedt God nog? Dit: als anderen hun oude ranken vertellen, zitten ze er bij; zij stellen er zulk een behagen in, ja, zij kunnen er zich zo in vermaken, ze wensen, dat zij er bij geweest waren. Ja, als zij zelven hun jong leven vertellen en ophalen, hebben zij er zulk een smaak in. Ja, ze wilden wel, dat zij weer jong waren, om te meer zonden te kunnen doen.

2. **Ten tweede. Nu moeten wij de deugden zien, die de Wetgever eist. Welke zijn die?**

Dat ik zal staan naar een veranderde natuur; dat ik zeg: hoe vuil is mijn natuur, hoe onrein! Dat kwade, die oude mens moet weg, en de nieuw mens moet aangedaan worden; ik moet een geheel ander hart krijgen: *zou Gij het mij wel willen geven, Heere?* Dat is het.

Eerst. Trekt de oude mens uit, staat naar een veranderde natuur, tracht naar een nieuw hart.

Ten tweede. Als u een ander hart gekregen hebt. Zoekt dan zuiver en heilig in uw hart en beweging te zijn, dan zult u een goeden schat in uw hart hebben; en uit die goeden schat zult u voortbrengen en bedenken, al wat eerlijk, liefelijk en rein is, Luk. 6: 45. Zo daar enige lof of enige deugd is, gij zult ze betrachten, Fil. 4: 8. Zoekt zo in alle goed geweten te leven en te wandelen, Hand. 23: 1.

Ten derde. Dat gij allerlei zonden, ten allen tijd, van harte vijandig zou zijn. Daar is geen zonde, die men niet moet haten. *Alle valse pad heb ik gehaat,* Ps. 119: 128. Haat zelfs die zonden, die de wereld rekent voor kleinigheden. Zo noemen zij ze; zij zien zo nauw niet. De zonde begint doorgaans met kleinigheden, en van die kleine zonden komt groeier kwaad. Eerst komt men tot een kleine, en daarna tot schrikkelijk grote zonden.

Dina begon met een kleine zonde, zij ging in haar dartelheid de dochteren des lands bezien. Daarna kwam ze tot onkuisheid. Daardoor kwam zulk een schrikkelijke moord, Gen. 34.

Amnon kwam eerst tot onkuisheid, en daarna tot nog groter kwaad, 2 Sam. 13. Kan die helse slang er haar kop maar in krijgen, de rest zal wel volgen. Door een klein lek moet een geheel schip verzinken. Een klein wormpje in de wortel van de boom, doet de gehelen boom kwijnen.

Voor de kleine zonden is de Heere Jezus ook gestorven. De kleine zonden zijn gelijk het zand: het zand is ook klein, maar als er veel zand bijeen is, dan is het een gehele berg. Zoals die zaken in 't natuurlijke zijn, zo zijn ze ook in 't geestelijke. De kleine zonden zijn als het zand, als er vele bijeen zijn. Zo zijn ze schrikkelijk wichtig op het hart.

Dat niet alleen, maar alle deugd moeten wij zoeken te betrachten. Hij betracht geen deugd, die de een en de andere niet wil betrachten. *Ik heb al Uw geboden in alles voor recht gehouden, maar alle valse pad heb ik gehaat,* zegt daarom David, Ps. 119: 128. *Ik heb Uw getuigenissen genomen tot een eeuwige erve, want ze zijn mijns harten vrolijkheid.* Ps. 119: 111.

Ik heb den weg der waarheid uitverkoren.
En sla op Uw gebod in dezen strijd
Mijn ogen; opdat ik niet ga verloren.

[Berijming Psalm 119, Datheen.] Ik heb ze mij voorgesteld om te doen. Dat is het nu wat de Wetgever eist: Betracht elk alle deugd naar uw vermogen, naar het uiterste van uw bekwaamheid.

3. **Nu komt de Onderwijzer tot het derde stuk, tot een groot geval van geweten, dat hij oppert.**

Te weten, iemand zal zeggen: *Mijn God! moet ik zo wezen? Is er enig mens, die deze wet zo houden kan?*

Daarop antwoordt hij klaar en onderscheidenlijk. Hier zal een kind van God liever met Ezra zeggen: *Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood,* Ezra 9: 6. En met een tollenaar, op zijn borst slaan en zeggen: *Ik durf mijn ogen niet opheffen naar de hemel. Heere, zijt mij, armen zondaar genadig.* Luk. 18: 13, ze staan als een Paulus: *Heere!*

zegt hij, wat wilt Gij dat ik doen zal? Hand. 9: 6. Ik heb geen rechtvaardigheid, Fil. 3: 9. Dat willen ze liever doen, dan met die jongeling zeggen: *al die geboden heb ik onderhouden van mijn jonkheid af,* Matth. 19: 20. Ook niet als die Farizeeër, die daar kwam met al zijn deugden voor God, Luk. 18: 11, 12. Hij liep als over van deugden, hij dankte de Heere, dat hij niet was als anderen.

Om dat klaar te tonen. Zo moeten wij u doen zien, wat het is volmaakt te zijn. Is het de volmaaktheid, die hier bedoeld wordt?
Eerst. Oprecht te wezen? Nee het, hoewel dat dit, naar de stijl des Geestes, ook wel volmaakt heet. Job was een oprecht man, Job 1: 1. 't is te zeggen een volmaakt man. Gen. 17: 1, zei God tot Abraham: wandel voor mijn aangezicht en zijt oprecht, zulken zijn er onder de heiligen, in wier geest geen bedrog is. Dat zei de Heere Jezus van Nathanaël, Joh. 1: 48.
Ten tweede. Dan is er een volmaaktheid, bekend door vergelijking. De een is verder gekomen in zijn geloof, hoop, liefde, dan de ander. Een man is volmaakt in vergelijking van een kind. Een, die reeds door en volleerd is, is volmaakt in vergelijking van een discipel, die eerst begint; die verder gekomen is, is volmaakter dan die eerst begint. Fil. 3: 12, 15, 17. Zovelen dan als wij volmaakt zijn, laat ons naar die zelven regel wandelen. Is het lichaam van een groot mens niet volmaakt, Als u het vergelijkt bij een pasgeboren kind?
Dan is er nog een volmaaktheid, die de Onderwijzer in het oog heeft; en dat is een volmaaktheid der deden, dat men zulk een lust heeft om naar al de geboden Gods te willen leven, geen gebod uitgezonderd, en dat met ziel en lichaam. Zo God te dienen. Is er zulk een volmaaktheid? Ja, het. Zo waren Zacharias en Elizabeth; zij waren beide rechtvaardig voor God, zij wandelden in al de geboden en rechten des Heeren onberispelijk. Luc. 1: 6. David zei: Ach! of mijn wegen gericht waren, om uw inzettingen te bewaren. Ps. 119: 5.
Dan is er nog een volmaaktheid door toerekening, en die is in hun Hoofd. Door de toegerekende gerechtigheid en heiligheid van Christus zijn ze volmaakt. Hoogl. 5: 2, mijn duive, mijn volmaakte Wij zijn in Hem volmaakt, Col. 2: 10.
Maar dat is ook die niet, die hier gemeend wordt. Maar dit is de vraag, of er een mens in de wereld is, die de wet volmaakt kan onderhouden. Zonder de minsten zondigen lust of gedachten te hebben, om enig gebod te overtreden? Wij antwoorden, nee, de aller-heiligsten zijn onvolmaakt. Wij bewijzen het hier uit. Daar is niet een mens die leeft, welke zeggen kan: Ik heb mijn hart gezuiverd, ik ben rein van mijn zonde! Spr. 20: 9; 1 Kon. 8: 46, wat mens leeft er die goed doet en niet zondigt? Wij struikelen allen in vele, Jak. 3: 2. En zo wij de openbare zonden niet doen. Zo doen wij de verborgeen. Ps. 19: 13. Wie zou de afdwalingen verstaan? Reinig mij van de verborgeen afdwalingen. Wie kan een reine geven uit een onreine? Niet een, Job 14: 4. Wij allen zijn als een onreine, en al onze gerechtigheden als een wegwerpelijk kleed, Jes. 64: 6.

Nog eens. De aller-heiligsten hebben hun zonden gehad. Henoch wandelde met God, Gen. 5: 22. Maar hij moest geloof oefenen, tot een bewijs, dat hij zonde had, eer hij het getuigenis kreeg, dat hij God behaagde, Hebr. 11: 5. Abel moest offeren tot een bewijs, dat hij zonde had. Gen. 4: 4, Abraham en Noach wandelden voor en met God, maar ze moesten offeren tot een blijk, dat ze zonden hadden. Lot, die vrome, David, die een man naar Gods hart was, en Mozes, hun zonden staan in het Woord aangetekend; en Petrus en Paulus, hoe hebben ze in hun leven over de zonden gekermd! Ze moesten zo smeken om vergiffenis.

Een Daniël, hoort hem: Dan. 9: 19, *O Heere, hoor! o Heere, vergeef! o Heere, merk op en doe het en vertrek het niet! Om Uws zelfs wil, o mijn God!* Hoe leerde de Heere Jezus Zijn apostelen en discipelen om vergiffenis bidden in het gebed des Heeren!
De ganse Kerk belijdt: *Wij allen zijn als een onreine, en al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed.* Jes. 64: 6.
Behalve dat, *de geest begeert tegen het vlees, en het vlees tegen de geest,* Gal. 5: 17. Als ik het goede wil, zei Paulus, ligt het kwade mij bij, Rom. 7: 21. Niemand, die er ooit geleefd heeft, is onzondig geweest, dan de Heere Jezus alleen; Die heeft geen zonde gekend. *Wie van u, zei Hij, overtuigt Mij van zonden?* Joh. 8: 46.
De geesten der volmaakt rechtvaardigen hebben geen zonde. Die binnen dat hemels paleis zijn, hebben nooit geen zonden gedaan, of alle zonden afgelegd. Indien iemand zonder zonde was, dan had hij de genade Gods, noch de gerechtigheid van Christus van node, dan was Christus tevergeefs gestorven, Gal. 2: 21. Dan hadden wij roem bij God, dan werden wij gerechtvaardigd, niet door de wet des geloofs, maar door die der werken.

De Onderwijzer komt verder, en zegt: *de aller-heiligsten hebben maar een klein beginsel van de gehoorzaamheid*. Wat is dat te zeggen?
Eerst. De wet eist volmaaktheid, en het is met hen zoals met een fondament. Men legt er het eerste steentje aan. De wet eist meer. In alle volmaaktheid heb ik een einde gezien, maar uw gebod is zeer Wijd, Ps. 119: 96. Alle deugd in haar begin, wat verschilt zij niet nog veel van de volmaaktheid!
Als iemand is zoals een klein kindje, het heeft al de ledemaatjes wel, gelijk een volwassen mens, maar hoe moet het nog groeien eer het een man is! zo ook, al die kleine deugden, dat, *wij kennen ten dele, wij profeteren ten dele, wij zien als door een spiegel,* 1 Cor. 13: 9, 12, is, bij het volmaakte, dat er in de hemel zal zijn, niet bezienswaardig. 't Is gering bij datgeen waar Paulus zo naar jaagde, Fil. 3: 14.

Nog eens. De Onderwijzer zegt: *gij hebt een ernstig voornemen, om niet alleen naar sommige, maar naar al de geboden Gods te leven.*
Ze hebben zulk een voornemen om tot de volmaaktheid te komen, zij jagen er naar, Fil. 3: 14. *Met een voornemen des harten zoeken ze bij de Heere te blijven,* Hand. 11: 23. 't Is opzet, zeggen ze, het is Gods gebod. Dat moet ik doen, zij zeggen als Nehemia: *wij zijn knechten, die lust hebben om Uw Naam te vrezen,* Neh. 1: 11. Gij zult ze er niet afkrijgen, al wilde gij hun uw huis vol zilver en goud geven. Al moesten zij er om in de oven, Dan. 3: 21; en bij de leeuwen, Dan. 6: 17, zij bidden dagelijks om daarin toe te nemen. Ach! bij het spoor der gerechtigheid willen zij zich voegen, en daarin wandelen. *Schep in mij een rein hart, o God!* zegt David, Ps. 51: 12. *Ik heb lust, o mijn God! om Uw welbehagen te doen, en Uw wet is in het midden mijns ingewands,* Ps. 40: 9. *Leer mij Uw welbehagen doen, want Gij zijt mijn God; Uw goede Geest geleide mij in een effen land,* Ps. 143: 10.
Wij zeiden in de aanspraak, dat wij alle dagen niet moesten uit- of ingaan, of wij moesten bidden: *Verenig mijn hart tot de vreze Uws Naams; leer mij Uw weg, en ik zal in Uw waarheid wandelen,* Ps. 86: 1.

Leer en stier mij naarUw Woord,
In Uwe waarheid, geprezen. Ps. 25: 5, Datheen

En dat is het, wat een kind van God dagelijks bidden, en zonder ophouden, altoos te betrachten heeft.

4. Nu komt de Onderwijzer tot ons vierde stuk.

Iemand mocht zeggen: Terwijl het zo is, wint gij mijn toestemming. Maar ik ben verwonderd, dat God de Heere Zijn wet scherp laat prediken. Zo er toch niemand is, die in dit leven dezelve volmaakt kan onderhouden. Is er zelfs geen ongerijmdheid in? Moet men niet zeggen, dat de Heere onrechtvaardig is, dat Hij in Zijn wet van ons eist, wat wij niet doen kunnen? Moeten wij niet zeggen: *Heere! Gij hebt ons vermoeid?* Als God zei: wat onrecht hebt u in Mij gevonden? Zou gij wel niet mogen zeggen: *Heere! dat Gij Uw wet zo scherp laat prediken?*

Geliefden! zo zou het vlees, de zondige natuur, spreken; maar als wij recht en naar waarheid willen spreken, dan kunnen wij zo niet spreken. De Onderwijzer zal u naar het woord de zaak zeggen, hij zal u zeggen, hoe heilig God er in is, om die wet zo scherp te laten prediken.

Wij hebben ons leven in de Bijbel anders niet gezien, en wanneer gij de Bijbel maar open slaat komt gij aan de wet en de profeten. Wat mag dan een Mennist en Sociniaan spreken, dat er geen wet is, dat er een nieuwe wet is, dat het geloof in plaats van de wet is, dat de oude wet weg is? *Doen 'wij de wet te niet door het geloof? Dat zij verre. Maar wij bevestigen de wet,* zei Paulus, Rom. 3: 31. *Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal daar niet een jota noch tittel van de wet voorbij gaan, totdat het alles zal zijn geschied,* Matth. 5: 18. De Heere Jezus predikte de wet, Mark. 10: 19. Al de geboden van de wet staan in het Nieuw Testament, 1 Tim. 1: 5-9; daar zal licht een verstandige wel de tien geboden vinden, anders zijn ze het gehele Nieuw Testament door verspreid. Het prediken van de wet is ten allen tijde een gezegend middel geweest, en dat zal zo zijn tot het einde toe.

Maar is dat waar, en laat God ze dan zo schrikkelijk scherp prediken?

Ja. Hoe scherp? Zo, dat God zegt, *wie een gebod overtreedt, die overtreedt ze allen*; zo scherp, dat Hij zegt, dat Hij niet alleen zal straffen de hoofdzonden, maar ook de mindere zonden, en dat Hij die ook verbiedt. God gebiedt hoofddeugden en mindere deugden zo scherp, dat Hij zegt: *gij zult er niet toe, of afdoen, of Ik zal van uw zegen afdoen,* Deut. 12: 32. Gij zult de wet houden, zei God, op straffe van eeuwig verloren te gaan. Zo gij niet leef zoals ik beveel. Zo gaat gij naar de hel. Zo scherp laat God de wet prediken!

Wat schrikkelijker donderslag is dat! Zo scherp laat God ze prediken, waar ze niemand houden kan, bekeerd of onbekeerd! Ja. Daarin zijn nu zulke schone oogmerken en einden tegen de verworpenen.

Daar zitten er misschien hier wel, God weet het, wier namen op de rol des doods geschreven staan, die tot in eeuwigheid verloren zullen moeten gaan.

Maar weet gij, waarom dat God het u zo scherp laat prediken?

Eerst. Opdat gij God niet zou kunnen beschuldigen, dat gij de weg niet geweten hebt, die gij bewandelen moest. Hij heeft u laten horen*: Dit is de weg, wandel in dezelve,* Jes. 30: 21.

Ja, ten tweede. Waarom nog?

Opdat gij zou moeten erkennen, dat Gods eis billijk is, omdat hetgeen wat God in zijn wet en Woord schrijft, met uw geweten overeenkomt.

Waarom?

Opdat uw mond gestopt zou zijn en gij voor God verdoemelijk. Rom. 3: 19. Als u naar de hel zult moeten gaan. Zo zult u moeten zeggen: *God is rechtvaardig, ik daarentegen ben goddeloos,* Exod. 9: 27. Ik heb met mijn onmacht gespeeld, en ik heb mijn vermaak in al hetgeen wat strijdt tegen de onderhouding van de Goddelijke wet;

nu is God rechtvaardig; nu is mijn mond gestopt; het is God niet te wijten, die is onschuldig.
Daar zult u dan staan om God eer te geven. Als Hij u in de hel zal werpen, zal uw geweten zeggen: *had gij toch de zonde niet gedaan, maar had gij het heilige gebod Gods gedaan!*
Dan zult u moeten uitroepen: *God is rechtvaardig, ik daarentegen ben goddeloos;* ik was wel onmachtig. Maar ik heb er mede gespeeld; ik ben Gods kracht niet gaan zoeken, en ik heb mezelf van die gaven moedwillig beroofd!

Nog eens. Daar zitten hier misschien ook wel uitverkorenen.
Dat middeltje was hun zo dierbaar; het schrikkelijke van de wet, en de slagen en oordelen maakten, dat zij tot staan gebracht werden. Het bracht u tot nadenken. Zodat u begon te denken: ben ik zulk een monster? Hoe geraakte u tot tranen? Hoe kwam het dat de Heere Jezus u ooit begeerlijk werd. Zodat gij moest zeggen: *Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen. Zo schreeuwt mijn ziel naar God,* Ps. 42: 2. God liet u de wet prediken, opdat de Heere Jezus u dierbaar zou zijn, en opdat u zou schreien om zijn gerechtigheid. Kent u er niet wat van? Moet u niet zeggen, ja?

Vromen! weet u waarom God u nog die wet zo scherp laat prediken? Ach! het is, opdat gij, als God en Christus u verlost heeft, en u wedergeboren en gelovig geworden zijt. Zou zien, wat een verplichting er op u ligt, om te zeggen: dat is mijn regel, mijn richtsnoer, naar hetwelk ik leven moet, en het is het pad, dat ik te bewandelen heb. Hoe lief heb ik dat gebod! Het betaamt mij en allen mensen da te houden; en opdat gij, wedergeboren zijnde, en gedurig zondigende, uw hart zou leren kennen, opdat u zou waken, en zoeken te wandelen als lichten in een krom en verdraaid geslacht, Fil. 2: 15.
God laat nu zijn wet zo scherp prediken.

1. Om de verworpenen.
2. Om de uitverkorenen.
3. Om de wedergeborenen.

Ziedaar, toehoorders, zullen de gelovigen nu wel tot die voorgestelde volkomenheid in dit leven geraken?
Nee, maar zekerlijk na dit leven, als ze de geest zullen gegeven hebben. Van dat stondetje af aan, zullen zij al hun verdorvenheden hebben neergelegd, en dan zullen ze tot in eeuwigheid geen verdorvenheid in hun hart meer voelen. Dan zullen ze God volmaakt dienen zonder zonden.
Dat zijn onze vier zaken. Wij hebben het u klaar zoeken aan te tonen; en wij geloven, dat, als u aandachtig hebt willen zijn, u ons hebt kunnen verstaan. Wij geloven, dat u het allemaal hebt moeten toestemmen.

Daar is de wet nu weer gepredikt.
De lijst van de zonden en vloeken is u klaar en ordentelijk aangetoond en voor ogen gelegd, naar de Schrift. Maar wat vrucht heeft het op u gedaan? Is er wel één zonde door bij u ontdekt, die u beleden en betreurd hebt? Hebt u wel tegen enige zonde gaan strijden? Heeft het in u wel verwekt die honger naar de gerechtigheid van Christus, over welke de Zaligmaker uitroept, *dat zij zalig zijn?* Matth. 5: 6. Wrocht het in u, wake, vreze? Neemt u omtrent dit tiende gebod wel eens voor, uzelf nauw, ja, nauw te doorzoeken, eer het besluit bare? Zef. 2: 1, 2. Hebt u niet beschaamd moeten staan? Wat al lusten zijn er in ons tegen de geboden Gods! Niet alleen zondigen wij tegen de minste, maar ook tegen de meeste geboden.

Wat zondigt men met zwijgen! Wat zijn er al zondige gedachten, kwade bewegingen! Wat zondigt men in de godsdienst en buiten de godsdienst; bij dag, bij nacht, in ons beroep, en daar buiten!
Wat is er al onvergenoegdheid in ons! Kan God het wel één dag op een jaar goed met ons maken? Dan zondigen wij eens tegen de goedheid Gods, dan eens tegen de oordelen. Worden wij ergens door beroerd, dan gaan wij ons pleisteren met boze kalk, Ezech. 13: 10. *Wij genezen de breuk op het lichtst*, Jer. 6: 14. Men legt er die brede pleister op, en zegt: Niemand kan volmaakt zijn; hadden wij geen zonden, wij hadden geen Christus, geen Zaligmaker van node. Wie strijdt er tegen de zonden? Wat smoort men de Geest in Zijn werk! Wat klopt men het geweten dikwijls op de mond!

Vromen en onvromen, wij moeten dat op ons hart leggen, wat verdooft men dikwijls het geweten! Wat ziet men op de zonden van de vromen! Men ziet de zonden der vromen, en ziet zijn eigen balk niet. Die is zulk een, en zo, en ik niet. Men zegt niet: ik ben zulk een; en zo maakt men de splinters in eens anders oog tot een balk, en de balk in ons eigen oog merken wij niet, Matth. 7: 3-5.
Wat haalt men de oude ranken op. Zodat men denkt: het is jammer dat ik geen meerder tijd van leven heb!
Wat stuift men op tegen het wetprediken! Doet die spiegel maar weg; preekt zo scherp niet, zegt men. Ik weet niet wat sommige predikanten er mee voorhebben, dat zij het wet-prediken verwerpen. Wat scheelt er? Is het de eeuwigdurende wet niet? Is ze in 't Nieuw Testament zo scherp niet gepreekt als in 't Oude? Zij is er al veel scherper gepreekt dan in 't Oude. Leest het maar. Daar hebt u de Boänerges, de donderzonen.
De Heere Jezus Christus heeft de wet gepredikt. Zoals wij straks uit Mark. 10: 19 aangetoond hebben. Wat riep Hij dikwijls uit: *Wee! wee! wee u!*
Ik weet niet wat enige predikanten daarmee voor mogen hebben, als ze zeggen, dat de wet in 't Nieuw Testament zo scherp niet gepreekt moet worden. Ze is in 't Nieuw Testament al veel vervaarlijker gepreekt dan in 't Oude. In 't Oude Testament waren lichamelijke plagen. Maar in 't Nieuw Testament zijn Geestelijke plagen. Ik weet dat wel, uit Hebr. 12: 18-24, Dat wij niet zijn gekomen tot die tastelijken berg, en het brandende vuur, en donkerheid, en duisternis, en onweder, enz. *Maar tot de berg Sion, en de stad des levenden Gods, tot het hemels Jeruzalem, en de vele duizenden der engelen* enz.; dat is tot de bediening van het Genadeverbond.
Maar weet dit er bij: dat, tegen hoe groter genade wij zondigen, hoe groter straf wij zullen te wachten hebben. Weest ook zo dwaas niet, toehoorders! verstaat het mede, 't is daar al niet mee te doen, als sommige predikanten zeggen: men moet nu maar op de fluit spelen.
Wie dat zeggen, weten niet wat zij zeggen. Tegen de grootste liefde Gods te zondigen, is de grootste misdaad; en daar zullen de grootste straffen op volgen.
Gaat maar naar uw eigen huis; hebt u een kind, waarvan u veel werk maakt, en vele kosten aan doet, en het spat uit, u zult het zevenvoudig kastijden. Wilt u des Heeren wet niet doen, (laat ons zo niet dromen, noch onszelf in slaap laten zingen, door die ijdele deuntjes) wij zullen dan zo onzacht wakker gemaakt worden, als God het op ons hart zal drukken, dat wij tegen zo grote genade gezondigd hebben.

Ja, zegt misschien iemand, hoe gelukkig was Adam, en hoe ongelukkig zijn wij, en hij is evenwel gevallen!
Was Adam gelukkiger, of, zijn wij gelukkiger? Waarin was hij gelukkiger? Hij was inwendig zonder zonden; daar was geen inwendige beweging tot zonden binnen in hem, maar van buiten kon hij verzocht worden. Hij was geen ziekte, zwakheid, noch

dood onderworpen. Zolang hij staande bleef. Hij woonde op een schone wereld; in het heerlijke paradijs.
Maar waarin zijn nu Gods kinderen gelukkiger dan Adam was? Hierin: zij bezitten een onveranderlijk geluk; zij hebben de vastheid van hun staat en goed in hun eigen hand niet. *Ze worden in de kracht Gods bewaard,* 1 Petr. 1: 5. Als zij zondigen, vallen zij daarom niet uit de gunst van God. Maar God verbergt Zich wel eens om de zonden. Maar dan komt de Drieëenige God al wederom in hen wonen.
Waarom belieft het God de Heere, dat Zijn kinderen hier zo onvolmaakt zijn? Wat zijn daarvan wel de meeste redenen? Daartoe heeft God heilige redenen. Wilt u die eens zien, zij zijn dubbel waardig dat u ze eens overweegt en op uw hart drukt.

Eerst. God wil onderscheid stellen, tussen de hemel en de aarde, tussen de strijdende en de triomferende Kerk, tussen de woestijn van de wereld en het hemelse Kanaän.
Ten tweede. Hij wil u doen verlangen naar de volmaaktheid, opdat u niet zou zeggen: 't is goed hier te zijn, en hier tabernakelen zou wensen te maken, Matth. 17: 4.
Ten derde. Hij wil de Heere Jezus hun lief doen zijn, die wordt hun dierbaar.
Ten vierde. De Heere wil, dat Zijn kinderen zich oefenen in allerlei Christelijke deugden: in lijdzaamheid, zachtmoedigheid en nederigheid.
Ten vijfde. De Heere wil hun tonen. Zolang zij leven, dat het genade is. Zo zij in de hemel komen. Uit genade zijt u zalig geworden, door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave, Ef. 2: 8. Ja, de Heere wil hen doen zwijgen in de beschikking van de onvolmaaktheid zijner kinderen.

U zult zeggen: *Mag ik daar dan wel in verloochend zijn, en mag ik het omtrent de zonde ook niet zijn; want het is toch Gods beschikking?*
Wij antwoorden u met onderscheid. Omtrent de zonden verloochend te zijn, als u dat had, dan had u een duivelse verloochening; wij mogen wel verloochend zijn in de beschikking; ja, wij moeten daaromtrent zwijgen, en zeggen: *Aller-liefste Heere, wij zien uw gangen in het heiligdom,* Ps. 68: 25. Maar dat men omtrent de zonden verloochend en tevreden is, dat zou duivels zijn maar over de beschikking stil te zijn, dat is redelijk en Christelijk. Maar de zonde zelve moet altijd het voorwerp van onze haat, onze belijdenis en strijd wezen, strijdende tegen de zonden.

Nu hebben wij nog een vraag, en die is deze: *Wat moeten wij waarnemen, en wat staat ons te zien in al die onvolmaaktheid?*
Ik antwoord u: in al die onvolmaaktheid moeten wij zien, waar het wel werkt. En waar is dat?

Eerst. Daar werkt het wel, als het u uw schuld doet zien, uw grote, lelijke en stinkende misdaden.
Ten tweede. Waar het tot belijdenis komt.
Ten derde. Waar het er u over verslagen doet worden. Zo doet uitroepen: *ik kan met zulk een pak niet leven. Wat moet ik doen? Zo ik er niet van verlost word, zink ik in de hel.*
Ten vierde. Als het u tot tranen brengt. O, zulken zult u al dikwijls met bekreten wangen zien. Komen de tranen op de wangen niet, dan is evenwel het oog vol tranen. u zult hun hart week zien.
Nog eens, zij schreeuwen zo uit: *ach, ik moet de Heere Jezus, die ware Medicijnmeester hebben, of ik ga verloren!*
Nog eens: Zij hebben zulk een werk met hun hart. Slapen ze of waken ze, nergens

hebben ze meer moeite mede aan met dat inwonende kwaad.
Nog eens, zij lieven de praktikale bediening en de lieden van praktijk.
Nog eens, zij bidden God dikwijls, dat Hij Zijn wet in hun hart wil schrijven.

Daar zijn nu zovele kentekenen, legt er u eens naast. Is het zo met u, hebt dan goede moed, u zult wel tot de voorgestelde volkomenheid geraken. Dan zal al uw onvolmaakte genade en verdorvenheid ophouden, als u tot het volmaakte zult gekomen zijn. Hoe schoon zal 't wezen.
Zo ik en u het geluk zullen hebben, om in de hemel te komen! Hoe rein zullen wij daar zijn! Wij zullen daar in geen zonden meer vallen; die zullen daar ophouden. *Daar zal geen inwoner zeggen: ik ben ziek. Het volk, dat daar woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben*, Jes. 33: 24.
Nu dat wens ik, dat de Heere te zijner tijd aan mij en u schenken wil, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 45.

Vraag 116. Waarom is het gebed de Christenen van node?
Antwoord. *Daarom dat het het voornaamste stuk der dankbaarheid is, welke God van ons vordert, en dat God zijn genade en de Heilige Geest alleen aan diegenen geven wil, die Hem met hartelijke zuchten zonder ophouden daarom bidden en daarvoor danken.*

Vraag 117. Wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam is en van Hem verhoord wordt?
Antwoord. *Eerst, dat wij alleen de enigen waren God, die zich in zijn Woord geopenbaard heeft, om al hetgeen, dat Hij ons geboden heeft te bidden, van harte aanroepen.*
Ten andere, dat wij onze nood en ellendigheid recht en grondig kennen, opdat wij ons voor het aangezicht zijner majesteit verootmoedigen.
Ten derde, dat wij deze vaste grond hebben, dat Hij ons gebed, niettegenstaande wij zulks onwaardig zijn, om des Heeren Christus' wil zeker wil verhoren, gelijk Hij ons in zijn Woord beloofd heeft.

Vraag 118. Wat heeft ons God bevolen van Hem te bidden?
Antwoord. *Alle geestelijke en lichamelijke nooddruft, welke de Heere Chris-tus begrepen heeft in het gebed, dat Hij ons zelf geleerd heeft.*

Vraag 119. Hoe luidt dat gebed?
Antwoord. *Onze Vader, die in de hemelen zijt!*
1 Uw Naam worde geheiligd.
2. Uw koninkrijk kome.
3. Uw wil geschiede, gelijk in de hemel. Zo ook op de aarde.
4. Geef ons heden ons dagelijks brood.
5. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.
6. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want uw is het koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.

WIJ lezen, Ps. 73: 28, *Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen.* Weet gij wel, wat voor een mens dat is, die nabij God is?
Eerst. Het is zulk een mens, welke God de Heere verkiest. U kunt die keuze niet doen, of u moet geheel dicht bij God wezen. Asaf zag eens de voorspoed der goddelozen; dat ging met hen in het eerst al vrij wel. Maar toen zag hij ook de tegenspoed der vromen, en dat het doorgaans zo kwalijk ging; en God stelde hem tussen die beide, en zei: *Kies nu.*
Ik moet een weinig tijds hebben, zei man. Waartoe Asaf? Om ze beide te bezien in hun uiteinde. Sterven de goddelozen, God zal hun beeld verachten, Ps. 73: 20. Maar de vromen, als God ze eerst zal geleid hebben door Zijn raad, zal Hij ze daarna opnemen in heerlijkheid, Ps. 73: 24.
Wat kiest gij nu, man?
Wel Heere! zegt hij, ik doe een Mozeskeuze: *die verkoos liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben, achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn, dan de schatten in*

Egypte. U kunt dat niet doen, of u moet geheel dicht bij God wezen; want hij zag op de vergelding des loons, Hebr. 11: 25, 26.

Ten tweede. Dat is een mens, die nabij God is, wiens gedachten zo vervuld zijn met God, met al Gods wegen en handelingen, die Hij over hen houdt. Als u hun eens zou vragen: waar zijt gij met uw gedachten?
Ach! zouden ze zeggen, als ik rechtuit zou spreken, ik ben bij God met mijn gedachten; ik was daar bezig met een stukje uit het Woord, of een eigenschap van God te overdenken. Zo zijn ze slapende en wakende bij de Heere. Worden ze wakker, zij zoeken dat hun Liefste als een bundeltje mirre tussen hun borsten vernacht, Hoogl. 1: 13, en zij zoeken te zeggen: *Heere! als ik wakker word zo ben ik nog bij U,* Ps. 139: 18.

Ten derde. Dat is een mens die nabij God is, die zo zegt: Ach! ik kan tegen God niet zondigen, ik doe zo graag wat U behaagt, Heere! Ach Heere! naar mate mijn verdorvenheden sterk zijn wijkt Gij. Maar naarmate de nieuw mens krachtig in mij is leef ik dicht bij U. Dan is het met mij, gelijk met een Henoch, hij wandelde met God, Gen. 5: 22. Ach Heere! dat klinkt altijd in mijn hart, wat er in Uw Woord staat. *Wat eist de Heere uw God van u, dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben, en ootmoedig te wandelen met uw God*? Micha 6: 8.

Ten vierde. Dat is een mens die nabij God is hij heeft zoveel ondervinding van Gods goedheid en vriendelijkheid, dat hij altemet moet zeggen, als Hiskia: *Gij hebt mijn ziel liefelijk omhelsd,* Jes. 38: 17. Ik zal dan zo zoetjes voortgaan al mijn dagen, vs. 15. *Ik zal voortgaan van deugd tot deugd, en van kracht tot kracht, totdat ik eenmaal voor God zal verschijnen in Sion,* Ps. 84: 8. O, 't is zulk een, die altemet gekust wordt met de kus van Gods mond, Hoogl. 1: 2. Hij komt tot zulk een ziel wel eens zeggen: i
Ik ben uw heil, Ps. 35:3. En ook, u hebt genade gevonden in Mijn ogen, Gen. 6: 8.

Ten laatste. Een mens die nabij God is, is een bidder. Hij genaakt dikwijls in den gebede tot God, en God genaakt ook tot hem. U kunt niet bidden, of u moet u de Heere vertegenwoordigen. Als een mens aan een mens een verzoekschrift in zijn hand geeft, dan is hij nabij hem. Zo ook als een mens bidt, dan is hij nabij God, hij dringt door tot in de hemel. Hij komt met zijn gedachten tot voor de troon Gods, hij gaat tot de Heere Jezus, en dan zo door Hem tot God, en zegt: *Vader, hoor mij om uws Zoons wil;* en dan gaan ze vertrouwen naar het Woord, dat ze een goed antwoord zullen krijgen.

In deze Zondag hebben wij te bezien het gebed. Wat is bidden? Dat is, iets verzoeken of begeren van een ander, die de zaak, om welke wij bidden, machtig is ons te doen erlangen; en zulks met vertrouwen van verhoring. In dat bidden dan, geliefden! hebben wij te bezien:

Eerst. Wat bidden is.
Ten tweede. De noodzaak van het bidden.
Ten derde. Hoedanig een bidder gesteld moet zijn vóór, in en na het gebed.
Ten vierde. De zaken, om welke hij bidden moet.
Ten vijfde. Dan het volmaakte Formulier in hetwelk alles begrepen is, wat wij bidden moeten.

Wij hebben te bezien, zeggen wij:

1. Wat bidden is.
2. De noodzakelijkheid van het gebed.
3. Hoedanig een bidder gesteld moet zijn.
4. Om welke zaak er gebeden moet worden.
5. Welk het aller-volmaaktste Formulier van het gebed is.

Als wij die vijf zaken zullen overpeinsd hebben, dan zullen wij achter de 45e Zondag zijn.

1. Wat het eerste aangaat. Wat is bidden?

Naar het Woord, is bidden de gehele godsdienst. Gen. 4: 26, *Toen begon men de Naam des Heeren aan te roepen.* En de Zaligmaker zegt, Matth. 21: 13, *Mijn huis zal een huis des gebeds genaamd worden.* Waarom is bidden de ganse godsdienst?
Omdat in de godsdienst gehandeld wordt van drie voorname stukken, te weten: van de kennis van onze ellende, van de verlossing uit onze ellende en van de dankbaarheid voor die verlossing. Kunt u wel bidden, dat er die drie dingen niet inkomen in het gebed?

Eerst. Komt men daar niet als een ellendige voor God? Zoekt men in 't gebed, in de Heere Jezus, de verlossing niet? En zegt men niet: *Heere! Als U mij die schenkt, ik zal U dankbaar zijn?* Ik betuig, dat ik het erkennen zal. Zo de Heere mij belieft te horen?
Ten tweede. In 't bidden komt de Drieëenige God ons voor in de bedeling der genade; elke Persoon in 't bijzonder. Daar komt ons de Vader voor als de Gever der genade in de Zoon. De Zoon als de Verwerver, en de Heilige Geest is het, die het gebed formeert in ons binnenste.
Nog eens, ten derde. In de godsdienst wordt er niets meer geoefend dan geloof, liefde, hoop. In 't bidden, daar betuigen wij ons gelovig uitzien en wachten op de Heere; desgelijks ook onze liefde. *Ach! zegt men, ik kan zonder U niet leven; en ik heb een hoop en verwachting, dat Gij mij tot Uw gemeenschap zult brengen.*
Ten vierde. Doet er bij, dat er geen godsdienst is, als het gebed weg is, Job 15: 4. In 't bidden looft men Gods deugden. Wat is godsdienst anders dan de deugden Gods te verkondigen?

Wat wordt er nu door het gebed in 't bijzonder uitgedrukt?
Het is die uitlozing van het hart van een verlegen mens voor de troon van God, in het bloed van Christus, door de Heilige Geest. Let er eens op wat bidden is. Wij zullen ons met de verscheidene gebeden, die er zijn, nu niet ophouden.
Daar komt een schepseltje, een mens. Hij ziet zichzelf in zijn gebrek, hij mist iets, daar is ergens een nood of een gelegenheid. Hij ziet en beschouwt die zaak. Hij ziet, dat hij ze niet wel missen kan, dat ze hem nuttig en nodig zijn, ik mag ze niet missen, zegt hij. Hij zit bij zichzelf eens neer, en zegt: hoe kom ik er aan? *Ik verga van honger en gebrek,* Luk. 15: 17; ik ben jammerlijk, arm, blind en naakt, Openb. 3: 17; ik ben de man, of de vrouw, het schepseltje, dat ellende gezien heeft, Klaagl. 3: 1; ik zal vergaan. Zo het niet voorkomen wordt; ik zie allerlei noden en zaken, die ik mis; ik ben in zulke ongelegenheden; bezie ik mijn man, mijn vrouw, mijn kind, mijn familie, de Kerk, mijn geslacht, mijn maagschap; *Heere! wat is er niet al, dat er ontbreekt*!
En ik zie zulke schone zaken tegenover dat gebrek staan; mijn kind vreest God niet, mijn man, mijn vrouw, vreest God niet; zij vloeken, zij zweren, zij bedrijven allerhande goddeloosheid; mijn zuster, mijn vriend gaan naar de hel. *Heere! wat drukt er mij al!* H

Het land, de Kerk, ik sta in duizend verlegenheden, gebreken en noden; ik zie al uit, ik kijk ter rechter- en ter linkerhand, of er niet een schepseltje is, in hemel of op aarde, om mij te helpen. Maar als ik ze allen beschouw, moet ik zeggen: de hulp is in u niet; het zijn allen gebroken bakken, die geen water houden.
Dan ziet zulk een ziel dat hoogwaardige, heerlijke Wezen Gods, dat zalige, volmaakte, algenoegzame Wezen, dat nooit verlegen valt, om te kunnen helpen, en die al ons doen kent, overal bij ons is, Zij, dat Wezen ziende, is dat verschrikkelijk, en het zou haar verteren. Maar, zegt ze: ik ben een Christen, en daar is een Christus, waar dat Wezen Zichzelf in kan verheerlijken, en al mijn noden overvloedig vervullen.
Daarop wordt ze gaande gemaakt, om het stuk zelf voor te stellen. Heere! zegt ze: ik word zo vurig, ik mag niet weggezonden worden, laat er geen wolk zijn tussen U en mij, die mijn tranen zou verhinderen tot U te komen; ik verzoek, dat ik eens mag bidden; mag ik mijn rekwest wel eens opstellen?
En daar heeft ze dan zulke uitdrukkingen in, die zo geweldig en zo sterk zijn; en dat gaat dikwijls met zulke sterke bewegingen, dat, die het horen, versteld moeten staan, en zeggen: Is dat niet een ongeleerd mens? Vanwaar komt dat?
Daar stellen ze dan hun noden op, zij stellen hun zaken in orde; evenals met een leger, wordt het in slagorde gesteld; daar volgt zo al het een op het ander, en het een wordt zo al van het andere afgeleid, en het een volgt uit het ander.
Dan beginnen ze het met pleitredenen aan te dringen. Daar staan ze zo voor de troon van God, en zuchten eens; daar komt een traan langs de wangen rollen. Die zich anders zouden schamen te schreien, schamen het zich dan niet; ze schreien gelijk een kind. David, die zulk een leeuwenhart had, schreide, Ps. 6: 7, *Ik ben moede van mijn zuchten; ik doe mijn bed de ganse nacht zwemmen; ik doornat mijn bedstede met mijn tranen*. Paulus zei, Hand. 20: 19, ik dien God in ootmoed en met vele tranen. Job 7: 4, zei Job: *ik word zat van woelingen tot aan de schemertijd*; en hfdst. 30: 20, *Ik schrei tot U.*
Daarbij komen zovele woorden. Ik heb zulk een begeerte, zeggen ze, daar is een zaak, die zo schoon is. Naar dat nu de waarschijnlijkheid is om ze te verkrijgen, en naar dat het geval is, komen er zulke uitdrukkingen in het gebed, dat ze beginnen te denken: Waarom wil ik dat zo? Is er mijn eigen eer in? Is er iets eigens in, eigenliefde? Is het, opdat ik mij aangenaam zou maken bij de mensen? Is het tot mijn gemak, winst, voordeel? Ze staan eens stil, en onderzoeken het. Dat onderzocht hebbende, en hun hart getuigenis gevende, dat ze geheel andere einden hebben. Zo zeggen ze: het is tot Gods eer; en dat ze graag tot nut van anderen zouden zijn. *Ach! zeggen ze, dat Gij dan uw zegenende hand opende! Het zal tot Uw lof zijn.*
Dat vastgesteld zijnde, dat zij goede en Goddelijke oogmerken hebben. Zo komen zij eenvoudig naar God; ik mag naar niemand anders gaan, zeggen ze, afgoderij mag God niet lijden, engelen noch mensen, hebben die hoedanigheden om mij te helpen. *De Heere uw God zult gij aanbidden en Hem alleen dienen,* Matth. 4: 10.
Zo wenden zij zich dan naar dat majestueuze Wezen, dat waardig is, dat alle knie zich voor Hem zal buigen, en alle tong Hem belijde.
'U hebt genoeg, zeggen ze, voor Uzelf, want Gij zijt de Algenoegzame, en U hebt genoeg om engelen en mensen te vervullen, en ook al mijn gebrek. Bij U is een oneindige volheid.'
Dat majestueuze Wezen moet ik wat inzien.
'Daar ligt Uw alwetendheid. Ik spreek niet tegen een die noch mij, noch mijn noden kent. Daar ligt Uw alomtegenwoordigheid. U staat hier bij mij. Gij zijt hier voor mijn aangezicht, en ik ben voor Uw aangezicht. Daar is Uw grote macht, door welke U niets te wonderlijk is. Daar is Uw goedheid en vriendelijkheid, die mij uitlokte naar U

toe.'
Nu zijn ze zo ver, dat ze hun oogmerken begrepen hebben en wat hen uitgelokt heeft. Dan gaan ze zeggen: dat en dat ligt er op mijn hart; dan komen ze zo naar God als met hun volle hart, en zij gieten het uit, zij storten het uit: *Uit de diepte van mijn benauwdheid, zeggen ze, roep ik tot U,* Ps. 130: 1 en Ps. 42: 2. *Als een hert schreeuwt naar de wateren. Zo schreeuwt mijn ziel naar God;* en dergelijke uitdrukkingen meer uit het Woord.
Tot God komende, zegt God: 'hoe durft gij zo spreken? Ziet gij dan Mijn heilige rechtvaardigheid niet? En weet gij niet welk een hart en welke gedachten u hebt, en wat al zonden? Ziet gij niet, dat uw schuld groot geworden is tot aan de hemel?'
'Ach, God zeggen ze, ja, ik weet het, ik ben het niet waardig, dat ik genade van U zou krijgen, ik ben het niet waardig mijn ogen tot U op te heffen; in mezelf ben ik maar des doods en der verdoemenis waardig.'
'Wel, hoe verstout gij u dan zo, zegt God, vreest gij niet, dat er een vuur van Mij zal uitgaan om u te verteren, in uzelf tot Mij naderende?'
Ja Heere! zeggen zij.
Wel! hoe durft gij dat dan bestaan? Zegt God.
Ach! zeggen zij, Gij geeft mij immers vrijmoedigheid als ik tot U nader in de Heere Jezus Christus? Hij is de weg om door Hem tot God te gaan. Hij heeft mij belast, en gezegd: Als u tot Mijn Vader gaat, gebruik Mijn Naam; zegt tot Mijn Vader, dat ik er u last toe geef; ach! zie dan toch op mij in mijn verdiensten en voorbede! Zegt: Heere kan ik daarop niet in de hemel komen, op dat enig en eeuwig rantsoen van Uw Zoon? Hij heeft een eeuwige gerechtigheid teweeggebracht, ik heb nietmetal. Hij heeft het verdiend, dat Gij mij horen zult. En als ik zo met Hem kom, dan zult u mij geen verschrikkelijk Wezen zijn. Hij heeft het gezegd, dat, al wat in Zijn Naam van U gebeden wordt, Gij dat geven zult. Dat is nu de vrijmoedigheid, die ik heb, dat al wat ik in de Naam van de Heere Jezus Christus bid, U dat behagen zal. O God! hoor mij dan, en verhoor mij.
Daarop komt de bidder dan, en zegt: Ik kan in mezelf mijn ziel niet in het leven houden. Zo Gij het niet doet.
Daarop komen er zulke uitdrukkingen, die zulke zaken in zich bevatten, als hen drukken. Het is iets natuurlijks, of van God, of van zichzelf, en daar is dan *de Geest van God, die hun zwakheden te hulp komt,* Rom. 8: 26.
Wat doet de Geest? Die leert ze, hun gebrek zien. Hij maakt ze daarover aangedaan te zijn. Hij geeft ze hun noden te kennen. Hij geeft ze er een bewogen hart over. Hij geeft ze woorden, zaken, aandrang, bewegingen. Hij zelve stelt het rekwest in. O, de Geest zelf komt hun zwakheden te hulp. Wat moogt gij dan zo zeggen: *ik kan niet bidden! God de Heilige Geest zelve bidt met onuitsprekelijke zuchtingen in en voor u,* Rom. 8: 26.
En het is wonderlijk in hun gebed; in het eerst worden ze dikwijls wonderlijk aangedaan, en een weinig daarna worden ze wel dorder. Maar scheidt er niet om uit. Al zijt gij in het eerst vurig, en daarna dor. Het gebeurt wel, dat ze zo gesloten zijn, dat er noch woord, noch zucht kan uitkomen. Dat gebeurt hun wel, als zij bij mensen zijn, en het gebeurt hun ook wel bij God. Dan ook gebeurt het wel, dat zij in den beginne dor zijn, en zij daarna zoveel invloed krijgen, dat ze moeten zeggen: waar komt het mij vandaan? *Het is de Geest Gods, door welke zij krijgen te roepen: Abba Vader,* Rom. 8: 15.
Het gaat er mee zoals in het natuurlijke. Daar komt men bij een groot en aanzienlijk mens, waar men wat aan te verzoeken heeft. Als u er vandaan komt, moet gij dikwijls zeggen: mijn mond was zo gesloten, ik wist niet wat ik spreken zou. En op een

anderen tijd moet men wel eens zeggen: ik wist niet waar mij al de woorden en zaken, die ik voortbracht, vandaan kwamen.
Bidden! het is een werk van een wedergeboren mens. *Het offer des goddelozen is de Heere een gruwel, maar dat der oprechten is zijn welgevallen,* Spr. 15: 8. Een onwedergeborene zegt: ach dat is een donderslag op mijn hart; een mens kan evenwel zonder bidden niet leven: nochtans hoort God de zondaars niet, Joh. 9: 31; zijn gebed is een gruwel bij God, Spr. 28:9. Het is tot zonden. O schrik! Hij mag het evenwel niet nalaten.
Ziedaar, geliefden! Nu komt een ziel en zegt: Heere! de zaak die ik begeer. Zo Gij ze mij geeft, ik betuig, dat ik er U voor danken zal. De zaak, die ze begeert, is zij genegen te zoeken. Zolang ze leeft. Ps. 27: 4, *Een ding heb ik van de Heere begeerd, dat zal ik zoeken;* zij noemt de zaak. Dan is het eens: *delg mijn overtredingen uit, verdoem mij niet, wees in Christus met mij verzoend.*
Dan leert de Geest hun ook de pleitkunst. 'Is het in Uw raad, Heere! zeggen ze, dat Gij mij, hetgeen ik begeer, geven zult? Kijkt eens of er niet wat voor mij in u
Uw besluit ligt. Ligt er voor mij niet wat in Uw beloften? Gij zijt immers de waarheid? Kan het dan tot Uw eer niet zijn? Heb ik niet wel meer wat ondervonden van Uw goedheid? Doe het weer eens, Heere! Ach Heere! ik zal dan zo blij mijn pad lopen; ik zal Uw knecht wezen, ik zal mij de oren laten doorboren.'
En dat gaat dikwijls met inmengsels van vele tranen. Daarbij komen allerlei smekingen, en daar komt dan ook wel bij, dat ze jammerlijk schreien. Zodat hun aangezicht bemodderd is van wenen. 'Belieft het U mij te horen. Zo hoor mij toch om het rantsoen, dat Gij gesteld hebt om Uws lieven Zoons wil, en ik zal Uw knecht of Uw dienstmaagd wezen; en wat zal ik U vergelden? Hoe zal ik U ontmoeten? Wat zal ik U doen, dan U eeuwig dienen en loven?'
Dat is bidden. Wat denkt u nu, gij allen die dikwijls zo zegt: ik kan niet bidden? Kunt gij het niet?

2. Ten tweede. Is dat bidden nu nodig?

Is er iets, dat aanleiding tot zulke gedachten geeft, om zulk een vraag te doen? Ja. Twee dingen geven daartoe aanleiding.
Eerst. Dat er een eeuwig besluit is.
Ten tweede. Dat God onze noden kent.
Wat behoeven wij dan te bidden? Zal God om mijn gebed iets in Zijn besluit veranderen?
Ach nee! dat staat vast. Daar is een besluit bij God. Hij werkt alles naar de raad van zijn wil, Ef. 1: 2. U moet, noch moogt ook niet bidden, dat God iets van Zijn besluit veranderen zou, dat zou een goddeloos bidden zijn. Dan zou u bidden, dat God geen God zou zijn; want een veranderlijk God, is geen God. U moogt niet bidden, dat God één titteltje van zijn besluit veranderen zou.
Nog eens. U moet bidden, dat gij een onderworpen hart moogt hebben onder de besluiten Gods over u, en zeggen: *Niet mijn, maar Uw wil geschiede;* gelijk de Heere Jezus zelf bad, Matth. 26: 42. U moet bidden, dat gij er genoegen in moogt hebben, en aanbidden als het besluit baart, en dat God haast om het daar te stellen, wat er in zijn raad besloten is. Laat ik het weten, laat uw besluit baren. Is er een mens hier, die zegt: *wat behoef ik te bidden, God weet het beter dan ik, wat ik van node heb*? Dwaalt niet. U moet God niet onder die stellen, die het niet weten; want Hij alleen kent het hart van alle kinderen der mensen, 1 Kon. 8: 39.

Weet gij, waarom gij Hem aanbidden moet?

Eerst. Hij wil, dat u het ook weet. Hij wil het uit uw mond horen, wat gij van node hebt, anders zegt Hij, als Openb. 3: 17, *Gij weet niet, dat gij zijt ellendig, en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt*. Men wil het uit de mond eens kinds en bedelaars ook horen, al weet men het wel wat ze hebben willen.
Ten tweede. De Heere stelt zich altemet zo vreemd aan, alsof Hij 't niet wist. *Gij houdt U als doof, zei Job Ik schrei tot U, maar Gij antwoordt mij niet,* Job 30: 20. Zo deed Israël in Egypte; 't was of God hen niet kende; zij schreeuwden, zij schreiden tot God; toen dacht God aan zijn verbond met hen, Exod. 2: 24, en Hij zag op hen.
Ten derde. Ik zal niet eerder tot u komen, zegt God. Hos. 5: 15, *Ik zal heengaan en keren weder tot Mijn plaats, totdat zij zichzelf schuldig kennen, en Mijn aangezicht zoeken.* Hoe lang Heere? Totdat gij u schuldig kent en Mij zoekt, zegt de Heere. Zie, daar is dan de zwarigheid uit het hart weg, waartoe zou ik bidden; God weet het beter dan ik? En zo blijft de noodzaak om te bidden ontegenzeggelijk.

Wat noodzaak is er nu?
Eerst. Het is Gods eis, zal nu een knecht en een dienstmaagd zeggen: wat noodzaak is dat, als hun heer iets van hen eist, of hun iets belast, zal een knecht zeggen: waarom belast gij mij dat? *Klopt, zegt de Heere, roept, schreit, heb Ik het u niet geboden*? U kunt geen kwaad doen, als u het gebod van die enigen Wetgever opvolgt.
Ten tweede. Bidden is noodzakelijk; het is het wapen van een Christen. Vraagt een soldaat eens: waarom zijn uw wapenen zo nodig? Zo nodig is ook het gebed.
Ten derde. Het is nodig, omdat God er in verheerlijkt wordt. Daar verheerlijkt men God in al Zijn volmaaktheden. Daar verheerlijkt men God in Zijn Wezen, in de huishouding van de Drie Personen. Er is geen genadegave in 't verbond der genade bekend, die in het gebed niet aangeroerd wordt tot Gods heerlijkheid.

De vierde vraag is: *Waarom moeten wij bidden? Waarom schreeuwt een bedelaar?*
Het is om een stukje brood. Vraagt de bidder, waarom hij bidt: het is om zaken, die hij zo nodig heeft. Ik heb zulk een gebrek, zegt hij; ik ben zo ledig, zegt hij, zulk een ledig vat. Ik moet van God geholpen worden; ik moet het eisen; 't is zo nodig, het bidden. Jak. 1: 5, wilt u lang leven, wilt u wijs zijn, doet uw mond maar open, eist het; God wil niets geven, dan op bidden. Krijgt gij het niet gemakkelijk genoeg, als u het op bidden krijgt? *Opent uw mond, en Ik zal hem vervullen,* zegt God, Ps. 81: 11. Is dat nog te veel, eens tot God te spreken?

Ten laatste. 't Is nodig, omdat God Zijn Geest niet geven wil, dan aan degenen, die Hem zonder ophouden, dag en nacht daarom bidden. Hebt u in 't natuurlijke wat van node, hoe zult u het krijgen? God wil het niet geven, dan op bidden. Zo in 't geestelijke ook; *Ik zal het hun doen, maar Ik wil er om aangebeden zijn*, Ezech. 36: 26. U krijgt geen Geest, of u moet bidden.

U zult zeggen: *is dat waar, hoe krijgen dan de eerst bekeerden de Geest, hoe raken ze bekeerd; want zij bidden er niet om*?
U moet onderscheid maken tussen de eerste beginselen van de Geest, en tussen de Geest in Zijn voortgang. Natuurlijke mensen bidden niet om de Geest; zij kennen Hem niet. Maar in de voortgang, als iemand veranderd is, in vermeerdering en trappen krijgt Hem niemand, dan die er om bidt. Een kind Gods zou graag groeien. Hij wilde wel, dat het wateren der zwemming werden, Ezech. 47: 5. bidt er om, zegt God. Luk. 11: 13, zei de Zaligmaker: *Indien dan gij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven*

te geven, hoe veel te meer zal de Hemelse Vader de Heilige Geest geven degenen, die Hem bidden?

3. Ten derde. Nu moeten wij zien, de hoedanigheden van het gebed.

Hoe moet een bidder gesteld zijn, om te bidden?

Er was een sekte onder de Joden, die Esseën heette; die zaten bijna een geheel uur stil, eer ze tot het gebed kwamen, om zichzelf tot aandacht en in een zoete gestalte te brengen. Men moet daar zo maar niet invallen; waar men zo even te voren ijdel is geweest, gevloekt en gezondigd heeft, en dat men dan zo tot God zou gaan spreken; dat is een gruwel. Eerst moet men zijn. hart bereiden, hart en handen tot God opheffen. Ps. 57: 8, 9, *Mijn hart is bereid, o God! mijn hart is bereid; ik zal zingen, en Psalmzingen. Waak op, mijn eer! waak op, gij luit en harp*! Ps. 56: 9. Eer dat wij er aankomen, weet gij hoe wij gesteld dienden te wezen? Wij moeten het op het volmaaktste stellen. En het is altijd zo niet; wij en u moeten dat tot onze schaamte zeggen.

(1) Hoe moeten wij vóór 't bidden gesteld zijn?

Eerst. Moeten wij ons ontledigen van ons beroep, en alle zwervende gedachten, die ons verstrooien en beletten, ver van ons doen. Wij moeten er tegen zeggen: blijft daar eens zolang staan, totdat ik zal aangebeden hebben, Gen. 22: 5, opdat de eerbied niet gestoord worde. Daarom wilde God, dat men in zijn binnenkamer zou gaan, dat er het beroep niet in kome, en de deur sluiten, Matth. 6: 6. Laat alle dingen zo wat uit het hart. Abraham zei tot zijn jongens: *Blijft gij hier staan, totdat wij zullen aangebeden hebben.* Zo dienden wij ook te zeggen tot onze bezigheid: blijf voor de deur van mijn kamer liggen, opdat ik geen tijd met u te zoek door te brengen, als ik tot God moet spreken.

Ten tweede. Dienden wij een kleine ootmoedige gestalte te hebben, als Abraham. *Ik heb mij onderwonden om te spreken tot de Heere, hoewel ik maar stof en as ben,* Gen. 18: 27. Ik, zulk een worm, en Gij, zulk een hoog en verheven God! Uw toorn ontsteke niet, dat ik alleen ditmaal tot u spreke, vs. 30. *Wee mij, want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben,* Jes. 6: 5. Die ootmoed is de Heere zo aangenaam. *Wat eist de Heere, dan dat gij ootmoedig wandelt voor uw God*? Micha 6: 8.

Ten derde. Wij moeten ook lust hebben, tot de oefening van het gebed. Men moet er niet toe geperst worden, om en om lopen, en wensen als die tijd daar is, dat er dan iets was, dat ons belette; dat er enig voorval kwam, dat er ons in verhinderde. Wij moeten onszelf zoeken gaande te maken, en zeggen: *Loof de Heere, mijn ziel! en al wat binnen in mij is Zijn heiligen Naam!* Ps. 103: 1.

en vierde. Onze onbekwaamheid ziende, moeten wij zeggen: ach Heere, geef ons uw bijstand; geef ons uw Geest, die ons te hulp komt, om deze oefening te houden. De ouden zeiden: het gebed is van God. Hij, die bidt, moet zo afgetrokken zijn van alles, en klein en nietig zijn in zijn ogen; en in zijn bidden moet hij opzien naar de Heere, en zeggen: *Wie is tot deze dingen bekwaam?* 2 Cor. 2: 16.

(2) *In 't gebed, hoe moet men dan gesteld zijn?*

Eerst. Uitermate oplettend en ingespannen; gelijk een schutter die de pijl op de boog heeft, hoe uitermate ingespannen is hij met zijn gezicht, om te zien waar de pip heenvliegt! O, zo is het ook als men op de knieën is! *Wees niet te snel met uw mond, en uw hart haaste niet een woord voort te brengen voor Gods aangezicht,* Pred. 5: 1. Dan moet men nauwkeurig en aandachtig letten op God; op onszelf; op de zaken, die

men voordragende is; op de middelen, die wij gebruiken willen, om de zaak te verkrijgen op de pleitreden. Er zei eens iemand zeer zoet: Als wij tot de Heere spreken, dan moeten wij wezen, alsof er niemand dan God en wij in de wereld waren.

Ten tweede. Moeten wij vurig en ernstig zijn. De bidder moet geen trage handen met slappe knieën opheffen. Het bestaat juist niet in het luid roepen; het bestaat ook niet in 't schreien. Maar als men vurig is, dan is er schreien ook bij. Maar men kan wel schreien als men niet vurig is, en gij kunt ook wel stil zijn en vurig tevens. Het bestaat ook in een aanhouden en een doordringen door alle beletsels heen; door alle ongelovige beletsels en opwellingen. Als er zulke beletsels op 't hart liggen, die van God aftrekken en verstrooid maken, dan is de bidder niet, die hij wezen moet. God zal u dan niet horen. Maar daar moet men doordringen, en zeggen: *ga achter mij satan!* en zo al voortgaan, al zou men sterven. Daar komen ook altemet sterke roepingen en tranen, naardat de ziel vrij is, en dat ze kan denken: daar zal niemand zich aan stoten.

Ten derde. Moet men oprecht zijn; ons hart moet op onze tong wezen. Men moet niet tweetongig of tweehartig zijn voor God. Maar men moet kunnen zeggen: *de woorden die ik voor U gesproken heb, leggen het aller-innigste van mijn hart open*. Dat is in geest en in waarheid te bidden; Joh. 4: 23; dat men zo uit de grond van zijn hart bidt, en niet zoals Augustinus vóór zijn bekering bad. Hij had menige overtuigingen, dat hij bekeerd moest worden. Zo bad hij ook wel om bekering, maar hij zei er altijd heimelijk bij: *nog niet, Heere!* Dat is dan niet in geest en waarheid. Maar dat is in geest en waarheid, als men kan zeggen Heere! ik betuig, dat ik dan voldaan zou wezen, als u mij gaf, hetgeen ik begeerde. Als u mij zulk een gunstig antwoord gaf.

Ten vierde. Dan moet het geschieden in het geloof; hetwelk het middel is om de begeerde zaak te verkrijgen. 'Ik geloof, dat ik in de Heere Jezus Gode aangenaam ben; ik geloof, dat Hij het doen zal, al belieft Hij 't nog niet te doen. *Ik zal uitzien naar de Heere en wachten op de God mijns heils*, Micha 7: 7. Ik zal wachten; ik zal vaststaan en zien het heil des Heeren aan,' Exod. 14: 13.

> Onder het bidden moet men sterk aanhouden. Ik zal U niet laten gaan, zei Jakob, voordat Gij mij zegent, Gen. 32: 26. Men moet ook bidden zonder ophouden, 1 Thess. 5: 17. Moet men dan anders niet doen dan bidden? Nee, dat kan niet zijn; een soldaat kan niet altijd vechten, men kan ook niet altijd bidden.
>
> Gij zult zeggen: wat is dat. *Zonder ophouden?*
>
> Dat is, eerst, te bidden in alle gelegenheden, en bij alle omstandigheden.
>
> Ten tweede. Dat gij u altijd in zulk een gestalte moet houden, om als er iets voorvalt, altijd te kunnen bidden. Zoals de priesters zij moesten 't vuur altijd brandende houden, om, als er iemand kwam om te offeren, gereed te zijn. Het is te zeggen, dikwijls, gedurig, bij alle voorvallen te bidden; evenals een schutter, die eens mis geschoten heeft, hij doet het al gedurig weer. Hij tracht te raken. Zoals de Kanaänese vrouw, Matth. 15: 27; zij hield aan. En van Jakob wordt gezegd, Hos. 12: 5, *Te Bethel vond hij Hem, en aldaar sprak Hij met ons.* Daar smeekte hij, en hij overmocht. Laat Mij gaan, zei de Man. Nee, niet laten gaan, zei hij; de dag komt aan de hemel; het kan niet helpen, ik moet een zegen hebben, Gen. 32: 26.
>
> Mozes! zei God, moet Mijn aangezicht dan met u gaan, om u gerust te stellen? Ex. 33:14. *Ja, Heere!* zegt hij. Wij moeten dag en nacht bidden, en doen gelijk die weduwe; ze maakte het de rechter moeilijk. Hij zei: ik zal recht doen, ik kan dat gedurig gehengel, dat moeilijk vallen, niet verdragen, Luk. 18: 5. Ik

zeg u dat, zegt de Heere Jezus, opdat gij zou aanhouden.

Als u nu gebeden hebt, is het dan al wel? Het zou in de natuur niet wel zijn, als men een rekwest had overgegeven, en men liet het dan daar zo maar bij blijven. Zou het wel zijn, dat een bedelaar had aangeklopt, en een verzoek deed, en het daarbij liet blijven? Ach, nee. Hij wacht totdat gij hem wat geeft.

(3) *Als men nu gebeden heeft, wat moet men dan doen?*

Eerst. Dan moet men eerst gaan zien, of er niet een antwoord is. Dat en dit, Heere! ligt er voor uw troon, maar nu zal ik gaan horen, wat God spreken zal, Ps. 85: 9; welk antwoord Hij geven zal op mijn gebed. Dan heeft zulk een ziel nauw op te letten.

Ten tweede. Dan moet men daarop letten, welke middelen men gebruiken moet, om de begeerde zaak te verkrijgen. *Eén ding heb ik van de Heere begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des Heeren, om de lieflijkheden des Heeren te aanschouwen, en te onderzoeken in Zijn tempel*, Ps. 27: 4. Men moet bij de biddende mond een werkende hand voegen, dat is 'recht.

Ten derde. Men moet het ook aan de vrijmachtige vrijstelling van God overlaten, en zien, wat Hij zal believen te doen.

Eindelijk. Moeten wij het in een Godvruchtig gedrag tonen, dat wij gebeden hebben. Als men een rekwest had gegeven zou het dan al wel zijn, als men kwalijk van hen ging spreken, die onze bede, in dat rekwest vervat, moeten geven, en ons verhoren? Zo is het ook: als men gebeden heeft zou men dan terstond gaan lopen vloeken, drinken, en andere zonden doen? Die gebeden heeft, moet geen geveinsdheid tonen. Maar zijn gedrag moet stil en eerbiedig wezen. Hij moet stichtelijk in zijn ganse levensloop zijn, en het moet in hem levendig blijven, hetgeen hij gebeden heeft. Als wij dat zoeken te doen, wij mogen dan nog zoveel verdorvenheden vinden, het zal ons van de Heere niet afhouden. Maar gedurig zullen wij er naar toe gedreven worden.

4. Ten vierde. Nu, wat moeten wij bidden?

Om lichamelijke en geestelijke dingen, en ook om eeuwige. Als men daaromtrent met dwalingen voor de dag komt, het is tegen het Woord, en alleszins tegen het Formulier, dat de Heere Jezus ons zelf heeft leren bidden. Hij heeft ons om drie zaken leren bidden, te weten: om lichamelijke, geestelijke en eeuwige.

- Men vindt tegenwoordig mensen, die al wijzer willen zijn dan de Heere Jezus zelf; zij willen niet dat men om 't lichamelijke zal bidden, daar nochtans de Heere ons in dit gebed een algemeen voorschrift van bidden heeft gegeven, en niemand dat beter kon doen, omdat Hij best wist wat wij nodig hadden. Zou men om 't lichamelijke niet bidden? Kunnen wij onszelf dan wel één dag doen bestaan? Job was de een dag de rijkste van het gehele Oosten, en de anderen dag de armste van de gehele wereld. Salomo zei: *Voed mij met het brood mijns bescheiden deels*, Spreuk. 30: 8. Hiskia kirde om gezondheid, Jes. 38: 14. Jakob zei: *Als Gij mij brood om te eten, en klederen om aan te trekken zult gegeven hebben, dan zal de Heere mij tot een God zijn*, Gen. 28: 20, 21.
- Dan, om geestelijke noden. Wij moeten niet in de lichamelijke eindigen. Maar dan moet het zijn: Ach! bekeer mij; ach! wees met mij verzoend; ach! verdoem mij niet; laat ik begrepen zijn in het rantsoen van de Heere Jezus, die enigen Naam; geef, dat ik mag geloven; wek mijn dodigheid eens op; als ik traag ben, wek mij weer eens op.

- Dan, om de eeuwige nooddruft, om de zaligheid. Daar bad Jakob om; Gen. 49: 18, *Op uw zaligheid wacht ik, Heere!* En Paulus, Fil. 1: 23, *Ik heb een begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zijn*. Zo ook Job, hfdst. 19: 27, *mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot;* en dergelijke.
  Dat zijn de zaken, die wij bidden moeten.

5. **Ten vijfde.** ***Hoe weet gij dat, zult u zeggen, waar heeft God dat geboden*****?**
In 't gebed zegt Hij: *Bidt aldus.*
Hoe luidt nu dat gebed?
Onze Vader, die in de hemelen zijt, enz., Matth. 6: 9. Dat schone gebed is 't vervolg; dat is een volgende stof van een verdere verhandeling.
Wat zijn er schone zaken in dat gebed! Wij zullen daar nu niet van spreken. Maar laten dat daar, totdat het van stuk tot stuk zal verhandeld worden.

Wat zijn er, in plaats van bidders, lasteraars, die zeggen, dat er geen aanbiddenswaardige God is. Die zeggen: God doet geen goed, en Hij doet geen kwaad, Zef. 1: 12. *Maar, zegt God, die Mij smaden zullen licht geacht worden*, 1 Sam. 2: 30. Hoe menigeen zijn er onder de Christenen geweest, die tegensprekers van dat gebed waren! Zij namen het bijna alles weg; vergeving der zonden, lichamelijke dingen tegen Christus' last, de gestalten van het bidden, ze namen het zo alles weg. Men moet, zeiden ze, niet week of verlegen zijn. Men mag er van zeggen: zij vernietigen de vreze, en nemen 't gebed weg.

U zult, zeggen: wij zijn daar niet schuldig aan.
Wij zeiden in onze aanspraak, dat er niets meer in onze oefening was, dan het gebed. Tot de goddelozen en tot de kleine kindertjes incluis bidden. Er zijn vele bidders, gelijk Nebucadnezar; *nadat zeven tijden, zegt hij, over mij voorbij gegaan waren, kwam mijn verstand weder in mij en ik aanbad de God des hemels*, Dan. 4:34. Zo zijn er, die ook al enige dagen kunnen tellen.
Er was eens een groot prins in Turkije, met een zeer groot leger, en 't werd verbroken. Hij kreeg de nederlaag en een dodelijke wonde in zijn borst. Toen barstte hij uit in deze woorden: 'O, almachtige God! ik betuig, dat Gij rechtvaardig zijt, ik ben geen een dag zonder bidden uitgegaan, dan alleen deze en nu ben ik gekwetst, dat ik sterven moet; ik bid U, vergeef het mij.'
Geliefden, wat zal zulk een Turkse prins in het oordeel tegen ons opstaan! Hoe menige slordige bidder is er! Zij hebben hun Formulier-gebed, dat ze van jongs af geleerd hebben bij hun ouders; zij verstaan het niet; zij zijn als het dochtertje van Herodias: wat zal ik eisen? Zegt ze, Mark. 6: 24.
Hoe menige beschaamde bidder is er. Daar zijn mensen, zij durven dikwijls voor koningen spreken. Maar zij zouden haast geen gebed durven doen. Bij man en vrouw moest immers in dit stuk geen schaamte zijn, zij gaan elk alleen; zij hebben dikwijls vele woorden over zich, en als ze tot de Heere zouden spreken, dan durven ze niet. Man en vrouw hebben alles gemeen, behalve het gebed; zij zijn in nergens voor elkaar beschaamd dan alleen in 't gebed. Daarvandaan komt dat alléén bidden; elk kruipt in een hoek dan prevelt men daar elk wat in een hoekje. In 't bidden is men dikwijls geheel of half weg, van de vaak, en dus weten ze niet, wat ze bidden.
Vaders, moeders en kinderen, zij hebben alles gemeen, behalve de huisoefening. Hoe bitter is dat! *Ik en mijn huis, wij zullen de Heere dienen*, zei Jozua, Joz. 24: 15. *Ik en mijn maagden zullen vasten, zei Esther,* Esther 4: 16. Izak bad in de tegenwoordigheid

van Rebekka, Gen. 25: 21. Was er in de huizen zoveel stichting. Zouden de ouders niet veel meer eerbied, liefde en achting bij de kinderen hebben? En daarna, als ze groot geworden waren. Zouden ze zeggen: zo hebben mijn ouders gedaan, ik wil ook zo doen.
U weet niet, wat een zegen gij in uw huis hebt, vaders en moeders, als u met uw huis God vreest; en zo in hun tegenwoordigheid spreekt van uw zielsgestalte. Als u zo samen tot God ging, het zou een middel zijn, dat uw kinderen u zouden gehoorzamen, uw dienstboden eerbied voor u zouden hebben, zij zouden zeggen: mijn ouders vrezen God, en mijn volk vreest God, en daarom wil ik hun gehoorzamen en dienen. Wat toch zult u ontvangen, als u niet bidt?

U zult zeggen: *u zegt daar zo even, dat der goddelozen gebed hun tot zonde is; hoe is dat?*
Het is geen zonde, dat zij bidden. Maar 't is zonde, omdat ze om geen bekering bidden, en omdat ze in de zonden voortvaren; 't is al om koren en most dat ze huilen, en niet om Gods gunst, niet om Geest, noch om genade ze zouden ze zelfs niet willen hebben. O, onwedergeboren mens! u moet bidden; 't is beter gebrekkelijk gedaan, dan in 't geheel nagelaten. U mocht altemet een talentje hebben, ziet toe, dat gij het niet begraaft. Als u bidt, gij krijgt wellicht wat. Wie weet, op welke tijd, en door welk middel gij de genade zult krijgen!

Ja! zal een ander zeggen, *gij dringt zo aan. Maar ik ben geen kind Gods, en daarom heb ik geen antwoord te wachten*.
Is het uw begeerte niet, dat Jezus uw Heiland mocht zijn; en wenst gij niet een heilige wandel, en dat gij hoe geestelijker, hoe Godvrezender, hoe liever mocht wezen?
Zegt gij ja? Wel, zegt het dan niet dat gij niet wedergeboren zijt; 't is onmogelijk, dat heeft de natuur niet.

Ja, zult u zeggen, *of ik al bid, ik val evenwel gedurig weer in zonden.*
Heeft God het dan ergens beloofd, dat gij niet meer zondigen zult? Moeten wij zevenmaal daags vergeven, en zal God het niet zeventig maal zevenmaal doen? God zal er ons niet om verdoemen, als het met geen opzet geschiedt.

Ja, zult u zeggen, *God zal mij niet horen, Hij hoort mij niet.*
Kunt gij dat zo al gerust zeggen, dat God u niet antwoordt? Hebt u er wel op gelet? Zijt gij in geen noden geweest, waaruit gij gered zijt? Hebt u wel iets gesmeekt dat goede zaken waren, die God u niet gegeven heeft?

Zegt gij ja, *maar God antwoordt mij niet?*
Is het zo, komt u dan wel iets vreemds over? Hebben de besten van Gods kinderen het niet wel ondervonden, en heeft God er geen heilige redenen toe, dat Hij niet alleen de gebeden niet hoort, maar zelfs afslaat?

Eerst. Dan hoort God als Hij niet geeft, wat zij bidden, maar Hij geeft wat beters. Het was zulk een heerlijk zeggen van Augustinus: 'God hoort en verhoort ons altijd als wij bidden, zegt hij. Ja, Hij geeft ons hetgeen wij van Hem bidden; en zo Hij ons dat niet geeft, waar wij om bidden geeft Hij ons nog iets beters.'

Ten tweede. Als Hij kracht geeft, om 't gebrek te kunnen dragen, van hetgeen zij graag hadden, als Hij hun inwendig ondersteunt, als Hij zegt: *Mijn genade is u genoeg*, 2 Cor. 12: 9. Laat de duivel u slaan, Paulus!

Ten derde. Als ze zouden staan om het op te geven, dat Hij ze gedurig nieuwe

aandrang geeft om aan te houden. Dat ze er niet uit kunnen scheiden, is een teken, dat God in de zin heeft u wat te geven. Als men tegen een bedelaar zegt: kom binnen een dag of twee weer, dan denkt hij, dat gij hem wat geven zult.

Ja, ten vierde. Als dan God vermeerdering van licht in de zielsstaat geeft, als het bidden u dagelijks een vermakelijk werk wordt. In 't eerst mag het wat moeilijk zijn, maar het wordt allengskens gemakkelijker. Zodat gij wel een gehele dag zou willen bidden, al gaande langs de straat, met de handen aan 't werk en 't hart in de hemel. Dat is niet geveinsd. Terwijl Nehemia de koning de beker op de hand zette, bad hij God, Neh. 2: 4. Gideon, horende de soldaten de droom vertellen, aanbad God. Hij dankte God, dat hij zijn weg voorspoedig gemaakt had, Richt. 7: 15.

Wat een eer is het Als u met de Koning moogt spreken! Wat een vermaak is het, als het wel gaat! Het gebeurt u wel, dat gij een buitengewone ontmoeting krijgt, dat heugt u dan al uw leven; dat plaatsje vergeet u nooit. Het gebeurt wel, dat de Geest u aanport en opwekt om eens te bidden. Zodat u zegt: ach! was ik thuis; o God, dat ik eens met u spreken mocht! Laat ik door mijn werk niet afgeleid worden!

Dan thuis komende gaat het dikwijls zo wel. Bidt, houdt aan, als u wat hebben wilt. Hebt u wat van node, wel, doet ten minste uw mond open; en als u wat ontvangt, wees tot eer van God; dankt Hem, vergeet het niet.

Het is of God u zo arm hield, gij dankt Hem bijna niet. *Dankt God in alles,* 1 Thess. 5 18. Laat ons bidden, smeken, danken, en zo het hemelwerk hier in dit leven aanvangen. De Heere verwaardige er u en mij toe, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 46.

Vraag 120. Waarom heeft ons Christus geboden, God zo aan te spreken: *Onze Vader?*
Antwoord. *Opdat Hij van stonde aan, in het begin onzes gebeds, in ons de kinderlijke vreze en toevoorzicht tot God verwekke, welke beide de grond onzes gebeds zijn, namelijk, dat God onze Vader door Christus geworden is, en dat Hij ons veel minder afslaan zal hetgeen dat wij Hem met een recht geloof bidden, dan onze vaders ons aardse dingen ontzeggen.*

Vraag 121. Waarom wordt hier bijgevoegd: Die in de hemelen zijt?
Antwoord. *Opdat wij van de hemelse majesteit Gods niet aards denken, en van zijn almachtigheid alle nooddruft des lichaams en der ziel verwachten.*

WIJ lezen, Luk. 11: 1, dat een der discipelen van de Heere Jezus tot Hem zei: *Heere! leer ons bidden*. Er is geen kind Gods, of hij zoekt vier dingen van God te leren.
Welke zijn die vier dingen?
Eerst. Wèl te sterven.
Ten tweede. Wèl te leven.
Ten derde. Wèl te lijden.
Ten vierde. Wèl te bidden.

Wat aangaat het eerste: de sterfkunst wel geleerd te hebben, is een grote kunst. Wij moeten allen sterven. *'t Is de mens gezet eenmaal te sterven,* Hebr. 9: 27. Maar die wel wil sterven, die bidt dikwijls van God de Heere, hetgeen Ps. 39: 5 staat: *Heere, maak mij bekend mijn einde, en welke de mate mijner dagen zij; dat ik weet, hoe vergankelijk ik zij*. En Ps. 90: 12, *Leer ons zo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen*. Elk telt zijn dagen wel eens, maar zo niet, dat hij er een wijs hart door bekomt. Hij telt ze zo niet, dat hij zoekt een bekeerde, een gelovige, een Godvruchtige te wezen, zij oefenen zich in de kunst van sterven, zij zoeken de Heere te leven, en dan sterven zij ook de Heere. Zulken mogen zeggen: ik vrees geen dood, ik heb een begeerte om ontbonden te zijn, en met Christus te zijn; want dat is verre het beste, Filip. 1: 23. Ach Heere zeggen ze, hoe dikwijls heb ik naar U uitgekeken, en verlangd.

De tweede kunst is wel te leven. Ach! wij moeten hier zo leven, dat wij wèl leven. Daar komt het op aan. Hoe dikwijls buigen ze hun knieën daartoe. Ps. 27: 11, ach, mijn God zeggen ze, leer mij Uw weg, en leid mij in het rechte pad. Ps. 86: 11, *Verenig mijn hart tot de vreze uws Naams.* Ach! dat mijn wegen gericht waren, om uw inzettingen te bewaren, Ps. 119: 5.

De derde kunst is wèl te lijden. De mensen moeten al ver gekomen zijn, als zij die kunst verstaan. Grote heiligen merkten dat zo aan. Jer. 12: 7, *Ik heb Mijn huis verlaten, ik heb Mijn erfenis laten varen, ik heb de beminde Mijner ziel in de hand harer vijanden gegeven.* Ze konden zich altemet zo naar het kruis niet schikken. Asaf, Ps. 73, kon er zich niet naar schikken. 't Is een grote kunst als iemand gescholden wordt, te zegenen; en als iemand vloekt, er voor te bidden. Dat zien wij in Stefanus, als ze hm stenigden: *Heere reken hun deze zonde niet toe*, zegt hij, Hand. 7: 60.

De vierde kunst is wèl te bidden. Rom. 8: 26, *Wij weten niet wat wij bidden zullen*

zoals het behoort. Moet iemand bij een magistraatspersoon, of bij een koning gaan, hoe verlegen is hij om er tegen te spreken; en hoe blij zou hij zijn, als er een ander kwam, die zijn verzoek opstelde, opdat hij in geen ongenade aan 't hof of bij de magistraatspersoon mocht komen! Ach! wat heeft een mens al schikkingen, als hij zijn woord niet wèl doen kan; en wat is hij dan in zijn schik, als een ander het hem eens opstelt en te hulp komt Hoe was Mozes in zijn schik, als Aäron en Hur hem ondersteunden! Exod. 17: 12. Wat was de Thekoitische, 2 Sam. 14: 3, in haar schik, dat Joab haar de woorden zo in de mond legde, om tot de koning te spreken. Ja, wat was Bathseba in haar schik, als ze Adonia tot koning hadden opgeworpen, en zij niet wist, hoe zij de koning aanspreken zou, en Nathan de woorden in haar mond legde, en zei: Als u nog bezig zijt met spreken zal ik inkomen en de woorden uit uw mond nemen, en het vervolgen, 1 Kon. 1: 11-14.
Is dat zo aan 't hof van de wereld, welk hof is er groter dan dat van de hemel? Wij zouden niet weten hoe wij het beginnen zouden, als wij tot God naderden, om tot Hem te spreken. Zo er niet iemand was, die het rekwest opstelde.
'Ik ben het, zegt de Heere Jezus, die altijd gehoord word; dat heb Ik met Mijn bloed ondertekend; daar is mijn voorbede op gegrond, en bij de Koning zal Ik het ook voortzetten en zeggen: Mijn Vader, zij lopen U aan om dit of dat, Ik heb hun geleerd, wat zij bidden zullen; zij zijn in een goede gestalte, zij bidden in Mijn Naam, U kunt ze niet afslaan."
Hij legt ze zo de woorden in hun mond en hart. Wij hebben enige woorden in 't gebed en in de aanspraak gesproken, legt ze in uw hart weg. Daar zijn predikanten en anderen, die over dit gebed zich met zulke dingen ophouden, dat de schapen hun stem dikwijls niet kennen. Die in 't bidden mist, dat is een groot gemis. In een rekwest te missen, dan heeft men te wachten, dat men niet aangenaam zal zijn bij die, waarvan men verzoekt. Wij zullen Schriftuurlijk, klaar en geestelijk daarover zoeken te spreken, als het God belieft ons daartoe Zijn genade en bijstand te geven.

Geliefden! wij hebben dan in het gebed des Heeren of *Onze Vader* te bezien.
Eerst. Dat daar is, een Vader van Gods volk.
Ten tweede. Waarom Hij hun Vader is.
Ten derde. Waarom de Heere Jezus ons die Vader niet leert aanspreken met een anderen Maam. Bijvoorbeeld met die van *Rechter der ganse aarde,* of dergelijke?
Ten vierde. Waarom Hij er ons doet zeggen: *Onze Vader,* en niet, mijn Vader?
Ten vijfde. Waarom Hij er ons doet bijvoegen: *die in de hemelen zijt?*

Dat zijn onze vijf stukken:

1. Daar is een Vader van Gods volk.
2. Hoe wordt Hij hun Vader?
3. Waarom doet de Heere Jezus ons God aanspreken met die lieve Naam van Vader? En waarom met geen andere titel van God?
4. Waarom doet Hij ons zeggen: *Onze Vader,* en waarom niet: mijn Vader?
5. Waarom doet Hij er ons bijvoegen: *die in de hemelen zijt?*

1. **Wat het eerste aangaat: daar zijn drie Goddelijke Personen.**

De eerste is de Vader, de Fontein en Oorzaak van alle tijdelijke, geestelijke en eeuwige goederen. Van die Vader vloeit alle goed af. De Heere Jezus wil zeggen: de eerste Persoon is de Gever van alles. De eerste Persoon is de gehele Godheid vertonende. Hij is het, die Ik dien, en ook genoegen gegeven heb; om Mijnentwil komt u alle goeds toe. De Geest werkt de goede gestalte in u.

Mijn kinderen, denkt aan de eersten Persoon. Wordt de ganse Drieëenheid nooit met het woord van Vader genoemd?
Ja, eens: Jak. 1: 17, *Alle goede gaven en volmaakte giften komen van boven van de Vader der lichten.*
Wordt de Heere Jezus in 't Woord nooit Vader genoemd? J
a, ook eens: Jes. 9: 5, *Vader der eeuwigheid.*

Ten tweede, zegt de Heere Jezus: *wil Ik u leiden tot Mijn en uw Vader? Tot de Fontein van alle goed?* Hem wordt in 't bijzonder die Naam toegeschreven. Ik en de Geest doen een ander werk.
De eerste Persoon doet Vaders werk. In 't Nieuw Testament wordt Hij Vader genaamd, Matth. 11: 25, 26, *Ik dank U Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze de kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want zo is geweest het welbehagen voor U.* Ef. 3: 14. *Om deze oorzaak buig ik mijn knieën tot de Vader van onze Heere Jezus Christus.*
De eerste Persoon is dan Vader. Dat moet reden hebben.

Hoe merkt gij God de Vader aan als Vader vóór de val, en hoe ná de val, in de staat der genade?
Vóór de val door schepping; dat vindt gij Lukas 3: 38, daar wordt Adam genaamd: de zoon Gods. Daar eindigt het geslachtsregister der mensen. *Uit één bloede heeft God het ganse geslacht der mensen gemaakt,* Hand. 17: 26. Hebben wij niet allen één Vader, Mal. 2: 10.
Na de val moet gij aanmerken, dat God de Vader was van 't ganse Israël; die ganse natie daar heeft God zo in een nauw verbond mede willen komen. Zoals een vader. Hij handelt met hen zoals een vader. *Want Ik ben Israël, zei God, tot een Vader, en Efraïm is mijn eerstgeborene*, Jer. 31: 9. *Gij zult Mij ten eerstgeboren zoon zijn.* Welker is de aanneming tot kinderen, hunner zijn de verbonden, en de wetgevingen, en de dienst, en de beloftenissen. Rom. 9: 4. Hoe was dat zo?
Omdat God als een Vader aan die gehele natie goed deed, en haar als een Vader behandelde. Maar zij moesten zich dan ook als kinderen gedragen anders zei God: *Het zijn Mijn kinderen niet, de schandvlek is hunner,* Deut. 32: 5. Het zijn leugenachtige kinderen, Jes. 30: 9. Maar dat Israël is vervallen.

Hoe is nu God de Vader, na de val van iemand, in de staat der genade? Israël noemde God wel zijn Vader, en de meesten waren duivelskinderen. *Maar hoe is God de Vader van een kind van God in genade?*

Eerst. Door een eeuwige voor-verordinering. Ef. 1: 5, *Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus.* U staat bij Mij bekend, zegt God, waartoe Ik u aannemen zal. Daar zal een stondetje komen, in Mijn raad bekend, dat gij Mijn kind zult worden.

Ten tweede. Hij wordt hun Vader door herschepping. Daar komt het beeld Gods weer in hen; zij krijgen een nieuw hart. God is de Vader van de Heere Jezus Christus, door een eeuwige geboorte, door die eeuwige geboorte is Hij het Wezen Gods deelachtig. Maar de uitverkorenen worden kinderen door de wedergeboorte, en zo worden zij ook op hun wijze der Goddelijke natuur deelachtig, 2 Petr. 1: 4.

Ten derde, zegt God: toen ben Ik u onder het gezelschap van die geestelijke familie gaan aannemen. Ach! hiertoe heb Ik u geroepen, opdat gij Mijn kind zou zijn. U lag daar walgelijk op het veld, Ezech. 16: 5, en Ik heb u in Mijn huisgezin gebracht. Ik nam u aan tot Mijn kind, gelijk Esther van Mordechaï werd aangenomen, Esth. 2: 7;

en gelijk Mozes tot een kind van Farao's dochter werd aangenomen, Exod. 2: 9.

Ten vierde. Uw kindschap is gegrond op die nauw vereniging, door het geloof met de Heere Jezus. U zijt verenigd met de Persoon, met Zijn gaven, met Zijn genade. Gal. 3: 26. Wij allen Zijn kinderen Gods door het geloof.

Nog eens. Ten vijfde. Op de verbondmaking zijn ze kinderen Gods. Als ze bekeerd en aangenomen zijn tot een kind, en door 't geloof met de Heere Jezus verenigd zijn. Zo zijn ze in een nauw verbond met Hem gekomen; gelijk een bruidegom met zijn bruid, en gelijk een man met zijn vrouw, Hos. 2: 18.

Zo zeggen wij, dat God de Vader is van Zijn volk. Dat is nu geen vreemde taal, waar de zaak in het hart niet vreemd is. Het verbond van een bruidegom met een bruid kan niet vaster zijn, dan dit verbond dat een ziel met God maakt. Ach! zei Rebekka, ik zal met die man trekken, Gen. 24: 58. Zo zeggen ze ook: ik zal met God trekken. Zo wordt God hun Vader. Dan is het: *hoor, o dochter! vergeet uw volk en uw vaders huis,* Ps. 45: 11.

God doet met hen net zo. Zoals een man met zijn vrouw doet: Hij leidt ze uit het huis van haar ouders in Zijn huis. Zo doet God ook; en dan geeft Hij ze een geestelijke gestalte. Zodat ze beginnen te roepen: *Abba Vader,* Rom. 8: 15.

Vóór het trouwen zou een vrouw tegen haar mans moeder en vader, geen vader en moeder durven zeggen. Maar na het trouwen dan komt het er uit: anders zou ze het met geen waarheid, en niet tot haar eer gezegd hebben. En zo krijgen ze dan ook vrijmoedigheid om tot God, Vader te zeggen.

Legt er uw hart eens bij. Is het u zo gebeurd? De voor-verordinering kunt gij niet weten. Maar is de herschepping u gebeurd? Heeft God u in zijn familie verwelkomd? Zijt gij door 't geloof met de Heere Jezus verenigd? Is er ergens een plaatsje waar gij het verbond ging maken? Kreeg gij eindelijk invloeiing om te zeggen: *O Vader?*

3. Nu het derde stuk, zijn er geen groter titels om God aan te spreken?

Lieve Heere, waarom zegt Gij, dat wij Vader zouden zeggen? Waarom doet Gij ons niet zeggen: *Heere der heerlijkheid?* Rechter der ganse aarde? De onzienlijken, de onsterfelijken, de onverderfelijken, de alleenwijzen God. Gij bewoont een ontoegankelijk licht. Gij zijt een verterend vuur, een eeuwige gloed; bij U is een vreselijke majesteit, en dergelijke?

Waarom zegt Gij niet, dat wij God onder die benamingen zouden aanspreken?

Eerst. Die andere namen zouden Gods kinderen te veel doen schrikken en beven.

- Moesten wij Rechter zeggen, dan zou men moeten denken: ik ben Uw gedaagde en sta zo door U gerecht te worden; hoe durf ik dan met U verkeren?
- Was het, Heere der heirscharen, dan zou men kunnen verschrikt zijn. Zodat men zou denken: God kan om mijner zonden wil, Zijn heirscharen gebruiken om mij te straffen.
- Was het, Heere der heerlijkheid, dan zou men door de glans zo verslagen kunnen zijn, dat men de taal van Jesaja moest gebruiken: *wee mij, want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben,* Jes. 6: 5.

Maar het is Vader. Dat doet de Heere Jezus, opdat Hij, in 't beginsel onzes gebeds, een kinderlijke vrijmoedigheid in ons verwekken zou. Want welk kind zal er voor zijn vader schromen, al was het een verloren zoon; toen hij terecht kwam, durfde hij naar zijn vader gaan, Luk. 15: 18. Zo wil de Heere Jezus zeggen: *komt als een kind, gij moogt wel, Hij wil het wel hebben, dat gij zo spreekt. Ik doe het, opdat uw vrijmoedigheid niet weg zou gaan,* zegt Hij.

Ten tweede. *Waarom leert Hij hun nog al meer Vader zeggen?*
Opdat ze altijd gedenken zouden aan de genade, die God hun gegeven heeft, toen ze een kind werden. Als u rijk zijt, denkt u er dikwijls aan, door wie gij het geworden zijt, wie u rijk gemaakt heeft. Als u een ambt gekregen hebt, denkt u er dikwijls aan, van wie gij het gekregen hebt. Vergeet dan ook die weldaad niet, dat God Zich over u ontfermd heeft. Zoals een vader over zijn kind, Ps. 103: 13.
Zeg, Heere! daar wil ik al de dagen mijns levens aan gedenken, dat ik Uw kind geworden ben

Ten derde. Doet het de Heere Jezus, om in ons een *kinderlijk gedrag* te verwekken. Zou gij God uw Vader noemen, en zou gij een vijandig gedrag vertonen? Ik wacht Mij van zulk een kind, dat geen kinderlijk gedrag heeft. Neemt die Naam van Vader niet in uw mond, of hebt een kinderlijk gedrag; hebt liefde, gehoorzaamheid, onderwerping. Als u dat niet vertoont is Hij uw Vader niet.

Ten vierde. Doet het de Heere Jezus *om een vertrouwen in ons te verwekken, dat, als wij God aanspreken,* Hij dan een Vaders gedrag jegens ons zal tonen. U moogt niet anders wachten, als u een kinderlijk gedrag hebt. Ps. 103 13, *Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen, die Hem vrezen.* Luk. 11: 11, 13, *Wat vader onder u, die de zoon om brood bidt, zal hem een steen geven? Of ook om een vis, zal hem voor een vis een slang geven? Indien dan gij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest geven degenen, die Hem bidden.* Gij zijt maar boos, Hij liefelijk; zal Hij u dan niet helpen? Ja. Jes. 49: 15, *Kan ook een vrouw haren zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over de zoon haars buiks? Ofschoon deze vergate. Zo zal Ik toch u niet vergeten!* Als er zulk een barbaarse moeder was zal Ik u niet vergeten, zegt de Heere. U moet een Vaderlijk gedrag van God verwachten; en daarom moet gij uw vertrouwen op Mij zetten, zegt God. U moet zulk een goed toevoorzicht op God hebben.

4. Het vierde stuk. Waarom leert de Heere Jezus ons zeggen: *Onze Vader, waarom zeggen ik en gij niet: mijn Vader?*
Om drie reden.

Eerst. Om ons geloof uit te drukken.
Ten tweede. Om onze liefde te vertonen.
Ten derde. Om onze gemeenschap der heiligen te vertonen.

Eerst. Om ons geloof uit te drukken. 'Ik lig voor U op mijn knieën, Heere! Ik geloof, dat Gij mijn Vader zijt, en ik uw kind geworden ben.'
Al Gods kinderen passen zich dat toe; zij beginnen te zeggen: ik ben geen kind des toorns meer. U hebt mij zulke bewerkingen gegeven, dat ik veranderd ben. U hebt mij tot uw kind aangenomen, gelovig gemaakt, in een verbond gebracht; ik geloof, dat Gij mijn Vader zijt. Óf, zij zeggen: *ik geloof, dat Gij onze Vader zijt*; en of ze dan samen, of afzonderlijk zijn, zij zeggen onze, met uitsluiting van alle anderen.

Ten tweede, zij geven hun liefde te kennen. Als nu een kind zijn liefde te kennen geeft. Zo zegt het niet alleen vader, onze vader, mijn vader, maar met dat te zeggen drukt het zijn liefde uit. Gen. 22: 7, daar gaat Izaks liefde uit tot Abraham zijn vader. Mijn vader, zegt hij, waar is het lam ten brandoffer? Als de koning Joas bij de zieken profeet Eliza kwam. Zo viel hij op zijn aangezicht, en riep: *mijn vader! mijn vader*! 2

Kon. 13: 14. Als nu een kind van God zijn liefde gaande is tot God, spreekt het zo.

Ten derde. Drukken zij er hun gemeenschap der heiligen, door uit. Meent u dat een kind Gods hovaardig is? Ach nee! Al was het een bedelaar, of een dienstbare, of een knecht, of een dienstmaagd, of een vriend, of bekende die God vreest, *onze Vader,* zeggen ze. Een kind Gods, al is het dat het alleen is. Zo weet het een gezelschapje van al de heiligen te verkrijgen, zij zeggen: *Heere! ik lig hier op mijn knieën*; en zij sluiten zo al de heiligen ineen; en het is of zij uit één mond galmden, en zo deze galm naar de hemel lieten gaan: wij willen de broederlijke liefde houden, wij willen de gemeenschap der heiligen houden. Verscheidenheid van plaats, maakt geen scheiding in 't hart; afstand van plaats, maakt geen afstand van gemeenschap. Een vrouw kan een man in Oost-lndië hebben, maar zij hebben evenwel gemeenschap aan elkaar.

5. **De Heere Jezus brengt Zijn kinderen nog al hoger op, dat is ons vijfde stuk.**

Hij doet er hen bijvoegen: *die in de hemelen zijt*. Waarom wil de Heere dat?

Eerst. Om hen op te leiden wat een grote en majestueuze Vader zij hebben, zijn woning is in de derde hemel; om onze gedachten van de aarde af te trekken; opdat wij niets aards van die hemelse majesteit zouden denken; opdat wij zouden leren zoeken en bedenken de dingen die boven zijn, Col. 3: 1, 2. En opdat Hij in de bekeerde een Godvruchtige en kinderlijke gestalte verwekken zou.

Als ik eens op de wereld zei: ik heb een vader, die een koning op een troon is. Zou men niet meteen aan zijn majesteit denken? Zo wil de Heere Jezus hebben, dat zulke geringen, God hun Vader noemende, aan Zijn majesteit zullen denken. Hij is in de hemel, in die heerlijke plaats. Wat een sieraad moet er zijn! Wat moet dat een grote Vader zijn! Beziet hem onder de hemel, wat een sieraad en majesteit Hij daar vertoont; en dat is niet bezienswaardig, bij hetgeen God in de heerlijkheid doet. Hij woont in de derde hemel.

Meent u, dat God daar geen werken vertoont? Wij die er zullen komen, zullen er met onze lichamen moeten zijn; en zal God daar geen heerlijke werken doen zien? Zal God in 't gevangenhuis van een deel slaven, ergens een deel duivelskinderen, zo'n heerlijkheid vertonen, en zou Hij het daar niet doen, waar de Heere Jezus is, waar al de engelen zijn, waar al Zijn uitverkoren kinderen zullen zijn, daar wonderwerken gezien zullen worden?

Geliefden wilt u van Gods heerlijkheid wat zien, bekijkt Hem dan eens in de zee; in de lucht, daar dondert het, ginds bliksemt het; daar hangt de zon, ginds duizenden sterren; 't zijn alle schepselen van Zijn hand, tot Zijn heerlijkheid; en wat hier is, is niet bezienswaardig bij dat, hetwelk in Zijn heilige woning is.

Ten tweede. Leert de Heere Jezus er ons bijvoegen: *die in de hemelen zijt,* hierom: het was te slecht, dat wij elkaar ophielden, gelijk het oude volk, met de tempel waarin de ark was, waar 't heilige en 't Heilige der heiligen in was; waar God Zijn heerlijkheid vertoonde, en dat wij niet verder zouden gaan. De tempel was er toen nog. Maar daar was geen ark, en daar waren geen inwoners in. 't Zal haast alles verwoest worden, wil de Heere Jezus zeggen.

Wat is nu van al dat verhaal van sommige predikanten, van die Joodse dingen, dat God tussen de Cherubijnen woonde. Het is wel waar. Maar die God, die in de hemel woonde, gaf daar een teken van Zijn heerlijkheid op de aarde. 1 Kon. 8: 39, Hoor uit de hemel, zei Salomo, de vaste plaats Uwer woning. Klaagl. 3: 41. *Laat ons ons hart, mitsgaders onze handen tot God in de hemel opheffen.* Zij waren zo zot niet, dat ze

zouden denken, dat God in de tempel woonde, die met handen gemaakt was. *De hemel der hemelen kan U niet begrijpen, hoeveel te min dit huis, dat ik gebouwd heb*, zei Salomo, 1 Kon. 8: 27.
De Heere Jezus wilde, dat ze van het mindere tot het meerdere zouden opklimmen. Ten tijde van Christus kenden ze dat al; dat zijn de ware aanbidders, die God in Geest en waarheid aanbidden, Joh. 4: 24. In het hemelse Jeruzalem wordt geen tempel noch ark gezien, want de Heere, de almachtige God, is hun tempel, en het Lam, Openb. 21: 22. De vromen onder de Joden in het Oude Testament verheerlijkten God in de hemel zowel als zij, zij zeiden ook: *onze Vader die in de hemelen zijt.*
Ik wil hebben, zei de Heere Jezus, dat gij met uw gedachten daar naar toe klimt. Zonder enige aardse gedachten te maken. *Vader, zult gij zeggen, die in de hemelen zijt*.
Mijn kinderen, wil Hij zeggen, Ik wil u hemels doen worden; u hebt toch geen blijvende plaats want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomende, Hebr. 13: 14. Bedenkt de dingen die boven zijn, Col. 3:2, zet uw reis naar de hemel voort.
Er zijn mensen, die bijna denken, dat er geen hemel is. Dan zijn er, die bijna denken, dat er geen hel is. Hoe droevig is het! Zou gij er aan twijfelen of er een hemel is, daar gij elke dag die onderste zoldering, dat firmament, ziet? Weest immers zo dwaas in het geestelijke niet! Door de zonden is die hemel gesloten. Maar door Mijn verdiensten, zegt de Heere Jezus, is die voor al de uitverkorenen geopend. Heft er uw hart dan dikwijls naartoe.

Ten derde. *Ik wil een behoorlijke gestalte in uw hart verwekken.*
Welke gestalte, Heere?
Eerst. Verwondering.
Ten tweede. Het hoogste respect.
Ten derde. Nederigheid.
Ten vierde. Vertrouwen; zulk een vrijmoedig, stil vertrouwen.

Eerst. Ik wil uw aandacht met verwondering en opmerking opwekken.
Wanneer gij dit gebed bidt, wanneer u zegt: *onze Vader,* denkt dan: Zijt Gij Vader van zulke arme wormen? Heb ik dan zulk een groot Vader?
Wat zei David? *Is dat licht in ulieder ogen, des konings schoonzoon te worden, daar ik een arm en veracht man ben?* 1 Sam. 18: 23. Is nu God de Vader van zulke wormen, die altemet niet weten, waar ze hun hoofd op neerleggen zullen? Zijt Gij de Vader van zulken, die op galeien en in gevangenhuizen zitten, en op de schavotten hun hals ontbloot worden, om van de scherprechter de slag te ontvangen?
Kunnen die zeggen: *Ziet, hoe grote liefde ons de Vader gegeven heeft, dat wij kinderen Gods genaamd worden?* 1 Joh. 3: 1. Kunnen die zeggen: *Geliefden! nu zijn wij kinderen Gods, maar het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen,* vs. 2? Ben ik en gij een kind, … wat geluk is dat!

Ten tweede. Ik wil het uiterste respect in u verwekken.
Als Absalom in 's konings kamer mocht komen, hoe boog hij zich! 2 Sam. 14: 33. Zo wilde ik ook wel in uw hart verwekken het uiterste respect. Weest als een kind in uw gedrag, taal en leven. Is het niet droevig gesteld, als een vader tegen zijn kind zegt: Foei! mijn kind, ge zijt mij tot een schandvlek? Is het niet droevig, als God moet zeggen: gij eert Mij niet? Wat dunkt u, gij die hier zijt, en zo dikwijls vloekt en zweert, moet God niet zeggen: gij zijt Mij tot een schandvlek! Zult u Mijn Naam

aantasten? Die niet wil doen naar de zin van God. Maar het rechte tegendeel doet. Ik weet, dat zo gij vader waart van zulke kinderen, gij zou het in uw kind niet dragen. Legt het dan nu op uw hart. De Heere Jezus wil, dat wij vrijmoedig *Vader* zeggen. Maar de vrijmoedigheid moet daarom de eerbied niet benadelen.

Ten derde. Hij wil dat wij nederig zijn.
De nederigheid moet de metgezellin wezen van de vrijmoedigheid. *Weest niet te snel met uw mond, en uw hart haaste niet een woord voort te brengen voor Gods aangezicht*, Pred. 5: 1. Jaagt uzelf niet teveel in 't bidden, houdt liever eens stil.
Ik heb van mijn leven vromen gezien, die met bidden als in verwondering stonden; en zo wilden ze een grote vroomheid vertonen. Doet zo niet; als u stil staat, onderzoekt uw gemoed, of er geen zuurdeeg onder loopt.

Ten vierde. Ik wil, zegt de Heere Jezus, in u verwekken een grond van vertrouwen.
Wat zal die Vader u weigeren? Hij heeft macht en wil; al Zijn schepselen staan onder Hem. Is God uw Vader, *die in de hemelen is*; Zijn macht, wijsheid, liefde, is niet te bepalen. Ik wilde, dat gij daar een indruk van had. Hebt u wat van node? Hij spreekt maar, al was het tot de raven, en zij moeten u ten dienste staan. Een mens behoeft weinig. Hij is met zulk een kleintje tevreden. *Die in de hemelen woont*, zal Die u enig ding ontzeggen? Als Hij wil, Hij kan u helpen, en wie zal 't verhinderen?
Niemand. Hij bestuurt alles tot in der koningen hoven. Hij doet alles wat Hem lust. Stelt dan een vast vertrouwen op God. Hij is groot. Als Hij voor u is, wie zal tegen u zijn? Wie zal 't beletten? Niets zal u dan schaden. Al waren er duizenden tegen u, God zal ze te morzel trappen.
't Is dikwijls zo ver met u gekomen, dat gij als in een straat zijt, waar een koets met vier paarden op hol is. Daar komt een wonderlijke voorzienigheid Gods; eer ze bij u zijn, worden ze gestuit, en gij wordt niet vertrapt. God zegt tot uw vijanden: *staat stil, houdt er uw handen af. Doet ze geen kwaad*, Ps. 105: 15, en het is gedaan. Bekijkt Mórdechai, en al Gods volk in 't Oude en Nieuw Testament. God helpt onze vaders, moesten ze zeggen, en niemand kan het beletten; alles staat onder Zijn gebied.

Voor onze toepassing zullen wij een vraag drie of vier doen.
Een waar al wat gerammel over gemaakt wordt, en de andere, waar dikwijls de vromen over bezwaard zijn.

> Eerst. Hebben de gelovigen van het Oude Testament, God als Vader aangesproken?
> Ten tweede. Mag een onwedergeborene dit wel bidden?
> De derde is. Mag een wedergeborene dit altijd bidden?
> De vierde. Hoe zal het blijken dat God mijn Vader is?

Geliefden! wilt u ons op de eerste vraag uw aandacht geven. Zo behoeft gij uw leven niet te wankelen. De vromen in 't Oude Testament, zeggen wij, hebben God zowel als Vader aangesproken, als de vromen van 't Nieuw Testament doen. Zit hier wel iemand, die zou denken van nee? Wat mag er al over de lippen komen! Wij geloven, ja.
Eerst. Omdat God het zo duidelijk zegt, dat ze Zijn kinderen waren, Gal. 4: 3. Een klein kind is zowel een kind als een volwassen kind. Kinderen die onder de voogden staan, zijn zowel kinderen als die ontslagen zijn van hun voogdij.

Ten tweede, zij kunnen geen kinderen zijn, of de grond moet altijd dezelfde wezen. U kunt geen kind Góds zijn, of gij zijt er van alle eeuwigheid toe verordineerd; gij zijt er toe herschapen, toe aangenomen. Ze hebben allen het geloof, zij zijn allen in een nauw verbond met de Heere, zijn zij kinderen geweest. Zo zijn ze het op dezelfde grond, als die van 't Nieuw Testament,
Ten derde, zij waren erfgenamen. Erfgenamen èn van genade èn van heerlijkheid. U kunt dat alles niet tegenspreken.
Ten vierde. God uit de hemel zelf zei: *Is Efraïm Mij niet een dierbare zoon; is hij Mij niet een troetelkind?* Jer. 31: 20. En dat zei God zelfs, toen hij in de angsten der wedergeboorte stond. In datzelfde 31ste hoofdstuk, vindt gij zulke nadrukkelijke teksten, die gij God in 't Nieuw Testament zo niet hoort spreken tot Zijn kinderen.
Ten vijfde. Zo ook Jer. 3: 4, *zult u niet van nu aan tot Mij roepen: Mijn Vader! Gij zijt de Leidsman mijner jeugd!* Ja, Jes. 63: 16, riepen ze: *Gij zijt toch onze Vader, want Abraham weet van ons niet, en Israël kent ons niet: Gij, o Heere! zijt onze Vader, onze Verlosser, vanouds af is Uw Naam.* U moet het vatten, als u wilt; het kan anders niet wezen.
Ten zesde. Ja, al vroeger, eer er nog een volk Israëls bekend was, vinden wij een man, die zo vol vrijmoedigheid daarvan sprak. Job 34: 36, *Mijn Vader! laat Job beproefd worden tot het einde toe.* Het is Elihu, die dat daar zegt, eer er kinderen Israëls bekend waren vóór Mozes' tijd, die buiten hun gemeenschap leefden.
Zo ziet gij dan, dat die ganse stelling niets waardig is. Het is geen zaak, noch bewijs. Worden zij kinderen op dezelfde wijze dan wil God ook dat zij Hem als Vader aanspreken; en zij doen het ook, zelfs een man vóór Israëls tijden heeft het gedaan. *Zijn ze kinderen zo zijn ze ook erfgenamen van tijd en eeuwigheid.*
Dat zijn nu ook de samenspraken onder ons geworden, en daar verslijt men de tijd mee. Maar vraagt liever elkaar, of gij zelf grond hebt, om God, uw Vader te noemen. U ontsticht elkaar maar, en gij verwijdert elkaars gemoed.
Daar liggen nu onze zes gronden: bekijkt ze eens, en plant ze in uw harten.

Een tweede vraag. Wij zouden met de tweede vraag begonnen zijn, maar de eerste moet dienen tot een fondament om er de tweede op te doen. Nu, de tweede bestaat hierin, namelijk: *mogen de onvromen dit gebed wel bidden?*
Dat is een zwaar stuk. 'Wij zullen het echter tot uw genoegen trachten te beantwoorden.
Eerst, zij moeten bidden, dat is de eis van God.
Ten tweede. Een onvrome kan niet wèl bidden. Hij is een zondaar door en door. De blindgeborene had ogen genoeg om dat te zien, dat God de zondaars niet hoort, Joh. 9:31. Spreuk. 15: 8, *Het offer des goddelozen is de Heere een gruwel.*
Ten derde. Omdat hij niet wèl kan bidden, mag hij evenwel het bidden niet nalaten. Hij kan niet wèl de Bijbel lezen, hij kan niet wèl ter kerk gaan. Moet hij echter die beide zaken nalaten, omdat hij ze niet wèl doet?

Ja, zult u zeggen, gij zijt nog tot het stuk niet. Mogen ze wel Vader zeggen? Ja, zij mogen God hun Vader noemen.

Eerst. Omdat Hij hen geschapen heeft, volmaakt in hun hoofd. Zo ben ik Uw zoon en Uw kind, kunnen zij zeggen.

Ten tweede. Zo: Ach! wat zijt Gij mij als een Vader der lichten geweest! Alle weldaden doet Gij op mij nederdalen; Uw gedrag is zo Vaderlijk geweest, het heeft zelfs dat van alle aardse vaders overtroffen.

Ten derde. Zo mogen ze het niet doen, als verzoend in Christus. O, dat zijt gij nog niet zondaar! U mag het niet doen als een kind Gods.

Ten vierde. Zo kunnen en mogen zij het doen, al wensende. Ach! mocht ik mede die genade hebben, om het eens te mogen zeggen, als een kind Gods! Door dat gedurig aanhouden mocht hij die zegen verkrijgen. Hij doet het uit kracht van schepping. U zijt mij als een Vader der lichten geweest door al Uw weldaden. Gij zijt nog mijn Vader niet door genade: *maar ach! was u het zo! Beliefde het U, mijn Vader te zijn*. Door het gedurig aanhouden, mocht gij het verkrijgen.

De derde vraag is. *Mag een kind Gods dit altijd wel bidden?*
Daar moeten wij een weinig onderscheidenlijk op antwoorden.
Eerst. Ik en gij kunnen zijn kind zijn in 't begin van onze bewerkingen, en dat wij 't niet weten. Paulus was het al, toen hij alleen ging om te bidden. Maar hij wist het niet.
Ten tweede. U kunt een kind zijn en twijfelen, en zeggen: Ik vrees dat het zo niet is, ziet het in Asaf en Heman, Ps. 73 en 88, hoe twijfelden ze! En zij waren evenwel rechte kinderen.
Ten derde. Iemand kan een kind zijn en door zijn grote dodigheid kan hij in verval zijn, en hij kan in aanvechting wezen, en zo in een grote donkerheid geraken. Ja, hij kan in zulk een staat komen, dat hij moet zeggen: ik moet het tegendeel besluiten, ik moet zeggen: Ach God, hoe zou ik mij onder de kinderen zetten! Ik zou het besluit wel anders moeten opmaken; ik vrees dat ik een kind ben dat tot toorn gesteld is. Was ik Gods kind zou ik dan zo twijfelen? Zou ik dan zo zwaar vallen? God slaat zulke tegenovergestelde wegen met mij in, mag ik dan nog zeggen: *Onze Vader?*
Ja. Al hebt u er geen vrijmoedigheid toe, dat leert u het voorbeeld van de verloren zoon, Luk. 15. Had hij zich niet zwaar misdragen? L
Lagen er niet zware kastijdingen en slagen op hem? Maar als hij hem vader zal noemen. Zo zegt hij: *Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, en ik ben niet waardig uw zoon genaamd te worden,* vs. 18, 19. Hij kwam in de aller-uiterste verootmoediging. Doet ook zo. Hoe doet gij het? Valt gij al bevende voor de Heere neer? Zegt gij: Heere! wat hebt U al aan mij gedaan! Geef mij toch een kinderlijk hart! En vertoont gij dan zulk een kinderlijk gedrag?
Nog eens. Zo moogt gij zeggen: ik hoop, dat ik Uw kind ben, al heb ik geen licht genoeg om het te weten; ik hoop, dat Gij mijn Vader zijt, en dat ik Uw kind ben.
Geliefden! kunt gij het nu niet bevatten, dat het zo is? Hebt u er geen hoop op? Zegt gij niet: *Heere! zult Gij niet eens tot mij komen?*

Nu de vierde vraag. *Waaraan zou men het kunnen weten, of iemand een kind Gods is?*
Toehoorders! onderzoekt gij uzelf altemet wel eens? Wilt u het klaar zien? Wij zullen er u aanleiding toe geven.
Eerst. Gebeurt het in 't natuurlijke wel, dat een kind niets naar zijn vader, of naar zijn moeder gelijkt. Zo het in 't natuurlijke gebeurt, als men zegt: daar is niet een trekje van vader of moeder in, in 't geestelijke gebeurt het niet. Het beeld Gods zult u er in zien en tasten. Als u in de Bijbel het gedrag ziet dat God houdt onder de vromen en goddelozen, en als u dan uw gedrag ziet, lijkt het er niet wat naar? Zijt gij mede lankmoedig, zachtmoedig? Doet gij ook uw vijanden goed? Voelt gij zo trekjes in u, om zo te zijn en, te doen, gelijk God doet? Zoekt gij zo te leven, gelijk uw Vader die in de hemelen is?

Ten tweede. Zo ik en gij een kind zijn, acht gij die als uw broeders en zusters, waar gij het beeld Gods in vindt? Hebt u daar een liefdragend hart voor? Zijt gij zo eens met al Gods kinderen? Kunt gij ze goed doen, deed u het niet met geheel uw hart? Overal waar gij het beeld Gods in ziet, gaat daar uw liefde met geheel uw hart naar uit? Al

was het te voren uw grootste vijand geweest, u krijgt hem lief.

Ten derde. U eert uw Vader; spreekt van Mijn God toch niet kwalijk, zegt gij, dat kan ik niet dragen. Als ik en gij in een gezelschap waren, waar onze lieve vader of moeder gescholden werden. Zou gij niet zeggen: doet dat niet, zij hebben er geen schuld aan; zou gij dan in een gezelschap niet durven zeggen: spreekt van God niet kwalijk? Kan iemand dat wel kwalijk nemen, als er iemand tegen God zondigde, en dat u in nederigheid zegt: doet het niet, ik heb er zulk een achting voor? En Hij is u ook zoveel eer waard?

Ten vierde. Gij zult zulk een afkeer hebben van de bastaarden. Als er iemand in een familie kwam, die een bastaard was, en hij zei: uw vader is mijn vader. Zou gij er niet een afkeer van hebben? Als nu een goddeloze zei: uw Vader is mijn Vader. Zou gij niet zeggen: Gij zijt een bastaard, gij liegt? *Zou ik niet haten Heere, die U haten!* Ps. 139: 21.

Ten vijfde. Zoekt gij voor uw Vader zo gehoorzaam te leven? Zegt gij: *Wat wilt Gij, Heere dat ik doen zal?* Elke dag ben ik in zulke of zulke omstandigheden, hoe moet ik mij er in gedragen? Maak mij Uw wil bekend, hoe zal ik mijn gang schikken en richten? Ach! wil mijn voetstappen naar Uw Woord richten!
Wat zegt gij, gaat het niet in uw gemoed? Moet u er niet eens voor stilstaan?

Dan, ten zesde. Zoekt gij u aan Zijn roede te onderwerpen? Zult u de Vader der geesten niet onderworpen zijn, en leven? Hebr. 12: 9. Hebt u de roede van uw ouders niet moeten ondergaan? En als er nu een rakje in de wind komt, zult u dan niet bij uzelf zeggen: *hoort de roede en wie ze besteld heeft?* Micha 6: 9.

Ten laatste. Een kind heeft zulk een verlangen naar zijn ouders; zij vragen er naar, zij spreken er van, zij verlangen er naar.
Geliefden! verlangt gij ook naar God? Of zegt gij: Zou ik uit de wereld moeten? Van alles ontkleed moeten worden? Dat lust mij niet? Een kind Gods wil graag zijn tent en alles verlaten, en het hier alles laten staan, *om naar dat huis van zijn Vader te gaan, waar zovele woningen in zijn,* Joh. 14: 2.

Ziedaar, op zulk een wijze moet gij het gebed des Heeren leren verstaan;. Of wilt u wijzer wezen dan al uw predikanten, die u met geen letters voeden? Zo is het onder Gods Volk; zo spreken ze uit één mond, en al wie daarvan verschillen, daar kunnen ze niet mede verenigen.
Wij hebben u enige proeven voor uw hart gegeven; onderzoekt uw gemoed, beproeft uzelf, legt uzelf daar eens naast. De tekenen zijn klaar genoeg, die wij tot onze toepassing en stichting gehad hebben. Zijn wij nu allemaal kinderen Gods? Gingen wij allen zo naar ons huis als kinderen Gods, wat een zegen zou dat zijn?
Wij zullen eindigen en bidden, dat God al dit gezegde belieft te zegenen aan ons en aan ulieden, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 47.

Vraag 122. Welke is de eerste bede?
Antwoord. *Uw Naam worde geheiligd. Dat is: Geef ons Eerst, dat wij U recht kennen, en U in alle uw werken, in welke uw almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid klaar schijnt, heiligen, roemen en prijzen; daarna ook dat wij al ons leven, gedachten, woorden en werken zo schikken en richten, dat Uw Naam om onzentwille niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worde.*

WIJ lezen, Mal. 1: 6, *Een zoon zal de vader eren, en een knecht zijn heer.* Dat is een ingeborene of ingeschapen wet onder allerlei mensen en volkeren. Bij wat voor volkeren gij komt: een kind moet zijn vader eren, en een knecht zijn heer. Dat wacht elk in 't burgerlijke, hoeveel te meer is het dan de plicht van een waar kind Gods! Elk wacht, dat zijn knecht en zijn kind hem eert. God heeft het in de wet der natuur gesteld; Exod. 20: 12, *Eert uw vader en uw moeder*. Het is een grote vlek voor een kind, als hij het niet doet.
Het moet een bedorveling zijn, die de gehoorzaamheid van de vader zou verachten, en de gehoorzaamheid van de moeder zou bespotten. De wraak Gods zou waken over hem. Is er een Cham die de vloed ontkomen is, en spot hij met zijns vaders val, God laat hem vervloeken, en met een profetie voorzeggen, wat zijn nakomelingen zou overkomen.
Is er een Absalom, die van zijn vader het leven gekregen had, naast God, door de geboorte, en een tedere opvoeding van zijn vader genoten had, en die daarna, als hij zich zo schrikkelijk misdragen had, nog pardon van hem kreeg, die zijn vader verdrijft uit al wat hij bezit, de wraak Gods laat hem niet leven: zijn snel beest, waar hij op zat, was zijn schavot, de boom zijn galg, de takken zijn boeien, zijn haar de strop, de veldoverste van zijns vaders leger was zijn scherprechter, die steekt hem drie pijlen in zijn hart, 2 Sam. 18: 9-14.
't Is een sieraad als een kind zijn vader en zijn moeder eert. Wat een sieraad was het voor Izak als zijn vader zei: ik ga offeren, dat hij hem met zulk een respect aansprak. *Mijn vader, zegt hij, waar is het lam ten brandoffer?* Gen. 22: 7.
Wat een sieraad was het in Jozef. Zo haast had hij geen gelegenheid, of hij zei: Is het wel met uw vader, de oude, leeft hij nog? Gen. 43: 27. Wat een sieraad was het in hem als zijn vader naar Egypte kwam. Hij stuurt hem wagens, paarden, en al wat hij van node had; en als hij nu hoorde, dat zijn vader nabij gekomen was. Zo trekt hij uit, hem tegemoet, Gen. 45: 27 en 46: 29.
Wat een sieraad was het in Salomo, 1 Kon. 2: 19, als zijn moeder tot hem kwam, hij liet haar een stoel zetten aan zijn rechterhand.

Nu moeten wij zien hoe redelijk het is, dat een zoon zijn vader eert. 't Is een sieraad. Onder alle volkeren is het schandelijk als het kind daarin mankeert. Klimt dan eens met uw gedachten op tot God. 'Daar wil Ik u hebben, zegt de Heere; eert een kind zijn vader, en ben Ik uw Vader, en zult u Mij niet eren, zult u tot mijn roem niet zijn? Moet mijn Naam gelasterd worden door uw slecht gedrag? Immers zo Ik uw Vader ben, moet Ik verwachten dat gij Mij alle respect en eer zult toebrengen. Zou gij het niet doen!' *Wel, indien gij tot een Vader aanroept Degenen, die zonder aanneming des persoons oordeelt naar eens iegelijks werk. Zo wandelt in vreze de tijd uwer inwoning,* 1 Petr. 1: 17. De Zaligmaker geeft daar zulke indrukken van. Hij was de

Wetgever van dat gebod op Sinaï. Hij predikte het zeer krachtig op Golgótha, dáár was Hij er de leermeester en beoefenaar van. Hij gaf die Wet op Sinaï, Hij beoefende ze op Golgótha, als Hij tot zijn moeder zei, toen er een zwaard door haar ziel ging: Vrouw, zie uw zoon, laat dat uw zoon zijn; en tot Johannes: Daar slaat die bedroefde vrouw, laat dat uw moeder zijn, Joh. 19: 26, 27.
Dit is het, wat Hij indrukt in zijn hemelse kinderen, die genade gevonden hebben in Gods ogen. Als u bidt. Zo zegt: *Onze Vader die in de hemelen zijt*. Laat ik U verheerlijken: *Uw Naam worde geheiligd.*
Om deze bede wel te bezien. Zo let met mij:

Eerst. Op de zoete orde.
Ten tweede. Wat het inheeft, Gods Naam te heiligen.
Ten derde. Wat de inhoud van die smeking is.
Dat zijn onze drie stukken:

1. De zoete orde, die de Heere Jezus houdt in dit gebed.
2. Wat dat zeggen wil: Uw Naam worde geheiligd.
3. Wat wij smeken, als wij zeggen: Uw Naam worde geheiligd.

1. **Wat het eerste aangaat: wij lezen 2 Sam. 23: 5*, van een verbond dat in alles wel geordineerd en bewaard is.***

Waarvan David zegt: *Voorzeker is (daarin) al mijn heil, en alle lust.* Maar wij mogen van dit gebed ook wel zeggen, dat er al onze lust in moet zijn. Waarom? Om deze reden:
Eerst. Is er een zeer eerbiedige aanspraak, gelijk een kind tot zijn vader spreekt, en een knecht tot zijn heer, en onderdanen tot hun Overheid. Die eerbiedige aanspraak bestaat in de woorden: *Onze Vader die in de hemelen zijt.*

Ten tweede. Daar zijn zulke hemelse stoffen in, zulke heerlijke pleitredenen en aandrang, op welke de verhoring verwacht mag worden.

- Wij vinden er ook een sierlijke orde in, te weten: dat de Heere Jezus in de bedestukken niet vergeet hun de Drieëenige God te laten aanbidden.
- Hij doet de bidder zijn gebed richten tot de Vader in de aanspraak, in de eerste bede, en in de vierde bede; tot de Zoon, in de tweede bede, en in de vijfde bede; tot de Heilige Geest, in de derde bede, en in de zesde bede.

Wonderlijk wijs heeft de Heere Jezus het geschikt!

- Hij doet ze hun gebed richten tot de drie Getuigen die in de hemel zijn: tot de Vader in de voorrede, eerste en vierde bede; tot de Zoon in de tweede en vijfde bede, als tot de Koning van zijn Kerk, in wiens gerechtigheid vergeving is; tot de Heilige Geest in de derde en zesde bede, als die de wet in 't hart schrijft en hen leidt op een effen pad.

't Is uitermate sierlijk en heerlijk!
In de drie eerste beden geeft Hij ze een indruk van de kinderplicht, en in de drie andere van het Vadergedrag.

- Van de kinderplicht in de drie eerste beden. Hij leidt ze tot het respect van die Vader die in de hemelen is; welk kind zal er zijn, wiens vader een koninkrijk heeft, en dat niet zal bidden, dat dit koninkrijk bloeiende mag zijn? Wat kind is er, wiens plicht het is te gehoorzamen, en zich te onderwerpen aan de besluitende en gebiedende wil van zijn vader, die dat niet zal trachten na te komen?

- De Heere vertoont in de drie laatste het gedrag dat vaders houden. Wat zorgt een vader niet al naar het lichaam voor zijn kind! Wat vader is er, die niet wat overziet in zijn kind, de schulden en misdaden vergeeft? Wat vader is er die zijn kind niet waarschuwt voor achterlagen, voor strikken die hem benauwen zouden. Derhalve begint de Zoon Gods met de verheerlijking van Zijn Vader. *Ik zoek Mijn eer niet, zegt Hij, Ik eer Mijn Vader. Maar gij onteert Mij,* Joh. 8: 49, 54.

Mogen wij wel niet zeggen: *Liefste Heere Jezus! waarom doet Gij ons daarmee beginnen?*
Eerst. Omdat God de Allerhoogste is. De eer Gods moet ons oogwit zijn in alle dingen. Hij heeft zulk een eer vertoond in alles te scheppen. Hij heeft alles gemaakt om Zijns zelfs wil, Spr. 16: 4, de hemel, de aarde, de zee, de hel. Is God niet meer, dan het schepsel? Wat een grote eer bezit Hij! Hem komt alle eer toe.
Ten tweede. Omdat Hij de minste ontering niet dragen kan. Al onteerde Hem Zijn liefste kind, het zou er een slag over krijgen. Mozes had God niet verheerlijkt voor de ogen van 't volk. Hij had God niet geheiligd. *Ik zal u nu in 't land Kanaän niet brengen,* zei God Ja, als wij God meest verheerlijken, dat is ons ook de meeste eer. Dat drukte Mozes zo uit als hij zei: "Delg mij uit uw boek, liever dan dat Uw Naam onder de Heidenen ontheiligd zou worden, dat ze zouden zeggen: omdat de Heere hen niet in Kanaän heeft kunnen brengen, daarom heeft Hij ze in de woestijn gedood.' Exod. 32: 32.
Zo vatte ook Paulus het, Rom. 9:3, *Ik zou zelve wel wensen verbannen te zijn van Christus, zegt hij, dan dat Uw Naam ontheiligd zou worden door mijn broederen.* De Zaligmaker heeft dit gebed in zulk een orde geschikt, dat Hij in 't begin met dat ze hun knieën maar buigen, Zijn kinderen leert bidden, dat:

2. Ten tweede. Gods Naam mocht geheiligd worden. Wat is dat?

Hier hebt u een Naam en die moet geheiligd worden, zegt de Heere Jezus. Als wij van de Naam van God spreken moeten wij die Oneindige niet te na bepalen. Wij kunnen dat grote Wezen in weinige letters niet omvatten. De hemel, Ja, de hemel der hemelen kan Hem niet begrijpen, 1 Kon. 8: 27. Gelijk God onbegrijpelijk is voor ons. Zo is Hij ook onuitsprekelijk. Adam, die al de schepselen een Naam gaf, bleef er wel af, dat hij God een Naam zou gegeven hebben. Nochtans mogen wij spreken van de Naam Gods. Zodanig als het de Heere belieft, zich in zijn Woord uit te drukken.
Met wat voor namen belieft het God Zich uit te drukken in Zijn Woord? *Ik zal zijn, die Ik zijn zal,* Exod. 3: 14. *Ik ben de eerste en de laatste,* Openb. 2: 8. *Ik ben altijd dezelfde, Ik ben wat Ik geweest ben, Ik ben geheel en al Wezen; Ik ben -het, die al wat wezen heeft, het wezen gegeven heb, al wat ooit wezen hebben moet, zal Ik het wezen geven.*
Dan zijn er Namen die de Goddelijke Personen uitdrukken: Vader. Zoon en Heilige Geest; dan die de bedeling der genade uitdrukken. De Vader wordt genoemd: Schepper, Rechter. De Heilige Geest: Trooster.
Dan zijn er namen die zijn verrukkingsmachtige volmaaktheden uitdrukken, Exod. 34: 6, 7. *Ik houd de schuldige geenszins onschuldig. Ik ben genadig en barmhartig, lankmoedig en al dergelijke eigenschappen.*
Dan zijn er namen in 't Woord door welke God de Godsdienst gaat uitdrukken. Zo staat er Gen. 4: 26, *Toen begon men de Naam des Heeren aan te roepen.* De Heidenen noemden hun godsdienst naar hun goden. De Joden noemden hun godsdienst naar hun God, Zach. 14: 9, *De Naam Gods zal een zijn over de ganse aarde.* Dat doen de

Christenen ook.
Door de Naam Gods moet gij verstaan, al datgeen waardoor God kan geëerd of onteerd worden; Zijn eigenschappen, al Zijn werken in welke Hij Zich in 't Woord bekendmaakt, en door welke Hij zich in de wereld bekendmaakt.

Die Naam moet nu geheiligd worden.
Hoe zullen wij die Naam heiligen? Wij, die van onze beste werken moeten zeggen dat ze onrein en onvolkomen zijn: *Wij allen zijn als een onreine,* Jes. 64: 6, en zullen wij God heiligen, Die de heiligheid zelf is; Die niet onheilig noch heiliger gemaakt kan worden? Wie geen heiligheid van enig mens toegebracht kan worden? Job 22: 2. Wat vraagt God er naar of wij goddeloos zijn of dat wij vroom zijn; wij benemen of geven Hem er niets mee.
Wat wordt er dan door het woord *heiligen* verstaan in de Schrift?

De dag wordt geheiligd; de vaten, de klederen der afzondering tot de heilige dienst worden geheiligd; de arme verloren zondaar wordt geheiligd.
Maar, zal iemand zeggen, was 't niet beter, dat de Heere Jezus had leren bidden: *Vader, die in de hemelen zijt, heilig ons?*
Nee. In deze bede ligt allermeest opgesloten, heilig ons. Gods Naam wordt allermeest geheiligd in de heiligheid, die Hij aan Zijn uitverkorene vaten geeft.

Heiligen, dat is, *iemand die onheilig is, heilig te maken; iets af te zonderen tot een heilig gebruik; en iets dat heilig is daarvoor te roemen, te prijzen en te verklaren*.
Iets dat onheilig is, heilig te maken, 1 Cor. 6: 11, *Dit waart gij sommigen. Maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt gerechtvaardigd, maar gij zijt geheiligd, in de Naam van de Heere Jezus en door de Geest onzes Gods.* Ze waren gruwelijk, maar zij werden geheiligd.
Zo bad de Zaligmaker: *Heilig ze in Uw Waarheid,* Joh. 17: 17. Zo bad Paulus: *De God des vredes zelve heilige u geheel en al,* 1 Thess. 5: 23.

Dan beduidt het in de Schrift: van het gemeen iets af te zonderen tot een heilig gebruik. Zo is het brood in 't Avondmaal, 't water in de doop. De klederen der priesters en al dat gereedschap tot die heilige dienst waren ook geheiligd. De dag des sabbats wordt geheiligd.

Hier beduidt het *iets dat heilig is daarvoor te erkennen, te prijzen, te roemen*. Heiligt God de Heere in uw hart, 1 Petr. 3: 15. Lev. 10: 3, *Ik zal geheiligd worden in degenen, die tot Mij naderen.*
*N*u zal het u welhaast klaarder vallen, wat het heiligen van Gods Naam is.

Gij moet weten, God heiligt Zijn Naam. Wanneer?
Eerst. In 't scheppen van alle dingen. Hij heeft alles zó gemaakt, dat engelen en mensen aan alle plaatsen van zijn heerschappij Hem eer moeten toebrengen. In al Zijn schepselen wordt gezien Zijn almacht in eeuwigheid, Zijn kunst en wijsheid, Zijn goedheid. Daar staan die eigenschappen Gods, als zovele parelen in een gouden ring, als zoveel blinkende steen. *De hemelen vertellen Gods eer, en het uitspansel verkondigt zijner handen werk. De dag aan de dag stort overvloedig spraak uit, en de nacht aan de nacht toont wetenschap,* Ps. 19: 2, 3. Als een kind Gods zo al die schepsels ziet. Zo wordt zijn hart wel eens gaande. Zodat hij begint te zeggen: *Heere! Gij zijt groot en uw grootheid is ondoorgrondelijk,* Ps. 145: 3. Ze spreken met de aarde, met de vissen der zee, met de vogelen des hemels; elk van die zal de eer van God groot maken, Job 12: 8.

Ten tweede. Verheerlijkt God Zich als iemand God niet dienen wil, dat Hij dan merkelijke oordelen uitstort. Zodat men moet zeggen: door de oordelen wordt de toorn Gods van de hemel geopenbaard, Rom. 1: 18. *Ik zal aan Farao verheerlijkt worden,* zegt God, Exod. 14: 17. Hij meent ulieden kwaad te doen. Maar Ik zal voor de ogen van allen verheerlijkt worden. Zodat ze niet alleen zullen moeten schreeuwen: dit is de vinger Gods, maar dit is de hoge hand Gods. God strijdt voor Israël tegen Farao, daarom beven voor Hem de volkeren, 2 Kron. 20: 29. Daar staat een Felix, Hand. 24: 25, en rilt en beeft.

Ten derde. Niet alleen verheerlijkt God Zich in oordelen uit te storten, maar ook in 't genadewerk. Daar blinken al die deugden klaar in uit. De Onderwijzer telt ze klaar op. Daarom zei de Zaligmaker, als Hij stond om zijn werk te volmaken: *Vader! verheerlijk Uw Zoon, opdat ook uw Zoon U verheerlijke,* Joh. 17: 1. Daar kwam een stem: *Ik heb Hem verheerlijkt, en Ik zal Hem nog verheerlijken,* Joh. 12: 28.
Daar komt een gehele zwerm engelen, Luk. 2: 14, die roepen uit: *eer zij God in de hoogste hemelen.* Al was het dat zij geen deel aan 't werk der verlossing hadden; zij zeiden: Hoe is nu de Koning verheerlijkt in dit kind! God wordt verheerlijkt door de engelen, zij juichten als God de aarde grondvestte. Job. 38: 7. In Jes. 6: 2, bedekken ze met twee vleugelen hun aangezicht. *Mijn God! willen ze zeggen, Gij zijt boven ons begrip!* Zij bedekten met twee hun voeten. O God! willen ze zeggen, onze heiligheid is bij de Uwe niet bezienswaardig. Ze vliegen met twee vleugelen; daarmee willen ze te kennen geven: in onze heilige sieraden staan wij ten dienste van God, en van al degenen, die verheerlijkt zijn, en nog zullen worden.
En hebben de verheerlijkten een tijd lang de kronen op hun hoofd gehad, leggen zij ze voor de voeten van de Heere neder, uitroepende: *Welke roem zullen wij U voor uw vrije genade, aan ons bewezen, geven, dan dat wij U zullen danken eeuwig en altoos?*

Ten vierde. Nu is het dat de Zaligmaker meest ziet op Gods kinderen, dat die de Naam van God zouden heiligen. Hoe geschiedt dat? Dat doen ze:

Eerst. Met hun verstand.
Ten tweede. Met hun tong.
Ten derde. Met hun daden.
Ten vierde. Met hun gebaren.
Let eens op:

Eerst, zij heiligen God de Heere met hun verstand.
Liggen ze op hun leger, of zijn ze in hun kamer of in een eenzaamplaatsje, al was het in een schuurtje of op het veld, daar wandelen ze eens met hun gedachten naar boven, en ze zetten hun gering verstand op dat Wezen, *op Zijn werken, op Zijn titels, op Zijn grote gerichten.*

Dan beginnen ze te zeggen: *Heere! een rijke beroeme zich niet in Zijn rijkdom, noch een sterke in Zijn sterkheid, noch een wijze in Zijn wijsheid, maar die zich beroemt, beroeme zich hierin, dat hij U kenne,* Jer. 9: 23, 24. Dat hij wete, wie Gij zijt. Wat Gij worden wilt voor een armen, verloren zondaar, voor een arm schepseltje in Christus; hoe licht dat uw last is, dat uw juk niet zwaar is. Hoz. 6: 3, *Dan zullen wij kennen, wij zullen vervolgen, om de Heere te kennen.*

Dan komen ze tot Zijn volmaakt Wezen. Daar zijn ze niet af te krijgen. Allerliefste Heere! zeggen ze, ik weet niet wat ik het meest of minst in U beschouwen zal; ik weet niet waar ik het meest of minst mij over verwonderen zal. Als ik mij al

over U verwonder moet ik uitroepen: *Gij zijt groot, en ik begrijp het niet*, Job 36: 26. Mijn klein vaatje is te eng, ik verlies mij zelf in Uw verrukkingsmachtige volmaaktheden.

Ga ik tot de wegen Gods, kom ik tot de voorzienigheid, 't is alles zo verwonderlijk! Beschouw ik uw regering, die Gij houdt over land en Kerk, de ontmoeting uwer kinderen, de druk, de blijdschap der vromen, de blijdschap en voorspoed der goddelozen. Daar zie ik een Naomi, die zegt: *Noemt mij Mara, want de Almachtige heeft mij grote bitterheid aangedaan*, Ruth 1: 20. Een ander komt met een Psalm; een ander zegt: *ik ben de man, die ellende gezien heeft*, Klaagl. 3: 1; een ander vertelt Zijn kinderen wat God al aan hem gedaan heeft.

Dan in 't bijzonder beginnen ze met hun verstand te denken op de volmaaktheden van dat Wezen, die de Onderwijzer optelt, te weten: *op Zijn almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, waarheid, en al waarin God nog verheerlijkt kan worden.*

De Onderwijzer telt zes Volmaaktheden op, zes Wezenlijke Volmaaktheden, die vromen en onvromen meest in 't oog lopen.

Eerst. De almacht van God. Dat gaat, zeiden de drie jongelingen op de almacht van God in de brandende oven, Dan. 3: 17. Dat gaat, zei Daniël, op de almacht van God onder de leeuwen, Dan. 6: 17. Job zegt, hfdst. 42: 2, Ik weet, dat Gij alles vermoogt. De Heere Jezus zei: *Vader! alle dingen Zijn U mogelijk*, Mark. 14: 36. Jozafat zei: In Uw hand is kracht en sterkte, 2 Kron. 20: 6. Dat gaat op de almacht van God af. Gij zult doen, boven dat wij bidden of denken kunnen, Ef. 3: 20. Gijlieden, amechtige Joden, zeiden ze, wat zult gijlieden doen? God zal het ons doen gelukken; in de Heere zullen wij het doen, zei Nehemia, hfdst. 2: 20 en 4: 2.

Niet alleen beschouwen ze Zijn almacht. Maar dan komen ze, ten tweede, tot Zijn wijsheid. Uw wijsheid is het, Heere, door welke Gij alles doorziet. U zijt tot in het hart; Gij proeft de nieren. Er is geen schepsel onzichtbaar voor U, maar alle dingen Zijn voor U naakt en geopend, Hebr. 4: 13.

Ach! zeggen ze, de vijanden mogen 't nog zo wel besteken en ons lagen leggen. Maar God zal ze ons bekend maken, zei de koning van Syrië eens: waar scheelt het, wie is de verrader in mijn rijk? Daar komt een van de kamerlingen die zich verkloekte en zei: Daar scheelt het niet; uw hovelingen doen het u niet. Maar er is een profeet in Israël, die zegt, wat de koning in Zijn binnenste slaapkamer spreekt, 2 Kon. 6: 12.

Gods kinderen zeggen: Ach, Heere! er is geen doorgronding aan uw verstand, Jes. 40: 28. God weet de rechtvaardigen uit de bezoeking te bewaren, 2 Petr. 2: 9, als het op het hoogste is. Hij weet middelen om ze uit de verdrukking te redden. Hij zal niet toelaten, dat de vijanden hen altijd verdrukken.

Dan melden ze, ten derde, met hun verstand de goedheid Gods. U zijt geen hard God, zeggen ze, maar vriendelijk; geen wrede. U zijt wonderlijk goed. U hebt al uw schepselen goed gemaakt. U hebt er zoveel goedheid ingelegd, dat men kan smaken en zien, hoe goed God is, Ps. 34: 9. Niemand is goed dan één, namelijk God, zei de Heere Jezus, Matth. 19: 17. Immers is God Israël goed, Ps. 73: 1, Klaag!. 3: 25, De Heere is goed degenen, die Hem verwachten. Een mens denkt dikwijls ten kwade, maar God ten goede, Gen. 50: 20. Hij doet alles medewerken ten goede degenen, die Hem liefhebben, Rom. 8: 28. De koning

gaf ze mij, naar de goede hand mijns Gods over mij, Nehemia, hfdst. 2: 8.

Dan verheerlijken ze God, ten vierde, in Zijn gerechtigheid. Een zondaar mag denken dat God niet rechtvaardig is, als Hij wraak oefent over de goddelozen. Maar God is rechtvaardig in Zijn geboden, in Zijn regering, in Zijn rechtspleging. Het is al overvloeiende van gerechtigheid. God is waarheid, en is geen onrecht; rechtvaardig en recht is Hij, Deut. 32: 4.

Dan melden ze ook, ten vijfde, Zijn waarheid. Jer. 10: 10, Onze God is de waarheid. Heeft ooit iemand enig feil aan Hem gevonden? Leest in 't boek des Heeren, niets zal er aan feilen, Jes. 34: 16. God is geen man, dat Hij liegen zou, Num. 23: 19. Onze Heere is een God, die niet liegen kan. Hij is ook de onveranderlijke. Hoe zouden ze anders die God zoeken? God dienen, als ze Hem zo niet kenden?

Ja, ten zesde, zij melden ook Zijn barmhartigheid. Daar ontfermt Hij Zich gelijk een vader over zijn kind, Ps. 103: 13. Ja, nog groter is God in Zijn ontferming. Weet gij, die boos zijt, uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal God het doen, Luk. 11: 13. Gij hebt de lijdzaamheid van Job gehoord, en zijn einde gezien, en gij hebt gehoord, dat de Heere een Ontfermer is, Jak. 5: 11.

Ten tweede, met hun tong.
Als ze nu bij anderen komen, houden ze dat in? Is het genoeg, dat ze God zo kennen, en dat ze Hem met hun verstand zo beschouwen? Nee het. Dat kunt gij tasten en voelen, zij moeten niet alleen dat grote Wezen recht kennen, maar als ze bij anderen zijn, komt het er uit; zij kunnen er niet van zwijgen; 't komt er alles uit, dat zij zulk een God dienen. Er was een Israëlitisch dochtertje bij Naäman, de Syriër, zij kon niet zwijgen. *Daar is een profeet, zegt ze, als mijn heer daar bij was, hij zou wel genezen worden.* 2 Kon. 5: 3. Ach! zij gaan dan spreken tot roem van de Heere. Een kind van God spreekt tot roem van de Heere. Zijn ze ergens, zij eren God. U kunt het terstond horen aan het een of ander hemels propoost.[35]
Komen ze bij anderen, het is: laat ons samen Zijn Naam verhogen, Ps. 34: 4. Ze wekken er hun kinderen, hun vrienden, hun buren toe op. Indien hun tong zweeg, hun geweten zou spreken tot lof van de Heere. *Loof de Heere, mijn ziel!* zeggen ze, Ps. 103: 1. Het doet hun zo zeer, als ze eens gezwegen hebben, waar zij moesten spreken.

Nog eens. Ten derde, dan gaan ze de deugden Gods verkondigen, niet alleen met hun tong, maar met een nederig, Godvruchtig gedrag.
Zij zoeken zo voorzichtig, wijs, bescheiden al hun gangen te richten. Zodat men er van zegt: dat mens zoekt zijn gedrag zó te richten, dat Gods Naam door hem geheiligd wordt. Als de wereld zulken ziet, in hun lijdzaamheid, in het kruis, en in hun vertrouwen, in het donkere; dan moeten zij zeggen: Die mensen dienen God beter dan wij. Als ze hun stichtelijke wandel zien, hun wijsheid, nederigheid, godsvrucht; dan wordt hun Vader verheerlijkt, terwijl zij vele vruchten dragen, Joh. 15: 8.

Ten laatste. Verheerlijken ze God in hun eerbiedige gebaren.[36]
Die niet zozeer uitwendig en voor 't oog van de mensen zijn, maar als ze in het verborgen zijn, dan mogen zij zich wel wat anders aanstellen dan bij de mensen; dan

[35] Redenering, bedoeling
[36] gedragingen

behoeven zij zoveel niet op de gebaren te zien; dan gaan ze wel eens vrijmoedig met God om, hoewel het altijd betamelijk is; dan gaan ze hun liefde wel eens voor de Heere uitdrukken. Als de wereld hen hoorde, zij zouden wel denken, dat het niet eerbiedig genoeg was. Maar zij dragen de Heere de schuldigen eerbied altoos toe.
Dan kruipen ze wel eens als een worm langs de grond, dan liggen ze eens op hun aangezicht voor God, dan liggen ze wel eens op hun rug. Dan wringen ze wel eens hun handen, dan bedekken ze wel eens met hun handen hun aangezicht, dan slaan ze wel eens met hun handen op de borst, Luk. 18: 13. Dan slaan ze wel eens met hun handen op hun heup, Jer. 31: 19, dan schreien ze eens.
Zo ze dan in een gezelschap moeten komen drogen ze met haast hun tranen af. Maar Zijn ze in het eenzame, daar is het vrijer: dan buigen ze zich wel voor God. Moest een Abraham zich driemaal buigen voor de zonen van Heth, hoeveel te meer zij dan voor de Heere? Dat is niet uit te drukken die gebaren, of ze moeten ondervonden worden. Altemet huppelen ze eens van blijdschap, als de blijdschap des Heeren hun sterkte, Neh. 8: 11, gevonden wordt.

3. **Ten derde. Wat smeken ze nu als ze dat zeggen: *Vader in de hemel,*** en: ***Uw Naam worde geheiligd?***

Eerst. Ach Heere! zeggen ze, mijn hart is gezet op zulke zaken, mijn hart is daar begerig naar. Jes. 26: 8, *Tot Uw Naam en tot uwer gedachtenis is de begeerte onzer ziel.* Laat de lief hebbers uws heils gedurig zeggen: de Heere zij grootgemaakt! Ps. 40: 17, Ach Heere! laat elk uw grootheid zien, aan alle plaatsen van uw heerschappij. Ps. 57: 12, Verhef U boven de hemelen, o God! Uw eer zij over de ganse aarde.

Ten tweede. "Allerliefste God! maak mij niet zalig dan langs een weg, die allermeest tot uw eer is. Verheerlijk Uw Naam aan mij. Ik wil anders niet in de hemel komen, noch zalig worden, dan in de Heere Jezus, in welke al Uw deugden eer krijgen. Vader in de Hemelen, verlicht Gij de ogen van mijn verstand."
Een zondaar weet wel, dat er een God en een Zaligmaker is, door onderwijzing van het Woord.
"Maar laat ik bij het onderwijs van het Woord ook verlicht worden, laat ik U kennen door het licht van Woord en Geest; laat ik door Uw Geest zien, wat Gij zijt; ik ben zo traag in mijn tong om uw lof te vertellen. Open mijn lippen. Zo zal ik Uw lof vertellen, Ps. 51: 17. Laat ik doorbreken, laat ik niet tot verdonkering van Uw eer zijn. Niemand kan mij dat kwalijk nemen, spot de wereld daarmee, zij hebben er geen reden toe."

Nog eens. Ten derde: *Uw goede Geest geleide mij in een effen land,* Ps. 143: 10. Laat mijn wandel stichtelijk zijn, overtuig ze door mijn wandel. Zodat ze moeten zeggen: Daar is niets op hun wandel te zeggen, hij is eerlijk: wij zouden zo niet doen.

Ten vierde. *Ach Heere! zeggen ze, bewaar mij voor schrikkelijke vallen, waar Uw Naam door onteerd zou worden. O God! bewaar mij.*
Daar hebben Gods kinderen niet één belofte toe, niet meer dan een Noach, David, Salomo of Petrus hadden. God heeft dat nooit beloofd. Daarom wandelen zij in vreze, 1 Petr. 1: 17, wetende wat voor een hart zij hebben, met wat vijand zij te doen hebben, wat pijlen hij schiet. Ze weten, dat ze tot hinken gereed zijn. Ps. 38: 18. Ze weten, hoe bitter het valt, als ze gevallen zijn, eer ze de troostelijke nabijheid Gods weer krijgen. Wat viel het een David en Petrus bitter, eer ze die weer hadden!
Dat is de eerste bede. Nu hebt u die eerste bede zo dikwijls horen prediken, wie weet

hoe weinig gij er nog van weet!

Nu moeten wij nog een woord tot een stichtelijk slot hebben.
Dat bidt gij nu allen, en dat hebt u van der jeugd af gebeden. Wij hebben u een vraag te doen: hebt gij Gods Naam wel verheerlijkt? Hebt u er geen gelegenheid, geen stof toe? Kunt gij het niet doen in uw huisgezin, met uw kinderen, vrienden, buren, gezelschappen? Klopt uw hart niet? Moet gij niet zeggen: mijn God, mijn hart veroordeelt mij, ik doe het niet, ik ben stom, ik zie de wereld; die spreken wel alles, maar ik ben stom?
Dit bidden niet alleen particulieren, maar opzieners, predikanten, ouderlingen en diakenen. U zijt er meer toe verplicht dan particulieren; u moet opzicht hebben over de kudde. Heiligt gij Gods Naam wel?
Aanzienlijken! zou gij niet moeten beschaamd staan, als een particulier Christen het meer doet, dan gij? Zijt gij de heiligen wel aangenaam?
U zult zeggen: Predikanten, handelt gij ook zo? Dat is waar, zij hebben er meer gelegenheid toe dan een particulier Christen. Ouderlingen en diakenen hebben er ook meer gelegenheid toe, maar predikanten nog meer.
Wat een heerlijke bediening hebt gij! wat een studie, wat een vrijmoedigheid! Zij hebben dikwijls grote ondervinding. Zou altemet een predikant niet beschaamd moeten staan, als hij in een gezelschap is, waar particulieren dikwijls eerst beginnen? Zijn particulieren in hun winkels, wat kwijten ze dikwijls hun gemoed. Zodat ze predikanten beschamen! Wat een schande zal het voor een predikant zijn, als God zal zeggen: zwijg van hem, hij was niet om Mijn Naam te vermelden, Amos 6: 10. Hoe troosteloos zal het dan zijn! Matth. 25: 11, daar stonden ze en schreeuwden: *Heere! Heere! doe ons open;* laat ons op onze bediening binnenkomen. Uw bediening zal u in de hemel niet brengen.

Wat hebben er de overheden geen gelegenheid toe om de ontheiliging te weren, de ontheiligers te straffen, en de heiligers van Gods Naam te belonen, aan te moedigen en te ondersteunen! Wat een glans is het voor hen, als zij God eren! Maar wat een onsieraad, als zij Gods Naam ontheiligen! Zouden ze wel graag zien, dat hun naam onteerd werd? O, wat voor schrikkelijke straffen Zijn er voor de ontheiligers. Maar wat een loon voor die Hem heiligen! Als u God ontheiligt, die Mij versmaden, zegt Hij, zullen licht geacht worden, 1 Sam. 2: 30. Al was het een koning Nebukadnezar, of een Belsazar: Gij hebt de God des hemels geen eer gegeven, zei Daniël, hoewel gij al die dingen geweten hebt, Dan. 5: 23. De grote lieden zijn ijdelheid, de kleinen leugen, Ps. 62: 10.
Zegt gij: ja, ik zou bespot worden als ik God heiligde, zij zouden mij uit de gezelschappen werpen?
Ach nee, zij zullen niet. Nicodémus en Jozef van Arimathéa werden niet uitgeworpen, omdat ze alleen stonden. Wat zouden ze tegen u doen? Die met u zijn, zijn meer, dan die tegen u zijn. Wie zijn er voor u? De Drieëenige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, de vromen, uw eigen gemoed, de Bijbel. Wie zijn er tegen? De goddelozen, de duivel, uw verdorven vlees, uw gezelschap, dat gij verlaten moet.

U zult zeggen: gij stoot ze allemaal voor het hoofd, dan moeten wij moedeloos worden; is er dan niemand die God eert?
Ach God! waar zijn de heiligers, en de verheerlijkers van Uw Naam? Is er niemand? Is er niet één tekentje, waar men aan kan weten, dat men Gods Naam heiligt?

Ja, wij zullen er enige stellen

Eerst. Dan heiligt gij Gods Naam, als u uw tijd niet beter rekent doorgebracht te hebben, dan Als u tot eer van God geweest zijt. Was u in een gezelschap, of in geen gezelschap, nergens rekent u uw tijd beter mee besteed, als dan.

Ten tweede. Als het u zeer doet, dat gij Gods Naam niet geërd hebt. Als u Hem niet hebt kunnen eren, dan klopt uw hart; dan zegt gij: Heere, dat is niet goed, ik heb gezwegen, waar ik moest gesproken hebben, ik heb mezelf meer geëerd dan U.

Ten derde. Als het u zo bitter zeer doet, als u gevallen zijt, dat God daardoor onteerd wordt. Als u langs de straat gaande zo benauwd zijt, als de lippen maar opengaan, omdat het u zulk een doodsteek is, dat God daardoor zo onteerd wordt. Als ik een eerlijke vader had, en ik was in een gezelschap, waar hij gescholden werd. Zou het mij niet een steek in mijn hart zijn? Zo was het met Hiskia, Jes. 37: 4. Mijn God! zegt hij, wat steekt mij dat in mijn hart, dat Rabsaké U zo lastert.

Ten vierde. Dan heiligt gij Gods naam, als u uw eigen Naam voor Gods Naam zo ten beste geeft. Wat scheelt mij eer, aanzien, als ik maar in Christus ben, en als God maar geëerd wordt! Dan acht ik op geen ding.

Vindt gij het zo bij uzelf gesteld? Wel! gij zult gezegend zijn; God zal Uw Naam ophouden. Hij zal u kronen met goedertierenheid, en gij zult nog leven, nadat gij gestorven zijt.

Laat ons niet scheiden, geliefden! of laat ik mijn hart nog eens uitspreken in zegeningen u toe te wensen. Ik heb het zo menige jaren gedaan, het is vandaag over veertien dagen net negenentwintig jaren, dat ik uw predikant ben geweest. Laat ons, of het voor het laatst was, ons hart nog eens uitspreken.

Mensen, die niet bekeerd zijn! wij weten niet, of wij u niet iets zullen toewensen, dat gij niet graag hebt. U denkt licht al in uw hart, houd uw mond dan maar toe. Maar dat laat mijn beroep en uw plicht niet toe.

Is hier een onbekeerde, gelijk er naar allen schijn wel zijn, is er een onbekeerde, die nog geen lidmaat is? Ik wens, dat u in dit jaar zult moeten zeggen: Ach Heere ik kan het niet langer harden, of ik moet mijn belijdenis gaan doen; ik ben er begerig toe.

Zo u iemand hebben wilt, om u te onderwijzen, kiest er een uit van ons: ik bied onze dienst aan, uit allernaam. U moet het doen, ik wens, dat u zult moeten zeggen: Ach Heere! ik heb als een groot beest geleefd. Wat heb ik gedaan?

En gij, die een onbekeerd lidmaat zijt, en al jaar en dag geweest zijt, ik wens, dat u zult moeten zeggen: mijn belijdenis maakt mij niet bekwaam, om ten Avondmaal te gaan. Weet u wat ik u toewens? Gij hebt zo dikwijls uzelf een oordeel gegeten, ik wens u toe, dat er ergens een mens geboren mag zijn, en in de dienst van God zijn, of daar nog in komen, die God als een pijl zal gebruiken, om u het hart te raken. Zodat u niet meer als een zorgeloze of goddeloze zult gaan, maar als een bekeerde.

Zegt u, die wens wil ik van u niet hebben, ik wens, dat ik dat niet zal ondervinden?

Ei, zegt dat niet; zegt liever, God geve, dat dit woord in mij waarachtig worde!

Is hier iemand, een overtuigde (daar gaat toch geen één jaar door, of door de goedheid Gods wordt de een of de ander gekwetst en overtuigd). Ik wens u toe, dat God u niet vele harde dagen geve, dat uw zonden niet al te veel in het licht van Zijn aangezicht gesteld mogen worden, opdat uw geest in u niet overstelpt worde. Ik wens u toe, dat God uit de hemel het goede werk, dat Hij in u begonnen heeft, Filipp. 1: 6, zachtjes voor de dag zal laten komen. Zodat u zult moeten zeggen, eer er een jaar ten einde is: ik moet beginnen te denken, dat het God is, die in mij werkt, ik heb 't mijn leven niet

durven denken.

En kinderen Gods, die het niet durft ontkennen, dat God in u werkt, die uw geloofsoefeningen en zoete gestalten niet durft ontkennen, weest er blij over en dankbaar voor.
Maar zegt gij: ik leg elke zondag weer omver?
Die zo met uw gestalten werkt, u denkt om de Heere Jezus niet veel. En u wens ik toe, dat u mag leren geloof oefenen.
U zult zeggen, wat is dat?
Dat is naar de Heere Jezus te schreien, om Hem te worstelen, naar Hem te vlieden, Hem aan te kleven, Hem vast te houden en niet te laten gaan, u op Hem te werpen, en met Esther te zeggen, hfdst. 4: 16, *Kom ik om zo kom ik om.*
Ik hoop, dat, eer een jaar ten einde zal zijn, gij zo door geloofsoefeningen met de Heere Jezus zult kunnen verkeren.

En gij, die vroom zijt, maar die klaagt dat ge uw leven niet verzekerd zijt, ik hoop, dat u onderscheid zult leren maken, dat u zo wel met geloof als met verzekering kunt binnenkomen. Als u in het geloof sterft, dan zult u met al die vaders binnenkomen, waarvan u leest, Hebr. 11: 39. *Deze allen hebben door het geloof getuigenis gehad, en zij zijn er ook in gestorven.*
Ik hoop, dat God het u te bevatten zal geven, dat geloof geen verzekering is; en dan hoop ik, dat God u zal doen zien, dat u misschien de verzekering al jaar en dag gehad hebt. Hebt u uw leven niet enige verblijding gehad, ergens in een Psalm te lezen of te zingen, aan een Avondmaal, of in een gezelschapje, of in uw eenzaamheid? Hebt u niet wel een verwondering, of een optrekking gevoeld, dat het wat stil was?
Was dat verzekering, zult u zeggen? Ja. Dat was al gevoelige verzekering.

En u vromen! die de gevoelige verzekering zelden of menigmaal genoten hebt, en die nu in de war of in het donker zit, ik hoop, dat dit het laatste jaar van uw donkerheid zal zijn, en dat u nog zult mogen zingen:

Blijdschap komt na veel smarten
Allen oprechten harten. Datheen Ps. 97

Het licht is voor de rechtvaardige gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten van hart, Ps. 97: 11. En dat u zult kunnen zeggen: Dat is de stem mijns Liefsten, en dat is de stem van mijn Vriend, Hoogl. 2: 8. *Ik vond Hem, die mijn ziel liefheeft, ik hield Hem vast,* Hoogl. 3: 4.

En kinderen Gods, die het nog zowel stellen kunt, gaat, heiligt gij Gods Naam? Ik wens u veel vrijmoedigheid toe, maar dat ge u moogt wachten voor de geest der hovaardij. Smijt niemand tegen de grond, doet zoals anderen aan u deden. Anderen zijn zo bang om Gods gunst, als u te voren waart. Gaat, helpt ze, en wij wensen u veel genade toe.

Vromen en onvromen samen! Ik hoop, dat u in dit jaar niet vele smartelijke dagen in uw familie hebben moogt, God geve, dat het u gunstig zij. Ik hoop, dat God u niet vele bittere kelken op uw hand zal zetten. Ik wens, dat in alles waar ge uw hand aanslaat, de goede hand Gods dat zal zegenen. Ik hoop, dat de zegen Gods u rijk zal maken. Zodat u geen smart moogt hebben in al uw voornemen. *Kent God in al uw wegen. Zo zal Hij uw paden recht maken,* Spr. 3: 6.

Ouders! ik wens u toe, dat uw kinderen u tot een kroon zullen zijn. Ik hoop, dat God de ouders hun kinderen nog schenken zal. Ik wens, dat gij ze in de vreze Gods zult opkweken. Draagt ze op uw hart, neemt ze in uw gebed, gaat er mee alleen, valt er mee op uw knieën. U weet niet hoe het hun nog aankleven zal, al hun leven.

Dat is de wens van ons hart, dat zijn woorden waar wij in nederigheid van kunnen zeggen, dat ze het innigste van ons hart openleggen. Zilver of goud hebben wij niet om u allemaal te verrijken. Gods gunst kunnen wij u niet geven, maar wij smeken, dat Hij ze u geve.

De Heere zegene u en Hij behoede u, de Heere doe Zijn aanschijn over u lichten, en Hij zij u genadig; de Heere wende Zijn vriendelijk aanschijn tot u, en Hij geve u vrede. Hier zijn tijdelijke en geestelijke, en hiernamaals is eeuwige vrede, met eeuwige heerlijkheid, blijdschap en heiligheid voor Zijn troon.

Ik wens, dat als ik eens weg zal zijn en gij mede, wij dan elkaar voor Gods troon vinden zullen, om Hem daar samen tot in alle eeuwigheid te danken en groot te maken, voor al het goede, dat wij hier van Hem genoten hebben.
De Heere doe zo! Amen, ja, Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 48.

Vraag 123. Welke is de tweede bede?
Antwoord. *Uw koninkrijk kome. Dat is: Regeer ons zo door Uw Woord en Uw Geest, dat wij ons hoe langer hoe meer aan U onderwerpen; bewaar en vermeerder Uw kerk; verstoor de werken des duivels en alle heerschappij, welke zich tegen U verheft, mitsgaders alle boze raadslagen, die tegen Uw heilig Woord bedacht worden; totdat de volkomenheid uws Rijks kome, waarin Gij alles zult zijn in allen.*

WIJ lezen, Spreuk. 14: 28, *In de menigte des volks is des konings heerlijkheid. Maar in gebrek aan volk is eens vorsten verstoring*. Eens konings heerlijkheid bestaat niet in zijn zijden klederen, gouden kroon, juwelen, of kostelijke steen, maar er is een heerlijkheid die bestaat in drie of vier zaken, en als hij die bezit. Zo bezit hij een majestueusheid. Welke is die heerlijkheid?
Het eerste is zulk een deftigheid. Toen Nebukadnezar dat kwijt was, werd hij bij de beesten verstoten, Dan. 4: 33. Daar schrikte Saul zo voor, dat zijn glans van hem zou weggenomen worden, als Samuël van hem weg ging: *Eer mij toch, zegt hij, voor de oudsten mijns volks*, 1 Sam. 15: 30.
Ten tweede. Bestaat eens konings heerlijkheid in de veelheid der onderdanen. 2 Kron. 14: 9 kwam Zerah de Moor, met een leger van duizendmaal duizend en driehonderd wagens. Ahasvéros regeerde over honderd zeven en twintig landschappen, Esther 1: 1.
Ten derde. Bestaat zij daarin, dat hij een vermeerderaar van zijn rijk is. Daar staat van het huis van Saul, dat het ging en zwakker werd, en van het huis van David, dat het ging en sterker werd, 2 Sam. 3: 1.
Ten laatste. Bestaat zijn heerlijkheid daarin, dat zijn onderdanen alles voor hem opzetten, goed en bloed, zij durven zulk een groot vertrouwen op hun koning zetten, zij geven hun hart, tong, hand en beurs, en al wat zij hebben ten dienste van hun koning.

Zulk een majesteit en glans is er in Sions Koning, de Heere Jezus Christus, ook.
Eerst. Als u aan de glans komt. Zo moet elk voor Hem neervallen en zeggen: *Gij zijt groot, en wij begrijpen het niet*, Job 36: 26. *O Heere, onze Heere! hoe heerlijk is Uw Naam over de ganse aarde! Gij, die Uw majesteit gesteld hebt boven de hemelen*, Ps. 8: 2. Dan heeft Hij een macht die Hij vertoont in hemel en op aarde. Zodat de duivelen zelfs voor Hem sidderen, Jak. 2: 19.

Ten tweede. Komt gij aan de onderdanen, dat is een schaar, die niemand tellen kan, Openb. 7: 9, zij zijn in zulk een menigte, als het zand aan de oever der zee, en als de sterren des hemels, Gen. 22: 17.

Ten derde. Komt gij daaraan, dat Hij een vermeerderaar van Zijn rijk is, dat is Hij bovenal. Ps. 72: 8, Hij heerst van zee tot zee, en van de rivieren tot aan de einden der aarde. Hij gaat uit overwinnende, opdat Hij overwon, Opent), 6: 2. Door Mijn dood, zegt Hij, heb Ik verworven, dat gij Mijn onderdaan zou zijn.

Ten laatste, zijn onderdanen zetten ook alles voor Hem op. Hadden ze duizend harten en levens, zij gaven ze aan Hem. Ze zijn Hem getrouw tot de dood; zij lenen graag hun tong, hun hand, en al hun krachten aan hun Koning.

Dit alles vindt gij in de tweede bede, in zulke korte woorden; inzonderheid vindt gij er in, hoe de Koning een vermeerderaar van Zijn Rijk is, en hoe elk overwonnene alle

dagen zijn knieën buigt, en zegt: heers toch over mij en al het mijne; ik ben blij, dat ik uw onderdaan ben. De zaak zover gezien hebbende, moeten wij bezien het Koninkrijk; dan hoe dat toekomt, en dan, wat elk onderdaan smeekt, als hij zegt: *Uw koninkrijk toekome.*
U weet dikwijls niet, wat gij bidt, als u deze bede bidt. Wij zullen het u zeggen, als het God belieft, in dit stondetje.

Wij moeten dan eerst zien, het Koninkrijk.
Ten tweede. De toekomst.
Ten derde. De bede.

1. **Wat het eerste aangaat: Wat voor rijken zijn er in de Heilige Schrift bekend?**

Daar is een rijk Gods bekend, 1 Kron. 22: 10. God zet de koningen af en Hij bevestigt de koningen, Dan. 2: 21.
U hebt wel gehoord, dat er een Antichristisch rijk is, dat zich verheft tegen al wat God genaamd wordt, 2 Thess. 2: 4. Het laat zich als een God aanbidden, Openb. 17.
U hebt het wel gehoord, en gij weet het dat er een rijk van de duivel is, Col. 1: 13. Het rijk der duisternis, daar is de regering zo streng, zij mogen bidden noch lezen; onder die regering moeten ze onnatuurlijke dingen doen. Ze hebben er nooit kwaad genoeg gedaan, u mag er geen goed doen; of doet gij goed, dan moet gij er een kwaad einde in voor hebben, en dan deugt al het goed niet. Apollo is er koning. U moet met uw geweten lachen, u moet niet treuren maar lachen. Zijt gij onder dat rijk? Zo gij niet bekeerd wordt. Zo zult u met uw koning ongelukkig zijn.
Ps. 10: 16, daar leest gij van Gods Koninkrijk.

U zult zeggen: wat voor rijken en regering heeft God al?

Eerst. God heeft er een over alle schepselen. Zonder betrekking op deugd of zonden. Zonder betrekking op loon of straf.
Dan heeft God, ten tweede, een regering met kastijding, dat is het rijk van gerechtigheid.
Dan, ten derde, heeft God er een van genade, waar Hij alleen regeert met ontferming.
Dan, ten vierde, heeft God er een, waar Hij regeert, waar al de vrienden binnen, en al de vijanden buiten zijn. Dat is het rijk der heerlijkheid.

Eerst. Onze God heeft een regering. Zonder betrekking op deugd of ondeugd. Daardoor beheert Hij al de schepselen, die Hij met Zijn hand gemaakt heeft; zon, maan, sterren, vissen, vogelen, er is niemand die zich die heerschappij onttrekken kan. Daar zegt God tegen dat schepsel: gij zult dat doen, en tegen een ander: gij zult dit doen. God gebiedt de vis, Jonas in te zwelgen en hem weder uit te spuwen, en zij doen zijn bevel. De winden en wateren gehoorzamen Hem.

Ten tweede. Heeft God een rechtvaardige regering, waar Hij Zijn haters vergeldt, en Zijn kinderen kastijdt, als ze zich misdragen hebben.
Daar straft Hij zijn vijanden als een Rechter, en Hij kastijdt Zijn kinderen als een Vader, als ze tegen Hem gezondigd hebben; in plaats van eens rechters slag, is het eens Vaders roede. Hebr. 12: 6, *Want die de Heere liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geselt een iegelijk zoon, die Hij aanneemt.* Gelijk een vader een kind kastijdt zo doet God ook; Ik kan de zonden, zegt God, niet in u dragen, altoos dan niet, als het door enige

toeleg is; uw dagelijkse struikelingen, zwakheden en overvallen zal Ik voorbijgaan. Maar als er enige toeleg is, dan zal Ik het u doen gevoelen.
God heeft een regering van recht over zijn vijanden. Nebukadnezar mocht zeggen, als Daniël de droom had uitgelegd: *Nu weet ik, dat ulieder God een God der goden is.* Als de dromen uitgelegd waren prees de koning de God van Daniël. E als de jongelingen in de oven niet verbrand waren prees hij de God van Sadrach Mesach en Abednego, Dan. 2: 47 en 3: 28. Daarna, als God Zijn gerechtigheid aan zijn persoon getoond had, Dan. 4: 34, 35. Zo prees hij de eeuwig Levende; *niemand, zegt hij, kan Zijn hand afslaan, of tot Hem zeggen: Wat doet Gij?* Ach! dan moeten de goddelozen wel invallen en zeggen: God is rechtvaardig. Worden ze niet bekeerd in dat rijk, dan is de hel en het verderf voor hen. Al zulken moeten voor God sidderen.
Ja, de duivelen zelfs regeert God. Dat blijkt in Job. Al wat Job heeft, zij in uw hand, zei God tegen de duivel, Job 1: 12. En in Paulus: maakt, door uw vuistslagen, dat hij niet hovaardig wordt. Maar laat hij niet te neerslachtig worden, 2 Cor. 12: 7. Slaat hem met vuisten, maar laat het niet te hoog gaan.

Ten derde. Dan heeft God een rijk der genade. Ps. 2:6, Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion. Dat is die Melchizédek, die Koning des vredes, Hebr. 7: 2, Luk. 1: 33. Hij heeft het rijk van zijn vader David gekregen, dat zal eindigen.

Ten vierde. Hij heeft het rijk der heerlijkheid, waar de engelen en de zielen, die in het geloof ontslapen zijn in leven en zweven voor de troon, Hem aanbiddende en heerlijkheid geven. Ps. 11: 4, De Heere is in het paleis van Zijn heiligheid. De Heere is in de hemel.

U zult in uw gedachten denken, in de tweede bede, wat voor een koninkrijk wordt daarin beoogd.
Het koninkrijk van Gods macht en van Zijn justitie is er niet uitgesloten. Maar 't wordt er minder beoogd. De regering over de schepselen maakt dat rijk voorspoedig; zodat ze dat woord van Jozef moeten gebruiken: u hebt het wel ten kwade gedacht, maar God heeft het ten goede gedacht, Gen. 50: 20. Ik heb ze naar het land der Chaldeeën ten goede beschikt, Jer. 24: 5. *Wij weten, dat die God liefhebben, alle dingen moeten medewerken ten goede*, Rom. 8: 28.
Ja, de regering van de justitie mag er niet uitgesloten worden, dewijl uit het rijk des duivels het rijk der genade wordt opgericht; en dat rijk dient om het rijk der genade te beschermen, en er voor ten goede te werken.

U zult zeggen: wat voor een rijk is het waar de Heere Jezus hierop ziet, als Hij zegt, dat gij bidden zou: *Uw rijk toekome?*
Meest wordt er gezien op het rijk der genade, dat God na de val heeft opgericht, en ten einde zal lopen n 't rijk der heerlijkheid, in die heerschappij over al die uitverkorenen in eeuwigheid.
Wat is nu het rijk der genade?
Niet anders dan die heerschappij, die de Heere Jezus in 't hart van elke uitverkorene houdt, door het Woord en de Geest. Dat rijk is er geweest in 't Oude zowel als in 't Nieuw Testament. In 't Oude Verbond had de Koning Zijn rijk van genade; daar schoot Hij zijn pijlen die troffen in 't hart. Die vaten der barmhartigheid kwamen uit de natuur tot de genadestaat over, Ps. 45: 6, In de oude bediening wrocht God ook door Woord en Geest, zij hadden de sacramenten, het ware geloof in hun hart, en dan door 't werk des Geestes verbrak Hij in hen de werken des duivels, en zo richtte Hij

het geestelijk koninkrijk in hen op.
Het was niet minder in de nieuwe tijd. Als Hij 't daar begon op te richten zo vervulde Hij de beloften aan hun vaderen gedaan, Hand. 13: 32. Die bediening kwam met meerdere blijheid voor de dag. Johannes riep: *Bekeert u; want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen,* Matth. 3: 2. Dat is: het staat alles om vervuld te worden, waar de koningen, profeten en rechtvaardigen zo naar verlangd hebben. Daar is Hij nu, die Messias; wilt u er deel aan hebben? Zo moet gij voor Hem onder Zijn regering leven.

Dat rijk had tweeërlei aanzien: een uitwendig en een inwendig aanzien.

Het uitwendig aanzien wordt met een ander woord genoemd: een visnet, Matth. 13: 47, waar goede en kwade vissen in zijn. Dat zichtbare rijk wordt met een ander woord genoemd een dorsvloer, Luk. 3: 17, waar kaf en koren op is; een akker, waar tarwe en onkruid op is, Matth. 13: 24.

Het inwendig aanzien wordt met een ander woord het onzichtbare genoemd, en zo wordt het vergeleken bij een besloten hof, een besloten wel, een verzegelde fontein, Hoogl. 4: 12. De verborgen mens, 1 Petr. 3: 4. De besnijdenis des harten, Rom. 2: 29.
Dat koninkrijk der genade. Zo in zijn inwendig en uitwendig aanzien beschouwd hebbende, moeten wij zien Wie het wordt toegeschreven.
't Wordt God toegeschreven. 't Wordt genaamd: *Uw koninkrijk.*
Koningen willen in dat rijk altemet al te veel regeren, zij zijn maar medeleden in dat rijk. Als ze dat vatten, dan zouden ze de kroon geheel en al zetten op het hoofd van Jozua, de Zoon van Jozadak, dat is de Heere Jezus. Dan zouden ze verstandig handelen en zich laten tuchtigen, Ps. 11: 10. Dan zouden ze blij zijn, dat ze zijn onderdanen waren. Dan zouden ze al de genade, die ze van Hem mochten gekregen hebben, ten dienste van de Koning besteden. Dan zou dat verhevene van hen gezegd worden, Jes. 49: 23, *Koningen zullen uw voedsterheren en hun vorstinnen uw zoogvrouwen zijn.* Een voedsterheer en een zoogvrouw zijn geen meester, maar ze doen zoveel goeds als ze kunnen.
Het is ook UW koninkrijk, en niet dat van de leraars en opzieners. Dat zou gelijken naar een klauw van het beest, Openb 17: 14; die de heerschappij over het erfdeel des Heeren gebruiken, 1 Petr. 5: 3. Die zijn een klauw van het beest.
Het is ook het koninkrijk, dat God aan Zijn Zoon geschonken heeft, waar Hij in werkt door Woord, Geest en genade, en zo hen de vijandschap uit het hart rukt. Zodat ze al bevende tot Hem komen, Hoz. 11: 10, en de wapenen voor Hem neerleggende, zeggen: *de Heere is onze Koning, de Heere is onze Rechter, de Heere is onze Wetgever,* Jes. 33: 22.
Het is Jezus' koninkrijk, totdat Hij het Zijn Vader zal wedergeven.

Is dat nu zulk een verachtelijk volk?
Het is zo verachtelijk, dat God het *een koninkrijk* noemt. Het is een koninkrijk dat alle andere koninkrijken van de wereld overtreft; het is de aller-wijste en machtigste Koning, die de onderdanen hebben die in Sions stad leven. God neemt hun het stenen hart weg, en Hij geeft hun een vlezen hart, Ezech. 36: 26. Dan krijgen ze ogen en een mond, en een hart vol liefde voor God. Dan hebben ze alles ten beste voor God. Dan worden zij onderscheiden van de wereld; daardoor zijn ze voortreffelijker dan hun naasten, Spreuk. 12: 26. 't Zijn de beste en grootste verbondelingen. Die Koning met de onderdanen maken een vast verbond; zij komen in een verbond met de Drieëenige God; in dit verbond, dat in alles zo wel geordineerd is, 2 Sam. 23: 5, dat zomin gebroken zal worden, dan dat van de dag en de nacht.

Wat zegt nu de Koning tot hen?
Al het Mijne is het uwe, zegt Hij; en als Ik de wereld niet meer voor u heb, om u te verkwikken, dan zal Ik Mezelf aan u geven, om u eeuwig te verkwikken.
Wat doen zij in dat verbond? *Ik ben des Heeren, zeggen ze, dat schrijven ze, dat zweren ze,* Jes. 44: 5. Daar is mijn hart, zeggen ze, in alle deze, zeggen zij, maak ik een vast verbond; ik zal er mijn leven geen berouw over hebben van de opdracht mijner ziel aan U.
Dan is er een wederzijdse verzegeling: God verzegelt hen, dat Hij voor hen zorgen zal; en zij verzegelen God, dat zij voor Hem leven zullen.
Wat heb Ik u, dienaars van het verbond, gegeven! zegt God. Hoe menige voortreffelijke hogepriesters! Hoe menige profeten! Hoe menige apostelen! Hoe menig begaafd schepsel in deze en in geen gemeenten, mannen met talenten, gaven en bekwaamheden! Hoe menige voorname leraars staan er het werk te doen!
Dan zal Ik u nog vorsten en groten beschikken, die u groot voordeel zullen toebrengen. *Gij zult de borsten der koningen zuigen,* Jes. 60: 16. De schilden der aarde zullen wezen tot uw bescherming, Ps. 47: 10.
Daar is in dat rijk straf en loon; een ijzeren scepter om de ongehoorzamen te vermorzelen en aan stukken te slaan, Ps. 2: 9.
En dan is er genade om de treurigen te troosten. Wilt u pardon hebben, zegt de Koning, ik heb het voor u verdiend, met genoegen van Mijn Vader.
Geliefden! dit nu zo bezien hebbende, dat zichtbare en onzichtbare koninkrijk. Zo zult u ons met uw gedachten toeroepen, en zeggen:

2. Ten tweede. Hoe komt dat nu toe, en wanneer is dit al toe gekomen?

Geliefden! dit is al een waardige vraag om er onze memorie mee te vervullen. Het is langs verscheiden trappen toegekomen in 't uitwendig aanzien; en 't komt langs verscheidene trappen toe in 't inwendig aanzien.
Hoe is 't uitwendig toegekomen?

Eerst. Als God de beloften is gaan vervullen, wanneer Hij aan de Joodse bediening de belofte Ja, en Amen maakte. Toen werd er gepredikt: *heden is deze Schrift in uw oren vervuld,* Luk. 4: 21. Als God zei: al de schaduwen zijn weg, de Middelaar is gekomen, bekeert u, want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen, Matth. 3: 2.

Ten tweede. Het is toen toegekomen, als God onder de Joden ging werken. Zodat er vele duizenden overkwamen, zij verlieten het Jodendom, en kwamen tot het Christendom over. Het bleef voor hun ogen niet verborgen, wat tot hun vrede diende. Drieduizend werden er op één dag bekeerd, Hand. 2: 41. Daarna was het: *ziet hoe vele duizenden van Joden er geloven!* Hand. 21: 20, zij wiesen in het geloof. God deed dagelijks toe tot degenen, die zalig werden, Hand. 2: 47. 't Was zelfs in de koninklijke hoven bekend, dat zij Christenen waren. De koning Agrippa zei tegen Paulus: *Gij beweegt mij bijna een Christen te worden,* Hand. 26: 28. Ze hebben geleden als een Christen, 1 Petr. 4: 16.

Ten derde. 't Kwam toe als de Heere Jezus zei: de dag der wrake is gekomen! Als Hij zijn vijanden is gaan verdelgen, en dat Hij zo Zijn eer en heerlijkheid heeft doen zien. Toen is dat vervuld: waar zijn deze Mijn vijanden, die niet gewild hebben, dat ik Koning over hen zou zijn? Brengt ze hier en slaat ze voor Mijn voeten dood, Luk. 19: 27.

Ten vierde. Toen is het toegekomen, als God de Joden buiten staat gesteld

heeft, om aan zijn zaak enig kwaad te doen; en dat Hij hun een deksel op hun hart gaf, en ging werken onder de Heidenen. Toen Paulus zei: *Dat ik van Jeruzalem af, en rondom tot Illyricum toe het Evangelie verkondigd heb*, Rom. 15: 19. Dan was er een Macedonisch man, die riep: *kom over en help ons*, Hand. 16:9. Dan was het woord des Heeren ruchtbaar geworden in Macedonië en Achaje, Rom. 15: 26. Die zuurdesem moest het ganse deeg doorzuren. Dat mosterdzaadje werd tot een grote boom, duizenden Heidenen kwamen er van hun afgodische dienst af.

Ten vijfde. Dan is het toegekomen, als God zei, dat Hij de satan haast onder hun voeten verpletteren zou, Rom. 16: 20. Dat is te zeggen, dat Hij het Heidendom buiten staat zou stellen om dat rijk kwaad te doen. Omtrent driehonderd jaren lang deden ze alle kwaad, maar toen kwam God, en zei: *Ik zal de duivel haast onder Mijn voeten vertreden.* Openb. 12: 10, is dat vervuld geworden, daar zij uitriepen: *Nu is de zaligheid, en de kracht, en het koninkrijk geworden onzes Gods, en de macht van Zijn Christus.* De regenten kwamen over tot het Christendom. De sloten der afgodische tempels werden verbroken, en de tempels voor de Christenen geopend, de Christelijke Religie werd de Religie van Staat. Toen werd het eerste beest als vertreden, toen is het rijk Gods toegekomen.

Ten zesde. Als ze onder de genegenheid en de gunst Gods bloei hadden, zij hadden wel te worstelen met ketters, maar God liet ze het allemaal te boven komen. Maar toen zij dat lastige pak van weelde niet wel dragen konden zijn ze onder de tirannie gekomen, wel duizend jaren lang. Het rijk van de antichrist wilde het alles vermoorden, omdat ze de waarheid wilden vasthouden. Toen is de Heere al dat schreeuwen moede geworden: *hoe lang wreekt Gij ons bloed niet?* Openb. 6: 10.

't Is toegekomen, ten zevende, Openb. 14: 8, als er geroepen werd door een engel, die door de lucht vloog, met het eeuwig Evangelie: *zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon.* Toen moesten ze zeggen: de Reformatie wint het, daar kon 't niemand beletten, al zomin, als dat ze het die engel konden beletten door de lucht te vliegen.
Daar hebben wij nog de gezegende vruchten van. Wie belet het ons, dat wij hier vergaderd zijn, en tot u spreken? Voorheen werd het belet, nu niet. Wie belet het ons, dat wij de Bijbel in onze huizen hebben, en bij het brood onzes bescheiden deels stichtelijke boeken?

Dat rijk zal nog toekomen als God dat woeden van het beest beletten zal
Het woedt nog schrikkelijk, maar God zal het eens verhinderen. God de Heere zal door Zijn macht het Beest van zijn troon schoppen, en het zo beschikken, dat elk zal zeggen: zijt *gij die heilige vader? gij zijt de mens der zonde, de zoon des verderfs, die zich tegenstelt en verheft boven al wat God genaamd, of als God geëerd wordt,* 2 Thess. 2: 4.
God zal dat doen komen, Openb. 18: 2, *de tweede val van dat Beest, als God de Joden zal toebrengen. Dan zal het rijk Gods toekomen; dan zullen ze komen toevloeien, en* ***dan zal de volheid der Heidenen ingaan, en geheel Israël zalig worden,*** Rom. 11: 25.

Dan zal het toekomen als de Koning zal zeggen: laat Ik u in Mijn hemel brengen en u vermaken. Dat is de wens van alle onderdanen: *Kom haastig, Heere Jezus. Ja, kom haastig. Amen.* Openb. 22: 20.

Wat hadden wij daar nu aan, als wij al die stonden zo bezagen? Wij vinden, dat vele

knechten daar hun werk van maken, om uit die put zonder water te schreeuwen. Is dat genoeg? Nee, maar het komt toe in het inwendig aanzien. Maar daar zullen zij niet aankomen, omdat zij er zelf niet in zijn, anders zouden zij er soms wel wat van zeggen. Maar daarom blijven zij er af. Hoe komt het rijk Gods toe naar de inwendige stand?

Eerst. Brengt God dat uitverkoren schepseltje, waar een rechte en zuivere bediening is, of Hij brengt de rechte bediening, waar dat schepseltje is. Daar verdraagt Hij dat schepsel, tien, twintig, dertig jaren, min of meer.
Eindelijk, het besluit moet baren; het stondetje der minne komt; daar zijn ze in de kerk. Laat Ik u eens behandelen, zegt God, en wat zegt God dan al? Wel, dient de zonden immers niet langer, springt, danst, speelt, kijft, pronkt en praalt zo niet langer, dat is het werk Gods niet, maar het werk des duivels, het mag uw verdorven zinnen nog zo zoet voorkomen, het zal u zo zuur opbreken, bedwingt uw vlees.
Zorgt zo niet voor uw begeerlijkheden, het zal uw ziel zo mat maken ten dage van dodelijke krankheden, als dat woord komt: *Kind, gedenk, dat gij het goede gehad hebt in uw leven, en nu lijdt gij smarten,* Luk. 16: 25, en als dat woord komt: gij dwaas! in deze nacht zal men uw ziel van u afeisen, Luk. 12:. 20. En zoveel vreugde als u gehad hebt zoveel pijn zult u hebben. Vergaapt u aan de dienst der wereld niet; zij is een tovenares, zij mag een gouden beker hebben, maar zij is een verraderes en moordenares van uw ziel, wreed adderenvergif is onder haar tong, Rom. 3: 13.
Zondaar! dien de duivel niet langer, al die rampzalige duizenden van zotte lusten. Als u in de gevangenis zult gekomen zijn, zullen die uitvoerders van uw wraak zijn, om u te pijnigen, te belachen en te bespotten zonder ontferming.
Hebt u enige vrees voor de hel, enige zorg voor het toekomende, enige liefde tot uw behoudenis, wilt u heilzame raad plaats geven; smijt af uw nodeloze pracht, scheidt uit met zondigen. Zegt de duivel en der wereld uw dienst op, doet het heden en draalt niet.
G*eeft Mij uw hart,* Spr. 23: 26, geeft Mij uw hand, komt eens in uw binnenkamer, valt op uw knieën, en zegt: *Heere! ik ben Uw knecht en Uw dienstmaagd,* Ps. 116: 16.
Dan komt God onder zulke bewegelijke woorden, onder die of dergelijken (wij kunnen de Geest in zijn werk niet bepalen) en Hij bewerkt hun verstand. Zodat ze beginnen nadenken te krijgen, zij beginnen de Heere en Zijn werk te verkiezen: U wil ik dienen, zeggen ze. Hij bewerkt hun droefheid die naar God is, 2 Cor. 7: 10.
Ach! hoe zeer doet het mij, zeggen ze, dat ik zo gezondigd heb. O wee onzer, dat wij zo gezondigd hebben, Klaagl. 5: 16, zij zijn er beschaamd en verlegen over. Dan komen ze met tranen op de wangen op hun knieën, en zij zeggen: *Heere! zou Gij mij wel genade willen geven?* Het wordt hun ernst; de woorden worden zaken.
Dan geven ze hun hart aan God. Wat zult u er mee doen, Heere?
Heiligen, zegt God, genezen, verkwikken, troosten. Ik zal Mijn sierlijk beeld in u leggen, zijt gij daarmee tevreden? Hebt u de kosten overrekend, hebt u niets uit te bedingen?
Niets dan genade en krachten, Heere. zeggen ze, en ik hoop Uw knecht en Uw dienstmaagd te zijn, zult U dan uw kracht in mijn zwakheid niet volbrengen? 2 Cor. 12,: 9.
Dat zal ik doen, zegt de Heere, laat het maar op Mij aankomen. Maar zou gij dan wel alles voor Mij willen doen?
Als het de wil Gods zo wil zal ik trouw zijn tot de dood, zeggen ze.
Daarop krijgen ze zulk een ruimte en blijdschap, dat ze menen dat ze al geholpen zijn. Ik, de Heere Jezus, zal met u zijn, de Geest van God zal met u zijn. Ik, Vader, zal met

u zijn.
Daar wordt dan de duivel van de troon geworpen. Breek af, zeggen ze, in mij, al wat tegen Uw wil is, en bouw op in mij, al wat tot Uw genoegen is.

Dat is het inwendig toekomen; dan wordt Lydia's hart geopend, Hand. 16: 14, Col. 1: 13. Dat moet u overkomen, al was u een predikant, ja, al was u een koning. Dan zijt gij maar een onderdaan van de duivel, als u met het uitwendig aanzien alleen tevreden zijt. De Heere zal tot u zeggen: *Ik ken u niet, waar gij u voor kent, gaat weg van Mij, gij werkers der ongerechtigheid!* Luk. 13: 27.

Nog eens. Ten tweede. Als een kind Gods lang gesukkeld heeft, en de pijlen van zijn vijand heeft uitgestaan; dan krijgt hij groei en aanwas in kennis, in geloof en in liefde tot God. Dan komt er altemet enige blijdschap en verzekering. Dan kust de Heere hen met de kussen van Zijn mond, Hoogl. 1: 2. Hij zegt tot hun ziel: *Ik ben uw heil*, Ps. 35: 3. Daar komt aanwas, licht; zij worden oprecht, standvastig, daar komt vermeerdering van genade in hun hart.

Ten derde. 't Komt toe inwendig; als God zegt: gaat naar boven, en geniet de gemeenschap Gods, voor zover het uw ziel in het afgescheidene van uw lichaam dragen kan.

Ten vierde. Als uw lichamen met uw zielen weder zullen verenigd zijn, dan zal de Heere Jezus het koninkrijk Gods Zijn Vader overgeven, 1 Cor. 15: 24. Daar durven vele predikanten niet aankomen; en zij moeten het zowel hebben, als de minste lidmaat.

3. **Wat bidden wij nu als wij bidden: Uw koninkrijk toekome? Dat is ons derde stuk.**

Dan bidden wij dit: Ach, allerliefste Heere! geef ons overal de zuivere leer, vervul al Uw beloften aan Uw volk, en Uw dreigementen aan Uw vijanden; die bedekt zijn. Doe ze openbaar worden. Ontdek de vossen die de wijngaard bederven, Hoogl. 2: 15; ontdek ze, die in schaapskleren komen, en van binnen grijpende wolven zijn, Matth. 7: 15. Heere! laat er een grote deur geopend worden voor de rechte leer, laat in het plaatsje waar ik leef altijd de zuivere bediening wezen!

Nog eens. Ik smeek, dat ik en mijn naasten mogen getrokken worden. Zodat wij voor U neervallen. Laat ons van onder de bediening niet gaan, vóórdat wij kunnen zeggen, dat wij getrokken zijn uit de macht der duisternis, en overgebracht tot Uw wonderbaarlijk licht, 1 Petr. 2: 9. Ik bid U niet alleen, dat mijn huisgenoten en geslachten mogen getrokken worden, maar ik bid U om de vermeerdering van mijn genade.

Nog eens. Ik smeek U, vermeerder in mij Uw genade, de liefde en de hoop, het verlangen naar de hemel. Is het hier zo goed, 't zal dáár nog beter zijn.
Dat bidden ze alle dagen: Ach! mocht over de gehele wereld Uw Woord recht gepredikt worden. Laat uw Woord, Geest en leven zijn. Mocht ik en de mijnen in mijn leven in het hart gegrepen worden! Mocht de genade in mij vermeerderd worden! Laat het wateren der zwemming worden, Ezech. 47: 5. Ach, mocht ik naar Boven gaan!

Wat dunkt u, geliefden! dat is de bede, dat is uw belijdenis?
Scheelt er uw praktijk niet veel van? Loopt er uw praktijk niet vlak tegen aan? Bemoeit gij u wel met de zaak Gods? Bloeit het rijk des duivels niet meer in en onder u, dan het rijk van Christus?
Wij hebben u niet veel op te houden, de gehele zaak is naar binnen. Ach! heeft het koninkrijk Gods al geweld op u gedaan? Van de dagen van Johannes de Doper tot nu toe, wordt het koninkrijk der hemelen geweld aangedaan, en de geweldigers nemen hetzelve in met geweld, Matth. 11: 12. Het koninkrijk Gods moet eerst tot u komen. Wanneer heeft het u ooit geweld aangedaan, dan als er zulk een werk in u kwam, dat ik noch gij werken kunnen, en dat niemand in u werken kan?
Zouden velen hier niet wel moeten zeggen: ik wil niet dat Deze Koning over mij zij? Luk. 19: 27. Zou gij voor de Heere Jezus wel een lustje willen verlaten? Zou gij er uw dobbelen, spelen, hovaardij wel om willen verlaten? Ja, krijgt gij er zelfs geen weerzin in, omdat er op u zo aangedrongen wordt?
Al ziet gij dat er u pardon wordt aangeboden, u zegt: houdt op, ik heb er geen lust in. Wordt gij zelfs niet onder de bediening verhard? Die van buiten komen, zouden ze niet moeten zeggen: is dat dezelfde stad? Als het Woord geen goed doet, doet het kwaad; als het u niet vermurwt wordt gij er onder verhard. Dan hebt u anders geen vrucht, dan een duivelse vrucht.
Want in ons land is bijna geen zonde meer; 't is alles geoorloofd. U stijft elkaar in de zonden; gij zou het beter omkeren, en zeggen: *duivel! uw rijk toekome*, en, *Heere Jezus! Uw rijk worde afgebroken; j*a, mochten wij het rechtuit zeggen, wij zouden moeten zeggen, dat gij erger wordt.
Als er iemand van uw kinderen in uw huis bekeerd wordt, u zegt wel: ik wilde wel, dat het nooit gebeurde. U wilt zelf niet ingaan, en anderen belet gij het ingaan, Matth. 23: 13. Weet u wel, dat gij dan een onderdaan van de duivel zijt?
Daar zijn twee rijken in de wereld, een duivelsrijk, waar niet dan alle schande in is, en een rijk van de Heere Jezus, waar alle eer in is.

U zult zeggen: *waaraan kan ik weten, dat ik nog in 't rijk des duivels ben, of dat ik in 't rijk van de Heere Jezus overgebracht ben?*
Als u in 't rijk des duivels zijt, dan zult u die drie dingen kennen, die wij u daar gemeld hebben.

- Gij zult niet willen hebben dat Jezus Koning over u zal zijn.
- Gij zult een weerzin krijgen in zijn dienst, gij wordt er nog goddelozer onder.
- Gij zult niet graag zien, dat er van uw beste vrienden bekeerd worden; gij zijt het met de duivel en met de wereld eens.

Ge ziet elkaar met zoveel 'liefde' aan. Ach! gij dient de duivel zo trouw nacht en dag, hardnekkig. Zonder schaamte! Gij doet zonde bij zonden, gij zijt niet te stuiten.

U zult zeggen: *wie is er nu in 't rijk van de Heere Jezus?*
Eerst, zulk een komt er langs de gewone weg in, die de Heere altijd gehouden heeft: langs de weg van ontdekking en overtuiging. God heeft altijd die weg ingeslagen; 't is de aller-gezegendste weg. *Saul! Saul! wat vervolgt gij Mij*? Hand. 9: 4. Hij spreekt harde taal tot u: *het valt u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan*.
Man, zegt de Geest, *Ik zal u overtuigen van zonden.* Wie het in 't eerste niet krijgt zal daarom juist zonder niet sterven, die krijgen het dan op 't laatst. Maar meest houdt God die orde, dat Hij het in 't eerste werkt. Hoe zou gij anders weten de rijkdom van Gods genade?
Heeft God niet meer gewrocht in de Kerk, als de predikanten de mensen zochten te

ontdekken, als het geweten zijn werk deed? En als het daar niet bij bleef, maar zij zochten het vermeerderd te krijgen, zij zochten tot daden van geloof, liefde, voorzichtigheid te komen? Was het niet gezegend, als de predikanten het geweten zochten te roeren, en als zij, die geroerd hadden zochten dat het bleef, en vermeerderd werd? Dat, als het vermeerderd werd, dat ze dan blij waren, en bedroefd, als het verminderde? Als het verduisterd werd zochten zij het opgehelderd te krijgen, zij gingen door daden van honger en dorst naar de Heere Jezus. Die overtuiging eindigde in daden van oprechtheid, liefde, heiligmaking. –

Ten tweede. Dan zijt gij een onderdaan in dat rijk, als u in een eenzame plaats gezegd hebt: Ik zweer mijn oude dienst af, ik ben het wereldse en zondige leven moede, ik zie met deernis, medelijden en ontferming aan, waar ik zonde mee gedaan heb, en ik ben blij dat ik mij daarvan afscheiden kan.

Ten derde. Hebt u in een eenzame plaats de Heere Jezus uw dienst aangezegd? Het smart mij dat ik het niet eerder gedaan heb, ik ben blij, dat ik mij aan U heb overgegeven.

Ten vierde. Ik ben hartelijk bedroefd als de Kerk vervalt, zij bedroeven zich over de verbreking Jozefs. Kent u wat het is, daar bekommering over te hebben?

Ten vijfde, zijt gij zo blij als die wijnstok bloeit, de granaat en appelboom uitbot? Hoogl. 7: 12; als de Koning voorspoedig rijdt op het woord der waarheid? Ps. 45: 5.

Ten zesde. Houdt gij het met het volk van dat koninkrijk? Zegt gij: *liefste Heere Jezus Uw volk is mijn volk?*

Wat zegt gij? Kent u dat: ik ben zo verwonderd, dat God naar mij heeft omgezien, die Hem zo vijandig was? Zoekt gij volk te werven voor de Koning? Zoekt gij uw kind, uw man, uw vrouw, uw vriend, degenen die u zo na in den bloede zijn? Zegt gij wel: *Ach God! laten zij mij ook na in de genade zijn?*

Zijt gij zo gesteld, de hemel zal u niet missen. De Heere zal u van de strijdende Kerk in de triomferende overnemen. Daar komen ze wel niet allen gelijk in, maar evenwel komen ze er allen in, totdat de volkomenheid des rijks zal gekomen zijn, totdat het laatste uitverkoren schepseltje in dat Sion zal binnen zijn.

Als de laatste bekeerde de laatste bewerking zal hebben, dan zal de Heere Jezus op de wolken komen, en alle oog zal Hem zien. Het oog der vromen zal Hem niet tot smart zien, maar de goddelozen zullen Hem tot smart zien.

Ach! dat de Heere kwam, en dat het koninkrijk merkelijk aanwies, en dat wij de Heere mochten danken voor Zijn genade, hier in de tijd en hiernamaals eeuwig in de volzalige heerlijkheid! Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 49.

Vraag 124. Welke is de derde bede?
Antwoord. *Uw wil geschiede, gelijk in de hemel zo ook op de aarde.. Dat is: Geef, dat wij en alle mensen onze eigen wil verzaken, en uw wil, die alleen goed is zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn; opdat zo een iegelijk zijn ambt en beroep zo gewillig en getrouw moge bedienen en uitvoeren, als de engelen in de hemel doen.*

Wij lezen, Matth. 12: 25, dat de Zaligmaker zei: *Een ieder koninkrijk dat tegen zichzelve verdeeld is, wordt verwoest.* Verdeeldheid baart verbreking. In dat huis of in die stad waar verdeeldheid is, daar is verwarring en alle boze handel, Jak. 3: 16.
Hebt gij een huisvader en een huismoeder, die met hun kinderen in twist leven; gebeurt het, dat de man tegen de vrouw en de vrouw tegen de man opstaat, de schoondochter tegen haar schoonmoeder, kan dat huis wel bestaan? Ligt de verbreking niet gedurig voor de deur?
Gaat eens in een stad waar de regenten met de onderdanen niet eensgezind zijn, kan die stad bestaan? Gaat daar dan niet vuur uit van Abimelech, dat de burgers van Sichem verteert, of vuur uit van de burgers van Sichem, dat Abimelech verteert? Richt. 9: 20. Worden ze niet wederzijds verteerd?
Bestaat een koninkrijk wel, dat verdeeld is? Dan. 2: 33, Dat beeld was ten dele van ijzer, en ten dele van modderig leem; 't was een verdeeld koninkrijk dat nabij de verbreking was.
Wanneer het koninkrijk van Saul verdeeld werd. Zo gingen die van het huis van Saul, en werden zwakker, en die van het huis van David gingen, en werden sterker, 2 Sam. 3: 1.
Zo is het in 't geestelijke ook; komen er overtuigden in het rijk des duivels, komt de Koning van Sion in hen werken, schiet Hij Zijn pijlen in hun hart, Ps. 45: 6, dan wordt dat koninkrijk des duivels verbroken. Met als ze beginnen te schreien, op de borst te slaan, te schreeuwen: *zijt mij genadig, o God!* Dan wordt hem dat vaatje ontroofd. Zo is het in 't rijk der genade. Wanneer het verdeeld is bestaat het niet; de onderdanen moeten zo willen als hun Koning wil, wetende dat altijd de wil des Konings heilig, wijs en goed is. Dat moet hun eer zijn, de zin des Konings te doen, zij mogen niet hinken op twee gedachten, 1 Kon. 18: 21, en met schone woorden zeggen: *Heere! Heere! doe ons open,* Matth. 25: 11. Ze kunnen geen twee heren dienen, want of zij zouden de een liefhebben en de anderen verachten, Luk. 16: 13, zij moeten de Koning alleen dienen. Op Zijn wil moet gepast worden.
Vindt gij dan in uw hart verdorvenheden, zegt: *Ach Heere! ik ben tot hinken gereed, Ps. 38: 18, Als ik het goede wil. Zo ligt het kwade mij bij,* Rom. 7: 21. Ik ben onmachtig om mijn verdorvenheden te boven te komen.
Wat moeten ze dan doen? Voor hun Koning op de knieën vallen, belijdende hun schuld, ziende dat er grote beloften zijn, die God aan zulken gedaan heeft. Komt iemand met belijdenis en tranen over zijn schuld, God heeft beloofd, dat Hij ze zal vergeven. 'U hebt zulk een beloofd, dat Gij Uw wet in zijn hart zult schrijven.' Waar ik gebrek in heb, God zal naar Zijn rijkdom al mijn nooddruft vervullen.
Zo komt de Heere Jezus, van de tweede bede gesproken hebbende leert Hij hun deze bede bidden: *geef dat ik weinig verdorvenheden mag hebben, en vele genaden.*
U ziet wel, waar wij heen willen in het overdenken van de derde bede. 't Is een schoon Christen, die ze wel betracht.

Om het u wel te doen zien. Zo let hierop, dat God een wil heeft.
Dan moet gij daarop letten, wat de vromen bidden: *Ach! dat hij geschieden mocht*.
Dan moet gij letten op de nadere uitbreiding.
Dat zijn onze drie stukken, waar dan nog bij zullen komen enige zware gevallen van het geweten en wonderlijke vragen van het gemoed, die allen even wijs, Godvruchtig en geestelijk zijn. Dat stukje zal onze toepassing zijn.

1. Eerst. Hebben wij dan te bezien de wil, die er in God is.
2. Ten tweede. Hoe elk onderdaan zegt: *Och, dat die wil geschiede!*
3. Ten derde. De uitbreiding: *gelijk in de hemel zo op de aarde.*
4. Dan, ten vierde. Een geestelijk stukje tot toepassing.

1. Wat het eerste aangaat: de wil in God is het believen, het behagen, de begeerte die God heeft, wordt vastgesteld.

God is in de hemel en Hij doet al wat Hem behaagt, Ps. 115: 3. Daar is een wil in een Geest: God is een geestelijk Wezen. U kunt God niet begrijpen, of u moet begrijpen, dat Hij een wil heeft. Die een Geest maar als een gedachte begrijpen, zijn dwaas.
Nu weten wij, dat God een wil heeft niet alleen uit Zijn Geestelijk Wezen, maar uit zijn koninklijke waardigheden. Daar kan niemand een koning zijn of hij moet zijn wil en welbehagen hebben. Daar staat van David: des konings woord had de overhand, 2 Sam. 24: 4. Als wij nu de wil in God bezien dan zien wij, dat Hij alle dingen werkt naar de raad van zijn wil, Ef. 1: 11. Die wil Gods te betrachten, dat is onze heiligmaking. Wij moeten het buiten twijfel stellen dat er willen in God zijn. Daar is wel maar één wil in God, maar God spreekt in de Schrift naar de klare bevatting der mensen; en zo vinden wij, dat wij spreken moeten van een geopenbaarde, en van een verborgen wil Gods.
Ten eerste.

Die verborgen wil is 't bestek dat God Zichzelf geeft, waarnaar Hij werkt. Dat zijn de besluiten en raadslagen van zijn hart, die niet ontdekt worden dan door voorzeggingen, beloften, profetieën en eindelijk door dadelijke uitvoeringen. *Zal Ik voor Abraham verbergen, zei God eens, wat Ik doe?* Gen. 18: 17. De grote openbaring van Gods raad was de openbaring van Johannes. De Schrift noemt het, Zef. 2: 2, het besluit; 't is het besluit van Gods raad.

Dan hebt u de geopenbaarde wil Gods, dat is de ontdekking van Zijn raad en believen. Deut. 29: 29, *De verborgen dingen zijn voor de Heere onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen.* U moet in uw gedachten niet denken: zijn er dan twee willen in God, die verscheiden en tegenstrijdig zijn tegen elkaar? Dat is onmogelijk daar is maar één wil in God. Hij doet het al in een eenvoudige daad. Tegenstrijdig kan het niet zijn. Dat zou gruwelijk en onvolmaakt zijn in dat volmaakte Wezen. Het zijn onderscheiden willen. Naar het begrip van ons eindig verstand. Zo moeten wij zeggen: de wil van Gods gebod is niet altijd een teken dat God het besloten heeft. Gen. 22: 2, zei God tot Abraham: *offer Mij uw zoon Izak, die gij liefhebt.* God had het niet besloten. Hij gebood het hem m een andere reden.

Ten tweede. De wil van Gods besluit gaat over alles, zelfs over de haren van ons hoofd: daar valt niet één mus op de aarde zonder de wil des hemelsen Vaders, Matth. 10: 29. De wil van Gods gebod gaat niet over alles, de wil des besluits gaat over goede en kwade dingen. Het besluit ging over het verraad van Judas. De wil des gebods gaat maar over goede dingen. Het besluit gaat altijd zijn gang, of er de duivelen, of koningen, of mensen, tegen zijn. Jes. 46: 10, *Mijn raad zal bestaan.*

De wil van het gebod daar zijn wij wel tegen. Jonas wilde naar Ninevé niet gaan, en hij overtreedt de wil des gebods. Het besluit is de regel waar God zelf naar werkt, dat is Zijn onveranderlijke wil.
De wil des gebods is de regel waar God de mensen aan bindt, om daarnaar te spreken, te wandelen, te doen, te denken. Tegen de wil des besluits kan een mens doen, en nochtans kan het naar de wil des gebods zijn.
Maar iemand kan tegen de wil des gebods zondigen, en naar de wil des besluits doen, en schelmstukken begaan. Dat kunt gij zien in Judas, Herodes,. Pontius Pilatus, zij deden hetgeen Gods hand en raad te voren bepaald hadden dat geschieden zou, Hand. 4: 28, en zij begingen gruwelen.
In de wil van het gebod toont God, dat Hij gebiedt wat wij doen of laten moeten; wat wij geloven moeten; wat, hoe, wanneer wij God gehoorzamen moeten; om welke zaken wij bidden moeten.

Nu komt er in bedenking *van welke wil er in deze bede gesproken wordt.*
Daar zijn er sommigen, die menen, de wil van het besluit kan 't niet zijn; en dat om deze redenen:
Eerst. Omdat wij bidden dat die wil geschiede, waaromtrent de engelen werkzaam zijn.
Ten tweede. Waaromtrent de mensen bezig zijn.
Ten derde. Omdat de wil van het besluit onveranderlijk is. Het besluit zal bestaan of de mens daaromtrent bidt, of niet. *Mijn raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn welbehagen doen,* Jes. 46: 10. Zo schijnt het dan alles vruchteloos te zijn?
Wij antwoorden, dat zulke gedachten vreemd zijn. Als die wortels in ons beginnen te schieten vrezen wij, dat het uit een beginsel des duivels is. Wij zeggen, dat de wil van het besluit wel terdege hier in aanmerking komt, om deze redenen:

De eerste reden is: Een onderdaan moet zoveel lust hebben in het believen van zijn koning, dat hij in zijn hart heeft, als in hetgeen hij toont in woorden en werken; gelijk ze David naschreeuwden: God zegene u in uw bestek! God geve u al uw begeerte! De koning leve! Moet een onderdaan genoegen nemen in 't believen van een koning op aarde? Moet een wormpje dat op aarde genieten? Hoe past het ons dan, dat respect te tonen voor de Koning van hemel en aarde! al is 't verborgen moeten wij zeggen*: Uw raad zal bestaan.*

De tweede reden is deze: Omdat God in Zijn Woord wel zware stukken besluit, waarvan ontdekking geschiedt. Neemt eens de val van de antichrist, de bekering der Joden, de volheid van Joden en Heidenen: zullen wij dan niet bidden: *Heere, laat Uw Woord waar worden?* Openb. 22: 17, 21. En de Geest en de bruid zeggen: *Kom! En die het hoort, zegge: Kom! Ja, kom, Heere Jezus! Kom haastiglijk. Amen.*

In de derde plaats hebben wij deze grond: Omdat God de Heere in Zijn Woord neergesteld heeft een weg van redding tot het baren van Zijn besluiten. Hij heeft wel het besluit vastgesteld, maar ook het einde en de middelen. God zegt: Mijn besluit zal Ik doen. Maar gij zult er Mij om bidden en smeken. Ik zal het doen. Ezech. 36: 37, maar Ik wil er om aangebeden zijn. Ps. 32: 6, Hierom was het; omdat op schuldbekentenis, schuldvergiffenis volgt, zullen U alle heiligen aanbidden. Daarom, zei Salomo, *heb ik in mijn hart gevonden dit gebed te bidden.*

Ten vierde. Als het baart zo hebben wij zulk een onvergenoegd hart. Wij willen ons vlees niet onder uw wil buigen, die alleen goed is; *neem toch van ons weg*

vlees en bloed, dat zich U niet onderwerpen wil.[37]
Dat zo klaar voorgesteld zijnde. Zo vallen al de onderdanen, Sions kinderen en huisgenoten, op hun knieën, en dat is als een gedurige rookpilaar, die opgaat, zij zeggen: *O Koning! uw wil geschiede*. Dat zo zijnde zo kan het niet anders wezen, of de gedachten moeten van zelf vallen op deze twee zaken.

Eerst. Wat Sions onderdanen smeken, met betrekking op de wil van het besluit.

Ten tweede. Wat ze smeken, met betrekking op de wil van het gebod.

Hoe is een Sions onderdaan bezig, omtrent de besluiten Gods in zijn smekingen?

Eerst. Ik erken, dat Gij de soevereiniteit hebt over al Uw onderdanen; de vrijmachtigheid is uwe; u hebt over elk schepseltje, als het er nog niet was, beschikt. Ps. 115: 3, *God is in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt*. U hebt geen andere reden te geven van Uw doen, dan te zeggen: zo is *Mijn behagen, Mijn wil, Mijn believen. Mag ik met het Mijne niet doen wat Ik wil?* Matth. 20: 15. 1 Cor. 12: 11, *Dit alles werkt een en dezelfde Geest, delende een iegelijk mede gelijk Hij wil.* U doet naar uw soevereine wil met het schepsel. Toen de koning uit de droom kwam, zei hij: *Heere! Gij doet met al het heir des hemels, wat U belieft,* Dan. 4: 35. Hij had een beestenhart gehad; de oefening van verstand had hij niet kunnen bezigen. *Heere! zegt hij, nu ben ik weer tot mijn verstand.* Wilt u een schoon voorbeeld hebben, dan moet gij lezen Jeremia 18 van 't 1ste vers af. Wat zegt de Heere tegen de profeet? Ga eens in de pottenbakkerij. De man gaat. Als hij in de pottenbakkerij was, geschiedde daar het Woord Gods tot hem, ziet gij wel wat die man doet? Hij heeft daar een stuk leem op de schijven. Hij heeft er een stuk werk gemaakt; het deugt niet. Hij duwt het weer ineen, en maakt er een ander van.
Mensenkind, of man, zegt God, op het 6de vers, zal Ik ulieden niet kunnen doen als deze pottenbakker? Kan die man dat doen, en mag Ik met het Mijne niet doen wat ik wil? Die pottenbakker is nog de maker van dat leem niet, daar God onze Schepper is. Rom. 9: 21, daar neemt Paulus die gelijkenis: *Of heeft, zegt hij, de pottenbakker geen macht over het leem, om uit de zelfde klomp te maken het ene, een vat ter ere, en het andere, ter onere?* Zal die dat kunnen doen, en zal God het niet kunnen doen? Dat is het eerste. 'Mijn Heere! Gij werkt vrijmachtig, zeggen Sions onderdanen; wij hebben er niets tegen te zeggen, welk bestek en schikking Gij ook maken moogt.'

Ten tweede, zeggen ze: 'Allerliefste Heere! ik weet Uw bestek en schikking omtrent mij niet; ik keur het evenwel goed, al weet ik het niet.'
Hebt u er uw leven wel op gelet? Waar hebt u al gezworven? Waar hebt u gewoond? Hebt u wel gedacht op het besluit Gods? Zo zei Eli: *Hij is de Heere, Hij doe wat goed is in Zijn ogen,* 1 Sam. 3: 18. Zo zei David, 2 Sam. 15: 26, *Maar indien Hij zo zal zeggen: Ik heb geen lust tot u; zie, hier ben ik, Hij doe mi zoals het in zijn ogen goed is.* Job zei: *Hij zal volbrengen, dat over mij bescheiden is,* Job 23: 14. *Ik keur het goed, het kan niet beter of niet wijzer zijn.* Ja, Hiskia zei: *Het Woord des Heeren, dat gij gesproken hebt, is goed,* Jes. 39: 8. Het was evenwel zulk een bittere post. *Maar zal Ik de drinkbeker niet drinken, die Mij de Heere te drinken gegeven heeft?* Joh. 18: 11.

In de derde plaats. Dewijl zij weten, dat God middelen gebruikt tot uitvoering van Zijn

[37] Zinspeling op: Neem van ons weg vlees ende bloed
Dat tegen Uwen wille doet. Datheen, *Gebed des Heeren*

besluiten bidden zij, dat God ze belieft in 't werk te stellen. 'Al ware het, dat Gij er mij zelf toe gebruiken zou; Heere! laat Uw Woord waar worden! Zegt Gij: wie zal Ik zenden? Jes. 6: 9, zend mij, Heere! Mij geschiede naar uw Woord', zei Maria, Luk. 1: 38.

Ten vierde. Begint mijn vlees zich daartegen te verheffen, als Uw besluit openbaar wordt; begint het geen genoegen daarin te hebben; heb ik een wederstrevend hart; is het veel neergebogen; is het te haastig om Uw hulp? Wil het dan zulk of zulk een figuur hebben? Maak mij als aarde onder de ploeger.

Ten tweede. *Wat bidden wij nu omtrent de wil van Gods gebod*?
Wederom drie of vier zaken.

Eerst. Erkennen ze in 't eenzame en in 't openbaar voor God en mensen, dat niemand beter recht heeft om over hen te gebieden dan God. *Ik erken U als de eeuwige Wetgever. Wie zou U niet vrezen, want het komt U toe,* Jer. 10: 7. *Vreest God, en houdt Zijn geboden, want dit betaamt allen mensen,* Pred. 12: 13. Uw gebied strekt zich over de gehele aarde, over de wateren, vissen vogelen, wilde beesten, over zon, maan en sterren, en ook over alle mensen uit. Hij is de enige Wetgever, die behouden en verderven kan. Jak. 4: 12. Ik erken U als mijn Wetgever; ik sta onder U als een knecht onder zijn heer, en als een dienstmaagd onder haar vrouw.

Ten tweede. Allerliefste Heere! ik heb de Bijbel gelezen en doorlezen; ik heb er eens bij stilgestaan bij de geboden die er in zijn, om U lief te hebben, te geloven, te gehoorzamen; ik heb ze eens onderzocht, maar ik heb er van moeten zeggen: dat ze allemaal heilig, wijs, goed, en ten goede zijn. Rom. 7: 22, *Ik heb een vermaak in de wet Gods naar de inwendigen mens.* Daar kan niets beter geboden worden, en die er naar doet, kan niets beter doen. Men moet er van zeggen: in Uw Woord is er niets te verwensen of te berispen, alles is volmaakt. Ps. 19: 8, *De wet des Heeren is volmaakt.*

Ten derde. Het is te zeggen, ik heb er zulk een lust toe gekregen, om God te vrezen, en Zijn gebod te houden, want dit betaamt toch allen mensen, Pred. 12: 13; ik heb er zulk een trek toe. *Ach, of mijn wegen gericht waren, om uw inzettingen te bewaren,* Ps. 119:5.

Och waar dat Gij Mijn leven gans en gaar
Schiktet naar Uwe wet door Uw genade
Dat ik niet af en viel en hier of daar. Psalm 119 Datheen
Zolang werd ik bevrijd voor schand' en schade;

Ps. 5: 13, Gij zult de rechtvaardige zegenen, Gij zult hem met goedertierenheid kronen, als met een rondas. Wij zijn knechten, die lust hebben om Uw Naam te vrezen, Neh. 1: 11.

"Allerliefste Heere! mijn lust is meer dan mijn kracht, had ik zoveel kracht, om voor God te leven als ik lust heb! Daar ontbreekt het mij aan. Ik smeek U, Heere! dat Gij mij kracht belieft te geven. Schrijf toch Uw wet in mijn hart, laat ik toch nooit enige zaak in goddeloosheid doen. Rom. 7: 22, Ik heb een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens. *Ach uw Goede Geest geleide mij in een effen land,* Ps. 143: 10.

3. Nu ons derde stuk, dat is de nadere uitbreiding: *Uw wil geschiede, gelijk in de hemel zo ook op de aarde.*

Dit dient ook wel begrepen te worden. Daar zijn verscheiden hemelen, en verscheiden schepselen in de hemelen, te weten: daar is het uitspansel, waar de zon, maan, sterren in zijn, en de hemel van de lucht, en dan is er de derde hemel.

In de hemel van de lucht daar zijn de vogelen, die doen de wil van God. De Heere zegt tot de raaf: *ga, spijs Elia,* en hij doet het, 1 Kon. 17: 4.

Dan is er die hemel waar de zon, maan en sterren in zijn; die doen ook Zijn wil. Zegt God: *zon, sta stil te Gibeon, en gij maan in het dal van Ajalon*, Joz. 10: 12, het geschiedt. Zegt Hij: *zon, ga achteruit, ga op en onder,* zij doet het.

Dan is er de derde hemel, daar zijn de engelen Gods, en de geesten der volmaakte rechtvaardigen, die hebben dit ook moeten bidden. Zodat wij hier in 't bijzonder daardoor moeten verstaan de engelen, dewijl die voorbeelden zijn geweest van de volmaakte rechtvaardigen. De engelen, die God dienen. Hij maakt Zijn engelen geesten, en Zijn dienaars tot een vlammend vuur, Hebr. 1: 7. *Het zijn krachtige helden, die gehoorzamen de stem Zijns Woords,* Ps. 103: 20.

Daar moeten wij u twee dingen over tonen, die Schriftuurlijk zijn.

- Hoe zijn ze ***werkzaam*** omtrent de wil van Gods besluiten,
- en hoe, zijn ze ***werkzaam*** omtrent de wil des gebods?

Weet gij wel hoe ze werkzaam zijn omtrent de wil van het besluit?

Eerst. Als vaardige verkondigers.

Ten tweede. Als snelle uitvoerders, als God ze gebruiken wil, om Zijn raad uit te voeren.

Ten derde. Als stille berusters in de uitvoering van Gods raad.

Eerst, zijn ze vaardige en gewillige verkondigers van Gods raad. Als God iets ontdekken wil, waar Hij de engelen toe wil gebruiken, zijn zij gereed om te gaan, zegt God tot een engel: ga naar Manoächs vrouw, en zeg, dat ze zwanger worden zal, Richt. 13: 3, hij doet het; ga naar Daniël, zeg hem, dat zeventig weken bestemd zijn tot op Messias de Vorst, Dan. 9: 25. Ga, spreek die jongeling aan, Zach. 7: 2-4; ga, boodschap die maagd dat ze zwanger worden zal, Luk. 1: 28. Hij gaat meteen. Zegt God: ga, ontdek dat en dat, zij doen het. Ze zijn niet alleen vaardige verkondigers, maar

Ten tweede. Ook snelle uitvoerders. Gelijk God mensen gebruikt om iets uit te voeren. Zo gebruikt Hij ook engelen. God zei tegen de engel, Jes. 37: 36, daar ligt het leger van de Assyriërs, ga, sla daar in één nacht zoveel mensen dood. Wordt daar een Herodes toegeschreeuwd: de stem Gods en niet eens mensen, Hand. 12: 23, daar wordt een engel gezonden, die hem met wormen slaat.

Ten derde, zij zijn stille berusters, zij zwijgen, zij hebben er nooit iets tegen. Als God zijn vijanden ten goede richt voor Zijn kinderen, zijn zij er over verblijd. Ik hoorde een stem der engelen als van vele wateren, zei Johannes, die uitriep: *Gij zijt rechtvaardig, Heere! Die is, en Die was, en Die zijn zal, dat Gij dit geoordeeld hebt,* Openb. 16: 5. Heeft God de vijanden gericht, en is er wat goeds voor de kerk, dan is er een stem der engelen, als van vele wateren, die uitroepen: *Hallelujah!* Openb. 19: 1, 3, 4, 6. God heeft Zich gewroken aan Zijn vijanden

Zulke gasten hebben het niet wel begrepen, die zeggen, dat de engelen omtrent de wil van Gods besluit niet werkzaam zijn; zij zijn op drieërlei wijze werkzaam daaromtrent.

Hoe zijn zij nu werkzaam omtrent het gebod Gods?

Dat is weer klaar; het is zo klaar als het andere.

Eerst. Met hen allen doen ze het gebod Gods. Elke engel doet het gebod Gods. Onder die duizendmaal duizenden is sedert de val van de engelen, nooit een meer

gevallen.

Ten tweede, zij doen het in alles. Is er in de hemel of op de aarde wat te doen, zij gehoorzamen, zij gaan het doen. Moeten ze met de jongelingen in de oven, en met Daniël bij de leeuwen, zij doen het, Dan. 3: 25 en 6: 23.

Ten derde, zijn ze met de allergrootste eerbied werkzaam. Hebr. 12: 28, zei Paulus: met eerbied en Godvruchtigheid. Jes. 6: 2, daar staan ze met twee vleugelen bedekken zij hun aangezichten, met twee hun voeten, met twee vliegen ze. Ze zijn niet alleen met de allergrootste eerbied aangedaan, maar ze zijn zo gewillig en standvastig, ja, ze gehoorzamen God met hen allen zo. Zonder ooit zonde tegen Hem te doen, ze zijn in de hoogste trap volmaakt. Al wat in de hemel is, heeft nooit zonde gehad, of alle zonden afgelegd. De geesten der volmaakte rechtvaardigen hebben alle zonden afgelegd. De engelen hebben nooit zonden gehad en ze zullen er nooit hebben.

A. Nu moeten wij zien, hoe wij ons te gedragen hebben omtrent de wil des besluits.

Eerst. Liefste Heere! wilt u iets ontdekken van Uw raad, ik bid, dat ik een vaardige verkondiger daarvan mag wezen; en zo Gij,

Ten tweede, Mij tot de uitvoering belieft te gebruiken. Zo bid ik, dat ik een prompte uitvoerder mag zijn.

Ten derde. Als U ze uitvoert, dat ik dan een stil beruster mag wezen. *Immers is mijn ziel stil tot God, van Hem is mijn heil,* Ps. 62: 2.

B. Nu hoe we ons te gedragen hebben omtrent het gebod; wat bidden wij daaromtrent?

Eerst. Dat wij die geboden niet alleen mogen gehoorzamen, maar dat wij het mogen doen met ons allen. Ik wilde wel, dat er niemand in de stad, noch in mijn huis, noch onder mijn vrienden of bekenden was, die U niet vreesde; ik wilde wel dat allen die in mijn huis, in mijn geslacht, in de gemeente, en op de ganse aarde zijn, U aanbaden. *Ach, dat Ismaël mocht leven voor uw aangezicht!* Gen. 17: 18. Ach, dat Absalom mede God vrezen mocht! *Heere, ach, dat al de zondaars bekeerd werden!* Ik wenste wel van God, zei Paulus, tegen de koning Agrippa, dat gij en allen die mij hoort waart als ik, uitgenomen deze banden, Hand. 26: 29. Het bedroefde van het Koninkrijk, wens ik u niet toe, wilde hij zeggen, maar het wezenlijke wel.

Ten tweede. Bidden wij, dat wij niets mogen hebben tegen enig gebod Gods in het groot, noch in het klein, tegen het gemakkelijke, zure, noch zoete. Maar geef, dat wij gehoorzamen mogen al de geboden. Ik heb al uw geboden, in alles, voor recht gehouden, maar alle valse pad heb ik gehaat, Ps. 119: 128.

Ten derde. Ach! geef dat ik mede zoveel hoogachting voor U mag hebben, dat ik mij voor U buig met allen eerbied en godsvrucht. Ik vestig mijn verstand om met alle gewilligheid U te gehoorzamen, al was het, dat ik er om op een schavot moest komen. Laat ik U toch gehoorzaam zijn tot de dood!

Hier komen nu zware gevallen. De engelen doen de wil Gods volmaakt. Kunnen wij het ook zo doen? Mogen wij dat dan wel bidden? Dat zal onze toepassing zijn.
Let er op, het zal u te pas kunnen komen de ganse loop van uw leven.

Omdat de engelen de wil van Gods gebod volmaakt doen, *mogen wij wel bidden om die mede zo te doen?* Dat is het **eerste geval**; of ik bidden mag om volmaaktheid te hebben op aarde.
U weet dat onze religie naar het Woord zegt, dat de allerbesten in dit leven onvolkomen en met zonden bevlekt zijn. Wij moeten allen zeggen: wie is de man, die

kan zeggen: *ik heb mijn hart gezuiverd, ik ben rein van mijn zonde?* Spr. 20: 9. Wij zullen met verdorvenheden en inwonende zonden bezet zijn. Zolang wij leven. *Het vlees begeert tegen de geest*, Gal. 5: 17. En die zullen tegen elkaar strijden, totdat wij dood zijn. Wij weten dat onze religie naar het Woord zegt, dat het Gods beschikking is, dat er niet één enig mens volmaakt zal zijn, maar dat elk onvolmaakt zal zijn.
Daarenboven vinden wij, dat wij om volmaakt te zijn, niet mogen bidden in het geloof, ook niet in de Naam van Christus, en ook niet naar de wil van God.
Wel! zult u zeggen: Als u zulke stellingen hebt, daar loopt deze bede direct tegen aan.
Geliefden!

In de eerste plaats, moet gij niet al te haastig zijn; onze stelling is waarachtig: U kunt het niet bidden naar de staat van een kind Gods in de genade. Evenwel de Heere Jezus leert het ons bidden, en dat wel met die uitbreiding.
Ten tweede. Het kan niet kwalijk zijn.
Ten derde. Het moet goed zijn. Spant u wat in.

Eerst. De bidder mag in zijn gebed tonen, dat hij de volmaaktheid bemint. *Ach Heere! zeggen ze, ik heb ze lief. Wel, hoe schoon moet het wezen eens volmaakt te zijn!*
Ten tweede. Ik mag volmaakte geesten tot voorbeelden stellen in mijn gebed. De volmaakte Vader, de volmaakte Jezus, de volmaakte Geest, de volmaakte engelen, die mag ik tot voorbeelden stellen. Daar doe ik niet kwalijk aan.
Ten derde. Ik mag naar de volmaaktheid jagen. *Ik jaag daarnaar*, zei Paulus, Fil 3: 12.
Ten vierde. Mag ik tot God vrijmoedig zeggen: *Heere, breng mij er zo dicht bij, als het naar Uw bestek in de genadestaat mogelijk is.* Laat ik zo weinig verdorvenheden hebben, als het mogelijk is.
Ten vijfde. Liefste Heere! ik zie wel, dat ik niet volmaakt kan zijn in dit leven. Ach! ontbind mij, neem mij bij U. Filip. 1: 23, *Ik heb een begeerte om ontbonden te zijn.*
Dat is het eerste geval, ik mag de volmaaktheid beschouwen, zij is mij beminnelijk; ik mag voorbeelden voor mij stellen, ik mag smeken om zo nabij te komen, als 't mogelijk is, ik mag jagen en zuchten om in de hemel te komen.

Nu het **tweede geval** van geweten, een vraag van 't gemoed; dit is een zwaar stuk. Dewijl elk kind Gods onvolmaakt leven zal, moet men dan omtrent de zonden niet verloochend zijn? Moet men dan niet zeggen als men zondigt: *de wil des Heeren geschiede?* Ik antwoord:
Eerst. De beschikking Gods bestelt, dat geen van Zijn kinderen hier volmaakt zal zijn, maar onvolmaakt; dat moet elk kind Gods als wijs, en heilig, en goed rekenen; dat moeten ze prijzen, loven[38], beminnen.
Een tweede antwoord is, dat een kind van God ook prijzen moet de heilige reden, die God heeft, waarom Hij Zijn kinderen onvolmaakt doet zijn. Waarom doet Hij het? Opdat Hij hen altemet eens zou doen verlangen naar de hemel, opdat ze de hemel zouden schatten boven de aarde; opdat Hij hemel en aarde onderscheiden zou; opdat het hun zoveel te groter zou zijn, als ze binnen zullen komen; opdat er ook tussen het werken het Genadeverbond onderscheid zou wezen.
Ten derde. Die onvolmaaktheid moet altijd een last zijn. Omtrent de zonde mogen wij niet verloochend zijn, die moet altijd het voorwerp van onze haat en droefheid wezen. Die vuile ruigte van atheïsten hebben dat niet onderscheiden; die zeggen, hoe zwaar iemand ook zondigen mag, het is geen nood; ge doet naar het Besluit Gods. Het bekruipt ook altemet een vrome, dat hij zegt: men moet verloochend daarin zijn.

[38] Oorspr. lauderen, loven

Dat is duivels, als men zegt: ik ben stil en tevreden, als ik de zonde doe; dat is van de duivel.

Daar komt een **derde geval,** (het wordt nog al zwaarder). De vraag is, *voor een man of vrouw, ouders of kinderen, nabestaanden, bloedverwanten, of ik in de wil van God berusten moet? Als mijn man, vrouw, kind, vriend, voor eeuwig verloren gaan, of ik daarin berusten moet?*

Het antwoord is, eerst: zolang als uw man, vrouw, kind of vriend, leven, kunt gij geen vaste gedachten maken dat zij verloren zullen gaan. Daar zijn geen kentekenen van de verwerping, als het ene, dat is de zonde tegen de Heilige Geest, en dan een onbekeerlijk, goddeloos leven, tot de laatsten snik van zijn leven toe.
Gij moogt zeggen: gij gaat op de brede weg. Zo gij zo blijft, wat zal die eeuwige uitslag nog eens zijn? Vandaag of morgen zou gij naar de hel kunnen gaan. Zo gij niet in uw hart gegrepen wordt, is het met u gedaan, dan zijt gij verloren.

Ten tweede. U moogt wel denken, als u zo blijft gaat gij naar de hel. Dat is niet alleen geoorloofd, maar u moet werken, om ze uit het vuur te trekken, te overtuigen. 't Mag u niet onverschillig zijn.

Ten derde. Als u uw plicht gedaan hebt, en uw vriend sterft, en u hebt geen blijkjes van zijn verandering. Zodat u moet denken, hij of zij is in de hel gevallen. Zo het zo gebeurt, moogt gij wel bedroefd zijn, en dat zoveel te meer, als zij u nader bestaan. Ach mijn zoon Absalom, zei David, mijn hart breekt er over. Zo van de takken van de boom in de hel te vallen! *Mijn zoon Absalom, mijn zoon! mijn zoon!* 2 Sam. 18:33. De Heere Jezus, Luk. 19: 14, weende, als Hij Jeruzalem genaakte. Ach! dat gij wist, zegt Hij, wat tot uw vrede dient. U moogt er bedroefd over wezen.

Ten vierde. Dewijl de gedachten van eeuwig verloren te gaan niet anders dan tot verschrikking zijn, en grote droefheid verwekken. Zo is het reden, dat wij op het laatst moeten zwijgen. De gedachten van de eeuwige uitgang laat God verminderen, zulk een zedigheid wil God wel hebben. U zou zo niet leven kunnen. God neemt het geheugen daarvan weg door de bezigheid en de tijd. Zodat men op het laatste moet denken: hoe kan 't zijn dat het zo slijt?

Daar is nog al een **vierde geval**, (het groeit nog al aan).
De vraag is, *of ik moet berusten in de wil van God, als het Hem belieft, dat ik in de hel val, en of ik moet zeggen: de wil des Heeren geschiede?*
Ik antwoord.

Eerst. Het is u belast uw best te doen om zalig te worden. Strijdt, werkt. Zoekt in het koninkrijk Gods in te gaan. Bekeert u, zegt God.

Ten tweede. Dat is onmogelijk, dat ons dat onverschillig zou kunnen zijn. Verloren te gaan kan ons niet anders voorkomen, dan als voor eeuwig ongelukkig te zijn, behouden te worden, als voor eeuwig gelukkig te zijn, en heeft ooit iemand zijn eigen vlees gehaat? Ef. 5: 29. U kunt dat niet zeggen door de natuur der zaken, het is onmogelijk.

Ten derde. Iemand kan zover in de liefde Gods komen dat hij zegt: ik zou graag gelukkig zijn, maar kan het niet zijn tot uw eer, dan wil ik niet, ik wil niet behouden zijn, dan tot uw eer. Maar dat is onmogelijk, dat iemand zulk een liefde tot God zou hebben en dan nog verloren gaan! En in alle geval, God beliefde het zo, dat ik en gij moesten verloren gaan. Zouden wij niet moeten zeggen: *bij U, o Heere is de gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid der aangezichten?* Dan. 9: 7. Ik en de gehele wereld zijn voor God verdoemelijk, Rom. 3: 19. Gij zijt rein in Uw spreken, en rechtvaardig in Uw richten, Ps. 51: 6. Dat kunt gij alles vatten.

Daar is nog een **vijfde geval**, en dat is dit: *ik doe naar het besluit Gods, en dat is dan immers geen zonde?* Daar verschonen ze zich mee. Dat zegt de atheïstische ruigte ook: *ik heb gedaan gelijk het wezen moet*, zeggen ze; dat is duivels. Dat is zo in deze stad ingekropen geweest, maar wij hebben het gesmoord onder Gods zegen; wij wensten, dat het in de naburige eilanden ook zo gesmoord was.
Dan mocht Judas wel van de strop gebleven zijn, hij behoefde dan niet uitgeschreeuwd te hebben: *ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed*, Matth. 27: 4. Dan had Petrus zo niet behoeven te kermen, toen hij zijn Heere verloochend had, Matth. 26: 75. God zal in 't oordeel niet vragen: hebt u geleefd naar Mijn besluit, maar hebt u naar Mijn gebod geleefd? Het besluit, zal God zeggen, was Mijn regel, waarnaar Ik werkte. Maar Mijn gebod was uw regel, waarnaar gij werken moest.

Daar is nog een **zesde geval** uit kracht van deze derde bede, en dat bestaat hierin, te weten: *mag ik niet stilzitten in 't geestelijke, de wil Gods zal toch evenwel geschieden?* Dat zegt een atheïst en een luie Christen. Heeft God mij verkoren, zegt hij, om zalig te worden, dan zal ik het ook worden. Maar heeft God mij verworpen, dan zal het toch alles niet helpen wat ik doe.
Wij antwoorden: Gij redeneert zo in het geestelijke, maar niet in het wereldlijke. U weet wel, dat het dwaas zou zijn, als een landman niet ploegde of zaaide; gij weet wel, dat hij dan niet maaien zal in de oogst. Als iemand ziek te bed ligt, hij zegt niet: ik wil geen middelen gebruiken, heeft God besloten dat ik op zal komen, dan zal ik wel opkomen. Zonder middelen te gebruiken. Gaat gij niet naar de middelen? Heeft God besloten, dat gij nog twintig jaren leven zult, waarom gaat gij eten en drinken, u zult immers wel leven zonder spijs of drank. Zo ook heeft God besloten, dat u in de hemel zult komen. Hij heeft er ook bij besloten, dat ge u bekeren zult, dat ge de middelen zult gebruiken; bij het einde stelt God ook de middelen vast. 't Is al zo zot alsof een landman onkruid zaaide, en hij wilde in de oogst goede tarwe maaien.

Wij moeten nog een vraag doen. Wie kwijt zichzelf omtrent deze derde bede?

Eerst. Ach! die, wiens hart het zulk een last is. Zo onverloochend te zijn. Ach Heere! het past mij niet, dat mijn praktijk zo aanloopt tegen mijn bidden en tegen mijn religie, dat doet mij zo zeer.

Ten tweede. Als er iets te oordelen is over Gods besluiten en geboden, dat men dan niet veel te rade gaat met vlees en bloed, met natuurlijke mensen, of met zijn eigen verdorven hart, Gal. 1: 16, Ik ging niet terstond te rade met vlees en bloed, zei Paulus. *Ga achter mij satan,* Mark. 8: 33. Dan is het: *mijn ziel zwijgt Gode,* Ps. 62: 6.

Ten derde. Die zo vindt, dat soms de ene dag zijn verdorvenheid wint, en de andere dag de genade. Dan is Amalek eens de sterkste, en dan Israël weer de sterkste, Exod. 17: 11. Wat scheelde het veel met Petrus in de hof van Kájafas, en voor de Raad! Hand. 5: 29. In de hof van Kájafas was zijn verdorvenheid de sterkste, en voor de Raad kon hij niet zwijgen. Oordeelt zelfs of wij God niet meer moeten gehoorzaam zijn, dan de mensen, zegt hij.

Ten vierde. Die zulk een innig genoegen heeft, als zijn wil in de wil van God verslonden is, in de wil van God de Vader, en in de wil van de Heiland. Ik ben met U verenigd. *Ik ben met Christus gekruist, en ik leef, maar niet meer ik,* Gal. 2: 20. Ik leef niet meer.

Nog eens. Die zo dikwijls aan de hemel denken, aan die patroons[39], hoe ze

[39] Voorbeelden

daar leven en zweven, en die met innerlijke en onuitsprekelijke zuchtingen tot God zeggen: 'Heere! naar de Schrift heb ik een verwachting, dat ik er komen zal. Laat ik dan mijn leven van nu af aan daarnaar schikken.'

Ten laatste. Die regelmatig zuchten: Ach! ik wilde wel, dat ik al bij de Heere was! wegens hun onvolmaaktheid. En dat ze het hier gedurig in 't minst zelfs zo verbroddelen. *Ach, mocht ik bij U zijn.*

Kinderen van God, als u iets onder de hand neemt, wees niet al te nieuwsgierig, en ontrust uzelf niet te veel. God zal Zijn besluit op Zijn stondetje doen baren. Maakt uzelf geen smart vóór de tijd.
Als u met God iets onderneemt, geeft het in Zijn hand. Hebt u een goede vriend, vraagt hem raad. Vraagt God raad, die is nog de allerbeste Vriend.
Gebruikt goede middelen. Als u dat doet, moogt gij het ten kwade denken, maar God zal het ten goede doen uitvallen.
Geliefden! weest toch altijd gedachtig, dat, moet u in donkere wegen, u niet al te moedeloos zijt: God zal op de donkerste wegen het grote Licht geven.

Tot besluit geven wij u die raad.

- Moet u een bittere kelk drinken? Weigert het niet.
- Moet u een kruisje ondergaan? Wees stil; zou gij het goede van uw Vader ontvangen en het kwade niet? Job 2: 10. Zult u de beker niet drinken, die Hij u te drinken geeft? Zwijgt Gode. Aäron zweeg stil, Lev. 10: 3.
- Zegt u: *Ja, het is zo hard.* Wel, het is evenwel de wil van uw hemelse Vader, het belieft Hem zo, Hij zal u niet opleggen boven uw vermogen, 1 Cor. 10: 13. Hij zal het ergens mee verzoeten. Hij zal wat zoets in de bittere kelk doen. *Een uurtje in de hemel zal het alles verzoeten, en zal 't u alles doen vergeten.*
- *Ja,* zegt u, *de goddelozen zijn zo voorspoedig.* Benijdt het hun niet, 't is ook ál der goddelozen goed dat ze hebben, Ps. 73 Zou u wel met hen ruilen willen? Ik weet, dat u zult zeggen: *Nee, ik zou niet met hen ruilen willen.*

Nu, God zal met de goeden zijn. Houdt u mannelijk en zijt sterk. Het goede werk, dat in u begonnen is, zal God voleinden, Filipp. 1: 6. U hebt zo dikwijls gewenst: *ach, mocht ik tot die staat der volmaaktheid komen!*
Wel, de Heere gunne het mij en u, elk op Zijn tijd, tot Zijn eer, en om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 50.

Vraag 125. Welke is de vierde bede?
Antwoord. *Geef ons heden ons dagelijks brood. Dat is: Wil ons met alle nooddruft des lichaams verzorgen, opdat wij daardoor erkennen, dat Gij de enige Oorsprong alles goeds zijt, en dat noch onze zorg en arbeid, noch uw gaven, zonder uw zegen ons gedijen, en dat wij derhalve ons vertrouwen van alle schepselen aftrekken en op U alleen stellen.*

WIJ lezen, Fil. 4: 11, 12, dat de apostel Paulus zegt: *Ik heb geleerd vergenoegd te zijn in hetgeen ik ben. Ik weet ook overvloed te hebben, en ik heb geleerd gebrek te lijden.* Als u zulk een mens ontmoet, dat is er een onder de zeldzaamste en sierlijkste schepselen, zulks is niet alleen zeldzaam en sierlijk, maar ook nodig. Hoe hoog de staat der engelen vóór de val was, zij waren echter niet vergenoegd, zij verlieten hun beginsel, gelijk er gezegd wordt in de Zendbrief van Judas vs. 6.
Onze eerste voorouders, die volmaakt van God geschapen waren, en in de lusthof gesteld, niet tevreden zijnde met al die schone vruchten, die er in de hof waren. Maar de verboden vrucht begerende zijn ze verdorven geworden, en wij zijn in hen uitermate zeer verdorven geworden. Elk mens erft de verdorven aard en natuur. Zodat het hart van elk mens is geworden als het graf, dat nooit verzadigd is. Elk is begerig om rijk, aanzienlijk, en weelderig te worden. Nooit hebben ze genoeg, zij zouden wel zeggen als de dochter des bloedzuigers: *geeft, geeft.* De gehele aarde kan hun aards hart niet vervullen.
Mogen wij dan niet zeggen, dat het zeldzaam is, een uit velen, en dat het een sieraad is, als u er zulk een ontmoet, die vergenoegd is? *De Godzaligheid is een groot gewin met vergenoeging,* 1 Tim. 6: 6. De apostel was zeer versierd met zulke gaven, zijn geloof en inwendige staat, hoe was het daarmee? Hij was als een pilaar, als de bergen Sions, altijd had hij goeden moed, hij had de geest der vreesachtigheid niet. Ten aanzien van zijn lichamelijke toestand was hij als een riet, dat zich buigt naardat de wind waait. Hij kon zich overal naar voegen. Hij had geleerd gebrek te lijden. Beliefde het God hem een goede voorspoedige wind te laten ontmoeten, hij had geleerd vergenoegd te zijn. Als u er zulk een ontmoet, is het een sierlijk schepsel.
Maria was zulk een vergenoegde. De Heere Jezus prees dat in haar. Maar Maria, zegt Hij, heeft het beste deel uitverkoren. Luk. 10: 42. Het is niet goed als een Martha te zijn, die zich bekommerde over vele zaken. De Heere Jezus zei tot haar: gij bekommert u met vele zaken, vs. 41, maar één ding is nodig.
Let eens op het gebod Gods, Hebr. 13:5, *Uw wandel zij zonder geldgierigheid, en zijt vergenoegd met het tegenwoordige*. Let, op de beloften. Ps. 14: 6, *De Heere is mij een Helper, en ik zal niet vrezen, wat mij een mens zal doen. Ik zal u niet begeven, noch Ik zal u niet verlaten,* Ps. 94: 14.
Let op de eeuwige raad van God, daar zal u niet minder of meer ontmoeten dan daarin vastgesteld is. Dat zal u overkomen wat er in die raad is. Wat kunt gij tegen God doen? De apostel Paulus had het geleerd. Het is geen werk van de natuur. Had hij het in de school of academie geleerd?
Nee, hij mocht gezeten hebben aan de voeten van Gamalíël, Hand. 22: 3. Vergenoegd te zijn in hetgeen hij was, dat had hij in een andere school geleerd. Hoe had gij het dan geleerd, Paulus? Hij had het door het licht van het Woord, en door opmerking geleerd. Hij zag een Job die zegt: *Naakt ben ik in de wereld gekomen, naakt zal ik er weer uitgaan,* Job 1: 21. Wat voor een slot maakte hij daarop? Dit*: als ik voedsel en deksel*

heb zal ik tevreden zijn, want wij hebben niets in de wereld gebracht, wij zullen er ook niets uitdragen, 1 Tim. 6: 7, 8.
Waar had hij het nog geleerd? Aan de voeten van Jezus. Hoe? Daarin, als hij het gebod las, dat de Heere Jezus gegeven heeft, Joh. 6: 27. *Werkt niet om de spijs, die vergaat, maar om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven.* Matth. 6: 33. *Zoek eerst het Koninkrijk Gods.*
Waar had hij het nog geleerd? In het voorbeeld van de Heere Jezus, dat Hij zo tevreden was, al had Hij minder dan de vossen, en dan de vogelen des hemels, die hadden nog een hol en nest, maar de Zoon des mensen had niets, waar Hij Zijn hoofd op neerleggen kon, Luk. 9: 58.
Waar had hij het nog geleerd? In het onze Vader, het gebed des Heeren, dat de Heere Jezus al Zijn kinderen geleerd heeft. Als Hij over de lichamelijke toestand sprekende, het hun leert doen met weinige woorden, en dat dan nog zulken, die de soberheid en de matigheid uitdrukken, als Hij daar elk schepseltje voor Zich op de knieën doet vallen, en zeggen: geef mij elke dag brood tot mijn behoefte, zij bidden het niet voor een maand of jaar. Zo moet een christen ook betuigen. Zoals Paulus deed: ik heb het gekregen, zij hebben die vergenoegdheid van zichzelf niet. Het wordt hun geleerd in deze vierde bede, daar wij dit in te bezien hebben.

Eerst. Hoe het komt, dat de Heere Jezus de bidder hier eerst leert bidden om brood, en waarom niet eerst om de vergeving der zonden, en om de bewaring.
Ten tweede. Wat wij door dit brood verstaan, wat wij van God verzoeken.
Ten derde. Hoe nodig het is, dat de apostelen dat gebeden hebben, en dat het elkeen bidden moet.

1. Waarom wij eerst om brood, daarna om rechtvaardigmaking, heiligmaking en standvastigheid bidden.
2. Wat wij door dit brood verstaan moeten.
3. Hoe nodig de apostelen dat te smeken hadden, en ook wij, elk onzer.

1. **Wat het eerste aangaat.**

Zo komt er in bedenking of de vijfde en zesde bede niet nodiger zijn, en of wij dan die niet liever eerst moesten bidden? Hoe komt het, dat dan de vierde bede vóór de vijfde en zesde gaat? Hoe komt het, dat de Heere Jezus niet zegt: zoekt eerst het koninkrijk Gods? Matth. 6: 33, waar Hij zegt: *werkt niet zozeer om de spijs die vergaat?* Joh. 6: 27. Hoe komt het, dat Hij hier eerst leert bidden om brood, en dan om rechtvaardigmaking, en dan om heiligmaking en bewaring, en standvastigheid?

Eerst. De Zaligmaker wil de bidder een indruk geven, dat God een koninkrijk der natuur heeft. Zowel als een koninkrijk der genade, en dat Gods voorzienigheid over dat koninkrijk gaat, voor het rijk der genade. Maar in 't bijzonder.
Ten tweede. Zo wil de Heere Jezus hun de vergankelijke dingen, de slechte eerst doen zien. Waarom? Opdat ze dies te begeriger zouden worden naar wat anders, opdat ze zouden zeggen: mijn God, het is al ijdelheid der ijdelheden! Pred. 1: 2. Hebt u niet nog een anderen zegen voor mij? Hebt u maar die één zegen? gelijk Ezau tot zijn vader Jakob zei, Gen. 27: 34--36.
Ten derde. De Heere Jezus doet het daarom, omdat Hij wel wist, hoe Zijn kinderen te moede waren omtrent het lichamelijke, als het hun tegenloopt. Hij wil hun zwakheden te hulp komen, Hij wist wat pijlen dat hun vijanden menigmaal schieten. Hij had al gezorgd voor hun ziel. U moogt omtrent uw lichaam, en uw beroep wel eens bezig

zijn, als het nodig is, bovendien, u moet weten, in de drie eerste beden was er al gezorgd voor het Koninkrijk en de gerechtigheid, de Heere had al voor de ziel gezorgd eer Hij voor het lichaam zorgde.

Dit begrepen hebbende, die steen des aanstoots weg zijnde. Zo zeggen wij, dat in de vierde bede eerst voor lichamelijk brood gezorgd wordt, en daarna in de vijfde en zesde bede zorgt de Heere voor de ziel van Zijn kinderen. Zo komen wij dan tot het

2. Tweede stuk, te weten: wat wij door dit brood verstaan moeten?

Er is verscheiden brood bekend, als:
Eerst. Het brood van het Woord Gods, Amos 8: 11, *Ik zal ze een honger geven, niet naar brood, een dorst, niet naar water, maar om te horen de woorden des levenden Gods.*
Ten tweede. Niet alleen dat, maar daar is nog een geestelijk brood bekend, en dat is de Heere Jezus, als iemand bij zichzelf ledig is, en hij heeft honger om vervuld te worden met zijn gerechtigheid. Hij is het brood voor de hongerige zielen, Joh. 6: 35. *Ik ben het Brood des levens*, versterkt u daarmee. Is er iemand, die honger heeft om zalig te worden, daar is in mij brood te vinden, 1 Cor. 1: 24, Matth. 5: 6, *zalig zijn de hongerigen en dorstigen naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.*
Dan is er, ten derde, het brood van het Sacrament. Dat uitwendig teken is een zegel van de inwendige genade, Hand. 2: 42, *Ze waren volhardende in de breking des broods.*
Dan, ten vierde, wordt er door brood verstaan het tijdelijke onderhoud, dat wij zo in de loop van ons leven nodig hebben.

Nu zult u in uw gedachten zeggen: wat voor brood moet ik hier nemen, het brood van het Woord, het geestelijke brood, de Heere Jezus, het Sacramentele brood? De Heere Jezus is het brood voor een hongerige ziel, moet ik dat hebben?
Nee, dat kunt gij klaar zien, dat het dat al niet is, zulken, die dat zeggen, hebben dikwijls meer, dan ze uitwendig begeren, zij krijgen het dikwijls dubbel en viervoudig. Als zulken het dagelijks onderhoud eens moesten missen, wat zouden ze er niet bekommerd over zijn?
Dat er het lichamelijk brood door verstaan wordt, bewijzen wij:

Eerst. Al de vromen hebben er om gebeden. Wat deed een Jakob? Heere? Zegt hij, *als Gij mij brood om te eten zult gegeven hebben, en klederen om aan te trekken, dan zal ik weten, dat Gij mij tot een God zijn*, Gen. 28: 20.
In de tweede plaats. Het is de belofte Gods. Ik weet, zegt God, dat gij alle dingen behoeft, Hoz. 2: 20, 21. Maar Ik wil er om gebeden hebben. De hemel zal de aarde verhoren, en de aarde zal het koren en de most verhoren, het koren en de most zal Jizreël verhoren.
Ten derde. De Heere Jezus heeft ook geleden voor de lichamen van Gods volk, gelijk Hij voor de ziel geleden heeft, 1 Cor. 6: 20, *Gij zijt duur gekocht. Zo verheerlijkt dan God in uw lichamen en in uw geest, welke beide Godes zijn.*
Ten vierde. Het is een volmaakt gebed. Als dat zo is, dan moet er alles in wezen wat tot het geluk van de mens behoort, en is in de vierde bede het lichamelijk brood niet, dan is het nergens in het gehele gebed te vinden.
Ten vijfde. Als wij er het lichamelijk brood door verstaan. Zo komen wij overeen met de Schriftmatige verklaring van de Onderwijzer, waar al de predikanten hun handtekening onder zetten: *zij mogen anders geen predikant worden. En als ze zich*

daaraan niet houden mogen ze het ook niet blijven. Het is tegen hun eed en handschrift.
Wij zeggen: Als u er u niet aan wilt houden, houd dan de hand van 't papier, blijf dan van de stoel en ook uit de bediening, Als u tegen uw handtekening wilt aandoen, als u er u niet aan houdt.
Ten zesde. Om het geestelijk brood is er al gebeden in de tweede bede, om het Woord, om de Heere Jezus, om de genade des Geestes, om het brood van 't Sacrament.
Nog eens. In 't lichamelijk brood blinkt op een bijzondere wijze de voorzienigheid Gods uit. God vertoont er veel van Zijn deugden in, opdat wij in al onze noden ons vertrouwen op God stellen, en van alle schepselen zouden afzien, en God vrezen. Gelijk wij in het inwendige niet gered kunnen worden. Zo ook uitwendig niet, dan van God. Gods zegen kan men niet missen. Zomin in 't uitwendige als in 't inwendige.

Dewijl hier door deze bede het uitwendige beduid wordt moeten wij zien wat het is, wat wij door dit brood verstaan moeten.
Koren. Ps. 104: 14, 15, *Doende het brood uit de aarde voortkomen, en de wijn, die het hart des mensen verheugt.* Niet alleen koren, maar toebereid koren tot brood. De Heere Jezus nam de broden en Hij brak ze, Luk. 22: 19.
Dat niet alleen, maar onder brood wordt verstaan, *al wat wij meer tot ons welwezen naar het lichaam nodig hebben, zelfs tot onderhouding van onze staat*, al was het een koning. Spr. 30: 8, *Voed mij met het brood mijns bescheiden deels.* Ja, ook om gastmalen te houden, Gen. 31: 54. Daar nodigde Jakob zijn schoonvader Laban, om brood te eten, en hij had ook tot die maaltijd rundvee geslacht. Onder brood dan wordt begrepen allerlei voedsel en deksel: al wat men hebben moet op de weg naar de eeuwigheid en naar de hemel.

Waarom wordt alles wat de mens naar het lichaam nodig heeft onder de naam van brood vertoond?

Eerst. Brood is het aller-aangenaamste voedsel. Zolang een mens met zijn stok en staf wandelt naar de doodkist. Brood is ook algemeen. De koning zelf wordt van het veld gediend, Pred. 5: 8. 't is nodig voor een iegelijk. Al had u de beste spijs, en gij had geen brood, gij zou er van walgen, en bij vergaan. Brood had de sterke Simson, en de rijke Salomo zowel van node als de arme Lazarus.

Ten tweede. Maar in 't bijzonder leert ons de Heere Jezus om brood bidden, opdat wij klein zouden zijn en geen grote dingen zoeken. Brood is het deel van een gevangen man, van een bedelaar en van een hondje.

De Heere Jezus leert ons niet alleen bidden om brood, maar om *dagelijks brood.*
Wat is dat te zeggen?

Eerst. Allerliefste Heere! ik kan het niet lang missen. Ik heb het alle dagen nodig, gelijk Israël in de woestijn allen dag Manna kreeg, gelijk de raaf Elia brood bracht, 1 Kon. 17: 6. Die soldaat lag flauw op de weg, 1 Sam. 30: 11, doordat hij in enige dagen geen brood gegeten had. Israël zei: Heere! zult Gij ons van dorst in deze woestijn laten sterven? Exod. 17: 3. God doet het, omdat Hij alle dagen wil aangebeden zijn. U zou anders niet eens bidden en danken, maar zo daarheen lopen. Ik wil uw stem dagelijks horen, zegt de Heere. Ik doe gelijk een vader en moeder: ze weten het wel wat het kind behoeft, maar zij willen hebben, dat ze het van hen eisen; volhardt in den gebede, Rom. 12: 12; bidt zonder ophouden, 1 Thess. 5: 17. Nacht en dag roepen de uitverkorenen. Moeten wij dat in 't geestelijke doen, in 't lichamelijke ook.

Ten tweede. De Heere doet het, opdat wij aan geen lang leven zouden denken. Predikanten, lidmaten, regenten, gij kunt uzelf boven geen één dag leven beloven, zegt niet: ziel, u hebt vele goederen opgedaan voor vele jaren, Luk. 12: 19. En hebt toch geen gezicht van vele dagen, 't is te weten of gij het morgen nodig hebt. Wat de een gebeurt kan de ander ook gebeuren. Sommigen hebben een ziekbed, en sommigen niet; de een heeft een korter ziekbed en de ander een langer. Zorgt niet veel voor de dag van morgen.

Nog eens. Wij bidden om *dagelijks* brood. God wil ons een indruk geven hoe gemakkelijk het Hem valt ons leven te benemen; Hij heeft maar te veel vorst, of regen, of droogte te geven, en zo neemt Hij ons voedsel weg; of Hij heeft maar oordelen te geven dat wij zouden eten en niet verzadigd worden. *Ik doe het, zegt de Heere, opdat gij weten zou, dat gij dagelijks van Mij afhangt.*

Niet alleen leert de Heere Jezus ons bidden om dagelijks brood; want al hadden wij dat, en het was het onze niet, wat zou het helpen? Zo zeggen wij er dan bij: 'Heere, laat *het ons brood* zijn'. Wat geeft dat ons te kennen? Dit:

Eerst. Heere God, geef dat ik geen dief mag wezen, geef dat ik mijn goed niet onrechtvaardig bezit, geef dat ik in de loop van mijn leven mag kunnen zeggen: Het is het mijne, dat ik of door erfenis, of gift, of koop verkregen heb, of door arbeiden gewonnen heb; dat niemand er enige vordering op kan maken. Geef dat mijn gemoed mij niet klopt, als ik het gebruik, geef dat, als ik eens mijn kast en kist open, als ik eens een vraag zou doen: wiens is het, dat gij bezit, het mijn of eens anders? Dat goed dan niet antwoorden mag: ik ben door u gestolen.

In de tweede plaats. 'Ach Heere! ik zou niet graag arm zijn, noch op de milddadigheid van anderen leven! Kan het zijn, verhoed het, dat is toch doorgaans het brood der bedruktheid, dat men dikwijls met verwijting en harde woorden krijgt, ja, dat ze met stille tranen bedruipen moeten. Die mij dat zouden geven, zeggen dikwijls als een Nabal: *Wie is David, dat ik hem mijn brood en water zou geven*, 1 Sam. 25: 10, 11? Ik smeek het af, laat ik op de milddadigheid van anderen niet leven!'

Ten derde. Het drukt uit de grote liefde, die wij elk tot onze naaste hebben moeten. Leven wij in een familie, wij zeggen: laat het onze familie welgaan, laat het werk van onze handen gezegend zijn, Job. 1: 10. Laat Uw zegen zijn over ons gehele geslacht, over de gehele stad, over al het volk, hetzij dat wij weg zijn, of nog bij elkaar zijn; en zo laten wij onze liefde voor God uit, die wij tot onze naasten hebben.
Heere! ik heb liefde voor de armen. Laat ik het vermogen hebben om hun een handreiking te doen, laat ik met Job kunnen zeggen: *Ik heb mijn bete alleen niet gegeten*, Joh. 31: 17. Als u mij zegent, bewaar mij dan, dat ik er geen slecht, maar een goed gebruik van maak. Hun lendenen hebben mij gezegend, zei Job, als zij warm geworden zijn van de vellen mijner kudde, Job 31: 20. Ze gaan eens alleen die armen, zij danken God, zij zeggen: zegen toch die familie, als ze zich zo vrienden maken van de onrechtvaardigen Mammon, Luk. 16: 9. Ze bidden, dat zo zij niet bekeerd zijn, zij nog bekeerd mochten worden. *Heere! laten zij mede in de hemel komen*, zeggen ze; en God verhoort dikwijls wel de smekingen van de arme vromen.

Ons brood, wat geeft dat nog te kennen? Dat wij zo met elkaar en met de gehele stad samen komen. Wat kracht doet dat op het hart van een vader en moeder, die veel kinderen hebben, als daar al die kinderen samen komen smeken, en des morgens en des avonds komen smeken om hetgeen zij begeren. Wat moet het een kracht op het hart van de Heere doen, als wij zo allen samen des morgens en des avonds. Zo dikwijls als wij dit gebed bidden, Hem omsingelen om het goede van God

af te bidden, als het met indruk geschiedt.

Nu moeten wij zien tot Wie onze bede is.
Farao zei: gaat naar Jozef, Gen. 41: 55. De vrouw gaat naar de man, de kinderen naar de ouders, de armen gaan naar de rijken, en wij allen gaan naar God, armen en rijken. De natuur leert het de beesten, de rede de Heidenen, de Schriftuur de Christenen, de genade, Gods kinderen. De jonge raven roepen tot God als ze honger hebben, Ps. 147: 9. De jonge leeuwen als ze verhongerd zijn, Job 39: 1. De kudden zijn bedwelmd, omdat er geen jong gras is, Joël 1: 18. De koning van Ninevé zei, laat mens en beest sterk tot God roepen, Jona 3: 8.
De rede leert het de Heidenen, zij zien het, dat God Zich niet onbetuigd laat, maar dat Hij goed doet van de hemel, Hand. 14: 17. En Hand. 17: 25, Wij leven uit en in Uw hand.
Niet alleen dit, maar de genade en de Schrift leren het een christen en een kind Gods. Moet een Elia om regen bidden, hij doet het. Jak. 5: 18, Salomo, 1 Kon. 8: 35, 36, *Heere, zegt hij, als de hemel zal gesloten zijn dat er geen regen is, omdat zij tegen U gezondigd hebben, en zij in deze plaats bidden, hoor ons dan, en geef het ons.*

Geef ons heden ons *dagelijks* brood wat is dat?

Heere! Gij zijt er de Eigenaar van, al het vee op duizend bergen is Uwe, Ps. 50: 10, 8: 7-9, en 24: 1. U hebt de vrijstelling daarover, Gij geeft uit uw volheid al wat U belieft, en Gij laat het elk aanzien. De geringen verheft Gij uit het stof, en gij doet de aanzienlijken in 't stof nederdalen. Gij doet in uw voorzienige regering al wat U belieft. U doet het niet om onze waardigheid of omdat wij U enige dienst doen kunnen. *Wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal Hem weder vergolden worden,* Rom. 11: 35? Wij moeten doen gelijk een bedelaar. Wat erkent hij de gaven van de rijken! God is het die u alles doet genieten. Heere! zeggen wij, geef dat ik vlijtig mag zijn. *De hand des vlijtigen maakt God rijk,* Spr. 10: 4.

Het geeft te kennen dat wij naarstig moeten zijn. Die niet werkt zal niet eten, 2 Thess. 3: 10. En al werkt gij nog zoveel, als het zonder zegen is. Zo zal het niet baten. Al was het nog zulk een naarstig mens. Zodat er het gehele land, en een gehele stad van waagde, het kan niet helpen. Tevergeefs waken de wachters. Zo de Heere de stad niet bewaart, Ps. 127: 1.

Het geeft te kennen, dat wij geen vertrouwen op enig schepsel kunnen stellen, ook op ons zelven niet. Het zijn alle gebroken bakken en rietstaven, die ons door de hand zullen boren. Men denkt dikwijls: ik heb zulke vrienden, maar deze of geen sterft dikwijls, en daar is al uw verwachting vergaan. Beziet gij de grote lieden, die zijn leugen, de kleine ijdelheid, samen in een weegschaal opgewogen, zijn zij minder dan niet en ijdelheid, Ps. 62: 10.

Nog eens. Ach! het geeft te kennen, dat wij ons vertrouwen alleen op God zouden stellen, niemand hoger schatten dan God, geen zaak beginnen, voortzetten noch eindigen, dan met God. Als wij alles gedaan hebben, dan zeggen: *Heere! al mijn verwachting is van U, ik heb de middelen gebruikt, doet Gij nu wat U belieft. Kent Hem in al uw wegen, en Hij zal uw paden recht maken*, Spr. 3 6.

Nog eens, zeggen. Alle goede gaven en volmaakte giften, komen van Boven van de Vader der lichten, Jak. 1: 17. Geef, dat als ik wat ontvang, dat ik het dankelijk erkennen mag, niet misbruiken, maar uw deugden vertellen.
Dat is: *geef het ons.*

Hoe geeft God het nu, wat doet Hij dan? Let eens op.

Eerst. Als God de weken en gezette tijden van de oogst bewaart, volgens Zijn verbond met Noach: Zaaiingen en maaiingen zullen voortaan niet ophouden, Gen. 8: 22. Het mag over sommige landen ophouden, maar het zal in de wereld niet ophouden, dat zal zijn gang zo blijven houden.

Dan geeft Hij het, ten tweede. Als Hij het gezaaide doet uitspruiten. Hij zegent rijkelijk het veldgewas. God doet gelijk in de 65sten Psalm staat, Hij laat u daar eens wandelen door de velden, weiden en boomgaarden, het staat alles zo schoon. Zodat men moet zeggen: daar wordt een schone oogst verwacht, wij verwachten een aangename zegen. Daar heeft nu elk geen deel aan, maar als elk zijn beroep in de vreze Gods gedaan heeft. Zo krijgt hij er al deel aan.

God geeft gezondheid om ons beroep waar te nemen. Hij geeft dat elk er zijn deel dan af krijgt, elk wint wat geld over om er van te kopen hetgeen hij nodig heeft. Daar komt dan een burger en een zeeman bij de landman, en zij kopen hetgeen zij nodig hebben. De landman komt bij de burger, bij de werkman, en zo krijgt hij door de kunst van de werkman een kleedje, of hetgeen hij in zijn huis nodig heeft. Dan als de werkman wat overgewonnen heeft, hij koopt spijs om van te leven, en zo leeft de een bij de ander, en zo krijgen wij ons onderhoud. God geeft ons gezondheid en brood. Als wij geen gezondheid hebben, dan walgen wij van de aller-begeerlijkste spijs.

Behalve dat, God geeft het ons, als Hij ons een hart geeft om het te gebruiken. De rijke vrek doet zijn ziel gebrek hebben, hij krimpt van koude, hij vergaat van dorst en honger, het zijn arme rijken of rijke armen, zegt Salomo, Pred. 4 en 5. Dat is een groot kwaad, zei de koning.

Wanneer geeft God het ons nog? Dan als wij in ons deel een verborgen zegen hebben. Men eet tot verzadiging worden toe, men kleedt zich tot verwarming; Hagg. 1: 6, *Gij eet, maar niet tot verzadiging, gij drinkt, maar niet tot dronken worden toe, gij kleedt u, maar niet tot uw verwarming, en die loon ontvangt, die ontvangt dat loon in een doorgeboorden buidel.* Daar is ergens een, die het verkwist, de vloek van God verteert het, God blaast in hetgeen hij ons gegeven heeft.

Dan geeft God brood, als Hij rust geeft in de Staat, en in al de families. Al had gij een gemeste os, en geen rust, wat zou gij er aan hebben? Dan is een schotel moes beter. Is iemand arm en heeft hij twist, dan is het bij de schotel moes ook zo, Spr. 15: 17. Als er twist is tussen man en vrouw, u hebt dan geen verkwikking. Of gij veel of weinig hebt, als God in de politiek en families vrede geeft, dan is het zoet, en al had gij een tafel vol spijs. Maar gij zit te twisten, dan hebt u uw loon al weg, dan zijt gij te toornig op elkaar. Dan hebt u geen lust tot de spijs, en gij zoekt maar van elkaar weg te zijn.

De Heere Jezus zegt: geef ons dat brood *heden.*

Allerliefste Heere! terwijl ik met het tegenwoordige vergenoegd moest zijn, geef het, dat ik het in een geheiligd en gezegend recht mag hebben, uit kracht van de verdiensten van Christus. Als ik maar genade in mijn hart mag hebben, als ik maar het geloof en de bekering mag hebben, Uw Geest, al was ik dan nog zo arm, het weinige, dat een rechtvaardige heeft, is beter dan de overvloed der goddelozen, Ps. 37: 16. *De zegen des Heeren maakt rijk, en Hij voegt er geen smart bij,* Spr. 10: 22. *De mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord, dat door de mond Gods uitgaat,* Matth. 4: 4. Of het vet of mager is, als het maar uit de hand van de Vader komt, dan kan het zo genoten worden, dat de tranen van dankzegging en verwondering langs de wangen lopen.

3. Nu ons laatste of derde stuk.

De apostelen, en elk een heeft dat nodig te bidden. De apostelen, wat beleefden zij benauwde lijden! Zij moesten heengaan. Zonder male, of zonder buidel, Luk. 10: 4, zij leefden in de aller-hevigste vervolging onder Joden en Heidenen, zij werden uit de Synagoge geworpen, zij hadden allen tegenloop, zij mochten in geen gilden zijn. *Heere!* baden ze, *zorg toch voor ons.* Paulus en Silas werden in de gevangenis geworpen, waar zij nauwelijks een stukje brood kregen. De stokbewaarder wordt bekeerd, hij zette ze aan zijn tafel, Hand. 16: 23-34. Wij moesten toen geleefd hebben, en in de vervolging geweest zijn. Als wij er toen eens van hadden mogen prediken, ik meen, dat gij dan wel zou hebben willen bidden om dagelijks brood. Paulus zei: *wij lijden honger, wij lijden dorst, naaktheid,* 1 Cor. 4: 11. *Maar niets zal ons scheiden van de liefde Gods*, Rom. 8: 35-39.

De ouders van Barsillaï vluchtten in de woestijn, zij smeekten God in de hemel om spijs; God neigde enigen hun harten naar die spelonk, die als van de jagers gejaagd waren, die hen daar onderhielden.

Als wij allen in zulke omstandigheden waren, dan zouden wij deze vierde bede wel willen bidden. Onder de Heidenen mochten de eerste Christenen zelfs tot de publieke watervaten of drinkvaten niet komen, daar mochten zij geen water uitscheppen, of zij moesten eerst wat wierook offeren. God beware ons voor vervolging, maar ik meen, dat wij de vierde bede dan in onze mond wel zouden hebben.

Ziedaar, dat is de bede. Nu nog een woordje van toepassing.

Geliefden, leven wij nu zo, gelijk als wij bidden?

Is ons leven naar ons bidden gericht? Wij kunnen dikwijls niet lijden, dat er iemand groter is dan wij. Is er ergens een aanslag te doen om rijk te worden, al was het met krenking van ons gemoed, wij slaan die weg in, al was het, dat wij stelen moesten, en er dan nog om liegen gelijk Gehazi, al was het, dat het ons tot zandsteentjes in onze mond zou zijn.

Leven de mensen gelijk zij bidden? Gehele jaren werken zij voor het lichaam. Daar is geen reis te gevaarlijk. Is het niet al voor het lichaam dat gij in de aarde wroet, totdat gij zelf in de aarde valt? Anderen gaan lui en ledig. Ledig gaan zij, zei Farao, van Israël, Exod. 5: 8. Daar zijn zo van die ledigen, die een smaad op het Christendom brengen. Dan trekken ze nog de gedaante van godsvrucht aan, ze lopen naar de kerk. Onderzoekt u allen, of gij geen schuld hebt, of gij tussen God en uw gemoed wel kunt zeggen: Ik heb alles gedaan wat ik heb gekund.

Als u al gedaan hebt wat u kunt, dan moogt gij wel in de kerk gaan. Dan legt gij geen smaad op het Christendom. Als de diakenen dan zeggen: *wij willen u niet geven, gij gaat te kerk,* die moeten ook wel toezien. Daar moeten zij vertroosting krijgen in de kerk.

Komt uw bidden wel met uw praktijk overeen? Als God u brood geeft, en u kunt er wat bij, dat gij het dan gaat verkwisten. Men ziet niet een burger, of zodra hij gezegend wordt met tijdelijke goederen, dan gaat hij pret maken, werelds, dartel leven, dan spatten zij uit, zegent God u daartoe, opdat gij het tot Zijn oneer misbruiken zou?

Ach! hoe menigeen bidt dit, die zegt, dat hij zulke liefde heeft tot de eerlijke armen, en als ze eens bij hen komen, om wat te hebben, die ze dan niets geven, dan goede woorden, of geeft hij een stukje, het is zo klein, en zo schraal, en met zulke bittere woorden, dat de tranen er op vallen.

Vromen zijn hier al zo schuldig in. Sommigen vrezen altijd dat ze nog te kort zullen komen, ik vrees, dat ik nog zolang zal leven, dat ik nog tot de armoede zal vervallen. Wel, vertrouwt God. Heeft God het niet wel gedaan. Zolang als u geleefd hebt? Dan kunt gij God nooit eens danken. U gaat al stervende in uw schoenen. Wie weet hoe weinig gij van node hebt!
Anderen, die veel hebben, het is of er die niet om bidden moeten. Wij hopen dat de groten zich hier niet in bezondigen zullen. Sommigen spotten met bidden. Die voor koningen durven spreken, durven niet één woord tot die opperste Majesteit spreken. Staat er een knecht achter hen, als er gebeden moet worden, die zouden ze dan wel doen bidden. Of zit er een kind mede aan de tafel, dat doen ze wel bidden, daar ze anders de kinderen zouden doen zwijgen. En spreken ze altemet een gebed uit, het is zo onnozel; ze kunnen kwalijk een gebed aan elkaar binden.
Gij zult doorgaans drie vloeken vinden op de tafels der rijken.

- De een is, dat als de spijs op tafel komt, zij er geen lust of honger toe hebben; ze zijn blij als de tafel weer weg is genomen, als ze mogen gaan drinken en met de kaart spelen. Daar liggen schrikkelijke vloeken op hun tafel.
- De tweede is, dat gij niet naast hen moogt zitten, of hen te na komen, of zij zouden wel schreeuwen van pijn.
- De derde is: kunnen ze de spijs gebruiken, is ze hun gezegend, dat ze hun wel bekomt, dan zijn ze als welgevoederde hengsten, dan raken eindelijk wel eens al de humeuren samen gaande. Zodat ze schielijk als in een ogenblik weg zijn.

Derhalve is er een geval, een vraag, te weten: *moeten de rijken wel om dagelijks brood bidden, zij hebben het, en zullen het misschien wel blijven houden?*
Maar wij antwoorden daarop met de Schrift: Job was de een dag de machtigste van het gehele Oosten, en de anderen dag de armste. Die in het karmozijn opgetrokken zijn, omhelzen de drek, die lekkernijen aten, versmachten op de straten, Klaagl. 4: 5. Moeten ze dan niet bidden om de zegen Gods?

Daar komt nog een geval, te weten dit: *Wat moet een vrome, eerlijke arme doen?*
Eerst zeggen wij: 't zal niet eeuwig duren.
Ten tweede. Is God niet getrouw, dat Hij u brood geeft? 't Mag wat schaars zijn, maar gij zult echter van geen honger sterven. Lijdt er iemand honger of gebrek onder de vromen? Zegt het, komt voor de dag, daar zullen er wel zijn, die u geven zullen.
Vrome armen! God geeft u licht, gezondheid en zegen in 't kleine; als het in uw keus stond, gij zou niet willen ruilen voor de staat der grootste rijken; u hebt dikwijls zulk een tevredenheid in uw staat, dat, al wilden ze u rijk maken, u het niet zou willen wezen.
Vromen! onderzoekt uzelf altijd, zijt naarstig, laat de wereld u niet kunnen lasteren: de genade is een vriendin van naarstigheid. Dat is de fout van de vromen, zij willen niet naar de diakenen gaan; dan vallen zij de burgers lastig. Wij geven daarom in de algemene beurs; het is 't uwe, 't is het onze niet meer; weest beleefd, nederig; de genade is een vriendin van beleefdheid en nederigheid. De diakenen zijn de rentmeesters van de algemene beurs. U kunt zeggen: het is het mijne. Onderzoekt u voor God: leeft gij in tegenspoed, en hebt u uw best gedaan, uw behoefte kunt gij daar vervuld krijgen.
Gij zult in uw hart denken: het is zo hard! Ik weet het wel, dat het voor het vlees hard is. Als u een eerlijke arme zijt, behoeft gij u niet te schamen. Werkt eerst zolang als u kunt, en ga er dan naar toe. Als zij het u dan weigeren, daar moeten zij zich over schamen.

Nog een woord. Zoekt meer dan het lichamelijke brood. 't is alles zo vergankelijk. Zo verleidend. Menigeen was zo goddeloos niet, had hij zoveel niet. Het doet u zo node sterven, als u van die poppen af moet. Wat doet het uw borst zuchten, als u uw poppen benomen worden! Hoe ongraag staat gij dat toe! ja, als er zelfs maar iets afgenomen wordt. Naakt zult u immers uit de wereld moeten gaan, in een arm, klein grafje, geheel ontkleed. Dan zult u met God alleen te doen moeten hebben, met God, die de Rechter over allen is.
Als u dan geen genade hebt, overdenkt het eens, hoe smartelijk het zal zijn, dat gij zoveel werk om de gunst van God niet gemaakt hebt, als om eer en goed! Was u naar Gods huis gegaan, u was misschien onder de zegen van God een veranderd mens geworden. U kunt het werk der genade niet missen; gij zult in de hemel niet komen, als u het geloof in de Heere Jezus mist.
U kunt er wel inkomen, al zijt gij een arme bedelaar evenals Lazarus. Wij betuigen u, God zal u niet vragen, wat mens gij in de wereld geweest zijt, van wat goed, staat of aanzien. Al het goed van de wereld is niet één speld waard. *Wat baat het een mens of hij de gehele wereld won, en hij leed schade aan zijn ziel?* Matth. 16: 26. Ja, gelooft het, gij zult uzelf vervloeken, als u zoveel goed gehad hebt, en als u daar uw heil in gezocht hebt. U weet, hoe haast gij er af kunt gerukt worden.
Dat heeft God verleden week getoond, toen Hij een predikant, die hier stond, op het aller-onverwachtst heeft weggerukt van de gemeente, van zijn vrouw en kinderen. Hij is voor de troon in heerlijkheid, en zo zal het misschien met ons ook haast gaan, dat God zal zeggen: *zwijgt.*
Wij houden van dat prijzen niet. Dat is het beste prijzen, dat wij van elkaar zeggen kunnen: *ik geloof, dat hij voor de troon Gods is.* Ik voor mij houd niet van de rouw- of lijkpredicaties, als men maar in de heerlijkheid is, als men dat van elkaar kan denken, als men sterft, en ook als men nog leeft; dat is de lof van alle zaken.

Wij zullen nu nog een woordje tot raad geven.
Hebt God toch lief bovenal; onderzoekt uzelf dikwijls, of gij uitverkoren zijt; dat zal u verkwikken als u sterft. Leeft oprecht, hebt u verdorvenheden, u moet er tegen worstelen. Zoekt de kracht van uw verdorvenheid verbroken te krijgen. Vertrouwt de Heere uw zaken toe. Hij is een rijke Vader, en zal die Zijn kind niet verzorgen? Zal Hij het van honger laten sterven? *Zal God u Zijn Zoon schenken, en zal Hij u met Hem niet alle dingen schenken?* Rom. 8: 23.
Staat altijd onder God. Wij zullen niet allen op één dag sterven, wij zijn niet allen op één dag geboren. Gemeente en predikant zullen eens moeten scheiden. Bedenkt dat elke dag. Spreekt daar elke dag van, dat zal een goede voorbereiding zijn. Wilt u er niet over spreken, doet het in uw gebed, zegt: *Heere, U kunt haast een scheiding maken. Vervul Gij toch de plaats!* Maak het u familiaar. Als dan het afscheid komt, zal het u gemakkelijker komen.
Wij en ons gelijken zullen er misschien ook niet lang zijn. U hebt niet anders te wachten. Die mond zal ook haast sluiten. Zo wij u nog enigszins aangenaam zijn, laat onze raad u behagen. Mogen wij dan op het laatst geen ingang meer bij u vinden? Zoekt u los te maken. U hebt al zo vele predikanten gehad. Erkent Gods goedheid, die gij zolang genoten hebt. Stelt het aan het believen Gods, of Hij ze nog laat, of niet. Weigert ze niet, als Hij ze belieft weg te nemen. Maakt u los van ons. Hebt elkaar lief. Gij zult dan elkaar nog duizendmaal liever krijgen, als u in de hemel zult zijn, in die stad, die fundamenten heeft, Hebr. 11: 10. Ik hoop en wens, dat God mij daar zal brengen op onze tijd, tot Zijn eer, om Zijn Zoons wil. Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 51.

Vraag 126. Welke is de vijfde bede?
Antwoord. *Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. Dat is: Wil ons, arme zondaren, alle onze misdaden, en ook de boosheid, die ons altijd aanhangt, om des bloeds van Christus wille niet toerekenen, gelijk wij ook dit getuigenis Uwer genade in ons bevinden, dat ons ganse voornemen is, onze naaste van harte te vergeven.*

WIJ lezen, 1 Cor. 7: 28-31, dat de apostel wilde, dat de Christenen de wereld zouden gebruiken, als niet misbruikende. Wij moeten allen op de wereld leven en zijn. Zolang het God belieft. Maar weet gij waarvoor gij de wereld en al 't goed van de wereld aan moet zien? Zij is maar een gedaante, die voorbijgaat, het is een schepsel; denkt, dat gij maar als in een gedaante leeft, gebruikt het dan als niet gebruikende; wordt het u ontnomen, wat moogt gij u over een nietig ding zo ontstellen! En wilt u er evenwel wat van gebruiken, misbruikt het niet.
Weet gij, wanneer u het misbruikt?

Eerst. Dan, Als u de dingen tot zonden gebruikt. God geeft u altemet een schepsel of enig goed, en gij gaat het misbruiken. Dan doet gij het schepsel zuchten, om van die dienstbaarheid, en van dat misbruik ontslagen te zijn, Rom. 8: 19, 20.
Ten tweede. Dan is het misbruik nog groter, als u het tot zonde gaat gebruiken, en tot zorgeloosheid; als u zegt: *mijn ziel! eet, drink, gij hebt goederen opgelegd voor vele jaren,* Luk. 12: 19. U hebt een huis alles goeds vol, leef nu maar zorgeloos.
Ten derde. Dan misbruikt gij het schepsel, als ge u zo in de wereld zonder ophouden bezighoudt, 's morgens, en 's avonds, dat gij tijd noch lust hebt, om aan God te denken, noch om uw knieën eens te buigen met uw huisgenoten, maar dat u zegt: ik moet gedurig alweer voort, en bezig zijn voor 't lichaam. Dat heeft God nooit van uw handen geëist. U moogt wel naarstig zijn om voor uw lichaamstoestand te zorgen, maar nooit zó, dat gij lust noch tijd hebt, om voor uw ziel te zorgen.
Nog eens. Ten vierde. Dan misbruikt gij het, als de wereldse dingen u meer wegen dan de geestelijke. Ik weet wel, dat ik het u klaar genoeg kan zeggen; wilt u er uzelf bijleggen, U kunt het doen.

U zult zeggen: moet men dan de wereldse dingen niet gebruiken?
Dat is de vraag niet; u moet ze wel gebruiken, maar niet misbruiken. Laten de wereldse dingen u het zwaarste noch het meeste wegen, totdat gij naar de aarde en naar het graf zou gaan. De apostel zei, Col. 3: 1, *Indien gij dan met Christus opgewekt zijt zo zoekt de dingen, die boven zijn, waar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods.* Ik wil niet, dat gij zonder gedachten zijt aan de wereldse dingen, maar dat moet uw al, noch uw geheel zijn, waar gij aan denkt.
Gods kinderen moeten zijn zoals die twee vogels, bekijkt die eens, de arend en de duif. Wat is de aard van de arend? Naar boven te stijgen. Hij vliegt meest in de hoogte; gij zult hem zelden op de aarde vinden, maar meest in de hoogte, buiten het bereik van het gezicht.
Hoe zoet is dat! zo moeten Gods kinderen ook doen. Maar de arend kan in de hoogte evenwel de kost niet krijgen, welk een lust hij in de hoogte ook heeft. Hij valt op de top van een berg of steenrots, daar ziet hij van verre de spijs, ergens een aas van een mens of beest. Hij vliegt er naar toe, Job 9: 26. *Die door het gerecht omgebracht zijn,*

des arends jongen zullen ze eten, Spr. 30: 17. *Waar het dode lichaam is, zullen de arenden vergaderd worden,* Matth. 24: 28. Zo is het met Gods kinderen ook. Die moeten als een arend wezen; zij moeten ook voor de kost, voor hun bescheiden deel zorgen. Maar niet te lang. Dan moeten zij weer naar boven vliegen.
Onder de vogelen is ook een wonderlijk diertje, de duif, die is ook meest in de hoogte. Wat doet dat diertje? Het komt wel eens met zijn voet op de aarde, maar als het enige graantjes gepikt heeft, dan vliegt het weer naar boven.
Zo wil God het ook hebben. God wil, dat wij zullen bedenken de dingen die boven zijn, Col. 3: 2. Zo niet, dat men voor het lichaam niet zorgen zou, maar terwijl men in 't lichaam woont, moet men ook een naarstige hand hebben. Als men dan de kost gekregen heeft, wat dan? Dan moet men weer naar Boven.

Dat zult u zo vinden in dit heerlijk gebed. In de drie eerste beden beoogt de Zaligmaker de verheerlijking van God. *Onze Vader, die in de hemelen zijt, Uw Naam worde geheiligd, uw koninkrijk kome; uw wil geschiede, gelijk in de hemel. Zo ook op de aarde.* Dat is: dat wij Gods Naam moeten heiligen, een gehoorzame onderdaan in zijn rijk zijn, en de wil Gods moeten betrachten.
Daar komt dan die ziel wat uit de hoogte in de vierde bede, en Hij doet ze eens neervallen op de aarde: *geef ons heden ons dagelijks brood,* zegt ze. En dan gaat ze weer naar de hoogte in de vijfde bede: *en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.* En in de zesde bede: *leid ons niet in verzoeking. Maar verlos ons van de boze.* En zij eindigt met een heerlijke pleitrede en besluit: *Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid tot in der eeuwigheid;* en zij besluit met het woord: *amen.*
Daarheen wilden wij wezen. Zo de wereld te gebruiken, als niet misbruikende. Als zij een korte tijd voor het lichaam gezorgd hebben zoveel het nodig is, dan weer naar boven.

In deze vijfde bede hebben wij drie of vier stukken te bezien.
Eerst. De samenvoeging of samenhang van de vijfde met de vierde bede, door het woordje: en.
Ten tweede. Het pardon, dat de ziel afbedelt.
Ten derde. De aandrang in de woorden: *gelijk wij vergeven onze schuldenaren.*
Ten vierde. Hoe gepast de Heere Jezus die bede gaf te bidden.

1. Zeggen wij: hoe de vijfde en vierde bede door dat woordje: en, aaneenhangen.
2. Hoe de ziel ziek is om pardon.
3. Hoe zij dat aandringt, gelijk wij vergeven onze schuldenaren.
4. Hoe wel de Heere Jezus dat tot elk zegt: bidt dat altoos, in alle eeuwen.

1. Wat het eerste aangaat: hier hebt u het woordje *en.*

Als u uw kinderen het Onze Vader leert bidden, vergeet toch niet die samenhang te maken, die de Zaligmaker ons geleerd heeft. Kunt gij het Onze Vader wel terdege bidden? Als u het bidt, neemt dan eens Mattheüs 6 voor u. Aan een woordje en aan een lettergreepje hangen gehele bergen van zaken. Wat wil de Zaligmakker ons indrukken, door dat woordje: en?

Eerst. Eindigt niet, met voor uw lichaam te bidden, en dat gij zou zeggen: nu is het genoeg, nu ben ik voldaan, nu heb ik niet meer te begeren. Nee, maar daar is nog wat anders te bidden, na het dagelijks brood; wat baat het leven, eer, gunst, vermaak van

de wereld, als ik geen pardon heb? Wat kan het een misdadiger baten, of hij een koninklijk gerecht kreeg, en hij moest binnen een uur sterven? Zo ook: wat baat dagelijks brood, als er geen pardon komt? Wat baatte het Haman, dat hij met de koning ten maaltijd ging, daar hij van de maaltijd naar de galg gaan moest? Esther 7: 10.
Ten tweede. De Heere Jezus zelf heeft het samengevoegd, en wij mogen niet scheiden, wat Hij samen gevoegd heeft. Hij heeft samengevoegd de zorg voor 't lichaam en voor de ziel. U bestaat uit ziel en lichaam; u hebt een deel dat brood tot onderhoud nodig heeft, en een ander deel, dat dit niet nodig heeft.
Ten derde. Uw dagelijks brood kunt gij zo haast kwijt zijn. Let eens op Naomi: zij zwierf daar uit haar land. Maar leeg kwam ze weerom; zij was als uitgemergeld van honger, zij was al haar goed kwijt, Ruth 1: 21. Zegt dan: O God! ik besta uit twee delen; met het lichamelijke alleen kunt Gij mij geen vergenoeging doen; ik diende pardon te hebben; het lichamelijke kan zich vleugelen maken als een arend, geef mij een beter goed daarbij.

2. Het tweede stuk, waar de ziel in dit gebed om smeekt.

Ach Heere! ik ben zo ziek om genade; een wereldling is ziek om brood, maar een Godvruchtige om pardon; *vergeef ons, zeggen ze, onze schulden.*
Wat zijn de schulden niet machtig vele! Moeten wij niet zeggen het zijn onze schulden? Zij spreken in 't getal van vele. Ik en gij weten het getal niet; het zijn schulden of zonden begaan in de natuurstaat, en in de genadestaat. *Wie kan zijn afdwalingen verstaan?* Ps. 19: 13. Wij zijn nergens gezeten, of wij maken schulden, zij zijn meer dan de haren van ons hoofd, Ps. 40: 13. Er mag tot ons wel gezegd worden: bij ulieden zijn schulden tegen de Heere, uw God, 2 Kron. 28: 10. Niet één op duizend kunnen wij beantwoorden, Job 9: 3. Het is een schuld tot aan de hemel gewassen, Ezra 9: 6.
Wat zijn ze verscheiden! De een schuld is de andere niet; de een is zwarter dan de andere; de een is zo lelijk niet als de andere; de een is zichtbaarder dan de andere; de een is verborgener dan de andere.
Er zijn zonden van 't hart. Zonden van de mond. Zonden van de wandel. Dan is er een schuld, die een boosheid is, die ons steeds aankleeft, en dat is allemaal uitermate zeer Schriftuurlijk. Rom. 7: 18, *Want ik weet, dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont.* Wij moeten onszelf niet kennen, als wij niet weten dat er niets goeds in ons woont; als wij het goede willen, dat het kwade ons bijligt.

Het zijn niet alleen onze zonden, maar ze moeten met recht de naam van s*chulden* dragen.
1. Omdat wij in gebreken blijven. 2. Wij worden des doods schuldig. 3. Wij geraken er door in de toestand van een schuldenaar; blijven in gebreken van doen of laten, spreken of zwijgen; en voorwaar, al waren wij volmaakt gehoorzaam, dat wij niet zijn. Zo blijven wij schuldenaars. Luk. 17: 10. *Als gij zult gedaan hebben, al wat u bevolen is zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen.* Wij zijn die gehoorzaamheid schuldig gebleven; wij hebben de wet overtreden, en ons gedragen alsof er geen God was; wij hebben Zijn Majesteit gekwetst, en onszelf als tot God gemaakt; en zo hebben wij bij onszelf een grote schuld begaan, en hebben ons schuldig gemaakt aan ondragelijke straffen; en dat voor eeuwig. Zowel als de duivelen en de verdoemden in de hel. Door dat alles geraakt de zondaar in zulk een gestalte en toestand als een schuldenaar.

In welke gestalte en toestand is een schuldenaar?
Let er eens op: hij is in deze toestand:

Eerst. Hij is zo beschaamd, als hij zijn schuldheer tegenkomt. Zulk een arme ziel is voor de Heere ook zo beschaamd, dat ze zoveel aan Hem schuldig is; zij staat eveneens als Ezra, en als de tollenaar, die van verre stond, Ezra 8: 22 en Luk. 18: 13.
Ten tweede zo een is zo verlegen, om zijn schuld te betalen, zulk een arme ziel ook. Ach, Heere! zegt zij, ik kan ze niet betalen! ik heb niet om te geven tot lossing voor mijn ziel. Matth. 16: 26, *Wat zal hij geven tot lossing zijner ziel!*
Ten derde. Hij is zo benauwd, dat al zijn goed zal aangeslagen worden, en dat er uitspraak over hem gedaan zal worden. Daar roept er een weduwe, 2 Kon. 4: 1: De schuldheer is gekomen, om mijn beide kinderen tot knechten te nemen! Zo is het met een arme ziel ook. Ach, Heere! zegt ze, ik ben zo benauwd, dat Gij mijn handen en voeten zult laten binden, en mij in de buitenste duisternis zult laten werpen, Matth. 22: 13.
Ten vierde, zulk een zou wel man en maagd opmaken, opdat ze voor hem bij de rechter zouden spreken, om een weinig afslag van de schuld. Hij zoekt alle middelen om zich te redden. Hij kan slapen, noch gerust zijn. O, zulk een arme zondaar zegt ook: *heb ik gezondigd, wat zal ik U doen, o Mensenhoeder!* Job 7: 20.
Wat doet een schuldenaar nog? Hij belijdt, dat hij het schuldig is. Hij neemt zijn toevlucht tot hem, wie hij 't schuldig is, en hij belijdt en bekent zijn schuld. Zo doet een arme ziel mede: zij belijdt haar zonden. *Mijn zonden maak ik U bekend, en mijn ongerechtigheid bedek ik niet,* Ps. 32: 5. Zo is het: ik heb zo gezondigd!
Nog eens. Hij doet een voetval. Ei, wil het mij vergeven, dan ben ik een behouden mens! Zo komt een arme ziel ook: *Ik zal mijn Rechter om genade bidden,* Job 9: 15. Ach, scheld het mij kwijt, door Uw grote goedheid en barmhartigheid!

Geliefden! daar hebt u de toestand van zulk een ziel, en daarom worden de zonden, schulden genoemd. Daarop valt dat hart voor God neer, en zegt: *Kom ik om. Zo kom ik om,* Esth. 4: 16, en het komt als met het koord en met de strop om de hals, en zegt: *Ach, God! hoe zwaar valt mij de zonde!* En gij zult ze vinden in de eenzame, maar God bekende plaatsen, en daar zitten ze te treuren, uitroepende: *Ach! vergeef het mij, scheld het mij kwijt.* Ik wil pauselijke, noch Joodse, noch Sociniaanse vergeving hebben, noch ik wil vergeving door mensen hebben, maar de vergeving Gods. Wie kan de zonden vergeven, dan één, namelijk God? Luk. 5: 21.
Ik wil geen pauselijke vergeving hebben, geen aflaatbrief, die niet meer waard is, dan om in stukken gescheurd te worden, die godslasterlijk is, Matth. 15: 9.
Ik wil geen Joodse hebben, die zochten het in 't bloed der stieren en der kalveren. Maar dat kan het geweten niet reinigen. Hebr. 9: 13 en 10: 4.
Ik wil geen Sociniaanse hebben. Zonder voldoening aan de Goddelijke gerechtigheid. Ik wil geen menselijke voldoening hebben.
Of een predikant al zegt: God heeft uw zonden weggenomen, gij zult niet sterven, 2 Sam. 12: 13, daar kan ik niet gerust op zijn. Het is de bedienende macht wel, die God hem gegeven heeft, dat hij ze zou gebruiken op voorwaarde. Maar dat kan mij niet gerust stellen, dat is niet genoeg, ik wil geen particuliere hebben, als de naaste zegt: ik vergeef het u. Maar dat is nog niet genoeg, want de mens kan wel vergeven wat God niet vergeeft. Toen de Heere Jezus Christus het zijn kruisigers vergaf, bad Hij: *Vader, vergeef het hun, zij weten niet wat zij doen,* Luk. 23: 24; Hand. 7: 60, Stefánus vergaf het zijn stenigers wel, maar God had het daarom niet gedaan.

En zo komt zulk een ziel tot God en zegt: *vergeef het mij*. Dat heeft vele namen in het Woord. Het wordt genoemd: Uitdelgen, Ps. 51: 3; Achter Zijn rug te werpen, Jes. 38: 17; Niet toe te rekenen, Ps. 32: 2; Vergeven, Job 7: 21; Dempen, Micha 7: 19; Gezocht en niet gevonden te worden, Jer. 50: 20.

Wat is dat nu, als God de zonden vergeeft, en wat bidt zulk een dan?
Het is dat genadige vonnis Gods, om een uitverkorene, verlegene over zijn zonden, om het lijden en gehoorzaamheid van de Heere Jezus Christus, en van Hem door 't geloof aangenomen, zijn zonden te vergeven, kwijt te schelden, en hem rust te geven, voor tijd en eeuwigheid. Hij zegt: *gij zult sterven noch verloren gaan in eeuwigheid.*
Let er eens op, 't is een uitverkoren schepseltje, wie God de zonden vergeeft; 't is dikwijls zulk een groot zondaar, dat men er over verbaasd moest staan. Paulus was de voornaamste der zondaren, 1 Tim. 1: 15. Hij was evenwel een uitverkoren vat, zij leven zolang in de zonden als het God belieft, zij worden dikwijls gierig in de zonden; daar komt niet één gezelschap, waar ze maar bij kunnen zijn, of zij gaan er. Dan leven ze als zij de zonden doen, zij vermaken er zich in.
Maar zij kunnen niet altijd zo blijven, daar is een stondetje in Gods raad, op 't welk ze gestuit moeten worden. Daar is in Gods raad een middeltje bepaald, waardoor 't geschieden moet, daar is een ogenblikje, waarop het geschiedt. Maar dan kunnen ze niet meer, dan worden ze overtuigd, dan druipen ze uit hun vorig gezelschap weg, zij zijn dezelfden niet meer. Ik kan zo ijdel zo goddeloos niet meer zijn, zeggen ze tegen hun gezelschap, hoe kunt u zo zijn! Ik heb u wel tot de zonde aangezet, maar nu wilde ik er u wel van afbrengen; en zij gaan naar hun huis, verlegen, met tranen; zij zijn ontsteld en zij hebben geen rust. Ik wil mij liever, zeggen ze, van mijn vorig gezelschap afhouden; de weg, die ik te voren ging, maakt mij zo benauwd.
Daar liggen ze in hun tranen. Het is zulk een schepseltje al maar om genade, ontferming en vergeving te doen. Dat betuigen ze voor de Heere, en daarop willen ze wachten. Ik bid niet, zeggen ze, dat Gij mijn zonden voor geen zonden zou houden. Grote Rechter! Ik weet, dat Gij ze mij niet vergeven zult. Zonder ze grotelijks te straffen maar doe het in mij niet; straf mij niet in Uw toorn, Ps. 6: 2. *Ik zal tot God zeggen: verdoem mij niet*, Job 10: 2. Grote Rechter! laat ik in het verderf niet nederdalen, Job 33: 24. Treed niet met mij in 't gericht, Ps. 143: 2.
Wel, zou ik dat kunnen doen? Zegt God.
Dat heb ik in Uw Woord ontdekt gevonden, Heere! zeggen ze; daar is de Middelaar, en Die heeft een gerechtigheid. Hij heeft voor Zichzelf niet moeten betalen. Hij is ook niet voor allen, ik weet, dat Hij maar voor sommigen is; allerliefste Heere! is Hij dan voor geen verlegenen, ontstelden, treurigen, die Hem aangegrepen hebben, Hem aankleven, op Hem zoeken te vertrouwen? Geven niet al de profeten getuigenis, dat, wie in Christus gelooft, vergeving der zonden zal hebben? Hand. 10: 43. Ik heb het naar Hem toegewend, ik heb Hem aangenomen. Ik heb geen gerechtigheid, ik zoek in Christus gevonden te worden, Fil. 3: 9, en zo in Zijn gerechtigheid voor U te bestaan. Zal dat dan tot Uw oneer wezen, als U mij pardon geeft? Om Christus' wil zoek ik kwijtgescholden te worden, die een volmaakte gehoorzaamheid heeft. *Dien, die geen zonden gekend heeft, heeft God zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem,* 2 Cor. 5: 21. *Die is ons van God geworden tot wijsheid, gerechtigheid, en tot volkomen verlossing,* 1 Cor. 1: 30.
Daar begint ze te pleiten, met Christus in de arm van haar geloof. Doe het, om Zijnentwil. *O Heere, hoor! o Heere, merk op; o Heere, vergeef om des Heeren wil!* Dan. 9: 19. Laat ik dat genadige vonnis en vrijspreking van ongerechtigheid eens mogen horen. Rom. 8: 1. *Zo is er dan geen verdoemenis meer, voor degenen, die in*

Christus Jezus zijn! Laat ik in leven en in sterven Uw gunst genieten, in tijd en in eeuwigheid; schenk mij Uw genade, dewijl ik een arme zondaar ben, Rom. 3: 24. De werken zijn hier uitgestoten: uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof; niet uit de werken, opdat niemand roeme, Ef. 2: 8, 9. Om Christus' wil bid ik om vergeving en genade; in Zijn gerechtigheid zoek ik gevonden te worden, Fil. 3: 9.

Dan zoeken ze verder de verzekering te hebben van Gods gunst. Is het pardon in de hemel vast, laat ik het ook eens aan mijn hart weten. Geef mij de zekerheid te smaken mijner zaligheid door Uw genade, geef mij de vreugde uws heils, Ps. 51: 14.

Doe mij ook nu smaken de zekerheid
Mijner zaligheid Heer' door Uw genade. Psalm 51, Datheen

Delg mijn overtreding uit, doe mij vreugde en blijdschap horen, Ps. 51: 3-10. Dat een mens uitdelgt is niet genoeg. Nathan, als een bode Gods had gezegd: *De Heere heeft ook uw zonden weggenomen, gij zult niet sterven*, 2 Sam. 12: 13. Gij zult niet sterven; wat schort u dan, man, is dat niet genoeg? Ja, zegt hij, ik heb de verzekering van binnen niet; van buiten zegt het wel een onfeilbaar profeet, maar ik heb ze evenwel van binnen niet.

Ten laatste, zij rusten niet, voordat ze een zeer gemeenzame omgang met God hebben. 't is er eveneens mede gelegen, als met David en Absalom; Absalom had broedermoord begaan; daar vlucht hij; de koning had het in zijn gedachten niet om hem te doden. Hij moest evenwel van 't hof: hij vluchtte naar Gerar; daarna komt hij weer, maar dat was hem niet genoeg, hij kon het niet harden, dat hij bij de koning niet komen mocht. Ik kan zo niet blijven leven, zegt hij, was ik dan liever te Gerar gebleven, of laat mijn vader mij liever doden. Ik moet mijn vader zien, zegt hij.
Daar komt hij bij de koning in de kamer, en de koning kuste hem. Toen was het eerst wel. Eveneens handelt God niet, dat Hij de zonden niet straft? Ach, ja! God verbergt Zijn aangezicht, Jes. 59: 2, en dat duurt dikwijls jaar en dag, totdat ze beginnen te zeggen: ik kan zo niet langer leven: Heere! dood mij liever; en als zij wel allermoedeloost zijn, dan komt God en Hij is nabij hen, en Hij geeft ze een blijkje van zijn gunst. Dat is de vergeving der zonden. Is dat nu niet een heerlijk stuk?

3. Als zij nu om het pardon gesmeekt hebben, dan gaan ze (en dat is ons derde stuk) tot de naderen aandrang.
Hoe willen zij het vergeven hebben? Zo: *gelijk wij vergeven onze schuldenaren.*
Wij hebben licht elk wel een schuldenaar, wie wij de schulden vergeven. Dan zeggen ze: *Heere! vergeef mij mijn schulden. Zoals ik ze mijn schuldenaren vergeef.* Dat is een stuk, waar onze gedachten nog wel wat over ingespannen mogen zijn. Daar kunnen drieërlei schuldenaren door verstaan worden.

Eerst, zulk een, waar iemand borg voor is. Daar is iemand, die aan een ander enig geld schuldig is; daar komt er een die spreekt er voor. Zo deed Paulus. Hij was borg voor Onesimus bij zijn heer Filemon; ik sta in zijn plaats, zei Paulus: reken het mij toe, ik zal het betalen, hij kan het niet doen. Filem. vs. 18.
Dat moet men juist niet vergeven, dat is men niet gehouden. U moogt de schuld wel op een bescheidene wijze invorderen, maar u moet het met lankmoedigheid en met zachtmoedigheid doen; uw schuldenaar een weinig tijd en uitstel geven; u mag hem wel alles toestaan uit billijkheid, wat u kunt; en dat moet u niet vreemd zijn. Matth. 18: 24-30, daar kwam er een, wiens schulden eerst van zijn heer waren

kwijtgescholden, die greep zijn schuldenaar bij de keel en wierp hem in 't gevangenhuis. Maar de Heere sprak het tegen. U moet liever billijkheid gebruiken.

Ten tweede. Daar zijn schuldenaars, die het zijn aan de gehele samenleving, aan de gehele maatschappij. Zoals daar is een dief, een moordenaar en dergelijke, waaromtrent de overheid waken moet; want zij draagt het zwaard niet tevergeefs, zegt Paulus. Rom. 13: 4. Daar is geen overheid zo hoog geplaatst, die dat vergeven mag. Zonder het te straffen. Een moord mag niet verzoend worden dan met het bloed desgenen, die bloed vergoten, en de moord bedreven heeft. Zo zij dat niet straffen, God zal dat bloed van hun handen eisen; zij zullen daar rekenschap van moeten doen voor de troon van God.

Ten derde. In de omgang of samenleving hebt u er, waar gij juist geen geld van eisen kunt, waar gij niets mede uitstaande hebt door handelingen. Maar iemand heeft uw goeden naam gelasterd, hij is een achterklapper; die schuldenaren worden voornamelijk beoogd, die u in het particuliere leven verongelijken, lasteren.
Nu zeggen wij in dit gebed: *vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren*. Waar durven wij nu onze hoofden bergen? Vergeven! Wel, dat is uit. Het vergeven! wel, daar is het droevig mede gesteld, dat is balling geworden onder ons. Al wilde gij nog zo tussen twee beledigden als bemiddelaar optreden, daar is geen vergeving te krijgen; en dat bidt zo al: *gelijk wij vergeven onze schuldenaren en dat betuigt al voor God.* Wat zou dat worden, deed God zo eens met ons! Al zijn het dikwijls de naasten in de bloede, men wil niet verzoenen.

Wat is dat, de schuldenaren te vergeven?

Eerst. Ik voel ontsteltenis, noch haat, noch blijvende gramschap meer; al kom ik hem tegen, ik ben niet meer ontsteld.

Ten tweede. Ik voel geen wortel van wraakgierigheid in mijn hart, ik kan niet zeggen, dat, al was het nog zolang geleden, ik hem zou kunnen goed doen, maar ik kan zeggen: ik zoek het niet te wreken.

Ten derde. Als zulk een in ongelegenheid is, die u ongelijk gedaan heeft, zich daar niet over te verblijden, en zeggen: Heah! wij hebben hem verslonden, Ps. 35: 25.

Ten vierde. Is het te zeggen: de schuldenaren niet alleen geen kwaad toe te wensen, maar als er gelegenheid is, hun goed te doen. Als het beest van onze naaste in de gracht ligt, het onze te verlaten, en het zijn er uit te helpen. *Hebt uw vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel degenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld aandoen, en die u vervolgen,* Matth. 5: 44. Dat doende zult u kolen vuur op zijn hoofd hopen, Rom. 12: 20. Dat kan ik niet dragen, zal hij zeggen; en zijn liefde zal ontsteken jegens u.

Ja. Zo moeten wij wezen, dat wij God bidden, als wij die gestalte zo niet hebben, dat wij zeggen: Heere! die gestalte is mij zo lief, geef ze mij toch; roei de wortel van de verdorvenheid uit mijn hart, en vergeef het mijn naaste; ik kan het hem niet vergeven. Maar vergeef Gij het hem; reken het hem niet toe, dat hij zo tegen mij is.
Evenals Stefánus deed; *Heere! zegt hij, reken hun deze zonde niet toe,* Hand. 7: 60. En de Heere Jezus zelve zei, Luk. 23: 32, *Vader! vergeef het hun, zij weten niet wat zij doen.* Ik wilde wel, dat wij ons daar eens bij neerlegden.

Daarop dringen wij nu op pardon aan; en wij zeggen: *o God! doe het niet, vergeef Gij het mij niet, als ik het mijn naaste niet vergeef.* Daar moeten wij elk onze toestemming toe geven, dat de zaak zo ligt.

Daarop komt de Heere Jezus Christus en zegt: *Als u pardon zult afbedelen dan zult u zeggen: Vader, vergeef het mij, gelijk ik het mijn schuldenaren vergeef.* Wat wil de Heere Jezus daarmee zeggen? Dat er een evengelijkheid is tussen 't vergeven van God en het onze? Of wil Hij zeggen, dat onze vergeving de verdienende oorzaak is van de vergeving van God?
Verre is het daar vandaan. Daar is een grote ongelijkheid tussen de vergeving Gods en de onze omtrent onze evennaaste. God vergeeft zo, dat Hij het doet aan degenen, die Hij nooit ongelijk gedaan heeft; en wij daarentegen, wij hebben soms zelfs wel vergeving van onze naaste van node.
God vergeeft de zondaar niet zonder voldoening. Maar wij moeten het doen, al was er geen voldoening; God vergeeft en Hij doet er ons goed bij. Hij schenkt er ons Zijn gunst bij, waar onze vergeving dikwijls de naaste geen goed bijbrengt.

U zult denken: wat wil de Heere Jezus Christus ons dan leren? Leert Hij ons, dat onze vergeving de verdienende oorzaak is van de vergeving Gods?
U kunt wel denken, dat er niets meer zou misstaan, dan dat een patiënt, die om vergeving bidt, van verdiensten zou spreken. Wat leert de Heere ons dan? Hoe dringen wij 't dan aan?

Eerst, zeggen wij: Grote God! als ik gewillig ben om mijn naaste te vergeven. Zo vooronderstel ik, dat Gij het mij ook zult doen. Weet ik, die boos ben, goede gaven te geven, hoeveel te meer zult Gij het doen, Luk. 11: 13.

Ten tweede. Vader! mag ik het niet als een teken van mijn genade rekenen, dat ik, als een uitverkorene, bevind aangedaan te hebben de innerlijke beweging der barmhartigheid en der goedertierenheid? Ik vergeef mijn naaste de misdaad. Is dat niet een blijkje, dat ik ook op vergeving van U te hopen heb? Als iemand tegen iemand enige klachten heeft, en hij vergeeft het hem, is dat niet een tekentje van de genade, en dat Gij mij nog niet aan de verdorvenheid hebt overgegeven, maar dat ik nog vertoon, geloof en liefde? Mag ik dat niet als een tekentje van uw vergeving aanmerken?

Ja. Nog eens. Ten derde. Daar is een hartelijk voornemen in mij om het mijn naaste te vergeven; ik weet, dat het mijn plicht is; ik worstel er om. Boven dat weet ik, dat God niet vergeeft, als ik het ook niet doe. Ef. 4: 25, 26, Want wij zijn elkaars leden. De zon ga niet onder over uw toorn. Matth. 18: 22, Tot zeventigmaal zevenmaal moet men zijn broeder vergeven.

Ten vierde. Is dat nu maar voor een tijd? Ach! nee het. Maar het moet gebeden worden in alle tijden. De Heere Jezus wist, dat in alle eeuwen de mensen gestruikeld hadden, en struikelen zouden. Hij wist wel, dat de beste onvolmaakt was. Welk mens leeft er, die goed doet, en niet zondigt? 1 Kon. 8: 46; de besten moeten zeggen: *Ik weet, dat in mij, dat is, in mijn vlees, geen goed woont,* Rom. 7: 18, zij hadden vergeving nodig; nu zo goed als ooit, en ooit zo goed als nu, tot de dag des oordeels toe.
Als u het wel opmerken wilt. Zo is het klaar genoeg. Deze bede wordt samen gevoegd met de voorgaande; zolang gij dagelijks brood van node hebt, hebt u ook vergeving nodig tot op het oordeel toe; ja zolang als wij zullen moeten vergeven onze schuldenaren. Hoe klaar en duidelijk zijn de zaken!

Ziedaar, geliefden! hebt u onze vier stukken.
Als wij daar ons hart elk eens bij zullen leggen, wat is er een verschil tussen ons bidden en onze praktijk! Wat heeft men in deze stad daarover al beweging gezien in alle hoeken! Wat een rumoer is er geweest, alsof men maar twee of drie jaren daarom

had moeten bidden; zolang maar, als Christus in zijn bediening op de aarde was.
Het zijn mensen van moeilijke gedachten, die zo spreken; en zij tonen, dat zij hun religie niet verstaan. Maar die gesprekken zijn nu voor het merendeel verdwenen.
Maar hoe is het nu met ons? Wij zijn een menigte van zondige mensen. U en ik, welk mens leeft er, die zeggen kan: ik heb geen schuld hierin? Wat moeten wij inkrimpen, ik en gij; wij hebben een schuld, die geklommen is tot aan de hemel. *Wie kan zijn afdwalingen verstaan?* Ps. 19: 13. Zo God met ons naar zijn recht handelde. Zo zou Hij met ons moeten doen, evenals met de duivelen. Zo God ons naar recht en naar Zijn Woord handelde, buiten de Middelaar zou Hij ons verteren. Hoe zou wij het dan maken?
Ach, God! wat zijn wij zondige mensen! Dan zou God ons geen Vader wezen. Zo het werk Gods in onze harten was, al waren wij dan allemaal als de tollenaar, 't was niet te verwonderen. Ach! denk niet: God weet het niet; vlei u daarmee niet. Hij kent ons door en door tot in het binnenste toe. Vlei u niet met te zeggen: het is zolang geleden, het is al vergeten, dat ik gezondigd heb. Eén dag is bij de Heere als duizend jaren, en duizend jaren als één dag, 2 Petr. 3: 8. Vlei u niet met te zeggen het is zo wel bestoken, 't zal niet uitkomen, God zal het uitbrengen tot uw eeuwige schande. Zo gij niet invalt voor Hem, Hij zal het voor de wereld bekendmaken, aan engelen, duivelen, mensen. 1 Cor.. 4: 9, *Want wij zijn een schouwspel geworden der wereld, en de engelen, en de mensen.* Denkt niet: het zal geen nood doen; Gods heilige natuur kan niet één zonde ongestraft vergeven. Denkt niet: God is barmhartig; het zal niet helpen; daar is voor mij noch voor u barmhartigheid. Zo Zijn rechtvaardigheid geen genoegen gedaan wordt, zegt dan niet als David: *Laat ik in de handen des Heeren vallen, want zijn barmhartigheden zijn vele,* 2 Sam. 24: 14; of gij moet wezen als David.
Die algemene barmhartigheid, waardoor God u van de hemel goed doet, kan u niet helpen. Zegt niet: ik geloof dat God het mij vergeven heeft, op losse gronden. Waar en wanneer God het u vergeven? Hoe is het geschied? Dat moet gij weten. Hoe hebt u de kwitantie gekregen? Zou uw hart dat voor de Heere wel kunnen zeggen, op dat plaatsje, en op die wijze, kreeg ik het?
Het diende echter zo te zijn, of u moet zwijgen en niet zeggen, dat gij het bezit. U hebt het nog nooit bezeten. Zo gij nog nooit met tranen een verbond met God gemaakt hebt. Gelooft ons, of liever ons niet, maar Gods Woord: wij zullen de zonden vóór onze dood moeten beschreien, ik en gij, of wij zullen ze eeuwig moeten beschreien.
Spot dan niet met iemand, die hier zucht en schreit. Hier is het de tijd, of gij zult het eeuwig moeten doen. Zullen wij nu zo aandringen: gelijk ik vergeef mijn schuldenaren? Kent u er geen, wie gij het vergeven moest, en 't nog niet gedaan hebt? Dienden wij elk zo niet te zijn, dat wij zeiden: Alwetende God! weet ik geen mens in de gehele wereld, wie ik het wel vergelden zou? Laat ik het hem vergeven!
Ik moet die vergeving hebben en gij ook, of wij zijn eeuwig ongelukkig.

Daar waren er eens twee, die elkaar hierover onderhielden; de een zei: *hoe maakt gij het met die bede? Ik weet, dat gij een partij hebt.*
Hoe zou ik het maken, zei de ander, *God zij geloofd, daar zijn nog andere gebeden*.
Maar, zegt hij, *gij hebt ook een partij, hoe maakt gij het?*
Ik bid het Onze Vader, zei deze, *maar de vijfde bede sla ik altijd over.*
Wat dunkt u daarvan, toehoorders? Bidt u ook een ander gebed, of slaat u de vijfde bede ook over? Of bidt u het evenwel, en vergeeft u niet? Wel, dan doet u direct tegen uw bidden aan; en dan bidt gij, dat God uw zonden niet zou vergeven, gelijk gij uw naaste die niet vergeeft. Maar dat God u straffen wil en eeuwig verderven.
Is dat niet schrikkelijk en gruwelijk? Het is zoveel, alsof gij zeggen wilde: vergeef het

mij mijn leven ook niet. Is dat niet een treurig Christendom? En dat is geen bloot zeggen. Het Koninkrijk Gods bestaat niet in woorden, maar in kracht van zaken. Ik en u moeten in de vergeving zin hebben, of wij hebben er geen te wachten.

Geliefden! wat zijn wij ongelukkige Christenen als we geen pardon hebben! Maar wat zijn wij gelukkig als wij deel hebben aan 't pardon!
Wat zijn wij anders ongelukkig! Moeten onze zonden in ons gestraft worden, en moeten wij dan nog verloren gaan, dan kan ons ongeluk nooit uitgedacht en uitgesproken worden. Hoort eens eenvoudig. Laat ons ons hart bij deze dingen neerleggen, en zien of wij ze ondervinden, en zo deel aan de vergeving hebben.

Eerst. Kunt u dat zeggen: Ach, Heere! de zonde is mij zulk een pak, en zij zijn al zo oud; jaar en dag begaan tegen mijn broeder, zuster, vriend, tegen God. De Heere brengt zulken hun zonden al te binnen. Mijn zondigen aard, Heere! hoe weegt mij die! Lieve Heere! wat ben ik een zondig mens! De zonde valt mij zo zwaar; ik moet er om naar de hel. Zo u ze mij niet belieft te vergeven! Ach! ik kan zo niet leven! Als de zonde zo altijd in 't licht van mijn aangezicht staat, dan zou ik mijn handen wel aan mijn leven slaan; dan is hemel en aarde mij te bang; dan is mijn huis en de gehele stad mij te bang; ik moet op een open veld gaan om het eens uit te schreeuwen.

Ten tweede. Wie deel aan de vergeving hebben, hun hart smelt zo in zovele tranen en weekheden. Evenals David, hij doornatte zijn bedstede met zijn tranen, Ps. 6: 7. Dan zult u het wel weten, hoe 't met Petrus stond, als hij naar buiten ging en bitterlijk weende, Matth. 26: 75. Dan zult u de toestand wel kennen van die drieduizend verslagenen, die uitriepen: *Wat zullen wij doen, mannen broeders!* Hand. 2: 37. Dan zult u wel kennen de schaamte van een Ezra, hfdst. 9: 6, en de veroordeling van de verloren zoon, dat uitroepen: *Ik ben niet waardig uw zoon genaamd te worden*, Luk. 15: 19. Dan zult u de gestalte van een Paulus wel kennen, als hij uitriep: *Van welke (zondaren) ik de voornaamste ben*, 1 Tim. 1: 15, en waarom hij zichzelf voor een ontijdig geborene kent, 1 Cor. 15: 8. U zult de gestalte van die arme zondares in het Evangelie wel kennen, wier zonden haar vergeven waren, omdat zij veel had liefgehad, Luk. 7: 47. U zult dat zeggen van David wel kennen: *Mij is zeer bange*, 2 Sam. 24: 14.
Kent u dat? U zult uw leven anders geen vergeving gekregen hebben. Kent u dat woord, 1 Petr. 2: 7? O, de Heere Jezus is mij zo dierbaar geworden! Is Hij u de Springader des levenden waters geworden, de Wens der Heidenen? Tot Hem zal men immers komen en toevloeien. Hij is die Fontein, die geopend is, tegen de zonden en tegen de onreinheid, Zach. 13: 1. Naar Hem toelopende, wat zijn ze wonderlijk in hun schik! Niet hebbende hun gerechtigheid, die geen is. Maar die door het geloof in Jezus is, Fil. 3: 9.

Nog eens. Ten derde. Dan zult u dit kennen: u zult in geen vijandschap, noch vervreemding kunnen leven. Ik wil in de zonde niet leven, zeggen ze; heen uit, zeggen ze tegen de zonde. En in allen deze maken ze een vast verbond, en zij komen in de eed en in de vloek, dat ze tegen de zonden strijden zullen, onder beding van Geest en kracht.

Dan, ten vierde, oefenen zij zich vast in een gedurige vergeving van hun naaste; zij zeggen niet: hoe menigmaal zal ik mijn broeder vergeven? Niet alleen zevenmaal, maar zeventigmaal zevenmaal, Matth. 18: 22; zo dikwijls als ze zondigen tegen huns

gelijken, als God en Christus het hun vergeeft.

Wat zegt nu uw hart?
Die vier stukken zijn klaar; kent u ze, dan kunt u met vrijmoedigheid het pardon verwachten, dat het zal uitgesproken worden op uw doodsbed. En in 't oordeel hebt u dan te wachten de witte keursteen, Openb. 2: 17. Dan zal het zijn: *Wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven,* Matth. 9: 2. Kent u er geen, wie de zonden vergeven zijn? Biléam wist dat wel; *God, zegt hij, aanschouwt niet de ongerechtigheid in Jakob, ook ziet Hij niet aan de boosheid in Israël,* Num. 23: 21. Waarom ziet God ze in hen niet?
De Heere Jezus bedekt ze; zij zijn in Christus gevonden, en zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn, Rom. 8: 1.
Als God iemand rechtvaardigt voor de mensen, dan zegt Hij: *Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, die rechtvaardig maakt. Wie is het, die verdoemt?* Rom. 8: 33, 34.
Meent u, dat die tekst niet volbracht zal worden? Ja, volkomen, in de tegenwoordigheid van engelen en duivelen. *Wie is het, die beschuldigingen inbrengt tegen u? God is het, die rechtvaardig maakt. Christus is voor u gestorven, ja, wat meer is, Hij is ook opgewekt, ja, wat nog meer is, Hij bidt voor ons*, Rom. 8: 33, 34.
Als dat mag zijn, is het dan niet wel? Wij hopen, dat wij eens het geluk zullen hebben, om te mogen zeggen en zingen:

Al mijn misdaden en mijn zonden
Waren zeer groot en zwaar,
Maar Uw goedheid niet om doorgronden
Vergaf die al, voorwaar. Psalm 65 Datheen

Amen, ja, Amen.

CATECHISMUS-PREDICATIE.
ZONDAG 52

Vraag 127. Welke is de zesde bede?
Antwoord. *En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Dat is, dewijl wij van onszelf zo zwak zijn, dat wij niet een ogenblik zouden kunnen bestaan, en daartoe onze doodvijanden, de duivel, de wereld, en ons eigen vlees, niet ophouden ons aan te vechten; zo wil ons toch staande houden en sterken, door de kracht Uws Heiligen Geestes, opdat wij in deze geestelijke strijd niet onderliggen, maar altijd sterken wederstand doen, totdat wij eindelijk ten enenmale de overhand behouden.*

Vraag 128. Hoe besluit gij uw gebed?
Antwoord. *Want Uw is het koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Dat is: Zulks alles bidden wij van U, daarom, dat Gij, als onze Koning en aller dingen machtig, ons alles goeds te geven de wil en het vermogen hebt, en dat alles, opdat daardoor niet wij, maar Uw heilige Naam eeuwig geprezen worde.*

Vraag 129. Wat beduidt het woordeke Amen?
Antwoord. *Amen wil zeggen: Het zal waar en zeker zijn. Want mijn gebed is veel zekerder van God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel, dat ik zulks van Hem begeer.*

WIJ lezen, Deut. 20, op het 3de en 8ste vers, dat, wanneer Gods volk stond om het land Kanaän binnen te treden, er een priester als een uitroeper door het leger ging, die zei: *Hoor Israël, gijlieden zijt heden na aan de strijd tegen uw vijanden: uw hart worde niet week, vreest en beeft niet, en verschrikt niet voor hun aangezicht.* En in het 8ste vers: *Wie is de man, die vreesachtig en week van hart is? Die ga heen en kere weder naar zijn huis, opdat het hart zijner broederen niet smelte, gelijk zijn hart.* God wilde geen week of moedeloos soldaat in de strijd hebben. Maar Hij wilde moedige mensen hebben.
Tussen de lichamelijke en geestelijke strijd is een nauw band en een grote overeenkomst. God wil in de lichamelijke strijd geen week of moedeloos soldaat hebben; zo wil Hij die in de geestelijke strijd ook niet hebben. In de lichamelijk en strijd wilde God, dat ze naar huis zouden gaan die bevreesd waren. Maar in de geestelijke strijd wil God dat niet. Maar daar wordt hun toegeroepen:

Zijt kloek, geeft de moed niet verloren;
Want God wil die aanschouwen
Die op Hem vast vertrouwen. Psalm 31 Datheen

Houdt u mannelijk en zijt sterk, 1 Cor. 16: 13; grijpt naar 't eeuwige leven. Strijdt om in te gaan door de enge poort, Luk. 13: 24. Daar wordt hun toegeroepen: *zijt standvastig, onbeweeglijk,* 1 Cor. 15: 58. Daar wordt hun toegeroepen: uw hart en handen worden traag noch ontroerd, Joh. 14: 1. Schrikt niet voor de vijanden. Wat Ik tot u zeg, dat zeg Ik tot allen: waakt, Mark. 13: 37. Een slapenden soldaat kan men licht doodschieten; daar wordt hun toegeroepen: zijt nuchteren en waakt, 1 Petr. 5: 9, ziet, hoe gij voorzichtig wandelt, Ef. 5: 15. Ik zal u niet begeven, Ik zal u niet verlaten, Hebr. 13: 5. Daar wordt hun toegeroepen: *die bij ons zijn, zijn meer, dan die bij hen zijn,* 2 Kon. 6: 16.
Als er nu evenwel iemand was, wies hart wankelde, wat doet dan de Heere Jezus? Hij zegt: *waakt en bidt, opdat gij in geen verzoeking komt; de geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak,* Matth. 26: 41. U meent het wel, omdat gij zijt zó zwak, dat gij niet

kunt. Och![40] bidt, dat gij in geen verzoeking geleid moogt. worden. Wat Hij op 't laatst van zijn leven zei, dat had Hij hun al vroeg belast, Matth. 6 en Luk. 9. Daar heeft Hij Zijn kinderen geleerd dat gebed te besluiten met deze bede: *En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.*

In deze zesde bede hebben wij te bezien:
Eerst. De verbinding en samenvoeging van deze zesde bede met de vijfde bede, door dat woordje: *en*.
Ten tweede. De zware strijd, die er is tussen de onderdanen van de Heere Jezus en de onderdanen des duivels.
Ten derde. De ootmoedige smeking, de supplicatie van elk onderdaan des Heeren: *leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.*
Ten vierde. De aandrang, bestaande in een krachtige pleitrede: *want Uw is dat Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid tot in der eeuwigheid.*
Ten vijfde en ten laatste. Het besluit met dat woordje: *amen*; nu ben ik weltevreden en gerust; ik geloof, dat Gij het doen zult.
Daar, dat zijn onze vijf zaken.

1. De verbinding en samenvoeging van deze zesde aan de vijfde bede.
2. De schrikkelijke oorlog tussen de onderdanen van de Zone Gods, en die des duivels.
3. De ootmoedige smeking.
4. De pleitrede.
5. Het vertrouwen; zo dunkt mij, zo gevoel ik het aan mijn hart, ik zal mijn vijanden te boven komen. God zal mijn smeking verhoren, en mij mijn wens geven.

1. Wat het eerste aangaat.

Zo moeten wij zien, dat de samenvoeging van de zesde bede aan de vijfde niet tevergeefs is. Iemand mocht denken: mijn zonden zijn al vergeven; wat is er dan aan gelegen of ik in verzoeking geraak, waardoor ik in zonden zou vallen; 't is toch al vergeven.
Spreekt zo niet, want:
Eerst. Al is het in de raad Gods waarheid, dat gij pardon hebt. Zo wil de Heere u leren, dat de duivel uw partij zal blijven. Als u gevraagd werd, of gij het met hem eens waart. Zou u dan niet zeggen: Ach, nee! daar schrik ik voor? Zou ik niet haten die U haten? Ps. 139: 21.
Ten tweede. Als u gerechtvaardigd zijt, hebt u dan niet meer van node? De Zaligmaker wil u leren; u moet ook deel hebben aan de heiligmaking. *Indien Ik uw Vader ben, zult u Mij dan ook niet vrezen?* Mal. 1: 6. Moet u dan niet zeggen: zo Gij Heere de ongerechtigheden gadeslaat, wie zal bestaan? Ps. 130: 3. Ach! schepseltje, zegt de Heere, u mag niet denken, dat gij deel hebt aan de rechtvaardigmaking als er de heiligmaking niet op volgt.
Ten derde. Heeft God u de zonden vergeven, en zult u dan nog in vijandschap blijven leven, en het met de vijanden houden, die u weer in andere zonden zullen doen vallen? Zij zullen u wel uit de genade niet doen uitvallen, maar zij zullen u uw vrijmoedigheid en blijdschap benemen. Valt dan op uw knieën, en zegt: *Heere! leid mij niet in verzoeking, maar verlos mij van de boze.* Dat is de verbinding.

[40] Lett. Ei! Bidt.

2. Nu hebben wij, ten tweede, de zware en schrikkelijke oorlog te bezien.

De wereldse historiën spreken dikwijls van zware strijde. Maar de Bijbel spreekt nog van de grootste, namelijk de geestelijke. Deze geestelijke oorlog overtreft alle anderen. Dat is de allergrootste oorlog Hier moet men vechten tegen leeuwen, tegen adders, tegen duivels. 't Is niet te doen om een stuk land, of om geld, maar om de ziel; en als u die verliest, dan zijt gij eeuwig ongelukkig; en die tegen de vijanden zich moeten inspannen, zijn een deel zwakke, ongeachte lieden, en die tegelijk zo genegen zijn tot hun vijanden. Om u dat levendig voor ogen te brengen. Zo Iaat ons uw gedachten eens leiden op deze wijze:

God heeft de hemel, de aarde, de zee, en de hel gemaakt. Overal heeft Hij inwoners gesteld, behalve in de hel, die zijn gevangenhuis is. In de hemel had God Zijn duizend maal duizenden en tienduizend maal tienduizenden engelen, Dan. 7: 10. Deze geesten had God verheven boven al de schepselen Gods. Daar waren er enigen onder, die begonnen zich te verheffen zij waren met het beginsel van wijsheid en heiligheid, dat God hen gegeven had, niet tevreden. Daar gaan ze samen beraadslagen, of ze het zo ver niet zouden kunnen brengen als God; en, zeiden ze, 'wij zullen er wel toekomen: wij willen liever deze woning, de hemel, missen, dan dat wij dit niet ondernemen zouden.'

Dit mishaagde God grotelijks; de Koning der Koningen ziet het. Toen zei Hij tegen hen: Weg, uit Mijn woning; nu stel ik ulieden in de plaats van Mijn gevangenhuis, daar zult u het voorwerp van Mijn rechtvaardigheid zijn; *Ik ontzeg u alle genade.* De Koning plaatste ze in de gevangenis tot het oordeel van de groten dag, Judas vs. 6.

Maar Hij wil ze ook toelaten de wereld altemet eens te doorwandelen, Job 1: 7, opdat ze zich nog meer zouden bezondigen, opdat ze in 't oordeel van de grote dag te zwaarder straf zouden hebben.

Daar in 't doorwandelen van de wereld, zien ze een paar mensen, die in vrede leven. Daar beleggen ze hoe ze dat paar mensen aanranden zullen, of ze het met hen allen zullen doen, of één tegelijk. Daar handelen zij listig. Daar komt er een alleen hen aanranden. Die volmaakte mens had misschien daarvan geen kennis, dat er gevallen geesten waren. Die verzoekingen hebben succes. Hij wint de Eerste Adam; dat heeft hij de Tweeden Adam nooit kunnen doen. (Die te voren in zulk een vriendschap met God leefde, denkt hij nu aan God dan maakt hij misbaar.)

Kom, zegt de duivel, laat ons het samen doen, elk in zijn soort om tegen God te strijden; laat ons eens zien, of wij God niet zouden kunnen winnen. Daar maken de mensen de duivel, die doornbos, koning over zich.

God de Heere dit merkende, en het al lang tevoren gezien hebbende, heeft Zich over sommigen ontfermd. Hij heeft in Zijn raad vastgesteld, dat Hij sommigen verkiezen zou, en tot vaten der eer stellen.

Daar heeft God de Vader een onderhandeling met de Zoon, en met de Heilige Geest. De Vader zei: Ik wil Mij aan sommigen van die gevallen mensen verheerlijken, door hen te verkiezen en genade te geven.

De Zoon zei: ik neem op Mij de uitverkorenen te redden.

De Vader zei: Ik beloof het, dat Ik ze dan aan U tot Uw onderdanen geven zal.

Ik ben daarmee tevreden, zei de Zoon, of ze arm of rijk, edel of onedel zijn, daar vraag ik niet naar.

Daarop komt de Geest, en zegt: Dat zal Ik ontdekken, daar zal Ik ontdekking van geven aan de duivelen en mensen.

Daarop gaf de Heere dienaars naar Zijn raad. Dat was ook in Gods raad, waar die en die werken zal. Daar roepen ze: pardon! Al hebt u grote lastering begaan, daar is pardon. Zo gij u maar wilt vernederen en bekeren.
Daarop komt de Heere en Hij grijpt ze in 't hart. Hij wordt ze te machtig. Hij maakt ze week. Hij bekeert ze en geeft ze het geloof.
Daar beginnen ze te zeggen: 'Ach God! wat heb ik gedaan! Ik kan het niet langer met de duivel en met mezelf houden. Zou ik genade gevonden hebben in Uw ogen, Drie-enige God? Dat is wonderlijk in mijn ogen!'
En hoe eer hoe liever gaan ze in een verborgen plaatsje en maken een verbond met God: *zij schrijven het met hun hand, dat ze des Heeren zijn,* Jes. 44: 5. Ik kan het in 't huis van de sterkgewapende niet houden, zeggen ze. Daar komen ze over tot de Zoon des levenden Gods, die de overwinning Israëls is, 1 Sam. 15: 29. Daar komen ze over tot de dienst van God, zij bidden, zij danken, zij houden de Heere vast, zij zeggen: 'ik kan U niet laten gaan, vóórdat Gij mij zegent, Gen. 32: 26. Heere! zeggen ze, hebt u mij, goddeloze, geringe, ongeachte uit zo vele duizenden uitverkoren? Ik smelt voor U in liefde, verwondering en dankzegging. Heere! bewaar mij nu in Uw kracht afval is gruwelijk.'
De dood alleen zal scheiding maken, zeggen lieve vrienden. Maar die zal hier de beste vereniging verwekken.

Op zulk een wijze is de een eens biddende, de ander dankende, de derde vol liefde en een vierde is eens moedeloos. Wat doen Gods knechten? Die staan hen bij, die zeggen: wij kennen de diepte van de satan; zijn listen zijn ons niet onbekend, óf door studie, óf door ondervinding. Ze geven hun raad en daad, zij zeggen: de vromen zullen altemet eens voor u bidden, opdat wij u zouden onderrichten, wat u moet doen in deze strijd. U mag ons soms wel eens aanspreken in deze geestelijke strijd.
Heeft de Koning daar ook wapenen?
Ja, Hij, EL 6: 14-18, daar staan ze van 't hoofd tot de voeten in de wapenen. *Hun lendenen omgord hebbende met de waarheid, en aangedaan hebbende de borstwapenen der gerechtigheid, en de voeten geschoeid hebbende met de bereidwilligheid van het Evangelie des vredes. Bovenal aangenomen hebbende het schild des geloofs, met welke zij al de vurige pijlen des bozen kunnen uitblussen; en genomen hebbende de helm der zaligheid, en het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord; met alle bidding en smeking, biddende ten allen tijde in de Geest, en tot hetzelve wakende met alle gedurigheid en smeking voor al de heiligen.*
Zij worden geëxerceerd en geoefend in 't gebruik van die wapenen. *Vreest niet, zegt God, mijn oog zal op u zijn, Ik zal u raad geven,* Ps. 32: 8, Mijn goede hand zal u behoeden. Daar staat die Koning met Zijn leger. Daar komt de Koning op de berg Sions, met Zijn lammetjes.
Gaat dat hier zó toe? Zegt de duivel en de wereld. Daar komt duivel en wereld met hun honderdduizenden, tegen dat leger van de Koning aan; zij zijn allemaal als Goliaths, als kinderen Enaks. Dan komt de duivel, dan komt de wereld, dan het hart; elk is als een reus, en wij zijn maar als sprinkhanen in hun ogen. Dan komt de duivel eens als een engel des lichts, dan als een satan, als een engel des verderfs, als die harige bok, en als de draak, die vergrimd was op die vrouw, Openb. 12: 17. Als u God wilt vrezen, meent gij, dat de duivel u ongemoeid zal laten?
Hij doorwandelt de aarde, Job 1: 7. En hij gaat rondom u als een briesende leeuw, 1 Petr. 5: 8.
Wel arm mens zegt hij, gij leest zo, gij wilt zo onderzoeken; maar laat dat voor de predikanten. Daar wil hij u het oog verblinden; hij is een vriend van onkunde, hij mag

niet lijden, dat een mens tot licht komt.
Dan zegt hij: wat, moogt ge denken dat er een God is? Ps. 10: 4 en 14: 1. Is dat een God! Wel, Hij doet Zijn vijanden goed, 't gaat hun dikwijls zo wel, die Hem niet vrezen; en die Hem vrezen, hebben zoveel tegenspoed.
Dan zegt hij: zou Gods Woord de waarheid zijn? Let er op, wat voor onbegrijpelijke leerstukken er in zijn, wat voor schrikkelijke geboden, wat voor tegenstrijdige geboden!
Dan: Wat, zou u een ziel hebben! 't is maar bloed, 't is maar uw adem.
Dan: Wat, zou er een hel of hemel zijn! Schone fabels! 't Is al maar om u van mij af te tronen.
Wat voor donkerheden hebt u naar uw ziel! Hoe kommerlijk hebt u het naar 't uitwendige! Die God vrezen, zij staan gedurig en schreien; het zijn mensen van een slechte staat.
Kan hij u God niet doen smaden. Dan zegt hij: u hebt vele deugden; u hebt wel eens geschreid, wees nu gerust; denk nu, dat gij bekeerd zijt.
Dan zegt hij eens: u moet bekeerd zijn, maar 't is nog tijd genoeg; gij zijt nog jong, u hebt de wereld nog niet eens doorkeken; al doet gij de zonden nog wat, God is graag vergevende.
En dan, als u oud zijt, zegt hij: nu zijt gij te oud, nu is God zo rechtvaardig. Als ge u dan wilt gaan bekeren, dan haalt hij de sluizen van de afgronden wel eens open, en hij doet ze beven door al het verschrikkelijke.
Dan werpt hij schrikkelijke gedachten in hen, vurige pijlen; ik zal u niet met vrede laten, zegt hij, of gij alleen, of bij mensen zijt, tot op uw doodsbed toe; ik zal u uw leven zo moede maken, dat gij de verwurging zult kiezen boven het leven. Maar God bewaart ze in Zijn kracht, 1 Petr. 1: 5.
Dan zegt hij: ik heb alles in mijn hand; daar is er niet één, of hij is mijn knecht; ik zal het alles tegen u gebruiken; wie God vrezen, ik zal het er alles tegen laten gebruiken. Wat zijn er grote onderdanen in mijn rijk! Ik kan tegen u gebruiken uw naaste en liefste vrienden, altemet uw eigen man of vrouw. Zodat gij uw lippen voor hen bewaren moet; dan uw eigen kinderen, uw knechten en dienstboden.
Dan stelt hij hun eens voor de gehele wereld; al 't mooie en fraaie kunt u verkrijgen; wilt u stelen, liegen, dartel zijn; voegt u maar naar allen man, gij zult zo arm niet zijn. Gehazi! U kunt al veel krijgen, lieg maar eens; gij zou ook wel wat goed willen hebben, dan moet gij voor mij neervallen en mij aanbidden, Matth. 4: 9.
U moet doen gelijk de menigte, leeft naar de mode, naar 't fatsoen en de zwier van de wereld. Steekt op in de tooi.

Ja, zij doen 't ook wel, ze vervallen er toe, en kijken al eens stilletjes om, of niemand 't ziet; en zo bedroeven ze Gods kinderen. Ze komen wel zó ver, dat zij zelfs anderen verachten, die niet meedoen, en zo maken zij, dat vrome ouders geen raad met hun kinderen weten.
Daarbij komt de onvoorzichtigheid van sommige predikanten; want dan zeggen ze: de predikanten en hun huisgezin doen mee; elk, zeggen ze, moet naar zijn staat gaan; er moet onderscheid zijn.
Dan zeggen anderen: ik moet mee doen, want ik kan het doen. Dan is het eens: in *een nederig kleed is wel een hovaardig hart*. Dat is waar, maar ik heb nog mijn leven geen nederig hart onder een hovaardig kleed gezien.
Dan is het: Wel! ik volg maar de menigte.
Dan komt de verdorvenheid van binnen, die heeft altemet geen lust tot het goede. Daar is het hart tot hinken gereed.

Dan laten ze wel eens het bidden na. Ach! wat gaat er al om! Die vijand is altijd bij ons, die is binnen in ons, die houdt gemeenschap met de vijanden van buiten, die komt niet, of hij wint altijd wat; het is wat raars, als er eens niet een lust of gedachte tegen enig gebod Gods in ons zich opdoet.
De vijanden, waar wij tegen te strijden hebben, zijn onverzoenlijk; zij zullen ons geen rust laten tot op ons doodsbed toe. Daardoor geraakt nu een kind Gods in zulk een verstel van zaken, dat zij zeggen: *Mijn God! Gij zou rechtvaardig zijn, als U mij tot een spiegel van Uw rechtvaardigheid stelde; ik ben van binnen zo slecht, en van buiten heb ik zulke vijanden!*

3. Nu het derde is: ik val met tranen op mijn knieën.

En ik zeg: Ach! welken Middelaar heb ik, die mij zulk een gepast gebed geleerd heeft *Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.* God de Heere verzoekt nooit iemand dat hij zonde zou doen; een goede vader verzoekt zijn kind niet tot vloeken of hoereren, veel minder doet God het. *Verre zij God van goddeloosheid, en de Almachtige van onrecht,* Job 34: 10. Zal een koning ons verzoeken tot zonden? Dat moet dan een goeden zin hebben.
Hoe leidt God iemand in verzoeking?

Eerst. Zo, dat Hij de vijand macht geeft om dat schepseltje aan te randen. In het paradijs liet God de duivel los om de mens aan te randen, 1 Kon. 22: 20-22, liet God de duivel toe de profeten van Achab te verleiden; ik zal Achab overreden, zegt hij, ik zal uitgaan, en een leugengeest zijn in de mond van al zijn profeten. Op de ene plaats staat, dat de satan David aanporde om het volk te tellen, 1 Kron. 21: 1, en op de andere plaats staat, dat God David aanporde om het volk te tellen, 2 Sam. 24: 1. God deed het als de Regeerder van David, en de duivel deed het als vijand van David.
Wij vinden in de profeet Jeremia dat, hetgeen de valse profeten gedaan hadden, gezegd wordt van God gedaan te zijn. Jeremia 4: 10, *Waarlijk, Gij hebt dit volk en Jeruzalem grotelijks bedrogen, zeggende, Gijlieden zult vrede hebben, daar het zwaard tot aan de ziel raakt.*

Ten tweede. Als God iemand van Zijn kinderen door Zijn voorzienigheid in zulke gelegenheden brengt, waar ze zondigen. Achab komt waar de gouden tong is, en hij bezondigde zich schrikkelijk, Jozua 7: 21. Gods Zoon komt in de woestijn, Matth. 4: 1. Dat was een schone gelegenheid om verzocht te worden van de duivel.

Ten derde. Dan, als God geen genoegzame genade geeft, noch zijn oppermacht vertoont; en dat doet Hij, óf om hen te kastijden, óf om hen te doen zien, hoe ze van God afhangen, ziet dat in Hiskia. In 2 Kron. 32: 31. Tok God zijn hand af van Hiskia, om hem te verzoeken, om te weten al wat in zijn hart was.

Nu smeekt een kind Gods:

Eerst. Ach! laat de duivel niet los, om mij aan te randen! Laat ik in zulke gelegenheden niet komen, waar ik verzocht zou kunnen worden; of indien ik er in moet komen, ach, God! bewaar mij; trek Uw hand niet van mij af!

Ten tweede. Leert Hij hun daarbij voegen: *bewaar mij, of, verlos mij van de boze!* Wie is de boze? Dat is de duivel. Hij heeft zichzelf veel kwaad gedaan, hij doet anderen veel kwaad, en hij zoekt God zoveel kwaad te doen. Zodat hij niet anders is dan geheel en al boos. Hij is blij als hij aan de zaak van God maar kwaad kan doen. Laat ik tot de dag van het grote oordeel bewaard worden, om nog meer straf te verwachten, zegt hij, als ik God en mensen maar kwaad kan doen!

Hoe doet nu God, als Hij ons verlost van de boze?

Eerst. Dan ontdekt Hij waar het kwaad is. U hunkert om dit of dat te doen gij wilt hier en daar gaan, dit en dat zien, waar veel kwaad is; dan geeft God u de achterlaag te kennen. Hij zegt: gij zult daar gevangen en verstrikt worden! 't Is er eveneens mee, als met de koning van Syrië, die zei: Wie van u allen is de verklikker aan mijn hof? De koning van Israël wist zelfs al wat hij in het verborgen deed. Maar een zijner hovelingen antwoordde kloekhartig, en zei: De koning zegge dat niet, dat er iemand een verklikker is, maar Eliza de profeet, die in Israël is, geeft de koning van Israël te kennen de woorden, die gij in uw binnenste slaapkamer spreekt. Ik wilde wel, zegt hij, dat ik die man zag! Daar zendt hij er een troep mensen naar toe. Daar was de knecht van de profeet in de uiterste benauwdheid, zij zaten op een berg, maar die was vol vurige wagenen en paarden rondom Eliza. Maar de knecht zag dat niet. Maar de profeet Eliza bad God, dat Hij de ogen van de knecht wilde openen. En toen de knecht dat ook zag, zei de profeet: vrees niet, het zal alles wel aflopen, zei hij; en toen was die knecht ook gerust. Daar gaan ze naar die troep mensen toe, en God slaat dat volk, op het gebed van de profeet, met verblindheid; zie dat 2 Kon. 6: 11-18. Zo verlost God Zijn volk. Verkeer met die of die niet, zegt Hij, het zou u kwaad doen.

Ten tweede. Dan verlost God ze, als de duivel is begonnen hen te doen vallen, als ze al in 't begin klopping voelen, zij stonden anders om verder te vervallen, maar God stuit ze.

Ten derde. Als de duivel iemand aanport tot zonden, dat hij dan uw knopen niet kan ontbinden. U gaat er argumenten tegen maken. Zodat hij begint te futselen. U geraakt uit zijn handen. Zodat hij op 't laatst moet zeggen: wij moeten 't opgeven totdat wij eens een betere gelegenheid zullen hebben, als wij u weer eens zwak vinden. Dan zijt gij ervan ontslagen. U moet niet modereren in de zaak van God. Laten ze u een kwaden Naam geven; dat is geen kunst, een goede zaak een kwaden Naam te geven. Maar lasteren verandert geen goede zaak in een kwade.
Hij verlost ze eindelijk van de boze, als Hij ze naar de hemel brengt. Wat doet de ziel? Ach God! zegt ze, ik heb geen kracht, help Gij mij; doe mij onderstand; laat ik een goeden uitslag hebben, dat ik als een vogeltje ontkomen mag uit de strik des vogelvangers; zodat ik mag zeggen: de strik is gebroken, mijn ziel is ontkomen, Ps. 124: 7.

4. Ten vierde. Nu hebben wij de pleitrede, het argument, dat ze bij de Heere gebruiken, om hun verzoek en bede nader aan te dringen. Ze willen dit zeggen:
Eerst. 'Drie-enige, zalige God! het is niet dat ik kom bidden, omdat Gij geen macht genoeg hebt. Maar ik kom bidden, om U te eren in Uw macht; die zal niet duren dertig of veertig jaren, gelijk de macht van een aards vorst of koning, maar eeuwig. Ach! Drieënige God, *Uwe is het koninkrijk.'*
De Vader heb ik aangesproken, dat Hij Zijn Naam in genade aan mij zou heiligen; en tot de Zoon heb ik gezegd, dat Zijn koninkrijk mocht toekomen; de Geest van God heb ik aangesproken en verzocht, dat Hij mijn hart zou regeren, en dat Hij mij genade beliefde te geven, om te regeren over duivel, wereld en over mijn eigen hart.
Lieve Heere! welke koning zal de oproermakers laten nestelen? Ik bid dan, bescherm Uw troon, Uw zaak, Uw onderdanen.

Ten tweede. *U hebt kracht.*

Zo het aan de kracht komt, ziet, Hij is sterk, Job 9: 19. U weet de Godzaligen uit de verzoeking te bewaren. U hebt een almacht. U kunt al de werken des duivels verbreken, en al zijn raadslagen teniet maken.
U hebt ook heerlijkheid; uw eer wordt nergens meer door gekrenkt, dan door de zonden van Uw volk; zij wordt nergens groter door, dan door de heiligmaking. U zal alleen de eer zijn; dan zal ik zeggen: dat heeft mijn God, mijn Vader, mijn Geest, mijn Middelaar gedaan; *die eer zal duren tot in eeuwigheid.*

5. Ten vijfde. Nu besluiten zij hun gebed en zeggen: *amen*. Dat is:
-Eerst. Mij dunkt, zeggen ze, dat ik het amen in mijn hart voel. Gij geeft mij ruimte, kalmte, blijdschap. *Amen*. Ik heb kennis van datgene wat ik gebeden heb. Hoe zal ik *amen* zeggen op een gebed in een onbekende taal?
Ten tweede. *Amen.* Ach! ik heb er zulk een wens toe, om het te verkrijgen wat ik gebeden heb!
Ten derde. Ik geloof niet alleen, dat U kunt, maar dat Gij 't wilt en zult geven.
Ten vierde. Ik geef het in Uw hand, ik wacht het.

Daar hebt u de laatste Zondag van dat heerlijke en liefelijke gebed, dat zo dikwijls en zo onverdrietelijk gebeden wordt.

Nu nog een woord tot een hartelijk slot.
Laat ons nu eens elk tot ons hart gaan, laat ons eens zien, hoe 't daar gesteld is.
Eerst. Hoe menigeen zit er hier die zijn vijand niet kent. Abner rekende Joab voor zijn vriend, en hij werd van hem doodgestoken. Amnon rekende Absalom voor zijn vriend, en die liet hem vermoorden.
De verdorvenheid, de wereld, de duivel, houdt gij ze voor uw vrienden? Het zal u zo bitter vallen, als zij u de doodsteek geven zullen! Als uw geweten eens wakker zal worden op het ziekbed, genadelozen. Hoe bang zal 't u dan vallen, als u naar de hel zult moeten gaan! Hoe menigeen is er hier, die zijn vriend voor vijand rekent! Is er ergens een oprecht mens, die u eens aanspreekt, u kunt hem niet verdragen.

Ten tweede. Die niet meeloopt tot overdadigheid, groot en klein, leraar en lidmaat, die mag niet meedoen. Is er iemand die u eens aanspreekt, daar zou gij wel tegen uitvallen. En wat kwaad doen ze u, dan dat ze eens voor u bidden? Maar gij zou er wel tegen oprijzen.

Ten derde. Daar zitten er hier wel, die misschien een ander hebben zoeken te verleiden. U verzoekt misschien wel iemand tot zonde; gij spant strikken om ze te vangen. U verzoekt misschien uw man, uw vrouw, uw kinderen om mede naar de hel te gaan, om mede zondige daden te doen.

Ten vierde. Dan zijn er, die zoveel kracht hebben; ze kunnen alle boeken lezen; die steunen op hun hart; zij zullen zich wel bewaren. Zo was 't met Petrus ook gesteld. Heere! al moest ik ook met U sterven. Zo zal ik U geenszins verloochenen, zei hij, Matth. 26: 35. Maar hoe groot was die verandering in hem, toen hij buiten de zaal des hogepriesters zat, en de Heere tot driemalen toe verloochende! Matth. 26: 70, 72, 74.
Anderen werpen zichzelf in verzoeking, evenals Dina.
Anderen blijven in de verzoeking, Petrus bleef staan, totdat hij er toe lag, toen droop hij heen naar buiten, en weende bitterlijk, Matth. 26: 75.

Anderen zouden van de dienst des duivels niet verlost willen worden. Daar zijn er, die nooit om de genadestaat gedacht hebben. Ik beroep mij op uw eigen hart: is het huis niet in vrede? Moogt gij het wel lijden, dat gij onrustig gemaakt wordt?
Zondaar! weet gij wel tegen wie gij vecht?
Tegen een almachtig God. Die het nog zo wel met u meent om u te redden.
Weet gij, met wie gij vrede hebt? Met de duivel, die afvallige en helse geest.

Ten vijfde. U moogt uw leven denken, noch om bekering, noch om te bidden, of als u eens bidt, 't is half slapende. Zodat gij niet weet, wat gij bidt. Gij zult de slag zeker verliezen, God zal eindelijk de doodspijl zenden. Zodat U zult zeggen: Ach! was ik onder de banier van Christus!

Hoe zult u het maken, die door de Libertijnen en Atheïsten wordt weggesleept in die plaats van eeuwig wee en ach! Waar gij het voorwerp van de rechtvaardige justitie Gods zult zijn? Ach! konden wij u overreden, dat er nog enigen heilzame raad bij u plaats had.
Maar, zegt gij: *ik kan niet, en ik wil niet.*
Ik wil niet, dat durft gij zo licht niet zeggen. Maar ik kan niet, zegt gij, en dat is maar een verschoning van uw luiheid. Het schort u niet aan het: *ik kan niet*, maar aan het: *ik wil niet*. Zou gij, als u wilde, niet meer kunnen doen? Zou gij ten minste niet meer onder de middelen kunnen komen waar God zegen geeft? Zou gij niet meer uw knieën kunnen buigen en de middelen gebruiken? Het goede werk kunt gij zelf niet werken, maar de middelen kunt gij gebruiken, daar belooft God Zijn zegen op.
Zeg dan niet: dit of dat valt er voor. Maar zeg liever: ik bebolwerk mezelf en ik zoek uitvluchten. En als er nog iemand bewrocht wordt, dan zou u hem nog wel allen hinder doen. U wilt zelf niet ingaan, en gij verhindert hen, die ingaan willen, Matth. 23: 13.

Vromen hebben hierin ook schuld. U hoort zo naar de inwerpingen van de satan. Als iemand u lasterde. Zou u zeggen: het is misschien niet alles waar. Maar nu God gelasterd wordt, gelooft u het.
Ten tweede. U hoort niet naar degenen, die u met redenen troosten.
Ten derde. U pleit voor de Baäl; en dat noemt u wijsheid, als u argumenten hebt om uw stuk staande te houden.
Eindelijk wordt u moedeloos; uw lichamelijke en geestelijke oefeningen staan als stil: ten Avondmaal gaan, bidden, lezen, u kunt het bijna niet verrichten.

Ja! zeggen de vromen, ik heb het zo hard niet als anderen, en daarom is 't werk met mij niet recht.
Wenst dáár nooit om: leidt God u vriendelijk, dankt Hem hartelijk; belieft het Hem u van de boze te bewaren, dankt Hem.

Wie van de vromen bidt deze bede wèl?

Eerst. Die altijd zulk een helder licht heeft, dat er maar twee rijken zijn: een stad Gods, en een stad des duivels.

Ten tweede. Die zo overlegt: waar hoor ik onder? Ben ik nog in de stad des duivels? of behoor ik al in de stad Gods?

Ten derde. Ach! ik reken ze zo gelukkig, die in de stad Gods zijn; en zo ongelukkig, die er niet in zijn. Ben ik er in, wat ben ik dan gelukkig! Maar ben ik er niet in, wat ben ik dan ongelukkig!

Ten vierde. Ik voel het in mijn hart, dat ik het met het volk in de stad Gods zou houden; daar zou ik de wereld mee uitgaan.

Ten vijfde. Ik heb niets anders te wachten, dan dat er strikken voor mij kunnen en zullen gespannen worden. Zo God mijn Vriend, en de duivel en de wereld mijn vijanden zijn. Die misschien aller-verst in de kennis en in de genade gekomen zijn, zullen de meesten strijd hebben.

Ten zesde. Die zo nederig en afhangend van de Heere is. Ik ben zo klein, zeggen ze; ik heb geen kracht, geen verstand, geen voorzichtigheid; ik kan niet één ogenblik bestaan zonder Uw invloed. En die zo al biddende God kent in al zijn wegen; niet gemaakt; zij verbergen het, dat het niemand ziet, al stonden er twintig, ja, honderd bij.

Ten laatste. Die zo zegt: ik zie 't dat de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, 1 Petr. 4: 18; ik wil evenwel mee achter de Heere gaan.

Wat zegt nu uw hart? Ligt het zo in uw gemoed?
Wel, God zal met u zijn, en geen duivel zal u kunnen verpletteren. Die met u zijn, zijn meer dan die tegen u zijn.
Onze inleiding herhalen wij: hebt goede moed; zijt niet verslagen, u moet sterven of winnen. God zal met de goeden zijn. Hij is altijd met een goede zaak. Wie of wat zal dan tegen u zijn?
Hebt u God, u hebt het al. Als u die machtige Heerlijke hebt, dan zal u niets ontbreken. Het vrome volk zal 't altijd winnen met zijn schreien, zuchten en bidden. De Heere zag op Israël en Hij kende ze. Het zal zo gaan tot de laatsten dag toe.

Onderzoekt nu uw hart; kijkt in welk leger u behoort. Wij hopen, dat wij het zo klaar gezegd hebben, dat gij het besluit zult kunnen opmaken.
De God nu aller genade, die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijd zullen geleden hebben, Dezelve volmake, bevestige, versterke en fundere ulieden. Hem zij de heerlijkheid, en de kracht, in alle eeuwigheid! Amen.